

**Ecclesiastica historia, integram Ecclesiae Christi ideam,
quantum ad locum, Propagationem, Persecutionem,
Tranquillitatem, Doctrinam, Haereses, Ceremonias,
Gubernationem, Schismata, Synodos, Personas, Miraculas,
Martyria, Religiones extra Ecclesiam, & statum Imperij
politicum attinet, secu[n]dum singulas Centurias, perspicuo
ordine complectens: singulari diligentia & fide ex
vetustissimis & optimis historicis, patribus, & aliis
scriptoribus congesta ...**

<https://hdl.handle.net/1874/456730>

Octaua Centuria

ECCLÉSIASTICAE

HISTORIAE, CONTINENS DESCRI-
PTIONEM AMPLISSIMARVM RERVM IN RE-
gno Christi, quæ Octauo post eius natiuitatem seculo ac-
ciderunt: cum Imperium Romanum gubernarent, Abfi-
marus, Iustinianus, Philippicus, Artemius, Theodosius,
Leo Isaurus, Constantinus Copronymus, Leo filius eius,
Constantinus & Irene: & Doctores in Ecclesia præcipui
excellerent, Beda, Iohannes Damascenus, Albinus, Apo-
ninus, Bonifacius Moguntinus episcopus, Paulus Aquileien-
sis, & alij quidam: eodem ordine, diligentia & fide,
ut superiores Centuriæ, ex uetustis & probatis
Historicis, Patribus, & alijs Scri-
ptoribus,

IN DVCATV ILLVSTRISSIMORVM PRIN-
CIPVM AC DVCVM MEGALOPOLENSIVM,
in ciuitate Vuismaria,
PER AVTORES CONTEXTA.

*Accessit rerum uerborumq; in hac Centuria præcipue memora-
bilium, tum locorum Scripturæ obiter explica-
torum INDEX.*

BASILEAE, PER IOANNES
Oporinum & Hernagium.

Obitus Cœcilii

ECCLËSIÆ

HISTORIÆ CONTINENS DESCR

STORIÆ AMPLIATISSIMAM RERUM IN RE
bus Christi, quæ Oportet esse notitiam seculis
adhiberi: cum Imperator Romanus subestaret, Ab
bas, Iohannes, Philippius, Arminius, Theobaldus
colonus, Constantinus Copernicus, Leo Illustis
in Pontificatus & Irene: & Doctor in Ecclia præcipui
Theologus, Beda, Iohannes Damascenus, Albertus, Apo
stolus, Iohannes Noster episcopus, Paulus, quilibet
de illis quidam: eodem ordine, diligenter & fide,
in locis Cœcilii, ex uerbo & prædicatione
Theobaldi, Patriarchæ & aliorum
prohibet.

IN DICTA ECCLESIA
CIRCA ANNO MDCCLXXV
IN DICTA ECCLESIA
PER AUTOREM CONTEXTAT
etiam in his locis prædicationem
Theobaldi, Patriarchæ & aliorum
prohibet.

AVVILENS PER IONANES
Opusculum C. N. N. N.

AMPLISSIMIS, ORNATISSIMIS,

ET HONESTISSIMIS VIRIS,

D. IO. ANNI BAP. HEINCELIO Consuli Reip. Augustanae:
D. ACHILLI GASSARO Medicinae Doctori & Augustanae Reip. Physico:
D. CHRISTOPHORO HARSDORFFER:
D. IOHANNI MEIENSCHEN:
D. IACOBO PECK:
D. THOMAE IRTENBERGER:
D. ANDREAE ORTEL: Ciuius Reip. Nornbergensis. & D. BARTO-
LOMEO SCHOBBER, exuli Christi:

Dominis suis reuerenter & amanter colendis:

G. & P. per Christum.

VLTA E sunt causæ, propter quas politi-
carum rerum historie, auidius expetun-
tur, & libentius leguntur, quàm ea quæ
sunt in Ecclesia Dei gesta: uerùm tres ui-
dentur esse potissimæ. Primum, quòd i-
psa hominum natura tam est deprauata,
& à rebus sacris abalienata, ut eas natu-
rali quodam fastidio abhorreat: munda-
nas uerò impēsē amet, ac maximi faciat.
Deinde, quòd illæ gubernationes am-

plissimarū Rerum publicarum, periodicæ mutationes regnorum,
collisiones fortissimorum exercituum, & similia, magis in hominū
oculos incurrunt, eosque explent, quàm Ecclesiæ Dei conseruatio,
ac mirifica gubernatio: quæ uerbo & quibusdam ob signationibus
gratiæ tantum conspicua est, ac potissima eius uis in interiori ho-
mine regenerando ac sanctificando consistit, bellaq; gerit oris con-
fessione, fide & oratione aduersus diabolum, propriā carnis mali-
ciam, & omnes hominum uanitates & idolomanias. Imò putatur
uera Ecclesiæ Dei religio, cōmodis & tranquillitati Imperiorum
obstare & nocere. Tertiò, multo suauius, elegantius & ornatius,
res illæ prophanæ literis sunt mandatæ, quàm sacrae. Id quod acci-
pi uolumus de ijs, ne in calumnias incidamus, quæ post Biblicam ac
diuinam illam historiam descriptæ, posterisq; relictæ sunt. Accedit
& hoc incōmodi, quòd monachi à cultioribus literis, & ab usu re-
rum alieni, horridè pleraq; annotarunt, ac ueluti rudera quēdā pas-
sim dispersa reliquerūt, quæ primo statim intuitu nausēā adferunt.

Esti autem uerborum splendori & suauitati, in hac tanta rerum
mole & cura, uacare nobis non licet: tamen in istis disiectis ruderi-
bus historiæ sacrae post Christum, summa fide colligendis, optimo
ordine contignandis, & perspicuo sermone in conspectum & usum
producendis, operā nostram, uti speramus, & probauimus hactē-
nus: & deinceps, si Deo uisum fuerit, probabimus. Solent autem nō
tam pictæ fucis quibusdam, quàm amplæ, firmæ, ad habitationem

EPISTOLA

& usum hominum singulari artificio comparatae & adornatae ædes expeti. Substantia enim commodæ habitationis, imò etiam ornatus maxima ex parte, non tam aulæis, tabulis, cælatiis columnis, & armis ex pariete suspensis constat: quàm in robore, ordine & munitione totius ædificij sita est. Hæc prudenti spectatori longè maiorem admirationem, & dulciorem uoluptatē adferunt, quàm crux ista parietis, uarijs coloribus ad uisum oblectandum tincta. Non igitur dubitamus, ordinem, quem in opere Ecclesiasticæ historiæ hætenus Deo benedicente obseruauimus, inuitare plurimos, ut res Ecclesiæ Dei libentius & studiosius cognoscant, partesq; istius amplissimæ domus optimè dispositas, cum admiratione & iucunda uoluptate contemplantur.

Quod uerò ad ipsam rerum considerationem attinet, extra omnem controuersiam poni necesse est, nullas esse in orbe terrarum maiores, nullas magis necessarias, nullas utiliores generi humano, quàm eas, quæ in Ecclesia Dei gestæ sunt. Hæc longiorem explicationem requirerent, si de monarcha istius regni, Domino nostro IESU CHRISTO, de subditis, quos habet in uniuerso mundo, de animarum gubernatione, de uictorijs aduersus diabolos & homines, alijsq; grauissimis rebus, oratio instituenda esset. Verùm ista alibi explicantur uberius.

Excutienda igitur est illa naturæ corruptæ nausea, in rebus sacris ante cognitionem earum fastidiendis: ac potius assuefaciendi sunt animi omnium nostrum, ut uero iudicio, quæ potiora, quæ que magis nobis, non modò ad istam momentaneam, sed æternam quoque uitam salutaria sunt, expetamus & sequamur. Non autem hoc in loco, de toto corpore historiæ Ecclesiasticæ disputationē seu declarationem adornamus: sed tantum uno aut altero capite, ex præfenti octaua Centuria prolato, strictim commonefaciemus, quàm ferias, graues, necessarias res, quæ ad pietatem, & uniuersam hominum uitam plurimum emolumenti adferunt, ex ista sacra historia cognoscere omnes possint.

Vides Antichristum Romanum, à Daniele, Christo, Paulo, & Ioanne prædictum, in immensum propemodum hoc seculo creuisse: totamq; Europam, ut de alijs terræ partibus nihil dicamus, miris artibus, atq; stupenda audacia & potentia, sub suum iugum coegisse. Etsi enim in superioribus quoque Centurijs, Antichristus ille quasi cuniculos quosdam agens, subindè magis magisque ad suam illam, supra Ecclesias omnes, & imperia omnia mundi eminentiam aspirauit: tamē uigilantia doctorum, & gubernatorum grauitate, in suas tenebras aliquo modo retrusus fuit: donec parricidijs, multisq; alijs tetris facinoribus infamis, uerè que ipsius diaboli mancipium & uicarius Phocas, monstrum illud horrendū & ingens, in cathedram illam pestilentiae (excellentiæ supremæ in orbe terrarum, debebamus dicere) subleuaret. uerùm postea caput suū altius extulit, suaq;

DEDICATORIA.

suarū cauda, ut Iohannes eum pingit, ipsas cœli stellas tetigit, easq; deturbare molitus est.

Vides igitur, inquit, in historia præsentis Seculi, quomodo Papa Romanus sibi nō tātum ius in Ecclesias circa Romam, & in Italia passim sibi propinquas usurpet: uerū etiam longè dissitis Ecclesijs, ueluti Cæsar, leges dicteret: & episcopos non aliter, atque Monarcha prætores aut præfectos diuersarum prouinciarum, pro suo arbitrio creet atque constituat, sibiq; non idoneos expellat: iungat Ecclesias remotas sub alicuius præfecti Ecclesiastici, hoc est titulo Episcopi dominio, alias uerò disgreget. Vides quāta animositate loca imperiorum seu regnorum Ecclesiasticorum, pro libidine transponat, modò hisce adimens, mox alijs attribuens dominādī super alios principatum: quem archiepiscopatum suo more nominat. Vides quanto fastu mandet politicis Dominis, ut suis istis Ecclesie dynastis, prædia, agros, syluas, montes, pagos, oppida cedant, possessionemq; integrā tradant. Quo uerò iure? non sanè alio, quā quia papa Romanus id uult. est enim ei pro ratione uoluntas. Deinde uerò, quia fulmen excommunicationis uibrat in omnes sibi morem non gerentes.

Hanc ad rem habet suos Dromones egregios, peritissimos eiusmodi aucupiorum, audaces & temerarios, qui præmijs & honoribus illecti & irretiti, sedulam operam in omnibus nationibus & regnis nauant, ut Romano Antichristo loca, facultates, & ipsos quoque homines subiiciant atque mancipient.

Talis fuit Dromo, Bonifacius ille, Germanorum apostolus dictus: qui in hoc unum summo studio, arte ac ui incubuit, ut uniuersam Germaniam in potestatem papæ Romani redigeret. Etsi autem in nonnullis locis Ethnicam idololatriam aboleuisse narratur, tamen religionem Christianam non seminauit puram & incorruptā. Nam cardinem istum uniuersæ pietatis, de iustificatione gratuita per solam in CHRISTVM fidem, inuertit atque elisit: omnibus persuadens publica uoce & institutione ceremoniarum, homines suis operibus ac studijs uitam æternam adire & consequi posse. Ne uos itaq; Antichristi, hoc est articulorum fidei corruptelas, passim inculcauit. Etsi autem à quibusdam bonis & integris uiris, officio docendi in Ecclesia rectè fungentibus, moneretur, ne iugum illud cæremoniarum Romanarum, quibus doctrinæ cœlestis lux obscuraretur, Ecclesijs Germaniæ iniiceret: tamen ea fuit insolentia inflatus iste pseudoapostolus, ut non modò eos monitores omnes ex alto despiceret, uerū etiam apud tyrannum illum Romanum inuidiose deferret, tanquā hæreticos & turbatores Ecclesiæ Dei, ut qui corruptelas eius ex uerbo Dei arguerēt. Est & hoc prodigiosum, quia nullum Apostolum CHRISTI id fecisse ullis in historijs legimus: quòd iste Dromo, non modò spiritualibus armis usus est in propaganda sua doctrina, sed conducto exercitu (quam ad rem un-

EPISTOLA

diſque abſque dubio magnas opes, neruos bellorum gerendortini, corraſit) in Thuringiam haſtis, clypeis, ferro impetū fecit, id quod abſque cæde plurimorum abire non potuit. Hæc, inquit, apoſtolus Romani pontificis auſus eſt, quod neque CHRISTVS, neque eius diſcipuli moliti ſunt unquam. Eſſi autem iudicia Dei miranda, hac in parte exhaurire non poſſumus: tamen res ipſa uidetur loqui, Deum ultum eſſe impietatem & idololatriam Ethnicam, cui longo tempore iſte nationes fuerunt deditæ. Iam igitur eo ipſo tempore, quo ueritas Euangelij debebat eis præluſcere, non datur ipſis eo iudicare incorruptè, plenè & integrè frui: ſed ueluti nubes quædam opaca præſtigiarum & traditionum humanarum interponitur. Interea tamen Biblica monumenta, in hominum manus perueniunt, cognoscunt homines aliquid de paſſione CHRISTI, qua peccata totius mundi ſunt expiata, & aliqui ſimpliciores noticia & fide CHRISTI ſalutem conſequuntur. Præterea Baptiſmo, quo fit regeneratio, homines initiantur.

Vides inſuper Antichriſtum Romanum hiſce in partibus, quod ſumma audacia in politicum imperium irrumpit, ſibi præ regna mundi, ut Matth. 4. uiuis coloribus depingitur, arrogat atque attribuit. Vult Imperatores à ſeſe regnorum poſſeſſionem atque autoritatem dominandi petere. Sumit ſibi poteſtatem diſtribuendi regna, quibus ſibi uidetur. Leges præſcribit regibus ac principibus, quas citra ullam tergiverſationem ſeruari præcipit. Cauſarum politicarum cognitionem & determinationem ad ſeſe deriuat. Attrahit opulentiſſimas quaſque ciuitates in Italia ad ſeſe, partim artibus miris, partim etiam manifeſta uia atque armis. Nam eo res deuenerat, ut ſucceſſores Petri (ſicuti præter omne meritum haberi uolebant) non uno tantum accincti eſſent gladio (quo Petrus Malcho auriculam temerario motu præciderat: qua de cauſa reprehenuſ à Domino, iubetur ſtriſtum enſem rurſum in uaginam abſcondere) ſed plurimis gladiis & haſtis ſtipati procederent, ad arces atque ciuitates occupandas & ſubiugandas: qua quidem in re cohorti ludæ proditoris ſimiliores fuerunt, qui, ut hiſtoria teſtatur, cum lampadibus & haſtis contra CHRISTVM aduentabat, quàm Petro in horto temerarium bellum ſuſcipienti, & poſtea fuga ſibi conſulenti. Exempla igitur iſtorum characterum Antichriſti, quàm plurima tibi ſuggerit præſens hiſtoria: ut uideas, quomodo ſubinde altius conſcenderit, dominatumque hæc tetra beſtia (ut erat prædictum) tum in Eccleſia, tum in politica, nimirum toto Romano Imperio adepta ſit: mirando quodam Dei iudicio, iuxta Pauli prophetiam, quæ extat 2. Theſſ. 2. Pro eo, inquit, quod charitatem ueritatis non receperunt, ut ſalui fierent: ideo mittet illis Deus efficacem impoſturam, ut credant mendacio, ut iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

Hæc quàm clariſſimè perſpecta & cognita habere, permagni refert.

DEDICATORIA.

fert. Nam discernenda sunt opera diaboli & Dei: cui libet attendendum est, ut sit in Ecclesia uera Dei, & non sit membrum Ecclesie malignantium. Exeundum est ex mandato omnipotentis Dei, è regno Antichristi, doctrina, inuocatione, & publica confessione, sub poena temporalium & æternorū suppliciorum. Clara est enim ista uox Iohannis: Exite ex illa populus meus, ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis. Apocalyp. 18. Item: Si quis adorauerit bestiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua, hic bibet de uino iræ Dei, quod mixtum est mero in calice iræ eius. Et cruciabitur igni & sulphure in cōspectu angelorum sanctorum, & ante cōspectum agni, & fumus supplicij eorum ascendet in secula seculorum. Apocalyp. 14.

Secundò ad dextrè iudicandas controuersias, spectantes ad pietatem, quæ omnibus mortalibus debet esse certa & incontaminata, lectio historiarum istarum plurimum adiumenti præstat. Exorta est hoc Seculo publica concertatio, de statuarum in templis potissimum positarum cultu atque adoratione: ut de alijs multis rebus scitu pernecessarijs, quas Lector pius ipsemet inspiciet, nihil in præsentia dicamus. In hac parte plurimum refert cognoscere, quid rei in disputationem uenerit, qui nam falsam, qui uerbo Dei congruentem sententiam tutati sint, qualis rerum progressus, & tandem qui euentus fuerit. Causa enim hæc est maximi ponderis: præsertim cum adhuc hodie iconolatria in pontificio regno duret, publicos que patronos, impudentia, garrulitate & potentia corporali armatos habeat.

Res ipsa ita crasse hoc Seculo tractata est, ut sine omni pudore, statuas manu hominum effictas, asseuerarint non simplici duntaxat honore, sed etiam adoratione colendas esse. Reprehēderunt istum abusum non modò Ecclesie doctores, sed etiam nonnulli magistratus politici & Imperatores, qui adorationem & uenerationem statuarum cum uerbo Dei manifestè pugnare testati sunt: & confessiones suas ediderunt, eiusmodi iconolatriam esse notam Antichristi, ex Ecclesia CHRISTI explodendam. Coactæ sunt rectè hac in parte sentientium Synodi, & iuxta normam uerbi diuini pronunciatum est, statuas non colendas, neque adorandas esse: & si quæ statuæ eiusmodi superstitioni seruirent, eas satius esse remoueri, quàm retineri. Nam multo leuius damnum esse, statuas abijci: quàm pati, ut tali occasione honor inuocationis, Deo soli conueniens, trunco mortuo, uel etiam defunctæ creaturæ attribueretur. Ipsi etiam Saraceni testabantur, se eo magis abhorre à Christianorum religione, quòd idola colerent, cum quidem Deus in ueteri Testamento id planè prohibuerit. Romanus uerò Antichristus, cum suis quibusdam superstitionis & fanaticis mancipijs, hic sese præbuit egregium & truculentum iconolatrarum patronum, iuxta illam picturam Matthæi 4. Si pro-

cidens adoraueris me, dabo tibi regna huius mundi. Nam singula-
 ri ardore Romani pontifices, uenerationem & adorationem statua-
 rum in templis asseruerunt & propugnarunt: idque non fecerunt per-
 spicuis sacre Scripturae testimonijs (licet aliqua dicta crudeliter cru-
 cifigerent, crinibusque, quod dicitur, moliretur ad suam opinionem
 pertrahere) sed praetendentes usum passim receptum, & quaedam
 patrum dicta allegantes: deinde proferentes quasdam apparitio-
 nes ac uisiones, quibus sancti iussissent, se in statuis quibusdam co-
 li. Insuper cum non obscure animaduernerent, eiusmodi putridis ac
 fortentibus rationibus, sese parum apud recte sentientes obtentu-
 ros esse, euestigio ad uim confugiunt: ac primum damnant sine om-
 ni fronte Synodos iconolatriam ex uerbo Dei euertentes, dirisque ex-
 crationibus eas anathematizant, pios & sinceros doctores e suis
 sedibus exturbant: politicos magistratus, ipsosque adeo Imperato-
 res, gladio excommunicationis non tantum territant, sed ueluti thro-
 num Dei possidentes, praecipiunt subditis, ne eiusmodi magistrati-
 bus, uenerationem & inuocationem statuarum abolerentibus, politi-
 cum honorem, obedientiam, tributa praestent. Concitant non mo-
 do iuramentis obligatos magistratibus, uerum etiam alios reges, ut
 motis seditionibus & cruentis bellis, eiusmodi pios conatus, nimirum
 in gloria Dei uindicanda, quae consistit in solius Dei inuoca-
 tione, quamque alteri dare non uult, impediant & ulciscantur. Memo-
 rabilis sane causa est, quod pontifex ob cultum deorum alienorum,
 in Ecclesijs statuendum & conseruandum, Imperium Occidentis a
 legitimo magistratu auulsit, idque sibi arripuit, & translationem in
 Francos simulauit. Vnde liquet, eum statim cum adoratione deorum
 alienorum, regna huius mundi, & gloriam eius, hoc est potestatem
 transferendi accepisse. Multa sine omni dubitatione ex liuore, &
 diabolica sycphantia, in Leonem Imperatorem confecta, posterita-
 ti que sunt tradita, quod ille erga molientes seditionem passim in
 suo imperio, paulo maiori seueritate coactus est uti. Nam pontifex
 Romanus omnibus uiribus id agebat, ut non modo clandestinis ar-
 tibus: sed etiam aperta uiolentia, nempe prodicionibus, seditionib.
 caedibus, iconolatria assereretur atque obtineretur. Hae circumstan-
 tia si essent dilucide in literas relatae, omnium aspectui exponerent,
 in seditiones turbatores & grassatores pro grauitate animaduerten-
 dum fuisse. Sed si quis hac etiam in parte, ex praecipitanti ira (ut fieri
 non raro solet) exorbitauit, id nos nequaquam defendendum susci-
 pimus. Illud uero in confesso est, quod hic praecipue extare uolumus:
 Romanos pontifices, hoc est ipsissimum Antichristum, uoce Dei
 praedictum, publicam hoc seculo defensionem cultus & adoratio-
 nis statuarum, contra Deum, contra uerbum eius, contra plurima-
 rum Ecclesiarum iudicia, contra magistratum recte sentientem, susce-
 pisse: idque non modo uerbis, sed fulminibus, excommunicationis, & Ma-
 uortijs armis, tanquam Antichristum crudelē & immanem decebat.

Eti

DEDICATORIA.

Et si autem Deus suum exiguum coetum, ab hac peste incontaminatum eo tempore conseruauit: tamen quia imperium Romanum, istum sessorem superbum admiserat, ac subinde magis magisque recipiebat, ideo suo freno, calcaribus atque flagellis, tandem omnem accipit principatum: atque in hac etiam causa, oppressis bonis triumphat. Licet enim aliqui uoces suas, hoc est confessiones & apologias obijcerent, inter quas etiam Caroli Magni adhuc extat: tamen **FOR TIS** ille atrium suum ut occupauerat semel pro uotis suis, ita etiam ualide tenebat ac tutabatur.

Istas historias modo tantum stringimus: speciem uero ipsam seu res gestas, in hoc ipso opere inspiciendas & euoluendas esse censemus. Satis enim nobis in praesentia est, ueluti digito comonstrasse, quantum referat, istas historias & conseruari & cognosci.

Discent igitur lectores, quibus honor Dei, & uera inuocatio, quae unicum est asylum & sacra anchora Ecclesiae Dei, curae cordique sunt, ipsum Antichristum ex hoc ipsius insigni neuo cognoscere, ueluti ex rapaci ungue truculentum leonem. Discent hanc ipsam controuersiam de Iconolatria, quae quidem adhuc palam in foro totius Ecclesiae **CHRISTI** agitur, prudenter & recte iudicare. Nam pingunt hodie Pontificij, illam statuarum quantumuis foedam adorationem & uenerationem miris fucis & praestigijs, ac manibus pedibusque eam retinere nituntur. Cultu enim statuarum adempto, existimant defunctorum inuocationem, & exinde suos illos amplissimos redditus, sine quibus existere non possunt, corruere atque euertere. Intere est igitur Ecclesiae Dei, ueteres illas Ecclesiae luctas & pugnas scire: ut quid fugiendum, quid ue sequendum sit, dilucide uideant omnes.

Discant Ecclesiae Dei uigiles & praecones, tam tetras & detestandas idolomanias Pontificiorum non modo abhorrere, sed etiam maiori cura & zelo refutare: praesertim quia hoc nunc in clara luce uersatur, pontificem Romanum ipsissimum esse Antichristum, quem **CHRISTVS** spiritu oris sui patefecit. Abominentur quoque nonnullorum post tantam liberationem, impias ad Antichristum inclinationes, quibus hoc tempore Ecclesia Dei non parum turbata & deformata est.

Discant magistratus, qui serio cogitant sibi coram iudice **CHRISTO** breui reddendam esse uillicationis suae rationem, quod ipsi quoque Caroli Magni & aliorum praecleara exempla, in idolomanijs & reliquis corruptelis ac blasphemijs Papisticis palam, & absque ulla trepidatione arguendis & conuincendis & abrogandis, sequi teneantur. Nam & magistratus est pars Ecclesiae Dei: atque omnem suam operam, non ad dedecorandum & opprimendum, sed potius ad ornandum gloriam Dei conferre debet. O quam sunt amentes illi homines, qui coram Antichristo, tam diro portento, genua flectunt, seque illi iuramentis deuouent, ut imperia huius mundi nanciscantur.

ciscantur: Matth. 4. Etsi autem prætexus fingāt, & postea quædam ueræ pietati, quod quidem ad externam speciem attinet, similia faciant: tamen ea ratione sese iugo Antichristi non exoluunt, ac multo minus ab ira iudicis CHRISTI sese liberabunt.

Vobis autē, uiri amplissimi & ornatissimi, hosce nostros labores inscribere & nuncupare uoluimus, quia existimamus uos tantarū rerū lectione delectari, & rebus Ecclesiæ Dei seriò affici. Vtinā uerò plurimi mortales in hanc etiā curā incūberent, ut quæ nam semper uera Ecclesia Dei extiterit, & quæ nūc ea sit, tum ex uerbo Dei, tum etiam ex historia omnium ætatum considerarent: seseq; fide, inuocatione & confessione ad eam adiungerent. Vtinam plures præsentia clementissimi Dei dona agnoscerent, & gratis pectoribus celebrarent, quæ tanta liberalitate & ubertate, præsertim in Germaniam nostram effusa sunt. Fruimur libris Prophetis & Apostolicis, qui tam dilucidè in uernaculam linguam sunt transfusi, ut uideantur quasi ex Palestina ad nos commigrasse Prophetæ & Apostoli omnes. Articuli doctrinæ cœlestis omnes, tanta sunt dexteritate illustrati, tam perspicuè explicati, ut iuniores cum senioribus, quasi in ipso cœlo, ubi omnia diuina omnium oculis exposita sunt, uersentur. Nunc etiam singulari Dei consilio & fauore (nam soli Deo hoc opus adscribendum est) Historiæ sacræ post Apostolos ex terris remotos, continuatio accedit, uestigia Dei & diaboli machinationes proponens. Hæc Dei beneficia, etiamsi potissima hominum pars, suis mundanis curis obcæcata, non attendit, neque obseruat: tamen statuimus, à uobis magnificari & prædicari, in gloriam altissimi Dei, & bonum exemplum aliorum, quorum corda Deus Spiritu sancto suo accendit. Altera causa est, quod agnoscimus, nos eam significationem gratitudinis & publici honorem uobis debere, cum uestra munificentia etiam ista historia CHRISTI hætenus suos progressus fecerit. Decetigitur, uos aliquam partem honoris istius historiæ ad posteritatem ferre. Etsi autem non ignoramus, uos id minimè desiderare: tamen id nobis non esse negligendum putauimus. Erit autem locus, ubi ista opera, longè excellentiorem encomiasten & remuneratorem accipient. Vtinam autem Dominus Deus suam benignè aspi-ret benedictionem, ut quod præclarè cœptum est, debita continuatione ad finem usque deducatur. Hæc scimus optare & precari omnes bonos in Ecclesia Dei. Nos quoque, Deo uolente & gubernante, si necessarijs ad eam rem adiumentis non destituti fuerimus, Ecclesiæ Dei operam nostram prompto ac lubenti animo præstabimus. Monemus etiam omnes in Domino IESU CHRISTO confratres, qui hunc laborem Ecclesiæ Dei utilem & necessarium iudicant, ut nos suis pijs precibus adiuuent: & inter alia hoc etiam orent, ut calumniatoribus & obrectatoribus, qui impulsu diabolorum, hosce salutares conatus impedire manibus

DEDICATORIA.

bus pedibus'que, quod dici solet, nituntur, ipse Dominus Deus re-
fistat. Sed ad uos, Amplissimi & ornatissimi uiri, reuertimur: atque
rogamus, qua possumus reuerentia, ut hanc dedicationem pijs ani-
mis, uti speramus, accipiatís: uestro'que fauore nos, & i-
stos labores amanter complectamini.

Bene ualete,

V. P.

Add.

Matthias Flacius Illyricus.

Iohannes Viigandus.

Mattheus Iudex.

ERRATA, OPERARVM INCURIA COM-
missa, sic emendabis.

Pag. 10 uersu, 11 Gabriel 42. 56 arma ademit 43. 16 Madys 207. 15 gratias
302. 39 uoluntatis 334. 38 Iuas 325. 27 Secundæ 341. 44 patriarchij 345. 24 unus-
quisq; 346. 50 Copronymus 347. 46 Coislam 347. 52 Romani 357. 16 ipse 371. 49
respondet 372. 12 obseruationem 375. 34. libri 3. capite 8. 377. 43 & Damiani 423.
& 424 numeri emendentur, pro 323 & 324. in octaua pag. ternionis s. primi alphabeti
425. 60 Irenæ, 438. 2 Dei hodie, qui 446. 43 inunxerunt 489. 4 episcopis 498. 13
Casimense 511. 37 decimo octauo 512. 18 iurisdictioni 519. 33 Aquisgrani 520. 44 Bo-
nifacium 548. 24 Nicena 554. 30 Stephano 556. 28 corporisq; 557. 28 in o. iorata
40 scilicet 558. 12 placuerunt 20 obumbravit 559. 57 uirtutum 562. 42 indistinctim
578. 10 ne sit 583. 52 animo 55 oblata 584. 29 obsecramus, ut 590. 12 libellos
611. 18 quam sibi 617. 55 ἀποστρέφειν 612. 6 anathematizamus 666. 50 licere 673. 14
liās 675. 49 intemeratæ 677. 5 fornicatricem 8 in qua 679. 55 infecta 683. 6 ad im-
peratorem 16 Constantinopolitanum 696. 51 superbientibus 700. 44 adiunxerant
709. 17 Christianitatem 721. 40 de parte 781. 25 effecit. Helimandus 819. 37 susceperis
826. 55 ecclesiasticam 830. 28 à Saracenis captus 833. 36 pontificem 845. 54 monasti-
cam 851. 50 uirtutum 867. 44 penuriam 872. 27 conto, 45 iniun-
gant 877. 24 in hunc modum 882. 6 sub durissimis.

Octauæ Centuriæ Histo- riæ Ecclesiasticæ

CAPVT I

CTAVO secu-
lo, cuius histo-
riâ nunc, Deo
benedicete in
manus sumi-
mus, Impera-
tores uixerūt
Absimar, Iu-
stinianus, Phi-
lippicus: Arte-
mius, qui &
Anastasius di-

citur: Theodosius, Leo Isaurus, Constanti-
nus Copronymus, Leo filius eius, Constan-
tinus & Irene.

Ecclesiæ Dei facies eo deformior & tristi-
ores, quod à duobus Antichristis, uno in-
ter, altero foris grassante, miserè affligitur et
dilaniatur. Saraceni enim, Mahometi blas-
phemis additi, Asiam & Africâ opprimūt,
atq; in ipsas etiam Hispanias & Gallias sese
effundunt, Græciam & Thraciam atq; ipsam
Italiam infestant, ac bene constitutas Res-
publicas & urbes euertunt, ipsasq; ecclesias
Dei horribiliter destruunt, ac Christi religio-
nem passim extirpant: eaq; ratione partim
nouitatis studio, partim ui & tyrannide, ad
impietatem suam, numerosissimâ Christia-
norum multitudinem pertrahunt.

Pontifices uerò Romani, Antichristi in tē-
plo Dei sedentis mancipia seu uicarij, cultū
deorum alienorum instituūt: & Christo æ-
terno nostro pontifice remoto, Sanctos mor-
tuos intercessores pro genere humano de-
cernunt: eosq; inuocatione, statuarū & ima-
ginum erectione, templorum & altariū ex-
tinctione & consecratione, reliquiarū trans-
latione, auro, argento, gemmis, Misis, can-
delis, suffitu, geniculatione, honorari & co-
lari præcipiunt. Doctrinam cœlestem corrup-
punt: Sacramenta, ut baptismum & cœnam,
a Domino instituta, traditionibus humanis
contaminant, & in alios usus transferunt.

Ritus Ecclesiasticos ad ædificationem in-
stitutos, in superstitiosum Baalismum con-
uertunt: abiecto & neglecto munere, purè &
syncerè doctrinam cœlestem propagandi.

Demoniorum doctrinam de nuptijs ueti-
tis, & ciborum discrimine, uenditāt, sub præ-
textu insignis pietatis & cultus: & cœnobijs
uirorum atq; mulierū complent uniuersum
mundum, qui fœdis suis libidinibus omnia

contaminant, & iram Dei orbi terrarum ac-
censunt.

Ab obedientia Imperatorū et legitimi ma-
gistratus, totius Occidentis populos, ut se-
ditiosi spiritus, auellunt: & uestigal, censum
& tributum Cæsari dare uetant: & oppressis
Longobardis per Francos, Italiam & regna
huius mundi ac gloriam eius, hoc est pote-
statem transferendi Imperium, sibi rapiunt:
ac dominos eius hoc modo sese, diabolico
ausu, contra Christi edictum (VOS AVTEM
NON SIC) constituunt: et maiestates nō mo-
dò contemnunt, sed aded dementant & sibi
subijciunt, ut pedes suos osculentur. Hæc
cum Ecclesiæ & ueræ pietatis irreuerabili
damno, atq; aded cum omnium Deum uerè
timentium, & calamitates istas animaduer-
tentium, luctu & mœrore facta esse, quis nō
intelligit?

Cōtra hæc infinita mala, parū præsidij hu-
mani spōsa Christi habuit. Nā episcopos, pa-
stores, doctores & ministros paucos synce-
ros, fideles & cōstantes, hoc seculo est uide-
re: qui hostes illos, ut decebat, inclamassent:
& gregē Domini de uera pœnitentia, de Deo
rectè placado, deq; lupis cauendis monuis-
sent, & irā Domini auertissent. Nā præter Io-
hannē Damascenū, qui tamen & ipse ualde
parū in ea re præstitit, haud alterū reperias,
qui Mahometi errores refutasset, & miseras
ouiculas Christi contra illa tetra uenena præ-
munisset. Qui uerò apertè indicassent, ido-
latria sanctorū mortuorum, corruptelis do-
ctrinæ cœlestis, ueritatis oppressionem, Roma-
norum pontificum & aliorum sacerdotum
sceleribus, monachorum & monialium libi-
dinibus, & aduersum Magistratum rebellio-
ne, cædibus innocentū & similibus facino-
ribus impijs, Deum offensum, Saracenis lar-
giri uictoriam, paucissimi fuerunt.

¶ Alterum uerò intestinum hostem, pro-
pemodum uniuersum uulgus episcoporum
& monachorum, in Deo alieno Maosin eri-
gendo & colendo, traditionibusq; huma-
nis coaceruandis, adiuuit. Pauci quidam in
Asia & Thracia sese opposuerunt, & imagi-
num cultum improbarūt: sed oppressi sunt
multitudine errantium, & tyrannide patro-
norū Antichristi. Fuerunt etiam in Germa-
nia & Britannia quidam syncerius sentien-
tes, qui Antichristi superstitionibus & cor-
ruptelis contradixerūt: sed & illi calumnijs
& ui

3 & ui à pontificijs deformatioribus oppressi sunt, eaq; ratione efficacia errorū iusto Dei iudicio uicit. Deinde etiam Magistratus, qui debuissent Ecclesiam tueri contra Mahometum & Babylonicam meretricem, parum prestabant. Nam Imperatores Constantinopolitani, Deo irato cum Saracenis cōfligentes, prædæ se illis exponebant: & uictoria amissa, potentiam & tyrannidem eorum augebant. Leo Isaurus, & Constantinus Co-
 10 pronymus, & Leo iunior, strenuè quidē contra imaginum cultum & sanctorum adorationem & intercessionem, contra reliquiarum uenerationem, & impuram monasticæ uitæ castitatem, aliasq; pontificias corruptelas pugnabant: sed eam ob rem, suorum perfidia & impietate bene uexati, & ab Antichristo Romano, imperio Occidentis priuati: imò etiam à posteris suis Irene femina superstitiosa & crudeli, & à Constantino filio eius
 20 damnati, omnesq; eorum conatus irriti facti sunt. Longobardorum reges, pontificio iugo repugnantes, per Fracos regno suo prorsus extuuntur: quas quidē exuias pontifex capit. Pipinus periurus regnū Francorum, & Carolus Magnus Imperialem dignitatem à pontificibus accipiunt, & gratitudinis ergo meretricem adorant, & characteres eius suscipiunt, eamq; exaltant. Iuas
 30 Britannię rex, suum regnum ultro ei facit tributarium. Neq; quisquam rex, aut pontifex, aut opulentus Dominus in toto occidente fuit, qui nō regno pontificio suis bonis inferuisset. Atq; ita uerè orphana, & ab omnibus humanis præsidij orba fuit Ecclesia Christi, & quasi ouis in medio luporum constituta, ministris & tutoribus in hostium suorum castris contra sese militantibus. Sed tamen Dominus noster IESVS CHRISTVS, qui eā
 40 flagrantissimo complectitur amore, non recessit ab ea, neq; planè sterilem illā fieri permisit: sed semen aliquod sanctū, sparsim & diffuse seruauit, qui genua sua ad idola pontificia, & Mahometicas blasphemias nō inflexerūt: sed inter tot stipulas & cōmunes errores, fundamētū retinuerūt: aut ab eo aliquādiu auersi, in agone tamē extremo, singulari Dei beneficio in uia reducti sunt. Quæ quidē omnia, in sequētibus ordine, perspicuè & optima fide, Deo aspirate, cōmemorabimus.

CAPVT II

DE LOCO ET PROPAGATIONE Ecclesie.

Thi Deus iusto suo iudicio, ob contemptum suæ ueritatis, et persecutionem rectè docentium, abiectis & uastatis Ecclesijs in Asia & Africa, in Europam, & maximè ad Occidentem & Septen-

trionem, suam sedem & domicilium transtulit: tamen etiam in illis ipsis locis reliquias quasdam ex immensa sua bonitate pascimseruauit. id quod testatur dicta Patrum, quibus referunt, hoc suo seculo Ecclesiam fuisse per totum orbem terrarū diffusam. Nam Tharadius Constantinopolitanus in tertia actione synodi Nicenæ inquit: Oriens & Occidens & Septentrio & Meridies, sub iugum unum inclinant, & unam concordiam accipiunt. Et Daniel quidam episcopus, in epistola ad Bonifacium inquit: Si omnipotentes sunt Dij benefici & iusti, non solum suos remunerant cultores, uerum etiam puniunt contemptores: si hæc utraq; temporaliter faciunt, cur ergo parcūt Christianis, totum penè orbem ab eorū cultura auerrentibus, idolaq; euerrentibus? Et Beda in Iob libro cap. 12. ait: Doctrina & prædicatio Euangelij magnificata est super omnem terram, ut eam omnes gentes ubiq; leuatam mirentur. Et in 3. libro Tobie cap. 8. dicit: Prædicationem Euangelij à solis ortu usq; ad occasum latissimo spacio esse expansam. Idem in Lucam libro 4. cap. 13. scribit: Creuit Euangelij prædicatio cunctum disseminata per orbem: crescit & in mente cuiusq; credentis. Carolus Magnus lib. 3. cap. 7. de cultu imaginum inquit: Per tam prolixas, per tam vastas mundi partes est catholica ecclesia, quæ uicque Christi dilectus est populus, diffusa, & ita per inaccessas & ignotas nationes Domino largiente dilatata.

Cum autem Lectorem delectet, quasi in Synopsi sigillatim intueri præcipua loca, in quibus hoc seculo Ecclesia suum hospitium habuit: per orbis habitati partes discurrentes, recensere ea loca, quorum in historijs passim fit mentio. Et si autem non in omnibus locis æquè numerosæ, neq; prorsus à fermentis hæreticorum & humanarum traditionum uacua fuerunt Ecclesie: tamen aliquod semen sanctum Dominus sibi seruauit, quod sua genua coram idolis nō flexit, & inter uarias stipulas nonnihil de fundamento ueritatis retinuit.

DE ECCLESIIS
per Asiam.

IN PALAESTINA harum ferè Ecclesiarū sit mentio.

Hierosolymæ. Theodorus enim ibi egit patriarcham: ut testatur Paulus Diaconus libro 22. rerum Romanarum. Et de reliquijs à patriarcha Hierosolymitano missis Carolo Magno, Adon Viennensis narrat Com. ætatis 6. Ethnicos tamen etiam ibi fuisse, indicat Henricus Erphurdensis.

Bethaniæ. Nam Beda testatur in Marcu libro 3. capite 11. templum super Lazari monumentum isthic extructum esse.

Maiumæ.

5 **Maitumæ.** Ibi enim Petrus Chartulanus martyr factus est. Paulus Diaconus libro 22. rerum Roman. Meminit & Cosmæ episcopi Maitumæ, Damascenus in Logica.

In **ARABIA** celebrantur: Silæum, ubi Constantinus monachus episcopus designatus est. Zonaras tomo 3. Et Basilus, eius episcopus, in 7. actione Nicæna celebratur.

Gorda, cuius episcopus Gregorius nunciat, in Catalogo patrū 7. actionis Nicænæ. 10 Iassus Dauidem episcopum misit ad Nicenam Synodum, ut patet ex 7. actione.

Inter **SYRIACAS** hæc propemodum annotantur: Antiochia, cuius episcopus celebratur Stephanus & Maruas, apud Paulum Diaconum lib. 24. rerum Romanarum.

Berythus, ubi episcopū egit Adeodatus, qui multos Iudæos conuersos baptisauit: Si gebertus in Chronicis.

Epiphania: cuius episcopum Cosmam nominat Paulus Diaconus libro 22. rerum Romanarum.

In Gabala ciuitate Syriæ, quidam Agareni sagittarij cum Cyprijs Christianis ingrediuntur templū, actione 4. Nicænæ Synodi.

Laodicea, cuius episcopus Gilsfredus fuit: ut annotat Sigebertus in Chronico. Et Eustachij Laodiceæ episcopi mentio fit in 7. actione Nicænæ Synodi.

Hierapolis. Nicolai episcopi Hierapoleos mentio fit in prima actione Nicænæ Synodi.

Emisa. Nam ibi archidiaconi cuiusdam filie martyrio affecti sunt. Paulus Diaconus lib. 23. rerum Romanarum.

Heliopolis episcopus Constantinus, in 7. actione Nicænæ celebratur.

Adrames episcopus est Nicephorus, in eadem actione.

In **MESOPOTAMIA** etiam Ecclesia Dei habuit locum, & hospitium. Damasci enim, licet Arabes in pios maximè sequerent, tamen aliqua Ecclesia mansit: ut patet ex Zonara tomo 3, & Paulo Diacono libro 20. & 22. rerum Romanarum.

Edessa. Mentio fit eius Ecclesiæ in 5. actione Nicænæ Synodi.

Charis. Meminit enim martyr Euty-chij ibidem interfecti, Paulus Diaconus libro 21. rerum Romanarum.

Dermes episcopus est Theodorus, in Catalogo 7. actionis Nicænæ.

In **CILICIA**. Sida, cuius mentio fit in actione 2. Synodi Nicænæ.

Et Cibyra, episcopum suum Gregorium habet, in catalogo actionis septimæ Synodi Nicænæ.

PAMPHILIAE hæc celebrantur loca: Pergæ, Sifunij episcopi eius mentio fit in Synodi Nicænæ actione prima.

Aspendos episcopum Leontem misit ad Synodum Nicenam, ut patet ex Catalogo 7. actionis.

In **PISIDIA**. Nam episcopus eius interest Synodo Nicænæ, actione 1.

Antiochia. Nam episcopus eius Gregorius interest 7. actioni Nicænæ: & Seleucia Pisidia Petrus est episcopus, ibidem.

Iozopoli. Meminit imaginis Mariæ isthic unguentum effundentis, Germanus in epistola ad Thomā, actione 4. Synodi Nicænæ.

In **LYCIA** sedes Ecclesiæ fuit Myra, cuius episcopus Theodorus interfuit Synodo Nicænæ actione 1.

Et Patara, cuius episcopus Anastasius interest 7. actioni Nicænæ, ibidem. Et Limyra episcopi fit mentio.

In **IONIA**. Ephesus, episcopi eius Theodosij meminit Zonaras tomo 3. pag. 88. Accentum auri libras Constantinum ei Ecclesiæ donasse, Paulus Diaconus lib. 23. rerum Rom. pag. 331. refert.

Philadelphia. Stephanus enim episcopus eius, interest 7. actioni Nicænæ.

Smyrna. Antonius monachus uices episcopi Smyrnenfis agit in 7. actione Nicænæ.

In **CARIA**. Metropoleos Cariæ locum tenet Theophylactus diaconus, in Synodi Nicænæ actione 2.

Mileti episcopus est Epiphanius, in actione septima Nicænæ.

Magnesia episcopus est Basilus, in actione septima Nicænæ Synodi.

Bargylia, Myndi & Halicarnassi episcoporum fit mentio in septima actione Nicænæ.

Nysæ, cuius episcopus Ioannes uenit ad Synodum Nicænā, ut patet ex actione septima.

In **LYDIA**, Sardes. Nam Sardenfium episcopus Euthymius, interest septimæ actioni Synodi Nicænæ.

Tralles. Nam episcopi Trallium nomen extat in Catalogo actionis septimæ Nicænæ.

Prienes episcopatum rexit Ignatius, qui & interfuit Synodo Nicænæ in actione septima.

Magnesia, cuius episcopus Basilus fuit: ut patet ex eadem actione septima.

Tripolis, Anastasium episcopum habet, in 50 septima actione Nicænæ.

Et Thyatiræ episcopi uicem obit Esaias presbyter, in eadem actione.

Stratonice episcopus est Michael, cuius mentio fit in eadem actione.

Amyzonis episcopi mentio fit apud Paulum lib. 20. rerum Rom. & Cadurum episcopus interest 7. actioni Nicænæ.

In **LYCAONIA**. Iconij enim episcopus Leo interest actioni primæ Concilij Niceni.

In **PHRYGIA** plurimæ recensentur Ecclesiæ,

7
fiæ, ut sunt: Pergamum, cuius episcopi Paſti-
læ meminit Zonaras tomo 3. & Baſilius eius
episcopus intereſt Nicenæ Synodo.

Ilium, cuius episcopus Nicetas intereſt
ſeptimæ actioni Nicenæ.

Synnada. Ioannis eius episcopi mentio
fit in quarta actione Synodi Nicenæ, in Epi-
ſtola Germani.

Daldea, ubi Ioannes episcopum egit, cu-
ius meminit Catalogus in actione ſeptima
Nicenæ.

Troadis episcopus eſt Euſtathius, in ſepti-
ma actione Nicenæ.

Antandri episcopus Marianus, in ſeptima
actione Nicenæ recenſetur in Catalogo.

Aſſi episcopum egit Ioannes, ut patet ex
eodem Catalogo.

Phocææ episcopi Leontis meminerunt a-
cta Synodi Nicenæ.

Pitanæ, cuius episcopus Pardus intereſt 20
Nicenæ Synodo.

Amorium. ibi episcopum egit Theodo-
ſius: cuius fit mentio in ſecunda Synodo Ni-
cena, actione prima.

Peltæ episcopus eſt Georgius, in ſeptima
actione Nicenæ.

Eumeniæ, Leonis ibidem.

Cotyæi, Conſtantinus.

Acmonia, Paulus: ibidem.

Docimi, Leonis in eadem actione ſeptima. 30

Sibbij, Ioannes: ibidem.

Eucarpia, Conſtantinus: ibidem.

In PAPHLAGONIA, Peſſinuntis episco-
pus Gregorius celebratur, in actione pri-
ma Concilij Niceni. Et Germanopolis e-
piscopus eſt Theodorus, in ſeptima actione
eiſdem Synodi.

In ASIA, propriè ſic dicta, Natalia: cuius
episcopus Leoni ſuaſit, ut imagines tolle-
ret. Paulus Diaconus libro 21. rerum Roma- 40
narum.

Parium, habuit episcopum Siſinnium, qui
inter eſt ſeptimæ actioni Nicenæ Synodi.

In BITHYNIA, Chalcedonenſis eccleſia ce-
lebris eſt. nam episcopus eius ad Ioanniciū
acceſſiſſe dicitur, apud Metaphraſten: &
Stauratius eius episcopus intereſt ſeptimæ
actioni Nicenæ Synodi.

Et Nicomedia: cuius episcopus Petrus, in
tereſt ſeptimæ actioni Synodi Nicenæ.

Et Nicæa, ob Synodum ſeptimam contra
imaginum reprehendores inſignis eſt. Zona-
ras tomo tertio, & Diaconus lib. 23.

Et Claudiopolis, ad cuius episcopū Tho-
mam Germanus epistolam ſcripſit, quæ in
quarta actione Synodi Nicenæ extat.

Apameæ Bithyniæ episcopus eſt Euſtra-
tius, in Catalogo ſeptimæ actionis Nicenæ.

Et Daſcylæi episcopi uicè gerit Baſilius, ibi-
dem. Et Cæſareæ Bithyniæ episcopus Con 60

ſtantinus, ibidem annotatur. Item Pruſæ e-
piscopus, Theodorus.

In HELLESPONTO, Cyzicum: unde reuo-
catum narrant Germanum Conſtantinopo-
leos episcopum. Zonaras tomo 3. & Sige-
bertus in Chronico. Et Nicolai episcopi Cy-
zici mentio fit in actione ſeptima Synodi
Nicenæ.

Lampſacus, & Dardanum, & Abydus: e-
piscopi enim eorum interſunt ſeptimæ actio-
ni Nicenæ.

In GALATIA nominantur Eccleſiæ: ut An-
cyra, cuius episcopus Baſilius in ſeptima a-
ctione Synodi Nicenæ.

Didymorū episcopus Nicodemus, in eo-
dem Catalogo ſeptimæ actionis Nicenæ no-
men habet.

Synope, cuius episcopi Gregorij, in exer-
citu Armeniacorum interfecti, meminit Dia-
conus libro 23. rerum Romanarum.

In ISAVRO Seleucia fouit Chriſti religio-
nem. nam Theodorus episcopus eius in Ca-
talogo ſeptimæ actionis Nicenæ Synodi
extat.

In PONTO. meminit enim Beda libro 1.
de Ratione temporum, Cyri abbas in Pon-
to, qui Conſtantinopoleos factus ſit epi-
ſcopus.

Heracleæ Ponti episcopus Ioannes inter-
eſt ſeptimæ actioni Nicenæ. Et Polemij Con-
ſtantinus, ibidem.

In CAPPADOCIA. Cæſareæ, antiqua ſe-
des Eccleſiæ, etiam hoc ſeculo aliquot pios
habuit. nā episcopus eius Eccleſiæ Agapius,
inter fuit ſeptimæ actioni ſecundæ Synodi
Nicenæ.

Sebaſte, episcopi eius Leontis nomen ex-
tat in ſeptima actione Nicenæ.

Pompeiopoli episcopū egit Maurianus,
in actione ſeptima Nicenæ Synodi. 40

Neocæſarea. ibi enim Epiphanius egit
episcopum, qui actione ſecunda adducitur
ad Synodum Nicenam.

Tyana, cuius mentio fit in ſeptima actio-
ne Synodi Nicenæ.

Baratta, cuius episcopus Lycastus inter-
fuit Synodo Nicenæ.

Nec ARMENIA prorsus Eccleſiæ Chriſti
uacua fuit. nam mentio fit Colchidis, cuius
episcopus eſt Siſinnius in ſeptima actione
Nicenæ Synodi. 50

Nicopoleos Armeniæ ſecundæ episcopi
uicem gerit Ioannes preſbyter, in actione ſe-
ptima Nicenæ Synodi.

In PERSIA. Hyrcanes episcopus Euſta-
thius, in ſeptima actione Nicenæ Synodi ce-
lebratur.

Et INDIA. nam Ogerus dux in India ſu-
priori, Ioannem regis Friſorum filium, di-
ctum preſbyter Iohann, præfecit imperio: &
ſubiecit

9
subiecit ei quatuordecim Barones, ut ibi
Christiana religio permaneret. Fasciculus
temporum.

DE ECCLESIIS

per Africam.

IN ÆGYPTO non omnes interierunt Ec-
clesiæ, licet Sarraceni & hoc & superiori
seculo maxime in istis regionibus grassati
sunt in Christianos. Nam Carolus Magnū
in Ægyptum & Africam Christianis paupe-
ribus eleemosynas misisse, narrat Sigeber-
tus in Chronico. Celebrantur autem nomi-
natim adhuc ista loca, ut hospitia piorum.

Alexandria, ubi licet Monothelitæ hære-
tici aliquandiu grassati sunt: tamen iterum
anno secundo Copronymi Ecclesia colligi
cœpit, ut narrat Paulus Diaconus libro 22 re-
rum Romanarum, & libro 23. Et episcopum
eius Achillea nominat Hêricus Erphurden-
sis, capite 69.

IN AFRICA, Carthago. nam pauperibus
Christianis Carthaginē misit eleemosynas
Carolus Magnus. Vrspergêsis: & Crantzius
in Saxonia libro secundo, capite octauo.

Erytheiæ episcopus Eustathius, nomen
habet in Catalogo patrum Nicenæ Synodi
actione septima.

DE ECCLESIIS INSVLARI- bus in mari Mediterraneo.

Fuit Ecclesia in Cypro, & nominatim ali-
quot oppidorum fit mentio: ut Constan-
tiæ, episcopus eius Ioannes interest se-
ptimæ actioni Nicenæ Synodi, ac meminit
eius Carolus lib. 3. cap. 17. de Imaginibus.

Paphi, cuius episcopus Michael interest
septimæ actioni Nicenæ Synodi.

Solorum & Chytrorum episcopi interfue-
runt septimæ actioni Nicenæ Synodi.

Citij episcopus Theodorus, in eadem a-
ctione præsto fuit: & Trimethuntis episco-
pus est Georgius, ibidem.

Et in Rhodo, cuius episcopus Leo interest
Synodo Nicenæ in actione prima.

In Carpatho episcopum egit Leo, cuius
mentio extat in prima actione Nicenæ Sy-
nodi.

In Pathmo, Leontis episcopi fit mentio in
septima actione Nicenæ.

In Proconneso episcopum egit Nicetas,
qui interest septimæ actioni Synodi Nicenæ.

In Creta Helias egit episcopum, ut con-
stat ex septima actione Synodi Nicenæ. Et
Gnosii est episcopus Anastasius, & Cydonij
Melito, & Cissami Leontius, & Medi Gala-
tas, ibidem.

In Lemni ciuitate Myrina Cosmas egit e-
piscopum, ut patet ex actione septima Syno-
di Nicenæ.

In Chio Leon episcopus, interest septimæ
actioni Nicenæ Synodi.

ECCLESIAE.

10

In Andro episcopum egit Constantinus,
ut constat ex eadem actione septima.

In Samo Heraclius, ut patet ex eadem a-
ctione.

In Lesbo Methymnæ Eustrathius est epi-
scopus, in septima actione Nicenæ Synodi.

Et Mytilenæ Damianus fuit episcopus,
ut patet ex actis Nicenæ Synodi.

In Corcyra episcopus est Philippus, ut pa-
tet ex eadem actione.

Æginæ episcopus annotatur Gabrieli in
7. actione Nicenæ.

In Zazyntho Leon est episcopus, ibidem.

In Cephallenia. nam episcopi eius uicem
sustinet Gregorius presbyter, in septima a-
ctione Nicenæ.

Venetijs. nam Veneti, Leoni iubenti ima-
gines comburere, obtemperare noluerunt.
Paulus Diaconus libro 6. ca. 14. de gestis Lon-
gobardorum.

In Sicilia. nam episcopi ex Sicilia interfue-
runt in secundo Concilio Niceno, actione
prima.

Messanæ: cuius episcopus est Gaudiosus,
in actione septima Nicenæ.

Panormi episcopus est Theodorus, ibidē.

Catanæ: eius episcopus Theodorus, in a-
ctione prima Synodi Nicenæ celebratur.

Lilybæi episcopus est Theophanes, in se-
ptima actione Nicenæ.

In Corsica episcopū ordinauit Zosimus,
ut annotat Damasi continuator.

Sardinia episcopi uices agit diaconus E-
piphanius, in septima actione Synodi Ni-
cenæ.

DE ECCLESIIS

per Europam.

IN GRAECIA Egidium claruisse, Sigeber-
tus annotat in Chronico.

Træzenes episcopus Antonius, inter-
est Synodo Nicenæ: ut patet ex actione se-
cunda.

Patræ episcopi uicem suppleuit in Nice-
na Synodo, Ioannes monachus.

Colones episcopi locum tenuit Ioannes
presbyter, in septima actione Nicenæ.

In ACHAIA. nam Lebadia episcopus est
Thomas, qui numeratur inter patres Nice-
næ Synodi, in actione septima. Parnassii e-
piscopus Stephanus, ibidem celebratur.

In ARCADIA episcopum egit Ioānes, qui
interest septimæ actioni Nicenæ.

Dyrrhachij, ubi episcopum egit Nicepho-
rus, ut patet ex Catalogo episcoporum qui
interfuerunt septimæ actioni Nicenæ Sy-
nodi.

Gangrorum, episcopi Cōstantini mentio
fit actione septima Synodi Nicenæ.

Macedonia Thessalonica: Thomas enim
ibi episcopum egit. Diaconus lib. 33 rerum

a 3 Rom.

Rom. Et Artemius monachum ibi egit. Zonaras tom. 3. Et episcopus eius Theophilus, interest septimæ actioni Nicenæ Synodi.

Otri episcopi Stephanus presbyter uices agit, in eadem actione.

In THRACIA celebrantur Ecclesiæ hospitalia: Constantinopolis, cuius patriarcha Callinicum & Cyrum, annotat Zonaras tomo 3. & Beda libro 2. de Ratione temporum. Et Leo presbyter Constantinopoleos, interest secundæ actioni Nicenæ Synodi.

Adrianopolis, cuius episcopus Manuel celebratur, in septima actione Nicena.

Debelti, Eustrathius ibidem inter patres extat.

Bizya. Episcopus enim eius est Theodorus, in septima actione Nicena.

Cypsellæ episcopus Theophylactus fuit, ut patet ex eadem actione.

Heraclea. meminit enim monasterij & templi, ibi à rege Venetiarum extructi, Bergomenfis libro 10. Chronicorum.

Rhadestum, seu Bisanthe. nam episcopus eius Ioannes, interfuit septimæ actioni Synodi Nicenæ.

Neocesariæ Thraciæ episcopi Leontis nomen extat in septima actione Nicena.

Nicenæ Thraciæ episcopus est Ioannes, in eadem actione.

In BULGARIA. nam Tolericus Bulgarorum dux baptisatur anno Christi 778. ut narrat Sigibertus. Et Theodorus Bulgarophygi episcopus, interest septimæ actioni Nicenæ Synodi.

In ILLYRIA. nam episcopi Illyrici in actione prima Nicenæ Synodi adfuisse dicuntur.

In SCLAVONIA, Bonifacius Ecclesiam collegit: ut Fasciculus temporum annotat.

In MYRIA. nam Mesembriæ episcopus Leon interest Synodo Nicenæ, in actione septima.

In DACIA. nam Carolus Magnus per Daciam, Metanestas & Iazyges transiens, sacerdotes passim iussit Christi religionem populo tradere. Bonfinius rerum Vngaricarum Decad. 1. libro 9.

In Dardania. nam Theodosius præses apud Nesium, interest quartæ actioni Synodi Nicenæ.

In Chersoneso. nam Olbiani Elææ episcopi nomen extat in septima actione Nicena.

Calliopolis episcopus Melchisedeck, eidem Synodo interfuit actione septima.

In PANNONIIS. nam ibi Slauorum & Hungarorum facta est conuersio tempore Caroli Magni, ut postea dicitur: ac Bonifacium in Pannonia diaconos & episcopos constituisse, Mutius refert in Chronico.

Sicambriæ, seu Budæ. nam ibi propagatio quædam facta est ad Vngaros. Bonfinius Decadis 1. lib. 9. rerum Vngaricarum.

In Sarmatia, Cremnorum episcopi Theodori nomen recensetur in Catalogo septimæ actionis Nicenæ Synodi.

In ITALIA. nam Stephanus papa cum multis episcopis, Italiæ Synodum celebravit. Sigibertus in Chronico.

Rome, cuius episcoporum uitas infra suo loco describemus.

In Tusculano episcopus Benedictus fuit: ut indicat Blondus libro 10. Decadis 1.

Tiburi. episcopum enim Tiburtinum, Albanensem & Prænestinum Desiderio Longobardorum regi obuiam misit Adrianus: Blondus libro 1. Decad. 2.

Cumarum episcopus est Stratonicus, in actione septima Nicenæ Synodi.

Narniæ: ubi ad ædem Valentini martyris Zacharias pontifex Romanus, coram Luitprando Longobardorum rege concionem habuit. Blondus libro 10. Decad. 1.

Spoleti, ut patet ex Blondo libro 1. Decad. 2.

Beneuenti. nam Gisulphus ibi Sophiæ templum extruxit: ut narrat Leo Hostiensis libro 1, de monasterio Cassinensi, cap. 6 & 10.

Hostiensis episcopi meminit Continuator Damasi.

Capuæ. meminit enim Gregorij Capuani presbyteri, Adrianus Papa in epistola ad Carolum.

Caietæ. nam Campolus Caietanus episcopus & Pentapolensis scripserunt ad Adrianum, ut patet ex eius epistola ad Carolum.

Lirinensis, Italorum cœnobij, in quo Benedictus Biscepius tonsuram suscepit, meminit Balgus Centuria prima scriptorum Britannicorum, folio 83.

Sutrinensis, Veliternensis, Belerani, Sabinatensis, Portuensis, Prænestini episcoporum mentio fit in Concilio Romano, à Gregorio tertio conuocato.

Rauennæ. nam Felices eius archiepiscopi meminit Henricus Erphurdensis, cap. 62.

Albanensis episcopi meminit Continuator Damasi.

Mantue: quod sanguinem ex latere Christi profluentem delatum esse, nugatur Iacobus Bergomenfis libro 10.

Foroiulij. illam enim Ecclesiam muneribus auxit Carolus Magnus, ut refert Mutius libro 8.

Mediolani. nam Benedictus ibi egit archiepiscopum, ut narrat Diaconus libro 6. cap. 10. de gestis Longobardorum. Et Thomæ episcopi baptisantis Caroli filiam, meminit Annonius de rebus gestis Francorum libro

13 In Longobardia & Tuscia. nam meminit Adrianus in epistola ad Carolum: item episcopi Pisani & Lucani, ibidem.

Ticini Carolus celebrauit natalem Domini, Annales Francici: & Paulus Diaconus meminit episcoporum eius Ecclesiae, libro 6. de gestis Longobardorum.

Veronae, ubi Theolapius dono prophetie clarus uixit. Paulus Diaconus libro 10. capite 18. de gestis Longobardorum.

Florentiae, meminit Auentinus libro 4. Annaliu. Et Carolus Magnus natalem Domini ibi celebrauit, ut indicat Vrspergensis.

Casinenfis coenobij, in quod Carolus se recepit, meminit Iuo in Chronico.

Gradenfis saepe meminit Sabellicus, in historia huius seculi: ac dona ei obtulit Carolus Magnus, ut narrat Mutius lib. 8.

Aquileiae. Calistus Aquileiensis antistes, sibi uendicauit insulas Ecclesiae Gradenfis, ut refert Sabellicus. Meminit Auentinus libro 4. Paulini episcopi Aquileiae.

Histriae. nam episcopi eius Mauricij Adrianus papa mentionem facit in epistola ad Carolum.

Rhegi episcopatum gessit Constantinus, ut patet ex septima actione Nicena.

Gallia etiam frequentissimas habuit Ecclesias, ut patet ex Concilijs Romae & in alijs locis habitis. Et meminit Ecclesiarum in Francia, Regino libro 2.

In Massilia. Sereni episcopi Massiliensis meminit Antoninus titulo 14. cap. 1.

In Gallia Narbonensi, Lingonensis Ecclesia celebratur à Beda, de Ratione temporum libro 2. Et Viennensis, ætate 6. Et Balæus refert, Geolfriidum ibi in templo geminorū Martyrum sepultum esse.

Cabillinorum, nam in ea urbe Conciliū est habitum, ut infra dicitur.

Viennensis, quæ aliquot annis quidem sine episcopo fuit, propter quorundam sacrilegorum rapacitatem: sed tamen non prorsus omnes pij defecerunt. Adon Viennensis Comment. 6. ætatis.

Bituricensis, cui munera largitus est Carolus Magnus. Mutius libro 8. Ermenbertus episcopus eius à Carolo ad Adrianū papam missus pallium impetrauit, ut patet ex epistola Adriani ad Carolum.

Arelatenfis. Auxit eam muneribus Carolus Magnus, ut indicat Mutius libro 8. Mentio eius episcopi Ioannis fit in Concilio Arelatenfi.

Nouiomagi Carolus celebrauit Pascha. Annonius libro 4. capite 6. de gestis Francorum.

Aureliae. Episcopus eius Felix fuit, qui postea autor cuiusdam hæreseos factus est. Adon Comment. 6. ætatis. Annales rerum

Francicarum, Orgellos uocant ciuitatem in Pyrenæi montis iugo sitam.

Senonensis Ecclesiae Ebbo urbem liberat ab obsidione Vandalorum. Annonius libro 4. cap. 55. de gestis Francorum.

Rodani, Remigius Pipini regis frater episcopum egit, anno Domini 751. Sigibertus in Chronico.

Lugdunensis. nam eius meminit Adon Comm. 6. ætatis. & Æmylius libro 2. de rebus Francorum.

Ebrodunensis, quā locupletasse Carolus Magnus scribitur.

Andegauensis, Albini eius episcopi meminit Vincentius.

Burdegale. Ibi enim in pios Abderamius Saracenorū rex sæuijt, ut narrat Blondus libro 10. Decad. 1. Et Sigibertus in Chronico. & Auentinus lib. 3. Annalium.

10 Rotomagensis. nam erga hanc Ecclesiā liberalē se quoq; præbuit Carolus Magnus: teste Mutio libro 8. Et post coronationem ibi pascha celebrauit. Vrspergensis.

Cenomanensis. Episcopum ibi egit Aethereus, ut patet ex epistola Zachariæ Papæ.

Parisijs abbatem egit Volradus. Sigibertus in Chronico.

Papiensis. nam Carolus Magnus in eo loco Natalem Domini celebrauit. Erphurdensis cap. 68. & Vrspergensis in Chronico.

30 Antiodorensis episcopus fuit Claudius Clemens. Balæus Centuria 14. Scriptorum Brytannicorum, cap. 33.

Orgellis, ciuitatis in Pyrenæi montis iugo, episcopus Felix est: ut indicat Annonius lib. 4. cap. 83. de rebus Francorum.

Tūgrensis episcopus fuit Fulgarus, ut patet ex epistola Zachariæ papæ in Tomis Conciliorum.

40 Traiectensis episcopus fuit Lambertus, ut annotat Tritemius in Epitome gestis Anglorum: & Bonifacium eò ablegasse Gregorium quendam suum discipulum, Hedio annotat lib. 6. cap. 21.

Ultraiectensis. nam Vuillebrordus Frisorum episcopus, episcopatū ibi instituit. Hortensius libro primo rerum Ultraiectinarū.

Leodiensis, ad quam Hugbertus episcopalem sedem à Traiecto transtulit. Sigibertus in Chronico.

50 In urbe Metensi episcopū Drogo egit, ut cōstat ex Chronico Quedelburgensi. Et Cordogandus, ut annotat Sigibertus in Chronico. & Pyrminius. Auentinus libro tertio Annalium.

Remorum episcopus uocatur à Sigeberto in Chronico. Et Turpini Remorū episcopi meminit Erphurdensis cap. 68.

Turonensis, ad cuius templum in honorē Martini extructum Saracenos contendisse,

narrat Blondus libro 10. decadis 1.

Etiam HISPANIA hospes & nutrix Ecclesiarum Christi fuit: licet hoc seculo non tantum Saracenorum gentis imperio cecidisse, sed etiam in fide iacturā fecisse dicatur apud Sabellicum Enneade 8. lib. 7. Sed à Carolo Magno usq; ad Cordubam recuperata, & ad fidem ueram reducta est: Ptolemæus Lucensis in Rudimento, & Platina in uita Adriani.

Sindaredus episcopus Hispaniæ, interfuit Concilio Romano sub Gregorio III.

Et sigillatim quædā Ecclesiæ indicantur, ut sunt: Asturiensis & Ouentenensis, ubi templum edificauit Alphonsus rex Hispaniæ, ex manubijs Maurorum. Ritus libro 2. de Regibus Hispanicis.

Et in Bætica. nam Hispali episcopum egit Verus. Hedio libro 6. capite 21.

Et in Gallicia: Compostellensis. nam Carolus Magnus beati Iacobi ecclesiam ampliā & locupletasse, Erphurdensis indicat cap. 68.

Nec GERMANIA multitudine & celebritate Ecclesiarum alijs terris inferior est. nam Gregorius tertius scripsit Thuringis, Hessis, Bortharis, Nistrefis, Vuedredis & Lognais, Sudnodis & Graffeltis, & omnibus in Orientali plaga constitutis. Et apud Burgundos, Christianos fuisse, constat ex Adonis Com. 6. ubi narrat, Saracenos in Burgundia monasteria & loca sacra exussisse. Et celebrat Sigebertus Gendulphū, inter Burgundos clarum.

Et Treuiros, quorum Ecclesiæ bona quædam cōtulit Carolus Magnus: ut refert Mutius libro 8. Nodoaldi Treuironum episcopi Crantzius meminit libro 2, capite 1. Saxoniarum.

In Dolegia monasterium construxit Pyrrhinus. Trithemius in Epitome rerum Francicarum.

Apud Cameracenses Hilduardus egit episcopum. Iacobus Meier.

Coloniæ Agrippinæ, cuius episcopus fuit Hildegarius: ut annotat Hermannus Contractus in Chronico. Seu Hildebaldus, ut Crantzius in Saxonia libro 2. capite 15. Et Elestrudis uxor Pipini, monasterium ibi edificauit: ut narrat Chronicon de ducibus Bauariæ.

Vuerdensis episcopatus, & Dorstadij, meminit Crantzius in Metropoli libro 1. cap. 6. & 13.

Aquisgrani celebravit Carolus natalem Domini, ut est in Annalibus Francicis. Et ibidem basilicam extruxit Carolus, ut indicat Sigebertus in Chronico.

Mogunti. Ibi enim Pipinus celebravit natalem Domini & Pascha. Regino libro 2.

Chronicorum. Et Bonifacius ibi episcopus egit, cui successit Lullus. Hermannus Contractus in Chronico.

In urbe Vangionum, seu Vuormaciæ. nam sub Gregorio tertio papa, ibi archiepiscopus fuit: cui præfuit Theroldus & Gerbilus, ut annotatur in Chronico Aeditui.

Basileæ, cuius episcopum Vualamum celebrat Munsterus in Cosmographia.

Constantiæ. nam Ernfridus episcopus eius fuit. Hermannus in Chronico.

Augiensis monasterij à Pyrrminio extructi, meminit Trithemius in Epitome regum Francorum.

Argentorati, cuius episcopus fuit Etho, ut annotat Hermannus in Chronico.

Episcopatum ibi erexit rex Francorum Dagobertus, ut refert Gigas.

In Diœcesi Argentinensi in Schuuartzach, & Gegenbach, & Schutera, monasteria Pyrrminius fundauit: referente Trithemio in Epitome regum Francorum.

In Salerio, oppido distāte sex milliaribus ab Argentorato, Pipinus Pascha celebravit: ut narrat Vrspergensis.

In Vindelicia. nam in superiori Vindelicia intra Isarum & Ænum, in faucibus Alpium, prope lacum Tigurinum, monasteria quædam fuisse, meminit Auentinus 3. Annalium.

Augustæ Vindelicorum episcopus fuit Periochius. Munsterus in Cosmographia.

Neoburgi episcopus Mannus fuit. Auentinus libro 3. Annalium.

In ELSATIA, apud uillam Silestadium, Carolus Magnus natalem Domini celebrat. Regino libro 2. Chronicorum, & Auentinus libro 4. Annalium.

In Norico. nam in Norico Ripensi, & Hunnia, Hippolyto templum extruxerunt Albertus & Ottogeron: unde urbi nomen factum est S. Polten. Auentinus libro 3. Annalium.

In SUEVIA. nam episcopis Sueuiæ Gregorius Papa commendauit Bonifacium: ut refert Mutius lib. 6. Chronico German.

In BAVARIA. nam Thasilo dux Bauariæ monasterium Pollingen, Bosenbrūnen, Sancti Nicolai Bataviæ, Beltenburgk, Kremblunster, Larch, Pfaffenmunster instituit: & episcopalem sedem à Laureaco transtulit Bataviæ: ut indicat Chronicon de ducibus Bauariæ, & Trithemius de origine gentis Bauarorum. Auentinus libro 3. Ratisbonæ, seu Reginoburgi, ubi episcopum Geoualdam ordinauit Bonifacius, ut refert Auentinus libro 3. Annalium.

Aichostadij. nam Vuilibaldus primus Eistettensis ecclesiæ celebratur episcopus, ab Hermanno Contracto in Chronico, & ab Auentino

Auentino libro tertio Annalium.

Vuiffenburgi. nam Dagobertus rex Francorum ibi instituit episcopatum. Gygas in Floribus temporum.

Iuuauia, seu Saleburgi. constitutæ enim isthic ecclesiæ Bonifacius Ioannem, uirum literarum scientia & uite sanctimonia celebré, præfecit episcopum. Auentinus lib. 3. Annalium Boiorum meminit: & episcopi eius Vergilius Auentinus lib. eodem.

Fruxini, seu Phrysingæ, ubi episcopum egit Ariobertus. Auentinus lib. 3. Annalium.

Corbinianum Phrysingensis ecclesiæ episcopum indicat Otto Phrysingensis libro 6. capite 23.

In AVSTRIA. nam Blondus commendat Austriacos, quod fidem Christi à Sarracenis spurcicia illæsam seruarint: lib. 10. Dec. 1.

In CHARINTIA, ut patet ex Auentino lib. 3. Annalium. Modestus enim ab episcopo Saleburgensi ad Charionas missus est.

In FRANCONIA. nam Vuirtzburgi, seu Herbipoli, antiquioris Franciæ metropoli, episcopatus institutus est anno Christi 751.

Hartmannus in Chronico: & Otto Phrysingensis lib. 5. cap. 21. & Burchardum ibi episcopum egisse, Regino narrat libro 2. in Chronico, & Auentinus lib. 3. Annalium.

Fuldense cœnobiū fundauit Bonifacius. Hermannus Contractus in Chronico. Meminit eius Sigebertus in Chronico.

Monasterium in Amerbach, diocesis Herbipolensis, extruxit Pyrminius, teste Trithe-mo in Epitome regum Francorum. Et Bonifacius, in eadem diocesi Kitzingenfæ cœnobiū. Idem.

Francofurti ad Moenum. ibi enim celebrata est Synodus episcoporum Germanorum & Italorum, contra hæresin Felicianam. Regino libro 2.

In THURINGIA. nam Gens Thuringorum hoc seculo conuersa est, ut postea dicemus: & Gregorius secundus scripsit Epistolam ad Clerum & plebem Thuringiæ.

Bambergæ sedem episcopalem Bonifacius instituit: ut patet ex epistola eius, quæ extat apud Naclerum Gener. 25. folio 602.

Erfordiæ. nam hic cœpit Ecclesia hoc seculo colligi, ut postea dicemus. Et meminit præfati Erphordiensis Carolus in Constitutionibus suis.

Aluestadij. nam Carolus Magnus ibi etiam habuit præfectum: ut patet ex Constitutionibus eius.

In HASSIA. in ea enim etiam Bonifacius Ecclesias inaurauit. Vuilibaldus in uita Bonifacij.

In SAXONIA. nam uictis Saxonibus, & partim in Flandriam & Brabantiam translatis, ex ea gente plurimi Christiani facti

sunt. Vrspergensis in Chronico: & Crantzius libro secundo, capite decimoquarto.

Ad Melibocum, in monasterio quodam Bonifacium paucos monachos docuisse, autor est Iacobus Curio libro 2. rerum Chronologicarum.

Schydræ, episcopatum Carolus Magnus tertio anno Constantini instituit, qui postea Vualterslebiæ, ac inde in Frosam, ac denique Magdeburgum translatus est: ut indicat Henricus Erphurdensis cap. 69.

Magdeburgi. nam Carolus Magnus ecclesiam Stephani ibi inaurauit, Veneris fano subuerso. Crantzius in Saxonia, libro 2. capite 12.

Salingsstadenfæ episcopatus, qui postea Halberstadtum translatus est, meminit Crantzius in Metropoli lib. 1. cap. 10.

Halberstadtensis episcopatus, circiter annu 758, à Constantino & matre eius aucti, meminit Mûsterus in Chronographia, ætate 3.

Helmenstadij, ibi enim suam sedem habuit Ludgerus Mymigardeuordenfæ episcopus, ad uicinos Vandalos Christi religionem propagans. Crantzius in Metropoli libro primo, capite 10.

Hildesiæ Carolus in castris agens, contra Saxones extruxit ecclesiam, eiq; Guntherum sacerdotem præfecit. Crantzius in Metropoli lib. 1. cap. 10. Chronicon Saxonie narrat, à Ludouico id factum esse, anno 816.

In Vuestphalia. Nam Carolus Magnus in Mymingroda monasterium condidit, ad Ecclesiarum eius loci ædificationem, unde postea episcopatus Monasteriæ dictus est. Crantzius in Metropoli libro 1. cap. 5. & in Saxonia lib. 2. cap. 16.

Osnaburgi Carolus Magnus Ecclesiam ac scholam instituit, propter Saxonum conuersione. Henricus de Erphurdia cap. 67. Crantzius in Saxonia lib. 2. cap. 11. & in Metropoli lib. 1. cap. 2.

Padelbornenfæ episcopatus à Carolo constituti, meminit Crantzius in Metropoli libro 1. cap. 4. & 11. & Chronicum Saxonicum.

Mindenfæ Ecclesiæ, & episcopi Herimberti, meminit Crantzius in Metropoli libro 1. capite 9.

Ad castrum Heresburg, prope Lippam, Saxones baptizantur. Regino lib. 2. Inibi à Pipino Ecclesia ædificatur, ut patet ex Chronico Ifennacensi.

Bremæ. nam episcopus eius Vuillericus, Dithmarfos ad fidem Christi adduxit. Crantzius in Metropoli lib. 1. cap. 13. Et episcopatum Bremensem Carolus Magnus fundauit anno 786. Chronicon Saxonie.

In FRISIA, Bonifacius aliquot millia baptizauit. Vuilibaldus in uita Bonifacij, & Regino lib. 2. Adon Viënenfæ Comm. 6. ætatis. In

In Holfatia. nam Vuillericus ibi Ecclesiam plantauit. Crantzius in Metropoli libro 1, capite 13.

Hamburgi, ut postea dicemus de Propagatione.

Apud Dithmarfos in Meldendorp, episcopus Bremensis Ecclesiam collegit.

In DANIA etiam fuisse Christianos, facile licet æstimare ex historia Caroli Magni. Nā Vrspergensis narrat, eum res Saxonum & Danorum ordinasse, & in Franciam reuersum esse.

Inter Gothos. nam episcopi Gothiæ, eiusq; notarij Erithymij, metio fit in 4. actione Synodi Nicenæ. Et Cyrillus personam gerit episcopi Gothiæ, in 7. actione Nicenæ.

DE ECCLESIIS

per Oceanum.

ETiam in Insulis Oceani Ecclesia Christi hospitia sua habuit. Nam de Britannia testatur Beda, Historiæ Ecclesiasticæ libro 5. capite 24. Ac oppida quædam nominantur, ut Londinum: ibi enim Bonifacius celebravit Synodum, ut infra dicitur.

Crolandia. Claruit enim ibi Felix quidam, monachus Benedictinus, anno Domini 730. Balæus.

Eboracum, ubi episcopū egit Egbertus, qui apostolos ad cōuertendos Frisios misit. Balæus scriptorum Britannicorum Centuria 2, capite 19.

Beuerlacum, ubi Ioannes ædem extruxit. Polydorus libro 4. historiæ Anglicæ.

Cantuarina, cuius episcopus interfuit Synodo Londinensi, ut infra dicitur. Theodori etiam Cantiorum episcopi meminit Balæus Centuria 1. Britannicorum scriptorum.

Vuellia. nam ibi templum Iuas condidit. Polydorus libro 4. historiæ Anglicæ.

Ventanæ ciuitatis & Ecclesiæ meminit Beda libro 5. capite 19 Ecclesiasticæ historiæ. Et Cynehardus eius episcopus, ad Lullum Moguntinum scripsit epistolam.

In Dorcestreſi Ecclesia Hedda episcopus à Cantuariensi ordinatur. Balæus de Scripturis Britannicæ Centuria 1.

Herefordia. Offa enim Meltiorum rex, templum eius muneribus cumulauit. Polydorus libro 4. historiæ Anglicæ.

Hagustaldensis ecclesiæ episcopi fuere Adrianus & Accas, ut annotat Beda historiæ Ecclesiasticæ lib. 2. cap. 21. Et Hector Boetius lib. 9. refert, Accam in candida casa episcopatū gessisse: ut annotat Balæus scriptorum Britannicorum centuria 1.

Cœnobiorum in Brytannia plurimorum meminit passim Balæus: ut Lundisfarnensis, Excestriæ, Bernigenſis, & similia.

Et Scotia. nam Beda libro 2. de Ratione temporum, & Adon Viennenſis Commen-

tar. 6. ætatis narrat, Scotos pascha cœpisse mo-
re Romanæ Ecclesiæ obseruare, cum hæde-
nus Asianorum consuetudinem sequuti fuif-
sent. Et Sedulius iunior Scotorum Austra-
lium episcopus fuit, teste Balæo Centuria
14. scriptorum Britannicorum, cap. 28.

Pictorum meminit Beda, Ecclesiasticæ hi-
storiæ libro 5, capite 22.

Huensium monachorum in Scotia, me-
minit Beda libro 5, capite 23 historiæ Eccle-
siasticæ.

In Hybernica. Duos enim Scotos mona-
chos, de Hybernica cum mercatoribus Bri-
tānis ad littus Galliæ uenisse, narrat Erphur-
densis capite 69.

DE PROPAGATIONE.

VT alijs seculis superioribus, Dominus
noster IESVS CHRISTVS subinde a-
lias atq; alias nationes & gentes luce
Euangelij illustrauit: ita nec hoc seculo ocio
in regni sui propagatione fuit. Et quam-
uis iusto suo iudicio ob ueritatis suæ cōtem-
ptum, & piorum persecutionem, & impro-
bitatem & hypocrisin multorum, regnum
suum à multis abstulit, præsertim Ægypti,
Africæ & Asiam incolentibus: tamen nouos
conuiuas in Europa, & maximè in regioni-
bus ad Septentrionem, ad nuptias suas mis-
sis legatis uocauit, & uenire quasi compul-
sit. Vnde Fasciculus temporū eleganter inquit:
Fides proficit & deficit, pro diuersitate loco-
rum & temporum. Iam Ægyptus & Africa
à Saracenis uastatæ sunt: & ecce quasi fides
uolasset, ad populū paganū peruenit.

In multis Germaniæ locis, superioribus
seculis regni Christi quasi semina & funda-
menta iacta sunt, & Ecclesiæ non paucæ in-
stitutæ: uerū ob fortis armati, atrium suū
strenuè propugnantis furorem: & ob gentis
istius ferocitate & superstitiones diu assue-
tas: (Crantzius libro 1, capite 1. in Metropo-
li) & ob penuriam uigilantium & diligen-
tium doctorū, tardius omnia sunt progres-
sa, præsertim quod ad borealem Germaniā
atrinet. Verū hoc seculo, postquam illu-
xit tempus quod Dominus suæ misericor-
diæ præſiniuit, maiori cum fructu res succes-
sit. Nam excitauit Dominus Vinofridum,
quem Romani dixerunt Bonifacium, cum
suis collegis, Gregorio, Lullo, Megingolo,
Vuilibaldo, Sturmio, Vuigberto, & Burchar-
do: & Pipinum & Carolum, reges pietate &
uirtute præstantes, ad Ecclesiæ suæ in Ger-
mania propagationem, & opus manuum eo-
rum ipse gubernauit & promouit.

Nam hoc seculo ad Thuringos factā pro-
pagationem Euangelij, in hunc ferè modū
referunt Chronici. Bonifacius reformato-
r Ecclesiarum Bauaricarum, & Mogunti-
nus episcopus, cum uicinos Thuringos ui-
deret

deret adeo Ethnicæ superstitioni deditos & barbaros, ut non admitterent ullum doctorem Euangelij, nec posset quisquam ijs sine summo discrimine uitæ concionari, explorato eius regionis situ, exercitu collecto, ex insperato irruptionem facit in terram eorū. Illi uero metu perculsi, sese recipiunt in locum natura munitum prope Vnstrutum, inter Gebesenam & Hedemslebiā, nomine Tremenburgum. Bonifacius aut principibus uiris euocatis, concionatur de Christo, uero Deo & homine, ac saluatore mundi: ac monet, ut & ipsi eius doctrinam amplectantur. Thuringi, ut homines ad sua commoda attenti, quærunt, quid nam utilitatis ad sese reditum sit, si sua colla Christo subijciant. Bonifacius inquit: IESVS CHRISTVS uerus Deus homo factus, secū attulit pacem & iusticiam, & libertatē. Quod si in eum credideritis, liberabimini ab omni malo corporis & animæ, & ab inferni & diaboli potestate, & accipietis uitam æternam. Illi respondent: Nos sumus sub seruitute regis Vngariæ, ac cogimur ei quotannis decimas, non modò de bonis, sed etiam de liberis nostris pendere. Quod si posses nobis certò pertuum Deum, quem nos uis colere, præstare immunitatem à decimis illis, sanè in eum credemus, eiusq; seruitio & cultui nos addiceremus: si uero ea de re nobis cauere non uoles, neq; potes, auitam nostram religionem tuebimur, etiam cum honorum & uitæ discrimine. Bonifacius cum suis socijs consiliū inuit: ac cum diu agitatum esset, non posse eis promitti libertatem à seruitute Vngarorū, neq; posse omnes illos piè trucidari, neq; re infecta ab eis discedi, ne alij in peruiticia sua confirmentur, & ne ad defectionem à fide fortè uicini inuitentur: tandem in hanc sententiam omnes pedibus eunt, reiiciendam esse responsionem in aliud tempus: ac interea Pontifici ac Cæsari scribendum, ac inquirendum, an non ipsi ab Vngaris uellent ac possent liberare Thuringos. Noctū autem in somnis Bonifacium uox perterrefacit, quæ inquit: Modicæ fidei, quomodo Thuringi in me credant, cum tu ipse de me addubites? an non legisti quod scriptum est: Et occidit reges? Ego de cælo descendendi propter hominem, & mecum iudicium & iusticiam attuli, & sanguine meo tam pauperes quàm diuites redemi, nec nolo ut quisquam de suo corpore decimas alteri ferat, neque mihi ipsi hoc ius usurpatores in me cōtra uim iniustam tueatur. Quare impero tibi, ut Thuringos meo nomine liberos & immunes pronuncies à decimis: & certò eis fidem facias, regem Vngariæ nūquam ab eis amplius decimas extorturum:

& in eorum regione tam diu maneat, donec certissimo iudicio cognoscant suam libertatem. Cum Bonifacius ista renunciaisset illis, paulatim incipiebant Christianæ fidei esse æquiores.

Non multo itaq; pòst, cum rex Vngariæ comperisset, Bonifacium subditos suos ab obedientia absoluisse, copias suas in Thuringiam misit. Collatis autem signis, orante Bonifacio, Vngari uincuntur: atque agnoscunt Thuringi, eam uictoriam sibi diuinitus contingere. Quare gentili superstitione abiecta, Christi fidem amplectuntur, & sacro lauacro in eius nomine initiantur. Ac quo essent in posterum ab Vngaris securi, petunt per Bonifacium à Carolomanno gubernatore: qui misit ei uirum quendam de familia Stauffenorum. Chronicon urbis Isenacensis. Gregorius II. ubi hac de re certior est factus, in id incubuit, ut paulatim sibi ius acquireret, Ecclesias ibidem instituendi. Literas ergo ad Thuringos dedit, quib. Bonifacium illis commendat, & à se eum ablegatum esse narrat, ut eos doceret & baptizaret. Meminit eius epistolæ Naclerus uolumine 2. generatione 25.

Palsim autem in Thuringia Ecclesias plantasse Bonifacium scribunt. nam Aldenburghi Hugonem senem conuertit, & baptizauit. Et ibidem sacram ædem sancto Michaeli dedicauit: ut patet ex Chronico Isennacensi.

Ortrunij etiam collecta Ecclesia, autor fuit ut templū extrueretur: ut in Chronico Isenacensi annotatum est. Meminit & Hedio libro 6. capite 21. monasterij Ortrunij tempore Bonifacij extructi. Idem Erphordienfes ad fidem conuertit, et templum in honorem Mariæ uirginis erexit, & episcopatum instituit. Mutius lib. 7. & Hartmannus Schedel in Chronico, ætate 6.

Hessos etiam ab idololatria ad ueram fidem adduxit Bonifacius cum suis discipulis: & seductores, quos appellabāt Dortein, Berter, Camberth, & Vnract, compescuit: Et in Frideslar basilicam struxit. Regino lib. 2. Sigebertus in Chronico. Crantzius lib. 2, capite 10. Ac palsim ordinauit alios doctores & episcopos. Hedio lib. 6. capite 21.

In Hafsia Gesmeram nominat Vuilibaldus in uita Bonifacij, ac narrat eum isthic illicem Iouis à paganis diuino honore affectā, destruxisse. eum locum alij Vuismariam in Vuestphalia appellant.

Heresfeldiæ Pipinus, anno Domini 736. templum ædificauit, & Hessorū ac Thuringorum bonis locupletauit, ut annotatur in Chronico Isenacensi.

Ad Saxones propagatio facta est, non tantum doctorum industria, sed etiam regum Franciæ Caroli Martelli & Pipini, Caroli

Caroli Magni uictoria & edictis, & scholarū & Ecclesiarum institutione. Nam Carolus per annos ultra 30, cum Saxonibus bellum gessit: ac sæpe uictis, nullam aliam legem tulit, quàm ut abiecta superstitione, uerū Deū agnoscerent, & filium eius Dominum nostrum IESVM CHRISTVM. Sed illi, licet aliquoties receperint se parituros, & inter eos multi baptisati sint: tamen leui aliqua occasione oblata, religionem abiecerunt, & pro recuperanda libertate arma cepunt.

Sed tamen anno septingentesimo septuagesimo sexto tandem, (ut annotat Regino libro 2.) Saxones ad Heresburgum, ubi fanū Herman Saul destruxerat annis superioribus, & ædificauerat basilicam Carolus, miraculose uicti, uenerunt ad Carolum, ad castrum, ad Lippam fluuium, & cum uxoribus suis baptisati sunt. Anno sequenti, Padelbornæ plures Saxones baptisantur.

Postea ad annos octo sapius à fide defecerunt Saxones: donec tandem octuagesimo quinto Vuitekindus & Albion, ad Attiniam seu Mittenbach, Christiani facti, & baptisati sunt.

Crantzius in Metropoli libro 1. capite 9 narrat, Vuitekindum reconciliatum Carolo, cum adhuc esset catechumenus, uenisse Vuolmerstadium ad Oram fluuium, ubi castra erant regis, circa pascha: & inter mendicos sedisse, & sacra spectasse, ac stipem accepisse, & agnitum, interrogatumq; cur id fecisset? respondisse: Se uoluisse sacros ritus Christianorum hoc modo cōtemplari, cum aliàs sibi interesse non licuisset. Regem autē interrogasse, Quid nam uidisset? eum dixisse: Se uidisse in templo pulchrum puerum, à manu sacerdotis descendere in ora accipientium: qui alijs quidem arriserit, ad alios uerò auersa facie ingressus sit. Et postea de his mysterijs edoctum, maiori fide amplexum esse religionem Christianam. Sed fides esto penes autorem.

Carolus autem, ut rex pius, ab Albino, cuius consilio in sacris rebus omnia gerebat, non tam armorum ui quàm institutione sacra subigendos Saxones, admonitus, decem millia ex illis, qui utraq; ripas fluminis Albis inhabitabant, cum uxoribus & paruulis transtulit in Brabantiam & Flandriā, ut isthic inter Christianos constituti, tum minus rebellare possent, tum etiam facilius ad religionem Christi assuefierent. Vrspergensis in Chronico, & Crantzius in Saxonia libro 2. capite 4.

In terris occupatis passim episcopatus & scholas instituit Carolus, eisq; homines idoneos præfecit ad propagationem fidei.

Nam cum castrum Vuitekindi, nō procul ab Osnaburga hoste fugato, suo firmasset præ-

sidio, Ecclesiā ædificauit in ea prouincia primam, eiq; præfecit Vuihonem, gente & origine Phrysiū, ac iussit eum ibi Græcas & Latinas scholas aperire, et clericos utraq; linguā docere: ut patet ex diplomate apud Crantziū in Metropoli, libro primo, capite secundo.

Deinde in Orientali Saxonia, in Salingsstadia, quæ postea Osteruick dicta est, propter propagationem uerbi in illis locis, & ad uicinos Vandalos, ædificauit ecclesiā in honorem Stephani: eiq; præfecit Hildegrinū, qui auctus rebus & populo, cum cogitaret de alio templo ampliori instituendo, ab angelo iussus est Halberstadium concedere: quod & fecit. Crantzius libro 1. capite 3. in Metropoli.

In Schydra tertio anno Constantini, filij Leonis Copronymi, Carolum Magnum episcopatum erexisse: qui postea in Vualtersleue, & deinceps Frosam, tandem uerò Magdeburgum trāsatus sit, narrat Henricus Erphurdensis capite 69.

Magdeburgi, seu Parthenopoli, etiam initia quædam Ecclesiæ cœpisse, colligi inde potest: quod Carolus fanum Veneris, unde castrum illud nomē habebat, (Hebraicè enim Megede Venerem notat) ibidem subuertit, et ædem sacram in Stephani honorem extruxit: quam tamen Vandali paulo post subuerterunt. Crantzius in Saxonia libro 1. capite 12. & in Metropoli libro 1. capite 3. Et Carolus in constitutione sua de negotiatoribus, meminit Hattonis præsidis sui in Magdeburg.

Harteburgi idolum Saturni Krododictū, destructum est, non sine conuersione incolarum. Crantzius in Metropoli libro primo, capite tertio.

Cum Padelburnæ ecclesia esset collecta, Carolus Vuirziburgensi episcopo curā eiu demandauit. Crantzius in Metropoli libro primo, capite quarto. Et postea Herstallensi episcopatu huc translato, ut Erphurdensis annotat, ei propriū episcopum dedit. Crantzius libro eodem, capite 11. Factum id Anno Domini 786. Chronicum Saxonicum notat.

Opus erat et in Vuestphalia episcopo, qui Ecclesias collectas regeret: quare ne deesset ea in re Carolus religioni Christianæ, in loco celebri et populofo Mymyngroda, quæ postea Monasterium dicta est, episcopū constituit Ludgerum, ab Albino ex monasterio Beneuentano euocatum. Crantzius in Metropoli libro 1. capite 5. Henricus de Erphordia dicit, id factum esse quarto anno Constantini, filij Leonis Copronymi, capite 69.

In Orientali Saxonia, ultra Vuisurgum, in Vuerda Cæsaris, non procul à Colonia, Suibertus

bertus celeri cursu ex Britannia euolans, col-
legit Ecclesiam: & à Carolo episcopatu ibi-
de cōstituto, lectus est episcopus. Crantzius
libro 1. cap. 6 in Metropoli.

Vuitekindus, ut iuuaret plantationem Re-
ligionis Christianæ, magnam partem de ar-
cesua ad Vuiferam, destinauit ædificandæ ec-
clesiæ, & episcopo Herimberto donauit: un-
de accepisse nomen episcopatum Mynden-
sem, à Meo & Tuo (*Min & din*) uolunt. Cran-
tzius lib. 1. cap. 9. in Metropoli. Anno Domi-
ni 787, ut annotatur in Chronico Saxonico.

Perfuasit etiam Vuoldero comiti Heruor-
diæ, ut cœnobium puellarum nobilium ibi-
dem extrueret. Henricus de Heruordia. Et
equum nigrum, quem inter insignia gesta-
bat, albo colore pingi curauit, ut testaretur
se ex tenebris gentilibus ad uerâ lucem ef-
se traductum: ut in Saxonico annotatur
Chronico.

Vt Saxones subinde à fide recedentes, pro-
pter Vandalorum auxiliares copias in offi-
cio retineret, episcopatum Aulicensem con-
stituit, eiq; præfexit Guntherum. Sed postea
ea Ecclesiæ sedes Hildesiam translata est. Er-
phurdensis cap. 69. Et Crantzius in Metropo-
li lib. 1. cap. 10.

Helmenstadium Ludgerus episcopus My-
myngaordenis consensu Caroli munit, ut
inde ad uicinos Vuandalos tutius propaga-
ret Christianam religionē. Crantzius in Me-
tropoli lib. 1. cap. 10.

Ad Frisios sub finem superioris seculi Pi-
pinus, ut annotat Trithemius: aut papa Ser-
gius, ut narrat in epistola sua Bonifacius ad
Stephanum 11: aut Egbertus episcopus Ebo-
racensis, ut indicat Balæus Centuria secun-
da Scriptorum Angliæ cap. 19, Vuilibrordū
Anglum cum alijs misit. Is per annos quin-
quaginta eam gentem docuit, & Traiecti e-
piscopatum constituit. Sed tamen quia mul-
ti in ea gente remanserunt pagani, Bonifa-
cius eo ueniens, maximam multitudinem
Frisorum conuertit, circiter annum Domini
752: ut testis est Adon Viennensis ætate 6. Et
Carolus Magnus in diplomate Bremensi:
in libro 2. Saxonie Crantzij cap. 15, & in Me-
tropoli lib. 1. cap. 2 & 7. Interfecto autem
Bonifacio, Villehadus Anglus in Phrysiam
misi, ut in fide cōfirmaret à Bonifacio
conuersos. Crantzius libro 1. capite 7. in Me-
tropoli.

Cum autem Carolus cuperet in ea regio-
ne non modò conseruari, sed magis magisq;
propagari Christianâ religionem: inito con-
silio cum papa Adriano, & Lullo Mogunti-
nensi, & alijs episcopis, Bremę episcopatum
ordinat, anno Domini 788. Ei q; Vuillehar-
dum præficit. Crantzius in Metropoli lib.
1. cap. 7. Qui assiduitate & diligentia in do-

cenda plebe, multos Domino lucratus est.

In Holsatiam Albionem, eius regionis du-
cem, cū Vuitekindo conuersum, curasse pro-
pagari doctrinam Euangelij, nō est quod du-
bitemus. ac testatur Crantzius, Albionem il-
la loca purgasse ab idolis: in Metropoli lib. 1,
cap. 12.

Hamburgi, quod castrum Hammonis seu
Iouis uocat Henricus Erphurdēsis, Carolus
episcopatum instituit, Anno 17. Cōstantini.
Crantzius negat ibi idolum Iouis destru-
ctum: & nomē ei castro ab Hama pugile ef-
se affirmat, in Metropoli libro primo, capite
duodecimo.

Dorstadij, ad Albim propius siti quàm
nunc est Stadium, Vuillericus Bremensis e-
piscopus Ecclesiam collegit. Crantzius in
Metropoli lib. 1, cap. 13.

Dithmarsos in oppido Miltendorp, sic à
fluuio Milte appellato, Vuillericus Bremen-
sis episcopus ad fidē Christi inuitauit. Cran-
tzius ibidem.

Ad Longobardos Sebaldu misit Grego-
rius secundus: ut annotat Hartmannus in
Chronico, ætate 6.

In Vngariam etiam propagata est religio
Christiana, per arma Caroli. Nam cū ad mon-
tes Budæ obsessos Vngaros, fames coegisset
facere deditionem, eos qui fidem Christi am-
plexi sunt, uita & libertate cum fortunis do-
nauit: qui uerò in Scythica superstitione per-
stiterunt, bonis multauit, sola uita concessa.
Et postea expugnata Sicambria seu Buda, ci-
ues per præconem hortatus est, ut abiectis
idolis Christum agnoscerent & colerent: &
templum Mariæ extruxit, & sacerdotes ibi-
dem reliquit amplificandę religionis gratia.
Idem fecit in Insula, ad quam sese Vngari re-
ceperāt, expugnata: ut narrat Bonfinius De-
cad. 1. lib. 9. rerum Vngaricarum.

Ad Venedos Charinos, ad fontes Sauī &
Draui habitantes, iussu Thassalonis Mode-
stus ablegatus, ædes sacras in solio & Libur-
nia ciuitate extruxit. Eo extincto, cum Chi-
tomarus eius gentis dux, alios doctores fla-
gitaret, Madoldus & Variomarus eò uener-
unt. Cum autem Venedi ducem suū ob mu-
tatam religionem persequerentur, Thassalo-
nus ei opem tulit: & seditiosis repressis, plu-
res doctores à Virgilio eò missi, Ecclesiam
ibi collegerunt. Ingo regulus Venedorū,
multis ex suis satrapis hac ratione Christia-
nos fecit. Conuiuium lautè instruxit, & ui-
lem plebeculam simul cum equestri ordi-
nis proceribus inuitauit, atq; præ foribus no-
biles recumbere iussit, pane duntaxat ciba-
rio & caruncula rancida paut, uinumq; fi-
ctilibus propinauit austerum. Sed agricolas
suæ mensæ adhibitos, cœna laura paut, & ui-
num poculis aureis & argenteis & gemma-
tis

tis proposuit. Cū nobiles id indignè ferrent, ac in sui contumeliam fieri stomacharentur: respondit, se ideo rusticolas ad mensam suā admisisse, quia essent sacro lauacro abluti: illos uerò nobiles foris reliquisse, quia sordib. Ethnicis squalentes, hircū impietatis oleāt, nauseamq; sibi faciant. Illi autem cum graue ducerēt, ab epulis sui Domini remoueri, certatim ad sacrum fontem properarūt. Narrat Auentinus lib. 3. Annalium Boiorum.

Ad Slauos Carolum Magnū iussisse Arnem episcopū Iuuauensem abire, & rudem populū docere ueram religionē, in Chronica de cōuersione Charentariorū annotatur: & apud Laziū li. 2. rerum Viennensū, cap. 2.

Ad Auares in Pannonijs habitantes, Virgilium iussu Bonifacij ablegasse Haymonē & Regebaldum, & postea sub Carolo Magno Theodoricum ab Arnone Iuuauensi episcopo illuc missum propagasse doctrinam Christi, refert Lazius ibidem. Et Bonifacium ipsum sua prædicatione usq; in Pannoniā peruenisse, ac diaconos & episcopos ubiq; constituisse, Mutius in Chronico lib. 6. indicat. Et Carolum Magnū deuictis Auaribus, seu Hunorum gente, Boiorum colonias Geroldum præsidem Bauariæ deducere iussisse, & templa extrui imperasse, narrat Auentinus lib. 4. Annalium.

DE AMPLIATIONE.

Ogerus dux de Dana Marchia, cum Indiam superiorem tempore Caroli Magni occupasset, cum suo exercitu ibi Imperium ordinauit: & Ioannem filiū regis Frisonum presbyterum seu Priester Iohann appellatum, propter uitę sanctimoniam ei præfecit: ac subiecit ei quatuordecim Barones, qui alias uicinas terras circūqua; tenebāt, ut isthic Christianæ religionis custodem & propagatorem ageret. Refert Vuererus in Fasciculo temporum.

In Bauaria Odilo dux uidens, Christi fideles in sua ditione ualde creuisse, plurib. templis opus esse ratus, Salisburgensem sedē erexit: ut refert Bruschius in 1. Germaniæ monasteriorum Tomo. Et narrat Auentinus, Vtilonem septem monasteria extruxisse, unum Mainse, prope Mœnum, lacum Noricorum: sex in inferiori Bauaria, iuxta Danubium. lib. 3. Annalium.

Bruxinensis episcopus collegium mystarum instituit ad Iherusalem, & Alto eremita monasterium Altenmunster inchoauit. Pipinus Dionysio ædes sacras dedicauit, non procul à Monaco, & in ripa Isaræ.

Carolus Magnus Arnoni episcopo Iuuauensi, eiusq; successoribus subiecit omnem prouinciā à Drauo flumine Anassum uersus, unde Hunos & Auares eiecerat. Auentinus lib. 4. Annalium.

Bonifacio cū collegis quinquaginta duobus, in pago Dockheim occiso, creuit res Ecclesiastica magnis successibus, cū barbari paulatim posita ferocia mitescerent, & abiecta idolomania fidem Christi amplecterētur. iuuit hōs successus haud parum episcoporum Colonienſiū pietas, et insignis eruditio. Lambertus Hortensius li. 1. rerū Ultraiectinarum.

Prope Ultraiectū in collegio Crucis, multi uiri docti instituti sunt: qui nō tantum illi Ecclesię præfuerunt, sed etiam alijs finitimis Ecclesijs episcopi dati sunt, ut indicat Lambertus Hortensius lib. 1. rerum Ultraiectinarum.

Alphonsus cognomine castus, rex Hispaniarum, ex manubijs Maurorum, quorum millia septuaginta in acie cecidit, duas erexit Ecclesias, Orientensem & Asturinem. Ritus lib. 2. de Regibus Hispaniæ.

Et Carolus Magnus Compostellæ ecclesiam Iacobi locupletauit auro & argēto, æregib. & principib. oblato: & episcopum & Canonicos ad regulam Isidori instituit. Erphus diensis cap. 68.

DE CONVERSIONE.

Narrat Sigebertus in Chronico, quod anno Domini 765, cum Iudei in Berytho imaginem Christi per contumeliā pupugissent, sanguis ex latere efflueret, quo cum deprehendissent omnes agrotos asperfos sanari, adducti sunt ad ueram Mesias agnitionem: & ad episcopum eius loci Adeodatum accedentes, baptizati.

Thelericus Bulgarorum dux, ad Leonem Copronymū fugit: & baptizatus, ab Imperatore patricij dignitatem accepit, anno Domini 778. ut annotat Sigebertus. meminit eius Paulus Diaconus lib. 23. rerum Romanarū.

Chabeas satrapa Auarū, à Carolo Magno persuasus, Christi religionem amplexus est: teste Lazio lib. 2. rerum Viennensium.

Cusidus & Cupa, filij Chundi regis Hunorum, ad orthodoxam fidem peruenērūt, ut indicat Bonfinius Decad. 1. lib. 9. rerū Ungaricarum.

Reginam Angliæ, quæ stellam adorare solebat, Bonifacius ab errore ad ueram fidem deduxit: ac in eius rei memoriam in Fuldenſi cœnobio aureā rotam suspendit. Munſterus in Chronograph. ætate 3. Georgius Fabricius in Chronograph. ætate 3. Georgius Fabricius in Chronograph. ætate 3.

cuius opinatur fuisse cultū Cybeles, inquit: Nos Fuldam ingredimur, mirati templa, rotamq; Auream, & Idææ resonantem sistrā Cybeles.

INSTAURATIONES ECCLESiarum.

Iherosolymam & terram sanctam à Saracenis & Arabibus diuexatā, Carolus Magnus coniunctis copijs cum Constantino Imperatore, Christianitati restituit: ut narrat Ptolemæus Lucēsis in Rudimento. Ecclesia Antiochena, cum per annos 40. propter

propter Arabū tyrannidem caruisset episcopo, anno Constantini Copronymi 2. sortita est Stephanum, & postea Theophylactū, per missu ducis Antiocheni. Paulus Diaconus libro 22. rerum Romanarum.

Alexandrina Ecclesia à Monothelitarum errore repurgata, ueram sententiam approbat. Paulus Diaconus lib. 22. rerum Roman.

Vastata & dissipata Viennensi & Lugdunensi prouincia, per milites Caroli Martelli, aliquot annis sine episcopis utraq; fuit, laicis sacrilegè & barbarè res sacras Ecclesiarū obtinentib. Adon ætate 6. Æmylius lib. 2. de reb. Francorū. Sed Carolus Magnus ut alias multas, ita etiā has sua liberalitate recreauit ecclesias: ut indicat Mutius in Chronico li. 8.

Hispaniam à Saracenis non modò occupatam, sed etiam à uera fide in errorem coactam, Carolus usq; ad Cordubam recuperauit, & Christianam fecit: & Compostellæ in Synodo cui Turpinus interfuit, ecclesiam Iacobi principem & dominam constituit super omnes ecclesias Galicię & Hispaniæ. Vincentius lib. 24. cap. 17. ex Turpino: Ptolemæus Lucensis in Rudimento, & Blondus Decad. 2. lib. 1. ab inclinatione Rom. Imperij. Et Pelagius Hispaniarum rex, licet copias ualde exiguas & inermes haberet: tamen digno fretus auxilio, finitimos ad Christi religionem compulit. Phrygio in Chronico, & Ritis lib. 2. de Regibus Hispanorum.

Salisburgenfes episcopi in Austria, Carinthia & Stiria collapsam religionem resuscitarunt. Lazius lib. 2. rerum Viennensiu, cap. 2.

REFORMATIONES.

Mysteriū iniquitatis in Romanis Pontificibus inter alias fraudes, etiam sub prætextu uel conuersionis, uel reformationis, alias ecclesias suo iugo subiecit, cuius rei exempla in hoc seculo multa habemus. Nam Gregorius secundus per suum legatum Bonifaciū in Germania passim Ecclesias iam pridem cōuersas, ita reformauit, seu potius deformauit, ut Pontificio characterē eos notarit, Romanas ceremonias & splendidas ineptias instituendo, & superstitiones confirmando, et corruptelas doctrinę propagando: & tamen hæc omnia sub uelamento pietatis, charitatis, & uirtutis, ordinis & utilitatis gesta sunt, ut non potuerit ab incautis deprehendi, quid ea in re mysteriū iniquitatis moliretur.

Banaria iam antè acceperat ueram religionem, ut patet ex superiorum seculorum descriptione: sed nondum erat Pontificio iugo & characteri subdita. Quare hoc seculo in eam curā incubuere Pontifices, & nacti commodum hominem Bonifaciū Anglum, non parum effecerunt. Nam cū cognouisset Gregorius tertius, non omnia adeo rectè à sacer-

dotibus Bauaris geri, & unum tantum esse episcopum Laureacensem seu Batauensē: Bonifacium pallio & potestate archiepiscopali insignitum, literis cōmendaticijs instruxit ad Boios & Alemannos, ac præscripsit ei modum reformationis, nimirū ut præter illum episcopum Batauensē, qui tum erat Vnulus, alios tres ordinaret, quibus parrochias in ea prouincia distributas subijceret: ut patet ex epistola Gregorij III. ad Bonifacium, apud Nauclerum uolumine 2. Generat. 25. pag. 601. Ea in re præstitit se gnauum & solertem Bonifacius: et Saleburgi Ioannē, Ariobertum Fruxini seu Phrysingæ, Geoualdum Reginoburgi, constituit episcopos, cōsensu Vtilonis ducis Bauriæ, & nobilium: et sacerdotes falsos & prauos, & non idoneos ab officio remouet. Auentinus li. 3. Annaliū. Quosdam etiam bonos, ut Adelbertum Galum, Clementem Scorum, Samsonem Scorum, & Virgilium, & Sidonium, reprehēdētes superstitiones eius ceremonias in Baptismi & Cœnæ administratione, Zacharię pontificis fulmine & tyrannide oppressit: ut annotat Balæus Centuria 2. Scriptorū Brytanicorum, cap. 13.

In FRANCONIA etiam, ante Bonifacij in Germaniam aduentum, Ecclesias fuisse, apparet ex literis ipsius ad Zachariam, quæ extant apud Nauclerū uolumine 2, generatione 25: sed à Carolomanno euocatus Bonifacius, quadam Synodo habita correxit: & episcopatus instituit, Vuirzburgensem, Bābergensem & Erphordensem, quos Zacharias confirmauit: ut patet ex literis Zacharię ad Bonifacium, apud eundem. His accenset Aichstadiensem & Hersfeldensem. Munsterus in Chronographia, ætate 3.

Idem in Frisia, iussu Carolomanni Traiectensem ecclesiam à Vuilibrordo collectam uisitauit, & episcopū ibidē constituit: ut ipse narrat in epistola sua ad Stephanū, quæ extat apud Nauclerū uolumine 2, generatione 26.

Gallicanas quoq; ecclesias ad Italicarum ceremonias paulatim assuefactas esse, certū est. Nam Carolus Magnus duos clericos ex Gallia Romam misit, ut autenticum cantū à Romanis discerent, & Gallos docerent: anno Domini 774. Sigebertus in Chronico.

Multi Anglorum gentis de Britannia Romam uenerunt, ibiq; ob signū religionis tonsuram clericalem susceperunt. Adon ætate 6. Et Adolphus, iuxta Caroli mandatum, pacem, leges & religionem in tota Anglia iuxta Caroli præscriptum statuit, & confirmauit: ut narrat Mutius in Chronico. Et legati Adriani, Gregorius Ostiensis, & Theophylactus, Ecclesias Anglicanas pontificio iugo subdiderunt: ut patet ex synodo Anglicana, quam suo loco adscripsimus.

Picti ad Catholicam Paschatis obseruatio-
nem, sub Naithano rege adducuntur: anno
Domini 709. Sigebertus in Chronico, & Be-
da in historia Ecclesiastica lib. 5. cap. 22.

Ecbertus monachus & sacerdos de gente
Anglorum, Scotis etiam persuasit, ut pascha
more Romanorū obseruarent: ut narrat Be-
da lib. 2, pag. 64. de Ratione temporum: &
Adon Viennensis ætate 6.

CAPVT III

DE PERSECVTIONE ET TRAN-
quillitate Ecclesiæ sub Philippico.

Philippicus prudens quidē & di-
sertus, sed ad res gerendas planē
ineptus & infelix fuit. Cum som-
niasset caput suum ab aquila obū-
trari & protegi, monachus quidā de imperio
ei spē fecit: cui uicissim de sexta uniuersali
Synodo abroganda fidē dedit. Cum autē
id uaticiniū non clam habuisset, Absimar-
us eum cēsum & consūm, ferreis uinculis inclu-
sit, & in Cephaleniā exulatū misit. Inde autē
à Iustiniano reuocatus, Eliæ cōsilio à Cherso-
nijs Imperator salutatur: & classe Constanti-
nopolim ueniens, designatur Imperator: cuius
dignitatis insignia annos duos tantum
obtinet. Paulus Diaconus lib. 20.

Porro inter Philippicū & Constantinū pa-
pam Romanū, dissidiū ortum est: quod eō
usq; progressum est, ut pro hæretico impera-
tor sit à papa declaratus: populusq; Roma-
nus neq; nomen, neq; chartas, neq; figurā ei-
us recipere dignatus sit. Beda de tēpore. Sed
quæ fuerit causa istius dissidij, nō admodū
clare indicatur ab historicis. Beda quidē in-
dicat, Philippicū picturas quasdā cōtinentes
acta sex uniuersaliū Synodorū, iussisse auferri.
Et Platina addit, ē Sophiæ templo abrasas
eas picturas esse. Et Paulus Diaconus lib. 6.
cap. 11. dicit, eum imperasse per literas Roma-
næ ecclesiæ, ut de hominibus cū Constantino
politana cōsentiret. Zonaras autem narrat,
eum sextam uniuersalem Synodum, conuo-
cata alia, uoluisse abrogare.

Verū si nō essent oppressa acta Synodi 7.
Constantinopolitanæ, à Iustiniano celebratæ,
causam aliā fuisse manifestum feret: nimirū
hanc, quod Iustinianus, & post eū Philippi-
cus, indignè tulerunt Romanorū superbiā,
& dominatū super alias Ecclesias: ideoq; in
Synodis suis curarūt fieri canones, Romano-
rum dominatui & superstitionib; cōtrarios:
ut in 2. parte 6. Constantinopolitanæ lib. su-
periori exposuimus. Ea uerò res malè ha-
buit Romanos: ideo calūnijs quibus potue-
rūt, illas Synodos acerrimè oppugnarūt, eo
prætextu, quasi contra doctrinā in sexta uni-
uersali confirmatā aliquid noui molirentur.
Hinc est quod Philippico hæresin impingūt,

eumq; turbatorē Ecclesiæ faciunt. Narrante
nim, eū Cyrū Constantinopoli eiecisse: et mul-
tos alios, sextā illam uniuersalē Synodū dā-
nare recusantes, exilijs affecisse, Romanoq;
pōtifici literas prauī dogmatis misisse, ac Io-
hannē heresiarchā episcopū Constantinopo-
li designasse. Beda in li. de Ratione temporū,
& Paulus Diaconus de gestis Longobardo-
rum lib. 6. cap. 11, & Zonaras tomo 3. Verū
cū Cyrus à Iustiniano Constantinopolim sit
collocatus, ut Platina testatur in Iohanne 7:
uerisimile est, illum errorem Iustiniani pro-
basse, ob quem à Philippico sit expulsus.

Bulgari Thraciam depopulantes, & Agare-
ni in oriente grassantes, non paucos pascim
ē medio sustulerunt pios, odio religionis
Christianæ. Zonaras tomo 3.

DE PERSECVTIONE ET TRAN-
quillitate sub Anastasio, seu Artemio.

Artemius eruditus, & reb. gerēdis non
planē ineptus, ex secretario Impera-
tor à populo & Senatu Constantinopo-
litano electus est, post excecatū Philippicū.
Zonaras tomo 3. Studuit autē tranquillitati:
& Romano pōtifici per literas & legatos de-
nunciavit, se catholicā fidē, & sextæ uniuersa-
lis Synodi decreta amplecti: & Iohannē patri-
archā Constantinopolitanū, utpote non rectē
sentientē de doctrina cōlesti, remouit ab offi-
cio, atq; in eius locū surrogauit Germanū Ci-
zyco reuocatū. Zonaras tom. 3. et Paulus Dia-
conus lib. 20. rerū Rom. qui tamē paulo post,
cū Cōstantinopolis à Theodosio per insidias
occupata esset, captiuus Nicæā est deporta-
tus: nec pauci ex bonis & pijs in ea urbis ex-
pugnatione afflicti sunt: atq; ipsum Impera-
torē oportuit magistratu abdicato, monachi
habitū assumere: & Thessalonicā, cū annū &
tres mēses regnasset, exulatū abire. Zonaras
tomo 3. Paulus Diaconus li. 20. rerum Rom.

DE TRANQUILLITATE ET PER-
secutione sub Theodosio.

Theodosius, uir bonus, & honestæ uir-
tutis traditur: sed ignauus, et ad rerū ad-
ministratōne minus idoneus extitit:
ad Imperiū inuitus à seditiosa cohorte addu-
ctus, præfuit ei annū unū. Per se quidē trāquil-
litati Ecclesiæ studuit: et ut gratiā iniret apud
Pont. Romanū, picturam illam de actis sex
Synodorū, quā Philippicus amouerat Con-
stantinopoli, pristino loco restituit: ut Beda re-
fert in lib. de Rat. temporū, & Zonaras tomo 3.
Sed Saraceni Amoriū obsidētes, & in Asia
& Cilicia hyemantes, Pergamūq; expu-
gnantes, multos Christianos interemerunt.
Paulus Diaconus lib. 20. rerum Romanarū.

DE TRANQUILLITATE ET PER-
secutione sub Leone Isauro.

Leo natione Isaurus, à Iustiniano ad Ala-
nos missus, post multa pericula & egre-

33
gia facinora, reuersus ab Artemio, prætor Orientis constitutus est. Cū aut Theodosius Armeniū ab imperio deiecisset, ipse fretus auxilio Artabaldi prætoris Armiacorū, cōtra Theodosiū arma capit. atq; eo, Senatus Constanti nopolitani & patriarchæ Germani consilio, imperium deponente, Imperator designatur, & annos 24 imperat.

Sub eo neq; Respublica, neq; Ecclesia, absque calamitatib. fuit. Sed de Reipublice claudibus infrā dicemus, in Cap. de Mutationib. politicis: iā uerò de Ecclesiæ miserijs agitur.

Saracenorū in Thraciā irruptio, & Constantinopoleos obsessio, licet inde repulsi sint cū ingenti suorum clade, tamē funesta multis pijs fuit. Paulus Diaconus lib. 21. rerum Roman.

Haumar 3. anno Leonis, Domini uerò 720. iuxta Sigebertū, in Christianos sæuit: ac primum edictū proponit, quo uini usum uetat

iuxta Mahometi traditionē: & Christianos iubet fidē suā amplecti, ac obtemperātes im-

munitate tributorū donat: recusantes uerò, & in fide Christi perseuerātes, atq; in Ecclesiā uerbi Dei discēdi causa cōgrediētes, uarijs supplicijs afficit. Legem etiā promulgat, ne

Christiani testimoniū cōtra Saracenū recipiatur. Imperatorē Leonē per literas hortatur, ut abiecta Christi religiōe, Mahometi ample-

ctatur. Sed nihil effecit: & Christus paulo post, cū nix unū annū grassatus esset, tyrannū euerit. Paulus Diaconus lib. 21. rerū Roman.

Iudæus quidā principē Saracenorū Gizid, ad Christianorū religionē euertendā inflam-

mat, promissa regni sui ad annos 40. prorogatione. Ille ergo fidē Iudæo adhibēs, publico edicto imagines Christi & aliorū sanctorū,

quę in ecclesijs passim in honore erāt, ppter memoriam doctrinæ Christianæ, tolli iubet. cui qui nō assentiebātur, in periculo erāt. Sed

ab hac persecutione liberati sunt Christiani subira morte istius tyrāni, anno Leonis 8. Paulus Diaconus lib. eod. anno Dñi 724. Sigebertus.

De imaginib. tristes turbas in Ecclesia Leo & Gregorius Papa dederūt, quæ multis pijs fuerūt funestæ. Nā Leo anno imperij sui no-

no, cōsilio cuiusdā nomine Beser, & Episcopi Nacoliæ, decretū promulgauit, ne in ulla ecclesia cuiuslibet sancti, aut martyris, aut an-

geli imago habeatur. Paulus Diaconus li. 21. rerum Romanarum: & lib. 6, cap. 14. de gestis Longobardorū: Zonaras tomo 3. Blondus, Sabellius, Antoninus, & similes.

Causas quidē nō planē nullas habuit cōtra imagines. nā uidit Saracenos inde contra ec-

Sed nimis imprudēter & uolēter re uide tur egisse. nā Germanū Constantinopoleos episcopū, mādato eius contradicentē, idololatrā accusauit, ab officio remouit, et Anastasiū sentētię suę approbatorē substituit: omnesq; imagines Cōstantinopoli in forū adduci & cōburi iussit: & eos qui afferre detrectabāt, capite detrūcauit, aut alia parte corporis mutilauit, dicēs: Scriptū esse, sacrificātes dijs alienis eradicabūtur. Regino li. 1. Chronicorū: & Blōdus lib. 10. Decad. 1. ab inclinatione imperij. Platina sub Gregorio 2. Factūq; id est anno 727, iuxta Sigebertū. Et Oecumenicum professorē cū duodecim collegis, in schola Cōstantinopolitana à Cōstantino instituta, propterea quod nollēt approbare suā sententiā de imaginib. delēdis, in ædib. regijs, unā cū libris, noctu ignib. subiectis cōbulsit. Zonaras tomo 3. Et multos clericos & monachos, & religiosos laicos afflixit. Paulus Diaconus lib. 21. rerum Romanarum.

Nec minus furiosē egit Gregorius 2. pōtiffex Romanus: qui cum pro officio debuisset Imperatorē rectius instituere, et imaginū cultū prohibere, ac Leonē sapiētia & pietate placētū et ipse cornua sumit, suāq; autoritate eū protelare conatur, rescribēs, Nō decere Impatorē de fide nullū facere uerbū, & nouitate quadā uiolare antiqua dogmata catholicę ecclesię, quę à sanctis patrib. essent prædicata. Insuper literis monet omnes orthodoxos, ne mādato Imperatoris de tollēdis imaginibus pareant: imò & Romanę urbis atq; Italię tributa Cæsari dari uetat. quæ quidē res aded excitauit Italos, ut parū absuerit quin sibi alium Imperatorem eligerent.

Imperator aut hīscē irritatus iniurijs, Marīno imperat, ut pontificē siue ferro siue ueneno è medio tollat, seu captū Cōstantinopolim mittat. Hermānus Mutius lib. 6. Is uerò Basiliū, Iordanē chartulariū, & Iohānē Iurionē diaconū pecunia corrūpit, & eius facinoris administratos sibi parat: & apoplexia affectus Roma discedit, Paulūq; patriciū eō mittit, ut ope coniuratorū pontificē interficiat. Sed re patefacta, insidiatores capiūtur, & occidūtur. Paulus uerò Rauennā se cōfert, quasi ea res ad se nihil attineret. Imperator uerò ei copias & pecuniā mittit, & omnino instat ut Gregoriū puniat. Sed papa à Lōgobar dis seu Germanis, quādudū id egerant ut Italia Impatori rebellaret, auxiliū petit. quod qdē pmissū illi cupidē arripiūt & præstāt: atq; exarcho in itinere obuiā profecti, pecuniā uē eripiūt, multosq; trucidant. Mutius in Chronico Germaniē li. 6. & Blōdus Decad. 1. li. 10.

Imperator autē Eutychiū patriciū Palatij mittit, eiq; exarchatū Italię cōmendat: deq; pontifice capiendo idē dat in mādatis, ac iubet eū Longobardos à pōtifficis amicitia ab-

alienare pollicitationib. & muneribus. Sed neq; id ei successit. nam Romani & Longobardi in defensionem pontificis coniurant, & pro eius salute mortem appetituros sese ex archiepiscopo respondent: ut testatur Liber pontificalis, & Platina in Gregorio 2: Paulus Diacon. de gestis Longobardorum lib. 6. cap. 14. Bonfinius lib. 8 rerum Vngaricarum, Decad. 1.

Itali igitur ad Imperatorem supplices libellos mittunt, pro imaginib. sacris conseruandis: sed responsum probrum legati, ad octo menses detenti, referunt. Liber pontificalis.

Cum autem Gregorius uideret, Imperatorem à Saracenis & alijs hostib. premi, & occasio sese offerret Romam & Italiam ad sese attrahendi, re deliberata cum clero suo, in Imperatorem fert sententiam: eumque imperio & comunione fidelium priuat, eo quod sanctas imagines è sacris ædibus abrasisset, & statuas demolitus esset, & quod de homouisio male sentiret. Platina in uita Gregorij 3. Hoc igitur pacto seu artificio Romam atque Italiam, omniaque iura tam Reipublicæ quam Ecclesiasticæ in Hesperijs locis, ab obedientia Leonis et Imperij sub ipso constituti, remouit: idque anno 13 Leonis accidit. Paulus Diaconus lib. 21 rerum Romanarum: anno Domini 728, iuxta Sigebertum.

Tulit id Imperator indignissime: & exercitum in Italiam misit, duce Mane prætoris Cybriensem: tributaque quæ ad patrimonium Ecclesiæ pertinebant in Sicilia & Calabria, publico fisco adscripsit. Paulus Diaconus lib. eodem.

Rathobodus dux Frisonum, homo ethnicæ superstitioni deditus, à Gallis contra Carolum Martellum conductus, trans Rhenum circa Agrippinam omnia Christianorum templa diripuit. Auertinus lib. 3 Annalium: & Hedio Ecclesiasticæ historiæ lib. 6. cap. 21, ex Vuilbaldo.

Theodoualda dux Sueuorum, Pirminium agnoscere, & post eum Etonem Sueuia exturbat, quod 40 Carolo Martello fauere dicebatur. Sed paulo post dux ille à Carolo expellitur, & Pirminius restituitur, ac Eto Argentorati designatur episcopus. Auertinus lib. eodem.

Vngaricæ regis oppugnasse Thuringos, propter Christi religionem à Bonifacio susceptam, et denegatum tributum, supra in capite de Propagatione ex Chronico Ifenacensi indicaui.

Rigobertus Remorum episcopus, qui baptizauerat Carolum Martellum: & Eucherius Aurelianensis episcopus, eo quod Carolo contra Raginfredum bellum gerenti, suarum ciuitatum portas non aperuerant, ab episcopatu suo sunt deiecti, anno Domini 723. Sigebertus in Chronico.

Saraceni Sardiniam depopulantes, multos pios affixerunt. Beda lib. 2. de Ratione temporum. Iidem ex Hispania ab Eudone contra Carolum euocati, in Gallias irruunt, easque occupant, omnia deuastantes: & Ecclesias passim incendunt, dâna plura daturi, nisi à Carolo, & ab

ipso Eudone post pacem repressi & deleti essent, anno Domini 730. Sigebertus, & Beda historiæ Ecclesiasticæ lib. 5. cap. 24.

Cæperunt Saraceni Auenionem, & Narbonam, et Arelatum, non sine plurimorum Christianorum cede: neque sine sanguine à Carolo ex istis munitioib. sunt depulsi. Sigebertus in Chron.

Sub Mordaco rege Scotorum, anno Domini 723, summa concordia inter Britannos, Anglos, 10 Scotos & Pictos fuit: & multi eo ipso anno sacerdotio priuati sunt, quod colendis statuis consensum non dedissent. Balgus centuria 14. cap. 29. de Scriptoribus Britannia.

Pemmo Foroiulianus dux, Calistum patriarcham Aquileiensem, qui Amatorem episcopum ex Foroiulio expulerat, caput: & in castellum Portum ducit, ibique pane tribulationis pascit. Paulus Diacon. lib. 6. cap. 14. de gestis Longobardorum.

Eo anno quo Leo imperator mortuus est, 20 qui fuit Domini 741, Euclid interfecit omnes Christianos captiuos, in omnibus ciuitatibus: inter quos etiam Eutychius filius Mariani patricij in Carris Mesopotamiae, & multi alij martyrij corona ornati sunt. Paulus Diaconus lib. 21. de rebus Romanis.

DE PERSECUTIONE ET TRAN- quillitate sub Copronymo.

Constantino Copronymo parum æqui sunt historici, propterea quod superstitionis 30 sum cultum imaginum, & sanctorum inuocationem improbauit: et quantum in ipso fuit, abolere conatus est. Unde apud plerisque leguntur crimina, quæ an uerè, an uerò per calumniam de ipso sint annotata, pius Lector diiudicet. Nam eum infantem baptismum fœdasse ex crementis suis, & postea à Deo & matre eius & omnibus sanctis abscesisse: magicis maleficijs, & luxurijs, cruentisque sacrificijs, & cabalulinis stercorib. atque lotio delectatum, & libidinibus, & dæmonum inuocationibus, gausum esse, 40 & tyrannicè & illegitimè imperio abusus, & legum à patrib. traditarum persequutorum fuisse, narrat Paulus Diacon. lib. 21 & 22. rerum Romanarum. Et nec Christianum, nec Iudæum, nec paganum: sed colluuiem quandam impietatis instar Aphricanarum ferarum, quæ ex diuersi generis coitu multiformes, confusaque specie & immanitate nasci perhibeatur, fuisse, Zonaras tom. 3. narrat. Et Anastasium iureiurando affirmasse, eum ad se dixisse, Iesum Christum non esse uerum Deum, sed purum hominem: Paulus Diacon. lib. 22. refert.

Status quidem Ecclesiarum sub eius imperio certe afflictissimus fuit, tum propter ipsius in diuoluptas seueritatem, tum propter seditionem Artabadi: tum propter Saracenorum latrocinia, tum etiam propter Romanorum pont. machinationes cruentas.

Nam Senatus & populus & legiones imaginum cultui dediti, odioque Imperatoris flagrant 50 tes, quod eas ferre non posset, fama de interi-

tu Cōstantini sparsa, Artabasdū designāt imperatorē. Verūm ille urbe obsessa, & diu fame afflicta, tandēq; capta, recuperat imperiū: & cōgregata Synodo, controuersia de adoratione imaginū disceptari iubet. Patres qui cōuenerant, adorationē imaginū dānant, ut aperta idololatriā: & Germanū, Georgiū Cyprū, & Iohannē Damascenū anathemate ferunt, ut idololatriā istius patronos. Imperator ergo edicta pponit, quib. imagines adorationi uerat: & Synodi decreta suscipi iubet, & reliquias Sanctorū igni tradit, ac deniq; titulu Sācti neq; Mariæ uirgini, neq; Apostolis, neq; martyribus tribui uoluit: & intercessiones Sanctorū sicut neq; præsidiū uocabat: anno Domini 755. Sigebertus. Præterea ad reliquias Sanctorū, curandorū morborū causa accedētib; pœnas minabatur: Paulus Diacon. Eos uerō qui dicebant, Maria Dei genitrix uero nos, grauiter uituperabat.

Hæc aut res porro occasione turbis præbuit. Nam sacerdotes & monachos, qui subscribebant sententiæ suæ, uiuere citra noxā sinebatur: sed refragātes atrocib; supplicijs afficiebat, et uita priuabat. Ministros aut istius seueritatis habuit Cōstantinopoli Antoniū patriciū, & scholarū domesticū, et Petrū magistrū sup pulu singulorū ordinū. Foris uerō prætores, Michaelē Edessēnū, et Michaelē Lachanodracōnē, & Manē. Paulus Diac. li. 22. rerū Rom.

Andreas quidā monachus Calibytes dicitur, Imperatorē adit: eūq; inter obiurgandū ob imagines, alterū Iulianū et Valentē appellat. quod ille indignē ferēs, flagris eū occidit. Zonaras tom. 3. Paulus Diac. li. 22. rerū Rom.

Stephanus etiā celebris monachus, cū recussisset tomū à Synodo de imaginū dānatione approbare, post multa tormēta crudeliter interfectus: & in pelagiū, ubi ex eide Pelagij fossa ad receptaculū condemnatorū facta erat, abiicitur. Zonaras to. 3. anno 770. Sigebertus.

Multos etiā Senatorij ordinis, ob sacrarū imaginū cultū supplicio affecit: & iusiurandum ab omnibus exegit, ne quis eas ueneraret. idemq; iusiurandū ab ipso quoq; Constantino, quem Ecclesiæ præfecerat, postulauit: atq; is in suggesto stans iurauit.

Cū in theatro ludi Circēs agerētur, multos monachos cōprehendit, ac triūphum de illis egit, per theatrū circūductis, & mulierculas in honestas manu ducentibus: sine dubio propterea, quod deprehendit eos libidinibus & scortis sese in cōnobijs polluere.

Duos ex suis cōsiliarijs capita præcidit, et multos alios carcerib; inclusit, lorisq; cēdit iussit: propterea quod accusati essent, quasi monachis narrassent de facinoribus eius, ob quæ ab illis reprehendebatur.

Petrū Stilicē à Metra, nobilē uirū, ab officio remouit, & in carcerē cōiecit: & tractum per so-

plateas, proijci iussit in locū supplicij, eo q; sanctorū adorationē probasset. Paulus Diac.

Constantinū etiā patriarchā, q (ut uidetur) fide et Synodū eius reprehēderat, in exiliū misit: et reuocatū, in ecclesia habito iudicio, anathemate dānari, alapis cēdi, et asino impositū in ludis Circensib; circūduci, & cōspui, & puluere cōspergi, et tandē capite plesti iussit. Zonaras tom. 3. & Paulus Diac. li. 22. rerū Rom.

Multa millia orthodoxorū interfecit. Monachorū domicilia partim incēdit, partim destruxit: ut Callistrati, et Dij, & Maximini monasterijs fecit. Paulus Diac. partim prophetauit: ut Dalmatæ monasteriū, omniū quæ Cōstantinopoli sunt antiquissimū, pulsus monachis, militū diuersorū fecit. Zonaras to. 3.

Generib; suppliciorū aduersus *ἀνομιὰς* uarijs est usus: nimirū carcere, flagellis, oculorū effossione, nariū præcisione. quosdā facis insutos, & lapidibus aggrauatos, in mare proiecit. Paulus Diac. lib. 22. rerū Rom.

Lachanodracō præfectus, monachos coegit monachas ducere: & id recusantes punijt: & uiroꝝ & mulierū monasteria, & uasa sacra, & libros uēdidit: ipsa Sanctorū cōbussit, multos monachorū uerberib; & gladijs trucidauit, quosdā oculis priuauit, quibusdā barbas oleo & cera pūctas incēdit, alios post multos cruciatus in exiliū eiecit: nec unum monastica ueste amictū in tota prouincia reliquit, quamobrem ab Imperatore laudem meruit. Paulus Diaconus.

Quæ hætenus de Imperatoris cōtra idololatriā imaginū adorationē seueritate dicta sunt, ad *τιμωρίαν* potius quàm ad *μαρτύριον* referri possunt. Nā illi qui sese opposuerūt Synodi decretis, & Imperatoris edicto, nullā iustam causam habuerūt: sed idololatriā & superstitiones tutati sunt, & seditiosè egerunt. Quare meritò repressi sunt, & non rectè martyres ab Historicis uocantur.

¶ Sed quæ nūc de Saracenorū crudelitate in Christianos dicemus, ea propter religionis Christianæ professionē acciderunt, & uerè persecutionis nomine notantur: & qui in hoc cōflictu pierūt, martyres rectè cēsentur.

Gamer Arabū dux, in Romania multos trucidauit, & nō paucos captiuos duxit. Hali Petrū Damasci episcopū, eo q; Arabū falsa dogmata refutaret, & cū Manichæis sentire asserebat, cæpit, & linguā ei præcidit, atq; in Arabiā deportauit: ubi cū Milsā celebrare auditus esset, interfectus est, anno 2 Constantini. Paulus Diac. li. 22. anno Dñi 745. Sigebertus in Chronico. Eodē tēpore Petrus Maumetus in Syria, ob damnatam Mahumeti hæresin, capitali supplicio affectus est. Paulus Diaconus lib. eodem, & Sigebertus.

Abas quidā Arabū præfectus apud Cithim, centū & uiginti Calbenos suspēdit, et multa

mala Christianis intulit: anno imperij Constantini 4. Paulus Diaconus lib. 22.

Salim Arabū princeps, Theodorū Antiochię episcopū accusatū, quod literis Cōstanti no res Arabū indicasset, in Moabitidē regionē exulatū mittit: & edicit, ne Christiani no uas ecclesias extruāt, nec de fide sua Arabes doceant, nec crucem Christi aspiciant: anno 16. Constantini. Paulus Diacon. lib. eodem.

Idē Salim, in die pasche templū Christiano rū ingressus, cū audisset Anastasiū sacerdotē in precatōne dicētē, Plebs tua & ecclesia tua supplicāt tibi: cōprehēdi eū iussit, & in carcere cōcludi, ut seditiosum. Paulus Diac. lib. 22.

Zonaras tom. 3. narrat, Saracenos, Christianos, qui uestigaliū codices solebāt tractare, et rationes acceptorū cōficere, ab eo munere remouisse: sed tamē paulo post ijs oportuisse restituere, ppter arithmetices insciā: anno Cōstantini 19, ut Paulus Diac. lib. 22. refert.

Habdallas Saracenorū dux, tributa Christianis maiora, quā antea soliti erāt dare, imperat: & quidē etiā à monachis, & inclusis, & eremitis ea exigit. Ecclesiarū cruces & *νεμύλια* rapit, & Iudeis uēdit: anno Cōstantini 17. Et uigilias nocturnas celebrare, ac literas discere prohibet: anno Domini 759, iuxta Sigebertū. Iudæis & Christianis characteres Mathematicos inscribi iussit, anno Cōstantini 32, Hierosolymis: quod declinātes multi, in Romanīā aufugerunt. Paulus Diac. lib. 22. rerum Rom. Ex Ecclesijs sterquilina fecit: & reliquias sanctorū effossas, ut rē inutilē, dispersit. Iuo in Chronico. Et testatur Martinus in Chronico, multos propterea quod Mahumetū reprehēderūt, interfectos esse à Saracenis. Et Blondus Decad. 2. li. 1. asserit, Constantinū ea ratione cū Habdalla fecisse pacē: ut ille, pmitteret Christianorū, q inter Saracenos habitabāt, afflictionē. Sed fides sit penes autorē.

Bulgares contra Sabinū regē suū arma capiūt, propter imaginū adorationē defendendam: quā ille, à Constantino imperatore, & à rectē sentientib. doctorib. persuasus, damna- bat, & abolere nitebatur. Verū ille fuga sibi cōsulit. Naclerus generatione 26. & Bergamo- mensis lib. 10. Blondus lib. 1. Decad. 2.

Eas clades quas Romani pontifices à Longobardorū regibus circa hæc tēpora acceperunt, historici pontificij inter persecutiones & martyria referūt. Sed si quis rē ipsam recta uia reputet, facillē intelliget, nō de uera religione, neq; de pijs & honestis operib. Romanos sacerdotes esse oppugnatos: sed propter raptum alienorū bonorū, & dominatus ambitionē. Nā cū Gregorius secūsus, & tertius, & Zacharias, & Adrianus primus, imperatore Leone, & Constantino Copronymo, ob uetīcā imaginū adorationē & monachorū reformationē excōmunicato, & ab impe-

rio Italiæ remoto, exarchatum Rauennatē, et Coccias alpes, atq; omnē ditionē à Taurinis & Medullis Genuā usq; sibi arriperent & uendicarent, sub prætextu supplicij testamēti Ariperti regis Longobardorū (nā donationis Cōstantini nō ausi sunt facere mentionē.) Luitprādus, Lachis, et Aistulphus, et Desiderius, Longobardorū reges, haud immeritō seuerius cōtra eos egerunt de reperundis. Sed illi præsidio Francorū Longobardos represserūt: atq; exarchatū Italiæ, & alia plura occupauerūt, ut infrā in cap. de Mutationib. politicis dicitur. Liber pontificalis: Platina in uita Gregorij 2 & 3. & in uita Stephani secundī: Blondus Decad. 2. lib. 1. Iuo in Chronico, & Adon Viennensis.

Vera autē persecutio fuit illa Stephani, & aliorū, qui ad Synodū Romanā ueniētes, Cōstantinū papā imaginū adorationē prohibētē, officio suo & oculis priuarūt, & omnia eius decreta resciderūt, et imaginū oppugnatōres anathematizarūt: anno Domini 768. Si- gebertus, Platina. Et quod Cosmam Alexandriæ episcopum excommunicarunt Antiochenus & Hierosolymitanus, ob improbatam imaginum adorationē. Diac. lib. 22.

Gebolibū Moguntinū episcopū, Clementē & Samsonē Scotos, Albertū Gallū, Sydoniū, Virgiliū, & multos alios sacerdotes Germanos afflixit Bonifacius Romanorū pontificū apostolus, eo quod nō probabāt omnes ceremonias & traditiones eius: quales erāt, de celibatu sacerdotū, & de neophytorū re- baptizatiōne: et quod eū adulatorē, prestigiatorē, exorcistā, insidiatorē callidū, mollē et effeminatū martyre (cū secū circūduceret faminas familiares Liebā & Hadelogā, Bertigen & Vualtburgā) uocarēt. Nā falsis criminibus, quod auari, libidinosi & sacrilegi, & temulēti essent, eos deformauit: & ut in uincula à ducib. Francorū conijcerētur, atq; à pontifice Romano officio & cōmunionē priuarentur, effecit: cū tamē de nulla hæresi aut errorē opinione essent cōuicti. et Albertū Gallū in Fuldēsis monasterij carcere necauit: Auentinus lib. 3. Annaliū. Balgus Centuriar. cap. 31. in Appendice scriptorum Britannicæ.

Venedorum proceres iugum religionis Christianæ excutiunt, & suos sacerdotes in Bauariam expellunt. Auentinus lib. eodem.

Mauricius Chalbicus Venetorū dux, Gradē sē patriarchā flagellat: quæ res illi causa mortis fuit. Bergomēsis lib. 10, in Stephano papa.

Gētiles etiā passim in eos qui Christi religionē docebāt, grassabātur. Nā paganos plures quā triginta ecclesias uastasse, & cellulas monachorū incendisse, Bonifacius queritur in epistola ad Stephanū papam. Et Margyptium hostem Christiani nominis, Hil- duardū Cameracensī episcopū interfecisse, Iacobus

41 Jacobus Meier in Chronico Flandriæ refert.

Et Frisones Bonifacium, ad fluuium Bor-
nam in pago Dorckheim, neophytos pon-
tificijs ritibus consignantem & confirman-
tem, cū quinquaginta duobus aut quatuor,
de improviso obruentes interfecerunt: an-
no Domini 755. Vuilbaldus, & Lambertus
Hottensius Montfortius lib. 1. rerum Vltraie
Rinarū: & Balgus Centuria 2. cap. 13. Scripto-
rum Britannia: & Chutbertus in epistola ad
Lullū: Annonius de gestis Frācorū li. 4. ca. 62.

Postremò summā calamitatū Burchardus
episcopus Vuirtzburgensis, à Zacharia able-
gatus ad Pipinum, cōplexus est his uerbis in
oratione sua: Hostes religionis, omnes Oriē-
tis regiones tenent, Aphricam totā occupa-
runt, Bosphorū utrunq; propē ponte iunxe-
runt, Hispanias tenent: Pyrenæum saltum,
uelut domus suę fores, ubi uisum est, perfrin-
gunt, perumpuntq;: in Franciam iam expo-
sitam illis, patentemq;: manus iniiciunt. Æ-
mylius lib. 2. de gestis Francorum.

DE PERSECVTIONE ET TRAN-
quillitate sub Leone, filio Copronymi.

Ilo quinquennio, quo imperium admini-
strauit Leo, Ecclesię satis tranquille, quan-
tum ad ipsum attinet, fuerūt. Reprehen-
sioni tamen obnoxium est, quod hæreticos
Iacobitas ex Syria in Thraciam collocauit.
Laude uerò dignū est, quod imaginū adora-
tionē prohibuit: & quod, cum id edictū Iaco-
bus Protospatharius, & Papias, & Strateius,
& Theophanes, cubicularij eius, & alij pseu-
doreligiosi uiolassēt, grauitè in eos animad-
uertit publica cōtumelia, & tonsura & carce-
re. Zonaras tomo 3. & Paulus Diaconus lib.
23. Et frustra pōtificij historici & ἐκκλῆσιαστικῶν
hos martyres pronunciant, Imperatorē uerò
persecutorē. Nam imaginū sacrarū adoratio,
manifesta idololatria est: quam Magistratus
iure prohibet, & in contumacibus punit.

Pontifices autē Romani potius persecutio-
nes exercuerunt in eos, à quib. uel parum re-
preheni sunt: ut ex epistola Adriani ad Caro-
lum apparet, ubi Iohānes monachus, qui ui-
sionibus reprehenderat superstitiones papi-
sticas, accusatus & afflictus, & uix literis Ca-
roli liberatus dicitur.

Sed Saraceni nō cessarunt, in Oriente Rem-
publicam & Ecclesiā affligere. Nam Mady,
quano anno Leonis, usq; Dorileum omnia
passit, & obsidet Amoriū: & sequenti anno
in Romaniam irruit, & Ecclesię Zeloti facit
potestātē ecclesias euertendi, & apostatas fa-
ciendi Christianorū seruos. Is autē Emesam
peniens, primū asserit, se tantū Iudæis Ma-
hometi characteres impressurū. Sed postea
cū Hebræi & Christiani essent disuncti, cœ-
pit impiē Christianos excruciare. Cōstantiā
præstitit in ea afflictione fœminæ quædā

Nubitenfes, quæ millenis flagris cæsæ, coro-
nam uictoriæ à Christo acceperūt. Peruenit
ille persecutor usq; Damascum, & multas ec-
clesias destruxit. Paulus Diaconus libro 23.
& multos utriusq; sexus martyres fecit: an-
no Domini 781. Sigebertus in Chronico.

Inter pseudomartyria referendū est, quod
Mauricio Histrienſi episcopo, pensiones S.
Petri in territorio Histrienſi exigenti, Græci
& Histrij oculos eruerunt: ut patet ex episto-
la Adriani papæ ad Carolum. & quod Caro-
lus legatum Adriani Anastasiū nomine, pro-
pter uerba aspera apud se retinuit custodiæ
traditum: ut patet ex eadem epistola.

DE TRANQVILLITATE ET PER-
secutione Ecclesiæ sub imperio Irenes
& Constantini.

20 Eone mortuo, Irene cū filio suo Constā-
tino decē annos imperat: quibus euolu-
tis, matrē remouet, & solus ad annos 7.
regnat. Quod illa indignè ferens, tandem fi-
lium oculis & imperio priuat, & rursus an-
nos quatuor rerum potitur.

Sub istis autē Ecclesiæ passim afflictæ sunt
cōmunib. miserijs, & motib. bellorū: quæ à
Saracenis, Bulgaribus, Frācis, Saxonibus, in
omnib. penē orbis terrarū partib. gesta sunt,
ut infrā cap. de Motibus politicis dicemus.

Porro quod ad Imperatricē et Constantinū
attinet, commendantur ambo ab historicis,
quod imaginū fuerint adoratores: & quod
idola & ornatus eorū, quæ à maiorib. suis piē
erant remota, restituerint. Ad eam autē rem,
tum muliebri superstitione, & iuuenili insci-
tia: tum Pauli patriarchæ uana pœnitentia,
tum Romanorū pontificum & aliorum falsa
doctrina uidentur adducti. nam Paulus ab-
dicato episcopatu, in monasteriū secessit: asse-
rens se grauitè peccasse, quod metuens cru-
delitatē Imperatoris, adorationem imaginū
improbasset. et Tarasius in episcopū electus,
noluit prius assentiri uocationi, quàm esset
promissa Oecumenica Synodus. Ea autē de
uolūtate Romani pōtificis Adriani, primū
Constantinopoli: sed cum essent patres refu-
tati à populo & Scholasticis rectè sentienti-
bus, postea Nicææ ab Iconolatrīs celebrata,
decernitur, imagines adorandas & colēdas
esse, & excōmunicantur diuersim sentietes,
& Imperatoris assensu atq; edicto imagines
templis restituantur: & uero Dei cultu reie-
cto, dii alieni regnant.

Hæc res multos pios mœrore extinxit, ple-
rosq; etiam magna clade affecit. Nam Irene
singulari fraude omnib. ciuib. qui imagi-
nū adorationē improbabant, arma redemit:
eosq; in exiliū misit. Paulus Diaconus li. eod.

Cum autē fortis armatus hoc modo atriū
suū recuperasset, in errore inter impios con-
stituta est consensio: & imperator agere cœ-
pit

pit pro libitu, falsis doctorib. omnia approbantibus. Priore enim uxore repudiata, & in monasterium occlusa, duxit aliam. Id facinus cū approbasset Tarasius patriarcha, imaginum adorator & prædicator: Plato quidā monasterij Saccidionis magister & *uabuyrty* reprehendit, & à cōmunionē eius abstinuit, atq; adulterium potius quā matrimoniū iudicauit. Sed ad Imperatorē delatus, in carcere coniectus est. Zonaras tomo 3. Et monachi eius in exiliū pulsi sunt, sexto anno Constantini. Paulus Diaconus lib. 23. rerū Rom.

Saraceni uerò & Arabes, ob suæ impietatis religionis propagationē, & regni sui ampliatiōē, hoc tempore passim affligerunt Christianos. Nam Madij magno cum apparatu Maurophorum, & totius Mesopotamiæ, & Syriæ, & deserti, Chrysopolim & Nacoliā obfideret: & de exercitu Lachanodraconis quinque millia cecidit, anno 2 Irenes. Paulus Diaconus lib. 23. rerum Rom. Et quanquā pax facta est inter Imperatricem & Saracenos, tamen Aaron dux eorū multa mala intulit Christianis. Paulus Diaconus lib. eodem. Nam in Cyprū irruit, & Theophilum prætorem Cibioretarū bello cepit, fidemq; abiurare iussit. quod cū ille recusasset, gladio cecidit, anno 9. imperij Irenes. Paulus Diaconus. Progresi aut Saraceni, Cappadociā & Galatiā populantur: & in Romanīā irruptionē faciētes, Imperatoriū equitatū capiunt. Paulus lib. eod.

Ethnici septies à Constantino expulsi Hierosolymis, denud eam adoriuntur & capiūt, et Iohannem patriarcham cum suis eiiciunt. Ille uerò Constantinopolim ueniens, petit ab Imperatore & filio eius Leone auxilium: sed ille eum ad Carolum cū literis ablegat. quibus lectis, ad arma uocat suos, & Hierosolymam exercitum ducit: et recuperata urbe, paganos expellit. Refert Henricus de Erphordia, in uita Constantini, cap. 69: anno Constantini decimo septimo, ex Helinando.

In Syria, Ægypto, Aphrica, Hierosolymis, Alexandria, & Carthagine, Christianos à Saracenis oppressos, & rerum inopia cōstantes, eleemosynis iuuat Carolus Magnus: ut narrat Crantzius in Saxonia lib. 2. cap. 8. & Vrspergensis.

In Saxonia Vuidekindus sæuijt in Christianæ professionis doctores. Eius uerò exemplum imitantes Frisij, Vuillehadū capiunt: & discipulos eius aliquot Bremæ & in alijs locis crudeliter trucidant: illo incolumi dimisso, propter sortium benignitatem, quæ ei uitam adiudicabant. Crantzius in Saxonia lib. 2. cap. 14. & in Metropoli lib. 1. cap. 7.

Et rebelles Saxones, Padeburnesem ecclesiam in cinerem redegerunt: quæ tamen sub aduentum Leonis pontificis restaurata est. Crantzius in Metropoli lib. 1. cap. 11.

Suidbertus Verdenfis episcopus, per male uolos loco suo pellitur: sed Bertrada Pipini coniunx ei pagum Keyfersheim, insulā Rheini, habitandā cōcessit. Balgus Ceturia 13. cap. 61. scriptorū Britannicæ, ex Beda & Brulchio.

Auares à fide Christi deficientes, intolerabili malitia populum & Ecclesias in Galliā afflixisse, Regino lib. 2 narrat: anno 800, iuxta Sigibertum.

DE POENIS PERSECUTIONVM.
Hilippicum imperatorem ob heresim et persecutionem orthodoxorum, breuitate imperij, & cæcitate punitum esse, refert Paulus Diaconus lib. 20. rerum Romanarum, & Zonaras tomo tertio.

Pergamenses obsessi à Saracenis, à magno quodā persuadentur, quod potituri sint uictoria, si mulierē grauidā inciderent, & foetū eius coquerēt in olla, dexterāsque suas illo cruore tingerent. Sed illi cum id fecissent, iusto Dei iudicio pœnas dederunt, & ab hostibus cæti et interfecti sunt. Paulus Diaconus lib. 20. rerum Romanarum, sub Theodosio.

Saraceni ob Constantinopolim obsessam, & Thraciam uicinasque regiones uastatas, fame (quæ tanta erat, ut camelos & asinos, & cadauera hominum, & stercus suum in cibum tantum comederent) & peste (quæ trecenta hominum millia absorpsit) puniuntur: & à Bulgaribus uiginti duo millia cæduntur. & grandine ignea cœlitus in mare demissa, naues piceæ liquefactæ ac dissolutæ, possum iuerunt: solis decē saluis, quarū quinque in Syriā uenerunt, quinque à Romanis captæ, Dei omnipotentis uindicæ manū annunciauērunt. Paulus Diaconus lib. 21. rerum Romanarum: anno Domini 719. & 20. primo & secundo imperij Leonis. Sigebertus in Chronico.

Haumar Christianorum hostem, uix alterius annus in regno agentem, Christus ē medio sustulit, & suis pacem concessit. Paulus Diaconus lib. 21. rerum Romanarum.

Saraceni etiā, qui in Gallias ab Eudone, et postea à Marutio ex Hispanijs asciti, à Carolo Martello & alijs propemodū deleti sunt, ob suā in Christianos crudelitatem. Et Eudodo & Maruntius uterque regnis & uita priuati sunt. Sigebertus in Chronico. Adeo non fuit Deus perfidiam impunitam.

Pemmo dux Foroiulianus, à Luitprando ob suā in episcopū Calistum iniuriā, ducatu suo priuatur: reliquis Lōgobardis, socijs illius sceleris, præter unum, in uincula cōiectis. Paulus Diaconus li. 6. cap. 15. de gestis Long.

Leo imperator etiam suæ crudelitatis pœnas dedit. Nā bellis & rerū infelici successu uexatus, tandē dysenteria periit. Iacobus de Strada, in Thesauo antiquitatū: et Vernerus in Fasciculo tēporū. Besefer patricius, qui eū inflāmauerat, ut adeo sæuieret cōtra imaginū defensores:

defensores: ab Artabafdi exercitu hasta traij-
citur. Paulus Diaconus li. 22. rerum Roman.

Quia pleriq; historici errore de imaginum
adoratione imbuti, ea quę à Cōstantino Co-
pronimo contra imaginum patronos gesta
sunt, persecutionem piorum æstimaunt: ideo
etiam omnes calamitates, ut sunt pestis, fa-
mes, terræ motus, & eius mortem, pœnam fa-
ciunt oppugnataram imaginū. Nam carbun-
culus pedē eius corripuit, et ardentis febres
eum infestantes ē medio sustulerūt, cum an-
nos triginta quatuor & tres menses rerū po-
titus esset. Zonaras tomo tertio, & Paulus
Diaconus lib. 22. Iuo in Chronico. Blondus
Decad. 2 lib. 1. elephantia morbo eum corre-
pit, & adusti spumantisq; sanguinis uitio
putridam carnem nervos & ossa destituisse,
eumq; ulceribus repleuisse.

Abas etiam pro sua in Christianos crudeli-
tate, dignam mercedem tulit. Nam Æthiops
quidā à Marua subornatus, impleuit follem
uiuæ calce, eamq; in os & nares eius efflauit:
unde ille suffocatus interiit. Paulus Diaconus
lib. 22 rerum Romanarum.

Abdallas Saracenorum Amiras, pro sua in
Christianos tyrannide, iusto Dei iudicio ir-
ruente in ipsum tuxi, periit: anno Domini
776, Constantini 26. Diaconus lib. 22.

Aistulphus Longobardorū dux apoplexia
perijt, iuxta Blondum Decad. 2. lib. 1. aut de
equo lapsus ceruicem fregit, iuxta Gangui-
num lib. 3. de gestis Francorum, quod ei pro-
pter afflictu Romanū pontificē euenisse ple-
tiq; uolūt: anno Domini 756, iuxta Sigebert.

Carolus Martellū, propterea quod tempo-
re belli ecclesias spoliari, & decimas militi-
bus distribuerit, in infernū cum corpore &
anima descēdere, somniauit Papa: & aperto
sepulchro eius per Aurelianensem episcopū,
serpentem inuentum esse miræ magnitudi-
nis, in Chronico de ducibus Bauariæ anno-
tatur, & in Chronico Martini.

Leo coronam ex Iaspidibus & alijs gem-
mis confectam, ex ecclesia abstulit, dicens:
Eum cuius sit templum, pauperiem, & non
gemmas probasse: & suo capiti imposuit. Sed
paulo post febre correptus interiit. Paulus
Diaconus lib. 23. Blondus Decad. 2. lib. 1.

Constantinum & Irenem imaginū adora-
tione defendentes, & eos qui refragabantur
affligentes, Deus multis affecit pœnis. Nam
filius matrem ab imperio remouit: & à Bul-
garibus uictus est, cū Pancratio astronomo
uaticināti de uictoria credens, de acie instru-
das à matre oculis & imperio orbatur, eodē
die quo ille ante annos quinq; Nicephorū
& Alexium Mosolim iniuste excecarat, & a-
lijs quibsdam linguas præciderat. Zonaras
tomo 3. Ad eam impietatem sol ad dies de-

cem et septem suos occultauit radios: & ipsa
post annos quatuor aut quinq; à seruo & su-
bulco Imperiali dignitate & thesauris omni-
bus exuitur, atq; in exilium relegatur. Pau-
lus Diaconus lib. 23 rerum Romanarum.

CAPVT IIII

DE DOCTRINA.

Adem penē fuit ratio doctrine
hoc seculo, quę & in priori. Do-
ctrinā de Trinitate studiosē cu-
stodiuerunt & illustrarunt: ue-
rū in reliquis capitibus, opi-
niones quasdam præcedentium doctorum
retinuerunt, & in quibsdā etiam magis ob-
scurarunt. Creuit enim imaginum cultura,
& superstitionis ritus. Commodissimæ ta-
men sententię excerpendæ & colligendę sunt:
stipulis quibsdam, aut etiam tenebris atq;
corruptelis in suum locum reiectis.

Symboli uice est ista Damasceni cōfessio.
lib. 1. de Orthodoxa fide cap. 8. Credimus in
unum Deum uiuum, principium sine princi-
pio, increatum, ingenitum, omni perniciē ca-
rentem, immortalem, æternum, infinitum,
incircumscriptum, interminatū, infinite po-
tentem, simplicem, incompositum, incorpo-
reum, indefluum, impassibilem, immutabi-
lem, inalterabilem, inuisibilem, fontē bonita-
tis & iusticię, lucem intellectualem, inaccessi-
bilem, uirtutem nulla mensura cognitā,
sola quidem propria uolūtate mensuratā
(omnia enim quęcunq; uult, potest) omniū
creaturarum uisibilem q; & inuisibilem fa-
ctricem, omniū conseruatricem atq; saluifi-
cam, omnibus prouidentem, dominantem
omniū atq; principantem, & regnantem in-
finito & immortalī regno, nullū habentem
contrarium, implentem omnia, à nullo con-
tentam, quippe quę magis cōplectatur uni-
uersa & cōtineat: incontaminatē omnib. sub-
stantijs supereminentem super omnia, & ab
omni substantia exceptam, ut supersubstan-
tialē, & super entia existentē, superdiuinā,
superbonam, superplenam, principia omnia
& ordines definientē, omni principio & or-
dini superlocatā, super substantiam & ui-
tam & rationem & intelligentiam, per se lu-
cem, per se bonitatem, per se uitā, per se sub-
stantiam, & non ab alio esse habentem, aut
quiduis eorum quęcunq; sunt. Sed ipsa fons
est esse ijs quę sunt, & ijs quę uiuunt uitæ:
ijs quę ratione participant, rationis, & om-
nibus omnium bonorum causa: omnia sci-
ens antē quā ducantur ad ortum, una sub-
stantia, una diuinitas, una uirtus, una uolun-
tas, unum principium, una operatio, una po-
testas, una dominatio, unum regnum in tri-
bus perfectis personis agnitum, & adoratū
una adoratione, creditūq; & ueneratū ab
omni

omni rationali creatura, inconfuse unitum, & indiuisibile discretum, quod opinionem superat. Credimus in patrem, & filium, & spiritum sanctum, in quibus baptizati sumus. Sic enim Dominus Apostolis baptizare praecepit: Baptizantes eos, dicens, in nomine patris & filii & spiritus sancti. In unum patrem omnium principium & causam, non ab aliquo genitum, sine causa solum ingentum, omnium factorem, unius quidem solius natura patrem unigeniti filii eius, Dominiq; & Dei & saluatoris nostri IESU CHRISTI, & praelatorem spiritus omnis sancti. Et in unum filium Dei unigenitum Dominum nostrum IESUM CHRISTUM, ex patre natum ante omnia secula, lumen de lumine, Deum uerum de Deo uero, genitum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt ante omnia secula.

Summam etiam doctrinae recitat Beda: Abrenunciamus omnibus pompis atque operibus eius, ac deinde ad pulchritudinem perueniamus fidei: qua sanctam Trinitatem, unum & uerum Deum, qua dispensationem Domini incarnationis, qua unitatem sanctae Ecclesiae, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem confitemur. Unde recte in hac ciuitate Petrus, Thabitam deuotam Deo foeminam, a morte suscitauit: quia nimirum in huius perfectione fidei, & generaliter omnis Ecclesia per baptismum a morte suscitatur peccatorum: et cum post baptismum denuo mortem peccati incurrimus, per eandem necesse est fidem poenitendo reuiuiscamus, ac per conciliationem sacerdotum Ecclesiae rursus fidelium coetu reddamur. In Esdras lib. 1. cap. 3. col. 490. Et: Fundamentum fidei nostrae est, ut credamus, unam diuinam esse essentiam, & tres personas: distinctas quidem, sed non diiunctas. Item quod pater genuit sibi filium, sibi consubstantialem: & quod spiritus procedit ab utroque. Beda in librum Boetij de Trinitate, tomo octauo, columna 1102.

Item: Credo & confiteor in Deum patrem omnipotentem, & in unicum Dominum Christum filium eius unigenitum, & in sanctum spiritum, Dominum uiuificantem, trinitate consubstantialem, in throno eodem condescendentem, in una deitate, potestate & autoritate, adoratum & glorificatum, in unius sanctae Trinitatis & Domini Dei nostri IESU CHRISTI oeconomia. Basilius Ancyranus in concilio secundo Niceno, actione prima, tomo Conciliorum secundo, fol. 465. Item: In omnibus ecclesijs sancta laudatur & glorificatur Trinitas, in unica dominatione & deitate, quemadmodum & nos unum Deum confitemur: neq; aliquis est praeter eum, qui ex potestate illius dominatur per secula, qui ex non existentibus cuncta produxit, tam

que uisibilia sunt, quam quae inuisibilia. hoc est, in patrem, filium, & spiritum sanctum, sanctam consubstantialem uiuificantem Trinitatem: in quam credentes & confitentes baptizati sumus, quemadmodum tradidit Deus uerbum existens in carnatum, unus ex sancta & incomprehensibili Trinitate, Dominus noster IESUS CHRISTUS, in nomine patris & filii & spiritus sancti. Germanus patriarcha Constantinopolitanus, in epistola ad Iohannem episcopum Synnaden, Tomo 2. Concil. fol. 528. Et: Secundum diuinas scripturas, & doctrinam quam a sanctis patribus accepimus, patrem & filium & spiritum sanctum, unius deitatis atq; substantiae confitemur, in personarum diuersitate trinitate credentes, in diuinitate unitatem predicantes. Nec personas confundimus, nec substantiam separamus. Patrem a nullo factum uel genitum dicimus: filium a patre non factum, sed genitum asserimus: spiritum uero sanctum nec creatum, nec genitum, sed procedentem ex patre & filio profitemur. In primo capite Synodi Arelatensis, tomo 2 Concil. fol. 616.

Et Symbolum ac confessio fidei Basilienensis: Credo & confiteor in Deum patrem omnipotentem, & in unicum Dominum Christum filium eius unigenitum, & in sanctum spiritum Dominum uiuificantem, trinitate consubstantialem, in throno eodem condescendentem, in una deitate, potestate & autoritate, adoratum & glorificatum, in unius sanctae Trinitatis & Domini Dei nostri IESU CHRISTI oeconomia, quemadmodum sex sacrae Oecumenicae synodi tradiderunt: haec omnia sic confiteor. Vniuersam autem haereticorum linguam incontinentiam abijciens execror, quemadmodum ipsos se reddiderunt execrabiles. Actione prima synodi Nicenae secundae, tomo 2. Concil. fol. 465.

Symbolum & confessio fidei Tharasiensis Constantinopolitani: Credo in unum Deum patrem omnipotentem: & in unum Dominum IESUM CHRISTUM filium Dei, & Deum nostrum, genitum a patre extra tempora, & ante secula: & in spiritum sanctum Dominum uiuificantem, qui ex patre per filium processit, & ipsum esse definimus Trinitatem consubstantialem, eiusdem uenerationis & honoris & sedis, sempiternam, increatam, omnium opificem, unum principium, unam deitatem & dominatum, unum imperium, in potentiam, facultatem & autoritatem, in tribus substantijs indiuisim discretam, & distinctam unitam: non ex imperfectis tribus unum existens, quemadmodum magnus ille Dionysius inquit, Secundum quidem singularem personarum tria adoranda, iuxta uero communitatem naturae, unus Deus omnium

omnium uisibilium & inuisibilium factor & prædestinator. Confiteor & propter nostram salutem in extremis temporibus iuxta carnem unius sanctæ Trinitatis filij Dei, Dominiq; nostri IESU CHRISTI, ex uera Deipara & semper uirgine Maria generationem, substantiâ assumpsisse nobis similem, materialiter sine peccato, non descisciente ab eo quod fuerat: sed in duabus naturis sine confusione manentibus, cumq; duabus in illis uoluntatibus & effectibus. Crucifixum pro nobis carne, sepultum & resurgentem, in cælosq; reuersum, uenturum iudicare uiuos & mortuos. Præter hæc mortuorum resurrectione expecto: & secundum uniuscuiusq; actionem, æternam retributionem bonorum simul & malorum. Et paulo post: Omnem hæreticam uaniloquentiam execror: eorumq; anathematos & primates, Simonem dico, Marcionem, Manentem, Paulum Samosatenum, Sabellium Afrum, eorumq; scelesti dogmata detestor. Suscipio etiam sex sacras generales Synodos, earumq; diuina decreta. Primæ quidem, quæ definiuit Patri consubstantiali, & æquæ sine principio fuisse Filium: anathematizans impium Arium, Aetium, Eunomium, Eudoxium, Demophilum, post hos etiam qui rectè dicuntur Anomij & Semiariani, præterea omnem eorum scelestam congregationem. Secundæ autem decreta recipio, quæ definiunt Deum esse Spiritum sanctum Dominum uiuificantem, auctorem sanctum Macedonia, & omnes qui ab illius partibus stant: cum his uerò & Deo odiosum Apollinarium, hominem planè de diuinis insipide loquentem. Ex tertia uerò, unum Dominum nostrum IESUM CHRISTUM, uerum Deum nostrum ex patre genitum, ipsumq; in extremis diebus nostra causa ex sancta Deipara semper uirgine Maria incarnatum: & Nestorium hominis amatorem, eiusq; assecras, Diodorū in quâ, & Theodorum, quiq; illius quadruplarem fabulam sectantur, & in Christo dualitatem personalem constituunt, longè à mea confessione propello. Quartæ uerò Synodi capita hæc accipio, ex duabus naturis, & in duabus naturis, unum esse sanctæ Trinitatis Christum Deum nostrum in carne peregrinantem: anathematizo autem Eutychen, Dioscorum, & omnem acephalon eorum turbam: cum his etiam Dei hostem Seuerū: & impium illum Iulianum Halicarnasensem, qui incorruptibile corpus Dominum nostrum assumpsisse fabulatur. Quintam uerò ueluti Spiritus sancti macherā amplector, quæ à multis antè temporibus uigentes impias hæreses amputauit, & de earum autoribus triumphauit, Origenem nimirū, Didymo & Euagrio, quos omnes ut hæreticorum magistros execror:

Sextam autem laudo, quod ex duabus naturis Christū prædicauit: ob id etiam illi duas naturales uoluntates & operationes in alterutra natura, humana scilicet & diuina assignauit: anathemate autem execror Cyrum, Sergium, Honorium, Pyrrhum, Paulum, & omnes qui eorum decretis insistant, ueluti Sodomiticam uitam & Gomorrhicam palmitem, amaro botros producentem, exosos habeo. Eiusdem quoque sextæ Synodi omnia, tum rectè & diuinè decreta edita, traditosq; Canones recipio. His quædā de picturis annectitur præter rem, quæ omitimus, & inter nēuos reiicimus. Actione tertia Synodi Nicenæ secundæ, tomo 2. Concil. fol. 492.

Arelatensis Synodus capite primo: Secundum diuinas scripturas, & doctrinam quam à sanctis patribus accepimus, Patrem & Filium & Spiritum sanctum unius Deitatis atque substantiæ confitemur, in personarū diuersitate trinitatem credentes, in diuinitate unitatem prædicantes. Nec personas confundimus, nec substantiam separamus. Patrem à nullo factum uel genitum dicimus: Filium à Patre non factum, sed genitum adserimus: Spiritum uerò sanctum nec creatum, nec genitum, sed procedentē ex Patre & Filio profitemur. Ipsum autē Dominum IESUM CHRISTUM, Dei filium & creatorem omnium, ex substantia Patris ante seculū genitū, descendisse ultimo tempore pro redemptione mundi à Patre, qui nunquam desijt esse cum Patre. Incarnatus est etiam ex Spiritu sancto, & sancta gloriosa Dei genitrice Maria, & natus ex ipsa solus idem Dominus IESUS CHRISTVS, unus de sancta Trinitate, animam & carnem, perfectum sine peccato suscipiens hominem, manens quod erat, assumēs quod non erat: æqualis Patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem, habens in una persona duarum naturarum proprietatē. Naturæ enim in illo duæ, Deus & homo. non enim duo filij, & dii duo: sed idem una persona in utraq; natura, perferēs passionem & mortem pro nostra salute, non in uirtute diuinitatis, sed in infirmitate humanitatis. Descendit ad inferos, ut sanctos qui ibidem tenebantur, erueret: deuiotq; mortis imperio resurrexit. assumptus deinde in cælos, uenturus est in finem ad iudiciū uiuorum & mortuorum: cuius morte & sanguine mundati, peccatorū remissionem consecuti sumus, resuscitandi ab eo in nouissimo die, in ea qua nunc uiuimus carne: & in ea qua surrexit idem Dominus, forma suscepturi ab ipso, alij pro iusticiæ meritis uitam æternam, alij pro peccatis supplicij æterni sententiam. Hæc est Catholicæ Ecclesiæ fides: hanc confessionem seruamus atq; tene-

mus. Quā quisquis firmissimè custodierit, perpetuam salutem habebit. Tomo 2. Concil. fol. 616.

Paulinus Aquileiensis inquit: Sancta catholica & Apostolica Ecclesia confitetur sanctam & ineffabilem Trinitatē in unitate, salua scilicet inconfusibiliter proprietate personarum, inseparabilem substantiam confiteatur: ita sanè, ut alijs credatur Pater, quia Pater est qui genuit coeternū sibi, sine tempore & omni initio, filium: & alijs credatur Filius, quia filius est qui genitus est sine initio à patre, non putatiuè, sed uerè: & alijs credatur Spiritus sanctus, quia spiritus sanctus est, & à patre filioq; procedit: & non est aliud Pater, & aliud Filius, & aliud Spiritus sanctus, sed unū sunt inseparabiliter Pater & Filius & Spiritus sanctus: nō unus, sed unum: quia alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti: sed una & æqualis & cōsubstantialis & coeterna est Patris Filijq; & Spiritus sancti inenarrabilis diuinitatis maiestas: quia unus est Deus. Vnionē namq; in essentia confitemur, trinitatē uerò in personarum discretione prædicamus. Dominum igitur nostrum IESVM CHRISTVM, Dei filium uerum semper in patre, semper cū patre, semper credimus apud patrē. In ultimis namq; temporib. propter nos, & propter nostrā salutem, secundū secretæ dispensationis arbitriū descendit de cœlo, unde nunquā recesserat. Venit nimirū in propria, ubi nunquā deerat. Natus est de Spiritu sancto ex Maria uirgine, dicente Angelo: Quod enim in ea natū est, de Spiritu sancto est. Factus uerus homo, iuxta id quod scriptū est: Et uerbum caro factū est, et habitauit in nobis. Permanit uerus & omnipotens Deus in utraq; natura, unus Dei filius, idemq; hominis filius. Nihil enim humana natiuitas diuinæ præiudicauit natiuitati. Adsumpsit quod non erat, permanit in id essentialiter quod erat, non commixtionem passus, neq; diuisionem: sed in una persona Christi Deus uerus, & homo permanet uerus. Non duo filij Deus & homo, sed unus filius Deus & homo: nō alius filius hominis et alius Dei, sed unus idemq; Dei hominisq; filius. In libello aduersus Felicem Vrgelitanum, & Eliphandum Toletanū, episcopos.

DE VERBO DEI.

Appellationes quasdā uerbi diuini, Doctores huius seculi exponūt, ut Beda. Panis nobis uerbum Dei est. ipse enim est panis uiuus, qui de cœlo descendit. Beda in Exodum cap. 15.

Semen bonū, est sermo doctrinæ Euangelicæ, quæ in corde audientium uelut in terra bona crescit. Et è contrario semē malum, est praua doctrina, quā superfeminat inimicus homo. Idem in Leuiticum cap. 15.

Aqua amara Scriptura diuina dicitur, quia peccantibus non parcat, & iustis dulcis, quibus æterna præmia repromittit: & ita alijs aqua benedicta est, alijs maledicta. Idem in Numeros cap. 5.

Piscina grandi opere constructa, potest nō absurdè Scriptura diuina intelligi: quæ sancti Spiritus opere confecta, lauacrum nobis ad expianda peccata, simul & poculum salutaris gustus ministrat. Quæ si à Domino nobis in uinum conuersa, hoc est in spiritalem sensum fuerit translata, gratiore nos sua ueritate ueritatis inebriat. Vbi & domus est fortium: quia quicunq; crebris eloquiorū diuinorum fluentis, audiendo & operando refici consueverunt, cōtra omnes antiqui hostis insidias fortes redduntur, & inuicti. Beda libro 3 in Ezram, cap. 18.

Cœlorum quoq; appellationes Scripturæ sanctæ rectè dicuntur, eo quod desursum sunt hominibus attributę: siue quia cœlestia in se contineant sacramenta. Horum igitur cœlorum, id est Scripturarum rationem, quæ mysteriorū obscuritatibus opacatæ sunt, & profundæ, quis poterit animo perferuari, & quousque proferre? aut quis earū uaticinia celsare præcipiet? Idem lib. 3 in Iob, cap. 7.

Viuum uerbū Dei, & ualidū, penetransq; usq; ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoq; ac medullarū in hoc spiritali conceptu, profectus quosdam incrementorum, uelut per menses temporum, in cordū sinibus operatur. Idem libro tertio in Iob, capite 8.

Lucernæ uocabulo, uerbum, quo illustramur, designat. Beda libro 1. in Marcum, capite 4.

¶ Vnde sit uerbum Dei, Beda indicat: Quę inquiens, Domino inspirante sancti eius faciunt, more Scripturarū ipse facere dicitur. li. 4. in Samuelem, cap. 9. Item: Restaurauit enim Dominus Scripturā sanctam, quia quę scribæ & Pharisei uel per traditiones suas fœdauerant, uel iuxta literam tantū intelligendam esse docebant, ipse spiritali sensu plenam, prout à Moyse uel Prophetis scripta erat, ostendit. Sed & nouum Testamentū, missō desuper Spiritu sancto per Apostolos, sicut Apostolicos uiros fecit describi. In Ezram

lib. 2. cap. 14.

Item: Exijt ergo seminans ad seminandū: quia Dominus de sinu patris egrediens, uenit in mundum, ut uerbum ueritatis, quod apud patrem uidit, humano generi uel per seipsum, uel per eos quos instituit ipse, seminaret. Beda in Marcum li. 1. cap. 4. Er: Christus commemorat Scripturas, & aperit sensum, ut quod legis intelligas. Idem in Lucā lib. 6. cap. 24.

Albinus ait: Cum plurimi doceant, tamē

53
mend doctrinæ huius autor est Dominus. In
12 caput Ecclesiastæ.

Carolus Magnus: Vetus & nouum Testa-
mentū Spiritus sancti gratia, qui digitus Dei
dicitur, conscriptum est. Lib. 1. cap. 15. Et: Di-
uinæ Scripturæ libri solius Dei altissimo, ar-
canoq; ac præfago iudicio sunt ante secula
prædestinati, & per momenta seculorum ad
humane salutis emolumenta clementi exhi-
bitione cōcessæ: habentq; autores sanctos ac
uenerabiles uiros, uirtutum lampadibus &
miraculorū insignibus coruscantes: uel cer-
te ipsū Dominum, qui corporis & sangui-
nis sui mysterium siue crucis sacramentum
nostræ salutis congruum concessit. Idem lib.
2. cap. 30.

¶ Tantum Prophetica & Apostolica scri-
pta recipi testantur. Damascenus de Fide
orthodoxa lib. 1. cap. 1. Cūcta quæ tradita sunt
nobis & per Legem & Prophetas & Aposto-
los & Euāgelistas, suscipimus, cognoscimus,
ueneramur, nihil ultra illa perquirentes. Nā
bonus cū sit Deus, omnis boni largitor est:
non inuidiæ aut perturbationi cuiuspiā obno-
xius. Procul enim à diuina natura (quæ & im-
passeibilis & sola bona est) facessit inuidia. Ut
igitur nihil nesciens, & quodcunq; conduci
bile est prouidens, quodcunq; conducit no-
bis agnoscere, ipse reuelauit. Quorum autē
pondus ferre non ualemus, illa silentio oc-
culuit. Hæc igitur nos ipsi amemus, in hisq;
immoremur, neq; limites ab æterna uolun-
tate definitos transcendent, neq; diuinam
ulla ex parte traditionem transgredientes.

Carolus Magnus inquit: Eæ Scripturæ si-
ue doctrinæ, uel etiam opera à uero legisla-
tore, mediatore uidelicet Dei & hominum,
ueraciter intra sanctam Ecclesiam sunt susci-
pienda, quæ ab antiquorum patrum norma
nequaquam sunt sensibus uel operibus dis-
gregata. Lib. 4. cap. 11.

¶ Esse pura omnia in uerbo Dei docent.
Carolus Magnus: In sacris literis nihil uitio-
sum, nihil inconueniens, nihil impurū, nihil
falsum, nisi fortē id quod peruersos quosque
dixisse uel fecisse sancta Scriptura cōmemo-
rat, penitus inuenitur. lib. 3. cap. 23.

¶ Esse Scripturam breuem. Albinus: Scriptu-
ræ diuina breui circulo coartata est: & quan-
tum dilatur in sensibus, tantum in sermo-
ne constringitur. In 12. cap. Ecclesiastæ.

¶ Doctrinam cœlestem esse eandem perpe-
tuā, & sibi consentientem, docet Beda in qui-
bus: Catholica ueritas uaga & inuestigabilis
non est, quia una eademq; cunctis est agnita
et totum per orbem fidelibus. In proueria Sa-
lomonis, lib. 1. cap. 5.

¶ De studio uerbi Dei inquit Beda: Vna er-
go & sola est Theologia, id est contemplatio
Dei, cui meritō omnium iustificationum me- 60

rita, uniuersa uirtutum studia postponun-
tur. In Lucam lib. 3. cap. 10.

Albinus inquit: Hæc sententia contra eos
agit, qui sine labore & discēdi studio, sancta-
rum Scripturarum sibi noticiam promittūt,
æstimantes se sapientes, cū sint insipientes.
In 1. cap. Ecclesiæ. Et: Sapiens in lege Domini
diebus ac noctibus meditatur, & Scriptura-
rum sanctarum desudat interpretatione, & li-
bros componit multos, ut memoriam sui po-
steris relinquat. In 2. cap. Ecclesiæ. Et: Qui eru-
ditus fuerit in Scripturis, quanto plus surge-
re coeperit, tanto ei in his quotidie oritur ma-
ior obscuritas. Quia in speculo & imagine ui-
demus, donec ueniat quod perfectū est. Ideo
hæc sapientia mortalium parua est, ad illam
quæ sanctis datur in futuro regno Dei. In 7.
cap. Ecclesiæ.

Non legendum tantū uerbum Dei, sed &
faciendum. Beda: Manducant, & non satu-
rantur, qui panem uerbi Dei audiēdo degu-
stant: sed nō faciendo quæ audiunt, nihil ex
his internæ dulcedinis, quō cor ipsorum cō-
firmetur, in uentre memoriæ recipiunt. lib. 2.
in Marcum, cap. 8.

De parabolis inquit Beda: Nullus facilē ser-
mo Christi inuenitur, in quo non sit aliquid
parabolarū intermixtū. Lib. 1. in Marc. cap. 4.

Ad quos pertineat, nempe ad omnes, do-
cet Beda dicens: Christus Scripturas sanctas
uniuersum misit in mundum, quibus fidem
sui nominis ac spem salutis cunctis qui ad re-
gnum suum pertinent, hoc est electis omni-
bus prædicaret. Lib. 1. in Ezram, cap. 1.

Paucos uerō id uerbum accipere, Beda in-
quit: Multi legentes uel audientes, possunt
uerba Domini dicere, possunt faciliē fidei
mysteria perscrutari: sed pauci ad modum in-
ueniuntur, qui hæc quā dulciter sapiant, ue-
raciter in cordis palato sentiāt. Lib. 5. in Can-
ticum Canticorum, cap. 5.

¶ De fine & effectu uerbi Dei, inquit Beda:
Quia sufficientes nō sumus agere aliquid ex
nobis, quasi à nobis: sumptis obedientiæ &
humilitatis munerib. ascendamus ad aud iē-
dum Dei uerbum, atq; eius modestis conso-
lationib. erecti, quōd nostra infirmitas nequē
uerat, acquiramus. Et ueniet profectō diui-
næ opitulante gratia, ut nō solū intermissam
mentis recuperemus obseruantia: sed & per-
fectioris doni scēnore ditati, etiā regni cœle-
stis incipiamus gaudia sperare: imō ipsi cha-
ritatis, gaudij, pacis, patiētiae, lōganimitatis,
bonitatis, benignitatis, fidei, modestiæ, con-
tinentiæ, cæterorumq; fructuum spiritualiū
deuotos Deo populos regentes. In Samuelē
lib. 2. cap. 2. Item: Multo securius in Aposto-
licis quā in Platoniciis quæritur confi-
lium salubre pagellis. Ibidem cap. 9. Item:
Quia nimirum sancta Scriptura contra mo-
c 2 rem

rem secularium doctrinarum, humilitatis magistra existens, per humiles edita scriptores, humilibus solum auditoribus uel lectoribus pareret. Lib. 3 in Samuelem, cap. 6. Et: Sicut in arbore folium præcedit & sequitur fructus: ita uerba prædicationis Christi fructus subsecutus est, salus scilicet multorum. Beda in 1. Psalmum, tomo 8. Et: Conuersi peccatores in præsentis uitæ uia deficiunt, si in sua conscientia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo lassentur in huius peregrinationis itinere, pascendi sunt sacra admonitione. Conuersis peccatoribus doctrinæ sanctæ cibi præbendi sunt, ut in Deum uires reparent, quas in flagitijs amiserunt. Lib. 2 in Marcum, cap. 8. Item: Omnis sermo diuinus, corda electorum & igne charitatis accendit, & scientia ueritatis illustrat, & uitiorum sordes consumit, & ab hostium insidijs, cunctisque defendit aduersis. Lib. 3 in proueria Salomonis, cap. 29. Item: Scripturarum mysterijs humilium solent corda refici. Lib. 2 in Marcum, cap. 7. Et: Viam seculi præsentis aliter incolumes transire nequimus, nisi nos gratia redemptoris nostri alimento uerbi sui reficiat, utriusque Scriptura testamenti rectè intellecta, altitudinem nobis cœlestium & præceptorum mandat, & præmiorum: utraq; altitudinem Christi prædicat consona uoce. Ibidem cap. 8. Et: Si quis non uescitur uerbo Dei, iste non uiuit. Lib. 1 in Lucam, cap. 4. Item: Ipsum Dei uerbum propria potestate uirtutes operatur. Ibidem. Et: Aduersarius noster in uia est, sermo Dei cōtrarius nostris carnalibus desiderijs in præsentis uita. A quo ipse liberatur, qui præceptis eius humiliter subditur. Alioquin aduersarius iudici, & iudex tradet exactori: quia ex sermone Domini cōtempto reus peccator tenebitur in examine iudicis. Lib. 4 in Lucam, cap. 12. Et: Scriptura quæ à prophetis ministrata est, & salubris est ad haustum sapientiæ cœlestis, & ad operum castigationem utilis. Lib. 1 in Ioannem, cap. 2. Et: Sicut corruptibilis corruptibilem caro generat carnem, ita uerbum Domini quod manet in æternum, æternam his quos ex aqua recreat, in carne simul & anima uitam dat. Beda in 1 caput prioris epistolæ Petri.

Aponius ait: Dominus Deus pater dedit uerbum ignitum huic mundo, quod in figura carbonis forcipe duorum testamentorum leuatur de altari, & labia purgat Esaiæ prophetæ: qui per adunationem carnis, solus inter mortuos liber, uiuensque commixtus: simulque flante Spiritu sancto omnes animæ, quæ, ut carbonem mortui, impietatum tenebris obscurato intellectu non accendebantur, eius uicinifate accensæ sunt. Hoc autem quod diligunt, quod flamma amoris sponsi

accenduntur, proprium donum gratiæ uerbi Dei est. Lib. 1 in Cantica Canticorum. Et: Certum est enim per Christi doctrinam, in qua uerus Deus uerusque creditur homo, agnos generari ad dextram in die iudicii collocandos, ad sinistram reprobos gehennæ ignibus deputandos. Lib. 2 in Cantica Canticorum. Item: Hæc igitur prædicta anima, ubi per auditum æternæ uitæ dulcedinem gustus accepit in sponsi aduentum, multo magis & amarissimas passiones pro eius nomine illatas non sentit. Lib. 3 in Cantica Canticorum. Item: Nunc autem redemptore nostro Domino Christo pugnante, & uicente principem mundi cum exercitu suo, liberati de manu eius, Apostolorum collo doctrinæ traditi, Dominum portant. Et in quorum mentibus immundi spiritus insidere consueuerunt, equi effecti, per gratiam regenerationis spiritus sancti uelut comprobantur. Et paulo post: De illis ergo potentibus in malicia, qui per doctrinam ipsius credentes liberati sunt à malo sessore, portant spiritum sanctum. Et in quibus solebat sedere Pharaon, nunc uelut in eis princeps militiæ cœlestis Christus. Et quos consueuerant autores uitiorum ministri Antichristi trahere per saxosa conuallia criminum, nunc à potentibus & mansuetis equis Apostolis, uitæ exemplo & sana doctrina trahuntur per iusticiæ campos. Lib. 2 in Cantica Canticorum. Et: Huius ergo lacte doctrinæ uitam æternam conferente, prædicta uerba dilectæ Ecclesiæ Christi Domini nostri manantia, de cuius pectore lacteo uitam æternam, quam Adam perdidit, per candorem doctrinæ in Apostolis infusa, quasi per ubera in credentibus suscipit Ecclesia: & suis posteris quasi ex lacte butyrum effectum, per interpretationem sermonis quotidie porrigit. Quibus alimentis Apostolica doctrina cum inuenerit magistrum, declaratur intra se continere indiuiduam trinitatem. Quibus alimentis nisi indefinenter uita fuerit anima, non poterit uiuere in æternum. Lib. 1 in Cantica Canticorum.

Albinus inquit: Flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ: ne te pigeat panem sapientiæ, panem rationabilem præstare sermonis, & in multitudine dierum inuenies illum: id est, inuenies longitudinem dierum uitæ æternæ in retributione cœlesti. In 11 cap. Ecclesiæ. Et: Lætari debemus in lætatione sanctarum Scripturarum, ubi pascamur & potemur de ligno uitæ, quod plantatum est secus decursus aquarum. In 3 cap. Ecclesiæ. Et: Tota sanctarum series Scripturarum nos à terrenis ad cœlestia erigi hortatur, ubi uera & sempiterna est beatitudo: ad quam, nisi per fidem catholicæ pacis, cooperante charitate Dei & proximorum

57
proximi, neminem peruenire posse certissimum est. Libro 1 de S. Trinitate. Item: Omnis itaq; sanctorum autoritas librorum hoc nobiscum agit, ut rectè de Deo credamus, eumq; tota intentione amemus. Sed mentis humanæ uisio inualida est, ad prospiciendâ diuinæ maiestatis excellentissimam lucem, nisi iusticiæ, fidei & dilectionis diuina donâ te gratia, illustretur splendore. Albinus in Præfatione libri 2. de sancta Trinitate.

Carolus Magnus: Sacræ Scripturæ semper suadent honesta & salubria, semper instant humanæ salutem, semper hortantur ad cœlestia dona, semper puras & fixas regulas tenent. Lib. 3. cap. 23.

Item de effectu sacrarum literarum, Carolus Magnus in libro suo contra Synodum Græcam, de imaginibus lib. 2, cap. 30. luculenter differt: quem locum integrè adscribemus. In illis, inquit, inueniuntur arma, quibus contra aduersa configatur, quibus uitia reprimantur, quibus uirtutes erigantur, quibus gula concupiscentia uigilijs & compunctione cordis reprimatur: quibus fornicatio contritione cordis, & corporis afflictione, orationū instantia, laboris exercitio, metuq; suppliciorum uel amore æternæ patriæ refrenetur: quibus inuidia amore fraternæ dilectionis, & cœlestis regni desiderio, quod non nisi concordem adipsam patientiæ grauitate, & acumine rationis, & equanimitatis munere frangatur: quibus auaricia elemosynis & spe æternæ retributionis calcetur: quibus tristitia fraternis alloquijs, assidujs lectionibus uel orationibus pellatur: quibus arrogantiæ metu amittendarum uirtutum, cum quæ illæ haberi nō possunt, & accessus uanæ gloriæ, qui est uirtutum inimicus, secluditur: quibus superbia metu diabolicæ ruinæ & exemplo humilitatis Christi conteritur. In illis inueniuntur instrumenta fructus iusticiæ: id est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia. In illis inuenitur medela, qua nec sapientes in sua sapientia gloriantes, nec fortes in sua fortitudine confisi periclitentur, nec simplices siue infirmi sua impossibilitate deiiciantur: qua nec lætos nimia læticia extollat, nec tristes nimia animi contritio afficiat: qua nec diuites rerum opulentia efficiat, nec pauperes rerum indigentia frangat. In illis inuenitur norma, per quam instruitur qualiter prælati erga subditos, & subditi erga prælatos agere debeant: qualiter coniugia dilignantur, qualiter secularia consilia prudenti deliberatione tractentur: qualiter patria defendatur, hostes pellantur, extraneorum domesticarumq; rerum administratio habeatur: & ut cuncta breuiter com-

plectar, in illis & animæ perpetuus cibus, & præsentis uitæ doctrina & sapientia quæ de cor est uitæ, & uitæ perpetuæ documenta continentur. Est enim thesaurus nullo bono carens, omnibus bonis redundans: ad quem quisquis deuotus accedit, quicquid fideliter quærit, feliciter se acquisisse gatudet. Esto mundanæ sapientiæ & secularis scholæ quæquam amor oblectat: accedat ad diuinæ legis armaria, quæ sapientes mundi sicut meritum celsitudine, ita etiam tempore præcedit: & liberalium studiorum profunditates, quas scit, cognouisse, & quas nescit, inuenisse se gaudeat. Illic inueniet & rectæ locutionis decorem, etymologias nominū, schematum uarietates, tropicas perplexiones, de quibus B. Augustinus ait: Sciant autem literati, modis omnium locutionū quos Grammatici Græco nomine Tropos uocant, autores nostros usos fuisse: quos tamen tropos, id est modos locutionū qui nouerunt, agnoscunt in literis sanctis, eorumq; scientia ad eas intelligendas aliquantulum adiuuatur: inueniet etiam historias, metra, quæ omnia propriè artis Grammaticæ sunt. Sed dicet fortassis aliquis: Non illic metrorum scansiones, & temporum certas dimensiones inuenio. Cognoscet multa in diuinis Scripturis metra, plures rhythmos esse: sed translatio linguæ non eadem sinit habere temporū interualla in peregrina, quæ habentur in propria, cum tamen eosdem sensus, eademq; rerum proprietates habeat. Quia etsi quis nobis debitor aurū reddat, non multum distat, cum non unius sit monete cum illo quod acceperat: si tamen unius sit ponderis, uniusq; fulgoris. Nā ut B. Hieronymo Hebræicæ linguæ peritissimo docente didicimus, quædam diuinæ Scripturæ Hebræo dactylo spondeoq; quædam anapesto, quædam uerò iambo, iuxta artis rigorem decurrunt. Illic etiam inueniet nitorem & copiam eloquentiæ, genera causarū & status: illic exordia, quibus beneuoli, dociles uel attentius auditores fiunt: illic narrationes apertas & breues, causas etiam, & longas quæ nō nisi Spiritu sancto referante panduntur: illic conclusiones quibus proprietas rerum monstratur, argumentationes quibus animi audientium concitantur ad implendum ea quæ dicuntur: illic leges, siue sententiæ: illic magna granditer, parua submisè, mediocria tēperatē promuntur: illic prosopopœiam, ethopœiam, uel omnes figuras locutionum quæ à rhetoribus traduntur, inueniet, & plures illis augustiores, quæ percepisse se gaudebit, ad quas nec grammaticorum nec rhetorum schola pertingere potuit: illic quoq; inueniet isagogas, quæ ad inquirendas res lectorem utiliter introducunt: categorias, quæ prædicamento

rum utilitate ad inuestigandas res excellūt: definitiones, uel modos syllogismorū, quæ subtili indagatione ea de quib. dubitatur affirmant: topica, quæ dum sint fontes sensuū, & origines dictionū, omnibus cōmuniter, grāmaticis uidelicet, poetis, oratoribus, uel etiam philosophis argumenta præstant, quæ non solum scholastico, sed etiam uulgari & tumultuoso sermone perpetuū coherent. Nā quanquam tumultuosus, quanquam uulgaris sit sermo, si pro quibuslibet uitæ utilitatibus profertur, ad topica ueniet: per ea quasi per quædam magisteria locales regulas, quibus euagari aut non possit, aut non debeat, inueniet: in illis etiam terminum, quem sine sensus dispensio transgredi difficile sit, se reperisse cognoscet. Et ut cuncta breuiter dicā, omnis sermo nisi ad topica uenerit, indefinitus proculdubio remanebit. Illic *magis epulenti* *as*, quarum scrupulosis semitis & laciniosis diuerticulis profunditas inueniendorū sensuum dubiorum q; affirmatio inuenitur, quibusq; syllogismorum uel cæterarum argumentationū sylua exoritur: quæ omnia propriè artis sunt dialecticæ. Illic in numeris, per arithmeticam artem arcana sensuum profunditatesq; reperiet: quoniam dicente eadem Scriptura, Omnia in mensura & numero & pondere Deus fecit. Illic etiam musicæ non solum consonantias, instrumentaq; quibus pleriq; sanctorū patrum usi sunt, sed etiā reperiorem inueniet. Inueniet quoq; terrarū situs, dimensionesq; quæ propriè artis sunt geometricæ. Nec non & quorundam siderū cursus & positiones, & temporū uarietates, mensum annorumq; siue horarum curricula, diem etiam & causam conditionis siderū, quæ propriè artis sunt astronomicæ, illic reperisse se studiosus quisq; cognoscet. Sed dicet forte aliquis: Nec nomina principaliter disciplinarū, nec uniuscuiusq; disciplinæ singillatim partes, nec uniuscuiusq; partis mēbra singillatim in Sacris literis inueniuntur. quib. breuiter respondendum est: Omnia in Scripturarum sanctarum amplissimis pratis per partes inueniri posse, quæ artigraphi in suorum hortorū areolis posuere. Inueniuntur inquam uirtute sensuū, non in promulgatione uerborum, in radicū profunditatib. nō in foliorum lapsibus. Sic enim in profunditate diuinarum Scripturarum liberales artes a studiosis quibusq; cernūtur, sicut uina in uitis, segetes in seminibus, frondes in radicibus, fructus in ramis, arborumq; magnitudines sensu cōtemplantur in nucleis. Est planè diuina Scriptura uerax, est fixa, est casta, est cœlestis magisterij instrumentum, & æterna prædicatio purissimo nitens eloquio. est lux mortalium, dicente Propheta: Lucerna pedibus meis uerbum tuum Domine, & lu-

men semitis meis. Est uiuax, & mori nesciens, dicente Apostolo: Viuus est Dei sermo, & efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usq; ad diuisionē animæ ac spiritus. Est tenebrarū discussio, Salomone attestante, qui ait: Lucerna est mandatū legis, & lux uitæ, & increpatio, & disciplina. de quo per Esaiā dicitur: De nocte spiritus meus uigilat ad te Deus, quia lux præcepta tua sunt super terram. Semper enim uitalia iubet, noxia prohibet, terrena remouet, cœlestia persuadet. Est inquam fons æthereo de margine scaturiens, de quo quāto amplius hauritur, tanto minus expenditur: & quāto in plures partes deriuatur, tanto amplius in sensib. augmentatur. Est pecuniæ marsupium, de quo nec ea quæ dantur amittuntur, nec diminutionem assiduus dandi usus adfert: sed quanto inde amplius dandi deuotione eijcitur, tanto illud magis magisq; cōpletur. Hactenus Carolus Magnus.

DE VETERI ET NO- uo Testamento.

Beda ait: Cœlos accipit hic, libros ueteris & noui Testamenti: qui ideo dicuntur cœli, quia uarijs figuris sunt cœlati, id est sculpti. & sicut in aliquo opere sculptū quoddam extrā apparet, quoddam intus latet: ita in ipsis multa mysteria latent. Super hos cœlos eleuatus est Christus, excedendo eos: quia & in dictis & in factis omnia Scripturarum præconia facta de se excessit. In 8. Psalmum.

DE DVOBVS TESTAMENTIS.

Beda: Et ipsi ueteris Testamēti libri prophetiæ gratia plenissimi, palam testantur legentibus, nō se debere post Domini passionem ad figuratam literæ custodiā resuscitari. Imō ipsos prophetiæ ministros inquietari, cum ea quæ scripserunt, aliter quā ipsi senserūt, uiderint intelligi. Lib. 4. in Samuelem cap. 7. Et Iudei traditiones pharisaicas obseruantes, Et Iudei traditiones pharisaicas obseruantes, mandata legis contempserunt. In nouo autē Testamento gratiæ benedictio in populum Christianū redundauit, quod Christus eleuatus, & benedixit Apostolos. Vtrumq; Testamentū Moisen, quia utrumque intellectū habet: quem Iudei non intelligentes, sub occidente eas litera uiuunt. In Deuter. cap. 27. Item: In ueteri Testamēto futura fidei Domini incarnationis erecta, in nouo eiusdē susceptę incarnationis sacramentis imbuta, in absolute carnis æterni regni præceptionis sublimata, & in die iudicij etiam carnis est resurrectione glorificāda. Lib. 2. in Samuelem, cap. 2. Et: Quod uetus lex cōcubina uocatur, Paulus docet, dicens: Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, unum de libera. Hæc autem sunt duo Testamenta. in Genesin cap. 35. Et: Cū caligine data est, quia uetus

61
 uetus lex cum literę occidentis caligine, no-
 ua uerò cum splendore, quia spiritus uiuifi-
 cat. In monte autem signa uiui tantū erant,
 in altero autē uiui & mortui. Lex uerò prior
 uiuis tantū dabatur: hoc est, his qui bonis
 terrę seruierunt. Secunda autem, in uita &
 post mortem proficiat. Vnus illic Dominum
 alloquebatur, quia ipsa lex non multis pro-
 ficiebat. Hinc autem quinq; Christum allo-
 quantur: quia lex noua plures ad Christum,
 quā uetus prouocauit. In Exodum cap. 19.
 Et: Quę lex & prophetę cecinerunt, occulta
 fuerunt, sed per passionem Christi uelum il-
 lud scissum est: & quę fuerunt obscurata Iu-
 dęis, Christianis reuelata sunt: in Exodum
 cap. 26. Itē: Priores tabulę quę fractę sunt,
 significant priorem legem, quę propter pec-
 catum populi mox cessauit. Alię uerò non
 franguntur, quia noui Testamēti eloquia e-
 runt mansura. in Exodum cap. 33. Et: Post
 hec Iesus Moysi in mōte succedit. Legi enim
 succedit Euangelium, in quo pręcepta legis
 spiritualiter implentur, et admonemur quid
 quotidie offerre debemus propter quotidiana
 laborē. in Numeros cap. 28. Item: Per
 duo Cherubim possunt duo Testamēta figu-
 rare: quorum unum futuram Domini in car-
 nationem, aliud factam clamat. Respiciūtq;
 se mutuo: quia in attestatiōe ueritatis quā
 prędicant, in nullo ab inuicē discrepant. Ver-
 tunt uultus in propitiatorium: quia & mise-
 ricordia, in qua unica mundo spes est, ualdē
 commendant. Atq; ideo sunt ex utraq; par-
 te oraculi: quia & pręcedentia ante incarna-
 tionem Dominicam tempora, & sequentia
 prędicatione spiritualis scientię replent. Li-
 bro de Tabernaculo, cap. 5. Et in ueteri Te-
 stamento, quantū ad literam, promissio de
 temporalibus facta est: in nouo uerò, promit-
 tuntur spiritualia & æterna. in 35. Psal. tom. 40
 8. Item: Per uetus Testamentum, quod Mo-
 ses ministravit, cuius pręmia erant terrenę
 promissiones sub uelamine, & sub tegumē-
 tis & figuris quibuscūq; summa & æterna bo-
 na nouę uitę promittebantur. Et ideo cū ad
 Christū uenitur, uelamē quod habebat Mo-
 ses in facie, aufertur: quia necesse est, ut rece-
 dente umbra, ueritas appareat. In 89. Psalm.
 Et: Duo denarij sunt duo Testamenta, in qui-
 bus æterni regis nomen & imago contine-
 tur. Finis enim legis Christus est. Beda in Lu-
 cam lib. 3. cap. 10.

Aponius inquit: Erat quidē boni odoris,
 id est meriti, unguentum illud in ueteri Te-
 stamento, magistro Deo compositū: de quo
 ungebantur reges, prophetę & sacerdotes.
 Sed quantū distat uiuus homo à pictura fu-
 cis colorum oblita: tantum interest quod Ec-
 clesia suscipit renascendo in spiritu, cuius fi-
 guram synagoga suscipiebat in corpore. Cu-

ius tantę fuerunt uires, ut uix in una gente
 Iudęa, & paucis tribuerit principatum. Hoc
 autem Ecclesię unguentum tantum in se ge-
 rit uirtutis, fragrantię simul & medicinę, ut
 omnes credentes suauissimos reddat, reges
 & sacerdotes constituat, et eius odor noticię
 à solis ortu usq; ad occasum omnem mundū
 impleuerit. lib. 1. in Cant. Canticorum. Et:
 Vetus & nouum duo Testamenta, alterum
 quod promissit, alteū quod promissum Chri-
 stum ostendit, Ecclsię ubera cognoscuntur,
 in quorum medio Christus commorari pro-
 batur. lib. 3 in Cant. Canticorum.

Albinus ait: Nos utraq; quę ponis creda-
 mus, & utrūq; ueneremur, in 11 caput Eccles.
 Et: Pręcipit utrumq; Testamentum, id est,
 uetus quod septenario numero designatur,
 & nouū quod in octonario intelligitur, di-
 gna ueneratione haberi sanctissimum. Ibid.
 Carolus Magnus: Nouum & uetus Testa-
 mentū recipimus in eorum librorū numero,
 quem sanctę catholicę Ecclesię tradidit au-
 toritas. lib. 3 cap. 1. de Imaginibus.

De subiecto ueteris Testamenti inquit Be-
 da: Lex ipsa, psalmiq; ac prophetę apertis
 sententiarum uocibus gratiam Christi prę-
 dicant, & sacerdotium illud uetus figuratis
 ceremoniarū & sacrificiorum umbris eidem
 testimoniū perhibet. lib. 1. in Luc. cap. 1. Et:
 Tota ueteris Testamenti scriptura, prophe-
 tia de Christo processit. Nec soli Hieremias,
 Daniel & Esaias, cæteri q; tales, qui & pro-
 phetę specialiter appellati, & de eius aduen-
 tu manifestē sunt locuti: uerū ipse pater A-
 dam, Abel & Enoch, & cæteri patrum, factis
 quiq; suis, eius dispensationi testimoniū red-
 dunt. Vnde Dominus ipse Iudęorum duri-
 tiam redarguens, ait: Si crederetis Moysi, cre-
 deretis forsitan & mihi: de me enim ille scri-
 psit. Ibidem. Et: Omnis Scriptura sancta testi-
 monium perhibuit Christo, siue per figuras,
 siue per prophetias, siue per angelorum mi-
 nisteria. Ergo & Moyses perhibuit testimo-
 nium Christo, & cæteri Prophetę & Aposto-
 li perhibuerunt testimoniū Christo. in quin-
 tum caput Ioānis. Et: Quicquid lex uel pro-
 phetę scripserunt, omnia Christum uentu-
 rum esse designabant. Si enim Iudęi legi uel
 prophetis credidissent, credidissent utiq; &
 Christo. Ibid.

Aponius ait: Sunt testimonia in ueteri Te-
 stamento legis, quę Christū humani generis
 redēptorē probāt uēturū, aduenisse, iterū ad
 uenturū in gloria. Ponamus igitur, legē diui-
 nam latissimū esse palatiū, in quo rex inhabi-
 tat Christus, sermo omnipotētis Dei patris,
 ubi ad æternam militiam introducuntur cre-
 dentium animę. Lib. 3. in Cant. Canticorū.

Albinus ait: Quicquid dixeris, si ad eum re-
 feratur qui in principio erat uerbum apud
 Deum,

Deum, & Deus erat uerbum, unum uolumē est, innumerabiles libri, una lex, unum Euangelium nominatur. In duodecimum caput Ecclesiastæ.

¶ De differentia ueteris & noui Testamēti Carolus Magnus inquit: In ueteri Testamēto terror erat, in nouo dilectio. Lib. 1. de Imaginibus, cap. 15. Item: Quantum eminet umbræ corpus, imagini ueritas, figuræ res gesta, tantum eminet ueteri Testamento nouum: quippe cum illud dedicatum sit à Moysē, cū lecto omni mandato legis uniuerso populo, accipiens sanguinem uitulorum & hircorū cū aqua & lana coccinea & hyssopo, ipsum quoq; librum & omnem populum aspergit dicens, Hic sanguis Testamenti quod mandauit ad uos Deus: istud uerò dedicatum sit à mundi redemptore, Domino nostro IESU CHRISTO. In illo sanguis taurorum & hircorū & cinis uitulæ aspersus, coinquinatos sanctificabat ad emundationem carnis: in isto sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum se metipsum obtulit immaculatū Deo, & mundat conscientias nostras ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo uiuo & uero. In illo agnus per familias occidebatur, eiusq; carnibus pascha celebrabatur: in isto agnus Dei qui tollit peccata mūdi, qui est uerus agnus immaculatus, Deo etiam est in sacrificium oblati, dicente Apostolo, Pascha nostrum immolatus est Christus. In illo Cananitidis gentis regnum, rerumq; corporaliū affluentia pollicetur: in isto uita æterna, regnumq; cœlorum conceditur. In illo promittitur terra, quæ lacte & melle fluit: in isto pollicetur patria cœlestis, in qua datur quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. In illo neomeniæ, id est nouæ lunæ principia colebantur: in isto noua creatura in Christo accipitur. In illo sabbati ociū & requies celebrabatur: in isto sabbati requies in Christo habetur. In illo pecorib. immolatis, carnis & sanguinis hostiæ offerebātur: in isto sacrificium carnis & sanguinis Christi offertur, quod per illa animalia figurabatur. In illo iugum graue legis ceruicibus impositum, faciebat seruos: in isto iugum Christi lenē, & onus suaue, per spiritum adoptionis facit filios. Libro 1. de Imaginibus, cap. 19. Et: Vetus Testamētum propriè antiquo Dei populo scriptum est: nouum uerò nobis, qui post incarnationem Dominicā ad fidem uenimus, cap. 20, eiusdem libri. Item: Sicut in lege de Christi aduentu audiuius, in Euangelio uidimus: sicut in prophetis de eius incarnatione comperimus, in noui Testamenti nūc serie cernimus: sicut in hagiographis, & in cunctis sacris literis de eius natiuitate, passione, resurrectione, ad cœlum ascensione typicis uidebamus præfiguratū fuisse my-

sterijs, nunc peracta cūcta fuisse in sanctis uideremus Euangelijs. Cap. 30, libri 1. de Imaginibus. Et: Post incarnationem Domini duo Testamenta, in unius compagem copulationis sunt adducta: quoniam quanquam inter se diuersa quodammodo cernantur, ad unū tamen biuium in Christo, qui est pax nostra, qui fecit utraque unum, conuenire noscuntur. In nouo enim misericordia est, in qua per gratiam genus humanum liberatur: in ueteri ueritas, ubi legis & prophetarum annuntiatio continetur. Hæc autem duo sibi mutuo obuiasse dicuntur, non ad contrarietatem exercendam, sed ad gratiam promissæ perfectionis implendam. Vnum quippe constat factum, quod temporibus probatur esse diuisum. Libro secundo de Imaginibus, cap. 4. Item: Veteris Testamenti pagina rigorem habet irreprehensibilis seueritatis: noui uerò, conuocationem & mansuetudinem, per quam errantes corrigantur, & ad Christi gratiam animarum conuersio fiat. capite 30, eiusdem libri.

De conuenientia utriusque Testamenti inquit Beda: Omnes utriusque Testamenti cultores in unum eundemq; Deum credebant, unius eiusdemq; pietatis & castitatis operibus seruiebant: sed in celebratione sacramentorum suas uterque populus discretas partes agebant. Nam passionis Dominicæ, per quod utrique sumus redempti sacramentum, illi in carne ac sanguine uiscerum, nos in oblatione panis & uini celebramus. Libro secundo de Tabernaculo, capite secundo. Item: Non solum priorem Dei populum litera legis erudiebat ad fidem & opera bona: sed etiam nos noui temporis Testamenti Deo seruientes, eadem litera spiritualiter intellecta, maioris gratia dulcedinis, & in præsentem ad fidem operationemq; uirtutum instituit, & in futuro ad spē perpetuæ remunerationis accendit. Ibidem cap. 7.

Carolus Magnus: Quæq; nouum Testamentum de Dominica incarnatione, passione, resurrectione, ascensione, gentium uocatione, Iudæorum expulsionē, multitudine Ecclesiæ tribulatione facta narrat: hæc eadem uetus Testamentum, si rectè intelligitur, ueraciter facienda prædicabat. Aduentum uerò Antichristi, finem seculi extremi, discrimen iudicii, & æternam bonorum gloriam, pœnamq; reprobis concordē utriusque Testamentum ueritate profatur. Lib. 1. de imaginibus cap. 20.

¶ De effectu utriusq; Testamenti inquit Beda: Vnus utriusq; Testamenti Deus: ipse per filium benedictionem dabit, qui legem dedit per famulum. Libro tertio in Lucam, capite octauo.

De sensibus Scripturę ait Beda: Scriptura, quę historico, allegorico, morali consuevit sensu interpretari, nulla hereticorum siue paganorum ualet puerilitate corrumpi. Lib. 2 de Tabernaculo, cap. 13. Item: Triplex est diuinarum Scripturarum intelligentia, historica, mystica, moralis. In Leuiticū cap. 6. Itē: Sciendū, quod omnis diuina Scriptura aut pertinet ad historiam, aut ad mores, aut ad mysterium. Hęc autem diuisio non sic accipienda est, quin partes eius aliquando permisceantur. Beda in præfatione Psalmorum.

Prophetiam sic definit Beda: Prophetia est diuina inspiratio, quę rerū euentus aut per uisiones, aut per facta, aut per quorūdam dicta immutabili ueritate demonstrat. In præfatione expositionis Psalmorum. Item: Inspiratio per dicta fit duobus modis: aut gratia, aut permissione. Gratia, ut in Mose & in ceteris bonis: promissione, ut in Sibylla uate, & in infidelibus philosophis, qui multa diuino instinctu de Christo prædixerunt. Quorum eloquia per argentea uasa & aurea, quę Israeliticus populus à nigris Aegyptijs mutuo sumpsit, intelliguntur: quia ipsorum dictis & sententijs ab Israel, id est à fidelibus diuina pagina uelut argēto & auro ornatur. Ibid.

De patriarchis inquit Beda: Quatuor ordinibus patriarchę numerantur. Primò natiuitatis: ut in Genesi, ubi illorum natiuitas narratur. Secundò benedictionis. Tertiò libertatis: ut erga tabernaculū fuerunt. Quartò narrandorum: ut in Exodo, qui tres supradictos non obseruat. Quin etiam ordines Apostolis conueniunt: Primò natiuitatis, id est uocationis à Christo, ut Petrus & Andreas: secundò libertatis, ut de Petro dicitur, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meā: tertiò benedictionis, ut Iohanni in præmijs. Quartò narrandi, id est quomocumque cō-

mixtim numerantur. In Exod. cap. 1. Hereticos malè intelligere Scripturam, inquit Beda: Ipsi hæretici obscuritatibus Scripturę fatigati reiiciuntur, cognitione instantur, non confirmantur: & ideo à Domino execrantur, ut & ipsi prauè eas intelligant, ibiq; damnetur: & alij qui digni sunt, prauè eas interpretando, ipsos secum damnent. In Psal. 10.

DE REGVLIS SCRIPTURÆ.

EX BEDA.

Nec ipsa Scriptura cuncta probat, quę in exemplum assumit. Lib. 2 in Samuelem, cap. 3.

Moris est Scripturę sanctę, & per bona malum, & bona per malum aliquando figurare. Lib. 1 in Samuelem, cap. 11.

Et ait mulier ad Saul: Deos uidi ascenden-
tes de terra. Vnum uidens pluraliter appellat, more Scripturis usitatissimo: quo & plu-

res singulari, & singuli sepe solent plurali numero designari. Lib. 4 in Samuelem, cap. 7.

Mos Scripturę sanctę huiusmodi est, ut pristina culparum nomina in sanctis frequenter recenseat. Lib. 3 in Iob, cap. 8.

Scripturę diuinę, sicut uel maximè liber iste Iob, hinc obscurę sunt, quia solēt aliquoties superioris intellectus consequentiā nō tenere. Lib. 2 in Iob, cap. 4.

Familiares est Scripturę diuinę, non solū binis uel ternis unum hominem, sed & quaternis uocitare nominibus. Libro 3 in Iob, capite 1.

Sanctos & innocentes uiros cōsueuit Scriptura diuina pauperes appellare. Libro 3 in Iob, cap. 5.

Nubes scimus plerumque in Scripturis sanctis homines appellari: sicut manifestū est, quodam loco dicente Domino, Et nubibus mandabo, &c. Ibid.

Secundum allegoricum sensum, cœlos, sanctos Scriptura diuina appellare consueuit, quorum conuersatio in cœlis est. Ibid. cap. 6.

Solet diuina pagina quandoque per similitudines, nō unam solum, sed plures res significare: uelut Ecclesiam quandoque per arcam siue torcular significat, quandoque uerò per retia, siue per arcam Nohe, in quibus continebantur bona & mala, munda & immunda. In 8. Psalm.

Solet sacra Scriptura, cū de rebus summis & excellentissimis loquitur, similitudines de infimis rebus attrahere, per quas per hęc uisibilia animus noster alliciatur ad inuisibilia. In 4. Psalm.

In omnibus scripturis, summa uigilantia custodire oportet, ut secundum fidem sit sacramenti diuini expositio. Libro 1 in Ioan-
nem, cap. 4.

EX ALBINO.

Sanctę scripturę ad cognoscendū Deum, nobis diuinitus per sanctos doctores administratę, à terreno & humano sensu ad diuinum & cœlestem nos erigentes, usque ad ea uerba descenderunt, quibus humana utitur consuetudo, ita ut etiam commotiones humanę mentis, & passionēs uel affectiones de Deo scriberent: sic ut zelare, irasci, pœnituisse, aliquid ex tēpore uelle uel nolle Deū dicerent, quę sunt humanę mentis instabilitates, non diuinę serenitatis immutationes, quę semper idem est. Lib. 2. de sancta Trinitate, cap. 6. Ibidem paulo post reddit rationem, cur Scriptura humanę locutionis more de Deo loquatur, uidelicet, ut se nostro captui accommodet.

Quędā ita dicuntur in Scripturis sanctis, ut minor filius intelligatur: sicut ipse ait, Pater maior me est. Quędā uerò ita dicuntur, ut æqualis patri ostendatur: sicut ibi, ubi idē ipse

ipse ait, Ego & pater unū sumus. Vnum, propter substantiæ unitatem sumus: duo, propter personarum proprietatem. Lib. 3. de sancta Trinitate, cap. 7.

Solet Scriptura modò animæ, modò carnis uocabulo totū designare hominem: animæ uidelicet, ut scriptum est, Quia descendit Iacob in Ægyptum in animabus septuaginta: carnis uerò, ut rursus Scriptum est, Et uidebit omnis caro salutare Dei. Neq; enim uel animæ sine corporibus in Ægyptum descendere, uel caro sine anima uidere aliquid potest: sed hic per animā totus homo, ibi signatur per carnem. Lib. 1. in Ioannem, cap. 1.

Scriptura cognatos, fratres & sorores uocare solet. ut Genes. 13. & 29. Lib. 2. in Ioannem, cap. 2.

In omnibus Scripturis summa uigilantia custodire oportet, ut secundum fidem sit sacramenti diuini expositio. Ibid. cap. 4.

Omnis Scriptura sancta testimonium perhibuit Christo, siue per figuras, siue per prophetas, siue per angelorum ministeria. Lib. 3. in Ioannem, cap. 5.

Consuetudo Scripturarum est, fornicationem spiritualiter appellari, cum dijs multis & falsis anima tāquam prostituta subijcitur. Lib. 4. in Ioannem, cap. 8.

Consuetudo sanctæ Scripturæ est, ex imitatione uel similitudine operum, filios sepe nominare. ut propheta ad Iudæos ait: Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. Amorrhæi gens erat quædā, unde originem Iudæi non ducebant: Cethæi & ipsi gentem suam habebant, omnino alieni à genere Iudæorū: sed quia erant impij Amorrhæi & Cethæi, Iudæi autem imitati sunt impietates illorū, inuenerant filij parentes, non de quibus nascerentur, sed quorum mores sectando pariter damnarentur. Libro quarto in Ioannem, capite 8.

Hoc generaliter obseruandum est, quòd ubicunq; sancti Apostoli, uel Apostolici uiri loquuntur ad populos, his plerunq; testimonijs abutuntur, quæ iam fuerant in gentibus diuulgata: licet plerique tradunt, Lucam ut proselytum, Hebræas literas ignorasse. Albinus in Quæstionibus in Genesin.

PHRASES EX

Bedæ.

Quod scriptum est de Dauid, Et percussit Moab, & mensus est eos funiculo, coæquās terræ: hyperbolicè debet accipi. Huiusmodi locutionis plura habes exēpla in Scripturis, quale illud Euāgelij: Sunt autem & alia multa quæ fecit IESVS, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros. Quomodo enim non caperet mundus libros, qui scribi potuissent in mundo? sed ad insinuandā ma-

gnitudinem ac multitudinem operum Dei, tali uerbo uoluit Scriptura uti. In libros Regum, quæstione octaua.

Sciamus, tribulationes in Scripturis aliquoties aquarum nomine nuncupari: ut est illud in Psalmo, Assumpsit me de multitudinem aquarum: Transiimus per ignem & aquam: Circumdederunt me sicut aqua. Et lex Dei ac sermo Scripturæ diuinæ aliquando aqua dicitur: Qui sititis, ite ad aquam, lib. 1. in Iob, cap. 11.

Cornu nomen in Scripturis sanctis uel maxime pro regno ponitur: ut, Exaltabit cornu Christi sui, Erexit nobis cornu salutis. Ibidem cap. 16.

Quod ergo dicit, Audite auditionem: id ait, Quemadmodū uult Deus audiri quòd dicit, ita audite, ut credendo timeatis. Sonū quoq; oris illius, siue strepitum (ut alij dixerunt) pari modo audite. Hic ergo sonus dī mandatorum Dei: qui fortè idcirco sonus dīctus est, & non simpliciter sermo, ut inobedientia surdos & obduratos, corde incredulos uox clarior penetraret, & totos ad timendum Dñm commoueret. Lib. 3. in Iob, cap. 6.

Ab ipso principio mundi, & deinceps semper locutus est Deus hominibus, & semel nihil minus loquitur: sed ubi frequenter loqui dicitur Deus, uel Lex eius multiplex, uel per Prophetas mandatorum eius diuersitas indicatur. ubi uerò semel loqui significatur, stabilita ac definita eius sententia demonstratur. Loqui enim Dei, efficientiæ eius res intelligitur. Ibidem cap. 2.

Cras in scripturis, futurum tempus intelligitur, dicente Iacob: Exaudiet me cras iusticia mea. In Lucam lib. 4. cap. 12.

Mos est sacri eloquij, ut aliquando aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud innuat. Lib. 5. in Lucam, cap. 16.

Aqua Scripturæ sacrę scientiam designat, quæ suos auditores & à peccatorū sorde abluere, & diuinę cognitionis solet fonte potare. Lib. 1. in Ioannem, cap. 1. Idem Albinus lib. 1. in Ioannem, cap. 2.

Scripturę sanctę autores & ministri & prophete, modò de patre tantum loquuntur, & filio: ut est illud, Omnia in sapientia fecisti. Virtus enim Dei, & sapientia, Christus est. Modò etiam Spiritus sancti faciunt mentionem, iuxta illud eiusdē Psalmographi: Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus eorū. Verbum, Dominū, & Spiritū, totā (quæ unus Deus est) intellige Trinitatem. Sed quantum inter aquam & uinum, tantum distat inter sensum illum quòd Scripturæ ante aduentum Saluatoris intelligebantur, & eum quem ueniens ipse reuelauit Apostolis, eorumq; discipulis perpetuò sequendum reliquit. Lib. 1. in Ioan. cap. 1. si

Si me sciretis, & patrem meum forsitan sciretis. Ille qui omnia scit, quando dicit Forsitan, non dubitat, sed increpat. Attende quomodo increpativè dicatur ipsum Forsitan, quod videtur esse verbum dubitationis. Sed verbum dubitationis est, quando dicitur ab homine: ideo dubitante, quia nesciente. Cū vero à Deo dicitur verbum dubitationis, cū Deum utiq; nihil lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, nō opinatur diuinitas. In 8 caput Ioannis.

DE ALLEGORIIS.

Notet diligens Lector, non eundem semper allegoricæ interpretationis, quæ ordinè esse veritatis historice: sed modò pari, modò dispari, modò cōtrario ad inuicem statu cōversari. Pari quidè, ut Samuelis puericia simplex, & torpens cæcitas Heli, Domini Saluatoris humilitatem & perfidam Iudæorū stulticiam signat. Dispari autem, ut dubia Samuelis verba, dicentis, Ecce ego quia uocasti me: ueram certamq; Christi incarnationem præmonstrant. Lib. 1. in Samuelem, cap. 8. Item: Dederunt ei geminam Scripturarum interpretationem, ut post primam uidelicet historielectionem, quæ ante eius incarnationem per legem completa est, ipse allegoricū quoque & anagogicum sensum, qui uel præsentis gratiæ ueritati, uel futuræ uitæ beatitudi- 30 ni congrueret, actu susceptæ dispensationis aperiret. Lib. 2 in Samuelem, cap. 2.

DE DEO.

Damasceus cap. 3 de Orthodoxa fide, lib. 1, demonstrat esse Deum: ac primū dicit, Philosophos nature ductu Deum esse statuisse. Deinde ait: Omnia entia aut creata, aut increata sunt. Creata aut, mutabilia esse. Quorū enim esse à mutatione incēpit, ea & mutationi prorsus subiacere necesse est, aut in interitū euntia, 40 aut uoluntate alterabilia. Solum aut Deū increatum esse opificem, & immutabilem. Secundo, ex rerum natura & ordine Deum esse probat. Et cap. 4. ait: Deum esse incomprehensibilem secundum naturam. Quid autē Deus est secundum substantiam ac naturam, incomprehensibile omni modo est, atque ignotum. Et paulo pōst: Quæcūq; per Theologiam affirmatiuam de Deo dicimus, non naturam eius, sed ea quæ sunt circa naturam insinuat. Nam & si bonum, si iustum, si sapiens, si quiduis aliud dixeris: non naturam dicis Dei, sed ea quæ circa naturam.

De appellationibus inquit Beda: Deus non solum misericors, sed & misericordia dicitur, & ita uerè ac propriè appellatur. Misericordiæ autem nomen, à misericorde nascitur: apud homines, de misericordia & iusticia misericordis & iusti appellatio deriuatur. Apud Deum, quod est Trinitas, ex illo

qui misericors & iustus est, nasci iusticia & misericordia, id est existeri filius ex patre cōgnoscitur. Quicūq; sanctorum potest dici misericors & iustus, esse misericordia & iusticia uerè non potest: quod propriè & naturaliter Deus est, illi hoc soli specialiter competit. Deus enim quod habet, est: nos quod habemus, de fonte suscepimus: fons autem ipse esse non possumus. Libro secūdo in Iob, 10 cap. 7.

Damasceus libro primo de Fide orthodoxa, capite 12, facit tria nomina Dei genera. Primum ait ostendere, quid Deus non sit: cum dicimus, eum increatum, ingenitum, incorruptibilem, incorporeum. Alterum, indicare quandam habitudinem Dei ad creaturas: ut Dominus rex. Tertiū, indicare quod naturam sequitur: ut Deum esse bonum, iustum, &c.

De definitione Dei inquit Carolus Magnus: In Deo tanta est scientia, ut nec præterita ei quædam, nec futura, sed omnia præsentia sint: cuius substantiam sicuti est, nulla potest attingere opinio, nulla completi definitio: quoniam plus est quàm quicquid dici aut cogitari potest. Est enim Spiritus natura simplex, lux inaccessibilis, inuisibilis, inestimabilis, infinitus, perfectus, nullius e- 30 gens, æternus, immortalis, cui omnia uiuūt, à quo omnia initium consecuta sunt, uenerandus, diligendus, metuendus, extra quæ nihil est: imò in quo sunt omnia quæ sunt sursum, deorsum, summa & ima: omnipotens, omnia tenens, uerè in omnibus diues, quia nihil est ubi non sit: nec aliquis ei locus absens est, exceptis impiorum cordibus, ubi quamuis sit per potentiam, non est tamen per gratiam, qui ubiq; esse his diuinæ legis testimonijs comprobatur. Libro 3 de Imaginibus, cap. 14.

De proprietatibus quibusdam Dei loquitur Damasceus libro primo de Orthodoxa fide, capite secundo: Verū enim uero Deū esse sine principio, sine fine, perpetuum ac sempiternum, increatum, immutabilem, nulli alterationi peruium, simplicem, incompositum, incorporeum, inuisibilem, intangibilem, incircumscriptum, infinitum: omnē amplexū, comprehensionem omnē, omnemq; 50 intelligentiam effugientem: bonum, iustum, omnipotentem, omnium creaturatum opificem, omnia continentem, uidentem omnia, prouidentem omnibus, potestatem omnium habentem iudicem, & cognoscimus & confitemur. Item capite 16. Igitur Deus & immaterialis, & incircumscriptus, in loco non est: ipse enim sui ipsius locus est, cuncta replens, & super omnia eminens, & ipse cōtinens omnia. Dicitur autē in loco esse, & dicitur locus Dei, ubi eius manifesta sit operatio. Ipse enim

enim per omnia purè & impermixtibiliter meat, & omnibus suæ operationis consortium tradit, secundum uniuscuiusq; aptitudinem, capacitatisq; uirtutem. Sciendum etiam, Deum impatiibilem esse, totum totaliter ubiq; existentem, & nō partem in parte, corporis more distractum: sed totum in omnibus, & totum super omnia. Item cap. 17. Incircūscripta sola diuinitas, sine principio existens, & sine fine, & omnia continens, & nulla comprehensione contenta. Sola enim est incōprehensibilis, infinita, à nullo cognita, ipsa sola sui ipsius contemplatrix.

¶ **Esse iustum.** Beda: Quicquid apud Deū semel iustum uel iniustum est, semper est iustum uel iniustum. Et ideo iusticia eius inflexibilis est, nō commutabilis ut iusticia hominum. In 2 Psalmo.

¶ **Esse bonum.** Damascenus libro 4 de Orthodoxa fide, capite 14. Deus quia est bonus, ideo communicauit suis creaturis suā bonitatem.

¶ **Immutabilem.** Beda: Solus Deus semper idem est immutabilis ueritas, immutabilis bonitas, immutabilis sempiternitas, immutabilis natura, immutabilis substantia: et quicquid de eo dici potest, semper idem est quod fuit & erit. In 8 caput Ioannis.

Albinus inquit: Solus Deus immutabilis, & semper idem est quod est, & non aliud. In 1 caput Ecclesiastæ. Item: Omnia mutabilia præter solum Creatorem designat, qui semper idem est quod est, & anni æternitatis illius nunquam deficient. In expositione quinti Psalmi pœnitentialis. Et: Neq; enim aliquid Deus patitur, quantum ad eius substantiam pertinet, quia Deus est, quia incōmutabilis & impasibilis substantia est: dum aliæ omnes substantiæ capiunt accidentia, quibus in eis fiat uel magna, uel quantacunque mutatio. Deo autē huiusmodi aliquid accidere non potest, & ideo sola est incōmutabilis substantia uel essentia, quæ Deus est. cui profectō ipsum esse, unde essentia nominata est, maximè ac uerissimè competit: cui soli optimè congruit illud nomē, quod Græci dicunt *ἐστίν*, Latine Est, sicut Apostolus ait: Non est in illo, est & non, sed est in illo Est. Libro 1. de sancta Trinitate, cap. 16.

Carolus Magnus: Non enim Deus cōmutabilis est, ut quæ antea inhiuerat, modò peragenda concedat: sed quæ ante secula in consilio suo, hoc est in filio constituit, semper stabilia esse permittit. lib. 3. de Imaginibus, cap. 14.

¶ **Inuisibilem.** Albinus: Sicut igitur immutabilis est omnino Deus, ita & inuisibilis est in natura magnitudinis suæ. lib. 2. de sancta Trinitate, cap. 16.

Carolus Magnus: Deus si inuisibilis est,

imò quia inuisibilis est, necesse est ut incorporeus sit: & si incorporeus est, necesse est ut corporaliter pingi nō possit. Igitur quia inuisibilis est, & incorporeus, prorsus corporalibus materijs pingi nō potest. Lib. 2. de Imaginibus, cap. 16.

¶ **Omnipotentē.** Carolus Magnus: Quia igitur Deus omnipotens est, igitur nullus est indiguus: ideoq; nec alterius suasione ad ea quæ nō uult peragenda promouetur, nec ab his quæ agere uult ullius dissuasionemouetur, nec quodā metu ab aliquibus quæ agere uult agenda hortatur, nec cū alio consilij sui deliberationem statuit. Quibus omnibus si indigeret, necessitatē pateretur, nullam igitur indigentiam habet. Lib. 3. de Imaginibus, cap. 14.

¶ **Æternum esse.** Beda docet: Nunquam eius perire potest memoria, qui est antequam la, & manet in æternū. Lib. 3. in Samuelē, capit. 5. Et: Æternitas est incommutabilis Dei substantia, cui non accedit Fuit uel Erit, sed solū Est. Sicut ipse dicit ad Moysen: Ego sum qui sum, &c. & Qui est, misit me ad uos. In Psalm. 101.

Albinus inquit: Impium est, in Deo credere aliquid prius esse, uel posterius: quod non ex tēpore Deus cœpit esse pater: sed sicut semper Deus, ita semper pater, semper habens filium, quem semel genuit ex sua æquale filij natura. Lib. 2. de sancta Trinitate, cap. 3.

¶ **Scrutatore cordium.** Beda: Ostendit quod uerè Deus dirigit iustum, quia scrutatur corda, id est cogitationes & renes, id est delectationes ipsius iusti: non sola cognitione, ut in peccatoribus, sed etiam dignatione, quod est quædam ipsius directio. Proprium est Dei, scrutari corda & renes. Homo enim secundum sola facta uel dicta iudicat: non uerò discernit, quod animus cuiusq; intendat, & quid quemq; delectet. Et quia uidet quod tota intentio malorum ad concupiscentiam oculorū & carnis spectat, bonos uerò non ima, sed summa delectant: ideo utrosque iuste iudicans, illos errare permittit, bonos uerò dirigit. In Psalm. 7.

Albinus: Deus solus est qui de futuris iudicat, Deus occultorum cognitor. In quæstionibus in Genesin.

¶ **Ubiq; Deum esse.** Beda testatur inquit: Deus ubiq; est in cœlo & in terra, in mari & in abyssis. Lib. 3. in Iob, cap. 6.

Albinus: Deus ubiq; est, non locorum spacijs, sed maiestatis potentia. Lib. 2. de sancta Trinitate, cap. 5. Et: Trinitas itaq; quæ est Deus unus, uerus, bonus, æternus, & incommutabilis, ubiq; tota est, secundum immensitatem atq; omnipotentiam naturalem, quæ uis non in omnibus inhabitet secundum gratiæ

73 gratiæ largitatem. Ibidem capite septimo.

Carolus Magnus ait: Deus incircumscriptus est, ubiq; totus est, ubiq; mirabilis, loco non continetur, situ nō circumscribitur: quem non capit mundus, sed ille capit mundum. Libro 3 de Imaginibus, cap. 15. Item: Deus non est localis, loco non continetur, qui omnia continet: & locus non est, cui nihil de sex illis partibus loci accidit, cui nihil antè, postè, dexterius aut sinistè, superius uel inferius est, disputare subtilioris intelligentiæ est. Ibidem cap. 27.

¶ Effectus. Beda inquit: Deus totius fons bonitatis est. Libro 1. in Iob, cap. 10. Item: Nemo iusticia sua & sanctitate Deum efficit meliorem: quoniam fons omnis boni atq; origo, nullius bono eget. Libro 2 in Iob, capite 5. Item: Deus infert supplicium malis, non ex sua ira, sed ex eorū propria nequitia: ita ut quæ fuerunt blandimēta homini peccanti, sint instrumenta Deo punienti. In 7 Psalmo. Et: Deus sic protegit iustos, ut ipsos de se illuminet: sic punit iniustos, ut non de sua ira, sed de propria nequitia eos damnet. Ibidem.

¶ Modestè de Deo esse loquendum, Albinus docet, inquit: Alij uerò melius intelligentes hæc præcipuè affirmant, ne aut loquentes cogitantes uel, plus de Deo quam possumus opinemur, sed sciamus imbecillitatem nostram. Quantum enim cælum distat à terra, tantum nostra opinatio à natura illius separatur: & idcirco debent uerba nostra esse moderata. Sicut enim qui in multis cogitationibus est, ea somniat frequenter de quibus cogitat: ita qui plura uoluerit de diuinitate disserere, incidit in stulticiam. In 5 caput Ecclesiastæ.

DE TRINITATE.

De uocabulo personæ Iohānes Damascenus in Logica sua, capite 26 sic ait: Oporteret cognoscere quoddam sancti patres hypostasim & indiuiduum & personam idem uocauerunt, quod secundum seipsum propriè consistenter ex substantia & accidentibus consistit, & numero differens, & hunc aliquidem demonstrans: ut Petrum, Paulum, & hunc aliquidem equum. Dicitur autem hypostasis, ab ὑποστάσις, id est subsistere. Postea capite sequenti distinguit hypostasim & enypostaton. Hypostasis, inquit, principaliter, quod secundum seipsam propriè consistenter subsistens & est & dicitur. Dicitur rursus enypostaton, ab altera hypostasi assumpta natura, & in ipsa habens existentiam. Vnde & caro Domini nō subsistens secundum seipsam, neq; ad temporis momentum, nō hypostasis, sed magis enypostatos est. In hypostasi enim Dei uerbi subsistit, assumpta ab ipsa, & hanc habuit & habet hypostasim. Item: 60

Est quedam super substantialis substantia, & natura & forma incomprehensibilis diuinitas. Hypostases autem ipsius & personæ, pater & filius & omnino spiritus sanctus. unūquodq; enim ipsorum perfecta hypostasis & perfecta persona est. Damascenus in Elementarijs dignitatum introductionis, cap. 2.

Damascenus in epistola ad Iordanem archimandritam, de Trisagio: Dominus Sabaoth, pleni cælum & terra gloria ipsius, Seraphim uociferantur. Sed sanctus quidem ter, Sanctus, sanctus, sanctus: Dominus autē semel: quasi ostendentia, tres quidem sanctas hypostases, unam autem dominationem trium, & unum principatum & gloriam & substantiam & deitatem, & unum tres esse Deū sanctum: sanctum quidem patrem, sanctum filium, sanctum spiritum sanctum: sed unum sanctum, non tres sanctos: & unum dominum, non tres dominos: tres quidem hypostases, Deus & Deus & Deus, sed unus Deus, non tres dii. Sanctus, sanctus, sanctus: sed unus sanctus, non tres sancti. Dominus & Dominus: sed unus Dominus, & non tres Domini. Propter quod & induxit: Plenum cælum & terra gloria ipsius, & non ipsorum. Deitas quidem, id est substantia trinè explicatur, indiuisè in tribus cognita hypostasibus: & tres hypostases in unam substantiam & uniuntur & copulantur. Et deitas quidem trinè sanctificatur & glorificatur, Sanctus, sanctus, sanctus: & tres hypostases unicè glorificatur, Dominus Sabaoth, plenum cælum & terra gloria ipsius. unus enim Deus in tribus hypostasibus, & tria unum: id est una natura, non hypostasis una. Item: Unus est Deus, unus qui legem dedit ueteris nouiq; Testamenti. Olim ipse locutus est multifariā, multisq; modis patribus in prophetis, & in nouissimis temporib. in unigenito filio suo. Lib. 3. de Fide orthodoxa.

Beda ait: Spiritus Dei fecit me.) Ut det auctoritatem se audiendi, ita loqui exorsus est, quoddam non possit non uera & recta dicere is, qui spiritu Dei factus sit, & omnipotētis spiraculo animatus: ubi trinitatem Deum intelligere debemus. In Deo enim nominat patrem, in omnipotente filium, in spiritu spiritum sanctum. Trinitas enim Deus creauit omnia. Libro 3 in Iob, cap. 2. Item: Scimus tres personas esse in uno aquæ elemento, in unam substantiam: cum dicimus ille fons, ille riuus, illud stagnū. Scimus etiam hæc tria tantam æqualitatem continere, ut si de qualibet eorum in aliud infundas, nullam dissimilitudinem in eis inuenias: dummodò impuritas nulla extrinsecus accidat. Quis ergo sciens hæc in terra uisibili, inuisibilis creatoris trinitatem & unitatem credere nequit? Quis ergo sciēs fontis & riuus & stagni unam

eandemq; esse substantiam, id est aquam: intelligere nō potest illud, quod Dominus noster in Euangelio dicit, Qui me uidet, uidet & patrem? Et quia ego in patre, & pater in me est? Num quis aliquid rationis habens ignorat, quia fons in riuo est, & riuus in fonte? Vnde frustra laborat, qui conscientia propria fugere posse existimat. Nisi enim Deus a nobis requiri & intelligi aliquatulum posse sciret, nō permetteret dici, Dominus de cælo prospicit: nec quæ alibi Psalmista dicit, Vacate & uidete, quonia ego sum Deus. In 52 psalmo. Et: Mysterium Trinitatis in baptismo Domini demonstratur. Dominus baptizatur, Spiritus descendit in specie columbæ, Patris uox testimonium filio præbentis auditur. Libro 1. in Marcum, cap. 1.

Aponius: Fidem aut Christi, si nō tenuerit in Trinitate, in qua cum Patre & Spiritu sancto coæternus uerusq; est Deus, & in qua cū carnis assumptione cum hominibus uerus homo est, uelut toto corpore pulcher: sed incuruus renibus, qui nō possit in sublime extollere caput, & uidere quomodo pater & filius & spiritus sanctus tres personæ, sub uocabulo uerbi in unius potentia deitatis consistit. Danda est ergo omnib. solertissima rectæ fidei regula, sicut est omnipotēs Deus in trinitate obtinēda. Lib. 1. in Cant. canticorū. Item: Et quæ humanis comparationibus de Deo in Prophetis dicuntur, non infirmitatē diuinitatis ostendunt: sed ut fragilitas humana possit pro uiribus diuinitatis magnitudinem contēplari, in trinitatis ordine charitatem Domini secundum Paulum in æternum manentem. In quo ordine charitatis quid aliud credendum est primum imbui, nisi ut credat & agnoscat, primum debere patrem nominari, in quo filius semper & uerbum in uoce: secundum filium, in quo semper pater: tertium spiritum sanctum, qui ueritate de uoce & uerbo, de patre & filio procedere comprobatur. Libro 3 in Cant. canticorum. Et: Pater in filio, filius in patre, spiritus sanctus de utroq; manans unius essentia. Lib. 6 in Cant. canticorum. Item: Omnia ex ipso, id est patre: & in ipso, id est filio: & per ipsum cōstant, qui est spiritus sanctus. Ibidem. Et: Hæc tria, unum confiteri Deū, unicum filium credere Dei, & cognitio Spiritus sancti, omnium bonorum fundamenta esse probantur. Libro 3 in Cant. canticorum.

Albinus ait: Faciamus hominem ad imaginem nostram. Cū enim singulari numero dixit Imaginem, ostendit unā naturam esse, ad cuius imaginem homo fieret. Cū uerō dicit pluraliter Nostram, ostendit Deū, ad cuius imaginem homo fiebat, non unam esse personam. Si enim illa una essentia patris & filij & spiritus sancti, una esset persona, non

diceretur Ad imaginem nostram, sed Meam imaginē: nec dixisset Faciamus, sed faciam. Si uerō in illis tribus personis tres essent intelligendæ uel credendæ substantiæ, non diceretur Ad imaginem nostram, sed Ad imagines nostras. Sed ad unam imaginem unus homo factus dicitur, ut una sanctæ trinitatis essentialiter diuinitas intimeretur. Libro primo de sancta Trinitate, capite tertio. Et: Trinitatem personarum atq; unitatem naturæ propheta Esaïas reuelatam sibi nō tacuit, cū se dixit Seraphim uidisse clamācia, *SANCTVS sanctus sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Vbi prorsus in eo quod dicitur tertio Sanctus, personarū trinitatem: in eo uerō quod semel dicitur *DOMINVS Deus Sabaoth*, diuinæ naturæ cognoscimus unitatem. Ibidem. Item: Nos uiuentes cognoscimus patrem & filiū & spiritum sanctū: mortui uerō nihil sciunt, nec æstimant aliquā repromissionē atq; mercedem, sed cōpleta est eorum memoria. In nonum caput Ecclesiastæ. Item: Hic sancta Trinitas intelligenda est, in spiritu principali pater & spiritus sanctus, in spiritu sancto filius. In expositione quarti psalmi Petentialis. Item: Omnis Scriptura ueteris & noui Testamēti diuinitus inspirata, si catholice intelligitur, hoc insinuat, quod pater & filius & spiritus sanctus unus sit Deus, unius eiusdemq; substantiæ, essentiæ, atq; inseparabilis in diuinitate unitatis. Ideoq; nō sunt tres dii, sed unus Deus, pater & filius & spiritus sanctus: quamuis pater filiū genuerit, & ideo filius nō sit qui pater est: filiusq; a patre sit genitus, & ideo pater non sit qui filius est: spiritus sanctus nec pater sit, nec filius, sed tantum patris & filij spiritus, patri & filio ipse coæqualis, & ad trinitatis pertinet unitatem. Et hæc trinitas unus est Deus, ex quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia. Libro 1 de sancta Trinitate, cap. 3.

¶ Idē uelle Trinitatis. Damascenus libro de duabus in Christo uoluntatibus & operationib. cap. 12. Sciendū, quod omnia uoluntabilia deitatis naturalia sunt. Inuertibilis enim existens, nō nata est aliter & aliter uelle, sed semper similiter uult. Propter quod & eadē sunt uoluntabilia patris & filij & spiritus sancti. omnia enim naturalia, eadē sunt patris & filij & spiritus sancti, ut eadē ipsorū natura. Nihil aut hypostaticū in supersubstantiali deitate, nisi ingentū & generatiū patris, & genitū filij, & pcessibile S. spiritus. ut diximus de uoluntate, sic & de operatione aimus.

¶ De differentia personarum sic Damascenus lib. 1 de Orthodoxa fide, cap. 18 scribit: Deus & pater est semper existens, ingentus, ut nō ex aliquo genitus: generans aut filium coæternum. Deus & filius est, qui est semper cū tempore intemporaliter, æternē, in fluxu-
biliter.

77
biliter, impassibiliter & inseiuncte ex ipso genitus. Deus & Spiritus sanctus est, uirtus sanctificatrix, in propria persona subsistens, inseiuncte à patre procedens, & in filio requiescens, consubstantialis patri & filio. Et: Pater genitor est, cum sit ingenuus: filius autem genitus, non ite pater est: Spiritus uero sanctus, imago est filij. Nemo enim potest dicere Dominum IESUM, nisi in Spiritu sancto. Itaque per Spiritum sanctum nouimus Christum esse filium Dei, & Deum. Et in filio uidemus patrem. Libro 3. Apol. Item: Spiritus sanctus omnia habens quaecumque pater habet, & filius, præter ignascentiam, & generationem. Pater enim sine causa & ingenuus: nam non ex aliquo est. Ex seipso enim illud esse habet: neque quippiam eorum quaecumque habet, ex altero habet. Ipse autem magis principium est & causa esse, & quomodo libet naturaliter esse omnibus. Filius uero à patre nascibiliter: Spiritus autem sanctus & ipse quidem à patre non nascibiliter, sed processibiliter est, &c. Et paulo post: In his enim solis personalibus proprietatibus differunt ab inuicem tres sanctæ hypostases, hoc est subsistentiæ ac personæ, non substantia, sed characterismo propriæ hypostaseos indiuisibiliter discretæ. Li. 1. de Ort. fide, c. 10.

Beda ait: Pater est summum cælum, quia est primum cælum, non dignitate uel potentia, sed ordine: quia non est ab alio, sed lux per se est. Filius uero dicitur cælum cæli, quia lumen de lumine patre est. Spiritus sanctus autem cælum celorum dicitur, quia est lumen de luminibus. In Psalm. 18. Et: Pater lux est per se, Filius uero lumen de lumine patre, Spiritus sanctus autem est lumen procedens de luminibus. In 58 Psalm. Et: Filius Dei baptizatur in homine, Spiritus Dei descendit in columba, pater Deus in uoce sanctæ & indiuiduæ trinitatis in baptismo declaratur mysterio. Et recte, ut quod sacramentorum suorum dispensationibus erat præcepturus docere omnes gentes, & baptizare eas in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, primus ipse suo in baptismo tota personaliter paderet adesse Trinitatē. Homil. in octaua Epiphaniæ. Et: Ego & Pater unum sumus. Vnum in substantia, duo in personis. Vnum dixit, propter substantiæ unitatē: Sumus dixit, propter personarum distinctionē. Audi quid dixit: Ego, & qui misit me Pater. Distingue personas, agnosce quia pater pater est, agnosce quia filius filius est: ne in barathrum Sabelliani peruenias. & noli dicere Aliud & aliud, sed dic Alius & alius: non aliud in substantia, sed alius in persona: non pater maior, non filius minor in diuinitatis gloria: sed crede, Vnum Sumus. Ideo quod dixit ipsa ueritas, Vnum: liberat te ab Ario. quod dixit, Sumus: liberat te à Sabellio. Si Vnum, non ergo diuersum: si Sumus, non ergo unus. In cap. 8. Ioan. 60

Albinus: Habent itaque singulæ in sancta Trinitate personæ aliquod proprium, quod inseparabili æqualitate aliquā in se ostendat proprietatē. Pater solus pater, & Filius solus filius, & Spiritus sanctus solus est spiritus S. Et pater hoc habet proprium, quod ex omnibus quæ sunt solus est, qui ab alio non est: ac per hoc solus est in paternitatis persona, non in deitatis essentia. Unigenitus uero filius Dei hoc habet proprium, quod ex patre idem solo consubstantialiter & coessentialiter genitus est: & in hoc est personæ suæ proprietas. Spiritus S. itaque hoc habet proprium, quod ex patre & filio æqualiter procedit, & est amborum spiritus, eiusdemque substantiæ & æternitatis cum patre & filio. Lib. 1. de S. Trinit. cap. 12. Et: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Hic æqualitas cum patre. Sed uerbum caro factum est, & habitauit in nobis: hac carne maior est pater. Ita pater & æqualis, & maior. Aequalis uerbo, maior carne: æqualis ei per quem fecit nos, maior eo qui factus est propter nos. Lib. 3. in Ioann. cap. 5. Item: Aequalia omnia sunt in patre & filio, nisi quod pater pater est, & filius filius: separatio est in personis, sed unitas in natura. Ibidem. Et: Quamuis filium patri dicamus & credamus æqualem, nec ullam in eis esse naturæ uel substantiæ distantiam, nec inter generantem atque generatum aliquod interfuisse interuallum: tamen hoc seruato & custodito, ista dicimus, quod ille pater est, ille filius. Pater autem non est, si non habeat filium: filius non est, si non habeat patrem. Sed tamen filius dicitur de patre: pater autem dicitur, sed non de filio. pater non Deus de Deo: filius uero Deus de Deo, lumen de lumine. Pater lumen, filius lumen: non duo lumina, sed unum lumen. Pater Deus, filius Deus: non duo dii, sed unus Deus pater & filius. Spiritus sanctus de patre & filio procedens, & ipse Deus: sicut pater Deus, sicut filius Deus, sic etiam spiritus sanctus Deus: non tres dii, sed unus Deus: unum lumen, una substantia, una natura, una maiestas, una æternitas, una magnitudo, una potentia, una bonitas. Libro 4. in Ioannem, cap. 7.

Carolus Magnus: Pater solus non est de alio, ideo solus dicitur ingenuus. Filius solus de patre est natus, ideo solus dicitur genitus. Spiritus S. solus de patre & filio procedit, ideo solus amborum nuncupatur spiritus. Procedit enim ex utroque, non nascendo, ut alicuius filius dici possit. Diceretur autem filius patris & filij, si eum ambo genuissent: non enim ab utroque est genitus, sed procedit ab utroque amborum spiritus. Libro 3. de Imaginibus, cap. 3.

DE VNITATE DEI.

Vnum esse Deum, omnes docet, ut Damascenus cap. 10. de Aequiuocatione:

In sancta quidē & indiuidua Trinitate, una triū hypostasiū naturalis uolūtas, & unū naturale bonū: & nō unaquēq; hypostasis propriū habet uolūtabile, nec propriū motū, sed unus motus & unū uolūtabile triū hypostasiū: propter quod nō tres dii, sed unus Deus: tres hypostases, unus Deus, cū ipsius potentijs, sed nō cōpositus. Vnaquēq; enim ipsarū Deus perfectus, & perfecta hypostasis. Cōpositio autē naturę ex hypostasib. nō fit. In Angelis autē & hominib. non sic. Vnusquisq; enim angelus uult, & unusquisq; homo uult: non unus autē motus angelorū, neq; hominū, &c. In sancta quidem trinitate tres hypostases in adinuicē sunt: ut uerbū & spiritus potētīę sūt patris, & ppter hoc unus motus, & similiter & idē uolūtabile. Lib. de diab. in Christo uolūtatib. & operationib. Itē: Vnus ergo perfectus Deus est, incircūscriptus, uniuersū factor, cōtentorq; & gubernator, superperfectus & antepfectus. Necessitas insuper etiā naturę est, monadem diuitatis esse principium. Libro 1. de Orthodoxa fide, cap. 5.

Beda: Manus & brachiū Dei filius est, & digitus eius spiritus sanctus. Patris & filij & spiritus sancti una substantia est. Non te scandalizet membrorum inæqualitas, cū ædificet unitas corporis. Lib. 4. in Lucam, cap. 11.

Aponius: Quicunq; unū Deum omniū factorē in tota uirtute crediderit adorandū, & hūc per uerbū & spiritum sibi coæternū omnia fecisse quæ sunt formata, esse rectus in cōspectu Dei probabitur. Lib. 1. in Cātica cant. Item: Solus est Deus, ex quo, & per quē, & in quo omnia cōstant: qui docet hominē scientiam, omnia nouit, quib. in præsciētia futurę emundationis suę gloriam supradictā ostendit. Ibidē. Et: Totius aulæ regiæ ianua est, æternū, unū, uerū, in unitatis elsēria semper manētē credere Deū. Lib. 3. in Cāt. canticorū.

¶ Trinum esse Deum in personis, & tamē unū in essentia, docet Damascenus de Orth. fide lib. 1. cap. 11. In omnib. creaturis distinctio suppositorū re ipsa cōsideratur: in sancta autē & supersubstāiali & omnia transcendentī & incōprehensibili Trinitate, ē diuerso cōperitur. Nā isthic cōmune & unū re cōsideratur, propter coæternitatē & identitatē substātiæ & operationis, & uoluntatis & cōsilij conspirationem, & propter potestatis & uirtutis & bonitatis idēitatem, & propter unā motionis exuberantiā. Vna enim est substātia, una bonitas, una uirtus: nō tres adinuicē similes, sed una & eadē trium personarū motio. Vnaquēq; enim ipsarū se habet ad aliam nihilo minus quā ad seipsam. Hoc autē est, quia secundū omnia unū sunt: pater, filius, & spiritus sanctus, præter (si ita dicamus) ingignētiā, gignentiam, & passionē. Ratione autē & intelligentia hoc distinctum. nam unum

agnoscimus Deū. In solis quidē proprietatib. paternitatis, filialitatis & processionsis, secundum causam & causale, & personalem perfectionē & existentię modū differentiam intelligimus. Item lib. 3. de Orthod. fide, cap. 5. Quemadmodum sanē in diuinitate unā naturam cōfitemur, tres etiā hypostases secundū ueritatē existētes asserimus, & omnia naturalia, substātialia & simpla dicimus. Et cap. 6 inquit: Sic cōfitemur deitatis naturā omnē in unaquaq; suarū hypostase on perfectē esse, omnem in patre, omnem in filio, omnem in spiritu sancto. Quapropter & perfectus Deus pater, perfectus Deus filius, perfectus Deus spiritus sanctus. Et lib. 4. cap. 4. Trinitas consubstantialis increata natura colitur, unus Deus uerus, opifex omniū & dominus.

Beda inquit: Fides catholica unū in tribus personis Deum prædicat. Lib. 2. in Samuelē, cap. 10. Et: Si sperat in spiritu sancto, sperat in patre & filio, quorū una est maiestas & essentia. In 55 Psal. Et: Patris & filij & spiritus sancti operatio indiuidua est in omnibus. Beda in 52 Psal. Item: Pater qui genuit, & filius genitus, & spiritus sanctus procedens, unus & eiusdem prorsus substantiæ sunt: & tota diuinitas in patre, tota in filio, tota in spiritu sancto: nec tamen pater est filius, uel spiritus sanctus: imō alius pater à filio, alius à spiritu sancto. In libros Boetij de Trinitate. Et: Vnus Deus bonus, non pater solus intelligendus est: sed & filius, qui dicit, Ego sum pastor bonus: sed & spiritus sanctus, quia Pater de cœlo dabit spiritum bonum petentibus seculū est, ipsa una & indiuidua Trinitas, pater & filius & spiritus sanctus, solus & unus Deus bonus est. Lib. 3. in Marcum, cap. 10. Et lib. 5. in Lucam, cap. 18. Et: Quamuis filium patri dicamus & credamus æqualē, nec ullam in eis esse naturæ uel substantiæ distantiam, nec inter generantem atque generatum hoc let quod interfuisse interuallum: tamen ille pater uato & custodito, ita dicimus, quod ille pater est, ille filius. Pater autem nō est, si nō habeat filium: filius nō est, si nō habeat patrem: sed tamen filius Deus de patre: pater autem Deus, sed nō de filio pater, nō Deus de Deo: Filius uerō Deus de Deo, lumen de lumine, Pater lumen, filius lumen: non duo lumina, sed unum lumen. Pater Deus, filius Deus: nō duo dii, sed unus Deus, pater & filius: Spiritus sanctus de patre & filio procedens, & ipse Deus. Sicut pater Deus, sicut filius Deus, sic etiam spiritus sanctus Deus: non tres dii, sed unus Deus: unum lumen, una substantia, una natura, una maiestas, una æternitas, una magnitudo, una potentia, una bonitas. In septimum caput Ioannis. Item: Rectē dicitur & pater principium, & filius principium, non tamen duo principia: sicut pater Deus,

Deus, & filius Deus, non tamen duo dii, sed unus Deus dicendus est. Sic pater principium, & filius principium: nō tamen duo principia, sed unum principium fatendum est. Ergo & spiritus sanctus principium est, non tamen tria principia, pater & filius & spiritus sanctus: sed unum principium. Sicut pater Deus, filius Deus, & spiritus sanctus Deus: non tamen tres dii, sed unus Deus. pater omnipotens, filius omnipotens, spiritus sanctus omnipotens: non tamen tres omnipotentes, sed unus omnipotens. Idem enim pater, quod ad se est, Deus est: quod ad filiū est, pater est. quod filius ad seipsum est, Deus est: quod ad patrem est, filius est. Spiritus sanctus quod ad se est, Deus est: quod ad patrem & filium, spiritus sanctus est, quia patris & filij spiritus est, ex patre & filio procedens: unius substantiæ, potestatis, maiestatis cum patre & filio. In 8 caput Ioannis.

Aponius ait: In Scripturis diuinis & fidei statim, una potentia diuinitatis in tribus personis clarescit. Libro 2. in Cantica canticorū. Item: Hæc tria, unum confitendo Deum, unum filium credendo Dei, & cognitio spiritus sancti, omnium bonorum fundamenta sunt: quæ in se baptismum, poenitentiam & martyriū continere docentur. Quæ tria, gloriosa de Trinitatis confessione Ecclesia in se quotidie gaudet fundi. Lib. 3. in Cantica cāt. 30
Et: Spiritus sanctus patri filioque unitus est. Libro 4. in Cant. canticorum.

Albinus inquit: Quod si & pater & filius & spiritus sanctus aduenerint, non citò corrumperetur ista sodalitas. De hac sodalitate in Evangelio dicitur: Et pater meus diligit eū, & ad eum ueniet, & mansionem apud eū faciemus. Et paulo pōst: Paraclerus autem Spiritus, ipse uos docebit omnia. significās, 40
Trium, id est patris & filij & spiritus sancti, unum esse opus, & unam mātionem, in corde diligentis Deum. In 4 caput Ecclesiastæ. Et: Plurali numero dixit, Faciamus: ut ostenderetur triū una operatio personarū. In quæstionib. in Genesin. Et: Moses iterum dixit, Creauit Deus hominem ad imaginem suā: ut antea dixerit, Ad imaginem nostram: ut utrumq; & pluralitas personarum, & unitas substantiæ, insinuaretur. In quæst. in Genesin. Item, Fecit Dominus hominem ad similitudinem suam: ut Trinitas in personis, & unitas in potentia esse credatur. Ibidem. Et: Planè & absq; omni dubitatione credendum est, patrem & filium & spiritum sanctum unum esse Deum omnipotentem, æternum, & incommutabilem: & singulus horum Deus, & simul omnes unus Deus. & singulus quisque horum plena & perfecta & æterna substantia, & simul omnes una substantia. Lib. 1. de sancta Trinitate, cap. 3. Et: Si fortè de so-

lo patre interrogatus fueris, Quid sit pater? responde, Deus. interrogatus de filio: responde, Deus. interrogatus de spiritu sancto: responde, Deus. Si interrogatus fueris simul de patre & filio & spiritu sancto, non deos, sed Deum responde: unum, omnipotentem, incommutabilem. Ibidem. Et: Quod si aliquādo cœpisset pater pater esse, uel filius filius, aut pater aliquādo desineret pater esse, uel filius desineret esse filius, proculdubid secundū accidens diceretur pater uel filius. Absq; omni scilicet dubitatione credi necessariū est, quod pater plenus & perfectus est Deus, filius plenus & perfectus est Deus, spiritus sanctus plenus & perfectus est Deus: non tres dii, pater & filius & spiritus sanctus, sed unus Deus plenus & perfectus. Nec aliquid maius tres simul dicti, pater & filius & spiritus sanctus, quā unusquislibet, uel pater uel filius uel spiritus sanctus: quia eadem magnitudo est in unaquaq; persona semel dicta, quæ est in tribus personis simul nominatis. Libro 1. de sancta Trinitate, cap. 9. Et: Indubitanter siquidem credere debemus, ipsam sanctā Trinitatem esse inseparabilis substantiæ atq; essentia: inseparabiliterq; operari, quicquid à singulis personis legimus operatum esse. Ibidem cap. 13. Item: In patre uerò & filio & spiritu sancto nō est similis substantia substantiæ, sed una æqualis per omnia: & ideo 50
homotib; id est unius substantiæ dicimus, non similis substantiæ, sicut hæretici uoluerunt. Libro 2. de sancta Trinitate, capite 3. Item: Non fas est dicere de patre & filio & spiritu sancto aliud, quia una horum est natura: sed alius, quia personarum distantia est in eis. Libro 3. de Trinitate, cap. 13.

Credimus in unū Deum, in Trinitate laudatum, eidēq; soli latriam exhibemus. Tarasius Constantinopolit. episcopus in epistola ad Ioannem presbyterū, tomo 2 Conciliorū.

Carolus Magnus ait: In sancta Trinitate nihil est anterius posterius uel, ubi nihil ex tēpore inchoatur, ut cōsequenti perficiatur in tempore: quoniā sicut tres personæ cōsubstantiales sibi sunt, ita etiā cōsempiternæ. Et sine tēpore generatio filij de patre intelligitur, sine tēpore etiā processio spiritus sancti de utroq;. Est enim pater filio principiū non creando, sed gignendo: non tempore procedendo, sed ineffabilis pater ineffabilē filium, sine quo nunquam fuit, ineffabiliter sibi cōsempiternum generando. Est & filius principiū non patri, sed rebus à se cōditis. Est & spiritus S. principium omnib. quæ ab eo creata sunt, quia nullo modo separari potest ab appellatione creatoris. Sunt pater & filius principiū spiritui S. non gignendo, quia nō est filius: neq; creādo, quia nō est creatura: sed dādo, quia ab utroq; procedit. Est item pater & filius

filius & spiritus S. unū principium, omnibus quæ à se solo & uno creatore creata sunt. Et cum sit pater principii, & filius principii, & spiritus S. principii: nō tamen tria principia, sed unū est principii, una diuinitas, una substantia, una omnipotētia. Lib. 3. de Imag. ca. 4. Et: Sufficeret dicere spiritū S. patri & filio coessentialē, coæternū, coæqualē, unius potestatis & gloriæ: ita ut in trib. personis unitas substantiæ, potestatis & gloriæ summi Dei creatur, & à catholicis cōfiteatur, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Ibid. cap. 5.

DE PATRE.

Carolus Magnus inquit: Pater solus nō est de alio, ideo solus appellatur ingentus. Libro 3. de Imaginibus, cap. 3.

De patris dextra inquit Damascenus libro 4. de Orthodoxa fide, cap. 2. Dexterā patris intelligimus gloriam & honorificentiam Deitatis, in qua Dei filius ante secula existens ut Deus, & patri consubstantialis, in nouissimis temporibus incarnatus est, & corporaliter sedet conglorificata carne eius. Adoratur enim una adoratione cum sua carne ab omni creatura.

DE CHRISTO.

Appellationes qualdam Christi expōnunt patres, ut Beda.

Christus se fratrem Iudæorū nuncupauit, quoniā de eorū genere secūdm carnem est procreatus. Beda lib. 2. in Iob, cap. 14.

Christus maledictus dicitur: quia maledictus omnis qui pepēdit in ligno. Maledictū quippe hominis in se suscipiendo, id est, eam quæ ex sentētia Dei uenerat mortē, ut maledictū suspendit in ligno; & inde est q. Christus nobis factus est maledictū. Lib. 3. in Iob, ca. 8.

Sapientia quippe Dei Christus est: qui in mundo conuersatus, paucis suæ mysteria diuinitatis patefecit: ipsisq; præcepit, ne ante passionem & resurrectionem suā, quia ipse esset Iesus Christus, prædicarent: ne gloriam eius, quam in monte cōspexerant, cuiquam dicerent. Lib. 1. in Prouerbia Salom. cap. 1.

Christus dicitur lapis, propter firmitatem & stabilitatem: quia ex Iudæis carnem assumpsit. In Genesin cap. 28.

Mons itaq; iste, qui fortitudinē significat Christum: imple est enim mons, præcitus lapis de monte sine manibus, qui creuit in montē magnum. In Exodum cap. 17.

Christus in uitulo immolabatur, propter uirtutem crucis: ipse in agno, propter innocentiam; ipse in ariete, propter principatum: ipse in hirco, propter similitudinē carnis peccati: in turture & columba, propter Deum & hominē: in similagine, propter Ecclesiā quæ est corpus illius ex multis membris uelut ex multis granis collectū. In Leuitic. cap. 1. 2 & 3.

Nomen Saul, quod dicitur expetitus, siue

pētitiō, Christo aptissimē congruit: qui magno sanctorū desiderio semper imploratur, & adesse rogatur. Lib. 2. in Samuelem, cap. 1.

Saluator noster est, qui & Sol iusticiæ appellatur: ipso enim calore fidei & splendore gratiæ suæ Ecclesiam, mundum scilicet rationalem, proprius moderator illuminat. Libro 3 in Iob, cap. 7.

Christus dicitur aquila, ob multiformem significationem, quæ notatur in aue præfata. Sicut auis illa nidum suū: sic & ipse sponsam suam, scilicet Ecclesiā protegit. Et quæadmodum illa exterū cubile ad procreandos pullos nullatenus adit: ita Christus extra sinum Ecclesiæ sobolē minimē gignit. Propterea recti ortu fœtus suos radijs feruētis solis opōnit: qui si lumine irreuerberato iubar prædicti sideris haudquaquā inspexerint, protinus utpote degeneres à cæteris qui sibi paritillant, propulsi à nidis segregantur. Quod bene Christo cōgruit: quoniā omnes quos Iuamē uerē cognitionis nō irradiat, tametsi Ecclesiæ procreati sint, tamē à cōsortio electorū eiectos separat. Serpētes itē auis illa remigio alarū subuecta in aerē portās deuorat, & Christi uo calore totū uirus extinguit: ita & Christus rediens ad patrem, triumphato principe mortis, ineffabili uirtute diuinitatis maliciā serpentis antiqui destruxit. In 30 caput Prophetarum Salomonis, tomo 7.

Manifestissimum est, Ionam prophetam typū Domini Saluatoris gestasse. Ionas nāq; interpretatur colūba, siue dolēs: quæ nomina utiq; cōpetunt redēptori, super quē baptizātū spiritus S. in specie colūbæ descendit. Et de quo Esaias dicit: Verē lāguores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ionas missus est ad prædicandū Ninīue, quæ interpretatur speciosa: & Saluator ad salutē gentiū missus est, ut illis ad fidē cōuerfis, sibi aptaret Ecclesiam, quā preciofo sanguine mūdaret, & de turpi speciosam faceret. Piscis nāq; qui Ionā uorauit in pelago, significat mortē quā Dominus pertulit in mūdo. Ionas in uentre ceti fuit tribus diebus & trib. noctibus: sic & Christus in sepulchro iacuit tribus diebus & totidē noctibus. Et sicut Ionas in uentre ceti nō permāsit, sed eiectus est in aridā: ita & Saluatoris nostri anima non est relictā in inferno, nec caro eius uidit corruptionē, sed per gloriam resurrectionis perductus ad aridam immortalitatis. Homilia Quadragesimali, feria 4 post Inuocauit, tomo 7.

Christus dicitur lignum uitæ, hac similitudine: quia sicut Adam & Eua, nisi peccassent gustantes de fructu materialis ligni uitæ in paradiso positi, immortales fierent: ita qui cūq; spiritualiter & dignē Christū gustant, in anima immortales sunt. In 1 Psalmum.

Christus ideo rectē Oriens uocatur, quia nobis

85 nobis ortū ueræ lucis aperiens, filios noctis & tenebrarum, lucis effecit filios. Libro 1. in Lucam, cap. 1.

Christus faber est uerus: quia omnia per ipsum facta sunt. Medicus est: quia omnia per ipsum restaurata sunt, in cœlis & in terra. Libro 2 in Lucam, cap. 4.

Prophetam dici in Scripturis Dominum Christum, & Moyses testis est, qui ait: Prophetam uobis suscitabit Deus uester. Ibidem.

Christus humanam naturam suscipiens, peccata nostra ipse portauit, pastor noster reparato homine ad regnum cœleste rediit. Eius gaudiū est uita nostra: & cū nos ad cœlum reducimur, solennitatem læticiæ illius implemus. Libro 4 in Lucam, cap. 15.

Qui signatur per pastorem, ipse & per mulierem, ipse enim Deus, ipse & Dei sapiētia. Ibidem.

Brachium Domini est Dominus noster Iesus Christus, in quo Deus erat mundum reconcilians sibi. Ibidem.

Ipsē Dei filius ob peccatorū poenitētiā maxime querendā, destinatus est ad terras. Qui ueritatis suę dispensationē nobis inculcet, sapissimē se filium hominis appellat: cōmendans sollicitē nobis, quod factus est benignē pro nobis. Lib. 5. in Lucam, cap. 19.

Messias unctus est: unctus Græcē Christus est, Hebraicē Messias. Lib. 1. in Ioann. cap. 4.

Iesus saluator siue salutaris interpretatur. Cuius sacramētū nominis alloquēs Angelus Ioseph exposuit: Ipse enim, inquit, saluū faciet populum suū à peccatis eorum. Nō ait populum Israel, sed populum suum: hoc est, in unitatem fidei ex præputio & circumcissione uocatum, quibus ex diuersa parte congregaris fieret unus pastor & unum ouile. Libro 1. in Lucam, cap. 1.

Et: Iesus saluator interpretatur, cuius nominis etiā fideles & electi quique in utraq; sua circuncisione participes existere gaudent. ut sicut à Christo Christiani, ita etiā à Salvatore Saluati nuncupētur: nunc quidē spe salui facti per fidem, tunc autē reipla per uisionē gloriæ, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. quod illis à Deo uocabulū non solum priusquam in ntero Ecclesię per fidē conciperentur, sed etiā ante tempora secularia uocatum est. Cuius sacrosancti nominis non tantum etymologia, sed & ipse quem literis comprehendit numerus perpetuæ nostrę salutis mystera redoleret. Lib. 1. in Lucam, cap. 2.

Aponius inquit: Quicumq; non cōfiteatur Christum uerbum patris, uirtutem patris, sapientiam patris, dexteram patris, cū sinistris deputabitur. Libro 2. in Cant.

Christus pro loco, uel tempore, uel causa, esca & potus Ecclesię factus est, per corporis sui & sanguinis sacramentum. Aponius libro 3. in Cant.

Albinus: Angeli nomine qui ad Abraham dicit, Quia fecisti rem hanc, & nō pepercisti filio tuo unigenito ppter me, &c. Dominus Christus significatus est: qui sine dubio Deus est, & manifestē à propheta dictus est magni consilij angelus. In quæst. in Genesin.

Quodd dicimus, Lumen de lumine, nō duo lumina intelligenda sunt, uel separatio luminis: sed ita intelligendum est, quodd filius effulgētia æterna luminis est æterni, sicut imago sempiternæ substantiæ sempiterna est imago. Libro 1. de Trinitate, cap. 6.

Filius dicitur principium, sed à principio principiu. Quod enim erat in principio, non finitur tēpore, nō principio præuenitur: siue ad creaturarū principium, uel temporū uelis referre, quod ait, In principio erat uerbum. Quicquid creaturarum, quodcunq; principiu habuit ut esset, erat tūc uerbum Dei, per quod facta sunt omnia. ideo quater dicit Euāgelista, Erat, erat, erat, erat: ut intelligeres, omni tempore præuenisse coæternum Deo patri uerbum. Libro 1. in Ioannem, cap. 1.

Nomen filij IESVS est. IESVS autem Saluator, uel etiam salutaris dicitur. Ille ergo in nomine Saluatoris petit, qui illd petit quod ad uerā salutem pertinet. Nam si id quod nō expediat petitur, non in nomine Iesu petimus. Libro 6. in Ioannem, cap. 15.

Carolus Magnus: Ego sum uia, ueritas & uita, &c. Qui ideo uia dicitur, quia per incarnationem bonis præbet uiuendi exemplum. Dicitur etenim ueritas Christus, propter iudicium, quod in ueritate exercet: siue quodd in eo falsitas ulla penitus inueniri nō possit. Vita, propter deitatem, per quā est uitæ origo, atq; ei omnia uiuunt. Est enim rectē ambulantium uia, ad uitam ducens æternam. Libro 1. de Imaginibus, cap. 2.

40 Vultus Dei, cognitio Dei est: id est filius, per quē ad cognitionem diuinitatis peruenimus. Est etiā imago Dei, quia de illo est. Est enim splendor gloriæ & figura substantiæ eius, quia dum sit pater lux, ita filius ab eo inseparabiliter quasi splendor ex luce procedit. Est enim & facies Dei, quia per eum se pater hominibus manifestauit. Libro 1. de Imaginibus, cap. 23.

DE DIVINITATE FILII.

Quodd Christus sit filius Dei, Beda docet: Christus secundum diuinam essentiam omnī caret principio, & à quo omnia sumūt principiu. In 1 Psal. Itē: Tu es filius meus, non adoptiuus, sed proprius: quia ego genui te, nō tēporaliter, sed hodie, id est in æternitate. Licet per nullas rerū quas habemus, propriē loqui de Deo possimus: tamē quē præsens tēpus significat, ut hodie, propius ad loquēdū de diuina essentia, cui omnia præsētia sunt, 60 accedūt. Propter quod Hodie, ad notādā eius

æternitatem, quæ tota simul præfens est, positum est. In 2 Psal. Et: Christus coæqualis est patri in diuina natura. In 4 Psal. Et: Verbum patri substantiale, coæquale & coæternum. In 44 Psalmum. Item: Verbum patri consubstantiale, coæternum, & in potentia coæquale. Ibidem, & in Psal. 80. Item: Christus omnem locum secundum diuinitatem implet. In 88 Psal. Et: Christus diuinitate coequalis Domino patri. In 108 Psal. Item: Christus secundum diuinitatem idem est cum patre. In 109 Psal. Item: Christus æternitate diuinæ maiestatis patri est æqualis. Homil. in Epiphania Domini. Et: Ipse Dominus qui Mattheum exterius humana allocutione, ut se sequeretur uocauit, intus diuina inspiratione, ut mox uocantem sequeretur accendit, ipse inuisibiliter quomodo sequendum esset edocuit. In Marcum libro 1. cap. 2. Et: Cum Omnia legis, omnipotente agnoscis: non decolorerem, non degenerem patris. Cum tradita legis, filium cõfiteris, cui per naturam omnia unius substantiæ iure sunt propria, non dono collata per gratiam. Item: Dei ergo filius æqualis patri, uerbum per quod facta sunt omnia: quod rex uoluit esse Israel, dignatio est, non promotio: miserationis indicium est, non potestatis augmentum. Qui enim appellatus est in terra rex Iudeorum, in cœlis est dominus angelorum. Verum quia Christus in carne totius mundi propitiatio & hominum uidelicet & angelorum illuxit, pulchre sibi inuicem in eius laude dispensationis cœlestia simul & terrena concinunt. Lib. 5. in Lucam, cap. 19. Et: Si ad creaturarum uel temporum uelis referre principium, quod ait, In principio erat uerbum: quicquid creaturarum, quodcunque principium habuit ut esset, erat tunc uerbum Dei, per quod sunt omnia. ideo quater dicit Euangelista, Erat, erat, erat, erat: ut intelligeres, omnia tempora præuenisse coæternum Deo patri uerbum. Libro primo in Ioannem, capite primo.

Albinus inquit: Si nihil creaturarum sine ipso factum est, patet profecto, quia ipse creatura non est, per quem omnis creatura facta est. Libro 1. in Ioannem, cap. 1. Et: Verbo substantiali utitur de seipso Dominus, ut intelligatur æterna esse substantia, & unam esse substantiam patris & filij. Libro quarto in Ioannem, capite octauo.

Carolus Magnus inquit: Idem filius est uerbum patris, per quem facta sunt omnia, cum sit unius cum patre substantiæ. Lib. 1. de Imaginibus, cap. 15. Et: Redemptor humani generis spiritum sapientiæ, scientiæ & intelligentiæ habuit: quia utique unius cum patre & filio substantiæ est. Ibidem cap. 16.

¶ Coequalis patri. Beda: Eadem facit filius, quæ facit & pater: quia una patris & filij

in diuinitate substantia & operatio, una uoluntas & potestas, una uita & essentia: & æqualia omnia sunt in patre & filio, nisi quod pater pater est, & filius filius est: separatio est in personis, sed unitas in natura. Non enim potest filius à se facere quicquid, nisi quod uiderit patrem facientem. Non debemus carnaliter intelligere hanc sententiam, quasi duorum hominum, patris & filij, unius ostendentis, alterius uidentis, unius loquentis, alterius audientis: quæ omnia cordis phantasmata sunt, talis cogitatio procul pectoribus Christi-
anis expellenda est. Ergo de filio & patre hæc docet lectio, quia nec patri, nec filio ulla distantia diuinitatis sit, sed una maiestas. In 5 caput Ioannis. Et: Semper quidem ille regnat cum patre, secundum quod est filius Dei, uerbum Dei, uerbum per quod facta sunt omnia. In 6 caput Ioannis. Et: Quod dedit pater filio, maius omnibus est, ut ipse illi esset unigenitus filius, æqualis, consubstantialis. Quid est quod dedit? utique gignendo dedit: quia non minorem sibi genuit, non tempore posteriorum, sed coæternum, sine initio temporis semper Deum. Non est dicendum, Non erat antequam natus erat: nunquam enim non natus erat, qui patri coæternus erat. Qui lapit, capit: qui non capit, credat: nutriatur fide, ut possit capere uerbum Dei, quia uerbum filius. Semper ergo filius, & semper æqualis. Non enim crescendo, sed nascendo æqualis est, qui semper natus de patre filius, de Deo Deus, de æterno coæternus. Pater autem non de filio Deus, filius de patre Deus. Ideo pater gignendo dedit, ut Deus esset: gignendo dedit, ut æqualis esset: hoc est quod maius est omnibus. In 10 caput Ioannis.

¶ Quod Christus ubique sit. Ioannes monachus, presbyter & uicarius summorum sacerdotum Orientis, in 4. actione secundæ synodi Nicenæ: Carnalibus nostris oculis Christi diuina essentia uideri non potest, quanquam ut Deus ubique sit. tomo 2 Concil.

¶ De generatione sic inquit Damascenus libro 1. de Orthodoxa fide, cap. 9. Docet igitur sancta catholica & Apostolica Ecclesia, simul patrem, & simul unigenitum eius filium, ab eo genitum intemporaliter, indeflexibiliter, impassibiliter & incomprehensibiliter, ut solus uniuersorum nouit Deus. Quemadmodum simul ignis, & simul ab ipso lux: neque prius est ignis, & posterior lux, sed simul sunt. Et quemadmodum lux ab igne semper gignitur, semperque in ipso est, & nequaquam separatur ab eo, sed semper in eo est. Sed lux quæ ab igne inseparabiliter gignitur, in ipso semper permanens, non habet propriam substantiam præter ignem: nam natiua qualitas ignis est. Verum filius Dei unigenitus, à patre inseparabiliter genitus, & indiuisibiliter: & in eo semper manens,

manens, propriam habet substantiam, præteream quæ patris est. Verbum autem & splendor, effulgētiāq; dicitur, propterea quod indistinctibiliter, impassibiliter, intemporaliter, indeflexibiliter & inseparabiliter ex patre genitus est. Filius uerò & character patris substantiæ, quia & perfectus est, & in propria subsistens persona, & per omnia patris similis, præter ignascentiam. Unigenitus enim, quod solus ex solo patre singulariter est genitus. Neq; enim assimilatur alia generationi filij Dei, quandoquidem neq; ullus est alius Filius Dei. Et in libro de duob. uoluntatibus in Christo, cap. 7. inquit: Hypostaseos autem ipsius proprium, filium esse genitum ex patre, & non patrem ingentum, neq; genitorem. Ex patre enim genitus est impassibiliter, sine concubitu: hoc est sine mixtione, ut lumen ex igne, magis autem ut lumen perfectum ex perfecto lumine. Et libro 1. de Orthodoxa fide, cap. 8. Ostendimus quoniam sine tempore & sine initio est eius generatio. Non enim ex non ente ad esse deductus filius Dei, qui est splendor gloriæ, character substantiæ patris, & uiuens sapientia & uirtus, & uerbum intimè subsistens, substantialis & perfecta & uiuamago inuisibilis patris: sed semper cū patre fuit, & in ipso sempiternè, & sine principio ab ipso genitus. Non enim fuit aliquādo pater, quando non fuit filius: sed simul pater, simul filius ab ipso genitus. Pater enim sine filio nequaquā uocabitur. Si uerò fuit non habens filium, minimè fuit pater. Et si postea adeptus est filiū, postea effectus est pater, cū ante id pater non esset. Atq; ita immutatus de non esse patre, in fieri patrem: quod omni blasphemiam grauius. Nam impossibile est, ut ita dixerim, Deum esse destitutū natiuæ fecunditatis partu. Partus aut, cū ex seipso, id est ex propria substantia generat. Atqui in filij generatione impiū est dicere, intercipi, mediareq; tēpus, aut post patrem filij substantiam generari. Ex ipso enim, id est ex patris natura, adstruimus filij generationē. Cæterum si non à principio dederimus filiū coexistere ei ex quo genitus est, mutationē substantiæ patris inducemus. Nam cū non esset pater, postea effectus est pater. Nā tamen creatura potest facta est, non tamen ex Dei substantia: quippe quæ ex nihilo ad esse, uoluntate eius atq; uirtute perducta est. Neq; ulla attingit mutatio Dei naturam. Et generatio est, ex substantia gignentis proferri quod gignitur simile secundū substantiam. Sed creatio & factio est extrinsecus, & non ex substantia creaturæ & facientis fieri, quod creatur & efficitur & dissimile prorsus secundū substantiā. In solo igitur impassibili, inalterabili, immutabili, & semper eodē modo se habente Deo,

& generare & creare impassibile est. Nā cū suapte natura impassibilis sit, & indeflexæ substantiæ, ut qui simplex & omnis exors compositionis, non aptus est sustinere aut passionem aut deflexionē, neq; cū generat, neq; cū creat, neque alia cooperatione indiget. Sed generatio quidē sine principio & æterna, naturæ opus est, & ex substantia eius profecta: ita ut is qui generat, mutationem non subeat ullam, & ut non Deus, primus & posterior sit, atq; additionem signet.

Beda inquit: Ipse coæternus patri filius, & rectè creditur ex patre natus: & nunquam fuisse non natus rectè, ueraciter cōfiterur & creditur. Lib. 4. in Cant. canticorum, cap. 5. Et: Iam ne nos de generatione Dei disseramus quæstiones, cū Paulus indicauerit nihil se scire nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum: Petrus nihil amplius quàm Christū Dei filium putauerit confitendum: nos & quando & quomodo natus sit, & quātus sit, humanæ infirmitatis contemplatione rimamur. Finis igitur fidei meæ Christus est, finis fidei meæ Dei filius est. Non licet mihi scire generationis seriem, non licet tamen nescire generationis fidem. Homilia in cathedra sancti Petri, tomo septimo. & libro secundo in Marcum, capite octauo. & libro tertio in Lucam, capite nono. Et, Genui te ex utero: id est, ex intima substantia mea, qua occultus sum quicquid sum. Non quod Deus habeat uterum: sed ad solam similitudinem dictum est, Et genui te ante luciferum: id est, ut dignior esses omni creatura: quia etiam dignior illo angelo principe, quem cū ego fecissem luciferum, ipse superbiendo se fecit mortiferum. Vel genui te ante luciferum, id est, ante omne tempus: ut per digniorem partem, id est luciferum, omnes stellas accipiamus: & per stellas, tempus. Et si ante tempus eum genui, necesse est ergo æternaliter eum gigni. Vnde meritò genitura illa est ineffabilis: iuxta quod ait propheta, Generationem eius quis enarrabit? In centesimū nonum Psalmum. Et: Quicquid Deus pater Deo filio dedit, gignendo dedit. Ita enim dedit filio pater, sine quibus filius esse non posset, sicut ei dedit ut esset. In septimum decimum caput Ioannis.

Albinus ait: Filius propriè ideo genitus dicitur, quia patrem habet, qui eum genuit: sed non est inter patrem & filium diuisio & scissio, quia alter in altero est, sicut in Euangelio legimus ipsum Dominum dicentem: Ego in patre, & pater in me. Libro primo de sancta Trinitate, capite quinto decimo. Item: Natus est filius Dei ex æterno æternus, de Deo Deus, de lumine lumen: sicut sæpissimè diximus, & semper dicemus. Lib. 2. de Trinitate, cap. 13. Itē: Creaturas fecit Deus per filium;

filium: non filium fecit, per quē fecit omnia, sed genuit de substantia sua equalem. Natus est ergo Christus, non factus. Vbicunq; ergo dicitur, quoniam factus, post primā generationem dicitur, quē æterna est, & una est, sancta & ineffabilis. Libro secundo de Trinitate, capite quattodecimo.

Carolus Magnus ait: Filius solus de patre est natus, ideo solus dicitur genitus. Libro 3. de Imaginibus, cap. 3. Et: Consilium nāq; Dei filius est, qui nō statutus est à patre quadam deliberatione, sed genitus ante secula ineffabili natiuitate: quem pater genuisse, & sine quo nūquam fuisse à fidelibus creditur. Est enim sapientia Dei patris, quæ ei consempiterna est. Qui ideo consilium dicitur, eo quod incarnationis eius arcanum ad consulendū humano generi sit concessum: quod cōsiliū nulla ætate dissoluitur, sed in æternum manet. Ibidem cap. 14.

¶ Cur Deus, exponit Beda: Hic erit magnus.) Confitere eundem etiam Deum uerum de Deo uero, & æterno patri filium semper esse coæternum. Quod autem futuro tempore dicitur, Hic erit magnus: nemo ita intelligendum putet, quod Dominus Christus ante partum uirginis nō fuerit: sed ita hoc potius dictū intelligamus, quia potētiā diuinæ maiestatis, quā Dei filius æternaliter habuit, hanc idem homo natus ex tempore accepit, ut una in duabus naturis persona esset mediatoris ac redemptoris nostri. Homilia de annunciatione Mariæ, tom. 7.

Quomodo ante incarnationem apparuerit, exponit Aponius dicens: Ante suam incarnationem Saluator in Angeli persona patriarchis & prophetis loquendo, solus cui nullus similis inter archāgelos, thronos, dominationesq; admirandus omnibus, singularis flos in toto cœlorum campo coruscans probatur. Lib. 3. in Cant. canticorum.

De differentia uerbi quod est filius Dei, & uerbi nostri quod est sonus euanescentis, Damascenus inquit libro 1. de Orthodoxa fide, capite 6. Semper autem habet sui ipsius uerbum ex se genitum, non instar nostri subsistentiam non seruans, & in æra fluens, sed intimē subsistens, uiuens, absolutum, non extra ipsum ut separabile euagās, sed in ipso semper immanens. Vbi enim erit, si extra ipsum gignitur? Atqui quoniam naturæ nostrę temporalis est conditio, & facilē dissolubilis, hanc ob causam & uerbum nostrū subsistentiam nō retinet. At uerō Deus semper existēs & perfectus cum sit, perfectū & intimē subsistēs habet suū ipsius uerbum, & semper existēs & uiuens, & omnia habens quæcūq; genitor habet. Quemadmodū enim ex mente uerbum nostrū prodiens, neq; per totum menti idem est, neq; prorsus omnino diuer-

sum (nam ex ipsa existens, aliud est præter ipsam mentē, se in apertū agens) neq; adhuc usquequaq; aliud à mente est, sed cum secundum naturā unū sint, aliud est subiecto: sic & Dei uerbum quod est filius, quia subsistit secundū seipsum, discernitur ab eo à quo subsistentiā habet: quia uerō eadē in seipso offēdit, quæ circa Deum cōspiciuntur, illi secundū substantiam idem est. Sicut enim quod in omnibus perfectum est, in patre cōsideratur: æquē & in eo, quod ex ipso aggenitū est, uerbo contemplari necesse est.

Beda: Dominus IESVS, Dei patris unigenitus filius, sicut nō est paterni corporis membrū, ita nō est cogitabile uel sonabile ac transitoriū uerbū: quia cum omnia per ipsum facta sunt, Deus erat uerbum. In 12 cap. Ioan.

DE HUMANITATE CHRISTI.

Damascenus lib. 1. de Orthodoxa fide, cap. 14. Ipse totū hominem propter nostram salutem assumpsit, animā scilicet intellectuā, & corpus, & humanę naturę proprietates, & naturales & innocuos affectus. Irē: Et quia spe diuinitatis inimicus seduxerat hominē, carnis prętextu decipitur. Lib. 3. de Orthodoxa fide, cap. 1. Et cap. 7. Incarnatus igitur, ex ipsa carnē assumēs, primitias nostrę molis, carnē animatā anima rationali & intellectuāli, ut & eadē esset carni hypostasis, quæ & Dei uerbi hypostasis. Et composita facta est, quæ prius erat simplex uerbi hypostasis. Composita quidē ex duab. perfectis naturis, diuinitate scilicet & humanitate. Et lib. 3. de Orthodoxa fide, cap. 20. Nā totū hominē, & omnia quæ sunt hominis, assūpsit, præter peccatū. Hoc enim nō naturale est, nec ab opifice nobis inditū: sed ex diabolo respersum, in nostra liberę potestatis electione spontaneē constitutum.

Beda ait: Solus Christus non est pollutus, dum nasceretur de uirgine: quia nō ex uirili semine conceptus est, sed de Spiritu sancto. Nec in matre pollutus est: quia non ex uoluptate carnis, sed ex uirginali utero natus est. In 21 cap. Leuitici. Et: Concipies in utero. Agnosce uerū hunc hominem, uerā de carne uirginis assumpsisse substantiā carnis. Homilia in festo annunc. Mariæ. Item: In utero Mariæ filius Dei humanę substantiæ habitum induit. Ibidem. Et: Christus Deus noster rex secundum humanitatem, secundum quā conuersatus inter homines, nos doctrina & uitæ exemplo rexit innocentia, & in cæteris uirtutibus. Vnde dicitur, Pauit eos in innocentia cordis sui, & intellectionibus manuum suarū deduxit eos. Deus autē noster dicitur secundum creationem, quia Dei est creare. In quintū Psalmum. Item: Humanitas Christi mortua cōtulit uitiorum mortificationē, diuinitas uerō ipsam resuscitans iustificationem.

93
nem. In 19 Psalmum. Et: Christus uermis, quia & mortalis, & de uirgine sine uirili cōmixtione natus, ut uermis de materia nascitur sine patre. In 21 Psal. Et: Pertinet ad nostrā fidei fundamētū uerbi incarnatio, ut sci licet credamus Dei filiū assumpsisse carnē ex uirgine: quā carnē & creando assūpsit, & assumēdo creauit, uel formādo, sicut quidā hæretici senserūt. Sed potius de substantia uirginis carnē assumpsit, quā assumēdo creauit, id est purificauit: nō conceptus libidiosa lege concipiendi, & ideo immunis ab omni peccato, nō tamen à pœna peccati. Hanc enim sustinuit nō necessitate, sicut ceteri homines, sed sola uolūtate: unus & idē Deus & homo, homo & Deus, & eadem persona. Duæ enim in substantiæ, diuina scilicet & humana: tres substantiæ, caro & anima & diuinitas. In lib. Boetij de Trinitate. Item: Christus factus est homo nō trāsformatione substantiæ, quia nō desijt esse Deus cū factus est homo, nec habebat esse ab aliqua substantiāli forma quæ trāsmutaretur: nec transfusione, non enim diuina natura immixta est humanæ, quod sentit Eurychiana hæresis: nec partiū cōiunctione, quia Christus nō constat ex partibus integralibus: nec participatione, quia humanitas nō est Christo substantiālis uel accidentālis. Est enim forsan cōcederē, quod homini illi esset humanitas substantiālis, sicut & mihi, quia uerus homo fuit, sicut & ego sum: non tamen cōcederem, ideo aliquid esse substantiale Christo, quia Christus nomē est personæ, cui nihil substantiale uel accidentale: sicut uerum est, corpus uel animā esse partes illius hominis, non tamen esse partes Christi. Ibidē. Item: Spiritus sanctus superueniet in re. Superueniens in uirginē Spiritus sanctus, duobus modis in ea diuinæ suæ potentie efficaciam ostendit: quia & mētem illius adeo, quantum humana fragilitas patitur, ab omni uitiorum sorde castificauit, ut cœlesti digna esset partu: & in utero illius sanctū ac uenerabile redēptoris nostri corpus, sola sui operatione creauit: id est, nullo interueniēte uirili actu carnem de carne uirginis sacrosanctam de intemerata formauit. Obumbrat autē beatæ Dei genitricis uirtus altissimi: quia Spiritus sanctus cor illius cū impleuit, ab omni æstu concupiscentiæ carnalis tepauit, emundauit à desiderijs tēporalibus, ac donis cœlestibus mētem simul illius cōsecrauit & corpus. Ideoq; & quod nascetur ex te sanctū, uocabitur filius Dei: quia quoddā sanctificatione Spiritus cōcipiet, sanctum erit quod gignitur. Congruit conceptioni natiuitas, ut quæ contra humanæ conditionis morem uirgo concipis, supra humanæ cōsuetudinis modum filium Dei generes. Omnes quippe homines in iniquitate concipi-

mur, & in delictis nascimur: solus uerò redēptor noster pro nobis incarnari dignatus, mox sanctus natus est, quia sine iniquitate conceptus est. Diuinitas redemptoris nostri tegmine se humanæ naturæ, quasi umbraculo quodā obtexit: quo mediante, uirginis eū uiscera ferre sufficerent. sicq; uirtus altissimi obumbravit ei, dum diuina Christi potentia & eā præsentialiter impleuit: & ut capi ab illa posset, substantia se nostræ fragilitatis obnubilauit. Homil. in festo annunciar. Mariæ. Et: Christus uerus homo apparuit, sed ex uirgine matre cōceptus & natus. Et tentatus est per omnia, sed pro similitudine, absq; peccato. Et mortuus est, sed quomodo ipse uoluit. Et sepultus est, sed quādiu uoluit. Et suscitatus est, sed quando uoluit. Hoc est ergo quod ait, Singulariter sum ego donec trāseā. Et alibi de singulari sepultura: In pace in idipsum, obdormiā & requiescā, quoniā tu Domine singulariter in spe cōstituiisti me: id est, ceterorū mortaliū in fine resurrectione seruata, me singulari dono à mortuis die tertia resurgere permisisti. Libro 6. in Lucam, cap. 23.

Aponius inquit: Introducto unius ueri Dei nomine per incarnationis mysteriū, recondito in corporeo uasculo: quo fracto clauorū & lanceæ ictibus, odore eius noticiæ omnis fœtor diabolicæ doctrine de toto mundo abstersus est. Lib. 1. in Cant. canticorum.

Albinus ait: In catholica fide sine ulla dubitatione confirmatū est, hominem illū quē suscepit sapientia Dei ex uirginali utero, nihil minus habuisse quā & ceteri homines, quantū pertinet ad integritatē humanæ naturæ, in qua homo creatus est, & nihil omnino ex eo quod deceptor inuexit. Quantū autē ad excellentiā personæ, lōgē aliud est quā ceteri homines: quia idem homo, una persona cū Dei uerbo factus est. Lib. 3. de Trin. cap. 7. Et: Non igitur Christus ita uerbum Dei habuit in se, sicut alij sancti: sed ipse est uerbum Dei. Aliud est enim, uerbum in carne: aliud est, uerbum caro factum est: aliud est, Deus in homine: aliud est, Deus homo. imò Dei filius non solum secundum ueram diuinitatem, quam habet de natura Dei patris: sed etiam carnem, quam uerā naturaliter de corpore beatæ genitricis assumpsit, Deus uerus & creditur & prædicatur ab omnib. Catholicis: quoniam æterna diuinitas filij cum plena humanitate sua, & eadem plena humanitas filij cum æterna diuinitate sua, una est in sancta Trinitate persona: & hæc non adoptiua, sed propria & perfecta, & ipse totus in diuinitate ac humanitate sua, unigenitus & uerus filius Dei. Ibidem cap. 9. Item: Solus itaq; sicut diximus, filius Dei accepit carnē, ut posset corporeis oculis uideri, & corporeis manibus cōtrectari. Solus humanā naturā sic accepit,

accepit, ut suam faceret, & per illam diuinitatis quoq; suæ noticiam misericorditer hominibus insinueret. Nec tamē ullatenus credi debet, carnem Christi sine diuinitate conceptam in utero uirginis, priusquam susciperetur à uerbo: sed ipsum uerbum Domini suæ carnis acceptione cōceptum, ipsamq; carnē uerbi Dei in carnatione conceptā, eandē carnem humanæ naturæ uerā habere Dei filiū, qua de uirgine uerbum Deus natus est. Lib. 3 de Trinit. cap. 11. Et: Dignum erat, ut nascente Deo meritum cresceret castitatis, ne per eius aduentum uiolarentur integra, qui uenerat sanare corrupta. Ibidē cap. 14. Et: Per carnem spiritus aliquid pro salute nostra egit, caro uas fuit quod habebat, per quam spiritus saluauit nos, utens organo carnis ad salutem humani generis: quia diabolus utebatur serpente quasi organo, ad subuersionē primi parentis nostri. Lib. 3 in Ioann. cap. 6. Et: Magna misericordia Domini nostri IESU Christi, factum esse eum propter nos in tempore, per quem facta sunt tempora: factum esse inter omnia, per quem facta sunt omnia: factū esse quod fecit, factus est quod fecerat. Factus enim homo qui hominem fecerat, ne periret quod fecerat. Libro 4 in Ioan. cap. 7. Item: Ideo Deus homo factus est, ut in homine reformaret, quod in homine formauit. Libro 4 in Ioannem, cap. 8.

Item: Non enim iuxta phantasiā & umbraticē nostram naturam sibi uniuert, ut quidam ex ueteribus hæreticis errantes tradiderunt: uerū re ipsa, uereq; homo perfectus per omnia, excepto (quod per hostem nobis insitum est) peccato, factus est. Germanus patriarcha Constantinop. ad Iohannem episcopum Synnadon, tomo 2 Concil. Et: Mulier iuxta carnem existens, & à nostra massa haudquaquam aliena, Deum inuisibilem & omnia manu sua continētem, ultra omnem & hominum & angelorum existimationem in uentre suo concepit, & ex se incarnatum genuit. Etenim ob id eam, ut uerē & propriē ueri Dei matrem ueneramur & magnificamus, & quauis uisibili & inuisibili creatura superiorem reputamus. In eadem epistola. Et: Deus filium suum proprium in extremis & definitis temporibus in terram misit, qui patris placito & spiritus sancti uiuificatis & æquipollentis cooperatione, in utero uirginis habitans, & ex sancta & intemerata illius carne in sua propria substantia siue existētia carnem accipiens nobis consubstantialē: item hanc mediante anima rationali & intellectu compingens & configurans, natusq; ex ea supra rationem omnem & intellectū: uolensq; crucē subigens, mortemq; eligens, & tertio die à mortuis resurgens, omnem salutarem suam dispensationem impleuit. Se-

ptima synodus Nicena falsō sic dicta, tomo 2 Conciliorum.

Carolus Magnus inquit: Corpus humanum, quod ex uirgine assumpserat, nulla humanæ commixtionis sordē prægrauatum. In præfatione libri De cultu imaginum. Item: Incarnatio autem opus Spiritus sancti est, sicut scriptū est: Spiritus sanctus superueniet in te. Libro 2 de Imaginibus, cap. 5. Et: Inuenta est in utero habens de Spiritu sancto non quod Saluatoris nostri spiritus sanctus pater dicendus est, ut duo patres credantur: sed quod patris & filij idem spiritus sanctus cooperator, & unius potestatis cum ipsō esse credatur, Domino adfirmāte: Ite, inquit discipulis, baptizate omnes gentes in nomine patris & filij & spiritus sancti.

¶ De generatione ex Maria, Damascenus inquit libro 4 de Orthodoxa fide, cap. 7. Generatio in Deo, ex solo patre consubstantialis filij profectio est: in creaturis uerō, ex concursu maris & fœminæ, similis substantiæ indiuidui procreatio. Vnde cognoscimus, non esse naturæ genitum esse, sed hypostaseos. Si enim naturæ esset, nequaquam in ipsa natura genitum contemplaretur, & ingenitum. Hypostasim igitur genuit sancta Deipara, in duabus agnitam naturis, diuinitate quidem ex patre intemporaliter genitam: in ultimis autem temporibus, in tempore, ex ipsa scilicet Deipara genitam, & carne partu editam.

Beda ait: Maria Dei genitrix, & perpetua uirgo. Homilia in festo Purificationis. Et: Maria Deum filium procreauit. Homilia in festo Annunciationis. Item: Maria uirgo fuit ante partum, & in partu, & post partum. De natiuitate Domini.

Albinus inquit: Gloriosa semper uirgo Maria, non solum hominis Christi, sed & Dei genitrix rectē credenda & confitenda est. Libro 1 in Ioannem, cap. 1.

¶ De causis, cur homo factus sit filius Dei, inquit Damascenus: Ex quo tempore Deus uerbum factus caro est, assimilatus nobis per omnia absq; peccato, & inconfusē se nostræ attemperauit naturę, citraq; omnem uicissitudinis permutationē, assumptam deificauit carnem, citra ullam confusionē, interuenientibus eius diuinitate & carne inuicē, reuera nos sanctificauit. Quo factum est, ut filius Dei idem etiam Deus, qui sua diuinitate nulli erat obnoxius passioni, assumpta carne passus sit, nostrumq; exoluit debitum, refundens preciū nostræ redemptionis plānē iustū, & admiratiōe dignū. Lib. 1 apoteg.

Beda inquit: Hodierna lectio angelum à Deo de cœlis missum narrat, ad uirginem, ut nouam in carne natiuitatem filij Dei prædicaret: per quam nos abiecta uetustate noxia renouari, atque inter filios Dei computari possimus.

posimus. Homilia in festo annunciationis Mariæ. Et: Factus est particeps nostræ mortalitatis, ut nos faceret participes suæ diuinitatis. In Psal. 102. Item: Christus cum esset Dominus cœlorum, pauper factus est in terra, ut terrigenas edoceret, paupertate spiritus regnū acquirere posse cœlorū. lib. 1. in Lucam, cap. 2. Et: Omnia primogenita figura fuerunt eius, qui cū esset unigenitus Dei filius, primogenitus fieri dignatus est omnis creaturæ, uerē & singulariter sanctus Dominus: quia peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Quod ait, Adaperiens uulnam: consuetæ natiuitatis more loquitur. Non quod Dominus noster sacri uentris hospitium, quod ingressus sanctificarat, egressus deuirginasse credendus sit, iuxta hereticos qui dicunt, beatam Mariam uirginē usq; ad partum, non uirginem esse post partum: sed iuxta fidem catholicam, clauso uirginis utero quasi sponsus suo processisse de thalamo. Ibidem. Item: Quæ sunt opera Domini, propter quæ uenit filius Dei in mundum: nisi cæcitatem generis humani illuminare, uulnerata quæq; sanare, perdita quætere, deformia reformare. In 9 cap. Ioannis.

Albinus inquit: Quia per superbiam recessimus omnes à Deo, filius Dei per misericordiam factus est homo: ut idem ipse & per diuinitatem patri, & per humanitatem cōgrueret nobis. ac per humanitatem nostri similē, pro nobis cum hoste confingeret: per diuinitatem patri consubstantialē, ad imaginem nos Dei & similitudinem quam peccando amisimus, posset dignē recreare: per mortem nostræ fragilitatis destrueret eum qui habebat mortis imperium, & per impassibilem suæ diuinitatis potentiam reconciliaret nos Deo patri. Libro 1. in Ioannem, cap. 1. Et: Ita missio, incarnatio est Christi: quæ ad hoc facta est, ut paterna uoluntas in salutem humani generis per eum efficeretur. Ibidem capite quarto.

¶ Purum esse Christum, & absq; peccato, Beda docet: Christus à malis operibus immunis fuit, licet inter ipsa uersaretur. In 1. Psalmum. Item: Christus nec originale nec attuale peccatum habuit, quia non per concupiscentiam generatus est, & sine carnali debetatione de Spiritu sancto cōceptus est, In 4. Psalmum. Et: Non ipse in aliquo peccauit, qui solus sine peccato extitit, sed peccatam, ac si ipse peccasset, pro peccatis nostris pertulit. In 40. Psalmum. Item: Christus innocens, & ab omni peccato immunis, qui os quidem de osibus Adam, & caro de carne Adam, sed nullam de carne peccatrice traxit maculam culpæ. Homilia in epiphania Domini. Et: Ille uerō uictor, quia solus sine delectatione cōceptus est, ideo solus sine dolo

re natus est. Et ideo solus habet, quod etiam unius diei puero imputer. In 50. Psalmum. Item: Vnus naturaliter filius est, qui nescit omnino peccare. Lib. 2. in Lucam, cap. 6.

Albinus inquit: Ex omnibus uiris unum inueni perfectē bonum, id est Christum, sicut Propheta dicit: Non est qui faciat bonū, non est usq; ad unū. Solus Christus sine omni labe peccati inuentus est bonus. In 7. capit. Ecclesiastę. Et: Ecce agnus Dei, ecce innocens, & ab omni peccato immunis: utpote qui os quidem de osibus Adam, & carne de carne Adam, sed nullam de carne peccatrice traxit maculam culpæ. Libro 1. in Ioannem, cap. 1.

¶ Sanctus Christus. Beda: Aliter ipse (Christus) sanctus est, aliter nos. Ipse enim sanctus sanctificans, nos autē sancti sanctificati. sicut ait Apostolus: Sed hæc fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis. In 85. Psalm.

Dominus. Beda: Christus uerē Dominus omnium, secundum etiam humanitatem. In 109. Psalmum.

¶ De quæstione, an Christus sit Spiritus sancti filius, inquit Albinus: Nec igitur concedendū est, quicquid de aliqua re nascitur, continuē eiusdem filium nuncupandum. ut de multis exemplis hoc proferam, certē qui nascuntur ex aqua & spiritu, neq; filios eos rectē quisquam dixerit aquę uel spiritus sancti: sed planē dicuntur filij Dei patris, & matris Ecclesię. Sic ergo Christus de Spiritu sancto natus, filius Dei patris, non Spiritus sancti dicitur. Si enim filius Spiritus sancti diceretur Christus secundum humanitatē, duo patres essent in sancta Trinitate, Pater & Spiritus sanctus: & Deus *duos* homo factus duos habuisset patres, unum diuinitatis Deum patrem, alterum humanitatis Spiritum sanctum. Sed quis hoc dicere audebit? Libro 3. de sancta Trinitate, cap. 3.

¶ Qualis homo Christus post resurrectionem. Beda inquit: Quādo ianuis clausis Dominus noster ad discipulos ingressus est, ibi quippe caro uera erat: sed deitate, quæ eandem carnem possidebat, efficiente, ita penetrabat claustra, ut sui nulla relinqueret uestigia. In Psalm. 52.

¶ De precatione Christi, inquit Beda: Nullus sanctorum ita mundas & immaculatas, atq; ab omni uel minima labe cogitationis aduersę preces ad Deum habet, ut mediator Dei & hominum, homo *IESVS CHRISTVS*, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius: quas utiq; preces atq; orationes secundum hominem quem assumpsit, ad Deum habere credendus est, cum secundum diuinitatem suam cum patre ipse exaudiat: ipse quoque secundum utramque naturam, uidelicet Dei & hominis, aduocatus &

iudex est. Libro primo in Iob, cap. 16.

DE DVABVS NATVRIS

in CHRISTO.

In una hypostasi Christi duas esse naturas unitas, docent. Vt Iohannes Damascenus libro de Duabus uoluntatibus & operationibus in Christo, cap. 1. Qui duas naturas & unam hypostasin in Domino nostro IESV CHRISTO confitentur, duplices quidem & differentes naturarum naturales proprietates simul confiteri debent, simplices autem eas quæ hypostaseos. Et paulo post: Propter quod & in Domino nostro IESV CHRISTO corporis figura, & uisionis, id est faciei character, & esse ipsum filium uirginis, eum esse ipsum filium Dei, infigurabilem, non hypostasium sunt discretiue, sed differentium naturarum. Quando enim ex duabus naturis una hypostasis cõposita sit, & hæc & illæ, hoc est, & diuinæ naturæ hypostaticæ proprietates, & humanæ naturæ eiusdem hypostaticæ sunt. Et cap. 6. Duæ naturæ in Christo post unionem. Ante unionem enim non duæ naturæ in Deo uerbo, sed una, quæ patris. Item: Non una natura Christus, sed una hypostasis, duas naturas habens, unam inprincipiatā, & aliam principiatam: & rursus, unam increatam, & creatam unam. Ibidem. Et: In Domino Christo quia duæ naturæ, duæ naturales uoluntates sunt, ut sit Deus perfectus, & homo perfectus, nihil relinquens earum quæ deitatis proprietatum, neq; utiq; earum quæ humanitatis. Libro de duabus in Christo operationibus & uoluntatibus, cap. 11. Item: Vnus enim unigenitus filius, solus ex solo patre, & solus ex sola matre, filius Dei & filius hominis, Deus & homo, IESVS CHRISTVS filius Dei. Ibidem cap. 12. Item cap. 13 libri 3. de Orthodoxa fide: Perfectum Deum confitentes ipsum Dominum IESVM CHRISTVM, & perfectum hominem eundem dicimus: & omnia habere quæcunq; pater, præter ignascentiam: & habere omnia quæ Adam, sola excepta peccantia. Et cap. 14 eiusdem libri: Quia igitur Christi naturæ duæ sunt, duas eiusdem & naturales uoluntates & naturales actiones dicimus. At uerò quia duarum naturarum una ipsius hypostasis est, unum & eundem adstruimus & uolentem et agentem naturaliter, secundum ambas naturas, ex quibus, & in quibus, & quæ Christus Deus noster est. Velle autē & agere nō diuise, sed coniuncte & unitē. Vult autem & facit utraq; forma, cum alterius dispensatione. Et cap. 19 eiusdem libri: Non diuissas dicimus actiones, neq; diuise agentes naturas, sed unitē unamquamq; cum alterius communicatione agentem idipsum quod proprium habuit. Neq; enim humana humanē operabatur, quando quidem nō nu-

10 dus erat homo: neq; diuina secundum Deū solum, nam non erat nudus Deus: sed Deus simul existens, & homo. Quemadmodum differentiam scimus, ita & uoluntatum & actionum. Animaduertendum igitur est, quòd de Christo quandoq; ut de duabus naturis sermonem agimus, quandoque uerò ut de una persona. Et hoc & illud in unam referimus intelligentiam. nam duæ naturæ unus est Christus, & unus Christus duæ naturæ.

Beda ait: Creatus est ipse Dominus IESVS CHRISTVS per Deum patrem ex Maria uirgine, ad ostendendas & manifestandas per filium suum uias mandatorū suorum, à quibus opera Dei, hoc est homo aberrauerat. Libro 2 in Iob, cap. 9. Item: Dominus ab electis intelligitur in diuinitate patri æqualis, humanitate nobis consubstantialis. In 12 capitulo Thobie. Et: Terram hanc assumptum uerū hominem ex Maria intelligimus, quæ ideo filio Dei assumente eam conciliatrix habetur, quòd per diuinitatem assumentes habitant in ea omnes thesauri diuinæ sapientiæ & scientiæ absconditi: quam sibi ita in dissociabili connexionē coniunxit, ut ipse homo iam assumptus in gloriam per unitatē personæ, in Trinitate unus sit filius Dei. Libro primo in Iob, capite primo. Item: Antiquorum uox est ista iustorum, qui Dominum saluatorem, quem in diuinitate patri & spiritui sancto consubstantialem credebant, ac debitis uenerabantur obsequijs, in hominis quoq; habitu, & hominibus consubstantialem uidere cupiebant: ut quæ in prophetia nouerant, in ipso de quo præcinebantur, completa uiderent. Libro sexto in Cantica Canticorum, capite octauo. Et: Dominus noster IESVS CHRISTVS nō solum uerus Dei filius, sed etiam uerus est filius hominis constitendus. Dei quidem filius æternaliter ante secula natus, hominis uerò filius in fine seculorum ex tempore factus. Libro tertio in Cantica Canticorum, capite tertio. Item: Vocatus à patre Christus, qui in illo erat semper ad contemplanda perpetuæ suæ maiestatis, respondet se æterna præsentia apud patrem diuinitus esse mansurum. & in ter hæc repente apparens humanitas in carne, loquitur Iudæorum magistris: En ipse quem tanto tempore quærebatis, & in carne uenire desiderabatis, qui precibus uotis, & fidelium crebro ad salutem mundi uocabar, adueni: ego ipse qui loquebar, adsum. Libro primo in Samuelem, capite 8. Item: Electi clam gloriā filij Dei cœqualem patri ac spiritui sancto credunt & confitentur: humanæ quoque assumptionem naturæ, in qua imperium mortis superauit, in æternā clarificatam esse cognoscunt, nō suæ uidelicet potentia

potentia substantię, sed operatione assumen-
tis eam uerbi, hoc est filij unici Dei. libr. 3 in
Cant. canticorum, cap. 3. Et: Inter passio-
nes assumptę humanitatis promouebat cre-
bra indicia perpetuę diuinitatis. Ad fragili-
tatem namq; humanitatis pertinet ipsum, q-
Paruulus natus est nobis: ad potentiam diui-
nitatis, quod de uirgine natus est, eademq;
natiuitas angelicis est prędicata uocibus &
celebrata mysterijs. Ad potentiam diuinita-
tis, quod indicio stellę mōstratur, adorādus
ē magis: ad fragilitatem humanitatis, quod
duci & tentari ā diabolo potuit. Ad potenti-
am diuinitatis, quod illo uisito ac repulso mi-
nisterijs honoratur angelicis. Libro 5 in Can-
tica canticorū, cap. 4 & 5. Et: Totus Chri-
stus Deus est & homo: id est, uerbum, anima
& caro. Et totus est desiderabilis: quia nō so-
lum de incommutabili maiestate perpetuę
diuinitatis, uerū etiam de clarificata sub-
stantia assumptę humanitatis accipiendum
est. Ibidem. Item: Dominus nostrę per om-
nia memor salutis, non solum homo fieri cū
Deus esset, sed etiam cum diues esset pauper
fieri dignatus est pro nobis: ut nos sua pau-
perie simul & humanitate, diuitiarū & di-
uinitatis suę donaret esse participes. Homi-
lia in die purificationis Marię. Et: Duplex
in Christo natura est. in eo enim est, & cui cō-
ueniat postulare, humana scilicet natura: &
cui conueniat exaudire, diuina scilicet natu-
ra. Hominis enim est postulare, Dei autem
exaudire. In 3 Psalm. Item: Domini Chri-
sti ex duabus & in duabus naturis inconfu-
sis atq; distinctis una persona salubriter & in-
dubitanter agnoscitur. In 8 Psalmum. Et:
Qui enim apud patrem erat sine tēpore, na-
tus est ex matre sub tempore. In 18 Psalmū.
Et: Procedens Christus de thalamo suo, id
est de uirginali utero: qui rectē dicitur thala-
mus, quia in illo humanitate assumpta, Ec-
clesiam sibi tanquam sponsam sociauit. Ibi-
dem. Item: Christus tam uirginis matris,
quā Dei patris est filius. In 20 Psalmum.
Item: Duę naturę ueraciter in una Domini
Christi persona. In 107 Psalmum. Item: Di-
xit Dominus Domino meo. Dominus pater
dixit Domino filio suo, secundum diuinita-
tem: filio autem & Domino meo, secundum
humanitatem. In Psalm. 109. Et: Maius au-
tem omnibus, quod mediatori Dei & homi-
ni IESV CHRISTO pater dedit,
hoc est: ut sit unigenitus eius filius, in nullo
gignenti uel natura dissimilis, uel uirtute in-
ferior, uel tempore posterior. Quia uidelicet
equalitatem ipse Dominus in diuinitate ha-
buit, priusquam mūdus esset, apud patrem,
nec in humanitate ex tēpore incarnationis
accepit. Vnum (inquit) sumus, una nobis sub-
stantia, una diuinitas, una æternitas, perfe-

cta æqualitas, dissimilitudo nulla. Homilia
in dedicatione Ecclesię. Et: Idem filius Al-
tissimi, qui in utero uirginali conceptus &
natus est. Idem homo in tempore creatus ex
matre, qui Deus est ante tempora natus ex
patre. Si autem idem homo qui Deus est, o-
mittat Nestorius hominem tantū dicere
ex uirgine natum: & hunc ā uerbo Dei non
in unitatem personę, sed in societatem inse-
parabilem esse receptum. Alioquin non unū
Christum uerum Deum & hominem, sed du-
os (quod dici nefas est) asserere, ac per hoc
non Trinitatem, sed quaternitatem prædica-
re conuincitur. Catholica autem fides, sicut
unumquemlibet hominem carnem & ani-
mam, ita hominem & uerbum unum Chri-
stum rectissimē confitetur: iuxta quod & an-
geli uerba significant, quę dandam illi se-
dem David patris eius asseuerant. Qui enim
eundem ipsum habere patrem David, quem
filium Altissimi pronunciat uocari, in dua-
bus utiq; naturis unam Christi personam de-
monstrat. Accepit autem sedem David, ut
nimirum gentem cui David quondam & fi-
lij eius temporalis regni gubernacula præ-
buerunt, ipse perpetuum uocaret ad regnū,
quod eis paratum est ab origine mundi. Ho-
milia 4. Dominica aduentus. Item: IESVS
CHRISTVS in eo quod puer erat, id est, habi-
tum humanę fragilitatis induerat, crescere
& confortari habebat. In eo uerō quod eti-
am uerbum Dei, & Deus æternus erat, nec
confortari indigebat, nec habebat augeri. Vn-
de rectissimē plenus sapientia perhibetur, &
gratia: sapientia quidem, quia in ipso habi-
tat omnis plenitudo diuinitatis corporali-
ter: gratia autem, quia eidem Mediatori Dei
& hominū, homini IESV CHRISTO, magna
gratia donatum est, ut ex quo homo fieri cō-
pisset, perfectus esset & Deus. Homilia in na-
tali Domini. Et: Quia per superbiam reuel-
simus homines ā Deo, filius Dei per miseri-
cordiam factus est homo, ut idem ipse & per
diuinitatem patri, & per humanitatem con-
grueret nobis, per humanitatem similem no-
bis, pro nobis cum hoste configere: per diui-
nitatem patri consubstantialē, ut imagi-
nem nos Dei & similitudinem, quam pec-
cando amisimus, posset dignē recreare. Ac
per mortem nostrę fragilitatis destrueret eū
qui habebat mortis imperium, & per impas-
sibilem suę diuinitatis potentiam reconcili-
liaret Deo patri, cum quo uiuit & regnat
Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia se-
cula seculorum. Homilia in epiphania Do-
mini. Item: Sollicitē nobis Scriptura u-
tramq; Saluatoris nostri naturam, & huma-
nam uidelicet commendat, & diuinam. Li-
bro primo in Ioannem, capite secundo. Et:
Atq; ex utroque Euangelio Matthęi & Mar-

ci, unus Dominus noster IESVS CHRISTVS Dei & hominis filius est intelligendus. Et aptè primus Euangelista filiū hominis eum, secundus filium Dei nominat, ut à minoribus paulatim ad maiora sensus noster exurgeret, ac per fidem & sacramenta humanitatis assumptæ ad agnitionem diuinæ æternitatis ascenderet. Aptè, qui humanam generationem erat descripturus, à filio hominis cœpit, David uidelicet siue Abrahæ, de quorum stirpe substantiam carnis assumpsit. Aptè is qui librum suum ab initio Euangelicæ prædicationis inchoabat, filiū magis Dei appellare uoluit Dominū nostrum IESVM CHRISTVM: quia nimirum & humanæ erat naturæ, de progenie patriarcharum siue regum ueritatem carnis suscipere: & diuinæ fuit potentie, Euangelium mundo prædicare. Lib. primo in Marcum, capite primo. Et: Christus idem ipse & Deus, & filius hominis est, ut & homo Christus per diuinitatis suæ potentiam peccata dimittere posset, & idem Deus Christus per humanitatis suæ fragilitatem pro peccatoribus mori posset. Libro primo in Marcum, capite secundo. Item: In nauigatione Dominus utramq; unius eiusdemq; sue personæ naturam dignatur ostendere, dum ipse, qui ut homo dormit in naui, furorē maris uerbo compescit ut Deus. Libro secundo in Marcum, capite quarto. Et: Est ergo unigenitus in substantia Deitatis, primogenitus in susceptione humanitatis. Primogenitus in gratia, unigenitus in natura. Inde est quod frater nuncupatur, & Dominus. Frater, quia primogenitus: Dominus, quia unigenitus est. Libro primo in Lucam, capite secundo. Item: Qui per diuinitatis essentiam ueritas & uita permanet, per incarnationis mysterium uia factus est, qua nos ad patriā, ubi ueritate & uita fruermur, adduceret. Libro primo in Lucam, capite 2. Et: Quod enim uidere non poteramus, dum erat uerbum: uideamus factū, quia caro est. Libro primo in Lucam, capite secundo. Et: Quia enim Deus & homo est Christus, nunc excelsa deitatis, nunc infima præfert humanæ fragilitatis. Quasi homo, seniores interrogat: quasi Deus, quæ seniores & docti mirentur responderet. Quasi Dei filius, in templo Dei commoratur: & quasi filius hominis, cum parentibus quod iubent regreditur. Libro primo in Lucam, capite secundo. Item: Quod Christus secedit orare, non ei naturæ tribuas quæ dicit, Volo, mundare: & Curabat ab infirmitatibus: sed ei, quæ extendens manum, tetigit leprosum. Non quod, iuxta Nestorium, gemina sit filij persona: sed quod eiufdem personæ, sicut naturæ, sic & operationes sint duæ. Libro secundo in Lucam, capite quin-

to. Item: In documento utriusque naturæ & Christo angeli ministrasse, & eum angelus confortasse describitur: quoniam qui Deus ante secula extitit, homo factus est in fine seculorum. Qui & priusquam per resurrectionis exaltaretur gloriam, diuinitate super angelos fuit: sed tamen ab angelis (ut scriptum est) humanitate minoratus, ex qua & mortui subiucuit. At postquam mortem resurgendo calcauit, humanitatem suam etiam maiestatis archangelorum superposuit. Certè si quid sibi hæresis ex hoc blanditur, ut infirmum adfirmet, cui opus fuerit angeli confortantis auxilio: meminerit Creatorem angelorum, creaturæ suæ nõ eguisse præsidio. Quippe si uellet, duodecim millia legionum de cœlis angelorum deduceret. Tum deinde necessario eo modo eum confortatū, quod & tristem esse. Nam si nobis tristis est, id est propter nos tristis est: necesse est ut & propter nos sit confortatus, & nobis. Lib. sexto in Lucam, capite uigesimo secundo. Item: Et uerbum caro factum est. Nihil aliud debet intelligi, quàm si diceretur, Et Deus homo factus est: carnem uidelicet induendo, & animam: ut sicut quisque nostrum unus homo ex carne constat & anima, ita unus ab incarnationis tempore Christus ex diuinitate carne & anima constet. Deus ab æterno in æternum existens uerus ut erat, hominem ex tempore assumens in unitatem suæ personæ uerum, quem non habuerat. Et paulo post: Gratia plenus erat & est homo CHRISTVS IESVS, cui singulari munere præ cæteris mortalibus datum est, ut statim ex quo in utero uirginis conciperetur homo, fieri inciperet uerus esse Deus. Unde & eadem gloriosa semper uirgo Maria non solum hominis Christi, sed & Dei genitrix recte credenda & confitenda est. Idem uerbi diuinitate plenus erat & est, ipsa uidelicet uerbi diuinitate, quæ hominem illum singulariter electum, cum quo una persona Christi esset, assumere dignatus est: non aliquid suæ diuinæ substantiæ, ut hæretici uolunt, in facienda hominis naturam commutans: sed ipsa apud patrem manens totum quod erat, totam de semine David naturam ueri hominis, quam non habebat, suscipiens. Libro primo in Ioannem, capite primo. Item: Qui per matrem in tempore nascitur, sine tempore est à patre genitus. Ibidem. Et: Si uideritis filium hominis ascendentem ubi erat prius. In terra loquebatur & in cœlo se esse dicebat. Quod quod pertinet, nisi ut intelligamus, unam personam esse Christum Deum & hominem, non duam: ne fide nostra non sit trinitas, sed quaternitas. Christus ergo unus est filius Dei, anima, caro: unus Christus filius Dei.

105
Dei, & filius hominis: unus Christus filius Dei semper, filius hominis ex tempore: tamē unus Christus secundum unitatem personæ in cœlo erat, quando in terra loquebatur. Sic erat filius hominis in cœlo, quomodo filius Dei in terra. Sic filius Dei in terra suscepta carne, quomodo filius hominis in cœlo in unitate personæ. In 6. caput Ioannis. Item: Sicut unus homo anima & corpus, sic unus Christus uerbum & homo. Anima & corpus 10
duæ res sunt, sed unus homo. Verbum & homo duæ res sunt, sed unus Christus. Nemo enim titubet in fide, quando audit Dominum dixisse, Potestatem habeo ponendi animam meam. Ponit eam caro, sed ex potestate uerbi. Sumit eam caro, sed ex potestate uerbi. Verbum, anima, caro, unus est Christus: & dum caro occisa fuit, Christus occisus fuit: & dum caro animam resumpsit, Christus animam resumpsit: quia quicquid i- 20
bi factum est, in dispensatione humanæ salutis, totum unus Christus egit, unus filius Dei proprius & perfectus, unus Deus uerus & omnipotens, homo propter uerbum Deus, Deus propter hominem homo. In 10
caput Ioannis. Et: Nec sine uera credenda est humanitas diuinitas, nec sine uera diuinitate humanitas: sed & in nobis hæc unum sunt, non natura eiusdem substantiæ, sed eiusdem operatione mysterij. In 5 caput epistolę 30
Ioannis.

Aponius ait: Christus in sua doctrina creditur uerus Deus, & uerus homo. Libro 2. in Cantica Canticorum. Et: Christus factus est ex semine David secundum carnem, qui prædestinatus est filius Dei in uirtute, qui factus est nobis turris fortitudinis à facie inimici. Libro sexto in Cantic. Canticorum.

Albinus inquit: Melchisedec rex Salem, quem Apostolus dicit sine patre & sine matre esse, figuratiter Christum significat: quia 40
Christus sine matre in cœlis, & sine patre in terris, offerens Deo pro nobis in terris sui corporis panem, & sui sanguinis uinum: ad quem dicitur, Tu es sacerdos in æternum. In quæstionibus in Genesin. Et: Christus aliter de Spiritu sancto, aliter ex Maria uirginatus est: non de illo sicut de patre, de illo sicut de matre. Libro tertio de sancta Trinitate, capite primo. Item: Veritas quip 50
pe ipsa unigenitus est Dei filius, non gratia, sed natura. Gratia suscepit hominem, tanta unitate personæ: ut idem ipse esset etiam filius hominis, qui Dei filius unicus, unigenitus. In ipso uno Deo & homine, plena gratia humanitatis, plenaq; diuinitatis ueritas agnoscitur, Libro tertio de sancta Trinitate, capite secundo. Item: Beatus Euangelista ut proprietatem unius personæ in Christo ostenderet, ait: Verbum caro factum est. Ver-

bum, quod erat apud Deum antequam mundus esset, per quod mundus factus est. Verbum, quod non amisit æternitatem suam, quamuis in tempore ex uirginali utero carnem assumendo, homo fieri uoluerit. Quod uerbum per omnipotentiam suam uoluit hunc hominem, quem assumpsit, hoc fieri ex tempore, quod ipse semper fuit sine tempore: id est, proprius filius Dei. ut non possint dici duo filij Dei, alius ante tempora genitus, & alius natus ex tempore: sed unus Deus filius proprius & perfectus Deus, Dominus noster IESVS CHRISTVS: quem beata uirgo Maria, salua sui integritate corporis, Deum edidit, & hominem. Libro tertio de S. Trinitate, capite decimo quarto. Et: Redemptor noster noluit Dei tantum filius manere, hominis quoque filius fieri dignatus est: non amittens quod erat, sed assumens quod non erat, ut per hoc homines in Dei filios transferret, gloriæq; suæ faceret coheredes: & quicquid ipse semper habebat per naturam, inciperent habere per gratiam. Libro primo in Ioannem, capite primo. Item: Ipse filius Dei homo fieri, & habitare inter homines dignatus est, ut humanæ particeps existendo fragilitatis, homines diuinę uirtutis suæ donaret esse participes. Ibidem. Et: Diuinitas hominem illum singulariter electum, cum quo una Christi persona esset, assumere dignata est: non aliquid suæ diuinæ substantiæ, ut hæretici uolunt, in faciendam hominis naturam commutās: sed ipsa apud patrem manens, totum quod erat, totam de semine David naturam ueri hominis, quam non habebat, suscipiens. Libro primo in Ioannem, cap. 1. Et: Incarnatus Dominus ueniens, quasi calciatus apparuit, qui in diuinitate sua, morticina corruptionis nostræ assumpsit: sed huius incarnationis mysterium humanus oculus penetrare nō sufficit. Inuestigari enim nullatenus potest, quomodo incorporatur uerbum, quomodo summus & uiuificator spiritus intra uterum matris animatur: quomodo is qui initium non habet, & existit & concipitur. Ibidem. Item: Vtraque Christi natiuitas mirabilis fuit, diuina sine matre, humana sine patre homine. Libro quarto in Ioannem, cap. 7. Et: Sicut unus homo est anima & corpus, sic unus Christus uerbum & homo. Anima & corpus duę res sunt, sed unus homo. Verbum & homo duę res sunt, sed unus Christus. Libro quinto in Ioannem, cap. 10. Et: Agnoscamus geminam substantiam Christi: diuinam scilicet, quæ æqualis est patri: humanam, quæ maior est pater: utrumque autem simul non duo, sed unus Christus, ne sit quaternitas, sed trinitas Deus. sicut enim unus est homo, anima rationalis et caro, Christum in his om-
e 3 nibus,

nibus, Christum in singulis cōfitemur. Quis est ergo, per quem factus est mundus? **CHRISTVS IESVS**, sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? **CHRISTVS IESVS**, sed in forma serui. Item de singulis quibus homo constat, quis nō est derelictus in inferno? **CHRISTVS IESVS**, sed in anima sola. Quis resurrexurus triduo iacuit in sepulchro? **CHRISTVS IESVS**, sed in carne sola. Dicitur ergo & in his singulis Christus: uerū hęc omnia nō duo uel tres, sed unus est Christus. Lib. 6 in Ioannem, cap. 14.

Item: Hominem, Deus & uerbum patris perfectus homo factus, neq; naturam cōmutans, à casu erexit: & illum ab errore eximēs idolorum, ad immortalitatem formauit, tribuens illi insuper donum certæ spei & confidentiæ, quę sanè priore multo est diurnior: adeoq; ipsa formatione melior extitit reformatio, quæ est gratia sempiterna. Conciliū Nicenum secundum actione sexta, tomo secundo Concil. Item: Ex duabus naturis, & in duabus naturis Christum esse scimus, nempe indiuisim diuina & humana. Ibidē. Et: Is qui extra carnem est, incarnatus est, uerbum corpus induit, increatus est creatus, intangibilis est palpatus, eumq; unum in deitate & humanitate perfectum prædicant. Ibidem. Item: Si quis non confessus fuerit eiusdem sanctæ Trinitatis unum, uidelicet filium & uerbum Dei & patris, Dominum nostrum **IESVM CHRISTVM**, ante secula quidem ex patre secundum deitatem, in extremis autem temporibus ipsum propter salutem nostram è cœlis descendisse, & incarnatum ex spiritu sancto & Maria uirgine, & ex eadem natum, supra omnem humani intellectus comprehensionem, anathema. Item: Si quis non confitetur Deum esse secundum ueritatem Emanuel, & ob id uirginem sacram Deiparam, quæ secundum carnem, carnem factū ex Deo uerbum genuit, anathema. Item: Si quis uerbum ex Deo patre, carni secundum hypostasim nō unitum, & unum esse cum propria carne Christum, eundem uidelicet Deum & hominem non confessus fuerit, anathema. Item: Si quis nō confessus fuerit Dei carnem uiuificantem esse, & propriam ipsius ex Deo patre uerbi, sed ueluti alterius præter ipsum, unitam secundum dignitatem, uidelicet quasi tantummodo in ea diuinam habitationem habuerit, minimè uerò uiuificantem, ut diximus, quod factum sit in proprietate uerbi omnia uiuificare potentis, anathema. Septimum Concilium Nicenum falso sic dictum, tomo secundo Concil.

Item: Quemadmodum Deus & uerbum Dei patris inuisibile, incomprehensibile, & in omni loco dominationis suæ existit: ita se

cūdam naturam humanā, quam assumpsit, uisibilis & circūscriptibilis est. Item, est comprehensibilis. Secundum Concilium Nicenum, actione 6, tom. 2 Concil.

Carolus Magnus: Quanquam Christus totam humanam naturā, carnem uidelicet cū sensibus suis, & animam cum ratione sua, nō diuinitate in humanitatem conuersa, neque humanitate in diuinitatem mutata, sed permanente utriusq; naturæ proprietate, Deus uerbum hominem in unitate personæ suscepit. Lib. 4. de Imaginibus, cap. 14. Et: Non secundum diuinitatem, in qua unius cum Patre substantiæ æqualis patri permanet: sed secundū humanitatem, qua uerbum caro factum est, & habitauit in nobis: & de qua dicit, pater maior me est: accipi debet illud, Pater clarifica nomen tuum. Qui dum in forma serui minor sit patre, in forma Dei æqualis ei proculdubio creditur. Lib. 1. de Imaginibus, cap. 4. Item: Rogat quasi hominis filius, imperat quasi Dei filius. Ibidem. Et: Corpus Domini à diuinitate non discernatur, salua utriusq; naturæ proprietate: sed ad unam personam referatur. Ibid. cap. 5.

¶ De unione naturarum, inquit Damascenus: Omnis hypostasis ex differentib. naturis composita, naturales proprietates duarum naturarum habet secundum necessitatem, & confusio consideratur in unione. Ignis enim & aqua contraria sunt omnino: ignis quidē calidus & siccus, aqua autem frigida & humida. Sed quando compositum est corpus ex quatuor elementis, quatuor habet qualitates, caliditatem & frigiditatem, humiditatem & siccitatem. Srigitur, ubi confusio consideratur, necessarium considerari naturales proprietates compositorum, quanto magis in inconfusa unione? Libro de duab. in Christo uoluntatib. & operationibus, cap. 12. Et: Sanctæ uerò carni suæ Deus uerbum personaliter unitus est: & ad id quod natura naturaliter unitus est: & ad id quod natura naturaliter unitus est: & ad id quod natura naturaliter unitus est. Lib. 1. de Orthodoxa fide, cap. 18. Et lib. 3. cap. 2: Non hominem deificatum dicimus, sed Deum humanatum. Nam qui est natura perfectus Deus, factus est perfectus homo: idem ipse non natura mutatus, neq; dispensationem carnis secundum phantasiā monstrans: sed ex semper sancta uirgine sumptæ, rationaliter & intellectualiter animatæ carni, in seipso esse affectatæ, unitus est secundum hypostasim, inconfuse, inalterabiliter, & indiuisē, non trāsmutans sui ipsius deitatis naturam in carnis substantiam, neq; certē carnis suę substantiā in suę deitatis naturam. Neq; ex diuina sui ipsius natura, & ea quam assumpsit humana natura, unam naturam perfecit cōpositam. Item: Coniunguntur naturæ ipsius in hypostasi,

109
 flati, unam hypostasim compositam habentes, secundum quam differt & à patre & à spiritu, & à matre & à nobis. Lib. 3 de Orthodoxa fide, cap. 3. Et: Totum totus assumpsit me, & totus toti unitus est, ut toti salutem largiretur. Ibidem cap. 6. Item: Vniuntur Domini naturæ, inconfuse secundum hypostasim: at diuiduntur indiuisæ, ratione & modo differentie. Quomodo unitæ sunt, non numerantur, nam non dicimus duas secundum hypostasim esse Christi naturas: cæterum quomodo indiuisibiliter diuiduntur, numerantur. Nam duæ sunt Christi naturæ, ratione & modo differentie. Unitæ enim sunt secundum hypostasim: & in se inuicem in se in se habentes, inconfuse sunt unitæ, propriam unamque differentiam seruantes. Modo igitur differentie solo numeratæ, ad discretam quantitatem reducuntur. Vnus igitur est Christus, Deus perfectus, & homo perfectus, quem adoramus cum patre & spiritu una adoratione, cum immaculata carne eius. Neque in adorabilem carnem esse dicimus, nam adoratur in una uerbi hypostasi, quæ & ipsa hypostasis facta est. Neque creaturam colimus: nam non ut nudam carnem adoramus, sed conitam diuinitati: & ut in unam personam & unam hypostasim Dei uerbi, duæ eius reuocantur sunt naturæ. Ibidem cap. octauo. Et: Deus igitur uerbum incarnatum, neque sola cogitatione cõtemplatam naturam sumpsit, (nam non hoc incarnatio, sed deceptio & figmentum incarnationis) neque in specie consideratam, quandoquidem non omnes hypostases assumpsit: sed in indiuiduo consideratam, & in eadem existentem specie. Primitias enim nostræ massæ assumpsit, non quæ secundum se ipsam subsisteret, & indiuiduum prius esset, & sic ab ipso assumpta, sed quæ in eius hypostasi subsisteret. Et paulo post: Vni quidem solam ostendit coniunctionem: ad quid autem coniunctio facta est, nondum ostendit. At incarnatio, siue idem dicendo, humanatio, ad carnem, id est ad hominem coniunctionem ostendit: quemadmodum & ignitio, ferri ad ignem coniunctionem. Lib. 3 de Orthodoxa fide, cap. 11. Et cap. 17 eiusdem libri: Est scire operæ precium, quod non secundum transmutationem naturæ, aut uersionem, aut alienationem, aut confusionem, caro Domini deificata dicitur, simul Deus & Deus facta, ut diuinitati loquens inquit Gregorius. Quorum hoc quidem deificauit, illud uero deificatum est: ausim dicere hominē, id est simul Deum. Et hominem fieri quod ungit, & Deum quod unctum, hæc enim non secundum transmutationem, sed secundum dispensatoriam unionem. Secundum hypostasim dico, secundum quam inseparabiliter Deo uerbo unitur, & in se inuicem naturarum

ingressionem, immanationemque, quemadmodum dicimus ferri ignitionem. Nam ut humanationem sine transmutatione & uersione confitemur, ita & factam deificationem carnis glorificamus. Neque enim idcirco quod Verbum caro factum est, à terminis propriæ diuinitatis excessit: neque ab ijs quæ diuinitati adsunt, Deo decentibus glorificationibus. Sed & neque caro deificata, à propria uersa est natura, aut à naturalibus proprietatibus. Manifestum enim & post unionem naturæ inconfusæ, & earum proprietates illas.

Beda ait: Incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Inuestigare enim nullatenus potest, quomodo corporatur uerbum, quomodo summus & uiuificator spiritus intra uterum matris animatur, quomodo is qui initium non habet & existit & concipitur. Libro primo in Lucam, capite tertio. Et: Per carnalem generationem filius Dei, filius hominis factus est. Ibidem.

Aponius inquit: Nunc autem per unionem Dei & hominis assumpti, diuinitatis & humilitatis æternalis & temporalis collegium: uetus & nouum duo Testamenta, Ecclesiæ ubera cognoscuntur. lib. 3 in Cantic. Canticorum.

De duabus in Christo uoluntatibus inquit Damascenus: Voluit igitur & uult ut Deus, diuina: & uoluit & uult ut homo, humana: non contrarietate sententiæ, sed proprietate naturarum. Libro de duabus in Christo uoluntatibus & operationibus, cap. 11. Et cap. 12 eiusdem libri: Operatio est naturalis uniuscuiusque substantiæ, & potentia & motio, sine qua solum non ens. Qualiter igitur non habebit naturalem operationem humanæ naturæ Dominus? Non existentia enim naturalis uniuscuiusque operationis, non existentia existit naturæ. Si igitur non habuit humanæ naturæ operationem, neque naturam habuit humanam. Quorum enim natura diuersa, horum & uoluntas & operatio diuersa. Item: In sancta trinitate naturalia omnia uoluntabilia & operabilia, propter quod & eadem trium hypostasium: in angelis autem & hominibus non idem uoluntabile, neque idem operabile, neque idem modus usus. Vnaquæque enim angelorum & hominum hypostasis proprium habet motum, & separatum uult & operatur. Propter quod in Domino nostro IESU CHRISTO, quia duæ naturæ, duæ operationes naturales, ut sit Deus perfectus, & homo perfectus: & duo operari & differenter operari, secundum naturalem duarum naturarum differentiam, diuinæ & humanæ: omnipotenter & impassibiliter, secundum diuinam naturam: & infirmè & passibiliter, secundum humanam naturam. Ibidem.

Albinus ait: Deus pater per duas in Christo operatur naturas. per unam, quæ ei communis est cum Deo patre, ex eo quod Deus est: per alteram, qua ex uirgine Maria homo factus est. Per has duas naturas in uno filio Dei, duas fecit Deus pater resurrectiones humani generis: id est, animarum & corporum. Lib. 3. de sancta Trinitate, cap. 18.

¶ Duæ operationes in Christo. Beda: Consideranda est in uno eodemque redemptore nostro distincta operatio diuinitatis & humanitatis. Atque error Eutychetis, qui unam tantum in Christo operationem dogmatizare præsumit, procul à Christianis finibus expellendus. Lib. 2. in Marcum, cap. 8. Et Spiritus quidem promptus est, at caro infirma. Facit & hic locus aduersus Eutychianos, qui dicunt unam in mediatore Dei ac hominum, Domino ac saluatore nostro, operationem, unam fuisse uoluntatem. Cum enim dicit, Spiritus quidem promptus est, caro uero infirma: duas uoluntates ostendit, humanam uidelicet quæ est carnis, & diuinam quæ est deitatis. Vbi humana quidem, propter infirmitatem carnis, recusat passionem: diuina autem eius est promptissima. Quoniam formidare quidem in passione, humanæ fragilitatis est: suscipere autem dispensationem passionis, diuinæ uoluntatis atque uirtutis est. Libro 4. in Marcum, cap. 14.

¶ Cur Deus & homo Christus, Beda docet: In hoc profuit humanitas Christi, quia ne nos in peccatis moreremur, mortua est. In hoc uero profuit diuinitas, quia cum carnem à morte suscitauit, immortalitatem uitæ per resurrectionis spem contulit. Unde dictum est, Quod mortem nostram moriendo destruxit, & uitam resurgendo reparauit. In 15. Psalm.

¶ Christum in duabus naturis adorari, inquit Damascenus libro de duabus in Christo uoluntatibus, capite sexto: Adoro incarnatum Deum uerbum, & coadoro carnem, non propter carnis naturam, sed propter unitum ipsi Deo uerbum. Adoro regem cum purpura, & honoro purpuram propter regem. Et nimirum in rege quidam & ueste secundum hypostasim unio, neque inuulsiibilis, neque semper manens: in Christo autem Domino nostro secundum hypostasim inuulsiibilis & semper manens unio, propter quod ut unum sanctæ trinitatis coadoro cum patre & cum spiritu sancto Christum incarnatum filium Dei & Domini. Item libro 4. de Orthodoxa fide, cap. 3. Caro igitur secundum ipsius naturam inadorabilis est, ut creatura: unita autem Deo uerbo, propter ipsum & in ipso adoratur.

Damascenus lib. 3. de Orthodoxa fide, cap. 12. Deiparam, Dei genitricem, Deique parentem, & propriè & uerè sanctam uirginem celebramus. Nam ut uerus Deus est, qui ex ipsa

natus est: ita uera Dei genitrix, uerum Deum ex ipsa incarnatum genuit. Deum enim dicimus ex ipsa natum esse, non ut diuinitate principium uerbi, ut uerbum esset, ex ea accipiente: sed ut ipso Dei uerbo ante secula, sine initio ex patre genito, & sine initio & sempiternè existente cum patre & spiritu sancto, in nouissimis temporibus propter nostram salutem in utero eius inhabitante, & ex ipsa incommutabiliter incarnato & genito. Non enim hominem nudum genuit sancta uirgo, sed Deum uerum: non nudum, sed incarnatum: non ex cælo corpus traducentem, sed per canalem, per ipsam transeuntem, substantialem nobis carnem suscipientem, in seipso sustentatam. Si enim cælitus corpus acceptum est, & non ex ea natura quæ secundum nos sumptum est, quæ utilitas humanationis? Humanatio Dei uerbi propter hoc facta est, ut ipsa quæ peccauit & cecidit, & corrupta est natura, uinceret eum qui seduxerat, tyrannum: & sic à corruptione liberaretur, quemadmodum diuinus inquit Apostolus: Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio ex mortuis.

DE OFFICIO

CHRISTI.

¶ Christum esse Messiam. Beda: Moyses & Helias cum Domino loquuntur, ut ostendant ipsum esse, quem cuncta legis & prophetarum oracula promiserunt. Libro 3. in Marcum, cap. 11.

In genere de officiis Christi loquitur Beda dicens: Restaurauit Dominus Scripturam micram, &c. Sed & nouum Testamentum suo desuper spiritu sancto, per Apostolos siue Apostolicos uiros fecit describi. Eduxit populum de Babylonica captiuitate: & ad Hierosolimam, terramque repromissionis liberatum induxit. Quia & semel passus in cruce, dum suo sanguine redemit: ac descendens ad inferos, quoscunque ibi ueros Israelitas, id est electos inuenit, abductos inde ad mœnia supernæ ciuitatis adduxit, eisque gaudia olim promissæ hæreditatis concessit. Libro 2. in Ezram, cap. 14. Item: Ipse mediator Dei & hominum specialiter à Deo patre donatus est, ut esset propitiatio pro peccatis nostris. Libro 2. de Tabernaculo, cap. 8.

In genere de beneficiis Christi inquit Apostolus: In hanc conuallē mundi Dominus hæc tria apportasse cognoscitur, abolitionē peccati, absterisionem mendacii, & refrigerij temperamentum ignium genitalium, de quo nascitur amor conseruandę uirginitatis. Libro tertio in Cantic. Canticorum. Et: Christus moriendo uitam perditā reddidit, & destruxit mortis imperium. Libro quarto in Cantico. Item: Ab omni macula peccatorum mundatam Ecclesiam sacrosancto baptismo, &

omni

omni ruga hæreticæ attractionis doctrinæ
luto extensa, pulcherrimam reddidit **IESVS**
CHRISTVS Dominus noster. Libro quinto
in Cant. Et: In Christi doctrina Ecclesia, id
est fidelium turba libertatem inuenit, in mor-
te uitam, in sepultura silentium, in duris la-
boribus (quos demonum flagris acta exolve-
bat quotidie) requiæ. Lib. 3 in Cant. canticor.

Albinus inquit: Pacificus & dilectus Dei
patris, & Ecclesiastes noster Christus est, qui
medio pariete destructo, et inimicitias in car-
ne euacuans, fecit utraq; unum, dicens: Pacē
meam do uobis. de quo pater ad discipulos:
Hic est, inquit, filius meus dilectus, &c. qui
est caput Ecclesiæ. In primum caput Ecclesia
& illuminat spiritualis gratiæ splendore &
uirtute, in cuius pennis sanitas est, qui credē-
ti in eum oritur, & infideli cuilibet occidit.

Et: Christus egressus est de uirgi-
nali utero in mundum, ut contereret & sub-
nerteret imperium stulti regis, qui ei osten-
dit omnia regna mundi: eoq; uicto, uasa il-
lius caperet, & domum subuerteret, capti-
uamq; captiuaret captiuitatem. In 4. cap. Ec-
clesiastæ. Item: Christus sua simpla morte,
duplam mortem, animæ uidelicet & corpo-
ris, destruxit. Nam sola carne mortuus est ad
tempus, anima uero nunquam, qui nūquam

peccauit. In quæstionib. in Genesin. Item:
Humilitas Christi soluit peccata nostra, hu-
milis herba hyssopo bene cōparata: quæ,
sicut & hæc à corporibus, ab animis nostris
inflationem tollit superbiæ. In expositione
4. Psalmi pœnitentialis. Et: Ideo Deus de
cælo descendit ad nos in terram, ut nos de
terra ascendamus in cælum. Ideo ille descen-
dit in uallem lachrymarum nostrarum, ut nos
ascendamus in beatitudinem læticiæ illius.

In expositione Cantici graduū. Item: Quid
est quod semper est, nisi Deus qui dixit, Ego
sum qui sum? q descendit, ut ascenderemus:
qui participauit nostre mortalitati (nam uer-
bum caro factum est, & habitauit in nobis)
ut participare possemus sua eternitate. Nam
de plenitudine eius nos omnes accepimus.

Et: Sicut Christus liberatus est ab
omni iniquitate, & à persecutione impiorum,
& uictor gloriosus ad paternam redijt sedē:
sic nos per illum liberati sumus, et nō sumus
danti in laqueos diabolicæ fraudis, neq; in ma-
nu uenantium nos uitam perdidimus, sed si-
dem seruauimus: & melius quod perdidimus,
inuenturi sumus, ipsa dicente Veritate:
Qui perdidit animam suam propter me, in-
ueniet eam. Ibidem.

Carolus Magnus ait: Ad liberandas animas,
nō ad imagines, redemptor mundi ad terras
descendit. Lib. 3 de Imaginibus, cap. 27. Et:
Regnat ergo ille in nobis, non conregnat no-

bis: regnat uidelicet in creden tibus, quia ui-
que ad crucem & mortē infirmatus est. Hoc
autē modo filius propriē regnat in fide cre-
dentium. Lib. 1. de Imaginibus, cap. 1. Item:
Christus est finis legis, ad iusticiā omni cre-
denti, q est finis sine fine: cap. 28 eiusdē libri.

Summa quædam de Christo traditur in
Concilijs: ut, Dominus **IESVS CHRISTVS** fi-
lius Dei, Deus uerus de cælo descendit: ho-
mo factus est pro nobis, pati & crucifigi di-
gnatus est: et sepultus, tertio die resurrexit à
mortuis, & ascendit in cælos. Discipulis etiā
suis sanctis apostolis ait: Euntes docete om-
nes gentes, etc. Ipse enim credentib. in se uitā
æternam promisit. Gregorius II. papa, in 3. e-
pistola ad Thuringos, tom. 2 Conciliorum.

Et: **IESVS CHRISTVS** Dominus noster, ue-
rus Deus, ueraq; iuxta Dei patris naturam sa-
pientia, per illius in carne diuinitatem, miri-
ficamq; œconomiā uindicans nos ab errore
idolorum, nostram naturā liberando renoua-
uit, cooperante illius congenere spiritu san-
cto. Et primus factus summus sacerdos, hu-
ius appellationis reddidit nos cōsortes, o ui-
ri sacerdotes. Hic pastor bonus ille, qui errā-
tem ouiculam in humeris portans, hominē,
qui ab ouili suo exciderat, restituens in con-
fortiū angelicę suę sacriq; muneris uirtutis,
p seipsum nos redemit, soluēs intersepti ob-
staculū, nimirū inimiciā, in carne sua nobis
pacificā rationem uiuēdi gratuitō concessit.
ob id & cunctis euangelicē prædicari iussit,
Beati pacifici, etc. In epistola Constantini Im-
peratoris & Irenes, ad Synodum secundam
Nicenam, act. 1. tom. 2. Concil.

Item: Si quis non confessus fuerit in uno
Christo, uero Deo nostro, duas naturas & du-
as naturales uoluntates, & duas naturales a-
ctiones, cōmunicanter, indistinctim, in cōmu-
tabiliter, impartibiliter, inconfuse, secundū
patrū sanctorū traditionē, anathema. Itē: Si
quis non confessus fuerit, Dominū nostrum
IESVM CHRISTVM, post assumptionē anima-
tē, rationalis & intellectualis carnis, simul se-
dere cū Deo & patre, atq; ita quoq; rursus uē-
turū cū paterna maiestate, iudicaturū uiuos
& mortuos, nō amplius quidē carnē, neq; in
corporeū tamē, ut uideatur ab ijs à quib. cō-
punctus est, & maneat Deus extra crafitudi-
nem carnis, anathema. Concilium 7 Nice-
num, falso sic dictum, tomo 2. Concil.

¶ De doctrina Christi inquit Beda: Salua-
tor ueniens in carnem, non alia quàm quæ
prædicta sunt, prædicabat: sed legis & prophe-
tarum scripta quàm sint mysterijs gratiæ gra-
uida demonstrat. Libro 2 in Marcum, cap. 6.
Et: Intrauit **IESVS** die sabbati in synagogā,
ut ritū legis Mosaicę cumulo gratiæ cœlestis
adimpleret. Indiciū quidē humilitatē dispen-
sationis est, qua Deus inter homines mini-
strare,

115

strare, non ministrari uenerat, quod etiam le-
ctoris suscipere non dedignatur officium. Li-
bro 2 in Lucam, cap. 4. Item: Dominus in
carne apparens, omnia quæ uerbis docuit,
exemplis firmavit. Libro 5 in Lucam, cap. 18.

¶ De tentationibus Christi Beda sic scri-
bit: Non est ergo indignum Redemptori no-
stro, quod tentari uoluit, qui uenerat occidi.
Iustum quippe erat, ut sic tētationes nostras
suis tētationibus uinceret, sicut mortē no-
stram uenerat sua morte superare. Libro 1 in
Lucam, cap. 4.

¶ De passione Christi inquit Beda: Chri-
stus quando uoluit, & qua uoluit morte, di-
scelsit à mundo. Tempus quoq; resurrectio-
nis & ascensionis suæ in potestate habuit, &
cætera huiusmodi: in quibus tā procul à no-
bis, quàm cælum distat à terra. Lib. 3 in Pro-
uerb. Salomonis, cap. 31. Et postquam me-
diator Dei & hominum homo CHRISTVS
IESVS uenit in mundum, tentatusq; uicit
hostem ipsum, cuius tentatione quondā ui-
ctus est protoplastus, pertransiuit etiam be-
nefaciendo & curando omnes oppressos à
diabolo, atq; ad ultimum moriendo destru-
xit eum qui habebat mortis imperium: om-
nemq; secum iustorum præcedentium mul-
titudinem ab inferis educēs, ad illius regni,
quod protoplastus amiserat, gaudia perdu-
xit, ac suæ uictoriæ signum fidelium frontib.
imposuit. Lib. 6 in Cant. canticorum, cap.
8. Item: Christi sanguis effusus est in remis-
sionem omnium peccatorum, de manu per-
secutoris. In 4. cap. Geneseos. Et: passo in
carne Christo, diuinitas impassibilis mansit.
Homilia in cathedra S. Petri. Item: Ad salu-
tem omnium, me uerbum suum humiliari per
incarnationem & passionē uoluit Deus. In
9 Psal. Et: Resurgens Christus nos conre-
surgere fecit. Ascendens quoq; & sedens ad
dextram patris, nos ascendere & confedere
fecit: nunc interim spe, quandoq; confessu-
ros in re. Spe enim salui facti sumus. In 23
Psal. Item: Natiuitas Christi, & passio eius,
& mors, sunt accessus & initiū ad fidem no-
stram. Nisi enim Christus natus esset, mortali-
s non esset: si mortalis non esset, non more-
retur: si non moreretur, non resurgeret: si nō
resurgeret, non ascenderet. In 33 Psalm. Et:
Morte sua temporali mortem nostram æter-
nam destruxit Christus, & sic mors in uictori-
am suā absorpta est. In 24 Psal. Item: Resur-
rexerit, ut nobis spem resurgendi daret. In 56
Psalmum. Et: Cum potens essem ego Chri-
stus, miser factus, ut remedium conferrem
miserijs aliorum. In 56 Psalmum. Et: Chri-
sti mors nostra uita est, eius damnatio nostra
iustificatio. In 87 Psalmum. Item: Surrexit
mane prima sabbati, quæ nunc dies Domini
ca uocatur: manifestē docens, se nos à morte

animæ resuscitaturum, & in lucem perpetuæ
felicitatis esse perducturum. Homilia in uigi-
lia Paschæ. Et: Dominus ac redemptor no-
ster cum suum pro nobis corpus et sanguinē
hostiam patri obtulisset, subuertit potentia
diaboli: & satellitum eius, spirituum uideli-
cet immundorū audaciam comminuit. Dis-
iecit claustra inferni, electos qui ibidem,
quamuis in tranquillitatis sinu tenebantur,
eruit: & hac ipsa nocte resurgens à mortuis,
ad cœlestis regni gaudia reduxit, impleta p-
phetia quæ dixit: Ascendens in altum, solūm,
uam duxit captiuitatem. nec iustos uerūm
quos apud inferos inuenit, abstulit: uerūm
etiam eis quos in carne adhuc positos, suos
esse cognouit: nec non & nobis, quos in se
credituros in fine temporum præuidit, reme-
dium salutis morte sua ac resurrectione pro-
curauit. Nobis etiam, antequam crearemur,
spiritualem uitæ alimoniam, qua recreare-
mur, sacrauit: signum uictoriæ, quo ab ho-
stium insidijs muniremur, parauit: uitæ pe-
rennis iter, quod sequamur, aperuit. Ibidem.
Item: Caro Domini adeo est spiritali opima
uirtute, ut pro totius mundi salute sufficiat
in odorem suauitatis, nidorem uidelicet im-
molationis ad Deum mittere, & pro omni-
bus exorare. Homilia in sabbato post Remi-
niscere. Et: Unde in passione Christus resur-
cubuit, inde maiorem suam gloriam resur-
gendo manifestauit. Lib. 1 in Lucam, cap. 4.

Albinus ait: Nam sola carne mortuus est
ad tempus, anima uerò nunquam, qui nun-
quam peccauit. in quæstionibus in Genesim.
Et: Patri dicitur, Tunc acceptabis sacrificium
iusticiæ: id est, filij gloriosissimam passionē,
qui se sacrificium pro omnibus obtulit, ut sa-
lutem quam mundus suis operibus non me-
rebat, acciperet. in expositione quarti Psal-
mi pœnitentialis. Item: In nulla siquidem
proprietate operū, quæ naturas distingunt,
in Christo, diuinitas deseruit humanitatem,
nec etiam in ipsa passione. Quod ut facilius
intelligi possit, exemplis fides corroboranda
est. Verbi gratia dicamus: Securis ictu arbore
est. cum uerberaueris, & splendorem in ea si-
mul percusseris solis, arbori quidem uolnus
infligis: solem uerò, cuius & splendorem si-
mul percutis, & calorem impassibiliter dere-
linquis. Quod si arborem ictu securis sanctum
suum Dei filius, quod est uerbum, in passio-
ne non deseruit? Lib. 3 de sancta Trinitate,
cap. 16. Et: Verbum mori nō potuit, nec ani-
ma illa mortua fuit. Caro tantūm mortua
est, & resurrexit tertia die. Libro 5 in Ioan-
nem, cap. 10. Item: Ipsum Dominum creato-
rem omnium huius mundi, creaturas sex die-
bus perfecisse notissimū est, & sexta die ho-
minē fecisse cōstat: quæ serpentina fraude pee-
ditum,

117
ditum, ante sex dies paschæ uenit ipse filius
Dei, per quem creatus est, Bethaniam ad libe-
randum: ut qui sexta die creatus est, sexta fe-
ria liberaretur. Libro quinto in Ioannem, ca-
pite 12. Et: Tota Christi passio, nostra est
purgatio: dum formam serui accepit, non
quod habebat dimisit, sed quod non habe-
bat assumpsit. Libro sexto in Ioannem, ca-
pite 13.

Carolus Magnus inquit: Saluator mundi
genus humanum sua morte saluauit, & mû-
dum spiritali frumento refecit: & in tantû
augmentum suæ fidei semen crescere fecit,
ut ei totum mundum impleret, & per ean-
dem fidem terrena cœlestibus copularet. Vel
etiam hostia pro peccatis effectus, peccata no-
stra portauit in corpore suo super lignum, ut
à malis liberati cum iusticia uiuamus. Lib. 1.
de Imaginibus, cap. 12.

DE REDEMPTIONE.

Vnde sit, Beda docet: Nemo potuit genus
hominum liberare à morte, nisi Christus. Su-
per 2. cap. Genesios. Item: Deus pater mi-
sit filium suum unigenitum, ut genus huma-
num peccatis languidû uisitaret. In 36 cap.
Genes. Et: Ministrabat Christus nostræ inhr-
mitati, humilis in homine, corpus animâq;
semper ab omni uitiorû sorde mundissimâ
gestans. non enim peccauit, nec malum co-
ram Domino fecit. Lib. 1. in Samuelé, cap. 5.
Item: Sumus sacerdos noster semel in anno
obtulit sanguinem suum pro peccato totius
mundi. Lib. 3. de Tabernaculo, cap. 12. Et:
Quæ maior misericordia potest esse, quàm
quod Deus unigenitû suum pro nobis in car-
nari constituit, non ut nobis uiueret, sed ut
pro nobis moreretur. In 30 Psalm. Item: Ma-
gna dispensatione pietatis ad redemptionem
generis humani Deus pater nō angelum, nō
archangelum, sed filium suum unigenitum
mittere dignatus est. Quem quia in diuinita-
tis suæ specie uidere nequimus, magna rur-
sum dilectionis arte prouidit, ut hunc factû
ex muliere, hoc est ex maternæ carnis substā-
tia sine uirili admixtione conceptum, ad hu-
manos uerû hominē proferret aspectus: qui
in diuina uirtute ac substantia manens, per
omnia quod erat, ueram naturæ mortalis in-
similitudinem, quam non habebat, indueret. Et
ut nobis necessariam obediendi uirtutē præ-
cipuo commendaret exemplo, factum sub le-
ge filium suum misit Deus in mundum, non
quia legi quicquam debeat, qui unus magi-
ster noster, unus legislator & iudex: sed ut
eos qui sub lege positi, legis onera portare
nequiuant, sua compassione iuaret, ac de
seruili cōditione, qui sub lege erāt ereptos,
in filiorû adoptionem, quæ per gratiam est,
sua largitate reduceret. Suscepit igitur circū-
cisionem in lege decretâ, in carne, qui absq; 60

omni prorsus labe pollutionis apparuit in car-
ne: & qui in similitudine carnis peccati, non
aut in carne peccati aduenit, remedium quo
caro peccati consueuerat mundari, non re-
spuit: sicut etiâ unda baptismatis, qua nouæ
gratiæ populos à peccatorû sorde lauari uo-
luit, ipse non necessitatis, sed exēpli causa su-
biit. Homilia in circūcisione Domini. Et: De-
licta feci mea, quia pœnam eorum in me trā-
stuli, ut & ipsi iusticiâ meam facerēt esse suâ.
In 21 Psal. Item: Erubescat Manichæus, audi-
ens: Venit uir. Cōticescat Phorinus, audiēs:
Hic est filius Dei. Audiant mansueti & læten-
tur, quia uenit uir post Ioannē fortior Ioan-
ne, qui baptizat Spiritu sancto: & quia hic est fi-
lius Dei. Quia enim per superbiam recessimus
à Deo, filius per misericordiam factus est ho-
mo, ut idem ipse & per diuinitatem patri, &
per humanitatem congrueret nobis, ac per
humanitatem nostræ similem pro nobis cū
hoste confingeret: per diuinitatem patri con-
substantialē, ad imaginem nos Dei, & simi-
litudinem quam peccando amisimus, posset
dignè recuperare: per nostræ mortem fragi-
litas destrueret eū qui habebat mortis im-
perium, & per impassibilem suæ diuinitatis
potentiam reconciliaret nos Deo patri. Lib.
1. in Ioannem, cap. 1. Item: Possidebat diabo-
lus genus humanum, & reos suppliciorû te-
nebat chirographo peccatorum, dominaba-
tur in cordib. infidelium: ad creaturâ colendâ,
deferendo creatore, deceptos captiuosq; tra-
hebat. Per Christi autem fidem, quæ morte
eius & resurrectione firmata est: per eius san-
guinem, qui in remissionem fusus est pecca-
torum, millia credentium à dominatu diabo-
li liberantur, Christi corpori copulantur, &
sub tâto capite uno eius spiritu fidelia mem-
bra uegetantur. In 12 cap. Ioannis. Et: Sei-
psum medicum dicit, qui miro medicandi
genere uulneratus est ppter iniquitates no-
stras, & liuore eius sanati sumus. Sanos au-
tē & iustos appellat eos, qui ignorantes Dei
iusticiam, & suam uolentes constituere, iusti-
ciæ Dei non sunt subiecti: qui ex lege præsu-
mentes, Euangelij gratiam nō quærunt. Por-
rò malè habētes & peccatores uocat eos, qui
suæ fragilitatis cōscientia deuicti, nec per le-
gem se iustificari posse uidentes, Christi gra-
tiæ pœnitendo colla submittunt. Libro 1. in
Marcum, cap. 2. Et: Christus solus orat pro
omnibus, sicut & solus patitur pro uniuersis.
Lib. 4. in Marcum, cap. 14. Item: Chri-
stus aptè etiam, quoniam rex simul & ponti-
fex est, cum eximiam patri suæ carnis ho-
stiam in altari crucis offerret, regis quoque
qua præditus erat dignitatē titulo præten-
dit, ut cunctis legere, hoc est audire & crede-
re uolentibus insinueret, quod per crucis pa-
tibilum nō perdiderit suum, sed cōfirmarit
potius

potius & corroborarit imperium. Lib. 4. in Marcum, cap. 15. Et: Christi humilitate mundamur: quia nisi humiliasset semetipsum, factus obediens patri usque ad mortem crucis, non utique sanguis eius in remissione peccatorum, hoc est, in nostri mundationem fuisset effusus. Ibidem. Et cap. 16 eiusdem libri: Illa quippe Redemptoris nostri resurrectio & nostra festiuitas fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit: & angelorum festiuitas extitit, quia nos reuocando ad cœlestia, eorum numerum impleuit. Item: Sed Christus cum iniquis deputatus est in morte, ut iniquos iustificaret in resurrectione: qui cum in forma Dei esset, propter homines homo factus est, ut hominibus potestatem daret filios Dei fieri. Lib. 6. in Lucam, cap. 23. Et: Si Christus pati nollet, non pateretur, sanguis ille non funderetur, mundus non redimeretur. In 8 caput Ioannis. Item: Christi sanguis sic in remissionem peccatorum omnium fusus est, ut ipsum etiam peccatum possit de lere quo fusus est. In 15. caput Ioannis. Et: Christi humilitate mundamur, quia nisi humiliasset semetipsum factus obediens usque ad mortem crucis, non utique sanguis eius in peccatorum remissionem, hoc est in nostram mundationem fuisset effusus. In 19 caput Ioannis.

Aponius ait: Christus eam multitudinem quam diabolus amarus, & propria excidens uoluntas mala mente, ignominioso generat ordine per sanctam apparitionem, licet nescientem de sordibus collectam nutriuit, & preciosis uestibus uel monilibus exornauit, & sibi consortem regni facere est dignatus per sacrosancti baptismatis undam, ubi gloriosa copula Christi filij Dei & Ecclesie celebratur. Lib. 1. in Cant. Canticorum. Item: Excelsus de illa altitudine deitatis se humiliavit ad limum profundi, ut humilem deiectionemque carnis materiam ad cœlorum culmen leuatam, sue maiestati coniungeret. Ibidem.

Albinus ait: Creator hominis peccatum per seipsum expiare uoluit, & non per angelum: quia non sufficiebat unius angeli meritum ad redemptionem totius generis humani: nec tantum sceleris incurrisset diabolus in nece angeli, quantum incurrit in nece creatoris. In quaestionibus in Genesin. Item: Si quis consideret omnia auxilia, maius est auxilium sapientiae, id est Domini nostri IESU CHRISTI, quam omnium angelorum: quia nullus ex angelis redimere potuit humanum genus peccatis obnoxium. Tum Dominus angelorum descendit, & resperos nos sanguine suo, sanauit ab omni infirmitate peccatorum nostrorum. Sicut enim per unum hominem intrauit mors in mundum: ita per unum IESUM CHRISTUM redemptio uenit in mun-

dum. In 7 caput Ecclesiastæ. Et: In hoc primo corporis sui causam Christus agit, non quod ipse peccatum haberet: sed quod pro nobis peccatum factus est, ut nos a peccato liberaret: qui aliquando ex persona solius capituli loquitur, quod est ipse saluator natus ex Maria uirgine: aliquando ex persona corporis sui, quod est sancta Ecclesia, diffusato orbe terrarum: idcirco quod corpus loquitur, hoc idem & caput. Erunt igitur duo in carne una, Christus & Ecclesia. In Praefatione tertij Psalmi poenitentialis. Item: O Domine IESU, quibus misericordiam tuam laudibus efferimus, quas tibi gratiarum actiones dignas exoluere possumus, qui nos de huius chirographi debito in sanguine tuo liberaisti, delens in cruce nostras peccatorum cautiones, quæ contra nos a primis parentibus conscriptæ sunt nostris? In expositione 4. Psalmi poenitentialis. Et: Sustinuit anima mea uerbum tuum. Quod uerbum? Quod erat in principio apud Deum. hoc uerbum expectaui, ut caro fieret, & liberaret animam meam: in quo suscepimus remissionem peccatorum, & promissionem regni cœlorum. In quo uerbo sperauerunt prophetae, quod uerbum Apostoli tractauerunt & uiderunt. In quo uerbo beati sunt etiam credentes, quamuis ipsum carnaliter non uidissent. In hoc uerbum omnes animæ sanctorum sperant. In 6. Psalmum poenitentialem. Item: Salomon interpretatur pacificus. quis iste pacificus, nisi uerus Salomon, Dominus noster IESUS CHRISTUS? qui cœlestia & terrestria pacificauit in sanguine suo, & fecit utraq; unum, duos sibi parietes coniungens in seipso summo angulari lapide. Nam Ecclesiam duobus populis, id est circumcisionis & preputij, copulauit in unum ouile, ut sit unus pastor & unum ouile. In expositione Cantici graduum. Et: In uerbum quod caro factum est, sperauit anima mea, per quod uerbum mihi omnia dimisisti peccata. Ibidem. Et: Misimus creator nolens facturam imaginis suæ æternaliter perire, misit filium suum unigenitum Deum, per quem creauit hominem, ut per eundem redimeretur, per quem creatus est: qui carnem ex uirgine assumens, ita talis erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum: nec ulla est in hac duarum coniunctione naturarum, id est diuinitatis atque humanitatis personalis separatio. Ergo quia forma Dei accepit formam serui, utrumque Deus & utrumque homo, sed utrumque Deus propter accipientem Deum: utrumque autem homo propter acceptum hominem, non tamen illa susceptione alterum in alterum eorum conuersum est at-

que mutatum. Nec diuinitas quippe in creaturam mutata est, ut desisteret esse diuinitas: nec creatura in diuinitatem, ut desisteret esse creatura. Libro secundo de sancta Trinitate, capite decimo. Item: Nullus planè ueram pacem cum Deo habere poterit, nisi per mediatorem Dominum Christum, qui est in duabus naturis uerus Deus, uerusq; homo, unus Christus. Libro 3 de S. Trinitate, capite 12.

Carolus Magnus: Nisi enim redemptor humani generis pro nobis sepultus fuisset, & resurrexisset, nos ei conspeli & conresurgere minimè poteramus. Libro primo de Imaginibus cap. 1.

¶ De descensu Christi ad infernum inquit Damascenus libro tertio, de Orthodoxa fide, capite 29. Descendit in infernum anima deificata, ut quemadmodum ihs qui in terra, iusticiæ ortus est Sol: sic & eis qui sub terra in tenebris & in umbra mortis sedebant, lux infunderet.

Beda inquit: Certè in passione Domini hæc quæ dicuntur, luce sunt clariora: qui claustra inferorum aperuit, sanctorum inde animas liberauit, leges tartari exiens ab inferis soluit, sententiam mortis resurgens irritam fecit, principatus & potestates tremantes, qui erant ianitores mortis & ostia, traduxit fideliter, siue palàm triumphans eos in semetipso. Libro 3 in Iob, cap. 7. Item: Christus expoliatus carne humana, descendit in infernum. Et posteaquàm egreditur de inferno, ab omnibus gentibus fidei commercio comparatur. In 38. caput Geneseos. Et: Nec Ioseph carcer tenuit, nec Dominum infernus: & cum iam ibi ueluti puniens descenderat, inde alios liberans abiit. In 39. caput Genes. Item: Exaltas me Christum de portis mortis, id est tartari quasi materialibus, quibus scilicet clausi tenentur, qui illuc detruduntur. Quod tunc factum est, quando diuinitas ipsa, quæ in humana anima corpore in sepulchro quiescente descendit ad inferos, mortis portis contractis, & tenebrarum principe catenato, suos inde eruens, in eadem anima non rediit, atq; die tertia carcerem propriam iure Dei erexit. In nono Psalmum. Et: Est alia regio ubi caro & sanguis & omnis mortalitas uiget, spes fragilis, & omnia caduca & fluxa. Et hæc comparatione illius dicitur inferna regio, uel infernus. Et merito, quia locus mortuorum plenus. Corruptum enim mortuum est propter peccatum, ut Apostolus ait. Huius inferni comparationem infernus inferior potest dici, communiter locus ille, quò post hanc uitam descendunt animæ, siue æternaliter damnandæ, siue temporaliter puniendæ. Ad hunc utrumque infernū misit Deus pater filium suum, 60

undique nos liberans, ad superiorem quidem nascendo, ad inferiorem moriendo. Sanctissima enim illa anima à diuinitate separata, illuc descendit, ut suos inde deduceret, qui detinebantur in tenebris, & qui ibi non remansit, sed cum triumpho inde rediit, iuxta illud: Quia non derelinques animam meam in inferno. In octogesimo quinto Psalmum. Item: Tunc Christus per mortem deputatus est cum iniustis, cum descendit ad inferos: & quos suos ibi reperit, reuocauit ad superos. Iuxta quod eidem alius propheta decantat dicens: Tu quoq; in sanguine testamenti tui emisisti uinctos tuos de laeu, in quo non est aqua. Libro sexto in Lucam, cap. 22.

Aponius ait: Vnaquæque anima requiem non alibi poterit inuenire, nisi ueram eius passibilem carnem confitendo, ueramq; impassibilem diuinitatem in cruce: aliud in sepulchro mansisse per triduum, & aliud penetrasse inferna ad liberationem iustorum. Libro 5 in Cant. canticorum.

Albinus inquit: In infernum, ut secundum animam Christus descenderet, naturæ utriusq; id est diuinæ atq; humanæ unum fuit opus: sed solius animæ naturalis fuit ille descensus. sicut eodem tempore totus in cælo & in terra, non cessabat Christus operari, sed solius diuinitatis fuit. Lib. 3 de sancta Trinitate, cap. 16.

¶ De resurrectione Christi inquit Beda: Eriple Christus secundum uerbum se resuscitauit, & pater eum resuscitauit. In centesimo octauo Psalmum.

Qualis post resurrectionem Christus extiterit, Damascenus de Orthodoxa fide libro quarto, capite primo sic refert: Post resurrectionem à mortuis omnes deposuit passionem, dissolutionem dico, famem, sitim, somnum, laborem, & id genus alia. Nam etsi gustauit cibum post resurrectionem, non tamen naturali lege. non enim esuriit, sed dispensationis modo ueritatis suæ resurrectionis fidem inducens & confirmans, quòd ipsa eadem caro quæ pasta est resurrexit.

De ascensione Domini inquit Beda: Reuersus est Dominus in cælum corpore, semel ascendendo peracto suæ dispensationis officio: reuertitur quotidie præsentia diuina, qua semper ubiq; totus pertingit à fine usq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. ibi est enim caro, quam pro nobis induit & glorificauit. Lib. primo in Samuelem, capite duodecimo.

Esse in cælo. Beda: Illuc nō præcessit Christus, unde ad nos ueniens nō recessit, & quò nos præcedens non deseruit. Lib. 4 in Marcum, cap. 16.

¶ Mediator Christus. Albinus: Idcirco
f autem

autem Mediator, quia idem Deus atq; homo uerus. Libro 1. In Ioannem, cap. 1.

Carolus Magnus inquit: Mediator Dei & hominum, ut totius mundi peccata dilueret, se Deo patri in sacrificium obtulit: & ut hanc perpetim Ecclesia consequi ualeret, spiritus ei ineffabile donum, & sui characteris insuperabile signum, & sacrosancti Baptismatis salutiferum sacramentum concessit. Lib. 3 de Imaginibus, cap. 6. Et: Mediator Dei & hominum, non idcirco de femina natus est, ut femineum sexum uiris praeferret: sed ut utrumq; sexum in culpā lapsum, suae incarnationis mysterio redimeret. Ibid. capite decimo tertio.

¶ Christum inhabitare testatur Albinus: Melius est duos pariter esse, quam unū. Melius est enim habitantem in se habere Christum, quam solum patēre insidijs aduersantis. Merces quippe cōubernij, statim in ipsa societatis utilitate monstratur. Si enim ceciderit unus, Christus eriget participem suum. Vae quippe ei, qui cum corruerit, Christū in se non habet erigentem. In 4. caput Eccles.

Sacerdos. Carolus Magnus inquit: Prophetā magnū habemus IESVM CHRISTVM Dominum nostrum, de quo per Moysen dicitur: Suscitabit Dominus Deus prophetam uobis, ipsum audietis, quem etiam, secundū Apostolum, aduocatum habemus apud patrem: quem quotidie spiritualibus oculis in tuemur, & cuius uaticinijs sedulō perdoce-
mur. Lib. 2 de Imaginibus, cap. 2.

Est pax nostra. Aponius: Christum est pax nostra. Lib. 1. in Cant. Canticorum.

¶ De interpellatione Christi Beda inquit: Ipsa praesentia humanitatis Christi assiduē patrem orat pro nobis. In 19. Psal. Item: Solus pontifex Christus introiuit in secretiora tabernaculi, ubi sedens ad dexteram patris, assiduē interpellat pro nobis. In 101. Psal. Et: Iesus pontifex est uerus, qui cōsummatis officij sui diebus, hoc est, impleta dispensatione carnis in sanguine proprio, cōli secreta subiit, ut propitium nobis faceret patrem, & interpellaret pro peccatis eorū, qui adhuc praeforibus orantes expectant & diligunt aduentum eius. Lib. 1. in Lucam, cap. 1.

Christū mittere Spiritum sanctum, docet Beda: Potestatem dandi Spiritum sanctū hominibus, non minus habet ipse quā pater, ipso attestante qui ait: Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo. &: Si non abiero, paracletus non ueniet. Quia nimirum una est in diuinitate substantia, inseparabilis operatio patris & filij, & eiusdem spiritus sancti. Homilia in Epiphania.

¶ Aliquot haereses contra Christū, strictim refutat Beda: Idem ergo filius altissimi, qui

in utero uirginali conceptus & natus est. Idē homo in tēpore, creatus ex matre, qui Deus est, ante tempora natus ex patre. Si autē idem homo qui Deus est, omittat Nestorius hominem tantum dicere ex uirgine natum, & hūc à uerbo Dei non in unitatem personae, sed in societatem inseparabilem esse receptum. Alioquin non unum Christum uerum Deum & hominem, sed duos (quod dici nefas est) asserere, ac per hoc non trinitatem, sed quaternitatem praedicare conuincitur. Catholica autem fides sicut unumquemlibet hominem carnem & animam, ita hominem & uerbum unum Christum reuēssimē constituit: iuxta quod & Angeli uerba significant, quae dandam illi sedem David patris eius asseuerant. Qui enim eundem ipsum patrem habere Dauid, quem filium altissimi uocari pronuntiat, in duabus utiq; naturis unam Christi personam demonstrat. Lib. 1. in Luc. cap. 1.

De locutione, Transfer calicem, sic scribit Beda: Non credendum quod Christus pro se dixerit, pater trāfer calicem: sed & nostra infirmitate hoc dixit, ut nos licet timidos, ad passionē suam imitandam confortaret. Non timuit enim mortē Paulus, qui dixit, Cupio dissolui: non timuit eam Laurentius, nō Stephanus, nec ceteri tales. Quomodo igitur conuenit, ut quod miles potuit, imperator non posset? Nullo modo utiq; In uigēsimū primum Psalmum.

De locutione, Pater maior me est, inquit Beda: Solent autem dicere Ariani, imperitum esse filiū, quia dixerit, Pater maior me est. Sed quid mirum, si ex humana susceptio-
ne minorem se patre asserit in cōlo, ex qua subditus erat etiam parentibus in terra? Lib. 1. in Lucam cap. 2.

De phrasi, quod missus sit Christus, scribit Beda: Missus est Christus, idem est ac si dicas, incarnatus est Christus, & à patre missus est, & à patre nunquā recessit: & hic fuit per incarnationem, & hic est modō per diuinitatem. Fides ergo mundet corda nostra, ut intellectus impleat corda nostra: et ut intelligamus, mysterium salutis nostrae altum est, profundum est, secretum est, una est substantia, una diuinitas, una maiestas patris & filij. Pater non passus est, sed solus filius. Ergo intelligamus, missionem filij nominatam incarnationem filij. Patrem autem incarnatū esse non credas. In 8. caput Ioannis.

Cur Christus cum peccatoribus comederit, Beda declarat inquit: Ibat Dominus ad conuiuia peccatorum, ut occasionem haberet docendi, & spirituales imitatoribus suis praeberet cibos. Lib. 1. in Marcum, cap. 2.

DE SPIRITU SANCTO.

De appellationibus Spiritus sancti inquit Beda: Digitū Dei appellari ipsum spiritum

Spiritu sanctum, testatur ipse Dominus Luca 11. Quo nimirum digito & magi in Ægypto superati sunt à Moysè, dicentes: Digitus Dei est hic. & lex in tabulis scripta est lapideis: quia per donum sancti Spiritus & ab infidijs defendimur hominum siue spirituum malignorum, & in agnitione diuinæ uoluntatis erudimur. Libro 2 in Marcum, capite 7. Et: Digitus Dei uocatur Spiritus sanctus, propter partitionem donorum quæ in eo datur unicuique; propria, siue hominum siue angelorum. Lib. 4 in Lucam, cap. 11.

Potest idem Spiritus sanctus etiam nomine Ignis significatus intelligi, quia & incendit per amorem: & per sapientiâ corda, quæ replet, illuminat. Beda Lib. 1 in Lucam, cap. 3. Et: Ignem dicit Spiritus sancti feruorem, qui secreta cordis illuminans, continuis motibus ad superna prouocat: uitia concupiscentiæ carnalis quasi spinas tribulosque; comburit, aurea Dominicæ domus uasa probando meliorat: & lignum, fœnum, stipulamque; consumit: qui mox in terram missus, illas centum & uiginti, quas in arce Sion reperit lucernas, intima sui luminis aspersione fœdauit. Lib. 4 in Lucam, cap. 12.

Promissum patris Spiritus sancti dici gratiam, eundem etiam uirtutem dici, Beda indicat lib. 6 in Lucam, cap. 24.

Albinus: Dicitur & idem Spiritus donum Dei, quia Deus donator doni sui est. Lib. 1 de sancta Trinitate, cap. 5. Et: Paracletus consolator interpretatur, & Spiritus sanctus rectè paracletus uocatur: quia corda fidelium, ne inter huius seculi aduersa deficiant, cœlestis uitæ desiderijs subleuat ac reficit. Lib. 6 in Ioannem, cap. 14. Et: Cur Christus Spiritum sanctum paracletum, id est consolatorem cognominauerit? Quia nimirum corda discipulorum, quæ recessus ipsius mœsta reddidisset, huius consolaretur & recrearet aduentus: non quod antea Spiritus sanctus non esset in cordibus discipulorum, uel etiam in antequorum sanctorum: sed manifesta plenitudine ante sic non fuit datus, quo modo post ascensionem die decima in centum uiginti nomina transmissus legitur. Ibidem cap. 16.

Damasceus inquit lib. 1 de Orthodoxa fide, cap. 18. Deus Spiritus sanctus medius ingenti & geniti, & per filium patri coniunctus, Spiritus Dei dicitur. Et paulo post: Deus & Spiritus sanctus est uirtus significatrix, in propria persona subsistens, inseiunctè à patre procedens, & in filio requiescens, consubstantialis patri & filio. Et in carmine de Pentecoste:

Erat procedens ex ingenita luce,
Omnipotenti lucificus incorruptus splendor,
Cuius per filij paternam substantiam
Nunc manifestat cognatam faciem

Ignita uox in Sion gentibus.

Item: Est enim Spiritus sanctus imago filij similis, nec ulla re ab eo euariâs: hoc solo differt, quia procedit. Filius enim genitus, non procedens est. Filius autem patris est, utriusque imago naturalis. Lib. 3 Apologetico pro ueneratione sanctorum imaginum.

Beda ait: Spiritus sanctus cum patre & filio unus Deus. In 66 Psalm.

Albinus ait: Spiritum sanctum relatiuè dici ad patrem & filium: sed non eo modo, quo inter se pater & filius. Lib. 1 de Trinitate, cap. 5.

Et: Spiritus itaque sanctus, sicut pater & filius, plenus est Deus & perfectus, imò unus Deus cum patre & filio, atque una substantia: quoniam ipse est Spiritus sanctus, qui in Scripturis dicitur Spiritus Dei, uel Spiritus Christi, siue Spiritus patris, siue Spiritus paracletus etiam, & Spiritus ueritatis, nec non Spiritus uitæ, qui à patre & filio æqualiter procedit, & cum patre & filio æqualiter adoratur, quæ equaliter est Deus. Totus patris ad totum filij Spiritus, quia unus naturaliter Spiritus est & patris & filij. Proinde totus de patre procedit, & totus de filio: totus in patre manet, & totus in filio: quia sic manet ut procedat, sic procedit ut maneat. Vnde naturaliter hæc habet cum patre & filio unitatis plenitudinē, et plenitudinis unitatē, ut totum patrem habeat, totumque; filium: ipse quoque; totus habeatur à patre, totus habeatur à filio. Qui etiam à patre & filio æqualiter datur, imò & à seipso datur, sicut filius de eo dicit: Spiritus ubi uult spirat. Lib. 2 de Sancta Trinitate, cap. 19. Item: Hoc uerò donum Dei quod est Spiritus sanctus, coeternum est & consubstantialiale donatori. Et paulo post: Hoc donum, id est Spiritus sanctus in eadem unitate substantiæ, & æqualitate cum patre & filio consistit. Ibidem cap. 20. Item: Non diuisus est Spiritus sanctus à patre & filio, sed unum opus est patris & filij et Spiritus sancti. Libro 6 in Ioannem, capite 16.

Carolus Magnus inquit: Spiritus gratiæ à patre filioque; procedit. Lib. 1 de Imaginibus, cap. 10. Et: Spiritus sapientiæ, scientiæ & intelligentiæ, unius cum patre & filio substantiæ est, & à patre filioque; procedit. Ibidem capite 16. Item: Spiritus namque; sanctus non creatura, sed creator esse his testimonijs approbatur. ait enim Dauid: Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus eorum. & Salomon dicit: Ipse creauit ea per spiritum sanctum, &c. Tantæ enim potestatis siue uirtutis Spiritus sanctus ostēditur, ut ipso cooperante corpus Domini nostri IESU CHRISTI, quod est nostra redemptio, in utero uirginis formaretur, Euāgelista dicente: Ne timeas Ioseph accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natū est, de spiritu

ritu sancto est. Lib. 3. de Imaginibus, capite 3. Item: Per filium super Apostolos in igne apparuit, per filium hominibus datus est, quoniam ab omnibus. Spiritus sanctus accipi non nisi per filium poterat. Per filium uero cum a patre procedere profiteri, Synodica confessioni inusitatum est: quoniam Spiritus sanctus ut a patre procedat, non eget alterius adiutorio, ut per aliquem procedat, cum utique sit tertia in eadem S. Trinitate persona, et unius cum patre & filio sit potestatis atque essentiae. Qui cum a se Deus sit, ad nos autem relatiue deum est, distribuens singulis prout uult gratiarum dona. Nam & prophetias quibus uult impertit, et peccata quibus uult dimittit, quae sine illo non donantur. Qui inde proprie charitas nuncupatur, uel quia naturaliter eos a quibus procedit coniungit, & se unum cum eis esse ostendit: uel quia in nobis id agit, ut in Deo maneamus, & ipse in nobis. Ibidem. Et: Spiritus sanctus non patri & filio contribulus & consubstantialis est, coessentialis, coequalis, coaeternus, unius potestatis & gloriae. Libro 3. de Imaginibus cap. 5.

¶ Esse distinctam personam, Carolus Magnus: Inuenta est in utero habens de Spiritu sancto, non quod Saluatoris nostri Spiritus sanctus pater dicendus est, ut duo patres credantur: sed quod patris & filij idem Spiritus cooperator, & unius potestatis cum eisdem esse credatur. Lib. 3. de Imaginibus, cap. 3.

Vnde mittatur, Albinus: Spiritus sanctus a patre & filio aequaliter datur, imò & a seipso datur, sicut filius dicit: Spiritus ubi uult spirat. Lib. 2. de S. Trinitate, cap. 19.

De processione Spiritus sancti Aponius inquit: Spiritus sanctus uera ratione de uoce & uerbo, de patre & filio procedere comprobatur.

Albinus ait: Ergo hoc donum Dei, id est Spiritus sanctus, qui de patre & filio aequaliter procedit, ineffabilis quaedam patris filijque communio est. Et ideo fortasse sic appellatur, quia patri & filio potest eadem appellatio conuenire. Nam hoc ipse proprie dicitur, quod illi communiter dicuntur, quia & pater spiritus & filius spiritus, & pater sanctus & filius sanctus recte dicitur. Ergo ut nominibus iunctis, quae separatim utrique personae conueniunt, utriusque communio proprie significetur, uocatur Spiritus sanctus qui est tertia in S. Trinitate persona, patri & filio per omnia coequalis, coaeternus & consubstantialis. Et haec Trinitas unus est Deus, solus, bonus, magnus, aeternus, omnipotens. Lib. 1. de Trinitate, ca. 6.

De generatione & processione, Carolus Magnus lib. 3. cap. 3. inquit: Quis enim ista consideret? quis ista comprehendat? Si enim humanae natiuitatis Christi secreta non capimus, diuinae naturae mysteria quomodo capiemus?

Verum quia in illa coaeterna & aequali, & in corporali, & ineffabiliter immutabili atque in separabili Trinitate difficilimum est generationem a processione distinguere: sufficiat hoc credere, hoc firmiter tenere, hoc toto corde fateri, patrem ingentem, filium genitum, sed ex uere sanctum nec creatum nec genitum, sed ex patre & filio procedentem: ita duntaxat ut in confessione fidei omnes opinionationes, omnes uerborum nouitates caueantur, & his uerbis, hisque sententijs fidelium confessio roboretur, quae sanctae & uniuersales synodi in symbolo taxauerunt. Et: Spiritus S. solus de patre filioque procedit, ideo solus ambo nuncupatur Spiritus, procedit enim ex utroque, non nascendo, ut alicuius filius dici possit. Diceretur autem filius patris & filij, si eum ambo genuissent: non enim ab utroque est genitus, sed procedit. Ibidem.

¶ In quibus sit Spiritus sanctus, Aponius docet: Credentes, qui per doctrinam ipsius liberati sunt a malo sessore, portant Spiritum sanctum. Lib. 2. in Cant. canticorum.

Carolus Magnus inquit: Spiritus qui a patre filioque procedit, quia semper in eis nocetur radiare, qui suam innocentiam uel sanctitatem prauis operibus non patiuntur uiolare. Lib. 1. cap. 23. Et: Omnes fideles, qui ueraciter Christiani sunt, sanctum habent Spiritum. Lib. 4. cap. 20.

Albinus: Sed ista charitas (Spiritus S.) non tenetur nisi in unitate Ecclesiae Christi: nec illam habent, qui se diuidunt ab unitate catholicae pacis. lib. 2. de S. Trinitate, cap. 21.

¶ Quomodo Spiritus sanctus sit in Christo, ostendit Beda: Verum specialiter in Domino manet spiritus semper, non quomodo in electis eius iuxta mensuram fidei, sed sicut Ioannes ait: Vidimus gloriam eius, gloriam & quasi unigeniti a patre, plenum & gratiae & ueritatis. Manet autem in illo Spiritus, non ex eo tantum tempore quo baptizatus est in Iordane, sed ex illo potius quo in utero conceptus est uirginali. Nam quod in baptismo descendere uisus est spiritus, signum erat conferendae nobis in baptismo gratiae spiritualis, quibus in remissionem peccatorum ex aqua & spiritu regeneratis amplior eiusdem Spiritus gratia per impositionem manus episcopi solet celitus dari. Bene autem in specie columbae descendit Spiritus sanctus, quod multum simplex est animal, atque a malitia fellis alienum: ut figurate nobis insinuaret, quod simplicia corda quaerit, nec habitare dignatur in mentibus impuris, quales fuit Simon, Act. 8. Lib. 1. in Marcum, cap. 1.

Albinus inquit: In solo mediatore Dei & hominum, homine IESU CHRISTO, spiritus propter ueraciter manet: in quo nec sordidae cogitationis macula, quam refugerit, ullam inuenit.

uenit. Manſit autem totus in illo, non ex eo ſolum tempore quo hūc Ioannes ſuper eum uidit deſcendentem: ſed ex quo homo incipiens, eius miniſterio & opere cōceptus eſt. Libro 1. in Ioannem, cap. 1. Et: Notandum quoq; quōd ſemper in Domino māſerit Spiritus ſanctus: in ſanctis autem hominibus, quamdiu mortale corpus geſtauerint, partim maneat in æternū, partim rediturus ſecedat. Ibidem.

¶ De officio, operibus atq; effectib. Spiritus ſancti, inquit Beda: Spiritū ſanctū depoſitum bonum accepimus, qui quamdiu in nobis ſit, non peccamus. In ſextū caput Leuitici. Item: Donum Spiritus ſancti per olei imaginem designatur, ut nō ſolum remiſſio nem omnium peccatorū conſequi poſſitis qui purgatur, ſed ſpiritu ſancto impleri mereatur. In 14 caput Leuitici. Et: Quæ Domino inſpirante ſancti eius faciūt, more Scripturarum ipſe facere dicitur, qui iuuat ut faciant. Sicut etiā de Spiritu ſancto, cui eſt unā cum patre & filio uirtus atq; operatio, dictū eſt: Ipſe poſtulat pro nobis gemitibus innarrabilibus. Libro 4. in Samuelem, capite 9. Item: Quinquageſima die Dominicæ reſurrectionis uenit in Eccleſiam primitiuam Spiritus ſanctus, per quem nobis & deuotio pœnitendi inſunditur, & pœnitentibus donū uenæ conſertur. Libro 3. in Ezram, capite 23. Et: Spiritus ſancti gratia geritur, ut id quod bonum eſt, nobis etiam bonum uideatur. In præmio in Lucam. Item: Spiritus ſanctus plenitudo eſt bonorum Dei: & ea quæ diuinitus adminiſtrantur, non alia atq; ea ſubſiſtunt. Quia omnes utilitates quæ ex dono rum Dei gratia ſuſcipiuntur, ex iſto fonte emanant. Libro 3. in Lucam, cap. 11. Et: In ſancto ſpiritu ſanitas hominibus credentibus cōſtat: quia in ſancto ſpiritu, qui eſt donum Dei, remiſſio eſt omnium peccatorum credentibus. Libro primo in Ioannem, capite quinto.

Aponius ait: Spiritus ſanctus omnia ſcrutatur. Libro 2. in Cant. canticorum. Item: Spiritus ſanctus in terra reſta, id eſt uiuentium, doctor eſſe probatur. Libro 3. in Cant. Et: Anima ſine adiutorio Spiritus ſancti, nūquam quodammodo & inermis, inſidijs dæmonum deterretur. Lib. 5. in Cant.

Albinus inquit: De quo ſpiritu dixit, Adduxit Deus ſpiritum, & imminutæ ſunt aquæ? Bene de illo ſpiritu intelligi poteſt, de quo dictum eſt: Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. Tunc enim ferebatur, ut congregatis aquis in ſuum locum terra appareret. nūc autem adductus dicitur, ut ablatis è medio aquis diluuij, faciem terræ reuelaret. In quaſtionibus in Geneſim. Et: Ipſe paracletus, id eſt cōſolator dicitur, quia reuera dum

dona Sacramentorum diſtribuit, cōſolatio nem animæ præbet, per quem diſfunditur in cordibus noſtris Dei charitas, per quam nos tota inhabitat trinitas. Lib. 2. de ſancta Trinitate, cap. 19. Item: Sicut bonas cogitationes benignus ſpiritus immittit, ſic etiā malas cogitationes malignus ſpiritus ſuggerit. Libro 6. in Ioannem, cap. 13.

¶ Quomodo Spiritus ſanctus in Deo & alijs ſit, docet Beda: Notandum eſt, quōd ſemper in Domino manſerit Spiritus ſanctus: in ſanctis autem hominibus, quamdiu mortale corpus geſtauerint, partim maneat in æternū, partim rediturus ſecedat. Manet quippe apud eos ut bonis inſiſtant actibus, uoluntariam paupertatem diligant, manſuetudinem conſequantur, pro æterno deſiderio lugeant, eſuriant & ſitiant iuſticiam, miſericordiam, mundiciam cordis & tranquillitatem pacis amplectantur: ſed & pro obſervatione iuſticiæ perſecutionem pati non uereantur, eleemoſynis, orationibus & ieiuinijs, cæterisq; ſpiritus fructib. inſiſtere deſideret. Recedit autem ad tempus, ne ſemper infirmos curandi, mortuos ſuſcitandi, dæmones eiſciendi, uel etiam prophetandi habeant facultatem. Manet ſemper, ut poſſint habere uirtutem, qua mirabiliter ipſi uiuant: uenit ad tempus, ut etiam alijs per miraculorum ſigna, quales ſint intus, eſſulgeant. Homilia in epiphania Domini.

¶ Quare in columba apparuerit, Beda indicat: Bene Spiritus ſanctus corporali ſpecie apparuit, quia in natura diuinitatis à mortalibus uideri nō potuit. Bene ſicut columba, quia ſpiritus diſciplinæ effugiet ſcītum, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Lib. 1. in Lucam, cap. 3.

Albinus ait: Ideo autem nuſquam ſcriptū eſt, quōd Deus pater maior ſit Spiritu ſancto, uel Spiritus ſanctus minor Deo patre: quia non eſt ita à ſpiritu ſancto columba, in qua apparuit, aſſumpta, ut ille ignis in quo deſcendit ſuper Apoſtolos, in unam diuinitatis ſuæ perſonam, ſicut aſſumpta eſt à filio ex Maria uirgine humanitas in unam deitatis perſonam. Lib. 3. de S. Trinitate, cap. 8.

¶ De actionibus Dei inquit Beda: Quōd quædam latenter, quædam uerò per uiſibile creaturā uiſibiliter operatur Deus, pertinet ad gubernationem prudentiæ, qua omnes diuinæ actiones locorum temporumq; ordinis diſtinctione pulcherrima aguntur. Lib. 1. in Ioannem, cap. 4.

¶ Deus gubernat omnia. Aponius: Qui perficit greſſus ad currendū, qui illuminat oculos ad uidendum, qui aperit labia ad loquendum, qui uiſitatione ſua præſentis mortis timorem, perfectæ charitate intromiſſa cordi noſtro, foras expellit. Lib. 1. in Cant.

Albinus ait: Nec aliud est Deo operari, aliud uelle, sed idē est illi uelle & operari: quia uoluntas Dei effectiua est potentia, nec Deo aliud esse, aliud uelle, sed unum atq; idem: & hoc totum simplex, totum unitas, totum trinitas, homouision: quia esse quod substantiale est, unum est in patre & filio & spiritu sancto: & horum una actio est, sicut una uoluntas. Fuerunt enim omnia ab æterno in Deo. Lib. 2 de Trinitate, cap. 13.

¶ Deus nos nutrit. Beda: Multo amplius nobis Deus dedit, quod nos fecit & composuit ex anima & corpore, quā est alimentū atq; tegumentum: ut intelligas, eum qui dedit animam, multo facilius escam esse daturum. Lib. 4 in Lucam, cap. 12.

PHRASES DE DEO.

D Amasceus lib. 2 de Orthodoxa fide, cap. 1. Vnum etiam seculum est, secundum id quod dicitur Deus æternus, quinimō & prææternus: ipse enim & seculū fecit. Nā solus sine principio Deus existens, omnium ipse est factor seculorum, & omnium quæ sunt. Ac cum Deum dico: manifestum est quoniam patrem, & unigenitum filium eius Dominum nostrū IESVM CHRISTVM, & spiritum eius omnisanctum, unū Deum nostrum dico.

EX BEDA.

Dominus autem hic poenitere dicitur, sed more hominū: & hæc prima poenitentia Domini in Scripturis inuenitur de creatione hominis, quod hominē fecisset in terra. & hoc historialiter: uel quod illum fecisset in arbitrium, dum nihil proficiebat, sed peius ac peius peccauit. In 5 cap. Genes.

Poenitentia Dei non perturbatio sensus, quæ in homines cadere solet, retractantes quid improvidē mali commiserint: sed mutatio dicitur rerum transeuntium, immutabili præscientia manente diuina. Lib. 2 in Samuelē, cap. 11.

Deus qui in sua natura impassibilis semper est, & placidus, dolere tamen nostro more dicitur, cum homines quos ad se credendum laudandumq; creauit, hosti potius maligno quā sibi seruire considerat. Lib. 2 in Prouerb. Salom. cap. 19.

Est mos diuinę Scripturę, Deo quæ in nobis facit attribuere. Vnde dicit Apostolus: An uultis experimentum eius qui in me loquitur Christus? Loquitur ponit, pro loqui facit. & alibi dicitur, Spiritus postulat pro nobis: id est, postulare nos facit. In 3 Psalm.

Benedictio Dei accipitur propriē pro augmento uirtutū. iuxta illud: Benedicat nos Dominus Deus noster. Sicut econtrā maledictio eius, accipitur pro diminutione uirtutum. In 3 Psalm.

Scire Dei, pertinet ad esse, & ad saluatio-

nem: Nescire, ad non esse, & ad perditionem. Nescire Domini, ponitur pro reprobare, iuxta illud: Amen dico uobis, nescio uos. Non enim potest dici Deus, qui omnia scit, aliquid nescire, quasi ignorans: sed nescire eius est reprobare, id est nō defendere, quicquid dignum est perire. In 1 Psalm.

Dicitur ira in Deo, uis illa, qua iustissime uindicat subiectam creaturam, non cum motu, sed cum tranquillitate. Dicitur tamen hec uis cum tranquillitate ira in Deo, quantum ad illos qui patiuntur, quia ipsis Deus mortuus esse uidetur. Est autem ira Dei duplex: una præsens & occulta, altera manifesta & futura. Occulta & præsens est, quando praua mens hominis in hac uita deprimitur cæcitate. Manifesta autem in futuro erit, quando mali in gehennam ignis manifestē & irreuerabiliter dabuntur. In 2 Psalm.

Percipe auribus uerba mea. id est, Tale effectum erga me expectantem exhibeas, ut uidearis auribus percepisse uerba mea. Ad hanc enim similitudinem hoc dictū est: quia quando aliquis agit quod rogatur, uidetur percepisse uerba rogantis auribus. Non uerō quod Deus pater, qui totus oculus, totus auris est, aliquas aures ut creatura habeat: & quia improprie hoc dixerat, quomodo rectē intelligendum sit determinat. Subdit quantum ad uerba, Clamorem: qui pertinet ad animi uiuidam intentionem, in qua se intendat, sicut corpus in exteriori clamore: ut pet hoc innuat, se superius accepisse uerba, non quæ sunt uerberati aeris strepitu, sed quæ sunt uoce cordis. Quantum uerō ad Percipere, ponit intelligi: quoniam intellectus propriē ad clamorem animi pertinet, sicut aures ad uerba corporis. In quintum Psalmum.

Non tribuitur ascendere Deo, secundum localem motionem, quia omnia compler: Sed descendere Dei est hoc, quod summa diuinitatis maiestas per humilitatem humanę naturę uerbo unitæ nobis innotuit. Ascendere uerō est, quod per eandem humanitatem post mortem clarificatā resurrectione, ascensione, confessione magna Dei potestas declarata est. In 7. Psalm.

Deus, qui omnia, antequam fiant, nouit, non ideo nos inspicere dicitur, ut ex habitu uel motu nostro, quid in nobis sit, quasi nescius discat: sed ut nos discamus & admoneamur attendere, quā clementer atq; subtiliter hoc Deus iugiter in nobis exploret, quid circa salutem nostram nos tractemus: quantumq; sollicitudinem non solum pro præsentis uitæ subsidijs impetrandis, sed etiam pro æterna uita obtinenda habeamus. In 51. Psalmum.

Scire Dei, aliquando cognoscere dicitur, aliquando

aliquando approbare. Libro quarto in Lucam, cap. 13.

Impios & superbos non uidere Deus dicitur, tanquam ante oculos non habere. Ibidem, cap. 15.

Verbo dubitationis increpatur infidelitas, non opinatur diuinitas. Dominus scit quidē omnia, per quem facta sunt omnia: & tamen dubitando increpat infidelium corda. Lib. 5 in Lucam, cap. 18.

Respicere Domini, misereri est. Lib. 6 in Lucam, cap. 22.

Omnes tales motus cum de Deo dicuntur, non perturbari animi signa sunt, sed docentis magistri. Libro secundo in Lucam, capite septimo.

Deus summē bonus, autor mali nobis esse non potest: sed eius non saluare, Scripturę consuetudine perdere dicitur. Sicut dicitur indurasse cor Pharaonis, nō quod molle obdurauerit: sed quod meritis præcedentibus obduratum, misericorditer emollire noluerit. Et quod nos eum rogamus, ne nos indurata malo. Eius perdere animam, est à perditione saluam non facere. Lib. 2 in Lucam, capite 6.

Videre Dei, eligere uel amare est. Vnde est illud: Oculi Domini super iustos. Nā & nos quæ amamus, uidere: & ab his quæ execramur, intuitu festinamus auertere. Vidit ergo Iesus uidere se, quia elegit eligentem se, & amantem amauit. Libro quinto in Lucam, capite 19.

EX ALBINO.

Pater qui me misit, maior me est. Ostēdit, quod Christus homo non possit se conferre cum patre. In 6 cap. Eccles.

Ego & pater unum sumus. Vnum sumus, ait id est, Quod ille, hoc ego, secundum essentiam, non secundum relatiuum. Lib. 1 de Trinitate, cap. 7. Item: Ego & pater unum sumus: duo, propter personarum proprietatē. Lib. 3, de Trinitate, cap. 7.

Quod Apostolus ait, Christum Dei uirtutem, & Dei sapientiam, non ita intelligendum est, quod pater dici non possit uirtus uel sapientia: sicut dici non potest pater filius uel uerbum, quia hæc relatiua sunt nomina, sicut superius dictum. Illa uerò, id est uirtus & sapientia, substantialia sunt. Lib. 2 de Trinitate, cap. 14.

Descendamus, & confundamus linguas eorum. Descendere Dei est, humanos actus inspicere, uel eorum sensibus propinquare. Quod uerò plurali numero dixit Descendamus, & iterum, Confudit Deus labium uniuersę terrę: distinctione personarum sanctę Trinitatem, & operationis unitatem

in maiestate diuina uoluit ostendere. In questionibus in Genesin.

Quædam de Deo substantialiter, quædam uerò relatiuē dicuntur. Libro 1 de Trinitate, capite 4.

In Deo nihil quidem secundum accidens dicitur, quia nihil in Deo mutabile est: nec tamē omne quod de Deo dicitur, secundum substantiam dicitur. Libro 1 de S. Trinitate, capite 10.

Æternitas & incommutabilitas, negat accidentis alicuius in Deo instabilitatem: quia omne accidens secundum tempus uel esse, uel non esse potest, uel potuit, uel etiam poterit. Ibidem.

Sancta Scriptura solet decem modis, iuxta decem prædicamenta, de Deo loqui: sed aliter propriē, aliter translatiuē, aliter relatiuē. Ibidem cap. 15.

Vbicunq; in Scriptura sancta legitur Solus Deus, nō de unaqualibet persona in sancta Trinitate intelligendum est: sed de tota sancta Trinitate, quę equaliter operatur omnia quæcunq; operanda esse iudicat. Libro 2 de sancta Trinitate, cap. 18.

Iuxta hoc quod homo est, non potest se conferre cum patre, ut in Euangelio ipse ait: Pater qui me misit, maior me est. In 6 caput Ecclesiastę.

EX CAROLO MAGNO.

Animaduertendum est, quod inseparabilia sint opera Trinitatis: & quod facit pater, facit filius, facit & spiritus sanctus. & sicut sunt unius maiestatis, unius substantię, unius uoluntatis: ita etiam sunt unius operationis. Libro quarto de Imaginibus, capite uigesimo quarto.

Viuerē eius, nec initium, nec finem, nec mutabilitatē ullo modo sentit. Lib. 1 de Imaginibus, cap. 1.

Eius regnare à nostro regnare, nō minus quàm eius esse à nostro esse, & eius uiuere à nostro uiuere distat. Quippe cuius essentia sicut semper habuit esse & uiuere, ita etiam & regnare. Ibidem.

Regnare, immortalem esse, & ueracem, illi est naturale. Cæteris uerò qui hæc consequuntur, illius largitione est attributum, qui uerē regnat, solus immortalis & uerax est, doctore gentium prædicante qui ait: Est enim Deus uerax, omnis autem homo mendax. Et rursus: Qui solus habet immortalitatem, non quod & angeli & cæterę rationales creaturę immortalitatem non habeant, & ueritatis sint amatores: sed quod ille solus naturaliter sit & immortalis & uerax, cæteri uerò immortalitatem & ueritatem ex largitione illius consequantur: & aliud sit habere per semet, aliud in potestate donantis esse quod habeas. Lib. 1, cap. 1.

Nam cum essentialiter Deus dicatur creator omnium: est alius modus, quo abusuè dij & superæ potestates, & homines dij uocantur. Tertio namq; modo, secundū sacrilegā superstitionem aeræ potestates dij nuncupantur. Nam primo modo nullus essentialiter Deus dici potest, nisi ille qui est ineffabilis, incommutabilis, sempiternus, omnipotens, qui est summum bonum, singularis apex, trinus in personis, unus in natura, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Secundo modo, & angeli & homines dici possunt, ad quod dignitatis nomen non nisi Deo obediendo, & humilitatem amplectendo peruenitur. Tertius modus plures habet species. nam & dæmonia dij à gentibus, & sidera dij credebantur. Lib. primo de Imaginibus, cap. 3.

Explicat Albinus illud: Requieuit Deus die septimo, &c. id est, à nouarum creatione naturarum cessauit, non à gubernatione, de qua ipsa ueritas ait: Pater meus usque modò operatur. In primum caput Ecclesiastæ. Et: Quomodo conuenit quod in Genesi legitur: Requieuit Deus die septimo ab omnibus operibus suis? Et in Euangelio: Pater meus usq; modò operatur, & ego operor? Requieuit à nouarum cōditione creaturarum, non à conditarum gubernatione. Et ideo Deus tunc creator in sex dierum creatione putandus est, nunc uerò gubernator in totius mundi naturis. In quæstionibus in Genesin.

Et erant omnia ualde bona, quia à bono condita sunt creatore: sed non sic bona, sicut creator, qui solus est summum & incommutabile bonum. Libro secundo de sancta Trinitate, cap. 11.

DE CREATIONE.

Beda inquit: Creauit, quasi dicat machinauit. Propriè enim creare, absq; materia dicitur: facere aut, de materia. Cap. 1. in Genesin.

De rerum diuisione Albinus ait: Plurima in eis quæ facta sunt, & quod ex tempore coepit, distantia inuenitur esse. Nam quædam ex eis sunt spiritualia, quædam uerò uisibilia. Quiddam itaq; in eis factum dicitur, & non natum: ut cælum & terra, & multa in creaturis. Quiddam uerò factum dicitur, & natum, sed insensibiliter: ut arbores & herbæ de terra. Quiddam est factū, natumq; sensibiliter: ut homines & animalia. Lib. 2. de sancta Trinitate, cap. 9.

De architecto rerum omnium, inquit Damascenus libro 2. de Orthodoxa fide, cap. 5. Ipse Deus noster, qui in trinitate & unitate glorificatur, fecit cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt, ex nihilo ad esse deducens.

Beda inquit: Solus Deus esse rectè & pro-

priè dicitur: quoniā ab ipso omnia quæ sunt, ipsæ etiā rationales creaturæ, esse coeperunt. Lib. 2. in Iob, cap. 6. Item: Spiritus Dei ferebatur super aquas, cuius flatu omnes uiuificamur, & in quo subsistentes requiescimus. In 1. cap. Geneseos. Et: Quod ergo dictum est, In principio creauit Deus cælum & terram, materiam totius creaturæ ostendit, rationalis & corporalis, & angelorū & huius mundi. Vtrumq; igitur fecit Deus, materia & formam: sicut uox & uerbū simul fit, quāuis uox prior sit origine. Denique Scriptura ait, Qui fecisti mundum de materia informi. Sed materia facta est de nihilo, mundi uerò species de informi materia. Proinde duas res ante omnem diem & ante omne tēpus condidit Deus: angelicam uidelicet creaturam, & informem materiam. quamuis enim omnia simul facta sunt, &c. Ibid. Et cap. 2. Fecit Deus omne tempus, simul cum omnibus creaturis temporalibus. Item: Angeli omnino nullam possunt condere uel creare naturam. Solus enim creator est Deus: id est, ipsa Trinitas. Ibidem. Et: Per filium pater omnia condidit & creauit. Lib. 2. in Iob, cap. 9. Item: Trinitas Deus creauit omnia. Lib. 3. in Iob, cap. 14. Et: Iussio Dei non solum ad homines, nec solum ad aues & pecora uenit per angelicum ministerium, sed etiam ad illa quæ in aquis sunt. Si aut donauit Deus homini, mansueta facere etiam fera animalia: quanto magis angeli hoc possunt, quod dixi? Angeli autem omnino nullam possunt condere uel creare naturam. In 2. caput Geneseos. Item: Nullus habet potestatem emittendi spiritum, nisi qui animarum conditor est. Lib. 4. in Marcum, cap. 15.

Aponius ait: Quicumq; ergo unum Deum omnium factorem in tota uirtute crediderit adorandum, & hunc per uerbum & spiritū sibi coæternum omnia fecisse quæ sunt formata, esse rectus in conspectu Dei probabitur. Lib. 1. in Cant. canticorum.

Albinus: In principio fecit Deus cælum & terrā: id est, in Christo, qui est filius Dei, qui est uerbū Dei, qui est uirtus & sapientia Dei: sicut in Psalmo dicitur, Omnia in sapientia fecisti. sed ipse idem filius ante omnia semper est, & semper Deus, & semper in Deo. Libro 2. de S. Trinitate, cap. 14. Et: Diuersitates creaturarū & commutabilitates ab ipso solo & incommutabili Deo creatæ sunt. Quia omnia quæ sunt in cælo & in terra, absq; ulla dubitatione sicut uoluit fecit. Hoc quoq; sciendum, quod omnis substantia quæ Deus non est, creatura est: & quæ creatura non est, Deus est. Ibidem cap. 9. Item: Eorum quæ sunt, uel fuerunt, uel futura sunt, causa est Deus, & horum dator & creator. Et non est dicere, hoc esse ipsum Deum, quæ sunt illa, quibus

quibus ut essent dedit: nec alicui creaturæ partem suæ substantiæ dedit. Et cum ipse sit immutabilis, mutabilia sine sua mutabilitate creauit. Libro secundo de sancta Trinitate, capite primo. Et: Quicquid in natura creaturarum est, creatura est Dei, cuius omnipotentia ea gubernat, regit & implet quæ creauit. Ibidem cap. 4. Item: Operatione, id est uirtute Dei, quæ est filius, apparuerunt omnia, & facta sunt sicut uoluit, & quando uoluit, & quomodo uoluit, qui fecit omnia: sed non ille factus, per quem facta sunt omnia. Ibidem cap. 13. Item: Creaturas ergo fecit Deus per filium. Ibidem capite decimo-quarto.

Item: Vnus est Dominus hominum, uolucrum, quadrupedum & piscium. Gregorius papa in epistola ad Saxones. Et: Deitas omnium causa, & perfectè cuncta conficiens, omnia sua bonitate ab ijs quæ non erant ad esse produxit. Nicenum Concilium septimum falsò sic dictum. Item: Omnis creatura à Deo condita, & quæ ab eo quod non est, id quod iam est, substantialem facultatem sumpsit: nunc ipsius mandato mota et gubernata, nouit creatoris præceptum seruare, ueluti ab ipso sic prædisposita, siue inanimata sit, siue animata. Concilium Nicenum secundum, actione sexta, tomo secundo Conciliorum.

Carolus Magnus inquit: Deus imperantolucem condidisse legitur, & aquas ab aquis discreuisse, & limitem his, ne denuò confunderentur, firmamentum posuisse, & terram multigenis seminibus fecundasse, & celum splendidis siderum fulgoribus perornasse, & aquas natatilibus, aera uolatilibus compleuisse, & hominem siue omnium regum creationem patrassè. Libro primo de Imaginibus, capite quarto. Et: Per ineffabilem potentiam Dei, omnis mundi compago condita esse dinoscitur. Libro quarto, capite secundo.

Ex nihilo omnia facta esse, Damascenus asseruat libro secundo de Orthodoxa fide, capite quinto. Vniuersa hæc quidè, celum, terram, aërem, ignem, aquam, non ex substantia materia: alia autem ex ijs quæ ab ipso factæ sunt, puta animalia, plantas, semina: Hæc enim ex terra, aqua, aereq; & igni, Conditoris præcepto exorta sunt.

Beda ait: Non omnia ex nihilo fecit Deus: sed quædam ex nihilo, quædam ex aliquo condidit Deus. De nihilo, mundum & angelos & animam: ex aliquo, hominem, & pecora, & cæteras creaturas. In primum caput Genesim & terram, Deus ex nihilo fecit: et de una earum, uelut de materia informi, cæteras creaturas distinctas siue formatas instituit: in-

ter quarum creationem & aquas credimus factas: quarum quidem conditionem in principio Genesis scriptam non legimus, aliarum uerò penè omnium facturam in libris Domini recensemus. In 3. librum Iob, cap. 7.

Albinus inquit: Creaturæ de nihilo factæ sunt, celum, terra, angeli, lux, aer, aqua, anima hominis. In Quæstionibus in Genesim.

Quomodo creata sint. Beda: Nihil medium est inter opus Dei atq; præceptum, quia in præcepto est opus: denique dixit & facta sunt. Vides igitur quod dubitari non potest, quia uoluntas Dei potestas est. Lib. 2. in Lucam, cap. 5.

Albinus inquit: Deus senario numero mundi creatione perfecit, quia ille numerus perfectus iuxta Arithmeticæ disciplinæ rationem legitur esse: & ut ostenderet Deus, omnia perfecta & ualde bona se condidisse. In Quæstionibus in Genesim. Item: Quicquid à Deo creatum est, bonum est: & omnis homo quantum creatura Dei est, bonus est: quantum uerò se subijcit per liberum arbitrium diabolo, à patre diabolo est. Bona est enim hominis natura, sed uitata erat per malam uoluntatem, & inde à patre erat diabolo. Lib. 4. in Ioannem, cap. 8.

Ordinata esse omnia, Beda docet: Quæcunq; sunt, quantumcunq; nobis uideantur inordinata, omnia tamen ordinem sortiuntur à Dei prouidentia. In 44. Psal.

De fine, ait Beda: Vnaqueq; creatura uia Dei est, per quam ad Deum cognitionem, dum condita ab eo cognoscitur: siue uia Dei illæ sunt, quando cuilibet creaturæ rationali Deus quali ad eandem ueniens innotescit. Lib. 3. in Iob, cap. 8.

Albinus inquit, Terram hominum causa factam esse: In 1. cap. Ecclesiastæ. Et: Quid amplius habere possumus in hoc seculo laborando, quam ut nos erudiamur ex diuersitate creaturarum, creatoris agnoscere magnitudinem, et omne bonum esse quod Deus fecit: qui dedit mundum hominibus ad inhabitandum, ut fruantur eo, & uarietates intelligent temporum, nec querant quomodo creata sint omnia, quare hoc uel illud ab initio mundi usq; ad consummationem fecerit creare, manere, mutari. In tertium caput Ecclesiastæ.

Non duraturum esse semper mundum, Albinus testatur: Signanter dixit, Terra in seculum stat: non, in secula seculorum. quia celum & terra transibunt, & ecce facta erunt omnia noua. In 1. cap. Eccles.

Damascenus lib. 4. de Orthodoxa fide, capite 21. Vnum est principium ab omni malignitate liberum. At si hoc dicunt Manichæi, unde malum? Impossibile enim, ex bono malum habere ortum. Dicimus, quod malum nihil aliud

aliud est quam boni priuatio: & ex eo quod secundum naturam, in id quod præter naturam prolapsio. Nam nihil malum, secundum naturam. Cuncta enim quæcūq; fecit Deus, bona sunt ualde, secundum quod facta sunt. Sic igitur manentia quemadmodum creata sunt, existunt ualde bona. Cum autem uoluntariè discedunt ex eo quod secundum naturam, in id quod præter naturam prolapsa, in malo statuuntur. Secundum naturam igitur, omnia subdita & parentia opifici. At quædo aliqua creaturarum uoluntariè rebellaue- rit, & inobediens facta fuerit ei qui creauit illam, in seipsa parit maliciam. Malicia enim non substantia est, neque substantiæ proprium, sed accidens: id est, ex eo quod secundum naturam, in id quod præter naturam, uoluntaria auersio, quod quidem est peccatum.

In principio, id est in filio, fecit Deus cælum & terram. Beda in 1. cap. Genes. Item: In principio creauit. Principiū Christus est, qui in Euāgelio dicit: Ego sum principium. Ibidem. Verū illa pugnant cum explanatione Iohannis 1.

De arcu, inquit Albinus: Arcus in signum securitatis datur, quia præsciuit Creator formidabiles hominum animos, ne iterum diluuiū delerentur, dum sæpius inundationes pluuiarum cernerent. In quæstionibus in Genesin.

DE PROVIDENTIA DEI

Quid sit prouidentia, docet Damascenus libr. 2 de Orthodoxa fide, cap. 29. Prouidentia est, quæ ex Deo est, in ea quæ sunt, cura. Et rursus: Prouidentia est uoluntas Dei, per quam omnia quæ sunt, conuenientem gubernationem suscipiunt.

Albinus ait: Idcirco Deus certa ratione cū ita moderatus est, & iussit humanis uisibus elementa inferuire, ut homines uidentes hæc, intelligant esse prouidentiam Dei, & timeant à facie Dei, dum ex rerum æqualitate, cursu, ordine atq; constantia intelligunt creatorem. Pulchrè autē temperauit dicens, Ut timeant à facie eius: uultus quippe Domini super facientes mala. In tertium caput Ecclesiastæ.

Duplicem esse prouidentiam, testatur Damascenus Libr. 2 de Orthodoxa fide, cap. 29. Prouidentia uerò, hæc quidem secundum acceptionem, hæc autem secundum permissionem. Secundū acceptionem sunt, quæcunque sine controuersia bona sunt. Sunt & quædam secundum permissionem: nam finit frequenter iustum incidere in calamitates, ut uirtutem quæ in illo latebat, alijs apertam manifestamq; faciat: ut in Iob. Aliquando finit quippiam absurdum fieri, ut per operationem quæ absurda uidetur, magnum a-

liquid & admirabile dirigat & operetur: ut per crucem, salutem hominum. Et alio etiam modo finit sanctum male affici, ut ex reata conscientia nō excidat, aut ex indulta eiuirtute gratiæ in superbiam non extollarur: ut in Paulo. Interdum deferitur quis in malis, ad uitam aliorum in melius commutandam, ut alij uidentes quod apud illum est, emendentur: ut in Lazaro & diuite. Naturaliter enim ipsi uidentes alios patientes, corripimur. Relinquitur & quis ad alterius gloriam, non per proprium aut parætum peccatum: ut cæcus à natiuitate, ad gloriam filij hominis. Rursus finitur quis pati in alterius zelum, ut gloria patientis magnificetur impiger alijs stimulus exciteretur spe futuræ gloriæ, & futurorum desiderio bonorum: ut in martyribus. Permittitur & quis quandoque in turpem incidere actionem, ad emendationem deterioris affectus. uerbi causa: Est quis elatus in uirtutibus, & rectè factis suis: hunc finit Deus in adulterium prolabi, ut per casum in cognitionem propriæ infirmitatis ueniens, humiliatus confiteatur Domino. Item: Sciendum etiam, quod multi sunt modi prouidentia Dei, qui neque sermone explicari, neque mente comprehendiqueunt. Ibidem.

Omnia Deum curare, docet Damascenus libro secundo de Orthodoxa fide, capite 29: Deus (inquiens) est, qui est factor & prouisor.

Beda inquit: Mirè omnipotentem prouidentiam describit superni protectoris, cum dicit animam uiri sancti quasi fasciculo uiuentium apud eum necesse custoditam. Si- cut enim facillimum est cuilibet fasciculum herbæ uel sceni sua manu retentum conseruare: ita uirtus Domini & saluatoris nostri, omnes per orbem electos ab initio usque ad finem seculi, ne qui ex eis ulla ratione pereant, sine labore tuetur. Quæstione sexta in libros Regum. Item: Scripturæ sanctæ de Deo secundum hunc modum loquuntur, quod Deus scilicet rerum omnium conditor, quæ semel creauit indefinenti gubernatione prouidentia suæ regens, semper facere dicatur. Libro tertio in Iob, capite sexto. Et prouidentiam suam Deus, quæ cuncta dis- pensat & regit, in his locis multimodo copiosq; sermone significat. Vnde ait ad Iob: Si potes ubiq; esse, & nosse omnia quæ creata sunt, & si abditos terrarum sinus penetra- re potuisti. Libro tertio in Iob, capite septimo. Item: Quod si uolatilia absque cura & ærumnis Dei aluntur prouidentia, quæ hodie sunt, & cras non erunt, quorum anima mortalis est: & cum esse cessauerint, semper non erunt: quanto magis homines, quibus æternitas promittitur, Dei regun- tur.

tur imperio: Libro 4. in Lucam, capite 12.

Albinus ait: Propterea admoneo, ut id omni modis caueas, ne putes absentem Deum ab operibus tuis, imò & cogitationibus peruersis, sed eum timeas: & scias in cunctis operibus tuis eius prouidentiam esse, teq; liberrò arbitrio conditū, non cogi, sed uelle quod facias. In 5 cap. Ecclesiastæ. Item: Quamuis nemo sit conscius futurorum, tamen scire de ber omnia à Deo ad utilitatem hominū fieri, & non absq; eius uoluntate disponi, sine cuius dispositione nec unus passer in laqueum cadit. In 8 cap. Eccles.

DE PRÆSCIENTIA DEI.

Damasceus lib. 2 de Orthodoxa fide, cap. 30 inquit: Operæ præciū est agnoscere, omnia præscire Deum, non aut omnia prædissimulare atq; prædestinare. Præscit enim & ea quæ in nobis, non prædissimulat autem hæc. Nam non uult prauitatem fieri, neq; cogit, neque uim adfert uirtuti: quare præsciæ infusionis diuinæ opus est prædissimulatio. Prædissimulat autem ea quæ nō in nostra potestate sunt, secundum præscientiam suā. Et paulo post: Sciens autem præcognitor Deus, quod in transgressionem laberetur homo, & corruptioni subiaceret, fecit ex eo foemina, illi secundum ipsum auxiliatricem, per eam propagationem quæ post transgressionem esset generis ex successione conseruatio.

Albinus ait: Nulli dubium est, quod ortus & interitus hominum Deo notus sit & præfinitus. In 3 cap. Eccles.

DE ANGELIS BONIS.

De appellationibus ait Beda: Propter annunciationem salutis mirè Deus & angelus dicitur. ut, Angelus loquebatur in rubo ad Moysen, & dicebat ei: Ego sum Deus Abraham, &c. Aliquando in Scripturis & homines nomen angelorum accipiunt. ut Malachiæ 2. Labia sacerdotis custodient sapientiam, & legem ex ore eius requirunt, quia angelus Domini Sebaoth est. Lib. 3 in Iob, cap. 3.

Sub nomine Lunę siue stellarum, angelos & supernas potestates intelligere possumus, quod ad comparisonem diuinæ reuerentiæ immundi & tenebræ possunt uideri: ex eo utiq; quoniam natura conditæ creaturæ, licet non peccet, capax tamen delicti est: ut apparet in angelis eiusdem naturæ peccantibus. Sed post eos nullum angelorum peccatū credendū est, quia liberum arbitriū suum in solius Dei charitatem agnita sui conditioneauerunt, immobiles facti sunt, persistentes in ueritate, in qua prædictus angelus cum suis stare noluit. Proinde angelorum uoluntas per amorem Dei facta est inconuertibilis, quæ in Deo una atq; eadem esse creditur

per naturam, & ideo ipsi soli incorrupto honore & gloria permanent. Beda lib. 2. in Iob, capite 8.

Angelus uocatur Iohannes, non naturæ societate iuxta hæresin Origenis, sed officij dignitate. Angelus enim Græcè, Latine nuncius dicitur. Nec mirandum, mysticè angelū nominari eum, quo inter natos mulierum maior non surrexit: cum constet, omnes qui sacerdotij gradu ritè funguntur, ob euangelizandi officium angelos posse uocari, dicente propheta: Labia sacerdotis custodient sapientiam. Beda cap. 1. in Marcum.

Idcirco angeli priuatis nominibus censentur, ut signetur per uocabula etiam in operatione quid ualeant. Ad Mariam ergo uirginē Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur. Illum quippe nunciare ueniebat, qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. Per Dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui uirtutum Dominus, & potens in prælio contra potestates aereas ad bella ueniebat. Beda libro primo in Lucam, capite 1.

Damasceus libro 2 de Orthodoxa fide, cap. 3. Angelus est substantia intellectualis, semper mobilis, suæ potestatis, arbitrioq; libera, incorporealis, Dei ministra per gratiam non natura immortalitatem consecuta, cuius substantiæ speciem & terminum solus creator agnouit.

¶ De differentia angelorum inquit Damasceus ibidem: Siue æquales secundum substantiam sint, siue ab inuicem discrimen sortiti, nescimus. Solus autem qui fecit ipsos, Deus scit, qui omnia nouit. Differunt autem ab inuicem illuminatione & statione, siue ad illuminationem situm stationemq; habentes: siue ad stationem, illuminationem participant. Approbat deinde Dionysij distinctionem.

Item: Ipsorum sanctorum angelorum præstantes ordines, neq; intelligere neq; inuestigare omnino possumus. Germanus patriarcha Constantinopolitanus, in epistola ad Iohan. episcopum Synnaden, tom. 2. Concil.

¶ Vnde sint, Damasceus docet libro 2 de Orthodoxa fide, cap. 3. Per uerbum Dei creati sunt angeli, & per sanctificationem Spiritus sancti perfecti, proq; suæ dignitatis & ordinis ratione illuminationem & gratiā participant circumscripti sunt. Nam cum sint in cœlo, in terra non sunt. Et in terram à Deo missi, non remanent in cœlo. Non continentur portis, muris, claustris & signaculis: his enim indeterminabiles sunt. Ibidem Damasceus sentit, primo die Angelos creatos esse.

¶ Angelos esse confirmatos, Beda docet inquit: Et si angelica uel omnis creata natura

tura capax delicti est, tamen per donum & gratiam creatoris sui sancti angeli ita in amorem charitatis illius transierunt, ut iam nec uelint nec possint peccare. Libro primo in Iob, capite quarto. Et: Cœli firmati sunt uerbo Domini: id est, hoc quod cœlestis exercitus, ut Cherubim & Seraphim prauaricante diabolo præstiterunt, non ex se, sed à Domino patre & uerbo eius habuerunt: & non pars uirtutis, sed omnis uirtus eorum est à spiritu oris eius, id est Domini, id est à Spiritu sancto. In trigésimū secundum Psalmum. Et: Quod cœlestes spiritus præstiterunt in ueritate, hoc non habuerunt ex se, sed ex Dei inhabitatione. In centesimū duodecimum Psalmum. Item: Supercœlestes spiritus ad uerum diem, id est ad ueram claritatem pertinentes, quod apostatæ angelo non adhæserunt, sed perseverarunt in ueritate, hoc non ex se, sed ex tua ordinatione: id est, ex dispositione tua, & uoluntate. Et uerè ex te habent, quoniam seruiunt, subiacent & parent tibi per omnia: nō solum terrena, sed & cœlestia. In 118 Psalmum.

Albinus: Duas creaturas rationales condidit creator, unam cœlestem, alteram terrestrem: & utramq; liberi arbitrij potestate nobilitauit, ut uoluntariè in dilectione Dei & diuinæ potentiae laude perpetualiter atque beatè permanerent. In procemio lib. 3 de Sancta Trinitate.

¶ Dignitas angelorum. Beda: Quot sancti sunt angeli in regno Dei, quilibet in eis minor, maior est utiq; quolibet sancto & iusto portante corpus, quod corrūpitur, & aggrauat animam. Libro secundo in Lucam, cap. 7.

¶ De apparitione angelorum inquit Albinus: Quapropter probabili ratione uideri potest, patribus nostris ante incarnationē Christi, sub persona Domini apparuisse uel locutos esse angelos: nec illos etiam in sua apparuisse substantia credendum est, sed in subiecta creatura, quæ ab illis tempore opportuno assumpta est. Ita etiam angelicam carnalibus oculis naturam inuisibilem esse, certissimum est. Libro secundo de sancta Trinitate, cap. 17.

Carolus Magnus inquit: Angelorum natura immortalis. Sunt enim natura spiritus, officio angeli: qui ut ab hominib. uideri possint, corpora ex lucidissimo æthere, nec expictorum opificijs assumere creduntur. Lib. 3 de Imaginibus, cap. 20.

De colloquio angelorum inquit Beda: Collocationem angelorum ego existimo mobilem quendam uoluntatum fuisse cōsensum potius, quàm sonora colloquia: quoniā spiritus sunt, & non corpora membris composita. Vnde fieri potest, ut similes motus per

subtilitatem naturæ suæ in se perspexerint & hoc dictum sit colloquium. Non enim quicquam affectuum suorum adinuicem latere spiritus potest. Simples enim creaturæ, nullum habentes quasi obstaculum corpulentum, perspicuæ sibi sunt. Vnde arbitror, quod lingua illa quæ est eis secundum conditionis suæ modum, longè dissimiliterque insuspicabili distinctione, siue sono uocis quæ sit uerberato aere, quod uolunt illico enuncient, nec sit necesse eis humano more breuissimi saltem temporis spacio loquelā à cogitatione discernere. Illud tamen imobiliter est tenendum, nullo modo in silentio agi militiæ cœlestis officia, cum legamus angelicas potestates ante sedem Domini in laudem gloriæ eius indefessis uocibus personare: neq; ullo modo Apostolum dicturū fuisse, Si linguis hominum loquar & angelorū, nisi essent angelorum linguæ, sicut hominū sunt: quamuis angelicæ dissimiles sint humanis. Est ergo aliquod magnum, atque ipsum ualde secretum, super diuersitate linguarum inter terrigenas & ministeria superna discernimen. Lib. 2 in Iob, cap. 7.

Angeli non sunt rerum conditores. Damascenus li. 2 de Orthodoxa fide, cap. 3. Qui cūq; autem dicunt, angelos esse conditores cuiuscūq; substantiæ, ipsi os diaboli sunt, eorum quidem patris. Creatura enim cū sit, non sunt conditores: omnium uerò factor, & prouisor & contentor Deus est, solus in-creatus.

¶ In loco esse angelos, Damascenus docet. Angelus corporaliter non continetur, quasi formam, figuramq; recipiat in loco tamē dicitur esse, propterea quod adest intelligibiliter, & operatur secundum suam naturam. Et non dicitur esse nusquam, sed alicubi intelligibiliter circumscribi, ubi & operatur. Non enim potest secundum idem diuersis in locis operari, quod solius est Dei. Lib. 1. de Orthodoxa fide, cap. 17.

De officio bonorum angelorū, inquit Damascenus lib. 2 de Orthodoxa fide, cap. 3. Fortes sunt angeli, & prompti ad diuinā implendam uoluntatem: & ubiq; confestim inueniuntur naturæ agilitate, ubicūq; diuinus iussus nititur. Et custodiūt partes terræ, & gentium & locorum præfides, ut à suo conditor re sunt ordinati: & ea quæ sunt apud nos, dispensant & auxiliantur nobis. Omnino autem secundum diuinam uoluntatem & præordinationem supra nos sunt, semperq; circa Deum existunt, ægrè difficulterq; in malum mobiles, sed non immobiles. Nunc autem immobiles nō natura, sed gratia. Et Dei, qui solus bonus est, assistentia uident Deū p̄ capacitatis indultu, illaq; pascuntur alimonia. Supra nos sunt & incorporei, et omnino corporeæ

corporeæ perturbationis immunes, non tam impassibiles. Sola enim impassibilis diuinitas. Transfiguratur quomodocumq; dominator iusserit Deus, & sic hominib. appareret, & diuina reuelat mysteria. In cœlo cōuersantur, & unum opus officiumq; habent, hymnis Deum collaudare, & diuinæ eius ministrare uoluntati.

Beda ait: Angeli ascendentes & descendentes, angeli sunt, qui ministrant hominibus: id est, misericordes & immisericordes. In 28 caput Geneseos. Et: Licet & de sanctis credere angelis, quia minus uitam electorū despexerint hominum, postquā Deum ac Dominum suum, in tantum amare genus humanum cernebant, ut etiam ipse homo fieri, inter homines conuersari, ac mori dignaretur. Hinc est enim, quod ante incarnationem eius, adorari se ab hominibus patienter ferunt. Iohannem uerō in Apocalypsi, adorare se incipientem prohibet angelus. Libro 6 in Cantica canticorum, capite 8. Item: Expandunt ergo alas Cherubim, & propitiatorium tegunt: quoniam angeli omnem suæ naturæ potentiam, qua in altis habitare & cuncta supernæ illius patriæ loca leui ac læto itinere penetrare meruerunt, in obsequium sui conditoris offerunt, ac uelut propitiatorium contuentes obumbrant, id est honorant uelando: quia totum quem habent statum perpetuæ felicitatis, eius gratiæ deputant, à quo nihil mali uelle posse acceperunt. Libro primo de Tabernaculo, capite quinto. Et: Qui Deus, superna cœlorum regna spiritibus angelicis, ad laudem & gloriam atque honorem sui nominis ac maiestatis, in perpetuum miro ordine collocauit. De quibus plura loqui pertimescimus, quia soli Deo scire est, quomodo uel quemadmodum eorum inuisibilis, absq; contagione seu diminutione in sua sola puritate consistat natura. Homilia in solennitate omnium sanctorum. Item: Alij ex illis ad nos in mundum missi, futura prædicando perueniunt: alij ad hoc sunt constituti, ut per eos signa & miracula frequentius fiant: alij subiectis angelorum spiritibus præsent, eisq; ad explenda diuina mysteria disponendo principantur. Alij mira potentia cæteris præeminent, pro eo quod eis ad obediendum alia angelorum agmina subiecta sunt: alij tanta diuinitatis gratia replentur, ut in eis Dominus sedeat, & per eos sua iudicia decernat: alij tanto perfectiori scientia pleni sunt, quanto claritatē Dei uicinius contēplantur. alia uerō ita Deo cōiuncta sunt angelorū agmina, ut inter hæc & Deum nulli alij intersint: & tãto magis ardent amore, quanto subtilius claritatem diuinitatis eius aspiciunt. Talibus à primordio incipientis uitæ beatorum spirituum distin-

ctionibus, superna cœlorū regna à Deo conditore in perpetuū mirabiliter collocata subsistunt. Eadē homilia. Et: Angeli boni hominibus ad custodiam deputati sunt, de quibus dicitur in Euangelio: Angeli eorum semper uident faciem patris. In 23 Psalmum. Item: Boni angeli potestatem habent corporaliter nocendi malis hominibus. Tres enim angeli, quos Loth in hospitio recepit, boni fuerunt: per quos tamen Sodomæ subuersio facta est. Quod autem boni angeli bonis hominibus corporalem aliquam læsionem intulerint, non legitur. In 77 Psalmum. Et: Cū ad nos ueniunt angeli, sic exterius implent ministerium, ut tamen nunquam desint interius per contemplationem. Et mittuntur igitur, & adstant: quia etsi circumscriptus est angelicus spiritus, summus tamē spiritus ipse qui Deus est, circumscriptus nō est. Angeli itaque & missi ante ipsum sunt: quia quolibet missi ueniunt, intra ipsum currunt. Libro primo in Lucam, capite primo. Et: Aliter angelus Mariam, angelus Ioseph, angelus pastores instruit. Et concipiendum, & conceptum, & natum cœli ciues Dominum testantur: ut & mortales sufficienter imbuant, & suum auctori seruitium incessanter impendant. Nam & in sequentibus tentato, passuro, resurgenti atq; ad cœlos ascendenti semper adesse perhibentur. Lib. 1. in Lucam, cap. 2. Item: Vno euangelizante nuncio natum in carne Deum, mox multitudo militiæ cœlestis aduolans, consono in laudē creatoris ore prorumpit, ut & sui sicut semper obsequij deuotionē Christo impendant: & nos suo pariter instituunt exemplo, quoties uel aliquis fratrum sacræ eruditionis uerbis insonuerit: uel ipsi lecta siue audita, quæ pietatis sunt, ad mentem reduxerimus, Deo statim laudes ore, corde & opere reddendas. Ibidem. Et: Angeli amici Christi sunt, quia uoluntatem eius continuō in sua stabilitate custodiunt. Vicini quoq; eius sunt, quia claritate uisionis illius sua assiduitate perfruntur. Libro 4. in Lucam, cap. 15.

Aponius ait: Angelorum custodia erga animas contra dæmonum impugnationem, iussu creatoris constituta probatur. Libro 5 in Cant. canticorum.

Albinus ait: Deus angelos suos super iudices & reges terræ præposuit, qui possunt utiq; prohibere iniusticiam, & magis in terra ualere quàm quæuis hominum potestas. In 5 caput Ecclesiastæ. Et: Iubet, ne post regem de sanctis quoque facillè detrahamus: & eis quos uiderimus sapientia, scientia, uirtutibusque ditatos, lingua mordaci derogemus: quod angeli qui terram circumeunt, & sunt administratores spiritus, & in Zacharia loquuntur, (Circuuiimus terrā: ecce omnis

terra habitatur & flet) ad instar auium, ad cœlum nostra uerba perferant, & cogitationes: & quod clam cogitamus, scientiam Dei non latere. In 10 caput Ecclesiastæ.

Carolus Magnus inquit: Angeli conditori suo in cœlis assistentes, de sua perpetua beatitudine lætantur. Libro 1. de Imaginibus, cap. 20. Item: Nec solum de illorum, quos secum intus habent, hominum iustorum felicitate lætantur agmina cœlestia: uerum etiam nostri, qui foris adhuc positi, de profundis ad Dominum clamamus, continuam curam gerunt. Ibidem. Et: Ita angeli suam perpetuam innocentiam conseruant, sic de animarum sanctarum in cœlis beatitudine congaudent, ut eis quoque quos in terris adhuc peregrinari conspiciunt, electis opem ferre non desinant, donec & illos ad cœlestem patriam introducant. Ibidem.

DE DIABOLIS.

Beda inquit: Serpens ille indicat diabolum, qui inde serpens dicitur, quod uolubili uersetur astutia. In tertium caput Geneseos. Item: Diabolus quando prædam agit de sanctis, tanquam de maioribus rebus, ut leo habendus est: quando uero minima querit auferre, formica dicendus est. Libro primo in Iob, capite quarto. Et: Potest & diabolus fur, homicida & adulter intelligi. quia decipiendo hominem factus est homicida, ut ait Dominus: Ille homicida fuit ab initio. Diuinitatem quoque sibi per superbiam permit- tendo, quam præsumptione animi sui tentauit inuadere, uelut fur inuentus est, qui aliena conaretur auferre. Qui etiam uirginalem illam & castam dilectionem Dei amisit, dum adulterino ambitu contra Dei sui & Domini amorem faciens, propria uoluntate quæsiuit. Libro secundo in Iob, capite septimo. Item: Diabolus in multis locis Scripturæ propter sequitiam & fortitudinem leo nominatur. De hoc igitur Dominus ait, quod nemini nocere possit, nisi à Deo acceperit potestatem. Iusto ergo iudicio eius homines illi traduntur: quia ille omnino uires non habet dominandi, nisi ipse permiserit. Libro tertio in Iob, capite octauo. Et: Quando diabolo corui nomen aptamus, dicimus eum nigrum criminibus, atque teterimum, & qui in tenebris nequitiarum omnino commoretur. Libro tertio in Iob, capite octauo. Item: Dæmones recte uolucres cœli, siue quia cœlestis spiritualisque sunt naturæ, siue quia per aera uolitant, appellantur. Libro primo in Marcum, capite quarto.

¶ Diabolos non natura tales factos à Deo, sed ex lapsu proprio suam maliciam acquisiuisse, Damascenus docet libro 2 de Ortho- doxa fide, capite 4. Non natura, inquit, mala

CAPVT IIII.

facta (loquitur de angelicis uirtutibus) sed bona existens, & à bono facta, & nullo pacto in se ipsa à conditore maliciæ uestigium tenens, non ferens illuminationem & honorem quem ipsi conditor indulserat, libera uoluntatis potestate demutata est ex eo statu qui secundum naturam, in eum qui contra & præter naturam est. Et eleuata est aduersus Deum, qui illam fecit, rebellare illi uolens, & prima prolapsa à bono, in malo constituta. Item: Libera, inquit, uoluntatis potestate tenebræ facta est. Item capite 27. Diabolus, qui à conditore bonus factus, merita arbitrij potestate, maliciæ inuentor effectus est, & quæ cum eo sunt apostaticæ de- fertricesque uirtutes, id est dæmones. Reliqui autem angelorum chori in bono perstiterunt. Et libro quarto, capite uigesimo primo: Malus ne ergo diabolus? Secundum quod factus est, non malus, sed bonus. Angelus enim lucidus & splendens ab opifice creatus est liberæ potestatis, quippe qui rationalis: uoluntariè uero à uirtute secundum naturam discessit, & in caligine maliciæ factus est à Deo elongatus, solo bono & lucis indultore. Ex ipso namque omne bonum benignè fit: & quantum ab ipso elongatio uoluntate fit, non loco, tantum in malum proruitur.

Beda ait: Præuacatione factus est alienus. Libro 2 in Iob, capite 1. Item: Hunc lapidem metaphoricè diabolum in hoc loco intelligere possumus, qui propter errores suos quibus totum mundum inuoluerat, lapsus caliginis dictus sit: qui cum fortis & potens sit per naturam qua à Deo est conditus, confidens per superbiam in uirtute sua, & non in Domino & Deo creatore suo, amisit sapientiae lumen, conuersus in stulticiæ tenebras. Lib. 2 in Iob, cap. 11. Et: Ipse diabolus, qui amisit timorem diuinæ reuerentiæ, perdidit semetipsum. Ibidem. Item: Hypocrita uero & simulatus ideo est appellatus, quoniam transfigurat se in angelum lucis, cum ipse potius autor sit tenebrarum: id est, omnium criminum & peccatorum inuictor. Libro 3 in Iob, cap. 3. Et: Diabolus ad perstrandas contra Ecclesiâ persecutiones, sedet in quolibet equo suo, in corde uidelicet hominis persequentis. Ibid. cap. 8. Item: Fremitus est uicij diabolus, inimicus sanctorum, & omnium criminum igne cōflagrans, ut eum for- hominem furore inuidiæ fremens, ut eum for- beat illecebris peccatorum, & deuoratu in corpus perditæ cōgregationis suæ trāserat. Ibidem. Et: Angeli in tua obedientia perstiterunt, diabolus inobediendo & superbiendo lapsus est angelus, & factus est diabolus. In 8 caput Ioan. Item: Diabolus bonus creatus est, sed per seipsum malus factus est, declinādo à summo bono. Ibidem. Et: Mali angeli non

149 non à Deo conditi mali, sed peccando facti sunt mali. In 2 caput epistolæ Petri secundæ.

Aponius inquit: Diabolum ignorare non debet homo, bonum angelum à Deo formatum, et per uoluntatem propriam malum effectum: quem ignorare non debet, uinci non posse ab homine, nisi Christi auxilio inuocato. Lib. 2 in Cant. Itē: Dæmones, qui cum boni creati essent à conditore, proprio libertatis arbitrio in maliciā tyrannidis sunt conuersi, & contra salutem hominum quotidie inflammantur. Ibidem. Et: Dæmones dum angeli boni creati, & super singulas nationes positi sunt agere principatum, in superbia eleuati, unamquamque mentem uel animū felicitate doctrina criminibus irretire festināt. Quos per uicia carnis & cupiditatem præuiderint se supplantare non posse, peruersi dogmatis uenenofo poculo perimunt, ne soli in æternis supplicijs crucientur. Ibidem.

Albinus ait: Summi angeli peccatum insanabile fuit, quia angelus sui sceleris inuentor fuit: hominis uerò sanabile, quia homo alterius fraude seductus. Libro 2 de sancta Trinitate, capite 9. Et: Sed quia angelica, non tamen tota, propria delectando potentia, ab amore summi boni recedens, in seipsam delapsa, sui homicida facta est, ærumnotem atque poenalem impietatis suæ æternitatem experta. In præmio libri tertij de Trinitate. Item: Cum causa miseriæ malorum angelorum quæritur, ea meritò occurrit, quia noluerunt ad illum custodire fortitudinem suam, qui est summū bonum: sed auersi sunt ab illo, & ad seipsos conuersi sunt, & sua propria delectati potestate. Et iste primus defectus est, & prima inopia rationalis creaturæ. Hoc uitium quid aliud quam superbia nuncupatur? In quæstionibus in Genesin. Et: Utique; unde & cæteri angeli. Cæteri angeli in sua obedientia perstiterunt: ille inobediēdo & superbiendo lapsus est angelus, & factus est diabolus. Libro 4 in Ioannem, cap. 8. Item: Diabolus bonus creatus est, sed per seipsū malus factus est, declinando se à summo bono: ideo ex proprijs locutus est mendacium, quia in seipso inuenit unde esset mendax. Homo uerò deceptus à diabolo, factus est à diabolo mendax: ideoque; filius diaboli, non natura, sed imitatione. Ibidem.

Item: Posteaquam lucifer ob claritudinē, sedem suam apud Deum firmatam habere uolens, & contra creatorem suum in superbiam mentis elatus, illinc cum desertorum exercitu ex superillustri dei principatu per se esset delapsus, cunctorum malorum opifex, auctor, inuentor & magister declaratus, defecit: hominem à Deo creatum, in locum à quo ipse deiectus erat, uidere non sustinēs, 60

omnem aduersus eum improbitatem exhauit, & per fraudem illum à gloria & splendore Dei alienauit, & ut creaturam relicto creatore adoraret compulit. Synodus septima Nicena, falsò sic dicta, tomo secundo Conciliorum.

Carolus Magnus inquit: Diabolus dum sedem suam ab Aquilone ponere disponens, angelico honore & consortio priuatus, tenebris caliginis huius est deputatus. Libro primo de Imaginibus, capite 3. Et: Angeli, qui utique; à Deo peccando discesserant, perpetua damnatione multati. Libro 2 de Imaginibus, cap. 24.

¶ Plures esse lapsos, Damascenus inquit libro 2 de Orthodoxa fide, capite 4. Collabens autem & comitans ipsam corrumpit infinita multitudo angelorum, sub ea ordinatorum. Eiusdem igitur naturæ cum angelis existentes, mali facti sunt electione, ex bono uoluntariē in malum declinantes.

Diabolos esse superbos, Beda ait: Qui tamen prius cum hunc passibilem cerneret, cum posse mortalia perpeti humanitatis uideret, omne quod de eius diuinitate suspicatus est, ei fastu suę superbię in dubium uenit. Nihil quippe nisi superbum sapiēs, dum esse hunc humilem conspiciat, Deum esse dubitauit: unde ad tentationum se argumenta conuertit. Libro primo in Lucam, capite 4. Et libro 3 in Lucam, capite 10 ait, Diabolum propter superbiam cœlo expulsum.

Pugnant diaboli. Beda: Hostis noster adhuc in hac uita nos positos, quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius expugnare contendit. eos enim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Contra nos uerò eo uehementius incitatur, quo ex corde nostro quasi ex iure propriæ habitationis expellitur. Iniquorum omnium diabolus caput est, & huius capitis membra sunt omnes iniqui. Libro primo in Lucam, cap. 4. Item: Vides ipsum diabolum non esse in studio pertinacem, cedere uerò solere uirtuti. Et si inuidere non desinat, tamen instare formidat, quia frequentius refugit triumphari. Audito itaque Dei nomine, recessit usque ad tempus. Postea enim non tentaturus, sed aperte pugnaturus aduenit. Quamuis sæpe antiquus hostis, postquam menti nostræ tentationum certamen infligerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit: non ut illatæ maliciæ finem præbeat, sed ut corda quæ per quietem secunda reddiderit, repente rediens facilius inopinatus irrumpat. Ibidem.

De potentia diabolorum, inquit Beda: Diabolus rex mundi fuit ante aduentū Christi. In 3 caput Exodi.

De membris diaboli, inquit Beda: Cor-

pus diaboli, omnes consortes eius & spiritus immundi intelligendi sunt: quos tanta consensione atq; conspiratione dicit Deus illi adiunctos, ut indissolubili cōnexionē eidem sint copulati. Libro 3 in Iob, cap. 8. Et: Nisi quis porci more uixerit, non in eum diabolus accipiet potestatem: aut ad probandū tantū, non autem etiam ad perdēdum. Libro 2 in Marcum, cap. 5.

¶ Effectus & opera diabolorum Damascenus indicat libro 2 de Orthodoxa fide, capite 4. Sciunt autem & scripturas. Omnis igitur prauitas ab ipsis excogitata est, & impuræ perturbationes. Item: Consuevit serpens ille, incentor inuidiæ & maliciæ omnis princeps (diabolum intelligo) multifariam cōcīre bella aduersus hominem ad imaginē Dei formatū, & eidem per cōtraria dogmata mortem moliri. Siquidem initio statim conditi hominis spem, & immodicam cupiditatem parandæ diuinitatis ei inuenit, perque hanc in mortem brutis communem hominem pertraxit. Libro 2 Apolog. pro ueneratione imaginum.

Beda inquit: Diabolus satagit genus humanum per dulcedinem pompæ terrestis à rectitudine mentis inflectere: & ad sequendam cupiditatem, quæ est simulachrorum feruitus, deceptorum corda peruertere. Libro 2 in Ezram, cap. 8. Item: Spiritus immundi satagunt nostri mundiciam cordis commaculare, & accepto precio consensu nostri uitiorum nobis illecebras ingerere, quo diem maximæ sanctificationis inquinant: id est, lucem piæ cogitationis siue actionis nostræ immiscent erroribus obnubilant. Libro tertio in Ezram, capite 30. Et: Sicut Dominus noster caput Ecclesiæ suæ, Ecclesiæ uerè corpus est eius: ita diabolus caput omnium iniquorum, & omnes iniqui corpus & membra sunt eius. In Thobiam. Item: In peccatis ergo diabolus habitat, & requiescit in secreto cogitationum, siue etiam lumborum. Libro tertio in Iob, capite 8. Et: Angelus crudelis, immūsus est spiritus, qui à Domino contra peccantes mittitur, ut eos in præsentī affligat. Libro secundo in Prouerbia Salomonis, capite 17. Item: Sanguisuga est diabolus, qui siti peccandi ac peccata luadendi incessanter acceditur. Huic duæ sunt filiæ, quæ duæ specialiter humani generis illecebræ, hunc antiqui hostis imitantur ardorem: luxuria uidelicet, & philargyria. Libro tertio in Proverb. capite uigesimo nono. Et: Profert mendacia diabolus, qui rectè uersipellis appellatur, quia mala quæ suggerit faciendā, bona esse pronunciat: & gaudia promittit æterna, eis quos ad inferni tormenta præparat. Libro secundo in Prouerbia Salom. cap. 14. Item: Umbra mor-

tis ipse diabolus esse non absurdè uidetur, qui non protegit homines ac defendit, sed premit coarctans in mortem. Libro 1 in Iob, capite 12. Et: Socij siue filij diaboli, ij sunt ministri eius. His igitur dæmonibus beatū Iob in prædam dandum pater eorum & rebellionis caput diabolus promittebat, dum eum per tantos dolores ad blasphemiam impellendum, & à Deo ob hoc relinquendum esse credebatur. Libro primo in Iob, capite 17. Item: Diabolos humana pœna non propter iusticiam, sed propter propriam nequitiam delectat: & ideo semper ad nocendum sunt parati. In 2 Psalmo. Et: Angeli mali ministri iræ Dei. In 77 Psalmo. Item: Angelos malos non dubium est uocari illos, quibus æternus ignis paratur: per quos Deus non solum damnat malos, sed etiā probatios, ut beatum Iob. Veruntamen aliam potestatem habent in malos, aliam in bonos. In bonos enim nihil operari possunt, nisi permisi: in malis uerò, quia iam in ius & arbitrium eorum uenerunt, quidlibet agere possunt, etiam non permisi. Ibidem. Et: Diabolus adiutor esse, & incentor malarum cogitationum potest, autor non potest. Sin autem semper in insidijs positus, leuem cogitationum nostrarū scintillam suis fomitibus inflamat: nō debemus opinari, eū cordis quoque occulta rimari: sed ex corporis habitu & gestibus æstimare, quid uersemus intrinsecus. Verbi gratia: Si pulchram mulierem nos crebro uiderit respicere, intelligit cor amoris iacuulo uulneratum. Lib. secundo in Marcum, cap. 7. Itē: Plerumq; diabolus dum de corde expellitur, aciores in eo tentationes generat, quàm prius excitauerat, quando huiusmodi quietus possidebat. Lib. tertio in Marcum, capite nono. Et: Trementem Zachariam confortat angelus, quia sicut humanæ fragilitatis est, spiritualis creaturæ uisione turbari ita & angelicæ benignitatis est, pauentes de aspectu suo mortales mox blandiendo solari. At cōtrā dæmoniæ est ferocitatis, quos sui præsentia terribiles senserit, ampliori semper horrore concutere: quæ nulla melius ratione, quàm fide superatur intrepida. Lib. 1 in Lucam, cap. 11.

Aponius ait: Diabolo in hoc mundo permixta est potestas: cui quanto quis uicinior, tanto in illa forma qua creatus est ad imaginem Dei, efficitur magis alienus. Qui ita cōsentientem sibi animam, ab illa gloria, creatoris similitudinem decolorat, solem se iusticiæ mentiundo: sicut Sol uolubilis in cœli plaça, ubi uicinior terræ ambulat, incolas loci nigerrimos reddere comprobatur. Libro primo in Cantic. Item: Diabolus solus mentitur. Ibidem. Et: Diabolus ad infernum ductus. Libro secundo in Cantica canticorum. Item:

Item: Dæmones qui super impios reges uel philosophos, magicarumque artium doctorum equitabant, & de singulis secundum uirum qualitatem, currus, equos uel arma fecerunt, per quos suo creatori bellum inferre attentabant, deorum sibi nomina usurpando. Sed redemptori nostro triumphanti per crucem, omnes currus & equites, omnisque cetera principis mundi celsisse probantur. Ibidem. Et: Diabolus odit pœnitentes. Libro tertio in Cantica canticorum. Item: Diabolus obtinet regnum in terrenis desiderijs. Ibidem.

Albinus inquit: Diabolus semper rerum nouarum cupidus est, iudices & principes habens eos qui amant huius seculi uoluptates: & solent dicere, Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. In 10 caput Ecclesiastæ. Et: Calcaneum mulieris est extremum uite nostre tempus, quo diabolus nos actius impugnare satagit. Cui si uiriliter resistimus, uictoriam perseverantiæ cum salute nostra accipiemus. In quæstionib. in Genesin. Item: Diabolus si publicis peccatis seruum Christi subuertere non poterit, oprobrijs & reprehensionibus circumhabitatum à uia ueritatis eum deterrere nititur. In expositione 5 Psalmi pœnitentialis. Et: Quomodo Deus pater genuit filium ueritatem, sic diabolus genuit quasi filium mendacium. Libro 4 in Ioannem, capite 8. Item: Sicut bonas cogitationes benignus spiritus immitte, sic etiam malas cogitationes malignus spiritus suggerit. Libro 6 in Ioannem, capite 13.

Item: Veterator hostis hoc unum conatur, ut discepat & conuellant, disturberq; Ecclesiam sanctâ & catholicam. Tharastius Constantinop. in prima actione secundæ synodi Nicenæ. Et: Studio perpetuo est dæmoni humani generis ofori, hominem ad Dei imaginem factum, à Deo quàm longissimè separare, multijugisque deceptionibus distrahere: neque quicquam illi magis cordi, gratiusque, quàm ueram pietatem oppugnare, ecclesiasticæ pacis statum conturbare. In resolutione septimæ synodi Nicenæ, falsò sic dictæ.

Item: Opera diaboli sunt, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates: quæ nimirum diabolico instinctu prius cogitatione mentis concipiuntur, quàm opere perferantur. Pompæ uerò eiusdem sunt, superbiam, iactantia, elatio, uana gloria, fastus. Capite decimo octauo Concilij Turonensis, Tomo 2 Concil.

Carolus Magnus inquit: Nequitia quæ per eius suasionem accidit humano generi, minor sit nequitia eiusdè, qui & suæ & humanæ autor est & artifex fraudulentia: qui si-

lidior: & quem non grauat corporis fragilitas, acuit uasæ peruerſitatis iniquitas. Libro primo de Imaginibus, capite uigesimo octauo. Et: Maligni spiritus sunt humanitatis inimici, & nobis semper infesti: tanto semper debemus de eorum esse deceptione suspecti, & contra eorum nequitias erecti, quanto eos subtilioris esse scimus naturæ uel ingenij. Libro tertio de Imaginibus, capite trigesimo primo.

¶ Quomodo diaboli futura prædicant, scribit Damascenus libro 2 de Orthodoxa fide, capite 4. Prædicunt & dæmones quandoque, ea quæ longè futura sunt prospicientes, quandoque uerò conijcientes. unde & pleraque mentiuntur. Quibus non præstada fides, etsi sæpenumerò uera profentur.

Quomodo diaboli Christum cõfessi sint, Beda exponit: Dæmonia filium Dei confitebantur, & sciebant ipsum esse Christum: quia quem dierum quadraginta ieiunio fatigatum diabolus hominem cognouerat, nec tentando ualebat, an & Dei filius esset, experiri: iâ nunc per signorum potentiam uel intellexit, uel potius suspicatus est, esse filium Dei. Non ergo ideo Iudæis eum crucifigere persuasit, quia Christum siue Dei filium non esse putauit: sed quia se morte illius non præuidit esse damnandum. & Dominus eum loqui de se uetat: ne quis dum prædicantem audit, sequatur errantem. Improbis enim magister est diabolus, qui falsa ueris sæpe permiscet, ut specie ueritatis testimonium fraudis obtexat. Libro primo in Marcum, capite primo.

Cur angelorum peccatum dissimuletur, exponit Albinus, dicens: Angelicum peccatum silentio in Genesi absconditum est, & hominis patefactum: quia angelicum uultus Deus non prædestinauit curare, hominis uerò sanare prædestinauit. In quæstionibus in Genesin.

De damnatione diabolorum, inquit Damascenus libro 2 de Orthodoxa fide, capite 4. Quapropter diabolo & dæmonibus eius præparatus est ignis inextinguibilis, & supplicium æternum, & ijs qui sequuntur eum. Scire autem oportet, quoniam quod hominibus mors, hoc angelis est lapsus. Post lapsum enim non est illis pœnitentiæ locus, ut neque post mortem hominibus.

DE HOMINE.

¶ Beda inquit: Multis in locis Scripturarum, fluminis nomine genus humanum significari nouerimus. Huic flumini, humano uidelicet generi, in ima atque ad inferiora more fluminis defluenti, desideria cupiditatum & delectationes præsentis, amoremque mundi ita insinuat, ut eum absorbere possit, & uelut inferus deglutire. Sic namque

humanum genus præcepit in supradicta uirtute defluit, ut possit ab inimico facile deuorari. Libro 3. in Iob, cap. 8.

Definit Carolus Magnus hominem, dicens: Verus est homo, qui hac definitione definiri potest, ut dicatur Animalis, rationalis, mortalis, uisus ac sensus qui capax: necessarium enim ille falsus habendus est, qui horum nihil habet. Libro 1. cap. 2.

¶ Vnde, seu ex qua materia sit factus homo, Damascenus exponit lib. 2 Orthodoxæ fidei, cap. 12. Proprijs manibus plasmavit hominem Deus, ad suam imaginem & similitudinem. Ex terra quidem corpus fingens, animam uero rationalem ac intellectuam, propria insufflatione illi elargiens: quod sanè diuinam imaginem dicimus. Nam id, ad imaginem, intellectualem ostendit, & liberæ uoluntatis arbitrij; potestatem: hoc autem, ad similitudinem, ostendit per uirtutem (quantum homini possibile est) assimilationem.

Beda ait: Formare autem uel ædificare coetam in mulierem, nullus potuit nisi Deus, quo uniuersa natura subsistit. In secundum caput Genesios. Item: De anima autem, quam Dominus insufflando fecit, nihil confirmo, nisi quia ex Deo est: ut non sit substantia Dei, & sit incorporea: non sit corpus, sed spiritus: non de substantia Dei genitus, nec procedens, sed factus à Deo. Et ita sit factus, ut illius natura non sit alia creatura, in quam posset conuerti: ac per hoc de nihilo. & quoddam sit immortalis, secundum quandam uitæ modum, quem non possit amittere. Secundum quandam uero mutabilitatem, qua possit uel deterior uel inferior fieri, non immerito mortalis dicitur: quoniam ueram immortalitatem solus habet ille, de quo dicitur, Qui solus habet immortalitatem & lucem inaccessibilem. Ibidem. Et: Trinitas Deus creauit omnia: sed quando hominem fecit, propria & speciali quadam significatione nominum, per diuersam operum nuncupationem se uoluit demonstrare. Libro tertio in Iob, capite primo. Item: Qui utramque hominis naturam fecit, utramque mundari desiderat. Hoc contra Manichæos, qui animam tantum à Deo, carnem uero à diabolo putant creatam. Libro quarto in Lucam, capite 11. Et: Angelorum substantiam & hominum Deus creauit. Libro 4 in Lucam, cap. 15. Item: Communis est operatio patris & filij, quorum est una natura, una etiam operatio. In 5 caput Ioannis.

Albinus inquit: Inspiratio Dei in faciem hominis, traditio est animæ rationalis. In quæstionibus in Genesin. Item: Mulier de latere uiri dormientis ædificata legitur, & non de terra plasmata sicut uir: certè mysterij causâ significans, quod Christus propter

Ecclesiam in cruce dormiuit, ex cuius latere fons salutis nostræ manauit. Ibidem. Et: Quod uero ait, De terra facta sunt, & in terram reuertuntur: hoc eum de corpore dicere manifestum est, quia corpus de terra creatum est, non anima. sicut uindex peccati sententia homini intulit: Terra es, & in terram ibis. In 3 caput Ecclesiastæ.

¶ Qualis sit homo à Deo formatus, narrat Damascenus libro 2 de Orthodoxa fide, capite 12: Fecit igitur Deus hominem purum, prauitateque carentem, rectum, fortem, incundum, securum, omni uirtute decorum, bonis omnibus ornatum, ueluti quandam secundum mundum, in magno quidem mundo paruū, angelum alterū, adoratorem mixtum, inspectorem uisibilis creaturæ, discipulū intellectualis: eorum quæ in terra sunt regem, rectum desuper, terrenum simul & cœlestē, temporalem & immortalem, uisibilem & intelligibilem, medium magnitudine & humilitate, eundem spiritum & carnem: spiritum propter gratiam, carnem propter elationem. Item: Fecit autem natura insontem, uoluntate liberum. Insontem autem dico, non quod non esset peccati susceptius (nam sola diuinitas peccatum suscipere nequit) sed quod in eo quod secundum naturam peccare situm non esset: uerum potius secundum uoluntatis delectum potestatem haberet & manendi & proficiendi in bono, diuinæ cooperatorem gratiæ: identidem & mutari ex bono, & in malum prolabi, Deo id permittente propter liberam ipsius potestatem. Nam non uirtus, quod uiolentia sit factum. Anima igitur est substantia uiuens, simplex & incorporea, & corporeis oculis secundum propriam sui naturam inuisibilis, immortalis, rationalis, intellectualis, infigurabilis, organico utens corpore: illi uitam, augmentationem, sensum & generationem tribuens: non habens, præter se ipsam, mentem, sed pars ipsius est purissima. Quemadmodum enim oculus in corpore, sic mens in anima, liberæ potestatis uoluntate prædita, & operationis efficax, uertibilis, id est mutabilis uoluntate, quia creata est. Hæc omnia secundum naturam, ex eius qui illam condidit gratia adeptæ, ex qua & esse, & natura ita esse suscepit. Ibidem. Et libro quarto, capite quarto: Fecit enim illum ad imaginem sui ipsius, intellectualem, & liberæ potestatis. Et ad similitudinem suam: id est, uirtutibus consummatum, quantum hominis ferebat natura. Hæc enim uirtutes ueluti characteres, signaculaque diuinæ existunt naturæ, impartibile, immobile, simplex, bonum, sapiens, iustum, securum, ab omni prorsus malicia liberum. Ad confortium enim sui ipsius condiderat hominem. In incorru-

corruptione enim fecerat illum propter sui ipsius communionem, illum ad incorruptibilitatem adducens. Posteaquam uero per transgressionem præcepti, diuinæ imaginis characteres oblitterauimus & confudimus, in malicia constituti, diuina communione iuste priuari sumus.

Beda ait: Quemadmodum prius homo creatus est immortalis, quod illi præstabatur de ligno uitæ: separatus est cum peccasset, ut posset mori: qui nisi peccasset, posset non mori. Mortalis ergo erat conditione corporis animalis, immortalis beneficio conditoris. In 2 caput Geneseos. Et: Deus homini præ omnibus animantibus rationem & sapientiam dedit, docet in communibus, erudit in subtilioribus. Docet non solum per naturæ dona, sed etiam per gratiæ mensuram. Secundum tropicū uero intellectum, iumenta homines carnales plerumque intelliguntur, qui gulæ, uentri, luxuriæque sunt dediti. Alij autem uolatilibus comparantur, siue propter leuitatem morum, siue propter superbiam, quæ tumens quasi in altum eleuantur. Libro 3 in Iob, capite 4. Item: Adam in abundantia uirtutum posuit, sed non confirmauit, quia labi potuit. In 79 Psalmū. Et: Prius hominis beata uita ita fuit immortalis, ut posset in ea homo non mori, si se à peccati seductione cautus seruaret. Secunda uero ita fieri immortalis, ut non posset in ea homo mori, nec ulla peccati pulsantis seductione tentari. Homilia in octaua Epiphaniæ.

Aponius inquit: Rectus itaque, secundum iudicium rectum hominem fecit, & æquo iudicio hoc requirit in homine, quod fecit in eo: ut sicut ipse nullius potentia inclinatur, ita & facturam suam uel imaginem nulli alij præter sibi soli ut inclinet genua condiscit requirit. Quicumque ergo unum Deum omnium factorem in tota uirtute crediderit adorandum, & hunc per uerbum & spiritum sibi coæternum omnia fecisse quæ sunt formata, esse rectus in conspectu Dei probabitur. Libro 1 in Cantica canticorum.

Albinus ait: Bonos nos scimus à Deo creatos. In septimum caput Ecclesiastæ. Item: Deus bono homini dedit sapientiam, rationem prudentiæ, occulta Dei nosse mysteria, & arcana eius sensu cordis intrare. In octauum caput Ecclesiæ. Et: Duas creaturas rationales condidit Creator, unam cœlestem, alteram terrestrem: & utramque liberi arbitrij potestate nobilitauit, ut uoluntariè in dilectione Dei & diuinæ potentiæ laude, perpetuè atque beatè permanerent. In Processu libri tertij de Trinitate. Item: Homo suæ potestatis autor est creatus, ut sibi ipse auctor esset ad uitam, siue ad mortem: si uero necessitate esset subiectus, tunc nec boni o-

peris haberet gloriam, nec mali poenam, sed esset quasi unum ex pecoribus. In 12 caput Ecclesiastæ. Et: Eleuatus est homo honore imaginis Dei, & libero arbitrio nobilitatus: sed hoc malè usus, allusus est, & deiectus in hanc conuallem lachrymarum. In expositione 5 Psalmi poenitentialis.

Item: Factor noster & artifex Dominus Deus, iuxta propriam imaginem & similitudinem, hominem de luto terræ finxit, illuminauitque, in libera potestate sui ipsum constituens. Præterea primus ille homo liberi arbitrij existens, cuncta animantia terræ, & uolatilia cœli, annuente Deo, nominibus proprijs uocauit. Adrianus papa in epistola ad Constantinum Imperatorem & Irenen, tomo 2 Concil.

DE IMAGINE.

Beda inquit: Fecit Deus hominē: & quod dicitur ad imaginem Dei, non quasi pater ad imaginem filij, aut filius ad imaginem patris. alioquin non uerè dictum esset, Ad imaginem nostram. sed ita dictum est ad imaginem Dei, tanquam diceretur: Fecit Deus hominem ad imaginem suam. homo autem ad imaginem Dei factus dicitur, secundum interiorē hominem, ubi est ratio & intellectus, non propter corpus: sed illam potestatem Dei, qua omnib. animantibus imperat. Ideo autem hic non dicitur, Et factum est sic: sed tantum, Et fecit Deus hominem: quia & ipsa creatura intellectualis est, sicut illa lux quæ prima facta est. In primum caput Geneseos. Et: Alij inquirunt, in quibus interior homo imaginem Dei & similitudinem teneat: id est, in æternitate & in moribus, secundum Originem. Secundum uero Faustinum sex modis homo noster interior ad similitudinem Dei factus est. Immobiles enim, citus, inuisibiles, incorporeus, subtilis, æternus. Ibidem. Item: Animam à Deo suscepimus, in qua imaginem suam impressit. Si autem misericors sis, sicut pater tuus cœlestis perfectus est, seruasti depositum qualiter accepimus. In sextum caput Leuitici. Et: Quod fecit Deus, ad suam imaginem fecit Deus: id est, animam. Corpus est de terra, quod uiuificauit animæ inspiratione, quam fecit. Imago ad immortalitatem pertinet Dei, similitudo ad potestatem & operationem, ut naturaliter possideret imaginē immortalitatis Dei, & similitudinē potestatis, supra omnia quæ creauerat Deus, & pijs operibus imitaretur. Sub persona ergo sua sanctus Iob conditionem primi hominis loquitur. Libro primo in Iob, capite decimo. Item: Signaculum istud anima hominis intelligitur, quæ ad imaginem & similitudinem facta est. Expressa est quippe in ea similitudo bonitatis Dei, omniumque uirtutum

tutum Deus. Hoc igitur signaculum, ait, imaginis Dei & similitudinis, quod per Adæ peccatum attritum fuerat, & oblitteratū, rursus per Christum iterata impressione restituitur. Libro 3 in Iob, cap. 7. Et: Natura humani generis ad authoris sui similitudinem creata est. Libro quarto in Lucam, capite 12. Itē: Conditor noster quos ad imaginem & similitudinem suam creauit, quasi commo-

dato ad seruandū sublimauit denario. Quinque sunt sensus, quibus in hac uita utentes, imaginem quam accepimus nostri conditoris excolere debemus. Libro tertio in Lucam, capite 7.

DE HOMINE POST

lapsus.

Appellationes eius attingit Beda, dicens: In Scripturis diuinis peccatores homines, dæmones quoq; & ignorantē atq; tribulationes siue peccata, pro modo & locis tenebræ nuncupantur. Libro 2 in Iob, capite undecimo.

De lapsu hominis inquit Beda: Quæritur autem, cur Deus tentare permisit hominem, quem tentatori præsciebat esse cōcessurum? Non arbitrandum est autem, quod hominē deiecturus iste diabolus tentare permitteretur, nisi prius præcessisset in animam illius quædam elatio comprimenda. Non enim magnæ laudis mihi uidetur futurum fuisse hominē, si ppter ea posset bene uiuere, quia à nemine malè uiuere suaderetur: cum & in natura posset, & in potestate haberet, si uellet, non cōsentire. Si autem moueretur quidam de hac primi hominis tēratione, quod eam fieri permisit Deus, * quasi non uideant uniuersum genus hominum diaboli infidijs sine cessatione tentari. In 2 caput Genes. Item: Adam seipsum Deum putauit suum, & ex suo nutu pendere uoluit. In 35 Psalmum. Et: Primi parentes non per infirmitatem uel ignorātiā, sed per superbiam mandata Dei neglexerūt. De hoc enim præsumpserunt, quia à serpente dictum, Eritis sicut dii. In centesimum decimum octauum Psalmum. Item: Primi parentes qui non per infirmitatem uel ignorantiam, sed per superbiam transgressi sunt mandatum Dei, non tantum ipsi per peccatum suum mortem meruerunt, sed etiam alijs poculum mortis posteritati suæ propinauerunt. In centesimū decimum octauum Psalmum. Et: Præcepta eius sunt ueritas, adimplentes se ueros

facientia. A quibus primis parentibus recedentibus, & deinde filijs per culpam ipsorum, diminutæ sunt ueritates in singulis. In 11 Psalmum.

Aponius ait: Ipsi primi homines, qui diu non pluralem deorum numerum receperunt, sed unum Deum factorem suum, nulla in eis incuruatio fuit: sed recti steterunt in conspectu Dei, & in eloquium suum cum omni fiducia, gaudentes quæ præbebant auditum. Vbi uerò à mandatis eius declinauerunt, incurui, nuditatis pudorem tegentes, inter paradisi syluas fugerunt. Libro primo in Cantica canticorum. Et: Non ignoret, hominem bonum à bono Deo creatum, per liberam uoluntatem malum fieri, propria culpa persuadente diabolo. Non ignoret, cur à bono Deo, quem nullius personam accipere Apostolus affirmat, ad eius imaginem & similitudinem homo creatus, tanta uarietas morum, tanta sæuitia in hominibus uideatur inserta. Cur diuersarum nationum diuersus corporis color, cur energumēni & alieni sensus, cur cæci nascantur. Si ergo hæc non ignorauerit, quæ pulchrior inter cætera prædicatur non naturā, sed uitio ministrorum naturæ, euenire, per libertatem arbitrij, sequitūq; & crudelitatem, omne quod Deo contrarium est, esse contractum, proculdubio non omne malum ad creatorem retorquetur. Libro secundo in Cantica canticorum.

Albinus inquit: Homo qui fuit lux in Domino, umbra factus est in peccato, & flos uitæ illius sicut fœnum aruit: nec unquam reuiuisceret, nisi sanguine Christi irrigaretur. In expositione quinti Psalmi penitentialis. Item: Ipsa uita, in quam intrauimus, misera est, lachrymosa est, laboribusq; plena. Ideo homo natus flere nouit, ridere non nouit: quia ad laborem natus est, non ad læticiam. In expositione Cantici graduum. Et: Inter harum, scilicet creaturarum, mirabilem & speciosam uarietatem, hominē ad imaginem & similitudinem conditoris creatus esse legitur: & felicissimus hominū qui paradysus dicitur, habitator constitutus: uniusq; tantummodò epuli prohibitus, quatenus tam facilis obseruatione mandati celestem mereretur beatitudinem. sed inuidia ruentis angeli de beatitudine sua, huius mandati transgressor effectus est: atque in huius exilij, sicut comminatus est ei creator, ærumnosam deiectus est miseriam, & penali mortis conditione multatus. Libro secundo de Sancta Trinitate, capite decimo.

Carolus Magnus ait: Plerumque humana fragilitas suæ impossibilitatis metas excedit: & quanto se ultra quam debet extol-

extollit, tanto ab eo qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra, recedit: quantoque ad eum qui excelsus super omnes gentes est, per sublimitatem appropinquare conatur, tanto ab eo propensius elongatur. Quæ si modum suæ conditionis non negligat, & superiora petere nitens, ad humilia se deuota mente submittat, poterit se inclinando eò conscendere, à quo se exaltando noscebatur descendere: ut quanto se prostravit humo, tanto fiat proxima cœlo. Libro 1. de Imaginibus, cap. 1.

¶ Quid possit homo, Beda exponit: Homo autem nec à semetipso, nec sine additamento aliquo, quicquam scire ualet. Additamentum autem dico, omnia uisibilia, per quæ instruimur ad inuisibilia intelligenda: sicut scriptum est, Inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt. Item additamentum esse dico, illa intelligentiæ dona, quæ in nobismetipsis ex Dei gratia iugiter retinemus, sicut est illud: Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris. Tertium additamentum, in omnibus Scripturæ sacræ libris habetur. In quinquagesimo secundum Psalmum.

De imbecillitate hominum, inquit Beda: Humana fragilitas conspectum maioris gloriæ ferre non sustinet: ac toto animo & corpore contremiscens, ad terram cadit. Quanto quis ampliora quæserit, tanto magis ad inferiora collabitur, si ignorauerit mensuram suam. Libro tertio in Lucam, capite 9.

De prauitate inquit Beda: Quicquid à Deo creatum est, bonum est: & omnis homo, quantum creatura Dei est, bonus est. Quantum uerò se subijcit per liberum arbitrium diabolo, à patre diabolo est. Bona enim hominis natura, sed uitiata est per malam uoluntatem, & inde à patre est diabolo. Quod fecit Deus, non potest esse malum, si ipse homo non sit sibi malus. In octauum capitulum Ioannis.

¶ De fine hominis, inquit Beda: Ab homine in ista adhuc carne constituto, Christus debet cognosci. Libro primo in Marcum, capite secundo. Item: Deus à nobis exigit, ut quemadmodum Cæsari reddimus, sic Deo reddatur anima, lumen uultus eius illustrata atque signata. Vnde Psalmista inquit: Signatum est in nobis lumen uultus tui Domine. Hoc quoque lumen est totum hominis & uerum bonum, quod non oculis, sed mente conspicitur. Libro tertio in Marcum, capite 12.

Albinus ait: Ad hoc homo est creatus, ut creatorem suum intelligens, ueneretur eum metu & honore & opere mandatorum. In duodecimum caput Ecclesiastæ. Et: Omnia in decorem hominis creata sunt, homo uerò in gloriam & laudem conditoris

sui factus est. In quæstionibus in Genesin.

¶ De nouo homine, inquit Beda: In inferiore homine nostro, per fidem resplendet Christi gratia. Libro tertio de Tabernaculo, capite 11.

Albinus inquit: Deus ergo natura bonis propinquat, & gratia. Natura, qua eos facit homines: gratia, qua eosdem peccatores iustificat. natura, qua eos facit ex hominibus nasci: gratia, qua dat eis potestatem filios Dei fieri. natura, qua facit ut uiuant: gratia, qua facit ut sobrie, iuste & pie uiuant. natura, qua eos facit in hoc mundo paruo tempore manere: gratia, qua eos facit in cœlo sine fine regnare. Libro secundo de Trinitate, capite octauo.

¶ Renatos etiam imperfectos esse, docet Beda: Licet anima piorum sit perfecta, absoluta à maioribus criminibus, tamen adhuc indiget lauatione pedum: id est, remissione uenialium peccatorum. Quia quemadmodum si quis per puluerem graditur, necesse est ut saltem pedes eius impulsuerentur, quos lauare necesse est: sic quisquis in hac uita, quæ puluerulætæ uia comparatur, uersatur, quantumcunq; perfectus sit, non tamen penitus ab omni peccato immunis existit, & ideo saltem lauatione pedum indiget. Vnde dictum est: Qui lotus est totus, non indiget nisi ut pedes lauet. In 24. Psalmum.

¶ Vbi sit anima. Beda: Animæ principale non iuxta Platonem in cerebro, sed iuxta Christum in corde est. Libro secundo in Marcum, capite 7.

De anima opinionem suam recenset Apolinus, scribens: Nec ignoret similem quidem habere ordinem generationis conceptus cum pecoribus, secundum carnem. Sed in anima porro sublimiore sensu & ratione præcellere, & eam iam formato corpore in utero mitti: & non cum semine, sicut animalium animæ, de prauo uiscere infundi. Nec ignoret, se imaginem & similitudinem creatoris non in corpore, sed in anima possidere. Libro 2 in Cantica canticorum.

Carolus Magnus inquit: Animas à Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus: anathematizantes eos, qui animas quasi partem Dei diuinæ dicunt esse substantiæ. Eorum quoque; condemnamus errorem, qui eas ante peccasse, uel in cœlis conuersatas fuisse dicunt, quàm in corpora mitterentur. Libro tertio de Imaginibus, cap. 1.

PHRASIS DE HOMINE.

Beda: In Scriptura sacra sæpe caput prominently ponitur. Quia sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur. Libro 6 in Lucam, cap. 22.

Aliter caro in Scriptura sacra, iuxta naturam: aliter iuxta culpam, aliter iuxta corruptionem

nem mortalitatis, quæ ex culpa contigit, appellatur. Ibidem cap. 24.

Albinus: Homines perfecti hinc dicuntur, non sicut perficiendi sunt sancti in illa immortalitate qua æquabuntur angelis Dei, sed sicut esse possunt hac in peregrinatione perfecti. In quæstionibus in Genesin.

DE LIBERO ARBITRIO

post lapsum.

IN REBUS EXTERNIS.

Damasceus libro secundo de Orthodoxa fide, cap. 25. 26. 27 & 28. de libero arbitrio differens, tantum de obiectis externis & carnalibus, & non de spiritualibus loquitur, dicens: Hæc uerò sunt, quæ in nobis sunt adæquæ contingentia: ut moueri, & non moueri, quippiam cum concitatione agere, & non agere: appetere quæ non necessaria sunt, & non appetere: mentiri, & non mentiri: erogare, & non erogare: gaudere in quibus par est, & non gaudere. Similiter & in quibus minimè decet, & quæcunque sunt eiusmodi, in quibus sunt uirtutis & uitij opera. Horum enim arbitrij libertatem per se, liberamq; potestatem adepti sumus. Vtrumlibet autem & adæquæ contingentes, sunt etiam artes. nam in nobis est, quam uolumus comparare, & non comparare. Est autem operæ precium cognoscere, electionem agendorum semper in nostra potestate esse, actionem uerò plerumque quodam prouidentia modo præpediri. Capite uigesimosexto. Distinguit quidem ea quæ in nobis sunt, & quæ extra nos sunt, uerum non explicat.

Beda ait: Quæsiui, & non inueni illum. Hæc eorū in sancta Ecclesia uox est, qui confuenerunt transcensa labentium rerum solitudine, summis tantum incedere bonis, ac patriæ cœlestis amare semper ingressum. De quibus dubium non est: quia non una eademq; ui dulcedinis semper, ut uolunt, desiderio supernorum possint affici: quia nimirum hæc uirtus non in arbitrio eleuata ad superna mentis, sed in dono est tantum eleuantis atq; illustrantis Dei. Libro 4. in Cantica canticorum, cap. 5. Item: Neq; ullum Pelagius in domo Dei habet locum, qui se suosq; persuadebat, libertate proprii arbitrij uel liberari à malis, uel confirmari posse in bonis. Libro secundo in Ezram, capite octauo. Et: Quicunq; hominum gressus rectū iter incedunt, non fit hoc libertate humani arbitrij, sed gubernatione illius cui dicit Esaias, Omnia enim opera nostra operatus es in nobis. Libro secundo in Prouerbia Salomonis, capite uigesimo. Et in præfatione super Cantica canticorum, refutat dogma Iuliani Celanensis episcopi de libero arbitrio, qui asserit, nos per arbitrium liberæ uolun-

CAP. IIIII.

tatis posse bona facere quæ uolumus, quamuis per auxilium gratiæ Dei facilius perficere ea queamus. Contra hanc sententiam Iuliani, recitat multa Scripturæ dicta. ut 1. Corinth. 2: Deus est qui operatur, &c. Ephes. 2: Fuimus natura filij iræ, &c. Item: Quare tantis sæpe non solum de foris, sed & de ipsa mente nascentibus præpedimur aduersis: nec omnia quæ desideramus bona, ualemus perficere. Ibidem.

Albinus inquit: Quis uel comedere, uel cum opus est parcere potest, absq; Deo? qui præcipit sanctum canibus non esse mittendum, & docet quomodo in tempore sint danda cibaria. Pulchrè enim homini dat Deus bono sapientiam, & scientiam, & læticiam. Nisi enim bonus fuerit, & mores suos Dei adiuuante gratia, proprio arbitrio antecorrexerit, sapientiam & scientiam & læticiam non merebitur. Ut ergo bono coram se de- dit Deus sapientiam, & cætera: sic peccatorem suo arbitrio derelinquens, facit congregare diuitias, & hinc inde propterea peruersorum dogmatum consuere ceruicalia. In 2 caput Ecclesiastæ.

IN REBUS SPIRITUALIBUS.

Beda: Homines qui ad imaginem Dei facti sunt, percipere sapientiam possunt, animalia non possunt: sed animalis quicunque est homo, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Libro 1. in Ioannem, cap. 1.

Distinguit Damascenus liberum arbitrium in Deo, angelis & hominibus, libro tertio de Orthodoxa fide, capite 14. Alio modo in Deo, alio in angelis, & alio in hominibus est liberum arbitrium. Nam in Deo, subsstantialiter dicitur: in angelis hoc modo, ut habitui adsit prompta profectio, neque interpolationem omnino temporis committat. Nam habent naturaliter liberam potestatem, qua sine impedimento usi sunt, nullam ex corpore reluctantiam habentes, neque suggerentem hostem. At in hominibus, ut reposaliter præmeditato prosecutionis habitu. Libera enim potestatem est homo, & naturaliter liberam habet potestatem.

¶ Vnde fit, Beda: Christus panem uitæ nobis per se aperiendum demonstrauit, ad cuius interiora cernenda, per nos ipsos penetrare nequiuimus. Lib. 2. in Marcum, cap. 8. Et: Multum sæpe datur etiā quibusq; priuatis, quibus & cognitio Dominicæ uoluntatis, & exequendi quæ cognoscunt facultas impen- ditur. Lib. 4. in Lucam, cap. 12. Item: Et sancti quidem homines lux sunt recte uocari, dicente ad eos Domino: Vos estis lux mundi. Sed multum distat inter lucem quæ illuminatur, & lucem quæ illuminat. Gratiā lucis pectoribus infundere, solius est eius de quo dicitur: Erat lux uera, quæ illuminat omnem

omnem hominem uenientem in hunc mundum: Omnem, uidelicet qui illuminatur sine naturali ingenio, sine sapientia diuina. Sicut enim nemo à seipso esse, ita etiam nemo à seipso sapiens esse potest: sed illo illustrante de quo scriptum est, Omnis sapientia à Domino Deo est. Mundus eum non cognouit. Mundum hoc in loco dicit, homines mundi amore deceptos, atque inherendo creaturæ à noscenda creatoris sui maiestate reflexos. Libro primo in Ioannem, capite primo. & Albinus libro primo in Ioannem, capite primo. Nemo hominum potest dicere quod ueritatis est, nisi illuminetur ab eo qui mentiri non potest. Beda ibidem capite tertio. Item: Quomodo trahit pater? Docendo delectat, non necessitate cogendo: quia nemo necessitate crederet, sed uoluntate. Filius docebat, pater docebat homo, qui uidebatur, loquebatur: sed ut Deus, in corde audiētis interioriter docebat. In sexto caput Ioānis. Item: Datur à patre credentibus fides, ut nemo gloriatur in fide sua, quæ à se non est quasi propria, sed à Deo data quasi gratia. Ibidem.

Aponius ait: Et quoniam ad tantum altitudinis culmen, quod post Deum currendo ascenditur, non sunt uires propriæ uoluntatis, clamar, Trahe me post te. Libro primo in Cant. canticorum.

Albinus: Non est uolentis, neque currentis, sed Dei misericordis: quia sine gratia Dei nec uoluntas bona erit in homine, neque cursus boni operis sine Deo fieri ualet. In nono caput Ecclesiastæ. Et: Sine Spiritus sancti gratia, remissionem accipere nemo poterit. In præfatione quarti Psalmi penitentialis. Item: Sordidare me potui, sed e mundare nequeo, nisi tu Domine IESU sanguinis tui asperione mundum me facias. Ibidem.

Et: Nihil boni in nobis esse potest, nisi tua operante gratia fiat, qui nos fecisti. In expositione septimi Psalmi penitentialis. Item: Spiritus tuus bonus semper est, meus uero semper malus, nisi per tuum efficiatur bonus. Ibidem. Et: Nisi ab ipso Domino dirigantur uia nostra, ad eius custodiendas iustificationes infirmi erimus, propter fragilitatem carnis. In centesimum octauumdecimum Psalmum. Item: Feci-

me cupidum mandatorum tuorum, fac & efficacem. Aduua ut faciam quod commendas, dona ipse quod mandas. Ibidem. Et: Nisi Dominus esset nobis adiutor, nequam has tribulationes, & has passiones, & has persecutiones sustinere potuissemus, sed quia ille in nobis est, facile omnia pertransire ualemus, quæ in hoc seculo dura uidentur. In expositione canticum graduum. Item:

In uanum est intus homini absque diuina gra-

tia laborare. Ibidem. Et: Mentis humanæ uisio inualida est, ad prospiciendam diuinæ maiestatis excellentissimam lucem: nisi iusticiæ, fidei & dilectionis, diuina donante gratia, illustretur splendore. In præfatione libri secundi de Trinitate. Item: Liberum arbitrium manet etiamnum in hominibus per naturam, quod in quibus uoluerit, Deus dignatur liberare per gratiam, ne malam habeant uoluntatem. Ex quo enim primus homo libero arbitrio uenundatus est sub peccato, ideo mala cœpit esse libertas hominis: quia ipsi libero arbitrio ablata est bonitas uoluntatis, quam exinde nemo à seipso habere potuit, nisi gratia diuinæ misericordiæ adiutus habuisset, sine cuius adiutorio liberum arbitrium nec conuerteri potest ad Deum, nec proficere in Deum. Vtrunque credere debemus, & gratiam Dei, & liberum arbitrium hominis. Si ergo non est Dei gratia, quomodo saluatur mundus? Et si non est liberum arbitrium, quomodo iudicabitur mundus? Libro secundo de Trinitate, capite octauo. Et: Filij Dei per gratiam effecti sumus, sine qua nihil possumus facere: ut ipsa ueritas ait, Sine me nihil potestis facere. Libro sexto in Ioannem, capite quintodecimo.

Item: Non quod nobis quicquam tribuamus, tanquam sufficere ad hanc rem nostra potestate possemus: sed sufficientia nostra à Deo adimpletur. Tarasius in epist. ad episcopos Antiochiæ, Alexandriæ & sanctæ urbis, Tomo 2 Concil.

¶ Contra synergiam interdum loquitur Beda, ut: Pelagius si placet dicat, se suo conamine saluari. Dicamus autem nos: quia uana salus hominis, in Deo faciemus uirtutem. Nam & ipse uirtutem, quæ propitietur omnibus iniquitatibus nostris, & sanet omnes languores nostros, non ex nobis ipsis, sed de se nouit exire. Libro tertio in Lucam, capite octauo. Item: Ne mercenarij quidem statim, nisi paterna dignatione, se mereri posse testatur. Vbi ergo sunt Pelagianistæ, qui sua se uirtute saluari posse confidunt, contra apertissimam ueritatis sententiam, quæ ait: Sine me nihil potestis facere? Libro quarto in Lucam, capite 15.

Albinus inquit: Quomodo intelligendum, Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius? Tu, quia liberi arbitrij es, non habet peccatum super te dominium: sed tu super illud, & in tua potestate est, siue compescere, siue concupiscere illud. In quæstionibus in Genesim.

DE PECCATO.

Beda inquit: Frequenter in Scripturis peccatum pro delicto, & delictum pro peccato ponitur, hic noluit tamē ostendere aliquā differentiam

non habes ueniam: sed accuses te ipsum, qui habebis indulgentiam. Alij autem ut se excusent, accusant fatum, stellas, & cætera talia: & hi uolunt uenire per dispendium ad Deum accusandum, quia nolunt uenire per compendium ad Deum placandum. Sunt etiam alij, qui recta fronte ad Dominum ipsum ueniunt, dicentes: Si Deus nolle, ego talis non essem. In nonum Psalmum. Et: In Adam omnis humana natura, tãquam in radice, est uitiata. In 118. Psalm. Item: Tam ex natura, quàm actu, peccatis quasi ueneno pleni existimus. In 52. Psalmum.

Aponius ait: Non ignoret, hominem bonum à bono Deo creatum, per liberam uoluntatem malum fieri propria culpa, persuadente diabolo. Libro secundo in Cant. canonicorum.

Albinus inquit: Propterea dat ei solitudinem siue afflictionem, quia peccator fuit: & non esse causam afflictionis in Deo, sed in illo qui sponte sua antè peccauerit. In secundum caput Ecclesiastę. Et: Vicio nostro ad peiora labimur. In septimum caput Ecclesiastę. Item: Eleuatus est homo honore imaginis Dei, & libero arbitrio nobilitatus: sed hoc malè usus, allisus est, & deiectus in hanc conuallem lachrymarũ. In expositione quinti Psalmi pœnitentialis. Et: Homines propria uoluntate, non necessitate aliqua, se subiiciunt diabolo. Libro sexto in Ioannẽ, capite 14.

Beda inquit: Quadriga diaboli unusquisque peccator, cum gula & fornicatione & ira & superbia. In decimum quartum caput Exodi. Item: Diabolus pater est omnium peccatorum: uos enim, inquit Dominus, ex patre diabolo estis. Donec enim stat mundus, peccata sua non recipit diabolus. Omnia enim illi reseruabuntur in futurum: redduntur tamen in filios quos genuit. Per peccatum enim, homines in carne positi puniuntur à Domino. In uigesimum caput Exodi.

¶ Quomodo peccata committantur, exponit Beda, inquit: Tribus modis peccatum committitur: delectatione, suggestione, consensu. Per serpentem suggestionem accipimus, per mulierem animalem corporalem sensum, per uirum rationem. Serpens suadet, delectatio obtemperat, ratio consentit. In tertium caput Genesis. Item: Triplex uia peccandi, aut uerbo, aut facto, aut cogitatione. In decimum quintum caput Genesis. Et: Omne peccatum aut opere, uel uerbo, uel cogitatione committitur. In 32. caput Exodi.

De effectu peccati, inquit Beda: Hæc capititas à rege Assyriorum facta, illam gentem humani captiuitatem designat, qua per

regem omnium prauorum, hoc est diabolũ de patriæ cœlestis est habitatione proiectum, & in huius exilij peregrinatione transfugatum. In Thobiam. Item: Sicut à tinea uestimentum, ita à morte corpora consumuntur & corrumpuntur. Libro primo in Iob, capite quarto. Et: Conditio naturę hominis Adam peccante uitiata est. In octauũ Psalmum. Item: Sanctitas perijt in Adam, quem Deus posuit ante lapsum in plenitudine uirtutum. In undecimum Psalmum.

Item: Suggestente diabolo, & Eua præuaricatrice, miser Adam oblitus Dominicum præceptum, quod deberet ei esse ad delectationem, sicut panis edulium: manum extendit ad uetitum: & non inuenit quod promisit diabolus, sed quod minatus est Deus. In 101. Psalmum. Et: Carnales concupiscentiæ sunt prima mors, & dicuntur portæ mortis, quia

sunt introitus ad alias duas grauiiores mortes, scilicet ad consensum & operationem peccati. In nonum Psalmum. Item: Transgressor præceptorum damnatur ex propria culpa, non ex ira Dei. Ibidem. Et: Homines per primum parentem captiuitatem incurrerunt. In decimum tertium Psalmum.

Item: Homines aspectum Dei per inobedientiam primi hominis amiserunt. In uigesimũ primum Psalmum. Et: Quisquis labitur uel cogitatione, necessariò Domino displicet. In 114. Psalmum. Item: Lucas ipsum Adam filium Dei dixit, cum sit factus à Deo: sed per gratiam quam postea peccando amisit, tanquam filius in paradiso cõstitutus est.

Libro primo in Lucam, capite tertio. Et: Fidei & charitatis indumento primi parentes nostri, postquam peccauere, nudati esse leguntur. Hac stola prima filius luxuriosus, postquam pœnitens ad patrem redijt, induitur. Libro tertio in Lucam, capite octauo.

Item: Stola prima est, uestis innocentie, quã homo benè conditus accepit: sed malè per-suasus amisit, quando post culpam præuaricationis cognouit se esse nudum: gloriaque immortalitatis perdita, pelliceum, hoc est mortale sumpsit indumentum. Libro quarto in Lucam, cap. 15. Et: Per serpentem primi parentes nostri ad peccandum persuasi, atque de immortalibus sunt peccando mortales effecti. Libro primo in Ioannem, capite primo.

Item: Ita post peccatum primi hominis nati sumus, ut nondum reddita lucementis, carnalibus sensibus subditi, carnalem uitã sine ulla ueritatis intelligentia transeamus. Ibidem capite quarto. Et: Curaturus hominem à paralyfi Dominus, primum peccatorum uincula dissoluit, ut ostenderet eum ob nexus culparum artuum dissolutione fuisse damnatum: nec nisi his relaxatis, membrorum posse recuperatione sanari. Libro

bro primo in Marcum, cap. secundo. Item: Et datur nobis intelligentia, propter peccata pleraque; euenire corporum debilitates. Et idcirco forsan prius peccata dimittuntur, ut causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. Libro primo in Marcum, cap. secundo. Et: Quo quisque melius sapit, eo deterius delinquit. Et ideo inexcusabiliter merebitur supplicium, qui prudenter, si uoluisset, potuit uitare peccatum. Libro tertio in Marcum, capite nono. Item: Sedentibus quippe in tenebris & in umbra mortis, Domino illuminare est, his qui in peccatis & ignorantiae cecitate uixerunt, agnitionis amorisque sui radios infundere. Quibus dicit Apostolus: Fulistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. Pedes autem nostri in uiam pacis diriguntur, cum actionum nostrarum iter per omnia redemptoris illuminatorisque nostri gratiae concordat. Libro primo in Lucam, ca-

pite primo. Albinus inquit: Cur creator in Adae maledicto terrae maledixit, & non aquis? Quia de terrae fructu contra interdictum manducauit homo, non de aquis bibit: & quod praedestinauit Deus in aquis abluere peccatum, quod de fructu terrae contraxit homo. In quaestionibus in Genesim. Et: Per peccatum hominis maledicta est terra, ut spinas pareret, & uenenosas herbas, uel ad poenam & exercitationem mortalium, ut ante oculos homo semper habeat originale crimen, & uel sic admonitus se auertat a peccatis. Ibidem. Et: Peccantibus, & non poenitentibus, futura imminet poena. Saepè quidem reproborum nequitiae hinc quidem multae proficiunt, sed in posterum feriuntur. Ibidem. Et: Homines in terram, unde sumpti sunt, redeunt, postquam in primo audierunt peccatore: Terra es, & in terram ibis. In primum caput Ecclesiastae.

De morte animae, inquit Beda: Omnis mors animae fit tribus modis: aut delectatione tantum, aut delectatione & consensu, & peccati perpetratione. Delectatio est uoluntas peccandi, quae fit in anima, ex titillatione & fomite & aptitudine peccandi, quae in nobis est: & ex suggestionem, id est incitationem diaboli superueniente. Secunda uero est consensus, quando nos ad peragendum peccatum, quantum possumus, extrinsecus applicamus. Tertia est, ipsius peccati actio, quae diuiditur in actionem simplicem & infrequentem, sicut & praemissa duo. Et hoc dictum est de uoluntariis peccatis. Dicuntur autem haec tria mors animae, quia per ea anima, ab eo qui uita & maritus eius est, recedit: id est, a Deo separatur, & sociatur morti, id est diabolo. In 1. Psalm.

Omnes esse peccatores, docet Beda: Sine

leuibus quotidianisque peccatis, nec iustum quispiam esse in hac uita potest. Libro 2 in prouerbia Salomonis, capite 26. Et: Nec sanctus quisquam in carne constitutus, peccata ad integrum cauere potest. In 129. Psalmum.

DE ORIGINALI.

Quod sit peccatum originis, docent patres huius seculi, ut Beda: Propter hoc renascimur, ut Deo placeamus: cui merito displicet quod nascendo contraximus. Lib. 4. in Lucam, cap. 11.

Vnde sit, Beda tradit: Crimina, inquit, seminum sunt, quae ex Adam originalia traximus: morum uero, siue uoluntatum, seu fragilitatis & ignorantiae, quae ipsi per nos crimina addimus. In praefatione super Cantica canticorum. Item: Verè prosteremur, omnes homines in lucem istam plenos iniquitatis, ex reatu primae praeruaricationis uenire: incapaces autem bonitatis, absit ut nos nasci iuremus. Ibidem. Et: Omnis homo qui hunc mundum ingreditur, in patre & matre contaminabitur, ex quibus originale peccatum trahit. In uigesimum primum caput Leuitici. Item: Vbi magis putredo peccatum accipiendum est: ideo pater, quia corrumpit naturam, & generat mortem: mater ipsa natura, de qua in peccato concipimur: soror ipsa mortalitas, cum qua nascimur, uel ipsum originale peccatum, proficiens per germina peccatorum, uermibus comparanda: uel omnis posteritas Adae, quae de corruptione mortalitatis uelut de sanio putredinis nascitur. Libro primo in Iob, capite 17.

Albinus inquit: Quis me potest ex immundo semine conceptum, mundum facere, nisi tu Deus solus, qui sine peccato es? Quid mirum est autem, si fecerim, in quibus me peccatorem confiteor, qui iam ex originali peccato in iniquitatibus scio me esse conceptum? qui ante peccata contraxi, quam uitae principia haberem? In expositione 4. Psalmi poenitentialis.

¶ Omnes peccato originis obnoxios esse, Beda testatur: uerum quia nos in iniquitate concepti, & in delictis editi, quamuis multum nitentes, peccatum ad integrumauerere, & uirtutis arcem comprehendere nequimus: Tu qui uerbum caro factus es, perfecti per omnia uincendi ac docendi, quae nostra fragilitas non capit dapibus uescere. Libro secundo in Samuelem, capite secundo. Item: Omnes natura filij irae, omnes in iniquitatibus concepti, & in delictis sunt a matre generati. Libro tertio in Samuelem, capite secundo. Et: Confiteatur catholicus, quia nemo immunis a noxa primae praeruaricationis nascitur: & inuocet gratiam Dei.

Dei, qualiberetur de corpore mortis, per IESUM CHRISTUM Dominum nostrum. Libro tertio in Marcum, capite nono. Item: ad distinctionem nostræ sanctitatis, IESVS singulariter sanctus nasciturus asseritur. Nos quippe, etsi sancti efficiamur, non tamen nascimur: quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimur, ut merito cum prophetis singuli dicamus, Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. Libro 1. in Lucam, cap. 1.

Albinus ait: Tempus opportunum ad orandum pro peccatis hæc uita est, in qua iudeo sancti orant, quia non est à peccatis immunis aliquis. In secundum Psalmum penitentialem. Et: Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Omne genus humanum significat originali peccato obnoxium. In septimum Psalmum penitentialem. Item: Omnes homines, præter illum solum qui ex uirgine natus est, originali peccato ceciti, id est cum peccato nati sunt, quod ex radi ce peccatrice primi parentis traxerunt. Lib. 5 in Ioannem, cap. 9.

Carolus Magnus inquit: Originali peccato omne hominum genus ante baptismum conexu tenetur. Tanta ergo illius antiqui peccati est, cum quo nascimur, massa, ut si participatim diligenti consideratione diuidatur, omnia in eo criminalia possint inueniri peccata. Nam & superbia est illic, quia homo in sua potius esse quam in Dei potestate dilectus: & sacrilegium, quia Deo non credidit: & homicidium, quia sese præcipitavit in mortem: & fornicatio spiritualis, quoniam integritas mentis humanæ serpentina suasionem corrupta est: & furtum, quia cibus prohibitus usurpatus est: & auaricia, quia plus quam sufficere illi debuit, appetijt. Quibus omnibus tanto est genus humanum irretitum, ut de legitimo etiã matrimonio procreatus dicat: Iniquitatibus cōceptus sum, & in peccatis peperit me mater mea.

De effectu originalis peccati, Beda inquit: Signaculum imaginis Dei & similitudinis, per Adæ peccatum fuit oblitteratum. Libro tertio in Iob, capite septimo. Item: Per Euam serpens peccatum homini propinquit, & exinde genus Adæ ob delictum inobedientiæ perdita immortalitate, ad breue tempus uitæ redactum est, & repletum multis præsentium laboribus ærurnarum. Libro primo in Iob, capite duodecimo. Et: Sacculus significatio nomine, quasi tota massa peccatricis generationis Adæ dictus uideri potest: in quo quasi sub signaculo imaginis eius (genuit quippe Adam ad imaginem & similitudinem suam) totam sobolem illius in ipso præuaricatricem effectam, per multa secula Deus clausam tenuerit sub

peccato: & tamen in nouissimis seculorum temporibus, per baptismum uulnera delictorum preciosa redemptione curauerit. Libro primo in Iob, capite decimoquarto. Item: Ex pœna enim originalis peccati est hoc, quod in potestate nostra non sint illiciti motus: sed tunc maximè insurgant in nobis, quando minus uellemus per suggestiones diaboli, & per fomitem peccati, qui in est nostræ carni. Et ideo eos, ne ad actum perueniant, coercere debemus. In quartum Psalmum.

Albinus ait: Quamuis in huius exilij ærurnosam cæcitatem, pro originalis peccati iustissima pœna, à gaudio beatæ felicitatis deiectioni sumus: non tamen ita inde præcisi atque abrupti sumus, ut non etiam in istis mutabilibus & temporalibus, æternitatem, ueritatem, beatitudinem quærere uel desiderare ignoremus. Libro primo de Trinitate, capite 1.

De Iohanne, inquit Beda: Ab illo debuit ipse Iohannes baptizari: id est, à peccati originalis contagione mundari. qui quamuis nullo inter natos mulierum minor, tamen quasi natus ex muliere, culpæ næuo non carebat. Ideoq; cum cæteris mulierum natis, ab eo qui natus ex uirgine Deus in carne apparuit, opus habebat ablui. Quoniam igitur scriptum est, Quid est homo ut immaculatus sit, & ut mundus appareat natus ex muliere? iure timuit homo quamuis sanctus, natus tamen ex muliere, & ob id à culpæ macula non immunis, baptizare Dominum, quem ex uirgine natum nouerat nullam prorsus habere maculam culpæ. Homilia in octaua Epiphan.

Aponius ait: Terra ista quæ testo regitur cœlo, per peccatum primi hominis facta est domus leprosi. Nulla enim tam fœdissima lepra, quam nota peccati, quæ facit proijci à facie Dei. Libro tertio in Cantica canticorum.

DE ACTUALI.

De peccatis actualibus, inquit Beda: Quia per ignorantiam, per obliuionem, per cogitationem, per sermonem, per surreptionem, per necessitatem, per fragilitatem carnis, singulis diebus uel inuiti uel uolentes frequenter reatum incurrimus. Libro secundo in Proverbia Salomonis, capite uigesimo sexto.

De uenialibus, inquit Beda: Filij licet delinquant, sunt tamen uia: id est in præceptis ambulant, & non nisi uenialia committunt. In 24 Psalmum.

De peccatis in sanctis, Beda ait: Quæritur, quomodo idem faciat, & idem non faciat peccatum. Ad quod sic est respondendum. Quandoquaque illiciti motus nobis insurgunt,

gunt, si tantum surgat affectus, & nullus relaxetur effectus: hoc est, si uoluntatem non præbemus eorum desiderijs, & si sic nos refrenamus, ut non exhibeamus membra nostra arma iniquitati ad iniquitatem, ecce peccatum non operamur. Sicut Apostolus quoque præcipit: Ecce peccatum in mortali uostro corpore non regnet. Sed tamen quoniam non est uigor alienæ naturæ, sed languor infirmitatis nostræ, illud unde desideria illicita insurgunt in nobis (unde Apostolus, Sed quod habitat in me peccatum) ideo & nos facimus peccatum, & sic idem & facimus & non facimus peccatum. Et ideo rursum quæritur, an nos quotidie in oratione Dominica dicamus, Dimitte nobis debita nostra: uel pro his quæ consentientes facimus, uel pro desiderijs, quæ non nos, sed peccatū quod habitat in nobis, facit. Quod beatus Augustinus soluens inquit: Prout ad præsens sapere possum, dico, uniuersus reatus nostri languoris & nostræ infirmitatis, cum omnibus quæ consentientes diximus, fecimus aut cogitauimus, sacramento baptismatis est deletus. Et ideo, etsi languor nobis inest: non tamen obest, si non consentiamus ei faciendo, dicendo, aut tacite assentiendo. Sed tamen quoniam uita hominis est militia super terram, ideo uigilamus qui dem contra maiora crimina: & sæpe nobis incautis subrepunt quædam: quæ etsi singula sua mole non conterunt, tamen multa contra nos collata aceruo nos obruunt. Et ideo quotidie pro his orandum est, ieiunandum & elemosynandum. In 118 Psalmum.

De capitalibus, ait Beda: Non tantum capitalium incendia criminum, in quibus apertum opus diaboli claret, sed & parua quæque, & quæ hominibus extrema uel leuia forte peccata uidentur, districti iudicis sententia reprobans damnat. In 118 Psalmum.

De criminalibus, Beda ait: Septem sunt criminalia peccata. In 119 Psalmum.

Discrimen inter peccatorem & impium Beda commemorat: Distat inter peccatorem & impium, quia peccator appellatur, omnis qui uel in paruis uel in magnis sceleribus decedit: impius autem, qui uel nunquam fidem recipit: uel enormitate scelerum ab ea quam accepit, anathema factus est. Libro primo in proueria Salomonis, capite quinto.

De peccato ad mortem, Beda inquit: Peccatum ad mortem puto esse, cum post agnitionem Dei, per gratiam Domini nostri Iesu Christi, oppugnat quisquam fraternitatem: & aduersus ipsam gratiam, qua reconciliatus est Deo, inuidentiæ facibus agitur. Peccatum autem non ad mortem est, si quis

quam amorem à fratre non alienauerit, sed officia fraternitatis debita per aliquam infirmitatem animi non exhibuerit. Homilia ferriæ sextæ post Cineres: & Libro 2. in Lucam, capite 6.

De peccato in Spiritum sanctum, ait Beda: Qui autem blasphemauerit Spiritum sanctum, non remittetur ei. Hoc intelligendum est, quod aliqua exigua, præualentibus magnis operibus, uox sanctorum intercessionibus remittatur. De blasphemis autem, de his dictum uideri potest, qui pœnitentiam negant, de maximis noxis non pœnitendo: de quibus dicitur, Impius cum uenerit in profundum malorum, contemnet. Secundum hoc ergo Domini dictum sunt delicta, quæ illic donanda sunt, ubi & indelebile peccatum blasphemie spiritus memoratur, non enim diceret Deus, Hoc peccatum non remittetur, si alia peccata non remitterentur illic. Quæ sint autem illa peccata, uel cuiusmodi sint, solus Deus nouit, qui ea remissurum se esse promittit. Libro primo in Iob, capite duodecimo.

De derelictione Dei sic scribit Damascenus, libro 2 de Orthodoxa fide, cap. 29. Derelictio nis duæ sunt species, est enim derelictio dispensatiua, correctiuaq; & eruditua: & est derelictio finalis, & desperatiua. Dispensatiua quidem, & eruditua ad correctionem, salutem & gloriam patientis facta, aut ad aliorum zelum & imitationem, aut ad Dei gloriam. Finalis autem derelictio, cum Deo curata quæ ad salutem sunt faciente, incorrigibilis & immedicabilis, magis autē insanabilis, ex proprio proposito permaneat homo. Tūc enim traditur in finalem perditionem, ut Iudas. Quod à nobis auertat Deus, & à talibus nos derelictione defendat.

De mendacio, Beda ait: Duo sunt mendacia: quæ licet à culpa penitus libera non sint, paruam tamen culpam habent. Quorum alterum fit, causa iocandi: ut quando alicui puero dicimus de magistro eius absente, Magister uenit, ut eum perterreficiamus. Alterum uerò est officiale, id est, fit causa beneuolentiæ: ut si illum quem alius assequitur districto gladio, cum eum sciamus latitare, negabimus eum uidisse, uolentes eum liberare. Quod licet bonum uideatur, tamen peccatum est, quia mendacium est: & ideo uitandum est, quia mendacium est mors animæ. Potest enim & ille à Deo, ad quem pertinet, liberari: & nos ueritatem tacentes, non incurrere mortem animæ. Tacere namq; ueritatem, non est peccatū, quod inde apparet, quia Christus, qui solus non peccauit, ueritatem tacuit, cum dicit, Multa habeo, &c. Volunt quidam inter mendacia claudere illa, in quibus est duplex uoluntas: ut

ut si quis alicui sibi gladium committenti, promitteret se reddere ei, quàm citò reposceret: postea uerò illi poscenti gladium, ad hoc ut uel se uel alium interficeret, se reddere denegaret, ut illius furorem compesceret. Hic duplex uoluntas esset: quia priore uoluntate manente, alia accessisset. nec esset dicendum hoc mendacium, quia non hic quod promissum fuisset, negaretur scilicet, quin quàm citò committens bono animo reposceret, ille cui commisit, sibi statim redderet. In 5. Psalmum. Item: Minus est loqui mendacium, quàm operari peccatum: maius uerò perdere, quàm odisse. Ibidem.

De superbia, inquit Beda: Caput omnis peccati superbia diaboli, & opus idololatricæ, quod quasi duabus palmis, impietatis professione, laudum & uictimarum ceremonijs, agebatur. In Samuelem capite decimo. Item: Superbia rex & caput est scelerum cæterorum, utpote ex sua radice prodeuntium, quæ incautos sicut blandiendo, quasi lingendo decipere, atque uniuersa uitalis gratiæ quæ erodere genimina. Libro secundo in Samuelem, capite undecimo. Et: Superbia ideo dicitur maximum delictum, quia & initium est totius peccati: & quia deiecit angelum, & ex angelo fecit diabolum, atque interclusit ei regnum cælorum. Et ideo etiâ maximum: quia sicut primum occurrit recedentibus, ita nouissimum occurrit redeuntibus. In 18. Psalmum.

Peccatum non esse substantiam, Beda docet: Iniquitas non est creaturæ, quia non est natura, quam Deus creauit: sed corruptio naturæ, quam ipse homo in se fecit. Ab Adamo iniquitas uenit, & non est substantiæ: quia non est iniquitas à Deo facta. Nam non est facta, quia omnia per ipsum facta sunt, & omnis creatura à Deo facta. In sexagesimo octauo Psalmum. Et: Omne peccatum fundamentum non habet, ut quod non ex propria natura subsistit. Malum quippe sine substantia est: quod tamen utcunq; sit, in boni natura coalescit. Libro secundo in Lucam, capite sexto.

De peccato hominum Albinus inquit: Angelicum peccatū silentio in Genesi absconditum est, & hominis patefactum: quia angelicum uulnus Deus non prædestinauit curare, hominis uerò sanare prædestinauit. In Questionibus in Genesin.

DE LEGE.

Definitionem legis talem ponit Damascanus libro quarto de Orthodoxa fide, capite uigesimo tertio. Lex autem est, quod docet eius mandatum, ut in ipso manentes, in luce simus. Cuius quidem mandati præuicario, peccatum est: quod per suggestionem diaboli, & nostram incoa-

dam & liberam admissionem paritur.

De duabus tabulis inquit Beda: In duabus tabulis scripta est Lex, propter duo testamenta, uel propter amorem Dei & proximi. In 20. cap. Exodi.

¶ Vnde fit. Albinus ait: Deus in principio legem non dedit, sed eam postea per Moysen tradidit, quia in hominibus primis diu lex bonæ naturæ seruabatur. at ubi naturalis lex euauit, oblata consuetudine peccandi, data est lex literæ per Moysen, ut bona quæ sciebantur, auctoritatem haberent: & quæ latere cœperunt, manifestarentur: & ut terror disciplinæ corrigeret delinquentes, & fidem reformaret in Deum. In Questionibus in Genesin.

Carolus Magnus dicit: Cum igitur Deus primum hominibus naturalem legem dederit, qua ab hominibus corrupta, dederit postea scriptam, qua etiam uiolata sese per præsentiam corporalem uidendum exhibuerit, & ante legem, & sub lege, & sub gratia semper humanæ saluti credatur consuluisse. Libro tertio de Imaginibus, capite uigesimo-septimo.

De decalogo ait Beda: Dominus legem in decem uerba cōstituit. Nullus numerus crescit amplius nisi usq; ad decem: ac per hoc in plenitudine numeri, plenitudinem mandatorum constituit, quæ scilicet mandata sic quidam distinguunt, ut tria pertineant ad dilectionem Trinitatis, septem uerò ad amorem fraternum, quibus societas humana nō læditur. Primum mandatum pertinet ad Deum patrem, secundum ad filium, tertium ad spiritum sanctum pertinet, cuius dono requies nobis sempiterna promittitur. In uigesimum caput Exodi. Item: Post tria præcepta septenarius succedit numerus, perti-
40 nens ad amorem proximi: & incipit ab amore parentum, à quibus in hac uita sumimus exordium, &c. Fortasse ideo non una, sed duæ tabulæ dictæ sunt, quia decem mandata hæc ad dilectionem pertinent Dei & proximi. Ibidem. Et: Decem præceptorum tria pertinent ad Dei dilectionem, septem ad hominum dilectionem, quæ in duabus tabulis distincta Moyse data fuerunt. Tria quæ pertinent ad Dei dilectionem, hæc sunt: Dominus tuus Deus unus est, ne forniceris post deos alienos. Secundum mandatum, Ne accipias nomen Dei tui in uanum: id est, ne credas uerbum propter te incarnatum, tantum creaturam, & non creatorem esse: quod, hoc nomen Christi in uanum sumere esset. nam ut testatur Ecclesiastes: Omnis creatura quæ sub sole est, uanitas est. Tertium mandatum est, Obserua sabbatum. Mandata septem quæ pertinent ad homi-
60 nes, hæc sunt: Honora patrem & matrem;

Non occides: Non mœchaberis: Nō furtum facies: Non falsum testimonium dices: Non concupisces uxorem proximi tui. In præfatione Psalmorum.

De sententia legis inquit Albinus: Charitas est plenitudo legis: & cessantibus cæteris mandatis, sola permanet in æternum. In 118 Psalmum.

¶ Officia legis sunt: Ostendere peccata. Beda: Ipse sacerdos Dominus Christus, aquas amaras, hoc est, per Scripturæ diuinæ disciplinam hypocrisin contemnit, & peccatum manifestat uel hic, uel certè in futuro. In 5 caput. Numer. Et: Lex admonet, ut se quisque reum agnoscat, uidens se eam non posse implere. In trigessimum primū Psalmum. Item: Lex sine gratia est litera occidens, & ualet tantum ad conuincendam iniquitatem, non ad dandam salutem. In septuagesimum Psalmum. Item: Etenim benedictionem lator legis dabit: hoc est, Dominus qui dedit legem deprimentem, dabit & gratiam subleuantem. Lex ideo dicitur deprimens, quia non potuit saluare, sed peccata tantum ostendere. Vnde ait Apostolus: Si enim data esset lex quæ posset uiuificare, &c. Potuit etiam Lex peccatum demonstrare, sed non potuit auferre. quod idē Apostolus ostendit, dicēs: Occasione enim accepta peccatum per mandatum, &c. Et ita lex quidem producebat infirmos, sed non sanabat eos. In octuagesimum tertium Psalmum. Et: Ad hoc data est Lex, ut crescente peccato superbi humiliarentur, humiliati confiterentur, confessi sanarentur. In centesimum secundum Psalmum. Item: Quid magis stupendū, quàm quodd Deus bonus, cum bona præceperit, eis tamen legem dederit, quos eadem lex uiuificare non posset, & quibus ex ipsa lege nulla iusticia esset. Vnde Apostolus: Si enim data esset lex quæ uiuificare, &c. Cur ergo data est lex, quæ non posset uiuificare, & ex qua nulla iusticia esset, nempe mirandum, nempe stupendum. Noli superbire, nec de te presumere: & intelliges cur bona lex à bono Deo data est, cum tamen non posset uiuificare, & ex qua nulla iusticia esset. Ideo enim data est, ut te magnum faceret paruum, & ut te ad perficienda mandata de tuo uires non habere demonstraret: & sic indigus opis confu-
geres ad gratiam, & clamares, Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum. Quis enim potest mandata Domini ita facere, sicut sunt facienda, nisi per fidem quæ operatur per dilectionem, & nisi in cuius corde charitas per Spiritum sanctum diffundatur? In 118 Psalmum.

Albinus: Lex quidem per Moysen data est, in qua quid agendum, quid uitandum sit, cœlesti iure decernitur: sed quod illa præci-

pit, non nisi gratia Christi completur. illa siquidem monstrare peccatum, iusticiam docere, & transgressores sui reos ostendere ualebat. Porro gratia Christi diffusa per spiritum charitatis in cordibus fidelium, facit ut quod lex præcipit, impleatur. Vnde illud quod scriptum est, Non concupisces, per Moysen lex est, quia iubetur: sed per Christum fit gratia, quando quod iubetur, impletur. Lib. 1 in Ioannem, cap. 1.

Carolus Magnus inquit: Lex est nobis in præsentis seculi caliginoso itinere, ad dirigendos nostrarum mentium gressus à Deo collata: cuius iubare mentis acies perlustrata, mysticorum sensuum possit intueri secreta. Libro primo de Imaginibus, capite decimo sexto. Item: Lex peccata tantum monstrat, gratia autem quæ per Christum data est, peccata quæ lex monstrauerat, curauit. Libro tertio de Imaginibus, capite uigesimo quinto.

¶ Legem non impleri. Carolus Magnus: Deus præcepit, sed homo non fecit. Lex enim posita est in ueteri Testamento, quæ conuinceret transgressores. Non enim implebatur timore, quæ non impletur nisi charitate. & ideo dicitur opus Dei, quia Deus legem constituit, Deus conscripsit. Nullum opus hominis, quia homo Deo non obtemperauit, & eum potius reum lex fecit. Hoc est ergo quodd prima data est lex, ubi significatur uetus Testamentum, quod est opus tantummodo Dei, & conscriptio digni Dei. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum & bonum. Lex ergo sancta & bona Dei opus est: ubi homo nihil agit, quia non obtemperat, sed reatu potius premitur, lege minante atque damnante. Libro primo de Imaginibus, capite decimo quarto. Et: Deus iugum legis homini imponit, homo ferre non ualet. Libro 1. cap. decimo quinto.

Legem non iustificare, docet Beda: Lex non liberauit mundum, sed Christus. In 3 caput Exodi.

Legem per Christum declarari, inquit Beda: Nec lex sine Christo, nec Christus sine lege esse potest. In decimum tertium caput Numer.

¶ De abrogatione legis, Beda inquit: Legis uerò litera legis, quæ celauit sensum spiritualem, quam Christus adueniens amouit. In uigesimum nonū caput Geneseos. Item: Diuinitus autem procuratum est, ut patet facta per orbem fidei euangelicæ gratia, remplum ipsum quondam augustum cum suis ceremonijs tolleretur, ne quis forte ad hoc paruulus ac lactens in fide, si uideret illa permanere, quæ à prophetis sanctis facta, quæ à Domino sunt instituta, admirando san-

181
cum seculare, paulatim à sinceritate fidei
quæ est in CHRISTO IESU, ad carnalem la-
beretur Iudaismum. Prouidens ergo Deus
infirmiuitati nostræ, & Ecclesiam suam multi-
plicari desiderans, omnia illa subuertere fecit,
ac penitus auferri, quatenus umbra & typo
cellante, ueriores ipsa iam ueritas per or-
bem declarata palmam teneret. Libro quar-
to in Marcum, capite decimotertio. Et: Ve-
rum passo in carne Domino, ac resurgente à
mortuis, tempus fuit ut legalis illa & figura-
lis obseruatio cessaret, atque ea quæ secun-
dum literam gerebantur, in spiritualem trans-
lata sensum, melius in nouo Testamento,
iuuante Spiritus sancti gratia tenerentur.
Non ultra carnalibus synagoge ceremonijs
delectabor, in quibus etiam ista paschalis a-
gni sacra locum tenuere præcipuum. Ibidem
capite 14.

Albinus: Tempus amandi legem, & ea
quæ ex lege fuerint imperata, circumcisio-
nem, hostias, sabbata, neomenias: & tempus
odiendi eas, Euangelij gratia succedente. In
3 caput Eccles.

De lege naturæ. Albinus ait: Legem na-
turalem homines habent in corde fixam:
Quod tibi fieri non uis, alteri ne feceris. Li-
bro quinto in Ioannem, cap. undecimo.

DE EVANGELIO.

DE Euangelij uoce inquit Beda: In lu-
ce gratiæ singulariter bona prædica-
turi uenimus, ad eum mimum bonum,
ut & regnum Dei inauditum mortalibus præ-
dicet, & ad hoc uniuersum genus conuocet
hominum: à qua etiam bonitate præcipua,
Euangelium græcè nomen accepit. Libro 4
in Samuelem, cap. 4.

Quid sit, Beda exponit: Euangelium quip-
pe bonum nuncium dicitur. Quod autem
melius est nuncium, quam, Pœnitentiam a-
gite, appropinquabit enim regnum cœlo-
rum: Dei est, regni cœlestis introitum pœ-
nitentibus prædicare. Rectè Marcus filium
Dei nominat, quem in prima uoluminis sui
fronte autorem Euangelij, & sponforem re-
gni designat æterni. Libro primo in Mar-
cum, cap. 1.

Carolus Magnus ait: Euangelium est bo-
num nuncium: & reuera bonum nuncium,
quoniam qui id suscipiunt, filij Dei uocan-
tur. Est enim annis quadristuus, ab uno in-
effabili paradisi fonte progressus, & in qua-
tuor amnes insigniter deriuatus, & ad aren-
tia corda irriganda salubriter emissus. Est
uia, quæ ducit ad uitam: est lux, à tenebris
mortalium ad cœlestia dirigens. Est urbis
florentissimæ munimentum, in quo firmi-
ter stare præstantissimum uitæ emolumen-
tum, à quo recedere periculosissimum detri-

mentum est. Sunt fluentia ueritatis, quæ fal-
lere falli; nesciunt, in quorum uastissimis
amnis plura Dominicorum gestorum in-
signia habentur. Libro quarto de Imagini-
bus, cap. 10.

Doctrinam Euangelij Beda indicat, di-
cens: Scire debetis, omnibus diuinæ Scriptu-
ræ paginis merito Euangelicam excellere
autoritatem: quia quod lex & Prophetæ fu-
turum prænuñciarunt, hoc redditum atque
completum in Euangelio demonstratur. Li-
bro 1 in Ioannem, cap. 1.

De effectu inquit Beda: Via est & Euange-
lij prædicatio, per quam lux fidei spargitur
super corda credentium. Et pulchrè spargi
dicitur, quia infidelitate mentes hominum
aridæ, ubertate diuinæ gratiæ cum quadam
dispensatione rorantur: & ita diuiditur estus
feruentis sancti Spiritus super terram fideli-
um. Sic inquam diuiditur, cum unicuique da-
tur gratia secundum mensuram donationis
Domini Christi. Et paulo post: Sic ergo di-
uiditur ipsum bonum Euangelij, ut uitam
alijs largiatur, alijs mortem crimine infideli-
tatis operetur. Libro 3 in Iob, cap. 7. Item:
Euangelij imber terram Ecclesiæ, quæ fue-
rat delolata à Deo, & inuia, charitatis Dei a-
dipe repleuit, atque pinguedine, ut ex uberta-
te donorum cœlestium produceret ac profer-
ret herbas uirentes satui seminis, secundum
genus suum. Ibidem. Et: Christi Euange-
lium, secundum uoluntatis arbitrium uni-
cuique, alijs est odor mortis in mortem, alijs
est odor uitæ in uitam. Libro tertio in Iob,
capite 8.

De differentia Legis & Euangelij, sic ait
Beda: Lex addita est ad naturam, ut quod ma-
la consuetudo uitiauit in natura, lex refor-
maret in litera. Gratia cœlestis per Christum
uenit: & sicut nec lex naturæ bonum destru-
xit, ita nec gratia legem soluit, sed adimple-
uit, naturamque pristinae reddidit nobilitati.
natura tamen & lex sine gratia impleri non
potuit. Nec sic homini liberum arbitrium da-
tum est, uel legis præceptum, ut gratiæ non
indigeret: sicut Pelagiana hæresis affirmat.
In 12 cap. Ioannis.

Aponius inquit: Lex namque lastat Eccle-
siam, gratia generat. Rectè ergo usque ad
Christi aduentum primum mater ponitur
lex, ad quam nos gratia generatos cœlo a-
lentos transmittit. Iam enim à Christi ad-
uentu gratia præcedit: quia omnis natus,
nisi renatus per gratiam, nec putabitur na-
tus. Et paulo post: Animabus generatis
per gratiam, præ omni censu terreno neces-
saria est obseruantia legis diuinæ, ad quam
nos gratia nutriendos transmittit. Libro
quinto in Cantica canti-

corum.

DAmascenus libro primo de Orthodoxa fide, capite decimo octauo inquit: Nam ipse omnia quæ in nostra potestate nō sunt, præscientia prædeterminauit, unumquodque secundum proprium & conueniens tempus & locum. Item: In Dei consilio præsignata erant omnia, quæ ab ipso sunt præfinita: & citra ullam demutationem quæ erant futura ante suam quæque generationem: perinde atque si quis ex ædificare uelit domum, imaginatur primum & uoluit imaginem in arcano mentis recessu reuoluit figuram & descriptionem futuræ domus. Lib. 1. Apologetico pro ueneratione sanctorum imaginum.

Beda inquit: Nullus de his qui ad uitam prædestinati sunt, perire in perpetuum potest. Libro primo in Ezram, capite primo. Item: Hoc quotidie facit Dominus, hoc usque ad finem seculi facturum est, cum derelictis eis quos suos non esse cognoscit, ad illorum corda uisitanda & illustranda conuertitur, quos ad uitam prædestinauit æternam. In Thobiam. Et: Iudas non per imprudentiam, sed per prouidentiam inter Apostolos eligitur. Libro primo in Marcum, capite tertio. Item: Primò Iudæi, ut in Apostolorum actibus legimus, deinde etiam gentiles acriori ac fortiori persecutione frequenter instabant, ne illuminandus sanandusq; Christum mundus inuocaret: nec tamen eos qui ad uitam erant præordinati æternam, uesanus impugnantium furor disposita ualebat salute priuare. Lib. tertio in Marcum, cap. 10.

Albinus ait: Consideremus opera Dei, quàm magna, & quàm mirabilia sint: & quomodo alium gratuita pietate elegerit, alium iusto iudicio despexit. Sicut de Iacob & Esau dicitur: Iacob dilexi, & Esau odio habui. Dicitur & in Psalmo: Vniuersæ uiae tuæ misericordia & ueritas. In octauum caput Ecclesiastæ. Item: Sed quomodo intelligendum est, Non ne ego uos duodecim elegeri? dum ille unus filius diaboli dicitur esse: nisi quia aliter electi sunt illi undecim, aliter & ille unus. Electi sunt illi ut manerent in Christo, & ut sonus illorum exiret per orbem terrarum: electus est ille unus, ut dispensatio diuinæ misericordiæ in salutem humani generis impleteretur per eum, unde bonitas Dei bene utebatur malitia illius: sicut in uenditione Ioseph bene usus est Deus malitia fratrum, ut ex opere malo illorum bonitas Dei ostenderetur in salutem multorum. Sic malum Iudæ in bonum uersum est nostrum. Quod facit malus, malè utendo bonis Dei, sibi nocet, non bonitatem Dei destruere poterit. Libro tertio in Ioannem, ca-

pite sexto. Et: Omnia Deo sunt præsentia: & in diuina prædestinatione, futura quæ si transacta esse credenda sunt. Quod enim futurum fuit ut fieret, hoc quasi transactum fuit. Libro septimo in Ioannem, capite decimo septimo. Item: Quos de mundo Dei filius elegit cum patre, idem ipse homo filius de mundo eos accepit à patre. Ibidem.

De induratione & electione scribit Albinus: Cum quæstiones huiusmodi in medium uenerint, quare alius sic, & alius sic iudicetur: quare ille Deo deferente excusetur, ille Deo adiuvante illuminetur: non nobis iudicium de iudicio tanti iudicis usurpamus, sed contremiscentes exclamemus cum Apostolo: O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiæ Dei, quàm inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uiae ipsius? De talibus uerò quæstionibus uel iudicij Dei admonentem audiamus Scripturam, atque dicentem: Altiora te ne quaesieris & fortiora te ne perscrutatus fueris. Libro quinto in Ioannem, capite decimo tertio.

De numero credentium, ait Beda: Nouit Dominus qui sunt eius, & apud ipsum certus est suorum numerus electorum. Quumque tot in Iudæa credituros non inuenit, quot ad fidem uitamq; prædestinatos nouit æternam, quasi alia nauis receptacula piscibus quærens suis, corda quoque gentium si dei gratia replet. Lib. secundo in Lucam, capite quinto. Item: Nouit Dominus qui sint eius. Nouit qui permaneant ad coronam, qui permaneant ad flammam. Nouit in area sua triticum suum, nouit & paleam: nouit & segetem, nouit zizania. Lib. 1. in Ioannem, capite 3.

Quæstionē de Iudæis, Beda soluit dicens: Hic quæstio difficilis oritur, quid fecissent Iudæi mali, uel quæ culpa illorum esset, ut non crederent: si necesse erat ut sermo Esaiæ prophetæ impleteretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro, & brachiū Domini cui reuelatum est? Cui quæstioni respondemus: Deum præscium futurorum per Prophetā prædixisse, tamen non fecisse. Non enim propterea quenquam Deus ad peccandum cogit, quia futura hominum peccata, iam nouit: ipsorum enim præsciuit peccata, non sua, non cuiusquam alterius, sed ipsorum. Quapropter si ea quæ ille præsciuit ipsorum, non sunt ipsorum, non uera præsciuit: sed quia illius præscientia falli non potest, sine dubio nō alij, sed ipsi peccant, quos Deus peccatores esse præsciuit. Fecerunt ergo peccatū Iudæi, quod eos facere non compulit, cui peccatum non placet: sed facturos esse prædixit, cui nihil latet. In duodecimum cap. Ioannis.

DE IUSTIFICATIONE.

DE iusticia Dei inquit Albinus: Magna est in utroque iusticia Dei, rectumque iudicium, quo & peccatori pena decernitur, & penitenti iustificatio non negatur. In 118 Psalmum.

Vnde sit iustificatio, Beda declarat inquit: Nemo potuit genus humanum liberare à morte, nisi Christus. In secundum caput 10 Genesios. Et: Quod autem dicitur, Salus nostra in manu tua est: significat, salutem nostram in Christi esse potestate constitutam. In quadragesimum septimum caput Genesios. Item: Non lex mundum, sed Christus in sua passione & resurrectione liberavit. In tertium caput Exodii. Item: Quod ira per Adam fuit temporalis, misericordia uero per Christum concessa est æternalis. In 88 Psalmum.

Et: Omnes detinebamini sub lege peccati & mortis, & omnes sub peccato uenundati essemus æternaliter, nisi Deus pater per uerbum suum nos uelut seruos empticios liberasset. In decimum septimum Psalmum.

Item: Cum omnes peccatores essemus, per Christum Deus ex peccatoribus iustos, ex seruis filios, ex impijs pios, ex damnatis felices in regnum cælorum assumptos. Quod uere fuit Dei gloria, non nostrum meritum: quia cum nos nihil boni meruissemus, tantum bonum accepimus, iuxta quod dicit Apostolus: Apparuit benignitas saluatoris Domini nostri Dei, qui non ex operibus iusticie, &c. In decimum octauum Psalmum. Et:

Omnes creature ut beatitudinem æternitatis uel immutabilitatis obtineant, non hoc per suam naturam, sed per creatoris sui participationem & gratiam consequuntur. Libro tertio in Lucam, capite undecimo.

Item: Dominus noster IESVS CHRISTVS, 40 pro salute humani generis à paterna sede nunquam recedens, descendisse dicitur. Libro primo in Ioannem, capite primo. Et: Per cognitionem Domini & saluatoris nostri, omnia diuinitatis eius mysteria, quibus saluamur, agnouimus. Qui nos propria gloria & uirtute uocauit: quia non angelum & saluationem nostram, non archangelum misit, non in nobis aliquid meriti boni pro quo saluamur inuenit: quin potius infirmos & inglorios cernens, sua nos uirtute recuperauit, & gloria. Hinc etenim dicit: Non uos me elegistis, sed ego elegi uos. In primum caput epistolæ Petri secundæ.

Aponius: Deus ad cælorum regnum ducit. Libro secundo in Cantica canticorum. Et: Sicut corpus sine esca & potu subsistere non potest: ita Ecclesiæ uoce declaratur, sine botte, qui est Christus, æterna uita de cælo descendens, animam uiuere non posse, qui

in nulla alia terra, nisi in terra repromissionis, ab esurientibus & sitientibus iusticiam inuenitur. Libro tertio in Cantica canticorum.

Albinus inquit: Sicut Christus maledictioni subiactus, ut nos à maledicto legis erueret: ita & peccatorem se profiteretur, quo peccata nostra portaret, & pro cogitatu ac consilio nos ab eis eriperet. Super tertium 10 Psalmum penitentialem. Et: In ipso spiritu sancto omnes fideles remissiones peccatorum, siue in baptismo siue in penitentia consequuntur. Libro secundo de sancta Trinitate, capite decimonono. Et: Sol Christus omnia illuminat spiritualis gratiæ splendore & uirtute, in cuius pennis sanitas est, qui credenti in eum oritur, & infideli cuilibet occidit. In primum caput Ecclesiastæ. Item: Dominus angelorum descendit, & re-

20 speros nos sanguine suo sanauit ab omni infirmitate peccatorum nostrorum. In septimum caput Ecclesiastæ. Et: Eripe animam meam ab imminente scilicet supplicio: & saluum me fac, non meis meritis, sed tua misericordia. In primum Psalmum penitentialem. Item: Humilitas Christi soluit peccata nostra. In quartum Psalmum penitentialem. Et: Quod ait, Deus salutis meæ: significat Dominum saluatorem, per quem salus

piè credentibus datur. In quartum Psalmum penitentialem. Item: Patri dicitur, Tunc acceptabis sacrificium iusticiæ: id est, filij gloriosissimam passionem, qui se sacrificium pro omnibus obtulit, ut salutem, quam

mundus suis operibus non merebatur, acciperent. Ibidem. Et: Flos uitæ hominis sicut fœnum aruit, nec unquam reuiuisceret, nisi sanguine Christi irrigaretur. In quintum Psalmum penitentialem. Item: Torius hu-

40 mani generis salus fieri non potuit, nisi adueniente filio Dei. Ibidem. Et: Propitiatio est sanguis Christi, quæ nos liberauit à seruitute timoris, quæ in lege fuit ueteri. In canticum graduum. Item: In uerbum quod caro factum est, sperauit anima mea, per quod uerbum mihi omnia dimisisti peccata. Ibidem. Et: Mitissimus creator nolens facturam imaginis suæ æternaliter perire, misit filium suum unigenitum Deum, per

quem creauit hominem, ut per eum redimeretur, per quem creatus est. Libro secundo de Trinitate, capite decimo. Item: Est pater uita, & filius uita, utrique tamen una uita, non duæ: quia unus Deus, non duo dii.

in hac uero uita uiuet mundus, & uiuet quamdiu obedierit huic uitæ. capite 15 eiusdem libri. Et: Nullus planè ueram pacem cum Deo habere poterit, nisi per mediatorem Dominum Christum, qui est in duabus na-

50 turis uerus Deus, uerusque homo, unus Christus,

stus,

stus, idem sacerdos & sacrificium, ueniens ad nos offerre pro nobis quod sumpsit ex nobis, ut auferret à nobis quod inuenit in nobis, id est peccata. Sicut enim diabolus mediator est ad mortem, qui superbus superbientem hominem perduxit ad mortem: ita Christus mediator ad uitam, humilis, hominem inobedientem reduxit, quia sicut ille elatus cecidit, & deiecit consentientem: sic iste humiliatus surrexit, & erexit credentem. Idcirco autem mediator, quia idem Deus atque homo uerus, habens cum patre eandem diuinitatis naturam, & humanitatis eandem cum matre substantiam, habens ex nobis usque ad mortem iniquitatis nostræ pœnam, habens incommutabilem de Deo patre iusticiam: propter nostram iniquitatem temporaliter mortuus, propter suam iusticiam & ipse semper uiuus: qui crucifixus est ex infirmitate nostra, sed uiuit ex uirtute sua. Libro tertio de Trinitate, capite duodecimo. Et: Salua proprietate utriusque naturæ, & in unam coeunte personam, suscepta est à maiestate humilitas, à uirtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad perficiendum opus salutis humanæ, natura incommutabilis naturæ est unita passibili, ut mediator Dei & hominum homo CHRISTVS IESVS & mori posset ex uno, & mori non posset ex altero. Cap. decimoquinto eiusdem libri. Item: Lex per Moysen data est, cum populus asperione sanguinis agni mundari præceptus est: gratia & ueritas, quæ in lege figurabatur, per IESVM CHRISTVM facta est, cum ipse passus in cruce lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Libro primo in Ioannem, capite primo. Et: Sicut æneus serpens effigiem quidem ignitis serpentibus similem, sed nullum prorsus in suis membris habuit ardorem ueneni nocentis: quin potius percussos à serpentibus, sua exaltatione sanabat: sic nimirum, sic redemptor humani generis, non carnem peccati, in qua mortem crucis patiundo, credentes in se ab omni peccato & ab ipsa etiam morte liberaret. Et paulo post: Sicut illi qui exaltatum pro signo serpentem æneum aspiciebant, sanabantur ad tempus à temporali morte & plaga, quam serpentium morsus intulerat: ita & qui mysterium Dominicæ passionis credendo, confitendo, synceriter imitando aspiciunt, saluantur in perpetuum ab omni morte, quam peccando in anima pariter & carne contraxerant. Lib. secundo in Ioannem, capite tertio. Et: Ille solus liberare potest de peccato, qui uenit sine peccato, & factus est sacrificium pro peccato. Libro 4. in Ioannem, cap. 8.

Item: Non aliunde salutis spem siue in

hoc mundo, siue in futuro seculo expectamus, nisi ab unigenito filio Dei, qui simul cum patre & Spiritu sancto diuina dona largitur. Non enim aliud nomen, per quod saluari queamus, hominibus datum est. In epistola Germani patriarchæ Constantinopolitani ad Iohannem episcopum Synnaddon, tomo 2 Concil.

Carolus Magnus inquit: In solo Domino saluatore nostro fœdus pacis apud patrem habemus. Libro primo de Imaginibus, capite decimoquinto. Hæc omnia Christus, qui est unicus Dei patris filius, ante secula à patre ineffabiliter genitus, in fine seculorum ad terras humanæ salutis causa missus pergit, qui est unctus à patre oleo lætitiæ præconfortibus suis: qui secundum Apostolum pacificauit omnia per sanguinem crucis sue, siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt. Libro 4. de Imaginibus, cap. 1.

¶ Media per quæ Deus iusticiam tribuit Aponius: Peccatorum emundatio per asperionem in ueteri Testamento celebratur, quod nunc in ueritate, per sacerdotem, per Baptismum, & per sanguinem Christi, qui unius fidei multitudines per fasces circumplexas, à diaboli infestatione defendens, æterna & intemporalis peccatorum remissionem celebrari docetur. Libro tertio in Cantica canticorum.

¶ De materia iustificationis ait Beda: Quo modo Christus peccata mundi tollat, quo ordine iustificet impios, apostolus Petrus ostendit, qui ait: Non corruptibilibus argento & auro redempti estis de uana uestra uersatione. Et in Apocalypsi Ioannes apostolus: Qui dilexit nos, & lauit nos à peccato in sanguine suo. Homilia in Epiphania. Domini.

Albinus ait: Præuidens in spiritu propheta, non nisi in sanguine Christi peccata redimi posse, laudat iusticiam eius, qua diabolus damnauit: & misericordiam, qua mundum redemit. In expositione quarti Psalmi pœnitentialis.

Carolus Magnus inquit: Legalibus siue Euangelicis præceptis supereminet misericordia eiusdem mediatoris, per quam non ex operibus legis, quæ fecimus nos neque uolentes neque currentes, sed eius miseratione saluamur. Libro primo, cap. decimoquinto. Item: Mediator Dei & hominum, ut totius mundi peccata dilueret, se Deo patri in sacrificium obtulit: & ut remissionem peccatorum perpetim Ecclesia consequi ualeret, spiritus ei ineffabile donum, & sui characteris in superabile signum, & sacrosancti baptismatis salutiferum sacramentum concessit. Fit enim per spiritum sanctum, per quem remittuntur peccata: siue sanguinem Christi, qui à nobis in sacramento sumitur, & pro nobis effusus est in

in remissionem peccatorum. Fit & per aquam baptismatis, in qua originalis noxæ antiquum & obsoletum uulnus diluitur. Vnde & Apostolus, tres dicit testimonium perhibere, spiritum, sanguinem & aquam. Quia per spiritum sanctum, & per sanguinem Christi, & per aquam baptismatis, ad remissionem peccatorum peruenitur. Libro 3 de Imaginibus, cap. 6.

¶ De impulsu iustificationis, Beda inquit: Et hic talis accipiet benedictionem, id est multiplicationem à Domino, hanc scilicet: ut in presenti bene promereatur, & in futuro bene remuneretur. Et hoc non ex meritis, sed ex sola gratia: quia accipiet misericordiam à Deo, id est, quia præcedit bona uoluntas Dei in eo, & gratia eius, quæ non ex meritis est, sed à Deo. A Deo dico, salutari suo: id est, qui secundum misericordiam præcedentem saluabit eum. & ideo saluabit eum, quia hæc generatio est quærentium eum: id est, tales sunt de his qui quærent in presenti ipsum Dominum per fidem, & bonam operationem, & tandem inueniunt. In uigesimum tertium Psalmum.

Albinus ait: Quamuis peccator peccatorum mole prematur, adest misericordia Dei in Christo: qui sine peccato uenit, ut peccata solueret. Apud quem copiosa est redemptio: quia ubi abundauit peccatum, superabundauit gratia. In 6 Psalm. penitentialem. Et: Vnus est Domine tuæ miserationis donum, ut eloquia sancta custodientes, in tua æquitate uiuificemur: hoc est, ut æqualem te patri & spiritui sancto fateamur. In 118 Psalmum.

¶ De applicatione, docet Beda: Dominus & saluator noster ianuam nobis salutis in dextro latere sui corporis uoluit aperire: per cuius sacramenta abluti ac sanctificati, altiorem regni celestis aulam possumus intrare. Lib. 40 in Ezram, cap. 7.

¶ Ex misericordia & gratis dari iustificationem seu remissionem peccatorum, Beda inquit. Secundum misericordiam. Ne meritis delicta, sed potius memeto mei Domine, ut miserearis secundum misericordiam tuam, id est te condignam: non secundum iustitiam, me condignam. Tu dico, ad quem pertinet, qui solus misereris, solus mederis, solus peccata dimittis. Et hoc non facias propter merita mea, sed propter bonitatem tuam. In 24 Psalmum. Item: Beati quorum remissa sunt delicta, ut nemo uel libertatem arbitrii, uel merita sua sufficere sibi ad beatitudinem credat, sed sola gratia Dei se saluari possit intelligat. In 31 Psalmum. Et: Gratia Dei præcedentia conferunt merita. Ibid. Item: Nullus ad beatitudinem per liberum arbitrium, aut per sacrificium legale, sed per so-

lam gratiam potest contingere. In 39 Psalmum.

Albinus inquit: Quid natura humana in homine Christo meruit, ut in ueritatem personæ unici filij Dei singulariter esset assumptæ? Quæ bona uoluntas, cuius boni propositi studium, quæ bona opera præcesserunt, quibus mereretur iste homo una fieri persona cum Deo, imò & homo ipse Deus, nempe ipse Deus: ipse ex quo homo cœpit, non aliud cœpit esse quàm Dei filius. Et hoc unicus, unigenitus & proprius, & propter Dei uerbum quod caro factum est, utiq; Deus: ut quemadmodum est una persona quilibet homo, anima scilicet rationalis & caro, ita fit Christus una persona & uerbum caro. Vnde naturæ humanæ tanta gloria, nullis præcedentibus meritis, si ne dubitatione gratuito munere, nisi quia magna hic & sola Dei gratia fideliter & sobrie cōsiderantibus euidenter ostenditur, ut intelligant homines per eandem gratiam se iustificari posse à peccatis, per quam factum est ut homo Christus nullum posset habere peccatum. Lib. 3 de sancta Trinitate, cap. 1. Et: Munere misericordiæ tuæ laua me Domine, ab iniusticiæ meæ maculis: nec solum laua, sed etiam munda, ne quid sordidum remaneat in uita mea. Sordidare me potui, sed munda re nequeo, nisi tu Domine IESU sancti sanguinis tui asperione mundum me facias. In quartum Psalmum penitentialem. Item: Quia non iustificabitur in cōspectu tuo omnis uiuens. Omne genus humanum significat originali peccato obnoxium, ideo nullus nisi gratia liberatus tua iustificari poterit. In septimum Psalmum penitentialem. Et: Sic clementissima Dei gratia commendatur, cuius miseratione in nomine Saluatoris, non nostris meritis uiuificati sumus. Ibidem. Et: Sufficenter expressum est, quod per misericordiam consequamur uitam eternam. illa autem meditatio beatos facit, qui operibus sanctis cœlorum regna conquirunt. In 118 Psalmum. Item: Nec adhuc de gratia loquimur, qua Deus se gratuito munere misericordiæ suæ, saluandis hominibus præbet. Libro secundo de Trinitate, capite septimo. Et: Deus ergo natura bonis appropinquat, & gratia: natura, qua eos facit homines: gratia, qua eosdem peccatores iustificat. Ibidem. Item: Hoc certissimè sciendum est, quia nemo nisi per indebitam misericordiam Dei liberabitur, & nemo nisi per debitum iudicium damnabitur. Lib. 3 de Trinitate, cap. 20. Et: Nisi dono Dei quisq; uocatus fuerit, nunquam reatum primæ transgressionis, nunquam malè blandientia augescentiū quorundie peccatorum umbracula euadit, nunquam saluandus uenire meretur ad Christum. Vnde dicit Apostolus: Gratia enim saluati estis. Lib. 1. in Ioannem,

Ioannem, cap. 1. Item: Maius est quod nos saluatos gratia sue cognitionis imbuit, quod cœli nobis gaudia pādīt, quod prœdicatores suæ fidei in mūdo disperfit, quā quod nos saluandos potentia suæ maiestatis ante secula prœsciuit. Ibidem.

¶ De ordine inquit Carolus Magnus: Si cōfessus fueris Dominū IESVM CHRISTVM, & credideris in eō de tuo quod Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris. Lib. 1 de Imaginibus, cap. 16.

¶ Fide nos saluari, Beda docet: Dominus Deus noster fidem in qua stamus, ex qua uiuimus, per quam & saluamur, multipliciter, uarieq; per scripturas sacras reuelauit nobis. Sacramenta quidem uerborum uarians, fidem tamen eandem cōmendans. In 46 Psalmo. Item: Per iusticiam factorum nullus saluabitur, sed per solam iusticiā fidei. In 77. Psalmum. Et: Interna sanatio in fide est. libro 1 in Marcum, cap. 2. Item: Ideoq; ad remissionem peccatorum, quæ per gratiam fidei ipsius obtinenda est, non merentur attingere. cap. 4 eiusdem libri. Et: Non dixit dare animam suam redemptionem pro omnibus, sed pro multis: id est, pro eis qui credere uoluerunt. Lib. 3 in Marcū, cap. 10. Item: Ad lucem, quā nec initium inchoat, nec finis angustat, uia fides est. Ibidem. Et: Nam & in præputio positus Abraham, ipse credit: reputatumq; est ei ad iusticiam. Atq; eiusdem fidei signaculum circumcisionem accepit, ut sic utriusq; populi pater fieret per fidem. Lib. 1 in Lucam, cap. 1. Item: Pastores isti sine mora inuenerunt, quia ad illum fide inficta currebant: ad quem festinanter ire, est nō pedum gressus accelerare, sed in fide semper ac uirtute proficere. Lib. 1 in Lucam, cap. 2. Et: Qui uel ante tempora circumcisionis, uel etiam post datam circumcisionem de exteris gentibus extitere fideles, ut exemplar patientiæ Iob, & amici liberiq; illius, sine uictimis hostiarum se suosq; ab originali peccato, seu certē sola fide saluabant: quia iustus ex fide uiuit, & sine fide impossibile est placere Deo. Ibidem. Et: In fide mediatoris Dei & hominū, hominis IESV CHRISTI, & gentilitas plenitudinem gratiæ accepit, & Iudæa per errorem perfidiæ hoc, unde tumebat, perdidit. Eiusdem libri cap. 3. Item: Si igitur nos per fidem Christi, Abrahæ iam semen existimus, Iudæi propter perfidiam, Abrahæ filij esse disierunt. Ibidem. Et: Per adoptionem filij Dei, credendo in filium Dei. Ibidem. Et: Immundi sunt omnes: quos nō mundat fides Christi: de qua scriptū est, Mundans fide corda eorum. Propter hoc renascimur, ut Deo placeamus: cui meritō displicet, quod nascendo cōtraximus. Lib. 4 in Lucam, cap. 11. Item: Si autem fides saluum fe-

cit eum, quem ad agendas saluatori & emundatori suo gratias inclinauit: ergo perfidia p didit eos, qui de acceptis beneficijs Deo gloriam dare neglexerunt. Lib. 5 in Luc. cap. 17. Et: Crede ergo, & si mortuus fueris, uiues: si aut nō credis, & cum uiuis, mortuus es. Lib. 5 in Lucam, cap. 20. Item: Postquam Deus homo cœlum penetrauit, etiam nobis in eū credentib. supernæ patrię patefactum cognoscimus ingressum. Lib. 1 in Ioan. cap. 1. Et: Ascensio uel ingressus regni fieri non potest absq; fide & sacramentis Dominicæ passionis. cap. 3 eiusdem libri. Item: Exaltatio serpentis aenei, quem dum percussi aspicerent, sanabantur, passionē nostri redemptoris signat in cruce, in cuius solum fide regnum mortis & peccati superatur. Et paulō post: Redemptor humani generis nō carnem peccati, sed similitudinem induit carnis peccati, in qua mortem crucis patiendo, credentes in se ab omni peccato, et ab ipsa etiā morte liberauit. Item: Qui mysteriū Dominicæ passionis credēdo, confitēdo, synceriter imitādo aspiciūt, saluantur in perpetuū ab omni morte, quā peccando in anima pariter & carne cōtraxerunt. Quia qui credit in Iesum, nō solum perditionem euadit pœnarum, sed uitam etiam percipit æternam. Lib. 1 in Ioan. cap. 3. Itē: Et non uultis uenire ad me, ut uitam habeatis. Venire nostrū ad Christum, est credere uerum illū filium Dei, & ueram nos per illū habere salutem. Cap. 5 eiusdem libri.

Aponius inquit: Summa ergo perfectionis, sperare in Deum, est. In spe enim consistit, quicquid in suprascriptis cellarijs congregatum est. Qui sperat ergo, ipse credit in Deum. Et qui credit, omnia quæcunq; promittit, siue impijs pœnam, siue refrigeria iustis reddituro, huic perfecta manet regni cœlorum dulcedo. Libro 1 in Cant. canticorū.

Albinus ait: Eorum fidem sitit, pro quibus sanguinem fudit. Libro 2 in Ioannem, cap. 4. Et: Catholica fides humanū genus sola uiuificat, sola sanctificat. In Præfatione ad Carolum. Item: Ad ueram & sempiternam beatitudinem, nisi per fidem catholicā pacis, cooperante charitate Dei & proximi, neminem peruenire posse certissimum est. Lib. 1 de sancta Trinitate, cap. 1. Et: Deniq; ad ueram beatitudinem peruenire uolentibus, primō omnium fides necessaria est, sicut Apostolica docet autoritas, dicens: Sine fide impossibile est Deo placere. Constat ergo, neminem ad ueram peruenire posse beatitudinem, nisi Deo placeat: & Deo neminē posse placere, nisi per fidem. Fides namq; est hominum omnium fundamētum. Fides est humanæ salutis initium: sine hac nemo ad filiorum Dei potest consortiū peruenire: quia sine ipsa nec in hoc seculo quisquam iustificationis

cationis consequitur gratiam, nec in futuro uitam possidebit æternam. Et si quis hic non ambulauerit per fidem, non perueniet ad speciem beatæ uisionis Domini nostri IESV CHRISTI. Eiusdem libri cap. 2. Item: Ad sacratissimam huius beatitudinis uisionem, ne monisi per fidem mundato corde attingere poterit, dicente ipsa ueritate: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Libro secundo de sancta Trinitate, capite quarto. Et: Viuit iustus ex fide, non illa quæ labiorum tantum confessione profertur, sed ea quæ per dilectionem operatur. Alioquin fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Nullus seipsum despiciat, nullus de sua salute desperet: curramus omnes, curramus singuli: ut qui eramus longè, mereamur fieri propè, in sanguine Christi. Libro primo in Ioannem, capite primo. Item: Dabitur à patre credentibus fides, ut nemo gloriatur in fide sua, quæ à se non est quasi propria, sed à Deo data quasi gratia. Libro tertio in Ioannem, capite sexto. Et: Sicut anima corporis, uita est corporis: ita fides animæ, uita est animæ. Lib. quinto in Ioannem, capite undecimo. Item: Pateris Græcè, Latine fides dicitur: sine fide Deo placere impossibile est, nec bona fama sine fide catholica fieri poterit. Libro 5 in Ioannem, cap. 12.

Item: Christus credentibus in se uitam æternam promisit. Gregorius 11. in epistola tertia ad Thuringos, tomo secundo Conciliorum.

Carolus Magnus inquit: Nullum opus bonum ad perfectam salutem quenquam adducere ualet, nisi fidei fundamento superponatur, & eius munimine fulciatur. Libro tertio de Imaginibus, cap. 17. Item: Vnde datur intelligi, cæteris uirtutibus fidem præeminere: & quamquam ei spes & charitas cōnectantur, tamen per fidem ad eas peruenitur.

¶ Omnes eodem modo iustificari, docet Beda: Sicut & nos peracto iam Dominicæ incarnationis, passionis & resurrectionis mysterio saluari speramus, & credimus: ita & prior Ecclesiæ pars eandem Domini ac redemptionis incarnationem, passionem ac resurrectionem adhuc futuram expectans, per eius legem gratiam quam magnopere aduenire cupiebat saluandam esse credebatur. Lib. 2 in Cantica Cantic. cap. 1. Et: Hæc autem Christi gratia non solum noui Testamenti fideles iustificat: uerum quicumque in lege perfecti fuere, non ex operibus legis, sed eadem Christi in carne uenturi gratia sunt salui facti per fidem. Lib. 1 in Lucam, cap. 2.

¶ De incrementis fidei inquit Beda: Euangelij prædicatio crescit in mente cuiusque credentis: quia nemo repente fit perfectus. Lib. 4 in Lucam, cap. 13.

De fine, inquit Beda: Hæc est uera iusticia, ut modò in illum quem non uidemus, credamus. Merces autem huius iusticiæ est, ut mundati corda fide, tandem illū uideamus, in quem modò non uisum credimus. In 109. Psalmum.

DE FIDE.

D Amascenus inquit lib. 4. de Orthodoxa fide, cap. 12. Fides est inscrutabilis consensus, *ἡ πολυπράχμωντος συγκατάθεσις*.

Beda: Fides ipsa accessus est ad ueram salutem. In 26 Psalm.

Satis obscure definit fidem his uerbis Beda: Quid est ergo credere in eum? Credendo amare, credendo diligere, credendo ad eum ire, & eius membris incorporari. Ipsa est ergo fides, quæ de nobis exigit Deus, quæ per dilectionem operatur. In 7. caput Ioannis.

Beda de fide inquit: Spiritualiter omnes qui per fidem ueniunt ad agnitionem Dei, possunt filij Abraham dici. Sed in his sunt alij qui pro charitate ueniunt, alij pro metu futuri iudicij. In 21 caput Geneseos. Item: IESVS est CHRISTVS filius Dei, & credentes habent uitam æternam in nomine eius. In Samuelem cap. 8. Et: Non omnium est fides, sed de omnibus tamen personis, conditionibus, locis, & ætatibus qui fidem suscipiunt, eliguntur ab eo qui dixit: Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. Neque ibi dixit Omnes, sed Omnia: ut significaret, ex omni genere hominum futuros credentes. Libro 3 in Samuelem, cap. 3. Item: Via uinearum, fides Ecclesiarum est: uel, uia uinearum Christus est, per quem itur ad uitam æternam. Libro secundo in Iob, capite septimo. Et: Vna est fides, in qua tota saluatur Ecclesia: una eademque uita, ad quam festinat, æterna. Libro secundo de Tabernaculo, cap. 3. Item: Finis fidei meæ Christus est, finis fidei meæ Dei filius est. Libro secundo in Marcum, capite octauo. Et: Intelligat scriba doctus in regno cælorum, in hoc dæmoniaco à Domino curato saluationem omnium fidelium esse designatam, qui originalis culpæ reatu astricti ueniunt in mundum, nec nisi unius redemptoris IESV CHRISTI fide sunt & gratia saluandi. Fides non ficta, omnia quæ saluabit petat, impetrare meretur. Sed quia per occultam inspirationem gratiæ meritorum suorum gradibus fides crescit, uno eodemque tempore is qui necdum perfecte crediderat, simul & credebatur, & incredulus erat. Libro tertio in Marcum, capite nono. Item: Hoc opus Dei est, ut credatis in eum quem misit ille. Hoc est ergo manducare cibum, non qui perit, sed qui permanet in uitam æternam. Ut quid paras dentem & uentre? Crede, & manducaſti. Discernitur quidem ab operibus fi-

des, sicut Apostolus dicit: Arbitramur iustificari hominem per fidem, sine operibus legis. Et sunt opera quæ uidentur bona sine fide Christi: & non sunt bona, quia non feruntur ad eum finem ex quo sunt bona. Finis enim legis Christus, ad iusticiam omni credenti. Ideo noluit discernere ab opere fidem, sed ipsam fidem dixit esse opus. Ipsa est enim fides, quæ per dilectionem operatur. Nec dixit, hoc est opus uestrum: sed dixit, Hoc est opus Dei, ut credatis in eum. In 6 caput Iohannis.

¶ De fidei effectu inquit Beda: Fides impetrat, quod lex imperat. Cum enim spiritus Dei cooperatur spiritui nostro, tunc quod lex iubet impletur. Quod fieri nequit, nisi credendo in eum qui iustificat impium. Habere autem spiritum creditum cum Deo, est credere ad aliquod bonum opus se non sufficere sine spiritu Dei cooperante. Et hoc est credere in Deum, hoc est fidem habere: id est, credendo Deo adherere bona operanti, ad bene cooperandum. In septuagesimum septimum Psalmum. Item: Opera Decalogi quæ litera non poterat, fides perficit. Verum quia neutri nostris uiribus, sed illius gratia salui facti sumus per fidem, rectè dicitur: Non habentibus illis unde redderent, donauit utrisque. Libro tertio in Lucam, capite septimo. Et: Consideremus quanta uirtus est fidei, cuius merito potestas datur hominibus filios Dei fieri. Vnde bene scriptum est: Quia iustus ex fide uiuit. Viuit enim iustus ex fide, non illa quæ labiorum tantum confessione profertur, sed ea quæ per dilectionem operatur. Alioqui fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Nullus seipsum despiciat, nullus de sua salute desperet. Curemus omnes, curemus singuli, ut qui eramus longè, mereamur fieri propè in sanguine Christi. Videamus quod dicitur: Quotquot receperunt eum, dedit illis potestatem filios Dei fieri. Quotquot (inquit) receperunt eum. Non est enim personarum acceptor Deus: sed in omni genere qui timet Deum, & operatur iusticiam, acceptus est illi. Quo autem ordine credentes filij Dei possent fieri, & quantum hæc generatio à carnali distet, subsecutus Euangelista designat: Qui non ex sanguinib. Libro primo in Ioannem, cap. primo. Item: Quid ergo accipimus de plenitudine bonitatis illius? scilicet remissionem peccatorum, ut iustificemur fide. Insuper quid? Et gratiā pro gratia: id est, pro gratia in qua ex fide uiuimus, recepturi sumus aliam: quid tandem? nisi gratiam, hoc est æternam uitam. Ibidem.

Aponius ait: Animam sine noticia rectæ fidei, in qua Creator noster, in qua æterna trinitas probatur consistere: & sine adiutorio diuinæ perfectionis, nec uitam æternam adi-

pisci, nec à diaboli moribus liberari. Cibus uerò spirituale & potum Christus in se credentibus quotidie subministrat. Libro tertio in Cantica canticorum. Et: Ad æternam militiam introducuntur credentium animæ. Ibidem. Item: Quicumque ergo desiderat ab hostibus aeræ potestatis illæsus euadere, in foraminibus huius petræ, quam beatus Paulus demonstrat, rectam fidem seruando semper ingrediatur. Libro 4 in Cantica canticorum.

De fide incerta, ait Beda: Qui fidem transitorie, nec fixa intentione percipiunt, non solum nihil commodi credendo merentur, sed & pœnam de precio salutis miseri mercantur æternam. In Samuelem capite decimo.

Non desperandum esse, Beda monet dicens: Vocauit Deus, Adam ubi es? Ergo non desperandum est quibuslibet peccatoribus, dum & ipsi impij ad spem indulgentiæ prouocantur. In 3 cap. Geneseos.

DE BONIS OPERIBUS.

Opera bona esse necessaria, docet Beda inquit: Dominus electos suos famulos crebra compunctione sollicitat, ne ad audiendū uerbum Dei, & quærendam suam uiam, quæ Christus est (nemo enim uenit ad patrem, nisi per illum) uacui mente uel actione cōueniant: sed sedulo perquirant, quid obedientiæ congruentis, quid reliquarum uirtutū suo doctori, quibus merito uerbum committere debeat, ostendant. Sed & in ueteri Testamento, quicumque Christum ad complenda uaticinia Prophetarum in mundum uenire, qui Saulem in ciuitatem Samuelis intrare, & quæ ipse doceret agere desiderabant, mox ab ipso Christo secreta inspiratione bonis doceantur operibus insistere, quo digni fierent uidere & audire, quæ multi iusti & reges antea cupientes non audierunt, neque uiderunt. Libro secundo in Samuelem, capite secundo. Et: Si tantillum animal, formica scilicet, principe carēs, & rationis expers, natura duce sibi præuidet in posterum: multo magis tu, ad imaginem Dei conditus, ad uidendam gloriam eius uocatus, doctorum magisterio adiutus, ipsum conditorem habens ducem, debes in præsentibus bonorum operum fructus congregare, qui tibi æternam uiuas in æuū. Libro primo in Prouerbia Salomonis, capite sexto. Item: Qui accepta fidei mysteria bene seruat, lætificat Deum patrem: qui uerò hæc actione mala uel heresi commaculat, matrem contristat Ecclesiam. Libro secundo in Prouerbia Salomonis, capite decimo. Et: Perfectio uirtutum est in hac uita, ut timeamus Dominum timore sancto: hoc est, sincera illum dilectio

ne colamus. cap. 22 eiusdem libri. Item: Sapientiam timoris Dei non habet quispiam, nisi carnem suam crucifixerit cū uitijs & concupiscentijs. Libro secundo in Iob, capite undecimo. Et: Corda electorum ad offerenda Deo sacrificia bonorum operum, ipsius sunt dono consecrata. Libro secundo de Tabernaculo, capite undecimo. Item: Nullus Deum dignè uidere potest, nisi qui cuncta terrena & mortalia uitia deponunt. In 3 caput Exodus. Et: Nos spiritualiter opera nostra Deo offerre debemus. Præcipitur autem nobis, ut semper pascha celebremus: id est, transitum nostrum ad meliora de prioribus. In duodecimum caput Exodus. Item: Moraliter nos uirtutum offerimus Deo, cum carnis superbiā uincimus: agnum, cum irrationabiles motus corrigimus: hœdum, cum lasciuiam superamus: columbam, cum simplicitatem mentis custodimus: turturē, cum castitatem seruamus: panes azymos, cum nō in fermento maliciæ, sed in azymis synceritatis & ueritatis ambulamus. In 1.2 & 3 cap. Leuitici. Et: Ad ædificandum domum Domini ascendebant, cum uerbis sanctarum Scripturarum admoniti, & gratia sui conditoris accensi, ueternum negligentia prioris discutiantur; arrepto proposito instituti melioris, quotidianis bonorum operum profectibus, uelut quibusdam gradibus ascensionū ad summam uirtutum, quæ sunt in æternæ pacis uisione, tendere satagunt. In quibus uidelicet gradibus primi sunt, ut quisque propriam uitam à uitijs bene uiuendo compescat. Secundi, ut etiam proximos à suis erratis siue negligentijs bene docendo conuertat. Supermi, ut post bona opera & doctrinam, gaudeat perpetuæ remunerationis expectent. libro primo in Ezram, cap. 1. Item: Et illi in muro sanctæ ciuitatis, à porta uallis usq; ad portam sterquilini, mille cubitis ædificant, tanta se industria perfectionis bonis operibus mancipant, ut omne rudus à se non solum noxiæ actionis, siue inutilis locutionis, uerum etiam superuacua cogitationis eiciant. Lib. 3 in Ezram, cap. 18. Et: Neque enim sufficit credentes solum in confessione & consecrari, si non etiam baptizati quisq; studuerit, in quantum ualeat, similitudini mortis Domini continenter uiuendo ac ponendo pro illo assimilari, ut & resurrectionis eius particeps existere mereatur. Libro secundo de Tabernaculo, capite tertio. Item: Non sufficit alicui ad beatitudinem abstinerē a malo, quin operetur bonum. In primum Psalmum. Et: Iustus Deum suum quanto ardentius diligit, tanto solertius offendere cauet. Libro primo in Lucam, cap. 2. Item:

Dicitur fidelibus, Vt filij lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate & iusticia & ueritate. Deus autem sine aliquo profectu semper bonus, iustus, uerusq; existit. Si ergo in luce ambulamus, sicut & ipse in luce est, societatem habemus ad inuicem. Quia uidelicet manifestum dat indicium, quod in uia lucis ambulando proficimus, si fraternæ societatis, cum qua pariter ad lucem uerā perueniamus, copula gaudemus. Sed & si lucis opera facere comprobamur, si inuiolata mutua dilectionis iura tenere uidemur, nec sic tamen putare debemus, nostro nos profectu aut industria à peccatis ad integrum posse mundari. In 1 caput epistolæ Ioannis primæ. Et: Fideles post acceptam in Baptismo remissionem peccatorum, nō solum ad exercenda opera uirtutum, uerum etiam ad tolerandā propter iusticiam persecutionem sunt accingendi. Lib. 1 in Marcum, cap. 1. Item: Christus baptizatus desertum ingreditur, ubi nobis pariter ordinem rectè conuersandi præmonstrat, ut post acceptam uidelicet in Baptismo remissionem peccatorum, spiritusq; sancti gratiam, arctius contra nouas antiqui hostis insidias accingi, mente seculum deferere, & quasi manna deserti, sola æternæ uitæ gaudia discamus esurire. Lib. 1 in Lucam, capite 4.

Albinus ait: Sed generaliter omni præcipitur Christiano, ut fidem opere compleat: & non sit similis Iudæorum, qui spondent se omnia facere quæ Dominus præcipit, dicentes: Omnia quæcunq; præcipit nobis Dominus, faciemus. Postea uirtutes facientes, adorauerunt idola. In quintum caput Ecclesiastæ.

Carolus Magnus inquit: Sicut iustis & honestis rebus inhærere, sanctum: ita nimirum pessimis & inordinatis rebus animū accommodare, peccare est. In præfatione libri de cultu Imaginum.

De duplicibus operib. Beda inquit: Sancta Ecclesia abstinens ab operibus mortuis, uiua uirtutum germina parturit, secundum genus scilicet suum: id est, uitam imitando sanctorum. Producit quoq; bestias, homines in potentia rerum, siue ferocitate superbiam. In 1 cap. Genes.

Vnde sint, Beda monet: Sed & ille Dominum de sua substantia, suarumq; frugum primitijs honorat, qui omne quicquid boni operatur, non hoc suis uiribus ac meritis, sed supernæ gratiæ tribuit, memor illius uerbi: Quia sine me nihil potestis facere. Libro primo in Prouerbia Salomonis, cap. 2. Item: Sine Christo nulli bonorum operum subsequuntur effectus. Libro secundo in Iob, capite nono. Et: Deduc me, & ita hoc agas, ut dirigas uiam meam: id est, directā facias ope

ra mea, ita ut sint in conspectu tuo: id est, ut placeant tibi. In quintum Psalmum. Item: Cum in fide cœperis bene operari per dilectionem, nec hoc meritis tuis adscribas, sed diuinæ gratiæ attribuas. In trigésimum primum Psalmum. Et: Per ignem, id est spiritum sanctum nostra bona opera, ut uel inchoari uel perfici ualeant, iuuantur. Lib. 3 in Marcum, cap. 9. Item: Christus fidelibus suis concessa Spiritus sancti gratia facultatē tribuit bonis seruiendi. Libro 4 in Marcum, cap. 13. Et: Omne uictum suum in Dei munera mittit Ecclesia, quæ omne quod uiuit nō sui meriti, sed Dei esse muneris intelligit. Lib. 5 in Lucam, cap. 20. Item: Quia ergo de plenitudine conditoris nostri non quiddam, sed quicquid boni habemus, accepimus: curandum summopere est, ne quispiā se de sua bona actione uel cogitatione incautus extollat, ne si ingratus largitori remanserit, perdat bonum quod accepit. Cum autem dixisset Euāgelista, nos omnes de plenitudine Christi accepisse: confestim subiunxit, & ait, Gratiam pro gratia. Geminam ergo nos gratiam accepisse testatur. Vnam uidelicet in præsenti, alteram uerò in futuro. in præsenti quidē fidem, quæ per dilectionem operatur: in futuro autem, uitam æternam. Lib. 1 in Ioannem, cap. 1.

Albinus: Fecisti me cupidum mandatorum tuorum, fac & efficacem. Adiuua ut faciam quod commendas, dona ipse quod mandas. In 118 Psalmum.

¶ Qui bene operari queant, Beda: Filios intelligamus, iam solido robore fidei ac uirtutibus compositos atq; firmatos, & per incrementa uirtutum tanquam per annorum seriem iam de omni infirmitate uitæ incompositæ nihil habentes. Libro tertio in Iob, capite octauo.

Aponius ait: Qui ergo, ut iustum est, in toto corde, in tota anima, & in tota uirtute diligit Deum, nullum in se officium membrorum uacans relinquit peccato, nullum iræ, nullum cupiditati, nullum mendacio, nullum kenodoxiæ, nullum libidini. Lib. 2 in Cantica canticorum.

Item: Vbi Christus fundamentum est, ibi bonorum operum structuram sequi in confesso est. Adrianus papa in epistola ad Tarasium Constantinop. patriarchā, tom. 2 Concil.

¶ De quatuor uirtutibus Beda loquitur: Quatuor uirtutes, in quarum operatione eadem est charitas exercenda: id est, temperantia, fortitudo, iusticia, prudentia: ut uidelicet incorrupta in Deo charitas atq; integra custodiatur, quod est temperantiæ: nullis frangatur incommodis, quod est fortitudinis: nulli alij seruiat, quod est iusticiæ: uigilet in discernendis rebus, ne fallacia dolus ue paula-

tim surripiat, quod est prudentiæ. Libro 2 de Tabernaculo, cap. 2.

Fidem præcedere opera, ait Beda: Fides in nobis debet præcedere, & postea superædificari bona opera, alioquin ingrata & inutilia. In 83. Psalmum.

Ex fide bene operandum esse, monet Beda: Fides est fundamentum bonorum operum. Si desint ipsa bona opera, ociosa & mortua est: iuxta illud, Fides sine operibus mortua. Et hæc fides ideo altare dicitur, quia sine ea nihil quod acceptabile sit sacrificatur. Quoniam nō est locus ueri sacrificij extra catholicam Ecclesiam, id est extra fidei unitatem. In 25 Psal. Et: Sine fide omne bonum opus inutile & incassum est. In 77 Psal. Item: Bona opera ubi sine fide, quæ per dilectionem operatur, sunt, nihil agentibus profunt. Beda, de Muliere forti.

Qualia debeant esse bona opera, Carolus Magnus exponit, dicens: Omnipotēs Deus nō opera, sed deuotionem operū: nec actus, sed uoluntates actuum: nec res, sed causas rerum: nec quid quis faciat, sed qua mente id faciat, plerunq; aut probat, aut improbat. Libro 3 de Imaginibus, cap. 22.

Quod non sint plena, Albinus testatur dicens: Lætetur in studio bonorum operum, quæ læticia licet bona sit, nec tamen plenè bona est, donec manifestetur Christus: cuius uisio perfecta bonitas est, & iucunditas. In 5 cap. Ecclesiastæ.

De fine, inquit Beda: Vita sancti uiri & in Euangelio Christi perfecti, non est necessaria sibi, sed aliorum dispositioni. Nec ipse propter se uiuit, sed ut eius uita exemplum præbeat alijs. In 30 Psal.

De præmijs bonorū operum, loquitur hęc sententiæ. Beda: Mos apud ueteres fuit, ut legitime certantes, coronā in capite tanquā in collo acciperent. Et nobis ergo, si disciplinā conditoris nostri, si gratiæ matris scita custodimus, maior inde spiritaliū uirtutum charitas augetur. Additur enim gratia capiti, cum charitas quæ principale mētis ornabat, ardentius inflammatur: additur & collo torques, cum fulgore perfectæ operationis sermo prædicationis confirmatur. Lib. 1 in Proverb. Salom. cap. 1. Item: Si Deū timueris, & nō tuis uiribus, sed superna protectione confisus, à malis abstinere studueris, sanitas erit umbilico tuo, et irrigatio olisum tuorū: quia & infirmitas operis per hæc ad statum perfectionis conualescit, & fortia quæq; tua acta unde amplius roborentur accipiunt. Lib. 1 in Proverb. Salom. cap. 2. Et: Finis uirtutum in futuro, ut diuitias hereditatis promissæ, regni cœlestis gloriam, & uitam sine fine percipiamus à Domino. Capite 22 eiusdem libri.

Item: Qui infatigabilis in bonis operibus persistit,

perſiſtit, nunquam fidei luce priuatur. Iacet ſpiritualiter, & dormit fatigatus, qui uigilare & ſtare in fide, uiriliter agere, confortari negligit. In Thobiam. Et: Anima quæ moritur mundo ut Deo uiuat, geminata requie ſuſcipitur: id eſt, in actione boni operis, & in contemplatione diuinitatis. In uigeſimum-tertium caput Geneſeos. Item: Reſurrexio nis Chriſti gloriam poſt læti uidebimus, ſi modo à uitijs ad uirtutū ceſſitudinem tranſmigramus. Libro quarto in Marcum, capite decimo ſexto.

Perſeuerandum in pietatis ſtudio, docet Aponius: Non nobis hoc tantum ſufficit ad uitam æternam obtinendam, quodd baptiſmare à ſordibus præuijs peccatorum deleti, quodd oſculum Chriſti per corporis eius & ſanguinis guſtū anima noſtra ſuſcepit, quodd in cellaria notiçiæ Scripturæ diuinæ introdu-ctæ eſt, quodd directionem fidei, (ut Apoſtoli tradiderunt) retinet inconcuſſam, niſi ſemper ea quæ operata eſt bona poſtponat, & inhiando ad ea quæ necdum perfectæ ſunt, petendo, quærendo, pulſando, totis uiribus extendatur. Libro ſecundo in Cantica cantico-
rum.

In ſanctis quæ imitanda ſint, Beda monet: Virtutes, non uitia ſanctorum ſectanda. Lib. 6 in Lucam, cap. 22.

De ſpe Beda ait: Sperare in Domino, eſt, cum uera de benefactis conſcientia fiduciali terremunerationem uerorum et futurorum bonorum à Domino expectare. Spes enim tantum eſt de futuris & ueris bonis. De futuro ideo, quia nullus quod præteritum eſt, uel præſens, ſperat, ſed tantum quod futurū eſt. De ueris bonis autem ideo tantum eſt, quia dicit Apoſtolus, Spes non confundit. Quod falſum eſſet, ſi aut de falſis bonis, aut de malis ſpes eſſe poſſet. Ponitur tamen ali-
quando Sperare pro timere. In quartum
Plalmum.

De timore Beda dicit: Radix ſapientiæ eſt, timere Deum: fructus ſapientiæ qui ſunt, niſi uidere Deum? Libro primo in Prouerb. Salomonis, capite ſecundo. Item: Timor Dei eſt principium cunctarum, cuſtosq; uirtutum, Scriptura dicente: Timor Domini principium ſapientiæ. Hinc eſt enim quodd Balaam & in proſperitate uirtutibus incomparabiliter floruit, & in aduerſitatibus inſuperabilis hoſti permanſit: quia ueraciter dice-re poſuit, Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre nō potui. Lib. de Muliere forti.

De duplici timore inquit Beda: Duo ſunt timores Domini: Primus ſeruilis, qui principium ſcientiæ uel ſapientiæ uocatur: ſecundus amicabile, qui perfectionem ſapientiæ
comitatur. Timor ſeruilis principium eſt ſa-

pienitiæ: quia quiſquis poſt errorem delictorum ſapere incipit, primò timore diuino corripitur, ne ad tormenta ducatur. Sed hunc timorem perfectæ dilectio foras mittit. Succedit autem timor Domini ſanctus, permanēs in ſeculum ſeculi, quem non excludit, ſed auget charitas: ipſe eſt quo timet filius bonus, ne uel in modico oculos amantiſſimi patris offendat. Nam inchoatio timore ſeruilis ad
10 huc animus metuit, ne ab irato Domino pœnis ſubigatur. Vterque autem timor in futura uita ceſſabit. Charitas uerò nunquam excidet, ſed in plenitudine ſapientiæ perpetua manebit: quod eſt cognoscere uerum & unum Deum, & quem miſit IESVM CHRIS-
TVM. Libro primo in Proueria Salomonis, cap. 1.

De dilectione Beda inquit: Vna eſt charitas, hoc eſt, ſimplex & pura mentis pietas, qua & Deum & proximos, & ipſos quoque inimicos amare iubemur. quamuis magna diſtancia ac diſtinctione rectiſſima ipſius amoris, Deū primo loco, inimicos ultimo diligere debeamus: ipſis quoq; proximis pro diſtincta meritorum diſpar ſit modus impendendus amoris. Libro primo de Tabernaculo, capite ſexto. Et: Charitas in noſtra mente recondita eſt uſq; crescere debet, donec totam mentem in ſui perfectionem com-
20 mutet, ut nihil uidelicet præter ipſam conditoris ſui dilectionem diligere, agere, recolare anima poſſit. Quod hic quidem inchoari, ſed ibi habet perfici: ubi cum ſit Deus omnia in omnibus, omnes uno eodemq; ſuæ dilectionis igne calefecit. Lib. quarto in Lucam, capite 13.

De eleemoſyna, Beda dicit: Honora Dominum de tua ſubſtantia.) Notandū, quodd non ſolum de ſubſtantia pecuniæ, quam pauperi porrigimus: ſed & de cunctæ bonæ operationis, quam agimus, & de uniuerſæ cœleſtis gratiæ, quam percipimus, ſubſtantia uel
40 frugibus Dominum honorare iubemur: hoc eſt, eius in omnibus, & non noſtram quære-re laudem. Libro primo in proueria Salomonis, cap. 2. Item: Minus proximum amare conuincitur, qui non cum eo in neceſſitate illius, etiam ea quæ ſibi ſunt neceſſaria par-titur. Inter hæc autem ſciendum eſt, quan-
50 tum miſericordiæ opera ualeant, cum ad fructus dignos pœnitentiæ ipſa præ cæteris præcipiuntur. Hinc etiam per ſemetipſam ueritas dicit: Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt uobis. Et paulò poſt: Publicanos omnes pariter in ſuo quemq; gradu ab agenda fraude cohercet, ut dum primò ſe ab alienorum temperarent appetitu, tandem ad propria cum proximis communicanda pertingerent. Nullum ergo officium, nullū
60 ab agenda miſericordia genus excipitur: quæ
1 3 plenitudo

plenitudo uirtutum est, & sola à morte liberat, uitamq; confert æternam: ipso iudice attestante, qui se dicturum promisit, Venite benedicti, &c. Libro primo in Lucam, capite tertio. Et: Non pauperes ipsi, sed Christus mercedem his qui eleemosynam fecere, redditurus est. Quam tamen in finem dare dicuntur, qui promerendæ illius occasionem dedere, cum uel egentes miserè, uel improbè sœuientes, fortiorum sunt & tolerati patientia, & beneficentia sustentati, & ad ipsam aliquoties fidem dulci gratia prouocati. Et paulo pòst: Si mitem te, tranquilliq; pectoris, alterius improbitas inuenerit, & ille ad penitentiam mouebitur, & tu patientiæ præmio donaberis. Libro secundo in Lucam, capite sexto.

Albinus inquit: Nihil est melius in uita ista, nisi quod lætetur homo in opere suo, faciens eleemosynam, & futuros sibi thesauros in regno cœlorum præparans. Hanc solam habemus ueraciter portionem, quam nec fur, nec latro ualet, nec tyrannus auferre, quæ nos tantummodo post mortem sequetur. In tertium caput Ecclesiastæ. Item: Quod si semper benefeceris, & omni ætate æqualem cursum habueris, uidebis Deum patrem dulcissimum lumen, uidebis Christum solem iusticiæ. In undecimum caput Ecclesiastæ.

Misericordiam definit Beda: Misericordia est, ad miseras eorum qui tribulantur, compatiendo cordis mœrore despectu. Lib. primo in Iob, cap. 6.

Omnibus benefaciendum. Albinus: Timens Dominum, & imitator conditoris sui, qui pluit super iustos & iniustos, absq; respectu personarum omnibus benefacere festinat. In 7 cap. Ecclesiæ.

Diuitijs rectè utendum. Albinus: Homo non putet se plus de suo labore lucrari posse, quàm cibum & potum: & si quid de opibus suis in bonis operibus expendit, hoc solum Dei donum est. Non ut ad desperationem & luxuriam prouocemur: sed habentes uictum & nestitum, his contenti simus: & quicquid plus est, necessitate corporis in pauperum expendatur solatia. Quia sicut caro cibo alitur & potu, ita anima eleemosynis pauperum & solatijs miserorum. In 3 caput Ecclesiastæ.

De milite Christiano inquit Beda: Hic miles Christi, indutus armorum munitione describitur. Pharetra ac receptaculum cordis illius, refertum diuinis eloquijs resonat, dū quasi bellator Domini & fortis in prælio, euangelizat uerbum uirtute multa, dum compungentia sacrorum tela uerborum ex interiore producit, percussurus charitatis sagittis eos qui parati sunt hoc salutis uulnus

excipere. Hasta est, quæ manu agitur laudabilis operatio, ac dexteræ fortitudo clypeus, scutum fidei in quo omnia excipiuntur. Vique extinguuntur ignea tela nequissimi. Vibrantur autem, quia semper in exercitio præparata sunt. Nam & de talibus armis uibranti fulgure radiantibus, ita ad Deum dicitur: In hunc iacula tua ibunt. In tertium librum Iob, cap. 8.

De Iuramento Beda dicit: Iuramentum proferre est, uoto nos diuinæ seruitutis alligari: cum autem bona opera promittimus, bene nos facere spondemus. In quintum caput Leuitici.

DE ORATIONE.

Beda inquit: Ille Deum inuocat, qui ipsum Deum in se uocat, propter se eum, & non propter aliud: & qui adimplet quæ præcipiuntur. Ille uero uocat, qui dicit Domine Domine, & non facit quæ præcipiuntur: & Deum non propter Deum, sed propter aliud uocat. In 4 Psalm.

Quodd orandum sit. Beda: Quanto grauior tumultu carnalium cogitationum premimur, tanto orationi insistere ardentius debemus. Cum orationi uehementer insistimus, stat resus, & lucem restituit: quia Deus in corde figitur, & lux amissa reparatur. Lib. 5 in Lucam, cap. 6.

Damasceus ita definit orationem libro 3 de Orthodoxa fide, cap. 24. Oratio est ascensio mentis in Deum, aut decentium à Deo petitio.

¶ Quis inuocandus. Beda: Nos exemplo Christi informati, ubi aduersa imminere lenferimus, nos patrem Deum, Hebræi Abba inuocantes, una fidei & charitatis deuotione præsidium cœleste quæramus. Libro quarto in Marcum, cap. 14.

Item: Christianorū fidem, cultum & adorationem in unum & solum Deum existere dixi, quemadmodum scriptum est, cum ab ijs quæ in cœlo sunt sanctis & intelligibilibus incorporeis potestatibus, tum ab ijs qui in terra sunt, quotquot ueritatem niam nouerunt. Germanus episcopus Constantinopolitanus, in epistola ad Iohannem episcopum Synnaden, tomo 2 Conciliorum.

Et: Apud nos unus Deus adorandus, una & in eum fides, unum salutare baptismus, sic quoque una quæ illi debetur laus. Germanus Constantinopolitanus in epistola ad Thomam Claudiopoleos episcopum, tom. 2. Concil.

Carolus Magnus: Neq; adorandum quicquam præter Deum legimus: quia scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis. Libro secundo de Imaginibus, cap. quinto. Item: Adoramus in monte sancto eius. id est, in Ecclesia, non imagines uel quasdam superstitiosas

205
 stitiosas res, sed eundem Dominum qui illius montis caput est. Ibidem cap. 6. Et: Tu solus adorandus, tu solus sequendus, tu solus colendus es, qui in unitate substantiæ cum patre & spiritu sancto perpetim regnas. Ibidem capite vigesimo octavo. Item: Cultus adorationis soli Deo, & confessio filij Dei illi soli qui uerè eius filius coessentialis est, non adoptiuus exhiberi debet. Libro quarto de imaginibus, capite primo. Et: Adoratur Deus, sed non osculatur: uenerantur sancti, quia seculo cum triumphis meritorum migrauerunt: sed nec adorari debent cultu diuino, nec osculari possunt: cap. vigesimo tertio eiusdem libri.

¶ Quæ sint petenda, Beda monet: Cum in monte Dominus orat, quasi tacite nos admonet, sublimia tantum orando inquiri, & pro celestibus bonis supplicari debere. At cum in ualle orat pinguium siue pinguedinis, ipsius æquè insinuat nobis humilitatem semper in orationibus, internæ pinguedine dilectionis esse seruandam: ne quis orans Deum, iactare sua merita in exemplum pharisei superbientis audeat: quin potius humiliter uoce ac mente proclamet, Deus propitius esto mihi peccatori: ne aridum à dilectione proximi cor gestans, ad placandam sibi conditoris gratiam genu flectat, iuxta eum qui centum denarios fratri quos sibi debebat, dimittere nolens, decem millia talentorum sibi Domino frustra precabatur remitti: ne ieiunium ab amore conditoris habens pectus, temporalia quelibet potius in oratione, quam eius uisionem requirat: annumerandus in eis, de quibus ait ipse, Quia receperunt mercedem suam. Homilia feriæ 3 Palmarum. Et: Pro peccatis delendis propriè sit deprecatio, pro perseverantia in bono oratio. In 6 Psalmum. Item: Christus peti uult hoc, quod & nos petere, & se concedere prænoscat. Ad hoc requiritur petatur, ut cor ad orationem excitet, non falsas diuitias, non terrena dona, non fugitiuos honores à Domino, sed lucem quæramus. Illam uidelicet lucem, quam uidere cum solis angelis possumus: quam nec initium inchoat, nec finis angustat. Ad quam profectò lucem uia fides est. Lib. 3 in Marcum, cap. 10, & lib. 5 in Lucam, cap. 6. Et: Notanda distinctio deprecantium. Qui perfectam habet fidem, quæ per dilectionem operatur, ille orando, ualeat iam iubendo potest montes transferre spirituales. Qui uerò tantæ fastigiū perfectionis necdum conscendere queunt, potest sibi peccata dimitti, quo ad uitam intrare mereantur perpetuam: & absq; dubio impetrabunt quod petunt, si tamen in se peccantibus alijs primò ipsi dimittunt. Sin autem hoc facere contemnunt, non solum orationem uirtutes facere, sed nec suorum possunt ue-

niam consequi peccatorum. Libro 3 in Marcum, cap. 11.

¶ In nomine Mediatoris orandum. Beda: Omnis oratio quæ non fit per mediatorem Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, non purgat peccatum, sed auget. In 108 Psalmum. Et, Dominus IESVS CHRISTVS misericorditer nobis, in hoc miserrimo mundi ergastulo constitutis, patronos pro nobis laudabiles ad intercedendum procurauit. Homilia dicenda in solennitate Vuigberthi.

Albinus ait: Ille in nomine Saluatoris petit, qui illud petit quod ad uerā salutem pertinet. Nam si id quod non expediat petitur, non in nomine IESU petimus. Lib. 6 in Ioan nem, cap. 15.

Carolus Magnus inquit: Sancta & uniuersalis Ecclesia non per imagines Deum adorare nos mortales homines, neq; æthereas potestates, sed per Christum Dominum confiteretur. Lib. 4 de Imaginibus, cap. 2.

¶ Christum esse intercessorem nostrum, Carolus Magnus affirmat: Quoniā quidem nec nostra uox est qui patrem in spiritu & ueritate adoramus, nec illorum qui Deum eiusq; sanctos in imaginibus adorare conamur: quia prophetam magnū habemus IESVM CHRISTVM Dominum nostrum, de quo per Moysen dicitur: Suscitabit Dominus Deus prophetam uobis, ipsum audietis, quem etiam, secundum Apostolum, aduocatū habemus apud patrem, quem quotidie spiritualibus oculis intuemur, & cuius uaticinijs sedulò perdocemur. Lib. 2 de Imaginibus, cap. 2.

¶ Interioribus etiam motibus orandum. Beda: Clamabo non uoce exteriori, quæ strepitu uerberati aeris fit: sed uoce cordis, quæ licet hominibus silet, Deo tamen clamor est: & qua non minus aliquid orando impetratur, licet nulla uox è corpore reddatur, si nullæ terrenæ cogitationes ab effectu orationis intercedant, sed tota mentis affectio ad eum intēdat. Dicitur autē hæc talis uox, id est huiusmodi mentis applicatio, propter uim ipsius affectionis, clamor ad Dominum: quod nequaquam frustratur, sed semper exauditur. Hac uoce clamat, qui corde clauso ab omni affectione terrena, tota mentis affectione non ad aliquid terrenum, sed ad Deum aspirat. Ille uerò non hac uoce clamat, qui magis terrena quàm Deum desiderat: & ideo Deum non pro se, ut ipsum præmium habeat, sed pro ipsis terrenis postulat. Qui infeliciores est cum exauditur, quàm si non exaudiretur. Quanto magis enim quæ desiderat nociua comoda, recipit hic: tanto grauioribus in futuro urgebitur incommodis. In 3 Psalmum. Et: Oratio generalis non in uerbis solum est, quibus diuinam clementiam inuocamus: uerum etiam in omnibus quæ in obsequium nostri

nostri conditoris fidei deuotione gerimus, teste Apostolo qui ait: Semper gaudentes, sine intermissione orate. Tunc sine intermissione oramus, cum ea solum opera gerimus, quæ nos pietati nostri commendent autoris. Quo nimirum ieiunio, & qua oratione, iuuante Domino cunctas antiqui hostis debellabimus ac propulsabimus insidias. Libro tertio in Marcum, capite nono.

¶ Formam orationis talem recitat Damascenus, concludens historiam de Barlaam & Iosaphat: Conuersus ad te Deum patrem, Dominum omnipotentem, puro corde tibi, quantum potest paruitas mea, maximas atque uberes gratia ago, deprecans toto animo singularem tuam mansuetudinem, ut preces meas in beneplacito tuo exaudire digneris: inimicum quoque à meis actibus & cogitationibus tua uirtute expelle, multiplica mihi fidem, mentem gubernas, spirituales cogitationes accende, & ad beatitudinem tuam perducere dignare, per IESVM CHRISTVM filium tuum.

Beda: Obsecro Domine IESV, cunctas meæ ciuitatis portas, iusticiæ facias, ut ingressus in eas confitear nomini tuo: tuæque maiestati cum ministris cœlestibus eam crebrius inuisenti, non fœtor elati corporis occurrat, sed occupet salus muros illius, & portas eius laudatio. Libro secundo in Lucam, capite septimo. Item: Deus omnipotens miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumerum serui tui, contemptu seculi sublimes, iusticiæ merito gloriosi, castitatis laude angelici, uelut etiam multi illorum qui post flagitia publica pœnitendo tibi meruerunt esse deuoti: qui etiam si quid boni tua gratia largiente fecero, quo sine hoc faciam, quæue à te districtione pensetur, ignoro. Libro 5 in Lucam, cap. 18.

Albinus ait: O Domine, quamuis magna sit iniquitas mea, tamen maior est multitudo miserationis tuæ: in qua ut deleas deprecor iniquitates meas, quas contra me scriptas horresco, ut te misereante merear scribi in libro uitæ tuæ: quia nemo ibi scribitur, nisi cui hic omnes iniquitates delentur. In quartum Psalmum pœnitentialem. Item: Nos quoque famuli tui Domine IESV, supplices deprecamur, ut pietatis consilio magnis facinoribus nostris immensam misericordiam largiaris: nosque per cordis contritionem humiliatos in mactando uitia, iugulando delicta, dignum & acceptabile præpares holocaustum, Amen. Ibidem.

¶ De promissione, quod Deus exaudiat, ait Beda: Inuenitur semper à bene quærentibus, ut misereatur: respondet semper bene uocantibus, ut perpetuum consulat ad salutem: sed non semper ad hoc respondet, aut

se inueniendum offert, ut quod in patriam peruenientibus promittit, hoc in itinere huius exilij adhuc pergentibus proroget. Deus exilij adhuc pergentibus proroget. Denique quotidie sapius genu flexo dicamus patri, Veniat regnum tuum: nec nos exaudiri diffidimus, nec statim quod postulamus accipimus: sed effectum nostræ precis, donec in fine consequamur, patienter gaudentesque sustinemus. Libro quarto, capite quinto in Cantica canticorum. Et: Deus etsi subtrahit aurem ploranti exterius, misericordiam tamen apponit deprecanti interius. Nouit enim reficere nos, qui fecit nos. In 21 Psalmum. Item: Nemo orat, quod se accepturum desperat. Lib. 1 in Lucam, capite 1.

Cur non exaudiamur, Beda monet: Quotiescunque petentes non exaudimur, ideo fit, quia uel contra auxilium nostræ salutis petimus: ac propterea à misericorde patre beneficij gratia nobis, quod ineptè petimus, negatur. quod eidem Paulo apostolo contigisse probatur, cui ter petenti responsum est: Sufficiat tibi gratia mea, nam uirtus in infirmitate perficitur. Vel utilia quidem, & quæ ad ueram salutem respiciunt, petimus: sed ipsi malè uiuendo, auditum à nobis iusti iudicis auertimus. Vel dum pro peccantibus resipiscant oramus, etsi salubriter petimus, atque ex nostro merito digni sumus auditu, ipsorum tamen perversitas ne impetremus obstitit. Fit etiam aliquando, ut salutaria quæsumus, & precibus sollicitis & deuotis quæramus actionibus: nec tamen statim obtineamus quæ petimus, sed in futurum petitionis nostræ differatur effectus, dicentes, Adueniat regnum tuum, &c. Idem tamen regnum non mox oratione finita, sed tempore congruo sumus accepturi: quod pia provisione nostri conditoris constat actitari, ut desideria nostræ deuotionis dilatione crescant: & incremento quotidiano magis magisque prouecta, tandem perfectius capiant gaudia quæ requirunt. Etsi pro peccantibus oramus, & eorum saluationem impetrare nequimus, nequaquam tamè fructu precis frustramur: quia etsi illi digni non sunt saluari, nos tamen amoris, quem illis impendimus, mercede donabimur. Homilia dominicæ Vocis iucunditatis. Item: In te sperauerunt. Hic remouet, non ex iniusticia Dei hoc esse, quod suos clamantes non exaudit: sed potius ex eorum culpa esse, qui immundis uerbis delictorum clamant. Nam si dignè clamarent, eos exaudiret: sicut patres de Aegypto eduxit, sæpe quia dignè, id est uerbis iusticiæ clamauerunt, exaudiuit. Quod sic dicit: Patres nostri sperauerunt, id est spem suam in te Domine, & non in se posuerunt. Sperauerunt dignè inquam, sed ad te: id est, uerbis

uerbis iusticiæ clamauerunt, & ideo à te uerè salui facti sunt. In 21 Psalmum.

Pater noster qui es in cœlis, id est sanctis. Albinus libro secundo de Sancta Trinitate, capite quinto.

¶ De gratiarum actione, Beda inquit: Ille uerò Deo gratias agit, qui repressis præsumptionis suæ cogitationibus, quàm in semetipso infirmus sit, humiliter uidet: qui nihil sibi uirtutis tribuit, qui bona quæ agit esse de misericordia cōditoris agnoscit. Libro quinto in Lucam, capite decimo septimo. Item: Deus quod dat gratias agentibus, tollit non agentibus. Libro primo in Ioannem, capite tertio. Et: Secreta libertate Dominum inuocantes, & de perceptis ab eo beneficijs gratias agamus, & de percipiendis humiliter deuotione precemur. Libro primo in Ioannem, capite quinto.

¶ Sobriè orandum esse, inquit Beda: Oportet namq; omnimodè, ut quicumq; ad deprecandum misericordiam Domini ingreditur, primo continentius uiuendo, dignè se qui exaudiatur præbeat: atq; ita Dominum rogans, non dubitet sibi prosperè euentura quæ postulat. Libro secundo in Ezram, capite octauo.

¶ De oratione Christi, inquit Beda: Christus suspexit in cœlum, ut inde mutis loquelam, inde surdis auditum, inde cunctis infirmis medelam doceret esse quærendam. Ingemit, non quia ipsi opus esset cum gemitu aliquid petere à patre, qui cūcta petentibus donat cum patre: sed ut nobis gementi daret exemplum, cum uel pro nostris, uel pro nostrorum erratis proximorum, supernæ pietatis præsidia inuocamus. Libro primo in Marcum, cap. 7. Item: Christus panis acceptis gratias agit, ut nos ad agendas semper Deo gratias informet, cum uel terrena pane carnem, uel animam cœlesti, superna gratia largiente reficimus. Libro 2 in Marcum, cap. 8.

De loco Psalmi, Septies in die, &c. sic Beda ait: Septies in die laudem dixi tibi. Nihil est aliud, quàm Semper laus eius in ore meo. Libro 5 in Lucam, cap. 17.

De honorandis sanctis, Damascenus lib. 4 de Orthodoxa fide, cap. 16 inquit: Horum omnium attendentes conuersationem, æmulamur fidem, bonitatem, spem, zelum, uitam, tolerantiam passionum, & sustinentiam usque ad sanguinem, ut & corona gloriæ cum ipsis participemus.

DE POENITENTIA.

Ncomiū poenitentia recitat Tharasilus: Poenitentia insignis est armatura, magna salutis uia, hospitij regni cœlorum dispensatrix, incorruptibilis uitæ dux, martyricorum certaminum æquiparatio, ad Deum uiam in

dicans, & cum ipso nos esse faciens: humani generis baculus, cadentium & lapsorum sustentatio. Beati qui hanc amplectuntur, & huic adhærent: qui hanc exercent, cum angelis uitam æqualem ducunt. Ab omni malo declinant, & bonum faciunt. Poenitentia est coalitio & familiaris dilectionis, eleemosynæ, ieiunij, abstinentiæ, temperantiæ, probitatis, honestatis, mansuetudinis: & ut uerū uno uerbo dicam, hæc omnia pollet poenitentia. Si quis hanc autem contaminat & contemnit, non inter seruatos, sed inter perditos numerandus est, quorum uermis non moritur, & ignis non exstinguitur. In epistola ad Ioannem presbyterum, tomo 2 Concil.

Ita definit poenitentiam Damascenus lib. 2 de Orthodoxa fide, cap. 30. Poenitentia est, ex eo quod est cōtra naturam, in id quod est secundum naturam, & ex diabolo ad Deum reuersio, per exercitium & labores.

Albinus ait: Perfecta poenitentia est, futura cauere peccata, & lugere præterita. In præfatione 4 Psalmi poenitentialis. Verū est nimium angusta definitio. Item: Vera est poenitentia, iugiter fletibus commissa diluere, & abluta non iterare. In centesimum decimum octauum Psalm.

Quod sit agenda poenitentia, Beda monet: Si animam, quæ à Deo pulchra creata est in gentili conuersatione inuenimus, & sociari illam uoluerimus corpori Christi, deposito idololatriæ cultu, induatur lugubribus poenitentia indumentis. In 21 Deuteronomij. Item: Homo unusquisque baptizatus, si peccauerit, debet iudicari morti: id est, in uindicta uel poenitentia. Ibidem. Et: Nemo utiliter Dei recordatur, dum à criminali peccato impeditur. Quia etsi aliquando compungatur, non ideo saluabitur, nisi à criminali peccato penitus remoueatur. In sextum Psalmi. Item: Impleta sunt tempora, poenitemini. Quàm olim est quod hoc clamatur, & utinā aliquando audiatur: Quoniam impleta sunt tempora, & appropinquauit regnum Dei: Poenitemini, & credite Euangelio: Renunciate operibus mortuis: Credite in Deum trinum. Quid prodest credere, sine bonis operibus? Non te bonorum operum meritum adduxit ad fidem, sed fides incipit ut bona opera consequantur. Libro primo in Marcum, capite primo. Et: Ille Christum non quærit, qui salutem animæ suæ per poenitentiam non quærit. In octauum caput Ioannis. Item: Christus docet, sibi poenitentiam magis peccatorum, quàm iusticiam placere superbiorum. Libro primo in Lucam, capite quinto.

Vnde sit, monet Beda: Per spiritum sanctum nobis & deuotio poenitendi infunditur, & poenitentibus donum uenit cōfertur. Libro

Libro tertio in Ezram, cap. uigesimotertio. Et: Non solum cum agitur poenitentia, uerum ut agatur, Dei misericordia necessaria est. Sed quia in atrio Caiphe retentus Petrus non poterat agere poenitentiam, egreditur foras: ut ab impiorum concilio secretus, pauidæ negationis sordes liberis fletibus abluat. Libro sexto in Lucam, capite uigesimosecundo. Item: Nisi Dominus cor illustrauerit auditorum, doctor in nocte laborat. Nisi in uerbo gratiæ supernæ laxata fuerint instrumenta disputationum, frustra uocis suæ prædicator iaculum mittit. Quia fides populorum non sapientiam uerbi compositi, sed diuinæ uocationis munere prouenit. Libro secundo in Lucam, capite quinto.

Non facile esse resurgere. Beda: Facilius est cauere ne labamur, quam resurgere à lapsu. In 12 Psal.

De ordine poenitentiae, inquit Beda: Necessesse est ut prius peccatorem mœror poenitentis salubriter humiliet, & ita postmodum per iudicium sacerdotis sermo datæ reconciliationis lætificet. Li. 2 in Prouerbia Salomonis, cap. 12. Hic de fide in Christum nihil audis.

Albinus: Quasi duæ res sunt, homo & peccator. Quod audis homo, Deus fecit: quod audis peccator, ipse homo fecit. Dele quod fecisti, ut Deus saluet quod fecit. Oportet ut oderis in te opus tuum, & ames in te opus Dei. Libro secundo in Ioannem, cap. tertio.

De contritione, Beda: Qui contemnit humiliari, non potest utiq; saluari. Libro primo in Lucam, capite primo. Et: Necessesse semper est, ut cum peccatores quosque conspiciamus, nosmetipsos prius in illorum calamitate defleamus: quia fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus, si lapsi non sumus. Distinctionem debemus uitæ, compassionem naturæ. Libro tertio in Lucam, capite septimo. Item: Nos singuli uita deflemus, ut ad gratiam splendoremque peruenire mereamur æternum. Lib. 3 in Lucam, cap. 8.

Albinus: Si homo peccatum non cognoscit, Deus non ignoscit. In 2 Psalmum poenitentialem.

¶ A malis cessandum. Albinus: Non possumus ædificare bona, nisi prius destruxerimus mala. In tertium caput Ecclesiastæ.

¶ Deum peccatores recipere, testatur Beda, inquit: Christus delectatur super salute credentium, & contristatur super infidelium obduratione. Libro secundo in Iob, capite decimoquarto. Et: Sicut Petrus qui culpam negationis poenitentiae lachrymis abluit, & confessione Dominici amoris funditus extirpauit, recuperationem ostendit eorum qui in martyrio labuntur: ita cæteri discipuli, qui articulum comprehensionis su

giendo præuenerant, cautelam fugiendi docent eos qui se minus idoneos ad toleranda supplicia sentiunt. Lib. 4 in Marcum, cap. 14.

Albinus ait: Dauid iubet nos suo intelligere exemplo, nullum esse tam graue peccatum, quod non gratuito nobis Deus remittat, si parati simus illud confiteri, & à prauis uis abstinerere. In præfatione secundi Psalmi poenitentialis. Et: Cum Dominus lo-

quatur, Nolo mortem peccatoris, sed tantum ut conuertatur & uiuat: semel peccasse sufficiat, debemus nos erigere post ruina. Si enim iuxta eos qui de Physicis disputant, nouit hirundo pullos suos de sua oculare chelidonia, dyctamum capræ appetunt uulnera: cur nos ignoremus, medicinam poenitentiae propositam esse peccantibus? In septimum caput Ecclesiastæ. Item: Peccatricem animam hortatur hic suo exemplo Dauid, ut non statim desperet, etiam si grauius peccarit, sed abluto lachrymis poenitentiae conscientiae suæ lecto, ad medicum Deum recurrat, qui ulcera peccatorum suorum sanat. In argumento primi Psalmi poenitentialis. Et: Valida est misericordiae precatio, peccati confessio. Ille misericordiam Dei inueniet, qui se miserum confitetur. In primum Psalmum poenitentialem. Item: Dauid nos iubet suo exemplo intelligere, nullum esse tam graue peccatum, quod non gratuito nobis Deus remittat, si parati simus illud confiteri, & à prauis uis abstinerere. In præfatione 2 Psalmi poenitentialis. Et: Habemus exempla in sancta Scriptura de peccatis sanctorum, & de poenitentia eorum, & de remissione peccatorum illis à Deo data. Nemo igitur dubitet de Dei misericordia, quāuis maximis inuolutus sceleribus. Nemo peccatum confiteri erubescat, cum Dauid propheta, multarum rex gentium, promissionibus de Christo gloriosus, peccatum suum non erubuit publice confiteri, & ad Domini poenitendo confugere clementiam. Et: In præfatione 4 Psalmi poenitentialis. Et: Quapropter o peccator, noli desperare de indulgentia peccatorum. In quacunq; die fuerit conuersus peccator, uita uiuet, & non morietur. Sed noli tardare conuerti ad Dominum. Indulgentia tibi conuertenti à peccatis certa est, sed crastinus dies tibi incertus est. Hodie conuertere, ne forte cras moriaris. Si male uixisti heri, bene uiue iam hodie, memor illius de quo ueritas ait: Stulte, hac nocte morieris. Corrige te, ut in corpore Christi hanc uocem habere ualeas: Quoniam cinerem tanquam panem manducabam. In 5 Psalmum poenitentialem. Item: Quāuis peccator peccatorum mole prematur, adest misericordia Dei in Christo, qui sine peccato uenit, ut peccata solueret. Apud quem est copiosa redemptio: quia ubi abundauit peccatum, superabundauit gratia.

213
gratia. In sextum Psalmum poenitentialem.
Et: Noli dicere, nō sum dignus misericordia
illius propter peccata. Cogita apud eū mul-
tam esse redemptionē, qui seipsum tradidit,
ut te redimeret. Ibidem. Et: Nunc anima-
rum in Ecclesia per filium Dei, uerbum Dei,
sive resurrectio, quando per gratiam Dei uiui-
ficata resurgunt à morte iniquitatis. Et hæc
est prima resurrectio: quam qui habent, in se-
cunda, quæ est corporum, feliciter resurgent
in uitam æternam. Lib. 3 de sancta Trinitate,
capite 18.

Item: Et ego dico, quod omnem poeniten-
tem Deus suscipit, & commissa peccata per
poenitentiam condonat. Nouimus enim &
David in adulterio & cæde simul deprehen-
sum, sed post poenitentiam receptū, de quo
testimonium datum est: Inueni David filiū
Isai, uirum secundum cor meum, qui faciet
omnem uoluntatem meam. Noui & Manaf-
sen per confessionem ab impietate absolutū, 20
noui & meretrices et telones per poenitentiam
receptos. Tharastus episcopus Constantino-
politano, in epistola ad Ioannem presbyte-
rum, tomo 2 Concil. Item: Omnis uir qui
in poenitentia perdurat, per bonitatem & man-
suetudinem Dei ueniam peccatorum suorum
obtinere. Nouatum & eius impiæ hæresis as-
sectas anathematizo: utpote qui iniurius sit
aduersus poenitentiam, & mansuetudinem 30
Dei eleuat. Quare eius opinionis sum, ut cō-
suetudinem recipiendum episcopum per pecunias
ordinatum, modò poeniteat. Bonus enim De-
us est in omnibus, & uiscera aperta sunt su-
per omnem hominem poenitentem, quem
etiam in regnum suum inducit. Ibidem. Et:
Gratum est & perquam liberale apud Deū,
respicere suscipere. Tharastus in 1 actione
Concilij secundi Niceni. Item: Omnē ini-
quitatem bonus Dominus remittit, si quispi- 40
am ex toto corde poenituerit. In 4 actione e-
iusdem Concilij. Et: Noui Dei mansuetu-
dinem, qui omnem ad se uenientem recipit.
Dixit enim per prophetam: Tu primus dic
peccata tua, ut iustificeris. Esaiæ 43. Et di-
xi: Eloquar iniquitatem meam coram Do-
mino, & tu remisisti impietatem cordis mei,
& pro ea orabit omnis sanctus. Nam si pater
filio peregrinante, & rem impie & inique 50
agente, redeuntē iterum ad se naturali amo-
re prosequitur: quanto magis Deus omniū
nostri pater, omnem poenitentē suscipiet
in uoluntate sua, cū sit singulariter misericors?
Non enim mortem petit peccatoris. Thara-
stus in epistola ad Ioannem presbyterum.
¶ Nemini desperandum. Beda: Ipse autem
Matthæus, Matthæum se & publicanum no-
minat: ut ostendat legentibus, nullum debe-
re cōuersum de salute diffidere, cum ipse de
publicano in apostolum, de teloneario in e-

uangelistam sit repente mutatus. Libro 1 in
Marcum, cap. 2.

Non reuertendum ad peccata. Albinus:
Benignus & misericors super eos futurus
est Deus, qui habent timorem illius, & ad
uerbum eius contremiscunt, & agunt poeni-
tentiam de præteritis, & de futuris sibi caue-
re incipiunt: quia peccator post poenitentiam
si reuertetur iterum ad peccata priora, cani
comparatur, qui redit ad uomitum suum. In
octauum caput Ecclesiastæ. Et: Liberatus
per poenitentiam, noli iterum ligari per pec-
catum. In sextum Psalmum poeniten-
tiale.

De impoenitentia ait Beda: In peccato suo
moritur, qui in peccato permanet usque ad
mortem. In octauum caput Ioannis.

Albinus: Malis qui conuerti non uolunt,
sed in malicia sua permanere, melius est mo-
ri quam uiuere: quia quanto plures uiuunt
dies, tanto atrocior sibi præparant poe-
nam. Vnde & Comicus ait: Quid mali impre-
cer homini, nisi ut diu uiuat? In octauum ca-
put Ecclesiastæ. Et: Non prodest adolescen-
tiæ frugalitas, si senectæ ducatur in luxuria.
qua enim die iustus errauerit, ueteres eum
iusticiæ à morte liberare non poterunt. In 11
cap. Eccles.

¶ Hic agendam esse poenitentiam. Beda:
Quicquid apud Deum semel damnatur, æter-
naliter damnatur: unde merito in præsentī
locus tantum misericordiæ esse dicitur. Nul-
lus enim in futuro misericordiam assequer-
tur, nisi qui promeruerit hic eam. In 2 Psal.

Albinus: Usque ad terminum huius secu-
li, in hac spe nobis uiuendum est, ut modò
resurgamus in anima, & in nouissimo die re-
surgamus in corpore. Qui uerò à morte ani-
mæ modò resurgit per uerbum filij Dei, tūc
feliciter resurget in carne per uerbum Dei fi-
lium hominis. In 6 Psal. poenitentialem.

¶ Nullam poenitentiam esse in inferno. Al-
binus: In inferno non est fructuosa poeniten-
tia, nec aliquis uirtutis recursus. Dum in
isto seculo es, festina, contende, age poeniten-
tiam: dum habes tempus, labora. Libenter
enim Deus suscipit poenitentiam. Et come-
de panem charitatis, & uinum sapientiæ bi-
be, ut Deo placeant opera tua. In 9 caput Ec-
clesiastæ.

De poenitentia Dei inquit Albinus: Non
Deum de facto suo poenitet, nec Deus dolet
sicut homo: cui est de omnibus rebus omni-
no tam fixa sententia, quam certa præscien-
tia. In Quæstion. in Genesin.

De effectu, Beda inquit: Per poenitentiam
ueteris hominis regeneramur in nouum ho-
minem. In 10 Psalmum. Item: Poenitentia
delictum abolet, sapientia præcauet. Lib. 4 in
Lucam, cap. 11.

¶ De confessione coram Deo, inquit Beda: Magna res est, Deo q; plurimum acceptabilis, ut homo errores suos confiteri non erubescat, præsertim si pro eis se intelligat castigari: & se ita humiliet, ut qcquid castigationis sustinuerit, pro meritis suis paruum se passum esse pronunciet. Lib. 2 in Iob, cap. 2.

Albinus ait: Illorum scilicet remittuntur iniquitates, quorum peccata per confessionem à Domino Deo diluuntur, & quorū testata sunt per charitatem peccata, iuxta illud: Charitas operit multitudinem delictorū. uel quorum testata sunt peccata, ut hic per pœnitentiam uelentur, ne in iudicio reuelentur. In 2 Psal. pœnitentialē. Et: Nullus nostrū cum Adam ad noxias confugiat excusationes, sed aperte proferat, quod iniquē se gessisse agnoscat. Refugium faciat ad clementissimum iudicem: præueniat faciem eius in confessione, ne experiatur in futuro iudicio iratum, si modò contempserit eum misericordem. In 4 Psalmum pœnitentialem. Item: Nostrū est, peccata nostra cognoscere humiliter, & confiteri: Dei præcipuum est, non imputare nobis, sed misericorditer ignoscere. Plurimi scire sua peccata possunt: sed soli illi bene ea agnoscere probantur, qui illa uidentur propria execratione damnare. Perfecta enim pœnitentia est, futura cauere peccata, & lugere præterita. Ibidem.

¶ De confessione ante Baptismum, Beda inquit: Exemplum confitendi peccata, ac meliorem uitam promittendi, datur eis, qui baptisma accipere desiderant: sicut etiam prædicante Paulo in Epheso, multi credentium ueniebant confitentes & annūciantes actus suos, quatenus abdicata uita ueteri renouari mereretur in Christo. Vnde etiam B. Petro ostensis in linteo cœlesti diuersi generis animantibus, dictum est: Surge Petre, occide & manduca. Quod est aperte dicere: Occide infideles, ab eo quod fuerant prius, abrenūciatione scelerum, & promissione piæ religionis: ac sic fidei Christianæ sacramentis imbutos, in sanctæ Ecclesiæ membra commuta. Lib. 1 in Marcum, cap. 1. Et: Iustificatur Deus ipse per baptismum, dum se homines peccata propria confitendo iustificat. Is qui peccat, & confitetur Deo peccatum, iustificat Deum, cedens ei uincenti, & ab eo gratiam sperans, in baptismo etiam est confessio & uenia peccatorum. Lib. 2 in Lucam, cap. 7.

De duplici confessione, ait Beda: Confessio alia laudabilis, alia pœnalis. Laudabilis est, quādo aliquis de benefactis Deo laudes agit. Pœnalis est, qua aliquis sua peccata confitens, ea damnat, & inde pœnam postulat. In 6. Psal. Et: Confitemini Domino, quoniā bonus. Confessio alia laudis, alia peccatorū. Hic autem non est accipienda confessio uul-

nera medico ostendens, sed pro percepta sanitate gratias agens: hoc non peccatorū, sed laudis. In 117 Psal.

Item: Quidam solummodo Deo confiteri debere dicunt peccata, quidam uerò sacerdotibus cōfitemenda esse percensent: quod utrūq; non sine magno fructu intra sanctam sit Ecclesiam, ita duntaxat, ut & Deo qui remissor est peccatorum, confiteamur peccata nostra: & secundum institutionem Apostoli confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicem, ut saluemur. Confessio ita que quæ Deo fit, purgat peccata: ea uerò que sacerdoti fit, docet qualiter ipsa purgentur peccata. Deus namq; salutis & sanitatis auctor & largitor, plerūq; hanc præbet suæ potentiae inuisibili administratione, plerūq; medicorum operatione. Cap. trigessimoter-tio Concilij Cabilonensis, tomo secundo Conciliorum.

¶ De priuata confessione ait Beda: Peccati uirtus salubriter apitur in confessione, quod pestiferē latebat in mente. Lib. 5 in Lucam, capite 16. Et: Qui confitetur peccata sua, & accusat peccata sua, iam cum Deo facit. Accusat Deus peccata tua: si & tu accuses, coniungis Deo. Initium bonorum operum, confessio est malorum operum. Lib. 1 in Ioannē, capite 3.

De fraterna confessione Beda inquit: Confitemini alterutrum peccata. In hac sententia illi debet esse discretio, ut quotidiana, leuiaq; peccata alterutrum cœqualibus orateamur, eorumq; quotidiana credamus oratione saluari. Porro grauioris lepræ immundiciam iuxta legem sacerdotij pandamus: atque ad eius arbitriū, qualiter & quanto tempore iusserit, purificari curemus. In 5 cap. epistolæ Iacobi.

Confessio pro celebratione. Beda: Cognita ueritatis lucem sequi confessio docet, Dominus ad confessionem fidei Catechizatorum ora instruit. Christus genus humanū per confessionem utriusq; suæ naturæ, ab ingenitis errorum suorum tenebris eruit. Lib. 2 in Marcum, cap. 7. Item: Ille solus recte loquitur, siue Deum confitendo, seu alijs predicando, cuius auditum, ut cœlestibus possit auscultare & obsecundare mandatis, diuina gratia referat: cuius linguam Dominus tactu sapientiæ, quæ ipse est, ad loquendum instituit. Libro 2 in Marcum, capite 7. Et: Nunc apud se homines dicunt, Nos iam Dominum & sermones eius non erubescimus, quia aperta eum uoce confitemur. Quibus ego respondeo, quod in hac plebe Christiana sunt nonnulli, qui Christum ideo cōfitemur, quia cūctos Christianos esse conspiciunt. Non ergo ad probationē fidei, uox sufficit confessionis, quā defendit à uerecundia professio genera-

217
 generalitatis. libro 2 in Marcū, cap. 8. Item: Confessio non semper pœnitentiam, sed & gratiarum actionem significat: ut in Psalmis sæpius legimus, Libro 3 in Lucam, cap. 10. Et: Qui beatam Trinitatem rectæ deuotionis officijs reficere, id est lætificari desiderat, mortem quoq; debet unigeniti filij Dei in carne, quæ est una in eadem Trinitate persona, piæ confessionis sinceritate celebrare. libro 4 in Lucam, cap. 15.

DE SACRAMENTIS IN genere.

Beda inquit: Possumus accipere uestimenta Christi, sacramenta Ecclesiastica, quibus ipse regitur, & quasi uestitur. In 2. Psalmum.

De duobus Sacramentis inquit Beda: Sicut ex latere Adam dormientis nata est Eua, ita ex latere Christi in cruce dormientis exierunt sacramenta, sanguis scilicet & aqua, ex quibus constituta est Ecclesia. In quadragesimum primum Psalmum.

Quis distribuat. Albinus: Ipse Spiritus sanctus paracletus, id est consolator dicitur, quia reuera dum dona sacramentorum distribuit, consolationem animæ præbet, per quem diffunditur in cordibus nostris Dei charitas, per quam nos tota inhabitat Trinitas. Libro 2 de sancta Trinitate, cap. 19.

De effectu, Beda inquit: Sacramenta, quæ sunt scilicet baptismus & cætera talia, quæ sunt portæ, id est accessus ad saluationem. In 9. Psalmum. Item: Vnde baptismatis, & effusio sanguinis Christi, ab errore paterni delicti, à squalore uetustæ gentilitatis, in nouo Testamento per gratiam Spiritus sancti ablucendo sanctos purgauit. Homilia in solennitate omnium Sanctorum. Et: De late re Christi lancea patefacto, sacramenta sibi sanguinis & aque, quibus nascatur simul & nutriatur Ecclesia, emanarūt. Libro 6 in Lucam, cap. 24. Item: Vigilanti uerbo usus est Euangelista, ut non diceret, latus eius per cussit, aut uulnerauit, aut quid aliud: sed aperuit, ut illic quodammodo uitæ ostium panderetur, unde sacramenta Ecclesiæ manauerunt: sine quibus ad uitam, quæ uera uita est, non intratur. Ille sanguis in remissionem fusus est peccatorum: aqua illa salutare temperat poculum, hæc & lauacrum præstat & potum. in 19 caput Ioannis.

DE BAPTISMO.

Vnde sit Baptismus, Beda indicat. Iordanis fluius Baptismi continet sacramentū. Dum enim in ipso Christus Dominus baptizatur, nostrū baptisma consecratū est. Lib. 3 in Iob, cap. 8. Et: Trinitas inhabitat sancto baptismati, & uirtutem & benedictionē dat Dominus, qui ex eo renatus fuerit, populo Christiano. In 28 Psal. Item: Baptizat

Dominus in Spiritu sancto, per Spiritus sancti gratiam peccata dimittendo. Siue enim ipse aliquos discipulorum suorum primus baptizauerit, per quos ad cæteros fideles baptismi ritus profunderet: eosdem etiam spiritu baptizabat, peccata illis relaxando, & spiritus dona ministrando: siue fideles eius inuocato nomine ipsius aqua baptizent electos, & chrismate sacro perungat eosdem, nihilominus ipse Spiritu sancto baptizat: quia nemo præter ipsum peccatorum nexu soluere, aut Spiritus sancti ualeret dona tribuere. Baptizat etiam Dominus in Spiritu sancto, ac per afflationem eiusdem spiritus corda fidelium suorum feruore sui siue fraternæ charitatis accendit. Charitas enim, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctū. Baptizat in Spiritu sancto, cum cui liber electorum dat manifestacionem spiritus ad utilitatem uirtutes operando. De quo baptismate ascēsurus in cælum dixit discipulis. Homil. in epiph. Domini.

De duplici Baptismo inquit Beda: Baptizamur à Domino in spiritu sancto, non solum cum in die baptismatis fonte uitæ in remissionem peccatorum abluimur: uerum etiam quotidie, cum per gratiam eiusdē spiritus ad agenda quæ Deo placent, accendimur. Libro 1 in Marcum cap. 5.

Quæ efficiant Baptismum. Beda: Tolle aquam, non est baptisma: tolle uerbum, non est baptisma. In Iohannem lib. 1. cap. 4. Et Albinus libro 2 in Iohannem, cap. 4.

Omnes debere baptizari. Beda: Per obedientiam fidei omnes debent ad baptismum peruenire. Lib. 1 in Iohannem, cap. 1. Et: Nihil dignus est introire in regnum Dei, nisi qui renatus est ex aqua & spiritu. Ibidem capite 2.

Infantes esse baptizandos, inquit Beda: Gratia fidei renatos fonte baptismatis etiā paruulos, atq; ipsa paruula ætate defunctos superna ad gaudia perducit. Libro 4 in Cantica canticorum.

De modo Beda inquit: Bonæ qui portat mare æneum, singulas terni aspiciunt, ut in fide sanctæ Trinitatis orbis baptizetur uniuersus. Libro 1 in Lucam, cap. 3.

De trina immersione Damascenus: Si quis dicat, Pro quo baptizantes trinam facimus immersionem? quid ntiq; aliud dicemus, quàm, quoniam secundum unāquamque deitatis hypostasim, unam immersionem, & tres propter trinam hypostasim. In epistola de Trisagio.

Fide accipiendus Baptismus. Albinus: Bene præcursor Domini nostri in Bethania baptizasse dicitur. nam Bethania domus obedientiæ interpretatur: ut demonstraret, per obedientiam fidei omnes ad Christi baptismum

ptisma debere peruenire. In Iohannem lib. 1. capite 1.

De abrenunciatione, Beda ait: De hæretico quolibet, uel schismatico, uel etiam malo catholico, tempore baptismatis spiritus immundus, qui in eo prius habitauerat, ad confessionem catholicæ fidei, abrenunciationem que mundanæ conuersationis eiicitur. Lib. 4. in Lucam, cap. 11.

Semel baptisandum, Damascenus testatur lib. 4. de Orthodoxa fide, cap. 10. Quemadmodum igitur semel cōpleta est Domini mors, sic semel oportet baptizari. Baptizari autem, iuxta Domini uerbum, in nomine patris & filij & spiritus sancti, instructos confessionem patris & filij & spiritus sancti. Quicunque igitur in patre & filio & spiritu sancto baptizati sunt, & unam naturam diuinitatis in tribus hypostasibus edocti, & rursus rebaptizantur, illi iterum crucifigunt Christum, ut inquit diuinus Apostolus Heb. 6. Impossibile nāq; est, eos qui semel illuminati sunt, renouari in poenitentiam, iteratō crucifigentes sibi ipsos Christum, & ludibrio subiicientes. Quicunq; uerō in sancta Trinitate baptizati non fuerint, illos rebaptizari oportet.

Beda ait: Notandum autem, quia quod de carnali dixit, hoc etiam de spiritali est regeneratione sentiendum: nequaquam uidelicet eam, postquam semel expleta fuerit, posse repeti. Siue enim hæreticus, siue schismaticus, siue facinorosus quisq; in cōfessione sanctæ Trinitatis baptizet, non ualet ille qui ita baptizatus est à bonis catholicis rebaptizari, ne confessio uel inuocatio tanti nominis uideatur annullari. In Iohannem libro 1, capite 3. & Albinus lib. 2 in Ioannem, cap. 3.

Item: Quisquis in nomine patris & filij & spiritus sancti baptizatus est, rebaptizari minime licet. Non enim in nomine baptizantis, sed in nomine Trinitatis, huius gratiæ donum percepit. Et teneatur quod Apostolus ait: Unus Deus, una fides, unū baptisma. Gregorius III. in epistola ad Bonifacium, tomo 2 Concil.

Carolus Magnus: Baptisma unū tenemus, quod iisdem sacramēti uerbis in infantibus, quibus etiam in maioribus, esse celebrandū. Lib. 3 de Imaginibus, cap. 1.

De ordine, ait Beda: Rectissimus ordo prædicandi, & modernis quoq; prædicatoribus Ecclesiæ diligentissimè sectandus, ut primò quidem doceatur auditor, deinde fidei sacramentis imbuatur, deinde seruandis Domini mandatis ex tempore liberius instruat. Quia neq; indoctus quisq;, & ignarus Christianæ fidei, potest eiusdem fidei sacramentis abluī, neq; lauacro baptismi à peccatis emundari sufficit, si nō post baptismum studeat quisque bonis operibus insistere. Prius ergo do-

cere gentes, id est sciētia ueritatis instruere, ac sic baptizare præcipit Christus: & Nisi quis fide impossibile est Deo placere: & Nisi quis renatus fuerit. Homilia feriæ sextæ Paschæ.

De effectu Baptismi inquit Damascenus: Optimum ergo elementū aqua, & plurimū uiui accommodum, sordis purgatiuum, nō modò corporis, sed & animæ, modò spiritus sancti gratiā assumpserit. Lib. 2 de Orthodoxa fide, cap. 9. Item: Confitemur autem unū baptismum in remissionem peccatorum, & in uitam æternam. Baptisma siquidem Domini mortem insinuat. Consepulti enim sumus Domino per baptismum, ut inquit Apostolus. Lib. 4 de Orthodoxa fide, cap. 10. Et cap. 11. eiusdem libri: Sciendum quod per Baptismum circumcidimur omne quod à generatione contraximus indumentum, id est peccatum: & Israelitæ spirituales & Dei populus euadimus. Item: Quemadmodum circumcisio non utile membrum amputabat corporis, sed superfluitatem inutilem: sic per sanctum baptismum à peccato circumcidimur. Manifestum autem, quod peccatum superfluitas concupiscentiæ est, & non necessaria concupiscentia. Impossibile enim est quēquam nullo modo concupiscere, aut tantē sine gustu uoluptatis esse. Sed quod inutile est uoluptatis, id est inutilis concupiscentia & uoluptas, hoc est peccatum, id ipsum est quod circumcidit sanctū baptismum, præbens nobis signum honorabile, crucem in fronte: non à gentilibus discriminans nos (nam omnes gentes baptismum cōsecutæ sunt, & signo crucis insignitæ) sed in unaquaq; gente fidem ab infideli distinguit. Veritate igitur apparente, inutilis figura & umbra est. Quare superuacanea nunc circumcisio, & contraria sancto baptismati. Nam qui circumciditur, obligatur totam legem obseruare. Dominus autem ut impleret legem, circumcissus est. Et omnem legem atq; sabbatū seruauit, ut impleret & sisteret legem. Ex quo uero baptizatus est, & Spiritus sanctus hominibus apparuit, in similitudine columbæ descendens super eum in Iordane, ex tunc spiritualis cultus & conuersatio, & cœlorū regnum prædicata sunt. Lib. 4 de Orthodoxa fide, cap. 26.

Et: Peccatorum remissio omnibus æquē per baptismum donata est, gratia uerō Spiritus sancti secundum proportionem fidei & puritatis. Lib. 4 de Orthodoxa fide, cap. 10.

Beda inquit: Tunc purgati sumus ab immundicijs & contagijs omnibus sordidissimis in uespera huius mundi lauacro baptismi abluti. Sol iusticiæ Christus per passionem occubuit. In 21 cap. Leuitici. Item: Allegoricè producunt aquæ reptilia animarū uiuarum, homines scilicet renouatos in uita per Baptismi sacramentū. In 1 cap. Geneseos. Et:

Et Baptismus est signum securitatis Ecclesie Christi, à uindicta. In nonum caput Genes.

Item: Etenim homines in baptismum per aquam & ignem Spiritus sancti saluantur. Ibidem.

Et: Dominus noster in aqua baptismatis trium personarum nouum proposuit populo fidei, ut quisquis pleno corde aspexerit, efficiatur ouis Dei. In trigessimum caput Genesios.

Item: Nemo uidit Deum, nisi ad baptismum peruenerit, & ad perfecta opera. In 46 caput Genesios.

Et: Diabolus in spiritali lauacro, id est baptismo suffocatur. In decimum quartum Exodi.

Item: Per aquam baptismi saluat Deus iustos. In decimum quintum caput Exodi.

Et: Dominus suum populum, quem per lauacrum sanctum liberauit, in iusticia gubernabit, & in refrigerium deducet. Ibidem.

Et: Per baptismum mundantur fideles. In decimum caput Num.

Item: Per fidem autem crucis, & per sanctum lauacrum sanguinis Christi sacramento purgamur. Ibidem.

Et: Anima per lauacrum baptismi purificata, coniungitur sanctis. In uigesimum primum caput Deuteronomii.

Item: Egressi sumus & nos per sanguinem agni de Ægyptia seruitute, ut ueniremus ad terram repromissionis, cum in sacramenta Dominicæ passionis baptizati, iugum graue præuaricationis abieci-

mus, quatenus in libertatem gloriæ filiorum Dei adoptati, heredes regni cœlestis esse pos-

simus. Libro primo in Ezram, capite tertio.

Et: In huius perfectione fidei, & generaliter omnis Ecclesia per baptismum à morte suscitatur peccatorum: & cum post baptismum denu-

dum mortem peccati incurrimus, per eandem necesse est fidem pœnitendo reuiuiscamus. Ibidem.

Et: Ascendimus namque per hostium lateris medij in superius cœnaculum, quando per aquam baptismatis & poculum Domini calicis consecrati, ab hac terrestri con-

uersatione ad cœlestem animarum uitam peruenimus. In Ezram lib. secundo, capite septimo.

Item: Talis est ædificatio spiritalis, quæ in animarum salute geritur, ut in baptismo renati per fidem & confessionem sanctæ Trinitatis, absque ullo nostro labore, per gratiam Dei ciuitas ac domus eius efficiamur.

Libro tertio in Ezram, capite uigesimo.

Et: Post abrenunciationem diaboli, post confessionem rectæ fidei, sequitur remissio peccatorum, expulso dæmonio per aquam baptismi. In Thobiam.

Item: Hæc est uera & solam nobilitas, qua per inestimabilem dignationem diuinam nobilitatem homines, ut per baptismum de Deo nascentur, ipsique deo rum nomine sublimentur, & membra efficiantur Dei sui & sacerdotes æterni. In Iob libro primo, capite decimo quarto.

Et: Signaculum imaginis Dei & similitudinis, quod

per Adæ peccatum attritum fuerat & oblit-

ratur, rursus per Christum iterata impressione restituetur. Quod signaculum nunc quidem per fidem & baptismum gratia renouatur, & uita meliori menti insculpitur. Libro tertio in Iob, capite septimo.

Item: Absit ut originem nostram post præuaricationis malum Deo dicamus esse gauisam, ante remedium secundæ regenerationis, quæ fit ex aqua & Spiritu sancto, donante gratia Dei per Christum Dominum nostrum. In præfatione super Canticum canticorum.

Et: Semel etiam unicuique credentium lauacrum sacri fontis in mysterium sui sanguinis ad soluenda peccatorum uincula donauit Christus. Libro 3 de Tabernaculo, cap. 12.

Item: Quotquot donante Deo ad uitam præordinati sumus eternam, ex aqua & Spiritu sancto renascimur. Homilia de annunciatione Mariæ.

Et: In baptismo à peccatorum sordibus mundamur. In 3 Psalmum.

Item: Tu Domine nos, id est me Ecclesiam, cum omnibus meis protexisti iam in baptismo, ab impugnationibus diaboli: & coronabis, id est proteges nos in futuro, ab æterna damnatione, bona uoluntate tua: id est, gratia & misericordia tua existente nobis hic & illic ut scuto. In 5 Psalmum.

Et: Deus baptismatis beneficio Christianum populum de orbis uniuersitate colligit. In 17 Psalmum.

Item: Aquæ baptismi reparauerunt nos de uetustate in nouitatem. In uigesimum secundum Psalmum.

Et: Gratia baptismi est cōuersationis nouæ fundamentum. Ibidem.

Et: In baptismo omnes hostes nostri, id est omnia originalia & actualia peccata destruuntur. In septuagesimum septimum Psalmum.

Item: Deus nos eductos de conualle erroris & tenebrarum, per fidem & gratiam baptismatis induxit iam spe, et si non re, in montem sanctificationis suæ: id est, in cœlestem Hierusalem, ubi uerè sanctificamur per ueram confessionem, id est laudem Dei: quia tunc nouissima mors destruetur. Quem montem non merita nostra acquisierunt, sed eius dextra: id est, filius eius sanguine suo nobis illum acquisiuit. Ibidem.

Et: De tenebris peccatorum transeundo, per aquam baptismatis rubricatâ sanguine Christi eximus. In 80 Psalmum.

Item: Ideo baptisandorum corpora uisibiliter ablui à Deo præcipiuntur, ut per hoc admoneamur credere, animas ibi pariter inuisibili baptismo purificari. In 52 Psalmum.

Et: Vnusquisque nostrum prius aqua baptismi à peccatis omnibus, quasi uera circumcisione purgatur, ut sic proficiente gratia nouæ lucis, ad altare sanctum salutari hostia Domini corporis & sanguinis consecrandus ingrediatur. Homilia de purificatione Mariæ.

Item: Solum baptismi genus, quod ex Spiritu sancto

regenerat,

per Adæ peccatum attritum fuerat & oblit-

ratur, rursus per Christum iterata impres-

sione restituetur. Quod signaculum nunc qui-

dem per fidem & baptismum gratia renoua-

tur, & uita meliori menti insculpitur. Libro

tertio in Iob, capite septimo.

Item: Absit

ut originem nostram post præuaricationis

malum Deo dicamus esse gauisam, ante re-

medium secundæ regenerationis, quæ fit ex

aqua & Spiritu sancto, donante gratia Dei per

Christum Dominum nostrum. In præfatio

ne super Canticum canticorum.

Et: Semel

etiam unicuique credentium lauacrum sacri

fontis in mysterium sui sanguinis ad soluen-

da peccatorum uincula donauit Christus. Li-

bro 3 de Tabernaculo, cap. 12.

Item: Quot-

quot donante Deo ad uitam præordinati su-

mus eternam, ex aqua & Spiritu sancto rena-

scimur. Homilia de annunciatione Mariæ.

Et: In baptismo à peccatorum sordibus mû-

damur. In 3 Psalmum.

Item: Tu Domine

nos, id est me Ecclesiam, cum omnibus meis

protexisti iam in baptismo, ab impugna-

tionibus diaboli: & coronabis, id est prote-

ges nos in futuro, ab æterna damnatione, bo-

na uoluntate tua: id est, gratia & misericor-

dia tua existente nobis hic & illic ut scuto.

In 5 Psalmum.

Et: Deus baptismatis beneficio

Christianum populum de orbis uniuersita-

te colligit. In 17 Psal.

Item: Aquæ baptismi

reparauerunt nos de uetustate in nouitatem.

In uigesimum secundum Psalmum.

Et: Gratia

baptismi est cōuersationis nouæ fundamen-

tum. Ibidem.

Et: In baptismo omnes hos-

tes nostri, id est omnia originalia & actualia

peccata destruuntur. In septuagesimum septi-

um Psalmum.

Item: Deus nos eductos

de conualle erroris & tenebrarum, per fidem

& gratiam baptismatis induxit iam spe, et si

nō re, in montem sanctificationis suæ: id est,

in cœlestem Hierusalem, ubi uerè sanctifica-

mur per ueram confessionem, id est laudem

Dei: quia tunc nouissima mors destruetur.

Quem montem non merita nostra acqui-

uerunt, sed eius dextra: id est, filius eius san-

guine suo nobis illum acquisiuit. Ibidem.

Et: De tenebris peccatorum transeundo, per

aquam baptismatis rubricatâ sanguine Chri-

sti eximus. In 80 Psalmum.

Item: Ideo ba-

ptisandorum corpora uisibiliter ablui à Deo

præcipiuntur, ut per hoc admoneamur cre-

dere, animas ibi pariter inuisibili baptismo

purificari. In 52 Psalmum.

Et: Vnusquisque

nostrum prius aqua baptismi à peccatis om-

nibus, quasi uera circumcisione purgatur, ut

sic proficiente gratia nouæ lucis, ad altare

sanctum salutari hostia Domini corporis

& sanguinis consecrandus ingrediatur. Ho-

milie de purificatione Mariæ.

Item: So-

lum baptismi genus, quod ex Spiritu sancto

regenerat,

per Adæ peccatum attritum fuerat & oblite-

ratur, rursus per Christum iterata impres-

sione restituetur. Quod signaculum nunc qui-

dem per fidem & baptismum gratia renoua-

tur, & uita meliori menti insculpitur. Libro

tertio in Iob, capite septimo.

Item: Absit

ut originem nostram post præuaricationis

malum Deo dicamus esse gauisam, ante re-

medium secundæ regenerationis, quæ fit ex

aqua & Spiritu sancto, donante gratia Dei per

Christum Dominum nostrum. In præfatio

ne super Canticum canticorum.

Et: Semel

etiam unicuique credentium lauacrum sacri

fontis in mysterium sui sanguinis ad soluen-

da peccatorum uincula donauit Christus. Li-

bro 3 de Tabernaculo, cap. 12.

Item: Quot-

quot donante Deo ad uitam præordinati su-

mus eternam, ex aqua & Spiritu sancto rena-

scimur. Homilia de annunciatione Mariæ.

Et: In baptismo à peccatorum sordibus mû-

damur. In 3 Psalmum.

Item: Tu Domine

nos, id est me Ecclesiam, cum omnibus meis

protexisti iam in baptismo, ab impugna-

tionibus diaboli: & coronabis, id est prote-

ges nos in futuro, ab æterna damnatione, bo-

na uoluntate tua: id est, gratia & misericor-

dia tua existente nobis hic & illic ut scuto.

In 5 Psalmum.

Et: Deus baptismatis beneficio

Christianum populum de orbis uniuersita-

te colligit. In 17 Psal.

Item: Aquæ baptismi

reparauerunt nos de uetustate in nouitatem.

In uigesimum secundum Psalmum.

Et: Gratia

baptismi est cōuersationis nouæ fundamen-

tum. Ibidem.

Et: In baptismo omnes hos-

tes nostri, id est omnia originalia & actualia

peccata destruuntur. In septuagesimum septi-

um Psalmum.

Item: Deus nos eductos

de conualle erroris & tenebrarum, per fidem

& gratiam baptismatis induxit iam spe, et si

nō re, in montem sanctificationis suæ: id est,

in cœlestem Hierusalem, ubi uerè sanctifica-

mur per ueram confessionem, id est laudem

Dei: quia tunc nouissima mors destruetur.

Quem montem non merita nostra acqui-

uerunt, sed eius dextra: id est, filius eius san-

guine suo nobis illum acquisiuit. Ibidem.

Et: De tenebris peccatorum transeundo, per

aquam baptismatis rubricatâ sanguine Chri-

sti eximus. In 80 Psalmum.

Item: Ideo ba-

ptisandorum corpora uisibiliter ablui à Deo

præcipiuntur, ut per hoc admoneamur cre-

dere, animas ibi pariter inuisibili baptismo

purificari. In 52 Psalmum.

Et: Vnusquisque

nostrum prius aqua baptismi à peccatis om-

nibus, quasi uera circumcisione purgatur, ut

sic proficiente gratia nouæ lucis, ad altare

sanctum salutari hostia Domini corporis

& sanguinis consecrandus ingrediatur. Ho-

milie de purificatione Mariæ.

Item: So-

lum baptismi genus, quod ex Spiritu sancto

regenerat,

per Adæ peccatum attritum fuerat & oblite-

ratur, rursus per Christum iterata impres-

sione restituetur. Quod signaculum nunc qui-

dem per fidem & baptismum gratia renoua-

tur, & uita meliori menti insculpitur. Libro

tertio in Iob, capite septimo.

Item: Absit

ut originem nostram post præuaricationis

malum Deo dicamus esse gauisam, ante re-

medium secundæ regenerationis, quæ fit ex

aqua & Spiritu sancto, donante gratia Dei per

Christum Dominum nostrum. In præfatio

ne super Canticum canticorum.

Et: Semel

etiam unicuique credentium lauacrum sacri

fontis in mysterium sui sanguinis ad soluen-

da peccatorum uincula donauit Christus. Li-

bro 3 de Tabernaculo, cap. 12.

Item: Quot-

quot donante Deo ad uitam præordinati su-

mus eternam, ex aqua & Spiritu sancto rena-

scimur. Homilia de annunciatione Mariæ.

Et: In baptismo à peccatorum sordibus mû-

damur. In 3 Psalmum.

Item: Tu Domine

nos, id est me Ecclesiam, cum omnibus meis

protexisti iam in baptismo, ab impugna-

tionibus diaboli: & coronabis, id est prote-

ges nos in futuro, ab æterna damnatione, bo-

na uoluntate tua: id est, gratia & misericor-

dia tua existente nobis hic & illic ut scuto.

In 5 Psalmum.

Et: Deus baptismatis beneficio

Christianum populum de orbis uniuersita-

te colligit. In 17 Psal.

Item: Aquæ baptismi

reparauerunt nos de uetustate in nouitatem.

In uigesimum secundum Psalmum.

Et: Gratia

baptismi est cōuersationis nouæ fundamen-

tum. Ibidem.

Et: In baptismo omnes hos-

tes nostri, id est omnia originalia & actualia

peccata destruuntur. In septuagesimum septi-

um Psalmum.

Item: Deus nos eductos

de conualle erroris & tenebrarum, per fidem

& gratiam baptismatis induxit iam spe, et si

nō re, in montem sanctificationis suæ: id est,

in cœlestem Hierusalem, ubi uerè sanctifica-

mur per ueram confessionem, id est laudem

Dei: quia tunc nouissima mors destruetur.

Quem montem non merita nostra acqui-

uerunt, sed eius dextra: id est, filius eius san-

guine suo nobis illum acquisiuit. Ibidem.

Et: De tenebris peccatorum transeundo, per

aquam baptismatis rubricatâ sanguine Chri-

sti eximus. In 80 Psalmum.

Item: Ideo ba-

ptisandorum corpora uisibiliter ablui à Deo

præcipiuntur, ut per hoc admoneamur cre-

regenerat, saluat. Vnde iure caro eius post la-
uacrum, uelut caro pueri parui apparuisse me-
moratur. Siue quia cunctos in Christo bap-
tizatos, in unam parit gratia mater infantia,
Christi corpori per Baptismum tota creden-
tium soboles adunatur. Et ut cuncta hic Ba-
ptismi scires sacramenta præmonstrata, in
quo abrenunciare satanæ, fidem confiteri
præcipimur, negat se Naaman ultra dijs alie-
nis litaturum, super omnia Domino seruitu-
rus. In Lucam libro secundo, capite primo.
Et: In Baptismate igitur iustificatur Deus, in
quo est & confessio & uenia peccatorum. Li-
bro secundo in Lucam, cap. septimo. Item:
Natura spiritus inuisibilis est, atque ideo spi-
ritualis generatio tota inuisibiliter agitur.
Nam uidetur quidem, qui baptizatur, in fon-
tem descendere, uidetur aquis intingi, uide-
tur de aquis ascendere: quid autem in illo la-
uacrum regenerationis egerit, minimè po-
test uideri. Sola autem fidelium pietas no-
uit, quia peccator in fontem descendit, sed
purificatus ascendit: filius mortis descendit,
sed filius resurrectionis ascendit: filius præ-
uaricationis descendit, sed filius reconcilia-
tionis ascendit: filius iræ descendit, sed filius
misericordiæ ascendit: filius diaboli descen-
dit, sed filius Dei ascendit. Sola hoc Ecclesia
mater, quæ generat, nouit. Cæterum oculis
insipientium uidetur talis exire de fonte, qua-
lis intravit, totumque ludus esse quod agitur,
&c. Qui ex aqua & spiritu regeneratur, inui-
sibiliter in nouum mutatur hominem, & de
carnali efficitur spiritualis. In Ioannem lib. 1.
cap. 3. Et: A peccatis quæ lex ostenderat,
per aquam baptismatis abluimur, testante A-
postolo: Quia quicumque baptizati sumus in
CHRISTO IESU, in morte ipsius baptizati su-
mus. Lib. 1 in Ioan. cap. 5. Item: Propter pec-
catum ad Baptismum curritur: propter pecca-
tum etiam surgens paruulus à matre pijs mani-
bus ad Ecclesiam fertur, ne sine baptismo ex-
eat, & in peccato quo natus est moriatur.
In octauum caput Ioannis. Et: Sicut incor-
ruptibile est precium Dominicæ passionis,
quo redempti sumus: ita etiam incorruptibi-
le est sacramentum fontis sacri quo renasci-
mur. Quæ ita sibi inuicem connectuntur, ut
unum nobis sine altero salutem conferre ne-
queat. Quia nimirum ita Dominus nos tem-
pore incarnationis suæ suo sacro sanguine si-
mul omnes redemit: ut nos quoque nostro
tempore uirum per regenerationem Baptis-
mi, ad consortium eiusdem regenerationis
peruenire debeamus. De qua regeneratione
bene dicitur, quia non ex semine corruptibi-
li, sed per uerbum Dei uiui & permanentis in
æternum agatur: ut hinc colligatur, quia si-
cut ex semine corruptibili caro quæ corrup-
pitur nascitur, sic per aquam uerbo Dei con-

secratam uita nobis quæ finem nesciat tribui-
tur. In primâ epistolam Petri, capite primo.

Aponius inquit: Per sacrosancti baptisma-
tis undam clemens Dominus IESVS CHRI-
STVS, eam multitudinem quam diabolus a-
marus, & propria excidens mente mala uo-
luntas, ignominioso generat ordine, sibi con-
fortem regni facere dignatus est, ubi glorio-
sa copula Christi filij Dei & Ecclesiæ celebra-
tur. Libro primo in Cantica canticorum.
Item: Per sanctum lauacrum baptismatis Chri-
stus pristinam pulchritudinem reparauit. Li-
bro secundo in Cantica. Et: Nam certum
est, unum esse fontem baptismatis in toto
mundo, ubi trinitatis æternæ inuocato no-
mine tincti sanctificantur, ut ex hœdis agni
efficiantur. Fons enim baptismi propter pec-
catores est constitutus, qui hœdi sunt appel-
lati: non propter iustos, qui lauari non indi-
gent. Iusta erga ratione fons hœdi, lauacrum
sanctificationis intelligitur, qui non propter
iustum, sed propter peccatorem populum à
Christo in præfatis uineis est productus. Li-
bro tertio in Cantica. Item: Semel consi-
noui & ueteris Testamenti gemino cultro
doctrinæ, & abscissa ab eis uetere consuetu-
dine sordentis peccati, lauacro baptismatis
ad meliorem & immaculatam uitam super-
ascendunt. Libro sexto in Cantica canticorum.
Et: Baptismate à sordibus præiis pec-
catorum lauamur. Libro secundo in Canti-
ca. Item: Sed iam Christo credendo in A-
postolis, qui uerè ualidissima membra Ec-
clesiæ sunt, & lucem recepit, & pristinam
pulchritudinem reparauit per sanctum la-
uacrum baptismatis. Libro primo in Cantica.

Albinus inquit: Quis sine lauacro regene-
rationis remissionem peccatorum conse-
qui, & regnum ualeat intrare celorum? Li-
bro secundo in Ioannem, capite tertio.
Item: In Christi baptismate remissio pecca-
torum est, & sanctificatio, & spiritus sancti
donum, ipso Iohanne attestante: Hic est qui
baptizat in spiritu sancto: & ego uidi, & te-
stimonium perhibui, quia hic est filius Dei.
In expositione Cantici graduum. Et: Cer-
tè qui nascuntur ex aqua & spiritu, neque fi-
lios eos rectè quisquam dixerit aquæ uel spi-
ritus sancti: sed planè dicuntur filij Dei pa-
tris, & matris Ecclesiæ. Libro tertio de san-
cta Trinitate, capite tertio. Item: Et qui-
dem gaudendum est, quia ipsi sumus in ba-
ptismo templum Dei facti, teste Apostolo qui
ait: Templum Dei sanctum est, quod estis
uos. Libro secundo in Ioannem, capite se-
cundo. Et: Propter hoc surgens paruulus à
matre pijs manibus ad Ecclesiam fertur, ne si-
ne baptismo exeat, & in peccato qui natus
est non moriatur. Lib. 4 in Ioannem, capite
8. Item: Quare non ait, mundi estis propter
baptismum

225
baptismum quo abluti estis: sed ait, Propter
uerbum quod locutus sum uobis? nisi quia
& aquam uerbum mundat. Detrahe uerbū,
& quid est aqua nisi aqua? Accedit uerbum
ad elementum, et fit sacramentum. Vnde ista
tanta uirtus aque, ut corpus tingat, & cor ab
luat, nisi faciente uerbo? non quia solum di-
citur, sed quia creditur. Nā tria in baptismo
uisibilia sunt: corpus, aqua & sacerdos. tria
inuisibilia: anima, fides & spiritus Dei, qui
hec omnia operatur, ut fiat spiritualiter filius
Dei renatus ex aqua & spiritu, carnaliter fi-
lius peccati natus ex traduce primorum pa-
rentum carne. Libro sexto in Ioannem, capi-
te decimo quinto. Et: Nascimur per gra-
tiam sancti Spiritus, & sacramentum ba-
ptismi in regnum. In quartum caput Ec-
clesiastæ.

Carolus Magnus inquit: Baptismus resur-
rectionis pignus est & imago, ut iam in præ-
ceptis Christi manentes ad præterita denuò
non reuoluamur. Libro primo de Imagini-
bus, capite primo. Et: Per Sacramentum
baptismatis quod Christus stabiluit, ad æ-
ternam patriam peruenitur. Libro primo, ca-
pite uigesimo primo. Item: Signati itaque
sumus in eo, quando secundum Apostolum
in morte eius baptizati, sacrosancti ungui-
nis liquore delibuti sumus, & accepimus
Christiani nominis prerogatiuam. Et pau-
lo post: Signamur ergo in eo qui secundum
Apostolum signauit nos, & dedit pignus spi-
ritus in cordibus nostris, in quo etiam spiri-
tus pignore signati sumus in die redemptionis.
Signati autem sumus spiritu Dei san-
cto, ut & spiritus noster & anima impriman-
tur signaculo Dei, & illam recipiamus imagi-
nem, ad quam in exordio conditi sumus,
quam peccando nec in totum amisimus, nec
in totum in nobis intemerata remansit: quia
si hanc in totum amissemus, nequaquam
diceretur, Quamquam in imagine ambulat
homo, tamen uariè conturbatur. Et si hanc
in totum intemeratam conseruassemus, ne-
quaquam amplius diceret: Reformamini in
ueritate mentis uestre. Libro secundo de
Imaginibus, capite decimo sexto. Et: In ba-
ptismate originalis noxæ antiquum & obso-
letum uulnus diluitur: Per aquam baptisma-
tis peccatorum remissionem peruenitur. 50
Libro tertio de Imaginibus, capite 6.

DE REGENERATIONE.

Albinus ait: Tu es Deus meus, tu creasti
me: per aliū recreari nequeo, nisi per te, per
quem creatus sum. Creasti me per uerbum
Deum manens apud te, recreas per uerbum
carnem factum propter nos. In 7 Psalmum
penitentialem. Et: Aliquid etiam factum
est, & natum, & renatum: ut homo factus à

Deo, natus à parentibus, renatus gratia Dei
in ministerio baptismatis. Quæ regeneratio
in solo homine inuenitur, sed non in omni.
Quiddam uerò in his quæ facta sunt, rationa-
le est & mortale, ut idem homo: sed hoc in so-
lo homine, & in omni reperitur. Lib. 2. cap. 9.
de sancta Trinitate.

¶ Baptizatos emendare se debere, docet
Beda: Post acceptam in baptismo remissio-
nem peccatorum, uigilijs, ieiunijs, orationi-
bus, cæterisque spiritus fructibus operam de-
mus, ne nobis torpentibus, minusque sollici-
tis, immundus spiritus, qui de corde nostro
expulsus baptismo fuerat, redeat: nosque spiri-
tualibus diuitijs uacuos inueniens, septem-
plici peste deprimat, & sint posteriora nostra
peiora prioribus. Caueamus sedulo, ne igne
nobis ipsi, qui uitæ iter occludat, nostrorum
crebro accendamus fomitem uitiorum. Flā-
meus namque gladius qualiscunque ille est,
qui paradisi ostia seruat, singulis quibuscun-
que fidelium fonte baptismatis extinctus est,
et ut redire possit homo ablutus: in fidelibus
autem manet semper immobilis, sed & fal-
so fidelibus. Vocatis quidem, sed non electis,
dum post baptisma criminibus se implicare
non metuunt, quasi post extinctionem idem
ignis reaccenditur, ne mereantur intrare re-
gnum, quod fide ac duplici corde requirunt.
30 Homilia in 8 Epiphaniæ.

Cur Christus baptizatus sit, Beda ait: Tri-
plicem ob causam Saluator à Ioanne accepit
baptismum. Primo, ut quia homo natus e-
rat, omnem iusticiam & humilitatem legis
impleret. Secundo, ut baptismate suo Ioan-
nis baptisma comprobaret. Tercio, ut Iorda-
nis aquam sanctificans, per descensionem
columbæ, Spiritus sancti in lauacro creden-
tium monstraret aduentū, &c. Quod in Chri-
stum baptizatum descendere uisus est spiri-
tus, signum erat conferendæ nobis in baptis-
mo gratiæ spiritualis, quibus in remissione
peccatorum ex aqua & spiritu regeneratis,
amplior eiusdem spiritus gratia per imposi-
tionem manus episcopi solet coelitus dari. Si-
cut etiā hoc, quod apertos cælos uidit post
baptisma, nostri utique gratia factum est, qui-
bus per lauacrum undæ regeneratricis ianua
panditur regni cœlestis: quæ peccantibus
quondam protoplastis, ac paradiso eiectis,
toti generi humano interpositis Cherubim
& flammeo gladio clausa est. In Marcum li-
bro primo, capite primo. Item: Baptizatus
est Dominus, non ipse aquis mundari, sed ip-
sas mundare cupiens aquas: quæ ablute per
carnem eius, peccati utique nesciam, baptis-
mi ius induerēt, & quod tam innumera sub
lege baptismata non poterant contra præua-
ricationis malum uim regeneratiuæ sanctifi-
cationis concipere. Dum corporis humili-
tate

tate Dominus undas Iordanis subiit, diuinitatis suæ potentia cœli nobis ianuas pandit: dumq; caro innoxia frigentibus tingitur aquis, opposita quondam noxijs rompheæ restinguitur ignea, &c. Virtus ibi baptismatis ascendit, de quo quisq; cum egreditur, regni cœlestis ei ianua declaratur. Sicut & illud quod **IESVS**, cuius omnia quæ patris sunt, baptizatus orasse memoratur, ad nos informandos actum non dubitatur, qui bus post lauacrum baptismatis ut aula cœli pandatur, non ociose uiuendum, sed ieiunijs, precibus atque eleemosynis est insistendum. Quia etsi peccata sunt omnia in baptismo laxata, non adhuc tamen est carnis fragilitas solidata, &c. Libro primo in Lucam, capite tertio.

Aponius dicit: Baptismum accessit Christus, propter aquarum sanctificationem. Lib. 1 in Cant. canticorum.

Albinus inquit: Baptizatus est Christus, nō ut eius ulla dilueretur iniquitas, quia omnino nullam habuit: sed ut eius magna commendaretur humilitas. ita quippe nihil in eo Baptismus quod ablueret, sicut mors nihil quod puniret inuenit. Qui solus ita nasci potuit, ut ei non esset opus renasci. Et paulo post: Nec credendum est, tunc dona eum sancti Spiritus suscepisse, qui à prima conceptione Spiritu sancto plenus semper extitit: sed ut sanctę & indiuiduę trinitatis in baptismo demonstraretur mysterium, filius Dei baptizatur in homine, spiritus Dei descendit in columba, pater Deus est in uoce: sine cuius inuocatione, id est sanctę Trinitatis, nullum baptismum prodesse poterit. Ideo Dei filius primus ipso suo in baptismo totam personaliter ostendere uoluit adesse Trinitatē, qui sacramentorum suorum dispensatoribus erat præcepturus docere omnes gētes, & baptizare eas in nomine patris & filij & spiritus sancti. Libro tertio de Trinitate, capite decimoseptimo. Item: Quare baptizabat Ioānes? Quia oportebat ut baptizaretur Dominus. Quare oportebat ut baptizaretur Dominus? ne aliquis, magna licet præditus gratia uel potestate, cōtemneret baptizari. Lib. 2 in Ioannem, cap. 2.

DE CLAVIBVS.

De Clauibus scribit Beda: Nonnunquam hi qui per sua peccata à communione ac societate sanctę Ecclesię separati, infidelium forti ac numero copulabātur, rursus per donum spiritus sancti studio se bonę operationis exercent, ac per hoc consortium fidelium domus uidelicet & ciuitatis Domini de qua fuerant eiekti recipiūt. In Ezram lib. 1, in Præfatione. Item: Clauēs autem regni cœlorum, ipsam discernendi scientiam, potentiamq; nominat Christus, qua dignos recipere

re in regnum, indignos secludere deberet à regno. Quæ soluendi atq; ligandi potestas, quamuis soli Petro uideatur à Domino data: absq; ulla tamē dubietate noscendum est, quia & cæteris Apostolis datur, ipso teste qui post passionis resurrectionisq; suę triumphum apparens, eis insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Nec non etiam nunc in episcopis ac presbyteris omni Ecclesię idem officium cōmittitur, ut uidelicet agnitis peccantium causis, quosunque humiles ac uerē pœnitentes aspexerit, hos iam à timore perpetuę mortis miserans absoluat: quos uerō in peccatis quæ egerint persistere cōgnouerit, illos perennibus supplicijs obligandos insinuet. Vnde aliās Dominus de correpto semel & iterum ac tertio, sed non pœnitente fratre, præcipit dicens: Si autem Ecclesiā non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Et ne leue quisquam putaret Ecclesię iudicio condemnari, mox terribiliter adiunxit: Amen dico uobis, quæcunq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Omni igitur electorum Ecclesię iuxta modum culparum uel pœnitentiar, ligandi ac soluendi datur autoritas. Homilia in die sanctorum Petri & Pauli apostolorum. Et: In pede, sicut & in manu, charos inemendabiles docet alienādos à nobis, ne per immundiciem eorum quos castigare nequimus, & ipsi polluti pereamus. Libro tertio in Marcum, capite nono. Item: Omnis qui post agnitionē ueritatis retrō redit, neque ipse fructum boni operis ferre, neque alios excolere ualeat: sed foras mittendus, hoc est ab Ecclesiā est unitate secernendus. Lib. 4 in Lucam, cap. 14.

A malis discedendum. Beda: Christus docet, pijs in omnibus communicare, ab impiorum uerō per omnia societate secerni. In Lucam lib. 3, cap. 10.

DE ABSOLUTIONE.

Beda: Verum dicunt Scribæ, quōd nemo dimittere peccata nisi Deus potest: qui per eos quoq; dimittit, quib. dimittendi tribuit potestatem. In Marcum libro primo, capite secundo.

DE COENA.

De appellationibus, Beda scribit: Panem ociosa nō comedit Ecclesia, cum sacrificium Dominici corporis percipiens, studet imitari actu. In Proueria Salomonis libro tertio, capite trigessimoprimo.

Vnde sit. Beda: Christus discipulis suę carnis & sanguinis mysterium credit. Lib. 2 in Marcum, cap. 6. Item: Christus licet die sequenti,

229 sequenti, hoc est: sic luna crucifixus: hac tamen nocte qua agnus immolabatur, & carnis sanguinisque sui discipulis tradidit mysteria celebranda. In Marcum lib. 4. cap. 14. Et: Finis paschæ ueteris solennijs, quæ in commemorationem antiquæ de Ægypto liberationis populi Dei agebantur, transijt ad nouum, quod in suæ redemptionis memoriam Ecclesiam frequentare uolebat, ut uidelicet pro carne agni, ac sanguine, sui corporis sanguinisque sacramentum substitueret: ipsumque se esse monstraret, cui iurauit Dominus, & non pœnitebit eum. In Marcum libro quarto, capite decimo quarto: & in Lucam lib. 6. cap. 22.

Carolus Magnus inquit: Ipse namque auctor humani generis, qui pro salute nostra carnem nostri causæ non est dedignatus accipere, cum & ueteris Testamenti terminum, & noui, appropinquante suæ sacratissimæ passionis die salutiferum constitueret initium, & in se lapide angulari duos ex aduerso parietes coniectens, accepto pane benedicto & fracto, hoc salutare discipulis dedit præceptum: Accipite, inquit, & manducate, hoc est corpus meum. similiter & calicem, postquam cœnauit, accipiens, dedit discipulis suis dicens: Accipite & bibite, hic est enim calix sanguinis mei. Libro secundo de Imaginibus, capite uigesimo septimo.

De materia cœnæ, inquit Damascenus libro quarto de Orthodoxa fide, capite decimo quarto: Non est figura panis & uini corporis & sanguinis Christi, absit enim hoc: sed est ipsum corpus Domini deificatum, ipso Domino dicente: Hoc est meum (non figura corporis, sed) corpus: & non figura sanguinis, sed sanguis. Et ante hoc ipsis Iudæis: Quoniam nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam æternam. Caro mea uerus est cibus, & sanguis meus uerus est potus. Et rursus: Qui manducat me, uiuet. Et: Verbum Dei uerum est, & efficax, & omnipotens: modus autem inscrutabilis. Ibidem: Item: Etsi quidem exemplaria (αἰτίτυπα) corporis & sanguinis Domini, panem & uinum uocauerunt, ut deifer uocauit Basilius: non tamen post sanctificationem dixit, sed priusquam sanctificaretur ipsa oblatio, ita uocabant. Ibidem.

Beda ait: Edent pauperes. Ego quidem reddam uota, de quibus uotis edent pauperes, id est mundi contemptores: edent quidem realiter, si ad sacramenta referatur: & saturabuntur æternaliter, quia intelligent in pane & uino uisibiliter sibi proposito inuisibile, scilicet corpus uerum & sanguinem uerum Domini, quæ uerus cibus & uerus potus sunt, quo non uenter distenditur, sed mēs-

230 saginatur. In 21 Psalmum. Et: Christus quodammodo ferebatur in manibus suis, quando in nouissima cœna panem benedictum & ore suo commendatum porrexit discipulis suis dicens: Hic est sanguis meus, commendando nobis humilitatem suam: scilicet ut & humile corpus eius comederemus, aggratulando eius natiuitati: & sanguinem eius biberemus, cōformando nos eius passioni. In 33 Psalmum.

Aponius inquit: Christus pro loco uel tempore uel causa, esca & potus Ecclesiæ factus est per corporis sui & sanguinis sacramentum. Libro tertio in Cantica canticorum. Et: Desponsationem annuli, & osculi traditionem, corporis & sanguinis sui sacramentum sub passionis tempore in Apostolis tradidisse probatur. Lib. 6 in Cantica canticorum.

Albinus ait: Bonum est ueros cibos & ueram sumere portionem, quos de agni carne & sanguine in diuinis uoluminibus inuenimus. de quibus dicitur in Cantico canticorum: Comedite amici mei, bibite & inebriamini. ad quos ipsa uocat Sapientia dicens: Venite comedite panem meum, & uinum quod miscui uobis. In secundum caput Ecclesiastæ.

Carolus Magnus: Non sanguinis & corporis Domini mysterium imago iam nunc dicendum est, sed ueritas: non umbra, sed corpus: non exemplar futurorum, sed id quod exemplaribus præfigurabatur. Christus rex iustus, rex pacis, non pecudum uictimas, sed sui nobis corporis & sanguinis sacramentum contulit. nec ait, Hæc est imago corporis & sanguinis mei: sed, Hoc est corpus meum, quod pro uobis tradetur: & Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Libro quarto de Imaginibus, capite decimo quarto.

¶ Quales ad cœnam accedere debeant, Beda docet: Lauent manus suas ac pedes in aqua labri ænei, & sic ad altare accedant: abluant lachrymis actus & incessus, ac deinde manus ad contingenda Christi mysteria proferant, pedumque gressus in atria Domini ponant. Quod æquè præceptum reor his qui eorundem sacramentorum perceptione mundandi sunt, ut cautiore cura prius actus suos cogitatusque discutiant, euentilent, purgent, ac sic ad participanda fidei sacramenta procedant, ne audire cogantur illud Apostoli: Quicumque enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Libro 3 de Tabernaculo, cap. 14. Item: Si tam solerter mundicia quærebatur eius qui sanctificatū Moyse manibus panem typicum gustaret: quantam ne

cesse est mundiciæ curam gerat, qui in sanctas ac uenerabiles Christi manus acceptum panem in sacramentum corporis eius consecratum, in memoriam mortis eius mortalibus creditum, ad uitæ perennis est auxilia sumpturus. Nempe illud Apostoli necesse est semper animo retineat: Quia quicumque manducauerit panem, uel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Libro tertio in Samuelem, capite octauo.

Fide oportere accipi cœnam Domini, Damascenus docet libro quarto de Orthodoxa fide, capite decimoquarto: Omni cum timore, & conscientia pura, & indubitabili fide accedamus, & omnino fiet nobis quemadmodum credimus non dubitantes, & ueneremur ipsum omni puritate animi & corporis.

Vfus duarum partium in cœna sacra Ecclesiæ datus. Beda: Panem ociosa non comedit Ecclesia, cum sacrificium Dominici corporis percipiens studet imitari actu, quod mysterio celebrat: multum sollicita, ne indignè panem Domini comedendo, & calicem bibendo, iudicium sibi manducet & bibat: sed ut patiēdo pro Christo, ac lachrymas fundendo, bonis quoque actibus insistendo, passionum ipsius exempla sequatur, quantum ualet. Libro de muliere forti.

Carolus Magnus etiam docet, laicis utraque partem datam. nam sic inquit: Carnem redemptoris nostri in remissionem peccatorum sumimus, & sanguinis tinctione percipientis angeli impetum euadimus. Libro secundo de Imaginibus, capite uigesimoseptimo. Item: Sanguis Christi, qui à nobis in sacramento sumitur, pro nobis effusus est in remissionem peccatorum. Libro tertio de Imaginibus, capite sexto. Et: Corporis & sanguinis Dominici mysterium quotidie in sacramento à fidelibus sumitur. Lib. 4 de Imaginibus, cap. 14.

Item: Semper laudem eius qui nos fecit, in ore ferentes, & exultationes eius in gutture habentes, omnis populus Christi in transumptione sanguinis & corporis eius, per quam memoriam mortis & resurrectionis illius iuxta suam traditionem celebramus, insatiabili desiderio & à Deo incitato studio ad ea incitatur magis, quam ad fontes aquarum ceruus. Germanus Constantinopolitanus in epistola ad Thomam Claudio-poleos episcopum, Tomo secundo Conciliorum.

¶ De fine & effectu cœnæ inquit Damascenus libro quarto de Orthodoxa fide, capite decimoquarto. Corpus uidelicet & sanguis Christi in stabilimentum animæ nostræ & corporis inconsumptum & incorruptum,

non in secessum iens (absit enim) sed in nostram substantiam & conseruationem omni modi nocimenti reparatio, sordis omnis purgatio.

Beda ait: Sicque corpus & sanguis illius non infidelium manibus ad perniciem ipsorum funditur & occiditur, sed fidelium ore suam sumitur in salutem. Homilia in epiphania Domini. Et: Christus pulchrè discipulos sacramentis suis corporis ac sanguinis imbutos, & hymno piæ intercessionis patri commendatos in montem educit Oliuarum, ut typicè designet nos per acceptiorem sacramentorum suorum, perque operam suæ intercessionis ad altiora uirtutum dona & charismata sancti Spiritus, quibus in corde perungamur, conscendere debere. Libro quarto in Marcum, capite decimoquarto.

Carolus Magnus inquit: Corporis & sanguinis Dominici sacramentum, ad commemorationem suæ passionis & nostræ salutis nobis concessum, ab eodem mediatore Dei & hominum, per manum sacerdotis & inuocationem nominis diuini conficitur. Libro secundo de Imaginibus, capite uigesimoseptimo.

¶ De spiritali manducatione inquit Beda: Tunc caro Christi comeditur, cum eius passionis Sacramentum & ore ad emundationem percipitur, & corde ad imitationem cogitatur. Vitulus ille in corpore & sanguine Dominico & offertur patri, & pascit totam domum. In Lucam libro quarto, capite decimoquinto. Item: Quisquis uiuere uult, credat in Christum, manducet spiritaliter spiritualem cibum, incorporeetur corpori Christi: & nō sit putridum membrum, quod refecari mereatur: sit pulchrum, sit sanum, sit aptum capiti suo. In sextum caput Ioannis.

Albinus inquit: Qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, proculdubio nec manducat spiritaliter eius carnem, licet carnaliter & uisibiliter prematentibus sacramentum corporis & sanguinis Christi, sed magis tantæ rei sacramentum ad iudicium sibi manducat & bibit: quia immundus præsumpsit ad Christi accedere sacramenta, quæ alius non dignè sumit, nisi qui mundus est. de quibus dicitur Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Libro tertio in Ioannem, capite sexto.

Iudam cœna usum affirmat Beda: Christus Iudæ nefanda consilia cognoscens, eius præsentiam pertulit, nec à sacratissima cœna, in qua figuram sacrosancti corporis, sanguinisque sui discipulis tradidit, ipsum exclusit. In 3 Psalmum.

DE SACRIFICIIS.

De uero sacrificio inquit Beda: Vbi Christus suspensus est in ligno, dispensatio carnis finita est. Hoc holocaustum namque carnis illius, per lignum crucis immolatum, diuinis humana sociavit. In primum caput Leuitici. Item: Sanctum sanctorum erit. Significavit, quia illa pro peccatis oblata, Sanctum sanctorum unigenitus est filius Dei. Quod dicit, Sacerdos qui offert, aliud comedit: ostendit, quia sic Apostolus dicit de Christo, qui seipsum obtulit ipse sacerdos, & ipse sit hostia, & ipse peccata nostra comedit & consumpsit, qui est sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Consequens autem, ut & ueri sacerdotis ministri Ecclesiae, sacerdotes comedant peccata populi, ut accipientes peccata populi, tribuant illis remissionem peccatorum in loco sancto, in Ecclesia, in qua peccata remittuntur. In Leuiticum capite 6. Er: Offerant pro emundatione sua, sicut praecipit Moyses. id est, exhibeant corpora sua hostiam uiuentem, sanctam, Deo placentem. In Lucam, lib. 2. cap. 5.

De spiritali sacrificio, ait Beda: Nos spiritaliter opera nostra Deo offerre debemus, ut est alibi. Praecipitur autem nobis, ut semper pascha celebremus: id est transitum nostrum ad meliora, de peioribus. Et primogenita Deo consecremus nostrorum operum, qui pro nobis daemones occidit. In Exodus capite duodecimo. Item: Quod autem in prima parte Tabernaculi quotidie pontifex ad immolandas hostias introiuit, instat nobis quotidiana praecipitur, ut confessionis & laudis quotidie nos spirituale sacrificium offeramus: id est, humilitatem in caritate animarum nostrarum. Sacrificium enim Deo spiritus contribulatus. In Exodus capite uigesimo octauo, & uigesimono. Er: Oblatio super altare offertur: id est, corpus Christi in Ecclesia. In Numer. capite quinto. Item: Hic ueraciter uictima Domini exiit, qui suum corpus & animam a uitijs emundando, per amorem sancti Spiritus Deo consecrat. Nec solum uictima talis sale aspergitur, sed & igni consumitur: quando non peccati tantum contagio pellitur, sed ab electorum mente, ipsa etiam uitae praesentis quae in carne est delectatio tollitur, & futurae magis uitae conuersatio intenta mente suspiratur. An non hostia sacro igne salita erat, qui dicebat: Nostra autem conuersatio in caelis est? Et paulo post: Altare Dei est, hoc electorum: hostiae uero & sacrificia in hoc altari offerenda, bona sunt opera fidei. In omnibus autem sacrificijs sal debet offerri, quia nullum est opus bonum, quod non sal sapientiae ab omni corruptione uanae laudis, caeterisque prauis siue superfluis co-

gitationibus expurget. In Marc. lib. 3. cap. 9.

Albinus ait: Sacrificium Deo spiritus contritus. quasi dicat: O homo si peccaueris, non li extrinsecus pecus quod macies inquirere, habes intus quod occidas. Postquam enim dixit, quae sacrificia Deus respuit: nunc dicit illa quae poscit. Istud enim damus sacrificium Deo, spiritum scilicet superbiae confessionis humilitate maceratum: unde non sanguis egreditur, sed lachrymarum fluenta decurrunt. Cor autem contritum uocat, poenitentiae laboribus uehementer afflictum, humiliatum Deo scilicet: ut quod antea fuerat elatione superbum, foret pia confessione deuotum. Constat enim, tales oblationes Deum non spernere, sicut illa cognoscitur priora sacrificia respuisse. In 118 Psalmum.

DE ECCLESIA.

De appellationibus Ecclesiae.

ARca Ecclesiam significat, quae natus in fluctibus mundi huius. Beda in Genesis, capite quinto. Er: Cunctis legentibus liquet, domum siue templum Dei in Scripturis sanctis, & unum quemque electorum, & omnem simul Ecclesiam, hoc est uniuersitatem iustorum solere appellari, pro eo quod in cordibus in se credentibus ac sperantibus, seque diligentibus, Deus inhabitare dignetur. Libro primo in Ezram. Item: Ecclesia Christi quae lapis uocatur & petra, ipsa aliquando in Scripturis & ciuitas nuncupatur. In Iob libro secundo, capite decimo quarto. Item: Ecclesia & synagoga Graeca nomina sunt, et unam eandemque rem Latine significant: id est, conuentum plurimorum ad inuicem. Si autem subtilius distinguatur, Ecclesia conuocatio, synagoga congregatio interpretatur. Et uetus quidem Dei populus utroque nomine uocabatur: nunc autem gratia distinctionis ille Synagoga, noster Ecclesia dicitur: merito scilicet fidei & scientiae maioris, quia & irrationabilis creatura potest congregari. In Prouerbia Salomonis libro primo, capite quinto. Er: Mulier fortis Ecclesia catholica uocatur: Mulier uidelicet, quia spirituales Deo filios ex aqua & spiritu sancto gignere consuevit: Fortis, quia cuncta secula aduersa simul & prospera pro conditoris sui fide contemnit: quam ipse in carne apparens infirmam quidem inuenit, sed in uentione sua, hoc est pia uisitatione fortem reddit. In Prouerbia Salomonis libro tertio capite trigesimo primo. Item: Vtrumque autem Graecum est nomen, Synagoga congregatio Latine, Ecclesia dicitur conuocatio: quo quidem nomine magis fideles temporis huius, ob ampliorum spiritualis scientiae cognitionem, appellari.

lari placuit. Quia conuocari, proprium est eorum qui audire & discernere norunt: Congregari autem, & lapides uel alia quædam insensibilia possunt. Vtraque autem hæc portio iustorum, una et eadem Christi fide ac dilectione constans, quanquam habeant sacramenta pro temporis ratione dispersa. Libro secundo in Cantica canticorum, capite primo. Et: Sion mons altus est intra Hierusalem, unde à longè solebant aspicere hostes, uel quoslibet aduenientes: & interpretatur specula. Vnde tum propter significationem, tum propter interpretationem rectè hoc nomen Sion conuenit Ecclesiæ, id est fidelibus, quia & alti sunt eminentia uirtutum, & firmi fundamento: id est, stabilitate fidei, sicut mons & altus & firmus est. Et inspicere debent quæ à longè sunt, id est futura, non præsentia, anteriora, non posteriora, sicut à Sion longè posita inspiciebantur. In secundum Psalmum. Item: Hæreditas Ecclesiæ est Christus, qui pascet eam in futuro, quando ipse erit omnia in omnibus: & est idem Christus in uita æterna eius, designata per terram illam de qua dicitur, Credo uidere bona Dei: & Beati mites, quoniam possidebunt terram. Ipsa quoque Ecclesia est hæreditas Christi, quia ipse excolit eam doctrina sua: & ipsa pascit eum bonis operibus suis, quibus ipse tanquam bono cibo delectatur. In quintum Psalmum. Et: Hæreditas filij Ecclesia est cunctis ei data de gentibus, quam non moriens ei pater reliquit, sed ipse sua morte mirabiliter acquisiuit, quam resurgendo possedit. Hanc autem occiso eo mali coloni præripere moliebantur, cum crucifigentes eum Iudæi, fidem quæ per eum extinguere, & suam magis quæ ex lege est iusticiam præferre, ac gentibus imbuendis conabantur inferre. In Marcum libro tertio, capite duodecimo. Item: Luna comparatur Ecclesiæ, quia sicut luna non habet lumen à se, sed recipit illud à sole: ita Ecclesia lucem non habet, nisi recipiat eam ab illo, qui illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. In septuagesimum primum Psalmum. Et: Regnum Dei hoc loco præsens Ecclesia uocatur. In Marcum libro tertio, capite undecimo. Item: Domum Iacob totam Ecclesiam dicit, quæ uel de bona radice nata, uel cum oleaster esset, merito tamen fidei in bonam est inserta oliuam. Libro primo in Lucam, capite primo. Et: Synagoga Græcè, Latine dicitur congregatio: quo nomine non solum affluentium turbarum conuentum, sed & domum qua ad audiendum docendumque Dei uerbum conueniebant Iudæi, appellare solebant. Sicut & nos Ecclesias fidelium, & loca & choros uocamus. Verum dif-

236
fert inter synagogam quæ congregatio, & Ecclesiam quæ conuocatio interpretatur: quod ueteris Testamenti populus utroque uocabulo, noui autem tantum Ecclesia nuncupatur. Libro secundo in Lucam, capite quarto. Item: Hortus est Ecclesia, semper Christi & disciplinis excolenda, & donanda muneribus. In Lucam libro quarto, capite decimotertio. Et: Ecclesia est regnum Dei, de quo alibi discipulis ait: Regnum Dei intra uos est. In quo regnat Dominus, hodieque uetus pascha impletum manducat, quando ea quæ Moses rudi populo carnaliter obseruanda præcepit, in membris suis, hoc est in ipsa Ecclesia spiritualiter exercet. Libro sexto in Lucam, cap. uigesimo secundo. Templum quoque & domus Dei est ipsa mens atque conscientia fidelium. Lib. quinto in Lucam, cap. 19.

Aponius ait: Ecclesiæ uocabulum Græco sermone congregationem populi, quæ Hebraicè dicitur synagoga, interpretari, nemo est qui nesciat: quæ pro loco uel tempore diuersis nominibus à uerbo Dei uocata esse probatur. Aliquando Hierusalem, nonnumquam Sion, plerumque amica, sæpenumero dilecta, interdum soror uel speciosa dicitur, aut sponsa, columba, seu immaculata, uel perfecta in Christi persona, ore prophetarum appellata cognoscitur. In Cantica canticorum libro 1.

Albinus: Sion est Ecclesia, in qua est speculum uitæ, æternitatis uisio, cuius caput est Christus. In expositione Cantici graduum.

Carolus Magnus inquit: Domus Dei aut secundum allegoriam Ecclesia est, aut secundum anagogen cœlestis patria, aut secundum tropologiam anima hominis: & idcirco in plerisque Scripturæ sanctæ locis, cum domus Dei legitur, non parietes, nec quædam materialis ædificatio, sed spiritalis & inexistentibilis Dei intelligenda est habitatio. Libro primo de Imaginum cultu, capite uigesimo octauo. Item: Ciuitas Dei interdum anima hominis, interdum præsentis temporis Ecclesia, quam fluminis impetus lætificat, accipitur: plerumque cœlestis Hierusalem, quæ patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum agminibus constructa intelligitur. Libro secundo de cultu Imaginum, capite tertio. Et capite sexto eiusdem libri: Mons Sion est Ecclesia, quæ est mons montium, & sancta sanctorum, cuius ipse habitator est Christus. Item: Christus Ecclesiam blandis nominum uarietatibus alloquitur, modò eam columbam, modò formosam, modò amicam uocans: quam surgere, id est credere, properare, in operibus bonis

237
bonis excreſcere, uenire, ad æternam remunerationem accedere iubet. Lib. 2 de Imaginibus, cap. 10.

Definitionis loco esse potest, quod Bede inquit: Ecclesia Christi possessio est. In Numer. cap. 24. Et: Omnis electorum congregatio generaliter uocatur Ecclesia. In Cant. canticorū lib. 2 cap. 1. Item: Ecclesia corpus Christi est. In Christo enim continetur caput & corpus, & singula membra. In quinto Psalmum.

Aponius ait: Hæc ergo Ecclesia in qua om-
nium credentium in Christo multitudo con-
sistit, quæ ante sponsi aduentum in suo san-
guine ignominiose iacebat, de proiectione
pro Christo collecta à propheta Ezechiele re-
feretur. Lib. i in Cantica canticorum.

¶ Vnde fit, Beda monet: Ecclesia à Christo condita est. In Genesin cap. 2. Item: Dormiuit in cruce Christus, pungiur lacus illi.

us lancea, ut sacramentis quæ inde fluunt,

Etenim Ecclesia Domine res v in occulto

uxor, in secreto quippe spirituali, anima hu-

...ana uel Ecclesia inhæret uerbo Dei, ut sint
duo in carne una. In Genesin capite 20. Et:
Sancti...

Sanctimonium, hoc est sanctum ædificium
Dei sumus, nō facti manibus hominum, sed

Dei agricultura sumus. In Exodum cap. 15.

tem: Christus immolatur in similitudinem, 3
propter Ecclesiam quæ est corpus illius ex
multis

multis membris, uelut ex multis granis col-

minutum, per legis & Euangelij molam com-
matis oleum, per aquam baptismi tinctū, chris-

matris oleo perunctum, Spiritu sancto solida
tum. In Leviticum cap. 1. 2. 8. 12. Er: Dedit

Dominus Ecclesiae spiritum gratiae suae, quo

... Ecclesiæ spiritum gratiæ suæ, quo
fecundata, genuit ei sobolem spiritua-
lem, partim ad indaganda uel prædicanda
sanctæ Trinitatis mysteria.

lanæ Trinitatis sacramenta potentem, par 4

simplicitate contemptam: quia suscepta ad

tempus à Christo incarnationis humilitas,
magnificata est apud patrem, à quo omnis

qui se humiliat exaltabitur. Vnde erit, In om

Item: Non nisi per fidem &

cap. 5. Item: Non nisi per fidem &
sacramenta Euangelij, unitatē Ecclesiæ quis
ingredi poteris.

13. Et: Sicut in medio paradisi lignum ui-

Dei, videlicet Christum, vivificatur Ecclesia.

cuus & nunc sacramentis carnis & sanguinis

...pignus uitæ accipit, & in futuro, prælen-
ti beatificatur aspectu. In Proverbia Salomo

his libro 1. cap. 3. Item: Christus Ecclesiam
post

cap. 5. Item: Christus Ecclesiam
per Spiritu sancto per prædicationem A-
postolorum, in unitatem fidei collectam, de
aquis multis

quis multis, id est de gentibus pluribus as-
sumptis in hereditatem preclaram, carum

aput in hæreditatem præclaram, caren-

tem ruga & macula. In decimum septimum
Psalmum. Et: Christus qui ædificatam su-
per se ciuitatem siue donum Domini, id est;
Ecclesiam in altum bonorum operum extol-
lit, & cunctis manifestam gentibus exhibet,
ipse hanc ab infimis delectationibus abstra-
ctam pane cœli reficit, atq; ad appetitum su-
pernæ suauitatis dato pignore cibi spiri-
tualis accendit. In Marcum libro secundo, capi-
te octauo.

Albinus ait: Tunc imponent super altare
tuum vitulos, sacerdotes scilicet, quando Ec-
clesia catholica fuerit Domini passione con-
structa. In 4. Psalm. pœnitentialem.

¶ Ecclesiam illustrari à Christo, Beda docet: Christus est lux mundi, qui Ecclesiam illuminat. Sicut luna de sole dicitur percipere lumen, ut per ipsum possit illuminari: sic Ecclesia suscepto Christi lumine, illuminat ignorantiae tenebris excæcatos. In 1. cap. Genes.

Ex quibus constat Ecclesia, Beda inquit: De sanctis mente & corpore ædificatur Ecclesia: quasi aurum radiare debet, tam interiorius ex uite splendore, quàm exteriorius doctrinæ claritate. In Exodum cap. 25. Item: Quatuor personæ cooperantur in Tabernaculi ornatu: id est, Dei, & Moyſi, & Aaron, & plebis. Sic et Ecclesia his quatuor personis ornatur: id est, ex Deo, & lege, & sacerdotio, & plebe, & ex quatuor Euangelijſ. In Numer.

cap.1. Et: Non est hæreticorum ædificare domum Domini, quæ est Ecclesia, à qua ipsi probantur esse alieni: sed eorum solummodo, qui Christo uero regi ac sacerdoti adhærentes, principes patrum uocari meruerunt, ob curam uidelicet piam quam habent erga eos qui Deum uidere desiderant, quod interpretatur Israel. In Ezram lib.1. cap.4. Et: Per sacerdotum necesse est manus diluantur in baptismo & conferuentur Domino, qui-

unq; ad consortium sanctæ Ecclesiæ pertin
gere desiderant. Libro secundo in Ezram, ca
p. nono. Item: Nullus Ecclesiam, nisi sa
cramentis Dominicæ passionis imbutus, in
greditur. in Cant. canticorum libro 3. cap. 3.
Et: Dominus Ecclesiam de uiris fidelibus a
dunando construit, quam perfecte consum
matam in die iudicij, præsentia suæ uisionis
eternus habitator illustrat. In Lucam libro
11. cap. 17. Item: Et quidem gaudendum est,

quā ipsi sumus in baptismo templum Dei
facti, teste Apostolo qui ait: Templum Dei
sanctum est, quod estis uos. Ciuitas regis ma
gni, de qua canitur: Fundamentum eius in
montibus sanctis. id est, fundamentum Ecclē
iæ in soliditate fidei Apostolorū & Prophe
tarum. In Ioannem libro primo, capite se
cundo.

¶ Duplices esse homines in Ecclesia. Beda:
In sancta Ecclesia non solum carnales, sed
etiam

etiam spirituales inveniuntur, ideo per animalia & aves Ecclesia significatur. In 15 cap. Genes. Et: Alibi coniugati, alibi continentes, alibi uirgines: hi per eleemosynas, illi per alienationem omnium facultatum, illi per crucem & mortificationem terrenarum cupiditatum, illi per scientiam Scripturarum, multiplicibus sancti spiritus gratijs, uelut ex diuersis coloribus totum Christi corpus exornant, sibiq; æternæ gloriæ & immortalitatis uestimenta conficiunt. Contexunt etiam perfecto intellectu fidem Trinitatis, uelut spartum triplex, quod nō citō rumpitur. Huiusmodi uestimenta istę spirituales mulieres operantur: id est, sanctę animę siue Ecclesię, per diuersa regionum spacia constitutę. In Iob lib. 3 cap. 7. Item: Moris est Scripturarum, duas sæpe generationes hominum, bonorum scilicet malorumq; computare: hoc est, eorum qui non ex sanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt: & eorum de quibus dicitur, Vos ex patre estis diabolo. & alibi: Serpētes, generatio uiperarū. In Luc. li. 4. cap. 11.

Albinus inquit: Tres sunt ordines fidelium, quibus Ecclesia constat: coniugatorum uidelicet, continentium, & doctorum. Primus ordo, discumbentium ad nuptias sponsi cœlestis, id est, in Ecclesia fide & operatione gaudentium, gradus est cōiugatorum fidelium: secundus Continentium, supremus Prædicatorum. In Ioannem lib. 1 cap. 2. Et libro 7 in Ioannem, capite 21, duas facit Ecclesię uitas, quibus in præsenti exercetur: Activam scilicet, & contemplatiuam.

De capite Ecclesię Beda inquit: Assumpsit Deus carnem, & factus est Ecclesię caput, ut operaretur & custodiret, id est uoluntate patris, ut ex omnibus gentibus Ecclesiā adimpleret, iuxta illud: Quos dedisti mihi, custodiui. In Genes. capite 2. Et: Per Salem Ecclesia designatur, cui Christus rex est, proferens corpus & sanguinem suum, sacerdos Dei patris omnipotentis: à quo sacerdote Abraham benedictus est, id est populus Christianus. In 14. cap. Genes. Item: Christus est caput Ecclesię. In 30 caput Genes. Et: Hic igitur Dominus in Ecclesia, quasi in nidulo suo, quem sibi de fœno carnis humanę congestit, & in quo procreat ac fouet filios, mori dicitur, dum membra eius, quorum ipse caput est, uitijs & concupiscentijs huius seculi moriuntur, quoniam caput & membra secundum Apostolum unum est corpus Ecclesię. In Iob libro 2. cap. 14. Item: Ecclesię solidē stabiliuntur, nisi super Christum petra, qui est principium fundamentorum eius. Bases autem Ecclesię sunt, sancti quique potentes & fortes, à quibus eadem sustinetur & regitur. Lib. 3 in Iob, cap. 7. Et: Sicut Dominus

noster caput Ecclesię suę, Ecclesia uerō corpus est eius: ita diabolus caput omnium iniquorū, & omnes iniqui corpus & membra sunt eius. In Thobiam. Item: Multa Ecclesię membra, sed unum est caput. Lib. 3 in Salmuel, cap. 1. Item: CHRISTVS IESVS electorum omnium caput est, itemq; omnes electi eiusdem capituli membra sunt, dicente Apostolo: Et ipsum dedit caput super omne Ecclesiam, & rursum: uos enim estis corpus Christi, & membra de membro. Nemo ascendit in cœlum, nisi Christus in corpore suo, quod est Ecclesia. In Ioannem lib. 1. cap. 3.

Aponius ait: Christus caput Ecclesię, lib. 6 in Cantica cantic.

Albinus: Christus caput Ecclesię, uitis lapidibus extructę. In 1 cap. Ecclesię. Item: Beata Ecclesia est, cuius rex Christus est, filius nobilium & sanctorum parentum, Abraham uidelicet, Isaac & Iacob, David stirpe descendens, in quibus peccatum nō fuerat dominatum. In 9 caput Ecclesię. Et: Principes Ecclesię sunt Apostoli, & omnes sancti, qui regem habent filium nobilium, Abraham scilicet, non de ancilla Agar, sed de Sara libera genitum. In 10 cap. Ecclesię. Item: Quilibet in Ecclesia & carne Christi (qui est caput Ecclesię) non scandalizatur, à luna non uritur. In expositione Cantici graduum. Et: Sion

est Ecclesia, in qua est speculum uitę, æternitatis uisio, cuius caput est Christus. Ibidem.

Item: Christus Deus noster caput Ecclesię prædicatur. In epistola secundi Concilij Nicæni ad Constantinum Imperatorem, & Irenen matrem eius, tomo 2 Concilij.

Carolus Magnus: Sanctę Ecclesię caput est Christus. Lib. 1 de Imaginibus, cap. 11. Et: Christus caput Ecclesię, eandem Ecclesiam ut sibi corpus esset adsciuuit. Lib. 4 de Imaginibus, cap. 24.

¶ Christum adesse Ecclesię. Beda: Christus ad patrem post resurrectionem uictor ascendens, Ecclesiam corporaliter reliquit, quam tamen nunquam diuinę præsidio præsentia destituit, manens in illa omnibus diebus usq; ad cōsummationem seculi. In Marcum lib. 4. cap. 13.

Vbi sit. Aponius: Dilecti filij Dei & Ecclesię, conuenticula populi Christiani, ubi prædicta redemptio animarum celebratur, in toto mundo esse noscuntur. Libro 3 in Cantica canticorum.

Quomodo crescat Ecclesia, Aponius docet, dicens: Sic enim crescet Ecclesia, sic fructibus suis sermo Domini multiplicatur in toto mundo, dum perfectiores infirmos exemplo uitę & uerbo Euangelij instruunt, ut alios blanda commotione, alios durius increpando, pro alijs crebrius Deo supplicant, eos castigatos in carne, sanos in anima ad

se attrahat semper. Lib. 1. in Cantica cantic.

Ex multis populis constare. Beda: Ipsam Ecclesiā, quę corpus meū est, elegit de populis multis in hęreditatē pręclaram, non habentem maculam & rugam. In 17 Psalmum.

Esse exiguam Ecclesiam. Albinus: Parua ciuitas, & uiri in ea pauci, ad comparationē totius mundi Ecclesia est. In nonum caput Ecclesiastę.

¶ Ecclesiam esse ubiq; diffusam & catholicam, Beda tradit: Omnes iusti per donum Spiritus sancti, charitatis uinculo sociantur. In Exod. cap. 27. Item: A congregatione uniuersitatis Ecclesia catholica nomen accipit. In cuius unitate positos quosque, ipse patri Saluator orando commendat, qui ante passionem suam pro Apostolis orans ait: Non pro his autem rogo tantum, sed & pro

eis qui per uerbum eorum credituri sunt in me, ut omnes unum sint. In Samuelem libro primo, capite 12. Et: Fugatis per diuersa hostibus, Ecclesia toto terrarum orbe diuisa, uno eodemq; semper fraternitatis amore letatur. Libro 2 in Samuelem, capite octauo.

Item: Ecclesia omnibus est ad fidem conuocata de gentibus, recte primogenita filia de multitudinem secunda ex omnibus interpretari perhibetur. Capite decimo eiusdę libri.

Et Sancta uniuersalis Ecclesia ex multis electorum personis, ex multis per orbem ecclesię, ex uarijs uirtutum floribus ædificatur.

Cuius omnis perfectio in denario numero continetur: quia quaquā uersum Ecclesia permundum in diuersis gentibus, tribubus & populis & linguis diffusa est, tota in sola

Dęi & proximi dilectione, quę Decalogo legis est comprehensa, subsistit. Neque aliter quisquam potest ueraciter ad Ecclesię membra pertinere, nisi integro corde, & eum

per quem ædificatur, & eos in quibus ædificatur Ecclesia, hoc est, Deum & electos eius amare didicerit. Libro secundo de Tabernaculo, capite secundo. Item: Commune

est gaudium totius catholicę Ecclesię, ut omnes electi pro eius statu Dominum precantur. In Cantica canticorum libro quinto, capite quinto. Et: Inde catholica uocatur

Ecclesia, quod per totas mundi partes in una pace, in uno Domini timore ædificetur,

una eademq; Spiritus sancti consolatione repleatur. Capite sexto eiusdę libri. Item: Electos in pluribus linguis & gentibus

una fides ac pietas toto orbe pacificando confirmat, reprobos autem plures sectę quā linguę dissociando confundunt. In

Marcum libro secundo, capite quinto. Et: Tunica Domini nec ab ipsis qui eum crucifixerunt militibus scindi potuit: quo figurabatur, quod soliditas sanctę uniuersalis Ecclesię, quę uestis sui redemptoris solet appella-

ri, nunquam ualeat dirumpi. Libro quarto in Marcum, capite 14.

De Ecclesia gentium inquit Beda: Tollēs sibi de gentibus Christus diuersorum morū animas, ad unitatem omnes pręcedentis in ipso Ecclesię cōgregare festinat. Libro 4 in Samuelem, cap. 6. Itē: Nauicula deseruiēs Domino in mari, Ecclesia est, congregata de gētibus, & fluctus seculi labentis liberę mentis uirtute transgressa. Quę quanto sinum cordis amplius recipiendę gratiæ sui conditoris dilatat, tanto sublimius cunctis transeuntium rerum uoluminibus, quasi fluctibus pelagi æstuantis, nauicula uentis agitata secundis insultat. In Marcum libro primo, capite tertio. Item: Quod Christus docens sedebat in mari, pręfigurabat Ecclesiam in medio nationum non credentium & contradicentium ædificadam. Libro primo, capite quarto in Marcum. Et: Christus temporaliter in carne uiuens, paucos Iudeorum docuit, calcato regno mortis, omnibus per orbem gentibus fidei salutisq; dona transmissit. Libro primo in Marcum, capite 1.

Albinus ait: Superbia fecit diuersitates linguarum: & quos turris dissociauerat, Ecclesia collegerat. In quęstionib. in Genesin.

Carolus Magnus ait: Sancta Ecclesia de diuersarum gentium siue linguarum uarietate colligitur. Libro 1 de Imaginibus, capite duodecimo. Et: Fideles utriusque populi, Iudeorum scilicet & gentilium compotes secum habēt aulę cœlestis: non quod in illa patria inter utrūq; populum sit quędam distinctio localis, sed quia maior fiat festiuitas internę beatitudinis de consortio adunatę fraternitatis. Libro primo de Imaginibus, capite 20.

¶ Vna. Beda: Posuit pro Ecclesia carnem suam: Os de ossibus meis, & caro de carne mea. siue enim spirituales & fortes, siue minus perfecti, unum corpus Christi sunt. In secundum caput Geneseos. Item: Unus Deus pater, ex quo omnia: & unus Dominus, & una Ecclesię fides, & unum baptisma. In quintum caput Geneseos. Et: In sola Ecclesia unitas est confessionis. In undecimum caput Genes. Item: Cū sit Ecclesia septiformis, tamen per unitatem una est. In Exodum capite secundo. Et: Cū populus uterque, Iudeorum scilicet & gentium, fraterna sibi in Christo charitate consentit, unam iam catholicę Ecclesię ciuitatem construit. Libro secundo in Samuelem, capite decimo octauo. Item: Vna est columba mea, perfecta mea. Vna est enim, quia diuisionem schismatis non recipit. Vna est, quia non alia ante legem, alia sub lege, alia sub gratia, alia de circumcisione, alia de pręputio collecta: sed sicut unus Dominus, una

fides, unum baptisma, unus Deus pater omnium, ita est una catholica electorum omnium multitudo per omnia. In Cantica canticorum libro quinto, capite sexto. Et: Distincti per orbem ecclesiarum conuentus, unam catholicam faciunt Ecclesiam. Libro secundo in Marcum. Item: Ex duabus partibus unitas Ecclesiae congregatur, eorum uidelicet qui peccare nesciunt, & eorum qui peccare desistunt. In Lucam libro quarto, capite undecimo. Et: Non later rabies haereticorum de angulo, toto terrarum orbe Ecclesia diffusa est: omnes gentes habent Ecclesiam. nemo nos fallat, ipsa est uera, ipsa est catholica: cepit ab Hierusalem, peruenit ad nos: & ibi est, & hic. Non enim ut huc ueniret, inde discessit. Creuit, non migravit. Libro sexto in Lucam, capite uigesimo quarto.

Aponius inquit: Nam si Ecclesia unum corpus cum Christo effecta est, cuius in capite dicimus ubera Apostolos debere intelligi, per Euangelistarum Apostolorumque doctrinam: non erit incongruum patriarchas & prophetas etiam Ecclesiae ubera nuncupari. Libro tertio in Cantica canticorum.

Quoddam perpetua. Beda: Nunquam exterminari potest Ecclesia Christi de medio. Lib. 3. in Samuelem, cap. 5.

Albinus ait: Ecclesia ab initio generis humani exorta, nullis generationibus defuit. In 118 Psalmum.

¶ Non omnes esse pares in Ecclesia, & esse mixtum cœtum, Beda monet: Licet in Ecclesia omnes intra unam fidem continentur, atque uno baptismo diluantur, non tamen idem omnibus profectus est. In Genesim capite quinto. Item: Ecclesiae sine malorum permixtione esse non possunt, in quibus per operationem ministrorum Dei agitur, ut boni separentur à malis nunc mente, quandoque etiam separandi corpore. In octauum Psalmum. Et: Ecclesia tota significatur à luna, propter defectum quem patitur. Nullus enim tantæ perfectionis in Ecclesia uiuit, qui non multoties cadat & resurgat. Vnde dictum est: Iustus in die septies cadit. Singulae uerò ecclesiae ideo stellis comparantur, quia sicut stella differt à stella in claritate, ita diuersae ecclesiae inter se in diuersorum charismatum concessione. Alia enim praeualet in largitate, alia in castitate. In octauum Psalmum. Item: Sicut in area simul sunt paleae & grana, sic in Ecclesia mali bonis permixti sunt. In uigesimo octauum Psalmum. Et: In corpore Christi (Ecclesia) duo sunt genera, scilicet perfectiores boni, & minus. Minus perfecti sunt illi, qui uidentes malos feliciter uiuentes, & in om-

ni terrena prosperitate florentes, indignantur de flore illorum, & illum affectant. In trigesimum sextum Psalmum. Item: Boni & mali simul mixti sunt in Ecclesia, quos in extremo iudicio segregabit uentilatio illa, per angelos facta: bonos ponens ad dextram, malos uerò ad sinistram. In quadragesimum nonum Psalmum. Et: In praesenti Ecclesia multi sunt uocati, patii uerò electi. Ita ea grana supernis recipienda mansionibus, in comparatione loliorum, quae flammis sunt mancipanda perpetuis. Cuius aere purgatio & nunc uirum geritur, cum quisque peruersus uel ob manifesta peccata de Ecclesia sacerdotali castigatione reijcitur, uel ob occulta post mortem diuina districtione damnatur: & uniuersaliter in fine perficietur, quando mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala.

In Lucam libro primo, capite tertio. Item: Christus uarijs hominum personis uerum sibi catholicam Ecclesiam construit, & rudis & gubernat, in uitam dedicaturus æternam. In Lucam libro secundo, capite sexto. Et: Christus est sponsus uerus, sponsa uerò sancta Ecclesia ex omnibus congregata gentibus, de qua Apostolus ait: Desponsa di uos uni uiro, uirginem castam exhibere Christo. Virgo est, & sponsum habet, quae quotidie generat, & uirgo perpetua manet. Virginitas hæc integritas est mentis, charitatis perfectio, unitas catholicae fidei, pacis concordia, castitas in corpore & anima: quia nihil ualet corporis castitas, sine catholicae fidei integritate. Cuius uirginis, id est, uniuersalis Ecclesiae amici sunt praedicatores Euangelicae ueritatis. In Ioannem libro primo, capite tertio.

¶ Proprietas Ecclesiae est credere, Beda inquit: Filiae decurrerunt super murum, id est, generatio, uel ecclesiae quae crediderunt in Christum. Hæ super soliditatem fidei, quasi super murum amore pulchritudinis Christi ascensuræ discurrent, ut uerum sponsum per contemplationem aspiciant, & osculo charitatis illi copulentur. In Genesim capite 48. Et: Tunc secularis quisque potest sanctis Dei coniungi, cum perfecte crediderit in patrem, filium & spiritum sanctum, uel cum spe, fide, charitate sit ornatus. In Deuteronomio cap. 23. Item: Mediator Dei & hominum, destructo per orbem diaboli regno, electos suos qui erant dispersi, ab eius tyrannide reuocatos, in suam congregat Ecclesiam. Quæ & in praesenti iustificata ex fide pacem habet ad Deum per ipsum, & ad uisionem perpetuæ pacis festinat in futuro. Libro primo in Ezechielem, capite primo. Et: Ecclesia in fide & doctrina Apostolorum perficitur. Libro 2 in Ezram, cap. 7.

Aponius ait: Habet ergo Dominus nos-
ter Christus animas nimia sibi charitate
coniunctas, quas in claro intelligentiæ uel
dilectionis suæ meridiano lumine semper
conseruat, quæ per innocentiam & mansue-
tudinem supradictæ integritatis, uel solerti
uigilantia in scrutandis testimonijs eius fla-
grantes amore diuino fuerunt: & quas non
solum baculo proprio regit, sed & brachio
constringere & sinu portare prophetarum
ore probatur. Libro secundo in Cantica can-
ticorum. Et: Prima laus est Ecclesiæ bo-
nitatis, unum confitendo Deum, qui testi-
monio Christi solus est bonus. Secunda laus
est disciplinæ, unicum filium credendo Dei.
Tertia uerò odoris, est laus scientiæ, & co-
gnitio spiritus sancti. Quia tria omnium bo-
norum fundamenta esse probantur. Libro
tertio in Canticum canticorum. Item:
Ab omni macula peccatorum Ecclesiam
mundatam sacrosancto baptismo, & om-
ni ruga hæreticæ attractionis, doctrinæ luto
extensa, pulcherrimam reddidit Iesus Chri-
stus Dominus noster: cui est gloria & impe-
rium in secula. Libro quinto in Canticum
canticorum.

Carolus Magnus inquit: Ecclesia mater
nostra preciosissimo sponsi Christi sangui-
ne redempta, & regeneratione salutaris gur-
gis lota, & salutifero ediculo corporis &
hauustu sanguinis satiata, & nectarei liquoris
unguine delibuta, & per uniuersum orbem
terrarum in pace diffusa, aliquando exter-
na, aliquando intestina perpetitur bella, a-
liquando exterorum concutitur incurfibus,
aliquando ciuium pullatur tumultibus:
nonnunquam uidelicet incredulorum uel
hæreticorum impellitur infestationibus,
nonnunquam uerò schismaticorum uel ar-
rogantium turbatur simultatibus. Est e-
nim arca, saluandas intra se continens ani-
mas. In Præfatione libri primi, de Imagi-
num cultu.

¶ De doctrina Ecclesiæ Beda ait: Bene
autem bases Prophetæ & Apostoli sunt. Su-
per fundamentum enim Prophetarum &
Apostolorum sancti doctores Ecclesiam col-
locant. In trigefimum sextum caput Exodi.
Item: Anima quoque eius, id est Ecclesiæ,
quæ est fidei & spei suæ unus idemque con-
sensus, habens quoque in charitate Christi
corunam & animam unam, donec ueniant
tempora refrigerij à conspectu Domini, quæ
ei promissa sunt, uitam in gemitibus agat.
Libro primo in Iob, capite decimo quarto.
Et: Media pars iugeri arandi Ecclesia est,
quæ in terris adhuc inter reprobos conuer-
sata, correptione prædicatorum gaudet ad
gignendos uitæ fructus exerceri. Libro se-
cundo in Samuelem, capite octauo. Item: 60

Neceffe habet semper Ecclesia Christi dili-
genti exploratione dignoscere, qui sint illi
in quorum ipse professione & opere possit
inueniri, ipsumque pijs uocibus ut se de-
monstrare dignetur exorare. Libro secun-
do in Cantica canticorum, capite primo.
Et: Custodes namque Ecclesiæ Prophetæ,
custodes sunt Apostoli, custodes Prophetarum
& Apostolorum successores, qui diuer-
sa mundi ætate regimini illius superna ius-
sione dati sunt. Custodes sunt exercitus mi-
litæ cœlestis, qui omni tempore seculi la-
bentis pro Ecclesiæ statu curam gerunt, ne
malignorum uel hominum uel spirituum
irruptione turbetur. Libro sexto in Cantica
canticorum, capite octauo. Item: Præce-
pta diuinorum librorum sunt fundamen-
tum & uniuersalis Ecclesiæ, & singularum
ecclesiarum, quibus ipsæ roborantur & su-
stentantur, uelut ædificium à fundamen-
to. In octauum Psalmum. Et: Sancta
Ecclesia doctorum floribus uernans, habet
in pace lilia, in bello rosas. Libro de Mu-
liere forti.

Item: Christianis character propriissi-
mus est fides, & confessio in unum Deum
patrem, filium & spiritum sanctum, Trinita-
tem increatam, sempiternam, incomprehen-
sibilem, inuisibilem, consubstantialem, in e-
odem throno sedentem. Germanus Constân-
tinopol. in epistola ad Thomam Claudio-
poleos episcopum, Tomo 2 Concil.

¶ De fundamento Ecclesiæ ait Beda: Per
Apostolos exposita sunt scripta Prophetarum,
quæ fundamentum Ecclesiæ fuerunt.
In decimum septimum Psalmum. Item:
Sed & Petro clauis regni cœlorum promissas,
Ecclesiamque Domini super petram fidei,
à qua ipse nomen acceperat, ædifican-
dam esse, occasionem contentioni discipu-
lorum præbebat. Libro 3 in Marcum, cap. 9.
Et: Venire ad patrem, est in Ecclesia consti-
tui per fidem, ubi iam possit esse peccato-
rum legitima & fructuosa confessio. Libro
4 in Lucam, cap. 15.

Item: Supra petram Christum Deum no-
strum fundatam Ecclesiam, nunc esse discis-
sam uideo. Tarasius in epistola ad Conciliū
secundum Nicenum, act. 1.

¶ Sacramenta pertinet ad Ecclesiam. Be-
da: Cū ritè in Ecclesia Christi sacramenta
celebrantur, Christi uerbum auditur & con-
seruatur (qui est sapientia Dei) cōstat quod
angelicæ uirtutes ibi sint, & in excelsis cœlo-
rum conuiuæ fidelium: panem enim cœli
dedit eis. Libro primo in Prouerbia Salo-
monis, capite nono.

Casta. Beda: Turturis fertur hæc esse na-
tura, ut si iugalis sui fuerit solatio deserta,
nulli ulterius alteri copuletur. Quod Eccle-
sia

siæ castitati congruenter aptatur: quæ etsi Domini sponsi sui morte uiduata est, tanta tamen eius memoria, quem resurrexisse à mortuis, & in cælis iam regnare nouit, tenetur, ut nullatenus externorum possit recipere consortium, solo illius ad quem se quandoque peruenturam speret amore contenta. Libro secundo in Cantica canticorum, capite primo.

¶ Dona differre in Ecclesia. Albinus: Sicut unius corporis membra diuersa habent officia, quæ tamen omnia una operatur anima, & regit, distribuens unicuique membro quid faciat, oculo ut uideat, manui ut operetur, pedi ut ambulet, auri ut audiat: sic sunt etiam diuersa dona fidelibus, tanquam membris ad mensuram cuique propriam distributa. Quamuis enim ut in omni fidelium multitudine diuersæ sunt donorum gratiæ, unum tamen corpus est Ecclesiæ per unum spiritum, una charitatis compage conglutinatum atque connexum. Libro secundo de sancta Trinitate, capite uigesimo secundo.

• Spe nos accipere etiam quædam in Ecclesia, Beda inquit: Iam suscepit Ecclesia hæreditatem illam, si non re, saltem spe. Unde dicit Apostolus: Spe enim salui facti sumus, expectantes redemptionem corporis nostri. In 5 Psalmum.

Quodd sit Ecclesia cruci subiecta, monet Beda dicens: Hæc ergo caro Christi, quæ est Ecclesia eius, per successionem temporum, tribulationibus diuersisque persecutionibus affecta, dolebit usque in finem mundi. Libro primo in Iob, capite decimo quarto. Item: Ecclesiam suam Dominus quantalibet numerositate iam dilataram, tamen usque ad finem mundi humilitate uult crescere, & ad promissum regnum humilitate pertingere: in ea itaque se mori uelle, pro ea moriturus annunciat. In Iob libro secundo, capite decimo quarto.

Non nisi in Ecclesia homines saluari. Aponius: Ecclesiam foris nemo saluatur. Libro 2 in Cantic.

De effectibus inquit Beda: Terræ quippe nomine Ecclesia designatur, quæ spirituales fructum Deo germinare consuevit, in qua iusti habitant & permanent, quia à consortio eius nec morte separantur: sed terminata hac uita, ad illam eius partem quæ cum Christo in cælis regnat, perueniunt. Libro primo in Prouerbia Salomonis, capite secundo. Item: Catholica Ecclesia palam mundo diuinorum eloquiorum conuiuia pandit, diuinitatis & humanitatis Christi mysteria celebranda præcepit. Libro primo, capite nono, in Prouerbia Salomonis. Et: Ecclesia sancta sollicitè perquirat, quibus se

pietatis fructibus exerceat, quomodo carnalibus emundet illecebris: & hoc utrumque consilio prudentissimo, hoc est, supernæ solummodò retributionis facit intuitu. Libro tertio in Prouerbia Salomonis, capite trigesimo primo. Item: Ecclesia in exemplum beatæ semper uirginis Mariæ nupta, simul & immaculata, concipit nos uirgo de spiritu, parit nos uirgo sine gemitu: & quasi alij quidem despõsata, sed ab alio fecundata, per singulas sui partes, quæ unam catholicam faciunt, præposito sibi pontifici uisibiliter iungitur, sed inuisibili spiritus sancti uirtute cumulat. In Lucam libro primo, capite secundo. Item: Stabulum est Ecclesia præsens, ubi reficiuntur uiaiores, de peregrinatione hac in æternam positum redeunt. Et bene, iumento impositum duxit in stabulum: quia nemo nisi baptizatus, nisi corpori Christi adunatus, Ecclesiam intrabit. Libro tertio in Lucam, capite decimo. Et: Accipimus & nos spiritum sanctum, si amamus Ecclesiam, si charitate compaginamur, si catholico nomine & fide gaudemus. Igitur quantum quisque amat Ecclesiam Christi, tantum habet spiritum sanctum. Habemus ergo spiritum sanctum, si amamus Ecclesiam: amamus autem, si in eius compage & charitate consistimus, quam Apostolus omnibus uirtutibus specialiter præposuit. In septimum caput Ioannis.

De Ecclesia degenerante inquit Beda: Videat lector, nec sine lachrymis rem lachrymis dignam contempletur, quantum Ecclesiæ status ad peiora quotidie, uel (ut mitius dicam) ad infirmiora deuoluatur. Libro quarto in Samuelem, capite secundo.

De reconciliatione cum Ecclesia, inquit Beda: Cum per baptismum denuò morem peccati incurrimus, per eandem necesse est fidem poenitendo reuiuiscamus, ac per conciliationem sacerdotum Ecclesiæ rursum fidelium cœtui reddamur. In Ezram libro 1. capite tertio.

DE ANTICHRISTO.

DE appellationibus ait Beda: Abominatio desolationis, potest intelligi aut simpliciter de Antichristo: aut de imagine Cæsaris, quam Pilatus posuit in templo: aut de Hadriani equestri statua, quæ in ipso sancto sanctorum loco multo tempore stetit. Abominatio quoque secundum ueterem scripturam, idolum nuncupatur. In Marcum libro quarto, capite 13.

Damascenus docet quidem uenturum esse Antichristum, sed multas habet opinio-

nes, quæ ex Scriptura probari non possunt, ut suo loco declaratur.

Beda ait: Relegens historiam Ecclesiasticam, infinita martyrum gesta reperies, quibus cunctis immanior temporibus Antichristi concisio plaustrum huius, hoc est Ecclesiæ perturbatio, non dubitatur esse uentura. Neque aliquid uetat duas has uaccas quæ arcam Domini referentes Israelitis, holocaustum sunt Domino datæ, super Enoch & Helia interpretari, qui tunc Iudæis fidei gratiam aperturi, nec mora ab Antichristo mortem creduntur esse suscepturi. In Samuel capite undecimo. Item: Persecutio quæ tempore Antichristi fiet, grauior erit illa quæ per tyrannos facta est, quia erit & fraudulenta & uiolenta. Violenta propter regnum, quia rex erit: fraudulenta uero propter miracula, & ideo ualde erit periculosa. In nonum Psalmum. Et: Nam dum magis ille impius Antichristus superbit persequendo, tanto magis uerus pauper incendetur in bono patiando. Ipse uero Antichristus cum suis membris comprehendetur: id est, damnabuntur in consilijs, quæ cogitant. Ibidem. Item: De Antichristo dicit Apostolus, quod extollitur super omne quod dicitur, aut quod colitur Deus. In octuagesimum secundum Psalmum. Et: De Antichristo sub Antiochi specie per Daniele dicitur: Robur datum est ei contra iuge sacrificium, propter peccata, & prosperabitur. Quod Salomon ait, Incedit felicitas: hoc Daniel dicit, Prosperabitur. In trigessimum caput Prouerborum. Item: Multi in nomine Christi uenere Antichristi, quorum primus est Simon Magus, cui (sicut in Actibus Apostolorum legimus) auscultabant omnes qui in Samaria erant, à minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est uirtus Dei quæ uocatur magna, eo quod multo tempore magicis suis artibus demerasset eos. In Marcum libro quarto, capite tredecimo. Et: Contra Ecclesiam uenientes hæretici, Christos se esse mentiuntur: quorum primus Simon Magus fuit, extremus autem ille maior cæteris est Antichristus. Ibidem. Et: Antichristi tempora Matthæus describens dicit: Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modò, neque fiet. Libro sexto in Lucam. Item: Quis est iste qui uenit in nomine suo, nisi ille qui propriam gloriam quærit, & non illius qui misit illum? Quis est quem accepturi erunt Iudæi, nisi Antichristus, qui uenturus est propriam gloriam quærere? In quintum caput Ioannis.

¶ Unde fit. Beda: Filius autem diaboli Antichristus, non ab ipso nascendo,

sed ut cæteri peccatores illum imitando, uocatur. In Lucam libro sexto, capite uigesimo tertio.

Quando sit uenturus, Beda inquit: Tribulatio Antichristi quanto cæteris quæ præcessere pressurarum pondere grauior, tanto est temporis breuitate moderatior futura. Namque tribus annis & dimidio, quantum de prophetia Danielis & Apocalypsi sancti Ioannis conijci potest, Ecclesiam per orbem impugnatura esse creditur. In Marcum libro 4. capite 13.

De eius crudelitate inquit Albinus: In Antichristo iniusticia est, & uerax non est: quia gloriam suam quæsiturus est, non eius à quo missus est. non enim est missus, sed uenire permissus. Omnes ergo pertinentes ad corpus Christi, ne inducamur in laqueum Antichristi, non quæramus gloriam nostram. Libro in Ioannem, capite septimo.

DE MINISTERIO

uerbi.

ENcomion ministerij recitat Beda: Et dentes lacte candidiores.) Dentes præceptores sunt sancti, qui præcipient ab erroribus homines, & illi qui in comedendo corpus Christi transmittunt. Candidiores autem effecti sunt doctores Ecclesiæ lacte ueteris legis, qui ualidum uerbi cibum mandant atque distribuunt. Et bene candidiores dicuntur. omnes enim qui Scripturarum cibos Ecclesiæ subministrant, candidi esse & immaculati debent. In Genesin capite quadagesimo octauo.

De dignitate ministerij inquit Aponius: Hæ utique animæ quæ diligunt firmissima charitate, quæ studio scientiæ sermonis suæ rectam fidem docendo, instruunt paruulos in fide, reuincendo peruersorum dogmatum assertores, magnam læticiam magnumque spectaculum angelis uel sanctis animabus exhibere noscuntur. Libro quarto in Canticum canticorum.

De appellationibus Beda ait: Significant ligna prædicatores sanctos, quorum & uerbo & exemplo structura eiusdem Ecclesiæ, ut subsistere possit, continetur: qui suæ robore doctrinæ turbines hæreticæ impulsione, ne eam deiciant, arcent. Libro 2. cap. 1. in Canticum canticorum. Item: Arietes dicuntur Apostoli: & quia principaliter duces omnium sunt, & quia alios in fide genuerunt per Euangelicam prædicationem: & quia utroque cornu feriunt, id est utroque testamento sententias suas approbant, & dicta inimicorum confringunt. In 28 Psalmum. Et: Fundamenta quando pluraliter in Ecclesiæ mysterio ponuntur, doctores significat, de quibus dicitur: Fundamenta eius in montibus sanctis.

sanctis. Quando uero singulariter fundamē-
tum, tunc ipse doctorum doctor, & funda-
mentū fundamentorū exprimitur Christus.
In Lucam libro 2. capite 6. Item: Sed & o-
mnes qui sacerdotij nomine censentur, An-
geli uocantur, Propheta attestante qui ait:
Labia sacerdotis custodient scientiam, & le-
gem requirunt ex ore eius, quia angelus Do-
mini exercituum est. Nec non etiam unus-
quisque fidelium, in quantum sufficit, in
quantum gratiam supernæ aspirationis ac-
cipit, si à prauitate proximum reuocat, si ex-
hortari ad bene operandum curat, si æter-
num regnum uel supplicium erranti denun-
ciat, cum uerba sanctę annunciationis im-
pendit, profecto angelus existit. In Lucam li-
bro 2. cap. 7. Et: Sæpe etiā Apostolica scri-
ptura prophetas, nō eos solū qui futuram
Christi incarnationem, sed & eos qui uen-
tura cœlestis regni gaudia prædicent, appel-
lat. Prophete, inquit, duo aut tres dicant, &
cæteri dijudicent. Sed nequaquam hos cre-
diderim Apostolis in catalogi ordine præfe-
rendos. Libro 4. in Lucam, capite 11. Item:
Nonnunquam solent in sacro eloquio per
canes, prædicatores intelligi. Canum enim
lingua, uulnus dum lingit, curat: quia & do-
ctores sancti, dum in confessione peccati no-
stri nos instruunt, quasi uulnus mentis per
linguam tangunt. Et quia nos loquendo à
peccatis eripiunt, quasi tangendo uulnera
ad salutem reducunt. In Lucam libro quin-
to, capite 16.

Albinus: Neque immerito prædicatores
sancti typicè angeli uocantur, quibus consue-
tè deriuatum ab angelis nomen Euangeli-
starum conceditur: ut sicut hi nuncij, ita & il-
li propter idem summę prædicationis officij
um, boni nuncij cognominantur. Libro 1. in
Ioannem, cap. 1.

¶ Vnde sit, Beda scribit: Dominus est no-
ui sacerdotij autor, quod est secundum ordi-
nem Melchisedech. In Samuelem libro 1. ca-
pite 12. Et: Christus absens corpore, præ-
sens autem deitate, per præcones ueritatis.
In 13. Psalmum. Item: Non Apostolorum
electionis ac studij, sed diuinę erat dignatio-
nis & gratiæ, ut in apostolatū uocarentur.
Vnde & eis alibi dicit: Non uos me elegistis,
sed ego elegi uos. In Marcum libro primo,
capite 3. Et: Christus spiritualis dona sci-
entię tribuens Apostolis, per eorum mini-
sterium uoluit Ecclesię per orbem uitę ci-
baria distribui. Libro 2. in Marcum, capite 8.
Item: Christus prædicatores dis-
persit in mundum, in quorum dictis atque
consolationibus ab huius uitę fatigatione
fideles quique respirarent. Libro 4. in Lucam,
cap. 13. Et: Paulus uoce Domini audita,
Quid me persequeris? &, Ego sum iesus, 60

quem tu persequeris: ad Ananiam tamen
missus est, ut illo sacerdotio, quod in Eccle-
sia constitutum est, sacramentum doctrinę
fidei perciperet, & uerus eius approbaretur
color: non quia non potest per seipsum Do-
minus omnia facere (nam quis alius hæc fa-
cit, etiā in Ecclesiā?) sed ut ipsa societas
congregatorum fidelium approbando in in-
uicem atque communicando uerę fidei do-
ctrinam, in omnibus quę dicuntur uerbis,
uel signantur sacramentis, tanquam unam
speciem ueri coloris obducatur. Cornelius e-
tiam, cum & eleemosynę eius acceptę &
preces eius audiat illi ab angelo nuncien-
tur, propter doctrinę tamen sacramento-
rumque unitatem ad Petrum iubetur mit-
tere: tanquam illi & suis diceretur, Ite osten-
dite uos sacerdotibus, nam & cum irent,
mundati sunt. Iam enim ad eos uenerat
Petrus: sed tamen ipsi nondum accepto Ba-
ptismatis sacramento, nondum spiritualiter
ad sacerdotes peruenerant, & tamen infu-
sione Spiritus sancti & admiratione lingua-
rum eorum mundatio declarata est. In Lu-
cam lib. 5. cap. 17.

Albinus: Sacerdotis est benedicere, Dei
est effectum tribuere benedictionis. In qua-
tionibus in Genesim.

Item: Apostolos rectè Spiritus sancti tu-
bas dicimus. Tarasius in prima actione se-
cundę synodi Nicenę, tomo secundo Con-
ciliorum.

¶ Omnibus ætatibus donatos esse docto-
res. Beda: Nullum fuit tempus seculi à
sanctis alienum doctoribus, qui siue uerbis,
siue exemplis, siue etiam scriptis uiam uitę
mortalibus panderent. In Ioannem libro 1.
capite 2.

Quales Deus soleat uocare. Beda: Pisca-
tores & illiterati mittuntur ad prædicandū,
ne fides credentium non in uirtute Dei, sed
eloquentia atque doctrina putaretur. In Mar-
cum lib. 1. cap. 1.

De electione ministrorum, Beda ait: Fi-
delis plebs per baptismum terram Ecclesię
possidens, debet constituere sacerdotes &
magistros, qui conuersatione magni & præ-
clari habentur, qui uerba legis & diuinam
scripturam custodiant. Labia enim, inquit,
sacerdotis custodiunt scientiam. In Deute-
ron. cap. 27.

De ordine uocationis, Beda ait: Vidit
Christus prædestinando per gratiam, uoca-
uit illustrando per doctrinam, imposuit ma-
nus spiritualibus donis adiuuando, erexit
ad glorificandum Deum, in operibus bonis
usque in fidem firmam prouehendo. Quos,
inquit Apostolus, prædestinavit, hos & uo-
cavit: & quos uocauit, hos & iustificauit:
quos autem iustificauit, illos & magnifica-
uit.

uit. In Lucam libro quarto, capite decimo-
tertio. Item: Sicut illi peccatores fue-
runt, qui uocati uenire noluerunt: ita hi
quoque peccatores sunt, qui inuitantur, &
ueniunt. sed peccatores superbi respuun-
tur, & peccatores humiles eliguntur. Hos
itaque eligit, quos despiciit mundus: quia
plerunque ipsa despectio hominem reuocat
ad semetipsum. Pauperes & debiles, cæci
& claudi uocantur, & ueniunt: quia infir-
mi quique, atque in hoc mundo despecti
plerunque tanto celerius uocem Dei audi-
unt, quanto & in hoc mundo non habent
ubi delectentur. Vocat Deus per se, per an-
gelos uocat, per patres uocat, per prophetas
uocat, per Apostolos uocat, per pastores uo-
cat, plerunque per flagella uocat: aliquan-
do per mundi huius prospera uocat, aliquan-
do per aduersa. nemo contemnat: ne dum
uocatus excusat, cum uoluerit intrare non
ualeat. Libro quarto in Lucam, capite de-
cimoquarto.

Typum ministerij pingit Aponius, di-
cens: Habet equos, habet equites, habet
& currus Dominus IESVS Christus, qui-
bus uehitur. Equi autem sunt uirtutes an-
gelicæ, in quibus ante incarnationem Do-
mini uehebatur Spiritus sanctus multiplici-
ter. Quibus equis sociati coniunctique in-
telliguntur Apostoli, simul & illi qui succe-
dunt in eorum locum uel ordinem, qui se-
dentem super se Spiritum sanctum, multi-
plicem gratiam impertientem portant De-
um in corpore suo. Libro 2 in Cantica can-
ticorum.

Qualis debeat esse minister, Beda mo-
net: Verum præful quisque, siue minister
uerbi, ita solum pro subditis efficaciter labo-
rare, siue prædicando uerbum, seu Domino
supplicando potest, si animus eius semper
diuini nominis sit memoria præditus. Libro
tertio de Tabernaculo. Item: Bene lo-
qui, & malè uiuere, nihil aliud est quam sei-
sum propria sua uoce damnare. In deci-
mo octauum Psalmum. Et: Merito
contemnitur lingua prædicatoris, si non
sit ex re prædicationis: id est, si aliud uer-
bis, & aliud docet factis. In nonum Psal-
mum.

De officio ministrorum, inquit Beda: 50
Fontes perseuerantesq; doctores uelut im-
pitubilia quærendi sunt, qui instructione
factorum uoluminum semper inhaerentes
sanctæ Ecclesiæ, semper unitatem denunci-
ent, & quasi intromissis circulis arcem por-
tent: qui iubentur quoque auro operiri, ut
cum sermone alijs inseruiant, ipsi etiam ui-
res splendore fulgeant. In Exodum, capite
vigesimo quinto. Item: Cognita perfecti
quique Rectores desidia negligentium do-

ctorum, quod peccent Domino, baptizan-
tes eos quos à carnali cogitatione, necdum
plena fidei institutione purgauerint, conti-
nuò tales præuaricationis reos arguunt, &
catholica autoritate uitæ cœlestis regulam
palàm proponi iubent, magistrisque inerti-
bus, quos uulgaris eatenus imperitia uexa-
ret imperari, ut adductis usq; ad eam quam
ipsi à patribus didicerant, uitæ formulam
cunctis quos imbuendos susceperint, super
firmisimum catholicæ perfectionis exem-
plar eos catechizando à pristina conuersati-
one paternæ traditionis accidant, & bap-
tizando Ecclesiæ membris incorporent, neq;
ultra peccent Domino, fidei & uitæ cœlestis
ignaros unitati sui corporis, hoc est Ecclesiæ
Christi nectentes. Libro secundo in Samue-
lem, capite nono. Et: Labia catholicorum
disseminabunt prædicando scientiam rectæ
fidei. cor hæreticorum dissimile erit, quia
perfidiam pro scientia concipit, ut doceat.
Libro secundo in Proverbia Salomonis, ca-
pite decimo quinto. Item: Eodem ordine
etiam nunc non solum episcopi ac presbyte-
ri, & plebem fidelium, domum uidelicet Dei
debent ædificare docendo, & doctores illi
qui opus uerbi sanctissimum diligenter im-
pleant, consulendo præponere: sed & ipsa
populus de captiuitate uitiorum ad uisio-
nem ueræ pacis uocatus, ministerium sibi
uerbi necesse est ab his qui dicere norunt ex-
igat. Libro primo in Ezram, capite quar-
to. Et: Oportet ut doctores Ecclesiæ
nunquam obliuiscantur sanctimoniam, qua
ipsi sunt Domino consecrati per Spiritum
sanctum in die redemptionis: ad quam sus-
cipiendam etiam suos auditores instituunt,
ut qui iam Domino oblati sunt per rudi-
menta fidei, etiam per eorum qui in fide
præcesserunt exempla ac monita magis ma-
gisque confirmantur, ac supernæ ciuitatis
introitu digni efficiantur. Quibus uigi-
landum est per omnia, & curandum ne ali-
qua de creditis sibi animabus, uasis uideli-
cet Domini, pereat: sed integro eos nume-
ro ad sancta ciuitatis adyta perducant. Li-
bro secundo in Ezram, capite nono. I-
tem: Qui portas & turres ædificant, per
quas uel ciues ingrediantur, uel arceantur
inimici, ipsi sunt Prophetæ, Apostoli & E-
uangelistæ, per quos nobis forma & ordo
fidei ac rectæ operationis, per quam unita-
tem sanctæ Ecclesiæ intrare debeamus, mini-
strata est: quorum uerbis, qualiter aduersa-
rios ueritatis redarguamus ac repellamus,
discimus Qui uerò reliquos uerbis extruunt,
ipsi sunt pastores & doctores, quos secundo lo-
co posuit Apostolus: per quorum industriam usq;
hodie, ea que per magnos Ecclesiæ architectos
ædificata est fides catholica, per totum orbem ser-
uatur.

uatur. Libro tertio in Ezram, capite decimo-octauo. Et: In hac quidem uita filij sacerdotum in dedicatione ciuitatis Dei tubis canunt, quoniam ad memoriam patriæ cœlestis corda auditorum prædicando succendunt: & hoc in uasis cantici Dauid uiri Dei, quando non sensu uel desiderio innitentes, sed patrum ac prophetarum per omnia uitam sequentes, doctrina uerbo prædicationis insistant. Libro tertio in Ezram, capite trigesimo tertio. Item: Quemadmodum animæ hominum uirtutum uestibus induuntur: ita & sensus diuini, dum euangelizantiū prædicationibus enunciantur, quodammodo sermonibus uestiuntur. Libro secundo in Iob, capite decimo. Et: Sancti fulgura ideo appellantur, quia isti mittuntur à Deo, ut prædicatione Euangelij mundum illuminent. quibus Dominus ait, Vos estis lux mundi. Libro tertio in Iob, capite septimo. Item: Prædicator fidelis & audientes uerbo reficit, & eadem refectioe apud Dominum ipse reficitur. Libro secundo in Prouerbia Salomonis, capite decimo quarto. Et: Liberat animas catholicus doctor, qui testimonia Scripturarum fideliter, id est rectè prædicat. Ibidem. Et: Vigiles namque qui custodiunt ciuitatem, præcones sunt ueritatis: qui ad custodiam sanctæ Ecclesiæ, quæ per mundum diffunditur uniuersum, pia sollicitudine semper excubant: ac uerbo prædicationis, ne hæc à perfidis corumpatur, insistant. Libro tertio in Cantica canticorum, capite tertio. Item: Pascuntur sancti doctores puris ac nitidis Scripturarum diuinarum floribus: & ne lac doctrinæ salutaris, quo paruulos nutrant, deficiat, semper ipsum in monumentis patrum quid agere, qualiter sua pectora satiât, & hoc usque ad finem seculi. Libro quarto in Cantica canticorum. Et: Vestes quibus arca portatur, sancti sunt doctores, qui Dominum prædicando audientium cordibus inferunt. Qui uidelicet uestes semper esse iubentur in circulis: quia nimirum necesse est, ut quicumque alij cœlestia sacramenta prædicant, nunquam ipsi mentem à memoria sacre Scripturæ, nunquam manus à diuinorum obseruantia mandatorum contineant. Libro primo de Tabernaculo, capite quarto. Item: Omnes domestici Ecclesiæ uestiti duplicibus, & sapientia uidelicet ad reuelandas hæreticas falsorum fratrum doctrinas, & patientia ad tolerandas apertorum hominum pugnas. Vel certè uestiti sunt duplicibus: quia promissionem habent uitæ quæ nunc est, & futuræ. Libro tertio in Prouerbia Salomonis, capite trigesimo primo. Et: Pax quæ ab ore prædicatoris offertur, aut requiescit in domo, si in ea

fuerit filius pacis, aut ad eundem prædikatorem reuertitur: quia aut erit quisque prædestinatus ad uitam, & cœleste uerbum sequitur quod audit: aut si nullus audire noluerit, ipse prædicator sine fructu non erit, quia ad eum pax reuertitur, quoniam ei à Domino pro labore sui operis recompensatur. Libro tertio in Lucam, capite decimo.

Aponius ait: In quibus equis uel quadrigis sedens Christus redemptor noster loquens in Apostolis, acutissimo gladio uerbo suo expugnat exercitum demonum, qui super impios reges uel philosophos, magistarumq; artium doctores equitabant, & de singulis secundum uirium qualitatem, curus, equos uel arma fecerunt. Libro 2 in Cantica canticorum.

Albinus: Euenit interdum, ut cum modicum sapientiæ quis habuerit, elatus in superbiâ discere desistat: paulatim uerò quod sciebat, ex eo quod nihil ei additur, detrahatur, & uacuum ei disciplinis pectus remanet. In decimum caput Ecclesiastæ. Et: Veri pastoris, & cui sincera est cura de ouibus, euident ac speciale indicium est, cum quisque non solum commodis omnibus uitæ temporalis carere, sed ipsam quoque uitam pro grege Christi ponere, in promptu habet. Libro septimo in Ioannem, capite uigesimo primo.

¶ Non pudeat discere. Beda: Ne enim paruuli à senioribus erubescant discere, & ipse ob ætatis humanæ congruentiam hominibus auscultare non erubescit Deus: ne infirmus docere quis audeat, & ille potius doceri interrogando uoluit, qui per diuinitatis potentiam uerbum scientiæ ipsis suis doctoribus ministravit. In Lucam libro primo, cap. 2.

¶ De doctrina, Beda ait: Par bonum in die arans, concordia doctorum est, de legis & Euangelij disciplina, sub eodem fidei uerbo conuenientium, in luce præceptæ scientiæ subditorum corda castigans, & ad ferendum Deo fructum spiritus excolens. Libro secundo in Samuelem, capite octauo. Et: Apostoli remissionem peccatorum in nomine Trinitatis per totum orbem prædicauerunt. In trigessimum secundum Psalmum. Item: Omnis qui fidem rectam & bona opera prædicat, quid aliud quam uenienti Domino ad corda audientium uiam parat, ut hæc uis gratiæ penetret, ut lumen ueritatis illustret, ut rectas Deo semitas faciat, dum mundas in animo cogitationes per sermonem bonæ prædicationis format? Libro primo in Marcum, cap. 1. Et: Formam dicendi ministris uerbi præfixit, ut capacitatem considerantes auditorum, pro suo quæq; modo instruere

instruere meminerint, neque infirmis auditoribus altiora quam capiunt arcana committant. Libro secundo in Marcum, capite octauo. Item: Notandum, quod duas ob causas maximè scientia ueritatis est occultanda quæritibus: cum uidelicet is qui quærit, aut minus capax est ad intelligendum quod quærit: aut odio uel contemptu ipsius ueritatis indignus est cui debeat aperiri quod quærit. Propter quorum unum Dominus ait: Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis illa portare modò. Propter alterum uerò discipulis præcepit: Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas uestras ante porcos. In Marcum libro tertio, capite undecimo. Et: Sicut is qui bene ministrauerit, gradum bonum sibi acquirit: ita qui officium docendi sibi indoctus usurpare tentauerit, qui Christum non sincere annunciat, maius iudicium damnationis meretur, quam si solus in suo scelere periret. In tertium caput epistolæ Iacobi.

Aponius inquit: Monentur per hæc qui præsentant populo Christiano, ut sine intermissione annuncient plebi, quid præcipiat uox ista dilecti Ecclesiæ: quomodo scilicet uenit de sinu patris ad humanum confortium, ut uerbum fieret caro: quomodo secundum Abacuc prophetam, humiliando daemones superbiam confregerit montes uiolentiæ, & liquefecerit colles æternales. Libro quarto in Canticum canticorum. Et: Dei sermo iubet custodibus uinæ, scilicet qui præsentant populo Christiano, & locum doctoris suscipiunt, solertissimè rete fidei tendere prædicando. Libro quarto in Canticum canticorum. Item: Quicquid doctor proficitur, & animarum nutritor, nisi de utroque Testamento docuerit auditores, id est, uetere & nouo, ab uno omnipotenti Deo processisse, homicida est animarum. Libro sexto in Canticum canticorum. Et: Illorum de quibus lac doctrinæ in auditorum corda infunditur, semper debent & sermo & uitæ exempla, non de inferioribus floribus secularium literarum, sed de superioribus Apostolicis montibus exhortando flores depasci: semper in eis de pudicitia, de continentia, de conseruanda integritate, exhortatorius sermo ad populum respondere, & semper eis in castarum animarum exemplis pascua doctrinæ esse collocanda. Ibidem.

Albinus: Ecclesiasticus uir, in Scripturis celestibus eruditus, omnem laborem habet in ore suo, id est, in doctrina spirituali: & anima eius non implebitur, dum semper cupit discere quod doceat. In sextum caput Ecclesiastæ. Item: Nec nimis ri-

gidus, aut animo solutus magister debet esse, sed uia regia ingredi: & considerare diligenter, quid cui conueniat ad salutem animæ suæ. In septimum caput Ecclesiastæ. Et: Doctorum est, cognoscere distantiam Legis & Euangelij, ueritatis & umbræ: cunctisque ueteribus institutis, cunctis regni terreni promissis, nouam Euangelicæ fidei gratiam, & perpetua cœlestis patriæ dona præferre. Libro primo in Ioannem, capite secundo.

¶ De peccatorum reprehensione, inquit Beda: Apostoli per Spiritum sanctum confirmati, apertè uitia omnium malorum reprehenderunt. In 9 Psalmum.

Albinus inquit: Et respondebo exprobratib. mihi uerbū.) Hæc nobis indicat absolūtè sententia, respondendum esse uiriliter aduersantibus, ne malignantium præsumptio superior esse uideatur. In centesimum decimum octauum Psalmum.

¶ De constantia ministrorum Beda inquit: Nolite erubescere Euangelium Dei, sed inter tenebras persecutorum lumen uerbi supra uestri corporis candelabrum leuate. Libro 3 in Lucam, cap. 8.

¶ De uita doctorum. Beda: Sermo doctoris in potestate fit, cum ea quæ docet operatur. Nam qui actis ipse sua dicta destruit, contemnitur. Cui contrā doctorem instituens Apostolus ait: Nemo adolescentiam tuam contemnat. In Lucam libro secundo, capite quarto. Et: Omnis doctor qui auditores, quos uerbo ædificat, exemplo scandalizat: nec ipse regnum Dei intrat, nec eos qui poterant intrare permittit. Libro quarto in Lucam, capite undecimo.

Aponius ait: Sacerdotes quibus docendi officium commissum est, monentur, uigilanter doctrinæ operam dare, uel uitæ immaculatæ exemplo ad eos, uel maximè qui adhuc paruuli sunt in Christo. Libro 4 in Cantica canticorum.

¶ Fidendum esse ministro in Deo. Beda: Tanta prædicatori debet in Deo esse fiducia, ut præsentis uitæ sumptus quamuis non præuideat, tamen sibi hos non deesse certissimè sciat. Ne dum mens eius occupatur ad temporalia, minus alijs prouideat æterna. Libro secundo in Marcum, capite sexto.

De contemptu ministrorum, Beda ait: In audiendo quisque, uel spernendo Euangelij prædicatore, non uiles quasque personas, sed Dominum saluatorem, imò ipsum patrem spernere se uel audire discet. Nam sequitur: Qui autem me spernit, spernit eum qui me misit. Quia proculdubio in discipulo magister auditur, & in filio pater honoratur.

tur. Libro tertio in Lucam, capite decimo.

Omnes uocari ministerio uerbi. Beda: Sonus prædicationis Apostolorum exiuit à Iudæa, perueniens in omnem terram, id est in omnes partes terræ: & etiam ad omnes angulos partium, quia uerba eorum in omnes fines orbis terrarum peruenerunt. Nullus enim angulus terræ habitabilis est, ubi doctrina Apostolica aut per ipsos, aut per discipulos & successores eorum non innotuerit. In decimum octauum Psalmum. Et: Scinditur uelum templi, ut arca Testamenti & omnia legis sacramenta quæ tegebantur appareant, atque ad populum transeant nationum. Libro quarto in Marcum, capite decimo quinto.

De fine & effectu ait Beda: Vnusquisque Euangelij prædicator ita debet in Ecclesia laborare, ut defuncto fratri, id est Christo suscitaret semen. In Deuteronomium, capite uigesimo quinto. Et: Aedificat magister quisque perfectus in audientium corde fidem Dominicæ passionis. Libro secundo in Samuelem, capite nono. Item: Hoc est unicum aduersus hostes uniuersos Ecclesiæ suffugium, oratio uidelicet ad Deum, & industria doctorum: qui die noctuque in lege eius meditantes, corda fidelium contra insidias diaboli ac militum eius prædicando, consolando, exhortando præmuniant. Libro tertio in Ezram, capite decimonono. Et: Lingua catholici doctoris, ad fructum uitæ ducit sempiternum: quæ autem modum Ecclesiasticæ normæ ignorat, & suum spiritum, & eorum qui se audiunt malè loquendo conteret. Libro secundo in Prouerbia Salomonis, capite decimo quinto. Item: Per ministerium prædicantium perficitur unanimes coniunctio credentium populorum. Libro quinto in Canticum canticorum, capite quinto. Et: In conuertendo inimicum meum retrorsum, id est, Facies per prædicationes Apostolorum aduertere morbum, & humiliter me sequi, ac uenerari me medicum. In nonum Psalmum. Item: Anima saluari cupiens, primò omnium ministris qui eam subleuent, & Christo afferant, id est, bonis doctoribus, qui spem sanationis, opemque intercessionis suggerant, indiget. Libro primo in Marcum, capite secundo. Et: Instantia magistri loquentis nil ualet, si non augmentum superni iuuaminis, ut audiatur, acceperit. Libro 1. in Lucam, cap. 2.

Albinus: Homines foris uerbum sonare possunt: sed in uanum laborant, nisi intus Deus docens aperiat sensus. Ille est Dei docibilis, quem Deus intus ueritatis instruit agnitione & amore. Libro tertio in Ioannem, capite sexto. Et: Multa Christus

quotidie dicit per sanctos prædicatores, quæ audientes interius non recipiunt: quia spiritus sanctus non suggerit eis interius, quæ audierunt exterius. de quo rectè promittitur: Ipse uos docebit omnia. Quia nisi idem spiritus cordi adsit audientis, ociosus est sermo doctoris. Nemo enim docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in uacuum laborat. Aliter iudæi, aliter Apostoli: illi ad iudicium, isti ad salutem. quia hos spiritus in animo docuit, quod foris audierunt in aure. Libro 6 in Ioannem, cap. 14.

DE REGNO CHRISTI.

Appellationes ita exponunt patres. Beda: Cornu salutis, regnum saluatoris Christi uocatur, quo mundo spiritualis, & quæ carnis gaudia superet, altitudo nunciatur: in cuius figuram Dauid uel Salomon cornu olei sunt, in regni gloriam consecrati. Libro primo in Lucam, capite primo. Item: Aut enim regnum Dei appellauit, quod nondum accepimus, & in quo nondum sumus. Vnde in fine dicturus est: Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Aut si regnum Dei intelligi uoluit huius temporis Ecclesiam, cuius filij sunt omnes ab institutione generis humani, usque quotquot iusti & sancti esse potuerunt. Libro secundo in Lucam, capite septimo. Et: Regnum Dei Christus seipsum dicit, intra Apostolos positum: hoc est, in cordibus eorum, ubi credidè regnantem. Regnum Dei intra nos est: quia qui quandoque iudex uenturus est omnium, nunc etiam præsens in corde fidelium regnat. In Lucam libro quinto, capite decimo primo.

Quid sit, Beda inquit: Regnum Dei prædicatio Euangelij est, & noticia Scripturarum, quæ ducit ad uitam, & de qua dicitur ad Iudæos: Auferetur à uobis regnum Dei. Libro primo in Marcum, capite quarto. Et: Regnum Dei nunc dicit, quo damnantur impij, & à fidelibus de peccatis suis poenitentiam nunc agentibus secernuntur. Libro quarto in Lucam, capite undecimo.

Quale sit, & in quibus consistat. Beda: Non dixit in acquisitione gloriæ, gazarumque terrestrium: non in uictoria gentium plurimarum, urbiumque debellatione superbarum: sed in iudicio & iusticia. Per hæc enim regnum Christi & in singulis quibusque fidelibus, & in uniuersa per orbem multiplicatur pariter & con-

confirmatur Ecclesia. Libro primo in Lucam, capite primo. Et: Cum cognouisset Iesus, quod rapturi essent eum, ut facerent eum regem.) An fortè hoc erat rapere eum, præuenire uelle tempus regni eius? Etenim uenerat modò non iam regnare, quomodo regnaturus est in eo quod dicimus, Adueniat regnum tuum. Semper quidem ille cum patre regnat, secundum quod est filius Dei, uerbum Dei, uerbum per quod facta sunt omnia. Prædixerunt autem prophetae regnum eius, etiam secundum quod homo factus est Christus, & fecit fideles suos Christianos. Erit ergo regnum Christianorum, quod modò colligitur, quod modò comparatur, quod modò emittitur sanguine Christi: erit aliquando manifestum regnum, quando erit aperta claritas sanctorum eius, propter iudicium ab eo factum. In 6 caput Ioannis.

Esse æternum. Beda: Si autem omne regnum in se ipso diuisum desolatur, ergo patris & filij & spiritus sancti regnum non est diuisum, quod sine ulla contradictione, non aliquo impulsu desolandum, sed æterna est stabilitate mansurum. Libro 4 in Lucam, capite 11.

DE LIBERTATE CHRISTIANORUM.

Quod sit aliqua libertas Christianorum, testatur Beda dicens: Nota quod primi Apostoli Saluatoris, literam sabbati destruunt, aduersum Hebionitas, qui cum ceteros recipiant Apostolos, Paulum quasi transgressorem legis repudiant. Libro primo in Marcum, capite secundo. Et: Maior est cura sanitati & uitæ hominis, quam custodiæ sabbati adhibenda. Sic enim & mandatum est sabbatum custodiri, ut tamen si necessitas esset, reus non esset qui sabbatum uiolasset. Ideo sabbato circuncidi non est prohibitum, quia necesse erat fieri. Et Macchabæi necessitate instante sabbato pugnabant. Iosue muros Hiericho septem diebus cum exercitu circuebat. Vnde discipulis esurientibus, quod licet non erat in lege, necessitate famis factum est licitum. Talis hæc causa est, quam hodie in ieiunijs legimus: ubi si quis aeger ieiunium corruerit, nulla ratione reus tenetur. Libro primo in Marcum, capite secundo.

Albinus ait: Quæ est libertas uera? Maxima libertas est seruire iusticiæ, & à peccato liberum esse. In quæstionibus in Genesim. Item: Prima libertas est, non permanere in peccato, seruire iusticiæ, dicente Apostolo: Cum serui essetis peccati,

liberi eratis iusticiæ. Nunc autem habetis fructum uestrum in sanctificatione, finem uerò uitam æternam. Perfecta uerò libertas est, Christo seruire, illum diligere, qui uerè nos liberauit, qui uerus est filius Dei, & Dominus in forma serui. Non seruus, sed in forma serui Dominus. Libro 4 in Ioannem, capite 8.

Carolus Magnus: Ab ignis obligatione ille nos liberos efficiat, qui nos in libertatem redemit: & nobis sedentibus in tenebris, suæ claritatis lucem magnam ostendit, siue habitantibus in regione umbræ mortis ipse lux uera exortus est, atque idem eius seuerissimæ damnationis nos reddat expertes, qui suæ clarissimæ fidei, speique & charitatis fecit esse sequaces. Libro secundo de cultu Imaginum, capite octauo.

¶ De libertate ciborum, ait Beda: De genere autem ciborum, quia possunt bono animo & simplici corde, sine uitio concupiscentiæ, quicumque humani cibi indifferenter sumi, prohibet Apostolus iudicari eos qui carnibus uescebantur & uinum bibebant, ab eis qui se ab huiusmodi alimentis temperabant. Qui manducat, inquit, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet. Ad hoc pertinet etiam illud: Nolite ante tempus quicquam iudicare. Sunt ergo quædam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, quæ bono & malo fieri possunt: de quibus temerarium est iudicare, maxime ut condemnemus. Horum autem ueniet tempus, ut iudicemur, cum Dominus illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit cogitationes cordis. Duo sunt autem in quibus temerarium iudicium cauere debemus, cum incertum est quo animo quidque factum sit: uel cum incertum est, qualis futurus sit, qui nunc uel bonus uel malus apparet. In Lucam libro secundo, capite sexto.

DE CRUCE.

Quod Ecclesia sit cruci subiecta, docet Beda: Ex his tribus cuneis Ecclesiam quotidie tentari, omnis qui in castris illius legitime militat, sentit. Tres enim ad prædandum de castris Philistinorum egrediuntur cunei, cum immundi spiritus interioris hominis custodiam tentantes, aut rationabilem eius partem, aut irascibilem aut concupiscibilem, uel in singulis singulas, uel in uno omnes uirtutum diuitias nudare conantur. Libro secundo in Samuel, capite octauo. Et: Non enim unum, sed plura contra Israel agmina ducunt: cum

cum iuxta dispartitam suae nequitiae qualitatem, alij spiritus irae, alij inuidie, alij superbiae, alij cenodoxiae, alij luxuriae, alij gastrimargiae, alij discordiae, alij philargyriae telis electos sternere tentant. Libro 3 in Samuellem, cap. 2. Itē: Omne tempus populi Dei quamdiu in praesenti pauper est, afflictionibus abundat, & ærumnis, quia necdum ad diuitias supernae bonitatis & perpetuae mansionis peruenit. Libro 2 in Prouerbia Salomonis, cap. 15. Et: Sancta Ecclesia, si fieri posset, semper in tranquillitate mundanae pacis Domino famulari, & sobolem ei coelestē propagare atq; educare desiderat. At uerò ipse crebris eam in praesenti tribulationibus exerceri disponit, quo mundior ad perpetua bona perueniat: & ne, si cuncta temporalia fortē prospera currant, incolatu praesentis exilij delectata, minus coelestem patriam suspiret. Lib. 2. cap. 1. in Cantica canticorum. Item: Christus semper prosperis miscet tristitia, ut cum repente uenerint, non terreant Apostolos, sed à praemeditatis ferantur animis. Libro 3 in Marcum, cap. 9. Et: Praedicat Christus discipulis, quod passuri sunt: ut cum passi fuerint, non desperent salutem, sed agentes poenitentiam liberentur. Libro 4 in Marcum, cap. 14. Item: Impossibile est, humanam animam non tentari. Vnde & in oratione Dominica dicimus, Et ne nos inducas in tentationem: quam ferre non possumus, non tentationem penitus refutantes, sed uires sustinendi in tentationibus deprecantes. Libro 4 in Marcum, cap. 14. Et: Nos in hac quidem sexta mundi aetate pro Domino pati, & uelut mundo crucifigi necesse est. In Lucam lib. 6. cap. 23.

Albinus ait: Sancta Ecclesia, quamdiu in mundo spiritualium uirtutum profectibus insistit, nunquam mundi tērationibus exerceri desistit. At cum deuicto laborum certamine ad palmam peruenierit, iam non meminit pressuræ praecedentis, propter gaudium perceptae retributionis. non sunt enim condignae passionis huius temporis, ad superuēturam gloriam, quae reuelabitur in nobis. Libro 6 in Ioannem, cap. 16. Et: Quamdiu in hoc seculo sumus, tempus est belli: cum migrauerimus autē de hoc seculo, pacis tempus adueniet. In pace est laus Dei, & ciuitas nostra Hierusalem de pace sortita uocabulū est. Nemo ergo nunc se putet esse securum, in tempore belli, ubi certandum est, & Apostolica arma tractanda, ut uictores quōdam requiescamus in pace. In 3 caput Ecclesiastē. Item: Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea.) Vox est Ecclesiae, sustinentis falsos fratres, & in exempla priora respicientis, & super ipsa exhortātis, exemplis patrum inuincibiliter sustinere: quia olim expugnata Ec-

clesia, & non nouiter, sed semper ab initio quo coepit esse. Nam Abel Ecclesia fuit Christi, sed à fratre expugnatus est. Etia & Moyses in Ecclesia Christi sepissimè expugnatus est à populo, cui praefuit. Occisus fuit Christus à synagoga, sed non separatus. Ecce enim exēplis docebat nos aduersus falsos fratres, fortiter sustinere. In Canticum graduū. Quid est nauicula quae à fluctibus iactabatur, nisi Ecclesia, quae persecutionibus fatigatur & foris & intus? foris à paganis, aperta persecutione: intus à falsis fratribus, occulta seditione. Libro 3 in Ioannem, cap. 6.

Carolus Magnus inquit: Ecclesia mater nostra, aliquando intestina, aliquando exterorū na perpetitur bella: aliquando exterorū concutitur incurfibus, aliquando ciuiū pulsatur tumultibus. Nonnunquam uidelicet incredulorum uel haereticorum impellit infestationibus, nonnunquam uerò schismaticorum uel arrogantium turbatur simulationibus. Est enim arca, saluandas intra se continens animas, quae in huius seculi seculissimas diluuij, absq; naufragij periculo transigit procellas: & nescit mortiferis praesentis seculi aduersionibus cedere, nec infestationum obsidione fatescere: sed sarum potestatum obsidione fatescere: sed illo pro ea, & maximè in ea pugnate, qui positus est in ea murus, & qui super eius muros constituit custodes, qui tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt. In praefatione libri de cultu Imaginum. Et: Sancta mater Ecclesia quanto amplius mundi aduersitatibus feritur, tanto auctioribus siue excellentioribus uirtutibus dilatatur: & quanto plus premitur, tanto amplius exaltatur. Ibidem. Item: Ecclesia dum in huius seculi mortalitate & ærumnis uersatur, plangere dicitur: cum uerò ad aeternam remunerationem peruenierit, tunc laetitia praecingetur.

¶ Duo esse genera, annotat Beda: Duo sunt genera tentationis. alterum quidē, quo Deus erudit bonos ad salutem: alterū, quo diabolus permissus decipit malos ad damnationem. In 25 Psalmum.

Carolus Magnus inquit: Duo sunt genera tentationum. unum uidelicet, quo quis decipitur: aliud, quo quis diuino examine probatur. Lib. 3. de Imaginibus, cap. 28.

¶ De duplici tentatione inquit Albinus: Quid illud, Tentauit Deus Abraham? Et Iacobus apostolus dicit, Deus neminem tentat: quomodo utrumq; intelligendum est? Duobus modis tentatio in Scripturis solet intelligi. Vna est, quae per Deum fit, probationis causa: ut iustificetur homo, & coronetur. de qua & dicitur: Tentat uos Dominus, de qua & dicitur: Tentat uos Dominus, ut sciat si diligatis eum: hoc est, ut scire uos faciat. Alia est, de qua Iacobus dicit: Deus neminem tentat. qua peccato implicatur,

plicatur, de qua Apostolus dicit: Ne forte tentauerit uos is qui tētat. Igitur Abraham à Deo tentatus est, ut probaretur, iustificaretur, coronaretur, & ut eius obediētia tali probata examine posteris innotesceret. In questionibus in Genesin.

¶ Quod diabolus affligat Ecclesiā, Beda monet: Et ipse aduersarius antiquus acioribus tentationum flagris fatigat eos, quos sibi fortes fide & actione repugnare contuetur: aut quos uel inertes in fine, uel prorsus infideles siue apostatas uidet: hos quasi propter possidere contentus, nullis sēpē, uel certioribus irā, superbīā, fornicationis & inuidiā, cāterarūque talium passionum tentamentis infestat. Libro 4 in Samuelem, cap. 1. Et: Astutia & malicia diaboli, hostis antiqui, nobis agnita, proficiunt ad melam: quia quanto ea certius exploramus, 20 tanto cautius declinamus. In Thobiam.

Aponius: Diabolus persequitur sanctos, & diuersis dilacerat pēnis. Libro 2 in Cant.

Albinus ait: Parua ciuitas, & uiri in ea pauci, ad comparationem totius mundi Ecclesia est. Aduersus eam sēpē confurgit rex magnus diabolus: non quod magnus sit, sed quod magnum se esse iactitet, & circumdat eam obsidione, siue persecutione, siue alio angustiarum genere: & inuenit in ea uirum 30 pauperem, & sapiētem, Dominum nostrum Christum, qui pro nobis factus est pauper, & liberat urbem in sapientia sua. In 9. caput Ecclesiastæ.

De falsis fratribus, ait Albinus: Non est tempus in hoc seculo, quo Ecclesia Christi persecutionē non patiatur à falsis fratribus. In expositione Cantici graduum.

Qui persecutionem patiantur, Aponius exponit: Si quis in Christi uineam uenerit, 40 & in ea sanissimis sermonibus & uitæ sanctæ exemplo culturā impenderit, hunc persecuntur, contra hunc pugnant huius gentis homines: & inflammante diabolo, acutissimis contra eum uerborum iaculis concitantur ad pugnam. libro 2 in Cant.

Quomodo tententur homines, exponit Beda: Non solum, inquit Helius, uisionibus horrendis terret Deus hominum animas, ut corrigat delinquentes: uerum etiam infirmi 50 corporis eos discutit, ut emendet. libro 3 in Iob, cap. 2. Et: Multis modis ac diuersis alijs inenarrabilib. iudicijs suis Deus flagellat & corripit genus humanum, sicut etiam Aegyptios, quos fulminibus & grandine deuastauit: & generaliter alijs rebus frequentat hominum castigationem, hostili humiliat incurfu, terrarum motu uastat, hiatiūque deuorat atque consumit, turbinibus perdit, ruinis opprimit, naufragijsque demer-

gitalijs quoque plagis innumeris uerberat, siue lentis infirmitatibus, siue acutis languoribus atque aere corrupto. lib. 3 in Iob, cap. 7.

Ad Deum confugiendum. Beda: Audiens Ecclesia flatibus tentationum se esse probandam, nequaquam dilecti sui prouisioni ac dispositioni contradicit: sed potius ne superetur aduersis, ne uel prosperis corrumpatur, eius in omnibus querit auxilium, qui producit uentos de thesauris suis. libro 4 in Cantica canticorum, cap. 4. Et: Singulæ nostræ domus quotidie uel immundorum spirituum, uel improborum hominum, uel ipsa suę mentis aut carnis inquietudine pulsantur: & quantum proprijs uiribus fidunt, inclinantur: quantum uero inuidissimè illi petra adherent, labefactari nequeunt. In Lucam lib. 2. cap. 6. Item: Verum inter huiusmodi procellas ad illum necesse est gubernatorem curramus, illum seduli excitemus, qui non seruiat, sed imperet uēris. Mox tempestates compescet, refundet tranquillitatem, portum salutis indulgebis. lib. 3 in Lucam, cap. 8.

Patiendum esse, Beda monet: Quadraginta dies & noctes, quibus diabolus Christum tentat, totum huius seculi tempus insinuat, quibus membra eius, uidelicet sanctam Ecclesiam, tentare non desistit. Baptizatus expellitur à spiritu in desertum, & tentatur à satana, ut exemplum uitę suis fidelibus præbeat, qui post acceptam in baptismo remissionem peccatorum, non solum ad exercenda opera uirtutum, uerum etiam ad tolerandam propter iusticiam, persecutionem, sint accingendi. Tentatur solitarius à diabolo, ut nobis insinuet, quod omnes qui pie uolunt uiuere in Christo, persecutionem patiuntur, & quod per multas tribulationes oporteat nos intrare in regnum Dei. Tentatur quadraginta diebus & quadraginta noctibus, ut indicet, quod quamdiu hic uiuentes Domino seruiamus, siue prospera blandiantur, seu nos aduersa feriant, semper ambulantes in lege Domini adsit toto orbe aduersarius, qui iter nostrum tentando impedire non cessat. lib. 1 in Marcum, cap. 1. Item: Christus uoluit deferi, uoluit prodi, uoluit ab apostolo suo tradi: ut tu à socio desertus, moderatè feras tuū errasse iudicium, perijse beneficium. libro 1 in Marcum, cap. 3. Et: Crux à cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem baiulamus, cum aut per abstinentiam carnē afficimus, aut per compassionem proximi necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Sciendum uerò est, quod sunt nonnulli qui carnis abstinentiam non pro Deo, sed pro inani gloria exhibent: & sunt plerique, qui compa-

m passio-

paffionem proximo non spiritualiter, sed carnaliter impendunt, ut ei non ad uirtutē, sed quasi miserando ad culpas faueant. Hi itaque crucem quidem uidentur ferre, sed Dominum non fequuntur. Libro quarto in Lucam, cap. 14.

Non murmurandum. Albinus: Sciamus esse nobis mandatum, non solum contra Christum nihil temerē loquendum: uerum etiam in arcanis cordis, quamuis uarijs coartamur tribulationibus, nihil blasphemum, nihil impium sentiendum esse. In 10. cap. Ecclesiastæ.

Pugnandum esse, Beda ait: Manifestum quidem est, maiora tentationum obstacula maiore uirtutum nisu debere transcendī: quod tunc ritē perficitur, cum armatus contra hostem humilis auditor spiritualis, per omnia sequitur exempla præceptoris. Lib. 2 in Samuelem, cap. 8.

Albinus inquit: Quodd si princeps mundi istius, & rector tenebrarum harum, & operans in filiis diffidentis, in cor nostrum ascēderit, & animus malæ cogitationis uulnus acceperit, non debemus locum ultro tribuerē: sed pugnare contra cogitationem pessimam, & liberari à peccato maximo, ne scilicet cogitationem opere compleamus. Quia aliud est cogitatione peccare, aliud opere. In 10 cap. Ecclesiastæ.

¶ Consolationes in cruce etiam doctores exponunt, ut Beda: Præsentibus tribulationibus filiorum suorum Ecclesia dura & impia uidetur, quoniam non ingemiscit & plāgit angustias, interitumque natorum. In cuius figura sancta mater Machabæorum super filiorum cruciatibus exultabat. Videbat quippe in spiritu, sicut & hæc sancta mater Ecclesia per fidem quotidie contemplantur, quantam gloriam in æternum pariānt pœnæ præsentēs, professione ueritatis exceptę. Libro tertio in Iob, cap. 8. Item: Sancti cum exterius opprimuntur aduersis, spe certa salutis in corde dilatantur, scientes se ab illo exaudiri clamantes, cuius se uerba iubentis audire meminerunt. Hinc etenim Propheta ait: Cum inuocarem, exaudisti me Deus. In Prouerbia Salomonis lib. 1. cap. 1. Et: Sancta Ecclesia non erubescit crucem Christi, sed & ipsa gaudet in contumelijs & paffionibus pro Christo, uexillumque crucis ipsius gestare solet in facie. Libro tertio cap. 4. in Cantica canticorum. Item: Potest hic Psalmus tertius legi totus in uoce Ecclesiæ, quæ inter sæuiētes procellas tribulationum loquatur ad Dominum Deum suum: ostendendo quodd non debeat deficere in tribulationibus, cum & ad glorificationem suam augendā sibi datæ sint, & ipsum habeat consolatorem & adiutorem

suum, qui ipsam ab omni angustia sua liberabit, intendēs membra sua hortari per hoc, ut constantē in tribulationibus patientiam habeant. Quasi dicat: Domine, propter quid ubiq; terrarū multiplicati sunt, qui tribulant me? Non ne ad magnū perfectionis meæ cumulum, hoc tua permissione factum est: ne re est. Quapropter non deberent me deterre. In 3 Psalmum. Et: Si minutissima animalia, & quæ quolibet per ea feruntur uolantia, Deus obliuisci non potest: uos qui ad imaginem facti estis creatoris, nō debetis terri ab ijs qui occidunt corpus: quia qui irrationabilia gubernat, rationabilia curare nō desinit. Quærat aliquis fortasse, quomodo dicat Apostolus: Nunquid de bobus cura est Deo? cum utiq; bos passere preciosior existat? Sed aliud cura, aliud uerō est scientia. Capillos numeratos esse, immensam Dei erga homines ostendit prouidentiam, & ineffabilem signat affectum: quodd nil nostrum Deum lateat, & parua etiam ociosa; diuina eius scientiam non fugiant. Libro quarto in Lucam, cap. 12. Item: Nonnunquam Ecclesia tantis gentilium pressuris non solum afflicta, sed & fœdata est, ut si fieri posset, redemptor ipsius eam prorsus deseruisse ad tēptum uideretur. unde est illa uox eius: Ut quid Domine recessisti longē? Verum ille non obliuiscitur orationem pauperum, neq; auertit faciem suam à sperantibus in se, quin potius & certantes cum hostibus ut uincant adiuvat, & uictores in æternum coronat. Est ad horam differre uideatur auxilium tribulatis impendere, nihilominus eos ne in tribulationibus deficiant, suæ respectu pietatis corroborat: & aliquando etiam manifesto adiutorio uictis aduersitatibus, quasi calcatis sedatisque fluctuum uoluminibus liberat. libro 2 in Marcum, cap. 6. Et: Cum propter Christum ducimur ad iudices, noluntatem tantum nostram pro Christo debemus offerre. Cæterum ipse Christus, qui in nobis habitat, loquitur, & Spiritus sancti gratia in respondendo ministratur. Libro 4 in Marcum, capite 13. Item: Aduersa pro Christo patimur, imò ipsam mortem non timeamus obire. Qui enim minante mortem persecutore, si non negauerit Christum, magis eligit ad tempus saluare animam suam, negando proculdubio æternæ perditioni præparat. Qui hic perdiderit, illic uiuificabit: qui propter Christum morti tradiderit, tota die æstians eam ut ouem occisionis, exurgente tunc & adiuvante Christo, liberam eam inueniet propter nomen Christi. Libro quinto in Lucam, cap. 17.

Albinus: Hic tribulantur iusti, ibi uerō in requie beatitudinis gloriabuntur, & consolabuntur, persecutionem pro Christi nomine

mine patientes. In 7 Psalmū pœnitentialem. Carolus Magnus inquit: Non diu permit-
tit Dominus flagellari iustos ab impijs, ne
in desperationis labē corruant diutinis ad-
dicti flagellis: sed si ad tempus ad probatio-
nem quibusdam eos aduersis macerat, secū-
dis eos denuō diuturnitate temporis inter-
rupta subleuat, qualiter eorum innocentia
inconuulsa permaneat. Libro 2 de Imagini-
bus, cap. 7.

¶ Dignitas crucis declaratur ab Aponio:
Inter tot uenenosas spinas Ecclesia incolit
mundum, quot dogmate gentilium uel hæ-
reticorum uario & diuerso ritu pro defensio-
ne patris sui, prouocabula hominum mor-
tuum impugnat Ecclesiam. Sed quæ Chri-
sti præsentia agitur, ne ocio torpescat contra
hostes armari, impugnari quidem permittit-
tur, ut post pugna eius fortitudo appareat:
impugnata uerō nequaquam permittitur su-
perari. Nam quomodo in toto mundo fulge-
ret, nisi in magnis conflictibus pro Christi
nomine cum persecutoribus decertasset, &
diabolum in martyribus moriendo uicisset?
Libro 3 in Cantica canticorum.

De fine inquit Damascenus, libro 2 de Or-
thodoxa fide, capite uigesimo nono. Nam si-
ne frequenter iustum incidere in calamita-
tes, ut uirtutem quæ in illo latebat, alijs aper-
tā manifestam quæ faciat: ut in Iob. Aliquam
do finit quippiam absurdum fieri, ut per o-
perationem quæ absurda uideretur, magnum
aliquid & admirabile dirigat & operetur: ut
per crucem salutem hominum. Et alio eti-
am modo finit sanctum malè affici, ut ex re-
flecta conscientia non excidat, aut ex indulta
uirtute gratiæ in superbiam non extolla-
tur: ut in Paulo. Interdum deseritur quis
in malis, ad uitam aliorum in melius com-
mutandam, ut alij uidentes quòd apud il-
lum est, emendentur: ut in Lazaro & di-
nite.

Beda: In frigore tentationum maximè hu-
milis & discitur, & probatur. Libro 2 in
Samuelem, capite octauo. Et: In his exami-
nationibus iusti iudicii Dei alij puniuntur,
alij corriguntur, alij probantur: sicut etiam &
hic beatus uir Iob. Libro 1 in Iob, cap. 12.

Item: Hoc loco duos quosdam correptionū
gradus Heliu diligenter enarrat, & dicit quòd
eruditio diuina uel castigatio circa hominē
& in noctis uisionibus fiat. Item quæ in lectu
lo contabescere faciat hominem, donec ad
uitæ huius extrema perueniat: & cum ab
aliquo sancto pro eo fuerit interuentum, ut
fecit Esaias pro Ezechia rege, ut restituere-
tur pristinae sanitati. & ait in subsequenti-
bus, quòd tribus uicibus hæc Deus circa ho-
mines operetur: id est, euidenter & probabi-
liter confirmatio modo, uel propter trini

numeri perfectionem, uel propter trium re-
stium ueritatē. quo genere etiam patiētiam
Dei, clementiam quæ significat, quæ non sta-
tim, sed per partes & per uices castiget & ar-
guat delinquentem: quia per has uices qui-
bus dissimulat, ne statim puniat peccatores,
conuersionem eorum & locum conferendę
remissionis expectat. Tres ergo has uices
non irrationabili sermone distinxit, per
10 quas nunc uisionibus terribilium somnio-
rum animam hominis erudit Deus, nunc
ægotationibus acerbissimarum infirmita-
tum carnem afficit, nunc mentem etiam ui-
sitatione consolationis illuminat. Libro ter-
tio in Iob, cap. 2. Et: Mala secundum ui-
sum hominum quæcunque Christus faciet,
id est fieri permittet à diabolo in suis, ad i-
psorum prosperitatem fient. Licet enim ui-
deatur nocuisse Petro, quòd Dominum ne-
gauit: multum tamen profuit, cum ipse cor-
rectus qualiter aliorum fragilitati deberet
misereri, in seipso didicit. In 1 Psalmum. Itē:
Dominus Iesus Christus nefariū scelus pro-
ditoris ita in suæ misericordiæ atq; prouidē-
tiæ ordinem conuertit, ut quod ille ad per-
niciem unius hominis peruersa mente face-
ret, hoc ipse ad salutem omnium prouida gu-
bernatione conuerteret. In 7 Psalmum. Et:
Temporalia flagella Deus ad custodiam san-
ctitatis in præsentiam concedit perfectis, &
ad exemplum iusti iudicii sui. Qui enim nō
parcit hic dilectis filiis, multo minus parceret
in futuro seruis fugitiuis. Ibidē: Item: Quid
agitur in tanta perlecutione malorum, & tri-
bulatione bonorum, quando scilicet ipsi bo-
ni flagellantur, atq; omnibus modis angus-
tiantur, quàm ut mortalia corpora eorum
uelut esca bestiis terræ proijciantur, ani-
mæ eorum in apothecas æternæ beatitu-
dinis recondantur? In 8 Psalmum. Et:
Flagella tua erunt custodia sanitatis meæ.
Semper enim persecutio malorum, salus est
bonorū. Vnde dictum est: Impius uiuit pio.
Quod enim fornax facit auro uel paleæ,
quod lima ferro: hoc impius facit pio.
Nam sicut palea incineratur, aurum uerò
purgatur: sic in persecutione iustus fit ius-
tior, & sordidus sordidior. In 7 Psalmum.
Item: Deus infert supplicium malis, non ex
sua ira, sed ex eorum propria nequicia, ita
ut quæ fuerunt blandimenta homini peccā-
ti, sint instrumenta Deo punienti. In 7 Psal.
Et: Sicut in torcularibus pressæ uinæ durissi-
mis gigartibus comminutis, folliibusq; uacua-
tis dulcissima uina profundunt: sic in Eccle-
sia, de obstinatis morib. tumidaq; superbia,
pressura pœnitentię lachrymæ salubriter ex-
primuntur. Ecclesia ergo prisca temporis,
in qua reuera torcular est quidem corpo-
rum, sed fructus salutaris animarum. In 8
m 2 Psal.

Psalmum. Itē: Ille in toto corde Deum laudat, qui intelligit gaudendum esse in tribulationibus: quia scit, quod omnis pœna præsens uel ad hoc datur, ut exerceat conuersos iam ad purgationem, aut admoneat nō conuersos ad conuersionem, aut nolentes conuerti præparet ad æternam damnationem.

In 9 Psal. Et: Deus exhibet paterna flagella etiam filiis, quos recipit in exemplum iudicij, scilicet ut per hoc intelligamus quid futurum sit de seruis fugitiuis. In 24. Psalmū. Item: Sicut argentum examinatum, fustum non dissilit, sed in longum & in latum crescit: ita qui perfectē tribulationum igne pro fide recocti sunt, tamen ab inimicis non dissiliūt: id est in charitate nō deficiunt, sed charitas eorum in latum extēditur: quia etiā usq; ad inimicos porrigitur, in longum etiam per perseuerantiam ducitur. In 65. Psal.

Et: Malum tribus modis parit profectum, his dūtaxat qui timent Dominū. Vnus quippe modus est, cum Deus aliquos dissolutos, & ad cuncta boni operis studia negligentes uidens, permiserit eos cadere in aliquod crimen uel periculum grande, ut ex hoc humiliati & afflicti, cogantur eum pro necessitatibus suis inuocare. Hoc modo, taliq; malo plures compulsi ad Dominum sunt cōuersi. De qua compulsionē & in Euangelio legitur: Compelle intrare. Alter modus est, cū in tribulatione uel tentatione aliqui tanquā aurū in fornace probati, exinde præmiū cœleste adipisci meruerunt: iuxta illud, Beatus uir qui suffert tentationē. In hoc persecutor omnis, nolit uelit, bonorū profectib. seruit: quod nimirum in B. Iob satis declaratur. Nam quanto magis eum nequissimus hostis tentando supplantare studuit, tanto meliorem licet inuitus fecit. Tertius, cum peruersorum studia in contrarium uertentes, ea contēione & æmulatione fecerimus bona, qua illi facere student mala. Quo uidelicet argumento Dominū in Euangelio legimus uti, cum parabolam protulit de homine uillicum habente: qui agnoscens se à uillicatione deiiciendum, prouidit per fraudem, quæ sibi profutura forent post deiectionem. Hāc itaq; parabolam nō ideo Dominus retulit, ut quenquā incitaret ad fraudem faciendā: sed ut nos doceret ita prudentes esse in bonis, sicut ille uillicus fuit in malis: bene uidelicet dispensando omnia, quæ à Deo nobis conceduntur in hoc mundo. In 51. Psalm. Item: Quinque sunt differentiæ causarum, pro quibus in hac uita molestijs corporalib. affligimur. Aut enim ad merita augenda per patientiam iusti corporis infirmitate grauamur: aut ad custodiam uirtutum perceptarum: aut ad intelligenda & corrigenda peccata nostra: aut ad gloriam Dei saluantis si-

ue per seipsum, siue per famulos suos: aut ad inchoationem damnationis æternæ, quod reprobis est proprium. In Marcum lib. 1. cap. 2. & homilia Dominice 19. Trinitatis. Et: Aduersitas circumspēctū semper reddit, & cautum. Quod Christus regnum fugit, & crucifixoribus suis se sponte obtulit, euidenti nos informat exemplo, ut parati simus ad aduersa seculi toleranda, cauti ad blandimenta, cum fortē arriuerint, declinanda: & ne nos prospera mundi, si affluant, emolliendo decipiant, crebris à Domino precibus imploremus. In Marcum libro secundo, capite 6. Item: Igne tribulationis patientia fidelium, ut perfectum opus habere possit, exercetur. Omnis fidelis, qui æterni uermem tormenti cauere uult, igne uel gratiæ spiritualis, uel incurrentium deforis tribulationum debet castigari, ut dignū Deo sacrificium fieri possit. Igne saliri, est tentationibus exerceri, proximis nobis ac dilectis ob Christi amorem negare. Libro 3 in Marcum, cap. nono. Et: Utile sanctis est, tentationum flammis examinari, ut uel tentati quā fortes fuerint appareant, uel cognita per tentationes sua infirmitate fortiores discant: & sic cum probati fuerint, accipiant & ipsi coronam uitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Lib. 6 in Lucam, cap. 22.

Aponius: Cum ergo ad multas infirmitates à diabolo inflictas, sanandas, multas à Deo correptiones patienter pertulerit anima, uel diuersas pro eius nomine illatas gaudens sustinuerit passionēs, fasciculus myrrhæ efficitur ei Christus, ad omnes uitiorum morbos de eius pectore expellendos. Lib. 3 in Cantica cant.

Albinus: Deus non delectatur pœnis nostris, sed confessionem quærit erroris. In 4 Psal. pœnitentialem. Et: Sanat ad pœnitentiam prouocās, occidit iuxta illum sensum: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ. In tertium cap. Ecclesiastæ. Item: Plangendum est in præsentiariū, ut in futuro seculo spirituali saltatione gaudeamus. Ibidem. Et: Dei in occulto patientia est, tribulari nunc sanctos, ut recipiant mala in uita sua, & peccatores non uisitare pro scelere suo in hoc seculo præsenti, ut & illis possit æterna bona restituere, & his mala æterna inferre: sicut de Lazaro & de diuitē legitur. In 7 cap. Ecclesiastæ. Item, Inter omnia tentamentorum genera Ecclesia proficit: laborat, non mergitur: Christum expectat, quando per eum ad portum perueniat tranquillitatis. Libro tertio in Ioannem, capite sexto.

De differentia tribulationū inquit Beda: Hoc loco differentiā puto esse tribulationū inter illud quod dixit, Pes cōculcet: & illud quod

quod ait, Et bestiae agri conterant: ut hoc sit contritio bestiarum, quasi asperi, truces, saevi persecutores, & immanitate morum crudelitati similes bestiarum, Christum constrictos usque ad atrocitatem mortis affligunt. Pedis uero conculcatio sit huiusmodi tribulatio, quando opprobrijs & nimio contemptu iniquorum sancti usquequaque humiliantur, uelut quadam conculcatione prorit. Libro tertio in Iob, capite octauo. Item: Prior pro nobis, & de nostro, uoluit Christus capi, teneri, flagellari & caedi, ut exemplum nobis daret uiuendi. De me enim sibi infirmitas, de illo mihi fortitudo: de me sibi ignominia, de illo mihi gloria: de me sibi mors, de illo mihi uita: de me sibi humiliatio, de illo mihi exaltatio. In sexagesimo Psalmo. Et: Ecclesia pro se patitur, at Dominus pro Ecclesia. Libro quarto in Marcum, capite decimo quarto.

De poenis, inquit Albinus. Sed quoniam seruat in finem iudicium & in consummationem mundi, quando in maturas segetes messorum uenire iussurus est, ut separetur triticum, & in horreum coelestis regni condatur, lolium autem eterno tradatur incendio: ideo nunc expectat & differt sententiam, donec in fine mundi iniqui puniantur, & iusti coronam recipiant iusticiae. In quintum capitulum Ecclesiasticae.

Insultatores punientur. Beda: Qui sanctis hic certantibus insultant, eis illic coronae aeterna damnatione plecentur. Libro 3 in Lucam, cap. 17.

De fuga Christi, inquit Beda: Christus exemplum dedit suis, si in una ciuitate persecutionem paterentur, in alteram fugiendi. Denique Paulus exemplo simul & praeepto Domini edoctus fugit ex Damasco, ubi in multis apperebatur prauorum: sed inde digressus innumeros alibi, qui se ad pietatem sequerentur, populos inuenit. lib. 1 in Marcum, cap. 2.

DE MIRACULIS.

Vnde sint. Beda: Benignus & clemens Dominus ac magister, non inuidet seruicis atque discipulis uirtutes suas: & si cui ipse curauerat omnem languorem & omnem infirmitatem, Apostolis quoque suis dedit potestatem, ut curarent omnem infirmitatem & omnem languorem. Sed multa distantia est inter habere & tribuere, donare & accipere. Iste quodcumque agit, potestate Domini agit: illi si quid faciunt, imbecillitatem suam & uirtutem Domini confitentur, dicentes ut Petrus, In nomine Christi Iesu Nazareni surge & ambula. Libro 2 in Marcum, capite 6. Et uirtutem spiritus signa miraculorum dicit: Libro 2 in Lucam, capite 4.

De fine, inquit Beda: Ad hoc fiebant si-

gna, quae uel ipse Dominus in assumpto homine faciebat, uel discipulis facere dedit: ut per haec Euangelio regni Dei quod praedicabatur, certius crederetur. Dum hi qui coelestia terrigenis gaudia futura promittebant, coelestia in terris ac diuina opera monstrabant. Verum discipuli, ut puri homines, donante Domino cuncta gerebant. At Dominus ipse singularis uirtute potentiae & sanitates ac miracula operabatur: & quae a patre audiebat, loquebatur in mundo. Libro 1 in Marcum, cap. 1.

De fine corporalium sanationum, Beda ait: Surge & ambula. Fit carnale signum, ut probetur spirituale. Libro 1 in Marcum, cap. 2. Et: Discumbente ad nuptias Domino, uinum defecit, ut uino meliore per ipsum mirabili ordine facto, manifestaretur gloria in homine Dei, & credentium in eum fides aucta proficeret. Libro 1 in Ioannem, capite primo. Item: Dominum cum Christo fuisse, & miraculis Nicodemus intellexit. Lib. 1 in Ioannem, cap. 3.

Quare iam non fiant miracula, Beda ait: Nunquid quia ista signa non facimus, minime credimus? Sed haec necessaria in exordio Ecclesiae fuerunt. Libro 4 in Marcum, capite 16.

DE TRADITIONIBVS

humanis.

De differentia praceptorum & Adia phororum, inquit Beda: Sunt uirtutes quae semper obnixaeque tenendae sunt, quae pro tempore locoque prouida sunt discretionem mutandae. Quis enim nesciat uiscera misericordiae benignitatem, humilitatem, patientiam, modestiam, castitatem, fidem, spem, charitatem, & his similia sine ulla temporum intercapedine, fidelibus esse seruanda? At uero famem, sitim, uigilias, nuditatem, lectionem, psalmodiam, orationem, laborem operandi, doctrinam, silentium, & caetera huiusmodi si quis semper exequenda putauerit, non modo se horum fructu priuabit: sed & notam indiscretae obstinationis, imò stulticiae peruicacis incurret. Libro sexto in Lucam, capite 22.

De imaginibus recte inquit Carolus Magnus: Imagines uero omni sui cultura & adoratione seclusa, utrum in basilicis propter memoriam rerum gestarum & ornamentum sint, an etiam non sint, nullum fidei catholicae adferre poterunt praedictum: quippe cum ad peragenda nostrae salutis mysteria nullum penitus officium habere noiscantur. Libro secundo de Imaginum cultu, cap. 21.

De uita actiua & contemplatiua, Beda scribit: Propter Rachel, & non propter Liam seruitur, Quis enim actualement uitam

propter semetipsam expetierit? sed tamen nocte supposita expertus est fecunditatem eius. Actualis enim uita per exempla atq; doctrinam multos generat filios: cum autem unicuiq; subdecalbationis gratia, constituto per septem mandata legis, quæ sunt dilectio proximi, tolerantia laboris, adhæserit in uarijs tentationibus, uelut in nocte Lia inopinata coniungitur, & hanc sustinet, ut ad illam perueniat, acceptis alijs septem præceptis, quasi seruiens alijs septem annis, ut sit pauper spiritu, mitis, lugens, esuriens, sitiensq; iusticiam, misericors, mundo corde, pacificus. Vellet enim homo, si fieri posset, sine ulla laboris tolerantia statim ad pulchræ contemplationis delicias peruenire. In uigesimalum nonum caput Genesis. Item: Hic actiue & contemplatiue perfectionis intruere distantiam. Ecce enim arca Domini, quæ uix una die qua uenerat, in agro Iosue Bethsamitis perseverare potuit: & non solum Gabaa, id est arcem Bethsames ascendere, sed ne ipsas quidem eius ualebat planè portas intrare. Perueniens autem in Cariathiarim, & collem illius illata, uicesimum usque ibidem (multiplicatis uirtutum diebus) permansit ad annum: quia cœlestis uitæ contemplatio degentibus in carne sanctis, uix ad momentum potest delibari. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Vita autem actiua multo prolixiore & temporum spacio, & cooperantium consortio fratrum ualet indefessa celebrari: aded ut legis in ea Decalogus, per Euangelij gratiam geminatus, uel certo corpore & mente consummatus, quasi uicesimus iam manentis secum arcæ annus proficientibus bonorum meritis proberetur impleri. Libro primo in Samuelem, cap. 12. Et: Animæ fidelium castæ in duarum conuersatione uitarum, actiue scilicet & contemplatiue, Christo adhærent. Libro 4 in Samuelem, cap. 6.

DE VOTIS.

Albinus: Melius est non promittere, quam promissa non facere: quia displicent Deo uota infidelium, qui non implent quod promittunt Deo. Deus uerax est & ueritas, eosque amat qui ueritatis opera faciunt: consideret homo quid Deo uouerit, an implere possit quæ uouere cogitat. In 5 caput Ecclesiastæ.

De fermento Phariseorum inquit Beda: Fermentum Phariseorum est, decreta legis diuinæ traditionibus hominum postponere: uel certè legem uerbis prædicare, factis impugnare. In Marcum libro secundo, capite octauo.

DE SCANDALO.

DE appellatione Beda inquit: Scandalum quippe sermo Græcus est, quod nos offendiculum uel ruinam impacti pedis dicere possumus. Quidam scandalum Græcè, Latine scrupulum dicunt. Ille ergo scandalizat fratrem, qui ei dicto, facto uel minus recto occasionem ruinæ dederit. In Marcum lib. 3. cap. 9.

De dato, Beda inquit: Apostoli disputantes inter se, quis esset illorum maior, uidebantur inuicem de dignitate contendere. Et si in hoc uitio permansissent, poterant eos quos ad fidem uocabant, per suum scandalum perdere, dum Apostolos uideret inter se de honore pugnare. Et reuera melius est innoxium poena, quam uis atrocissima, temporalis tamen uitam finire corporeā: quam lædendo fratrem mortem animæ mereri perpetuam. Rectè autem, qui scandalizari potest, pusillus appellatur. Qui enim magnus est, quæcūq; uiderit, quæcūq; passus fuerit, non declinat à fide. Qui autem pusillus est animo, & paruus, occasiones quærit quomodo scandalizetur. Propterea deniq; oportet nos maximè cōsulare ijs qui parui sunt in fide, ne occasione nostri offendantur, & recedat à fide, ac decidant à salute. Notandum sanè, quod in nostro bono opere, aliquando cauendum est scandalum proximi, aliquando uerò pro nihilo contemnendum. In quantum enim sine peccato possumus, uitare proximorum scandalum debemus. Si autem de ueritate scandalum oritur, utilius permittitur scandalum nasci, quam ueritas relinquatur. Qui ad sanctitatis speciem deductus, uel uerbo cæteros destruit, uel exēplo melius profectò erat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta cōstringerent, quam sacra officia in culpa cæteris imitabilem demonstrarent. Quia nimirum si solus caderet, utcūq; hunc tolerabilior infemi poena cruciaret. Deinde Christus admonet nos, quantum cauere debeamus eos qui scandalizare nos, id est, uerbo uel exemplo suo ad ruinam peccati propellere certant. Necessarius amicus, si nos lædere in causa animæ uoluerit, excludendus est à nostra societate, ne si cum perdito in hac uita partē habere uoluerimus, simul in futura cū illo pereamus. Lib. 3 in Marcū, cap. 9. Et: Impossibile est in hoc mundo, erroribus ærūnisq; plenissimo scandala sepiusimè non uenire: sed uel illi, qui quod impossibile est, non uenire suo uitio facit, ut per se ueniat. Qui recta loquentem uituperat, scandalum profectò, id est offendiculum & ruinam auditoribus præbet infirmis, maxime si & Phariseis legis uideatur habere scientiam. Quem increpans Apostolus, ait: Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est. Quo ordine scanda-

Animam non mori, Beda docet: Anima non potest mori, sed cum exit de corpore, cito moritur corpus: & antequam exeat de corpore, magnum sustinet pauorem: quia uidet ante se Michaellem, qui expectat eam, & propter misera agmina timet exire. Væ illis animabus, quas diabolus suscipit, & ligat sub laqueo: quia non possunt de eius laqueo euadere, non per eleemosynas & orationes fidelium. In Sermone ad populum, tomo septimo.

DE RESURRECTIONE
mortuorum.

DE uocabulis inquit Beda: Mos Christianus obtinuit, ut mortui, qui resurrexuri esse non dubitantur, dormientes uocentur. In Marcum lib. 2. cap. 5.

Quoddam resurrexuri simus, docet Damasce nus libro quarto de Orthodoxa fide, cap. 28. Resurgemus ergo, animabus iterum coniunctis corporibus, incorruptilibus factis, & exutis corruptionem: & representabimur terribili tribunali Christi. Item: Credimus autem & resurrectionem mortuorum. Erit enim reuera resurrectio mortuorum. Resurrectionem autem dicentes, corporum intelligimus resurrectionem. Est enim resurrectio secunda, eius quod interijt statio. Nam animæ cum immortales sint, quomodo resurgent? Si quidem mortem definientes, dicimus esse separationem animæ à corpore. Resurrectio omnino erit, coniunctio rursus animæ & corporis: & secunda iterataque eius quod dissolutum fuerit, ieritque pessum, animalis restitutio. Ipsum igitur corpus quod corrumpitur & dissoluitur, idem resurget incorruptibile. Ibidem.

Et Beda: In Christi resurrectione atque clarificatione certitudo nobis data est, quod & resurgemus, & cōglorificabimur, si ipsum tantum Christum imitabimur. In quartum Psalmum. Item: Hæc præcipua uirtus fidei nostræ est, ut credamus eum non tantum mortuum esse, sed etiam resuscitatum: & ut speremus nos quoque resuscitandos per illū, unde dicit Apostolus: Si credideris in corde tuo, quia Christus est Dominus: & cōfessus fueris in ore tuo, quia Deus resuscitauit illū, saluus eris. In 101. Psal. Et: Perdidisset Christus fructum passionis, si non esset ueritas resurrectionis. In Lucam libro 6. capite 24. Item: Qui dum palpanda discipulis ossa carnemque præmonstrat, aperte statum ueræ resurrectionis quæ in se facta, & in nobis est futura, significat. Ibidem.

Albinus inquit: Quoddam si & dormierit unus, hoc est, si morte fuerit dissolutus, & secum Christum habuerit, calefactus citius reuiuiscit: & si aduersus hominem robustior in expugnando diabolus extiterit, stabit homo,

stabit & Christus pro homine suo, pro sodali suo. Homines donec uiuunt, possunt fieri iusti: post mortem uero nulla boni operis occasio eis datur. In 9. caput Ecclesiastæ. Et: Spera te resurrexurum, & te futurum omni modo sine peccato: quoniam ille surrexit, qui primus fuit sine peccato. In 6. Psal. penitentialē. Itē: Arca Christi, Ecclesia est Christi: resurrectio præcessit in capite, quæ secuta erit in membris, ut fiat quod ipsa finitas ait: Volo pater, ut ubi ego sum, & isti sint mecum. Et paulo post: Sicut Christus surrexit in gloria, ita & sancti cum Christo surrexuri sunt in gloria. In expositione Cantici graduum.

Carolus Magnus inquit: Carnis quoque resurrectionem credere & fateri Christianorum est: non credere uero, Sadducæorum est. Libro 3. de Imaginibus, capite 6. Et: Sanctis ergo corporibus honorem impendere, magnum est huiusmodi emolumentum: quo præsertim & illi in cœlestibus sedibus cum Christo uiuere, & eorum ossa quandoque resurrectura creduntur. Lib. 3. de Imaginibus, cap. 24.

Duas resurrectiones ponit Beda, dicens: Duæ sunt resurrectiones, altera prima, altera secunda. Prima est in præsentem, quando aliquis à morte uitiorum per penitentiam in anima resurgit. Secunda erit in die iudicii, quando boni per immutabilitatem & impalsibilitatem carnis, ita in carne resurgunt, ut nec in ipsa carne aliquid pati possint. Hanc autem secundam resurrectionem nullus habebit, nisi qui primam habuerit. Necesse enim est, ut qui expertus fuerit primæ, expertus sit & secundæ. In 1. Psal.

Albinus ait: Per duas naturas in uno filio Dei, duas fecit Deus pater resurrectiones humani generis: id est, animarum & corporum. Lib. 3. de Trinitate, cap. 18. Et: Nunc animarum in Ecclesia fit resurrectio, quando per gratiam Dei uiuificantur, resurgunt à morte iniquitatis. Et hæc est prima resurrectio: quam qui habent, in secunda, quæ est corporum, feliciter resurgent in uitam æternam. Ibidem. Et: Resurgent nunc in mente, per uerbum Dei, filium Dei: resurgent tunc in carne, per uerbum Dei, carnem factum filium hominis. Animas ergo nunc suscitatus per uerbum, filium Dei, ut uiuant in Christo. Corpora suscitatus Deus in fine seculi, per eundem filium hominis, ut æternaliter uiuant cum Christo. Ibidem.

Vnde fit resurrectio. Albinus: Custodia matutina est Christus, qui resurrexit, in quo omnes resurrexuri sumus. Ideo ex illa resurrectionis suæ uigilia usque ad noctem, id est finem mundi, omnes sancti sperent in Domino, & hæc spes inde certissima est: Quia apud Dominum misericordia est, & copiosa

copiosa apud eum redemptio. Per illum itaq; redempti sumus, per illum resurrecti sumus. In expositione Cantici graduum, ¶ Quid resurget? Albinus: Usque ad terminum huius seculi nobis in hac spe uiuendū est, ut modò resurgamus in anima, & in nouissimo die resurgamus in corpore. Qui uerò à morte animæ modò resurgit per uerbū filij Dei, tunc feliciter resurget in carne, per uerbū Dei filium hominis. In expositione 6 Plal. penitentialis.

Carolus Magnus inquit: Resurrectionem carnis ita credimus, ut dicamus nos in eadem, in qua nunc sumus, ueritate membrorum esse reparandos: qualesq; semel post resurrectionem fuerimus effecti, perpetuò manifestos. Lib. 3 de Imaginibus, cap. 1.

¶ Quales resurrecturi simus, Beda ait: Qui in hac uita aduentum Domini expectat patienter tolerando flagella, & à præceptis eius non aberrauerit: ille tandem in resurrectione carnem suam, quæ non potest ei auferri & perturbari, recipiet ita clarificatā, ut neq; eam amplius amittere, neq; perturbari in ipsis possit. Impij licet resurgant, non tamen recipient carnem suam clarificatam, quia resurrectio eorum non erit eis ad gloriam, sed ad ignominiam. In primum Plal. Et Maioris potentiaæ futuri sunt sancti, cum à mortuis resurrexerint, quàm fuere cum car-

nibus adhuc infirmitate grauarentur. In Marcum lib. 2. cap. 6. Item: Capilli capitis uestri omnes numerati sunt. Derident intelligentia Ecclesiastica in hoc loco, qui carnis resurrectionem negant: quasi nos ipsam terrenam materiam, quæ discedente anima fit cadauer, ita resurrectione reparandam dicamus, ut ea quæ dilabuntur, & in alias atque alias aliarum rerum species formasque uertuntur, quamuis ad corpus redeant unde dilapsa sunt, ad easdem quoque corporis partes ubi fuerunt redire necesse sit. Alioquin si capillis capitis redit, quod tam crebra tonsura detraxit: si unguibus, quod toties dempsit exectio: immoderata & indecens cogitantibus, & ideo carnis resurrectionem non credentibus occurrit informositas. Sed quæ admodum si statua cuiuslibet solubilis metalli, aut igne liqueceret, aut contereretur in puluerem, aut confunderetur in massam, & eam uellet artifex rursus ex illius materie quantitate reparare: nihil interesset ad eius integritatem, quæ particula materie, cui membro statuæ redderetur, dum tamen totum ex quo constituta fuerit, resumeret: ita Deus mirabiliter atq; ineffabiliter, artifex de toto quo caro nostra constiterat, eam mirabili & ineffabili celeritate restituet: nec aliquid attinebit ad eius redintegrationem, utrum capilli ad capillos redeant, & ungues

ad ungues, an quicquid eorum perierat mutetur in carnem, & in partes alias corporis reuocetur, curante artificis providentia ne quid indecens fiat. Libro quarto in Lucam, capite duodecimo. Et: Quia non sicut Eurychius Constantinopolitanus episcopus scripsit, corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, uentis aereque subtilius. In illa enim resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentiaæ, sed palpabile per ueritatem naturæ. Neq; huic assertioni putetur Apostoli sermo repugnare: Quia caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. In Lucam lib. 6 cap. 24. Item: In die generalis resurrectionis humani generis, mortalis propago cessabit, mortalitas tota immortalitate mutabitur. In Ioanem lib. 1 cap. 1. Et: Transfiguratus Saluator non substantiam ueræ carnis amisit, sed gloriam futuræ uel suæ uel nostræ resurrectionis ostendit. Qui qualis tunc Apostolis apparuit, talis post iudicium cunctis apparebit electis. Nam in ipso tempore iudicandi, & bonis simul & malis in forma serui uidebitur, ut uidelicet impij quem spreuere, Iudæi quem negauere, milites quem crucifixere, Pilatus Herodesque quem iudicauere, queant agnoscere iudicē. In Marcum lib. 3. cap. 11.

¶ Omnes resurgemus. Beda: Ostenditur una cunctorum, bonorum scilicet malorumq; resurrectio mortalium: & hæc non iuxta fabulas Iudæorum mille annis ante iudicium, sed in ipso esse futura iudicio. Libro quarto in Lucam, cap. 11.

¶ Quando futura resurrectio. Beda: Finita sexta mundi ætate, reuelabitur absconditū sacramentum atq; promissum. In 5 cap. Geneseos. Item: Et nos post sex huius seculi ætates, in quibus pro Domino pati & laborare gaudemus, ac septimam sabbati animarum, quæ interim in alia uita geritur, octaua profectò ætate resurgemus. Libro 3 in Marcum, capite undecimo. Et: Nos in hac quidem sexta seculi ætate pro Domino pati, & uelut mūdo necesse est crucifigi: in septima uerò ætate, id est cum lethi quis debitum soluit, corpora quidem in tumulis, animas autem secreta in pace cum Domino manere, & post bona oportet opera quiescere, donec octaua tandem ueniente ætate, etiam corpora ipsa resurrectione glorificata, cum animabus simul incorruptionem æternæ hæreditatis accipiant. Lib. 4 in Marcum, cap. 15. & in Lucam lib. 6, cap. 23.

¶ Effectus. Beda: Signaculum imaginis Dei per fidem & baptismū gratia renouatur. Sed in resurrectione in totū omnimodis restaurabitur, quando sicut ipsum humani corporis lutum reparabitur: ita & anima cum eo pariter

pariter uestimento immortalitatis, uelut stola gloriæ uestietur, ut quemadmodum ipsa gloria in corruptione immortalitatis, id est Christus manet in æternum, ita & is qui ea indutus fuerit, gloriosus sine fine permaneat. Libro 3 in Iob, cap. 7.

Albinus inquit: Christus non est exaltatus nisi post mortem, ita nostra exaltatio nō est nisi post mortē: quia illius resurrectio nō fuit nisi antea moreretur, nec nostra erit resurrectio nisi antea moriamur. In expositione cantici graduum. Item: Resurgent & impij, unusquisque cum sua carne, ut cum diabolo & angelis eius puniantur. Vtrum sanē ipsi cum uitij & deformitatibus eorum corporum resurgant, quęcunque in eis uitiosa & deformia membra gestauerunt, inquirendo laborare quid opus est? Neque enim fatigare nos debet incerta eorum habitudine, uel pulchritudo. Hoc certissimē sciendum est, quia nemo nisi per indebitam misericordiam Dei liberabitur. Et nemo nisi per debitum iudicium damnabitur. Libro tertio de Trinitate, cap. 20.

De abortibus inquit Beda: Si conceptus moriuntur in utero, necesse est quia uiuunt: aut quicquid moritur, haud dubium quia resurget, & ita quod in membris fœtu de natura minus dederit, hoc in resurrectione integrum reparabitur. Lib. primo in Iob, cap. 3.

DE EXTREMO IUDICIO.

QUOD sit futurum iudicium, Beda docet: Duo aduentus Christi certissimi esse creduntur: alter præteritus, humilis & occultus, quādo in carne apparuit, quē Iudæi non crediderunt, & qui gentibus profuit: quia cæcitas ex parte facta est in Israel, ut plenitudo gētium intraret: alterum uerō manifestū aduentum in die iudicij expectāt ipsi Iudæi, sicut & nos, in quo etiā impij manifestē confitebuntur, Christum esse illum, qui meritō iustis conferat præmia, & malis inferat supplicia, licet illa confessio non sit eis ad remedium salutis, sed ad cumulū damnationis. In 9 Psalmum.

Distinguit iudicia Beda: Duo sunt iudicia Dei per Scripturas insinuata: unum occultum, alterum manifestum. Occultum iudicium est, pœna qua nunc unusquisque hominum aut exercetur ad purgationem, aut admonetur ad conuersionem: aut, si contempserit uocationem & disciplinam Dei, excrucatur ad damnationē. Iudicium autem manifestum est, quo uenturus est Dominus iudicare uiuos & mortuos. Nunc autem dicitur esse tempus, in quo incipiat iudicium de domo Domini: id est, de Ecclesia, quæ per exercitum præsentium afflictionum ad futura gaudia præparatur. In quartum ca-

put primæ epistolæ Petri.

De duplici iudicio inquit Albinus: Arcus diuersi coloris hominibus datus est utriusque iudicij testis, unius uidelicet facti, & alterius faciendi: id est, quia mundus iudicij igne cremabitur, aqua diluuij non deletur. In questionibus in Genesim.

Quis Iudex. Beda: Christus resurgens à mortuis, & in cœlum ascendens, supernam sibi angelorum multitudinem nouus homo copulauit, qui tunc reuertitur, cum nobis iam per iudicium manifestatur. Libro quarto in Lucam, cap. 12. Item: Ventilabrum itaque Dominus in manu. id est iudicij discrimen habet in potestate: quia pater non iudicat quenquam, sed iudicium omne dedit filio. Libro 1 in Lucam, cap. 3. Et: Pater non iudicat quenquam, quia patris persona hominem non suscepit: nec in iudicio uidebitur, sed sola filij persona in ea forma, qua iudicata est iniuste, iuste iudicabit uiuos & mortuos. Nec enim filius uidebitur in iudicio ea natura, qua consubstantialis est Deo patri: sed in ea qua cōsubstantialis est matri, & homo factus est. In 5 cap. Ioannis.

Albinus: Filius hominis accepit potestatem iudicium facere, quod iudicium in fine erit seculi. Libro tertio de sancta Trinitate, capite decimo octauo. Item: Neque enim ad iudicium uiuorum & mortuorum pater ipse uenturus est, nec tamen recedet à filio pater. Quomodo ergo non ipse uenturus est? Quia non ipse indutus est forma serui, nec uidebitur in iudicio. Videbunt namque impij in quem compunxerunt: forma illa erit iudex, quæ stetit sub iudice, illa iudicabit quæ iudicata est. Iudicata est enim iniquē, iudicabit iuste. Talis apparebit iudex, qualis uideri possit & ab ijs quos conaturus est, & ab eis quos damnaturus est. forma ergo serui uidebitur: occulta forma Dei, quæ iustis uideri solummodo permittitur ad æternum beatitudinis primum. Ibidem. Et: Duos aduentus Domini nostri Iesu Christi legimus in Scripturis sanctis à Prophetis esse prædictos: unū misericordiæ, qui peractus est: alterum iudicij, qui uenturus est. In Ioannem lib. 4. cap. 3.

Carolus Magnus inquit: Accepta ergo à patre potestate omnium quæ in cœlo sunt & in terra, uenturus est ad iudicium uiuorum ac mortuorum, ut & iustos remuneret, & puniat peccatores. Libro tertio de Imaginibus, cap. 1.

Etiā Apostolos iudicatuos. Beda: Sedebitis & uos super sedes duodecim. Nemo putet duodecim tantum Apostolos (quia pro Iuda preuariance Matthias electus est) tunc esse iudicatuos, sicut nec duodecim solum tribus Israel iudicandæ: alioquin tribus Iuda,

285
da, quæ tertiadecima est, iniudicata rece-
dit: & Paulus, qui tertiusdecimus est Aposto-
lus, quia pro Iuda præuicariante Matthias e-
lectus est, iudicandi sorte priuabitur, cum
ipse dicat: Nescimus quoniam angelos iudi-
cabimus, quanto magis secularia? Sciendum
namq; est, omnes qui ad exemplum Aposto-
lorum sua relinquunt omnia, & secuti sunt
Christum, iudices cum eo uenturos, sicut
etiam omne mortalium genus esse iudican-
dum. Quia enim duodenario numero so-
let in Scriptura sæpe uniuersitas designari:
per duodecim sedes Apostolorum, omnium
uniuersitas iudicantiū: & per duodecim tri-
bus Israel, uniuersitas eorum qui iudicandi
sunt, ostenditur. Vnde notandum est, quod
duo sunt ordines electorum in iudicio futu-
ri: unus iudicantium cum Domino, qui reli-
querunt omnia, & secuti sunt illum: alius iu-
dicatorum à Domino, qui non quidē omnia
sua reliquerunt pariter, sed de his tamen
quæ habebant, quotidianas dari elemosy-
nas Christi pauperibus curabant. Vnde &
audiri sunt in iudicio: Venite benedicti,
&c. Sed & reproborum duos ibi futuros
ordines, Domino narrate comperimus. Vnū
eorum, qui fidei Christianæ mysterijs ini-
tati, opera fidei exercere contemnunt, qui-
bus in iudicio testatur, Discedite à me male-
dixi, &c. alterum eorum, qui fidem & myste-
ria Christi uel nunquam suscepere, uel susce-
ptam per apostasiam deseruere, de quibus
dicit: Qui autem non credit, iam iudicatus
est. Qui quoniam nec uerbo tenus Christum
colere uoluerunt, nec uerba saltem eius qui
bus coarguantur in iudicio, merentur audi-
re: sed ad hoc tantum ueniunt in iudicium,
ut cum eis qui iudicantur peccatoribus, in
damnationem mittantur æternam. Homi-
lia in narali D. Benedixi.

Omnes sistentur. Beda: Nullus in die
illaremanebit electus, qui non uenienti ad
iudicium Domino, in aera occurrat: siue ui-
uens adhuc in corpore repertus, seu de
morte iam resuscitatus ad uitam. Veniunt
ad iudicium reprobi & ipsi, alij in corpore
uiuentes inuenti, alij ad uitam à morte
resuscitati. Sed ea nimirum distantia, quod
iusti congregantur in gaudium Domini sui,
inimici autem eius peracto iudicio dissipa-
tur & pereant à facie Dei. In Marcum libro
4. capite decimo tertio. Nemo sanè arbitre-
tur, eos solummodo quibus gratia prædicā-
di data est, non autem & eos quibus prædi-
catum est, ad iudicium tunc esse uocandos.
Quinetiam sciat, eos quoq; quibus nunquā
est prædicatum, ibidem adesse damnandos.
lib. 5. in Lucam, cap. 19.

Quale. Beda: In nouissimo iudicio co-
ronatis iustis damnabuntur reprobi, qui

eos in præsentem premebant. In Proueria
Salomonis libro 2. cap. 14. Item: Et si in hac
uita electi mala patiantur reproborum, ubi
uniuersalis iudicii dies apparuerit, omnia
mala dissipabuntur: & coronatis cum Do-
mino iustis, soli poenas subibunt iniusti. Ibi-
dem, capite 20. Et: Sciendum, plures di-
uersitates futuras resurgentium. Alij enim
ita resurgent, ut ueniant ad iudicium: alij,
ut non ueniant ad iudicium, quia iam iudi-
cati sunt. Venientium alij iudicabunt, alij
iudicabuntur. Eorum qui iudicabuntur, a-
lij saluabuntur, alij non. In Psalmo. Item:
In extremo die meritis singulorum redde-
tur quod debetur: & illa dies transfert san-
ctos ad æternam saluationem, malos uero ad
æternam damnationem. In 6. Psalmo.
Et: Lumen uerbi supra uestri corporis can-
delabrum leuate, fixa mente retinentes illū
retributionis diem, quo illuminabit Domi-
nus abscondita tenebrarum, & manifestabit
cogitationes cordiū. Tūc enim & uos à Deo
laus, & aduersarios ueritatis poena manet æ-
terna. In Marcū lib. 1. cap. 4. & lib. 3. in Lucā,
cap. 8. Item: In extremo iudicii die, cum a-
pertis cœlis, ministratibus angelis, cōseden-
tib. Apostolis, in sede maiestatis suæ Christus
apparuerit, omnes hūc & reprobi pariter ui-
debunt, ut & iusti de munere retributionis
sine fine gaudeant, & iniusti in ultione sup-
plicij in perpetuum gemant. In Lucam lib.
1. cap. 3. Et: Post annum sanè Domini acce-
ptabilem, etiam diem retributionis extreme
prædicat, dicens: Filius enim hominis uentu-
rus est in gloria sua, cum angelis suis: & tunc
reddet unicuiq; secundum opus eius. In Lu-
cā lib. 2. cap. 4. Item: In extremo die iudicii,
omnis qui se exultat humiliabitur, & qui se
humiliat exaltabitur: ibūtq; impij nō solum
homines, sed & angeli, qui ad diaboli domū
pertinebāt, in supplicium æternū, iusti autē
in uitam æternam. Ibidem cap. 6. Et: Atten-
dite ne emulemini simulatores, quia ueniet
profectō tēpus, in quo & uestra uirtus omni-
bus, & eorum reueletur hypocrisis. lib. 4. in
Lucam, cap. 12. Item: Apparente uniuersali
iudicio, cœlum & terra transibunt: & sicut in
Ioannis Apocalypsi legimus, mare iam non
erit, meritō eodem incumbēte iudicio, soni-
tus maris & fluctuum cōfunditur, terrarum
orbis prementibus se inuicem colonis infici-
tur, maxima cœli luminaria percussis horro-
re nouo radijs turbatā faciem uelant. Et quo-
modo impulsæ ad casum arbores fragoris
motusq; sui præmittere solēt indicia: sic ter-
mino appropinquāte, quasi pauentia nūc
ac tremunt elementa. In Lucam lib. 5. cap. 21.
Discrimen fore, nam impij non saluantur.
Beda: Et claudentur in carcere, & post dies
multos uisitantur mali.) Intelligit Orige-
niani,

289
futura. In aeris medio discrimen geretur, teste Apostolo, qui ait: Simul rapiemur cum illis in nubibus, obuiam Domino in aera. Si autem Dominus in iudicio sicut fulgur apparebit, nullus tunc in sua mente latere permittitur, quia ipso iudicis fulgore penetratur. Non ergo eius uenturi tempus aut locus potest à mortalibus obseruari, qui fulguris instar, omnibus coruscus uidelicet & repentinus adueniet. Libro quinto in Lucam, capite decimo septimo. Et: Subitum aduentus sui diem plurimis affirmat exemplis Christus. Nam quem fulguri citò omnia transuolanti comparauerat, eundem diebus Nohe uel Loth, quando repentinus mortalibus superuenit interitus, æquiparat. Libro quinto in Lucam, capite decimo septimo.

Albinus ait: Quædam signa quæ ipse Dominus in Euangelio ante finem mundi futura esse prædixit, transacta leguntur: quædam uero imminencia quotidie sentiuntur. Quædam itaque nedum acta sunt, sed futura esse certissime creduntur. Lib. 3 de sancta Trinitate, cap. 19.

De die & hora nemo scit, neque angeli in celo, neque filius, nisi pater. Hoc genere locutionis nescire dicitur filius, quia nescientes fecit, quod utile illis fuit nescire: id est, quod non ita sciebat, ut eos scire fecisset, quia uilius illis fuit diem iudicii nescire, quam scire, ut semper parati essent & uigilantes, dum qua hora dies Domini quasi fur ueniret, paratos inueniret eos. Albinus Lib. 2 de Trinitate, cap. 12.

De fine inquit Albinus: Christus peracto in hominis forma iudicio, nouissime ad uisionem nos diuinæ maiestatis sublimiter introducet, atque arcana nobis regni cœlestis mirabiliter enarrabit. Libro primo in Iohannem, capite primo.

DE INFERNO.

Resurgemus ergo, animabus iterum coniunctis corporibus, incorruptibilibus factis, & exutis corruptionem: & reprehentabimur terribili tribunali Christi. Et trahentur diabolus & dæmones eius, & homines, id est Antichristus, & impij peccatores, in ignem æternum: non materiale, qualis est apud nos, sed qualem nouit Deus. Dama-scenus libro quarto de Orthodoxa fide, capite uigesimo octauo.

De duplici gehenna, Beda inquit: Duplex ostenditur gehenna, id est nimij frigoris & intolerabilis esse feruoris. Cui beati Iob sententia consentit, dicentis: Ad calorem nimium transibunt ab aquis nium. Vel certe stridor dentium prodit indignantis affectum, eo quod serò unumquemque poeniteat, serò ingemiscat, serò irascatur sibi, qui tam peruicaci improbitate deliquerit. Libro quarto in

Lucam, capite decimo tertio.

Vbi. Beda: Sub terra, id est inferioribus terræ, ubi inferi esse perhibentur, unde & ipsi inferi nominati sunt. Lib. 2 in Iob, cap. 9. Et: Proinde nouerimus, quia loca infernalia ergastulorum secundum fidem Scripturarum inter immensas abyssi aquas sint constituta. Lib. 3 in Iob, cap. 5. Item: Quod autem infernus in imo terrarum sit, Ionas propheta, qui specialiter figuram habuit Saluatoris, in oratione sua quam in uentre piscis fudit ad Deum, manifestè demonstrat, quòque infirmum abyssi aquæ circumluant. Lib. 3 in Iob, cap. 7.

Qualis. Beda: Igitur saluabit te de ore angusto latissimè. Hoc in loco infernorum habitacula ab Heliu describuntur, quæ pro immensa capacitate sui fundamentum non habeant. Ad quorum tamen fundamenta in 20 Prophetis legimus, Luciferum, qui manè oriebatur, depositum, multitudinem quoque regum & populos innumerabiles gentium plurimarum. Sicut dicit Scriptura: Qui descenderunt ad fundamenta loci. Lib. 3 in Iob, capite quinto. Et: Ignem gehennæ bifaria ratione inextinguibilem uocat: id est, quia neque ille perpetuo possit extinguì, neque eos quos cruciat unquam extincturus, sed 30 immortalis (ut ita dixerim) sit morte plexurus. Ad distinctionem uidelicet illius sacratissimi ignis, quo electos Christi baptizandos esse præmiserat. In Lucam lib. 1. cap. 3. Item: Sepultura inferni est poenarum profunditas, quæ superbos & immisericos post hanc uitam uorat. Notandum ualde est, quid sit quod diues in igne positus linguam suam refrigerari petit. Superius autem hunc superbum diuitem Dominus non loquacitati uacantem dixerat, sed superflue conuiuientem. 40 Neque hunc de loquacitate narrauit, sed cum elatione & tenacia, de edacitate peccasse. Sed quia abundare in conuiujs loquacitas solet, is qui hic malè conuiuatus dicitur, apud inferos grauius in lingua ardere perhibetur. Libro 5 in Lucam, cap. 16.

Albinus ait: Quando extremi iudicii uentilabrum discernet frumentum à paleis, unusquisque secundum modum meritorum aut damnabitur, aut coronabitur. Quidam uidelicet iuxta peccatorum qualitatem mitius torquentur, qui minorum scelerum pondere grauantur. Sunt etiam & sanctorum merita diuersa, quorum quisque secundum meritum magnitudinem æternæ recipiet præmia beatitudinis. quod ipse Dominus in Euangelio significabat, dicens: In domo patris mei mansiones multæ sunt. Sed nemo in illis alicuius læticiæ uel beatitudinis sentiet detrimentum: quia unicuique sufficiet quod accipiet, quia 50 Christus erit omnia in omnibus. Libro ter-

tio de sancta Trinitate, cap. uigesimoprimum.

¶ Pœnas fore æternas, docet Beda: Inferni tormenta non replebuntur, terminum accipiendo: similiter & intentiones eorum qui humana sapiunt, insatiabiles sunt in desiderio peccandi. Qui & ideo sine fine pœnas lunt, quia uoluntatem habuerant sine fine peccandi, si naturâ haberent sine fine uiuendi. In Prouerbia Salom. libro secundo, capite uigesimoquarto.

DE VITA AETERNA.

DE appellationibus ait Beda: Sinus Abraham, requies est beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum, quo post hanc uitam recipiuntur. In Lucam lib. 5. cap. 16.

De duplici generatione, ait Beda: Duæ sunt generationes: altera, qua hic generamur: altera, qua regenerabimur in resurrectione. Et in utraque prædicatur Christus: in hac quidem ut credatur, in altera uerò ut uideamus. Et in hac sedes ei præparatur: quia si in nobis non sederet, nos non regeret. Si ab ipso non regeremur, à nobis præcipitaremur. Et ideo in hac generatione sedet in nobis regnans, sedebit etiam in nobis in regeneratione, quia in æternum regnabit in sanctis suis. In 88 Psalmum.

Vnde fit. Beda: Quomodo renouamus, si ad hoc in Christo non renouamur, quod prius in Adam eramus? In secundum caput Genesios.

Albinus: Nisi igitur nobiscum Christus dormierit, & in morte requieuerit, calorem eternæ uitæ accipere non ualemus. In 4. caput Ecclesiastæ.

Carolus Magnus: Vita quoque futuri seculi ab ipso nobis Domino pollicetur, & penè in omnibus sanctarum Scripturarum oraculis prædicatur: quippe cum sine ea carnis resurrectio nil ualeat, & ob eam adipiscendam totius nostræ religionis desudet intentio. Lib. 3 de Imaginibus, cap. 6.

Damascenus: Et seculum unum omnium seculorum contentiuum est. Et seculum seculi dicitur, præsens & futurum. Æterna autem uita, & æternum supplicium, quod sine fine futurum seculum ostendunt. Nec enim post resurrectionem, tempus diebus ac noctibus numerabitur. Erit magis una dies sine uespere, sole iusticiæ persplendide iustis illucescente: peccatoribus autem nox profunda, intransibilis. Quo pacto ergo tunc mille annorum restitutionis Origenistarum numerabitur tempus? Libro secundo de Orthodoxa fide, capite primo.

¶ Quales simus futuri, Beda exponit: Quâ uis usque ad claritatem angelicam humana natura post resurrectionem proficiat, tamen uidere illius essentiam plenè non ualeat, quâ

nec ipsa perfectio angelica, ueluti est, integrè ferè attingit. In Exodum capite trigesimo tertio. Item: stella à Stella differt in claritate, ita & resurrectio mortuorum. In Deuteronomio capite decimoquarto. Et: Septima est in illo seculo ætas requietionis animarum carne exutarum, in qua beati tempus illud glorificum, quando resurgere mereantur, expectant. In Samuelem libro quarto, capite decimo.

Item: Surgent filij Ecclesiæ, uidelicet omnes electi in nouissimo, carnis immortalitate donati: & tunc matrem suam quæ eos ex aqua & spiritu sancto Deo genuit, beatissimam prædicant, quæ nunc ab infidelibus quasi misera contemnitur. In Prouerbia Salomonis libro tertio capite trigesimo primo. Item: Non in pristinum corpus animale, in quo fuit Adam: sed in corpus spirituale, cum erimus æquales angelis. Renouabimur autem spiritu mentis nostræ, secundum imaginem illius qui creauit nos, quam peccando Adam perdidit. Renouabimur autem etiam carne, cum corruptibile hoc induerit incorruptibilitatem, ut sit spirituale corruptus, in quod nondum mutamur: sed mutatus fuisset Adam, nisi mortem corporis peccando meruisset. In secundum caput Generationis meruisset. In secundum caput Generationis. Et: Laboramus quâdiu in hac uita subsistimus. Per hanc enim in fide & operibus, in præsentem & in futura uita purificati inueniemur, quâdo deuicta morte erit Deus omnia in omnibus. Tunc sancta tangemus, & in sanctuarium ingrediemur, cum uenerit quod perfectum est, & non per speculum, sed facie ad faciem superna contemplabimur. In Leuitic. capite duodecimo. Item: Quos in præsentem pauperes & humiles spiritu propter se facit, eisdem in futuro dicit in se, & subleuat. In Samuelis caput quartum. Et: Tunc ab omnibus superfluis uel actibus uel uerbis uel cogitationibus bene emundabimur, cum sit Deus omnia in omnibus: in quo etiam efficitur munda mater, quæ genuit masculum. Purgata namque intus carnem & resurrectionem suscipiet is, qui masculum & uiriliter egit, nihil in se femineum aut molle habens. In duodecimum caput Leuitici. Item: Per clarificationem resurrectionis & incorruptionis angelis eos coæquauit. In 56 Psalmum. Et: Dominus qui modò non cognoscitur, tandem cognoscetur uerè esse Dominus, cum manifestè dabuntur impij in tenebras exteriores. In nonum Psalmum. Item: Est quædam cœlestis regio angelorum, in qua est uita ineffabilium angelorum gaudiorum, ubi immortalitas & incorruptio regnent, & ubi omnia per donum et per gratiam Dei immutabiliter permanent. In octuagesimum quintum Psalmum. Et: Transacta uarietate temporalium rerum, in quibus septena

293
 rius numerus accipitur, quia per septē dies
 uoluntur, tunc incipiet octaua dies, quam
 nox nunquam interpolabit: id est, tunc ma-
 nifeste apparebit in ueritate uera saluatio il-
 la, qua nunc per aduentum Domini requie-
 scimus in spe. Vnde dicit Apostolus: Spe-
 salui facti sumus. In undecimum Psalmum.
 Item: Quia duas uitas habemus, alteram in
 qua sumus, alteram quam speramus. Et si pa-
 tientes toleramus illam in qua sumus, perue-
 niemus ad illam quam speramus. Non noue-
 ram nisi hominem nasci & mori: resurgere
 autem, & in æternū uiuere, non noueram.
 Accepit ipse quod ego noueram, & demon-
 strauit mihi quod ego non noueram, id est
 resurrectionem. In sexagesimum Psalmum.
 Et: Regnum Dei bonum nostrum est, & hoc
 appetendum, & ibi finis constituendus, pro-
 pter quod omnia faciamus, quæcunque faci-
 mus. Sed quia in hac uita militamus, ut ad il-
 lud regnum peruenire possimus, quæ uita si-
 ne his necessarijs agi non potest: adiicientur
 hæc uobis, inquit, sed uos regnum Dei quæ-
 rite. Libro quarto in Lucam, capite duode-
 cimo. Item: Regnum Dei quando ueni-
 at, neque ab angelis, neque ab hominibus
 potest obseruari. In Lucam libro quinto, ca-
 pite decimo septimo. Et: Gloriam Trinita-
 tis, quam in baptismo credentes confitemur,
 in resurrectione uidentes collaudabimus. 30
 Qui nunc simplici corde fidem quam perce-
 pit seruat, tunc luce apertæ uisionis, quod
 crediderat contemplabitur, ipsaq; qua illu-
 strabitur, in perpetuum gratia protegetur.
 Et paulo post: Cū fieret uox super filium, in-
 uentus est ipse solus, quia cum manifestaue-
 rit se electis, erit Deus omnia in omnibus:
 imò ipse cum suis unus per omnia Christus:
 id est, caput cum corpore splendebit. In Mar-
 cum libro tertio, capite nono. Item: Si in 40
 resurrectione non nubent, neque nubentur,
 resurgent ergo corpora, quæ possunt nube-
 re & nubi. Nemo quippe dicit de lapide &
 arbore, & his rebus quæ membra non ha-
 bent genitalia, quia non nubant, neque nu-
 bantur: sed de ijs qui cum possint nubere, ta-
 men aliqua ratione non nubant. Quod au-
 tem inferitur, Sed sunt sicut angeli in cœlis,
 spiritualis re promittitur conuersatio. Sunt
 enim sicut angeli in cœlis, qui gloria resurre- 50
 ctionis innouati, absque ullo mortis metu,
 absque ulla labe corruptionis, absque ullo
 terreni status actu, perpetua Dei uisione fru-
 untur. Ad quam necesse est angelicæ digni-
 tatis æqualitatem quisquis ascendere desi-
 derat, nunc minimis fratribus piè agendo
 condescendat. Libro tertio in Marcum, capi-
 te duodecimo.

Et: In futuro seculo illi qui per sex huius
 seculi ætates bona fecerunt, in septima æta-

te malorum tantummodo, non autem & bo-
 norum sunt ferias habituri. Beda in Marcum
 libro primo, capite tertio. Item: Christus
 transfiguraturus, tres solummodo secum di-
 scipulos ducit: uel quia multi sunt uocati,
 pauci uero electi: uel quòd ij qui nunc fidē,
 qua imbuti sunt sanctæ Trinitatis incorru-
 pta mente seruauerint, tunc æterna eius me-
 rentur uisione lætari. In Marcum libro ter-
 tio, capite undecimo. Et: O' quanta felici-
 tas, deitatis uisioni inter angelorum choros
 adesse perpetuò, si tantum trāsfigurata Chri-
 sti humanitas, duorumq; societas sanctorum
 ad punctum uisa delectet, ut eos, ne disce-
 dant, etiam Petrus obsequio sistere uelit: qui
 etsi pro stupore humanæ fragilitatis nesciat
 quid dicat, insiti tamen sibi dat affectus indi-
 cium. Nesciebat enim quid diceret, qui obli-
 tus est regnum Dei sanctis à Domino, non
 alicubi terrarum, sed in cœlis esse promissum.
 Libro tertio in Marcum, capite undeci-
 mo: & in Lucam libro tertio, capite nono.
 Item: Illa erit reuelatio tanquam uera Gali-
 læa, cum similes ei erimus: ibi eum uidebi-
 mus, sicuti est. Ipsa erit etiam beatorum trans-
 migratio ex isto seculo in illam æternita-
 tem, si eius præcepta sic amplectamur, ut ad
 eius dexteram aggregari mereamur. Tunc e-
 nim ibunt sinistri in combustionem æter-
 nam, iusti autem in uitam æternam. Hinc il-
 luc transmigrabunt, & ibi eum uidebūt, quo-
 modo non uident impij. Tolleretur enim im-
 pius, ne uideat claritatem Domini: & impij
 lumen non uidebunt. Hæc est autem uita æ-
 terna, ut cognoscant ce unum uerum Deū,
 & quem misisti IESVM CHRISTVM: sicut in
 illa æternitate cognoscitur, quòd suos perdu-
 cet per formam serui, ut eum liberi contem-
 plentur per formam Domini. Libro quarto
 in Marcum, capite decimosexto. Et: Hæc
 est nostra ciuitas & patria, requies uidelicet
 beata & cœlestis animarum, ad quam in fine
 seculi nascentis, exordio à Deo Christo crea-
 ti, ad quam ab homine Christo sumus in fine
 seculorum recreati. In Lucam libro primo,
 capite secundo. Item: Perfecta pax non e-
 rit, nisi cum corpus nostrum, cuius expecta-
 mus redemptionem, immortalitatem, quod
 nondum adipiscendo gloriamur, sed speran-
 do iam pascimur. In Lucam libro primo, ca-
 pite quarto. Et: Excitati ad gloriam sancti,
 eo uerius maiestatem Domini uidebūt, quo
 etiam suæ carnis in qua mortem uicerant,
 immortalitate gaudebunt. Tunc Moysen &
 Heliam speculabuntur in gloria: quia meli-
 us intelligēt quomodo iora unum aut unus
 apex non præterierit à lege, nec Dominus
 adueniret. Libro tertio in Lucam, capite no-
 no. Item: In illa itaque uita æterna, ubi nos
 n 2 semper

semper speramus futuros, & nominis Dei sanctificatio, & regnū eius in nostro spiritu & corpore perfecte atque immortaliter permanebunt. Ibidem capite undecimo. Et: Ad plenitudinem angelicam, per corporis etiam immortalitatem perficietur Ecclesia. Libro quarto in Lucam, capite decimotertio. Item: Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum: id est, si quis meæ incarnationis sacramento perfecte incorporatus, meæ diuinæ maiestatis uisione frui meruerit, hic perpetua uitæ immortalis beatitudine gaudebit. Libro quarto in Lucam, capite decimoquarto. Et: Cum ergo beatitudinem illam obtinuerimus, nostra erunt ad uiuendum superiora, nostra erunt ad uiuendum æqualia, nostra erunt ad dominandum inferiora. Libro quarto in Lucam, capite decimoquinto. Item: Iusti in tormentis semper intuentur iniustos, ut hinc eorum gaudium crescat: quia malum conspiciūt, quod misericorditer euaserunt: tantoq; maiores exceptori suo gratias referunt, quanto euidentius uident in alijs quid ipsi perpetrā, si essent neglecti, potuerunt. Quia qui creatoris sui claritatem uident, nihil in creatura agitur quod uidere nō possint. Libro quarto in Lucam, capite decimosexto. Et: In illa beatitudinis glōria, de qua Propheta suspirans aiebat, Quia melior est dies una in atrijs tuis super millia, tenebrarum interruptio nulla est, nulla saltem memoria miseriæ uel doloris, quæ prima abierunt, lucem perpetuæ pacis obnubilat. Libro quinto in Lucam, capite decimosextimo. Item: Sanctos secum futuros Christus asseuerando, reprobos nimirum à sua uisione discernendos, & ideo non alibi quā cum diabolo damnādos insinuat. Vbicunque ergo fuerit Dominus corpore, illò cōgregabuntur electi: qui eius passionem, humilitatemq; imitando, tanquam de eius carne saturantur, quorum per resurrectionem, ut aquilæ renouabitur iuuentus. Libro quinto in Lucam, capite decimosextimo. Et: Omnes illi quorum Dominus est Deus, uiuunt ei, uita utiq; uera, qua iusti uiuūt, etiā quando corpore moriuntur. De qua alibi Dominus ait: Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet. Lib. quinto in Lucā, capite uigesimo. Item: Vita est, esse cum Christo: quia ubi Christus, ibi regnum. Libro sexto in Lucam, capite uigesimotertio. Et: Christus peracto in hominis forma iudicio nouissimo, ad uisionem nos diuinæ maiestatis sublimiter introducet, atque arcana nobis regni cœlestis mirabiliter enarrabit. Sanctæ indiuiduæ Trinitatis gloriam manifestabit hominibus, cum post uniuersale iudicium omnes pariter electos ad uisionem claritatis eius inducet. Libro primo in Ioan-

nem, capite primo. Item: Post resurrectionem uniuersali expleto iudicio, sancti iam incorruptibiles facti, ad contemplandum perpetuò speciem diuinæ maiestatis cum bonorum operum muneribus intrabunt. Libro 1 in Ioannem, capite 2.

Aponius ait: Vbi nullus turbidarum cogitationum clamor, nullius desiderio distantur, adulterij in ea nulla subreptio, nulla peruagatio oculorum, ciborum nulla concupiscentia transcendit certum terminum constitutum, sed sola ibi pax iusticiæ, ibi solum silentium, cultus iusticiæ requiescit, ubi Domino præsentē nihil aliud præter diuinis amplexibus motu labiorum ruminando imbuntur. In Cantica canticorum libro secundo. Et: Sunt testimonia in ueteri Testamento legis, quæ Christum humani generis redemptorem probant uenturum, aduenisse, iterum aduenturum in gloria. Ponamus igitur, legem diuinam latissimum esse palatium, in quo rex inhabitat Christus, sermo omnipotentis Dei patris, ubi ad æternam militiam introducuntur credentium animæ. ubi cum omnes qui introducuntur uni ministerant, tamen quanto quis melius ministrauerit, tanto gradum sibi magis bonum acquirit, ex multa fiducia lateribus regis coniunctus. lib. 3 in Cantica canticorum.

Albinus ait: Qui poenitentiam egerunt, illi misericordiæ uitam mereantur sempiternam: quia rectam spem & fidem in Deo habent, ipsosq; misericordia Dei circumdat, ut non sit relictus locus, unde possit ad eos diaboli hostilitas inroire. In expositione secundi Psalmi poenitentialis. Item: Modò omnia in ænigmate cernuntur, & ex parte intelliguntur, donec perfecta ueniat scientia, quæ in hoc mortali corpore esse non poterit. In primo caput Ecclesiastæ. Et: Quamdiu in hoc seculo sumus, tempus est belli: cum migrauerimus autem de hoc seculo, pacis tempus adueniet. In pace est laus Dei, & ciuitas nostra Hierusalem de pace sortita uocabulum est. Nemo ergo nunc se putet esse securum in tempore belli, ubi certandum est, & apostolica arma tractanda, ut uictores quodam requiescamus in pace. In tertium caput Ecclesiastæ. Item: Nunc flendi tempus est, & in futuro ridendi. Domino dicente: Beati flentes, quoniam ipsi ridebunt. Ibidem. Et: Melior est cōsummata iusticia, quā inchoata. Illa uictoriam præstat, ista certare incipit. Hic enim ex parte cognoscitur: cum autem uenerit quod perfectum est, non erit necesse illud quod ex parte est. In septimum caput Ecclesiastæ. Item: Hæc sapientia mortaliu parua est ad illam, quæ sanctis datur in futuro regno Dei. Ibidem. Et Dicit diei septimo ideo benedictum, ipsumq; sanctificatum melius

se, ut ostenderet requiem post sex huius seculi ætatum labores in æterno sabbato, & benedicta requie quieturam. Ideoque illam diem sine uespera legi, quod ultima requies sanctorum sempiterna est. In quaestionibus in Genesin. Item: Homines perfecti hinc dicuntur, non sicut perficiendi sunt sancti in illa immortalitate, qua æquabuntur angelis Dei, sed sicut esse possunt hac in peregrinatione perfecti. Ibidem. Et: Angelo nunc populo uel sanctorum animarum apponuntur, qui hanc uitam placentes Deo finiunt. In quaestionibus in Genesin. Item: Misericordiae tempus est omni homini, modò poenitenti. In futuro uerò iudicio tempus erit iusticiæ, ubi unicuique reddetur secundum opera sua. In expositione quarti & quinti Psalmi poenitentialis. Et: Quod nunc spei dulcedine habemus, tunc rei ueritate tenebimus. In sextum Psalmum poenitentialem. Item: Ad ueram & sempiternam beatitudinem, nisi per fidem catholicæ pacis, cooperante charitate Dei & proximi, neminem peruenire posse certissimum est. Libro primo de sancta Trinitate, capite primo. Et: Deus ideo dicitur in cœlis habitare, quia maior agnitio est in cœlis illius summæ maiestatis, & essentiae in angelis, uel in sanctis animabus sanctorum, quam in terra habitantibus sanctis, propter grauitatem carnalis habitationis, quæ uix permittit animam ad puram ueritatis lumen euolare. Sicut dicitur: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrenam in habitatio sensum multa cogitantem. Cum igitur exuta erit anima hac mortali habitatione, & serena reddetur perpetuò, tunc uidebit faciem ad faciem, quod nunc per speculum in ænigmate considerat. Libro secundo de sancta Trinitate, capite quinto. Item: Quamuis usque ad æqualitatem angelicam humana post resurrectionem natura proficiat, & ad contemplandum Deum glorificata confurgat, uidere tamen eius essentiam plenè non ualet, sed unicuique sanctorum ad suæ sufficientiam beatitudinis manifestabitur gloria eius. Ibidem capite decimo sexto. Et: Quæ est autem uita æterna, nisi illa nîsio, quæ non conceditur impijs? Libro tertio in Ioannem, capite quinto. Itè: Licet in futuro regno mansiones diuersæ sint, propter merita sanctorum diuersa: tamen quicumq; in eo regno erit, beatus erit, & sufficiet sibi quod habuerit, in eo gaudet quod possidet. Libro septimo in Ioannem, capite decimo septimo. Et: Modò omnia in ænigmate cernuntur, & ex parte intelliguntur, donec perfecta ueniat scientia, quæ in hoc mortali corpore esse non poterit. In primum caput Ecclesiastæ.

Carolus Magnus inquit: In ea uita uiuit Dominus, quam nec initium cœpit, nec mutabilitas mouet, nec finis intercipit. Libro primo de Imaginibus, capite primo. Et: Cœlestis Hierusalem patriarcharum, prophetarum, Apostolorum, martyrum, confessorum, uel cæterorû fidelium agminibus constructa est, de cuius beatitudine penè innumerable potuerant dici. In hac ciuitate imagines impiorû ad nihilum rediguntur: quia illorum aspectus diuinis non poterit apparere conspectibus, sed sicut polluerunt in se imaginem Domini in præsentis uitæ curriculum, ita in cœlesti Hierusalem illorum non apparebit imago, qui æterno quidem mancipabuntur incendio. Libro secundo de Imaginibus, capite tertio. Item: Domine in ciuitate tua imaginem illorum ad nihilum rediges, ut uidelicet qui in se tui characteris decus malis operibus inquinauerunt, illorum facies in tua ciuitate non uideantur, in qua est æterna felicitas, summa beatitudo, perpetuum gaudium, in cuius palatijs regnat rex, cuius regni non erit finis, cuius subsellia patriarcharum senatu resplendent, cuius curia prophetarum rutilat cuneis, cuius mœnia martyrum numerosa militia exornantur, cuius portæ Apostolicis decorantur cœtibz, cuius plateæ redundant uirgineis choris, cuius domicilia confessorum plena sunt legionibus: quæ non indiget sole, quia Dominus lux eius est, per cuius omnes uicos Alleluia cantatur. Libro secundo de Imaginibus, capite tertio.

De bonis uitæ æternæ inquit Beda: Qui nunc simplici corde fidem quam percipit seruat, in altera uita luce apertæ uisionis, quod crediderat, contemplabitur, ipsaque qua illustrabitur in perpetuum gratia protegetur. Libro tertio in Lucam, capite nono.

De nouo cœlo & terra, inquit Beda: Sed aperta ratione cœlum & terra per eam quam nunc habent imaginem transeunt, at tamen per essentiam sine fine subsistunt. Præterit enim figura mundi huius. Et ad Ioannem angelus: Erit, inquit, cœlum nouum, & terra noua. quæ quidem non alia condenda sunt, sed hæc ipsa renouanda. Cœlum ergo & terra & transit & erit, quia & ab ea quam nunc habet specie, per ignem tergitur, & tamen in sua semper natura seruetur. Quando dicit Christus, Non est uestrum scire: ostendit quod ipse sciat, sed non expediat nosse Apostolis, ut semper incerti de aduentu iudicis, sic quotidie uiuant, quasi die illa iudicandi sint. Libro quarto in Marcum, capite decimo tertio.

Contra purgatorium Beda loquitur: Post separationem corporis & animæ, nemo me-

mortui efficitur cum sua utilitate: id est, nemo qui in hoc seculo de peccatis suis non compungitur, postquam mortuus est, inutiliter compungitur. Quia hic tantum locus est misericordiae, post hoc seculum tantum locus est iustitiae. In sextum Psalmum. Et: Finita hac uita, in qua tantum licet operari, nequaquam ultra bonae conuersationis fructum ligone deuotae compunctionis licet inquirere. Libro quinto in Lucam, capite decimo sexto. Item: Neque tunc cuiuslibet anima immerito terretur, quando post pusillum hoc inuenit, quod in aeternum mutare non possit. Libro sexto in Lucam, capite uigesimo secundo.

Albinus licet alicubi purgatorium asserat, id quod Beda etiam facit, tamen alias contradicit. ut: In hoc mundo proprie confessio dicitur, ubi & uenia reperitur. In expositione primi Psalmi poenitentialis. Et: Homines donec uiuunt, possunt fieri iusti: post mortem uero nulla boni operis occasio eis datur. In 9 caput Ecclesiastae.

DE PHILOSOPHIA.

Beda ait: Allegoricè flumina Aegypti, erratica & lubrica philosophorum sunt dogmata, quae cum paruulos sensu ac intelligentia deceperunt, ubi crux Christi mundo huic lumen ueritatis infudit, necis illorum poena & reatus sanguinis exigitur. In septimum caput Exodi. Item: Philosophi habentes facundiam & scientiam mundialem, diuites nuncupantur. Hi cum in die resurrectionis fuerint suscitati, nihil remedij, quo saluentur, inuenient. Libro secundo in Iob, capite decimo. Et: Turbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legēdis secularibus literis omnimodè aestimat prohibendos, quibus ubilibet inuēta utilia quasi sua sumere licet. Alioquin nec Moyses & Daniel sapientia uel literis Aegyptiorum, Chaldaeorumque paterentur erudiri, quorum tamen superstitiones, simul & delicias horrebant. Et paulo post: Neque enim aliam ob causam putandum est Moysen uel Danielem sapientiam uoluisse discere secularem, quam ut cognitam destruere melius & uincere possent. Libro secundo in Samuelem, capite nono.

De abusu Philosophiae, Beda inquit: Secularis sapientia quasi coluber per humum serpit, diuina autem de cœlestibus intonat. In Lucam libro secundo, capite sexto. Et: Siquae quibus porcos pascebat, sunt doctrinae seculares, sterili suauitate resonantes, de quibus laudes idolorum fabularumque ad Deos gentium uario sermone atque carminibus percrepant, quibus dæmonia delectantur. Unde cum iste saturari cupiebat, aliquid solidum & rectum, quod ad beatam uitam

300
pertineret, inuenire uolebat in talibus, & nō poterat. Et paulo post: Fame pereunt, qui sine fine uiuentes, uitam beatam inanisi philosophiae studijs inquirunt. Sicut enim panis qui cor hominis confirmat, uerbo Dei, quo mentem reficiat, assimilatur: ita siliqua, quae & ipsa intus inanis, foris mollis est, & corpus non reficit, sed implet, ut sit magis omeri quam usui, seculari sapientiae non immerito comparatur: cuius sermo facundiae plausu sonorus, sed uirtute utilitatis est uacuus. In Lucam libro quarto, capite decimo quinto.

DE ASTROLOGIA.

Damasceus libro quarto de Orthodoxa fide, capite septimo inquit: Gentiles aiunt per astrorum horum & solis & lunae ortum, occasum & commixtiones, omnia dispensari quae apud nos fiunt. circa haec enim astrologia uersatur. Nos uero dicimus, signa ex ipsis fieri imbris & serenitatis, frigiditatis & caliditatis, humiditatis & siccitatis, & uentorum & similium: nostrorum autem actuum nequaquam. Nos enim liberæ potestatis à Conditore facti, dominorum astrorum actionum sumus. Si enim ex astrorum latione cuncta facimus, ex necessitate ea operamur quae facimus.

Beda ait: Volatilia intelligunt dæmones, qui iuxta uiam sata frumenta decipiunt: siue leues & elati homines, ac superbi, aut certe astrologi, uel etiam genethliaci: siue illi quos diuina Scriptura augures cœli appellat, qui sub quodam numero & cursu, ac nescio quatione astrorum, commentis suis hominum natiuitates, euentusque pertrahant uel nunciant, & haec uolucris supputatione repetere se arbitrantur. Libro primo in Iob, capite duodecimo.

INCLINATIO DOCTRINAE, COMPLECTENS PECULIARES & INCOMMODAS OPINIONES, STIPULAS & ERRORES DOCTORUM.

PINIONES & errores priorum seculorum, quibus multi praestantes uiri in Ecclesia Christi fuerunt implicati, etiam hoc tempore à plerisque doctoribus retenti & approbati sunt. Mirificè enim homines fascinat autoritas praestantium uirorum, ita ut magis dona quam ueritatem rerum expendant.

DE ANGELIS.

Opinionem habet Damasceus libro 2 de Orthodoxa fide, cap. 4, angelos cogere homines ad mala nō posse, sic inquit: Et si cogere quidem homini permisi sunt, cogere

re autem aliquem non possunt. In nostra enim potestate, admittere, aut non admittere eorum suggestionem. Et: Non habent potestatem in aliquo, neque fortitudinem, nisi à Deo dispensatoriè permittantur: ut in Iob, & in porcis, quemadmodum in Euangelio scriptum est. Permissione autem Dei facta, et fortitudinè habent, & transferuntur & transformantur in quam uolunt figuram, secundum imaginationè. Ibidem. Verum & per suatione homines fascinat & dementat Satà, & mirabili ratione interdum potentissimè impellit & adigit ad peccandū: id quod propter suam tyrannidem, quam in homines peccato perditos, item in filios diffidentiae habet: quod quidem exemplis etiam manifestū est.

Opinio Bedae est, quod inquit: Angelus quilibet de cœlo assisistēs ante faciem Dei, potest pro quolibet peccatore in flagella castigationum posito intercedere. Iplis enim curam iniuncta est à Deo uel maximè, ut hominibus uel diuersis nationibus, defensionis siue custodiæ suæ opem ferant. Lib. 3 in Iob. Et: Nouem esse angelorum ordines ad Dei iudicia & ministeria complenda, testante sacro eloquio cognouimus, quorum principatus atque potestas subtiliter ac mirabiliter omnipotentis nutu distinguitur. Homilia in festo omnium sanctorum.

Opinio Albini est, quod inquit: Quod nō potes facere, non promittas. nō enim in uentū dicta transeunt: sed à præsenti angelo qui unicuique adhæret comes, statim perferuntur ad Dominum. In quintum caput Ecclesiastæ.

Item superstitiosam de Angelorū inuocatione habet opinionè Beda, inquiens: Deus uolens Angelos honorari in terra ab hominibus, hanc occasionem, ut legimus, primam ostendit. Est autem quædam ciuitas in Apulia, quæ dicitur Sipontus, in qua erat quidā diues, nomine Garganus, habens armenta multatibum & pecudum in monte uicino, qui dicitur Garganus. Erat autē quidā taurus nimis superbus, qui cum alij boues ad domum reuerterentur, ille solus uagus remansit in monte. Quadam uerò die dominus iratus, quia alij reuertentibus, non reuertebatur domum: hic autem apprehendens arcum & sagittas, uolens eum occidere: sed uoluntate Dei sagitta acuta redijt, & eum uulnerauit à quo fuit missa. Quod uidens Garganus, ualde timuit, & propius accedere uoluit. pergensque ad episcopum suum, narrauit omnia quæ acciderant. Tunc pontifex prudens instruit triduanum ieiunium populo, & oratur Dominus ostēderet eis quid esset, & quid significaret, quod ille à telo suo fuerat uulneratus. Tertia uerò nocte Michael archangelus apparuit pontifici, dicens ei: Scias quia

uoluntate Dei hoc factum est. Ego sum Michael princeps militiæ cœlestis, & locum illud iuxta quem taurus stabat, mihi cōsecraui, ut in eodem loco Christiani inuocent auxilium, & sentiēt. Vade ergo tu & omnis populus ad speluncā, iuxta quam stabat taurus, & intrate in eam, & uidebitis altare, & super altare rubicundum pallium: ibi facite orationes uestras, & habete memoriam meam, & auxiliabor uobis. Audiens hæc episcopus, gauisus est ualde. & manē cum populo ascendens in montem Garganum, & intrauit in speluncā, sicut angelus dixerat. Hæc fuit prima causa, quod memoria angelorum fuit in terra. Ab hoc tempore usque in præsens, sunt Ecclesiæ & festiuitates eorum ad laudē Dei. Beda de reuelatione S. Michaelis archangelii, tomo septimo.

DE ANIMABVS.

Albinus inquit: Animæ hominum, secundum quorundam errorem, antequam nascatur homo, sunt in mundo. In quartum caput Ecclesiastæ.

DE LIBERO ARBITRIO.

Plus iusto uiribus hominis tribuit Damascenus libro secundo de Orthodoxa fide, capite quarto, inquit: In nostra potestate est admittere aut non admittere demonum suggestionem. Et cap. 30. Cæterum uirtus ex Deo nature data est, & ipse omnis boni principiū & causa est. Et sine eius cooperatione & auxilio impossibile est nos aut bonum uelle, aut agere. At in nobis est immanere uirtuti, & sequi Deum nos ad illam uocantem, aut deserere uirtutem: quod est in malum prolabi, & sequi diabolum, ad illud uim non inferendo uocantem.

Beda etiam synergiam tuetur: Proprium est uoluntatis liberum arbitrium, in medium nostrum positum ad dinoscendum bonum uel malum: de quo si quis relicta gratia Dei gustauerit, morietur. In secundum caput Genesis. Et: Christi Euangelium secundū uoluntatis arbitrium unicuique, alijs odor est mortis in mortem, alijs odor uitæ in uitam. Lib. 3 in Iob, cap. 8. Item: Adiua me, & saluus ero: quod est dicere, ut non confundar ab expectatione mea: ergo Domine adiuua me, ut quod ex arbitrij libertate incepti, bonum perficiam: & te adiuuante saluus ero, id est consequar salutem ueram. In 118 Psalmum. Hoc in dicto Beda primas libero arbitrio: posteriores, nempe auxiliationem, tantum Deo tribuit. Et: Preueniente se gratia, mens hominis spontanea ad fructum boni operis assurgit. In Marcum lib. 1. cap. 4. Item: Omnibus uerum pascha celebrare uolentibus, hoc est, Christi sacramētis imbui, eumque suæ mentis hospitio suscipere quærentibus, facultas danda signatur. Libro quarto in Marcum,

cum, capite decimoquarto. Et: Milites & serui qui Centurioni obediunt, uirtutes sunt naturales. Quorum non minimam copiam multi ad Dominum uenientes secum deferunt, de quibus in Cornelij Centurionis laude dicitur: quia erat uir iustus, & timens Deum, cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper. In Lucam libro secundo, capite septimo. Item: Neque autem Pelagianum dogma iuuare credendum est, quod dicitur de homine, Sanctificat se: quasi aliquis sine diuino auxilio per liberum arbitrium possit se sanctificare. Sed qui habet spem in Domino, sanctificat se, quantum ipse potest nitendo, & eius per omnia gratiam flagitando, qui ait, Sine me nihil potestis facere: ei q; dicendo, Adiutor meus esto, ne derelinquas me. In tertium caput primæ epistolæ Ioannis.

Aponius ait: Deus quæ præcepit, in nostra posuit potestate. Libro primo in Cantica canticorum.

Albinus ait: Tu quia liberi es arbitrij, non habet peccatum super te dominium: sed tu super illud, & in tua potestate est, siue compescere siue concupiscere illud. In expositione secundi Psalmi pœnitentialis.

DE LEGE.

Beda ait, legem posse impleri ab hominibus, cum quidem solus Christus dicat, se propterea uenisse ut legem impletet: Decalogus reuelata fidei gratia, quo sublimius intelligitur, eo & deuotius impletur. Libro primo in Lucam, capite tertio. Item: Lex quidem per Moysen data est, in qua quid agendum, quid uitandum sit, cœlesti iure decernitur: sed quod illa præcipit, non nisi gratia Christi completur. Illa siquidem monstrare peccatum, iusticiam docere, & transgressores sui reos ostendere ualebat. Porro gratia Christi diffusa per spiritum charitatis in cordibus fidelium, facit ut quod lex præcipit, impleatur. Vnde illud quod scriptum est, Non concupisces: per Moysen lex, quia iubetur: sed per Christum fit gratia, quando quod iubetur impletur. Libro primo in Ioannem, capite primo.

De impletionem legis Albinus ait: Attraxi in me spiritum gratiæ, per quem considero implere me posse quæ desiderabam: id est, mandata tua. In expositione Psalmi centesimi decimo octauo.

DE IUSTIFICATIONE.

Hanc dulcissimam doctrinam partim perplexe, partim etiam deprauate tradiderunt. Nam Beda ait: Nemo potest peruenire ad arborem uitæ, nisi per has duas res, tolerantiam molestiarum, & scientiæ plenitudinē: id est, per charitatem Dei & proximi. Pleni-

tudo legis est charitas. In 3 caput Geneleos. De iusticia per fidem in Christum, absq; operibus legis, hic nō audis. Et: In unitate catholice pacis tantum ad saluandū prodest, quicquid boni agere potest. In Samuelem capite undecimo. Item: Iustificatio per humilitatem acquiritur, laus uerò elationis condemnationem meretur. Libro tertio in Iob, capite primo. Et: Præceptis iusticiæ ad æternæ uitæ mansionem peruenitur. In proueria Salomonis, libro tertio, capite trigesimo primo. Item: Fatemur & ratione & doctrinæ sanctæ legis, ad iusticiam nos auxiliante Domino perducere: absque gratia uerò illius, nec per naturalis subsidia rationis, nec per diuinæ legis scita nos posse iustificari, Apostolo teste, Litera occidit. In præfatione in Cantica canticorum, contra Iulianum. Et: Prius sit sanctus aliquis, cum ab immundicia purgatur, deinde sit innocens per uirtutis studium: & sic tandem electus, quasi iam ab alijs per perfectionem diuisus. In decimum septimum Psalmum. Item: Quia nimis mirum uera fides & dilectio salutem gignere solet æternam. Libro primo in Marcum, capite secundo. Et sunt nonnulli, qui cetera omnia sua relinquere nequeunt, neque ex plere hoc quod de uirginibus dicitur, Qui potest capere capiat, cetera q; huiusmodi: tam esurientes & sitientes iusticiam saturantur, cum audiendo mandata legis Dei ad uitam perueniunt æternam. Libro secundo in Marcum, capite octauo. Item: Decebat, ut sicut per superbiam primæ nostræ parentis mors in mundum intrauit, ita denuo per humilitatem Mariæ uitæ introitus panderetur. Libro primo in Lucam, capite primo.

Albinus ait: Ut uitam propter fidem, & dilectionem per bona opera percipiamus æternam, gratia Dei est: quia ne à bono deuimus itinere, ipso duce semper opus habemus, cui dicitur, Deduc me Domine in uiam tuam, & ambulabo in ueritate tua. Libro primo in Ioannem, capite primo. Et: Ad ueram & sempiternam beatitudinem, nisi per fidem catholicæ pacis, cooperante charitate Dei & proximi, neminē peruenire posse certissimum est. Libro primo de sancta Trinitate, capite primo.

DE FIDE.

Duplicem facit fidem Damascenus: unam ex auditu, alteram substantiam rerum sperandarum. Hebræorum undecimo. Et addit, prima igitur nostræ uoluntatis est, secunda charismatum spiritus. Libro quarto de Orthodoxa fide, capite undecimo. Quin potius unica fides est, circa diuersa obiecta uersans. Est q; fides tantum Dei donum, ut spiritus sanctus docet in Sacris li-

teris.

DB

DE BONIS OPERIBUS.

Commune hoc uitium, imò potius error est, quod nimium adscribunt bonis operibus.

Beda inquit: Cum confectus homo atque consumptus morti & infernalibus ministris appropinquauerit, si fuerit qui ipsam sancto rum, qui nomen sancti angeli habere mereatur, qui pro peccatis suis à Deo ita corripitur, poterit impetrare: Si de multis operibus bonis, quæ operari debuerat, saltem unum bonum opus eius, quod tanquam sacrificium pro eo placabile offerat, ualuerit inuenire. Libro tertio in Iob, capite primo. Et: In completionem eiusdem sententia tria mox genera bonæ actionis subdit, eleemosynam uidelicet, orationem, & ieiunium: manifestè significans, quia in his tribus iusticia deberet nostra consistere. Ad eleemosynam quippe pertinent, omnia quæ in necessitatem proximi subleuandam misericorditer operamur. Ad orationem, cuncta quæ ad placandum nobis conditorem nostrum deuota pietate gerimus. Ad ieiunium, tota mentis castigatio, qua nos à uitijs, mundi; contagijs abstinere curamus. In Cantica canticorum libro sexto, capite octauo. Item: Dilectione Dei & proximi uelut alijs quibusdam ad regnum cælorum uoluamus, & de his infimis ad summa subleuamur. In nonagesimum Psalmum. Et: Eleemosyna non solum à secunda, sed & à prima morte liberat. In nonum caput Actuum apostolicorum.

Item: Facite fructus dignos, ut in die aduentus Domini IESU CHRISTI sidereas mereamini ad ipsi mansiones. Gregorius tertius in epistola secunda ad Germaniæ populum, tomo 2. Concil.

DE ORATIONE ET inuocatione sanctorum.

De honore & cultu sanctorum, idololatriæ loquitur Damascenus libro quarto de Orthodoxa fide, capite decimo sexto: Fontes nobis salutare, dominator Christus præbuit sanctorum reliquias, multimoda beneficia scaturientes, unguentum suauitatis emanantes: & nullus discredat. Si enim ex rupe & firmo saxo aqua in eremo profiliuit, uolente Deo, & ex maxilla asini Samsoni sitienti: ex martyrum reliquijs unguentum suauolens emanare, incredibile est? Nullo pacto profectò, ipsi qui sciunt Dei uirtutem, & ab ipso sancto rum honorem. Item: Adiutores ergo totius generis, Deo pro nobis supplicationes porrigentes, non honorandi sunt? certè honorandi. Tempia à nobis Deo erigenda sunt in ipsorum nomine. Ibidem. Et capite decimo septimo manifestè adorationem crucis &

Mariæ adstruit, subiiciens: Est autem hæc traditio non scripta, perinde ac adorationis ad orientem, adorare scilicet crucem, & alia plurima ipsa quæ dicta sunt similia. Ergo fatetur Damascenus ultro, non esse uerbum Dei adorare imagines: sed hominum commentum, contra Dei uerbum, qui inquit: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Item libro quarto de Orthodoxa fide, capite duodecimo: Adoramus etiam figuram preciosæ & uiuificæ crucis, tamen si ex alia materia facta est, non materiam uenerantes (absit enim) sed figuram, tanquam Christi signum. Et: O ingenium nimis quàm audax, Deo obliuiscens contumaciter, & quod eius præscriptis impudentissimè reclamationat. Non adoramus imaginem? Non procidis uenerabundus filio Dei, qui uiuens est imago & figura inuicibilis Dei, nihil euarians neque dissimilis ei. Adoro imaginem Christi tanquam Dei incarnati. Imaginem insuper reginæ uniuersæ creaturæ ac Deiparæ ueneror, utpote matris filij Dei: sanctorum quoque imagines. Libro primo Apologetico pro ueneratione sanctorum. In fine Damasceni recitantur aliquot preculæ ad Mariam, ad archangelum, ad Baptistam, plenæ idololatriæ & contumeliæ aduersus honorem qui soli Deo attribui debet.

Item: Proximo ordine sequitur adoratio, quam offerimus amicis ac famulis Dei, qui suapte natura solus uenit adorandus, quem admodum Iosue filius Naue & Daniel angelum adorarunt. Libro primo Apologetico pro ueneratione sanctorum: item libro secundo.

Beda inquit: Intercedite Scholastica & Benedicte, pro uobis commissis: postulate pro nobis afflictis, rogate pro nostris delictis: poscite Christum non solum pro monachis commissis, sed etiam pro uestris ancillis, ut omnis ætas, omnis sexus, omnis ordo, qui uestris præceptis colla submittitur, peritura mundi despiciant, gaudia æterna concupiscant, regna beata appetant, prospera animarum & corporum percipiant, nulla diabólica fraude molestantur, nullis incurfionibus malignorum affligantur, nullisq; calamitatibus annihilentur. Euge pater beate, faue precantibus, appone aures precibus famulorum tuorum, da ueniam poscentibus, da dona querentibus, parce peccantibus: quia tu pastor es, nos uerò oues: audi balatus ouium tuarum, trahere me post te, ut ueniamus ad te, ut illic uera pascua inueniamus, ubi sunt uera gaudia sempiterna. Redde Deo talenta cummulata de nobis, reporta cum usuris credita dona doctrinarum: meq; indignum huius operis præsumptorem, tuis coniuge seruulis sacris, ut cum omni grege commisso præmia uitæ

uitæ assequamur: ut tibi dicatur à Deo, Euge serue bone & fidelis, intra cum his tibi creditis in gaudiū Domini tui, præstante ipso qui digna promittere gaudia dignatus est suis famulis, qui uiuit & regnat per cuncta secula seculorū. Homilia in natali Scholasticæ. Item: Deprecemur Deum, ut per intercessionem sancti Laurentij det nobis, si cistum martyrem imitari, ut cum illo uitam æternam habere mereamur. Homilia de S. Laurentio. Et: Precemur Deum, ut per suam misericordiam & preces apostolorum Petri & Pauli, det nobis ita in hoc seculo uiuere, ut dum animæ de corporibus exierint, ad æternam possint uenire gloriam. Homilia de Petro & Paulo. Item: Precemur omnes sanctos, ut pro nobis intercedant ad Deum, ut dignetur nobis dare remissionem peccatorum, & custodiat corpora & animas nostras. Homilia de maiori letania. Et: Sancta Maria Dei genitrix hodie translata est in coelum de mundo, ut pro nobis orer filium: quia mundus deletus esset, nisi per preces sanctæ Mariæ sustineatur. Quia legimus, postquam coelos ascendit ipsa, assidue stat coram Deo, orationem pro peccatis nostris effundens: & iustos retinet ne cadant, peccatores confortat ne pereant. De sancta Maria. Item: Seruiamus semper tali reginæ Mariæ, quæ non derelinquit sperantes in se. Cum diligat orationes sanctorum Christus, & exaudiat, multò magis matrem suam exaudit pro peccatoribus exorantem. Ibidem. Et: Stat Maria in conspectu filij sui, non cessans pro peccatoribus exorare. Toto igitur affectu confugiamus ad eam uenire, ut per suas orationes ducat nos ad illa gaudia, ubi ipsa manet cum filio sine fine. Ibidem. Et: Oremus Dominum nostrū IESVM CHRISTVM pro animabus omnium fidelium defunctorum, cum Misais & psalmis & orationibus, ieiunijs & eleemosynis, ut dimittat eis omnia peccata sua per suam misericordiam, tribuatq; eis uitam æternam. In sermone quodam ad populum, tomo septimo Operum eius, folio quingentesimo tertio. Item: Nos qui de gentibus credimus, non ipsi ad Dominum uenire possumus, quem nunc in carne uidere nequaquam ualemus: sed quicunque passionibus nostræ seruitutis agnouimus, ad residentem in dextera patris iam per fidem accedere debemus: iam seniores Iudæorum mittere, hoc est, summos Ecclesiæ uiros, qui nos ad Dominum præcesserunt: suppliciter obsecrando patronos quærere, qui nobis testimonium reddentes quod diligamus Ecclesiam, & quantum in nobis est edificare curemus, pro nostris apud Dominum, nostrorumq; peccatis intercedant. Libro secundo in Lucam, capite septimo.

Item: Interpellans intemeratæ uirginis nostræ Deiparæ, sanctarum cœlestium potestatum, omniumq; sanctorum intercessionem, horum etiam sanctas reliquias cum omnino suscipiens & amplectens, honorificè ueneror, firmiter credens me illorum sanctitatis fieri posse participem. Basilius episcopus Ancyrae, in secunda synodo Nicena, act. 1. tomo 2 Concil.

Et: Adoramus imaginem Deiparæ & dominæ nostræ irreprehensibilis, immaculatæ, & inexplicitæ castitatis matris, quæ illum peperit. Theodorus patriarcha Hierosol. in Confessione fidei suæ.

Item: Obsecro intercessionem sanctissimæ, intemeratæ Dominæ nostræ Deiparæ & semper uirginis Mariæ, sanctorumq; angelorum, & sanctorum gloriosorum Apostolorum, prophetarum, martyrum, confessorum & doctorum. Tharastius Cōstantinop. in epistola ad episcopos Antiochiæ, Alexandriæ & sanctæ urbis.

Et: Ego in primis approbo, suscipio, saluto & ueneror sanctæ matris uirginis, cuius etiam auxilium, protectione et intercessionem, nocte diuq; & ut peccatori mihi subueniat inuoco, ut quæ eam potestatem habet ab illo, quem in mundū edidit, Christo Deo nostro. Theodosius Amorij episcopus in act.

1. Concil. Niceni 2.

Item: Ipsi Apostoli, Petrus & Paulus regni uestri propugnatores erunt, cunctasq; barbaras nationes pedibus uestris subijcient, ut quocunq; ire perrexeritis, uictores suos declarent. Adrianus papa in epistola ad Cōstantinum Imperatorem, & Irenem matrem eius.

Et: Seruator noster Christus fontes salutaris sanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debiles fundentes, unguentum redolentis suauitatis scaturientes. Et ut inquit magnus doctor, cui ab immortali nomen est: Martyrum ossa morbos fugant, infirmis medicantur, cæcis uisum impertiunt, lepras emundant, tentationes & mœrores soluant, atque id per Christum, qui in ipsis habitat. Bene etiam Psalmodographus cecinit: Mirabilis Deus in sanctis suis. Theodorus in confessione fidei suæ. Item: Cum sanctos Christi martyres, ueras fidei margaritas, omni honore dignos arbitremur, & intercessionem eorum postulemus, non potui illi non respondere. Germinus Constantinopolitanus episcopus, in epistola ad Iohannem episcopum Synnædon. Et: Ancillā & matrem Christi existenter, uerè pro genere nostro intercedentē præsentissimè, ita ut Dominus quidē noster salutē dispēset, illa uerò materno affectu pro nobis poscat, agnoscimus. Sanctos deniq; omnes tanquam

tanquam conseruos nostros, & eiusdem nobiscū naturæ participes, gratissimos Dei ministros, ut dictum est, & hac gratia à Deo donatos, ut beneficia à Deo data nobis ministrent: curationes morborum, periculorum liberationes, quādo per memoriam eorum inuocatio Dei fit, quatenus nobis in hymno dijs & glorificationibus possibile est, (memoria autem eorum cum encomio celebratur, ut ait Scriptura) agnoscimus. In eadem epistola.

Item: Cum timore Dei omnia agamus, posulantes intercessionem incontaminatę Deiparę & semper uirginis dominę nostrę Marię, item sanctorum angelorum, omniumq; sanctorum: salutantes & uenerādas illorum reliquias, ut nos sanctitudinis eorū fiamus participes. Sic enim reddemur perfecti in omne opus bonum in CHRISTO IESU Domino nostro, quem decet gloria, potētia, & superadoratio siue latria, cum patre & sancto spiritu, nunc & in seculorū secula. Concilium Nicenum 2, act. 6.

Item: Etiam sanctorum & multis rationibus prædicatorum Apostolorum, Prophetarum, martyrum, Patrum & Eremum colentium imagines suscipio & ueneror, non ut deos, absit: uerū mentis meę affectū & desiderium, quo in illos affectus sum, hoc modo indicans, ex toto animo eos obtestor, ut ad Deum pro me intercedant, quo in oculis eius misericordiam in die iudicij consequar. Tharasis episcopus Amorij, in act. 1 Concilij Niceni 2.

De intercessione sanctorum etiam habet æuū Carolus Magnus, licet contra imaginum cultū acriter dimicauerit. inquit enim: Reuertantur ad Dominum, & per sanctorū intercessionem ab eo sanitatem se accepturos credant, qui totius sanitatis & uitę auctores est. Libro primo de Imaginibus, capite decimo octauo. Et: Diuini libri sunt scripti, quia scriptores eorum iam regnantes cū Domino, illumq; collaudantes in cœlis, curam nostrę gerunt salutis, proq; nostris erratis apud eius pietatem interpellant. Cap. 20 eiusdem libri.

De oratione pro defunctis, extat sermo Damasceni, quod ea uim aliquam habeat. Et in fine eiusdem sermonis inquit: Fiat o domina tuorum, intercedente sanctissima matre tua, et omnibus sanctis tuis, qui tibi à seculo bene placuerunt. Te enim decet gloria, honor & adoratio, & nunc & semper, & in secula.

DE IMAGINVM

cultura.

Iconolatria hac ætate publicè decreta & stabilita est. Theodorus inquit: Veneramur

etiam & adoramus imaginem Deiparę & dominę nostrę irreprehensibilis, immaculatę & inexplicitę castitatis matris, quę illū peperit. Quinetiam sanctorum Apostolorum, Prophetarum, & uictorum martyrum, sanctorumq; & beatorum, ueluti amicorum Dei, imagines colimus, non in materia aut coloribus honorem constituentes: sed per hoc officium nostrum, quod ipsis adeo, quorum typum imagines gestant, debemus impartientes. Theodorus patriarcha Hierosolymitanus, in confessione fidei suę. Item: Adoramus Christi imaginem, quemadmodum facies eius uisa est, non tamen à Deitate separata. Ibidem. Et: Imaginum picturas secundum priscam patrum nostrorum traditionē recipimus, & has desiderio nostro adoramus ut in nomine Christi Dei nostri, & intemeratę dominę nostrę Deiparę uirginis, sanctorumq; angelorum, & omnium sanctorum factas. Sed apertis uerbis testamur, nos duntaxat in unum Deum uerū latrā, hoc est cultum & fidem nostrā referre & reponere. Tarasius Constantinopolitanus in 2 act. Concilij Niceni secundi.

De ueneratione crucis Damascenus ait: Non ipsam adoro materiā, ut Deum: sed materię opifici uenerabundus procido, qui pro me factus est materia, & in materia sustinuit habitare, per eam materiam salutem meam operatus. Proinde à cultura eius materię nō desinam, per quam salus mea confecta est. Libro 1. Apologetico p ueneratione imaginū.

DE RELIQUIIS.

Creuit quoq; reliquiarū superstitiosa cultura. Nam Theodosius ait: Eadē ratione & reliquias sanctorum ueneror, & honore prosequor & saluto, ueluti athletarum & certatorum pro Christo, quiq; gratiam à Deo consecuti sunt, & remedia præstare, morbos curare, demones eijcere, quemadmodum Christiana Ecclesia ueluti p manus accepit à sanctis Apostolis & patribus usq; in præsens seculum. Probo similiter quæ à primordio receptæ traduntur imagines, principio IESU CHRISTI Domini nostri, & sanctę Deiparę uirginis, siue ex auro siue ex argento, siue colorum ductibus, siue quacūq; materia exprimatur, ut omnibus manifesta fiat eius in carne œconomia. Neq; dissimili ratione probatur à me sanctorum & omnib. seculis laudatorum Apostolorum, Prophetarum, martyrum gesta, politiaq;: ut in omniū oculis prælia & certamina, quæ pro Christo subierunt, hæreant: atq; id in compendiosam ueluti scripturam, narrationem & eruditionem populi maximè simplicioris. Theodosius episcopus Amorij, act. 1. Concilij Niceni secundi.

DE POENITENTIA.

Sæpe de poenitentia loquens Beda, nihil tamen

tamen de fide, erigente sese in Christo propitiatore, docet. Sic inquit: Delectatio seu uoluntas peccandi, quando ad satisfactionem uenitur, leuiter eleemosynis & alijs talibus purgatur. Consensus uero peccandi non nisi graui poenitentia deletur. Consuetudo autem peccandi non nisi recta & ponderosa satisfactione absoluitur. In 1. Psalmum. Et: Sacrificate sacrificium.) quasi dicat: Ita dico ut irascamini praeteritis peccatis, ut sacrificetis sacrificium, id est mortificetis propria uicia uestra, faciendo fructus dignos poenitentiae: tantum scilicet pro singulis uos affligentes, quantum digna expetit poenitentia: quod erit sacrificium iusticiae, id est iustum sacrificium. Nam nihil iustius est, quam qui punit aliena peccata, ut puniat propria: & ut quisque tantum se affligat, quantum foedata eius conscientia meruit, & sic se ipsum Deo faciat suauis sacrificium. In 4. Psal.

Sic etiam Aponius loquitur: Vnusquisque credentium Deo, ipse se fecit montem Dei, per sanctam conuersationem: aut montem diaboli peruersum uiuendo. Quicumque ergo ita exhibuerit uitam suam, ut in eo delectetur Spiritus sanctus habitare, mons efficitur domus Dei, quae est Ecclesia eius. Lib. 5 in Cantica canticorum.

Definitio nimis est angusta Bedae: Poenitentiam agere est, & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc poenitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest, si peccata quis luxuriae desceat, & tamen adhuc auariciae aestubus anhelet? aut quid prodest, si irae culpas iam lugeat, & tamen adhuc inuidiae facibus tabescat? Sed minus est ualde quod dicimus, ut qui peccata deplorat, ploranda minime committat. Nam cogitandum summo opere est, ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori suo satisfaciat: ut qui commisit prohibita, sibi metipsum abscindere debeat etiam commissa. Libro 4 in Lucam, capite 15.

DE BAPTISMO.

Habet opinionem de baptismo Iohannis Beda. Sic enim inquit: Cunctis legentibus liquet, quod Iohannes baptismum poenitentiae non solum praedicauit, uerum etiam quibusdam dedit: sed tamen baptismum in remissionem peccatorum dare non potuit. Remissio enim peccatorum in solo nobis baptismo Christi tribuitur. Notandum itaque quod dicitur, Praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum: quoniam baptisma quod peccata solueret, quia dare non poterat, praedicabat. Ut sicut incarnatum uerbum patris praecurrebat uerbo praedica-

CAP. IIII.

tionis: ita baptismum poenitentiae, quo peccata soluuntur, praecurreret suo baptismo, quo peccata solui non possunt. Lib. 1 in Marcum, cap. 2. & lib. 1 in Lucam, cap. 3. Item: Iohannes non spiritu, sed aqua baptizat: quia peccata soluere non ualens, baptizatorum corpora per aquam lauat, sed mentem per ueniam non lauat. In Lucam libro 1. cap. 3. & in Ioannem lib. 1. cap. 1. & Albinus lib. 1. in Ioannem, cap. 1.

Albinus: Non renascebantur, qui baptizabantur baptismo Iohannis. Quapropter Christi baptismus non fuit in aqua tantum, sicut Iohannis: sed in Spiritu sancto, in remissione peccatorum. Libro 3 de sancta Trinitate, capite 17.

Aponius nimium tribuit oleo chrismatis, cum inquit: Cuius odor sauciatus a peccatis animas resuscitat. Libro primo in Cantica canticorum.

De fide aliena inquit Beda: Per fidem & confessionem parentum in baptismo liberantur a diabolo paruuli, qui necdum per se sapere, uel aliquid agere boni possunt, aut mali. Lib. 2 in Marcum, cap. 7.

DE COENA DOMINI.

De transubstantiatione habet multa Damascenus, lib. 4 de Orthodoxa fide, cap. 14. Et nunc interrogas, quomodo panis sit corpus Christi, & uinum & aqua sanguis Christi? Respondeo tibi & ego: Spiritus sanctus obumbrat, & haec operatur super sermonem & intelligentiam. Panis autem & uinum transsumuntur. Item: Corpus enim secundum ueritatem coniunctum est diuinitati, quod ex sancta uirgine corpus est: non quod ipsum corpus assumptum ex caelo descenderit, sed quod ipse panis & uinum transmutatur in corpus & sanguinem Dei. Ibidem.

Et Beda: Panis fit per transmutationem corpus Christi. Transiit enim substantia panis in corpus Christi, non forma: sed potius haec subsistunt in aere, uel sine substantia. Dicunt tamen quidam, quod nihil transiit in corpus Christi: sub quibus accidentibus ante erat substantia panis, sub iisdem post consecrationem est corpus Christi. Cum quaeritur autem ab eis, quod deueniat substantia panis, quae ante sub illis accidentibus fuerat: dicunt, illam re labi in primordiali materia, uel perire ex toto. In Boetij librum de Trinitate.

De oblatione, contra ipsius Domini institutionem inquit Beda: Passionis Domini, per quod utriusque in ueteri & nouo Testamento sumus redempti, sacramentum, illi in carne ac sanguine uictimarum, nos in oblatione panis & uini celebramus. Lib. 2 de Tabernaculo, cap. 2. Item: Hunc panem & uinum quotidie Ecclesia offert, imitando uitae eius humilitatem & passionem. In 109 Psal.

DE SACRIFICIIS.

Beda ait: Christus legalia sacrificia secundum ordinem Aaron prius instituta, conuertit in sacrificia panis & uini, secundum ordinem Melchisedech, qui primus ea obtulit instituta. In 33 Psal.

DE MISSA.

Beda: Deum pro mortuis per missarum celebrationes & eleemosynas inuocamus. In 48 Psalmum. Vnde uerò hoc ex uerbo Dei probari potest?

De confirmatione. Beda: Sciendum, quòd illa unctio quæ per manuum impositionem ab episcopis, quasi alia à duabus prædictis, & uulgo Confirmatio dicitur, eadem est cum secunda: propter arrogantiam tamè non concessa est singulis sacerdotibus, sicut & multa alia. In 26 Psal.

De oleo, Beda inquit: Nunc in sacramentum quiddam mirum & ineffabile, quòd in fine futuri sumus significatur, quòd omni intentione desiderare debemus. Et indeo nunc in sacramento suspiremus, ingemamus, & tandem in re sacramenti gaudeamus. In uigesimum sextum Psalmum. Et: Pij nunc in Ecclesia initiati Domino per geminam unctionem olei & charismatis, tertiam unctionem perfectam, quæ tunc erit cum facie ad faciem uidebimus, expectant. Ibidem.

De chrismate. In Arelatenſi concilio capite decimo octauo: Chrisma genus sacramenti est.

De unctiōe, Beda: Post acceptum unde regenerationis lauacrum, per unctiōem sacri charismatis gratia Spiritus sancti signamur. Homilia in octaua Epiphaniæ.

DE MINISTERIO.

Solis episcopis unctiōe tribuit Beda: Notandum quòd Philippus qui Samariæ euangelizabat, unus de septem fuerit. Si enim apostolus esset, ipse utiq; manum imponere potuisset, ut acciperent Spiritum sanctum. hoc enim solis pontificibus debetur. Nam presbyteris, siue extra episcopum, seu præſente episcopo baptizent, chrismate baptizatos ungere licet, sed quòd ab episcopo fuerit consecratum: non tamen frontem ex eodem oleo signare, quòd solis debetur episcopis, cum tradunt Spiritum paracletum baptizatis. In octauum caput Actuum apostolicorum.

DE PRIMATV ROMANE ECCLESIE.

Beda ait: Roma, per summos Christi Apostolos totius Ecclesiæ caput eminet eximium. Homilia in natali Benedicti.

De Petro inquit Carolus Magnus: Ad quam beatitudinem nos peruenire, & in sanctæ Ecclesiæ consortio & unione ille nos fa-

ciat perseuerare, qui Ecclesiam suam dignatus est in Petro fundare: & ipso interueniente, cuius cathedræ sumus sequaces, regni cœlorum, cuius ille clauiger factus est, mereamur effici compotes. Libro primo de Imaginibus, capite sexto. Hæc non possunt ex uerbo Dei demonstrari.

DE ANTICHRISTO.

Opinio Damasceni est, quòd Antichristus non in nostro, sed ueteri Iudaico templo sit uenturus. Item, quòd sit homo futurus, natus ex fornicatione. Et quòd Enoch & Elias sint redituri, quos Antichristus sit interfecurus, & Christus illis resuscitatis Antichristum sit oppressurus. Lib. 4 de Orthodoxa fide, cap. 27.

Similes etiam Beda opiniones habet. ut: Dan iudicabit populum suum.) Dicunt quidam, Antichristum per hæc uerba prædici de ista tribu futurum: alij de Iuda, à quo traditus est Dominus. Et paulo post: Alij hanc prophetiam ad Antichristum transferunt, pro eo quòd hoc loco Dan & coluber asseritur, & mordens: & quòd primus Dan inter tribus Israel ad Aquilonem castrametatus est, illum significat, qui se in lateribus aquilonis sedere dicit, & de quo figuraliter Prophetia dicit: A' Dan auditus est fremitus equorum eius. qui non solum coluber, sed etiam Cerastes uocatur. Cerata enim græcè cornua dicuntur. Serpens ille cornutus esse perhibetur, per quem dignè Antichristus asseritur, qui contra uitam fidelium cum morſu pestiferæ prædicationis armabitur etiam cornibus potestatis. In quadragesimum octauum caput Geneseos. Item: Cum uenerit Antichristus, occurret post illius uestigia Christus celeri aduentu, ut illum interficiat spiritu oris sui. Vnde & Gad latrunculus interpretari potest. & quòd posterior, id est serus, species quasi latrunculus improuiso aduentu exiliat. Sicut enim, inquit, fur in nocte, ita Christus. Ergo ante Antichristum in hunc, post illum maiestate occurrit. Ibidem.

Albinus itidem opinatur, eum ex tribu Dan uenturum, & de eius rebus ita inquit: Quædam signa nedum acta sunt, sed futura esse certissimè creduntur. id est, fides Israelitici populi, de qua Apostolus ait: Cum intrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Israel saluus fiet. & regnum Antichristi, & crudelitas eius in sanctos. Hæc enim erit nouissima persecutio, nouissimo imminente iudicio, quam sancta Ecclesia toto terrarum orbe patietur uniuersa, sed ciuitas Christi ab uniuersa diaboli ciuitate, quantacunque erit utraque super terram. Cuius persecutionis autorem esse eundem Antichristum, non dubium est: quem Apostolus filium nominat perditionis, atque refugam, utique à Domino

345
no Deo, qui extolletur super omne id quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ecclesia siquidem sancta non dicitur Deus. colitur itaque recte tantummodo sancta Trinitas Deus, cuius honorem impijssimus ille refugabit uendicare præsumit, alios adulationibus, alios terroribus, alios signis sollicitans, ut se colant pro Deo: cuius persecutionem trium semis annorum spacio excandescere super terram, in Apocalypsi prædicatum est. Sed ne tam immanis & crudelis persecutio improuisa ueniens, omnes minus paratos inuoluat: Heliam & Enoch maximos prophetas uenturos esse, Ecclesiæ habet fides, per quorum doctrinam populus Israeliticus conuerteretur ad fidem. Qui cum ipsi primò tres semis annos prædicauerint, in ipsa eadem prædicatione cum alijs fidelibus glorioso coronabuntur martyrio. Percusso autem illo perditionis filio, & impijssimo totius iniquitatis magistro, ab ipso Domino (sicut Apostolus ait: Quem Dominus IESVS interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui) non continuò dies iudicij secuturus esse credendus est, ut impleatur, sicut ipse Dominus in Euangelio ait: De die autem illo & hora nemo scit, neq; angeli, neq; filius, nisi pater solus. Libro tertio de sancta Trinitate, capite decimonono. Item: Quis est qui uenit in nomine suo? nisi ille qui gloriâ propriam quærit, & non illius qui misit illum. Quis est quem accepturi erunt Iudæi, nisi Antichristum? qui uenturus est gloriâ propriam quærere. & hoc erit illis pœna peccati, quia ueritati noluerunt credere, ut crederent mendacio. Libro tertio in Ioannem, capite quinto.

DE CRUCE.

Aponius inquit, Humana natura pro uiribus uicem in martyribus Dei filio repensare dinoscitur. Libro primo in Cantica canticorum. Et: Nullum aliud ferramentum fortius potuit reperiri, per quod antiquæ scorix animæ limarentur, nisi martyrij limam, per quod in tormentorum fornare possit anima, quantalibet sordium peccatorum mole sit circumdata, in suo sanguine renouari: per quod perfecta sit columba, & in Christo immaculata. Ibidem.

DE CONIVGIO.

De secundo coniugio næuum habet Beda, inquiens: Dicendo masculum & fœminam, ostendit secunda uitanda coniugia. Non enim ait masculum & fœminas, quod ex priore repudio quærebatur: sed masculum & fœminam, ut unius coniugis consortio neisterentur. Adhærebit ad uxorem suam, non ad uxores. Præmium est nuptiarum, è duabus unam carnem fieri. Castitas iuncta spiritu, unius spiritus efficitur. Quæ

346
Deus coniunxit, unam faciendò carnem uiri & fœminæ, hæc homo non potest separare, nisi forsitan solus Deus. Homo separat, quando propter desiderium secundæ uxoris primam dimittit: Deus separat, qui & coniunxerat, quando ex consensu propter seruitutem Dei, eo quòd tempus in arcto sit, sic habemus uxores, quasi non habentes. Libro tertio in Marcum, capite decimo.

DE CASTITATE.

Beda satis superciliose inquit: Vxores ducere, ac filios carnaliter procreare, angelicæ conuersationis amore fastidiuimus. Homilia in natali Benedicti. Item: Sacerdotibus, ut semper altari queant adstare, semper continentium, semper castitas obseruanda præcipitur. Lib. 1. in Lucam, cap. 4.

DE TRADITIONIBVS.

20 **N**æuum quoq; de traditionibus Beda habet, dicēs: Et nos cum in eremo sanctæ conuersationis bestiales hominum mores impolluta mente toleramus, ministerium angelorum meremur: à quibus corpore absoluti, ad æterna in cœlis gaudia transferamur. Libro primo in Marcum, capite primo. Et: Patet ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem esse traditum, ut energumeni, uel alij quilibet ægroti ungantur oleo pontificali benedictione consecrato. Lib. 2 in Marcum, cap. 6. Et: Vna spiritualis causa est, timor Dei, ut uxor dimittatur, sicut multi religionis causa fecisse leguntur. Lib. 3 in Marcum, cap. 10.

DE PURGATORIO.

Beda: Notandum, quòd etsi impijs post mortem spes ueniæ non est: sunt tamen quidam de leuioribus peccatis, quibus obligati dei sancti sunt, post mortem possunt absolui, uel pœnis uidelicet castigati, uel suorum precibus, elemosynis, missarum celebrationibus absoluti. Sed hæc quibuscunq; fiunt, & ante iudiciũ, & de leuioribus fiunt erratis. In Pro uerbia Salomonis lib. 2. cap. 11. Item: Non corripas me, id est nullum peccatum in me inuenias, propter quod me dignũ correctio-
40 ne in igne purgatorio ostendas. Omne enim peccatum quod facit homo, aut ipse puniet, aut Deus. In 6 Psal. Et: Corripiuntur in ira Dei, qui Christum fundamentum habet: sed
50 non tantum aurum, argentum, lapides preciosos superædificat, sed etiam intermiscet ligna, fœnum, stipulas, & committunt quædam uenialia peccata grauiora & leuiora. Et ideo necesse est, ut hi tales in ira corripiantur: id est, in purgatorio igne nunc interim ante diem iudicij ponantur, ut quæ in eis immunda sunt, per illum exurantur: & sic tandem donec esse cum his qui in dextra coronandi sunt, inueniantur. Nec immerito tantum timet iste hæc correctione, quia attendit eam grauiorem

uiorem quàm quicquid unquam passi sunt latrones, uel sancti martyres, uel quicquid grauius homo possit excogitare. Si uerò illi tantum aurum, argentum, lapides preciosi, id est bona opera superædificarent: tunc neq; illum ignem timerent, qui cremabit æternaliter impios; neque illum qui corripiet pios. Sciendum autem, quosdam esse sanctorum, ut testatur Euangelium, qui non ueniunt in iudicium, sed transeunt de morte ad uitam: quia etsi aliquas stipulas, id est parua peccata superædificant, adeò tamen leuia sunt, quòd ignis tribulationis, quem patiuntur hic, uel etiam pœna mortis, penitus ea exurit. Et hi tales, quia nihil in eis ignis suum inuenit, statim dū à corpore separantur, transeunt ad uitam æternam: sicut econtrà, quidam malorum statim æternas pœnas incurrun. In trigessimum septimum Psalmum. Et: Sunt qui ita exponunt, quòd in præsentì, in spiritu: & in futuro, baptizemur in igni: ut uidelicet sicut nunc in remissionem omnium peccatorum ex aqua & spiritu renascimur, ita & tunc de leuib; quibusdam peccatis, quæ hinc nobis euntibus adhæserint, purgatorij ignis ante ultimum iudicium baptismate repemdemur, dicente Apostolo: Si quis superædificauerit super hoc fundamentum aurum, argentum, &c. Quod quamuis & de igne tribulationis, in hac nobis uita adhibito, possit intelligi: tamen si quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat, pensandum sollicitè est, quia illum dixit posse per ignem saluari, nō qui super fundamentum Christi ferunt, es uel plumbum ædificat, id est peccata maiora & duriora, atq; tunc iam insolubilia sed lignum, fœnum, stipulam, id est peccata minima atque leuissima, quæ ignis facile consumat. Hoc tamen sciendum est, quòd illic saltem de minimis nihil quisquam purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actib; in hac adhuc uita positus, ut illic obtineat promeretur. Libro primo in Lucam, capite secundo.

Albinus inquit: Ira æternam impiorum pœnam significat, furor ignem purgatorium. In explicatione primi Psalmi pœnitentialis. Item: Sunt tamen qui iram æternam intelligunt gehennam, & furorem purgatorium ignem. In expositione tertij Psalmi pœnitentialis. Et: De igne diei iudicij Apostolus ait: Vniuscuiusq; opus quale sit, ignis declarabit. De igne purgatorio hoc eum dixisse, non est dubitandum: quem ignem aliter impij sentiant, aliter sancti, aliter iusti. Libro tertio de sancta Trinitate, capite uigesimo primo.

De Iudæis restituendis, Beda opinionem habet: Translata est gloria fidei de Israel ad gentes, de synagoga ad Ecclesiam: sed in fine

mundi reuertetur ad Israel. In Samuelem, capite nono.

De Abraham opinio est, quòd inquit Beda: Abraham quippe post Adam primus Phisicam habuit, quem natura ad Deum adorandum perduxit, & per creaturas illum cognouit. Cap. 2. in Exod.

DE LIBRIS SACRIS.

Doctores huius seculi eosdem libros, eodemq; modo, quos superiores patres, agnoscunt & profitentur. De quibusdam autem ipsorum argumenta & iudicia annotabimus.

De Samuele.

Beda: Si ad nostram correptionem, doctrinam, uel consolationem omnia scripta sunt, nec soli Hieremias & Esaias, ceteriq; tales qui uerbis futura signauerunt, sed & Samuel, Ionas & Ezra, eorumq; consimiles, qui præterita uel sua uel aliorum gesta siue dicta conscribere, dies istos, hoc est nonæ gratiæ luce radiantes insinuantes: insistendū nobis sum mopere est, & pro suo cuiq; modulo, Christi iuuante gratia, nitendum, ne ea quæ propter nos scripta sunt, nostro nos torpore uel incuria quasi aliena præterreant. In Prologo super Ezram.

De uersione Psalterij.

De Psalterij translatione Beda inquit: Sciendum, Psalterij translationes esse duas apud Latinos in usu atq; honore: Romanam scilicet, & Gallicam. Romana est, qua utuntur Romani, & pleriq; Italici, quæ de Græco in Latinum à Symmacho & Aquila sumpta est, secundum Septuaginta interpretes Ptolemei regis. Gallica uerò est, qua præcipuè Galli utuntur. Hæc autem præcipuè sumpta est rogatu Damasi pape, à beato Hieronymo de Hebræo in Latinum ad intentionem. Fecerat enim prius Hieronymus aliam translationem similiter de Ebræo sumptam, ad litteram, uerbum scilicet ex uerbo trāsferens simpliciter, quæ partim perfecta erat linguæ disparitate. Sūt autem factæ apud Latinos plures aliæ translationes, quarum nulla in usu est.

De Salomone.

Albinus: De diuitiarum uana possessione in huius seculi delicijs, penè sapientissimus Salomon totum composuit librum, cui titulus est Ecclesiastes. In Præfatione commentarij in Ecclesiastem.

De Ecclesiaste.

Albinus: Librum Ecclesiastem semper pro magistro habeatis in manibus: ut discatis terrenam non amare, sed cœlestia. Ibidem. Et: Mali opinantur quidam, nos ex libro Ecclesiastæ ad uoluptatem & luxuriam prouocari: cum econtrariò omnia quæ cernimus in mundo, uana esse doceantur, nec debere nos

ea studiose appetere, quæ dum tenentur in-
tereant. Tradunt Hebræi, hunc librum Sa-
lomonis esse, pœnitentiam agentis: qui quia
in sapientia diuitijsq; confusus per mulieres
offenderit Deum, nunc secum reputat omnia
uana esse huius seculi delectamenta, quæ ad
ultimam miseriam deuoluunt eos qui in eis
ponunt spem suam. In primum caput Ec-
clesiastæ.

De libris Moyfi.

Beda: Cum quinq; libri Moyfi nihil aliud
quàm Christum prædicent, sicut ipse ait: Si cre-
deretis Moyfi, crederetis forsitan & mihi, de
me enim ille scripsit. In Ioannem libro pri-
mo, capite quarto.

*De nouo Testamen-
to.*

Albinus: Scire debetis, omnibus diuinæ
Scripturæ paginis, meritò Euangelicam ex-
cellere auctoritatem: quia quod lex & prophe-
tæ futurum prænunderunt, hoc reddi-
tum atq; completum in Euangelio demon-
stratur: atque inter ipsos Euangeliorum scri-
ptores ualde beatum Ioannem, in diuinorū
profunditate mysteriorum eminentiorem
esse. In epistola ad Gislam & Richrudam,
præfixa expositioni Euangelij secundum
Ioannem.

De Euangelista Iohanne.

Beda: Iohannes euangelista de diuinitate
Christi, tres autem alij de eius humanitate
ministerium suscepere scribendi. Libro pri-
mo in Lucam, capite tertio.

Albinus: Alij Euangelistæ inter homines
subito apparuisse Dei filium demonstrant:
B. Iohannes apud Deum semper fuisse decla-
rat, dicens: Et uerbum erat apud Deum. Alij
eum uerum hominem: ille ipsum uerum cō-
firmat esse Deum, dicens: Et Deus erat uer-
bum. Alij hominem eum, apud homines
temporaliter conuersatum: ille Deum apud
Deum, à principio manentem ostendit, di-
cens, Hoc erat in principio apud Deum. A-
lij magnalia quæ in homine gessit perhibet:
ille quod omnem creaturam uisibilem & in-
uisibilem per ipsum Deus pater fecerit do-
cet, dicens, Omnia per ipsum facta sunt, & si-
ne ipso factum est nihil. In primum caput E-
uangelij Iohannis.

De Actis Apostolorum.

Beda: Actus Apostolorum (ut Hierony-
mus ait) nudam quidem sonare uidentur hi-
storiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam te-
xere: sed si nouerimus eorum scriptorem Lu-
cam esse medicum, cuius laus est in Euange-
lio: animaduertimus pariter, omnia uerba il-
lius animæ languentis esse medicinam. E-
quibus nos aliqua iuxta modulum nostræ
paruitatis exposituri, primò admonere cura-
bimus, ipsum Euangelistam Lucam, ut di-

ctum, iuxta traditionem ueterum Ecclesiæ
tractatorum, medicæ artis fuisse peritissi-
mum, & magis Græcas literas scisse quàm
Hebræas. Vnde sermo eius tam in Enange-
lio quàm in Actibus Apostolorum compta-
or est, & secularium redolet eloquentiā, ma-
gisq; testimonijs Græcis utitur quàm He-
bræis. In præfatione ad Accam episcopum,
super Acta Apostolorum.

De epistola ad Laodicenses.

Inter epistolas diuini Apostoli quædam
fertur ad Laodicenses, quâ patres nostri tan-
quam alienam reprobauerunt. Actione 6 Sy-
nodi Nicenæ secundæ.

*De epistolis Iohannis postero-
ribus.*

Beda: Quidam putant & hanc, & sequen-
tem epistolam, non esse Iohannis apostoli:
sed cuiusdam presbyteri Iohannis, cuius se-
pulchrum usque hodie monstratur in Ephe-
so. cuius etiam Papias auditor Apostolorū,
& in Hierapoli episcopus, in opusculis suis
sæpe meminit. Sed nunc generalis Ecclesiæ
consensus habet, quod has quoque epistolas
Iohannes apostolus scripserit, quia reuera
multam uerborum & fidei similitudinem
cum prima eius epistola ostendunt, & simili
zelo detestantur hereticos. In secundam epi-
stolam Iohannis.

De Iudæ epistola.

Beda: Epistola Iudæ, quia de apocrypho
libro (scilicet libro Enoch) testimonium
habet, primis temporibus à plerisque rejicie-
batur. Tamen auctoritate iam & uetustate &
usu meruit, ut inter sanctas Scripturas com-
putetur, maximè quia tale testimonium de
apocrypho Iudas assumpsit, quod non apo-
cryphum & dubium, sed ueræ lucis lucidæ
esset ueritate conspicuum. In epistolam
Iudæ.

Albinus: Iste est Iuda, cuius epistola legi-
tur in Ecclesijs Christi, non ille traditor. Li-
bro septimo in Ioannem, capite uigesimo-
primo.

De Apocalypsi.

Albinus: Ioannes in Pathmo insula Apo-
calypsin, quam ei Dominus de statu Ecclesiæ
præsenti uel futuro reuelauit, manu sua con-
scripsit. Libro septimo in Ioannem, capite
uigesimo primo.

CAPVT V
DE HAERESIBVS.

Orruptelæ & hæreses, quæ hoc
seculo ecclesiam Christi turbau-
erunt, non sunt à Scriptoribus
diligenter annotate. Omnes e-
nim uidentur tantum intendisse animum
ad

ad illud tetrum schisma, de Imaginum adoratione & cultu: quo quidem in certamine pleriq; episcopi nimium procliuues fuerunt in immodica & impia imaginum ueneratione stabilienda & asserenda. Manserunt tamen multis in locis reliquiae hæresium, quæ in Septima Centuria sunt expositæ. Vnus uero Felix annotatur, & plurimorum quasi iaculis confixus est: cuius sententiam mox exponemus.

In genere autem de hæresibus, hæreticorumq; moribus multa protulerunt. ut: Sunt nobis, iuxta dictum Apostoli, non solum foris pugnae, intusq; timores, sed etiam intus pugnae simul cum timore, maximè semper per falsos sacerdotes & hypocritas, qui & Deo aduersantur, & se perdunt, populumq; per plurima scandala & uarios errores seducunt, dicentes populis iuxta dictum prophetae, Pax pax, & non est pax: & semen uerbi, quod de sinu catholicae & Apostolicae Ecclesiae sumptum, & nobis commendatum, seminare aliquantulum studemus, illi cum lolio superseminare & suffocare nituntur, uel in herbam pestiferi generis couertere: & quod plantamus, non irrigant ut crescat, sed euellere student ut marcescat, afferentes populis & docentes nouas sectas, diuersiq; generis errores. Quidam abstinentes à cibis, quos Dominus ad percipiendū creauit: quidam mellem & lacte pascentes se, panem & cæteros abiciunt cibos: quidā autem affirmant, quod plurimum populo nocet, homicidas uel adulteros in ipsis sceleribus perseverantes, fieri tamen posse Dei sacerdotes: Bonifacius in epistola ad Danielelem. Item: Quam plurimis in locis Christianae religionis ualidae statutus uacillat, dum penè undique externus interitus rerum Ecclesiasticarum perturbatur ordo, nouellarumq; conuersationū prauarum, dum postpositis antiquorum patrum decretis, ac legib. Ecclesiasticis relictis, multa iuxta proprias adinuentiones praua, & plurimorum nociua saluti sentiunt, affirmant atque agunt: ut scilicet transacto anno, à quodam magnae autoritatis uiro dictum & gestū esse constet. In epistola Cuthberti & aliorum, ad Lullum.

Et Omnes hæresiarchæ, suorum errorum occasiones è diuina Scriptura collegerūt: & quæ rectè à Spiritu sancto dicta erant, peruersa animi sententia conuellunt. actione sexta Nicenæ secundæ, tomo secundo Conciliorum. Item: Proprium est hæreticis, secundum animi cupiditatem, cognitionem diuinorum & uerorum dogmatum subuerrere. ibidem. Item: Hæreticis proprium est, multas exquirere sententias. ibidem. Item: Hunc morem habent hæretici, quoties uno

uerbo pietatem contempserint, & à ueritatis uia aberrauerint, in multos & uarios errores labi. ibidem.

Carolus Magnus de cultu Imaginum libro primo, capite uigesimo sexto inquit: Hæretici siue schismatici, dum sint mundanae sapientiae uersutia imbuti, & ad uanas inuestigationes & superfluas contentiones potius quàm ad credendum prompti, uana loquuntur: quoniam dum malè de Christo aut de Ecclesia sentiunt, ad eundem errorem proximos suos, id est cæteros hæreticos inuitare non desinunt: quatenus maiori infestatione Ecclesiā, quæ Christi uinea est, demoliri possint. Item: Hæretici sanctam Ecclesiam, semper prauis dogmatibus infestare nituntur. idem libro secundo, capite primo, de cultu Imaginum. Et: Solet plerumque hæreticorum uersutia, probrosa quædam, & errorem suadentia, apicibus adnotare: & sanctorum quorūdam probabiliūq; nominibus prætitulare, quatenus uirosū poculū mellis illitum sapore facilius ualeant ad potandum nescientibus quibusq; porrigere. Libro quarto, cap. quinto, de cultu Imaginum.

Paulinus Aquileiensis ait: Sicut mos est hæreticis, tristitia letis, dulcia permiscere amaris, ueneni poculum mellis sapore temperare. Item: In eodem poculo, in quo gutta ueneni infusa turgescit, mellis nihilominus amarefcit dulcedo. Et ait contra hæreticos pugnandum: Nō enim Christi miles impetum irruentis belli debet eneruiter expauescere, nec effugij latibula inermis palando appetere: sed armis militiæ suæ præcinctus, irruptionem hostium pectora spiritualibus iaculis ex arcu intorquens Scripturarum, intrepidè perforare, quatenus & semetipsum fidei clypeo munitus illesum custodiat, & inimicorum latera spiculis cruentet acutis.

Aponius inquit: Vulpes sunt peruersarum animarum, hæreseos mordacissima dogmata: per quæ non uiribus, sed uersutijs illi subreptione, diabolus fructum animæ ledit uel deuorat. quæ uulpes, si quippiam captiuauerint, secum ad sua cubilia trahunt ad inferos. In uulpium ergo uocabulo, hæreticorum dialectica, peruersaq; tergiuersatio demonstratur: quæ arte custodum uineæ prohibentur, ab illis scilicet, qui sagacitate sua instanter uerbo Dei operam dant, & sciunt se aut in integritate prædictæ uineæ coronari, aut in læsione damnationis poena multari. Item: Vulpes mansuescere non possunt: ita & autores hæreticorum, etiam capti, & iam uicti, nunquam redeunt ad salutem, eo quod per sapientiam, uel scientiæ tumorem, ultrò in mentibus suis locū parauerint diabolo per-suasori, quorum omnis fiducia non in uirtute ueritatis, sed in calliditate profundæ dialecticæ

lecticę artis est. Libro quarto in Cantica canticorum.

Beda inquit: Per Chore & Dathan & Abyron, qui Mosi & Aaron sacerdoti peruerlis conatibus restiterunt, heretici significantur: qui hæresin & schismata facere conantur, & multos secum trahendo decipiunt, contradicentes Christi sacerdotibus, et Dominicę hostiæ ueritatem per falsa sacrificia prophanantes, in hiatu terræ merguntur, terrenis scilicet documentis absorpti, cum his qui sibi adhærent, & ignis æterni pabulum efficiuntur. in decimū sextū caput Numerorum. Item: Duobus modis percutit hereticos Christus, uel castigando uidelicet ad recipiendam fidem, uel anathematizando ad subeundam perpetuam pœnam. Libro quarto in Samuel, capite nono. Et capite decimo: Sed & hereticorum perditionem non parum secularis sapientia inuit. Vnde pulchrè quidam nostrorum ait: Philosophi patriarchæ hereticorum, Ecclesiæ puritatem peruersa maculant doctrina. Item: Hæretici, cum gentilis philosophiæ, dialecticę ac rhetoricę studijs amplius quàm Ecclesiasticę simplicitati operam dant, non mirandum si auditores eorum iuxta linguam populi & populi loquantur, scripturas quidem sanctas ore uolentes, sed has erratico & gentili sensu interpretantes. Beda in Ezram libro tertio, capite trigesimo septimo. Item: Et si hæretici diuersis diuerso tempore errant sensibus, uno tamen discordiæ Spiritu schismata facere mouentur: Beda in Iob libro secundo, capite septimo. Item: Vagi sunt sensus hereticę deceptionis, quia alij Christum Deum, alij hominem esse negant: alij carnem accepisse, alij animam. contra dicunt alij eum de uirgine natum: alij Spiritum sanctum, alij patrem Deum esse, alij pœnitentibus ueniam dandam esse, consiteri prohibent. Beda in Proverbia Salomonis libro primo, capite quinto. Et addit: In tam innumera hæc pestis se fundit itinera, ut penitus quot sint, inuestigari nequeant. Item: Istiusmodi fermentum, quod omni ratione uitandum est, habuit Marcus & Valentinus, & omnes heretici. Fermentum hanc uim habet, ut si farinæ mixtum fuerit, quod paruum uidebatur, crescat in maius, & ad saporem suum uniuersam conspersionem trahat: ita & doctrina heretica, si uel modicam scintillam in tuum petrus iecerit, in breui ingens flamma succrescet, & totam hominis possessionem ad se trahet. Hoc est de quo & Apostolus loquitur: Modicum fermentum totam massam corrumpit. Beda in Marcum libro secundo, capite octauo. Item: In tantum sæpe turba uerunt Ecclesiam heretici, dicendo in suo singuli dogmate manere fidem Christi, ut si-

deles quique temporum illorum desiderarent, Dominum uel uno die, si fieri posset, redire ad terras, & per semetipsum quomodo se habeat fidei ueritas intimare. Beda in Lucam libro quinto, capite decimo septimo.

Albinus ait: Hæretici frequenter, secundum peruerfitatem cordis sui, ex sanctorum Patrum dictis, hereticę prauitatis semina capiunt, & alienos labores calumniantur. in caput secundū Ecclesiastę. Item: Hæretici in malum sui diuitias diuersorum congregant dogmatum, nec aliquam in eis utilitatem habent, nec sectatoribus suis fructum relinquant perpetuum: sed & ipsi & discipuli eorum, nudi absque ullis meritis reuertentur in terram, non habentes lucem uerę sapientiæ: sed in tenebris ignorantie, uerique luminis experres, omnes labores suos perdidit, illius iudicio qui ait: Perdidit sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo. in quintum caput Ecclesiastę. Item: Hæretici habere solent oleum peccatoris, ut perfundant capita deceptorum: id est, uerba suauia, sed fallacię plena. in nonum caput Ecclesiastę. Item: Hæreticorum est sermo affabilis, blandum eloquium, similitudo aut coacta ieiunia, uestis humilis, uirtutum imitatio, per quæ laqueum ponunt animabus simplicium, ut capiant eas: sicut pipas fagina capiuntur, & aues laqueo. in nonum caput Ecclesiastę. Et: Hæretici primum uirorum dicta non capiunt, sed se ad disputationes contrarias præparantes, cum initium & finem loquendi uanitatem, cum multo errore cumulant: & cum nihil sciunt, loquuntur plura quàm norunt. in decimū caput. Et: Hæretici frustra laborant & affliguntur in studio Scripturarum, cum ueritatem inuenire non ualeant. in decimū caput. Item: Qui sunt qui oderunt pacem, nisi qui scindunt unitatem Ecclesię, uolentes doctores ueritatis uideri, cum sint magistri erroris. Albinus in expositione Cantici graduum. Item: Qui sunt qui in uanum laborant, nisi heretici, qui laborant Ecclesiam congregare, sed absq; Domino. Ideo uanum est opus illorum. ibidem.

DE HÆRESI FELICIS.

DE origine errorum, quos Felix sparsit, nihil ferè certi extat: nisi quòd annales rerum Francicarum referunt, Eligium episcopum Toletanum, eius sententiam de humanitate Christi per literas explorasse. Cum igitur paulò fortè liberius, ut ad amicum & priuatum, conferret, & quædam aliquanto obscurius efferret: mox uulgatis suis literis, hæreticus communi uoce proclamatur. Annonius libro quarto, capite octuagesimo tertio. Paulinus Aquila-

325 iensis, in suo aduersus Felicem scripto simul Eliphandum complectitur, & nominatim quidem eum perstringit: & uocat auctore no- xij sceleris, & Toletanæ sedis pseudoepi- scopum.

Quam latè uerò suas illas opiniones di- sperferint, non est relatum in literas. Felix quidem in Vrgelitana ecclesia episcopatu functus est, quæ ciuitas in Pyrenæis mon- tibus sita est. Ionas Aurelianensis inquit, 10 eos more Apostolorum discursisse passim in prouincias, suasque hæreses disseminasse. Infecisse ipsos Hispaniam: Eliphandum eti- am Asturias & Galliciam peragrasse, & sua doctrina corrupisse: Felicem uerò apud Se- primaniam pestiferum haustum, ut ipse lo- quitur, propinasse. Et Gallos quidem ple- rosque, atque Germanos, eam hæresin repudia- se. At præterea, Felicem imitatum esse Ne- storium.

Felicissimus à suis asseclis cognomina- tus fuit: & socios habuit Eliphandum, item Maximum & Iouinum, ut aliqui tradunt: & Ascarium, ut Adrianus in sua epistola inquit.

Exorta autem est ista hæresis, anno Domi ni septingentesimo nonagesimo secundo, ut Sigeberti Chronicon annotat.

HYPOTHESES.

IESVM CHRISTVM adoptiuum Dei fili- um, de uirgine natum: Paulinus Aquileien- sis. Ionas Aurelianensis sic effert: secun- dum humanitatem non esse proprium fili- um Dei, sed adoptiuum. in libro de Cultu i- maginum. Sigebertus ita refert: Hæc hæ- resis assererat, filium Dei in diuina natura uerum Deum esse, in humana uerò natura nuncupatiuum. Item, in diuina natura ue- rum esse filium Dei, in humana uerò adopti- uum: unam personam Dei & hominis diui- dens in duas personas, scilicet ueri filij, & a- 40 doptiui.

2 Ex tribus substantijs, unam mediatoris personam existere: nempe ex uerbo, carne & anima.

Confutatio.

Has Felicis & Eliphandi opiniones, in pri- mis refutauit Paulinus Aquileiensis, peculia- ri libro, qui adhuc extat.

Primam uerò hypothesin ita conatus est 50 refellere. Primùm de beata, inquit, uirgine inenarrabiliter sumpsit, nō adoptauit carnē.

Deinde inquit: Cum nihil Deus eguerit, qui erat in eo non per gratiam, quemadmo- dum in cæteris sanctis purisque hominibus, sed essentialiter per naturam: Deus, inquit Apostolus, erat in Christo, mundum reconci- lians sibi.

Tertiò. Quod nascetur ex te, sanctum, uo- cabitur filius Dei. Non enim ait, adoptiuus 60

uocabitur filius Dei: sed absolute, filius Dei, & filius altissimi.

Quartò. Quod enim ex te nascetur, san- ctum, uocabitur filius Dei: non adoptiuus, sed uerus: nō alienus, sed proprius. ideo sub- iecit: Dabit ei Dominus Deus sedem David patris eius. Nam quis eum adoptasse in filiū credatur, cum tota sancta Trinitas hominē Christum in utero uirginis operata sit? sicut scriptum est.

Quintò. Adoptiuus dici non potest, nisi is qui alienus est ab eo à quo dicitur adopta- tus: & gratis ei adoptio tribuitur, quoniam non ex debito, sed ex indulgentia tantūmo- do adoptio præstatur. Item: Proprius filius fa- ctus est ex muliere, non adoptiuus.

Sextò. Paterna uox fulgida, per nubem di- scurrens intonuit, discreuit qui essent serui per gratiam, & per adoptionem filij, & qui 20 uerus & proprius filius. Hic est, inquit, filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite.

Septimò. Si igitur iuxta hæreticos adopti- uo nomine censetur, ut nos puri & ingrati homines: quo ergo pacto Apostolus eum no- men perhibet super omne nomen habere? Adoptiuum etenim nomen, nō est super om- ne nomen: sed commune, & infra nomen tenetur mensuram.

Octauò. Vos, inquit, quem me esse dicitis? Moxque beatus Petrus, cui non caro & san- guis, sed pater cœlestis reuelauit: Tu es, in- quit, Christus filius Dei uiui. Ecce fidem bea- ti Petri apostoli, quam hæretici surda aure transiliunt, perfunctoriè legere non pertime- scunt. Petrus confessus est Christū uerum fi- lium Dei uiui: & tu hæretice dicis, Christus adoptiuus filius est.

Obiectionem ita diluit. Enim uero fortas- sis erigeres perfidiæ aurem, si absolute di- xisset, Tu es filius Dei uiui. Fingeres forsi- tan falsa argumentatione, ut diceres: Secun- dum diuinitatem eum filium Dei confessus est. Sed quoniam cum additamento dixerat, Tu es Christus filius Dei uiui: omnium hæ- reticorum ora fidei suæ pugno attriuit. Chri- sti namque nomē ab homine quem assumpsit, accepit, quia unctus in homine fuit. Item: Dicitis enim, quodd Iohannes scribat in epi- stola sua: Habemus aduocatum apud patrē 40 IESVM CHRISTVM: & hoc sit aduocatus, & adoptatus: cum lōgè aliud sit aduocatus, & aliud adoptatus. Nam aduocatus ille mihi est, qui pro me iudicē interpellat, & causam necessitatis meæ propria tuitione defendit. Conuenientius quippe dici potest propitia- tus, quàm adoptatus: quia ipse est propitia- tio p peccatis nostris. Cum enim naturā no- stram, quam in se assumptā, in dextera patris collocatam ostendendo patri incessabiliter 60

manifestat, propitium eum nobis aduocatus noster quasi interpellando efficit, & benignum. Adoptiuus uerò dicitur, cui nihil à patre adoptante debetur, sed gratis indulgendo conceditur. Abusiue namque, & non essentialiter, adoptiuus est filius dictus: sicut Moyses in filium adoptatus est filiae Pharaonis, alienus ab ea & generatione, & sanguinis affinitate. Hoc ideo posuimus, ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptatū, qui nondum prius fuerat proprius filius adoptantis. Vnde in Dei filium non cadit nomen adoptionis: quia semper uerus filius, semper Dominus: & post assumptum hominem ueri filij uocabulum non amisit, qui nūquam uerus desijt esse Deus. Confitemini ergo (quod est deterius, & omni blasphemia plenum) duos adoptiuos, filium scilicet, & Spiritum sanctum, non enim negare ualeatis, Spiritum sanctum paracletū esse, quod enim Græcè paracletus, hoc Latine dicitur aduocatus. Fatemini quin etiā, quod est super omne malum deterius, super omnem impietatem scelestius, duos adoptiuos filios, uerbū scilicet, & Spiritum sanctum: ut sitis deteriores Ario & Eunomio, & maranatha anathemate Macedonio digni.

Definit etiam adoptiuum hisce uerbis: Adoptiuus dici non potest, nisi is qui prius alienus est ab eo, à quo adoptari desiderat. Dei ergo filius, qua ratione credi potest adoptiuus, qui inseparabiliter assumpto homine, in una persona coeunte utraq; natura, nō duo filij, alius Dei, & alius hominis, ut (sicut illi errando æstimant) adoptiuus sit hominis filius, & sine adoptione Dei filius: sed in una persona unus idemq; Dei & hominis filius, qui nunquam hominem quem assumpsit deseruit, etiam nec in cruce, quādo inclinato capite tradidit spiritum.

Secundæ hypotheseos confutatio.

Eam uerò Paulinus in libro prædicto ita refutat. Primum: Suffecerat enim, iuxta præcedentium catholicorum patrum saluberrimæ promulgationis doctrinam, sincera simplicitatis uoce, ex utraq; natura unam personam confiteri, ueri Dei ueriq; hominis Christi, diuina scilicet & humana.

Deinde: Non enim ignoramus ex duabus substantijs humanam subsistere naturam, ex anima nimirum & carne: sed unum sine altero perfectum non efficit hominem. Quid enim caro sine anima, nisi terra? & quid anima sine carne? non ne spiritus? Homo enim ex utroq;, & non ex uno. Vnde quia redemptor noster perfectum hominem assumpsit in Deum, idcirco ex duabus naturis Deum & hominem confitemur. Non enim caro sine anima, perfecta humana potest dici, integraq; natura. Nam cum ex limo terræ fin-

xisset Deus hominem, protinus insufflauit in eum spiraculum uitæ, sicut scriptum est: Et factus est homo in animam uiuentē. Non igitur alter qui formatus est, & alter qui insufflatus est, sed unus idemq;. Item: Volo ergo ut liquidius definias, quid sit humana natura: sola caro, an sola anima, an utraq;, anima & caro. Non enim possumus, nec fas est, ueritati contradicere: ex utraq; nihilominus humana constat natura, ex anima siquidē & carne. Dico ergo mihi, in sola carne, an in sola anima, an quod uerius est, in utraq; perlit uulnera passionum? caro enim sine anima nihil sentit: anima enim sine carne non elurit, neq; sitit, nec potest crucifigi: & tamē crucifixa est per carnē, in summis enim palmis, & in extremis crucifixa est plantis. Quod si non est crucifixa cum carne, cur sensit dolorem? Caro enim, sicut dictum est, sine anima nihil sentit. Quod si per carnis cognationem sensit dolorem, & caro per animam dolet in cisa: nec caro enim sine anima, nec anima sine carne plena potest humana dici natura. Ex utraq; namq; connexionē, carnis scilicet & animæ, perfecta constat humana natura. Vnde & maiores nostri hac definitione sancta (quorum sagacissima capacitatis pueritia, lōgē ualde à nostræ tarditatis distat ignauia) placuit eis, sancto annuente spiritu, duas in una Christi persona indubitanter profiteri naturas, diuinam scilicet & humanam: quia anima & caro nō sunt duo, sed unus homo. Dominum enim & hominem Dei filium cōfitemur. Mediator, inquit Apostolus, Dei & hominum, homo Christus IESVS: qui ex anima & carne, non duo, sed unus est dictus homo.

Tertiō. Confiteamur cum sanctis patribus nostris catholicis orthodoxisq; uiris, qui rectam fidem & corde perceperunt, & inuiolabili ore Ecclesiæ filios salubriter docuerunt, duas in Christo naturas, diuinam nimirum & humanam, uerum Deum, uerumq; hominem: in utroq; proprium Dei filium, non adoptiuum, sed sempiterno ex patre temporaliter natum ex uirgine matre, consubstantialē in sua Deo patri sanctoq; Spiritui, consubstantialē etiam nobis in nostra.

Refutat etiam Adrianus Felicianus, in sua ad Hispanos epistola, in qua utitur his rationibus. 1. Quia Scriptura in multis locis testatur, IESVM Christum non adoptiuum, sed uerum Dei filium esse, etiam secundū humanam naturam. Nam Christus ipse se uerum & non putatiuum: proprium, & non adoptiuum filium patris sui nominat: Pater clarifica filium tuum, Ioh. 17. Item: Christus inter se & alios adoptiuos filios Dei discrimen facit: Ascēdo ad patrem meū, & patrem uestrū. & nunquam communi affectu nobiscum dixit,

xit, Pater noster: sed semper ait, Pater uester qui in cœlis est. Marthæi quinto & sexto.

Deinde Paulus dicit: Proprio filio non percipit, sed pro nobis tradidit illum. Scimus autem, quod non traditus sit secundum diuinitatem, sed secundum id quod homo uerus erat: illum nimirum qui traditus est, id est hominem ipsum, Apostolus Dei proprium filium protestatur. Tertiò Petrus testatur, eum esse Christum filium Dei uiui: Marthæi decimosexto. & non dixit: Tu es Christus, qui propter nos factus es filius hominis, & per adoptionem factus es filius Dei.

2. Quia omnes Sãcti patres & tota Ecclesia docet, confitetur & credit, IESVM CHRISTVM non adoptiuum, sed uerum Dei filium esse. id probat testimonijs Athanasij, Nazianzeni, Augustini, Gregorij papæ.

Ad argumentum uerò illorum, Christus dicitur seruus Dei, Ergo non est uerè filius, sed adoptiuus: respondet idem, Quod à prophetis per mysteriũ sic sit dictus, propter formam serui, & non propter naturam seruilem. Ac probat, neminem ex Euangelistis & Apostolis Christum seruum appellare, sed Dominum: ut Thomas Iohannis uigesimo, Dominus meus & Deus meus. Et Petrus ait: Domine tu mihi laues pedes? Et discipuli inquirunt: Domine adauge nobis fidem. Deinde asserit, Christum nullibi Deum appellare Dominum suum, sed semper patrẽ: ideoq; non esse eum seruum. Tertiò: Paulus Philip. 2, IESVM Dominum in gloria Dei patris appellat.

Beda inquit: Noua hæresis in angulis occultè suffurat, Christus est adoptiuus: sed clariùs uniuersalis Sanctæ Ecclesiæ uox resonat, Christus est filius Dei proprius. Sibilant quoque serpentino ore, Christus nuncupatiuus est Deus. Sed expressius firmitusque fidelium omnium unanimitas clamat, Christus bonus est Deus: teste egregio prædicatore qui ait, Quorum patres, ex quibus Christus, qui est super omnia Deus benedictus. Beda in 7 caput Iohannis.

Albinus inquit: Huic (scilicet errori Fotiniani) noua hæresis, quæ nostris temporibus orta est, consentire uidetur, affirmando & prædicando: Christus, sicut quilibet Sanctus, nuncupatiuus Deus est, & non uerus. lib. 5 in Iohannem, cap. 10.

Celebratæ autem sunt propter istas opinioniones, aliquot Synodi. Annales Francorum testantur, Felicem Ratisponæ de errore conuictum, ac missum Romam, coram Adriano pontifice palinodiam cecinisse. quo factò, ad suam sit ciuitatem reuersus, sub annum Domini septingentesimum nonagesimum secundum. Annonius libro quarto, capite octuagesimo tertio de gestis Francorũ.

Adon Viennensis narrat, eũ in Synodo Frãcofordiana hæreseos damnatum, & ut perpetuum exiliũ Lugduni ageret, decretum: perseuerasse etiam eum in isto errore suo, usque ad uitæ obitum, affirmat, uerbis tantum simulata reuocatione, in Commentarijs sextæ ætatis. Narat Annonius, in ea Synodo librum contra Felicem scriptum esse, cui omnes chirographa subiecerint: de gestis Francorum libro quarto, capite octuagesimo quinto. Nos infra in capite de Synodis, rationes ex isto scripto breuiter assignabimus.

DE ICONOLATRIS.

Perique summæ autoritatis episcopi, passim hoc seculo fuerunt Iconolatræ, impium dogma de adoratione & ueneratione imaginum statuentes & defendentes, in publicis etiam certaminibus & Synodis. Verius igitur istos hæreticos Ecclesiæ Christi pestilentes uocaueris, quàm alios, qui eis in impijs cœptis, uerbo Dei contrarijs, restiterunt.

Carolus Magnus cum aliquot rectè sentientibus, istis corruptelis obuiam quidem iuit, accuratis refutationibus, libellis editis, & Synodis quibusdam: uerũ superstitioni inualuit, ac subinde postea (ut fieri consuevit) adaucta & cumulata est. Initio quidem illi Iconolatræ aliquos fucos, & aliquas etiam distinctiones prætenderunt: uerũ re ipsa tradita, & materia errorum suggesta, postea extruuntur inde plurima incouenientia. Cum autem de hisce rebus, in capitibus de Schismatibus & Concilijs disseratur, superuacaneum est eadem hic recitari. Memorabilis est sententia Caroli Magni, libro suo tertio, capite decimo octauo: Cum isti penè omnẽ auxiliij sui spem in imaginibus defigant, non mediocriter à sancta & uniuersali dissentiant Ecclesia, quæ spem auxiliij sui non in picturæ fucis, sed in Creatore omnium defigit.

ARIANI.

In Hispanijs subinde adhuc pullulat Arianismus, ut Volaterranus annotat.

MONTANI.

Eius sectæ quosdam hoc tempore durasse, inde certum est, quod Vrspergensis tradit, eos ab Imperatore coactos esse, ut suam abijcerent hæresin. Verũ pleriq; ad ingenia pristina redierunt.

MANICHÆI.

In Africa Manichæos errores apud quosdam adhuc mansisse, Gregorius secundus in prima epistola ad uniuersum clerum & plebem Thuringiæ, testatur. Eamq; ob causam ad Ecclesiasticos ordines nõ uult recipi: quia aliqui rebaptisati, sæpius sint probati.

DONA-

DONATISTAE.

Beda inquit: Quod dictum est ad Abraham, In semine tuo benedicentur omnes gentes: quidam ad solam Africam pertinere dicunt. in Psalmum 54.

ARABICA HAERESIS.

Orientales sacerdotes, in epistola ad Tarasium Constantinopolitanum, testantur, Arabicam haeresin sibi adhuc plurimum negocij facessere.

MONOTHELITAE.

Constantinus princeps, sectae Monothelitarum propugnator fuit, ut Iacob Meyer annotat: quae res argumēto est, complures fuisse Ecclesiae doctores, isti sententiae adhaerentes.

Damascenus quoq; contra istos hereticos disputat.

DE HAERESIBVS INCERTIS & dubijs.

DE MONACHO QVODAM.

Scribit Vrspergensis, Philippicum Imperatorem in uinculis detinuisse quendam monachum haeticum, qui ipsi Imperij administrationem praedixerit. Nihil uerò explicatè narratur, nisi quod sextam Synodum improbarit.

Philippicum etiam in errorem homousij lapsum, dicitur quidem, sed non explicatur.

DE HAERESIBVS VETVLARUM.

Beda inquit: Extirpanda est haeresis uetularum, quae iurant per tres partes Dei. In Boethium de Trinitate.

In Hafsia Bonifacium quosdam conuertisse impostores idololatrias, Hedio refert: forte gentiles fuerunt.

In Bohemia quendam haeticum, Erminulphum uocatum, conuictum esse à Bonifacio, Hedio annotat: sed capita haereseos nulla extant.

Zacharias in epistola ad Bonifacium scribit, sibi à Bonifacio de quodam Geolebo haetico scriptum: uerum ipsius haereseos, qualis ea fuerit, nulla sit mentio.

Prorsus dubia & obscura est confictio, inter Bonifacium peragrantem pleraque Germaniae loca, & inter Clementem atque Samsonem Scotos, & Adelbertum Gallum, Sidonium archiepiscopum, et Virgilium. nam isti se in quibusdam Bonifacio opponebant: libro etiam edito, quid reprehenderent in doctrina, ritibus & uita Bonifacii. Nam contenderunt quaedam falsa à Bonifacio tradi, quosdam supersticiosos ritus ab ipso institui, & diuersum uitae genus ab Apostolis ab ipso agi. Hec si hodie extarent, rectius de ipsis iudicium fieri posset. Verum oppressi sunt Bonifacii auctoritate, & reliquorum cum Bonifacio facientium multitudine ac potentia: ita ut causa non audita, neque cognita, licet peterent sese coram

alijs plenè audiri, fulminibus horrendis, excommunicationibusque sint protelari. Ac derunt operam aduersarij, ut ipsorum scripta etiam aboleretur, ne uidelicet posteritas impietatem & tyrannidem Romanensium episcoporum cernere & dijudicare posset. Epistola quaedam Zachariae papae, nominat eos Episcopos, neque ullam eis haeresin impingit: tantum uerò schisma eis tribuit. Verendum est igitur, multos synceros & fideles doctores ab adulatoribus Papisticarum corruptelarum iniquissimis censuris oppressos esse. Relinquimus igitur istos in medio, usque in diem Domini, qui erit iustissimus iudex.

De Tarasij obscuris & periculosis sermonibus, Carolus Magnus in suo contra Iconolatras libro inquit: eum dixisse, Spiritum sanctum esse contribulem patri & filio. Item, Spiritum sanctum procedere ex patre per filium: idque refutat. Sed non impingit ei haeresin, nisi quod imaginum uenerationem & adorationem cum reliquis multis asserat Tarasius.

DE ASTROLOGICIS

Theologis.

Beda inquit: Quidam erant, qui damnationem malorum, & saluationem bonorum, non iusto iudicio Dei, sed fato, uel constellationi, uel ceteris talibus ascribebant: in Psalm. 7.

DE EPICVREIS.

Beda inquit: Fuit autem sententia quorundam erroneorum, quod Deus, qui tantae maiestatis esset, nunquam se ad hunc finem inspiciendum uel regendum dignaretur inclinare. quod planè falsum est: quia tunc omnia temerario casu fluitarent. in Psalm. 9.

PSEVDOCHRISTVS.

In Syria quidam se pro Messia uendit, Iudaeis illudens. Eutropius lib. 21.

DE VETVSTIS ERRORIBVS.

Veteres etiam hereses in scriptis suis patres & nominarunt, & refutarunt, ut Aponius ait: Error haereticæ prauitatis per Basilidem, Valentinum, Photinum, Apollinarem, Macedonium, Eunomium, Montanum, Cataphrygam, Manichaeum, Arium, uel per omnes haeresiarchas congregauit. Qui hac de causa sodales appellantur, quod unusquisque eorum demonum uicarius, uel collega per superbiam effectus est: & quod omnes hi cibos doctrinae apud sensum suum (de quo cuncta meditando promunt) deceptis animabus praeparatos singuli ad unam mensam legis diuinæ testimonijs male interpretatis, deferunt comedendos. in Cantica canticorum, libro secundo.

CAPVT VI
DE CEREMONIIS.

Hoc seculum ceremonias à maioribus inuentas, non modò retinuit, sed etiam cumulauit magis: idq; ex erronea opinione, quasi Deus maximè delectetur electricijs illis operibus: cum tamen ille contrarium per prophetas olim sit testatus, sicut scriptum est: Frustra me colunt mandatis hominū. Nos quidem ordine, ut in autoribus indicantur, referemus singula: sed lectoris est, iuxta normam uerbo Dei præscriptam, discernere eos ritus qui à Deo instituti sunt, ab illis quos humanae sue industria, siue superstitio, siue ambitio, siue etiam malitia, nulla habita ratione ordinis, decori & ædificationis (iuxta præceptum Pauli 1. Cor. 14.) inuenit, & coaceruauit. Porro cum ritus Romanæ Ecclesiæ, quos in superioribus seculis seorsim recensuimus, in omnes Occidentis, ac etiā magna ex parte in Orientis Ecclesias exudarint, (oportebat enim Antichristum in templo Dei sedere) non amplius opus fuerit separatione. sed tamen ubi diuersitas quædam occurrerit, in singulis Capitibus monebimus.

Quod autem Romanæ ceremoniæ de paschatis obseruatione, & de tonsura, de unctionibus, de imaginū cultu, & similib. obseruationibus in Gallicanis & Hispanis, Anglicanis & Germanis & alijs Ecclesijs propagatæ atq; receptæ sint, patet ex historijs Heddi, Celsi, Egberti, Cymberti, Bonifacii, Irenes, Constantini, & aliorū, quæ suo loco referuntur.

DE CONGRESSIBVS PVBLICIS.

Sacros congressus diurnos atq; nocturnos in usu fuisse, constat ex ijs quæ subiiciuntur.

Ad eam uerò re destinata fuerunt templa, oratoria, basilicæ, ædes, & similia loca sacra quorum catalogum prolixum possemus contexere, si non breuitati studeremus.

Neq; illis contenti fuerunt, quæ seculis superioribus extructa fuerunt: sed passim plura, siue necessitate coacti, quod numerus Christianorū cresceret, siue superstitione excitati, quod opinarentur eare Deo, Sanctis & martyribus præstari cultum, & acquiri gratiam, tum ad uerbi Dei & sacramentorū tractationem, tum ad cantiones sacras ædificauit & exornarunt, & donis profuse locupletarunt. Id ut planum fiat, nominatim de quibusdam hoc seculo fabrefactis dicemus, quæ partim in Christi, & Spiritus sancti: partim in angelorum, partim in Mariæ & Apostolorum, partim in martyrum masculi & feminei sexus honorem constructa sunt.

In honorem Christi. Luithprandus oratorum Saluatoris in palatio suo ædificauit: Paulus Diac. lib. 6. cap. 17 Longobardorū, Salua-

toris basilicæ, Diac. lib. 6. cap. 12 de gestis Longobardorum meminit. Patres in 2 Nicena Synodo, act. 6. inquit: A temporibus Constantini Magni, Christianorū cœtus templā construxerunt, partim Christi nominis gratia, partim Sanctorum martyrum causa.

In Angelorum. nam in Michelis honorem Bonifacius Ortruuij ecclesiā extruxit: Chronicon Isenacense. Et Autbertus Michaeli archangelo, in loco qui dicitur Periculum maris, Ecclesiā extruxit, anno 709. Sigebertus.

In honore Mariæ. Theodomar abbas Cassinensis, ad fontem unde Liris scaturit, templum in honore uirginis Mariæ posuit. Leo Hostiensis lib. 1. cap. 13. de Cassinensi cœnobio. Carolus Magnus Aquisgrani, in honore genitricis basilicā extruxit. Eginhartus in uita eiusdē. Idē Sicabrig Mariæ templū statuit, Vngaris uictis & baptizatis. Bonfin. dec. 1. lib. 9.

Apostolorū: ut Petri. Sic Leodij Hubertus ecclesiā Petri extruxit. Adā Tungrensiū. Et in loco ubi Carolus uicit Desideriū, ecclesiā edificata est in honore Petri. Vin cœtius lib. 23. cap. 169. Osnaburgē em ecclesiā Petro Carolus dedicauit. Crantz. in Metropoli lib. 1. cap. 2. Et Bonifacius Vuisuarij, in Vuestphalia, templū Petro ædificauit. Chronico Isenacense. Apud Bremēs, Vuillehadus edificauit ecclesiā diuo Petro. Saxonia Crantzij lib. 2. cap. 15.

Et Iacobi. nā Carolus Iacobo Aquisgrani, & apud Biturigos, & Tolosē, & in Gasconia, et Parisijs ecclesias erexit. Erphordiēsis ca. 68.

Et Pauli. In eius enim laudem Carolus Myrigauordi seu Monasterij, quarto anno Cōstātini, filij Leonis Copronymi, circiter 745 Domini, templum extruxit. Metropolis Crantzij lib. 1. cap. 5 Erphordienſis cap. 69.

Andreæ apostolo Inas Vuelliæ templū dedicauit. Polydorus lib. 4 Anglicæ historiæ.

Iohannis Baptistæ templū in monte edificabatur, cuius formā Ioannicius præscripsit architectis. Metaphrastes in uita eius.

In honore martyrum masculorū. Sic Leonianus Beneuenti ecclesiā Modesti ædificauit. Leo Hostiensis lib. 1. cap. 10. Et in Fulda ecclesiā Bonifacii, anno Dñi 791 fundata dicitur. Schaffnaburgēsis, & Marianus in Chronico.

Sabino martyri Petrus Ticinensis episcopus templū in proprio solo extruxit. Paulus Diac. lib. 6. cap. 18 de gestis Longobardorū.

Adriani basilicæ meminit Diac. lib. 6. cap. 18 De gestis Longobardorum.

Crispinus & Crispinianus martyres Osnaburgi ecclesiā fortiuntur, autore Carolo. Erphor. cap. 68. Idē Stephano Osteruicēsem ecclesiā dicauit. Crätzius in Metropoli, lib. 1. ca. 3. Gorgonij et Dorothei ecclesiā apud Mindesē extat, à Carolo structa. Erphor. cap. 69.

In castello Megdeburg, Carolus Magnus sanū Veneris subuertit: & Stephani ecclesiā ibidem

ibidem erexit. Crantzius in Saxonia libro secundo, capite duodecimo.

Gangolphi ecclesiam Erphordiae Dagobertus dotauit, teste Hartmanno Schedelio ætate 6.

Et episcoporum. In honorem Eusebij Vercellensis, in Mortaria, ecclesia à Carolo Magno est structa. Vincentius lib. 23. cap. 169. Hilario templum Angelus Baduarius, dux Venetiarum, extruxit. Bergomensis libro 10. Bonifacius ecclesiam Saluatoris in Traiecto castello, à paganis dirutam, reparauit, & diuo Martino consecrauit: ut patet ex epistola eius ad Stephanum 2 papam, apud Naclerū generatione 26.

¶ *FOEMINARVM.* Sic Archis dux Beneuenti, ecclesiam Sapietiae ædificauit. Leo Hostiensis de Casinensi cœnobio lib. 1. cap. 16. Diuæ Mauræ templi, non procul à Constantinopoli, meminit Suidas, ad finem Nicephori libri 18. Et Sophiæ templi Constantino poli, meminit Blondus Decadis secundæ libro primo.

Iohannæ oratorium in monte Cœlio ædificauit Gregorius secundus. Platina in uita eius.

Basilicæ Ruffinæ & secundæ, meminit liber Pontificalis in Adriano.

De donarijs, ecclesijs sanctorum oblatis.

Carolus Magnus de thesauro, quem Heinrichus Foroiulianorum dux ei miserat, multis Ecclesijs & monasterijs dona obtulit. Regino lib. 2. Et Iacobi ædem Calecianam inuisens, prædijs amplissimis ditauit, & donarijs instruxit. Sabellicus Enneadis octauæ libro octauo.

Apparet ex epistola Geolfridi, apud Bedā libro 5 capite 22. aliam Romanos in templis ædificandis obseruasse formam, & aliam Britannicas ecclesias. nam Naitanus rex Pictorum, petijt architectos à Geolfrido abbate, qui dudum in gente Anglorum ad exemplū Romanæ ecclesiæ suam religionem instituerat, ut iuxta morem Romanorum ecclesiam de lapide sibi facerent.

De forma templi Mariæ ad fontem Liris, Hostiensis libro 1. capite 13 sic scribit: Quadrifida fabrica supra duodecim columnas erigitur, & super eas excelsa turris, à subiectis porticibus sublata porrigitur: alijs quatuor turribus per singulos porticus angulos, per gyrum eiusdem turris erectis. Id autem templum opperuit plumbeis laminis, & figuris pulcherrimis & uersibus claris ornauit.

RITVS CONSECRATIONIS & dedicationis.

Recens facta templa consecrare his ritibus solebant. Conueniebant archiepiscopi & episcopi ex alijs etiam locis: ut in dedicatione Casinensis templi, cum Za-

charia papa tredecim archiepiscopi, & 68 episcopi fuerunt: ut apparet ex iussione Zachariæ, Chronico Casinensi adiuncta. Et in consecratione ecclesiæ Aquisgranensis, Carolus secū habuit Romanos cardinales, multos episcopos Italiæ & Galliæ, abbates, clericos & principes: ut apparet ex Bulla eius apud Ptolemæum Lucensem. Iacobi ædem Turpinus Remensis, cum alijs nouem episcopis consecrauit: ut ipse scribit.

Ac fiebat consecratio in nomine Trinitatis, nam Zacharias in 2 Epistola ad Bonifacium inquit: Si aut ecclesias in nomine Trinitatis consecrauit, aut paruulos baptizauit, dum sacerdotio fungebatur, consecratio ecclesiarum & baptisma sit confirmatum.

Inter consecrandum nomina illis imponebant, uel Saluatoris: ut Luitprandus fecit. Diaconus lib. 6. cap. 17. de gestis Longobardorum. Vel angelorum: ut Michaelis archangelus, apud Hostiensem lib. 1. cap. 12. Vel martyrum: Leo pontifex rogatus à Carolo ecclesiam Padeburnensem consecrat, & Stephano altare dedicat, in quod reliquias inclusit Roma allatas. Metropolis Crantzij lib. 1. capite 11. Vel aliarum rerum sacrarum: sic Sanctæ crucis ecclesia apud cœnobium Casinense fuit. Leo Hostiensis.

Consecrationem gratis fieri iubent patres in Synodo Cabillonensi, cap. 16. Sed Cenulphus rex Merciorum, cum apud Vuynche-cumbam curasset dedicari ecclesiam, tredecim episcopis & decem ducibus marsupia xenijs compleuit: & presbyteris marcas aurum, monachis solidum unum, & toti populo sua quædam munuscula distribuit. Vuilhelmus libro primo, capite septuagesimo septimo de Anglis.

Solebant etiam Romæ altaria consecrari. Sic enim scribit Paulus ad Pipinū: Mensam illam, quam olim sanctæ recordationis Domini & germano nostro beatissimo Stephano papæ, & per eū B. Petro apostolo obrulisti, cum hymnis & canticis spiritualibus, Litanis laudes solenniter Deo referentes, infra aulam ipsius principis Apostolorum introduximus: eamq; uestri missi, in sacram confessionem, super corpus scilicet eiusdem cœlorum regni ianitoris, ex uestri persona obtulerunt: quam & chrismate unctionis sanctificantes, & sacram oblationem super eam imponentes, sacrificium laudis Deo omnipotenti pro æterna animæ uestre remuneratione, & regni uestri stabilitate obrulimus: decernentes Apostolica censura, sub anathematis interpositione, nulli unquam licere eam ab Ecclesia B. Petri abalienare: & ecce memoriale uestrum, eadem Apostolica aula fulgens permanet in æternum.

QVAE CONTENTA

in templis.

In ijs uerò solebant habere imagines & statuas, de quarum cultu acriter certamina hoc seculo fuerunt, ut suo loco dicitur. Irene ferè omnes ecclesias repleuit imaginibus & statuis. Paulus Diaconus. Et Londinensis Synodi decreto introductæ primùm sunt imagines in omnes Anglorum ecclesias, anno Domini 714. Balæus Centuria 1, in Appen-
dice capitis nonagesimi primi. Et Damascenus libro 4, cap. 16 multa de statuis adorandis habet.

Tum Christi. nam Habdallas cruce ecclesiarum abstulit. Diaconus lib. 22. Et in 2 Synodo Nicena, actione prima, imago Christi approbatur, eiusque cultus, à tribus episcopis. Et in sexta Actione inquit: A tēporibus itaq; illis usq; ad tempora Constantinī, primi ex imperatoribus plenè Christiani anni propemodum trecēti acti sunt, ante illum ferè gentilibus tyrannicè regnantibus. Per illa autem tempora Christianorum plurimi certamen præclarum certantes, non sine martyrio uitam hanc liquerunt: idq; dum idolorum statum studiosè oppugnant. At uerò Christianorum cœtus diuina æmulatione ducti, templa construxerunt, partim Christi nominis gratia, partim sanctorum martyrum causa. Atque illi quidem historiā huius Christi dispensationis in ijs pinxerūt, hi uerò martyrum gestis effigiadis operam collocarunt. Alij id tabellis expressere, quo martyrum memoriam in oculis perpetuò ferrent, aut ipsius etiam Christi facta. Alij autem in uestibus sacris, in preciosis repositis, in quibus incruenta sacrificia peragunt, imagines pinxere. Et sanè euidenter hæc ad nostra usque tempora ostēduntur, durabūtque per secula.

Tum Mariæ. Imagines enim Domini & Mariæ Constantinus ex templis auferri iussit. Honorius in Chronico. Et Gregorius tertius imaginem Mariæ argento obduxit. Liber pontificalis.

Tum Apostolorum, quorum simulachra ab alijs distinxit Gregorius tertius. Balæus libro 3 de Actis pontificum. Adrianus Pauli imaginem, & aliorum Apostolorum, argenteis laminis obduxit: Liber pontificalis. 50
Adrianus papa in epistola ad Constantinum & Erenem inquit: Nostra ecclesia Sanctorum Petri & Pauli figuras ueneratur, usq; in hūc diem. tomo 2 Conciliorum. Pictura in qua agnus digito Præcursoris demonstratus, graphicè est insculptus, recepta est in Synodo 6. teste Adriano in epistola ad Tarasium, tomo Conciliorum.

Tum martyrum. Imagines Prophetarum, martyrum & confessorum restitui iu-

bet Paulus. Liber Pontificalis.

Tum patrum, & aliorum piorum: ut patet ex actione 1. Nicenæ secundæ. Varijs in locis historiam Abrahamæ immolantis filium Isaac uidimus. 4 actione Nicenæ 2.

Tum angelorum. nam Leo Isaurus edixit, ut in nulla ecclesia, cui usuis sancti, aut martyris, aut angeli habeatur imago. Liber pontificalis. In 7 actione Nicenæ 21, uenerandorum imagines iubent coli.

Tum aliarum rerum. nam Euangelij codicem depictum fuisse, constat ex septima actione Nicenæ 2.

Et statuas & imagines Imperatorum. nā Philippici Imperatoris effigies Romæ in ecclesiā non est introducta, eo quod ipse in urbe regia picturas sex uniuersalium Synodorum auferri iussisset. Beda de ratione temporum lib. 2. Et Marianus Scotus.

Imagines uerò aliæ fusæ ex cera erant, aliæ ex tabulis & asserculis sculptæ, aut ijs in scriptæ: ut patet ex Synodo Nicenæ 2.

Et anathemata. Pipinus Gayfiri ducis Aquitanorum chirothecas, unionibus & preciosis gemis intertextas, in templo Dionysij ad crucem auream, quæ supra aram maiorem erat, appedit. Ganguinus libro tertio, de Francis. Et Luitprandus rex Longobardorum armillas, baltheū & ense, ad aram maximā Petri dedicauit. Sabellicus Enneadis 8 lib. 7.

Parietes picturis & carminibus erant ornati. Sic Poto abbas Cassinensis, ecclesiæ Michaelis parietes picturis & carminibus per gyrum decorauit. Leo Hostiensis lib. 1. cap. 12.

Et picturam sex uniuersalium Synodorum Philippicus sustulit. Beda. Et Constantinus papa in porticu S. Petri fecit picturas, quæ gesta & decreta sex sanctorum Synodorum uniuersalium cōtinerent. Paulus

40 Diaconus libro 6. cap. 11 de gestis Longobardorum: Adon ætate 6. Iohannes septimus oratorium Mariæ intra ecclesiam Petri struxit, & parietes mosaico opere depinxit, ita ut opere uermiculato parietes Patrum uultus ostenderent à dextra læuaq;: Marianus: & Crantzius in Metropoli libro secundo, capite 1. Liber pontificalis. Iuxta antiquam constitutionem sanctorum Patrum nostrorum, imaginum picturam ad instructionem & memoriam mētis nostræ, & participationem sanctificationis, Ecclesia recepit. Tarasius in epistola ad Ioannem, tomo 2 Conciliorum. Et Adrianus quintus, in epistola ad Constantinum, diuersis coloribus & picturis domum Dei exornari iubet, tomo 2 Conciliorum. Iohannes cum templum Saluatoris Romæ extrueret, in utroque pariete templi historiam ueteris & noui Testamenti inscripsit: hinc quidē Adam exeuntē
p para-

paradiso, illinc uero latronem paradysum ingredientem. actione 4. Nicenæ 2.

Neque tantum in templis, sed etiam in alijs locis imagines & statuæ locatæ sunt. In Berytho Syriæ, imaginem Christi in domo Iudæi à Christiano relictam, inuentam esse anno Domini 765. Sigebertus narrat. Sub Irene Christus honorabatur figuris: & sanctorum imagines in Ecclesijs, in foris, in populo cernebantur. Metaphrastes tomo 3.

Adrianus fecit statuas sex ex laminis argenteis, & collocauit eas in presbyterium, ternas ex ordine. In prima serie Saluatoris erat posita, inter Michaelis & Gabrielis: in altera serie, Mariæ, inter Andreæ & Iohannis euangelistæ. Liber pontificalis, in uita eius. Et in actione septima Niceni secundi, iubent imagines Christi, Mariæ, Angelorū, & omnium sanctorum, non modò in templis, sed etiam in sacris uasis, & uestibus, & in parietibus, in tabulis, in ædibus priuatis, & in uijs publicis locare, & colere oblationibus, suffitu & luminibus. Et Tarasius in epistola ad Adrianum indicat, Imperatores tum in portis regiarum, tum in templis restituisse imagines.

Sed tamen gentiliū imagines non ferebāt in templis: ut patet ex uita Tarasij apud Ignatium.

Habebant etiam altaria. In templo Sophiae Beneuenti erant multa altaria, per gymnasium summi altaris constituta. Leo Hostiensis lib. 1. capite 10, de Cassinensi monasterio. Altaris, cancellorum, presbyterij, in ecclesia Stephani apud Metenses, sic mentio in uita Godegangi. Super altare in ecclesia Mariæ, Iohannes coopertorium fecit. Liber pontificalis. Coeperunt plura in ecclesijs altaria extruere. quare Carolus Magnus in constitutionibus suis præcipit, ut non superflua sint in ecclesijs.

Eaq; erant picturis ornata. Sic Adrianus altare Petri exornauit pallio auro intertexto, in quo depicta historia erat de angelo Petrum ex uinculis liberante. Platina in uita eius.

Et uelaminibus decorata. nam Adrianus super altare basilicæ Laurētij uestem, de qua drapulo fecit. Liber pontificalis. Et Zacharias uestem auro textam, & natiuitatē Christi referentem fecit. Liber pontificalis. Et Adrianus basilicæ Petri uestem donauit auro & gemmis textam, & acupictam, de liberatione Petri ab angelo ex uinculis. Liber pontificalis. Sic oportebat Romanum Antichristum auro, argento & gemmis colere deos suos alienos, iuxta Daniele.

Ac erant isthic reorum asyla. Nam eò confugientes, non licebat ui abstrahere, sine poena excommunicationis: ut patet ex Tarasij ui-

ta, apud Metaphrasten. Ad mensam sacram, seu ad altare in templum fugit Tyberius, & deprecatur mortem. Zonaras tomo 3. Et filij Constantini ad magnam ecclesiam confugiunt. Paulus Diaconus lib. 23.

Habebant & columnas. Carolus Aquisgrani columnas & marmora ex Roma & Ratienna, in basilicam Mariæ deuehi curauit. Sigebertus anno 795. Et Gregorius tertius sex colūnas onychinas ab exarcho Eutycio sibi donatas, in basilicam Petri reposuit. Liber pontificalis.

Et uela, & cortinas. nam Adrianus expaleis quadrapulis fecit uela numero uiginti septem, & cortinam. Liber pontificalis, in uita eius. Idem uela stauracea seu Tyrea, per unamquamque diaconiam fecit lena: quorum summa fuit 96. Libro eodem. Et Adriano super presbyterium fecit. Liber pontificalis.

Et cancellos. Cancellos ex ære solido Carolus fecit Aquisgrani. Vrspergensis in Chronico. Fuisse autem cancellos ante mensam in qua cœna administrabatur, intra quos non licebat ingredi excommunicatos: patet ex Tarasij uita, apud Metaphrasten.

Ante uestibulum altaris cabathas aureas tres fecit Adrianus, pensantes libras decem. Liber pontificalis.

Et candelas, & lucernas. nam Adrianus papa quater in anno candelas accendi iussit: in natali Domini, in paschate, in natali Apostolorum, & in natali pontificis. Liber pontificalis. Zacharias unicuique basilicæ uestigial assignauit, unde oleum ad lampades emeretur. Platina.

Et candelabra. nam Gregorius tertius ecclesiæ Mariæ quædam donauit. Liber pontificalis.

Ac solebant ad imagines candelas collocare, & thymiamata accendere. quod Germanus in epistola ad Thomam hoc fūco defendit: Ne quempiam offendat, quòd ante sanctorum imagines lumina & suauolentia thymiamata accenduntur. Symbolikos enim ista fieri in honorem illorum opinandum est, quorum cum Christo requies, quorum honor ad ipsum recurrit: hoc ipsum testante sapiente Basilio, Quod erga conferuos bonos honor, erga ipsum Dominum commune beneuolentiæ signum exhibet: sensibilia enim lumina symbolum sunt immaterialis illius, & à Deo dati luminis. Aromaticum autem incensio, & cerum & totum sancti Spiritus afflatum & repletionem significat. in secundo tomo Conciliorum.

Tabulas. Sic Gregorius tertius, lapideis tabulis suam constitutionem in oratorio

torio Romæ insculpi curauit. Sigebertus anno septingentesimo trigessimoprimo.

Coronas. In Ecclesia magna Constantinopoli corona olim à Mauricio collata, erat ex preciosis lapidibus contexta: quam cum Leo Copronymus imposuisset, morbum sibi contraxit. Sigebertus 781. Delphinus aureos per diuersas coronas in basilica Mariæ fecit Adrianus. Liber pontificalis. Et Gregorius III. coronam argenteam cum delphinis sex: & coronulam auream cum cruce, pendente super altare ecclesie Genesij, contulit. Liber pontificalis.

Organa musica. Anno Domini septingentesimo quinquagesimo septimo, Constantinus Pipino organon misit, hætenus Germanis & Gallis incognitum. Auentinus libro tertio Annalium: et Marianus Scottus. Annonius libro quarto, capite sexagesimo quarto, de Francorum gestis.

Suggestus. Ambonis in ecclesia Petri, in quo Leo manus super Euangelia ponens, iuramento sese purgauit de criminibus falso obiectis, Adon meminit. Et suggesti in templo Mariæ Constantinopoli, Zonaras tomo tertio. Solij, in quo Nicetas sedet, cum Constantinus excommunicaretur, meminit Zonaras tomo tertio. Tarasius Constantinopoli de ambone docet populum. Metaphrastes in uita eius. Ambonem marmoreum Gregorius secundus in ecclesia Hierusalem Romæ fecit. Liber pontificalis. Et Leontius Scriniarius, decreta concilij de ambone coram populo recitat: quibus finitis, tres episcopi ascendentes anathema denunciant uiolatoribus. Liber pontificalis.

In Ecclesia magna Constantinopoli fuit locus catechumenorum, quem Catechumenium appellat Paulus Diaconus libro uigesimo secundo rerum Romanarum, & uigesimo tertio.

Presbyterij in Adriani basilica meminit Liber pontificalis, in uita Adriani: & patriarchi, ibidem.

Obsessi & energumeni etiam in templum sunt admissi, nam Egidius daemoniacum, in ecclesia suis clamoribus alios turbantem sanauit, diabolo eiectione. Antoninus titulo 13. cap. 6. §. 33.

Habebant item in templis sanctorum reliquias. In Viennensem ecclesiam Vuilliacius martyrum reliquias reposuit. Adon ætate 6. Et Theodomar abbas Casinensis omnium Apostolorum, & multorum martyrum reliquias nobilitauit templum Mariæ. Leo Hostiensis libro primo, capite decimo tertio. Et Carolus Magnus ecclesiam Mariæ Aquisgrani multis reliquias ornasse dicitur, in Chronico Æditiui: & in bulla sua

apud Prolemæum Lucensem. Acca undique acquisitis Apostolorum & martyrum reliquijs, altaria in ueneratione extruxit, distinctis porticibus in ecclesia Andree. Beda lib. quinto, capite uigessimoprimo Ecclesiastice historię. Reliquias Saluatoris & Mariæ, & duodecim Apostolorum, & aliorum martyrum, Adrianus in basilicam Petri collocauit. Liber pontificalis. In Mindensi ecclesia reliquias Feliciani, Fulginatis, Theodori, Carpophori, & Habundi fuerunt repositae. Metropolis Crantzij lib. 1. cap. 9.

Et Bibliothecas. Acca episcopus Hagustaldensis, historias martyrum & alia ecclesiastica uolumina collegit, & in templo Andree bibliothecam fecit. Beda libro quinto, capite uigessimoprimo. Euangelia aurea, cum gemmis librarum quindecim, Gregorius tertius Saluatoris basilicæ donauit. Liber pontificalis.

¶ Ad conuentum campanis uocabantur. Zacharias Casinensis concedit, ut in horis diurnis & nocturnis signum in ecclesia pulsant. priuilegium Zacharię, in Chronico Casinensi. Et in ecclesia Dionysij, subitus capnas Stephanus papa fingit se fuisse: in epistola ad Reginonem, lib. 2. Ecclesiam Iacobi tintinnabulis & pallis & libris decenter ornauit Carolus. Erphordiensis capite 68.

Idem; uel die Dominico. In Dominicis diebus neque publici mercatus, neque causarum disceptationes exerceantur, & penitus à rurali & seruili opere cessetur: ac illa solummodo fiant quæ ad Dei cultum & seruitium pertinent. Synodus Arelatensis capite 16. Et in Turonensi cap. 40: Oportet omnes Christianos die Dominico à seruili opere abstinere, & in laude Dei & gratiarum actione usque ad uesperam perseuerare.

Aut die Sabbathi, nam in quibusdam locis die Sabbathi, ad memoriam prisce religionis canticum Deuteronomij, in quo uniuersus ueteris populi status, quid uidelicet offenso, quid propitio Deo meruerit, continetur, dicere consueuerunt. Beda libro secundo, capite 4 in Lucam.

Aut alijs diebus festis: ut patet ex loco de Festis.

QVAE IN CONGRESSU facta sint.

In cœtu fiebant cantiones, preces, lectiones sacre, conciones, administratio cœne Dominice, gratiarum actiones, oblationes, & eleemosynarum collectiones.

¶ DE CANTIONIBVS. Apparet diuersam in Romanis & Gallicanis, & alijs ecclesijs cantandi fuisse consuetudinem. nam Pipinus per pontificem rex Francorum designatus, Romanorum ritus & cantus in Gallias attulit, anno Domini 751, Sigebertus

tus: Aemilius in Chronico Francorum: Bal-
laus in secunda Centuria, cap. decimoquin-
to de scriptoribus Britannie. Et postea Ca-
rolus Magnus dissonantia ecclesiastici can-
tus inter Romanos & Gallos offensus, & iu-
dicans iustius esse de puro fonte, scilicet de-
calice meretricis Babylonice, quam de tur-
bato riuo bibere, duos clericos Romam mi-
sit, ut autenticum cantum à Romanis disce-
rent, & Gallos docerent. Et primò per hos
Merensis ecclesia, & per illam omnis Gal-
lia, ad authoritatem Romani cantus reuoca-
ta est: anno Domini 774. Sigebertus. Et
cum post annos sedecim iterum in psallen-
do & legendo esset à Romanis, etiam in Me-
tensium ecclesia uariatum, Carolus per can-
tores ab Adriano missos, eam dissonantiam
corrigi curauit: anno Domini 790. Sigeber-
tus. Gregoriani musici, præter Dorium,
& forasse Phrygium, nullum in templa prius
adserunt modum. Noster uero Caro-
lus, animaduertens Scripturæ quædam car-
minibus apta uerba, cōuenire tropis quoq;
cæteris, ueluti Hypodorio, Hypophrygio
& Hypolydio, arte istos etiam, sicuti & ali-
os, in tonos octo commutatos introduxit, ut
Ecclesia omnem Scripturæ uerborum *deuotio-
nem* ac potentiam congruentibus sonis expri-
mere posset. Neq; Carolus alio consilio Mu-
sicos intulit in ecclesiâ modos, quam ut cer-
ti aliquot decerpti ex sacris literis loci, con-
centuum suauitate conspectiores in cœtu
Christianorum redderentur. Iacobus Curio
libro 2 rerum Chronologicarum. In cœno-
bio Cassinensi Benedictus unam tantum le-
ctionem ex ueteri Testamento singulis die-
bus æstiuis legi instituit: Sed postea cum
Gregorius, aut Honorius eam consuetudinē
mutasset, etiam monachi illi, tres singulis di-
ebus in tempore æstiuo ex ueteri Testamen-
to lectiones legerunt, ne à Romana Ecclesia
discrepare uiderentur: ut testantur in episto-
la ad Carolum Magnum. Luitprandus pri-
mus omnium regum, sacerdotes & clericos
ordinauit, ut sibi quotidie diuina officia de-
cantarent. Paulus libro sexto, capite 17 de ge-
stis Longobardorum.

In basilica Caroli Magni, scholæ magister
pridiè singulis solebat designare, quod
Responsorium cuilibet cantandum esset.
Vrspergensis.

Carmen illud quo Romani exceperunt
Carolus, CIVES APOSTOLORVM & dome-
stici Dei aduenerunt hodie, portâtes facem,
& illuminantes patriam, dare pacem genti-
bus, & liberare populum Domini: postea câ-
tari solebat in festis Apostolorum. Auenti-
nus libro quarto.

Stephanus papa cōstituit, ut omni die Do-
minico, Gloria in excelsis, cantaretur, Liber 60
pontificalis.

Cum crucem uiuificam salutamus: conue-
nienter canimus, Crucem tuam adoramus
Domine: lanceam, quæ uiuificans latus san-
ctitatis tuæ aperuit, adoramus. epistola Con-
cilij Niceni secundi ad Constantinum &
Irenem.

Hymni, SANCTVS DEUS, Sanctus fortis,
Sanctus immortalis: meminit Damascenus,
eumq; sub Proclo cōpositum esse dicit: lib.
3, cap. 10 de Orthodoxa fide.

DE PRECATIONIBVS. Me-
tropolitanus episcopus cum in festo pascha-
tis Collectam caneret, & inter alia diceret,
PLEBS TVA & Ecclesia tua supplicat tibi: à
Salymo Saracenorum duce, qui unâ acceffe-
rat, capitur, & in carcerem deducitur. Paulus
Diaconus lib. 22 rerum Romanarum. Et Gre-
gorius secūds in tertia epistola ad Thurin-
gos inquit: Facite uobis ecclesias, ubi oretis.
Tomo 2. Conciliorum. In omnibus Eccle-
sijs sancta laudatur & glorificatur Trinitas,
in unica dominatione & Deitate. Germa-
nus in epistola ad Iohannem, tomo secundo
Conciliorum.

DE LECTIONIBVS. Antiochiæ,
Hierosolymis, Alexandriæ, post lectionem
Euangelij Cosmas excommunicatur. Paulus
Diaconus libro 22. Magister scholæ in basili-
ca Caroli Magni digito aut baculo porrecto,
uel ex latere suo ad procul sedentes aliquo
directo, demonstrauit quæ legere uoluisset.
Finem uero lectionis sono gutturis designa-
uit. Ad quæ uniuerſi ita intentè suspēsi sunt,
ut siue finita sententia, siue in mediâ distin-
ctione, siue sub distinctione significaret, nul-
lus sequēs superius aut inferius incipere præ-
sumeret, quantumcunq; incongrua finis est,
initium uideretur. Et hoc modo factum est,
ut etiam si non intelligerent, omnes in eius
palatio lectores optimi fuissent. Nullus alie-
nus, nullus etiam nouus, nisi legere sciens,
& canere, chorum eius ausus est intrare.
Chronicon Vrspergensis. Patres Nicenæ 2.
Synodi actione 6. hæc asserūt: Videmus quod
ante sex sacras Synodos, & post eas etiam,
sanctorum picturæ in Ecclesia fuerint, non
aliter ac sacra Euangelij lectio. Et Beda in
Efram libro tertio, capite uigesimo octauo.
Et consurrexerunt ad standum, & lege-
runt in uolumine legis, &c. Quo exem-
plo reor in Ecclesia morem inoleuisse, ut
per singulas diurnæ psalmodiæ horas le-
ctio una de ueteri siue nouo Testamento,
cunctis audientibus ex corde dicatur: & sic
Apostolicis siue Prophetis confirmati uer-
bis, ad instantiam orationis genua flectant.
Sed & horis nocturnis, cum à laboribus ces-
satur operum, liberæ auditui lectionum di-
uinarum aures accommodantur. Carolus
Magnus lib. 4. cap. tertio de cultu imaginū:
In tem-

In templo diuinæ lectionis audentia corda ir-
rigantes personant fluctus.

¶ DE CONCIONIBVS. Grego-
rius tertius papa, uerbum Domini clero po-
puloque Romano pro concione explicauit,
ut parer ex uita eius. Non in prætorio de-
clamare, aut in theatralibus scholis arguere
& disputare, sed Christi *IESV* sacrosanctū
Euangelium ē suggestu ad animarū salutem
aperte docere, dulcissimū duxit Beuerlacius. 10
Balæus Centuria prima, cap. 94. Zacharias
præsentē rege Longobardorum concionem
habet, qua cor eius præmolit. Metropolis
Crantzij lib. 2. cap. 1. Et multa de animæ sa-
lute, & de bonis operibus docuit, & ad hu-
manitatem & clemētiam regē est hortatus,
& ut ab humano sanguine ac mulierū uiola-
tione sibi tēperaret rogauit. Blondus deca-
dis lib. 10. Non solum in omnibus ciuitati-
bus, sed etiam in parochijs presbyteri ad po-
pulum uerbum faciant, & populo sibi com-
misso prædicare non negligant: Synodus A-
relatenfis capite 10. Item: Sollicitē studeat
unusquisq; episcopus gregem sibi cōmissum
sacra prædicatione, quid agere, quid uē ui-
tare debeat, informare. Synodus Turonen-
sis capite 4. Dimittit hodie doctor finito
sermone, dimittit & pagella finita lectione,
omnes auditores, singulos in conscientiam
suam: ut quæ audierant, meditando retra- 30
dent, & operando meditata perficiant. Be-
da in Samuelem, lib. 2. cap. 3.

¶ DE SYNAXI. Tarasius in die Re-
surrectionis mysterium diuinæ synaxeos &
communione peregit. Metaphrastes in uita
eius. Et Zacharias in epistola secunda ad
Bonifacium, de epileptico dicit: In ecclesia,
dum ad communionem uenerit, post omni-
um suppletionem erit ingressurus ad partici-
pandum munus. Tomo 2. Conciliorum. 40

¶ DE OBLATIONIBVS. Carolus
Magnus Adriano papæ quædā obtulit Deo,
in sacrificium. Erphordiensis cap. 68. De ob-
latione decimarum & primitiarum, Canon
Arelatenfis Synodi meminit.

De modestia in publicis congressibus præ-
stantia, extrat caput 38. in Turonensi Synodo:
Sacerdotes, fideles admoneant, ut quando
ad ecclesiam conueniunt, sine strepitu ac tu-
multu eam ingrediātur: in qua etiam quam-
diu orationis causa morantur, nequaquam
inanes inter se proferant confabulationes.
Sed & tempore quo missarum solennia cele-
brantur, non solum ab ociosis & inutilibus
uerbis, uerum etiam & à perniciosis cogita-
tionibus funditus abstinendum est. Secun-
do tomo Conciliorum. Et Beda in Iohan-
nem libro 1. cap. 2 inquit: Maxime in ipsa do-
mo orationis, ubi corpus Dei consecratur,
ubi angelorum præsentia semper adesse non 60

dubitatur, ne quid ineptum fiat, ne quid no-
stram fraternam uē orationem impediat, co-
tis uiribus agamus.

Solebant etiam in templis synodi celebra-
ri. Sic Constantinopoli, in templo Apostolo-
rum synodus septima: & postea Niceæ, in ec-
clesia Sophiae, pro imaginum cultu habetur.
Paulus Diaconus libro 23 rerum Romanarū.
Et Romæ, in ecclesia Petri, Gregorius tertius
synodum celebrauit. Liber pontificalis.
Et septima synodus Nicæna in basilica Marię
quæ uocatur Blachernis, congregata est: se-
xta actione Nicenæ secundæ.

Etiuramenta & homagia, ut uocant, Ro-
mano pontifici præstari. Sic incolæ ducatus
Spoletini, in ecclesia Petri, iureiurando
Adriano promittunt seruitutem. Liber pon-
tificalis. Et barbam ac capillos deponunt.
Bonfinius decadis 1. libro 9 rerum Vngarica-
rum. Quod tamen in Gallicanis ecclesijs
non licuit. nam Arelatenfis synodus capite
uigesimo tertio habet: Placita publica, & se-
cularia, neque in atrijs basilicarum, neque in
ipsis basilicis fiant. Idem Turonensis syno-
dus facit, capite trigesimo nono.

DE RITIBVS CIRCA

Baptismum.

MVnus baptismationis obibant sacerdo-
tes & episcopi. Adrianus pontifex Pi-
pinum baptizat, anno Domini 781.
Regino lib. secundo. Adon ætate 6. Ottho
Phryfingenfis libro 5. cap. 28. Annales Fran-
corum. Germanus archiepiscopus Constā-
tinopolis, baptizat Constantinum Copro-
nynum. Paulus Diaconus libro 21 rerum Ro-
manarum. Et Thomas archiepiscopus Me-
diolanensis, baptizat Gislam, Caroli filiam.
Regino libro 2. Adeodatus episcopus Be-
ritensis, baptizat Iudæos cōuersos. Sigeber-
tus. Presbyteri ab episcopis baptizare do-
centur in capite 18 synodi Turonensis.

Accœperunt hac ætate multi uaria opini-
one inducti, quasi præstantior sit baptismus
Romanorum pontificum, Romam adire ba-
ptismi gratia. nā Sabellicus Enneadis octa-
uæ libro septimo testatur, magnam Germa-
norum partem Romam uenisse, & à Grego-
rio tertio baptizatos esse.

In templis uerò, ubi baptisteria erant, ea-
res peragebatur. Copronynus enim baptiza-
tur in templo, ubi erat baptisterium, præsen-
te Maria & Leone parentibus eius. Diaco-
nus libro 21. rerum Romanarum. Adrianus
in sabbato sancto paschatis, in basilica Salua-
toris baptizat. Liber pontificalis, in uita
eius. Baptisterium in ecclesia Ruffinæ re-
nouauit, & in ecclesia Andrææ baptisterium
fecit Adrianus. ibidem.

Tempus quodlibet commune & liberum
fuit: sed tamen circa pascha plerunque adul-
p 3 ti so-

347
ti solebant baptizari. Sic Adrianus tempore paschatis Pipinum Caroli Magni filiū baptizauit, & in regē unxit. Annales Frācorū.

Sed Romanus pontifex Gregorius secundus, in epistola ad Thuringos, conatus est baptismum ad certum tempus astringere, inquiens: Nemo citra mortis necessitatem, nisi paschali & pentecostes festiuitate, cœlesti lauacro tingatur. Auētinus lib. 3. Annalium, folio 289. Et tomo Conciliorum 2. pagina 431. Idem decretum Gregorius tertius in epistola ad sacerdotes Bauariæ confirmat, apud eundem.

Tam infantes quā adultos baptizant. De infantibus. Apud Christianos, fidelium quotidie baptizantur filij. Daniel in epistola ad Bonifacium. De adultis. nam Hebrei & Montani baptizati sunt, apud Diaconum lib. 21 rerum Romanarum. Saxones ad Lippam uenientes, unā cum uxoribus & parulis cateruatim in nomine Trinitatis baptizantur: Regino libro 2. Adon Viennensis ætate 6. Thudus rex Auarorum, cum populo suo baptizatur: Regino libro 2.

Adultos oportebat prius in doctrina Christiana instrui. Examinabantur enim ante baptismum. Vuitekindus catechumenus factus, instruitur in fide, & deinde cum Albione baptizatur. Metropolis Crantzij lib. 1. capite 4. Ac cogebantur symbolum recitare: ut apparet ex epistola Gregorij tertij ad Bonifacium. Et orationem dominicam: Synodus Anglica capite 2. Presbyteros oportuisse docere homines, quid in sacramento Baptismi renunciandum, quidq; credendū sit, colligitur ex capite 18 Turonensis synodi.

Patrini etiam adhibebantur. Sic Leo Copronymus Telericum Bulgarorum dominum ex sancta piscina suscepit, & magnifice honorauit pariter, & amauit, & patricium fecit. Sigebertus anno 778. Diaconus libro 23 rerum Romanarum. Adrianus pontifex & simul baptizauit, & patrini officio functus, Pipinum de sacro fonte suscepit. Regino libro secundo, & annales Francorum. Sic Thomas Glissam Caroli filiam Mediolani baptizat, & simul eam à sacro fonte leuat. Regino ibidem, & Adon ætate 6. & Vrspergensis. Rigobertus episcopus Remensis, fuit patrini Caroli Martelli: ut apparet ex Sigeberto. Amelium & Amicum pueros baptizatos, multi milites Romsni de baptismo susceperunt. Vincentius libro 23. cap. 162. Vuitekindi Mindæ, aut Bardeuici, aut Mittenbachij baptizati, Carolus Magnus fideiussor fuit. Chronicon Misniæ & Holfatiæ.

Sed eos oportebat in doctrina Christi esse mediocriter instructos, & non à pietate alienos. Nam in Arelatenſi synodo capite decimonono, iubentur patrini eos docere, 60

quos de fonte lauacri leuarunt: quia pro eis fidei iussores extiterunt. Et in Anglicana synodo, sub Adriano, capite secundo. Vide de Synodis.

Renunciare diabolo, & operibus & pompis eius solebant. Opera autem eius sunt, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & similia. Pompæ uerò sunt, superbia, constantia, elatio, uana gloria, fastus, & similia. Synodus Turonensis capite 18.

Ac nomina ijs imponebantur, uel sanctorum, uel cognatorum, uel amicorum. Adrianus Caroli Magni filium, Carolomannum dictum, baptizat: eiq; nomen Pipini facit, dictum, baptizat: eiq; nomen Pipini facit, priore abolito. Auētinus libro quarto Annalium, folio 325. Regino libro secundo, & Chronicon Quedelburgenſe, & Schaffnaburgensis. Deus dedit duobus pueris baptizatis nomina fecit, alterum Amelium, alterum Amicum appellans. Vincentius libro uigesimo tertio, capite 162. Caroli filium ex Hildegarde, Ludouicum appellant ex sacro fonte. Annonius libro quarto, capite septuagesimo primo de gestis Francorum.

In lauacrum adultos descendere oportuisse, apparet ex historia Ratholdi, quam paulo post referemus.

Utebantur lingua Romana non solum in Italia, sed etiam in alijs locis à pontificijs reformatis. Sic in Bauaria sacerdos Latine lingue inscius, barbarismum commisit, ut dicemus. Sed tamen etiam alijs linguis baptizatum esse, apparet ex epistola 2. Gregorij tertij ad Bonifacium.

Immergebantur autem aquæ, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. In nomine sanctę Trinitatis, Saxones ad Lippam baptizantur. Regino libro secundo.

Latina lingua apud Bauaros baptizatum esse, constat ex historia de sacerdote Latine lingue ignaro: qui baptizauerat, in nomine patria, & filia & spiritus sancta, apud Auētinum libro tertio, pagina ducentesima nonagesima septima. Et Gregorius secundus in bet, à pagani baptizatos in nomine Trinitatis, rebaptizare: in epistola ad Bonifacium, Conciliorum tomo secundo. Aponius libro primo in Cantica canticorum, meminit confessionis Patris, Filij & Spiritus sancti. Idem libro tertio: Certum est unum esse baptismatis fontem in toto mundo, ubi Trinitatis inuocato nomine tincti sanctificantur, ut ex hædis agni efficiantur.

Trinam immersionem baptizandi, Damascenus libro primo Apologiæ fatetur ex traditione obseruari: sed in uerbo Dei de scriptum non extare.

De more Romanorum, fons baptismi benedici solebat: ut apparet ex priuilegio Zachariæ Cassinensis cœnobio dato. Eius rei

reirum Zacharias secūda epistola ad Bonifacium in hunc modum describit. De igne autem paschali quod inquisisti, à sanctis patribus, ex quo per Dei & Domini nostri Iesu Christi gratiam, & precioso sanguine eius ecclesia dedicata est, quinta feria Paschæ, dum sacrum Chrisma consecratur, tres lampades magnæ capacitatis, ex diuersis candelis ecclesiæ oleo collecto, in secretiori ecclesiæ loco ad figuram interioris tabernaculi insistente, indeficienter cum multa diligentia inspectæ ardebunt, ita ut oleum ipsum sufficere possit usque ad tertium diem. De quibus candelis sabbato sancto pro fontis sacri baptismate sumptus ignis, per sacerdotem renouabitur. secundo tomo Conciliorum.

Salem in baptismo adhiberi, obscurè indicat Aponius in libro primo, in Cantica canticorum. Et de signo crucis Damascenus 20 dicit libro quarto, capite uigesimo sexto: Inutilis concupiscentia & uoluptas, hoc est peccatum, id ipsum est quod circumcidit sanctum baptisma, præbens nobis signum honorabile, crucem in fronte. de Orthodoxa fide.

Albis uestibus à baptismo induebantur. Filius Rathodi ducis Frisonum, baptizatus albis indutus est, & paulo post expirauit. Vincentius lib. 23. cap. 145. et Erphordienfis 30 cap. 66. Loti semel salutifero fonte, nunquā stola candidissimam, quam suscipiunt in baptismo, inquinare docentur. Aponius libro 6 in Cantica canticorum.

Et munera baptizatis dabantur. Deus dicit papa, cum baptizasset Romæ Aluernensis comitis filium, & alium quēdam puerum militis Bericani, planè sibi forma similes, scyphos duos ligneos pari amplitudine composuit, auro & gemmis ornatos eis donauit, 40 dicens: Accipite hoc donum, quod uobis sit in æternum testimonium, quod ego uos in basilica Saluatoris baptizari. Vincentius lib. 23. cap. 162. et Antoninus, & Schedelius ætate 6. folio 185.

Baptizati infantes, à suis matrib. domū re portabatur. Sic Maria Augusta, uxor Leonis, unā cum baptizato filio suo in aulam ex templo redit, & in itinere pauperib. munera protulit. Diaconus lib. 21 rerum Romanarum.

Dissimilitudinem inter modum Romanum & Francicum baptizandi fuisse, constat ex constitutionibus Caroli Magni, ubi præcipit, ut secundum morem Romanum presbyteri baptizent.

DE CONFIRMATIONE ET Chrismate.

Episcopi de facultatibus Ecclesiæ balsamum emebant, idque consecrabant, & presbyteris gratis dabant ad usum in ec

clesia: ut patet ex capite decimo sexto Synodi Cabillonensis.

Baptizatos uel tum statim, si erant adulti: uel etiam aliquot annis post, si infantes fuerant, imponentes manum, & chrismate fontem consignantes, confirmare in more habebant. Bonifacius, dum nonis Iunii festum Neophytorum celebrat, & recens baptizatos confirmat, interficitur. Balæus Centuria 2. cap. 13. Idem constat ex Caroli Magni lib. 1. de cultu imaginum: Vexillum crucis, accepto baptismatis sacramento, per sacrosanctum unguinis liquorem nostris frontibus imprimitur.

Ac fiebat confirmatio ab episcopo in cœtu hominum: ut apparet ex decreto synodi Fracicæ. Quodcumque iure canonico episcopus circumit parochiam ad populos confirmandos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum episcopum, cum collectione & adiutorio populi, qui ibi confirmari debet. tomo secundo Conciliorum.

Ac solebant, non minus quàm ad baptismum singulares patrini ad hanc ceremoniam inuitari, qui consignando adessent, eique capillos tonderent. Sic Carolus misit Pipinum filium suum ad Luitprandum regem, ut capillis eius attonsis, compater sibi fieret: quod ille lubens fecit, & puerum cum multis muneribus ad patrem remisit. Vrspergenfis: Platina in Gregorio tertio: Bonifacius libro octauo, decadis primæ rerum Vngaricarum: Annonius lib. quarto, capite 57 de gestis Francorum.

Non autem licebat confirmationem iterare, iuxta Synodi Cabillonensis caput 27. Quia aliqui de plebe bis uel ter ab episcopis, ignorantibus iisdem, confirmantur: ne eadē confirmatio, ut nec baptismus, iteretur.

CASVS VARIJ CIR- ca Baptismum.

Constantinus Copronymus, dum à Germano baptizatur, dicitur in sacrum lauacrū excrementa alui emisisse: unde Germanus uaticinatus sit, fore eum Ecclesiæ deformatorem. Diaconus libro uigesimo primo rerum Romanarum: Zonaras tomo 3.

2.

Leo imperij sui sexto anno, coegit Hebræos & Montanos baptizari. At uerò Iudæi baptizati contra propositum suum, diluebant baptismum: & comedentes sancto muneri participabantur, & contaminabant fidem. Porro Montani diuinantes sibi, & diffinientes fidem, domos introierunt errori suo deputatas, & incenderunt semetipsos. Paulus Diaconus libro uigesimo primo rerum Romanarum, pagina 292.

3.

Anno Domini 718. Ratholdus dux

P 4 Friso

Frisorum, prædicatione Vulfrani episcopi ad hoc adductus ut baptizari deberet, cum uno pede in lauacrum intrauisset, alterum pedem retrahens, interrogauit, ubi nam plures suorum maiorum essent? in inferno, an in paradiso? Et audiens plures esse in inferno, intinctum pedem extrahens: Satius est (inquit) ut plures quam pauciores sequar. Et ita ludificatus à demone, promittente quod ei tertia die ab hinc incomparabilia bona daret, ipsa tertia die subita & æterna morte perijt. Sigebertus. Refert eadem Henricus Erphordiensis ex gestis Vulfrani, cap. 66. Bergomensis annum 729 assignat.

4.

Baptismū & chrisma seu confirmationem nō licebat iterare, licet ab indigno collata essent: ut patet ex Sigeberti Chronico, de Constantino papa: & Synodi Cabillonensis capite uigesimo septimo.

5.

Apud Bauaros, sacerdos Latinæ linguæ ignarus, inter baptizandum dixerat: Baptizote in nomine patria, & filia, & spiritus sancta. Bonifacius sic baptizatos, ut prophanos abhorrebat, & rebaptizandos iudicabat. Sed Sidonius & Virgilius Bauarorum episcopi dissentiebant ab eo, & pro rectè baptizatis habebant. Zacharias pontifex ab utrisque consultus, approbat Sidonij sententiam: quia non ex errore, sed in scitria linguæ lapsus esset sacerdos. Auentinus libro tertio Annalium, pagina 297. Hedio libro sexto, capite 8 partis tertiæ historiæ Ecclesiasticæ. Et Gregorius tertius in epistola secunda ad Bonifacium inquit: Illi qui baptizati sunt per diuersitatem & declinationē linguarum gentilitatis, tamē quia in nomine Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem & sacri chrismatis unctionem confirmari.

6.

Manichæi rebaptizati sunt: ut patet ex epistola Gregorij secundi ad populum Thuringiæ, apud Hedionem libro sexto, capite sexto historiæ Ecclesiasticæ.

7.

Eos qui ignorabant se baptizatos esse, aut à sacerdote sacrificante Ioui, aut uescente idolo thytis baptizati erant, Gregorius secundus rebaptizari iubet, in epistola ad Bonifacium: apud Hedionem libro sexto, capite septimo Ecclesiasticæ historiæ.

8.

Ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptizatos, tantum manuum impositione purificandos esse, Zacharias Bonifacio rescripsit: apud Hedionem libro sexto, capite octauo.

9.

A paganis baptizatos, denuò baptizari iu

bet Gregorius secundus, in epistola ad Bonifacium.

10.

Baptizatos ab adulteris episcopis, etiam omissa recitatione Symboli, si modò in nomine Trinitatis erant baptizati, rebaptizari uetat Gregorius tertius, in epistola ad Bonifacium, tomo 2 Conciliorum.

11.

Dictum nobis est, quasdam fœminas desidiose, quasdam uerò fraudulentè, ut à uiris suis separentur, proprios filios coram episcopis ad confirmandum tenuisse. Unde nos dignum duximus, ut si qua mulier filium suum desidia aut fraude aliqua coram episcopo ad confirmandum tenuerit, propter fallaciam suam uel fraudem, quam diu uiuat, agat pœnitentiam: à uiro tamen suo non separetur. Synodus Cabillonensis capite uigesimo primo.

12.

Clocas seu campanas baptizarunt, & chartas per perticas suspenderunt ad auertendam grandinem: quod Carolus in constitutionibus suis abrogat.

RITVS CIRCA

clauis.

DE CLAVE LI

gante.

VTebantur autem clauē ligante contra obstinatos, & notoriè impios, ut contra hæreticos & blasphemos: ut patet ex Canone 25 Synodi Cabillonensis, & ex lib. 2 cap. 8 Bedæ in Samuelem.

Et contra manifestè facinorosos. Sic Adrianus uidens ficta mendacia, & instantiam Thafilonis, iratus eum excommunicat. Regino lib. 2. Libros famulos legentes aut cantantes, excommunicat Adrianus in capitulis Synodorum, tomo 2 Conciliorum. Incestuosos, parridas & homicidas, excommunicat Synodus Turonica, cap. 4. Eos qui hariolos consulunt, Luitprandus rex Longobardorum mulctat, & pœnitentiam iuxta Canones agere iubet, titulo sexagesimo.

Actales arcebant à cōmunionē, licet nō dum essent solenniter indicati Ecclesiæ. Bonifacius in epistola ad Danielelem, & in epistola ad Zachariā: In sacris mysterijs corporis & sanguinis Domini, cum huiusmodi non cōmunicamus: nec cum illis qui affirmant homicidas uel adulteros in ipsis sceleribus perseverantes, Dei posse fieri sacerdotes.

Abusi tamen etiam interdum sunt etiam potestate contra orthodoxos. Sic in Niceana septima excommunicatur Nicetas & Constantinus, eo quod cultum imaginum damnarent. Zonaras tomo 3. Et Theodorus An tiochenus, & Theodorus Hierosolymitanus,

353 nus, Cosmam Epiphaniæ episcopū propter eandem causam anathematizant. Paulus Diaconus libro 22 rerum Romanarum. Gregorius tertius imaginum sacrarum prophanatores excommunicat. Liber pontificalis.

Et innocentes. Sic Lullus Osuitam abbatissam cum omnibus suis nonnis excommunicat, propter uirgines uelatas ex cœnobio elapsas: ut patet ex epistola eius. Et in Synodo Romana Adrianus excommunicatur, propterea quod Epiphaniam diaconam habear uxorem: capite 14.

Et ad iuramenta politica, & fidem Magistratui debitam, dissoluendam: ut inter casus postea dicemus.

Præcedebant autem, præsertim in peccatis non omnibus notis, admonitiones de poenitentia: quibus frustra factis, sequebatur excommunicatio. Bonifacius in epistola ad Chutbertum præcipit, de sua & suorum collegarum sententia, ut laici Imperatores, reges, comites & præfeti, qui ui monasteria occuparint, & monachos & pecuniam detineant, admoneantur de suo peccato: quod si non agant poenitentiam, ut ijs neq; uiuis neque mortuis communicetur.

In actu autem solenni intererant episcopi, sacerdotes, & clerici, & tota Ecclesia. Cōstantinus Imperator uenit in forum cum patriarcha suo, & sectatoribus episcopis, & ceteram omni populo imaginum adorationem uetari: idololatrijs ijs appellatis, qui ea colerēt. & anathemate notarunt Germanum, & Georgium Cyprium, & Iohānem Damascenū. Zonaras tomo 3. Paulus Diaconus lib. 22. rerum Romanarum. Et Constantinus patriarcha Constantinopolitanus in ecclesia magna excommunicatur, Niceta in solio sedente. Zonaras tomo 3. Diaconus lib. 22. rerum Romanarum. Theodorus Antiochenus, & Cosmas Alexadrinus, & Theodorus Hierosolymitanus, quisq; in sua ecclesia, cum episcopis sibi subiectis, post lectionem Euangelij, Cosmā Epiphaniæ episcopum excommunicant. Libro eodem.

Ac solebant peccata commissa recitari, & publicè indicari, reo præsentē. Cōstantinus patriarcha in magnam ecclesiam portatur, & præsentibus alijs, & nouo patriarcha Niceta in solio sedente, crimina recitantur ab Imperatoris consiliario, de charta, ipse alapis ceditur ad singula capitula, & anathematizatur. Zonaras tomo 3. Diaconus lib. 22. rerum Romanarū. Item imposuerunt eū in ambonē, & exuerūt eū super humerali, & postea excommunicatum ex tēplo extraxerūt. Ibidē.

Cum excommunicatis non licebat familiariter conuersari, neq; Aue dicere, neq; cibum capere: multo minus in rebus sacris par-

ticipari. Lullus in epistola ad Osuitam: Illas uagas fœminas, quæ ex cœnobio aufugerant, intra cellam uestram non recipiatis: sed foras monasterium excommunicatæ ab Ecclesia Christi sedeant, poenitentiam agentes. Carolus Magnus in Constitutionibus suis Aquisgrani inquit: Qui cum excommunicato præsumptuose communicauerit, excommunicetur & ipse.

10 Bonifacius tamen in epistola ad Danielē, & in epistola ad Zachariam papam, dicit: se non posse ab externa communione quorundam impiorum & sceleratorum abstinere, propter patrocinatus auxilium in palatio Francorum quærendum.

DE CLAVE SOLVENTE.

Excommunicati, aut notoriè scelerati, si poenitentiam agebant, recipiebantur: sed si peccata sua confessi essent, ac pro ijs satisfecissent disciplinæ ecclesiasticæ. Ita Iustinianus imperator de peccatis suis poenitentiam agens, Constantinum papam ad se uocat, & absolutionem & communionem accipit. Be da lib. de Ratione tēporum. Georgius presbyter Romanus poenitentiam subiicitur, digna imposita satisfactione. Liber pontificalis. Ossa metu poenarum, quas sibi suis sceleribus accersisse sciebat, perculsus, ad Deū sibi placādum decimam partem suorum bonorum sacerdotibus distribuebat: & conscientia eius adhuc trepidante, Romam uenire consequendæ gratia abiit. Polydorus lib. 4. Anglicæ historiæ.

Oportebat autem tum excommunicatos, tum etiam alios confitentes, sua sacerdoti enumerare peccata. Carolus Magnus Ebrouino archiepiscopo confitetur. Erphordien- 15 sis cap. 69. Populus Romanus, & pontifex Stephanus, & uniuersi sacerdotes publicè cum ingenti fletu confitentur, se peccasse in eo, quod de manibus Constantini laici, qui inuaserat sedem Romanam, communionem suscepissent. Liber pontificalis in Stephano. Et Synodus Cabillonensis cap. 32 sic decernit: Quidam dum confitentur peccata sua sacerdotibus, non plenè id faciunt. Quia ergo constat, hominem ex duabus esse substantijs, anima uidelicet & corpore: & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur: solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisq; plena sit confessio: scilicet ut & ea consiteantur quæ per corpus gesta sunt, & ea quibus in sola cogitatione delinquitur. Instruendus est itaque peccatorum suorum confessor, ut de octo principalibus uitijs, sine quibus in hac uita difficile uiuitur, confessionem faciat: quia aut cogitatione, aut (quod est grauius) opere, eorum instinctu peccauit. odium etenim, inuidia, superbia, uel cæteræ huiuscemodi ani-

355 animæ pestes, tanto periculosius lædunt, quanto subtilius serpunt. tomo Conciliorum secundo.

Sed tamen non semper omnia sacerdotibus indicata esse peccata, constat ex historia Caroli Martelli: qui Egidium rogat, ut pro se Dominum exoret, ut sibi condonet facinus quoddam enorme, quod nulli unquam sancto audeat confiteri. Vincentius lib. 23. cap. 140. Antoninus titulo 13. capite. 6. §. 33. 10 Auétinus dicit, illud peccatum fuisse, quod aliquando exhausto fisco, de bonis Ecclesiæ stipendia militibus dedisset. Libro tertio annalium.

Confessis sacerdotes imponebant satisfactiones: ut habet canon 38 Cabillonensis synodi. Modus autem pœnitentiæ peccata sua confitentibus, aut per antiquorum Canonum institutionem, aut per sanctarum Scripturarum authoritatem, aut per Ecclesiasticam consuetudinem imponi debet: repudiat 20 ac penitus eliminatis libellis quos pœnitentiales uocant, quorum sunt certi errores, incerti authores. De quibus recte dici potest: Mortificabant animas quæ non moriuntur, & uiuificabant animas quæ non uiuebant. Qui dum pro peccatis grauibus leues quosdam & inusitados imponunt pœnitentiæ modos, consuunt puluillos, secundum propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite 30 uniuersæ ætatis, ad capiendas animas. tomo secundo Conciliorum. Interdum etiam pœnitentiæ loco inbebantur peregrinari Romam, aut ad alia loca sancta: ut constat ex cap. 45. Cabillonensis.

De publica pœnitentia, Synodus Cabillonensis capite uigesimo quinto sic inquit: Pœnitentiam agere iuxta antiquam Canonum constitutionem, in plerisque locis ab usu recessit, & neque excommunicandi, neque reconciliandi antiqui moris ordo serua 40 tur, ut à Domino Imperatore impetretur adiutorium: qualiter, si quis publice peccat, publica mulsetur pœnitentia, & secundum ordinem Canonum pro merito suo excommunicetur & reconcilietur. tomo Conciliorum secundo.

Seductos ab hæreticis, pœnitentiam agentes, impositione manus sacerdotalis Catholice Ecclesiæ reconciliari, Beda dicit libro 2 in Samuelem, capite 8.

De satisfactione uerò tum excommunicatorum, tum aliorum peccatorum, Canones uarij & innumeri hoc seculo facti leguntur.

Parentum, fratrum & sororum interfectores, per omnem uitam abstinere à uino & carne: & ieiunare diebus Lunæ, Mercurij, & Veneris oportebat: nec ad communionem, nisi in extremo agone, admittebantur, ut pa- 60

tet ex epistola Gregorij ad Bonifacium, apud Hedionem libro sexto, capite septimo Ecclesiasticæ historiæ: & tomo secundo Conciliorum.

Deprehensus, spirituales uitam professus, in scortatione, in carcerem ducatur, & faciat pœnitentiam in pane & aqua. Si fuerit presbyter, in carcere conseruetur integrum biennium: deinde flagellatus coram Ecclesia, dimittatur, uiuatque priuatus in labore manuum. Si autem clericus fuerit, ter in anno duriter uirgis cedatur, postque annum dimittatur: nec recipiatur in ministeriū Ecclesiæ, nisi pœnitentiæ ueræ clara signa, specimenque certum resipiscentiæ præbeat. His etiam modis monachos & moniales 20 plectendos, Canon Concilij in Gallia conuocati à Carolomanno statuit. Nauclerus generatione 25. & Mutius.

Pœnitentia iniuncta, gentem à caballorum esu compesce. Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium.

Seruos suos paganis ad sacrificia uenundantem, similem homicidæ pœnitentiam agere iubet. Gregorius secundus, in epistola ad Bonifacium.

Statuimus similiter, ut post hanc Synodum, quæ fuit undecimo Calendas Maias, quisquis seruorum Dei uel ancillarum Christi, in crimine fornicationis lapsus fuerit, ut in carcere pœnitentiam faciat in pane & aqua. Et si ordinatus presbyter sit, duos annos in carcere pœnitentiam faciat, & in carcere permaneat. Si autem clericus uel monachus in hoc peccatum ceciderit, post tertiam 40 uerberationem in carcerem missus, uertenter nonnæ uelata, uel sanctimonialis, eadē pœnitentia contineantur, & radatur omnes capilli capitis earum. Synodus Francica, tomo secundo Conciliorum.

Si quis episcopum, aut presbyterum, aut diaconum falsis criminibus appeterit, & probare non poterit, ei non nisi in fine detur communio. Adrianus in capitulis Synodorum, tomo secundo Conciliorum.

Episcopis & presbyteris diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus sua sibi delicta confitentibus, tempus abstinendi ascribant, ut iuxta modum peccati pœnitentibus abstinencia indicetur: quoniam uariè ab aliquibus sacerdotibus & indiscrètè hæc iudicia proferuntur. Turonensis synodus capite 22.

Abusi sunt etiam clauē soluente, cum impœnitentes absoluerunt, aut ad communionem admiserunt. Sic Tarasius Constantinum, qui relicta uxore aliam duxerat, ad communionem admittit. Zona-

ras tomo tertio.

CASVS VARIJ CIRCA

claves.

Romani pontifices etiam in rebus politicis, contra ius & fidem dispensare cœperunt. Stephanus enim papa, Pipinum à perituro in regem commisso absoluit. Paulus Diaconus libro uigesimosecundo, rerum Romanarum. Et Gregorius tertius papa, triplici excommunicatione Leonem Isaurum imperatorem ligas, Romam cū omni Italia ab eius imperio auulsit. Aedituus in Chronico.

2.

Cum pontifex Leonem Isaurum ob reiectum cultum imaginum excommunicasset, Imperator ridens dicebat: Idololatra est, & sic excommunicatus à Deo. Zonaras, & Paulus Diaconus, & Francus de Concilijs.

3.

Vrbana multitudo, in magna ecclesia cum Athanasio patriarcha congressa, Constantinum Imperatorem, de cuius morte rumor falsus increbuerat, ut arrogantem & aduersarium ipsius Dei excommunicat. Paulus Diaconus lib. 22 rerum Romanarum: Zonaras tomo 3.

4.

Cœperunt hoc seculo Romam cursitare absolutionis gratia, errore illo decepti, quasi pontificis absolutio efficacior esset, quam aliorum sacerdotum. Vnde Eangytha abbatissa in epistola ad Bonifacium inquit: Multum temporis fluxit, ex quo desiderium habuimus, sicut plurimi ex necessarijs & cognatis siue alienis, dominam quondam orbis Romam peteremus, ut ibi peccatorum nostrorum ueniā impetremus: sicut alij multifecerunt, & adhuc faciunt. Multi sunt qui hanc uoluntatem uituperant, & hunc amorem derogant: & eorum sententiam his astipulantibus affirmant, quod Canones Synodales præcipiant, ut unusquisq; in eo loco, ubi constitutus fuerit, & ubi uotum suum nouerit, ibi maneat, & ibi Deo reddat uota sua: sed uniuersi diuersa uoluntate uiuimus.

5.

Quidam soli Deo, quidam uerò solis sacerdotibus peccata confitenda asserunt: sed utrosq; refutat Synodus Cabillonensis cap. 33. Et ostendit, & Deo & sacerdotibus confitendum esse. Quia confessio quæ Deo fiat, purget peccata: ea uerò quæ sacerdoti, doceat qualiter purgentur peccata.

6.

Quidam pœnitentes, cum esset eis carniui & uini usus interdictus, alijs cibis & potionibus delicatius indulgebant. Sed id Synodus Cabillonensis capite trigesimo quinto refutat, ostendens non tam cibi & potus prohiberi usum, quam desiderium eorum, & intemperantiam.

7.

Quidam consultò & deliberatò peccâtes, propter eleemosynarum largitionem sibi promittebant impunitatem. Sed eadē Synodus cap. 36. illos refutat: & Deum mercede sibi conducere dicit, ut peccare impunè liceat: ac eleemosynam liberare affirmat à peccatis necessitate aut casu aut fragilitate commissis, & non ex industria aut cuiuslibet libidinis explendæ gratia factis.

Quidam pœnitentiarij cum ferro oberrabant, quòd sibi satisfactionis loco impositū esse nugabantur: sed Carolus Magnus in cōstitutionibus suis sancit, ne sinatur per suam terram transire.

RITVS CIRCA

cœnam.

Cœnam Domini episcopi, sacerdotes, presbyteri & monachi ministrabāt.

De pontifice Romano Nicomediæ cœnam administrante, Blondus decadis primæ, libro decimo meminit. De presbyteris missarum solennia administrantibus, canon decimus nonus Turonensis testatur, tomo secundo, Conciliorum.

In templis, super altaribus. Tarasius Constantinopoli ad sacram aram accessit. Ignatius in uita eius, apud Metaphrasten tomo quinto.

In mensa lignea, ad aram posita, Tarasius sacra peregit. Ignatius in uita eius. Et Tiberius sacellum ingressus, mensam sanctissimam subiit. & una manu apprehensa columella, mortem deprecatur. Zonaras tomo 3. Ad mensam in medio tēpli collocatam, Carolus & alij acceperunt communicaturi. Metropolis Crantzij lib. 1. cap. 9.

In uasis metallicis: ut patena aurea, uel argentea. Patenam auream librarum duodecim Constantinus papa refecit. Liber pontificalis. Gregorius secundus ciborium argenteum fecit. Liber pontificalis.

Et calice aureo: ut apparet ex responsione Bonifacij apud Hedionē lib. 6. cap. 9 Ecclesiastica historia: Olim aurei sacerdotes, & lignei calices: nūc uerò aurei calices, & lignei sacerdotes. Et Ioannes septimus fecit calicē aureum librarum 20, eumq; gemmis preciosis decorauit. Liber pontificalis.

Canistra argentea duodecim per diuersa oratoria fecit Adrianus papa, quorum fortè usus fuit in oblationibus. Liber pontificalis.

Porro uasa illa consecrare solebant, ut patet ex actione 6 Nicenæ secundæ: Habemus alia plurima consecrata uasa. hæc quia in nomine tuo facta sunt, & consecrata, exosculamur.

In festis solennibus, ut natali Christi, Cæsares in sacerdotes ab Irene attonfos, in festo

in festo natiuitatis Christi populo communionem porrexisse testatur. Diaconus libro 23. Zonaras tomo tertio. In die quo Dominus cœnam instituit: ut patet ex Cabillonensis Synodi capite 47. In Paschate. Sic Adrianus papa in paschali festiuitate missas celebrauit. Liber pontificalis. Et Carolus in die paschali communicat, spectante Vuitkindo, apud Crantzium in Metropoli lib. 1. cap. 9.

Vtebantur autem pane azymo, & uino aqua misto. Beda in Marcum libro 4. capite 14. Verum quia nos in Christo, & in nobis Christum manere oportet, uino Dominici calicis aqua miscetur. attestante enim Ioanne, aquæ populi sunt. Et neq; aquam solam, neq; solum uinum, sicut nec granum frumenti solum sine aquæ admixtione & cōfectione in panem, cuius licet offerre: ne talis uidelicet oblatio quasi caput à membris secernendum esse significet, & uel Christum sine nostræ redemptionis amore pati potuisse, uel nos sine illius passionis saluari ac patri offerri posse confingat.

In consecratione non tantum institutionis uerba recitabant, sed etiam alijs usi sunt cationibus, & precationibus: ut constat ex Damasceni epistola ad Iordanum de Trisagio, & ex ijs quæ de missa subiiciemus. Et Carolus Magnus libro secundo, cap. 27. de cultu Imaginum dicit, Sacerdotem infultum circumstantis populi deprecationes suis precibus miscere.

Panem & calicem consecratos eleuauerunt, ut à populo conspici possent. In eleuatione panis eucharistiæ non dicimus trisagios, uel triskyrios: sed unus hagijs, unus *uñus* IESVS Christus, in gloria Dei patris, cum sancto spiritu, cui gloria. Damascenus in epistola ad Iordanum, de Trisagio.

Administratores erant induti uestibus ad eum usum ordinatis. Tarasius communionem peragens, sacris uestibus albis indutus fuisse dicitur apud Metaphrasten, in uita sua. Sacerdotem purpuratum cœnam distribuisse Carolo, Crantzium in Metropoli libro primo, capite nono refert. Synodus Francica inquit: Decernimus, ut presbyteri & diaconi non sagis, laicorum more, sed casulis utantur, ritu seruorum Dei. tomo secundo Conciliorum. Hinc Ecclesiæ mos obtinuit, ut sacrificium altaris non in serico, neque in panno tincto, sed in lino tereno celebretur: sicut corpus Domini in sindone munda sepultum, iuxta quod in gestis pontificalibus à beato papa Syluestro legimus esse statutum. Beda in Marcum lib. 4. cap. 15.

Neque mutilam, sed integram cœnam tam laicis quàm clericis distribuebant.

Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium, quæ extat apud Nauclerum generatione 25. Si fideles Christiani fuerint, Domini corporis & sanguinis participatio tribuatur. Et: Tharasius agnum, qui tollit peccata mundi, Christum sacrificabat sacris inuocationibus, & fidelium distribuebat manibus, & omnes aspergebat precioso illo sanguine, quem ostendens dabat ad debitorum animæ solutionem. Ignatius in uita eius. Aponius libro primo in Cantica canticorum: Osculum Christi per corporis eius & sanguinis gustum anima nostra suscepit. Beda in Iohannem libro primo, capite primo: Fideles de baptisterio ad altare sanctum ingredi, ac Dominici corporis & sanguinis uictima singulari consecrari debent. Constat etiam ex Caroli Magni libro secundo, capite uigesimo septimo, de cultu imaginum: quod utranque partem distribuerint laicis.

Eucharistiam Nicomediæ Iustinianum imperatorem è manu pontificis Romani manducasse, Beda libro secundo de Ratione temporum indicat: & Diaconus litione temporum indicat: & Diaconus libro sexto, capite decimo, de gestis Longobardorum: Adon ætate sexta. Purpuratum sacerdotem singulis pulchellum puerum in os dare, Vuitkindus uidit. Crantzium in Metropoli libro primo, capite nono & decimo.

Nondum baptizatos, uel etiam adhuc excommunicatos, uel notorie sceleratos, uel nondum plenè institutos arcebant à communione. Quare Plato indignè tulit, quod Tarasius Constantinum, qui uxore repudiata alteram duxerat, ad communionem admisisset. Zonardus tomo 3. Ne pueris, aut alijs quibuslibet personis sine delectu corpus Domini distribuatur à presbyteris, Caput 19 Turonenſis Synodi cauet. Beda in Lucam lib. 4. cap. 15. Nisi spem quisq; primæ immortalitatis inderit, nisi annulo fidei operam præmuerit, nisi ipsam fidem piè confitendo prædicauerit, non potest sacramentis interesse celestibus. Idem in Iohannem lib. 1. cap. 2. Ecclesiastica consuetudo catechumenis corporis et sanguinis Christi communionem non tradit, quia non sunt renati ex aqua & spiritu, quibus tantum creditur participatio corporis & sanguinis Christi. Eadem uerba Albinius lib. 2 in Iohannem, cap. 2 refert.

Mulieres uelato capite, tempore mysteriorum ad sacrum corpus accedere, iuber Beda libro secundo, capite tertio, in Iob: ne forte aliquibus angelis, id est ministris altaris, scaldum aliquod afferant.

Ieiunos accedere oportebat. Beda in Lucam lib. 6 cap. 22. Quod si quem mouet, cum cœnatis Saluator Apostolis suum corpus ac sanguinem

sanguinem tradiderit, quare nō uniuersalis Ecclesię consuetudine ieiunij doceamur eadem sacramenta percipere: breuiter audiat, ideo tunc cœnatos communicasse Apostolos, quia necesse erat pascha illud typicum antea cōsumari, & sic ad ueri paschę sacramenta transiri. Nūc in honorem tanti tamq; terribilis sacramenti placuisse magistris Ecclesię, primò nos Dominicę passionis participatione muniri, primò spiritualibus epulis interius exteriusq; sacrari, ac deinde terrenis dapibus corpus, & uilibus escis refici.

Quoties communicandum sit, synodus Turonensis capite 50 inquit: Ut, si non frequentius, uel ter laici homines in anno communicent, nisi forè quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur. Et Cabillonensis capite 46: Cauendum, ne si nimium in longum differatur perceptio corporis & sanguinis Christi, ad perniciem animę pertineat. Abstiniens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animamque suam, prepararet se ad percipiendum tantum sacramentum.

DE MISSA.

Cœnam Domini, in theatricum spectaculum & sacrificium pro uiuis & mortuis, Romani pontifices cōmutauerunt, eamq; alijs ecclesijs obtruserunt: & noua appellatione Missam, ut ad Danielis Maosin nox congrueret, dixerūt. De Adriano Balæus in uita eius refert, quòd Missarum ritus à Magno Gregorio editos, Occidentalibus ecclesijs imperauerit. Crodegangus Metensis episcopus Missas Romę ad confessionem Petri coram papa celebravit: scilicet ut probaretur, an rectè illos ritus didicisset: & se plebemq; suam Deo & sancto Petro commendauit. Autor de uita eius, capite 11.

Ac tempus quando essent celebrandę, suis decretis præfinierunt. Sic Gregorius secundus celebritatem Missarum in quinta feria, ante Quadragesimam cum ieiunio fieri iussit, Anno 714. Sigebertus. Et Stephanus 3. constituit, ut omni die Dominico à seipso episcopis cardinalibus hebdomadarijs, super altari Petri Missa celebraretur, & Gloria in excelsis Deo dicatur. Liber pontificalis.

Nouis porrò ceremonijs subinde auxerunt, quas etiam alijs ecclesijs imperarunt. Sic Gregorius tertius constituit, ut post primam commemorationem Sanctorum in canone Missę sacerdos dicat: Et eorum, quorum solennitas hodie in conspectu tuę maiestatis celebratur, Domine Deus noster toto orbe terrarum, &c. anno Domini 731. Sigebertus. Et Adrianus in offertorijs, & offertoriorum uersibus, quòd geminatum est, geminauit. Sigebertus, Anno 772. Et Synodus à Stephano conuocata constituit, ut

in omni die Dominico ad Missam Gloria in excelsis Deo cantetur: anno Domini 768. Sigebertus.

Ac si quid displicuit, rursus mutauerunt. Sic Adrianus, cum forma Missę seu officij, ut uocant, à se præscripta, approbata esset ab alijs: denuò mutata sententia, Gregorianam ubiq; obseruari iussit. Sed tamen Mediolanensis ecclesia ei non paruit, uerum Ambrosianam retinuit. Gygas in Florib. temporū.

Et ad Missarum solennia peragenda palium Gregorius 2. papa Bonifacio misit: ut patet ex epistola eius apud Nauclerum generatione 25.

Non licebat sacerdoti insulato capite, nec cum baculo pastorali, neq; nudis cruribus Missam celebrare: iuxta constitutionem Zacharię papę in Synodo, capite 13. Chronicon Aeditui: & Gygas in Floribus: Synodus Anglicana capite decimo.

Et nullibi quàm in dedicato loco Missas fieri, Gregorius secundus pontifex iussit. Balæus in uita eius. Et in Londinensi synodo constitutum est, ut Missę ante imagines celebrentur. Vnde Carolus Magnus in constitutionibus suis præcipit, ne quis presbyterū die Dominico inuitet ad domum suam, ad Missam faciendam: sed ut omnes in ecclesiā ueniant. Sed tamen Vulfrannum in nauimissam, uerum nō elata uoce, misitasse, indicat Vincentius libro 23. capite 145.

Bonifacius in ministerio cœnæ quibusdā exorcismis, præter morem ueteris Ecclesię in Germania, usus est: teste Balæo Centuria 2 Scriptorum Britannię, capite 13.

Ac oportebat presbyteros Missas celebrantes, simul communicare, ut dicere possent, Sumpsimus Domine sacramenta: ut Carolus Magnus iuxta Apostolorum canones mandatum in decretis Aquilgranensibus, anno 20.

In Missis Romanis solebant Imperatorū secum facientium nomina celebrare, dissentientium uerò omittere. Sic Philippici Imperatoris nomen ad Missarum solennia nō est prolatum, quòd hostis imaginum esset. Beda lib. 2. de Temporibus: & Adon ætate 6.

Ac in earum celebratione cœperunt Romani pontifices inaugurare reges. Sic Stephanus papa inter celebrationem consecrationis altaris, & oblationem sacrificij, unxit in reges Francorum, Pipinum & filios eius, Carolum & Carolomanum, & Bertrodam coniugem eius. Regino libro 2. Et Leo tertius in Missa imperialem coronam Carolo imposuit. Iohannes de Oppido.

In administratione cœnæ, neq; uiuorum neq; mortuorum mentionem Germanę ecclesię hætenus faciebant. Quare Gregorius Bonifacio ea de re quærenti, rescribit: Christianos, pro suis mortuis uerè Christianis

posse offerre, sacerdotesq; mortuorum facere mentionem iubet: ut apparet ex epistola eius apud Nauclerū, generatione 25. Quod Bonifacius sedulò est executus. nā in epistola ad Aldheriū abbatē inquit: Vt pro dormientiū fratrum animabus, qui nobiscū laborabāt in Domino, adiuuamina, & Missarum solenia celebrare faciatis, precamur: quorum nomina gerulus harū literarū demonstrabit. Damascenus in sermone de defunctis nugar, Apostolos & patres, & totā catholicam Ecclesiā, defunctorum mentionē facere in sacrificio illo incruēto. Carolus Magnus libro 2. cap. 31. de cultu Imaginum: Nos nostris per Missarū solennia quietē exposcimus. Itē, nostrorum mentionē facimus in oratione.

Ac eam rem passim esse à superstitionis susceptam, apparet ex multorū epistolis. Sic Bugga abbatissa in epistola ad Bonifacium inquit: Vt sanctarū Missarum oblationes offerre digneris pro anima mei propinqui, qui mihi præ cæteris charus erat, peto. Et Sigbaldus in epistola ad eundem: Notum sit tibi, quod ex eo tempore nomen tuum habuissem adscriptum, cum Missarum solennia celebrare, simul cum nominib. episcoporū nostrorum: & modò non cesso, quādiu subsistam: & si superuixero, tibi cum nomine patris nostri Erenualdi episcopi, tuū adscribam nomen. Et Torchelmus ad eundē Bonifaciū inquit: Omnia quę à paruitate nostra petere dignatus es, libētissimē suscipimus: hoc est, quod in sacris Missarum celebritatibus, & in quotidianis precib. tuę sanctitatis memoria celebratur. Et Aedisuualdus rex Anglorū in epistola ad Bonifaciū: Sicut uestra benignitas de Missarum solennitatibus Deo instigāte distauit, ita quoq; nostra mediocritas deuota mēte implere conetur, memoriaq; nominis uestri in septenis monasteriorū nostrorū synaxis perpetua lege censerī debet. Et Chutbertus in epistola ad Lullū: Mutuē pro nobis, nostrisq; & hic uiuētibus, & huic obedientibus interpellationes, Missarumq; remedia ad uiuētē Dominū, & iudicē omniū suppliciter aguntur. Et Synodus Cabillonensis cap. 33 mandat, ut in omnib. Missarū solennitatibus, pro defunctorū spiritib. loco cōpetenti, Dominus deprecetur. Ratio friuola additur: Sicut enim nulla dies excipitur, qua nō pro uiuētibus, & pro cuiuslibet necessitatibus Dominus deprecetur: ita nimirū nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in Missarum solennibus fundantur.

Cœperunt etiam pro tempestatibus Missæ celebrari: ut apparet ex epistola Lulli ad Denehardum, Eanbertum, Vmbestū, &c. Illas Missas (inquit) quę pro tēpestatib. fieri solēt, celebrare uos presbyteri recordamini.

Misimus uobis nomina Domini Romani episcopi, pro quo unusquisq; uestrū triginta Missas cātet, & illos psalmos, & ieiunium iuxta constitutionem nostram. Similiter pro duobus laicis nomine Megefrich & Raban, decem Missas unusquisq; uestrū cātet.

Et pro ualitudine ægrotantium. nam pro Lullo monachos psalmos decantasse, & sacerdotes quinas Missas celebrasse, ut pristina sanitatem reciperet: in epistola Vuigberti ad eundem indicatur.

CASVS CIRCA COENAM.

Vuitekindus interrogatus à Carolo, quid in templo uidisset? inquit: Vidi hodierna die te primū sollicitum, & ad rem attentissimum. Posteaquam uerò mensam adieceras templo mediam, ita hilari mihi conspectus es uultu, ut repentinē in te mutationis me caperet miraculum. Stupor autem erat uidere, quod de manu purpurati sacerdotis singuli pulchellū puerum in os susciperent: quem quibūdam ludibundum arridere, ultro properare: alijs uerò abhorrentem, avertisse uultum, & tamen in ora demissum, nec redeuntē aspexi. Crantzius in Metropoli libro 1. capite 9.

2.

Duos uel tres calices in celebratione cœnæ ad altare collocare, cōtra institutionē Christi esse, qui in singulari dixerit, Hic calix noui Testamenti est: Gregorius 3. in epistola ad Bonifaciū autumat, tomo 2 Concil.

3.

Leprosis cum sanis communicare non licebat, sed separatim eis cœna exhibebatur. Gregorius 3. in epistola ad Bonifacium.

4.

Epileptici postremo loco sacram cœnam accipiebant in templo: iuxta Zacharię institutionem, in epistola 2 ad Bonifacium, tomo 2 Conciliorum.

5.

Longobardi munera sacra, id est sacram cœnam, in suos folles seu uascula miserunt: & cibo carniū copioso satiati, comederunt: ut queritur Stephanus papa in epistola ad Pipinum.

6.

Crucis Christi signationē in baptismo & confirmatione & cœna planē necessariā Albinus facit, lib. 7. in Ioan. cap. 19. Nisi signum crucis Christi adhibeatur siue frōtib. credentiū, siue ipsi aquæ ex qua regenerātur, siue oleo quo chrismate unguuntur, siue sacrificio quo alūtur: nihil eorū rite perficitur. Sed ubi hæc in Dei uerbo mandata leguntur?

7.

Angli crustam in cœna, & calices & patenas de cornu bouis usurpabant. Sed Adrianus per legatos suos in Synodo panem, & non

nō crustam panis, iubet in cœna administrari: & calices & patenas corneas abrogat, eo quod sint sanguineæ. capite 10.

8.

Franci etiā paruulos ad cōmunionē admi-
serunt. nā Ansegisus lib. 1. de Legib. Fracōrū,
cap. 155 dicit, Carolū Magnū cōstituisse, ut
presbyter semper habeat paratā Eucharistiā,
ut paruulis aut alijs infirmis distribuatur, ne
sine cōmunionē moriantur.

RITVS CIRCA

orationes.

Habuerūt sua certa tempora, & horas,
quibus tum publicas preces, tum etiā
priuatas fecerūt. Nocturnas uigilias Chri-
stianos celebrare Habdallas uenit. Paulus
Diac. lib. 22 rerum Rom. Archis rex crebrō
in tēplo Sophiæ propter orationē pernocta-
uit. Beneuenti. Leo Hostiēsis lib. 1. cap. 10. in
Chronico Cassinensi. Aut dicendum est,
eum semper orare, & non deficere, qui cano-
nicis horis quotidie iuxta ritū Ecclesiasticæ
traditionis psalmodijs precibusq; consuetis
Dominū laudare & rogare nō desistit. & hoc
esse quod Psalmista dicebat: Benedicam Do-
minum in omni tēpore, semper laus eius in
ore meo. Aut certē omnia quæ iustus secun-
dum Deum gerit & dicit, ad orationem esse
reputanda. Beda in Lucam libro quinto, ca-
pite decimo octauo.

¶ Ac sua quædam loca habuit precatio.
Nam interdū ad aras. Grimoaldus ad altare
Lamberti. Leodij orat. Sigebertus. Maria
ante ingressū altaris orat in ecclesia magna.
Paulus Diac. lib. 21 rerum Rom.

Interdū ad statuas preces fuderūt. Sic mu-
liercula demonio uexata, Romæ ad imaginē
Anastasi orās, sanata dicitur 4 act. Nicenē 2.
Et in 5 actione Sabas inquit: Petimus & nos,
ut suis in locis imagines restituantur, Chri-
stiani autem apud eas preces faciant.

Interdum ad sepulchra orasse leguntur.
Angli enim ad corpus Benedicti sese proster-
nunt oraturi. Hostiensis libro 1. capite 15. in
Cassinensi Chronico. Et Vuilhadus, gras-
sante persecutione Vuitekindi, in Galliā ad
sepulchrū Vuillebrordi redijt, ibiq; orationi
institit, pro Saxonie salute. Crantzius in Sa-
xonia libro 2. capite 14.

Ac ad remota loca ex superstitione profe-
si sunt oratū. Carolus cū cōiuge Hildegar-
de Romā orandi gratia uenit, anno 780. Re-
gino. Et Pipinus orationis gratia ad Mar-
tinū & Dionysiu uenit. Adon ætate 6. Et
Theodo dux Bauarorū, primus eius gentis,
orationis causa Romā adiit. Antoninus tir-
14. cap. 1. Et duo reges Saxonum, cū multis
alijs Romam oratū uenerūt, sub Philippico
Imperatore. Liber Pontificalis, & Platina.

¶ Suos etiā gestus & ritus, alij alios inter

DE CEREMONIIS.

orandum obseruauerunt: ut sunt, Genicula-
tio. Ioannicius flexis genib. Deo cōsuetas
preces reddebat. Ignatius in uita eius. Fi-
xis genibus in terram orabāt, exceptis dieb.
Dominicis, & publicis solennitatibus, quib.
ob recordationem Dominicę resurrectionis
uniuersalis Ecclesia solebat stando orare. ca-
put 37 Turonensis synodi.

Extensio palmarum. Tarasius enim ma-
nus ad cœlū extendit, & à Deo illuminatio-
nem accepit. Ignatius in uita eius.

Decubitus in terram. Nam Medo abbas
Floriacensis, solotenus prostratus, & lachry-
mis ora perfusus, orationi uacabat. Iuo in
Chronico. Carolus super pauimentū pro-
stratus orauit. Erphordiēsis cap. 69. Adria-
nus papa, & episcopi, & abbates, & Carolus
Magnus, & proceres eius, Romæ in basilica
Petri in terram prostrati, Deo agunt gratias
pro uictoria. Liber pontificalis.

Vultus in terrā deiectus. Beda li. 6. cap. 24.
Nec quēquam sanctorum legimus tempore
Dominicę resurrectionis, uel ipso Domino,
uel angelis sibi uisis, terrę prostratū adorasse.
Vnde mos obtinuit Ecclesiasticus, ut uel in
memoriā Dominicę, uel in spem nostrę re-
surrectionis, omnib. diebus Dominicis, & to-
to Quinquagesimę tempore, nō flexis geni-
bus, sed declinatis in terram uultib. oremus.

Conuersio ad Orientē. Damascenus lib.
4. cap. 13. de Orthodoxa fide: Non simplici-
ter & fortuitō ad Orientem adoramus: sed
quia ex uisibili & inuisibili, id est intellectu-
ali & sensibili cōflati sumus natura, duplicē
adorationem conditori nostro offerimus, ut
& mēte psallimus, & corporalib. labijs. Et ba-
ptizamur aqua & spiritu, & dupliciter Domi-
no unimur, mysterijs participātes, & gratia
spiritus. Quia igitur Deus est lux intelligibi-
lis, & Sol iusticiæ, & Oriens in Scripturis no-
minatur Christus, dedicādus illi Oriens est
ad adorationē. Et Albinus libro 2 de Tri-
nitate, capite 5: Cū ad orationem stamus,
ad Orientem conuertimur, unde cœlum sur-
git, & lumen oritur: nō tanquam ibi habitet
Deus, quasi cæteras mundi partes deserue-
rit, qui ubiq; præsens est, non locorum spa-
cijs, sed maiestatis potentia: sed ut ad mone-
atur animus, ad naturam excellentiorem se
conuertere, id est ad Deum, qui est lumen ue-
rum, illuminans omnem hominem uenien-
tem in hunc mundum: cū homo ipsum
corpus suum quod terrenum est, ad cor-
pus excellentius, id est ad corpus cœleste
conuertit.

Signa tristitiæ erant, saccus, cinis, uigiliæ,
ieiunia. Stephanus secundus suum & po-
puli capita cinere conspergit, & cum eiulatu
Dominum deprecatur, cōtra Aistulphi per-
fidiam. Liber pontificalis.

Pro uiuis & mortuis orationes, Bonifacius hoc seculo passim in Germanis ecclesijs instituit, iussus à pōtificib. Romanis. Sic ad Opatū abbatē scripsit, seq; in eius fraternitate recipi petijt, ut pro uiuentibus inuicē preces faciat, & pro mortuis tū preces tū oblationes: ut pater ex epistola ad eundem. Et Leobgytha Bonifaciū monet, ut pro patre suo ante 8 annos mortuo preces faciat: in epistola ad ipsum. Et Carolus Magnus lib. 2. cap. 31. uniuersalis Ecclesiæ traditionem esse dicit, orare pro mortuis.

¶ Meminerūt etiā formularum orationis. Amicus enim quidā nomine, lepra percussus, illachrymās inquit: Piētissime Deus, aut mortē mihi tribue, aut misero mihi misericordię subīdium porrige. Vincentius lib. 23. cap. 165. Beda moriturus orat: ō Rex glorię, Domine uirtutū, qui triumphator hodie super omnes cōslos ascēdisti, ne derelinquas orphanos, sed mitte promissū patris in nos spiritum. Vuilhelmus Malmesburiēsis lib. 1. cap. 47. de gestis Anglorū. Et apud Damascenū extat oratio Scholarij, ad unum & triū personarū Deum. Et Damascenī, ad Dominum & Deiparā, ad archangelū. Itē oratio ad Christū matutina, & meridiana, & uespertina.

Et Litaniarū. Carolus Magnus Litanias per triduum cū exercitu celebrat: & petit à Deo uindictā in Auares, ad fluuiū Anasum. Regino lib. 2. Chronic. Gregorius 2. quotidie Litanij Dominū precabatur. Liber pontificalis: & Sigebertus, anno 717. Et Leo pōtifex dum Litanij uacat, à Romanis capitur, ad 7 Cal. Maij. Auentinus lib. 4. Litanij maioris sit mentio apud Reginonem libro 2. Adrianus papa, ad petitionē Caroli regis, pro conuersione Saxonū Litanias fieri curauit Romę, & in omnib. partibus sub ditione Romanę ecclesię existētib. 23. 26. & 28. mensis Iunij diebus: hoc est, in uigilia Iohannis Baptiste, in natali sanctorū Iohannis & Pauli, nec nō & in uigilia B. Petri apostoli. Monet Carolum, ut iisdem diebus in omnibus suis finibus, seu transmarinis partibus, ubi Christiani morantur, Litaniam fieri curet: in epistola Adriani papę ad Carolum.

Circumtionum. Ciues Constantinopolitani obfessi à Saracenis, singulis diebus Martis, imaginem Marię per ciuitatem circumferebant, ieiunantes & orantes. Vincentius libro 23. cap. 147. Populus Romanus à Lateranensī in maiore ecclesiā Deigenitricis processit, supplicās Deo. Et Stephanus pōtifex, quē Blondus Gregoriū 3. uocat, pacis formulam perfidi Aistulphi chirographo exaratā, de uexillo crucis pendentem, prætulit, cunctis Deum contra perfidiam inuocantibus: Blond. decad. 1. lib. 10. Liber pontificalis.

Processionum. Leo cum Litanij, equo

insidens, processit de Laterano ad ecclesiā Laurētij. Annonius lib. 4. cap. 87. Crantzius in Metropoli lib. 2. cap. 1. Et Annales Francorum. Et sic ordinauit idem, ut sexta feria summus pontifex cū omni clero & populo, ab ecclesiā Dei genitricis ad Pręsepe egrediens, pergat cū hymnis & canticis ad ecclesiā Saluatoris quę dicitur Constantiniana: feria tertia, ab ecclesiā sanctę Sabine ad S. Paulū: feria quarta, ab ecclesiā Hierusalem, ad S. Laurentiū foris muros. Chronicon Martini. Idē Henricus de Erphordia, cap. 69. Stephanus 2. instituit, ut singulis diebus sabbati Litanij celebrētur, semel in tēplo Marię, secundō ad beatū Petrum, terciō ad B. Paulum. Platina, & Liber pōtificalis. Stephanus 3. finito Concilio, congregat sacerdotes & populū, & nudis pedib. cū hymnis & canticis ad basilicam Petri prodeābulat. Liber pōtificalis.

Miracula precibus attribuūt passim. Sic Constantinopolitani triēniū obfessi, solis precib. à Deo impetrarunt, ut hostes in fugā exasperato sese cōijcerent, & in mari à tēpestate obruti perirēt. Iuo in Chronico, sub Leone: Blōdus decad. 1. lib. 10. Beda de Ratione temporū. Gregorio papa crebris Litanij Deum deprecante, post dies nouē aquarum inundatio repressā est. Sigebertus & Beda. Carolo Magno ad S. Iacobum orante, muri Pampilonę corruūt. Turpinus Remensis episcopus, apud Erphordiensem capite 68.

CASVS CIRCA ORATIONEM.

Egidius sagitta uulneratus, sciens uirtutē in infirmitate perfici, Dominū exorauit, ne quamdiu uiueret, sanitati pristinę restitueretur. O furiosa & cæca superstitio. Antoninus titulo 13. capite 6. § 33.

Alius.

Constantinopoli obfessa imago Marię, hoc modo à ciuib. adoratur: Sancta Dei genitrix, quę toties nos liberaasti, libera nos modo de inimicis filij tui: & si uis ut imaginem tuā non mergamus in mari, merge illos. Vincentius libro 23. capite 147.

RITVS CIRCA VOCATIONEM

ordinationem.

¶ Vs eligendi & uocādi episcopos, sacerdotē, & alios ministros Ecclesię, erat penes totā Ecclesiā: scilicet penes clericos & laicos. Zonaras tomo 3. Imperatores Tarasios designarūt patriarcham, approbāre omni populo. Stephanus 3. à clero & populo eligitur episcopus. Platina. Cunctus Dei populus intra basilicā Marię cōgregatus, inuocato Dei nomine, Stephanū 2. eligūt pontificē, & humeris exceptū portant in basilicam Constantinianā, & in patriarchiū collocāt. Liber pontificalis. Atq; hic primus fuit pontifex, qui baiulari uoluit. Francus de pontificib. Die Domi-

Dominico Vualipertus presbyter cū sua factione in monasteriū Viti irrūpit: ac Philippū presbyterū extrahens, acclamatione publica papam salutat, & in basilicā Saluatoris more solito deducit. Liber Pontificalis. Carolus Magnus in edicto suo concedit, ut episcopi per electionem cleri & populi secundū canonum statuta, de propria diœcesi, remota personarum & munerū acceptione, ob uitæ meritum & sapientiæ donū eligantur, ut exēplo & uerbo sibi subiectis usquequaq; prodesse ualeant. Catalogus testiu ueritatis Illyrici.

In episcoporum tamen metropolitanorū & archiepiscoporū electione & uocatione, uicinorum episcoporum & Magistratus requireretur consensus. Sic Metenses per legatos à Pipino petunt, ut aliū substituatur episcopum, pro Sigibaldo mortuo. Autor uite Crotodangi, cap. 5. Et imperator Constantinopoli Nicetam relegat: & in eius locum Eunuchum, qui uix legere poterat, surrogat. Zonaras tomo 3. Euclid dux Arabum constitit in Stephani electionē Theupoli. Paulus Diac. lib. 22 rerum Rom. Et ius eligendi pontificē, Adrianus unā cū Synodo episcoporum Carolo Magno tradidit, anno 773. Siegb. Sacerdotes, defuncto præfule, lituū cū annulo ad aulam mittebāt: & cui ea princeps solēni ritu tradebat, is eiusdē fani rector designatus erat. Ita obseruatū esse sine cōtro uersa, ad Henrici 4. imperium, legimus. Auentinus lib. 4. Annalium. Imperatores & optimates, & collegium sacerdotū cōsentit in Tarasū patriarchā. Ignatius de uita eius. Ac ea de re sic Imperator in epistola sua ad Synodum Nicenam 2. scribit: In faciem præsentū sacerdotum, & clarissimorum nostrorū ducū, totiusq; Christicolæ nostrę plebis, unum eduximus, scilicet Tarasium, & omnibus libertatem dedimus, ut si quid aduersum unum haberent, dicerent, ut purgare se possent. Illi uerò hæc audientes, libenter hominē acceperunt: tomo 2 Concil. Et Paulus papa, & postea Constantinus papa in epistolis suis ad Pipinum, indicant, se inuitos à populo ad pontificatum electos esse, & petunt confirmationem & assensum eius.

Romani aut potestates, sibi etiā supremam potestatem in electione & ordinatione confirmanda uendicant. Ticinenses episcopi à Romana ecclesia priscis tēporib. cōsecrati sunt. Paulus lib. 6. cap. 10 de gestis Longob. Constantinus papa ordinauit Felicē Rauennatem. Erphordiēsis cap. 62. Et Stephanus 3. rogatus ut Michaelē Scriuariū Rauennatib. daret episcopū, omnino recusat, prætexens eum non esse idoneū. Liber pontific. Sed Leonem archidiaconū à populo, clero & iudicib. electū cōsecrat ibidem. Archimystes cōmuni omnium suffragio deligatur, isq; Ro-

mam cōtinuò eat, ut si dignus fuerit, à Rom. pontifice cōsecratur. Gregorius 3. in epist. ad Virulum: Auentinus libro 3. Annalium.

Per ordinem porro graduum solebat fieri promotio. Sic Gregorius 2. per diuersos ecclesiasticos ordines ad pōtificatū uenit. Antoninus tit. 14. cap. 1. Et in Synodo Romana sub Stephano, canon constituitur, de successione per omnes gradus Ecclesiasticos. Carolus Magnus libro 3. capite 2 de cultu Imaginum: Necesse est, ut si quisque inculpati meriti sit, antè tamen per distinctos ordines Ecclesiasticis exerceatur officijs: uideat quod imitetur, discat quod doceat, informetur ad id quod teneat: ut postea nō debeat errare, qui eligitur uiam errantibus demonstrare, &c. Ordine ergo ad ordinem accedendum est: non gradum rectè appetit, qui ad summa loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum.

Electi aut examinari prius solebant: ac suspecti de erroribus, prius sese purgare tenebantur. Paulus Cyprius post plurimā propter heresin exculationē, consecratur episcopus. Paulus Diac. lib. 23 rerum Rom.

Infames ad sacerdotiū nō admittebantur, iuxta Adriani cōstitutionē. Schedel ætate 6. & Acta Pōrificū. In cōcilio à Carolomāno in Gallijs celebrato, statutū est, ne quis presbyter ad officiū Ecclesiasticū admitteretur, nisi prius ab episcopo & cōmuni synodo, de doctrina & uita eius esset inquisitū. Mutius in Chronico Germ. lib. 7. Gregorius 2. in epistola ad Thuringos uetat, bigamos, indoctos, aut mēbro aliquo corporis mutilatos, aut Afros Manichęos rebaptizatos ordinari. apud Hedionē lib. 6. cap. 6 hist. Eccles. Apud Gręcos & Romanos, ab omni gradu sacerdotij prohibebatur, qui cū Deo cōsecrata nonna concubuisset. Bonifacius in epist. ad Ethelbaldū. Sacerdotes, qui oues Christi cœlesti pabulo, & nō fabulis pascant, & qui imperēt cupiditatibus suis, & spernāt libidines, coherceāt auariciā & irā, & uetus & nouū Testamētum dies noctesq; peruoluāt, & in manib. terāt, ecclesijs præficiēdos esse, Bonifacius cēfuit: teste Auētino lib. 3. Ignoti presbyteri & episcopi, nisi in conuentib. solennibus eruditio eorū & mores cōprobatifuerint, repulsam ferant. Carolomannus in edicto suo, apud Auētini lib. 3. Annal. Homicidę, adulteri, fornicatores, licet pœnitentiā egissent, tamē nō admittebātur ad sacerdotiū. Zacharias in epist. 2 ad Bonifacium.

¶ Examinati ordinabantur uel ab episcopo induto pallium, ut Gregorius ad Bonifacium inquit: Sacri pallij tibi direximus munus, in quo, dū in episcopū cōsecraris, utaris tantum modò. Nauclerus generatione 25.

Vel ab archiepiscopo. Adulfenim Rosen-

his episcopus, à Bereualdo archiepiscopo consecratur. Beda lib. 5. cap. 24. Anglicæ hist. Gregorius 2. Bonifacio concedit potestatem ordinare episcopos. 16. q. 1.

Vel à pontifice Romano. nam Paulus papa ordinavit presbyteros 12. diaconos duos. Liber pontificalis.

¶ Romani tamen pontifices, tantum à trib. ordinari solebāt episcopis: ut superiori libro diximus. Sic Stephanus 3. à tribus episcopis consecratus est. Platina in uita eius.

In presentia aut uicinorū episcoporum id factū est. Tatuinus enim à Daniele Vétano, & Ingualdo Lugdunēsi, & Alduino Laidfeldensī, & Aldulfo Rosenfī consecratur episcopus Dorouernensis. Beda lib. 5. cap. 24. Angl. hist. Et Gregorius 2. in epist. ad Bonifaciū inquit: Quoties episcopū consecraueris, duo uel tres episcopi conueniant tecū, ut Deo sit gratum quod geritur: & eis cōuenientibus, 20
ipsisq; præsentib. consecres. tomo 2 Concil.

Interdum etiā regibus præsentibus id factum est. Sic Zacharias papa Narniē episcopum ordinauit, præsente Luitprando rege Longobardorū, & iudicibus eius: & orationē isthic pōtifex habuit. Liber pontific. Et Crodegangus præsente Pipino & multis episcopis ordinatus est: ut patet ex uita eius.

¶ Non in mense quolibet, sed tantum in primo, quarto, septimo, & decimo, ordina- 30
tiones fieri debere, synodus Romana sub Zacharia, in multis cōcilijs statutū asserit & decernit cap. 11. Sic in Decēbri & Iunio Gregorius 2. ordinauit: Stephanus uerò in Martio.

Item die Dominico. Sic secunda hebdomada ieiuniorum, die Dominico ordinatur Paulus Cyprius. Diac. lib. 23 rerum Rom.

Præterea ad mensam sacram ordinatio facta est, ubi ordinandus iuramento interposito, testatus est se electionem sui non mune- 40
ribus ambuisse, aut adeptum esse: neq; unquam si alios ordinaturus sit ipse, aliquid de impositione manuum accepturum esse.

¶ Adrianus papa in epistola ad Carolū: Ordinandum sciscitantē obtestamur, Vide ne aliquā promissionē cuiquā, aut dationē fecisses: quia Simoniacum, & cōtra canones est. Et dū corā omnib. à nobis interrogatur, respōdet: Absit. Et nos: Tu uideris. Vnde simili modo sub iurandum in scriptis, re- 50
spondet, Nunquam se aliquid accepturum, de manus impositione.

Item promisit doctrinæ sinceritatē, & uitæ innocentiam, & obedientiā suis superioribus. Sed hāc rationē abrogat synodus Cabilionensis cap. 13. Dictū est præterea de quibusdā fratribus, quod eos quos ordinaturi sunt, cogāt iurare, quod digni sint, & contra canones nō sint facturi: & obedientes sint episcopo qui eos ordinat, & ecclesiæ in qua 60
idē factitabāt, inde ad mēsam ascendebāt, &

ordinatur. Quod iuramentū quia periculosum est, omnes unā inhibendum statuimus.

Edidit cōfessionem, suę doctrinæ & fidei, ut apparet ex epistola Adriani ad Carolū: Enucleatius enim de singulis indagantes capitulis, sigillatim orthodoxę fidei atq; diuinorū uoluminum interrogamus habere peritiam: & postquam nobis fidelem responsionem edixerit, & c. sciscitamus.

¶ Insuper Romani pontifices suas creaturas iuramento adstringebāt, ad suarū ceremoniarum obseruatione & propagationem, & ad oppugnandos ab ijs alienos & abhorrētes, ut testatur Bonifacius in epist. ad Zachariā: Gregorius dum me indignū ordinauit, & ad prædicandū uerbum fidei Germanicis gentib. misit, sacramento me cōstrinxit, ut canonicis & iustis episcopis & presbyteris, in uerbo, in facto, in cōsensu adiuuator & adiutor fierem. Idē in epist. ad Daniēlē: Recolo me ordinationis meę tēpore, iuxta præceptū Gregorij papæ iurasse, in corpore S. Petri, tali cōmunionē me declinaturum, si eos ad uiam Canonicam conuertere nequieim.

Formulam iuramenti Auentinus libro 3. pag. 288 refert, in hunc modum: In nomine Domini Deiq; & Seruatoris nostri Iesu Christi, imperate Domino Leone à Deo coronato, magno Imperatore, anno 7 post consularū eius: sed & Constantini Magi imperatoris, eius filij anno 4. indictione 6. Bonifacius, eius diuino munere episcopus, tibi B. Petre, qui comitū Christi extitisti primarius, Gregorio uices tuas modò gerenti, omnib. successoribus tuis promitto, per patrem & filium & spiritum sanctum, qui tres unus natura simplicissimus Deus est, per hoc sacrosanctum corpus tuū spondeo: germanam Christianæ pietatis ueritatem, quoad uita & uires suppetāt, festabor, concordiam seruabo, sacrificijs interdictos deuotabo: mendaciorū sectas, errores pestiferos, cōtra maiorū scita, Romano pontifici renuntiabo.

Item, iureiurando adstringebant ordinandos ad uitam cœlibem: ut patet ex Romanæ synodi capite 14.

Impositæ sunt etiā eis manus. nam Adrianus papa in epist. ad Carolū inquit: Absit à nobis, ut super Simoniacos ueritate cōperta, manus consecrationis imponamus.

Orationes & unctio. Tatarius diuinitus & spiritualib. innocationibus suscepit unctiōe honoris sacerdotalis, & ascendit ad altitudinē cathedræ pastoralis. Ignatius in uita eius.

Traditio baculi. Crodegangum Pipinus rex baculo pastoralis donat. in lib. de uita eius.

Pontifices Romani ordinati pacē populo dabāt, & postea in Lateranēse patriarchium adducebatur: & collocati in tellā pōtificali, idē factitabāt, inde ad mēsam ascendebāt, &

373
cū primatibus Ecclesiæ & principib. militiæ
epulabantur. Liber pōtific. in uita Philippi.

Solebāt etiam interdū nomina ordinatis
mutari, aut attribui, à festo quo consecraban-
tur. Sic Vuillebrordus nomen Clementis
accepit per Sergiū papā, in festo Clementis.
Balæus cent. 2. cap. 5. Scriptorum Britannia.
Aut ab alio bono omine. Sic Vinofridus à
Gregorio 2. consecratus, Bonifacij nomen
sortitur: utpote per quem Germani iugum
Romani pōtificis essent subituri. Auentinus
libro 3. Annalium Boiorum.

Ordines gratis conferre, synodus Cabil-
lonensis capite 16 iubet.

RITVS ORDINANDI

presbyteros.

Iuxta ueteres canones non licebat presby-
terum ordinare ante 30 annum ætatis: sed
Zacharias papa annum 25 præfinijt. Sigeber-
tus in Chronico: & distinct. 79. Si triginta.
Et in epist. Zachariæ ad Bonif. tomo 2 Cōcil.

De tempore ordinationis hæc Gregorius
2. sancit, in epistola ad Thuringos: Ordina-
tiones presbyterorum seu diaconorum, nō
nisi quarti, septimi, & decimi mensium ieiun-
ijs, & in ingressu Quadragesimali, atq; me-
diante uespere sabbati nouerit celebrandas.
2. tomo Concil. Sed Zacharias in epistola
ad Bonifaciū secunda cōcedit, ut urgēte ne-
cessitate & paupertate ordinādorū, etiā a-
llo tēpore ordinet presbyteros & diaconos.

De institutione ante ordinationē, in Are-
latēsi synodo 4. caput sic habet: Quādo pres-
byteri ab episcopis in parochijs ordinantur,
necesse est ut ab ipsis episcopis diligēter in-
struāt, ecclesias sibi deputatas accipiant, ne
per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacra-
mentis offendant.

Apud Hispanos presbyteri sine examine
ordinabantur. id reprehendit Adrianus in
epistolis ad Egilam & episcopos Hispaniæ,
& errorem esse indicat.

Clerici & monachi Romanorū more ordi-
nandi, in coronā attōdebantur: propterea q,
Petrus sic esset ob memoriā passiōis Christi
spinē coronam gestātis attonsus. Sed apud
Pictos ijdē in obliquā coronam, & in ceruice
acuminatā tonderi solebāt: quam cōsuetudi-
nē Geolfridus in epistola ad Naitanū Picto-
rum regem asserit esse Simonis magi. qua fa-
bula ille rex persuasus, imperat omnib. suis
clericis & monachis, ut Romanorum more
circulari corona tondeantur. Beda libro 5.
capite 22 Ecclesiasticæ historiæ Anglorum.

Ac multos ex Britannia Romam uenisse, &
in signum religionis Papisticæ tonsuram cle-
ricalem suscepisse, Adon Viennensis ætate 6
indicat. Irene mariti sui fratres Cæsares de
coniuratione accusatos radi, & in sacerdotū
ordinem recipi curat, ut res sacras populo

impertiantur, in festo Natiuitatis. Zonaras
tomo 3. Tarasij coma ritu clerici abrafa est.
Ignatius in uita eius.

RITVS DEPOSI-
tionis.

Constantino patriarchæ Constantinopoli
in ambonē collocato, episcopi super-
humeralē detrahunt, eumq; excōmunicatū
extra ecclesiā duci curant. Diac. lib. 22 rerum
Rom. De Constantini papæ laici depositione,
hæc Platina refert in uita Stephani: Is in
basilicam Saluatoris ductus, uidentib. omni-
bus, ac sacris canonibus perlectis, deposito
pontificali habitu, magistratu se abdicat, in
monasterio uitam priuatam agere iussus.

CASVS CIRCA ORDIN-
ationem.

Presbyteri, si incogniti illi fuerint à quib.
sunt ordinati, & dubiū est eos fuisse episco-
pos, an non, qui eos ordinarunt: si bonæ a-
ctionis & catholici uiri sunt, & in ministerio
Christi omniq; lege sancta edocti & apti, ab
episcopo suo benedictionem presbyteratus
fufcipiāt, & cōsecrentur, & sic ministerio sa-
cro fungantur. Gregorius 3. in epistola 2.

Presbyteros ex laicis promotos, & prius
causis criminalib. implicatos, postea manife-
stata eorū impietate, à ministerio remouen-
dos cēset Zacharias, epist. 2 ad Bonifacium.

Singulari priuilegio Zacharias Bonifacio
concedit, ut moriturus, in ultima hora sibi
successorem corā alijs suis collegis designet,
eumq; Romam mittat ordinandū: in 2. epi-
stola ad eundem, tomo 2 Conciliorum.

Constantinus ex laico Romæ ordinatur
pōtifex. Sed eo postea remoto, Synodus de-
creuit, ut illi quos ipse ordinasset episcopos,
ad eū gradum redirēt, quē antea habuissent:
& examinati denuō, si digni inueniātur, cō-
secrētur. presbyteri uerō & diaconi similiter
ad priorē gradū reuerfī, & ipsi quidē si digni
essent, denuō cōsecrarentur, sed ad altiore
gradum nō ascendant: laici uerō ab illo dia-
coni uel presbyteri ordinati, omnino degra-
darētur, & in religioso habitu perseuerarēt.
anno Domini 768, Sigebertus in Chronico:
Blondus lib. 1. decad. 2. Et plurimos ex epi-
scopis antea consecratis, denuō consecratos
esse, testatur Liber pontificalis, in Stephano.

Nodoaldus nobilis, ex palatio rapitur ad
ecclesiam. Crantzius in Saxonia lib. 2. cap. 1.
Et Arnulphus ex maiore domus sic episco-
pus. ibidem. Thrasimundus Spoletanorū
dux, uictus à Luitprādo, clericus ordinatur.
Diaconus libro sexto de gestis Lōgobardo-
rum. Anastasius imperator clericus factus,

presbyter etiam ordinatur. Et Theodosius depolita purpura clericus designatur. Ottho Phryngensis libro 5. capite 17.

6.

Carolus Magnus nobilem quendam, episcopatum ambientem, cum tamen non esset ad id munus idoneus, in militiam secum duxit. Mutius libro octauo.

7.

In scortatione aut adulterio deprehensos post baptismum, ad sacerdotium non admittebāt. Tarasius in epistola ad Iohannē presbyterum, tomo 2 Concil. pagina 460.

8.

Episcopum per pecuniam ordinatum, si poenitentiam agat, in officio relinquendum cenlet Tarasius: ibidem.

EXORCIZATIO OB- fessorum.

Quodā obfessos etiā hoc seculo curatos legimus, oratione & crucis signatione. Nā cum ad Albinū Andegauēsem episcopū mulier obfessa esset perducta, coepit satan supra oculum eius uelicam sanguineam ostentare. Sed ille signo crucis facto, increpauit eum, dicens: Inimice, oculum quem non dedisti, non potes auferre. Mox ea disrupta, sanguis effluit: & satan exit, & mulier reuertitur. Vincentius lib. 23. cap. 143. Ioannicius precibus ex puero & muliere eiecit codæmonem. Metaphrastes in uita eius.

Et energumēnos oleo cōsecrato inunctos esse, colligi potest ex Bede libro 2. capite 6 in Marcum. Idem constat ex libro 3. capitis 8 in Lucam, ubi in hunc modum scribit: Sed & nostri temporis sacerdotes, qui per exorcismi gratiā dæmones eiecere norunt, solēt dicere, patientes non aliter ualere curari, nisi (quantū sapere possunt) omne quod ab immūdis spiritib. uisu, auditu, gustu, tactu, & alio quolibet corporis uel animi sensu uigilantes dormiētesq; pertulerint, cōfitemdo patēter exponāt. Et maximē quando uel uiris in specie fœminea, uel in uirili habitu fœminis apparētes (quos dæmones Galli Dufios uocant) infando miraculo spiritus incorporei corporis humani concubitus petere se, ac patrare confingunt. Et nomen dæmonis, quo se cenferi dixerit, & deierandi modos, quibus amoris sui fœdus alterutrum pepigerint, prodendos esse præcipiūt. Quæ mendacio simillima res, sed aded uera, & plurimorum est attestazione notissima, ut quidā uicinus mihi presbyter retulerit, se quandā sanctimoniale fœminam à dæmonio curare coepisse: sed quādiu res latebat, nihil apud eā proficere potuisse. Cōfesso autē quo molestabatur phāsmate, mox & ipsum orationib. cæterisq; quæ oportebat purificationū generib. effugasse: & eiusdē fœminę corpus ab ul-

cerib. quę dæmonis tactu cōtraxerat, medicinali studio, adiuncto sale benedicto curasse. Sed dū unū de ulcerib. quod altius lateri infixū repperat, nullatenus posset, quin contumud panderetur, obducere: ab eadē ipsa quā sanare uolebat, cōsiliū quo sanaretur accepisse. Si (inquit) oleū pro infirmis cōsecratū, eidē medicamēto asperferis, sicq; me perunxeris, statim sanitati restituar. Nā uidi quondam per spiritum, in quadam lōgius posita ciuitate, quā nunquam corporalibus oculis uidi, puellam quandā pari calamitate laborantem, taliter à sacerdote curatam. Fecit, ut illa suggererat: statim quē ulcus remedium, quod antē respuerat, accipere consensit. Obseruatu dignissimum est, hanc ipsam rem non ex uerbo Dei, sed ex dæmoniæ cerebro originem traxisse. Sic enim diabolus delusit homines.

RITVS CIRCA

ieiunia.

Certis & statutis temporib. ieiunia obseruabant: ut in Quadragesima. Autor uitæ Crodegangi, capite 11. Quadragesimæ mos est fidelium abstinētia.

Et in Romana ecclesia Gregorius constituit, ut quinta feria tempore Quadragesimę ieiunaretur: quod antea in usu non fuerat. Sigebertus, anno 714.

Secundæ & medię ieiuniorum hebdomada, Paulus Diac. lib. 23 rerū Ro. meminit.

Secunda, quarta & sexta feria ieiunare iubentur: in epist. Gregorij ad Bonifacium. Naclerus generatione 25. Et Lullus præcipit, ut serui & ancillæ Domini per prouinciam Thuringorū, iisdem diebus ieiunent usq; ad uesperum, & abstineāt ab omni carne & potu in quo mel sit. in epistola ad Denehardum.

Romani feria sexta, & die sabbati ieiunabant: sed Hispani non item. Quare cum Adrianus ad Egilam episcopum Hispaniæ eadē re scripseret, ac præcepisset ut illis diebus ieiunarent, Egila id molestē tulit: ut patet ex Adriani epistola ad eundem.

Ieiunia uerō propter orationē in publicis calamitatibus exercebant. Sic Carolus Magnus expeditione in Auares suscepta, ad Agnū flumiū triduanum ieiuniū & Litanias celebrat cū exercitu. Regino lib. 2. Et Stephanus, seu Gregorius 3. hortatur populū, ut in sacco, cinere, uigilijs, ieiunioq; Deo supplicet. Blondus. Et ieiunia ob publicā necessitatē indicta, ab omnib. diligenter obseruari præcipit Synodus Turonenfis, cap. 47.

Nouum est, quod hoc seculo pro mortuis ieiunare coeperunt. Nam pro mortuis, ut ad requiem uenire ualeāt, septē dieb. ieiunatur. Beda dicit in Samuelem libro 4. capite 10. Et Cutbertus in epistola ad Lullum indicat, uirginem

377
virginem quandam uisiones de locis pœnarum recensuisse: & ieiunium pro communibus totius familiæ reatibus, 40 dierum, ex ipsius iudicis imperio indixisse.

RITVS CIRCA CIBOS.

Graculorum, cornicularum, ciconiarum, fibrorum, & leporum, & equorum tylicorum esum, Zacharias in epistola 2 ad Bonifacium Germanis prohibet.

Satis porro grauē quæstionem Bonifacius proposuit Zachariæ pōtifici, quando nimirum lardum sit comedendū. Ad eam sic respōdet sanctiss. pōtifex: Nobis à patribus constitutū pro hoc non est. Tibi autē petenti consiliū præbemus, quod non oporteat illud mandī, priusquam super fumo succetur, aut igne coquatur. Si uerò libet ut incoctum manducetur, post paschalem festiuitatem erit manducandum. in 2 epistola ad Bonifacium.

Episcopus quā diu conuiuatur, potius sacra lectio ante mēsam eius recitetur, quā ociosa à susurrionibus resonent uerba. Synodus Turonensis, capite 5. Et peregrinos & pauperes inuitet. capite 6.

DE FESTIS.

Die Dominico feriabantur. Vnde in cōcilio Dingelsingeni sic decretū est, teste Auēntino lib. 3. Annal. Festo die Solis ocio diuino intētus, prophanis negocijs abstineo. Qui hoc die uehiculariā, aut huiusmodi operā fecerit, iumenta eius publica sunt. Si cōtumax perrexerit, in seruitutē redigatur. Et Carolus Magnus in cōstitutionibus suis prohibet, ut mercatus die Dominico nullo in loco habeatur: ut Ansegisus lib. 1. de Francis legibus, cap. 129 refert.

¶ Solennia festa etiā hoc seculo in usu fuerunt: ut natalis Domini. nam Carolus oblidens Ticinum, natalē Domini in castris celebrat. Auēntinus lib. 4. Annal. Et anno Domini 758, Pipinus natalem Domini celebrat in Lōgolare. Regino lib. 2. Hymni Cosmæ & Damasceni, in natali Domini cantandi, extant in Damasceno.

Epiphaniæ. Huius meminit Theodorus in epist. ad Carolum. Et apud Damascenum extat hymnus eo die cantari solitus, & Cosmæ Hierosolymitani episcopi. ibidem.

Dominicæ Palmarum & sanctæ Parasceues mentio fit à Paulo Diacono lib. 23 rerum Romanarum. Et Cosmas hymnum de ea composuit, apud Damascenum.

Paschæ. Carolus Magnus Romæ pascha celebrat: Hostiensis lib. 1. cap. 14. Britones circa annū Domini 731, nondū eodem tēpōte cū Anglis, Pictis & Scotis, & alijs uicinis populis celebrabant pascha. Beda lib. 5. cap. 24. Anglicæ hist. Et anno 20 Constantini, orthodoxi in Oriente 8 Idus Aprilis: at alij Idib. Aprilis celebrant. Paulus Diac. lib. 22. 60

Et in magno & dominico die Paschæ coronatur Constantinus. Idē lib. 23. Monachi in Hu insula, & Picti, pascha Romano more celebrare incipiūt anno Do. 716. Beda lib. 5. cap. 23. Sigebertus 709 annum habet.

Ad pascha Romano more celebrandum, Golfridus est pertractus à Romanis: ut apparet ex Beda, & Balæo centuria 1. cap. 93. Et Egbertus plures Germaniæ ecclesias ad Romanā paschæ celebrationē adduxit, cū de ijs ad annos 120, ab aduentu Augustini usq; ad hoc tēpus litigatū esset. Balæus centuria 1. cap. 98. Idem Cymbertus Lindesius apud suos fecit. Balæus cent. 2. capite 6. Et Bonifacius, ut indicat Curio libro 2 rerum Germanicarum. Et in Hispania non eodē tempore, quo Romæ, pascha obseruatū esse, constat ex epistola Adriani ad Egilā: & in epist. eiusdem ad omnes episcopos in Hispania.

Constantinopoli, in die Resurrectionis Christi, Tarasius archiepiscopus in templo finita cōmunionē, sacris indutus uestibus, ad basilicæ ueteris locum qui uocabatur Estia, abijt, & egētib; parat conuiuium: eisq; discumbentibus ministrat, & ex cratere uinum infundit & distribuit. Ignatius in uita eius, apud Metaphrastes.

Ascensionis. In die Ascensionis Beda est mortuus. De uita Bedæ. Et Damascenus hymnum de assumptione Domini composuit, qui inter opera eius extat.

Pentecostes. In die Pentecostes Cosmas episcopus Epiphaniæ excōmunicatur, lectis Euangelijs. Paulus Diac. lib. 22. In ipsa Pentecoste Artemius designatur Imperator. Zonaras tom. 3. Phryngēsis l. 5. c. 16. Damascenus in Pētecosten uersus scripsit, & Cosmas.

Transfigurationis Christi diem solēnem fuisse, apparet ex Damasceni & Cosmæ hymnis, apud Damascenum.

Itē Annunciationis Mariæ. nā Theophanes & Damascenus hymnos eo die cārados cōposuerunt, qui apud Damascenū extant.

Et Assumptionis: quæ 15 Augusti Citij celebrata dicitur, in actione 4 Niceni secundæ.

Præsentationis Mariæ celebrauit Germanus Constantinopoli, 21 Nouēbris: & encomijs ornauit eam, quod tres annos nata, à suis parentibus in templum sit ducta. Metaphrastes in uitis Patrum.

Vt quotannis 5 Idus Nouembris, passio Dominicæ imaginis celebretur, Adeodatus episcopus Berytēsis obtestatus est omnes in orbe terrarū episcopos, anno Do. 765. Sigeb.

Die exaltationis Crucis, crux inuēta à Sergio papa, singulis annis in basilica Saluatoris, quæ Constantiniana dicitur, ab omni populo salutatur. Nauclerus generatione 24. Et hymnum in Exaltationē crucis Cosmas composuit, apud Damascenum.

Et san-

Et sanctorum apostolorum Iohannis & Petri meminit Theodorus, in epistola ad Carolū.

Et martyrum: ut Bonifacii & sociorum eius diē celebrant monachi in epistola Guberti ad Lullū. Albinus lib. 6 in Ioan. cap. 16. Dies beatorum martyrum, quibus de seculo transierunt, natales uocamus, eorūq; solennia non funebria, sed natalitia dicuntur.

Et episcoporum: ut Augustini meminit Vincentius. Et Vuillehadi transitus celebratur festiuis gaudijs, 6 Idus Nouēbris. Crantzius in Saxonia libro 2. capite 15.

Et dedicationis ecclesiarum. Sic Carolus Magnus, Anno 774. Calendis Septembris dedicationem ecclesie Nazarii martyris, & translationem corporis ipsius celebrat, in monasterio Laversheim. Annales Francorū. Albinus lib. 5 in Ioan. cap. 10. Dedicationis templi salubri consuetudine in ecclesijs Christi seruari moderno tempore dinoscitur.

De festis tempore Caroli Magni, extat hæc constitutio lib. 1. cap. 158. Hæ sunt festiuitates in anno, quæ per omnia uenerari debent: Natalis Domini, sancti Stephani, sancti Iohannis Euangelistæ, Innocentium, Octauas Domini, Epiphaniæ, Octauas Epiphaniæ, Purificatio Mariæ, Pascha dies octo, Lætantia maior, Ascensum Domini, Pentecosten, sancti Iohannis Baptistæ, & S. Petri & Pauli, sancti Martini, sancti Andree. De assumptione S. Mariæ interrogandum relinquimus.

Solebant aut uesperis initia feriarū campanis prænunciari. Sic dieb. Sabbati dato signo per campanas, operarij à laborib. discedunt: ut annotat autor uite Crodegangi, cap. 11. Et à uespera usque ad uesperam diem Dominicam seruari debere, Carolus Magnus iuxta Laodicensem concilium statuit, in Aquisgranensibus legibus.

Neq; tamen ita feriabantur dies sacros, ut non, si res postularet, aliud agerent. Sic Raginfredus & Hilpericus, cū Carolo Martello die Dominica Palmarū pugnam committunt. Adon Viennensis: & Auentinus lib. 3 Annal.

RITVS CIRCA NVPTIAS.

Sponsalia ante nuptias celebrabant. Sic Irene Constantino despōdet filiā Caroli: sed postea ruptis sponsalibus, ei aliam tradit uxorem. Zonaras tomo 3. & Vrspergensis.

Sponsæ peregrinæ aduentanti, cum magna pompa occurrebant: ut patet ex Pauli Diaconi libro 22 rerum Romanarum.

Gentilium filias non ducebant Christiani uxores, nisi prius baptizatas. Sic Irenē Chagani Scytharū ducis filiā, Constantinus non prius duxit, quàm esset baptizata, & in fide Christi instituta. Paulus Diaconus lib. 21 rerum Roman. Sigbertus anno 732.

In ecclesijs sponsus & sponsa per sacerdotem solenni ritu coniungi solebant. Sic pa-

triarcha in ecclesia Phari, Leoni Imperatori Irenem tradit uxore. Paulus Diaconus libro 22 rerum Rom. Ac solitū esse sacerdotem spōso cōtexere & imponere coronā, apparet ex Metaphraste tomo 5. in uita Tarasij.

Nuptiæ à sacerdotibus Christi benedicuntur: & sine macula thoros lege diuinā pudicorū coniugum, à Salomone laudatur. Aponius libro 1 in Cantica canticorum.

Sequebatur conuiuia nuptialia. Constantinus cū Theodata celebrat nuptiarum principia in palatio Mariæ, per dies 40. Paulus Diaconus. Præstō sunt amici sponsi, amice uel adolescentulæ sponsæ, consodales spōsi, sodales etiam sponsæ. Mores quoq; cantantium, qui dulci modulatione spōsi potentia canant, uel sponsæ pulchritudinem laudent: quæ largitatem sponsi est cōsecuta. Aponius libro 1 in Cantica canticorum.

De dote. Carolus filiæ suæ Blixendæ, cū Amelio nupsisset, urbem quandam tradidit Vincentius libro 23. capite 164.

CASVS CIRCA NVPTIAS.

Ethelreda bis nupsit: & tamen corpus uirilē cōplexus omnino expers seruauit. Nā prior maritus statim post nuptias mortē obiit. Deinde ab Egfredi mariti sui cōcubitu se liberauit, asserendo se uirginitatē suā Christo uouisse: & tandē eius consensu, in cœnobium uirginū cōcessit. Polidor. l. 4. Angl. hist.

2.

Vtilo dux Bauariæ, Hyldrudam filiam Caroli Martelli rapuit, & uxorem duxit. Auentinus libro 3 Annalium.

3.

Hildegardin pōtifex Romanus quasi nouam sponsam associat, sacra repetita benedictione. Bruschijs de monasterio Capidonēs.

4.

Quidam matrem, cuius filiū de sacro fonte leuauit, duxit in uxorem: id peccatum capitale esse, Bonifacius iudicat.

5.

Stephanus papa in epistola ad Carolū & Carolomannū, ostendit nō licere regib. Francorū, sine autoritate Pōtificis, ex alia gente q̄ Francorū, ducere uxores: & nō modò dissuadet, sed etiā dissoluit ut impiū, & cōtra promissiones sibi datas, initum cū Lōgobardis matrimoniū. Ac fuerunt sanè illi obsequiaris homines, qui non potuerunt pontificum olfacere fraudem. Metuebāt enim, ne Longobardi & Franci sibi inuicem recōciliati, ea quæ pontifices moliebantur, impedirent.

RITVS VISITANDI

ægroto.

MVnus uisitandi, episcopis, presbyteris, diaconis & alijs fuit commune. Crodegangus episcopus uisitauit ægroto, ut patet ex uita eius.

Imò

Imò etiam alijs Christianis idem ius fuit. nam Irene cum filio ad Paulum morbo affectum accessit. Zonaras tomo 3. Paulus Diaconus libro 23 rerum Romanarum.

Edebant ægroti suas confessiones. Sic Petrus apud Maiumam, Chartularius corā Arabibus damnat Mahometū, ut pseudopropheta, & Antichristi præcursores: apud Paulum libro 23 rerum Romanarum.

Et communicabāt. Sigbaldus episcopus Metensis, accepto uatico, quo cuncti saluamur, obiit. Et Carolus Magnus percepta cōmunione, decessit. Vrspergensis. Beda sentiens adesse finē uitæ suæ, accitis fratrib. cōmunicat, & inungitur, & osculatur cunctos, & sui memoriā cōmendat singulis: nōnullis etiam xeniola, quæ in secretis habebat, largitur. Vuilhelmus lib. 1. cap. 47. de gestis Angl.

Orabant pro alijs. Sic Methodius à Ioan-nicio moribundo ultimas preces petijt. Metaphrastes in uita eius, tomo 5. pagina 31.

DE VNCTIONE ÆGRO-tantum.

V Incertus lib. 23. cap. 150 fingit, Bedam accita congregatione inunctū esse, & cōmunicasse. Et Synodus Cabillonēsis cap. 48. Secundū beati Iacobi apostoli documentum, cui etiā decreta patrum consonant, infirmi oleo quod ab episcopis benedicitur, à presbyteris ungi debēt. Sic enim ait: Infirma tur quis in uobis: inducat presbyteros ecclesie, & orent super eū, ungētes eū oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmū, & alleuiabit eū Dominus. & si in peccatis sit, dimittētur ei. Nō est itaq; paruipēden-da huiusmodi medicina, quæ animæ corporisq; medetur lāguoribus. Et Beda lib. 2. cap. 6 in Marcum, ægrotos oleo consecrato inungi solitos indicat. Carolus Magnus constituit, ut presbyter in ampulla oleum ferat ad inungendum infirmos: libro 1. capite 156. de Legibus Francorum.

RITVS SEPULTVRÆ. Defunctos plangebant. Carolus Magnus Adrianū pōtificē, ut fratrem aut filium planxit. Marianus Scotus. Et Nicephorus procidens in pectus Tarasij, funebre facit lamentationē. Ignatius in uita Tarasij. Gregorium 3. pontificem mortuum omnes deplorant, ut parente orbat. Platina. Cadavera, ante sepulturam, lotionē & unctiōne & aromatibus curabantur. Corpus Caroli Magni more solēni lotū & curatum, maximo totius populi luctu ecclesiæ Aquil-grani illatum est. Vrspergensis.

Et in feretris portabantur ad sepulchra: ut patet ex Vincentij libro 23. capite 159. & Albinus in 12 Ecclesiast. Cū homo dissolutus fuerit, tunc reuertetur in terram suam, ad sepulchrum exequijs ritē celebratis & finitis, 60

plangētium in platea circa sepulchrum turba præcedente.

Fiebant cantilenę lugubres. Conventus psallentium corpus Albini Andegauēsis ad sepulchrum prosequitur. Vincentius libro 23. capite 143.

¶ Locus sepulturæ erant cœmeteria. Sic Crodegangus inter duas lauros sepultus dicitur: in libro de uita eius, cap. 11. Haistulphus multorū sanctorum corpora effodiens circa Romam, eorū cœmeteria subuertit. Antoninus tit. 14. cap. 1. § 3. Cœmeterij Cyriacę meminit Liber pontificalis, in Adriano. Itē cœmeterij ecclesiæ Simplicij, Seruiliani, Quarti & Quinti martyrum: ibidem.

Eaq; tū intra, tū extra urbes fuerūt. Constantinopoli urbana & suburbana monumēta sunt repleta, & cisternæ sine aqua, & lacus: & plurimę uinæ & horti interiores, sepultu-ræ destinati sunt. Diacon. lib. 22 rerū Rom.

Aut templa. Oda uxor regis Aquitanicę, in parochia Leodicensi sepulta est. Sigebertus Anno 711. In basilica Stephani Childebertus rex sepultus est. Adon ætate 6. Lambertus in ecclesia Seruatij apud Traiectū tumulatur. Tritthenemius de Francis. Carolus Martellus in sepulchro alabastrino, in tēplo Dionysij ad maiore arā sepultus est. Robertus Ganguinus, Marianus Scotus. Item Pipinus ibidē sepultus legitur, Anno 708. in Annalibus Francorum. Petronax, in porticu iuxta ecclesiā Martini sepelitur. Hostiensis lib. 1. cap. 8. Romani pōtifices pleriq; in Lateranensi ecclesia sepulti leguntur. Vuilfridus in tēplo Petri, ad altare, uersus Austrū sepultus est. Beda lib. 5. cap. 20. Vuitekindus in tēplo Padēbornēsi sepultus est. Chr. Misn.

Aut monasteria. In monasterio Albani Mogunti, sepulta est Fashadana regina Caroli. Regino lib. 2. Annales Franc. Et Carolomanni corpus è Vienna ad monasterium Benedicti redūctū est. Leo Hostiensis in Chronico Cassinensi lib. 1. cap. 7. Annales Franc. Et Paulus Diaconus in monasterij Cassinēsis claustro, iuxta capitulum, cum honore sepultus est. Libro eodē, capite 18. Et Vuolderus Heruordicę sepelitur, in cœnobio à se extructo. Heinricus Erphordiensis.

Aut alia loca. Sic Calybites in emporio Leucadij sepultus est. Diaconus libro 22 rerum Romanarum.

In arcas lapideas opulentiores condebāt: ut apparet ex historia Amici & Amelij apud Antoninum, titulo 14. capite 3. § 3.

Ad sepulchra lampades & lychni adhibebantur. Mulieres profluuiō sanguinis laborantes, ex lampade ad sepulchrum Tarasij lucēte hausisse oleum, & sanatas esse, nugatur Ignatius de uita eius.

Item epitaphia inscripserūt. Sic Vuilfridi epita-

383
epitaphium recitat Beda libro 5. cap. 20 Anglica historiae. Zacharias sepulchro Gregorij Magni epitaphium Græcis literis inscripsit. Balæus in Actis pontificum.

Memorias mortuorum anniuersaria die cantionibus & orationibus repetebant. Defunctorum nomina, & uiam uniuersalem ingredientium, prout opportunitas anni exegerit, ex utraq; parte adducetur. Aedificatus in epistola ad Bonifacium. Gregorius tertius iussit luminaria de patriarchio deferri in cœmeteria singula, ad uigilias, oblationes & Missas in natalibus Sanctorum celebrandas. Liber pontificalis. Damascenus in sermone de defunctis, conatur non tantum anniuersarias, sed etiam tricesimas & quadragesimas in defunctorum utilitatem comprobare, ex Gregorio, Dionysio, & alijs patribus: & splendide mentitur de Apostolis, quod ipsi quoque istam *νινποδαιτρεία* approbarint.

Pro animabus mortuorum pontificij orant. Bonifacius in epistola ad Aldherium abbatem, pro dormientium fratrum animabus orare iubet. Et Leobgytha in epistola ad Bonifacium inquit: Pro anima patris mei preces Deo offerre non renues. Et Carolus Magnus lib. 2. cap. 31. pro parentibus suis & amicis orat, & p ijs eleemosynas distribuit.

Oblationes pro mortuis in Germanis Ecclesijs hoc tempore receptæ sunt per Bonifacium: ut apparet ex epistola Gregorij 2. ad Bonifacium, apud Nauclerū generatione 25. nam Bonifacius prorsus ignorauit oblationē pro mortuis, quare de ea consulit papam.

Offerebant autem rem utilem ad uictum & amictum, in templū, ut sacerdotes in publica precatione eorum mentionem facerēt: ut apparet ex eadem epistola.

CASVS CIRCA DEFUNCTO-
rum sepulchra.

Constantinus Imperator uxorem Bagrani patricij, post multos annos coegit, ossa eius in monasterio Choras effodere & afferre, & in pelagium, quod condemnati solebāt, abijcere. Zonaras tomo 3. Diaconus libro 22 rerum Romanarum.

2.
Constantinus Copronymus reliquias sanctorum partim terra obruit, partim demersit, partim in cineres redegit. Euphemie corpus alij crematum, alij surreptum, alij in mare cū loculo demersum dixerunt. Zonaras tomo 3. Diaconus libro 22 rerum Romanarum.

3.
In Thracia quidam inter fodiendum, in lapideam cistam incidit, quæ humanum cadauer continebat incisis literis: Christus nascetur ex uirgine, & credo in eū: uerum sub

Irene & Constantino me rursum uidebis. Zonaras tomo 3.

4.
Anno Christi 758, corpus Petronille, Petri apostoli filie, à Paulo papa transponitur. In cuius marmoreo sarcophago, ipsius Apostoli Petri manu scriptum legebatur: Auree Petronillæ dilectissimæ filie. Sigebertus in Chronico. Impudens mendacium. Balæus libro 3. de Actis pontificum.

5.
Theodora, seu Irene, hortatu Theodori episcopi, cadauer Copronymi resossum, publicè cremari iussit, & cinerem in mare iactauit: propterea quod imaginum cultū abrogasset. Sabellicus Enneadis 8. libro 8.

6.
Impios etiam honorificè sepelierunt. Vr Carolus Chaban regem Vngariæ, in uinculis se interficientem. Bonfinius decadis 1. libro 9. Et Aripertus in flumine submersus, cum magna pompa in templum Saluatoris reconditus est: ut Bergomenis refert lib. 10.

DE RELIQUIIS SANCTO-

rum, earumq; translatione.

Ethnica superstitio, sanctos mortuos, eorumq; ossa colligendi, eleuandi, transferendi, & colendi, sicut par erat in regno Antichristi, etiam hoc seculo uiguit: ut patet ex historijs. Nam corpus Othmari post 10 annos in insula, in qua obiit, incorruptum repperitur, & in basilica Galli sepelitur. Hermannus Contractus in Chronico. Archis in templum Beneuentanum, Sophiæ, corpora duodecim fratrum, diuersis locis per Apuliam, ubi interfecti erant, cōdita, cum honore conuexit: eaq; in singulis caplis sub uno altari, ad patriæ decus & munimentum honestissimè collocauit. Demum uerò & corpus Mercurij, aliorumq; martyrum & confessorum corpora triginta unū, ex plurimis Italię partibus nactus, illuc itidem attulit, & per diuersa altaria, per gyrum maioris constituta, reuerēter distributa locauit. Leo Hostenfis libro 1. capite 10. de Calsinenfi Henrico. Anno Domini 799, monachus Hierosolymis ueniens, à patriarcha multas reliquias attulit Carolo. Regino libro 2. Adonæ ætate 6. Pipinus à Lanfredo abbate admonitus de Germani reliquijs, unā cum antistitum multitudine ac procerum turba, assistentibus filiis suis regibus Carolomanno & Carlomagno, Germani reliquias intra maiorem basilicam Parisijs collocat, eiq; uillam Palatiolū donat. Annonius libro 4. capite 62 de gestis Francorum. Offa rex Merciorum, reliquias Albani reuerenter eleuari, & scrinio componi, & gemmis & auro decorari præcepit. Vuilhelmus Malmesburienfis libro 1. capite 69. de Anglis. Reliquias Bedæ holoferico inuolu-

385 inuolutas esse, apparet ex epistola Gutberti ad Lullum.

¶ De Translatione. Nam Carolus Magnus propositis à Constantino pluribus scrijs, illud electurus in quo essent reliquiae, peccata sua confiteri Ebroino episcopo, & ieiunat triduum: ut scilicet dignus fiat tanta superstitione. Aedituus in Chronico, & Erphordiensis capite sexagesimonono. Et Aquensi urbe à Saracenis desolata, corpus Magdalenae à Girando comite Burgundiae ad coenobium Viceliacum transfertur, anno Domini septingentesimo quadragessimosexto. Sigebertus. Sylvestri corpus Monachum, anno septingentesimo quinquagesimosecundo. Et Nazari Roma in Galliam, in coenobium Lauresheim, anno septingentesimo sexagesimoquarto. Sigebertus. Vualbertus Romam orationis gratia profectus, corpus Alexandri secum in Vuildesthusen attulit. Erphordiensis capite sexagesimonono, & Chronicon Misniae. Et Hubertus Leodiensis episcopus Lamberti reliquias Leodium transfert: ibique sedem episcopalem instituit, anno Domini septingentesimo decimo. Sigebertus. Nabor Roma à Crodegando translatus est, in coenobium Hilariacum. Auctor de uita eius, capite 5. Et Sigebertus anno septingentesimo sexagesimoquarto. Et Bonifacii corpus ad coenobium Fuldense translatus est. Martinus in Chronico. Zacharias papa Georgij corpus in Lateranensi ecclesia repertum, congregato populo Romano, cum hymnis & canticis ad uelum aureum in ecclesia sui nominis recodidit. Martinus in Chronico. Et liber Pontificalis. Carolus Magnus arcam, in qua erat pars coronae spiniae, & clauus Domini, & pars crucis Christi, & sudarium eius, & camisia Mariae, & brachium Simeonis, Aquisgranum transtulit. Rannulphus libro quinto, capite uigesimosexto. Aedituus in Chronico, & Lucensis. In cella aurea posita sunt ossa Augustini. Adon Viennensis aetate sexta. Caput Iohannis baptistae in Aquitaniam allatum, anno Constantini decimoquinto. Vincentius libro uigesimotertio, capite cetesimo quinquagesimo octauo. Luitpradus Augustini ossa ex Sardinia Ticinum transfert, ne à Saracenis sedentur. Beda libro secundo, de Tempore. Diaconus libro sexto, capite decimoquarto de gestis Longobardorum: anno Domini septingentesimo uigesimoprimum, Sigebertus. Paulum papam congregato clero & populo Romano, corpus Petronillae unà cum marmoreo sepulchro, ex uia Appia in Vaticanum detulisse, canentibus sacerdotibus, & populo celebritatem agente, Platina nugarum uita Pauli.

¶ De ueneratione & adoratione, in uita

Crodegangi dicitur, capite 11, quod socij eius Gorgonij martyris reliquias adorarint: quas cum Agaunenses furto Gallis abstulissent, uix recuperauerant. Adeo enim homines ceci flagrant reliquiarum studio, ut existimarent uel furto eas acquiri oportere. Et monachi Floriacenses, Benedictum, cuius reliquias furati erant, adorant, ad sepulchrum eius ieiunantes. Iuo in uita Constantini. Vbi autem sunt hac precatione: O Benedicte unica spes nostra post Deum, ne derelinquas nos orphanos, qui huc non nostris meritis, sed pro multarum animarum salute uenisti. Vincentius libro uigesimotertio, capite centesimo quinquagesimoquinto. Caput Iohannis baptistae adorari, Paulus Diaconus libro uigesimosecundo testatur. Sanguis qui effluxit ex imagine Christi, à Iudeis crucifixus, Matiam est translatus, ibique adoratus. Cuspinianus de Imperatoribus, & Bergomenis libro decimo.

De ostensione solenni reliquiarum, narrat Erphordiensis: Carolum Magnum publice significasse, ut omnes corde contrito, confessi peccata sua, Aquisgranum idibus Iunij conueniant, spectatum reliquias Sanctorum de Hierosolyma & Constantinopoli allatas & Synodum postea statuisse, ut quotannis feria quarta ieiuniorum quatuor temporum, in mense Iunio, reliquiae illae monstrantur. capite 69. & Rudimentum Nouitiorum, Lucensis folio 362.

DE PEREGRINATIONE

ad loca sacra.

B Erthrada Romam adit, adoratura ad limina Apostolorum, anno 770. Vrspergensis in Chronico, & Annales Francorum. Ac multos amore diuino inflatos, ex Anglia Romam abiisse, & tonsuram clericalem suscepisse religionis ergo, Adon aetate 6 annotat. Carolus etiam Ticinum obsidens, Romam cum episcopis, abbatibus, iudicibus & nobilibus per Hetruriam proficiscitur, Pascha isthic celebraturus. Annales Francorum: Blondus decadis 2 libro 1. Et Romae primum Lateranensem, deinde uero ceteras aedes sacras omnes inuisit. Blondus ibidem. Golfridus abbas Bedae, & presbyter, Romam orationis gratia profectus, in itinere moritur. Beda libro 2 de Ratione temporum. Et Godegangus Romam ad martyrum sepulchra oratum profectus est. cap. 11 de uita eius. Carolus Magnus intra annos 47, quater Romam ad uota persoluenda & orandum profectus est. Eginardus in uita eius: Crantzius in Saxonia lib. 2. cap. 8. Et ex Francia multi nobiles Romam orandi gratia profecti sunt. Iuo sub Leone Isauo, Vuilbaldu Hierosolymam atque terram sanctam uisitauit. Schedel.

Sed Synodus Cabyllonenſis capite quadreſimo quinto de hac re ſic pronunciat: Nam & à quibuſdam, qui Romam, Turonum uē, & alia quædam loca, ſub prætextu orationis inconſultè peragant, plurimum erratur. Sunt præſbyteri & diaconi, & cæteri in clero conſtituti, qui negligenter uiuentes, in eo purgari ſe à peccatis putant, & miniſterio ſuo fungi debere, ſi præfata loca attingant. Sunt nihilominus laici, qui putant ſe impunè aut peccare, aut peccaſſe, quia hæc loca oraturi frequentant. Sunt quidam potentum, qui acquirēdi cenſus gratia, ſub prætextu Romani ſiue Turonici itineris multa acquirunt, multos pauperum opprimunt: & quod ſola cupiditate faciunt, orationum ſiue ſanctorum locorum uiſitationis cauſa ſe facere uideri affectant. Sunt pauperes, qui uel ideo id faciunt, ut maiorem habeant materiam mendicandi. De quorū numero ſunt illi, qui circumquaq; uagantes, illò ſe pergere mentiuntur: uel quia tantum ſunt uēcordeſ, ut putent, ſe ſanctorum locorum ſola uiſione à peccatis purgari, non attendentes quod ait beatus Hieronymus: Non Hieroſolymam uidiſſe, ſed Hieroſolymis bene uixiſſe, laudandum eſt. De quibus omnibus Domini Imperatoris, qualiter ſint emendanda, ſententia expedietur. Qui uerò peccata ſua ſacerdotibus, in quorum ſunt parochijs, conſeſi ſunt, & ab his agenda pœnitentiæ conſilium acceperunt, ſi orationibus inſiſtendo, eleemoſynas largiendo, uitam emendando, mores componendo, Apoſtolorum limina uel quorumlibet ſanctorum inuiſere deſiderant, horum eſt deuotio omnibus collaudanda. *tom. 2. Conciliorum.*

Boniſaciuſ item in epiſtola ad Chutbertum archiepiſcopum dicit: omnibus ſeruis Dei ſecum commorantibus conſultum uideri, ut per Synodum ac principes, mulieres ac uelatæ feminæ Romam peregrinari prohibeantur, propter multiplicia ſcandala. nā ex magna parte paucaſ remanere integras. Per pauca� etiam ciuitates eſſe in Longobardia, uel in Francia, aut in Gallia, in qua non ſit adultera uel meretrix generis Anglorum.

DE MONACHATV,

eiuſq; Ritibus.

Sicut in aruiſ, quæ uel negligenter, uel ſplanè non coluntur, zizania longè lateque ſeſe diffundunt, donec omnia occupent: ita in agro Domini, poſtquam humanę traditioneſ de electicijs operibuſ, & uita monaſtica radiceſ egerunt, & in æſtimationem cultuſ diuini uenerunt, atque ab aratoribuſ & doctoreſ Eccleſiæ non modò non euulſæ, ſed etiam ut bonum ſemen cumulata & propagata ſunt, adeò ſeſe extenderunt, ut p̄p̄modū omnē agrū Domini cōpleuerint, 60

Hinc eſt, quòd in hitorijs huiuſ ſeculi, non tantum monaſteriorum, quæ ſeculiſ ſuperioribuſ extructa ſunt, mentio fiat: (ut Caſſinenſiſ, apud Leonem Hoſtienſem libro primo, capite decimo: & Paulum Diaconum libro ſexto, capite decimo tertio de Longobardorum geſtiſ. & ſancti Galli apud Sueuoſ. Auentinuſ libro quarto Annaliu. Dionyſij Pariſienſiſ. Sigebertuſ. & Vincentij martyriſ iuxta flumen Vulturni. Pauluſ Diaconuſ libro ſexto, capite decimo tertio de geſtiſ Longobardorum. Conſtantiſopolitino naſteriuſ erat Mariæ, in quo imago Mariæ, geſtantiſ puerum in brachio, depiſta à Luca fuit: ut reſert Vincentiuſ libro uigeſimo tertio, capite ceteſimo quadreſimo ſeptimo. Sabæ monaſteriuſ in Palæſtina inſeſtabant Arabeſ. Metaphraſteſ in uita Iohānicij. Monaſterij Michaeliſ in monte Gargano, Leo Hoſtienſiſ libro primo, capite decimo quinto meminit.) ſed etiam plurima noua tum uiriuſ, tum uirginibuſ & mulieribuſ extructa commemorantur.

In Aſia. Ad monteſ Pruſenſiuſ Iohanniſ ciuſ monaſteriuſ extruxit: ut Metaphraſteſ in uita eiſ narrat.

In Europa. Taraliuſ ædiſcauit monaſteriuſ in ſiniſtra parte Boſphori Thracij: ut patet ex Ignatio, apud Metaphraſten como quinto. Herſfeldenſe Boniſaciuſ Moguntinuſ epiſcopuſ extruxit, anno Domini ſeptingeteſimo trigefimo ſexto, iuxta Chronicon Quedelburgenſe, & Trithemiuſ in epitome reruſ Francicarum, & Schaffnaburgenſem. Et Selingaſtadij Caroluſ Magnuſ, Stephano monaſteriuſ ædiſcauit, anno Domini ſeptingenteſimo octuageſimo primo. Chronicon Quedelburgenſe. Et Alrahenſe monaſteriuſ cœpit anno Domini ſeptingenteſimo quadreſimo primo. Schaffnaburgenſiſ. Fuldenſe cœnobiuſ Boniſaciuſ in Buchonia ſylua extruxit, anno ſeptingenteſimo quadreſimo ſecundo. Sigebertuſ. Hennaſenſe Chronicon anno ſeptingenteſimo quadreſimo quinto. Vuicelacuſ cœnobiuſ Giranduſ comeſ Burgundiæ, anno ſeptingenteſimo quadreſimo quinto. Anſhelmuſ uir illuſtriſ, anno ſeptingenteſimo quinquageſimo ſecundo. Gorziam in Meſſenſi parochia Crodogaguſ fundat, anno ſeptingenteſimo quinquageſimo octauo. Sigebertuſ. Et Loriſham, anno ſeptingenteſimo ſexageſimo quarto. Ticini monaſteriuſ Petri, & in alpiſ Bardonis, & Holoſenſe monaſteriuſ Luitpranduſ ædiſcauit. Pauluſ Diaconuſ libro ſexto, capite decimo ſeptimo de geſtiſ Longobardorum. In monte Seraphim, uel Soracte, Carolomānuſ monaſteriuſ extruxit, Regino libro ſecundo. En

389 Et Crodogangus, Gurgitenſe & Moſlinenſe. libro de uita eius, capite undecimo. Corbini-
 nianus in monte Phryſingenſi monaſterium
 inſtituit: Ottho libro quinto, capite uigeſi-
 mo quarto. Erphordienſe monaſterium Pe-
 tri à Dagoberto fundatum, ſub Tyberio, æ-
 dituus in Chronico indicat. ſed Trithemius
 in Epitome diuerſum ſentit. Auiſgrani
 Carolus Mariæ monaſterium extruxit: ut pa-
 tet ex bulla eius, apud Ptolemæum Lucen-
 ſem. Pirminius fundauit monaſteriū Mau-
 ricij, in Dolegia Treuirenſis cœnobij. Tri-
 themius in Epitome Francorum. Et Schu-
 turenſe, tribus milliaribus ſupra Argenti-
 nam. Et Suuarzach, & Gegenbach, & Mau-
 ri, quod Morsmunſter uocant, & Neuuenle-
 lenſe, & Altham ſuperiorem, & Augiæ. ibi-
 dem. Ludgerus de patrimonio ſuo, in
 Vuerdena, ſuper Ruram fluuium, monaſte-
 rium ordinis Benediſti extruxit. Metropo-
 lis Crantzij libro primo, capite quinto. Ca-
 rolus Magnus monaſteria ſecundum alpha-
 betum diſtinxit, & in ſingulis ſingulas aure-
 as literas librarum centum poſuit. Mutius li-
 bro octauo, anno Domini ſeptingenteſimo
 nonageſimo quarto: Rainulphus libro quin-
 to, capite uigeſimo ſexto. Carolus cœno-
 bium Neoburgenſe ad Rhenum extruere
 cepit. Chronographia Muntzeri, ætate ter-
 tia, folio quinquageſimo quarto. Eueſ-
 hamenſe cœnobium Eguinus ſtruxit. Ba-
 læus ex Brithuualdo, centuria prima.

Verdæ Suidbertus Caroli auxilio cœno-
 bium cathedrali Eccleſiæ contiguum condi-
 dit, pro Canonicis Benediſti regulam obſer-
 uantibus. Balæus Centuria decimatertia, ca-
 pite ſexageſimo primo.

Inas Glafconienſe cœnobium extruxit,
 & ampliffimis prædijs ditauit, propterea
 quod in eo loco Iosephus Arimathienſis o-
 lim ſacellum ædificaffe dictus ſit. Polydorus
 libro quarto de rebus Anglorum.

Valdericus ope Thafſilonis monaſterium
 Schaffe, ſupra Monachium ædificauit, mo-
 nachis Benediſtinis. Auentinus libro tertio
 Annalium.

Hyldeualda monachis atris ad Sylurnum
 lacum ſuperioris Bauariæ cœnobium extru-
 xit. Auentinus libro eodem.

Carolus Magnus ſuper oſtia Ifaræ, ad ri-
 um Metenam in Iſtrum influentem, cœno-
 bium extruxit Amelberto & Vtoni. Auenti-
 nus libro quarto Annalium.

Angelus Baduarius, dux Venetorum, He-
 racleæ monaſterium Zachariæ ædificauit, re-
 liquijs eius iſthic collocatis. Bergomenſis li-
 bro decimo.

Chryſogoni monaſterium Gregorius ter-
 tius fundauit. Liber pontificalis.

Yndeuiginti cœnobio & collegia mona-

chorum & ſacerdotū, tempore Vtilonis du-
 cis Bauariæ extructa, narrat Auentinus libro
 tertio Annalium.

Syacam monaſterium Pipinus extruxit.
 Iohannes de Oppido.

Argia diues de Reichenate, circiter an-
 num ſeptingenteſimum uigeſimum quartū ex-
 tructa eſt. Bruſchius de Monaſterijs.

Campidonenſe monaſterium ordinis Be-
 nediſti, in Rhetia, fundatum eſt anno Chri-
 ſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo tertio,
 ab Hildegarde Caroli uxore: confirma-
 tum à Carolo, anno ſequenti: dedicatum ue-
 rò anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſe-
 ptimo ab Adriano pontifice, & inchoatum
 ab Andegario ſeptingenteſimo ſeptuageſi-
 mooctauo. Bruſchius de Monaſterijs Ger-
 mania.

Elephantiacum, hodie Eluuangé, in Fran-
 conia, ad Ragiftam amnem, fundatum eſt à
 Lingonienſi epifcopo Hariolpho, anno Do-
 mini 764. Bruſchius de Monaſterijs.

Fabarium monaſterium à Pyrminio extru-
 ctum eſt tempore Gregorij tertij, anno Do-
 mini ſeptingenteſimo trigefimo quarto, in
 Rhetia. Bruſchius.

Murbachium in Alſatia ſuperiori, funda-
 tum eſt anno Domini ſeptingenteſimo uige-
 ſimo quarto, ab Eberhardo Sueuię duce. Bru-
 ſchius de Monaſterijs.

Fauenſe cœnobium, ad Lycum amnem, an-
 no Domini ſeptingenteſimo uigeſimo initi-
 um cepit, autore Pipino. Bruſchius libro
 eodem.

Naboris cœnobium apud Lotharingos,
 à Sigeboldo Mediomaticum epifcopo, an-
 no Domini ſeptingenteſimo decimo quarto.

Thierhauptum, ſuperioris Bauariæ mo-
 naſterium, Thafſilo, anno Domini ſeptin-
 genteſimo quinquageſimo fundauit. Bru-
 ſchius libro eodem.

Vtenbura fundatum eſt ſub Honorio Pon-
 tifice, anno Domini ſeptingenteſimo ſexage-
 ſimo quarto. Bruſchius libro eodem.

¶ Et monialium in Europa monaſteria fu-
 re. Nam Theſia uxor Rachis, monaſterium
 puellarum non procul à Caſſino conſtruxit.
 Hoſtienſis libro primo, capite octauo. Bo-
 niſacius primus monaſteria monachorum
 & uirginum in partibus Germanię inſtituit.
 Marianus Scotus. Et Vuolderus Comes,
 puellarum cœnobium Herouordia ædifica-
 uit, & patrimonio ſuo locupletauit, anno
 nono Copronymi. Erphordienſis capite ſe-
 xageſimo octauo. Kitzingenſe cœnobium
 Boniſacius fundauit, & aliud iuxta Thube-
 ram. Trithemius de Francis. Ethelreda in
 inſula Elys cœnobium extruxit, & monacha-
 rum collegium inſtituit, eiq; præfuit. Poly-
 dorus. Intra Ifaram & Lycum octo ſacra-
 tis

uiris & foeminis cœnobio extructa. Auentinus libro tertio Annalium. Adrianus in basilica Eugeniæ puellarum cœnobium instituit. Liber pontificalis. Buchaugia monialium nobilium cœnobium, Adelindis Hildebrandi Sueuorum ducis filia extruxit. Bruschi de Monasterijs.

Quædam etiam collapsa, renouata leguntur. Sic Adrianus Honorij, Laurentij, & Stephani, Victoris, Adriani, & alia renouauit & locupletauit. Liber pontificalis.

De præpostero studio ædificandi monasteria, Beda sic inquit in Ezram libro secundo, capite octauo: Sæpius inculcandum eis qui monasteria magnifico opere construunt, nequaquam in his doctores statuunt, qui ad opera Dei populum cohortentur, sed suis potius inibi uoluptatibus & desiderijs seruiant.

¶ Monasteria recens extructa consecrari solebant. Cœnobium enim Fiacer, à rege Pipino extructum, consecratum est à Domino miraculose, præfente Stephano papa, & Pipino. Vincentius libro uigesimo tertio, capite centesimo quinquagesimo sexto. Cassinense cœnobium dedicauit Zacharias cum tredecim archiepiscopis, & sexaginta octo episcopis: ut dicitur in eius epistola ad Petronacem, apud Chronicon Cassinense Leonis Hostiensis. Octo monasteria Bonifacius consecrauit, & Benedicti ceremonijs initiauit. Auentinus libro tertio Annalium.

Inter monasteria & abbates ordo quidam fuit. nam Zacharias constituit, ut cœnobium Cassinense dignitate, uigore & honorificentia, omnia alia monasteria in toto orbe terrarum, siue extructa siue extruenda præcellat: & abbati eius in conuentu episcoporum & principum, superiorem omnibus abbatibus sedem, & in consilijs & iudicijs priorem sui ordinis omnibus sententiam tribuit, in epistola priuilegiali ad Petronacem, in Chronico Cassinensi. Et abbas monasterij Tegernseensis, omnes Boiariæ antistites præcellit dignitate. Nam cœnobium fossa, moenibus, tormentis bellicis, & alijs huiuscemodi instructum, instar regiæ possidet: & more regulorum equestri ordinis tetrarchas perpetuos, præfectum aulae, rectorem Palatinarum ædium, archimagirum & pincernam habet. Auentinus libro tertio Annaliũ.

Solebant autem confirmari monasteria autoritate pontificum Romanorum: ut patet ex Zachariæ priuilegio Cassinensibus dato, in Chronico Cassinensi. Et Leo Hostiensis libro primo, capite quarto dicit, id monasterium tantum Romano pontifici fuisse subiectum, & ab omnium episcoporum iurisdictione liberatum: & abbati eius tribuit pri-

392
mum locum inter omnes alios abbates eiusdem ordinis. Zacharias in epistola ad Petronacem.

Et à regibus & Imperatoribus. nam Carolus Magnus præceptum confirmationis de tota terra Theodemaro abbati Cassinensi dedit. Hostiensis libro primo, capite decimo quarto. Idem Haimorani cœnobio quædam donauit: ut patet ex diplomate eius apud Auentinum lib. 4. Annalium.

Cœperunt autem hoc seculo metropolitana collegia Canonicorum institui, quæ studijs & disciplina non admodum à monasticis distabant. Curio libro secundo Chronologiae. Ilmi monasterium, collegium sacerdotum fuit. Auentinus libro tertio. Carolus Magnus in Cõstitutionibus suis: Qui ad clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam uitam, uolumus ut illi canonicè secundum suam regulam omnimodè uiuât: & episcopus illorum regat uitam, sicut abbas monachorum.

Et monialium Canonissarum, quibus liberum erat prodire & nubere. Tale erat Coxienense cœnobium, quod pro duodecim puellis nobilibus extructum est, anno septingentesimo sexagesimo, à Victore Churienfi, ut Bruschi narrat de Monasterijs.

In quibusdam locis cœnobio uirginum & monachorum, non ita procul aberant à sese inuicem. Sic Gausan, Pancrituda, & Gariperga, moniales non procul à Cassinensi monasterio, in cœnobio uirginum uixerunt, conuersionem à fratribus illis necessariam mutationem impendentes. Leo Hostiensis libro primo, capite quinto. Aldeuinus abbas fuit in monasterio Bernig, à quo non longè aberat cœnobium Ethilhildæ sororis eius. Beda libro tertio, capite decimo. Balæus Centuria decima, capite decimonono.

Quædam cœnobio & monasteria certos redditus habebant, unde uisitabant. Sic Cassinense multa bona à Leone accepit. Hostiensis libro primo capite undecimo. Et à Gifulpho. ibidem libro primo, capite quinto. Et à Schuldao Saraceno, capite sexto. Quare Carolus Magnus ad Paulum Diaconum scripsit:

*Alma Deo chari Benedicti tecta require:
Est nam certa quies seſſis uenienti bus illuc.
Hic olus hoſpitibus, piſcis, hic panis abundat.
Lætus amor, cultus Chriſti, ſimul omnibus horis.
Pax pia, mēs humilis, pulchra et cōcordia fratru.*

Leo Hostiensis libro primo, capite decimo septimo, de cœnobio Cassinensi.

Vasa sacrata, libros, pecora, & alia bona monasteriorum, præfectus Constantini imperatoris uendit in themate Thraciorum, & libros combussit. Paulus Diaconus libro uigesimo secundo rerum Romanarum. Neostadiensi

393 Neostadiensi cœnobio Gertrudis soror Caroli duos pagos Steinfeld & Zell, & Carolus uetigal in Rheno donauit. Muntzer, in Chronographia.

Quædam uerò labore manuum sibi uictum comparabant. Ortruij Bonifacius erexit cœnobium, in quo monachi labore manuum suarum uictitabant. Hedio libro sexto, capite uigesimo primo: & Chronicon Mennacense.

Bonifacius in epistola ad Zachariam patrem: Est locus syluaticus in heremo uastissima solitudinis, in medio nationum prædicationis nostræ, in quo monasterium construunt, monachos constituimus, sub regula sancti patris Benedicti uiuentes, uiros strictæ abstinentiæ, absq; carne & uino, absque sicera & seruis, proprio manuum suarum labore contentos. Hunc locum per uiros religiosos & Dominum timentes, maximeq; Carolomannum quondam principem Francorum iusto labore acquisiui, & in honorem S. Saluatoris dedicaui.

Ac oportebat eos qui recipiebantur in monasteria, sua bona eò conferre, quæ non licebat postea repetere. Constat id ex capite septimo Cabillonensis Synodi: ubi episcopi & abbates ob turpel lucrum & auariciam persuadentes hominibus tonsuram, ut ea occasione bona eorû capiant, damnantur. Nec quæquam tamen inuitum cogendum esse, ut promittat de stabilitate permanendi in cœnobio, Carolus sancit in constitutionibus suis.

Erant autem monasteria quasi scholæ, in quibus artes dicendi & philosophia tradebantur. Plato enim præceptor monasterij Saccidionis appellatur à Zonara, tomo tertio, & Paulo Diacono lib. uigesimo tertio rerum Romanarum. Et Albinus, discipulus Adriani abbatis, in tantum studijs Scripturæ in institutus fuit, ut Græcè & Latine sciret. Beda libro quinto, capite uigesimo quinto. Et Stephanus Romæ intra Modiceum, monasterium cœpit ædificare, quod successor eius absoluit, & Græcos in id collocauit, & locum ipsum Ad sanctos martyres in schola Græcorum nominari præcepit. Iuo in Constantino. Doctos uiros ex Græcia in Galliam uenisse, & à Pipino & Carolo Magno in monasteria missos esse, ut Græcam linguam docerent monachos: atque ita Egidium in Gallijs, Apollonium Ratisbonæ in cœnobio Hemerani, Virgilium apud Saltzburgenfes inclaruisse, refert Hedio libro sexto, capite nono Ecclesiasticæ historiæ. Monasticas sollicitates hoc seculo nihil aliud quàm Ecclesiæ seminaria fuisse, colligit Curio libro secundo Chronologiæ. In monasticis ceteribus probabatur literarum cultura, & disciplina Canonica. Nec fuit illis adhuc seculis alia monachorum species, quàm quæ origi-

neum suam ad patriarcham Benedictum refert. Literas discebant omnes: & ut ueteres ipsorum Bibliothecæ ostendunt, soliti sunt mathematica & naturæ cognitionem sacris Scripturarum studijs coniungere. Quam discendi rationem, animaduertimus in Benedictinis sodalitijs durasse aliquantulum ultra ætatem monachi Hermannii Contracti, ac Mariani Scoti.

10 Et Theologia tradebatur, & discebatur. Rachis Longobardorum rex, monachus Cassinensis factus, se instituendum tradidit. Hostiensis libro primo, capite octauo. Stephanus in monasterio ad montem Amastrim, plurimos habuit discipulos. Paulus Diaconus libro uigesimo secundo rerum Romanarum. Carolus Magnus cum duos monachos à Scotorum rege accepisset, profitentes se sapientiam uenales habere: interrogauit, quid nam pro sapientia postularent? At illi responderunt: ingenia, & animos capaces philosophiæ, & locum aptum ad philosophandum. Misit ergo unum ex illis Parisios, alterum Ticinum in monasterium Augustini, ad erudiendum monachos in pietate. Erphordiensis capite sexagesimo nono. Vincentius libro uigesimo tertio, capite centesimo septuagesimo tertio. Mutius in Chronico.

Et ex monachis quidam ad Ecclesiæ gubernationem eligebantur. nam Constantinus quosdam ex monachis in illustrioribus urbibus episcopos fecit. Zonaras tomo tertio. Et Iustinianus Cyrum abbatem in Ponto, qui eum exulem aluerat, Constantinopoli episcopum creat. Zonaras tomo tertio, quæ Philippicus episcopatu deiectum ad monasterium remisit. Beda de Ratione temporum, & Regino libro secundo. Eadberecht abbas fit episcopus Australium Saxonum. Beda libro quinto, capite decimonono Anglicæ historiæ. Ex collegio crucis prope Vltraiectum, non solum episcopi eius regionis delecti sunt, sed etiam aliarum gentium. Nam inde Bonifacius secundus, & Gregorius tertius Mogunti episcopi prodierunt: & Albricus Colonienfis. Lambertus libro primo rerum Vltraiectinarum, folio quinto.

In monasterijs etiam presbyteri, diaconi, subdiaconi ordinabantur, & altaria consecrabantur, & chrisma conficiebatur, sed à vicino aliquo episcopo ad eam rem aduocato: ut patet ex privilegio Cassinensi, à Zacharia dato. Benedictus Biscopius in Lirinensi cœnobio tonsuram suscepit. Balæus Centuria prima, capite octuagesimo secundo.

Monasterijs præerant abbates. Petronas in Cassino cœnobio multorum monachorum mediocrium & nobilium effectus est pater. Paulus Diaconus lib. sexto, capite decimotertio de gestis Longobardorum.

Sturmius Fuldenſi monaſterio præfuit, & 400 monachos collegit, eosq; inſtituit. Valentinus Muntzer in Chronographia, ætate 3, folio 57.

Interdum unus abbas præfuit duobus cœnobijs, non ita procul diſtantibus. Sic Vuir-muthenſe ac Gironicenſe, quinque milliari-bus diſtantia, habuerunt unum abbatem. Ba-læus Centuria ſecunda, capite primo Scripto-rum Britannia.

Habebant etiam decanos & præpoſitos: ut patet ex Caroli Conſtitutionibus. Sed Ca-rolus Magnus in Conſtitutionibus ſuis ue-rat, ne abbates plurima monaſteria aut cel-las habeant.

Et abbatiffæ fuerunt, nam Bonifacius Lio-bam uirginem præfecit cœnobio prope Bi-ſchoffsheim, & Hadelogam Kitzingenſi. Tri-themius de Francis. Et Odilia abbatiffa ſub ſe habuit 130 uirgines. Chronicon de epiſco-pis Colonienſibus, in Agilolfo.

¶ Abbates autem à monachis eligeban-tur. Sic Carolus Magnus iuſſit, ut monachi in Caſinenſi cœnobio, iuxta præceptum Re-gulæ, abbatem ſibi ſine cuiuſquam præiudi-cio licenter eligerent. Leo Hoſtienſis lib. 1, ca-pite 14, de Caſinenſi cœnobio.

Vel à pontificibus ordinabantur. Sic A-drianus papa idoneū abbatem monaſterio Stephani præfecit. Martinus in uita eius. I-
dem in monaſterio Honorij abbatem ordi-
nauit, ac iuſſit eum cum monachis in baſili-
ca Saluatoris canere prima, tertia, ſexta, no-
na, & ueſperi, in uno choro cum monachis
Pancratij. Liber pontificalis.

Vel à Regibus & Imperatoribus. Sic Albi-nus abbas à Carolo conſtitutus eſt. Marti-nus in Chronico. Et Egidius Pipini roga-tu curâ ſuſcepit monaſterij apud urbem Ne-maſenſem. Antoninus in Chronico. Caro-lus Magnus Ludgerum ex Benevento euo-cat, & Canonicorum collegio præficit. Me-tropolis Crantzij libro primo, capite quin-to. Idem Mailroſium cœnobio Auguſtini Ticini præfecit, anno 792. Balæus Centuria 14, cap. 32. Odilo Virgilium abbatię Petri Sa-lisburgi, anno 754 præfecit. ibidem capite octuageſimoſecundo.

¶ Ac munus abbatum erat, ea quæ contra regulam fiebāt, emendare. Sic Albinus à Ca-rolus abbas monaſterij Martini conſtitutus, mores illos diſſolutos monachorum, ſericis ueſtibus & deauratis calceis incedētium, & ocio & luxu diſſluentium, correxerit. Martinus in Chronico, & Gygas. Et Hunebertus à Bonifacio mandatū accepit, ut Frieſlarien-ſes & Ordorſienſes monachos à regula dege-nerantes, ad auitum reformatione noua re-duceret inſtitutum. Balæus Centuria prima, capite nonageſimo quinto.

Et delinquentes caſtigare. Sic Comes Ca-rolomanni, qui percufferat coquum, cuſto-diæ mancipatur: ut die ſequenti acrius pu-niatur. Regino lib. 2.

Curam etiam librorum gerere. Golfridus Hieronymi pandectas Eccleſiæ Petri miſit. Beda de Ratione temporum. Et Gutbertus Lullo libros Bedæ mittit, in epiſtola.

Et eos qui petebant recipi, probare prius, & poſtea alijs aſſociare. Nam cum Carolo-mannus ad montem Caſinum ueniſſet, & petiſſet ſe ab abbate recipi: abbas eum in cel-lam Nouitiorum admiſit. & aliquandiu eius patientia probata, cœui reliquorum ſecū-conuerſationem, morum obedientiam ſecū-dum regulam Benediſti, cœpit inter fratres irreprehenſibiliter conuerſari. Tandem iuxta morem ad coquinæ officium hebdoma-darius factus eſt, ut fratribus deſeruiret, & ci-baria adminiſtraret. Regino libro ſecundo. Et Carolus Magnus in conſtitutionibus, iu-bet primū aduenientes in pulſatorio pro-bari: & uetat præmium pro cuiuſq; ſuſceptio-ne accipi.

Et monachis præceptores & doctores præficere. Sic Siguinus Iglacum, uirum cele-brem, monachis ſuis præfecit lectorem. Balæus Centuria 2, cap. 10. Et Sabas monachus & præſes ſtudij fuit, ut patet ex 3 actione Ni-cenæ ſecundæ.

Legationibus etiam interdum abbates & monachi fungebantur. Sic Carolomannus Beraldum abbatem, ad Stephanum papam cum literis miſit: & Drodegangum & Vuol-fardum abbates ad Paulum papam Carolus ablegauit, ut conſtat ex illis epiſtolis. Et Pi-pinus Heribertum abbatem, & Dodonem comitem, ad Paulum papam miſit.

Postremo de abbatum officijs extrat caput uigeſimūquartū in Turonēſi ſynodo, in hūc modum: Abbates monaſteriorum, in quibus Canonica uita antiquitus fuit, uel nunc uido-tur eſſe, ſollicitē ſuis prouideant Canonicis, ut habeant clauſtra & dormitoria, in quibus ſimul dormiant, ſimulq; reſciantur. Horas Canonicas cuſtodiant: uiſtum & ueſtimen-ta, iuxta quod poterit abbas, habeant, quo fa-cilius ad Dei ſeruitium poſſint conſtringi. Sintq; abbates ſibi ſubditis bene uiuēdo du-ces & præuij, uiamq; demonſtrent, qua rectē gradiendo, ad meliorē uitā peruenire ualeāt.

De abbatiffarum officio extrat in Turonenſi ſynodo cap. 26. In monaſterijs puellarum multa inueniri poſſunt, quæ emendatione in-digent. Nam quædam abbatiffarum negligē-tius quā oporteat, uiuere dicuntur, & ob hoc earum uita & conuerſatio à multis diſſi-matur: ſed & talium actus ſubditam familiā imitari uelle, credendum eſt. Viſtus etiam ac ueſtimenta

uestimenta, aliâq; nonnulla necessaria, quæ iure ab abbatissis præparari debuerât, abstrata sibi eadem conqueritur familia. Et cap. 30. Abbatissæ absq; sui episcopi licentia, foras monasterium egrediendi non habeât potestatem, nisi cum ad pijsimum Imperatorem nostrum proficisci uoluerint: sed ratum in suis permaneant monasterijs, ibiq; & seipsas custodire, sibiq; commissas seruare, quâta poterunt uigilantia, decertent. Eadem habet Canon 52. Concilij Cabillonensis. Et in cap. 54. Abbatissa diligentem habeat curam de congregatione sibi commissa: & provideat in lectione, & in officio, & in psalmodi modulatione, ut ipsæ sanctimoniales strenuæ sint, & in omnibus operibus bonis illa eis ducatum præbeat, utpote pro animabus earum rationem in conspectu Domini redditura: & stipendia sanctimonialibus præbeat necessaria, ne fortè propter indigentiam cibi aut potus, peccare compellantur. Studium etiam habeat in ædificando ea quæ ad necessitatem pertinent, aut in restaurando. capite quinquagesimo octauo, ibidem.

Abbatissæ quædam manus imponere, & ordinare sacerdotes, & uelare uirgines præsumperant: sed id contra morem Ecclesiæ fieri, Carolus Magnus indicat in constitutionibus, & monet Episcopos ut interdiciant.

Erant tamen pleraq; monasteria episcopis subiecta: à quibus etiam uisitari & corrigi solebant, si quid minus piè agebatur. Albinus Andegauensis episcopus Asiaticum monasterium uisitalle dicitur, apud Vincentium. Bonifacium paucos monachos ad Melibocum docuisse, Curio annotat libro secundo Chronologiæ. Et abbatissas sine episcopi sui pmissu cœnobio egredi, uetat Canon trigessimus Turonensis synodi. Et Canon sexagesimus quintus Cabillonensis iubet, abbatissam ab episcopo suo, si quid desideret, petere institutionem, eiusq; dictis obedirentem esse. Et monachi litigantes à Carolo ad Adrianum pontificem ablegantur, ut examinentur, & sibi inuicem recõciliantur: ut patet ex Adriani epistola ad Carolum. Vel etiam excommunicari, ut apparet ex Lulli epistola ad Osuitam: quam ideo excommunicat, quòd fœminas uelatas sine suo consensu peregrinationes suscipere passus fuisset.

Et opera monachorum episcopi sæpe uisitantur. Sic Cosmam monachum patriarcha Alexandrinus cum literis Romanam misit ad Paulum papam: ut patet ex eius epistola ad Pipinum.

Erant etiam monasteria quasi carceres, & exiliorum loca, in quæ relegabantur facinorosi & seditiosi. Sic Carolus Magnus Pipinum filium suum nothum, de seditione ac

cusatum & suspectum, in monasterium sancti Galli Prumiæ apud Sueuos relegauit. Auentinus libro quarto, anno septingentesimo nonagesimo secundo. Sigebertus. Et suos hostes Leo in Erasmi monasterium reclusit. Erphordiensis capite sexagesimo nono, & annales Francorum. Et Thafilo Biorum dux cum filio suo Theodo, à Carolo læsæ maiestatis damnatus, humi prostratus petijt, ut sibi in monasterio liceat peccata sua deplorare: quod ubi impetrauit, attonsi sunt ambo, & in Laureacense monasterium relegati. Regino libro secundo, anno Domini septingentesimo octuagesimo octauo. Sigebertus. Ottho Phrysingensis lib. 5. cap. 29. Auentinus lib. 3. Annalium. Et Christophorus & Sergius ob prodicionem à Desiderio rege priuantur oculis, & in monasteria abduntur. Liber pontificalis.

Aut ab imperio remoti. Sic Artemius habitum monachi sumpsit, & Theodosio sese tradidit, & Thessalonicam relegatus est. Zonaras to. 3. ubi clericus & presbyter ordinatus est, iuxta Bedam de Ratione temporum. Idem etiam Theodosius imperator postea fecit. nam accepta fide à Leone de securitate, unà cum filio in clericum rasis est. Zonaras tomo 3. Et Hildericus rex Franciæ attonsus, & in monasterium missus est. Regino libro 2. Et Iuo: In monasterio Dalmatij Abimarum Leontium in custodia seruari curauit, anno Domini 700.

Vel dignitate sua exuti. Sic Maria uxor Constantini ab ipso repudiata, in cœnobium inuita abditur. Zonaras tomo 3. Et Constantinus papa, à munere suo remotus, in monasterium Cellanobas deportatus est. Liber pontificalis.

¶ Statura multa & uaria fuerunt, quorum passim fit mentio. nam Benedicti meminit Leo Hostiensis, lib. 1. cap. 14. Et Gregorium 3. monachis regulam integrè sancteq; uiuèdi tradidisse, Bergomensis lib. 10. indicat, anno Domini 739. Et Dagobertus in Doleiensi cœnobio regulam Benedicti instituit. Tritheimus in epitome Francorum.

De regula Benedicti, Theodomarum abbas ad Carolum Magnum in hunc modum scribit: Propagatori & defensori Christianæ religionis, Domino Carolo per Christi potentiâ, regum sapientissimo ac fortissimo, Theodomarum exiguum, & uniuersus Benedicti patris grex, uestro subditus dominatui, æternam in Domino salutem. Tam per epistolæ seriem, quamq; & per sanctum uirum Adalgarium episcopum, uestram famam suscipientes, magna sumus exultatione gaudi, dum uestram sublimitatem, dominamq; reginam, uestrosque liberos fospites ualentesque esse cognouimus. Nec minori etiam tripu-

dio exultauimus, dum uestram protelationem finium, uictoriarumq; de hostibus triumphos agnouimus. Auxit etiā nostrum illa res gaudium, quia uestram excellentiam de uirtute in uirtutem succrescentem, Dei agrum studiosē excolere didicimus, ac monachorum religionem ad meliorem perducere statū. Cerrū est, quia uos hoc factū beatiorē efficiet, dum tale Deo nostro, tamq; beneplacitum munus offertis. Qua de re quia ad beati patris nostri Benedicti doctrinam, & luculenta exempla, aliquos monachorum regionis illius, uestrae clementiae informari placuit, iuxta praeceptionem uestram: en uobis regulam eiusdem beati patris, de ipso codice quem ipse suis sanctis manibus exarauit, transcriptam direximus. In fine autem sacrae eiusdem, hymnos, qui secundum instituta beati patris nostri per singula officia uel festiuitates cantari debent, adnexuimus. Si quem autem mouet, quare beatus Benedictus in aetatis tempore, quotidianis diebus ad nostrum officium, unam tantum de ueteri Testamento lectionem legi praeceperit: cognoscat, necdum eo tempore in Romana Ecclesia, sicut nunc leguntur, sacras Scripturas legi solitas fuisse: sed post aliquo tempore hoc institutum esse, siue à beato Gregorio papa, siue (ut ab alijs affirmatur) ab Honorio. Qua de re nostri maiores instituerunt, ut hic in sacro nostro cœnobio, quod iuxta sanctum illius corpus institutum est, tres quotidianis diebus, aetiuo in tempore, ex ueteri Testamento lectiones in codice legantur, ne à sancta Romana ecclesia discrepare uiderentur. Nec enim credendum est, hoc beato patri Benedicto displicere, sed potius gratum ei esse, si quis supra id quod ille in Dei laudibus instituit, propter Dei amorem, adijciendum esse curauerit. Nam & de Psalmorum canendorum per singulos septimanæ dies diuisione, si cui melius uisum fuerit, quā ipse beatus pater instituit: ab ipso habet licentiam, ut melius aestimauerit, canere. Nec debent cogi monachi, si tamen uestro sapientissimo cordi ita placet, qui nunc Romano more psallunt, iuxta institutionem sacrae huius Regulæ, Psalmos diuidere. Sed possunt, si uobis ita uidetur, solito more canentes, aetioris uitæ normam suscipere. Direximus quoque pondus libræ, ad cuius æqualitatem panis debeat fieri, quiq; in ternas iuxta sacrae textum Regulæ possit diuidi. Quod pondus sicut ab ipso patre institutum est, in hoc loco est repertum. Misimus etiam mensuram potus quæ prandio, & aliam quæ cœnæ tempore debeat fratribus præberi. Direximus etiam & mensuram unius calicis, quam obsecuturi fratres iuxta sacrae Regulæ textum solent accipere. Beatus pater noster

instituit duo cocta pulmentaria, in quotidiana refectioe fratribus præparari: & tertium de leguminibus crudis, aquæ infusis. Nos uerò ex institutione maiorum nostrorum, tria cocta pulmentaria alijs diebus, quarta & sexta ferijs duo tantum reficiendis fratribus præparamus: excepto quod plures ex fratribus nostris pane tantum his diebus, herbisque hortensibus uescuntur, quorum plerique etiam nec uinum bibunt. Die uerò Dominico, & in festiuitatibus præcipuis, etiam quartum addimus pulmentum, exceptis secunda & quarta & sexta ferijs. Alijs diebus, prandentibus fratribus, cum uinum nobis abundat, singulas phialas miscere facimus. In summis quoque festiuitatibus, hoc est in Natiuitate Domini, in Epiphania, in Pascha, & tertia feria post Pascha, quando nobis grandis festiuitas est, & in Pentecoste, & in sancti Iohannis, & sancti Petri, & sancti Laurentij, & in sanctæ Mariæ, & in sanctorum Martini, Benedicti, etiam bis ad prandium miscere facimus. Præter hæc etiam aetatis tempore post nonam aliquid, si est de pomis, & singulas phialas nostris fratribus præbemus. Cum uerò tempus sceni est lectionis, etiam potionem ex melle ad horam quartam laborantibus fratribus propinamus. Volatilia nunquam nisi die natalis Domini, si est unde, usque ad dies octo comedimus, similiter etiam Paschatis festis prudentissimus Pater noster in sua regula posuit, ut si uelint comedere monachi quod opportunum est, non subiaceant culpæ: sin uerò eis à suo tale edulium non præbetur abbate, ut quasi ex debito, hoc non possunt requirere. Multi tamen fratrum nostrorum neque uolatilia comedunt, neque uinum unquam nisi de sancto calice bibunt. Sanè quia hoc percunctari dignitati estis, quod uestimentum cuculla debeat intelligi: cucullā nos esse dicimus, quam alio nomine casulam uocamus. Et inde est quod hyeme uillosam, æstate puram ac uetustam, beatus pater habere instituit: quia scilicet hoc genus indumenti solet cum uillis intexi. Illud autem uestimentum quod à Gallicanis monachis cuculla dicitur, & nos cappam uocamus, quod propriè monachorum designat habitū, melotem appellare debemus: sicut & hætenus in hac prouincia à quibusdam uocatur. De quo, sicut beatus Gregorius scribit in libro Dialogi, ereptus ab aqua per Maurum monachum puer Placidus dixit: Ego cum ab aqua extraher, melotem super me abbas cernebam, eumque me ab aquis educere considerabam. Quod tegumentum ideo sic appellatum est, quia solebat antiquitus de illius animantis pelle fieri, quod melos

401 melos propter rotunditatem sui corporis appellatur. Quod genus bestiolæ à nonnullis Tax vocatur. De quo genere tegumenti, nihil beatus Benedictus in suæ textu Regulæ locutus est: ob hoc scilicet, ut conijcere possumus, quia diuerso modo hoc uidit à plebisque monachis uti tegumento. Nam Galliarum monachi hoc laxius & prolixius induuntur. Itali uerò monachi, sicut nostis, breuius huiusmodi & strictius uestimentum habent. Græci uerò, propter operimentum capitis, modicum quiddam tantum ante pectus & dorso dependens. Transmarini autem monachi, huiusmodi operimentum pellicium habent. Ergo quia tantum in hoc monachico indumento beatus Benedictus diuersitatem uidit, unicuique monachorum quod ex his potius eligere uelit, pro arbitrio dereliquit. De numero autem & qualitate uestimentorum, sic beatus pater noster in sua regula posuit, ut tamen in prouideria sit abbatis, quomodo debeat pro sua unicuique distribuere necessitate. Sed & ipse pater dixit, quia in temperatis regionibus minus, in frigidis plus uestimenta sit opus habere: Seniores tamen nostri & præteriti abbates instituerunt fratribus nostris, propter diuersos labores, tres tunicas habere: duas grossiores in hyeme, unam subtiliorem in æstate. Similiter & in loco cucullarum duos, quos nos dicimus, Mátos, qui ex grossiore sago fiunt, & unum in æstate subtilius operimentum. Cucullas autem ideo non habemus, quia maioris sunt precij: & quia nobis pater noster aliàs præcepit talibus uestibus uti, quales possunt in prouincia uilius emi. Habent autem fratres nostri & duplicia femoralia. Multi tamen ex eis, Deo iuvante, in tantum se continent, ut neque femoralia habeant, neque amplius quam duplicia secundum regularem textum indumenta. Statuit autem uenerabilis pater, ut scapulare monachi propter opera habeant. Quod ob hoc scapulare dicitur, quod scapulas præcipue & caput tegat: quo uestimento pene omnes in hac terra rustici utuntur. Pro quo tegumento nos ex grossiore textu, ad melotis similitudinem operimentum habemus, nisi quod manicæ in hoc usque ad manus pertingentes habentur. Præter hæc addimus unicuique, sicut ei opus est. Nam senibus nostris geminas pelliceas tribuimus. Infirmos etiam in culcitrīs iacere permittimus: & unicuique, sicut omnino sua exposcit necessitas, præberemus. Concessum est etiam fratribus nostris, habere manutergia, siue ad tonsuræ obsequium: siue ad codices, quos ad legendum suscipiūt, inuoluendos. Præter regularia quoque ieiunia, in uigilijs præcipuarum festiuitatum usque ad uespe-

ram ieiunamus: & à uespera uigiliarum per totam noctem, & diem festiuitatis, usque ad completorij officium, genua non flectimus. Dominicis quoque diebus, & à natiuitate Domini usque ad octauum diem. A Pascha quoque usque ad Pentecosten, similiter ad publicum officium genua non flectimus. Textum quoque promissionis, quo ordine solebant anteriores monachi regulam sanctā in hoc loco promittere, ecce intra hæc epistolā in breui paginola exaratā, direximus uobis.

Exemplar promissionis, sicut solebant antiqui monachi regulam promittere.

¶ In nomine Domini promitto, me in sacro monasterio beati martyris siue confessoris illius, secundum instituta Benedicti, coram Deo & sanctis angelis eius, præsentem etiam abbate nostro, omnibus diebus meis in hoc sancto monasterio, amodò & deinceps, perseveraturum: in omni obedientia, quod cunque mihi præceptum fuerit, obediturū. Ego hanc promissionem à me factam, manu propria coram testibus scripsi & roboravi. Vale salus patriæ, lumenque decusque tuorum, Maxime regnātū noster & altus amor, Amē.

Nunc autem institutum est à Synodo sub rege Ludouico, siue Imperatore, seu tempore traditionis regni filij sui Lothario, omnibus episcopis atque abbatibus, quod istis temporibus de bono actū est cōsentientibus, & ita consenserunt de promissione monachorum: Ego promitto stabilitatem meam, & cōuersionem morum meorum, & obedientiam secundum regulam sancti Benedicti corā Deo & sanctis eius.

¶ Et ad Theodoricum idem in hunc modū scribit: Theodorico glorioso uiro, nobis maxime dilecto filio, Theodomar exiguus abbas seruorum Dei.

Quæris à nobis uir spectabilis atque Christianissime, eo studio, quo Deo nostro placere desideras, ut tibi, sicut ipse ais, ad utilitatem quorundam fratrum apud Gallias cōmorantium, ea quæ per consuetudinē in nostro cœnobio geruntur, præter id quod uenerabilis patris nostri Benedicti regula continet, sicut à maioribus nostris utiliter instituta sunt, stylo exarata mittamus. Qua de re hoc primum nobilitatem tuam nosse uolumus, hastenus alicui hoc, quod expostulas à nobis, nostris decessoribus minimè concessum. Non enim ignoramus, tali nos relatione aut de iactantia posse redargui, aut ab his qui districtius se uiuere æstimāt, de remissione uitæ iudicari, præsertim cum res huiusmodi conuenientius operando disci debeat, quàm legendo cognosci. Sed quia amabili charitati tuæ, qua nos in Christo diligis, negare aliquid non possum, breuiter ea quæ salua obseruatione sanctæ

sanctæ regulæ per usum à nobis retinentur, tuæ amplitudini scripta dirigimus: nec ambigimus, Romanum apud Gallias morem tam per singulas Ecclesias, quamque & monasteria, in officiis & lectionibus, sicut & nos facimus, teneri. Vnde his quoque quæ apud uos similiter geruntur omisissis, ea, ut diximus, uobis solummodo scribimus, quæ apud nos propriè, sicut arbitramur, in usu habentur: ac primum à sancto Paschali festo sumemus exordium.

Igitur quartodecimo die ante pascha, sublaris altarium ornamentis, operimus ea tegumentis lineis nigris, afferimus coronas, uelamus iconas, non canimus in responsorijs Gloriam. Item post diem Palmarum, tres tantum noctes separamus matutinum à nocturno: reliquas uerò tres noctes matutinum nocturno coniungimus. In quibus noctibus, siue in medio constitutis diebus, à uespere quartæ feriæ usque dum sabbato, Gloria in excelsis Deo, incipitur: neque signum secundum consuetudinem tangimus. Presbyter iuxta morem officium complet: nec lector benedictionem, lecturus in ecclesia seu refectorio, petit: sed neque uersum, neque hymnum, neque uocatorium canimus, nisi tantum nouem Psalmos cum Antiphonis canentes, in tres diuisiones partimur, ternasque lectiones & responsoria tertio repetentes, ita ut nouem omnino expleantur, pronunciamus. Vniuersa autem hæc à nobis earatione geruntur, ut & in passione Domini quodammodo simul cum ipsis etiam sacris domesticis compati & tristari uideamur: & in eius resurrectione nobis lætantibus, omnia quasi noua & lætiora habeantur. Reliqua uero officia, secundum morem Romanum explemus. In cœna autem Domini, post missas & uesperum ingredientes refectorium, comedimus modicum, si est unde, de piscibus. Deinde surgentes à mensa, lauat paruitas mea pedes omnium fratrum: & interim dum mandatum facimus, à cantoribus Antiphona canitur. Post iterum ingressi refectorium, cœnamus. Sequenti nocte ad matutinum, per singulas antiphonas, quod putamus & apud uos fieri, extinguimus singulas candelas. Serò autem in Parasceue, nihil aliud quàm panem & aquam percipimus. Sequenti nihilominus nocte, in extinguendis candelis ita, sicut & in anteriori, facimus. Sabbato quoque post horam nonam, pulsato signo, explentes omnia ordine Romano, cum iam adueniente nocte, ad missas ingredimur, manibus nostris, cunctis fratribus singulos cæreos damus, quos usque ad expletam missam succensos manibus ferunt. Ac demum post uespertinum officium, cum modulato psallentio, cum cruce & cæreosta

tis, gestantibus uniuersis ardentibus cæreis suis, refectorium ingredimur, ubi lucernæ pariter & candelæ dependentes lumina spargunt. Item die Dominico Paschali ante missas, pergimus cum luminaribus & aqua benedicta, canentes per singulas mansiones: & dicuntur à sacerdote preces unicuique conuenientes. Secunda uerò feria pergimus cum crucibus, & aqua benedicta seu patrocinijs, per singulos labores, & agimus missas reuertentes. Tertia quoque feria, quia mos nobis est dies quadragesimæ apud sanctum Benedictum peragere, descendentes de monte ueniunt fratres nostri, qui ad monasterium Domini Saluatoris in planicie commanent, cantando obuiam nobis. Adsumt etiam & penè de omnibus cellis nostris, & coniungimur ante basilicam beati Petri, in loco spaciofo, salutantes in osculo pacis, uestitis sicut in die Paschæ sacerdotibus nostris atque ministris, ferentibus Euangelia & sacras sanctorum reliquias. Adsumt etiam cruce & cæreostati, cum flammantibus cæreis, intantum, ut uix ulla apud nos sit iucundior dies. & celebrata missa in sancto Petro, imus sonoris concentibus resonando, ad Domini saluatoris cœnobium. Facta etiam ibi missa, pergimus canendo, uestitis sacerdotibus, in refectorium. Dehinc postquam exiuntur sacerdotes uestibus, prandemus. Sex autem omnes no per annum uicibus ingredimur canentes in refectorium: hoc est, in Natalis Domini & Epiphaniarum die, die quoque Palmarum, & in sabbatho (ut diximus) sancto, nihilominus in ipso paschali Dominico: & tertia feria post Pascha, sicut præmissum est: uestitis, ut à missa exeunt, sacerdotibus nostris, præuntibus crucibus cæreostatis cum micantibus cæreis. In his festis Paschalibus, secunda & tertia feria, canentes Psalmos regulariter, facimus octo lectiones. Deinceps usque ad octauum Paschæ sex, inde quoque usque ad Pentecosten, in utroque monasterio tres. post Pentecosten uerò, per totam æstatem legimus apud sanctum Benedictum quotidianis diebus tres lectiones. In monasterio autem Domini Saluatoris, usque ad Octobris calendas, de Testamento ueteri unam. Quam ideo sanctus Pater noster, ut putamus, non in codice legi, sed ex corde recitari præcepit, eo quod necdum ætatis tempore mos esset Romanis, quotidianis diebus in uolumine legere: sed postea ab Honorio papa hoc institutum, quando & totam Scripturam in Ecclesia legi præcepit. Vnde & nos, quia & id potius arbitramur uenerabili patri nostro esse gratius, Romanam in legendis ueteris ac noui Testamenti per ordinem libris, consuetudinem sequimur. Psalmos uerò, præter tres noctes, ut

ut præmissum est, ante Pascha, semper regulariter psallimus. In diebus autem Domini, secundum sanctam regulam, semper facimus duodecim lectiones: canentes, sicut nobis præcipitur, psalmos: excepto quod paschalibus, siue alijs solennibus diebus, pro quinquagesimo & centesimo septimodecimo psalmis, nonagesimum secundum & nonagesimum nonum cantamus. Si quando autem nouem psalmos secundum Romanum morem diebus congruentes canimus, ut in die natalis Domini siue Epiphaniæ, in Ascensione Domini, siue beati Petri, uel etiam sanctorum Martini ac Benedicti: tres posteriores psalmos in duas diuidimus glorias, ut omnino duodecim fiant. Festiuitates autem sanctorum, quia iuxta morem Romanæ Ecclesiæ plures colimus, in his tantum quæ præcipuæ sunt, hoc est Natiuitate Domini, Epiphania cum octauis suis, purificatione sanctæ Mariæ, cum octauis suis, sanctorum martyrum Faustini & Iulittæ, sanctæ Scholasticæ, sancti Benedicti, Ascensione Domini, in sancti Iohannis, sancti Petri, uel omnium Apostolorum, sancti Laurentij, sanctæ Mariæ, sancti Germani, sancti Martini, sancti Andree, ieiunamus pridie usque ad uesperum, legimus lectiones duodecim, genua non flectimus, ab operibus uacamus. Reliquis autem festiuitatibus, quia (ut diximus) multe sunt, & quia proprijs manibus laboramus, facimus octo lectiones, dehinc pergitur ad laborem. Ieiunium quadragesimæ à quinquagesima inchoamus, celebrantes iuxta morem missas. ad uesperum reficimur: sed ab omni, piscibus & caseo minimè abstinemus. Per totam autem quadragesimam, exceptis diebus Dominicis, & festiuitatibus beatorum Gregorij & Benedicti, siue cum semel aut bis rogamur pro charitate, neque coctum comedimus, & præter infirmitatem neque uinum potamus. In diebus autem æstatis, cum fruges per nos ipsos colligimus, frequenter hi qui operantur, sicut & regulariter conceditur, quarta & sexta feria ad sextam reficiunt, reliquis ad nonam ieiunantibus: ex quibus etiam alij concessio ad sextam prandio, ad nonam protendunt. In mensura autem ipsius cibi & potus, modum nobis traditum custodimus. Aliquoties tamè, ut pro festiuitate præcipua, aut pro caritate, aut pro duris operibus, prout conuenit, caseum aut aliud aliquid augemus, iuxta quod & nobis augendi licentia datur. Sed & his ipsis pro causis miscere etiam fratribus ad mensam supra statutam mensuram facimus. Pari etiam modo hyemis tempore, cum ad nonam reficiuntur, uespere eis tantum, quantum pater noster cœnantibus largitus est, in potum concedimus. Grandi quoque æstu

qui labore fatigantur, singulas ante cibum phialas, similiter etiam post nonam accipiunt. A carnibus uerò abstinentes regulariter, solummodo uolatilia, die natalis Domini, siue paschæ, & tribus aut quatuor diebus sequentibus comedimus: & nisi deesset abundantia, usque ad earundem dierum octauas comederemus: senibus, pueris & infirmis iuxta sanctam regulam, comedendi licentia tributa. De uestibus autem & calciamentis, supra id quod sacra regula loquitur, scribere non audemus. Illud tamen tenendum est, quod beatissimus Benedictus pater noster, quomodo singulis pro uniuscuiusque necessitate distribui opus sit, in abbatis reliquit arbitrio. Et certe sunt apud nos aliqui, quibus amplius pro labore continuo, seu sua infirmitate concedimus. Sunt autem alij, qui ita ut sancta continet regula, contenti sunt. Veruntamen cum post sancti Martini, uestimenta fratres reddentes uetera, noua accepturi sunt, pergunt cum psallentio & luminaribus in uestiarium, canitur ibi gradualis, & legitur Euangelium: Nolite solliciti esse quid manducetis aut bibatis, neque corpori uestro quid induamini. Dehinc dicta oratione, cunctis prout competit, uestimenta imperiuntur. Calciamenta uerò quoties opus est, reddentes uetusta, noua accipiunt. Propinquantibus quadragesimæ diebus, manè cunctis per ordinem fratribus ceram ad luminaria tribuimus, ut scilicet non solum luce diei, sed etiam noctu diuinis lectionibus exerceantur. Præterea, quod sacris Canonibus continetur, neque diebus Dominicis, neque à Pascha usque ad Pentecosten, neque (ut præmissimus) præcipuis festiuitatibus ad officia, genua flectimus: exceptis uidelicet causis quæ in sancta regula continentur. Siue cum die sabbatorum ante completorium apud beati patris confessionem, diligentiam facimus: pari etiam modo à natiuitate Domini usque ad octauam peragimus, in quibus etiam diebus ad sextam reficimur. Cæterum priuatis suis fratres orationibus omni tempore, pro suo quisque arbitrio, genua flectunt. Sunt & alia quæ à maioribus instituta seruamus: nudato, exceptis infirmis, capite, ad officium stamus: flectimus cernicè, quoties Gloria canitur. Bis in die, manè scilicet & uesper, confessionem ad inuicem facimus: manè confitentes, si quid noctu cogitatione uel illusione deliquimus: uesper autem, si quid uerbo, corde uel opere excedimus. Accedentes ad refectorium, siue exeuntes, summum silentium obseruamus. Si quis aliquem sonitum in oratorio, uel in refectorio, siue dormitorio fecerit, prostratus senioribus, pœnitentiam agit. Si quamlibet partem sui corporis aliquis uulnerauerit, similiter ante

ante seniore[m] procumbens, poenitudinem gerit. Nec ad ipsa corporis necessaria, in opere siue itinere constitutus, audet quis ire, sine maioris imperio. Quoties uel uiam pergitur, uel aliquid operamur, uel cum in coquina quid præparamus, siue cum panem facimus, unusquisq; cum fratre alio psalmos canimus. Virgam neque in monasterio constituti, neq; foras egressi, manu gestamus: præter hos qui infirmi sunt, siue qui senio grauantur. Post nocturnum, nisi is qui ex aliquo incommodo grauis est, & hoc ipsum cum permisso senioris, aliàs non permittitur somnum capere. Nisi certis & statutis diebus, & omnes pariter, aliàs nunquam radimur. Deponimus autem comam die Pasche, & Ascensione Domini, & sancti Petri, calendis Augusti & Septembris & Octobris, & sancti Martini, & natiuitate Domini, & cum pascha ferotinum est, semel ante septuagesimum, & in quinquagesimo. Ad extremum, sacerdos cuius est diei officium, cunctorum uiuentium ad missam relegit nomina fratrum. Iam uero infirmantes fratres nostri, dum ad transitum ueniunt, statutis fratribus psallentibus obediunt: quibus defunctis, statim in quatuor diuisionibus à tota congregatione per singula oratoria, tam ad sanctum Benedictum, quam ad maius monasterium, psalterium finitur. Si quis autem nocte obierit, supra id quod diximus, etiam nocturnum officium cum nouem psalmis, tribusq; lectionibus siue responsorijs, siue matutinum pro eis Domino canitur. Interim uero dum lauantur, uestiuntur, ordinantur, dumq; ad sanctum Benedictum rursus deferuntur, pro eorum à præordinatis fratribus ereptione continuè psallitur. Qui cum illuc perducti fuerint à fratribus, qui illic sunt cum psalmodijs & luminaribus excepti, ducunt ante sacrum patris uenerabilis corpus, & sic pro eis sacrificium offertur. Deinde usque dum sepeliuntur, pro eis continuè psallitur. Ad extremum pro unoquoque defuncto à singulis in utroque monasterio fratribus duo psalteria canuntur: & à nostris sacerdotibus, qui utiq; plures sunt, pro unoquoque duodecim missæ fiunt: excepto quod ab eisdem sacerdotibus, pro omnibus quiescentibus fratribus quotidie fit commemoratio. Quodq; pro eis per singula officia psalmus quinquagesimus ab omni congregatione cantatur, & nihilominus priuatis fratrum sine intermissione orationibus commemorantur. Et quidem maiores nostri, plures defunctis fratribus psalmos canebant. Sed quia creuit & aucta est congregatio, dum frequenter tam fratres quam pulsantes nostri obeunt, quibus etiam & morientibus hospitibus psalterium canimus, uix hoc ipsum explere ualemus. Nam & de sin-

gulis circumquaque monasterijs, morientibus fratribus siue sororibus, nihilominus Psalterium, præter hæc etiam pro singulis qui nobis suas eleemosynas largiuntur, publice ante completorios duodecim psalmos canimus, excepto quas unusquisq; soli Deo cognitas priuatim pro eis preces effundimus. Ecce bone uir, nostro pectore satis dilecte, dum uoluntati tuæ parere cupimus, ea quæ à nobis mediocriter geruntur, non sine quodam uerecundiæ rubore publicauimus. Sed quia, ut diximus, tuæ charitati negare nequimus, suscipe iam mente libenti, quod à nobis ut fieret, penè per uim extorsisti: & pensa quantum diligeris, quado ea tibi prodidimus, quæ nobis conuenerat tacere. quade re omnibus qui hæc lecturi sunt, persuademus, ut in his quæ ab eis melius geruntur, mediocritatem nostram nequaquam despicientes extollantur: sed potius laudes referant, per quem talia possunt. Nos enim quia seruis caremus, per nosmetipsos serendis ac colligendis frugibus occupamur. Propter quod etiam frequenter meridie concessam quietem non capimus. Ipsi quoque nostra scœna recidimus, ipsi uindemiam congregamus, animantia pascimus, diuersis artibus insudamus: dumq; amplius quam per obedientias distribuimur, ad hæc ipsa quæ prolata sunt, sufficere uix ualemus. Hæc autem sic per consuetudinem gerimus, ut in ceteris sanctæ regulæ seriem, supernis fultis præsidijs, certatim obseruare conemur. Si qui sane ista recensentes, inferius fortasse aliquid à se geri cognoscunt, nostram imitari exiguitatem non dedignentur.

¶ In Concilio Galliarum, à Carolomanno conuocato, statuitur, ut monachi & moniales rigidè obseruent suas professiones, nec à regulis suis discedant: & belli tempore, ieiunijs & orationibus consuetis addant orationes & frequentiora ieiunia. Nauclerus generatione uigesima quinta, folio 604. Et Martius libro septimo.

Monachorum quisq; in conclaui suo de-liteat, iuxta uocabuli sui rationem, suam solius curam agat. Canon Dingelsingen-sis: Auentinus libro tertio Annalium. Carolus Magnus monachos uagari uerat, in constitutionibus suis: & abbatibus suis parere iubet.

Cum impiè agentibus non communicabant. Sic Plato præceptor, & reliqui monachi monasterij Saccidionis, non communicant cum Tarasio episcopo Constantinopolis, quod Imperatorem adulterum admisisset ad cœnam. Zonaras tomo tertio. Diac-nus libro uigesimo tertio rerum Romanarum.

In Dominicis et festiuis diebus, Casinensibus licitum

licitum erat hymnum Angelicū in missa canere: Zacharię priuilegium, in Chronico Cassinensi. Ac oportebat eos ex iussu Zacharię papę, Benedicti, Mauri, & Scholasticę festa, ut natalem Domini celebrare: & Tertulij patricij anniuersariam commemorationē 14. Iulij perfoluere, & Placido eodē die missam facere, & Gregorio tertio & Zacharię anniuersarias mortis memorias facere: ut patet ex epistola ad Petronacem, Chronico Cassinensi addita.

Septies in die celebrabant preces, nimirū mane tertia, sexta, nona ad lucernam, & ad completionem. Albinus in Psal. 118.

¶ De tonsura monachorum, Geolfridus in epistola ad Naitanum regem Pictorū tradit, alios more Petri tonderi per circularem coronā: alios uerō more Simonis magi, in fronte quidem coronam præferre, sed in ceruice obliquum angulum facere. Et licet asserat utramq; formam esse liberā, nec dampnari eos qui illam obseruent, modō in fide & charitate perseuerent: tamen Romanam cōsuetudinem alteri præfert. apud Bedam lib. 5. cap. 22 Angliæ historiæ. Et monachi in Huenti in sua, anno Domini 716, suo more abiecto, ritum tonsurandi Romanum, tanquam canonicum susceperunt. Beda lib. 5. cap. 23 Angliæ historiæ. Carolomānus à Zacharia papa tonsus est, anno Domini 746. Sigebertus.

Singuli suas distributas operas habebant, ut apparet ex epistola Bonifacii ad Tatuuinū & Vuigbertū: Vuigbertus presbyter, & Mengingotus diaconus, regulam uestram uobis insinuent, & Spirituales horas & cursum Ecclesię custodiant, & cæteros admoneant, & magistri sint infantum, & prædicent uerbum Dei fratribus. Hieddi sit prepositus, & seruos nostros admoneat: & Hunfrithus adiuuet illum, ubicūq; opus sit. Stirme in coquina sit: Bernhardus operarius sit, & ædificet domūculas nostras, ubi opus sit. Et de omnibus, ubicūq; uobis necesse sit, Tatuuinum abbate interrogate: & quodcūq; uobis insinuet, hoc facite. & unusquisq; studeat secundū uires suas, & proprios mores in castitate conseruare, & in communi uita alterum adiuuare, & in fraterna charitate permanere, usq; ad præsentiam reuersionis nostrę in Dei uoluntate. & tunc simul laudantes Dominum, in omnibus ei gratias agamus. Valete in Christo. Et abbas in Cassinensi cœnobio, Carolomanno primū ouīū curam, & postea culturam hortuli commisit. Hostiensis lib. 1. cap. 5. & Regino.

¶ Leges & statuta monialium uirginum, quas Carolus Magnus Nunnanes uocat, à Nunna germanica uoce, quæ scēminam suę castratam significat: Adrianus puellas in cœnobio Eugenię insit Deo canere laudes iu-

giter, hora prima, tertia, sexta, nona, uesperī & mane. Liber pontificalis. Et Synodus Cabillonensis cap. 59: Sanctimoniales in monasterio constitutę, habeant studium in legendo, & in cantando, in Psalmorum celebratione, siue oratione. Et horas Canonicas, matutinam uidelicet, primam, tertiam, sextam, nonam uespertinam, completoriam pariter celebrent. Et omnes, excepta quam infirmitas tenet, in dormitorio dormiant: & omnibus diebus ad collationem ueniant. Et cap. 61. Non debere sanctimoniales in proprijs mansionibus cum aliquibus masculis, clericis siue laicis, consanguineis siue extraneis bibere siue comedere: sed si quando id agendum est, in auditorio agatur: & ubi auditorium deest, non fiat. Et cum nullo masculo eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus. Et cap. 62. Sanctimoniales, nisi fortē abbatissa, pro aliqua sua necessitate incumbente, illas mittente, nequaquam de monasterio egrediantur. Hæ uerō quę famulos aut famulas nō habent, ad exercenda negocia ad portam monasterij perueniant, & ibi coram testibus negocia sua exerceant. Sanctimoniales ad regulam Benedicti obligat Synodus Francica, 2. tomo Conciliorū. Et Carolus Magnus cauet in constitutionibus suis Aquilgrani, ut infantule etatis puellę non uelentur, antequam illę eligere sciāt quid uelint, salua Canonica autoritate.

Ante annum 25 ætatis, uirgines uelari, uocat caput 28 Turonensis synodi.

Etiam Sanctimonialibus licere, inuicē pedes abluere, tam in cœna Domini, quàm alijs diebus, Zacharias asserit in epistola 2 ad Bonifacium, tomo 2. Conciliorum: quia uiri & mulieres eundem Deum habeant.

Abbatissa cum uiris clericis aut laicis, horis incompetentibus non loquatur: sed quicquid cum masculis de rebus necessarijs peragere debet, à prima hora usq; ad uespertinā peragat: & hoc non cum singulis, sed coram pluribus. Caput 55 Cabillonensis synodi.

Bonifacius permisit monialibus sermocinari, & concionari: contra doctrinam Pauli: Balæus centuria 2. cap. 13 Scriptorum Britannię. Tecla ad fluvium Mogum Kitzingi, & Lieba in Bischoffsheim, concionatę sunt. Hedio libro sexto, capite uigesimo primo, ex Vuilibaldo.

CASTITAS MONIALIUM

¶ Monachorum.

Monachis & monialibus promiscuas libidines exercere, uoluptati magis erat, quàm in legitimo matrimonio cœnomię onus sustinere. Quare cum Imperator Cōstantinus Copronymus illis coniugium imperaret, aded molestē id tulisse scribitur, ut passi sint potius martyrium. iuxta illud: Omnes qui
s amant,

amant, ægrè sibi uxores dari ferunt. Sigebertus in Chronico, & Paulus Diaconus. Idq; ut Constantinus indicaret, curauit monachos per theatrum circumduci, tenentes manib. scorta publica. Zonaras tomo tertio. Nonnas Anglicanas cum regibus & alijs consueuissè, & infantes enecasse, Bonifacius in epistola ad Ethilbaldum indicat.

¶ **H**abitus seu uestitus monachorum uidetur fuisse ater. Nam cum Lachonodraco præfectus Constantini, omnes monachos & monachas in campum apud Ephesum eduxisset, dixit: Qui uult Imperatori & nobis obedire, alba induatur ueste, & uxorem accipiat hac hora: quod qui non facit, in Cyprum deportabitur. Paulus Diaconus libro uigesimosecundo rerum Romanarum. Barbas etiam nutrijssè monachos, ex eo apparet, quod idem præfectus, barbas cera & oleo per uncias incendisse dicitur. ibidem. Vulfranius pluribus annis sine lecto fuit, cilicio indutus sub cuculla. Vincentius libro uigesimotertio, capite centesimo quadragesimosexto. Et duo monachi, qui in Olympo monte ad Ioannicium accesserunt, tunicas ex pilis habuerunt: ut refert Metaphrastes in uita eius. Sed tamen alicubi etiam splendido uestitu usi leguntur. nam monachi in monasterio Martini Turonensis, sericis induti sunt uestibus, & deauratis calceis: ut indicat Martinus in uita Adriani, & Chronico Æditiui, & Erphordienfis capite sexagesimo nono. Et Gutbertus Lullo misit tunicam de pellibus lutrarum factam, & duo pallia, alterum albi, alterum tincti coloris: in epistola ad ipsum. Et Zacharias papa in epistola ad Pipinam inquit: Si qui in monastica uita uel se habeant uiuendi, plebi quidem sibi subiectæ, præclariori ueste induti debitum prædicationis persoluât, & in secreto propositum seruent sui officij. Monachi laneis indumentis sine intermissione utantur.

De differentia uestitus monachorum, supra in regula Benedicti annotatum est: Gallicæ monachos laxiori & prolixiori melote, Italos uerò breuiori & strictiori, Græcos propter operimentum capitis ante pectus & de dorso pendenti, transmarinos pellicio usos esse.

Et monialium uestis nigra fuit. Maria uxor Constantini, ornatum regium inuita cum nigro monastico uestitu commutauit. Zonaras tomo 3.

¶ Cœperunt hoc seculo monasteria ita sese inuicem coniungere, ut nō tantum in suis obseruationibus, sed etiam in ijs quæ ad corporalem pertinebant uitam, mutua suffragia sibi inuicem præstarent: ut patet ex epistola Bonifacij ad Opatū, & Bregouini ad Lullū.

Superstitiones monasticæ multæ recensentur.

tur. Adorabant enim imagines Sanctorum. Paulus Diaconus libro uigesimotertio rerum Romanarum.

Abstinebant à carnibus. nam Constantinus accusatur, quod coegerit eos carnes edere. Honorius.

Et à uino. Epistola monasterij Benedicti ad Carolum. Multi fratrum nostrorum neq; uolatilia comedunt, neq; uinum unquam, nisi quando de sancto calice bibunt. Sed tamen anno Domini 757, monachi Lindisfar-nenses cœperunt bibere uinum, cum prius aquam aut lac tantum bibissent. Balæus Centuria 2. cap. 15.

In monasteria etiā episcopi, ab officio suo recedentes, quasi pœnitentiam acturi, sese abdiderunt. Sic Paulus Constantinopoleos episcopus, ab Ecclesia se subduxit, & in monasterium Flori confugit, pro facto peccato, quod sacras imagines damnasset, pœnitentiā acturus. Zonaras tom. 3. Paulus Diaconus li. 23 rerum Romanarum. Et Veillicarius Viennensis episcopus, in monasterium martyrum Agaunensium secessit. Adon Viennensis ætate sexta.

Orabant pro animabus defunctorum: & nomina eorum etiam ad alia monasteria mittebant, ut itidem pro ijs fratres orarentur patet ex epistola Bonifacij ad Aldheriū abbatē.

Certas hymnorum, & cantionum, & festorum formas obseruabant. Vnde Theodorus abbas Cassinensis, in epistola ad Carolū inquit: Hymnos qui secundum instituta beati patris nostri, per singula officia uel festiuitates cantari debent, anneximus. Et duo monasteria ad latera ecclesiæ Petri Romæ, laudes Deo canere, Adrianus instituit. Martinus in Chronico.

Ritus miraculosi, seu monstrofi. Ioannicius in monasterio Eriste, monastico habitu indutus, se includit, in loco qui uocatur Crītama, & se ligat cathena sex ulnas longa. Metaphrastes in uita eius, tomo 5. Cœnobialachrymis pœnitentiæ rigabantur, & lacera-ta uerberibus terga cilicio tegebantur hoc tempore. Paulus Æmylius de gestis Francorum lib. 2. Hunebertus cuiq; loco & temporis, peculiare & proprias tribuit ceremonias, quasi in illis esset consummata iusticia. Balæus Cœtura 1. cap. 95. Nulli scemina in cœnobium Fuldense patebat aditus, nisi soli Liebig Anglicæ. Balæus Centuria 2. cap. 13. Lestinijs caprinis utebantur: ut patet ex epistola Bonifacij ad Huetbertum abbatem.

VARIJ CASVS CIRCA MONASTICEN.

In monasteria sese etiā reges & principes & nobiles cōtulerūt. Sic Leo nobilis in Cassinense cœnobium, se cū bonis suis cōtulit. Hostiensis lib. 1. cap. 11. Et Carolomānus frater Pipini,

413
pini, abdicato regno, Romæ in monte Seralphin cœnobium extruxit, ibique uixit: & postea ad Cassinum montem abiit. Iuo in Chronico. Tandem in Viennense relegatus. Blondus lib. 1. decad. 2. Ranulphus li. 5. cap. 26. Et Choret & Opha, reges Anglorum, Romam ueniunt, & in monachos tondentur, anno Domini 707. Sigebertus. Beda lib. 5. cap. 20. Rachis, monachus Romæ efficitur, ex hoste. Sigebertus. Multos nobiles & priuatos depositis armis accipere tonsuram, & monasteria libris adscribi uotis, apud Nordanymbros: Beda testatur lib. 5. cap. 24. Anglicæ historiæ. Ethelredus rex Merciorum monachus fit, abdicato regno. Polydorus lib. 4. Vuilhelmus libro primo, capite sexagesimo primo de Anglis. Idem Ediluualdus facit: ut constat ex eius epistola ad Bonifacium.

2
Ceolredus rex Merciorum, & Osfredus rex Berniciorum, monasteria effregerunt, & non nas stuprarunt: ideoque prior in furorem uersus, alter regnum & uitam miserè perdidit. Bonifacius in epistola ad Ethilbaldum.

3
Quidam etiam abiecto habitu monastico, ad Reipub. administratione reuersi sunt. Sic Rachis frater Aistulphi deferens monasterium, arma contra Desiderium capit, ad regnum occupandum. Liber Pontificalis, & Mu-
tius libro septimo.

4
Isaacius quidam, qui fœminæ inseruiebat monachæ, cum morbus eum inuaderet, monasticum induit habitum: & dolor ei euestigio mortem attulit. Metaphrastes in uita Ioannicij.

5
Apud Græcos & Latinos iudicatur, quasi blasphemiam Deo irrogasset, qui cum uelata & consecrata Deo nonna concubisset: & qui de hoc peccato ante ordinationem interrogatus, reus inuentus fuerit, ab omni gradu sacerdotij Dei prohibeatur. Bonifacius in epistola ad Ethelbaldum regem.

6
Ethelbaldus à Bonifacio & alijs episcopis Germanis obiurgatur, quod Sanctimoniales & Deo sacratas uirgines stuprarit. ibidem.

7
Vuarneharius abbas pro amore Petri lorica se induit, & dies noctesque in muris Romanis uigilauit, & pro eorum defensione & liberatione dimicauit. Stephanus papa in epistola ad Pipinum.

8
In gente Longobardorum semel Deo uouentes, & uestem fuscā monachicam habitum induentes, iterum retrorsum reuertun-

tur, quod dici nefas est, seculares uestes circumferentes, illicito copulari matrimonio perhibentur. Adrianus papa in epistola ad Carolum.

DE EREMITIS.

E Tiam Eremitarum passim fit mentio. Egidius in eremo, à Mediomatrico sex millibus distāte, in antro uixit lacte ceruæ, & radicibus. Antoninus titulo 13. cap. 6. 5.33. Vincentius li. 23. cap. 139. Liber uite Crodogangi, cap. 11. Et Gurius uitam anachoreticam suscepit. Metaphrastes in uita Ioannicij. Sebaldu apud Nurenbergam, in solitudine nemorum uitam exegit. Schedelius ætate 6, folio 182. Carolus Magnus in constitutionibus suis dicit, Anachoretas monachos esse, quod melius ipsis sit, si in congregatione permaneāt, quàm ut in solitudines recedant.

Eremitæ pecuniam accipere recusabant, & homines ad monasteria condenda horrebantur: ut patet ex historia Egidij apud Antoninū. Et certū tempus & ordinem in orationibus obseruabant: ut patet ex uita Ioannicij apud Metaphrasten. Et incedebant nudis pedibus, obfiti panis, & tori capillati, sub dio: & sine domo uiuebant. ibidem.

DE INCLUSIS.

Habdallam, omnes monachos, inclusos, & Cionitas tributarios fecit. Paulus Diaconus libro uigesimo secundo rerum Romanarum.

MORES CHRISTIANORUM.

Q Væ hætenus diximus, ad ritus prope modum Ecclesiasticos pertinent. Iam uerò de communibus Christianorum uirtutibus & uitijis quid dicemus? cum satis constet, in Ecclesia bonas & malas arbores esse, quarū natura est dispares ferre fructus. Itaque exempla tum uitiorum, tum uirtutū, primæ & secundæ tabulæ Decalogi passim leguntur.

Exempla uirtutum & confessionis. Gregorius secundus nonnullorum Thuringorum constantiam laudat, quod mori potius elegerint, quàm fidem semel acceptam uiolare. in epistola ad eosdem, tom. 2 Conciliorū.

Orationis & gratiarū actionis. Sic Franci Christiani apud Heresburg, contra Saxones defensi, Deum laudant, qui saluos faciat sperantes in se. Regino lib. 2. Carolus Magnus manè & uesper, & nocturnis horis impiger Ecclesiam frequentabat, & curabat ut omnia quæ in ea gerebantur, cum decoro fierent: Vrspergensis. Et Pipinus bellum contra Saracenos suscipiens, precabatur ut id feliciter sibi & religioni Christianæ eueniret, & parta uictoria Deo gratias cū suis agebat. Amilius lib. 2 de Francis. Synagoga credē

tium rogat Dominum, ne impios suos magistratus ac proceres ante punitionem extremi iudicii usque ad internecionem deleat. Beda lib. 4. in Samuelem, cap. 4.

Studium rerum sacrarum, & aliarum artium. Carolus Magnus inter cœnandū curabat sibi legi libros Augustini de ciuitate Dei, & historias. Saxonia Crantzij li. 2. cap. 8.

Et sanctificationis Sabbati. Inter leges Boiorum hanc recitat Auentinus lib. 3. Annaliū: Festo die solis ocio diuino intērus, prophanis negocijs abstinet. Et Carolus Magnus in Cōstitutionibus suis, anno 20 regni sui Aquisgrani factis, inquit: Statuimus quoque, secundū quod & in lege Dominus præcepit, ut opera seruilia diebus Dominicis nō agantur, sicut & bonæ memoriæ Genitor meus in suis Synodalibus edictis mandauit: id est, quod nec uiri ruralia opera exerceant, nec in uinea colenda, nec in campo arando, uel fœnum secando, uel sepem ponēdo: nec in syluis stirpare, uel arbores cædere, uel in petris laborare, nec domus construere, nec hortum laborent, nec ad placita conueniāt, nec uenationes exerceāt. Et tria carraria operalicet fieri in die Dominico: id est, ortalia carra, uel uistualia, uel si fortē necesse erit corpus cuiuslibet ducere ad sepulchrum. Item fœminæ opera textrilia non faciant, nec capillent, uestitus non consuunt, uel acupistile faciant, nec lanam carpere, nec linum battere, nec publicè uestimenta lauare, nec uerueces tondere, habeant licitum, ut omnimodis honor & requies diei Dominicæ seruetur. Sed ad missarum solennia, ad ecclesias undique cōueniant, & laudent Dominum in omnibus bonis quæ nobis in illa die fecit.

Reuerentiæ erga ministros Ecclesiæ. Sic Carolus consulit sacerdotes de bello: & de eorum uoluntate, ne episcopatus & monasteria deuastentur, pacem facit. Regino lib. 2. Metensis Ecclesiæ amorem erga Sigibaldum episcopum, & mœrorem & luctum ob eius mortem, & piam curam ne aliquem mercenarium fortiantur episcopum, celebrat prolixè auctor uitæ Crodegangi, cap. 5. Iustinianus Constantinum papam gloria Apostolico digna honorat. Sigebertus anno Domini 710. Pipinus Stephano papæ obuiam procedit, & de equo descendens frenum apprehendit, & pontificem in palatium suū ducit. Martinus in Chronico. Carolus Leonem Roma expulsum restituit, & motus illos cōpescit: anno Domini 800. Sigebertus. Gallia & Franciæ populum Bonifacio bene præcipienti sedulo obtemperasse, Zacharias papa testatur in epistola ad eodē: apud Auentinum lib. 3. Annaliū. Thasilonus dux Boiariæ, nihil egit sine consilio Vergilij Saliburgensis episcopi, & Aribonis Fruxinensis,

Auentinus lib. 3. Annaliū. Romani & Longobardi defensionem suscipiunt Gregorij secundū pontificis, contra uim ab Euticio imperatoris nomine intentatam. Liber pontificalis. Comitibus, iudicibus, reliquoque populo expedit, ut suis sint episcopis consentientes & obediētes propter Dei amorem, sui que gradus honorem: & semper ab eis utile querant auxiliū, illorumque salubria non spernant monita, sed intenta cordis aure audiat. Similiter uerō & episcopi prædictas personas humiliter suscipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant, & sic sese mutuis studeant subleuare consolationibus, cap. 33. Turonensis Synodi.

Honor parentum. Carolus Magnus matrem suā summa pietate coluit, liberos utriusque sexus literis erudiri curauit. Saxonia Crantzij lib. 2. cap. 7.

Parentes in liberorum educatione diligentes & solertes erant. nam Carolus Magnus sedulo curauit, ut liberi & nepotes sui masculi studio disciplinarum essent occupati, et fœminæ lanificio & alijs muliebribus officijs: ac utrosque pietate & sanctimonia insignibus uiris & fœminis erudiendos & instruendos in religione sacra tradidit. Mutius in Chronico Germaniæ lib. 8.

Gerebant & ipsi Christiani magistratum, & munera politica obibant, etiam apud infideles. Sic apud Agarenos trectigalium codices ob calculationis peritiā, quam Agareni ignorabant, curabant. Zonaras tomo 3. & Paulus Diaconus lib. 22 rerum Romanarum.

Diligentia magistratus in administratione Reipub. Aripertus Longobardorum rex, uir pius, misericors & iustus, alia ueste indutus, solebat per regnum suum uagari, & de singulis reb. inquirere & obseruare, quo pacto ius suis subditis singuli præfeti administrarent. Alfredus exul literis operam nauauit, indeque doctissimus euasit. Fratre mortuo regnum adeptus, id uastatum ab hostibus, bonis artibus & singulari studio pacis instaurauit: & per annos 19, sine armorum usu, sola prudentia pacatum tranquillūque præstitit, Polydorus lib. 4. Anglicæ historie.

Magistratui subiecti erant, eosque honorabant. Sic Luitprando munuscula, xenia, & benedictiones Ecclesiarum offerebant Penapolitani. Paulus Diaconus lib. 6. cap. 15. de gestis Longobardorum. Vexilla, & imagines Imperatorum in ciuitates & prouincias missas, cereis & suffimentis odoratis excipere solitos esse subditos, Theodosius narrat in actione 1. Nicenæ 2.

Iusticia in puniendis sceleratis. Carolus & Carolomannus, & Pipinus, prius animaduertentes in facinorosos sacerdotes, quam arma contra Saracenos sumpserunt. Hedio libro

libro sexto, cap. nono Ecclesiasticæ historiæ. Sese contra latrones & Christianæ fidei hostes egregiè tutabantur. Sic Bulgares, 32000 Saracenorum sternunt. Blondus decadis primæ libro decimo.

Et de bellis & uictorijs Germani solebant rhythmos componere, eosq; cantare. nam Carolus Magnus huiusmodi aliquot colligi, & literis mādari curauit. Chronicon Holstariæ libro primo.

Misericordia & mansuetudo. Carolus Magnus in condonandis iniurijs sibi illatis, placidus & promptus fuit: teste Iohanne Arelateni, in præfatione Synodi tomo 2. Conciliorum. Cenulphus regem Egbritum, misericordia motus dimittit. Vuilhelmus libro primo, capite septuagesimo septimo de Anglis.

Concordiæ studium. Erant qui conabantur inter Carolum Magnum & fratrem eius intestina odia excitare: sed illi ea erant prædicti modestia, ut ab armis inuicem sibi temperarent, & instigatoribus illis reluctarentur. Crantzius in Saxonia lib. 2. cap. 3.

Omnes homines, & maximè Christiani, studeant inter se pacem, unanimitatē, & concordiam habere: odium uerò & discordiam longè à se propellere: neq; pro terreno & caduco quæstu quis inuidiæ stimulis agitatus, felicitati fratris inuideat: sed potius bona, quæ sibi optat, eadem & proximis æqualiter cupiat. Caput trigessimum secundum Turonensis Synodi.

Amicitia. Amicum & Amelium ita mutuo amore coniunctos fuisse, narrat Vincentius libro uigesimo tertio, capite centesimo sexagesimo quarto, & centesimo sexagesimo sexto: ut Amicus pro Amelio cum hoste eius Harderico congressus sit, eumq; interfecit: & apud uxorem eius dormiens, fidem seruauit: & pro eo leproso curando, liberos suos interfecit. Antoninus putat fabulam esse, cum ab alijs historicis nō sit assignata: & paritidum & monomachiā cōtra Dei leges & Canones esse asserit, titulo decimo quarto, capite tertio, §. 3.

In egenos & pauperes erant liberales & benefici. Carolus Magnus non solum in regno suo pauperibus prospexit: sed etiam in Ægyptum, in Syriam, in Africam eleemosynas misit, anno Domini 790. Sigebertus. Crantzius in Saxonia libro 2. cap. 8. Et regibus transmarinis pauperes commendauit. Mutius lib. 8. In mensa Caroli nobiles & monachi & Canonici splendidè solebant epulari: humi uerò decumbentes duodecim pauperes uestitu sordido, tenui uictu pascebantur. Aigolandus Afrorum dux, sciscitatus eius rei causam, cum intellexisset, duodecim illos Apostolorum referre typum, qui fuis-

sent nūcij magni Dei, respondit: Abi sis cum tua pietate: ita ne Deum honoras, cum alijs lautissimè refectis, nuncios Dei contemptui & ludibrio habeas? Hac exprobratione effecit, ut Carolus illos bis senos pauperes honestius uestiret, & lautius tractaret. Sabellicus, ex Turpino Remensi, Enneadis octauæ libro octauo. Carolus à quodam admonitus, ne cuilibet petenti, præsertim indignis, beneficeret, respondit: Qua charitate nos tulit hætenus pater cœlestis, ad cuius legē nos collati, sumus ipsa impuritas & iniusticia, latrones & fures? Mutius libro octauo. Cum diebus festis post orationem, lectionem, psalmodum studia completa, carnis curam reficiendo agere disponimus, pauperibus quoque & peregrinis partem dare meminerimus. Beda in Ezram libro tertio, capite uigesimo sexto.

Publicè uerò mendicantes non ferebant. Vnde Carolus Magnus in Constitutionibus imperat, ut pauperes in plateis aut quadriuijs iacentes Ecclesiæ alant. Ac in alio loco inquit: De medicis, qui per patrias discunt, uolumus, ut unusquisq; fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio, aut de propria familia enutriet, & non permittat alii cubi ire mendicando: & ubi tales inuenti fuerint, nisi manibus laborent, nullus ei quicquam tribuere præsumat.

Liberalitas erga cognatos & domesticos. Caput trigessimū sextū Turonensis Synodi: Unusquisq; omni tempore suam familiam, & inopes ad se pertinentes, alat.

Liberalitas in studiosos & professores artium. Nam refert Mutius libro octauo, & constat ex uita Caroli Magni, quod uiris doctis, & liberalium artium magistris, honesta stipendia dederit, eosq; in honore habuerit.

Pudicitia. Buda urbe expugnata à Carolo Magno, matronarum seruata est pudicitia, nulla uis cuiquam illata. Bonfinius decadis primæ libro nono, de Vngaris. Amelius cohabitauit coniugi Amici, nec tamen contra pudorem quidquam fecit: si uera sunt, quæ de eo nugatur Vincentius libro uigesimo tertio, capite centesimo sexagesimo quarto. Antoninus titulo decimo quarto, capite tertio, §. tertio.

Sobrietas. Carolus ieiunijs, etiam cum periculo ualitudinis, corpus suum exercuit. Mutius lib. 8. In cibo & potu adeò fuit temperans, ut rarò in coena plus quàm ter biberet. Crantzius in Saxonia libro secundo, capite octauo. Ebrietatem, crapulam, fideles sectari non debent. Synodus Turonensis capite quadragesimo octauo.

Coniugium magnificiebant. Cum Carolus Magnus uidisset Eginardum epistolarium magistrum, noctu à filia sua ex humeris

pendentē, per niuem baiulari, ne manē quis alia quā mulieris uestigia in cubicula gynecae deprehendere posset: in principum corona dissimulato nomine, proposuit facinus, & collegit sententias de pœnis. Ac cum audisset omnes supplicio illos adiudicare, Eginardum & filiam suam adduci iussit, & dixit Eginardo: Do tibi portatricem tuam in legitimam coniugem, cuius te amore uideo esse captum. Iacobus Curio libro secundo rerum Chronologicarum.

Iusticia in contractibus. Synodus Turonica cap. 45. mandat, ut mēsuræ & iusta pondera ubiq; habeantur.

EXEMPLA VITIORVM.

Vt sunt, Defectiones à fide. Saxones aliquoties religionem & fidem Christi abiecerunt. Regino lib. 2. Saxones secundum consuetudinem, promissionē suam de Christianitate & fidelitate regis tenenda irritam fecerunt, anno Domini 795. idem, & Sigebertus.

Cōsuetudines ethnicæ & idololatricę. Affirmāt Banari, se uidisse annis singulis in Romana urbe, & iuxta ecclesiam S. Petri, in die uel nocte, quando calendæ Ianuarij intrant, paganorum cōsuetudine choros ducere per plateas, & acclamationes ritu gentilium, & cantationes sacrilegas celebrare, & mensas illa die uel nocte dapibus onerare: & nullū de domo sua ignem, uel ferramentū, uel aliquid commodi uicino suo prestare uelle. Dicunt quoq; se uidisse ibi mulieres pagano ritu phylacteria & ligaturas, et in brachijs & in cruribus ligatas habere, & publicē ad uendēdum uenales ad comparandum alijs offerre. Bonifacius in epistola ad Zachariam, tom. 2. Conciliorum. Et Synodus Turonica cap. 42. Admoneant sacerdotes fideles populos, ut nouerint, magicas artes incantationesq; quibuslibet infirmitatib. hominū nihil posse remedij conferre, non animalibus languentibus, claudicantibus uel, uel etiā moribundis quicquam mederi, non ligaturas ossium uel herbarum cuiquam mortaliū adhibitas prodesse: sed hæc esse laqueos & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Cocloarios (geuckler) maleficos, incantatores & incantatrices fieri uetat Carolus in constitutionibus Aquisgrani, ex Synodo Laodicensi.

Superstitiones in colendis & adorandis sanctis mortuis, & reliquijs eorum, ut suo loco dictū est. Corruentes & dolentes solebāt dicere: Dei genetrix iuua me. Paulus Diac. lib. 22. rerum Romanarum. Et ciues Constanti nopolitani imaginē Mariæ circūferunt in obfidione, in tutelam cōtra Saracenos. Vincentius lib. 23. cap. 147. Mulier grauida in naufragio Mariam Magdalēnā inuocat, eiq; nouet fœrum, si seruetur, quōd debeat fieri mo-

nachus Viliacensis. Vincentius lib. eod. cap. 153. Carolus Magnus subactis Pannonijs, Martinū inuocat, ac petit, ne natale solum patiatursemper bellorū esse aream, & barbararum gentiū ludibriū. Bonfinius Decad. 1. lib. 9. Consuetudinem colendi imagines, omnium regionū nobilissimas urbes obseruare, Germanus dicit in epistola ad Thomam episcopum, tom. 2. Concil. Edeſſę imaginem adorari, Leo testatur in quinta actione Nicenæ 2.

In cibis. nā Gregorius 3. præcipit, ne quid in cibis immundū iudicetur, nisi simulachris falsorum deorū immolatum: & ne auguria, somnia, incantationes, & dies obseruentur: in epistola ad Vinilum: Auentinus lib. 3. Eadem Carolomannus prohibet in edicto suo. unde apparet, eiusmodi uitia in Gallijs & apud Francos frequentia fuisse.

Abusus nominis diuini. Turonensis Synodus cap. 43. Omnes homines admonemus, ne per singula uerba, quasi ad confirmationē suæ assertionis, nomē Dñi in uanū assumant.

Periurium. Carolus Magnus in constitutionibus: Omnes admoneodi sunt, ut cauēatperiuriū, non solum in S. Euangelio, uel in altari, seu in sanctorum reliquijs sed & in comuni loquela. Sūt alij qui per charitatem & ueritatem iurant, & cauēt sibi à iuramento nominis Dei: & nesciūt quia idem est Deus, quod est charitas & ueritas.

Contemptus & afflictio ministrorū uerbi. Paschalis, & socij eius, Leonē, qui disuadebat populo ne seditioſe contra Irenem imperatricem agerent, miserē affligūt. Antoninus tit. 14. cap. 1. §. 8. Et Ptolemæus Lucensis in rudimento. Vrspergensis in Chronico.

Sabbati prophatio. Synodus Cabillonensis cap. 50. Diei Dominici obseruatio & ueneratio plurimū negligitur. Vnde oportet, ut autentica constitutione illius diei obseruatio, iuxta imperiū Domini Imperatoris statuatur. Beda lib. 2. cap. 8. in Samuele: Descendunt & hodie nonnulli, relicta altitudine uerbi Dei, ad quod audiendum ascendere debuerāt, auscultāq; fabulis secularibus, ac doctrinis dæmoniorum, & legendo dialecticos, rhetores, poetasq; gentilium, ad exercendum ingenium terrestre: quasi ad fabros Philistij, pro exacuendis syluestris sine rituali scientia priuati conueniunt. Idem lib. 1. cap. 2. in Ioannē: Quid ergo, fratres mei, quid putamus faceret Dominus, si rixis dissidentes, si fabulis uacātes, si risu dissolutos, uel alio quolibet scelere reperiret irretitos: qui hostias, quę sibi immolarentur, ementes in templo uidic, & eliminare festinauit? Hęc propter illos diximus, qui Ecclesiam ingreſſi, non solum intentionem orandi negligūt, uerū etiam ea pro quibus orare debuerant, augent;

augent: in super & arguentes se, pro huiusmodi stulticia, conuicijs odijsq; uel etiam detractionibus insequuntur: addentes uidelicet peccata peccatis, & quasi finem sibi longissimum incaute eorum augmentatione tentantes, nec timentes ex eo districti iudicis examinatione damnari. Nam bis quidem in sancto Euangelio legimus, quod ueniens in templum Dominus, huiusmodi negotiatores eiecerit: nunc uidelicet, id est tertio ante passionem suam anno, sicut ex huius Euangelistae sequentibus scriptis agnoscimus: & ipso, quo passus est, anno, cum ante dies quinque Paschae, sedens in asino Hierosolymam uenisset. Sed hoc idem eum in templo sanctae Ecclesiae, & examine quotidiana uisitationis agere, omnis qui recte sapit intelligit. Vnde multum tremenda sunt haec, dilectissimi, & digno expauescenda timore: sedulaque praecauendum industria, ne ueniens improuisus, peruersum quid in nobis, unde meritis flagellari ac de Ecclesia eici debeamus, inueniat: & maxime in illa, quae specialiter domus orationis uocatur, obseruandum, ne quid ineptum geramus.

Magistratum iniusticia. Admonendi sunt domini subditorum, ut circa suos pie & misericorditer agant, nec eos qualibet iniusta occasione condemnent, non ui opprimant, non illorum substantias iniuste tollant: nec ipsa debita, quae a subditis reddenda sunt, impie ac crudeliter exigantur. Synodus Turonensis capite 49.

Crudelitas. Constantinum imperatorem in delicijs habuisse, leui de causa excicare suos ministros: quare & ipse poestica a matre oculis priuatus est. Paulus Diaconus, & Blondus decadis secundae libro primo.

Contemptus magistratus. Populus Francorum Hyldericum, ignauum regem, roccificare cepit, nec a contumelijs temperatum est. Ille umbraticum, ille pupparum, alius puerorum regem eum appellabant. Auentinus libro tertio Annalium. Et consilio Papae ab officio remouent, & in monasterium abdunt. Ranulphus libro quinto, cap. uigesimo quinto.

Seditiones. Sic Saxones toties contra Carolum rebellant, iuramentum & datam fidem uiolantes. Regino libro secundo. Thrasymundus Pharoaldum patrem suum opprimit, & regnum occupat. Paulus Diaconus libro sexto, capite decimo tertio de gentibus Longobardorum. Idem Hilderico rebellat: capite decimo quinto & decimo sexto. Nordlindi, iudices suos interficiunt. Regino libro secundo. Itali & Romani conuulsant de copijs colligendis, & Constantinopoli occupanda, & Leone ab imperio de-

ijciendo. Antoninus titulo decimo quarto, capite primo. Australij, autore Harderico, coniurant aduersus Carolum, anno septingentesimo octuagesimo octauo. Sigebertus. Populus Romanus numismata Philippici imperatoris accipere recusat: & pontifex uentit, ne quis imaginem aut nomen eius uel in chartis, aut figuris solidis acciperet. Martinus in Chronico. Hunoldus contra Carolum seditionem meditatus est. Annales Francorum. Et Romani a Pontificibus excitati, a Leonis Isauri imperatoris fide deficiunt. Blondus libro decimo decadis primae. Paulus Diaconus. Et Constantinopoli plebs in magna ecclesia congressa, Constantinum damnat, & Artabaldum laudat, patriarcha id approbante. Zonaras tom. tertio. Paulus Diaconus libro uigesimo secundo rerum Romanarum. Ethelbaldum tranquillè regnantem, post annos quadraginta subditi perfide interficiunt. Polydorus libro quarto. Anastasij duces ad Alexandriam oppugnandam nouo imperatore creato, omnem uim in Anastasium uertunt. Paulus Diaconus, Sabellicus Enneadis octauae libro septimo.

Proditiones. Caius Auarorum rex corruptus pecunia a Leone, Iustinianum hospitem suum prodere instituebat, anno Domini septingentesimo tertio. Sigebertus. Ganelo legatus Caroli, pecunia corruptus, Marfillo Saraceno Francorum aciem prodidit: in qua Rolandus & alij illustres uiri perierunt. Quare comprehensus, Aquisgranum ducitur: & manib. & pedibus equis quatuor alligatus, distrahitur. Ganguinus libro quarto de Francis: Sabellicus Enneadis octauae libro octauo.

Aegyptia. Irene Constantinum filium suum capit, & imperio & oculis eum & filios eius crudeliter priuat, anno septingentesimo octuagesimo nono. Sigebertus. Blondus decadis secundae libro primo. Plestrudis nouerca Carolo insidiatur: sed ille cum effugisset, non est ultus iniuriam, sed eam ut genitricem ueneratus est. Blondus decadis libro 10. Luitprandus consanguineum suum de insidijs accusatum interfecit. Cratzius in Dania: & Blondus. Meretrices, moniales & seculares, male conceptas soboles in peccatis gignentes, occidere magna ex parte: & tumulos corporibus, & inferos animabus satiare, Bonifacius queritur in epistola ad Ethilbaldum Angliæ regem. Aurelius Hispaniæ rex, fratrem suum Phroillam dolo necat, & solus regnum occupat. Chronicon Phrygionis, & Ritus libro secundo de Hispania.

Gotfridus rex Daniae interficitur a suo filio, propter repudium matri missum, & nuptias alterius coniugis. Mutius libro octauo.

Amelius ab angelo, seu potius diabolo

iussus, interficit filios suos, & sanguine eorū conspergit Amicum leprosum. Vincentius libro uigesimo tertio, capite centesimo sexagesimo sexto. Antoninus tit. 14. cap. 3. §. 3. fabulam esse putat.

Perfidia. Nauferus Aquitaniæ dux cū Pipino in gratiā redijt, fidēq; dedit obsidione cinctus. Sed postea cum Pipinus copias in remotiora loca abduxisset, ille à fide data recedēs, regnum Franciæ inuasit, & igni ferroq; 10 & prædis omnia depopulatus est. Blondus decadis 2. libro primo, & Sabellicus Ennead. 8. libro octauo. Thessalonius à fide Caroli Magni recedit, & iuramentum uiolat, ut sibi id extortum esse dicens, & se cum Hunis & Auaribus coniungit. Auentinus libro tertio Annalium. Eudo dux Aquitaniæ fidem Marcello datam uiolat. Auentinus libro eodem.

Dissidia. Lytopyrge uxor Thessalonij, exasperat mariti animum aduersus Carolū, per assentatores aulicos. Auentinus lib. tertio Annalium.

Inuidia mulierum. Mortuo Carolomanno, fratre Caroli, Bertha uxor eius præ nimia inuidia, qua flagrabat aduersus Hildgardam Caroli coniugem, Andoarij consilio unā cum liberis ad Desideriū in Italiā profugit, sperās fore ut Longobardorū uiribus ab Adriano pontifice filij sui reges Galliæ constituantur: eoq; modo bellum inter Francos 30 & Longobardos concitat. Bonfinius decadis 1. lib. 9. & Blondus decadis 2. lib. 1. Crantzius libro 3. capite 42.

Impia fuga crucis. Gregorius tertius hortatur Bonifacium, ut doceat Germanos, ne ad eodē pauidē pestem fugiāt, quasi è manu Dei quis effugere queat, apud Nauclerum generatione 25.

Desertio coniugij propter superstitionē. Thesia uxor Rachis regis Longobardorum, monialem uitam suscipit. Leo Hostiensis.

Polygamia. Pipinus pater Caroli Martelli, Blitruide priori coniuge abiecta, duxit Halpheidam uxorem. Marianus Scotus. Auentinus libro 3. Annalium. Gentem Anglorum spretis legalibus connubijs, adulterando & luxuriando instar Sodomiticę gentis fœdā duxisse uitā, Bonifacius in epistola ad regē Anglorū testatur: apud Antoninū tit. 14. cap. 1. §. 7. Henricus Erphordiensis cap. 67. Hedio lib. 6. cap. 9. Ecclesiasticę historiæ, Bonifacium hæc ad Ethelbaldum regem scripsisse referunt: Audiuius quod legitimum matrimonium spernis, & in adulterio, & cum sanctimonialibus uoluptuariis: præterea quod optimates penē omnes gentis Merciorum, tuo exemplo legitimas uxores deferant, & adulteras & sanctimoniales constuprent. Simile extat de Anglis præconiū 60

in distinct. 56. cap. Si gens Anglorum. Et in epistola Bonifacij ad Egbertum archiepiscopum. Et in epistola ad Herefrithum presbyterum inquit: Opprobriū gentis nostrę patimur siue à Christianis, siue à paganis, dicentibus quod gens Anglorum spreto more ceterarum gentium, & despecto Apostolico præcepto, imò Dei constitutione, legitimas uxores dedignetur habere: & hincientium uxorū consuetudine, uel rudentum asinorum more luxuriando & adulterando, omnia turpiter fœdet & confundat. Carolus Magnus Desiderij regis Longobardorum filiam uxorem duxit, & post annum repudiavit. Causam iustam fuisse scribunt, sed nullā audio. Item tres concubinas habuit. Mutius in Chronico Germaniæ, libro octauo. Acmylius libro secundo de gestis Francorum. Constantinus uxorem suam Mariam in monasterium recondidit, & cubiculariam eius Theodorā duxit. Platina in Adriano, & Paulus Diaconus. Constantinus Copronymus tres uxores habuit. Zonaras tomo 3. & Paulus Diaconus lib. 22. Apparet etiam ex epistola Gregorij ad Bonifacium, Saxones duas simul habere solitos uxores.

Incestus. Quidam uiduam consobrinæ suæ duxit, iactitans de Pontificis Romani dispensatione. Bonifacius in epistola ad Zachariam, apud Nauclerum generatione 25. Grimoldus dux Bauariæ, fratris sui defuncti uxorem duxit. Auentinus libro tertio Annalium.

Libidines. Bonifacius in epistola ad Ethelbaldum inquit: Vna male estimationis fama de uita pietatis uestre ad auditum nostrum peruenit, qua audita contristati sumus, & illam optamus non fuisse ueram. Multis enim narrantibus compertū est nobis, quod nunquam legitimam in matrimonium uxorem duxisset. Et adhuc quod peius est, qui nobis narrant, adiungunt, quod hoc scelus ignominie maxime cum sanctis monialibus & sanctis Deo uirginibus, per monasteria commissum sit. Et postea: Hispaniæ prouinciæ & Burgundionum populi sic à Deo recedentes fornicatæ sunt, donec iudex omnipotens talium criminum ultrices pœnas, per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos uenire & sœuire permisit. Rodericus Gothorum rex, Iuliani legati sui filiā stuprat. Quod Iulianus ad eodē immoderate fert, ut Mauros contra eum concitet: cum quibus ille congressus, in acie cadit. Ritus libro secundo de regibus Hispaniæ. Et Iohannes Gothiciæ historiæ lib. decimo sexto, cap. uigesimo septimo. Vitiza nullū genus libidinis intencatū reliquit: & tamen clericis quàm laicis licentiam dedit tot mulieres, quot uellet, ducēdi. Hoc factum est, ut omnis castitas et honestas proscripta.

423
scripta, & Gotthorum fortitudo eneruata, & regnum perditum sit. Iohānes Gotthicæ historiæ libro decimosexto, capite uigesimo quinto.

Immundities in uictu. nam Germanos, caballos tum agrestes tum domesticos comedere, Gregorius tertius ad Bonifacium reprehendit: & abrogare iubet. Naclerus generatione uigesimaquinta. Et Funcius libro octauo Chronologiæ.

Ebrietas. Ebrietatem & crapulam, pro re nullius momenti haberi à plerisq; queritur Synodus Turonensis cap. 4. Nunc qui dem innumeros aded comestationi & ebrietati, emptioni & uenditioni, cæterisq; muni direbus inhære uidemus, ut palam districte iudicis iram eos prouocare non lateat. Beda in Lucam lib. 5. cap. 17.

Sacrilegia. Franci res sacras ecclesiarum, ad usus suos redegerunt. Adon ætate 6. Idē 20 laici Lugdunenses & Viennenses fecerunt, aded ut non posset isthic ali episcopus. Nomus & decimas de rebus Ecclesiasticis subtrahi, unde clericis stipendia solui, & luminaria emi solebāt, queritur Synodus Turonensis, capite quadagesimosexto.

Mendacia. Constantinus Irenes filius, cum quæreret causam ad repudiandam uxorem, & aliam ducendam: fingit sibi ab uxore paratum esse uenenum, quod ipse tamen su 30 bornauerat. Ignatius, in uita Tarasij.

Affectata ignorantia. Ille seruus qui cognouit uoluntatem Domini sui, & non præparauit, & non fecit secundum uoluntatem eius, uapulabit multis. Multi hanc sententiam malè intelligentes, nolunt scire quid faciant: & quasi minus se uapulatuos existimant, si nesciant quid operari debuerāt. Sed aliud est nescisse, aliud est scire noluisse. Beda in Lucam lib. 4. cap. 12.

Fraudes. Desiderius rex Longobardorum, simulans orandi pietatem, Romam ingressus, multos capit & execat: anno Domini 769. Sigebertus. Offa rex Merciorum, Ethelbertum generum suum instinctu uxoris interfici per insidias curat, eiusq; regnum occupat. Polydorus libro quarto Anglicæ historiæ. Frater Carolo, quas promiserat copias contra Hunoldum Aquitaniæ ducem, non præstat. Auentinus libro quarto An 50 naliū. Quidam Tyberius in Tuscia se uendit Imperatorem, & multos adigit ad iuramentum præstandum de obediētia: sed Gregorius secundus missis copijs eum occidit, & caput præcisum Cōstantinopolim mittit. Liber pontificalis.

Violatio iuramenti. Populus Constantinopolitanus scriptum iuramentum depōnit, quod solum Constantinum uelit imperatorem agnoscere. Sed postea iurat Irene, 60

quod non uelint eum habere Imperatorem: & paulo post iterum Irene repudiata, Constantino iurant, atque ita per reciprocam iurationem periuriū committunt. Paulus Diaconus libro uigesimo tertio rerum Romanarum. Thalsilo Pipino & filijs eius iusiurandum datum fallit. Regino libro secundo. Et Saxones, postpositis sacramentis in Franciā irruunt. Regino lib. 2.

10 Excusatio à malis exemplis. Alemanos, Bauaros, & Francos, suorum scelerum prætere Romanorum exempla, Bonifacius in epistola ad Zachariam indicat, apud Naclerum generatione uigesimaquinta. folio sexcentesimo secundo.

RITVS IN AVGVRA-
di Imperatores.

ANNO uigesimo octauo imperij sui, Constantinus imperator coronauit Eudoxiam suam, cum esset trigamus, & hæc esset tertia coniunx, in tribunali decem & nouem accubituū, Calendis Aprilis: filios suos ex ipsa creatos, Christophorum scilicet & Nicēphorum, postera die, qua sanctum celebratum est pascha, Cæsares ordinauit, patriarcha orationem faciente, & Imperatoribus chlamydes & Cæsaricias imponentibus galeas. Pari modo & Nicetæ, nouissimo fratri eorum, nobilissimo facto, superposuit ei 30 chlamydem, & auream coronam: & ita processerunt iactantibus Imperatoribus hypatiam, & trimisia, & hemisia, & numismata noua, usque ad magnam ecclesiam. Paulus Diaconus libro uigesimo secundo rerum Romanarum. Thematum Principes commoti omnes, ingressi sunt cum multitudine populi copiosa, petentes Constantinum filium Imperatorem. At ille, ut moris est principibus, renunciauit eis: Filius est, inquit, meus 40 unicus mihi: & idcirco uereor hoc facere, ne fortè contingat mihi quod humanum est: & cum adhuc sit paruulus, morti eum tradatis, & alium promoueatis. At illi cum iuramentis se profitebantur illi satisfacturos, neminem regnaturum præter filium eius, etiam si mori eum Deus uoluisset. Hoc autem à Dominica die, qua Palmarum solennitas agitur, usque ad quintam feriam hebdomadæ maioris, populo in hippodromo coacervato petente, sancta parasceue iussit iurare illos. Et iurauit omnis populus in honorandis & uiuificis lignis, tam scilicet ex Thematibus & Senatu, quàm etiam exterioribus ordinibus, & ciuibus omnibus, & ergasteriis, Imperatorē non admittendi, excepto Leone seu Constantino, ac semine ipsorum: & fecerunt scripta, quemadmodum iurauerūt, propriæ manus. Et in crastino Sabbato sancto exiuit Imperator in tribunalibus decem 50 & nouem accubituū, & prouexit nobilissimum

mum Eudoxium fratrem suum. nam Anthi-
mum uiuens pater eius prouexerat. Et pro-
cessit Imperator cum reliquis Cæsaribus, &
tribus nobilissimis, ac nouo Constantino,
ad magnam Ecclesiam: & mutato indumen-
to, sicut Imperatoribus moris est, ambonem
ascendit cum filio suo simul, & patriarcha: et
ingressus omnis populus, posuerunt scripta
sua in mensa sancta. Tunc Imperator allocu-
tus est populum sic: En fratres, petitiones ue-
stras adimpleo, & dono uobis filium meum
Imperatorem: ecce ab Ecclesia de manu Chri-
sti suscipite. At illi clamauerunt uoce magna,
dicentes: Fidei uossor noster esto fili Dei, quo-
modo de manu Christi suscipimus Dominum
Constantinum Imperatorem, ad custodien-
dum eum, & commoriendum pro eo. Et
in crastinum, quando uidelicet magnus &
Dominicus dies paschæ celebratus est, octa-
ua calendas Maij, decima quarta indictione,
auroræ crepusculo, exiente Imperatore unâ
cum patriarcha in hippodromum, delato al-
tario, omni populo contemplante, patriar-
cha fecit orationem, & coronauit Imperato-
rem filium suum: & ita processit ad magnam
Ecclesiam uterq; Imperator, cū duobus Cæ-
saribus, & tribus nobilissimis. Processit au-
tem & Imperatrix Eirene, cum præcessissent
Imperatores, sceptris obsequentib. per scho-
las antelatis: & ascendentib. per æneę por-
tas ascensum in Catechumeni ecclesiam, non e-
xiens in plateam Emboli. Paulus Diaconus
libro uigesimotertio rerum Romanarū. Zo-
naras tomo tertio. Solennibus precibus à pa-
triarcha peractis, in ipsa paschatis Domini-
ca, Leo Copronymus Constantinum filium
suum Imperatorem coronauit.

ET IMPERATRICES.

Octaua Calēdas Ianuarij, Maria uxor Leo-
nis coronata est in tridinio Augusta: & pro-
cessit sola cum solenni obsequio, sine uiro,
ad magnā ecclesiam: & oratione ante ingres-
sum altaris effusa, transijt ad baptisteriū ma-
gnum, uiro eius iam cum paucis familiari-
bus ingressio. Paulus Diaconus libro uiges-
moprimo rerum Romanarum.

ET REGES.

Pipinus rex Francorum, secundum Ro-
mani pontificis sanctionem Rex appellatus
est: & ad huius dignitatem honoris, unctus
sacra unctione, manu Bonifacij archiepisco-
pi & martyris. & more Francorum eleuatus
in solium regni Sueffonum ciuitate. Anno-
nius libro quarto, capite sexagesimoprimo
de gestis Francorum. Longobardi Hilde-
brandum in basilica Marię creant regem, ei-
que de more contum in manus tradunt, in
cuius summitatem sese cuculus aduolās col-
locat, principatum eius inutilem fore por-
tendens. Paulus Diaconus libro sexto, capi-

te decimosexto de gestis Longobardorum.

RITVS ADORANDI AN-
tichristum Romanum Ponti-
ficem.

REges & principes sese humiliare corā
Romanis Antichristis cœperunt, eosq;
ut deos adorare, & pedes eorum exo-
sculari. nam Iustinianum Imperatorem pe-
des Constantini papæ. Romani Nicomedie
populo aspestante osculatum esse, ac utro-
que in mutuos complexus corruisse, Liber
pontificalis in uita eius refert.

RITVS CIRCA IVSIV-
randum.

IVramenta in Ecclesiasticis rebus ad alta-
re præstari plerunq; solebant, aut ad reli-
quias sanctorum. Rauennæ fidelissimi
atq; seniores, testes annorū plus minus cen-
tū, testificati sunt super altari in ecclesia san-
ctæ Dei genitricis Marię, in loco quidem ue-
rè bono, coram sancto Euangelio Christi, in
præsentia missorum Caroli regis, Romanā
Ecclesiam nondum accepisse patrimonium
Petri in integro apud Rauennates. Adria-
nus in epistola ad Carolum, Thafsilo su-
per corpus Dionysij, Germani, Martini &
Rustici Pipino iurat. Regino libro secundo.
Proceres Romani & Franci fidem sibi inui-
cem, tacta Apostolorum ara, confirmabant.
Æmylius lib. 2 de Francis. Auentinus li. 3. An-
nalia. Et Bonifacius manum suam Petri
corpori imponēs, iurat papæ. Auentinus lib.
3. Et Carolus Magnus in constitutionibus
sanxit, ut ieiuni iurent cum omni honestate
& timore Dei: & paruulos uetat ad iusiuran-
dum admitti, & semel peierantes à testimo-
nio dicendo excludit. Formam sacramen-
ti fidelitatis, Carolus ibidem ijs uerbis præ-
scribit: Promitto ego ille, partibus Domini
mei Caroli regis & filiorum eius, quia fidelis
sum, & ero diebus uitæ meæ, sine fraude &
malo ingenio. Idem in Constitutionibus
Ripuarensum inquit: Omne sacramentum
in Ecclesia, aut supra reliquias iuretur: &
quod in Ecclesia iurandum est, uel cum 6. ele-
ctis, uel 12. esse debent, quales potuerit inue-
nire. Sic illum Deus adiuuet, & sancti, quo-
rum istę reliquię sunt, ut ueritatem dicat.

CAPVT VII

DE POLITIA ET GVBER-
natione Ecclesię.

Vi hoc seculo ad Ecclesiarum gu-
bernacula sederunt, non omnes
doctrina, pietate, zelo, constan-
tia, fide & industria pares fuerūt:
ut constat ex uitis eorū, quas suo loco descri-
bimus. Nam etsi in quibusdam monasterijs,
unde

unde solebant plerūq; Ecclesiarum ministri peti, homines eruditi erant: tamen ceremoniarum coaceruatione, & philosophiæ studio, & alijs rebus nimis onerati, in uera & pura doctrina parum profecerunt: & corruptelis ueræ doctrinæ, atque fermento humanarum traditionum dementati, ac splendore & pompa illa externa fascinati, propemodum tantum præcones & architectos rituum nouorum, ubi ad munus Ecclesiasticum accesserunt, egerunt, uera cura animarum neglecta: de qua nihil præter inania somnia in monasterijs conceperunt, ab ipsa praxi & usu exercitioq; longè remoti.

Illum uerò Antichristi characterem plerique omnes, præcipuè uerò in Ecclesijs ad Occidentem, præ se tulerunt, ut à nuptijs, tanquam à uitæ genere planè sacerdotibus interdicto, abstinerent: & cœlibatum quidem ore profitentes, nihilominus re ipsa impudè uiuerent. Zacharias in epistola ad Bonifacium tomo secundo Conciliorum: Dicente Domino, sacerdotes mei semel nubant, & Apostolus: Vnius uxoris uirum, & cetera. & hoc ante susceptum sacerdotium licitum est. Nam à die suscepti sacerdotij, etiam ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt, &c. Quomodo ad orandum pro peccatis populi accedere præsumunt, dum sacri canones neque purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis copulari nuptijs præcipiunt? Et Synodus Francica sub Carolomā no mandat, ne quis presbyter aut diaconus in domo sua mulierem sinat habitare. tomo secundo Conciliorum.

Aliquot tamen in locis, maritos Ecclesia habuit episcopos & ministros. nam Zacharias inuisit Bonifacium in Francia episcopos adulteros, aut uxores habentes, ab officio remouere. Et Bonifacius in epistola ad eundem queritur, in Francia maxima ex parte episcopales sedes traditas esse laicis, uel adulteratis clericis, hoc est coniugibus. sic enim appellabant sacerdotes, qui uxores habebant, apud Nauclerum generatione uigesima quinta. Et Gerbilonem fuisse filium Geroldi archiepiscopi Vuormaciensis, & successisse patri in officio, Ædituus in Chronico narrat. Et Florebertum fuisse filium Huberti episcopi Leodiensis, acta Tungrensiū testantur. Mutius libro septimo, folio quinquagesimo quarto testatur, in Gallijs episcopos plures, quàm unam, habuisse uxores: sed à Bonifacio depositos esse.

Plerique Ecclesiarum gubernatores ex monasterijs prodierunt. Ex Benedictinis familijs multos pontifices sibi Roma elegit. Moguntia Lullum ex uicina Fulda, ad episcopi munus uocauit, nam Germania, Bo-

nifacio autorem, cœperat procreare monachos, qui docere & ornare Ecclesias posse falso putabantur. Curio libro secundo Chronologiae.

Ex præfectis & politicis gubernatoribus interdum etiam episcopos & presbyteros elegerunt. Nicetas eunuchus seruili genere ortus, qui uix legere sciebat, in muliebribus ministerijs uersatus, à Constantino patriarcha est creatus. Zonaras tomo tertio. Irene fratres sui mariti Cæsares & nobiles, radi, & sacerdotes ordinari curauit. Zonaras tomo tertio. Anno Theodericum regem Hunnis subactis dat episcopum. Auentinus libro quarto Annalium.

Sæpe etiam uel ob munera, aut alias rationes, minus idonei ad munus Ecclesiæ adhibiti sunt. Ea in re maximè ab Auentino commendantur quidam Francorum episcopi, libro tertio Annalium Boiorum, ubi sic scribit: Gebolibus Moguntinus archiepiscopus, Clemens & Samson Scoti, Albertus Gallus, & eiusdem sectæ sacerdotes atque episcopi, nummarij, auari, sacrilegi, libidinosi, peculatores, temulenti erant, quorum Deus uenter, & ea quæ sunt sub uentre, uenationibus dediti atque aucupijs, canes auesq; alebant, arma deferebant, in militiam proficiscebantur, bella sectabantur: humano cruore, cæde, homicidio sese polluebant: nihil oscius tamen sacrificare, & Euangelium legere nec erubescabant, nec metuebant. De quibus Zacharias scribit in epistola ad Francos: Euenire hætenus uobis cœlesti ira, ob uitia uestra, sacrificuli errabundi & cæcutientes, qui & uos & se fallere consueuerunt. Et Bonifacius in epistola ad Zachariam hæc de clericis & episcopis Francorum, uere ne an falso, Deus nouit, refert: Si inuenero inter illos diaconos quos nominant, qui à pueritia sua semper in stupris, semper in adulterijs, & in omnibus semper spurcitijs uitam ducentes, sub tali testimonio uenerunt ad diaconatum, & modò in diaconatu concubinas quatuor uel quinque uel plures noctu in lecto habentes, Euangelium tamen legere, & diaconos se nominare non erubescunt, nec metuunt: & sic in talibus inçestis ad ordinem presbyteratus peruenientes, eiusque officio fungentes, dicunt se pro populo intercedere, & sacras oblationes offerre, ac nouissimè (quod peius est) sub talibus testimonijs per gradus singulos ascendentes, ordinantur & nominantur episcopi, ut habeant præceptum & conscriptum autoritatis uestræ, quid de talibus diffiniatis, & per responsum Apostolicum conuincantur, & arguantur peccatores. Et inueniuntur quidam inter

inter eos episcopi, qui licet dicant se fornicarios uel adulteros non esse, sed sunt ebriosi & incuriosi, uel uenatores, & qui pugnāt in exercitu armati, & effundunt propria manu sanguinem hominum, siue paganorum, siue Christianorum. tomo 2 Conciliorum. In Synodo Nicena monachi accusarunt multos episcopos, qui sacerdotalem dignitatem pecunijs sibi comparassent. Taralius in epistola ad Iohannem, 2. Conciliorum tomo. Albinus in 10. caput Ecclesiastæ: Non solum in secularibus potestatibus, sed & in Ecclesiæ dignitate multoties eliguntur sacerdotes, nō ex uirtutum meritis, sed ex fauore populi, & principum uoluntate, suggerente diabolica fraude, & Dei iusto iudicio permittere obmerita populi, ut in propheta dicitur: Sacerdotes mali, peccata populi, ut cæci duces habeant cæcos, donec pariter corruant in foueam perditionis.

DE GRADIBVS PERSONARUM.

Discrimina ministrorum Ecclesiæ, quæ superiori seculo fuerunt, etiam in historia huius passim occurrunt. Nam episcoporum fit mentio apud Bedam lib. 4 in Samuelem, cap. 4. Cauendum ne episcoporum, presbyterorum, diaconorum famam passim lacerare, & attaminare presumamus. Suffraganeorum meminit Carolus Magnus, 30 in Synodo Durienfi.

Et Presbyterorum mentio fit. Coctus Theberth Anglorum presbyter à Sigeberto uocatur: & Beda presbyter & monachus fuit, iuxta eundem.

Item Protopresbyterorum. nam Petrus protopresbyter Romæ ad S. Petrum fuit. Liber pontificalis.

Et Diaconorum. Beda libro quarto in Samuelem, capite quarto: & Gregorius secundus in Epistolis.

Archidiaconorū. Taruifianæ ecclesiæ archidiaconus fuit Calistus. Paulus libro sexto, capite decimotertio de gestis Longobardorū. Et extat epistola Bonifacij ad Iamnulū archidiaconum. Laicos archidiaconos esse uetat Carolus Magnus, in constitutionib.

Subdiaconorum. Beda libro primo, capite secundo in Efram: & Carolus Magnus in constitutionibus suis.

Acoluthorum mentio fit in Canonibus Adriani, traditis Ingetramno, tomo secundo Conciliorum.

Exorcistarum ibidem nomen extat: Subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, nō nisi septem testibus condemnabuntur.

Lectorum. Paulus Cyprius lector & orthodoxus, patriarcha eligitur Zonaras tom. tertio. Petrus Lector fuit & notarius sacri patriarchici secreti, actione 1. Nicenæ 2.

Cantorum. Mahæ cantoris meminit Beda lib. 5, cap. 21 Anglicæ historiæ.

Ostiariorum. Goterani ostiarij meminit Adrianus, in epistola ad Carolum.

Capellani nomen extat apud Reginonem lib. 2 ubi Floradus capellanus Vuirzburgensis uocatur. Et Siculphus, qui ab eodem capellanus appellatur. Annales Francorum uocant diaconum. Et in Synodo Francica sub

10 Carolomanno, tomo 2 Conciliorum. Et Archicapellani nomen est in Annalib. Francorum.

Primiceriorum, Secundiceriorum, Sacellariorum, Scriniariorum, in uitis Pontifici sæpe fit mentio.

Notariorum regionariorum, meminit Liber Pontificalis in uita Pauli.

Cardinalium, meminit Stephanus in Concilio Romano. Et Carolus in bulla apud 20 Ptolemæum, de monasterio Mariæ Aquigrani extructo: & Zacharias in epistola ad Pipinum.

Mansionariorum mentio fit in uita Gregorij 2. Liber Pontificalis.

¶ Habuit hæc ætas etiam fœminas eruditione præstantes, quarū aliquas Bonifacius ex Anglia in Germaniā accersuit, ad docendum Euangelium: nimirum Chunitrudam, Teclam, Liobam, Valdopyrgam, Chunyldā, Beragytham. Auentinus lib. 3 Annalium.

Diaconæ, presbyteræ, monachæ, meminit Gregorius tertius in Synodo Romana, tomo 2 Conciliorum.

Ac iuxta hos gradus promoueri solebant, Adrianus notarius, & postea subdiaconus, deinde diaconus factus est. Porro progressus, tandem pontifex summus euasit. Liber pontificalis. Gregorius secundus fuit bibliothecæ custos, & subdiaconus, & postea diaconus, ac postremò Romanus pontifex factus est. Liber Pontificalis. Stephanum secundum per Ecclesiasticos ordines sigillatim promotum esse, Liber Pontificalis indicat. Stephanus in Concilio Romæ indistincto statuit, nullum ad episcopalem dignitatem ascendere debere, nisi per distinctos gradus.

DISTINCTIO Cœtus Ecclesiastici.

Cœtus Ecclesiæ distinctus fuit in clericos, 50 laicos, catechumenos, & energumenos. Beda lib. 2. in Marcum. Catechumenorum meminit Diaconus lib. 23 rerum Romanarum. & Beda lib. 1. cap. 2. & 3. in Iohannem. In expositione in Genesin cap. 5. Per hæc quinque ascensiones Ecclesiæ ostenduntur: id est, Catechumeni, baptizati, coniugati, penitentes, sancti. Idem in Iohannem lib. 1. cap. 2. Tres ordines fidelium sunt, quibus Ecclesia constituta: coniugatorum, continentium, & doctorum. 60

Clerici

Clerici uestitu fuerunt segregati ab alijs plebeijs hominibus. Albinus in epistola ad Ethelardum inquit: Non solent Francorum clerici, nisi religiosi uestibus amiciri. Vincētijs lib. 23. capite 174. Et Synodus Francorum in tomo 2 Conciliorum: Presbyteri uel diaconi, non sagis, laicorum more, sed casualis utantur, ritu seruorum Dei.

DE OFFICIIS GRADVVM singulorum.

Episcoporum munus erat, docere: ut patet ex uiris doctorū, quas suo loco describimus. Et Synodus Anglica sub Adriano, capite 11 dicit, Episcopi munus esse, si ducialiter & ueraciter absq; ullo timore uel adulatione loqui uerbum Dei, regibus, principibus, omnibusq; dignitatibus: nunquam ueritatem subterfugere, nulli parcere, neminem iniuste damnare, neminem sine causa excommunicare, omnibus uiam salutis tam uerbis quā exemplis demonstrare.

Ordinare presbyteros & diaconos. Tara sius ad impositionem manuum donis allici non potuit, & ut sacerdotum ordinationes gratis fiant ordinauit. Ignatius in uita eius.

Altaria & ecclesias dedicare: ut postea dicemus.

Baptizare. Vulfrannus uoluit baptizare Retholdum, ducem Frisonū. Sigebertus.

Chrisma conficere. Nauclerus generatione 25. ex Synodo Francica: Beda in Marcum libro secundo.

Ignem renouare. Sabbato sancto fontis sacri baptismate sumptus ignis per sacerdotem renouabitur. Zacharias in epistola ad Bonifacium, tomo 2 Conciliorum.

Velare moniales, ut de monachatu est dictum in Capite de Ceremonijs.

De sanctis nouiter inuentis iudicare, colendi ne sint, an secus. Nam Carolus Magnus in Constitutionibus suis inquit: De Ecclesijs seu sanctis nouiter sine autoritate inuentis, nisi episcopo probante, minimē uenerentur.

¶ Chorepiscoporum munus erat, seruire episcopo, & illi mortuo cum consensu pontificis & magistratus & Ecclesiæ succedere: ut apparet ex epistolis Zachariæ ad Bonifacium. Et ipse Bonifacius in epistola ad Volradum petit, ut Lullus chorepiscopus suus sibi substituatur. Ac suffraganeos episcopis fuisse subiectos, ac de eorum uoluntate emendasse, quæ iussi sunt emendare, patet ex Caroli Magni decreto primo, in Synodo Durienfi.

¶ Presbyterorum erat, audire confessiones. Synodus Francica sub Carolomanno, tomo secundo Conciliorum: Vnusquisque præfectus unum presbyterum habeat, qui hominibus peccata continentibus iudica-

re, & indicare pœnitentiam possit.

Celebrare missas. Lullus iubet presbyteros missas celebrare pro tempestatibus, in epistola ad Denehardum.

Episcopo assistere, ut testis castitatis, & uitæ & fidei & doctrinæ illius. Synodus Francica tomo secundo Conciliorum.

Et offerre pro mortuis, eorumq; memoriam facere. Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium, tomo secundo Conciliorum: Presbyter faciat memoriam mortuorū Christianorum. Et Bonifacius Aldherium monet, ut pro animabus fratrum preces & missarū solēnia fieri curet. in epistola ad ipsum.

Archipresbyterorum munus erat, curare ut incantatores & augures, & diuinatores, & tempestarij, id est qui tempestates faciebant, & malefici examinentur: & in carcere affligantur, donec confiteantur peccata sua, & emendationem promittant: & episcopo suo indicare, si comites & præfecti accepta pecunia eos fortē dimittāt: ut patet ex Constitutionibus Caroli Magni.

Subdiaconorum munus erat, episcopis, & alijs qui deponebantur, ornatum auferre: ut patet ex historia Stephani tertij, in Libro Pontificali. Et obedire officijs Leuitarum: Beda libro primo, capite 2. in Esram.

Scriniariorum seu notariorum erat, publice recitare scripta. Sic Leontius Scriniarius in ambone ad S. Petrum cōsistens, publicam confessionem recitat, in qua populus & clerus Romanus profitebatur se peccasse, quod non restitissent ordinationi Constantini, qui ex laico pontifex erat electus. Liber pontificalis in uita Stephani tertij.

DE RATIONE GVBER- nationis.

Singulis Ecclesijs, iuxta Canones, unus tantum præerat episcopus, qui cū presbyteris & diaconis & alijs collegis onus gubernationis subiit. Nam in Concilio in Gallia à Carolomanno conuocato constituitur, ut singulæ ciuitates suos habeāt episcopos. Mutius lib. 7. Et episcopi & presbyteri domum Dei seu plebem fidelium ædificare dicuntur. Beda libro 1. cap. 4 in Ezram. Et unum clericum ad duas Ecclesias ordinari, uerat Synodus Nicena 2. Et Carolus Magnus in Constitutionibus suis edicit, ne in una ciuitate sint duo episcopi: & ne liceat clerico in duabus ciuitatibus ministrare.

Sed presbyterorum, & aliorum clericorum, pro Ecclesiarum ratione diuersa, uariat etiam numerus. nam alibi plures, alibi pauciores præfuerunt.

¶ Si autem in summam redigantur, quæ diffuse in historijs annotata sunt, hæc tere gubernatorum Ecclesiæ fuerunt opera.

Ouiculas suas de capitibus doctrinæ sacræ
c erudi-

erudire. Vuillehadus pijs conciones in Fisia fecit: Balæus Centuria 13. capite 70. Et Carolus Magnus in edicto suo inquit: Fides catholica ab omnibus episcopis & presbyteris legatur diligenter, & omni populo prædicetur. Vuillericus episcopus Bremensis passim in multis locis docuit uerbum Dei: ut patet ex Crantzij metropolis libro primo, capite 11. Primi Saxonum apostoli uerbo Dei strenuè institerunt. Saxonia Crantzij libro secundo, capite decimosexto. Tarasius ascēdens ambonem, parabat mensam doctrinæ ex diuinitus inspiratis Scripturis, uenans obsonia ad animas alendas utilia. Ignatius in uita eius.

Carolus Magnus in Constitutionibus suis Aquilgrani factis: Fides catholica ab episcopis & presbyteris diligenter legatur, & omni populo prædicetur. Item: Primum omnium prædicandum est gentibus 20 generaliter, ut credant Patrem & Filium & Spiritum sanctum, unum esse Deum omnipotentem, æternum, inuisibilem, qui creauit cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt: & unam esse Deitatem, substantiam & maiestatem in tribus personis Patris & Filij & Spiritus sancti. Item: Prædicandum est, quomodo Dei filius incarnatus est de Spiritu sancto, & ex Maria semper uirgine, pro salute & reparatione humani generis 30 passus, sepultus, & tertia die resurrexit à mortuis, & ascendit in cælos: & quomodo iterum uenturus sit in maiestate diuina, iudicare omnes homines secundum merita propria, & quomodo impij pro sceleribus suis cum diabolo in ignem æternum mittuntur, & iusti cum Christo & sanctis angelis suis in uitam æternam. Item, diligenter prædicandum est, de resurrectione mortuorum: ut 40 sciant & credant, in iisdem corporibus præmia meritorum accepturos.

Falsa dogmata, eorumque assertores impugnare & refutare. Sic Petrus Damascenus, & Petrus Maiumenus palàm Arabum & Manichæorum, & Mahumeti dogmata damnarunt. Paulus libro uigesimosecundo rerum Romanarum. Ioannicius moriturus, Methodio & sacro cœtui suadet, ut in fide orthodoxa permaneant, & sibi à profanis hæreticorum uocibus caueant, & 50 inter se concordiam seruent. Metaphrastes tomo quinto, in uita eius. Bonifacius Bawariam transiens, Erminulfum hæreticum deuicit. Hedio libro sexto, capite 21 Ecclesiasticæ historiæ.

Vitia & peccata grauiter & liberè arguere, & singulos ad pœnitentiam uocare. Bonifacius in epistola ad Ethelbaldum regem Anglorum, satis liberè reprehendit eius turpitudines. Et Gregorius secundushorta-

tur Bonifacium, ut opportuno & importuno tempore instet increpando & adhortando, in epistola ad eundem, apud Hedionem libro 6. capite 7. & tomo 2. Cœciliorum. Et Stephanus Romanum populum ad pœnitentiam hortatur. Liber pontificalis. Leo Papa fuit uiciorum seuerissimus obiurgator. Antoninus in Chronico. Vulfrannus nunquā diuitibus honoris aut timoris gratia, si quā deliquissent, parcebat, sed aspera reprehensione corripiebat. Beda de sacerdotibus sui seculi inquit: Neque illi soli qui in fine mudi Antichristo illi cōtra Deū se erigenti adhæserint, eius regno seruire putandi sunt: sed & hodie quā plurimi fidei mysterijs initiati, cum diuersis se facinoribus immerferint, regno eiusdem impiè militare probantur. in Samuelem libro 2. capite 5.

Carolus Magnus in constitutionibus suis: Prædicare necesse est, quantum malū sit odium, uel inuidia: quia in lege scriptum est, Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè arguas eum. Idem apud Anselmum libro primo de legibus Francorum, capite centesimo quinquagesimo quarto, quemlibet presbyterum iubet habere assiggnata capita de maioribus & minoribus uitij, eaque populo proponere, ut sibi cauere discat à seruitio diaboli.

A prauis consuetudinibus auocare auditores. Tarasius eos qui delectabantur eorum certaminibus, atque tympanis & tibij, monuit, ut domi manerent, & sacris Scripturis & canticis uacarent. Ignatius in uita eius. Gregorius secundus in epistola secunda ad Bonifacium, monet eum, ut polygamia, esumque caballorum abroget, & interdicit, ne Christiani sua mancipia uendat gentibus ad sacrificia. Et Carolus Magnus in Cōstitutionibus monet episcopos & presbyteros, ut homines ab ethnicis superstitionibus abducant.

Vnumquēque de suo officio commune facere: Omni instantia admonete eos de dilectione Dei & proximi, fide & spe in Deo, de humilitate & patientia, de charitate & continentia, de benignitate & misericordia, de eleemosynis, & confessione peccatorum suorum, & ut debitoribus suis secundum Dominicam orationem sua debita dimittant. Carolus Magnus in edicto suo. Omnes cōcordiam & pacem Christianam comprobent, iuxta Euangelij doctrinam, & more Christiano uiuant. Gregorius tertius in epistola ad Viuilum, apud Auentinum libro tertio Annalium. Bonifacius Rathobodum Frisonum regem ad clementiam & fidem Christianam hortatus est. Auentinus libro tertio Annalium. Bonifacius in epistola sua Nithardum monet, ut dies noctesque sacra

facis literis incumbat. Eanuulfus in epistola ad Carolum Magnum, monet eum de suo officio: nempe ut fidem Christi in subditis propaget, zelum rectitudinis in eorum conuersione multiplicet, idolorum cultus insequatur, sanorum ædificia euertat.

Hereticos præfractos, & manifestè facinorosos, censura Ecclesiæ coercere & excommunicare: Dissidentium donaria aris & sacris ædibus arceantur, nec ea sacerdotes recipiant, nisi reconciliati fuerint. Gregorius tertius in epistola ad Boios, apud Auentinū libro tertio. Gregorium secundum hæreticorum fuisse ualidissimum persecutorem, Antoninus refert titulo decimo quarto, capite primo. Cum hæreticis in sacris mysterijs corporis & sanguinis Domini non communicamus, & consilium & consensum eorum deuitemus. nam cum talibus, cumque paganis, cumque permixta plebeia multitudine, nostri labores & pugnae forasticæ uidentur esse. Bonifacius in epistola ad Daniele. Lullus excommunicat Suuitham abbatissam, quod passa sit suas nonnas contra statuta Canonum, & sanctæ regulæ disciplinam, peregrinationem suscipere.

Et rursus poenitentiam agentes recipere, & consolari. Pontifex Thafsilonem poenitentem absoluit, & in monasterium tradidit. Aemylius libro secundo de Francis. Omnes qui catechizantur, remissionem peccatorum, & requiem sperare æternam docentur: Beda libro secundo de tabernaculo, capite decimo tertio. Tarasius in epistola ad Iohannem presbyterum censet, ordinatum per pecuniam, si modò poeniteat, recipi debere. tomo 2 Conciliorum.

Si quis presbyter eum qui à peccato conuerteritur, nō receperit, sed reijcit, deponitor. Canon Apostolorum repetitus in actione: 40 Nicenæ 2. Ac ibidem decernitur iuxta sententiam sex Synodorum uniuersalium, hereticos aberrare discendentes, recipiendos esse.

Confessiones audire. Cuique tribuno unus duntaxat sacerdos à sacris, poenitentia & confessionibus esto: Carolomannus in edicto suo apud Auentinum libro tertio, & tomo 2 Conciliorum.

Sacramenta administrare. Germanus patriarcha Constantinopoleos, baptizat Constantinum. Paulus libro uigesimo primo rerum Romanarum. Adrianus filios Caroli, & Thomas Mediolanensis filiam eius Gulm baptizauit. Annales Francorum.

Examinare & ordinare ministros Ecclesiæ. Quisque sacerdos episcopo suo pareat, & in quadragesima suscepti muneris rationem reddat. Carolomannus in edicto apud Auentinum libro tertio. Constantinus duodecim ordinauit episcopos. 50

Liber pontificalis. Qui autem sunt in templo Dei, hodie qui columbas uendunt, nisi qui in Ecclesia precium de impositione manus accipiunt? per quam uidelicet impositionem manuum Spiritus sanctus cœlitus datur. Sed redemptor noster cathedras uendentium columbas euerit, quia talium negociatorum sacerdotium destruit. Hinc est quod sacri Canones Simoniacam hæresim damnant, & eos sacerdotio priuari præcipiunt, qui de largiendis ordinibus precium quærunt: Beda in Marcum libro tertio, capite undecimo.

Coniuges initiare sacra benedictione, & copulatione. Nicetas Leonem & Irenem in Ecclesia Phari coniuges pronūciat. Paulus libro uigesimo secundo rerum Romanarum.

Conuersari cum flagitiosis eo fine, ut in uiam reducantur. Gregorius 3. in epistola ad Bonifacium: In fine epistola continebat, quod sunt quidam presbyteri seu episcopi multis uitijs irretiti, quorum uita in seipsis sacerdotium maculat. Et si tibi liceret cum eis edere aut loqui, nisi coerciti fuerint, dicimus, ut hos ex Apostolica autoritate redarguendo admoneras, & ad mundiciam Ecclesiasticæ disciplinæ reducas. Et si quidem obedierint, saluabunt animas suas, & ipse mercedem lucratus es: ueruntamen colloctionem & mensam communem cū eis agere non recuses. Plerumque contingit, ut quos correctio disciplinæ tardos facit ad percipiendam ueritatis normam, conuiuiorum sedulitas & admonitio blanda ad uiam perducatur iusticiæ. Id ipsum autem & in illis proceribus, qui tibi adiutorium præstant, obseruare debebis. 2 tomo Conciliorum.

Orare pro Ecclesijs & regibus. Gregorius secundus uiso cometa, & lunæ deliquio, & Tybris diluuiio, frequentes supplicationes facit Romæ. Platina.

Et alios ad orandum excitare. Sic Bonifacius Eadburgam abbatissam, & Alherium abbatē monet, ut pro Germanicis gentibus idolorum culturæ deditis intercedat, ut ad agnitionem Dei & gremium Ecclesiæ conuertantur. Idem ab episcopis Angliæ petit, ut pro conuersione Saxonum paganorum apud Deum instant: in epistola ad ipsos.

Libros & Commentarios in sacra Biblia scribere. Aponius opusculum in Cantica canticorum edidit. Et Beda multos Commentarios fecit, & alij doctores huius Seculi, ut constat ex Vitis eorum. Eosque iudicio Ecclesiæ & piorum subijcere. Beda in libros Regum, quæstione trigesima: Obsecro Lector, ut si quid in his explanatiunculis gratum dixi, ad laudem donantis Dei referas.

439

feras. Sin autem aliàs, ita imperitiæ uel præsumptioni meæ ueniam tribuas, ut ipse cum omnibus quibuscunque potes crebræ meditationi, continuæ obseruationi, opportuna prædicationi diuinarum insistas Scripturarum: communiq; labore satagamus, ut nos negotiatores Dominicæ pecuniæ fideles, nos artifices & clusores spiritualium gemmarum siue mœniarum, nos propugnatores sanctæ ciuitatis, nos cœlestium inueniamur fabri armorum: nobis reuersus à nuptijs summus paterfamilias dicere dignetur, Quia super pauca fuistis fideles, super multa uos constituam, intrate in gaudium Domini uestri, Amen.

Temporum rationem, & festorum, & ieiuniorum rudi populo edicere. Bonifacius ad orationes frequentes, & ieiunia, & eleemolynas adhortatus est populum: Mutius libro sexto, pagina quadragesimanona. Et Zacharias in epistola quarta ad Bonifacium inquit: populis tibi commissis prædica ieiunium, & supplicationes apud Dominum litaniarum, & superueniens eius clementia adiuuabit te. tomo secundo Conciliorum. Lullus monet Denehardum, ut Thuringis ieiunia indicat.

Superstitiones taxare. Sic Beda reprehendit præposterum studium ædificandi templa & monasteria, neglecto ministerio uerbi: libro secundo, capite octauo in Ezrâ. Ordo polcebat, inquit, deuotionis, ut post ædificatam ac dedicatam domum Domini, mox sacerdotes & leuitæ qui in ea ministrarent, ordinarentur, ne sine causa domus erecta fulgeret, si decissent qui intus Deo seruirent. Quod sæpius inculcandum eis, qui monasteria magnifico opere construunt, nequaquam in his statuunt doctores, qui ad opera Dei populum Dei cohortentur, sed suis potius inibi uoluptatibus ac desiderijs seruiant. Obseruantes ariolos, aruspices, incantatores, phylacterijs utentes, damnat Synodus Romana sub Gregorio tertio, tomo 2 Conciliorum.

Seditiones compescere. Orta seditione Constantinus papa mittit sacerdotes cum Euangelijs & crucibus Domini, ut partes se darent. Liber pontificalis.

Dissidia inter principes componere. Gaufridus episcopus, & Fulebertus, & Ansfredus, lites inter Carolum & Carolomanum diremerunt: ut patet ex epistola Stephani papæ ad Carolum,

Ceremonias instituere: quæ in re Romani pontifices sibi nimium potestatis sumpserunt, ut patet ex eorum uitis & decretis.

Cantionum & hymnorum rationem uel per se, uel per alios præscribere: ut patet ex Bedæ lib. quinto, capite uigesimo pri-

mo Anglicæ historiæ.

Easque in publico congressu obseruare. Sic episcopus metropolitani in ecclesia more solito preces facit, seu collectam recitat: Plebs tua, & ecclesia tua supplicat tibi. Paulus Diaconus libro uigesimo secundo rerum Romanarum.

Monasteria & scholas Ecclesiasticas inspectione & correctione regere. Ludgerus monasterium ordinis Benedicti in Vuerdena ædificauit, & instituit. Crantzius in Metropoli libro primo. Crodegangus monasteria inuisit, eaque reformauit. Liber de uita eius. Iohannes Beruelaci presbytero rum collegium instituit. Polydorus libro quarto de Anglis. Bonifacius in epistola Eadburgam abbatissam monet, ut pro conuersione Germanorum preces fundat. Bonifacius monet Chutbertum, ut clericos & sanctimoniales de tenuitate & pompa uestrum arguat. Vuilhelmus libro primo, capite sexagesimo quinto, de Anglis. Et Synodus Anglicana capite quarto præcipit, ut omnes episcopi provideant, ut canonici canonicè, & monachi & monachæ rectè uiuant.

Aegrotos uisitare. Crodegangus episcopus Metensium aegrotos uisitauit. Liber de uita eius. Paulus papa cum paucis fidelibus, sub noctis silentio, per cellas infirmorum, & pauperum, & incarcerationum circumibat, & necessaria subministrabat. Liber pontificalis.

Aut per literas consolari. Sic Bonifacius Buggam abbatissam per literas consolatur. Imagines, ne colantur à rudioribus, tollere. Nicetas patriarcha Constantinopolis iconas erasit, & statuas destruxit, & facies imaginum delinuit. Paulus libro uigesimo secundo rerum Romanarum.

Scriptis etiam Ecclesiæ & posteritati prædesse. Albinus in secundum caput Ecclesiastæ: Vir sapiens in lege Domini meditatur, & Scripturarum sanctarum desudat interpretatione: & libros componit multos, ut memoriam sui posteris relinquat.

Bono exemplo præire gregi. Sacerdotes sanctitatem, quam habitu, caluitie & nomine profitentur, moribus exhibent: Euangelij patrumque scripta, expriment uita. Decretum Boiorum in Dingling: Auentinus libro tertio Annalium. Vuilho episcopus Osnaburgensis pro zelo sanctæ religionis institit uerbo & opere, ut creditas animas seruariet & multiplicaret. Crantzius libro primo, cap. secundo in Metropoli. Corbinianus Phryngingensem Ecclesiam sanctissimæ uitæ documentis instituit. Phryngingensis libro 5. capite uigesimo quarto. Carolus Magnus in Constitutionibus suis: Ministri

Ministri altaris Dei suum ministerium bonis moribus ornent.

Sed tamen contraria etiam exempla reperiuntur. nam de sacerdotibus Francorum Auentinus inquit: Nihil superbius, nisi salacius sacerdotibus erat: canes & scorta alebāt in Francia, luxu & auaricia perdit. Decimas & huiusmodi donaria intercipiebant, contra instituta maiorum: nihil egenis elargiebatur: Ecclesiasticas opes, bona pauperum, soli abliguriebāt. Lib. 3. Annalium. Gangulphus ab adultero clerico occiditur. Martinus in Chronico. Polygamia, & adulterijs, & cædibus hominum insignes fuisse Francorum sacerdotes, Zacharias in epistola ad Bonifacium indicat, tomo 2. Conciliorum.

Pauperum curam & rationē habere. Adrianus singulis diebus centum pauperes in atrio Lateranensi paut. Platina. Synodus Romana censuit, episcopos eō collocandos, ubi prædia abundant, quæ alendis pauperibus suppetant. oportere enim episcopū penū & alimoniam pauperum promū condū & procuratorem esse. Auentinus libro tertio Annalium. Leo alendis pauperibus apprimē deditus fuit. Blondus decadis secundæ libro primo. Stephanus papa fuit pupillorum & uiduarum defensor: ut Iohannes de Oppido refert.

De causis matrimonialibus tractare. Bonifacius in epistola ad Zachariam indicat, quendam uiduam consobriini sui duxisse, & asserere tale matrimonium ab Apostolica se de confirmatum esse: quod sibi non uideatur uerū, cū Synodus & Ecclesia in Anglia talem copulam in cœstum & damnabile piaculum iudicauit. Tarasius ab imperatore interrogatus, an possit suam uxorem dimittere, quæ sibi insidiata fuisset ueneno? Ommino, respondet, propter scandalum id fieri nō posse. Ignatius in uita eius. Gregorius tertius in synodo Romana sanxit quædam de matrimonio, ut suo loco dicetur: & maxime raptum uirginum & uiduarum damnat tomo secūdo Conciliorum. Potestas emendandi in cœstuosos, episcopis conceditur in capite sexto synodi Durienfis.

Castra sacrificandi & comprecandi gratia sequi. Carolomannus in edicto suo inquit: Vnus aut ad summum duo episcopi delecti suffragio, cum suis sacerdotibus principem comitentur ad bella, sacrificandi comprecandique causa, cuiq; tribuno unus duntaxat à sacris, pœnitentia & cōfessionib. esto. Auentinus libro tertio. Et Arno cum Pipino filio Caroli, contra Hunnos & Auares in militiā profiscitur. Auentinus libro quarto Annalium. Et Albinus & alij episcopi & abbates castra Caroli, cum moueret in Delideriū Longobardum, sequuti sunt. Vincentius

libro uigesimo tertio, capite 169.

PECCATA GVBERNATORUM Ecclesiæ.

Occurrunt etiam quædam, quæ præter ac contra sui muneris rationem Ecclesiarum ministri egerunt.

Nam aliqui docendi officiū neglexerunt, & oberrarunt. Vuillarius relinquens Viennensem sedem, Romam prodeambulauit, seq; in amicitia Stephani insinuauit. Adon ætate 6. Episcopus quidam in Thuringia fuit, qui prædicationis uerbum disseminare neglexit: ut pater ex epistola 2. Gregorij secundi ad Bonifacium, tomo 2. Conciliorū.

Alij scriptis Ethnicorum & philosophicis euoluendis magis operam impenderunt, quàm sacris. nam huiusmodi reprehendit Beda in Samuelem libro 2. capite 9. Nobiles sæpe magistri Ecclesiæ, magnorumq; uictores certaminum, ardētiore quàm decet oblatione libros gentilium lætantes, culpam, quàm non præuidere, contrahebant: adeo ut quidam eorū se pro hoc ipso scribat in uisione castigatum, obiectumq; sibi à Domino inter uerbera ferientia, quod non Christianus, sed Ciceronianus potius esset habendus.

Aut plus diligentia cantionibus & hymnis impenderunt, quàm cōcionibus sacris. Sic Accan Hagustaldensis episcopus, cantorē Mahan ad se suosq; instituendos accersuit: qui per annos duodecim carmina Ecclesiastica uel renouauit uetera, uel docuit noua. Beda libro 5. capite uigesimo primo, de Anglis. Erā Luitprando sacerdotes & clerici instituti sunt, qui ei quotidie diuina officia decantarent. Paulus libro sexto, capite decimo octauo, de Longobardis.

Aut fabulis hominum ueritatem corrumperunt: quod crimen Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium, Boiorum sacerdotibus impingit, apud Auentinum libro tertio Annalium.

Aut inter concionandum non Dei, sed suum negocium egerunt: ut refert Auentinus lib. 3. de sacerdotibus Boiorum.

Aut ueras sententias damnarunt. Sic Bonifacius legatus Germaniæ, Vergilium Iuuauensem damnat, quod asseruerat esse Antipodes. Auentinus libro tertio Annalium.

Aut superstitiones auxerunt. Bonifacius monasteria condidit, coniugium sacerdotum damnauit, peregrinationes instituit, purgatorium docuit mortuorum esse, & imagines uenerari iussit. Balæus Centuria secunda, capite decimo tertio. Vuilibaldus Eysterensis, cum Burchardo Anglo Herbipolensi præfule Romanam Synagogam multis adauxit superstitionibus. Balæus Centuria secunda, capite decimo sexto. Et Hiero

443 CENT. VII
folymorum episcopus dixit, ideo monaste-
ria Palestinae ab Arabibus occupari, quia a-
doratio imaginum sit in ijs abolita: cum uer-
bum Dei testetur propter idololatriam poe-
nas uenire, & nō propter eius abrogationē.
Metaphrastes in uita Theodori. Milredus
episcopus gaudet, se Bonifacium apud De-
um habere patronum: in epistola ad Lullū.

Aut uisiones & somnia uana, uel sua uel aliorum, ad confirmandas superstitiones inuulgarunt. Nam Eguuinus Viugorniensium episcopus, iureiurando coram Constantino Romano pontifice affirmauit, se per uisionem iussu esse, imaginem Marię in templo colendam uulgo exhibere. & scripsit librum integrum de suis apparitionibus, quę pontifex scriptis diplomatibus comprobatum, Brituualdo Anglorum primate districtę præcepit, ut collecta synodo anno Domini 710. sua autoritate populis commendaret, 20 regibus etiam sub anathematis maledictione interesse iussis. Balæus Centuria prima, capite 91. Monachi per literas significauerunt Pipino, se patris eius Caroli Martelli animam uidisse in inferno sepeliri, quod censum ab Ecclesiasticis uiuens cepisset, & uiros religiosos pecunijs multasset. Balæus Centuria secunda, capite quinto. Et papam Romanum habuisse somnium de Carolo Martello, quod corpore & anima ductus sit 30 ad inferos: ideoque misisse nuncios ad episcopum Aurelianensem, ac iussisse aperiri sepulchrum eius, & inuentum esse in eo serpentem mirę magnitudinis. Chronicon de ducibus Bauarię. Et Bonifacius in epistola ad Eadburgā, uisiones cuiusdā qui à morte reuixerat, cōmemorat. Et Chutbertus in epistola ad Lullum uisiones commemorat pro cōfirmanda misificatione pro mortuis.

Item mendacia miracula. Sic Constantinus episcopus Cypri narrat in quarta sessione Nicena, quendam qui clauum in parietem adigendo, Petri depicti in pariete frontem transfodisset, indeque dolorem capitis sensisset, iussu esse clauum eximere, & sic sanatum esse. Chutbertus in epistola ad Lullum narrat, feminam missarum solennitatibus de puteo redemptam esse.

Ad fidem homines coegerunt. Sic Bonifacium armata manu in Thuringiam⁵⁰ irruisse, eosque ad fidem suscipiendam ad-
gisse, Henacense Chronicon indicat.

Aut pœnitentibus satisfactiões impera-
runt. Gregorius secundus, in epistola se-
cunda ad Bonifacium, iubet eum pœniten-
tiam indicere, comedentibus agrestem aut
domesticum caballum: tomo 2 Conciliorū.

Aut rebaptizarunt: ut patet ex epistola Zachariæ secunda ad Bonifacium, tomo secundo Conciliorum.

CAP. VII.
Aut fulmine excommunicationis contra hostes pugnarunt. Sic Adrianus papa Desiderij copias, excommunicationem minatus repressit. Bonfinius lib. 9. decadis 9. rerum Ungaricarum: & Antoninus.

rerum Vngaricarum:& Antoninus.
 Aut eo superstitiones & idololatrias
 confirmarunt. Sic Gregorius secundus
 Leonem, & Stephanus Anastasium patri-
 archam excommunicauit, eo quoddam-
 10 narent imaginum cultum. Blondus deca-
 dis primæ, libro decimo. Martinus in Chro-
 nico. Et Synodus Nicena in actione se-
 ptima: Qui ausi fuerint aliud sentire aut
 docere, aut more impiorum hæreticorum
 Ecclesiasticas traditiones contaminare: aut
 nouam quandam uaniloquentiam inducere,
 aut quicquam de consecratis in Eccle-
 sia abijcere, Euangelij inquam depictum co-
 20 dicem, aut figuram crucis, aut imaginis ali-
 cuius picturam, aut reliquias martyrum,
 quas sciuerint esse germanas & ueras, aut
 contra ista uasfrè & improbè aliquid exco-
 gitare, quod sit contra constitutionem Ec-
 clesiasticam: aut uti tanquam communi-
 bus, sacratis Deo, repositis preciosis, aut
 monasterijs reuerendis: si fuerint episcopi
 aut clerici, deponuntor: si monachi aut laici,
 communione priuantor.

Aut eo pacem inter dissidentes confi-
30 tuerunt. Sic Adrianus legatis Thafilo-
ni ducis Bauariæ excommunicationem mi-
natus est, si in fide Caroli manerent. Re-
gino libro secundo, & annales Francorum.
Innocentes, uel

Aut eo percusserunt innocentes. Sic
contra traditiones humanas agentes. Sic
Tarasius eos excommunicat, qui impedi-
mento fuerant facinoroso, ad ecclesiam tan-
quam ad asylum confugienti. Ignatius in ui-
ta eius. Et Gregorius tertius in Synodo
Romana, clericos comam nutriendes ana-
themate damnat: tomo 2 Conciliorum.

Aut pro mortuis obtulerunt : ut pater
ex epistola Gregorij tertij ad Bonifacium,
tomo secundo Conciliorum. Et Naucleri
generatione uigesimaquinta, & Bonifacij
epistola ad Aldherium.

50 Aut templorum & monasteriorum ædifi-
cationi, seu reparationi, seu consecrationi
plus operæ nauarunt, quàm alijs magis ne-
cessarijs & utilibus officijs. Nā de ædificatio-
ne ecclesiarum passim extant exempla.

ne ecclesiarum passim extant exempla.
Gregorius tertius ponticum ante basilicam
Lateranensem extruxit, in cuius frontispicio
totius orbis descriptionem pingi curavit:
fortè indicans, se dominum totius orbis
esse debere. Liber pontificalis. Vulpertum
Luneburgi in honorem Mariæ sacellum
extruxisse, Chronicon Saxonicum
annotat, anno Domini septingentesimo nona-
gesimo octavo. Et

Et

Et de monasterijs. Bonifacius monasteria edificauit, ut patet ex eius historia.

Et de reparatione. Gregorius secundus multa templa renouauit, & monasteria extruxit. Liber pontificalis. Gregorius tertius quoq; multa monasteria renouauit. Liber pontificalis.

Et de consecratione. Stephanus papa altare in honorem Petri & Pauli consecrauit: Regino & Iuo. Bonifacius basilicam Fridislarie consecrauit: Regino lib. 2. Modestus ædes sacras in folio, & Liburnia ciuitate extruxit & consecrauit. Auentinus lib. 3. Annalium. Padeburnensem ecclesiam Leo pontifex consecrat: & a rege postulat, ut eam prædij ditet. Crantzius in Metropoli lib. 1. cap. 11. Et Leonem papam monasterium Mariæ Aquiligrani consecrasse, refert Lucensis. Zacharias papa monasterium Fuldense dedicasse, annotatur in Chronico Hennenacensi. Idem cum multis archiepiscopis & episcopis Cassinense templum dedicauit, ut refert Hostiensis. Turpinus cum nouem alijs episcopis, Galecianum templum Iacobi, iussu Caroli consecrauit. Sabellicus Enneadis 8. lib. 8.

Aut reliquias sanctorum præconijs suis & ueneratione superstitiosa coluerunt. Sic Hubertus corpus Lamperti Leodium transtulit, anno 710. Sigebertus. Athalongus nugatus est, se reliquijs Chilianis & sociorum eius à cæcitate liberatum esse, anno Domini 746. Sigebertus. Sanctorum patrocinia in bello sacerdotes ferebant, ut apparet ex decreto Carolomanni, tomo 2. Conciliorum.

Cultum imaginum potius defenderunt, licet agnoscerent non admodum conuenire uerbo Dei, quam uideri uoluerunt errasse. Germanus in epistola ad Thomam Claudiopoleos: Ante omnia prouidendum est, ne à sententia permutteris, ne ex hoc inimici nostri & hostes crucis Christi, supercilium eleuent contra fidem nostram, dicantque: Hucusque Christiani errarunt. nisi enim institutum suum idololatriam cognouissent, non sanè nunc manufacta abijcerent. Quod ipsum quantum contumeliæ subuersionisque fidei in Christum conciliet, quiuis agnoscere potest. Et rursus: Hæc non dicimus, quod arbitremur nobis circa ærearum statuarum operositatem laborandum: sed tantummodò, ut admoneamus sanctitatem tuam, ueterem consuetudinem non esse reiiciendam. m. tomo 2. Conciliorum.

Sacra uasa exosculati sunt. actione 6. Nicenæ secundæ.

Aut monachorum & heremitarum opera ficticia, quasi summus Dei cultus essent, commendarunt. Bonifacius monasteria ceremonijs Benedicti imbuuit. Auentinus libro tertio Annalium: Quas animas ego confi-

denter in illis intelligi dico, qui ueri philosophi cœlestes effecti, relinquentes mundum cum delicijs & fallacijs & pompis suis, & eremi habitationem aulis regalibus prætulerunt: potius eligentes cum bestijs & sæuissimis draconibus in desertis, quam cum nequissimis hominibus in urbibus habitare: & nimium sumptuosa illa impendia ciborum, quibus oneratus, diuersos languores terminando distenditur uenter, ad unius pulmentarij crudorum holerum, uel exiguum panis & aquæ usum redegerunt. Aponius in Cantica canticorum libro secundo. Sicut templum Dei in ciuitate est, ita in plebe fidei uita religiosorum: Beda in Lucam libro quinto, capite 19.

Et eorum fraternitatem & societatem expetiuerunt. Sic Bonifacius in epistola ad Opparum abbatem orat, ut se in fraternitatem dilectionis & societatem spiritualem suscipiat, & pro se preces faciat.

Aut matrimonia sub prætextu uoti, pietatis & castitatis dissoluerunt. Bonifacius coniugia ministrorum damnauit. Et Gregorius tertius, & Synodus Romana nuptias Adriani & Epiphaniæ diaconę planè damnat: tomo secundo Conciliorum, contra Dei institutionem.

Vel ob ficticiam Ecclesiasticam seu spirituales cognationem. nam Zacharias constituit, ne quis ducat uxorem sororem spirituales, quam uidelicet pater leuarit de baptismo: idq; sine omni uerbo Dei. Chronicon Aeditui. Vetuit etiam inter compadres & commatres connubium. Acta pontificum. Et sacerdotes per totam Franciam & Gallias, & per Hispanias affirmant, maximè criminis reum esse illum, qui in matrimonium accipiat uiduam, cuius filiam in baptismo adoptiuam suscepit. Bonifacius in epistola ad Pethelmum.

Ægrotos & energumenos oleo consecrato inuxnerunt. Beda lib. 2. in Marcum.

Aut ciuilib. negocijs, à suo officio alienis, sese immiscuerunt. Hubertus Leodiensis episcopus iura legalia, mensuras & pondera uictualium ciuib. instituit. Acta Tungrorum. Et Crodegangum episcopum & principem Reipublicæ Metensium fecit Pipinus, eiusq; ditioni totam Galliam subiugauit. Acta Metensium. Corbinianus latronem cruci & coruis adiudicatum, contra Dei iusticiam liberauit: ut patet ex uita eius. Legati Adriani episcopis Angliæ interdunt, ne in Synodis secularia iudicent. Synodus Anglica cap. 10. sub Adriano.

Legationibus perfundi sunt. Sic Formosus & Damasus episcopi, ab Adriano & Pipino ad Thassilonem Bauariæ ducem ablegantur, ut eum de iureiurando commo-

AUC

Aut dogmata examinabantur. Stephanus secundus hortatus est clericos, ad diligenter sacrae Scripturae lectionem. Liber pontificalis. Constantinus papa, cum Apostolicae sedis Concilio, prauum dogmatis litteras Philippici respuit. Beda de ratione temporum, libro secundo.

Aut de litibus Ecclesiasticorum agebatur. Carolus Magnus in Constitutionibus suis, ex Carthaginensi Synodo, clericorum & Ecclesiasticorum lites, inter Ecclesiasticos, & non apud seculares componi debere decernit.

Aut de modo & forma poenitentiae. Carolus Magnus in Constitutionibus suis Aquisgranis propositis, anno Domini septingentesimo octuagesimo nono, in Concilio Acirorensi: Inuentum est in eos qui cum quadrupedibus peccant, dura & distincta poenitentia. Quapropter episcopi & presbyteri, quibus iudicium poenitentiae iniunctum est, conentur omnimodis hoc malum a consuetudine prohibere, uel abscindere.

DE BONIS ECCLESIASTICIS.

Ecclesiae singulae sua quaedam possederunt bona, quae partim Imperatorum & principum, & aliorum dominorum largitione acquisuerunt. Oda uxor Bogis regis Aquitanorum, sua munificencia Ecclesias Dei in Galliis ditauit, anno Domini 791. Sigebertus. Offa rex, loco satisfactionis pro peccatis suis, decimam partem bonorum suorum sacerdotibus & pauperibus distribuit. Polydorus lib. 4. historiae Anglicae.

Partim contributione & oblatione. Nam oblationum meminit Gregorius 2. in epistola ad Thuringos, tomo 2. Conciliorum.

Partim haereditate episcoporum. Corbinianus Phrysingensem ecclesiam plurimis possessionibus locupletauit. Phrysingensis libro quinto, cap. 24. Ut unusquisque presbyter terres quas post diem consecrationis acquisierit, proprias Ecclesiae relinquat: Ansegisus libro primo de legibus Francorum, capite centesimo quinquagesimo.

Partim ex legatis & testamentis ciuium. Theodorus enim ob ueniam delictorum suorum, praedium quod ex haereditate paterna acceperat, Petro legauit. Liber pontificalis. Hugo senior primus ecclesiae Ortruiensis ad S. Michaelem legauit bona. Chronicon Isenacenense. Leonianus Beneuenti ecclesiae Modesti omne suam substantiam legauit. Hostiensis lib. 1. cap. 10. de Cassinensi cenobio.

Partim ficticio titulo patrimonij Apostolorum. Sic Sicilia tria talenta & dimidium auri conferebat Ecclesiae Romanis. Paulus Diaconus lib. 21. rerum Romanarum. Et pontifices eo praetextu dementantes Francorum reges, Domini Italiae facti sunt, ut postea dicemus.

¶ Catalogum eorum quae in bonis Ecclesiasticis fuisse dicuntur, ferè huiusmodi suppeditant historiae: Thesauri, uasa aurea, uasa argentea, uestes preciosae. Ecclesiarum *νεκρῶν* Habdallas uendidit. Paulus libro uigesimo secundo.

Villae & praedia. Galeciana Ecclesia Iacob, à Carolo Magno praedia accepit. Turpinus apud Sabellicum libro octauo, Decadis octauae.

Decimae. Decimas à prophanis occupatas, Carolomannus suo edicto restitui iubet, apud Auentinum libro tertio Annalium.

Talem statum Carolus Magnus post impositum iugum Christi, reliquit in prouincia, ut liber esset populus à tributorum iugo, ceterum Ecclesijs & pontificibus iure decimarum obnoxius permaneret. Metropolis Crantzij libro 1. capite octauo.

Reditus. Carolus Viihoni Osnaburgensi episcopo assignauit redditus de prouentibus prouinciae, unde cum suo clero uiueret, ad confirmandos recens baptizatos in suscepta religione Christi. Cranzius libro primo, capite 2. Metropolis. Redituum Ecclesiae meminit Gregorius 2. in epistola ad Thuringos, tomo 2. Conciliorum.

Tributa & uestigalia. Gregorius 2. in epistola ad Germanos, apud Auentinum lib. 3.

Emporia. Constantinus Irenes filius, commercium nundinarium centum librarum auri largitus est ecclesiae Ephesi, ad famulatum Iohannis apostoli. Paulus Diaconus libro 23. rerum Romanarum.

Domus parochiales, seu episcopales. Sic Gregorius 2. iubet Thuringos Bonifacio facere domum, in qua possit habitare, in epistola 3. tomo 2. Conciliorum.

Arces. Carolus Magnus Padeburnensi ecclesiae arcem Iborch, quae nunc Triborg uocatur, dedit. Metropolis Crantzij libro 1. capite undecimo.

Insulae. Gradenfis ecclesia habuit duas insulas, Centinariam & Mussouium. Sabellicus Enneadis 8. libro 7.

Monasteria. Canthur comes illustris, ecclesiae Metensi Lorishan cenobium tradidit, anno 763. Sigebertus.

Bonis Ecclesiae praefici solebant presbyteri, seu archiepiscopi, seu archidiaconi: ut patet ex capite 7. Synodi Duriensis, ubi quatuor uel octo homines fide digni constituuntur, ad decimarum acceptionem.

Dispensatores eorum episcopi erant. Pontifices res Ecclesiasticas procurant: leges Bonorum apud Auentinum libro 3. Sic Gregorius 2. in epistola ad Thuringos iubet, Bonifacio unam ex quatuor portionibus Ecclesiae dari, ad fabricas ecclesiasticas reseruandas, de qua Deo tantum rationem reddere teneatur,

teneatur, tomo secundo Conciliorum. An segisus libro primo de legibus Francorum, capite 143 dicit: Carolum Magnum constituisse, ut decimæ sint in episcopi potestate, & per presbyteros dispensentur.

¶ Vfus autem eorum fuerunt hi: Episcopis & alijs ministris Ecclesiæ, inde stipendia soluere. Zacharias ecclesijs uestigalia, quo oleum pro lampadibus emeretur, & fundos assignauit, ex quibus sacerdotes uiuerent. Liber pontificalis. Omnes decimas tribuant sacerdotibus: Leges Boiorum apud Auentinum libro tertio Annalium. Bona Ecclesiæ in tres partes distribuebant: una sacerdotibus, altera pauperibus, tertia militibus dabatur. Hedio libro sexto, capite nono, parte tertia Ecclesiasticæ historiæ. Decimæ, tributa, donaria, & huiusmodi templorum uestigalia, in quatuor patres dispersita: unam Bonifacius, alteram sacerdotes sedulo pascetes ac docentes populum accipiant. Gregorius secundus in epistola ad Thuringos, apud Auentinum libro tertio, & tomo secundo Conciliorum.

Pauperibus, uiduis & orphanis subuenire. Tertia pars bonorum Ecclesiasticorum egenis & pauperibus distribuatur: Gregorius secundus in epistola ad Germanos, apud Auentinum libro tertio. Carolus Magnus in Constitutionibus suis inquit: Ut decimæ populi diuidantur in quatuor partes: id est, una pars episcopo, altera clericis, tertia pauperibus, quarta Ecclesiæ in fabricis applicetur, sicut in decreto Gelasij papæ continetur.

Captiuos redimere. Iohannes sextus ex ærario Ecclesiæ multos redemit. Crantzius in Metropoli libro secundo, capite primo: & Platina.

Ecclesias ædificare, aut instaurare. Carolus iussit ædificare abbates & episcopos de bonis Ecclesiæ, ne in luxum uictus conferretur. Mutius libro octauo. Quarta pars bonorum Ecclesiasticorum, ad instaurandas & reficiendas sacras ædes reseruetur: Gregorius secundus in epistola ad Germanos, apud Auentinum titulo tertio: & in epistola ad Thuringos, tomo 2 Conciliorum.

Conferre in sumptus bellicos, si necessitas postulabat. Carolus Magnus propter bellorum assiduitatem, res Ecclesiasticas laicis tradidisse, Iuo indicat. Et Carolomanus in edicto suo inquit: Hoc quoque consensu mystarum & populi Christiani sciimus, ut propter crebra bella, & ferocissimarum gentium quibus undique cingimur, assiduas in nos incursationes, pars Ecclesiasticæ pecuniæ, nempe duodeni denarij, quem solidum uocamus, contribuantur mihi, quo militibus nostris præmia condigna labori-

bus soluantur. Auentinus libro tertio Annalium. Carolus Martellus militibus stipendiarijs decimas Ecclesiarum, cum consilio episcoporum concessit. Erphordiensis capite sexagesimo quarto, & Martinus in Chronico.

Porro non licebat bona Ecclesiæ ad heredes transferre, nec post degradationem ulurpare. Zacharias in epistola ad Bonifacium: Episcopus condemnatus, de quo inquisiuit, qui impugnator & fornicator exiit, atque res Ecclesiæ post degradationem sibi uendicare nititur, hic omnino ac detestabiliter respiciendus est. (quæ enim portio infidelis cum fidei? aut quæ communio Christi ad Belial?) hunc & sanctorum Patrum traditiones, & sanctorum Canonum instituta condemnauerunt. Tomo 2 Conciliorum.

DE BIBLIOTHECIS.

Bibliothecarum plurium fit mentio: ut Constantinopoli in basilica regia in domo, ubi collegio Oecumenico codices multi humanæ & diuinæ sapientiæ fuisset, Zonaras tomo tertio indicat. Romæ Bibliothecam Petri Zacharias restituit. Platina in uita eius. Hagustadiæ: Beda lib. 5. cap. 21. Eboraci & Turoniæ: Albinus in epistola ad Anglos. Balæus Centuria 2. capite 15. Lindisfarnæ, de qua Lelandus inquit: Pessimè sit Danicis piratis Lindisfarnensis Bibliothecæ depopulatoribus. Balæus Centuria decimatertia, capite 59.

¶ In ijs autem habuerunt libros sacros. Zonaras tomo tertio.

Et Patrum. Commentarij Chrysostomi in sacras literas Constantinopoli in patriarchæ triclinio fuerunt. Zonaras tomo 3. & Diaconus libro 23 rerum Romanarum. Acca episcopus Hagustaldensis, historias passionum Apostolorum, martyrum, unâ cum cæteris Ecclesiasticis uoluminibus summa industria congregans, amplissimam bibliothecam fecit. Beda lib. 5. cap. 21 historiæ Anglicæ.

Et philosophicos. Zonaras tomo 3. Acta Synodorum. Adrianus in Bibliothecam recondit acta synodi Nicenæ, pro cultu imaginum celebratæ. Liber pontificalis.

¶ Cura Bibliothecarum, hominibus idoneis de clero committi solebat. Gregorius secundus sub Sergio papa fuit custos Bibliothecæ Romanæ. Liber pontificalis. Bibliothecæ Eboracensi Albinus Flaccus præfuit primus. Balæus Cæturia secunda, capite decimo sexto. Stephanus monachus custos librorum patriarchatus: actione prima Nicenæ secundæ.

DE SCHOLIS.

Scholarum passim fit mentio: utpote Constantinopoli. Zonaras tomo 3. Romæ scholam condidit Offa Merciorum rex. Poly-

Polydorus libro 4. Anglicæ historiæ. Et scholarum Militiæ, unde pueri & præceptores ramos palmarum ferentes obuam proceſſerunt Carolo, meminit liber Pontificalis in Adriano. Parisijs ibi enim Sebalduſ artes liberales didicit. Schedel ætate 6. Et Luterijs Academiam inſtituit Carolus Magnus, ut indicat Polydorus libro quarto, anno Domini 791. Palmerius: & Balæus centuria 14. cap. 32. Ticini Polydorus lib. 4. de Angliis. Oſnaburgi. Crantzius in Metropoli libro 1. cap. 2. Reginoburgij. nam ibi operam literis Hyldolphus cum fratre dedit. Auentinus libro tertio Annalium.

Ac in monaſterijs ſcholas fuiſſe, conſtat exijs quæ de monaſtica diximus, in capite de ceremonijs. Et Theodorum in monaſterio Sabæ à preſbytero inſtitutum eſſe, Metaphraſtes indicat in uita eius, tomo quinto. Bedæ diſcipulus fuit Mailroſius & Albinus. Balæus Centuria 14. capite 32. Carolomanus in Cōcilio cui Bonifacius interfuit, præcepit, ut monachi & ſacerdotes literis operâ ſedulo darent, emendatè & rectè ſcriberent, in omnibus contubernijs monachorum & epiſcoporum ædibus pueros docerent: ut pater ex actis eius Synodi. Et Carolus Magnus in Cōſtitutionib. ſuis Aquifgrani, anno 20 regni ſui factis, inquit: Obſecramus ut monachi, præpoſiti, cōgregationes, bonâ & probabilem habeant conuerſationem, &c. & non ſolum ſeruilibus conditionis infantes, ſed etiam ingenuorum filios aggregent, ſibi que ſocient, & ut ſchola legentium puorum fiat. Pſalmos, notas, cantus, computum, gratiam per ſingula monaſteria uel epiſcopia, & libros catholicos bene, emendatè: quia ſape, dum bene aliqui Deum rogare cupiunt, per inemendatos libros malè rogant: & pueros ueſtros non finite eos uel legendo uel ſcribendo corrumpere. & Si opus eſt Euangelium, pſalterium, & miſſale ſcribere, perfectæ ætatis homines ſcribant, cum omni diligentia.

In ijs autem Magiſtri & pædagogi, diſcipulos ſuos imbuerunt literis. Conſtantinopoli in ſchola erat Oecumenicus doctor, & habebat duodecim collegas, quibus publicus uictus dabatur. Illi autem erudiebant diſcipulos in ſacris & philoſophicis ſtudijs, ac Imperatores ex ijs uiros ad conſilia rerum gerendarum ſeligere ſolebant. Zonaras tomo tertio. Habdallas Chriſtianos ſub ſuo principatu degentes, literas diſcere prohibuit. Paulus libro uigeſimo ſecundo. Vuillehadus magnatum liberos literis in Friſia imbuuit. Balæus Centuria decimatertia, capite ſexageſimo.

Et catechoſi, ſeu doctrina coeleſti, Zonaras tomo tertio.

In philoſophia. Carolus Magnus in Academia Pariſienſi Ariſtotelè tradi iuſſit: quia nemo alius inter Græcos & Latinos extaret, inquirendi ueri abſolutior artifex: & nemo perinde atque ille, magnitudinem philoſophiæ conſpiciendam dediſſet. Curiolibro ſecundo Chronologiæ.

Et artibus dicendi. Zonaras tomo tertio. Iohannem Mailroſium utriuſq; linguæ Latinæ & Græcæ peritiſſimum fuiſſe, hiſtorici omnes de eo referunt: Balæus Centuria 14. capite 32. Scriptorum Britanniæ. Bonas artes Lutetiæ & Ticini Carolus curauit doceri. Polydorus libro quarto Anglicæ historiæ. Oſnaburgi Græcam & Latinam ſcholam, & clericos utranque linguâ doceri Carolus ordinat, in Metropoli libro 1. capite ſecundo Crantzij.

Et mathematis. Bedam inſignem mathematicū fuiſſe, Lelandus teſtatur: & Balæus Cent. 10. cap. 23. Et Virgilium Iuuauienſem epiſcopum, in mathematicis diſciplinis & prophana philoſophia magis quàm Chriſtiani mores ferebant, eruditum fuiſſe, Auentinus libro 3. Annalium reſert.

Magiſtros ſcholæ etiam cantare in templis ſolitos, apparet ex Vrſpergenſi.

Cura etiam aliqua ſcholarum, ad epiſcopos & preſbyteros pertinebat. Carolus enim Magnus Burchardo Herbipolenſi duodecim adoleſcentes, ex illuſtribus parentib. Saxonum natos, quos obſides acceperat, ſeruandos & erudiendos in doctrina pietatis commiſit: ut narrat Capgrauius & Lelâdus, teſte Balæo Centuria 13. cap. 57. Oſnaburgienſi epiſcopo, ut ſcholam aperiat, Carolus iniungit. Crantzius in Metropoli lib. 1. cap. 2.

In Academijs morem fuiſſe, inſignia & titulos eruditionis & honorum cōferre literatis, ſubindicare uidetur Balæus, ex Alcuino & Lelâdo hæc referens: Simeon Anglicus ita eximiè doctus fuit, ut doctoratus etiam titulo inſignitus haberetur. Centuria decimatertia, capite quinquageſimo octauo.

Etiam in aulis principum, liberi pædagogos ſuos habuerunt. nam Irene imperatrix filiam ſuam Helifeo eunucho & notario commendauit erudiendam in Græcis & Romanis literis, & moribus. Paulus 23 rerum Romanarum.

Et reges ipſos non puduit, præceptores alere. nam Carolum Magnum Albinus docuit dialecticam, rhetoricam & aſtronomiâ. Author eſt Helinandus, ut annotat Erphordiienſis capite 69.

DE CONSOCIATIONE ECCLESiarum in una aliqua prouincia.

In prouincijs ferè Eccleſiæ cæteræ, ad metropolin ſuam, eiſq; epiſcopum in generali adminiſtratione reſpiciebant.

Metropo.

Metropoleon autem harum sit mentio in historia huius Seculi:

In Asia, Cizycum. Paulus Diaconus libro 20 rerum Romanarum. Damascus. Petrus enim metropolita Damasci uocatur à Paulo libro 22 rerum Romanarum. Nicea metropolis Bithyniæ. Acta Synodi Nicenæ, tomo 2 Conciliorū. Tyana, Stauropolis, Mocesus. Acta Synodi Nicenæ, tomo 2 Conciliorum. Sidæ metropolis episcopus fuit Leo Constātinopolitanus, in actione 2 Nicenæ synodi. Sinnadon metropolitēs fuit Iohannes, ut constat ex epistola Germani ad Constantinum Nacoliæ episcopum, actione tertia Nicenæ synodi.

In Europa, Coloniam metropolin confirmat Zacharias, in epistola ad Bonifacium. Naclerus generatione 25. Herbipolis. Henricus Erphordiēsis cap. 67. Eisteda, Mynda, Padelburna, Osnaburga. Crantzius in metropoli lib. 1. cap. 2. Moguntium, metropolin Germaniæ appellat Marianus Scotus.

¶ Extat in quodam uetusto codice Catalogus metropoleon in Gallijs & Germania, quem adscribimus. Prouincia Lugdunensium prima habet ciuitates quatuor, quarū metropolis est Lugdunum: cui subiectæ sunt Ecclesiæ Augustodunensis, Lingonensis, Cabillonensis, Matiscouensis.

Prouincia Lugdunensis secunda habet ciuitates 7, quarum metropolis est Rothomagus: cui sunt subiectæ Baiocas, Abrincatinū, Ebroas, Saxis, Lexouium, Constantia.

Prouincia Lugdunensis tertia habet ciuitates octo, quarum metropolis est Turonū: cui subiectæ sunt Cinnomaimis, Redonum, Andegauis, Nannetis, Corisolitum, Vencum, Oximenis, Diablineum.

Prouincia Lugdunensis quarta habet ciuitates 8, quarum metropolis Senonis: cui subiectæ sunt Carnotū, Antisiodorus, Nineruis, Trecas, Aurelianis, Parisius & Meldis.

Prouincia Belgica secunda habet ciuitates 12, quarum metropolis est Remis: cui subiectæ sunt Suefsio, Catalaunis, Viromandunum, Atrebacum, Camaracus, Syluaneum, Bellouagus, Ambianus, Morinus, quæ nunc Taruanensis dicitur: & Bononia, quam nunc Boloniam uocant.

Prouinciæ Belgicæ primæ metropolis est Treueris: cui subiectæ sunt Mediomatricum, id est Metis, & Leucorum, Tullo, & Viridunus.

Prouincia Germaniæ prima habet ciuitates quatuor, quarum metropolis est Moguntia: cui subiectæ sunt Argentoratum, id est Strasburg: Memmecum, id est Spira: Vangionum, id est Vuormacia.

Prouincia Germaniæ secunda habet ciuitates duas, quarū est metropolis Agrippina,

id est Colonia: cui subiecta est Tungris.

Prouincia maxima Sequanorum habet ciuitates nouem, quarum metropolis est Veruonconum: cui subiectæ sunt Equestrium Neuedunus: & Heluetiorum, id est Auenticus: & Basilienium, id est Basilea, & Vindonense, & Argentorienſe, id est Argentoratum: & Ebrodunense, & Rauracense, & portæ Abucini.

Prouincia alpium Cocciarum & Apenninarum habet ciuitates duas, quarum metropolis est Centronium, id est Drancasia: cui subiecta est ciuitas Valensium, id est Ostodorus.

Prouincia Viennensium habet ciuitates quatuordecim, quarum metropolis est Vienna: cui sunt subiectæ ciuitates Gennabensium, Gratianopolitanorum, Albensium, quæ nunc dicitur Viuaria: Docensium, Valentianorum, Trigastinorum, Vasiensium, Araucicorum, Carpentoracensium quæ nunc Vindeisca, Cabellicorum, Auenticorum, Arclatensium, & Malsilienſium.

Prouincia Aquiraniæ prima habet ciuitates octo, quarum metropolis est Biturigum: cui subiectæ sunt Aruernensis, Ricerum, Albigenſis, Cadurcensis, Lemouicum, Cabalū, Vellaurum.

Ac sedes episcopales interdum ex uno loco in alium sunt translatae ab episcopis, uel magistratu. Nam Hucbertus ē Traiecto Leodium sedem episcopi transposuit, reliquijs Lamberti eō præmissis, anno Domini 710. Sigebertus. Aliquando accessit etiam pontificum consensus, ut infra dicitur.

Tituli metropolitanorum sunt, Pontifex. Sic omnes plebes pontificibus pareant: Auentinus inquit libro tertio, ex Synodo Dingelſingenſi.

Interdum in una prouincia plures metropolitani nominantur. Heddi occidentaliū Saxonum episcopo defuncto, episcopatus prouinciæ illius in duas parochias diuisus est. Beda libro quinto, capite decimonono Anglicæ historiæ. Sed Carolus Magnus in Constitutionibus suis uetat, ne prouincia inter duos metropolitanos diuidatur.

Ac oportebat eos in principali cathedra suæ parochiæ residere, & non aliam magis Ecclesiam frequentare. Carolus Magnus in Constitutionibus suis.

¶ Officia autem eorum fuerunt: Cura, re, ut uera doctrina in Ecclesijs sibi subditis doceretur, ex autenticis, & non ex apocryphis libris. Carolus Magnus in edicto suo inquit: Sic & uestrum est uidere, dilectissimi mi & uenerabiles pastores, & rectores Ecclesiarum Dei, ut presbyteros mittatis per parochias uestras, populum Deo seruientem, ut recte & honeste prædicent: & non finatis no

ua uel non Canonica, aliquos ex suo sensu, & non secundum Scripturas sacras, fingere & prædicare populo. Sed & uosmetipsi utilia, honesta & recta, & quæ ad uitam ducunt æternam, prædicare: aliosq; instruite, ut hæc eadem prædicent. Theodoricum Arno cōstituit episcopum in Hunnorum regione, ut populum instituat, rerum cœlestium curam gerat, ritus colendi summum Deum eiusq; uoluntate condocat. Auentinus libro quarto Annalium. Carolus Magnus ex Laodicensi Synodo Canonem reperit in constitutionibus suis, ut Canonici tantum libri in Ecclesijs legantur. Et ex Carthagenensi primo, ut fides sanctæ trinitatis & incarnationis Christi, passionis & resurrectionis & ascensionis in cœlos, diligenter omnibus prædicetur.

Cauere hæreses. Dent operam episcopis, ne lupi tecti pelle ouina, ouile irrumpant. Gregorius 3. in epistola ad Boios, apud Auentinum libro tertio.

Abolere ethnica superstitiones & idolomanias, cum præsidio præfecti politici. Synodus Francica tomo 2. Conciliorum: Deceui mus quoq; ut secundum Canones unusquisque episcopus in sua parochia sollicitudine habeat, adiuuante Graphionē, qui defensor Ecclesiæ est, ut populus Dei paganas non faciat, sed ut omnes spurcicias gentilitatis abiciat & respuat, siue prophana sacrificia mortuorum, siue sortilegos uel diuinos, siue phylacteria & auguria, siue incantationes, siue hostias immolaticias, quas stulti homines iuxta Ecclesias ritu pagano faciunt, sub nomine sanctorum martyrum uel confessorum Domini, suos sanctos ad iracundiam prouocantes. Inuare excommunicationem. nam non licebat excommunicatum ab uno episcopo, in communionem admittere. Carolus Magnus in constitutionibus Aquisgrani.

Episcopos & presbyteros in sua prouincia ordinare. Theodoricum regem Arno facit episcopum in Hunnorum prouincia, ut templa dedicet, & sacerdotes cooptet. Auentinus libro 4. Annalium. Sed non licebat alterius clericum recipere, aut ordinare, iuxta caput 6 Synodi Duriensis sub Carolo Magno: siue commedaticijs literis, & sui episcopi uel abbatis licentia. Idem in Aquisgranensi decreto.

Aut ab alijs ordinatos examinare, tum de doctrina, tum de administratione Sacramentorum. Synodus Francica sub Carolomanno tomo 2. Conciliorum: Statuimus etiam, ut secundum cautelam omnes undecumq; superuenientes ignotos episcopos uel presbyteros, ante probationem Synodalem in Ecclesiasticum ministerium non admittamus.

Visitare Ecclesias. Canon Synodi sub Ca

rolomanno sic habet: Unusquisq; presbyter in parochia habitans, episcopo sit subiectus, & semper in quadragesima rationem & ordinem ministerij sui, siue de baptismo, siue de fide de Catholica, siue de precibus & ordine missarum episcopo reddat & ostendat: & quandoque iure Canonico episcopus circumierit parochiam, ad confirmandos populos, presbyter paratus sit ad suscipiendum episcopum cum collectione & adiutorio populi. Nauclerus Generatione 25. tom. 2. Conciliorum. Gregorius 3. in epistola ad Bauaros, apud Auentinum lib. 3. Parochos sæpius uisitent episcopi, presbyteros recte uiuere compellant. Synodus Anglicana cap. 3. Carolus in Constitutionibus Aquisgrani inquit: Episcopi diligenter discutiant per suas parochias presbyteros, eorum fidem, baptisma, & missarum celebrationes, ut & fidem rectam teneant, & baptisma Catholicum obseruent, & missarum preces bene intelligat, & ut psalmi digne secundum diuisiones uersuum modulentur, & Dominicam orationem ipsi intelligat, & omnibus prædicent intelligenda, ut unusquisq; sciat quid petat à Deo, & ut Gloria patri cum omni honore apud omnes cantetur: & ipse sacerdos cum sanctis angelis, & populo Dei, communi uoce, Sanctus sanctus sanctus decanter.

Curare ut in Ecclesia omnia recte fiant. Carolus Magnus in Constitutionibus suis Aquisgrani: Unusquisq; uestrum uideat per suas parochias, ut Ecclesia Dei suum habeat honorem, simul & altaria secundum suam dignitatem uenerentur, & non sit domus Dei & altaria sacrata peruia canibus: & ut uasa sacrata Deo cum magna ueneratione habeantur, & ut sacrificia sacrificata cum magna diligentia ab eis colligantur, quæ dignis cum honore seruentur: & ut secularia negocia uel uaniloquia in Ecclesijs non agantur, quia domus Dei domus orationis debet esse, non spelunca latronum: & ut intentos habeant animos ad Deum, quando ueniunt ad missarum solennia: & ut non exeant ante completionem benedictionis sacerdotalis.

Cognoscere & componere cōtrouersias & lites inter suos episcopos ortas cum consilio comprouincialium. Stephanus tertius: Omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, nisi tamen ad Apostolicam sedem fuerit appellatum. 3. q. 6. Et Carolus Magnus in Constitutionibus suis, reperit Canonem Synodi Chalcedonensis, ut clericorum negocia ab episcopis dijudicentur, & non à secularibus.

In causis matrimonialibus decernere quid fieri oporteat, & alijs indicare. Gregorius tertius Bonifacium monet, ne concedat ut quis amplius duas simul ducat uxores: in

u epistola

epistola ad ipsum. Item, ne quis intra quartum gradum contrahat matrimonium: ac concedit, ut maritus, cuius uxor propter imbecillitatem nequeat debitum reddere, alteram ducat, & ægrotam illam simul alat. tomo secundo Conciliorum.

Cauere, ne bona Ecclesiastica abalienentur. Carolus Magnus in Constitutionibus suis: Ut singuli episcopi, abbates & abbatissæ diligenter considerent thesauros Ecclesiasticos, ne propter perfidiam aut negligentiam custodum aliquid de uasis, reliquoq; thesauro perditum sit: quia dictum est nobis, quod negotiatores, Iudæi, nec non & alij gloriantur, quod quicquid eis placeat, possint ab eis emere.

Celebrare Synodos prouinciales. Zacharias in epistola ad Gallos & Francos inquit: Quotannis conuentus cogantur, in quibus de concordia & pace Christiana agatur: si quid aduersum fuerit, refecetur, quo templum Dei firmum ac immobile peristare possit. Auentinus libro tertio. Gregorius tertius in epistola ad episcopos in Boiaria & Alemannia: Catholica sanctorum iubet auctoritas, ut bis in anno pro salute populi Christiani, seu exhortatione adoptionis filiorum, synodalia debeant celebrari. tom. secundo Conciliorum.

Acinijs hæreticos & sceleratos depone-
re, uel excommunicare. Quotannis Concilia celebrentur: in hisce pietatem Christianam, candoremq; germanum à malis sacerdotibus pollutum, expiato. Carolomannus in edicto apud Auentinum, libro tertio Annalium. Carolus anno Domini 794, ad condemnandam hæresin Felicianam, Conciliū episcoporum ex omnibus regni sui prouincijs in uilla Francofurti congregauit. Regino lib. 2, & annales Francorum.

Aut sese excusare. Sic Leo Romanus pontifex, omnes episcopos Italiae congregauit, ac se excusauit: ut Antoninus indicat titulo 14. cap. 1. §. 7.

Aut superstitiones instituere. Sic Guthbertus in epistola ad Lullum dicit, in generali Synodo de natalicio die Bonifacii & sociorum eius celebrando, constitutum esse.

Aut decreta ad gubernationem prouincialium Ecclesiarum necessaria facere. Bonifacius multa Concilia celebrauit, quorum unum Augustæ fuit: in quibus multas ordinationes, quib. Ecclesia uteretur, instituit. Mutius lib. 6 de rebus Germaniæ.

Ad Synodos archiepiscoporum aut uniuersales ire, aut pro se alios ablegare, ac in ijs pro se & suis subscribere. Ex Francia duodecim episcopi ad Concilium Romanum, à Stephano tertio conuocatum, uenerunt. Liber pontificalis. Iussu Imperatorum, om-

nes Pontifices ex unaquaq; regione & ciuitate proficiscuntur in regiam ciuitatem, ad œcumenicam Synodum. Ignatius in uita Tarasij. In actis Nicenæ secundæ, multorum episcoporum metropolitanorum mentio fit.

Monasteria consecrare, & tueri. Ludgerus Mymigardenis episcopus, subiecit Ecclesiam Helmensterensem abbati Vuerdensi. Metropolis libro primo, capite decimo. Bonifacius monasterium Fuldense fundauit, & dedicauit, & regulam Benedicti in eo obseruari præcepit. Zacharias in epistola ad Bonifacium, tomo 2 Conciliorum.

Custodes erant disciplinæ monasticæ. Bonifacius in epistola ad presbyteros Angliæ, commune facit monachos de officio.

Magistratus iussu legationibus fungi. Carolus Osnaburgensi episcopo priuilegia concedit, ut si fortè contingat ut Imperator Romanorum & rex Græcorum conugalialia fœdera inter filios eorum contrahere disponent, cum sumptu à rege uel Imperatore adhibito, laborem simul & honorem legationis istius assumat. Crantzius in metropoli libro primo, capite secundo, ex Caroli priuilegio.

Iudices probare, uel improbare. Carolus Magnus in Constitutionibus suis: Probati à metropolitano iudices, non spernantur.

DE CONSOCIATIONE

Ecclesiarum in pluribus Prouincijs.

IN Prouincijs quibusdam, metropolitani cum Ecclesijs suis subesse solebant uni alicui episcopo. Sed tamen id non ubique fuisse, constat ex epistola Bonifacii ad Zachariam: in qua indicat, Francos seniores testari, amplius quàm octoginta annis Synodum nullam in ea regione esse habitam, nec archiepiscopum isthic fuisse, nec iura Canonica scilicet Romanorum fundata aut renouata esse. tomo 2. Conciliorum.

¶ Sedes aut archiepiscopales, quas Thronos appellat Synodus Nicena secunda, hæferè in historijs huius seculi celebrantur.

Hierosolyma. Patriarchæ Hierosolymorum mentio fit apud Reginonem lib. 2. Et in 3. actione Nicenæ 2. extat Theodori patriarchæ epistola.

Antiochia. Theophylacti patriarchæ Antiochiæ meminit Paulus lib. 22.

Alexandria. Cosmæ Alexandriæ patriarchæ meminit Paulus libro uigesimo secundo rerum Romanarum.

Thessalonica. Summi Thessalonicensium sacerdotis meminit Zonaras tomo 3.

Sardinia. Thomæ archiepiscopi Sardinie mentio fit in actis Synodi Nicenæ.

Constantinopolis. Patriarchæ Constantinopolitani meminit Zonaras tomo tertio. Et

461 Et Sigebertus, & Adon ætate 6. Beda episcopum & pontificatum Constantinopoli tanum uocat, quem Zonaras patriarchatum appellat. Et Metaphrastes Tarasium archiepiscopum uocat, in uita eius, tomo 5.

Roma. Stephanum papam patriarcham uocat autor uite Crodegangi, in actis Metensium. Leontius secretarius Imperatoris meminit archiepiscopi Romani, in actione secunda Nicenæ secundæ.

Rauenna. Iohannis Rauennæ archiepiscopi mentio fit in libro Pontificali.

Gradum. Antonini Gradenfis archiepiscopi meminit liber Pontificalis.

Aquileia. Petro patriarcha Aquileiensis ecclesiæ mortuo, Serenus successit. Paulus Diaconus libro sexto, capite decimo de gestis Longobardorum.

Mediolanum. Benedicti Mediolanensis archiepiscopi meminit Paulus ibidem.

Rothomagum. Egidius Rothomagensis archiepiscopus fuit: & Remigij meminit Sigebertus anno 751.

Apud Bituriges Ermenbertus, accepto pallio ab Adriano, constituitur archiepiscopus: ut patet ex epistola Adriani ad Pipinum.

Laureacum. Auentinus lib. 3. Annalium.

Moguntium. Nam Bonifacium archiepiscopum Moguntinum uocat Regino libro secundo.

Treniris. Nodaldi Treuirensium archiepiscopi meminit Crantzius libro secundo, capite primo, in Saxonia.

Iuuania. Archiepiscopus enim eius Anno, pallium à papa Leone accepit anno Domini 798. Cosmographia Munsteri, & Auentinus libro quarto.

Bathania. Excisa urbe Laureaco, Vtilodux Bauariæ, Viuilum iussit Bathaniā commigrare: eaq; urbs postea Laureacensium archiepiscoporum domicilium mansit. Auentinus lib. 3. Annalium.

Vuormacia. Archiepiscopatum Vuormaciæ sub Gregorio tertio fuisse, Aedituus in Chronico indicat: & Moguntiam translātū esse per Bonifacium, narrat.

Colonia. nam Crantzius Hildebaldum Coloniensem uocat archiepiscopum, in Metropoli lib. 1. cap. 5.

Metis. nam Stephanus papa Crodegangum pallio archiepiscopi decorauit. Acta Metensium.

Brema. nam Carolus Vuillehadum isthuc archiepiscopum constituit. Crantzius in Metropoli.

Eboracum. Egbertus Eboracensis archiepiscopus, archipræsulatum nitore pristino recuperatum pallium restaurauit. Vuilhelmus lib. 4. de Pontificibus: Balæus Centuria 2. capite 5.

Dorouernum. Athelardi archiepiscopi Dorouernensis meminit Leo, in epistola ad Cenulphum: Vuilhelmus libro primo, cap. 71. de Anglis.

Viennæ archiepiscopatum Gregorius tertius instituit. Martinus, & Aedituus in Chronico: Liber Pontificalis, tomo 2. Concil.

¶ Tituli istorum sunt: Patriarcha. Germanus appellatur Patriarcha, in Chronico Iuonis, & à Zonara tomo 3.

Primas ueteris Romæ. Tarasius in epistola, actione 3. Nicenæ 2.

Summus sacerdos. Zonaras tomo 3.

Præcipuus sacerdos. Sic Paulus Diaconus appellat Zachariā libro sexto, capite decimo tertio de Longobardis.

Archiepiscopus. Paulus lib. 6. cap. 10. de Longobardis. Et Thomæ archiepiscopi Mediolanensis meminit Regino lib. 2.

Summus pastor. Sic appellatur Tarasius in Nicenæ 2, actione 1.

Papa. Adrianum sanctissimum papam Basilj us uocat, in actione 1. Nicenæ 2.

Archiflumen. Sic Carolomannus Bonifacium appellat, in edicto. Auentinus lib. 3.

Archymistes. Viuilus archymistes Laureacensis. Auentinus lib. 3. Annalium.

Pontifex. Sic Zacharias uocatur apud Paulum Diaconum lib. 6. cap. 13. de Longobardis. Et Orientis episcopos Leontius Pontifices uocat, in actione 2. Nicenæ secundæ.

Archipontifex. Liber de uita Crodegangi, capite undecimo.

Nouum est, quod Bonifacius se legatum Germanicum Apostolicæ sedis appellat, in epistolis suis.

¶ Archiepiscopi autem cōmuni omniū suffragio eligebātur, ut patet ex epistola Gregorij 3. ad Boios, apud Auentinum lib. 3. & edicto Carolomanni, apud Auentinum lib. 3.

Ordinari solebant uel à Pontifice Romano, uel ab alijs uicinis archiepiscopis & metropolitans. Zacharias papa Naruiæ episcopum ordinauit. Liber Pontificalis. Et Stephanus 3. Leonem archiepiscopum Rauennatensem consecrat. Liber Pontificalis.

Ac solebant metropolitani episcopi, ad sedes archiepiscopales transferri. Anno 2. imperij Artemij translatus est à Cyzico urbe metropoli Germanus Constantinopolim: in quo et commonitorium translationis, quod subinfertur, pronunciatum est, continens ita: Electione & approbatione religiosissimorum presbyterorum & diaconorum, totius uenerabilis cleri, sacri que senatus, & amici Christi populi, conseruandæ huius regie urbis diuina gratia, quæ semper infirma curat, & ea quæ non sunt adimpler, transtulit Germanum sanctissimum præfulem Cizycensium metropoleos, in episcopū huius à Deo cōser-

uandæ ac imperatoris ciuitatis. Facta est præsens translatio in præsentia Michaelis sanctissimi presbyteri, & apocrisarii Apostolicæ sedis, & reliquorum sacerdotum ac præsum, sub Artemio Imperatore. Paulus Diaconus libro uigesimo rerum Romanarum.

Ac alij plures, alij pauciores, sub sua diœcesi Ecclesias habebant. Bonifacius Moguntinensis metropolites, & Coloniensis ecclesiæ præfatus fuit. Balæus Centuria 2. cap. 13. Et Moguntū & Coloniā in præcipuas stationes sibi reservauit, è quibus prouinciales episcopos cōsilijs gubernauit. Hinc adeptæ sunt duæ istæ urbes quendam in episcoporum aliquot stationes principatum, quem honorem Bonifacio debent. Curio lib. 2. Chronologia. Sidonius maximus Boiorum pontifex, fuit archiepiscopus Laureacensis, & episcopus Bathauiensis. Auentinus lib. 3. Sub Iuuauensi esse iubetur Theodoricus episcopus Hunnorum. Auentinus lib. 4. Annalium. Et sub Gregorio 3 in Vuormacia fuit archiepiscopus, habens sedecim episcopos suffraganeos, & uocabatur ciuitas Vangionū. Aedius in Chronico. Rauennatum urbs multarum extat caput Ecclesiarum. Gregorius 3. ad Vrsū ducem Venerū. Sabellicus Enneadis 8. lib. 7. Postquam Vnitekindus ad fidem uenit, Saxonia subacta in prouinciam est redacta, quæ diuersis temporibus in octo episcopatus diuisa, Moguntino & Coloniensi archiepiscopis est subiecta. Saxonia Crantzij lib. 2. cap. 14. Dorouernensis archiepiscopus 12 episcopos sub se habuit: sed Offa eum in duas parochias diuisit, cum cōsensu Adriani papæ. Verū Cenulphus consulit ea de re Leonem papam, qui in integrum restitui iubet. Vuilhelmus lib. 1. cap. 70 & 71.

Ac erat inter illos episcopos ordo aliquis. Sic Eistetenensis, cancellarius seu scriba sedis Moguntinæ fuit: & in Concilijs & cōuentionibus, à dextris archiepiscopi Moguntini primum locum obtinuit: & à Moguntino ueste insignē, quam Rationale uocant, accepit: ut indicat Hartmannus Schedel ætate 6. pag. 182.

¶ Officia eorum erant, Tueri cōsensum in pura & sincera doctrina: ut patet ex historia Tarasij, apud Ignatium. Idem in epistola ad Iohannem presbyterum tom. 2 Concil. inquit: Submittimus nos, ut per omnia Euangelicis & Apostolicis & Patrum doctrinis in seruiamus. Ad hæc omnibus modis operam damus, ut quicumq; in sacerdotalem sortem adoptati sunt, ita cōseruentur & uiuant, quæ admodum decet omnes eos qui in nomine Domini uocati sunt. Si uerò aliqui recusant præceptis horum stare, ego sanè cum illis nullam communionem habere uelim, alienusq; sum ab illorum animis.

Dare operam, ut sacra Scriptura in suæ gen

464
tis linguam transfusa, à plebe legi possit. nā id ut faciat Egbertus, Beda monet, in epistola ad ipsum.

Obscuriora in sacris literis dicta explicare. Sic Tarasius quosdam Psalmos Davidis obscuriores ita exposuit, ut intelligi à lectoribus possent. Ignatius in uita eius.

Cauere, ne quis nouis opinionibus, & phrasibus turbet Ecclesiam. Cuthbertus in epistola ad Lullum queritur, quod nouellarū conuersationum prauæ ubiq; sectæ succrescant, propterea quod postpositis antiquorum patrum decretis, ac legibus Ecclesiasticis relictis, multa iuxta proprias adinventiones praua & nociua instituuntur. Carolus Magnus in Constitutionibus suis Aquisgranii factis: Vestrum est, pastores & rectores Ecclesiarū Dei, uidere, ut presbyteros quos mittitis per parochias uestras, ad regendū per ecclesias populum Deo seruientem, ut rectè & honestè prædicent: & non sinatis noua, uel non Canonica aliquos ex suo sensu, & non secundū scripturas sacras fingere, ac prædicare populo. Sed uosmetipsi utilia, honesta & recta, & quæ ad uitam ducunt æternam, prædicet aliosq; instruite, ut hæc eadem prædicent.

Magistratus cōmonefacere, ut defendant sacerdotes contra hæreticos & paganos. Si cut facit Bonifacius in epistola ad Grifonem, Caroli Martelli filium: Obsecro & adiuuam, Caroli Martelli filium: Obsecro & adiuuam, Caro-
ni pietatem uestram, per Deum patrem omnium potentem, & per IESVM CHRISTVM filium eius, & per Spiritum sanctū, per sanctam Trinitatem & unitatem Dei, ut si tibi Deus potentem donauerit, ut adiuuare studeas seruos Dei, sacerdotes, presbyteros qui sunt in Thuringia, & monachos & ancillas Christi defendere cōtra paganorum maliciam, & adiuuare Christianum populum, ut eos pagani non perdant, ut ante tribunal Christi mercedem habeas perpetuam. Idem in epistola ad Volredū petit, ut Pipinus dignetur suorum sacerdotum suscipere curam, ne post obitum suum dispergantur, & populus prope Marcam legem Christi amittat.

Extirpare hæreses, & errantes in uiam reducere. Bonifacius in epistola ad Lebeogotham: Pietatē Domini precamini, ut Spiritu principali cōfirmet cor meum Deus, qui me indignū pastorem in populo uocari uoluit, ut lupo ueniente, more mercenarij non fugiam: sed exēplo boni pastoris, agnos pariter cum matribus, Ecclesiam sanctam Catholicam cum filijs & filiabus suis, contra hæreticos & schismaticos uel hypocritas fideliter ac fiducialiter defendere studeam.

Idololatriam abrogare: ut patet ex epistola Bonifacij ad Danielelem. Et Gregorius 2. in 3. epistola ad Thuringos, & in epistola ad Saxones, monet eos, ut idola colere sacrificia

465
ficijs definant. tomo secundo Conciliorum. Et Gregorius tertius in epistola ad Germanos, & Zacharias in epistola ad Bonifacium indicat, se Romæ auguria abrogasse: ac hortatur eum, ut idem apud suos faciat. tomo 2. Conciliorum.

Iuuare propagationem Ecclesiæ. Egbertus duodecim misit monachos in Frisiam, ut isthic plebem uera doctrina imbuerent. Non aliud Laureacenſibus archiepiscopis Sidonio, Peregrino, Vniloni ſtudio fuit, quàm dilatandæ religionis Chriſtianæ. Lazius lib. 2. cap. 2. de Viennensium rebus. Gregorius 3. hortatur Saxones, ut deſiſtant à cultu idolorum & ſtatuarum, & Deum uerum colant: in epistola ad Saxones.

Distribuere paræcias ſuæ prouincię, & clericorum operas diſpertiri. Per Dei gratiam populis Germaniæ aliquantulum correctis, tres ordinauimus episcopos, & tres parochias in tribus urbibus. Bonifacius ad Zachariam: Naclerus generatione 25. Et Zacharias in epistola ad Vnilonem indicat, Bonifacium Boiorum prouinciam in quatuor parochias diuiſiſſe, quę antea unum tantum habuerat episcopum. Vnde Auentinus inquit: Fauete Vtilone, Boiaria in Eccleſiaſticas dioceses & parochias diuiſa eſt. Auentinus libro tertio Annalium. Virgilius Salisburgenſis episcopus, Modeſto episcopo Charinorum facit poteſtatem conſecrandi templa, ſacerdotes ordinandi iuxta patrum & maiorum conſulta. Auentinus libro tertio. Bonifacius in Pannonia episcopos & diaconos conſtituit. Mutius libro ſexto de Germania. Bonifacium Germaniam in tres parochias diſtinxit, ſeu tres ſedes episcopales conſtituiſſe, Herbiſpolenſem, Bambergensem, & Erfordienſem, Hedio refert libro ſexto, capite ſeptimo: & cõſtat ex epistola Bonifacij ad Zachariam, tomo ſecundo Conciliorum.

Cognoſcebant cauſas ſuarum Eccleſiarum. Sic ad Theodorum Antiochiæ patriarcham ciues Epiphaniæ accuſant episcopum ſuum Coſmam, de ſacrorum uasorum abalienatione: quæ cum non poſſet reſtituere, cum Conſtantino ſe coniunxit. Paulus libro uigeſimo ſecundo rerum Romanarum.

Inſpectores erant morum, & minus recte ſeſe gerentes obiurgabant, & corrigebant. Tarasius multis ex ijs qui erant relati in numerum clericorum, qui ſuos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant uarijs & precioſis uestibus ſericis, aurum quidem ademit: fecit autem ſuccingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. ijs uerò qui toti corpori ex ijsdem filiſ purpureas uestes habebant contextas, excogitat tunicas remotas à curioſitate nimia & delicijs, ut quæ eſſent uestitus honeſtus, & cõuenirent ijs qui

Deo ſeruire ſtatuerunt, & proſitentur humilitatem. Ignatius in uita Tarasij. Idem conſtat ex epistola eius ad Iohannem, tomo ſecundo Conciliorum.

Viſitare Eccleſias. Vuillericus Bremenſis, cum Verdenſi in Tranſalbianam regionem, pro opportunitate penetrauit. Metropolis Crantzij libro primo, capite decimo tertio.

10 Et iuxta Canones emendare ea quæ non recte fiebant: ut patet ex Zacharię epistola ad Bonifacium, tomo 2. Conciliorum.

Ordinare episcopos metropolitanos, eosq; confirmare in ſuo episcopatu. Bonifacius ordinauit episcopos, & confirmauit miſſatores. Balæus Centuria ſecunda, capite decimo tertio. Idem Carolomanni rogatu Traiecti ordinauit episcopum, ut apparet ex Bonifacij epistola ad Stephanum. Naclerus generatione uigeſima ſexta. Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium: Ex uigore Apoſtolice ſedis debes ordinare episcopos, pia tamen contemplatione, ne uileſcat dignitas episcopatus. 16. q. 1. tomo 2 Conciliorum. Bonifacius Villibaldum Eſtetenſem episcopum ordinauit, & ſummum Cancellarium ſuum conſtituit. Balæus Centuria ſecunda, capite decimo ſexto.

Ac mandabant, ut illi qui ſub metropolitana nis erant, obedientiam & reuerentiam illis præſtarent. Sic Germanus præcepit Theophilo Nacoliæ episcopo, ut ſuo metropolitę literas tradat, omnemq; honorem illi debitum tribuat, illiq; ſecundum ſacerdotalem ordinationem ſe ſubijciat: actione tertia Nicenæ ſecundæ.

Minus idoneos ab officio deponebant. Sic Bonifacius Francorum ſacerdotes multos remouit. Auentinus 3 Annalium.

40 Celebrare Synodos in ſua diœceſi. Bonifacius celebrauit Synodos. Balæus Centuria 2. cap. 13. Brithuualdus primas Anglorum, Londini iuſſu Romani pontificis ſynodum celebrat. Balæus Centuria 1. cap. 91. Stephanus 3. ad Concilium Romanum conuocat Tuſciæ & Campanię & Italię episcopos. Liber pontificalis. In Synodo ſacerdotes omnium ſuffragijs cooptati, prauos & criminibus designatos exautorate, Concilia pro ſalute Chriſtiani populi bis quotannis iuxta Danubium ubi libuerit cogite: in hiſce controuerſiæ & cauſæ omnium ſecundum Chriſti ſeruatoris legem, & placita Euâgelij, Pauliq; legati Chriſti ſcita cognoſcantur. Gregorius 3 in epistola ad Viuilum.

Aut etiam in alia, ſi rogabantur à magiſtratu. Sic Bonifacius à Carolomanno rogatus, Synodum in Francia celebrauit: ut patet ex epistola Zachariæ, ad eundem. Naclerus generatione uigeſima quinta. Et depoſuit ab

officio quosdam sacerdotes. Auentinus lib. tertio Annalium.

Et consentiebant archiepiscopi. Sic Bonifacius consensu archiepiscopi Cantuariensis, Londini Synodum celebrauit. Hedio libro sexto, capite uigesimo primo.

Cum consensu & autoritate Imperatorū, indicere Synodos uniuersales. Sic Tarasius & Imperatores septimam synodum indixerūt. Zonaras tomo tertio, & actione tertia Nicenae secundae.

Proficisci ad synodos uniuersales, aut per literas & legatos suam excusationem uel sententiā afferre. Sic Tarasius patriarcha Constantinopolis, & Imperatores, conuocaturi septimam Nicenam synodum, Romam mittunt, & ad ceteros patriarchas, ac petunt ut uel ipsi ueniant, uel legatos mittant, qui suā uicem in synodo sustineant. Zonaras tomo tertio: Paulus libro uigesimo tertio. Gregorius tertius ad Synodum Romanam uocat Antonium Gradensem, & Iohannem Rauennae archiepiscopos. Liber pontificalis. Adrianus papa legatos & literas synodicas ad synodum Nicenam misit, quae leguntur: ut patet ex actis. Idem fecit patriarcha Antiochenus, qui Thomam presbyterum, & Iohannem monachum ablegauit cum scriptis, quae Imperator legi iubet in epistola sua, in actione prima. Tarasius in epistola ad Antiochiā & Alexandriā episcopos inquit: Sanctitatem uestram precamur, quo nobis simul cum epistolio uestro duo mittantur, qui uices uestras hic peragāt. Si quid autem ex Dei traditione haecenus, quod ad hoc argumentum facere possit, habueritis: uelim nobis declaratis, quo literae uestrae synodicae, & uicarij quoque à uobis missi, hi quidem cum gratia audiantur, illae uerò legantur: atque id solum, ne amplius schisma aliquod in Ecclesia Dei maneat. Idem etiam hoc à primatibus ueteris Romae postulauimus. Vos autem fraternè nunc obtestamur, Apostolicamq; ad uos uocem eloquimur, ut cum Deo optima inuestigatis: & iuxta diuinam uestram speculationem, ea quae inuestigata sunt, manifestetis. tomo secundo Conciliorum. Iohannes in secundo Niceno concilio, tenet locū trium thronorum, Alexandriae, Antiochiae, & Hierosolymorum.

In Synodis Oecumenicis, unus aliquis, aut plures, ex archiepiscopis solebant praesidere. Secundam Nicenam Tarasius Constantinopoleos patriarcha gubernare uidetur, actione prima. Ipse enim exponit, quo consilio ab Imperatoribus patres sint conuocari. tomo secundo Conciliorum.

In quaestionibus difficilioribus solebant abbatum & monachorum eruditorum sententias cognoscere. Sic Bonifacius Vuin-

fretum abbatem rogat, ut sibi libros & tractatus super epistolas Pauli cōmunicet: & quærat, ubi in scriptis Ecclesiasticis disputatum & iudicatum sit, capitale peccatum esse, cōmatrem ducere uxorem, sicut Romani æstiment.

Curabant bibliothecas: ut Beda libro quinto, capite uigesimo primo de Acca Hugustaldensi episcopo refert. Egbertus Eboracensis archiepiscopus, nobilissimam bibliothecam in gratiam studiosorum instituit: unde Albinus libros in bibliothecā Turonensem transferri curauit, ut patet ex eius epistola, apud Balæum Centuria secunda, capite decimo quinto. Eanbaldo Eboracensi nō tam fortunæ dignitatem, quàm thesauros ueterum librorum gratulari Albinum in epistola, refert Balæus Centuria decima, capite uigesimo septimo, ex Lelando. Benedictus Biscopius, comparatis hinc inde ex Italia & Gallia exemplaribus tum Latinis tum Graecis, bibliothecam copiosam instruxit in suo monasterio. Balæus Centuria secunda in uita eius.

Vt Ecclesijs & monasterijs census darentur, exigebant. Sic Bonifacius impetrauit à Francis, ut Ecclesijs & monasterijs ab unoquoque coniugio seruorum duodecim denarij redderentur: ut patet ex epistola Zachariæ: Naclerus generatione uigesima quinta, & tomo secundo Conciliorum. Athelardus effecit, ut Egfridus priuilegia Ecclesijs restitueret. Vuilhelmus libro primo, capite septuagesimo sexto.

Vnā cum alijs sacerdotibus & primatibus regni, eligere Reges seu Duces. A patriarcha populoq; Veneto, & à tribunis & proceribus, & cūcta plebe, Paulus Lucius dux Venetorum creatur Heracleæ. Bergomensis libro decimo. Ad creationem noui principis Bauariæ, ut mos est gētis, episcopi & monachi cum proceribus conueniunt. Auentinus libro tertio Annalium. In Anglicana synodo sub Adriano decernitur, ut sacerdotes cum senioribus populi Reges eligāt, sed non de adulterio aut incestu prognatos: capite duodecimo.

Inaugurare Imperatores & Reges. Predecessoribus à patriarcha peractis, Leo Constantinum filium suum coronauit Imperatorem. Zonaras tomo tertio. Et Anastasius patriarcha Nicephorum Artabaldi filium coronauit. Paulus libro uigesimo secundo. Idē Anastasius Leonē coronauit. libro eodem. Bonifacius Moguntinus Pipinum in regem unxit, & Childericum tyrānicē deposuit, & populum ab eius fide absoluit, Romani pontificis autoritate. Regino lib. 2. Balæus Centuria 2. cap. 13, de Scriptoribus Britanniae. Archiepiscopus Beneuenti dux ab episcopis unctus & coronatus

coronatus est. Leo Hostiensis lib. 1. cap. 10. de Casinensi cœnobio.

Regibus munera mittere. Bonifacius Ethelbaldo regi Merciorū, pro signo ueri amoris, mittit accipitrē unū, falcones duos, duo scuta, & duas lanceas. in epistola ad ipsum.

Iussu Imperatorum & regum ciuilia negotia tractare. Hierosolymitanus patriarcha iussu Constantini ad Carolum scripsit, eumq; rogauit, ut Palæstinæ subsidium ferat contra Saracenos. Chronicon Æditui.

Cura disciplinæ monasticæ, etiam ad archiepiscopos pertinebat. Alcuinus in epistola ad Athelardum archiepiscopum Dorouernensem monet, ne Romam ad Carolum proficiscens, secum adducat clericos uel monachos uersicoloribus & pompaticis uestibus indutos: quod non soleant Francorum clercici, nisi religiosis uestibus amiciri. Vuilhelmus lib. 1. cap. 65.

In causis matrimonialibus, quid fieri iuxta Canones & pontificum decreta debeat, referre. Sic Zacharias in epistola ad Bonifacium inquit: Admonere & adhortari & increpare eos frater ne cesses, quatenus à tali scelesto recedant matrimonio, ut non in æternum pereant. Tomo 2. Conciliorum.

Reliquias sanctorum curare, & prædicare. Patriarcha Hierosolymitanus Carolo per monachum misit reliquias de sepulchro Domini. Regino lib. 2. Adon ætate 6.

Pugnare de iure & finibus suæ dioceseos. Benedictus Mediolanensis cū Romano pontifice rixatur de Ticinensi ecclesia: sed uincitur ab illo potentia. Paulus libro 6. cap. 10. de Longobardorum gestis. Et liber Pontificalis in Gregorio 2.

Postremo & hoc sciendum est, archiepiscopos, præsertim Occidentis, propemodum oportuisse mancipia esse Romanorum Pontificum, ac eorum iussa & decreta exequi: ut patet ex ijs quæ postea de operibus Antichristi dicemus.

DE CONSOCIATIONE, ET mutuis officijs archiepiscoporum.

Archiepiscoporum societas & coniunctio consistebat in conseruatione consensu, in doctrina & pacis & concordia, & disciplinæ Ecclesiasticæ, & alijs officijs, ad Ecclesiæ communem administrationem pertinentibus.

Hinc sunt illæ appellationes, quibus sese inuicem ornant: Coepiscopus. Gregorius 3. papa Bonifacium Moguntinum appellat coepiscopum, in epistola apud Auentinum lib. 3. Annalium. Et Gregorius 2. in epistola ad Germanos, uocat coepiscopos: et in epistola ad Ethelbaldum. Item Gutbertus Lullum coepiscopū suum appellat, in epistola.

Frater. Zacharias in epistolis suis, Boni-

facium sæpe fratrem uocat.

Seruus seruorum: quem titulum Gregorium Magnum primum inuenisse, superioribus seculis est indicatum. retinuerūt autem eum etiam hac ætate pontifices Romani. Sic Gregorius 2. in epistola ad Germanos, uocat se episcopum & seruum seruorum Dei. Et Zacharias in 3. epistola ad episcopos Germaniæ, tom. 2. Conciliorum.

10 Eo tamen etiam alij, præsertim pontificij, uſi sunt. Sic Bonifacius se seruum seruorum Dei appellat: in epistola ad Zachariā tom. 2. Conciliorum.

Symbolum uerò istius societatis erant, litteræ synodicæ. Gregorius 2. misit synodicā ad Anastasium Constantinopoleos episcopum. Liber pontificalis. Et Iohannes Constantinopoleos misit Gregorio 2. synodicam, cui rescripsit. Liber pontificalis. Synodicā

20 Orientales episcopi ad Constantinū papam miserunt, quam in ambone curauit populo prælegi: ut patet ex epistola Constantini ad Pipinum.

¶ Officia autem, quæ sibi inuicem archiepiscopi præstiterunt, hæc ferè colliguntur ex historijs.

In difficilioribus quæstionibus sententias cōtulerūt. Pleguinus Nortabrinus, orta quæstione de sex ætatibus mundi, Bedam consultit: ut indicat Balæus Centuria 2. cap. 8. Eligandus Toleti episcopus, per litteras cōsulit Felicē episcopū Orgellis, qd de humanitate Christi sentiendū sit: utrū secundū id quod homo est, prius an adoptiuus Dei filius credendus & dicendus sit? Annales Francorū, anno Domini 792. Germanus Cōstantinopoleos, cum episcopo Natoliæ cōtulit de ueneratione imaginū: ut patet ex act. 3. Nicenæ 2.

Bonifacius in epistola ad Pethelmū coepiscopum inquit: De unaquaq; re consiliū uestrum & responsum audire desideramus. Affirmant sacerdotes per totam Franciā, & per Gallias, nec non & per Hispaniā, maximi criminis reum esse hominem, qui in matrimonium acceperit illam uiduam, cuius antea filiā in baptismo adoptiuā suscipiebat. quod peccati genus si uerum est, hætenus ignorabam: & nec in antiquis Canonibus, neque in decretis Pontificum patres, nec in calculo peccatorū Apostolos usquā enumerasse cognoui. qua de re si aliquid uspiam in Ecclesiasticis scriptis disputatum inuenissetis, nobis indicare curate: & quid uobis uideatur, nosse uelimus. Damascenus à Cosma rogatus, quæstiones difficiles hæreticorum explicauit: ut patet ex libro de conuersatione eius. Carolus Magnus libro tertio, capite undecimo. Debuerat Ecclesia Græcorū, ad circumiacentium prouinciarum Ecclesias legationem sciscitationem facere, utrum imagines

adorari aut non adorari deberent: & quid-
quid de hac re plures secundum Apostolicam
institutionem tenere uellent Ecclesiae, ipsa
quoque teneret.

Contra corruptelas doctrinae & errores,
ediderunt communes confessiones & refu-
tationes, subscriptis suis nominibus. Chut-
bertus in epistola ad Lullum: Adhuc quia
multae subinde oriuntur haereses, quid aliud
in primis agere debemus, quam ut indefin-
ter suffragia uenerabilium antistitum Eccle-
siarum Dei postulemus?

De suo officio contra haereticos, se mutuo
commonefecerunt. Daniel instituit Boni-
facium, quomodo paganos confutare debeat:
ut suo loco indicabimus. Adrianus Tara-
sium in epistola sua monet, ut pugnet contra
eos quos ille uocat hereticos, qui damnabant
cultum imaginum, actione 2. Nicenae 2.

Et negligentes increpabant. Sic Beda
Egbertum in epistola ad eundem satis aper-
te arguit negligentiae: & monet eum de sacra
Scriptura in Saxoniam linguam uertenda:
& iubet eum cauere, ne specie oculi potius
quam uirtutis, monasteria a regibus & epi-
scopis splendide instituuntur.

In errorem prolapsos, reuocare in uiam stu-
duerunt. Sic Anastasius patriarcha conatus
est per literas Stephanum secundum, cultum
& adorationem imaginum defendentem, &
Imperatori resistente, in uiam reuocare: sed
hanc gratiam reportauit, ut ab eo sit excom-
municatus. Blondus decadis 1. lib. 10. Tarasius
eos qui uacillabant, rectius instituebat. Igna-
tius in uita eius, apud Metaphrasten. Adria-
nus in epistola ad episcopos Hispaniae, Eli-
phandum & Velasarium, Christum filium
Dei adoptiuum appellantes, & pascha cum
Iudeis obseruantes, refutat: & nisi poeniten-
tiam agant, excommunicari iubet. Felix
in Synodo Bauarica, ad erroris sui agnitionem
adductus, eundem damnat & abdicat. Anno
nisi lib. 4. cap. 83.

Communi consilio excommunicarunt. Sic
communi sententia Theodorus Antiochenus,
& Theodorus Hierosolymitanus, & Cos-
mas Alexandrinus, cum episcopis sibi subie-
ctis, die Pentecostes post lectionem Euange-
lij, singuli in sua ciuitate, uno eodemque mo-
do Cosmam Epiphaniae episcopum ob sacri
legum anathematizarunt. Paulus lib. 22 re-
rum Romanarum.

De sui ordinatione, & confessione de do-
ctrina, literas sibi inuicem miserunt, & eam
ut legitimam approbarunt. Tarasius in epi-
stola ad episcopos Antiochia & Alexandriae:
Quandoquidem antiqua quaedam obseruan-
tia, imò uero Apostolica traditio, in Ecclesijs
diu obtinuit, ut illi quae reces assumpti fuissent
ad summi alicuius sacerdotij gradus, illis qui

& ante eos, & multis temporibus summi sa-
cerdotij gradum obtinuissent, fidem suam
exponerent: uisum igitur est mihi haec sequi
ro, & me submittere uobis, & manifeste me
fidei confessionem apud uos exponere: quem
admodum a Spiritu sancti tubis, quarum So-
nus egressus est in omnem terram, & uerba
eorum in fines orbis terrae, item a gregibus
& ouibus eorum diuinis patribus nostris, a
teneris unguibus didici. tomo secundo Con-
ciliorum.

Ad synodos suas se inuicem admittebant.
Bonifacius in epistola ad Egbertum archie-
piscopum inquit: Obsecro, ut uestrae familia-
ritatis synodo unam cum seruis Dei mecum la-
borantibus adunatus esse merear: & sis mihi
consiliarius & adiutor, in inquirendis & in-
uestigandis regulis ecclesiasticis iudicio-
rum Dei.

Libros sibi inuicem dedicarunt. Beda
Nothelmo triginta Quaestiones in libros Re-
gum dedicauit. Idem Vuithredo mathe-
matico dedicauit libellum de æquinoctio.
Vuilibaldus episcopus Eistetenensis, uitam Bo-
nifacii a se conscriptam offert censuræ Lulli
Moguntinensis, & Megengardi Herbipolen-
sis. Hedio lib. 6. cap. 21. Aponius rogatus ab
Armenio presbytero, in Canticum Cantico-
rum commentatus est, eique dedicauit.

Aut commodato sibi inuicem dederunt.
Bonifacius Egberto mittit epistolas Grego-
rij, quas dicit se ex Romana bibliotheca ac-
cepisse: in epistola ad eundem. Idem a No-
thelmo archiepiscopo petit, ut sibi interroga-
tionum Augustini Anglicani & Gregorij re-
sponsum exemplar mittat: & simul indi-
cet, an capitulum illud, Quod in tertia gene-
ratione fidelibus liceat matrimonia copula-
re, &c. uerè Gregorio attribuitur, an secus.
Et Bugga abbatissa ad Bonifacium scribit, se
passiones martyrum nondum potuisse pro-
curare. Bonifacius petit a Daniele, ut sibi
librum prophetarum, relictum ab abbate Vuin-
berto, mittat: in epistola. Et Cynehardus
Ventanus episcopus a Lullo petit, sibi anti-
quos libros Ecclesiasticos & medicinales
mitti: in epistola ad eundem.

Ministros Ecclesiae commendarunt. Sic
Daniel episcopus Bonifacium in epistola com-
mendat regibus, ducibus, episcopis, religio-
sis abbatibus & presbyteris.

Alij alijs eleemosynas & reliquias san-
ctorum, & alia munuscula miserunt. Boni-
facius Danieli episcopo mittit casulam non
holosericam, sed caprina lanugine mi-
xtam, & uillosam, ad tergendos pedes: in
epistola ad eundem. Idem Huerberto le-
sternia caprina dono mittit: in epistola ad
ipsum. Pethelmo coepiscopo suo corpo-
rale pallium, albis stigmatibus uariatum, &

& uillosum, ad tergēdos pedes feriorū Dei, donat. Cynehardus Ventanus episcopus, Lullo mittit xeniola: ut patet ex epistola. & indumentū de suo uestitu, sicut solebant sui antecessores Lulli prædecessoribus dare: in alia epistola ad eundē. Lullus pallam holoserica Gutberto donat: in epistola ad ipsum.

Consilia cōferebant. Bonifacius in epistola ad Nothelmum archiepiscopū inquit: Præterea de uno peccato commissio, uestrū consilium audire desidero, quod cuidam homini in matrimonio concedendo nesciens commisi, quod hoc modo cōtigit. Homo quidā, ut multi solent, alterius filiū de sacri baptismatis fonte eleuās, adoptabat sibi in filium, cuius matrem postea uiduatam marito duxit uxorem: quod Romani peccatum esse asserunt, & capitale peccatum, ita ut in talibus diuortia facere præcipiāt: & asserunt regnātibz Christianis Imperatoribus, illius matrimonij scelus capitali sententia multandum, uel peregrinatione perpetua delendū: ut si hoc in catholicorū patrum decretis uel canonibus, uel etiam sacro eloquio pro tam magno peccato computatum esse inueneritis, indicare mihi curetis: ut & ego intelligēdo cognoscam, cuius autoritas sit in illo iudicio. Quia nullatenus intelligere possum, quare in uno loco spiritualis propinquitas, in conjunctione carnalis copulæ tam grande peccatum sit: quando omnes in sacro baptismo Christi & Ecclesiæ filij & filiae, fratres & sorores esse comprobemur. Idem in epistola ad Danielem petit consiliū, de cōmunionē sacerdotum paganis sese adiungentiū. Bonifacius in epistola ad Egbertū quærit consiliū de sacerdote fornicario, qui dudū post pœnitentiā in officiū gradus sui à Francis iterum restitutus erat, utrum expediat omnes infantes sine regenerationis fonte mori, propter raritatem sacerdotū: an uerō ipsum fornicariū baptismum ministrare, & missas celebrare, cū castiorē ministrū habere nequeat. Scribit se audaciter præsumpsisse, & patienter consensisse, illum in ministerio diuino cōsistere: exstimādo leuius esse dubiū, unius hominis peccatum & audaciam, quā ruinam & perditionem animarum penē totius populi.

Synodis uniuersalibus interfuerunt, ac cōmuni cōsilio de doctrina, de hæreticorū refutatione & depositione, aut de restitutione, aut de ordinatione episcoporum, aut de dissensionibus componēdis, aut de ceremonijs adēquandis, aut de iure metropolitanorum, de disciplina Ecclesiastica & monasteriorū, aut de alijs similibus negocijs statuerunt: ut patet ex actis Synodi Nicenæ, cui Tarasius patriarcha Constantinopolitanus, & legati Romani & alij interfuerunt.

In Synodis solebant, in medio confesso, po-

ni sacri & inuolati Euangelij Dei codices: ut apparet ex actione 1. Nicenæ 2.

Litteræ Synodicae ab episcopis, in quibus testabantur de sua fide, in Synodos uniuersales mittebantur: addita petitione, de emendatione, si necesse sit. Sic Orientales episcopi, scilicet Hierosolymitani, Antiocheni & Alexandrini, inquit in 3 actione Nicenæ 2. in epistola sua: Has Synodicas litteras cū acceperitis patres, si quid in illis repertū fuerit correctione dignum, petimus ut sine inuidia uestra nos reddatis participes, idq; literis rescriptis admonete.

Itē libelli confessionis offerebantur. Tres episcopi, Basilus Ancyranus, Theodosius Myrōn, & Theodosius Amorij ex concilio Ephesino, in quo damnatae erant imagines, resipiscences afferunt libellos de sua confessione. actione 1. Nicenæ 2.

Ad Synodos etiā monachi sunt admissi: ut patet ex actis Nicenæ 2. nam Thomas præses monasterij S. Arsenij, quod est in Ægypto, tenuit locum trium Orientalium diocesium, ibidem.

Contentiones, quantum fieri poterat, uitabant. Tarasius in epistola ad Antiochia & Alexandria episcopos, in actione 3 Nicenæ inquit: Absit contentio & seditio longissime à nobis: & quemadmodum uno baptismo tincti summam unamq; fidem habemus, ita quoq; in omnibus Ecclesiasticis negocijs unum animum studeamus habere.

Acta in Synodis promulgari solebant, & ad omnes episcopos & sacerdotes scribi. Sic Synodus Nicenæ in epistola sua ad sacerdotes omnium Ecclesiarum inquit: Dignū fuisse, & uestram deuotam præsentiam rebus omnibus interfuisse, quo omnem à Deo electam nostram congregationem uno in loco inueniretis, & per Dei gratiā spectatores fieretis omnium quæ acta sunt: ita & dissertationis uim quoq; cognouissetis, quæ in confirmationem legaliū Ecclesiæ catholicæ traditionum, & destructionem eorum qui insurrexerunt cōtra ueritatem, & Apostolicas & patrum traditiones ab Ecclesia catholica alienarunt, facta est. Sed quoniam inter nos & uestram sanctitatem & humidū iter est, & longa terrestris uia, duabus rebus opus fuit: nauibus scilicet, & iumentis, quibus deferri possetis. At quoniam utrorumq; copiam nō habentes, nobis corpore adesse non potuistis: certum est, uos mente & animo idem sentiente nobis adfuisse: quod sanē Ecclesiæ Catholice magnum adiumentum exiit. Quandoquidem autem inter nos membra sumus, habentia unum caput Christum Dominum nostrum: necessarium duximus, omnem eorum quæ diuinē apud nos acta sunt, seriē narrare. to. 2. Concil. Et Tarasius in epistola ad

Adrianum

Adrianum papam exponit, quid in Concilio Niceno sit actum.

Communes literas ad reges & principes scribebant, monentes eos de suis peccatis. Sic Bonifacius archiepiscopus, legatus Germanicus Romanæ Ecclesiæ, & Vuera, & Burhard, & Vuerbrecht, & Abel, & Vulbach coepiscopi, scribunt ad Ethilbaldum Angliæ regem, ipsumq; ob libidines reprehendunt satis asperè & grauitè. has uerò literas Herefrido presbytero mittunt, eiq; iniungunt, ut regi prælegat: ut patet ex epistola ad eundè. Nos octo episcopi, qui ad unam Synodum conuenimus, quorū nomina subter annotauimus, in commonitione, frater charissime, deprecamur, ut uerba admonitionis nostræ Ethbaldo regi Merciorum interpretando & recitando annuncies: & eo modo & ordine, quo ad te scripta transmittimus, sollicitè enumerando & prædicando illi indicaueris. & notum sit charitati tuæ, quia hæc uerba admonitionis nostræ, ad illum regem propter nihil aliud direximus, nisi propter purā charitatis amicitiam: & quòd de eadem Anglorū gente nati & nutriti, hic uerò bonis & laudibus gentis nostræ lætatur & gaudemus, peccatis autè eius & uituperationibus eius tribulamur & cōtristamur. Item: Si hoc scelus maximum uerum sit (scilicet de Anglis, quòd more equorū ruant in promiscuos coitus) rogamus omnes cōmuniter supradictū regem, ut semetipsum cum populo corrigat, ne tota gens cū principe hic & in futuro pereat: sed ut uitam propriā emendando & corrigendo, exēplis suis iterū gentē propriā ad uitam salutis dirigat: & unde peccatum antè contraxit, inde mercedē mereatur æternam.

Hortabantur alios ad scriptionem cōmentariorum in sacra Biblia. Beda in prologo super Samuelem, ab Acca antistite dicit sese excitatum esse, ut prophetę istius scripta literis mandet. Idem in prologo libri primi in Marcum repetit.

Sese inuicem consolabantur. Churbertus cum suis consacerdotibus, presbyteris & abbatibus, ad Lullū & cooperatores ipsius scribit epistolam, in qua consolatur eos de obitu Bonifacii, & ad constantiam hortatur. Bonifacius consolatur Danielelem de amisso uisu, in epistola ad eundem.

Decreta ueterum & probatarum Synodorum tutati sunt. Sic Tarasius in oratione ad Imperatores, apud Metaphrasten inquit: Respirant sacrarum Synodorum pura decreta, quę Euangelicis seruātur traditionibus, nec sustinent in æternū ullo modo posse surripi. In Nicena altera, confirmantur ab omnibus decreta sex Synodorum uniuersalium, sed septima reiicitur: ut patet ex actis. Quęcunq; patribus pro tempore super fundamentum

Apostolorū & prophetarū edificare placuit, recipimus: quę uerò secus habet, ut hostilia respuimus. actione 6. Nicenæ secundæ: Et in Anglicana Synodo sub Adriano decernitur, quòd omnes debeant Nicenæ synodi fidè amplecti, atq; ob eam, si necessitas postulet, mortem oppetere. cap. 1.

Noui si quid fuit, mutuo sibi indicarunt. Bonifacius Gregorio 3 indicauit, ad centum millia animarū ad sinū matris Ecclesiæ a se, præsidio Caroli aggregata esse: ut patet ex epistola 2 Gregorij 3, tomo 2 Concil.

Alius pro alio orauit. Bonifacius rogat Nothelmū, ut pro se cū suis oret: in epistola ad eundè. Idem petit à Daniele episcopo, in epistola ad ipsum. Et ab episcopis & catholicis de stirpe Anglorū postulat, ut pro se & Ecclesiā suā orent. Idem à Pethelmo coepiscopo, in epistola ad eundem, poscit. Tara-
sius in epistola ad sacerdotes & episcopos Antiochiæ & Alexandriæ, petit pro se orari: actione 3, in Nicena 2.

Nouum est, quòd primū hoc seculo Bonifacius inuenit, & eius discipuli imitati sunt: ut episcopi & abbates inter sese fraternitatē, sicut uocabant, colerent: quę consistebat in mutuis orationibus, & missarū celebrationibus pro uiuis et mortuis, quorū etiā nomina sibi inuicē solebant mittere. Constat hæc ex epistola Bonifacii ad Opparū abbatē, & Buggā abbatissam: & ex Cynehardi Ventani episcopi ad Lullum: ubi inter alia indicat, se nomina presbyterorū, diaconorumq; ac monachorum uel monacharum, ceterorumq; quę miserat, per monasteria & parochias diocesis suę direxisse, ad celebrandū pro eis missarū solennia, & orationū suffragia: petens ut Lullus idem de suis, quę miserat, faciat. Et ex epistola Eardulphi, Rosensis episcopi ad Lullū. Et Alhredus rex in epistola ad Lullū, mittit ei nomina proximorum & amicorum suorum: & petit, ut in orationibus missarūq; celebrationibus, Dei patrocinij cōmendentur: ac promittit se curaturum, ut in cunctis monasterijs sibi subiectis, pro nominibus à Lullo transmissis idem fiat.

Hanc necessitudinē & coniunctionē sepe schismata & dissensiones in doctrina & ceremonijs dissoluerūt. Nā omnes Anglicanas Ecclesias cū Pictis & Scotis fuisse coniūctas, exceptis Britonibus, qui alio tēpore Pascha celebrabant, circiter annū Domini 731. apparet ex Beda lib. 5, cap. 24. Gregorius 2. missa Synodica ad Anastasiū, de cultu imaginū a se dissidentē, nō censuit eū fratrem aut cōsacerdotē. Liber Pōtificalis. Et sub Constatini & Irenes imperio, Orientis episcopi, doctores Occidentis & Cōstantinopolitanos excōmunicabant quotidie. ad id dissidiū tollendū, indicta est Synodus Nicena: ut cōstat ex actis. D E

Romanos pontifices supra omnes non modò metropolitanos, sed etiam archiepiscopos caput suum extulisse, & tandem principatum super omnes ecclesias seu episcopatum Oecumenicum consecutos esse, superiori seculo cōmemorauimus. Nūc autem quomodo sese Antichristus ille in tēplo Dei sedens, pro Deo ostentauerit, & uerè filium perditionis egerit, gloriamq; & potētiam huius mundi acquirerit, sese supra eos qui dicuntur dii, hoc est supra magistratū eleuauerit, & super bestiam, hoc est Imperiū Romanum ascenderit, obseruandum est. Id uerò non aliunde rectius, quàm ex operibus eius cognosci & iudicari potest: quorum aliqua ex magno cumulo historiarum recensēbimus.

Suum principatum contra eos qui oppugnare uidebantur, non cessauit confirmare decretis, ad eam rem in Synodis promulgatis. Adrianus, in decretis Nigellamno episcopo Mediomatricum traditis: Sedes Romana ueritatis uoce primatum obtinuit: nec prima diceretur, si aliā super se haberet. Quæ etiam caput est omnium Ecclesiarum, à quo omnes sumpserunt originem. Primatū enim non Synodalibus aut aliquibus commentis meruit institutis, sed Domino largiente, qui ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & reliqua talia, & his similia. Quibus si aliquis superbo spiritu obuiauerit præceptionibus, non exeat impunitus, sed status sui periculo subiacebit. tomo 2. Conciliorum.

Et professione sua. Paulus papa ad Crodegangum episcopū Metensem inquit: Nobis, quāuis indignis, uniuersalis totius mundi Ecclesia, uice sancti Petri est commissā. Liber de uita eius, cap. 11. Adrianus in epistola ad Tarasium, in actione 2. Nicenæ 2: Cuius etiam sedes, per totum orbem primatum obtinens lucet, omniumq; Ecclesiarum Dei caput existit. Vnde & ipse beatus Petrus apostolus, Dei iussu Ecclesiam pascens, nihil omnino prætermisit, sed ubiq; principatum obtinuit, & obtinet: cui etiā & nostræ beatæ & Apostolicæ sedi quæ est omnium Ecclesiarū Dei caput, uelim beata uestra sanctitas ex sincera mēte & toto corde agglutinetur, utpote quæ reuera sit rectè sentiēns, & pietatis incorruptæ conseruarix. Tomo 2. Concilio rum. Et Zacharias in epistola ad Pipinum, sese appellat episcopū Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ. Stephanus papa in epistola ad Pipinum, gratias agit, quòd sanctam omnium Ecclesiarū Dei matrem, & caput & fun-

damentum fidei Christianæ, Romanam Ecclesiam, ab hostium metu liberauerit. Eadē Paulus in epistola sua ad Pipinum habet. Adrianus in epistola ad Carolum: Nos omnium Ecclesiarum pastorem curam habentes, diuina præcepta uiolari non sinimus.

Et scriptione literarum ad omnes episcopos omnium prouinciarū: qualis est Gregorius 3. in qua commendat Bonifacium, tom. 2. Conciliorū. Et altera ad omnes Germaniæ populos. Et Adrianus ad omnes episcopos Hispanos literas scripsit.

A Romana ecclesia discedētes saluari posse negant. Adrianus in epistola ad Hispanos, Romanam ecclesiam aliarum omnium caput nominat: & qui se ab hac abscindit, hunc extorrem à Christiana religione fieri dicit.

Et suis mandatis ac decretis ita obtēperari uoluerunt, quasi è diuina Petri uoce essent prolata. Adrianus 25. q. 1. sic ait: Generali decreto constituimus, ut execrandū anathema sit, & uelut præuicator fidei catholicæ semper apud Deum reus existat, quicumq; regū seu episcoporū uel potentum deinceps Romanorum pontificum decretorum censurā in quoquā crediderit uel permiserit uiolandam. Chronicon Antonini titu. 14. cap. 1. §. 5. Zacharias in epistola ad Bonifacium: Nulli post hæc liceat, ea quæ à nobis sancita sunt, aliquo modo uiolare: quæ autoritate B. Petri firma esse decreuimus.

Nec à quoquam iudicari uoluerunt, licet innumerabiles animas secū ad inferos deducere uideantur. Sic enim Bonifacius, adulator Pōtificis omnium maximus, dixisse annotatur distinctione 40. Si papa suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur, inutilis & remissus in suis operibus, & insuper à bono taciturnus, quod magis officit sibi & omnibus, nihilominus innumerabiles populos cateruatim secum ducit primo mancipio gehēnæ, cum ipso plagis multis in æternū uapulaturus, huius culpas isthic redarguere præsumit mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus, nisi deprehendatur à fide deuius: pro cuius perpetuo statu uniuersitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendēre. Adrianus in epistola ad Carolum: Quanta auctoritas B. Petro Apostolorum principi, eiusq; sacratissimæ sedi concessa est, cuiquam non ambigimus ignorari: utpote quæ de omnibus Ecclesijs fas habeat iudicandi, neq; cuiquam liceat de eius iudicare iudicio, quoniā quorūlibet sententijs ligata Pontificum sedes B. Petri apostoli ius habebit soluendi, per quos ad unam Petri sedem uniuersalis Ecclesiæ cura conflueret,

ret, & nihil unquam à suo capite dissideret.

Apparitionum, uisionum, somniorum & illusionum diaboli, ad confirmandas superstitiones extra uerbum Dei, approbatores, præcones & dictatores agebant. Sic Constantinus Brituualdo Anglorum primati seuerè mandauit, ut collecta Synodo Londini, apparitiones Eguuini Vuicij de cultu imaginum singulis commendaret: & mortuorum imagines adorandas, & missas ante illas celebrandas constitueret: anno Domini 712. Balæus Centuria 1. capite 91. in Appendice, & capite 99.

Promulgatores librorum, in quibus opinioniones fanaticæ traduntur. Sic Gregorius tertius dialogos Gregorij primi, pro confirmando purgatorio, publicari mandauit. Balæus Centuria 2. cap. 5. in Appendice.

Ecclesias Orientis & Occidentis distraxerunt. Zacharias enim Orientalem Ecclesiā ab Occidentali seiunxit, & sacerdotalem habitum inuenit. Balæus lib. 3. de Actis Romanorum pontificum.

Honorarunt deos alienos, nimirum sanctos mortuos, argento & auro, & translatione, & ostensione. Paulus papa corpus Petronellæ, filiae Petri, unā cum marmereo sepulchro ex uia Appia in Vaticanum transtulit solenni pompa. Platina. Et Gregorius 3. in basilica Petri oratorium fecit, in quod posuit reliquias sanctorum, & festiis instituit. Liber Pontificalis. Apostolorum caluarias cum alijs reliquijs sanctorum, ferri & ostendi iussit Stephanus secundus. Balæus in uita eius, & Liber Pontificalis. Tota Italia Leonis Isauro supplicatorias literas misit, pro erigendis Imaginibus sanctorum. Idem Gregorius 3. fecit. Liber Pontificalis.

Accensione candelarum & lampadū. Zacharias uiginti libras auri annuatim ad oleum conferri iussit. Liber Pontificalis. Ut esset notū idololatriæ genus. Balæus lib. 3. de Actis Pontificum.

Et Baalismo. nam Gregorius tertius instituit, ut ferè sine interuallo & à presbyteris hebdomadarijs, & à monachis in Ecclesia Petri diuina officia celebrarentur. Platina in uita eius. Et Paulus papa omnibus requiescentibus sanctis assidue laudes persolui à monachis statuit. Liber Pontificalis.

Et adoratione. nam Stephanus secundus profecturus ad Pipinum, commendat se beatæ Mariæ & Petro. Liber Pontificalis. Et Zacharias in epistola ad Bonifaciū inquit: Beatus apostolorum princeps Petrus, coopere-tur tibi in omnibus bonis, quæ ei parere desideras. Stephanus in epistola ad Fracos, pro-mittit eis ab ipso Petro remissionem peccatorum, pro defensione sibi præstita.

Defectione ab Imperatore Constantinopo

litano, & legitimo suo magistratu. nam eā solum ob causam Philippicū, Leonem, Constantinum Copronymum damnarunt hæreseos, ac ab eorum obediētia Occidentem auulserunt, & dignitatem Imperialē ad Francos transtulerunt Pontifices, ut imaginum uenerationem & cultum defensarent. Fasciculus temporum. Idem constat ex Diacono, Sigeberto, Reginone, & alijs.

Canones suos strictè obseruari uoluerunt. Zacharias in epistola ad Bonifacium inquit: Nō aliud te agere uolumus, quā quod præcipiunt Canones, uel etiam ab hac Apostolica sede instructus esse dinosceris. tomo 2 Conciliorum. Et Gregorius tertius in epistola ad Boios inquit: Cum Ecclesiasticis opibus ita fieri par est, sicut Gregorius antecessor meus statuit. Auentinus lib. 3. Zacharias in epistola ad Bonifacium: Sic omnibus prædica, omnesq; doce, sicut à sancta Romana accepti sūt Ecclesia. tomo 2 Conciliorum. Adrianus in Synodo Anglica per legatos præcipit, ut decreta sex uniuersalium Synodorū cum decretis pontificum Romanorum sapius legant, & iuxta exemplar eorum Ecclesiæ statuant, & iuxta exemplar eorum Ecclesiæ statuant corrigāt. cap. 4. Ibidem priuilegia à Romana sede in Anglicanas Ecclesias collata seruati imperati. cap. 8.

Suo principatui resistentes, muneribus & beneficijs expugnabant, & sibi deuinciebāt. Sic Paulus papa monet Pipinum, ut Marinū presbyterum, qui cum legato Imperiali consilia Romanæ sedis contraria machinatus fuerat, episcopum consecrari curret, & in una aliqua ciuitatum suarum constituat, quatenus perpetrati sceleris sui recordans, se iniquè egisse pœniteat.

Aut episcopos & archiepiscopos sibi repugnantes accusabant ad Reges, eorumq; brachio eos opprimebant. Adrianus in epistolis suis, Longobardos episcopos in partibus Thuscæ, & Italiæ, de finibus episcopatus litigantes, item Leonem Rauennatem grauissimè accusat.

Archiepiscopis leges distabant, & quid faciendum esset præscribebant. Sic Bonifacius in epistola ad Zachariam dicit, sibi Pontificem apostolicum præcepisse, ut populos quoscunq; uisitasset, conuersationem & mores sedis Apostolicæ Pontifici indicaret. Et Zacharias in epistola ad Bonifacium, quæ extat apud Nauclerum Generatione 25, præscribit ei, quomodo uisitare debeat ecclesias sub Carolomanno. Zacharias in epistola ad Bonifacium inquit: Virgilium philosophum à templo Dei & Ecclesia depellito, sacerdotio in Concilio abdicato, si illam peruersam doctrinam fuerit confessus. Auentinus libro 3. Annalium.

Accos, si quid præter uoluntatem eorum fecissent,

481 fecissent, reprehendebant. Sic Gregorius 3. reprehendit Serenum episcopum Malsilien- sem, quod imagines confregisset.

Ac in ijs excommunicandis, celeres & præ- cipites erant. Gregorius 2. cum intellexis- set, Anastasium successorem Germani, Con- stantinopoli damnare cultum imaginum, non censuit eum fratrem: & interminatus est ei depositionem & excommunicationem. Liber pontific. & Platina. Stephanus 3. minatur 10 excommunicationem Michaeli Rauennati, nisi sedem relinquat. Platina.

Archiepiscopos ordinandi & confirmandi potestate sibi solis arrogabant. Benedictus Mediolanensis archiepiscopus Romam uenit, & causam egit pro ecclesia Ticinensi: sed ui- ctus est, eo quod à priscis temporibus Ticinenses episcopi à Romana ecclesia fuissent consecra- ti. Paulus lib. 6. cap. 10. de gestis Longobard. Et Gregorius Bonifacium archimysten Ger- manie declarauit. Auentinus libro 3. Annal. Ac quia per eum Pipinum unxit regem Fracorum Vuormacie: ideo Bonifacium & Moguntinum archiepiscopum, secundum à pontifice Romano censerunt, indicat Hartmannus ætate 6. Et Bale- us asserit, Bonifacium testari, se à papa secundum esse. cent. 2. cap. 13. Marianus Scotus. Boni- facium legatum Germanie, & Moguntum caput & metropolin à papa & ducibus Francie desi- gnatum, indicat Auentinus lib. 3. Archimy- 30 stes comuni omnium suffragio deligatur, isque continuò Romam eat, ut si dignus fuerit qui populo Christi præsit, à Romano pontifice consecratur. Gregorius 3. in epistola apud A- uentinum libro 3. Zacharias in epistola ad Vuitram: Hoc interdicientes, ut nullus au- deat ex alio episcopatu translatari, aut ordi- nare episcopum, post uestram de hoc seculo enocationem, nisi is qui Apostolicæ nostræ sedis in illis partibus præsentauerit uicem. 40 tomo 2. Conciliorum.

Sedes episcopales & archiepiscoporum, pro suo lubitu uel instituebant, uel confirmabant priuilegijs, uel in alia loca transferebant. Bo- nifacius in castro Vuilsiburch, in honorem Chi- liani, cuius reliquie Athalongo cæco uisum restituisse fabula erat, episcopalem sedem consti- tuit, priuilegijs acquisitis à pontifice, anno 746. Sigeb. Epistola Zachariæ ad Bonifa- cium apud Naclerum generat. 25. & 2 tomo 50 Conciliorum: Statuimus per Apostolicam au- toritatem, episcopales illic sedes, quæ per suc- cessiones episcopos mereantur, & populis præsent: nimirum in Mersenburg, Bamberg, & Erfurd. Itē de trib. episcopis singulas confir- mationes misimus, quas per sanctitatis tuæ manus eis largiri uolumus. Item, de ciuitate illa quæ nuper Agrippina uocabatur, nunc uero Colonia, iuxta Francorum petitionem, per nostræ autoritatis præceptum, nomini 60

tuo metropolin confirmamus, & tuæ sancti- tati direximus pro futuris temporibus, eius- dem metropolitane ecclesiæ stabilitatem. Leo papa archiepiscopatum Batauiensem & Laureacensem, Iuuauiam transtulit. Auen- tinus lib. 3. Bonifacius iussu papæ archie- piscopatum Vuormacie transtulit Mogun- tiam, ob eandem Gerbilonis, qua ultus erat necem patris sui. Chronicon Aeditui. Ste- phanus papa Crodegangum Metensium epi- scopum pallio archiepiscopali ornat: ei que fa- cit potestatem, per totam Galliam episcopos ordinandi, & cum stola ubiuis eundi, & crucem ante se præmittendi. Liber de uita eius, cap. 11. Zacharias Coloniam ciuitatem metro- politanam designat, & confirmat, & Bonifacio subiicit: in epistola ad ipsum, tomo 2. Concil.

Sine suis literis commendatijs neminem uolebant sacerdotio præfici, ut Zacharias ad Fracorum principes scripsit: sicut indicat in epistola ad Bonifacium, tomo 2. Concil.

Archiepiscopos & episcopos quos ordi- nabat, iureiurando ad obedientiam & reueren- tiam præstandam deuinciebant. Vnde Bonifa- cius inquit in epistola: Gregorius papa dum me indignum ordinauit, & ad prædicandum uerbum fidei Germanicis gentibus misit, sacramento me constrinxit, ut canonicis & iu- stis episcopis & presbyteris in uerbo, in fa- cto, in consensu ad stipulator & adiutor fierem.

Et regibus commendabant, ut maiori in ho- nore eos haberent, quam alios. Adrianus in epist. ad Carolum: Petimus, ut Petrum à no- bis ordinatum episcopum exaltare digne- mini. Sic enim decet, ut qui ab Apostolica sede ordinatus fuerit, omnibus in honore Canonice institutionis, sicuti mos antiqui- tatis fuit, partibus illis præcellat.

Præ se ferebant, quasi alijs archiepiscopis potestatem soluendi & ligandi conferrent, autoritate Petri, ut ita paulatim clauum ius ad se traherent. Sic Leo papa in epistola ad Cenulphum ait: Athelando Dorouernensi archiepiscopo, ex autoritate beati Petri, cu- ius uicem gerimus, talem præbuimus præ- sulatum, ut si quispiam ex subiectis suis tam regibus & principibus, quamque ex uniuerso populo transgressus fuerit Dominica man- data, excommunicet eum, usque pœniteat: & si impœnitens fuerit, sit uobis sicut ethnicus & publicanus. Malmesburiensis libro 1. ca- pite 71, de Anglis.

Archiepiscopos sibi subiectos emunge- bant argeto, quod sibi deberi ratione subie- ctionis dictitabant. Sic Constantinus pon- tifex, Felicem Rauénatensem, qui pecunia- riam præstandæ subiectionis obligationem integram dare detestabatur, impugnauit: ut refert Blondus libro 10. decadis 1. Ac Bo- nifacius in epistola ad Zachariam indicat, se

ei munera mittere pro iudicio charitatis & obedientiæ, & deuotionis, uillosam unam, & argenti & auri tantillum. tomo secundo Conciliorum.

Ad gentes uel nondum cõuersas, uel nondum iugo pontificio subiectas, miserunt episcopos, eisq̃ue in mandatis dederunt, ut eas suo charactere imbuerent, & suo dominatui subijcerent: & hos seruos & legatos Apostolicæ sedis dixerunt. Sic enim Bonifacius de se dicit in epistola ad Zachariam tomo secundo Conciliorum. Hoc sine Gregorius Bonifacium misit in Germaniam, ut pater ex eius epistolis, & formula iuramenti, quam in capite de Ceremonijs adscripsimus. Ea de re Balæus Centuria decimaquarta, capite trigesimo primo inquit: Gregorius secundus Romanus pontifex, Bonifacium suum longè antea designauerat Apostolum, ut omnia ad Romanæ synagogæ formam cõmutaret, & Germanos ad ipsum potius quàm ad Christum conuerteret: sicut in Anglia Augustinum Romanum monachum simili apostolatu fecisse olim legimus. Et ualde sollicitus erat Bonifacius ille, in ea functione, super papæ, non Christi regno promouendo: & nihil Christianū tunc credebatur, quod non è Roma uenisset. Fidem meam (in præstito papæ iuramento inquit) atque cõcursum, tibi & utilitatibus tuæ Ecclesiæ exhibebo. Et ad Zachariam papam in suæ legationis epistola: Quotocunque audientes uel discipulos in hac legatione mihi Deus donauerit, ad obedientiam Apostolicæ sedis inclinare non cesso. Vnde ad Papæ utilitatem, reliquias uenerandas exposuit, purgatoriū prædicauit, oblationes pro mortuis in missis offerri iussit. Centum millia hominum Bonifacius charactere pontificio in Bauaria signauit: atq; terrore magis, quàm pia doctrina, Antichristi regno agglutinauit. idem Centuria secunda, capite decimotertio.

Ac quasi dictatores & imperatores, postularunt suos legatos suscipi, eisq̃ue obediri. Sic Gregorius secundus in epistola ad populos Germaniæ, quæ extrat apud Auentinum libro tertio, inquit: Flagito, atque iure nostro postulo, ut Bonifacium tanquam legatum & nuncium Christi Dei, & imperatoris nostri, benignè excipiat. Et minatur excommunicationem omnibus qui sese ipsius conatibus aut successorum eius opponant: apud Nauclerum generatione uigesimaquinta. Eundem etiam Carolo Martello commendat, apud Auentinum libro tertio. Et Zacharias Gallos & Francos iubet Bonifacio parère. Auentinus libro tertio. Idem Sidonio & Vergilio minaces scribit literas, eosq̃ue iubet Boni-

facio legato suo obtemperare. Auentinus libro tertio Annalium. Et Bonifacius ipse in epistola ad Stephanum secundum inquit: Gregorij duo, & Zacharias, me semper hortatione & autoritate literarum suarum muniebant, & adiuuabant. Nauclerus generatione uigesimaquinta. Et Gregorius secundus in epistola ad Germanos inquit: Si quis famulo huic ad illuminationem gentium, ab hac Apostolica sede destinato, assensum uel concursum præbuerit, exorantibus Apostolorum principibus, consortia mereatur sanctorum.

Eisq̃ue potestatem dederunt Apostolica autoritate, episcopos & presbyteros, quos uelint, ordinandi: & qui non placeant, deponendi: ut patet ex epistola Gregorij tertij ad populos Germaniæ, tomo 2. Concil.

Et quouis terrarum loco docendi, & uice Apostolica episcopos constituendi. Gregorius tertius in epistola secunda ad Bonifacium: Nec enim habebis licentiam, frater, pro iure cõcepti laboris in uno loco morari: sed confirmatis cordibus fratrum & omnium fidelium, qui rudes sunt in illis Hesperijs partibus, ubi tibi Dominus aperuerit uiam, salutis uerbum prædicare non desistas. Non pigeat itinera capere aspera & diuersa, ut Christiana fides longè lateq̃ue tuo conamine extendatur. Hac Apostolica potestate fretus Bonifacius, scripsit epistolam ad Ethelbaldum regem Merciorum, ut indicat in epistola ad Ecberrum. Vuilhelmus lib. 1. capite sexagesimoquinto, de Anglis.

Distribuerunt suis mancipijs regna huius mundi, & gloriam eius. Sic Zacharias Buchoniam regionem Romano imperio subditam, Bonifacio donauit, cõsentiente Pipino & Carolomanno, & alijs principibus: ut refert Valentinus Muntzer ætate tertia, in Chronographia. Et Gregorium secundum in Moguntina sede, Bonifacium metropolitico iure totius Galliæ principem ac episcopum constituisse, Hartmannus narrat ætate sexta, & Auentinus lib. tertio Annalium. Gregorius secundus in epistola ad Thuringos, ex quatuor portionibus bonorum ecclesiasticorum, Bonifacio unā attribuit: tomo secundo Conciliorum. Et Gregorius tertius in epistola ad Boios: Opportunū est, inquit, uos nosse fratrem ac episcopum præsentem Bonifacium nostram uicem agentem, cum digno & debito honore pro Christi nomine suscipere. tomo secundo Conciliorum.

Et priuilegia quædam concesserunt. Sic Zacharias Bonifacio seni permisit adsumere coadiutorem, eumq̃ue in extrema hora uitæ suæ cum consensu aliorum designare successorem: quod aliàs de iure nulli cõceditur episcopo aut prælato. 7. q. 1. cap. Petijsti.

485
Petijſti. Antoninus titulo 14. capite 1. § 7. to-
mo 2 Conciliorum.

Ac eos afflictoſ conſolati ſunt. Sic Adria-
nus Vuillehadū & Ludgerum, à Vuitekindo
pulloſ, conſolatus eſt, cum Romā ueniſſent.
Saxonia Crantzij libro 2. capite 14.

Ac eos defenderunt ſtrenuè contra oppu-
gnatores. Sic Zacharias Albertum & Cle-
mentem Bonifacij aduerſarios damnat, in e-
piſtola ad Bonifacium, tomo 2 Cōciliorum. 10
Adrianus in epiſtola ad Carolum rogat, ut
Mauricium Hiſtrienſem epiſcopum reſtitu-
at in integrum.

Et Eccleſiaſticos uiroſ à dicenda cauſa in
ciuili foro & iudicio liberarunt. Nam Adria-
nus ſanciuir, ne clericus extra ſuum forum
in iudicium traheretur. Balæus libro tertio
de Actis pontificum. Et Zacharias in ſyno-
do Romana, capite duodecimo prohibet, ne
clerici contendentes, litem ad politicoſ ui-
roſ referant, ſed ad epiſcopum, aut ad Pa-
pam.

Fornicationum & libidinum Romani cle-
ri agebant patronoſ. Adrianus in epiſtola
ad Carolum, excuſat & defendit ſacerdoſ
Romanoſ, qui ad Carolum accuſati erant, de
libidinibꝯ & fornicationibꝯ.

Benedictioneſ ſuaſ, ut rem maximi mo-
menti, impertiebantur regibꝯ & ducibꝯ,
pro acceptis beneficijs. Paulus in epiſtola 30
ad Carolum & Carolomannum, ſuaſ bene-
dictioneſ eiſ impertit largiſſimè. Idè in epi-
ſtola ad exercitum Francorū, benedictioneſ
diſtribuit iſ qui pro ſe ſtrenuè pugnauerāt.

In pallio conſecrando, eoq; alioſ epiſco-
poſ irretiendo, mira aſtutia & uaftricie uſi
ſunt. Leo papa Arnoni archiepiſcopo Iuua-
uienſi miſit palliū, anno Do. 798. De pallijs
& archiepiſcopoſ à Romana eccleſia peten-
diſ, Bonifaciuſ Francoſ monuit, pontificiſ 40
iulſu, ut patet ex epiſtola eiꝯ ad Zachariā:
Iure tibi ſacri pallij direxiſſimus munuſ, quod
beati Petri apoſtoli autoritate ſuſcipiendū
duarū: atq; inter archiepiſcopoſ unoſ, Deo
autore præcipimꝯ, ut cenſeariſ. Gregorius
2. in epiſtola ſecūda ad Bonifacium. 16. q. 1.
& Auentinuſ libro tertio, & tomo ſecundo
Conciliorum.

Idem in reliquijs Sanctorum, & alijs re-
buſ donandiſ & communicandiſ, egerunt. 50
Gregoriuſ ſecunduſ treſ ſpongiā benedi-
ctā miſit Eudoni Aquitaniæ epiſcopo. Li-
ber pontificalis. Zachariāſ papa Alberto
& Occario, Comitibꝯ limitis Pannonici,
quoſ Franci Margrauiꝯ uocabant, reliquiāſ
mittit Quirini & Hippolyti. Laziuſ libro 2.
capite ſecundo, rerum Viennenſium. Leo
pontifex Padeburneſi eccleſiæ reliquiāſ Ste-
phani contulit in dedicatione, & indulgentiāſ
multaſ de largitate primæ ſediſ in diem 60

anniuerſariuſ octauo Iduſ Decembris de-
dit. Crantziuſ in Metropoli libro primo, ca-
pite undecimo. Gregoriuſ in epiſtola ſua
Carolū adiurat, per claueſ confeſſionis
Petri, quaſ ei ad regnum direxiſſe dicit.
Pauluſ benedictioniſ cauſa Pipino mittit
appallaream unam, ſpatam ligatam in gem-
miſ cum baltheo ſuo, annuluſ unoſ ha-
bentem hyacinthuſ ſtoracin, palliuſ u-
nuſ habentem paoneſ. Annoniuſ libro
quarto, capite 57 de geſtiſ Francorū, nar-
rat, Gregoriū Carolo miſiſſe claueſ ſepul-
chri, & uincula Petri, & alia munera; ea con-
ditione, ut Romanam eccleſiam à Lōgobar-
doruſ tyrannide liberaret. Idem poſtea
Leonem ſeciſſe, libro eodem, capite octuage-
ſimo ſexto indicat: qui claueſ Petri & uexil-
luſ Romanæ urbiſ, & alia munera Carolo
miſit, & rogauit ut populuſ Romanuſ ad
ſuaſ fidem & ſubiectionem per ſacramenta
firmaret.

Ad ſe appellanteſ, ſuſcipiebant benignè:
& plerunqꝯ una tantū parte audita, mu-
neribꝯ ſancto Petro oblatiſ, ſententiam
pronunciabant pro ſceleratiſſimiſ. Ad
Zachariā Romanuſ pontificem prouo-
cant Sidoniuſ Laureacenſiſ archiepiſcopuſ,
& Vergiliuſ Iuuauienſiſ, cum diſſentirent à
Bonifacio. Auentinuſ libro tertio Annali-
um. Et Bonifaciuſ in epiſtola ad Zacha-
riāſ papam inquit: Epiſcopi & preſbyteri
generiſ Francorū, qui fuerunt adulteri,
uel fornicatores acerrimi, quoſ filij fornic-
ationum arguunt, reuertenteſ ab Apoſtolica
ſede dicunt, ſibi Romanuſ pontificem li-
centiam dediſſe, ut antea, miniſtrare. Verū
noſ contra contendimꝯ, quia Apoſtolicam
ſedem cōtra decreta Canonum nequaquam
audiuimꝯ iudicaſſe, apud Naucleruſ gene-
ratione 25. tomo ſecundo Conciliorū. Et
Gregoriuſ 2. in epiſtola ſecunda ad Bonifa-
ciuſ, negat preſbyteruſ illuſ, qui dixerat
ſe à pontifice abſolutuſ eſſe, uera dixiſſe: ac
iubet eum uitari. tomo ſecundo Conci-
liorum.

Et politicoſ uiriſ mandabant executionē
ſuæ ſententiæ. Gregoriuſ 2. Carolū mo-
net, ut in Thuringia ſacerdotem ab officio
remoueat, qui negligenter ſuum munuſ cu-
rabat: ut apparet ex Gregorij 2. epiſtola 2 ad
Bonifaciuſ, tomo 2 Conciliorum.

Eccleſiaſ à iure pontificio liberaſ, oppreſ-
ſerunt, & ſibi ſubiecerunt penituſ. Nam
ſub annuſ ſeptingentēſimū, Rauennaten-
ſem, Aquileienſem, & Mediolanenſem, quę
antea nunquam ſub ipſorum poteſtate fue-
rant, ſubegerunt: ut patet ex Papæ epiſtola
ad Vrſuſ ducem Venetū, apud Sabellicū.
Nec obſtat, quod Platina & alij adolatoreſ
pōtifiſij nugantur, iſtaſ eccleſiaſ antea fuiſſe
x 2 Romanę

Romanæ subditas, sed postea se ab eius obedientia subtraxisse. Catalogus testium ueritatis. Stephanus tertius papa, ecclesiam Mediolanensem, quæ hucusque extiterat libera, suæ tyrannidi subiecit. Balæus in Actis pontificum libro tertio, & Liber pontificalis. Et Felix Rauennatis archiepiscopus, solita, quæ ab uniuerfis in scrinio episcoporum sunt, indicula, & fidei expositiones, confessus est: sicque à Constantino papa reconciliationis promeruit absoluti-
nem. Liber pontificalis. Ticinensem ecclesiam Gregorius secundus eripuit Benedicto, Mediolanensi episcopo, eamque sibi subiecit. Liber pontificalis, & Paulus libro sexto, capite decimo, de Longobardis. Hinc Balæus inquit: Ticinensem episcopum metropolitano suo Mediolanensi archiepiscopo rebellem Constantinus papa non ei reconciliauit, sed Romanæ sedi furti-
uè subiecit. Libro tertio de Actis pontificum.

Ad sese iubebant difficiles controuersias & quæstiones referri. Sic Zacharias in epistola ad Bonifacium inquit: Tua fraternitas, si quid decætero euenerit, ut sacri decent Canones, studeat emendare in plebibus sibi commissis. Si uerò noui aliquid acciderit, quod tua fraternitas per Canonum statuta minimè discernere possit, huc non pigeat nunciare, ut quæ ad emendationem nouæ plebis esse possint, tibi absque tarditate respondere maturemus, tomo secundo Conciliorum: Nauclerus generatione uigesima quinta. Sic Bonifacius inter alias quæstiones etiam illam, quando lardum sit comedendum, Gregorium seu Zachariam interrogauit, qui respondet: tunc esse edendum, cum uel fumo siccatum, uel alioqui coctum fuerit. tomo secundo
Conciliorum. Et Gregorius secundus in epistola ad Bonifacium inquit: Si qua grauiora, quam ut à te ritè beneque perfici queant, inciderint, ad me deferro. Item: Docendi Francos, & à malis falsisque sacerdotibus purgandi prouinciam, nostro iure tibi demando, apud Auentinum libro tertio Annalium. Zacharias in Synodo Romana capite 12. episcoporum lites ad sedem Romanam iubet deferri, & secus facientes damnat.

Ad quæstiones sibi oblatas respondere. Sic Zacharias in epistola ad Pipinū respondet ei, & episcopis ipsius, ad quæstiones uiginti septem. Adrianus ad quæstiones Egilæ episcopi Hispanorum respondit: ut patet ex epistola ad ipsum.

Ut sibi gratiam conciliarent apud exterarum nationes, quibusdam Romæ locum habitationis concesserunt. Sic cum Saxones & Longobardi Romam religionis ergo con-

fluerent, uicem eis pontifex concessit. Liber pontificalis: & Blondus decadis secundæ, libro primo.

Monachorum ordinem altius euexerunt, quo in regno Antichristi promouendo essent expeditiores. Zacharias papa Casinensi cœnobio priuilegia & ornamenta dedit, & abbatem confirmauit & consecrauit. Leo Hostiensis de Casinensi cœnobio. Et nullius iuri nisi pontificis Romani id cœnobium uoluit esse subiectum: ibidem. Et abbati eius primum locum, præ omnibus alijs in synodis episcoporum tribuit: ibidem.

Ac plerumque eorum opera in legationibus usi sunt. Adrianus abbatem Sabiniensem, cum alijs decem senioribus monachis, ad Desiderium misit, precatum ut ab armis discedat, & ablata restituat. Antoninus titulo decimo quarto, capite primo, & sexto. Blondus decadis secundæ, libro primo: & Liber pontificalis.

Ac monasterijs libros & priuilegia & alia contulerunt. Sic Zacharias Petronaci Casinensi abbati libros sacros, & regulam Benedicti, & alia quædam necessaria & utilia donauit. Paulus libro sexto, capite decimo tertio, de Longobardis. Et Zacharias monasterium à Bonifacio fundatum, Fulden-
se nimirum, priuilegio sedis Apostolicæ munit: in epistola ad Bonifacium, tomo secundo Conciliorum.

Reges & principes in monachorum ordinem legerunt. Zacharias Carolomannum monachum totondit. Leo Hostiensis libro primo, capite septimo. Phrysingensis libro quinto, capite uigesimo. Idem Rachin Longobardorum regem monachum fecit: libro eodem, capite octauo.

Synodos cōuocabant, anno Domini 714. Sedulius Britannorum, & Fergustus Scotorum episcopi, in generali Synodo Romæ fuerunt. Gregorio secundo ad S. Petrum sedente: ubi constitutum fuit, missarum celebritates publice in ecclesijs fieri, quod antea non erat uisum, ut Sigebertus habet. Balæus centuria 1. cap. 91. Stephanus tertius à Pipino petijt, ut Romanam mittat episcopos ad Synodum. Blondus decadis secundæ, libro primo. Gregorius tertius episcopos Hesperiarum Romanam ad Synodum Romanam uocat. Liber pontificalis.

Aut alijs cōuocandi potestatem se conferre dicebant. Sic Gregorius 3. in epistola ad Bonifacium, ei potestatem facit Augustæ celebrandi Synodum. Nauclerus generatione 25. Et Zacharias & Bonifacius Cuthbertum Magesethum Synodum cōuocare iusserunt, anno Domini 744. Balæus Centuria secunda, capite 14. Adrianus misit Cleophylacium & Stephanum ad Carolum Magnum, & iussit

iusit ut Germanorum & Francorum synodum colligeret. Blondus decadis secundæ libro primo. Et Gregorius secundus episcopis Bauariæ Iuggo, Ridolto, Philiphilo mandat, ut bis quotannis celebrent Synodos. Hedio libro sexto, capite septimo. Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium: Ne labor noster frustrâ sit, iuxta Danubium conuentus conciliaq; more Christiano celebrari iubeo. Auentinus libro tertio Annalium. Et Zacharias in epistola ad Bonifacium, iubet eum uice sua quotannis in Francia celebrare synodum. tomo 2 Conciliorum.

Et acta in ijs, sua autoritate cõfirmabant & promulgabant. Sic Stephanus ea quæ in synodo Romana acta erant, & uoce apocritarij, & scripto promulgauit: pœna anathematis constituta in uiolatorem. Platina.

Et in synodos in alijs locis indictas, suos legatos mittebant: eisq; ut principem capere locum, mandabant. In septima synodo Niceæ celebrata, Petrus archipresbyter, & Petrus monachus, nomine Romani pontificis interfuit: ut patet ex actis.

Nec tamen assentiebantur, ut alij synodos conuocarent, quos sciebant à sua sententia abhorre. Adrianus enim inquit in epistola ad Tarasium: Quod si non perspecta mihi esset, & probè cognita erga sacras Synodicas sex constitutiones & uenerandas³⁰ imagines, uestra synceritas & orthodoxa fides, nequaquam ad synodum cõuocandam assentiremus. actione 2. Nicenæ 2.

Synodos sine consensu & præsentia sua conuocatas & celebratas, damnabant: ut patet ex Adriani epistola ad Tarasium, in 2. actione Nicenæ synodi: In primis autē uestra sanctitas pijsimis & triumphatoribus nostris Imperatoribus, sine trepidatione inducat in animum, ut falsam congregationem⁴⁰ illam, sine consensu ac præsentia Apostolicæ sedis, cõtra omnem patrū uenerabilium traditionē, cõtra uenerandas imagines, sine ordine & debita conuocatione factam, excreetur, & anathematizaram præsentibus apocrisarijs nostris cognoscat, quo omne zizanij ab ecclesia eradicetur, & IESU Christi Domini nostri uerbū impleatur, cum ait: Et portæ inferorum nō praualebunt aduersus eam. Et alibi: Tunc Petrus, &c. tomo⁵⁰ secundo Conciliorum.

Acta in synodis, ubi ipsi non interfuerant, rescindebant, & damnabant. Sic ecclesia Romana condemnauit episcopos, qui interfuerant synodo à Constantino Copronymo Imperatore indictæ, contra cultum imaginum. Martinus in Chronico.

Ex scrinijs suæ ecclesiæ, communicarunt Historicis libros, quos pro suo arbitrio facili potuerunt corrumpere, ad potestatis suæ

ampliationem & confirmationem. Sic Nothelmus Londinensis, permissu Gregorij secundi perlustrauit scrinia ecclesiæ Romanæ: ac de Ecclesiæ Anglorum origine, regulis & decretis, & epistolis ad Augustinum apostolum missis, scripta inuenit: & ordine digesta, ad Bedam, ut Chronico suo insereret, misit. Balæus Centuria secunda, capite octauo. Et constat ex Bonifacij epistola ad Nothelmum, scrinarios Romanæ ecclesiæ negasse, in Gregorij responsionibus ad quæstiones Augustini, capitulum illud esse, quod apud Anglos habebatur, de permissio matrimonio in tertio gradu cognationis. Et Paulus Pipino misit Antiphonale, & Responsale, Artem grammaticā Aristotelis: Dionysij Arcopagitæ geometriam, orthographiam, grammaticam, omnes Græco sermone: ut patet ex epistola Pauli ad²⁰ Pipinum.

Suas ceremonias alijs Ecclesijs obtruserunt. Sic Romana missa, autoritate Imperiali, & decreto Synodi Romanæ, alijs populis est obtrusa: ut constat ex Actis, & cap. Adrianus. distinctione sexagesimæ tertia, ut Bibliander annotat ex Durandi Chronologia. Stephanus secundus, Galorum Ecclesias cantilenis onerauit. Liber pontificalis, & Balæus. Paulus papa nouas ceremonias ad dedicationes ecclesiarum inuenit. Balæus in uita eius. Adrianus papa monet Egilam Hispaniæ episcopum, de ieiunio in sexta feria & sabbato celebrando. Et inter alia inquit: Si doctrinam sanctæ Catholicæ & Apostolicæ ecclesiæ Romanæ secutus fueris, non timebis mala: quia fortissimus autor, ac eius fundator beatus Petrus, clauiger regni cœlorum, tecum est usque ad finem, Domino pollicente, Ecce ego uobiscum sum, &c. Idem in epistola ad Hispanos monet, ut eodem tempore, quo Romana ecclesia, quæ omnium Ecclesiarum sit caput, Pascha celebrent.

Magna diligentia & cura prospexerunt sibi, ne quis à suis ceremonijs & doctrina recederet. Gregorius tertius in epistola ad sacerdotes Bauariæ: In omnibus, quem admodum à Bonifacio edocti estis, agite, oues sedulò pascite. Et Gregorius secundus in epistola ad episcopos Germanos dicit, Bonifacio se mandasse, ut Apostolicæ sedis doctrina imbuat eos, quos fortè aberrare repererit. tomo secundo Conciliorum. Et Zacharias præcipit Bonifacio, ut sua uice quotannis in Prouincia Francorum concilium celebret, ut unitas & disciplina Ecclesiastica & Apostolica ubique in illis partibus dilatetur, & ueri catholici fiant, & caueatur ne quid aduersum pontificios moueatur. tomo secundo Conciliorum.

Extruendis, instaurandis & ornandis templis, omnes Pontifices huius seculi operam dederunt: ut patet ex uitis eorū, & Crantzij Metropoli libro secundo, capite primo.

De suis precibus pro regibus sibi additis, magnificē gloriabantur. Adrianus in epistola ad Carolum inquit: In aula Apostolica ob uestrorum delictorum ueniam, sedulo à nobis, & cunctis Dei sacerdotibus, orationum opera diuinæ proferuntur maiestati.

Auxerunt opes ecclesiæ Romanæ. Omnia opera Pontificū sunt aut in lapidibus, aut in templis, aut in testis ædificandis, aut in imaginibus elaborandis, aut in augendis opibus Ecclesiæ, aut in excommunicandis Imperatoribus, & similibus nugis: sed in proprio ministerio episcopi nunquam, aut raro uersantur. Robertus Barus in Adriano primo. Gregorius secundus coegit Luitprandum Italiæ regem primo renitentem, donationes iniustas Arriperti ad cleri luxum, ratas habere. Balæus in uita eius. Cum Carolus Magnus in Italiam uenisset, Longobardi à Desiderio deficiunt, & Romano pontifici amplissimus eorum ducatus subicitur. Blondus decadis secundæ, libro primo. Zacharias in scripto suo, & per legatos à Constantino petijt, sibi donari duo oppida, quæ erant publici iuris, nimirum Nursas & Normas: & impetrauit. Antoninus titulo decimoquarto, capite primo. §. secundo: & Liber pontificalis.

Et sibi donata, aut raptu acquisita bona, ut possesores malæ fidei, subinde confirmari à regibus curarunt. Sic Adrianus à Pipino & Carolomanno ecclesiæ Romanæ donata, & à Carolo Magno aucta, sedulo sibi à Carolo confirmari, scripto manu ipsius exarato, & ab episcopis, abbatibus & du-

cibus & præfectis subscripto, & super altare beati Petri posito, postulauit, & impetrauit. Leo Hostiensis libro primo, capite decimoquarto, de cœnobio Cassinensi. Ac Adrianus toties in epistolis ad Carolum monet eundem, ut promissis suis satisfaciat. Formulas fidei imperatoribus præscribere conabantur, etiam non admodum bonas. Sic Zacharias binos ex Romano clero presbyteros ad Constantinum Copronymum

ablegat, ut ei offerant formulam catholicæ fidei, ac postulent assensum. fuit autem in ea formula, ut colligatur ex historijs, etiam de cultu & adoratione imaginum. Blondus libro decimo, decadis primæ. Magistratus remouebant à iure confir-

mandorum episcoporum, ut sibi eam potestatem solis acquirerent. Sic Adrianus in epistola ad Carolum negat, legatos eius electioni Rauennatis episcopi unquam inter-

fuisse: & asserit, Rauennates semper ab Apostolica sede archiepiscopos petere: & rogare, ne credat linguis aduersus sanctam Romanam catholicam Ecclesiam garrientibus.

Nullam cuiquam fidem seruare, sed simulando & dissimulando decipere etiam Reges solebant. Sic Paulus Desiderio recepit, quodd uellet agere cum Pipino, ut ipsi obsides restituat. Verum ille contrarium facit: & Pipinum orat, ut Desideriū constingat, & uel coactus pollicitationi suæ satisfaciat, sanctoque Petro omnia restituat: ut constat ex epistola ad Pipinum.

Equitare in bene saginatis equis. Nam cum Carolus Adriano misisset duos equos, & alter in itinere mortuus esset, rescripsit ei rogans, ut olsibus & plenitudine carnis decoratos sibi equos mitteret in posterum, ac mercedem à beato Petro acciperet: ut uide-

re est in epistola eius ad Carolum. Leges ciuiles dictitarunt. Adrianus quintus, quæstione sexta: Omnis qui alijs falsam intulerit, puniatur, & pro falsitate ferat infamiam. Qui calumniam illatam non probat, poenam debet incurrere, quam, si probasset, reus utique sustineret. Idem distinctione quinta, quæstione sexta: Delatori, id est falso accusatori, lingua capuletur, aut conuicto caput amputetur. Idem distinctione quinta, quæstione prima: Qui in alterius infamiam publicè scripturam, aut uerba contumeliosa consinxerit, & repertus scripta non probauerit, flagelletur. Et qui eam prius inuenerit, rumpat, si non uult auctoris facti causam incurrere. Idem distinctione quinta, quæstione tertia: In criminalibus causis nec accusator aliquem, nisi per se, accusare potest: nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur.

Vt episcopus iureiurando se purget in crimine, quod non potest liquido per testes probari: Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium tradit, tomo secundo Conciliorum. Zacharias iubet de Sclauis exigentem, ne sibi aliquando propriam uindictam terram: & ut dantes tributum, norint terram dominatorem habere. tomo secundo Conciliorum.

Tractare de Regum & imperatorum conubijs. Irene mittit ad pontificem Romanum, legatum suum, qui ageret cum Pontifice, ut suam autoritatem interponendo, efficeret apud Carolum Magnum Francum, ut se uxorem duceret: Dotem fore Romanum imperium, sicque Carolum fore dominū Occidentis & Orientis. Pontifex intelligens è re sua fore, Carolum, suum mancipiū, quàm potentissimum etiā esse, agit diligentissimum internuncium, nihil omittens quod ad rem perficiendā putauit ido-

493. idoneum. Mutius libro 7 Chronicorū. Stephanus secundus, in epistola ad Carolum & Carolomannum, multis rationibus ipsis dissuadet, ne de Longobardorum gente uxores accipiat: quia sit gens perfida, & foetida, & lepræ obnoxia.

Reges peregrè aduentantes, ad cōuiuium inuitabant. Zacharias Luitprandum Longobardū ad prandiū uocat, ut Apostolicā benedictionem suscipiat. Liber pontificalis.

10 Et honorum nudos titulos, pro magnis muneribus illis reddebant. Sic Pipinus propter munera ecclesiæ Romanæ oblata, & defensionem contra Aistulphum, Patricius Romanus constituitur. Leo Hostiensis libro primo, capite nono, Casinensis cœnobij: & Martinus in Chronico.

Fœdera cum potentioribus regibus inibant. Adrianus cum Carolo Magno fœdus facit, de perpetua amicitia, & socijs armis 20 contra hostes. Blondus decadis secundæ libro primo. Meminit eius Adrianus in epistola ad Carolum, ubi rogat, ut in sponione, ante sacram Petri confessionem sibi facta, permaneat.

Aut aliàs sese in eorum amicitiam insinuabant. Sic Stephanus in epistola ad Carolomannum petit, ut sibi liceat filium eius ex baptismo suscipere. Idem Paulus in epistola ad Pipinum petit, in qua eum 30 compatrem uocat, & uxorem eius comatrem.

Si qua noua accepissent, eis communicabant. Sic Paulus Pipino misit literas, quas acceperat ex Alexandria, ut patet ex epistola ad ipsum. Et Constantinus papa eidem Synodicam Orientalium episcoporum mittit, in epistola sua. Adrianus Carolo nunciat de morte Imperatoris Constantinopolitani. Idem in alia 40 epistola indicat, Persas & Græcos esse discordes.

Dissidia inter reges sibi profutura excitabant. Sic Stephanus secundus, ut exarchatum Rauennatensem acciperet, inter Aistulphum & Pipinum dissidium excitat. Blondus decadis primæ libro 10. Annales Francorum. Phrysingensis libro 5. capite uigesimosecundo.

Et ea acceptis muneribus componebant. 50 Sic Gregorius 2. Longobardum & Spoletinum & Beneuentinum duces reconciliat, ut illi armillas, baltheum, ensen, & reliqua arma, templo principis Apostolorum offerat. Platina. Thrasamundus dux Spoletinus, rogatu Zachariæ, in gratiā à Luitprando recipitur, & in clericum ordinatur. Platina.

Imperatores & reges leui occasione excommunicarunt. Nam eo quod Imperator Philippicus picturas, continentes gesta 60

& decreta sex Synodorum uniuersalium, deleri, & Sanctorum statuas & imagines ex omnibus templis eradi iussisset, Constantinus papa uetuit, ne nomen Imperatoris aut chartas, aut figuram solidi numismatis susciperent, nec eius effigiem in Ecclesiam introducerent, nec nomen eius in Misis usurparent. Paulus libro sexto, capite undecimo, de Longobardis. Gregorius tertius pacem nactus, congregata synodo, Imperatorem non modò communionem, sed etiam Imperiali dignitate priuat: anno Domini septingentesimo trigesimo primo, & septingentesimo trigesimo tertio. Sigebertus. Pontifex igni & aqua Thasiloni interdixit, eo quod Hunnos in Bauariam attraxisset. Aemilius libro 2. de Francis.

Ius inaugurandi & deponendi reges, ad se traxerunt: & quos uoluere deposuerunt, & alios unxerunt, non sine obligationibus Romanæ sedis fructuosissimis. Sic Stephanus papa, cum proceres regni Franciæ petissent ab eo, ut Hilderico ob ignauiam regnum abrogaret, & Pipino & successoribus eius cōferret (Crantzius in Saxonia libro primo, capite trigesimo quarto: Auentinus libro 3 Annalium) Pipinum marescalcum Fraciæ creat regem, & filios eius, priori rege Childerico attonso, & in monasterium 30 incluso: ac iuramento quo Pipinus ipsi obstrictus erat, dissoluto. Paulus libro uigesimosecundo, anno Domini 752. Sigebertus: Hostiensis libro primo, capite nono. Et proceres Francos autoritate à Petro sibi tradita adstrinxit, ut nunquam de altera stirpe, quàm de Pipini posteritate, & de consensu Romani pontificis, regem sibi designarent. Regino libro secundo. Adrianus duos filios Caroli reges coronauit, anno Domini 40 septingentesimo octuagesimo primo. Annales Francorum, & Regino. Et quamuis in ea consecratione usus est opera Bonifacii Moguntini episcopi: tamen ut sibi ius illud raperet, ad se omnia retulit, quasi sua autoritate mancipium illud egisset. Schedelius ætate sexta. Gregorius tertius pontifex, misit Stephanum presbyterum ad Rachisium, Longobardosque, sua sequutos arma: admonens eos, ne Desiderio quem appellasset regem, aduersarentur. Blondus decadis secundæ libro primo. Et iubet Rachisium regno cedere, ac monasterium ingredi, ni uelit fulmine excommunicationis feriri. Mutius libro 7.

Imperatores & magistratus incitare ad defensionem & propagationem cultus imaginum. Nam Adrianus in epist. ad Constantinū sic scribit: Nostra exiguitas Imperatoriā uestrā maiestatem, cū omni humilitate obsecrat, sinat aliquando recordationis causa

erigi in ecclesias sacram¹ IESU Christi, iuxta incarnationem humanitatis imaginem: po-
natur in aula Dei similitudo eius sanctæ ma-
tris, sanctorum quoque & beatorum Apo-
stolorum, prophetarum, martyrum & con-
fessorum, & ex animi desiderio eas uenere-
mur, quemadmodum à sanctissimis patri-
bus, maioribus nostris, probatissimisque
pontificibus, nobis à multis seculis tradi-
tum est. Reliquum est, ut mansuetudo Im-
peratoria, in partibus illis Græciæ hoc idem
imperet, & orthodoxam fidem confirmet.
actione secunda Nicenæ secundæ, tomo se-
cundo Conciliorum. Et postea: Obse-
cramus ex animi feruore uestram mansue-
tudinem obtestando, & ueluti præsentis
genibus aduoluti, & coram uestigia pedum
uolutando, ego cum fratribus meis coram
Deo supplico, obtestor, adiuro, quo sacras
imagines in ipsa Deum colente & regia ur-
be, & in utrisque Græciæ partibus, in pri-
stinum statum restitui & firmari iubeatis, cu-
stodientes traditionem huius sanctissimæ
& beatissimæ uestræ Ecclesiæ: abijciendo et-
iam & execrando impiorum hæreticorum
improbam uehementiam, quod sacram hanc
uestram catholicam & Apostolicam Roma-
nam ecclesiam in dissolutam complecti pos-
sitis.

Ab obedientia imperatorum Orientis re-
cesserunt. Solebant Romani pontifices, si
quid mali ab externo hoste imminerebat, au-
xilia ab Imperatore Constantinopoleos pe-
tere: idque Gregorius facere noluit, præten-
dens, quod Leo urbem regiam ægrè à Sara-
cenis tutaretur. Accidit itaque, ut tunc pri-
mum tutela Ecclesiæ ad alios translata sit.
Platina in Gregorio 3. & Nauclerus gene-
ratione 25.

Subditos ab obedientia debita magistra-
tui liberare, & prohibere ne Cæsari quod
suum est detur. Nam cum Leo anno nono
Imperij sui, cultum imaginum prohibu-
isset, Gregorius papa, ut seditiosus Antichri-
stus, tributa urbis Romæ & Italiæ Cæsari
dari prohibuit. Paulus Diaconus libro uige-
simopræmo rerum Romanarum. Et Ro-
mam atque Italiam, nec non & omnia tam
Reipublicæ quàm Ecclesiastica iura in He-
spens, ab obedientia Leonis & Imperij sub
ipso constituti remouit. ibidem: & Otto
Phryngensis libro quinto, capite decimo-
octauo: anno Domini 731. Sigebertus. Gre-
gorius secundus, qui à Blondo Stephanus
necatur, per uniuersum orbem Christianum
scripsit, ne impijs prophanisque Imperatoris
Leonis Isauri iussionibus obedirent: tan-
tamque autoritatem tunc habuerunt Romani
pontificis decreta, ut Rauennates primi, exin-
de Venetiæ populi atque milites, apertam in

Imperatorē Exarchumque rebellionem præ-
se tulerint: impulerintque pontificem & cæ-
teros Italiæ populos, ut abrogata Constā-
tinopolitani Imperij maiestate, alter ex Ita-
lia Romæ Imperator deligeretur. Eoque
processit ipsa rebellio, ut depositis exarchi
magistratibus, singulæ ei ciuitates, singula
oppida tunc primum, postquam Romanum
imperium inclinauit, proprios magistratus,
quos appellarunt Duces, sibi creare &
præficere inchoauerint. Compescuit uero
Stephanus pontifex eam deligendi Impera-
toris noui Italicensium uoluntatem, quod
Leonem sperauerit saniori posthac consilio
flagitijs temperaturum. Blondus libro de-
cimo, decadis primæ. Romanos uoluisse
sibi ea quæ Imperialis erant potestatis uen-
dicare, sed prohibitos esse à Leone pontifi-
ce, Vrspergensis refert. Verum Leo ideo ui-
detur prohibuisse, ut sibi illa raperet, Senatu
Romano & duce eius suppresso. Stephanus
papa Pipinum à iuramento sui regis absol-
uit. Paulus libro 22.

Bona Imperij sibi rapuerunt, auxilio re-
gum Francorum. Nam Campaniæ urbes,
quæ imperatori Constantinopolitano erant
subditæ, Romanus pontifex sibi adscripsit.
Bonifacius decadis primæ libro nono. Et
Adrianus Romanæ urbis & Italiæ princeps
à Carolo constitutus est. Leo Hostiensis
libro primo, capite decimoquarto, de Cassi-
nensi cænobio. Blondus decadis secun-
dæ libro primo, enumerat ex Bibliotheca-
rio, quæ regiones & urbes erepræ sint Lon-
gobardis, & redditæ pontifici Romano: à
Luna scilicet urbe pridem euerfa, quicquid
Liguria ad Italiæ fines habet: quo in tractu
Corsicam ponit insulam, illi Ligurum lit-
tori, quàm cæteris Italiæ littoribus, pro-
ximiorē. Deinde Surianum, montem
Bardonis, & Bercetum, loca Lucam inter
& Parmam ad montem Tremulum perti-
nencia. Parmam postea nominat, atque
Rhegium: quæ licet exarchatus essent,
semper antea in Longobardorum durau-
rant potestate. Mutinæ autem ideo non
meminit Bibliothecarius, quod ea urbs
tunc etiam, sicut multos ante annos, de-
structa, nondum eas quæ nunc extant ha-
bebat munitiones. Dehinc in Transpadanis
solas nominat Mantuam & Montem silicis
urbes, exarchatum subintulit: quo uerbo cæ-
tera sunt cōprehensa, quæ à Mantua pertinet
ad Rauennam. Ponit postea Venetiam atque
Histriam: quarū regionum appellatione om-
nia fuit cōplexus, quæ Longobardi in ducatu
Foroiulienfi atque Histria illi cōtermina con-
sueuerat obtinere. Et ab urbis Romæ regiōe
reuersus, Spoletinū Beneuentanūque ducatus
ea in cōcessione nominat ascriptos. Blondus
decadis

decadis secundæ, libro primo: & Liber pontificalis, in uita Adriani. Cùm Pipinus Astulphum expugnaret, Constantinus Comproyus per oratorem ab eo petijt, ut exarchatum Rauennatem, aliasque ciuitates & oppida quæ Longobardi de Romano imperio occupassent, Imperiali iurisdictioni restitueret, & pro ea re munera acciperet. Sed Pipinus respondit, se Romani pontificis seruum esse: ideoque beato Petro omnia acquiri, quæ armis capiat. Liber pontificalis. Blondus decadis secundæ, libro primo. Antoninus titulo 14. capite 1. § 3.

Observatu autem dignum est, quomodo duo isti prædones, nimirum pontifex & Pipinus, mutuas operas tradiderint. Franciderulerunt pontifici arbitrium declarandi regis, quasi is sit per quem reges regnant: qui pridem in urbe consistere uix potuit, quo minus arbitrio Constantinopolitanorum imperatorum aut captus, aut relegatus abiret. Vicissim Romana sedes hoc præstitit beneficium domui Pipini, ut regium nomen haberet, & deinde Carolum ad Imperiale culmen prouexit. Saxonia Crantzij in libro primo, capite trigesimo-quarto.

Bella gerebant. Sic Gregorius secundus ob caltrum Cumanum recuperandum, armis usus est Neapolitani ducis: illique, sicut promiserat, septuaginta auri libras dedit, & exercitum cum Ecclesiæ proceribus contra Tyberium misit. Liber pontificalis. Et Desiderio Rauennam obsidente, archiepiscopus & tres tribuni eam urbem pro uiribus tuebantur, subsidium quotidie à Romano pontifice postulantes. Bonfinius decadis primæ, libro nono. Gregorius secundus suos hostes à Leone missos, qui captum uenerant, capit: & multi ex ijs occisi sunt. Liber pontificalis, & Mutius lib. 6 de Germanis.

Et alijs bella suadebant, ad suorum aduersariorum deletionem. Sic Heregiso duce Beneuentorum deditionem offerente, Carolus rogat sententias suorum consiliariorum. Pontifex Adrianus bellum persequendum censet: sed sacerdotes cæteri & amici regis, ne pauperes & agri uastentur, & sacri prophanique ad egestatem redigantur, suadent pacem obsidibus acceptis. Auentinus 4. Annalium.

Munitiones faciebant. Gregorius tertius, ad urbis Romanæ instaurationem sumptus fecit. Liber pontificalis. Adrianus cùm cognouisset, Desiderium minitari obsidionem Romæ, portas urbis claudi, & muros instaurari, & alia necessaria parari curat. Blondus decadis secundæ, libro pri-

mo. Sisinnius papa calcem pro murorum instauratione iussit coqui. Liber pontificalis.

Fulmine excommunicationis hostes terribant. Adrianus ad Desiderium episcopos mittit, qui ei, si Romanorum fines hostili manu ingreditur, sub anathemate ignem & aquam interdiciant. quod ubi factum est, pudore quodam rex confusus, Ticinum se recepit. Bonfinius libro nono, decadis nonæ, rerum Vngaricarum.

Et eodem sua priuilegia corroborabant. Sic Zacharias Calsinensi priuilegium firmat his uerbis: Si quis, quod absit, ea quæ ad laudem Dei pro stabilitate, ac Calsinensis cœnobij conseruandi dignitate, & possessionum eius tutela à nobis statuta sunt, nefario ausu corrumpere, uiolare, aut refragari præsumperit, nisi resipuerit, sciat se anathematis uinculo innodatum, & à regno Dei alienatum: & cum diabolo & eiusdem pompis, & Iuda Iesu Christi Domini nostri traditore, æterno supplicio æternæque maledictioni deputandum.

Copias auxiliares, & defensionem à regibus Francorum subinde petebant. Adrianus in epistola ad Carolum, indicat ei de Hildebrandi & Raginaldi ducum conspiratione cū Græcis contra Romam & Italiam, ac petit ab eo præsidium.

Diris adiurationibus reges Francorum adegerunt, ad suscipiendum patrocinium commenticiorum bonorum Petri contra Longobardos. Sic enim Gregorius in epistola ad Carolum Martellum: Hortamur tuam bonitatem, coram Domino, & terribili eius iudicio, ut propter Deum & animæ tuæ salutem, subuenias ecclesiæ sancti Petri, & eius peculiari populo, eosdemque reges sub nimia celeritate refutes, & à nobis repellas, & iubeas eos ad propria reuerti. Non despicias deprecationem meam, neque claudas aures tuas à postulatione mea. Sic non tibi ipsi clauder princeps Apostolorum cœlestia regna. Coniuro te in Deum uiuum & uerum, & ipsas sacratissimas clauas confessionis beati Petri, quas uobis ad regnum direximus, ut non præponas amicitiam regum Longobardorum amoris principis Apostolorum: sed uelocius & sub nimia festinatione sentiamus post Deum tuam consolationem, ad nostram defensionem, ut in omnibus gentibus declaretur uestra fides & bonum nomen. Et Stephanus in epistola ad Carolum & Carolomanum: sibi indicatum scribit, quod pro iusticijs sancti Petri summis uiribus essent decertaturi, sicut & Pipinus pater eorum fecerat. quare illos monet, ut hæc promissa

promissa, & quidem citò præstent. Coniurat illos coram Deo uiuo, extremo eius iudicio, & Petro Apostolorum principe, ut nimia uelocitate Petro iusticias reddere Longobardos iubeant: hoc est, ut Longobardis ui eripiant, quæ ipsi obtinuerant à patrimonio sancti Petri. Hoc nisi fecerint, in extremo iudicio rationem Deo & Petro reddituros ipsos comminatur. Hortatur quoque, ne credant dicentibus, Papam Petri iusticias recepisse. Idem Stephanus in epistola ad Pipinum, Carolum & Carolomannum, cum implorat eorum opem contra Aistulphum, obiurgat eos, quòd plus Aistulphi mendacijs, quàm ueritati crediderint: monet, ut pro isto peccato doleant: & quæ beato Petro offerenda promiserunt, citò possidenda reddant, quòd fortis exactor Petrus existat: item quòd ipsi ex promissione & proprio chirographo explere cogantur, ne à beato Petro in extremo iudicio ostenso chirographo damnentur. Obedientibus ipsis, scribit, uitam æternam à beato Petro promissam. Deinde coniurat illos per Deum omnipotentem, sanctam Mariam matrem eius, per uirtutes cælorum, beatos apostolos Petrum & Paulum, per tremendum iudicii diem, ut Petri iusticias faciant, quòd ipsis res eius commendatæ sint. Extat etiam epistola Stephani, nomine Petri ad Francos scripta, in qua sanctus Petrus Pipinum, Carolum & Carolomannum, omnes sacerdotes, episcopos, abbates, presbyteros, uel uniuersos religiosos, monachos, cunctos iudices, duces, comites, & cunctum Francorum regni populum coniurat, ut suum populum & ecclesiam ubi corpus suum requiescit, à Longobardis liberent, quòd Francos peculiariter diligat inter omnes gentes, secundum promissionem quam à seruatore suo accepit. Et indicat diuam uirginem, thronos omnes atque dominationes, ac cunctos cœlestis militiæ exercitus, martyres, confessores, ac omnes Deo placentes, pro hoc officio uicissim promittere in hac & futura uita patrocina, præparationem tabernaculorum, præmia æternæ retributionis, & infinita paradisi gaudia. Vocat ecclesiam Romanam fontem uiuum, unde Franci satiati & renati sint: flagrantissimam flammam, unde ipsi lucem acceperint: matrem spiritua-
lem, sanctam Dei Ecclesiam, in quam sperantes uitam æternam accipiant: fundamentum fidei. Hortatur, ne se à populo suo Romano separent: id enim si fecerint, separatim eos iri à regno Dei, & uita æterna. Promittit subsidium & patrocinium in omnibus quæ à se poposcerint, dummodò ipsi populo Romano subueniant. Coniu-

rat eos per Deum uiuum crebrò, ne ciuitatem suam Romanam à Longobardorum gente laniari permittant, ne ipsi igne tartareo cum diabolo & angelis eius puniantur. Adrianus in epistola ad Carolum petit, ut sibi curet reddi loca, quæ olim à Constantino & Pipino & Carolo & alijs, beato Petro sint concessa, nunc uerò à Longobardis occupata.

Item mendacijs crassis de beato Petro. Nam Paulus in epistola ad Carolum & Carolomannum nugatur, beatum Petrum misso oleo, hos reges in utero sanctificasse, ad ecclesiam Romanam exaltandam. Idem in epistola ad Pipinum fingit, à beato Petro eum electum & consecratum esse propugnatorem Romanæ ecclesiæ. Paulus in epistola ad Pipinum fingit, se à Græcis propter orthodoxam fidem impugnari, cum esset propter raptum Imperium certamen.

Postularunt à regibus Francorum, ut Romanam ecclesiam exaltarent: eisquæ pro ea re mercedem animæ suæ pollicebantur. Nam cum Gregorius, Stephanus & Paulus petiissent, Romanam ecclesiam ab hostibus liberari: tandem Adrianus à Carolo poscit auxilium pro exaltatione spiritalis matris Romanæ ecclesiæ. Cui Carolus respondet: Se nihil pro deminoratione, sed omnia pro exaltatione & honore sanctæ Ecclesiæ facturum: ut patet ex epistolis. Adrianus in epistola ad Carolum rogat, ut sicut cœperat, pro mercede animæ suæ, territorium Sauinense beato Petro regni cœlorum clauigero tradi iubeat. Et in alia epistola ad eundem indicat, se preces pro Carolo facere, ut Deus ei tribuat uictorias, ac regnum dilatat, ad exaltationem spiritalis matris sanctæ Dei Romanæ ecclesiæ. Idem petit in alia epistola, ut ducatum Spoletinum ecclesiæ Romanæ celeriter reddi curet, quem olim ei obtulisset. Item, ut cogerent barbaras gentes à se subiectas, uestigia pedum ad ecclesiæ Romanæ exaltationem osculari: ut patet ex epistola Adriani ad Carolum.

Ac sibi archiepiscopos reluctantes subicerent. Sic Adrianus in epistola ad Carolum, accusat Leonem Rauennatensem episcopum, quòd ab ipso falsò accusatus est. Item, quòd sibi & sancto Petro inobediens sit, & multa bona quasi ex mandato Caroli Romanæ ecclesiæ abstulerit. Item, quòd Pentapolin à Pipino Romanæ ecclesiæ datam, etiam auferre nisus sit. Queritur, Romanam ecclesiam in magnam humilitatem & deminorationem uenisse. Indicat Ser-
gium archiepiscopum Rauennatensem, à Stephano papa propter inobedientiam de-

positum esse: & in locum eius Philippum presbyterum quendam missum, cum Eustachio duce, eosque Papæ nomine omnia administrasse. Carolum ex Philippo illo rei veritatem agnoscere posse. Orat Carolum, ne patiatur Romanam ecclesiam, quæ omnium aliarum caput est, in tantum contemptum uenire: sed ut subijciat sibi Leonem Rauennatensem episcopum, & exarchatum.

Regibus Francorum omnia quæ contra ipsos suscipi intelligebant, ab Imperatore & alijs prodere soliti sunt. Sic Adrianus per legatos & literas indicat Carolo, quoddam legati Græcorum, cum uidua Archisi ducis contulerint consilia, de Beneuentano ductu à manibus Caroli extorquendo: & quoddam Neapolitani cum signis & imaginibus Græcos excepissent. quare rogat eum, ut sic omnia pertractet, ut suæ & ecclesiæ Romanæ securitati prospiciat. Idem Carolo indicat, Adalgisum Desiderij filium in fines Calabriæ uenisse: & exponit consilium de Beneuentanis cogendis, in alia epistola.

Carnifices eorum agebant, qui contra reges sibi confederatos aliquid dicerent. Sic Adrianus Paulinum, contra Carolum quædam mulsitantem, in uincula coniecit, eique misit: ut constet ex epistola eius ad Carolum.

Expostulabant cum Regibus, si quid præter suam uoluntatem egissent. Sic Adrianus in epistola ad Carolum, expostulat cum eo, quoddam Anastasium missum suum in Franciam, propter uerba quædam importabilia, quæ Carolo dixerat, detineret. Scribit id nunquam ab exordio mundi factum esse: iubet ipsum remitti Romam, se poenam impositurum, si meritis sit. Indicat se nunquam ullo argumento cognouisse, Anastasium infidelem Caroli esse: oblique Carolum tali sæuitia uti iubet in hostes Romanæ ecclesiæ, scilicet in Gaufridum Longobardum, qui cum Anastasio profectus sit, & fraudem in Caroli palatio commiserit, persuadendo notario, falsas facere litteras, ut inter se & Carolum scandalum immitteret. Item Paschalem & Saracinum, qui talia in urbe Romana ausi sint, qualia nunquam ab exordio mundi facta sunt. Sed ipsos ad Carolum confugientes, receptos esse, haberi in maxima æstimatione, tuacare distractionibus: mirari se, quoddam illos apud se Carolus uiuere patiatur. Se uindictam dignam in eos qui Carolo detrahant, exercere scribit. Paulinum exemplo esse, quem uinctum Carolo miserit. orat ut idem faciat, magisque Ecclesiam exaltet.

Eos qui sese dominatui suo submittebant, ad fidem & iusiurandum adstringebant. Sic Spoletini, Picentes, Firmiani, Auximani, Anconitani capillum detonsi, & sacramento adacti, sese Romano pontifici subdiderunt. Blondus decadis secundæ, libro primo. Et Bonfinius decadis primæ, libro nono rerum Ungaricarum: & Liber pontificalis in uita
10 Adriani.

Alius pontifex, alterius decreta & constitutiones mutauit & abrogauit. Adrianus pontifex Offæ Merciorum regi concessit, ut sedem archiepiscopalem, contra suorum maiorum decreta, Lichfeldiam transferret. Leo uero successor eius effecit, ut Cantuarijs restitueretur eadem dignitas. Vuilhelmus libro primo, capite sexagesimonono. Stephanus tertius
20 Synodo collecta, omnia retractat à Constantino decreta. Ranulphus libro quinto, capite uigesimosexto, in Polychronico.

Huc etiam pertinent decreta impia, qualia sunt: Prohibitio nuptiarum. Gregorius tertius presbyteram, diaconam, monacham aut commatrem spirituales, iungi matrimonio uetuit. Liber pontificalis. Hinc sacerdotes Franci, Galli & Hispani, maximum peccatum esse senserunt, ducere uiduam in uxorem, cuius filiam de baptismo quis suscepit: quod tamen genus peccati Bonifacius negat se hactenus agnouisse. in epistola ad Perthelmum, & ad Nothelmum. Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium: Addidisti adhuc, quoddam si pater uel mater filium filiamque intra septa monasterij, in infantie annis sub regulari tradiderint disciplina, utrum liceat eis, postquam pubertatis impleuerint annos, egredi, & matrimonio copulari: hoc omnino deuitamus. quia nefas est, ut oblati à parentibus Deo filijs, uoluptatis frena laxentur. tomo secundo Conciliorum. Adrianus in epistola ad Carolum, damnat nuptias monachorum.

Aut permissio & dispensatio contra ius Dei. Nam Gregorius tertius uxorem auunculi ducere permisit: & Bonifacius in epistola ad Zachariam, apud Nauclerum generatione uigesimaquinta, & tomo secundo Conciliorum. Sententia pontificum Carolus Magnus post annum Irnogardam uxorem suam repudiavit, quoddam infæcunda uitio corporis, & clinica esset. Auentinus libro tertio Annalium. & Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium: Quod posuisti, quoddam
30 si mulier infirmitate correpta, non ualuerit

luerit debitum uiro reddere, quid eius faciat iugalis: bonum esset, si sic permaneret, ut abstinentiæ uacaret. Sed quia hoc magnorū est: ille qui se non poterit continere, nubat magis. non tamen subsidij opem subtrahat ab illa, cui infirmitas præpedit, & non destabilis culpa excludit. tomo 2 Concil.

Misificatio. Gregorius 3. constituit, ut monachi & presbyteri in oratorio omnium sanctorum, Missarum solennia celebrent. Liber pontificalis.

Laicorum ab electione pontificum exclusio. Adrianus enim sanxit, ne ulli laici electioni pontificis interfint. Liber pontific.

Decretum de uenerandis & adorandis & colendis imaginibus. Paulus libro 6. capite 11. de Longobardis. Gregorius tertius imagines & ossa sanctorum uenerari, & orationes pro mortuis fieri iussit, ut patet ex epistola eius ad Bonifacium. Balæus centuria 2. capite 5. Sigebertus anno Domini 733. ac Liber pontificalis in uita eius. Synodus Romana à Stephano, item Gregorio tertio conuocata, uenerationem imaginum approbat, & contrariū sentientes damnat. Sigebertus.

Et decreta friuola: qualia sunt, de tempore quando lardum sit comedendum: quodd equi morbo regio infecti, ab alijs separandi, & si curari nequeant, in puteum proijciendi, aut in foueam: quodd animalia à rabidis lupis & canibus lacerata, debeant ab alijs seijungi, ne mordeant alia. Zacharias in epistola ad Bonifacium, tomo 2 Conciliorum. Item, de equorū naribus non findendis, neq; auribus colligandis, neq; caudis eorū truncandis: qualia legati Adriani in Anglica synodo, cap. 19. præ nimia stulticia pposuerūt.

Imperium mundi à Græcis, eo quodd cultum imaginum abolerent, cœperunt transferre ad Francos, sub finem huius seculi: ut patet ex Sigeberto. Stephanus papa Romanum imperiū à Græcis transtulit ad Germanos, in personam magnifici uiri regis Caroli, tunc iuuenili ætate constituti. Martinus in Chronico.

¶ Confirmarunt autem dominatum Romani pontificis, subinde magis magisq; Synodi uniuersales, primum locum & summā potestatem ipsi & legatis eius deferentes: ut factum est in synodo Nycena secunda.

Et alias Synodos, sine Romani pontificis consensu & præsentia factas, damnantes. Nā Patres in Nicena synodo, actione 6. hoc argumento reiiciunt septimam Nicenam. Septima synodus Nicena falsò sic dicta, non habuit cooperarium, ut hæc quæ nunc celebratur, Romanum papam: neq; illius sacerdotes, neq; per uicarios, neq; per prouinciales literas, quemadmodum fieri in Synodis debet. Quinetiam neque concordantes sibi

habuit Orientis patriarchas, Alexandrinum inquam, Antiochenum, & urbis sanctæ summus pontifex, neque cum illis etiam mystas & sacerdotes.

Et episcopi sese illis ultrò subijcientes. Sic Bonifacius in epistola ad Stephanum Romanum uocat se exiguum discipulum Romanæ ecclesiæ, apud Nauclerum generatione 25. Ac inter alia inquit: Si minus peritè aliquid, aut iniuste à me factum aut dictum reperitur, iudicio Romanæ ecclesiæ prompta uoluntate & humilitate emendaturum me spondeo. Theodorus Rauennatum episcopus Romano se submitit tandem, cum prius se dignitate ei parem contumaciter asseuerabat. Quod subiectionis exemplum, quoniam in omnes Occidèris & Aquilonis partes dimanauit, non ausi sunt Britannici illis Ecclesiæ renouatoribus se opponere, qui in Rhēni & Danubij regionibus ueterè tenebant Ecclesiastici ministerij formā. Curiolibro 2 Chronologia.

Et iureiurando se obligantes, ad decretorum eius obedientiam: ut Bonifacius fecit, & alij.

Aut pallium ab ijs petentes. Sic Egbertus Eboracensis, pro pallio epistolam ad Zachariam papam scripsit. Balæus centuria 2. capite 15 de Scriptoribus Britannicæ.

Aut assentatoriè de eius principatu docuerunt, & locuti sunt. Sic enim Burchardus Vuitzburgensis episcopus inquit apud Amylium libro 2 de gestis Francorum, de Zacharia pontifice: Nulla orbis terrarum pia regio est, cuius pater sanctissimus non sis, cuiq; magnitudo & felicitas tua charior esse non debeat, & pericula huius sacrosanctæ sedis sollicitudinem non iniiciant. Itè Te in hac arce ac præsidio, tanquam in terrarum specula Deus collocauit. Et cum Leo esset ab aduersarijs suis Romæ accusatus, omnes assessores in basilica Petri una uoce responderunt: Sedem Apostolicam omnium ecclesiarum caput à nemine iudicari debere. Nauclerus generatione 27. Et Formosus & Damasus episcopi, legati papæ, in oratione ad Thessalonum ducem Bauariæ, uocant Adrianum papam uiuum supremæ maiestatis oraculum, cui refragari scelus inexcusabile sit. Auétinus libro tertio Annalium. Christus princeps pastorum, mundo uicarium dereliquit Petrum. Aponius libro 2 in Cantica canticorum. Et Scriptores librorum Caroli Magni, de cultu Imaginum, lib. 1. capite quinto: Sicut cæteris discipulis Apostoli, & Apostolis omnibus eminent Petrus: ita nimirum cæteris sedibus Apostolicis: ita nimirum nullis Synodicis constituitur. Hæc enim nullis Synodicis constitutis cæteris ecclesijs prælata est, sed ipsius Domini

Domini autoritate primatum tenet, dicens: Tu es Petrus, & super hanc petram, &c. Cui non incongruè B. Pauli doctoris gentium est attributa societas, ut illius sanctæ Ecclesiæ firmaretur autoritas.

Eisdq; titulos fecerunt nimis magnificos: ut sunt, Beatissimus & Sanctissimus Pater, Summi sacerdotij iure ac sanctitate quàm proximè superos accedēs. Sic enim Burchardus Vuitzburgensis episcopus, in oratione sua ad Zachariam locutus esse, indicatur ab Aemyllo libro 2. de gestis Francorum. Bonifacius in epistola ad Zachariam hos titulos ei attribuit: Reuerendissimo Patri, & dilectissimo Domino, cum timore & honore uenerando magistro Apostolici honoris, priuilegio prædito pontificatus Apostolicæ sedis, infusa sublimato Zachariæ, Bonifacius exiguis seruis uester. Apostolicus pontifex: Bonifacius in epistola ad Zachariam. Summus pontifex, & papa uniuersalis Adrianus uocatur à Carolo Magno, in priuilegio ecclesiæ Bremensis. Crantzius in Saxonia lib. 2. capite 15. Sic scilicet decuit Antichristum honorare, & adorare.

Et omnia arcana pontifici reuelantes. Sic Bonifacius dicit, se promississe Gregorio, quod omnium populorum mores, ad quoscunq; accessurus sit, indicare uelit: in epistola ad Zachariam. Et Campolus Caietanus episcopus Adriano indicauit, Adalchisum Desiderij filium, in fines Calabriae uenisse. Adrianus in epistola ad Carolum.

Aut confirmationem sui episcopatus ab his petentes. Sic Bonifacius in epistola ad Zachariam petit, ut tres illas urbes, quas sedes episcopales esse uolebat, suis scriptis & priuilegijs confirmet, apud Nauclerum generatione 25. & tomo 2 Conciliorum. Et Zacharias tres illas sedes, nimirum in Merseburg & Bamberg & Erfurd, confirmat, tomo 2. Conciliorum.

Et legatos Apostolicæ Ecclesiæ se appellantes. Bonifacius in epistola ad Leobgytham, se omnium ultimum & pessimum legatorum esse ait, quos Romana ecclesia ad prædicandum destinari.

Aut alios ad obedientiam Romanæ sedis inuitantes. Vt Bonifacius fecisse se indicat, in epistola ad Zachariam: Sicut prædecessorū uestrorum pro autoritate S. Petri serui deuoti, & subditi discipuli fuimus: sic & uestre pietatis serui obedientes, subditi, sub iure Canonico fieri mereamur, optantes catholicam fidem & unitatem Romanæ Ecclesiæ seruando dilatare: & quantoscunq; audientes uel discipulos in ista legatione mihi Deus donauerit, ad obedientiam Apostolicæ sedis inuitare, & inclinare non cesso. tomo 2. Conciliorū. Idē in epistola ad Gudbertū indicat,

se effecisse ut quidā in Synodo promiserint se ecclesiæ Romanæ subiectos esse uelle.

Aut apud eos accusantes alios. Sic Sidonius & Virgilius, Bonifacium ad Zachariam accusant, quod Neophytos rebaptizaret: & efficiunt, ut illi interdicatur, ne id amplius tenter. Balæus Centuria 14. capite 31. Epistola eorum extat in 2 tomo Conciliorū.

Ac eos qui sese Romanæ meretrici non subijcerent, insectantes. Adrianus Egilæ episcopo Hispaniæ præcipit, ut excommunicet omnes qui se non purgauerint, & papæ esse probauerint: in epistola ad ipsum.

Et pensiones pro ijs exigētes. Sic Mauricius apud Histrienses, pensiones pro beato Petro exegit. Sed eam ob rē à Græcis priuatur oculis: ut patet ex epistola Adriani ad Carolum.

¶ Et reges & principes, asserentes papam esse caput Ecclesiarum Dei, & sacerdotū in omni mundo. Vt Luitprandus facit in legibus suis. Item, qui ex diuersis terris Romā miserunt eos quos elegerant episcopos, ut ab illis consecrarentur, uel à legatis eius. Vnde Crantzius in procemio Metropolis dicit, episcopos Germaniæ, quos Carolus corporali gladio armauit, à summo pontifice & legatis eius consecratos esse. Carolus petijt ab Adriano, ut Ermenbertum Bituricum ordinet archiepiscopū, quod & facit: ut patet ex epistola eius. Sic Petrum episcopū rogatu Caroli ordinauit. Adrianus in alia epistola.

Aut errantes episcopos ad ipsos miserunt. Sic Carolus Felicem in Synodo Bauarica, de errore conuictum, Romam misit, ut isthic errorem retractaret. Annonius lib. 4. cap. 83.

Aut priuilegia eorum commenticia renouarunt & confirmarunt. Sic Iustinianus Constantino pontifici Romano, cuncta Ecclesiæ priuilegia renouauit. Beda libro 2. de Tempore, & Regino libro 2. Et Carolus Magnus anno Domini 774 donationem illam, quā pater eius Pipinus fecerat, nouis scriptis confirmauit. Leo Hostiensis libro 1. capite 14. de Calsinenſi cœnobio.

Aut armis eius potentiam muniuerunt. Sic Curio libro secundo rerum Chronologicarum refert, Carolum Magnum armis & imperio cōmunijſſe ambitioſam summi iuris uendicationem Romani pontificis. Et Mutius lib. 9 refert, Carolum coegisse Romanos, qui nondū obediabant pontifici, ut iureiurādo cōfirmarint se facturos, quidquid papæ cōstituiſſent & mandarent, aut in posterum cōstituturi essent. anno Domini 796.

Aut senatum & populum Romanū pontifici parere & subesse iusserunt. Sic Pipinus hortatus est, ut Romani fidē seruarent Paulo pontifici: ut patet ex senatus & populi Romani literis ad Pipinum.

Aut eius arbitrio res etiam politicas sub-

iecerunt. Sic Carolus bellum Theſſalono duci Bauariæ illaturus, cum eſſet obiurgatus ab Adriano, eam ob rem totam cauſam illius arbitrio permiſit. Idem etiam Theſſalonus fecit, qui ab eo tanquam à communi orbis Chriſtiani parente petit, ut fautor atque conſultor adſit. Auentinus libro tertio Annalium.

Aut donationibus regnorum & urbium, potentiam eius auxerunt. Luitprandus rex Longobardorum, admonitus à Gregorio, donatione patrimonij alpium Coſtiarum, quam Herebrechtus rex fecerat, & ille repetierat, denuò confirmauit. Beda de Ratione temporum: & Paulus de geſtis Longobardorum libro 6. capite 13. Adon ætate ſexta. Blondus decadis 1. libro 10. De hac re tamen Platina ſic cenſet in Iohanne ſeptimo: Sunt qui ſcribant (ſine authore tamè.) Arithpertum Longobardorum regem religione motum, condonaſſe alpes Coſtias beato Petro, & quicquid à Taurinis & Medullis Genuam uſque Liguſticamque protenditur. Alij autem affirmant, donationem ipſam ab Arithperto confirmatam fuiſſe. Verùm cū de donatione nil certi habeatur, palcamque pontificij iuris periti appellent, quod ſine frumento ſit, nihilque Conſtantinianæ elegantiæ ac dignitatis habeat, quomodo de confirmatione conſtabit? Pipinus Rauennam & Pentapolin, & omnem Exarchatum occupauit, & pontifici tradidit. Regino libro ſecundo: & Adon ætate 6. Redditus eſt Romanis Exarchatus, quicquid Padū & Appenninum interiaceret, à Placentinis uſque ad ſtagna Venetorum, & quicquid inter Iſaurum flumen, Apenninum & Hadriaticum continetur: addo etiamque de Hetruſcis & Sabinis cœperat. Platina, Antoninus uerò has urbes recenſet: Rauennam, Cefenas, Arminū, Sinigalliam, Peſaurum, Heſium, Fanum fortunæ, Foriſpopulum, Forumoliuij cum caſtro, Saſibium, montem Feltri, Serram, Acceuagium, caſtrum Martini, Montemlocati, Vrbinum, Callis, Leuooculis, Egubiū, Chomachium, ciuitatem Narnienſem. titulo decimo quarto, capite primo, §. tertio. Blondus decadis ſecundæ libro primo. Sabellicus Enneadis 8. libro octauo. Ex eo tempore quo Gregorius ſecundus papa reſtitit Leoni Iſauro, papæ in Italia Domini, ſubinde quæſuerunt quomodo potentiam ſuam ſtabilirent: donec tandem à Pipino omni Orientalium metu liberati, maximam Italiæ partem, quā ui ſubegerat, dono acceperint: Et Balæus inquit Centuria ſecunda, capite quinto: Vrbes ac plures per Italiam ditiones capiebat Romuleum Petri rete, quod furtum ſpecioſo Petrini patrimonij titulo obtegūt. Fauetiam & ducatum Ferrarię ſeu Comadam, 60

cum exarchatu Rauennatiſ, Pipinus & filij eius Carolus & Carolus Magnus beato Petro concedentes offerebant, cum ex Deſiderij manibus ui extorſiſſent. Bonfinius decadis primæ libro nono: & Liber pontificalis. Hinc eorum opes, faſtus & tyrannides radices ſumpſerūt. Hinc papa, omnium Chriſtianorum principum Deus terreſtris eſſe cœpit, & mundi monarchas ſibi ſubditos fecit: Balæus. Ex his reſtè Crantzius in Metropoli libro ſecundo, capite primo: & in Saxonia libro ſecundo, capite primo inſertit donatione Conſtātini Magni eſſe commenticiam: cū conſtet Pipinum & Carolum Magnum, Romanam ditāſſe eccleſiam, ex Longobardorum oppreſſione.

Aut eum ab alijs iuſtè oppugnatum, defenderunt. Sic Pipinus rex inuitatus à pontifice, in Italiam ingreſſus eſt, & repreſentit Aſtolphum, & Rauennam & totam Pentapolin ſancto Petro tradidit. Regino libro ſecundo. Et Vrfus dux Venetorum, Gregorio tertio in recuperanda Rauenna, à Longobardis occupata, opem tulit. Sabellicus Enneadis 8 libro ſeptimo. Et Carolus ab Adriano accerſitus, Deſiderium expugnat, anno Domini ſeptingenteſimo ſeptuageſimo tertio. Annales Francorum. Et Regino libro ſecundo: Ranulphus libro quinto, capite uigeſimo ſexto.

Aut nimis religioſe pedes illius exoſculati ſunt. Sic Carolus Magnus, Adriani pontificis pedes oſculatus ſcribitur à Blondo, decadis ſecundæ libro primo. Crantzius in Metropoli libro ſecundo, capite primo: Adrianus uidit Romę Carolum Magnum exoſculantem uestigia eius. Et Iuſtinianus imperator, Conſtantini papæ: ut Platina in uita eius indicat. Et Luitprandus rex Longobardorum proſtratus humi, pedes Stephani ſecundi oſculatur: ut narrat Blondus decadis primæ lib. 10.

Aut è regnis ſuis uestigialia & tributa dederunt. Sic Inas Occidentalium Saxorum, & Offa Merciorum rex, papæ annuum, & redditum de ſingulis domibus regni ſui fecerunt (Ranulphus libro quinto, capite uigeſimo quinto, in Polychronico: & Polydorus libro quarto) deluſi à pseudomonaſchis. Balæus Centuria prima, pagina nonageſima prima.

Et equos regioſ illis donantes. Carolus Adriano duos equos miſit, quorum alter in itinere mortuus eſt. Quare papa petiit, ut ſibi equos ad ſuam ſeſſionem idoneos mittat, nimirum oſſibus & plenitudine carnis decoratos, ut diximus.

QVI SESE OPPOSVERINT

dominatui & tyrannidi Romanorum pontificum, ac contra Antichristum reclamant.

Non defuerunt qui Romani pontificis dominatum improbarunt, & quantum in ipsis fuit, remorati sunt. Nam archiepiscopi in Francia, per Bonifacium iussi petere pallium à Romana ecclesia, licet promiserant se facturos, tamen postea rem in deliberationem & moram reiecerunt: ut patet ex epistola Bonifacii ad Zachariam. Et Felix Rauennas archiepiscopus, non potuit Romani pontificis suasionem aut precibus adduci, ut eam uim pecuniæ integram Romanis pontificibus quotannis redderet, quantum illi postulabant iuxta formulam obligationis. Blondus libro decimo, decadis primæ. Huc etiam illi pertinent, qui se pontificis legatis opposuerunt: inter quos sunt Clemens Scotus cum Adalberto Gallo, ac socijs, Samson, Sidonio Boiorum archiepiscopo, & Virgilio Hyberno, & similibus, qui in multis restiterunt Bonifacio, improbantibus cœlibatum clericorum, reliquiarum & statuarum uenerationes, & primatum pontificis, depositiones regum, iuramentorum uiolationes, missas pro mortuis, terrores purgatorii: ac Clemens contra Bonifacium scripsit librum. Balæus Centuria decima quarta, capite trigésimo. Idem & Samson fecit: capite trigésimo primo. Et Iohannes Mailrosius Græcis adhærens, Romanæ synagogæ impura dogmata non probauit: capite 32.

Et excommunicationem Pontificum contemnentes. Eiusmodi aliquot fuisse, colligi potest ex epistola Zachariæ ad Bonifacium, tomo secundo Conciliorum, ubi inquit: Et hoc inquisisti, quid sciendum sit de excommunicato episcopo, & Apostolicam auctoritatem negligente. Hic detestabilis est coram Deo & hominibus, cui condemnatus non communicabit.

Et iugum pontificium excutientes. Sic Leo Rauennas episcopus, multa bona quasi ex mandato Caroli subtraxit Adriano, & nullos ex sibi subiectis Romam appellare concedere uoluit: & iudices à Pontifice ordinatos reiecit, aliosque constituit: & litteras ad Pontificem ab alijs scriptas aperuit: ut patet ex Adriani epistolis ad Carolum.

Et impia eius decreta de cœlibatu & monastica aspernantes. Nam Ragimbaldus & alij Longobardorum episcopi, contra Adriani decretum permiserunt monachis, ut uxores ducerent: ut patet ex epistola Adriani ad Carolum.

Et titulos primatui Romano contrarios usurpantes. Tarasius uocatur uniuersalis seu generalis patriarcha, in actione 2. Nicenæ 2.

Et pontificiorum legati, non omnia quæ subinde ab illis constituebantur capientes & approbantes. Sic Bonifacius multum disputat in epistolis ad Nothelmum & Pethelmum, de opinione Romanorum, quod non liceat commatrem ducere uxorem: ut paulo ante assignauimus.

Et quidam abbates & monachi. Nam cum Pipinus à Stephano papa esset inflammatus contra Aistulphum, Carolomānus ab abbate suo instructus, uenit ad Pipinum, eiq; dissuadere conatus est societate cum pontifice Romano, & licet non indicetur aperte, quibus usus sit argumentis: tamen colligi potest ex libro Pontificali, in uita Stephani, quod non probarit Pontificis audaciā, qua affectabar mundanum principatū, anno Domini 752. Sigebertus. Blondus decadis 2. libro 1. Annonius libro 4. capite 51. de Francis. Adrianus in epistola ad Carolum ualde queritur, se à Rabigādo abbate & possessore episcopo neglectū & contemptū esse. Eos enim Apostolicas syllabas non curasse, quibus Romam inuitati fuissent.

Et Synodi decreta impia Pontificū rescindentes & refutantes. Sic Francofordiana Synodus ex Gallie, Italiae & Germaniae pontificibus à Carolo collecta, acta Græcorum de adorandis imaginibus, quæ Adrianus papa approbauerat, & per suos legatos fecerat, rescidit. Regino libro 2. Auentinus libro 4. Annalium: & Hincmarus libro contra Iandunensem episcopum, capite 20. Annonius lib. 4. capite 85. Synodus, quæ ante paucos annos Constantinopoli sub Helena & Constantino filio eius cōgregata, & ab ipsis non solum septima, uerum etiā uniuersalis appellata, ut nec septima nec uniuersalis diceretur, habereturq; ab omnibus quasi superuacua, in totum ab omnibus abdicata est. Et Synodus quædam Ephesina, cultum imaginum dānauit, ut patet ex actione 1. Nicenæ 2. Synodales canones præcipientes, ut unusquisq; in eo loco ubi cōstitutus fuerit, & ubi uotū suum uouerit, ibi maneat, & ibi Deo uota sua reddat, damnare peregrinationes, quæ à multis Romā, & ad alia loca sancta instituebantur, Eangytha indicat in epistola ad Bonifacium.

Et Ecclesiæ Græcorum, quæ ob translationem Imperij ad Francos Romanis postulantes, ut ad Ecclesiæ unitatem redirent, rescripserunt: Quia uos à nobis subtraxistis, ideo & nos à uobis nos subtraximus. Ranulphus libro quinto, capite uigesimo octauo in Polychronico.

Et ciuitates Pontifici tributa negantes. nam Histrienses & Græci episcopo suo Mauricio oculos eruerunt, eo quod se fidelē beati Petri profiteretur, eiusq; pēsiones ibidem exigeret: Græcis contendentibus, territorium esse

711
rium esse Caroli regis, & non pontificis, ut constat ex epistola Adriani ad Carolum.

Et Imperatores, penes quos erat ius confirmandi Romanos pontifices. nam Adrianus Papa in Synodo centum & quinquaginta trium episcoporum & abbatum, dedit Carolo ius eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem, dignitatem quoque Principatus scilicet Romani: in super archiepiscopos & episcopos, per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit: & ut nisi è rege laudetur & inuestiatur episcopus, à nemine consecratur: omnesque huic decreto rebelles anathematizauit: anno Domini septingentesimo septuagesimo tertio. Sigebertus. Blondus decadis secundæ libro primo. Et data Carolo Magno potestate creandi & ordinandi sacerdotes, clarissimi uiri aduenæ aulam eius frequentabant, spe dignitatis augendæ, & sacerdotij acquirendi. Auentinus libro 4. Annalium.

Nec omnia ad eius nutum gerentes. Sic Carolus, cum Adrianus censeret Heregisum Beneuentanum ducem persequendum bello, non illi, sed suis sacerdotibus pacem suadentibus obtemperat. Auentinus libro quarto Annalium.

Et erroneas eorum opiniones & sententias improbant. Sic Carolus Magnus Adriani sententiam, de colendis & adorandis imaginibus & statuis, haud obscure damnavit per Francofordianam Synodum, & per libros suos de cultu Imaginum: in quibus refutat duas epistolas Adriani ad Constantinum & Tarasium, ut patet ex Collatione libri primi, capite decimo septimo, decimo octauo: & libri secundi, capite decimo tertio, usque ad uicesimum sextum: & libro tertio, capite decimo quinto & decimo sexto. Exagitat item Carolus satis acerbè Iohannem Antiochenum, quod adulatione prædicasset concordiam Tarasij & Adriani, de imaginum adoratione. Idem in Constitutionibus suis anno uigesimo regni sui Aquiligrani promulgatis, ex Laodicensis concilij Canone constituit, ne ignota Angelorum nomina singantur, aut nominentur, præter illa quæ in sacris extant: ut Michael, Gabriel, Raphael, & ex concilio Aphricano, capite quinquagesimo, falsa nomina martyrum & incæstas sanctorum memorias uenerari uetat. Idem uetat cloacarum seu campanarum baptismationes.

Et Imperatores Græci, defensionem eis denegantes. Sic cum Romani auxilium contra Desiderium peterent, Græci responderunt: Habetis temporalia, defendite uosmetipsos: uel restituite nobis temporalia, & defendemus uos ut tenemur. Chronicon de ducibus Bauariæ.

Ac arma in eos ferentes. Sic Græci, tempore Pipini, in Romanos & Rauennates irruptionem fecerunt: ut constat ex epistola Pauli ad Pipinum. & Desiderius exercitum Imperatoris Constantinopolis inuitauit: epistola Pauli ad Pipinum.

Et superstitiosa eius decreta contemnentes. Sic Constantinus mandatum Pauli tertij, de imaginum sacrarum restitutione & cultu, aspernatus est. Platina in uita Pauli.

Ac Longobardos, & postea Francos, ab amicitia & fœdere Pontificum auertere machinantes muneribus & pollicitationibus. Nam Leo Isaurus Eutychium eunuchum, eam ob causam ad Longobardos misit. Bergomensis libro decimo. Et Constantinus Copronymus à Pipino postulat, ut bona Longobardis erepta Imperiali iurisdictione restituat, & non Pontifici. Blondus decadis secundæ libro primo: & Aemilius libro 2. de gestis Francorum.

Et reges, qui episcopos suos Romani pontificis autoritati innitentes, bonis se priuarunt. Cum Offa Merciorum rex sedem episcopatus à Cantua Lichtfeldam transtulisset: & Iambrichus archiepiscopus multis sudoribus fatigatus, crebra sedis Apostolicæ & uetera & noua edicta proferret, priuabat eum omnibus prædijs, quæ intra terminos suos erant. Vuilhelmus libro primo, capite 67.

Et depositionem pontificum suadentes. Offa rex Angliæ Carolo suaserit, ut Adrianum remoueret, & alium substitueret: ut colligitur ex epistola Adriani ad Carolum.

Et Longobardi Romæ dominantes, & iudicia exercentes, ut patet ex continuatore Eutropij, qui sic scribit: Inuadentibus Longobardus Italiam, & conuersis ad Christum, fugati sunt Græci, & cessauit Imperium ab urbe Roma usque ad Francos. per reges enim principabantur Longobardi. Diuisis quippe Italiæ finibus, Spoletanorum dux Romæ constitutus est uice regis, tali pacto: ut quando Apostolicus obiret, interesset dux præfatus electioni futuri pontificis, accipiens plurima dona in partem regiam. Si autem lites inter Romanos surgabant, ex primatibus regis adueniebat miles cum eodem duce, ad deliberandas causas, & legalium iudicia. Et qui in culpam criminis incurrerant, regali puniebantur potestate, aut in exilium mittebantur, etiam inconsulto Apostolico, usque ad Zachariam præfulem: qui subdole, quasi pro familiaritate quadam, profectus est ad Carolum regem Francorum, eo quod idem Carolus habebat filiam Desiderij regis Italici uxorem: eo inuitauitque eundem Carolum in Italiam, seminans

lemians inter reges discordias, laudans
& proferens illi Imperialia sceptrā: acce-
pitque ab eo securitatem, quo tempore in-
gredi deberet Italiam: iurantesque mutuo,
reuerfus est. Transeunte autem eo per fi-
nes regni Desiderij, separauit ab eo quos-
dam de suis, dans quibusdam plurima do-
na, quibusdam iurat dari similia. Accipi-
ente autem Carolo hoc regnum, profectus
est Romam: deditque ibi donaria multa,
quæ usque hodie Romanum tenet domini-
um, de regni huius confinibus. Fecitque
pactum cum Romanis, eorumque pontifice,
& de ordinatione Pontificis, ut interesset
quis legatus, & ut contentiosas lites ipse
deliberaret. Constituebant autem annua-
lia dona, in Papiæ palatium perducenda,
auri libras decem, argenti centum, pallia o-
prima decem, exceptis priuatis donis. Et
quando Imperator adueniebat Romam, uel
suus legatus, mittebantur iudices à palatio
singulis annis, qui per cuncta Romanorum
confinia legalia uendicabant placita, com-
pellentes habitatores locorum illorum ue-
nire ad placitum, iudicantibus eorum iudi-
cibus rectam legem in præsentia Imperia-
lium iudicum. Et si alterius gentis inueni-
rentur habitatores, regali iudicio iudica-
bantur. Erant denique monasteria in Sabi-
nis, Domini saluatoris, & sanctæ Dei genitri-
cis Mariæ, nec non & monasterium beati
Andree apostoli iuxta montem Soractis, seu
cætera fiscalia patrimonia, intra Romanos fi-
nes ad usum Imperialem. Non solum au-
tem in Italico regno, uerum etiam in Fran-
ciâ proficiscebantur monachi, ferentes uesti-
galia, uina & alia donaria, iuxta uirium pos-
se. Igitur Romanis in sua securitate glorian-
tibus, leuatum est cor illorum, iuxta illorum
consuetudinem, uolueruntque Imperia-
lem potestatem uendicare sibi. Resisten-
te autem Leone papa, comprehēderunt e-
um, uolueruntque eius eruere oculos. E-
ruerunt autem unum, & alterum non po-
tuerunt, quia liberauit eum diuina misera-
tio: & eiectus est ab illis extra urbem, qua-
si perditis ambobus luminibus. Qui fugi-
ens in Franciam, peruenit ad Carolum.

Vnde accidit, eundem Carolum uenire
pro uindicta Apostolici: cōprehēdensq; Ro-
manos, de maioribus eorū uno die in cam-
bo Lateranensi fecit trecentos decollari.

Propterea inuentum est, ut omnes maio-
res Romæ essent Imperiales homines, tam
episcopi quam laici: & omne uulgus pariter
cum his faceret fidelitatem Imperatori: &
uersus missus omni tempore moraretur Ro-
mæ, ad deliberandas litigiosas contentio-
nes. Morabatur quippe in palatio sancti Pe-
tri: & erat constitutum, quanta & qualia si

pendia de palatio ei darentur quotidie.

Quod autem reliquum erat, de supradictis
monasterijs uel patrimonijs, deferebatur
affluenter. Tanta nempe imperialis uir-
tus ibi uigebat, ut si in legali iudicio mino-
ris uel incij causa postponeretur, & ille ali-
cuius consilio pedes teneret legati Impera-
toris, petens ab eo iustam legem, & missus
adiuraret principes Romanorum dicens:

10 Per eam fidem quam Domino Imperatori
debetis, facite huic homini iustam legem: ne
mo erat ausus declinare neque ad dexte-
ram neque ad sinistram, etiam si à propin-
quis Pontificis illata esset iniuria. Multo-
tiens uerò non ante Apostolicum, sed in
iudiciali loco ad lateratus, ubi quidam lo-
cus dicitur Ad lupam, quæ mater uoca-
batur Romanorum, ibi iudiciariam legem
finiebant. Compositiones quoque, quæ
20 solebant, à malefactoribus æqualiter diui-
debantur missis Imperatoris & Apostolici.
Si autem talis culpa erat, ut res scelerata
fisco publico subderetur, non ad Ecclesiasti-
cam transibat subiectionem, nisi per dona-
tium Imperiale præceptum. Si enim ali-
quis iram incurrebat Imperatoris, episco-
pus aut iudex Romanus, & licitum esset
Cæsari uenire Romam, ueniebat. Sin au-
tem mittebatur dux Spoletinus, compre-
hēdebatur offensior, & ducebatur in exili-
um: domus uerò illius signabatur annu-
lo regis, usque ad eius consultum, ut si
quando reuerteretur ad gratiam, haberet
propria salua. Sin aliàs, per Imperialia præ-
cepta distribuebatur militibus. Quod si
ad iudicis potestatem reijciebatur quis-
quam, & Cæsaris adhæreret clementiæ,
mittebatur pro tali negotio legatus ab Im-
peratore, qui diligenter examinaret rei ue-
ritatem. Et si eiectus propriam haberet cul-
pam, sustineret iniuriam. Catalogus testi-
um ueritatis.

Et exarchi Romæ ius dicentes. Sic Io-
hannes Tizocopos patricius à Iustiniāno ex-
archus Italiæ factus, clerum Romæ oppres-
sit, & quatuor presbyteros interfecit. Blondus
decadis 1. lib. 10.

Et postea conantes animos Romano-
rum, à Carolo ad Imperatorem Constan-
tinopolitanum reducere. Nam hoc Desi-
derium & Paulum Aphiartam molitos es-
se, Platina refert in Stephano tertio. Idem
apparet ex epistola Pauli ad Pipinum.

Et reges Francorum ius Romæ dicen-
tes, & administrantes. Nam cum Leo ter-
tius Carolo clauēs sacras, insigne pontifi-
ciæ dignitatis, & aquilam signum Roma-
ni imperij misisset, & se & Romam in eius fi-
dem commendasset, ac postulasset ut le-
gatos Romam amandaret, qui populi Ro-
mani

mani fidem sacramento, Carolo deuincirent: misit Carolus duodecim proceres diuini iuris prudentes in Italiam & Romam, ut controuersias cognosceret, supplices audirent, causas absoluerent, lites dirimerent, & ius dicerent. Auentinus libro quarto Annalium. Et Leonem pulsum restituit, & hostes eius partim exilio, partim morte multauit. Annales Francorum: Phryngensis libro quinto, capite 30.

Et legati Francorum pontificibus uim inferentes. Nam Stephanus papa queritur, Christophorum & Sergium & Dodonem legatum Carolomanni, cum armis in Lateranense patriarchium ad se interficiendum irruisse. in epistola ad Carolum.

Et reges, qui oppidis & castris & agris & alijs bonis eos spoliarent. Sic Aistulphus Ecclesie Romanæ eripuit ea, quæ à maioribus suis dicebantur collata. Adon ætate sexta: luo in Chronico sub Constantino. Ea que dixit à pontifice diabolico ingenio esse à Republica ablata. Liber pontificalis in uita Stephani secundi. Et postea facta pace, tributum Romanis indixit, in singula capita aureos singulos. Blondus decadis primæ libro decimo. Et postea Desiderius similiter multa subtraxit, quæ tamen restituere coactus est à Carolo. Liber pontificalis.

Et Romanus senatus, & ciues pontifici obedientiam præstare detestantes. Nam et si anno septingentesimo nonagesimo sexto, Caroli autoritate inducti Romani iurauerant, se in posterum in pontificis potestate & obsequio futuros: tamen post biennium conati sunt se in libertatem asserere, & Reipublicæ ac Senatui ascribere ea quæ Cæsaris nimirum Constantinopolitani essent. Id molestè tulit Leo tertius pontifex: nam ipse sperabat se potiturum illis bonis. Mutius lib. 9.

DE OFFICIIS POLITICI
magistratus, in iuuanda gubernatione, &
conseruanda disciplina Ecclesiastica.

Imperatores & reges, ac alii politici gubernatores, interdum nonnihil ædificationem & disciplinam Ecclesie iuuerunt.

Nam, ut idonei & salutare in Ecclesijs, præsertim amplioribus, doctores constituerentur, curam egerunt. Sic Calistus, uir egregius, annuente Luitprando, Aquileiensem Ecclesiam suscepit rogendam. Paulus libro sexto, capite decimotertio de Longobardis. Carolus contulerat episcopatum nobili adolescenti: sed cum uidisset eum gestientem in sellam equi insilire, reuocato dixit: Video ex moribus & gestibus tuis, te bello aptiorem quàm episcopatu,

ubi oportet esse uiros pietatis & bonorum morum exemplaria. Tu igitur mecum ibis contra hostes militatum: alij magis doneo munus episcopi imponemus. Nauclerus generatione uigesimaquinta. Et Mutius libro octauo testatur, Carolum etiam alios, ob mores pastore indignos, non modo reprehendisse, sed etiam ab officio deiecisse. Carolum Magnum ab Achaio Scotorum rege uiros eruditos petijisse, & Iohannem Mailrosium inter alios missum esse, Polydorus, Hector, Maior, & alij testantur. Balæus Centuria decimaquarta, cap. uigesimo secundo. Odilo dux Bauariæ, Virgilium præfecit abbatiæ Petri intra muros Salisburgi. Balæus Centuria decimaquarta, capite octoagesimo secundo. Et Constantinus & Irene Tarasium Constantinopoli episcopum fieri consentiunt. Metaphrastes in uita eius. Inssu Thesalonius ducis, Modestus consecratur Charinorum episcopus. Auentinus libro tertio Annalium. Carolus Ludgerum ex monasterio Beneuentano uocat, & episcopum Myminogrodensem constituit. Crantzij libro primo, capite tertio, in Metropoli. Potestatem eligendi pontificem, & inuestiendi, ut uocant, episcopos, Adrianus Carolo attribuit anno Domini septingentesimo septuagesimo tertio. Sigebertus in Chronico. Inssu Carolomanni Bonifacius Burckhardum consecrat episcopum Vuirzburgensem: & consensu Vitlonis ducis Bauariæ, & Suitgerionis præfecti, Vuilibaldum Aichostadij. Auentinus libro tertio Annalium.

Et minus idoneos ab officio remouerunt. Zacharias Pipino scripsit, ut episcopos adulteros & homicidas amoueret, & in laicorum ordinem redigeret. Auentinus in libro, Cur Deus Turcæ uictoriam largiatur contra Christianos: Hedio libro sexto, capite nono. Et Carolomannus in decreto Synodi suæ inquit: Falsos presbyteros & adulteros uel fornicatores diaconos & clericos, de pecunijs Ecclesiarum abstulimus, & degradauimus, & ad poenitentiam coegimus. tomo 2 Conciliorum.

Ad ueræ doctrinæ susceptionem & propagationem interdum siue gentes siue Iudæos hortati sunt, uerbis & edictis. Carolus magnus expugnata Sicambria quæ nunc Buda uocatur, populum hortatur, ut fidem Christi suscipiant. Bonfinius libro nono, decadis primæ. Idem Vuitekindo persuasit, ut Christianus fieret. Crantzij libro primo, capite primo. Lex pacis non alia fuit Carolo, quàm ut Saxones & aliæ gentes, abiectis idolis, Christi fidem amplecterentur. Metropolis Crantzij in Proæmio, & libro 1. cap. 1. Aut

Aut episcoporum ablegatione promouerunt. Sic Britrichus Vestsaxonum rex, cum consilio episcoporum Angliæ, Vuillehadum in Frisiam misit post Bonifacium, ut isthic colligeret Ecclesiam. Crantzius in metropoli: & Balæus Centuria decimateria, capite sexagesimo. Et Carolus Magnus Hunnis uictis præfectos & sacerdotes dedit, qui in ea gente Christianam fidem plantarent. Bonfinius libro nono, decadis primæ. Carolus Vuirekindo pontificem promissit se daturum, modò illi de habitatione prospiciat. Crantzius in metropoli lib. 1. cap. 9.

Aut episcopatum institutione. Sic Carolus Magnus Bremensem, Mindensem, Paderburnensem, Vuerdensensem, & alios episcopatus instituit, ad propagationem ueræ religionis, ut suprà diximus.

Tuebantur consensum in sincera doctrina. Anastasius Imperator, de suo consensu in sana doctrina, ad Romanum pontificem scripsit. Blondus decadis primæ, libro decimo. Et imperatores in Nicenæ actione prima: Sanctorum Dei nostri Ecclesiarum statum, qua possumus cura & consilio conseruare contendimus: sacerdotumque concordiam per omnia firmam & stabilem esse desideramus, Orientis uidelicet in partibus, Septentrionis, Occidentis & Meridiei.

Idololatrias abrogarunt. Sic Leo cultum imaginum abrogare studuit interditi & supplicij. Paulus libro uigesimo primo rerum Romanarum. Et Carolus Magnus in Vngaria Hunnis cæsis, templa & idola demoliri iubet. Bonfinius libro nono, decadis primæ. Pelagius rex Hispaniarum, cælesti auxilio fretus, finitimos ad Christi religionem compulit. Phrygio. Carolus idolum Crodo in Hartzburg, & sanum Veneris Megdeburgi subuertit. Crantzius in Saxonia libro secundo, capite nono. Et alia Saxorum idola. Crantzius in Metropoli libro primo, capite tertio. Et idolum Irmenful. Annonius libro quarto, capite sexagesimo nono, de Francis. Et Constantinus Copronymus adorationem imaginum abrogauit: monachos iussit ducere monachas, & edere carnes: reliquias sanctorum & ipsa combussit, sanctorum intercessionem ficulneum præsidium uocauit. Zonaras tomo tertio. Paulus libro uigesimo secundo rerum Romanarum. Idem Aristulphus fecit.

A uera religione recedentes, ui reducebant. Thessalonus dux Bauariæ cum cognouisset Venedorum proceres iugum religionis Christianæ excutere, in Chariorum regionem copias duxit: & Valdun-

gum ducem Venedis designat, qui eos in fide contineat. Auentinus libro tertio Annalium.

Blasphemos coercebant. Præfectus summo studio annitatur, ut incantationes, auguria, sortilegia, & huiusmodi præstigiæ non abeant impune: quæ etiam auspicio Dei optimi maximi, diuorumque eius sunt, quos huiusmodi contaminationibus magis ad iracundiam prouocari certum est. Carolomannus in edicto, apud Auentinum libro tertio.

De publica pœnitentia, aut gratiarum actione pro beneficijs indicenda, episcopos monebant. Sic Pipinus in epistola ad Lulum mandat, ut unusquisque episcopus in sua parochia, absque ieiunio indicto letanias faciat, Deum laudando, qui post maximam tribulationem magnam abundantiam dedisset. Et Carolus uictis Saxonibus, eisque ad fidem Christi adductis, petijt ab Adriano, ut curaret litanias & gratiarum actiones celebrari: quod & fecit, ut patet ex epistola eius ad Carolum. Et Carolus in Constitutionibus suis: De hoc, si famis euenit clades, aut inæqualitas aeris, uel alia qualiscunque tribulatio, non expectetur edictum nostrum, sed statim deprecetur misericordia Dei.

Leges de rebus Sacris & Ecclesiasticis, non iuxta aulicorum distorta iudicia: sed iuxta episcoporum ex uerbo Dei propositas sententias, sanciebant. Sic Constantinus celebrato Concilio cum uiginti octo episcopis, decretum promulgat de non adorandis imaginibus. Paulus libro 22. rerum Romanarum. Et Carolomannus in Synodo sua, cum episcopis & populo decernit, ut paganas obseruans superstitiones, multetur undecim solidis. Naucerus generatione uigesima quinta. Et sacerdos scortator, in carcere pane & aqua pastus pœnas luat: & ut de bonis Ecclesiæ duodeni denarij contribuantur in sumptus belli. Auentinus libro tertio Annalium. Vbi inter alia Carolomannus sic inquit: Iuxta religiosorum sacerdotum & procerum meorum consilium rogauimus, iussimus, decreuimus, uoluimus, hæcque placita præscripsimus. Ethelbaldus cum Chutberto archiepiscopo consilium capit de emendandis uitijis, quæ Bonifacius increpauerat. Vuilhelmus libro primo, capite 66. de Anglis. Et Carolus Magnus constitutiones suas, quas in palatio Aquis fecit anno 20 regni sui, episcoporum iudicio subiicit.

Abusum excommunicationis præcauebant. Carolus Magnus in Constitutionibus suis edicit, ne excommunicatio fiat sine causa.

Hæreticos damnatos à Synodis, & factio-

Alphonfus rex Hispaniarum, Arianum dogma funditus extirpauit: unde Catholicus est appellatus. Ritus, & Phrygio, anno Domini 736.

Et alios sacerdotes seditiosos & contumeliosos in magistratum. Sic Carolomannus & Pipinus quosdam ex ijs qui aduersus Bonifacium concitabant populum, in uincula coniecerunt. Auentinus libro 3 Annalium. Et Carolus Anastasium legatum Adriani, contumeliosa quædam dicentem in ipsum, coniecit in uincula: ut patet ex Adriani epistola ad Carolum.

Ad uisitandas & instaurandas Ecclesias ab hæreticis turbatas, utebantur opera doctorum, & zelo Dei feruentium, & in pietate exercitatorum uirorum. Gratia ætæ Carolomanno & Pipino ducibus Francorum, quod Bonifacio in erroneas animaduertendi, impios exaugurandi, pios inaugurandi data potestas. Auentinus libro 3 Annaliū. Et Carolus ad Feliciani hæresin extirpandam, Francofurti episcopos omnes ex suo regno collegit. Regino libro secundo, & Annales Francorum.

Episcopos & presbyteros sui officij cōmonefaciebant: ut patet ex cōstitutionibus Caroli Magni, Aquisgrani factis.

Scelera & peccata prohibebant & puniebant. Adulteria, inçesta matrimonia, seuerius cohibeto: Carolomannus in edicto apud Auentinum libro tertio. Viuras prohibet Carolus Magnus, in decretis Aquisgrani, anno regni sui uigesimo. Item ut homicidia infra patriam, sicut in lege Domini interdictum est, nec causa ultionis, nec auaritiæ, nec latrocinandi fiant: & ubicunq; inuenta fuerint, à iudicibus nostris, secundum legem, ex nostro mandato uindicentur: & non occidatur homo, nisi lege iubente. Item: Et furta, & iniusta connubia, nec non & falsa testimonia, sicut sæpe rogauimus, prohibete diligenter, sicut & lex Domini prohibet. Idem prohibet ebrietatem, & coniurationes, quas faciebant per sanctum Stephanum, aut per nomen regis. Item edicit, ut nullus præsumat alium cogere ad bibendum, nisi quod ei necesse fuerit.

Consuetudines & leges, pietati & honestati & iusticiæ contrarias, abrogabant. Iustinianus legem apud Amasgos, de castrandis filiis, aboleuit. Paulus Diaconus in uita eius, & Cuspinianus. Carolus Magnus in Synodo Durienfi, capite octauo, homicidas & alios facinorosos, qui iuxta leges capitali supplicio afficiendi sunt, si ad Ecclesiam confugiant, uetat excusari, aut uictu foueri.

Et superstitiones. Carolus Magnus in Constitutionibus: Præcipimus ut caucola

tores & incantatores, & tempestarii, & obligatores non fiant: & ubicunq; sunt, emendantur, aut damnentur. Item de arboribus uel petris uel fontibus, ubi aliqui stulti liminaria uel alias obseruationes faciunt, omnino mandamus, ut iste pessimus usus tollatur. Item de tabulis uel codicibus requirendis: & ut nullus in Plalterio uel Euangelio, uel alijs rebus sortiri præsumat, nec diuinationes aliquas obseruare. Item prohibet, ne Ecclesiæ uel sancti nouiter inuenti uenerentur, sine episcopi autoritate.

Pios doctores defendebant. Carolus Martellus bellum suscepit contra Ratboddum Frisonum regem, eo quod Christianos eiecisset, & Ecclesias destruxisset, atque idolatriam instaurasset. Hedio libro sexto, capite uigesimo primo Ecclesiasticæ historiæ. Idem uicto Landofrido, Pirminium ab eo in exilium pulsum restituit. Auentinus libro tertio Annalium. Et Luitprandus Pennoni Foriulianorum duci, qui in uincula coniecerat Callistum episcopum Aquileiensem, irascitur. Bonifacius in epistola ad Danielem: Sine patrocinio principis Francorum nec populum Ecclesiæ regere, nec presbyteros uel clericos monachos uel ancillas Dei defendere possumus, nec ipsos paganorum ritus & sacrilegia idolorum in Germania, sine illius mandato & timore prohibere ualeo. Carolus Magnus in Constitutionibus suis: Qui subdiaconum occiderit, trecentis solidis componat. Qui Diaconum, quadringentis: qui presbyterum, sexingentis: qui episcopum, noningentis: qui monachum, quadringentis solidis culpabilis iudicetur.

Rectè agentes laudabant, & muneribus ornabant. Sic Carolus Magnus Vuillehadum bene & de omni maxima regione promeritum laudat, & archiepiscopum Brementensem constituit. Cranzius in Metropoli. Aegrotantes consolabantur. Pipinus Bonifacium agrè habentem consolatur: ut patet ex Bonifacii literis.

Ministris Ecclesiæ immunitatem ab oneribus publicis concedebant. Carolus in diplomate Osnaburgensis Ecclesiæ inquit: Episcopo & successoribus eius perpetuam concedimus libertatem, & ab omni regali imperio absolutionem. Cranzius in metropoli libro primo, capite secundo. Et Carolus in Gallia omnes seruos clericorum suis libertate donauit, pro se & pro posteris suis omnibus. Erphordiensis capite sexagesimo octauo. Ethelbaldus in priuilegio inquit: Donatione me uniente concedo, ut omnia monasteria & Ecclesiæ regni mei, à publicis uestigalibus in operibus & oneribus absoluantur, nisi in structionibus arcium & pontium

521
tium, quæ nulli unquam relaxari possunt: præterea habeant famuli propriam libertatem in fructibus sylvarum & agrorum. Et in captura piscium: nec municula præbeant uel regi, uel principibus, nisi uoluntaria, sed liberi Deo seruiant. Vuilhelmus libro primo, capite 67. de Anglis.

Ecclesias dissidentes ad concordiam hortabantur. Carolus Magnus Romam ueniens, monet populum, à Leone dissidentem, ut pastorem animarum diuinitus datum, ut nuncium supremæ maiestatis, teneretur & obseruet. Auentinus libro quarto Annalium.

Pacem inter episcopos, abbates, comites & iudices ut conseruarent, operam dabant. Sic Carolus Magnus in Constitutionibus suis inquit: Vt pax sit, & concordia, & unanimitas, cum omni populo Christiano inter episcopos, abbates, comites, iudices, & omnes ubique seu maiores seu minores personas: quia nil Deo sine pace placet, nec munus sanctæ oblationis ad altare, sicut in Euangelio ipso Domino præcipiente legimus. quia & illud secundum mandatum est in lege: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Item in Euangelio: Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur. Et iterum: In hoc cognoscent omnes quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. In hoc enim præcepto discernuntur filij Dei & filij diaboli: quia filij diaboli semper dissensiones & discordias mouere satagunt, filij autem Dei semper paci & dilectioni student.

Libros Apocryphos legi & haberi interdicebant. Carolus Magnus in Constitutionibus suis inquit: Pseudographia, & dubiæ narrationes, uel omnino quæ contra fidem catholicam sunt (ut epistola pessima & fallacissima, quam transacto anno dicebant aliqui errantes, & in errore alios mittentes, quod de cælo cecidisset) nec credantur, nec legantur, sed comburantur. nec in errorem per talia scripta populus mittatur: sed soli Canonici libri, & catholici tractatus, & sanctorum authorum dicta legantur & tradantur.

Bonis Ecclesiasticis conseruandis & augendis studebant. Pipinus Vaipharum Aquitanorum ducem, bona Ecclesiarum Francicarum obtinentem, armis cogit restituere. Regino libro secundo. Carolus Magnus ubique in regno suo abbatibus & episcopis, & alijs Ecclesiarum præsidibus præcepit, ut honestè ædificarent, ne pecunia in luxum uictus consumeretur. Mutinus libro octauo. Præcipimus omnibus ditioni nostræ subiectis, ut nullus priuilegia Ecclesiarum, aut monasteriorum, aut

Ecclesias diripere pertentet. Carolus Magnus in edicto suo. Decimas, bona ecclesiastica occupata à prophanis, restituimus. Carolomannus in edicto, apud Auentinum libro tertio.

Scholas & artium studia liberaliter fouebant. Carolus Magnus ab Achaio Scottorum rege, uiros eruditos petijt, & Clementem & Iohannem accepit, ac per eos Luteciæ & Ticini bonas artes docere curauit. Polydorus libro quarto de rebus Anglorum. Osnaburgi Græcas & Latinas scholas Carolus iubet aperiri, & clericos utranque linguam docere, quo possit eorum opera uti in legationibus. Crantzius in Metropoli libro primo, capite secundo. Academia olim ab Athenis Romanam attracta, per Carolum Magnum Parisios transfertur. Vuernerus in Falciculo: anno Domini septingentesimo nonagesimo primo, iuxta Palmerium: & Balæum Centuria secunda, capite decimoseptimo. Idque opera quatuor monachorum, discipulorum Bedæ, Rabani, Albini, Claudij, Iohannis Scoti. Erphordienfis capite sexagesimo nono. actanta illam prouentuum & possessionum amplitudine locupletauit, quantum uix omnes Galliæ & Germaniæ, quæ inde postea natæ sunt, academiæ possent equare. Curio libro secundo Chronologiæ. Et tribus aut quatuor seculis extinctum literariæ sapientiæ lumen, in mundo rursus accendit. ibidem.

Custodes erant Ecclesiasticæ disciplinæ. Carolus, contra Simoniam prælatorum & canonicorum Argentinenfium, edicta promulgauit. Hedio libro 6. capite decimo quinto Ecclesiasticæ historiæ. Carolomannus in edicto suo falsos diaconos, presbyteros, adulteros & scortatores uetat ali bonis Ecclesiæ, & exauthorat: & ne quis ex clericis arma ferat, aut canes & accipitres & aues ad uenandum alat, apud Auentinum libro tertio Annalium prohibet. Pipinus in Gallijs tantum Ecclesiasticum reformat. Sigebertus in Chronico, 751. & Inas rex Occidentaliū Saxonum, religiosi leges condidit. Polydorus libro 4. de Angliæ rebus; & Balæus. Carolus Magnus edixit, ne ianitoribus Ecclesiæ liceret communi uestitu uti in Ecclesia: anno Domini septingentesimo nonagesimo quinto Sigebertus.

Lites de bonis Ecclesiasticis, delegabant cognoscendas & dirimendas episcopis. Ato Fruxinensis episcopus Meginhardū Tigurinorū monachorum præsulē, ob 14. decimas interceptas, in ius trahit ad regē. Dicitur utrique dies, in contuberniū Tigurini lacus. At no Salisburgensis episcopus, & Elenandus primarius sacerdos, iudices à Carolo dati, cognita

cognita causa iussere monachos, templa decimasque suo pontifici reddere. Auentinus libro quarto Annalium.

Episcopis Ecclesias commendabant. Sic Carolus Herbipolensi episcopo Ecclesiam Padeburnensem in initio commendauit, donec isthic episcopum constitueret. Crantzius in Metropoli libro primo, capite quarto & 11. Carolus Magnus Arnoni archiepiscopo Iuuauensi iniungit, ut Sclauorum regionem de uera religione erudiat.

Alijs episcopis imperabant, ut obedirent archiepiscopis suis. Carolomannus in edicto suo inquit: Episcopi omnes, quos per ciuitates designauimus, Bonifacio archiepiscopo, nuncio Christi, & legato diuini Petri, dicto audientes sunt. Auentinus libro tertio Annalium.

Comitibus, ducibus, & praefectis suis, etiam serio mandabant, ut episcopis iuxta Canones & leges obedirent, & iuuarent eos suo neruo, in bonorum Ecclesiasticorum exactione & disciplina: ut patet ex Constitutionibus Caroli Magni.

Synodos conuocabant. Sic Constantinus Copronymus Synodum conuocauit, ad iudicandum & statuendum de imaginum cultu. Paulus libro uigesimo secundo rerum Romanarum. In conuocatione ista Tarasium patriarcham Constantinopoleos, & Adrianum papam consensisse, Erphordiensis refert capite sexagesimo nono. Vtilonem ducem uestrum a uobis adiri uolo, ut illius edicto conuentus sacerdotum, antistitum, procerum, gentisque indicatur. Gregorius tertius in epistola ad Viuilum. Orta quaestione de Trinitate, & imaginibus sanctorum, inter Orientis & Occidentis Ecclesias, Pipinus in Gentiliaco uilla Synodum cogit. Annonius libro quarto, capite sexagesimo septimo de Francis.

Aut episcopis potestatem conuocandi, & assensum praebant. Iustinianus Iohannem septimum monet, ut Synodum conuocet. Platina. Vitisa sanctis episcopis se in conuocandis Synodis cooperatorem praebuit. Gotthus libro decimo sexto, capite uigesimo quinto.

Ac in ijs aderant & praestabant, ut omnia ordine & tranquille fierent. Carolomannus in Synodo Francica, tomo secundo Conciliorum: Statuimus per annos singulos Synodum congregare, ut nobis praesentibus Canonum decreta & Ecclesiae iura restaurentur, & religio Christiana emendetur. In Nicena Synodo Theophylactus comes imperialis obsequij, & alij politici interfuerunt: ut patet ex actis.

Et unicuique dabant libertatem, sine omni formidine ea loqui, quae animo con-

cepisset, quo ueritas magis magisque elucelceret: ut patet ex epistola Imperatoris & Irenae, in actione prima Nicenae 2.

Communes preces ab episcopis expectabant, pro felici gubernatione, & rerum salutarium successu. Ethelbertus Cantuarii rex mittit Bonifacio caucum argentum intus deauratum, pensantem libras tres & semis: & duo repte, ea intentione, ut Bonifacius suarum precum suffragia sibi impetraret: ut constat ex epistola ad eundem. Idem petit Cenulphus a Leone pontifice in literis. Vuilhelmus libro primo, cap. septuagesimo de Anglis.

Sedes episcopales & archiepiscopales, quod uolebant collocabant, aut transferebant. Inas Vuelliae sedem episcopalem collocat: & a Cantuarii archiepiscopalem sedem Lichfeldiam, ab Ossa Merciorum regione translatam. Vuilhelmus libro primo, capite sexagesimo nono de Anglis. Cenulphus successor restituit. Polydorus libro quarto. Carolus Magnus quatuor episcopos, patus super Vuiferam fundauit: Mindensem, Bremenensem, Herstallensem, qui ad fontem Poduli seu Padelbornum translatus est, & Vuerdensensem: item Ostrouici, Schydræ, & in Aulica, & Hamburchi. Erphordiensis capite sexagesimo octauo, sexagesimo nono. Omnes Francorum principes sedem metropolitanam Bonifacio elegerunt, Moguntum nimirum: quod approbat Zacharias in quarta epistola ad Bonifacium, tomo secundo Conciliorum.

Ad bibliothecas instruendas sumptus conferebant. Carolus Magnus sermones Patrum, homilias sanctorum, & martyrologia diligenter inquiri & conscribi iussit. Saxonica Crantzij libro secundo, capite nono. Et omnium nationum quae sub ipso erant, memorabilia gesta, quae in literas nondum erant relata, scribi mandauit. Crantzius libro eodem, cap. 2.

Templorum, monasteriorum, xenodochiorum aedificationem, exornationem, & renouationem suis sumptibus, retribus & priuilegijs promouebant. Carolus Magnus spolijs & thesauris in Vngaria repertis, multas ecclesias & monasteria aedificauit. Auentinus libro quarto Annalium. Luitprandus Papiae templum plurimum extruxit, additis multis praedijs. Bergo mensis libro decimo. Idem sacras aedes, ubicunque in toto regno suo uetustate collapsas comperit, pontificibus & abbatibus, ad quorum curam pertinebant, ut restarentur, impetravit, adhibens curam per legatos ut imperata perficerent. Eginhardus in uita Caroli, & Vrspergensis in Chronico. Carolus mille libras stanni ad restum Ecclesiae

525
ecclesię Petri Romam misit. Adrianus in epistola ad eundem. Et xenodochia quibus uolebant conferebant: ut patet ex Constitutionibus Caroli.

QVÆ A POLITICIS VIRIS
contra suum officium & Ecclesię utilitatem gestæ sint.

ABusi tamen nonnunquam magistratus & aulici consilarij sunt sua potentia, contra Ecclesię utilitatem.

Nam quidam hæreticis opinionibus deducti, pro ijs propagandis edicta fecerunt impia & iniusta. Philippicus imperavit, ut de homoufio Romanus & Constantinopolitanus clerus consentirent. Paulus libro sexto, capite undecimo.

Aut idololatrias cultus confirmarunt & promouerunt. Sic Constantinus & Irene cultum & adorationem imaginum strenuè defensorunt & propagarunt: & ciues rectè sentientes spoliatis armis urbe eiecerunt, ut Paulus Diaconus & Ignatius in uita Tarasij indicant, & suprà de Persecutione retulimus. Et Artabasdus imperator imagines, quas Leo & Copronymus abstulerant, propter uenerationem impiam restituit. Paulus Diaconus, & Honorius in Chronico.

Quidam planè ineptos & impios Ecclesijs obrulerunt ministros & episcopos. De functo Sergio, Mauricius Rauennâ cum copijs ingressus, Michaelē ui ordinat episcopum. Platina. Liber pontificalis.

Quidam hæreticos restituerunt, cum nondum egissent pœnitentiam. Sic Philippicus Cyrum ad monasterium suum redire iussit. Paulus libro sexto, capite undecimo, de Longobardis.

Quidam synceros & constantes doctores afflixerunt. Vitiza rex Gotthorum, cum ex ephebis excessisset, episcopos, sacerdotes & alios ministros Ecclesię persequitur: & patrum constitutiones & Ecclesię autoritatē, quæ eius flagitijs aduersabatur, abrogat. Gotthus libro 16. capite 25. Carolus Martellus Eucherium Aurelianensem, & Robertum Remensem, episcopos in exilium eiecit. Hedio libro 6. capite 17. Dicitur quod præfecti & comites tui maiorem uiolentię & seruitutem monachis & sacerdotibus irrogent, quàm cæteri Antichristiani reges fecissent. Bonifacius in epistola ad Ethelbaldum.

Quidam Baalismum instituerunt, aut confirmarunt. Luitprandus intra palatium suum, oratorium construxit: ubi & sacerdotes & clericos multos instituit, qui die noctuq; exoluerent diuina officia. Bergomenfis libro decimo. Carolus Magnus psal-

lêdi legendique officia in Ecclesia discreuit, ipse se choris psallentium immiscuit: coram se ubicunque esset diuinum peragi religiosè curauit officium ac ministerium. Crantzius in Saxonia libro secundo, capite nono. Et Carolus in Constitutionibus suis inquit: Cantum Romanum pleniter discant, ordinaliter per nocturnale uel graduale officium peragatur, secundum quod beatæ memorię genitor noster Pipinus rex decertauit ut fieret, quâdo Gallicanum tulit, & ob unanimitatē Apostolicę sedis, & sanctę Dei Ecclesię pacificam concordiam.

Aut bona Ecclesię suo fisco & ærario, sine aliqua necessitate Reip. uendicarunt. Sic Leonem fecisse, Paulus Diaconus libro uigesimo primo rerum Romanarum narrat, eo quod tria & dimidium talenta auri, quæ Ecclesijs solui solebant, suo ærario adscripsit. Et Thracensium prætorem, omnes sacros libros & uasa ecclesiarum & monasteriorum uendidisse, suo narrat sub Costantino. Bonifacius Ethelbaldum regem Merciorum acculat, quod multa priuilegia ecclesiarum & monasteriorum fregerit, & facultates inde abstulerit. Vuilhelmus libro primo, capite 64. de Anglis.

Ex superstitione uerò magistratu sese abdicarunt, & clerici aut monachi facti sunt. Rachis Longobardorum rex, cum uxore & filijs Romam ueniens, à Zacharia monachus creatur, anno Domini septingentesimo quadagesimo. Sigebertus. Sic postea anno septingentesimo quinquagesimo, Hildericus Fracorum rex monachus factus est, idem. Carolomannus Romam profectus, dimissa seculari gloria, habitum mutauit: & in monte Soracte monasterium Syluestriæ edificauit, ibique monachum egit, paulo post ad Casinum montem commigrauit. Annonius libro quarto, capite sexagesimo, de Francis.

Alij impias consuetudines tolerarunt. Sic Luitprandus consuetudinem de monomachia, impiam quidem fatetur in titulo nonagesimo primo Legum Longobardicarum: sed tamen se eam abolere non posse ait.

Alij ex superstitione, in martyrum & mortuorum honorem, magnas impensas fecerunt. Carolus Magnus Galecianam Iacobidem inuisit, ditatq; prædijs amplissimis, & instruit donarijs. Sabbellus Enneadis 8. libro 8. ex Turpino. Inas ob Iosephi Arimathiensis memoriam, Glasconienſe templum extruxit, cum cœnobio Benedictinorum, & prædijs locupletauit. Polydorus Vergilius li. 4. de reb Anglię: & Balæus. Offa reliquias Albani gemmis & auro, & templo & monasterio honorat, magnis impensis. Vuilhelmus libro

libro primo, capite 69 de Anglis. Carolus Parisijs basilicam Dionysij multis muneribus ditauit. Annonius libro quarto, capite 57 de Francis.

Et superstitionem de reliquijs sanctorum uenerandis, suis edictis confirmarunt. Carolus Magnus indixit per totum orbem, ut idibus Iunij uenirent Aquisgranum, ad contemplandum reliquias de Hierosolymis allatas. Erphordienfis cap. 69.

Item de spiritali cognatione. Sic Luitprandus rex Longobardorum, in legibus suis titulo 24 sancit, Ne quis commatrem suam ducat uxorem, nec filiam quam de fontelenarit.

Alij erga episcopos & monachos profuse largi fuerunt. Carolus Magnus Arnoni pontifici Iuuauienti, eiusque successoribus subiecit ea loca quę Hunni & Auares tenebant. Auentinus libro 4 Annalium. Et monachos à patriarcha Hierosolymitano missos, muneribus amplissimis onustos à se dimisit. Adon ætate 6. Auentinus lib. 4 Annalium. Carolus prædam in Pannonia repertam, per episcopatus & monasteria largifimè distribuit. Saxonia Crantzij libro secundo, capite sexto.

Alij in suscipiendis pontificijs ceremonijs, nimis faciles fuerunt. Sic Naitanus rex Piëtorum, Ceolfredi abbatis literis permotus, Romanas ceremonias Paschatis, & tonsurę, & similes suscepit, & suis imperat. Beda libro 5, capite 22 de Anglis. Et Pipino autore, ritus Romanę ecclesię primùm in Franciam translati & suscepti sunt. Ganguinus libro tertio, anno 771. Sigebertus. Et Carolus Magnus in Constitutionibus suis Aquisgrani factis imperat, ut secundum morem Romanum baptizetur in Francia.

Ac in iisdem propagandis nimis fuerunt seueri. nam Missa, & officium Romanum à Gregorio compositum, & in synodo Romana approbatum, diuulgatum est autoritate Imperiali: ut Durandus ait. Nam Carolo executio mandata est, qui minis & tormentis Romanā missam alijs populis obtrusit. Can. Adrianus. dist. 63. Bibliander in Chronologia: & Carolus Magnus libro primo, capite texto, de Cultu imaginum.

Superstitiosum est, quod monasteria uiro-
rum & uirginum erexerunt, ac in ea filios & filias suas abdidit. Aistulphus monasteria uirginum edificauit, & filias suas Deo dicauit. Platina in Paulo. Bergomenfis lib. 10. Vtilo Boiorum regulus, septem ædes monachis construxit. Auentinus 3 Annalium.

Et de ijs instituendis & reformandis, supra modum solliciti fuerunt: ut patet ex Caroli Magni Constitutionibus.

Ac ignauum & ociosum illud genus uite,

largitionibus & priuilegijs confirmarunt. Carolus Magnus secundum numerum alphabeti monasteria condidit, & in singulis literam auream centum librarum Turonenfium collocauit. Mutius lib. 8. Carolus cum ad Calsinum montem uenisset, omnia monasterij dona ab alijs principibus Benedicto data confirmauit. Platina in Adriano. Offa Albano cœnobium extruxit, & Benedicti regulam in eo ualere iussit. Polydorus libro 4 de Anglis. Cenulphus itidem fecit: ibidem. Carolus Roberto abbati & ecclesię Vincentij immunitatem dedit ab omnibus uectigalibus. Annonius libro quinto, capite primo de Francis.

Et propagarunt. Carolus per Adilgarium à Theodemaro abbate Calsinensi petiit, ut sibi monachos mitteret, qui disciplinam Benedicti in Francię monasterijs infunderet. Hostiensis libro primo, capite decimoquarto, de cœnobio Calsinensi.

Romanos legatos, ecclesias caractere pontificio signantes, nimis studiose promouerunt. Carolomannus Bonifacio literas dedit, ad omnes Gallię & Germanię principes & magistratus, ut eum exciperent, & sepe curam præstarent, & omnibus quibus opus esset iuuarent. Mutius libro septimo. Ac eos qui sese illi reformatori opponerent, ut impi-
os & seditiosos ui oppressit: ut patet ex Arnobio & Pipino libro tertio Annalium. Ratobodum Frisonum ducem coegit audire, Clementem à Sergio pontifice illi genti episcopum datum. Æmylius libro primo de Francis.

Alij Ecclesiasticis uiris nimium potestatis concesserunt in negocijs ciuilibus, eosque seculari brachio armarunt. Sic Pipinus rex Francorum coronatus, Burekhardo & successoribus eius ducatum Ostrofrancię donauit: ut Valentinus Muntzer in Chronographia ætate tertia indicat. Et Pipinus & Carolomannus, Bonifacio Moguntiam sedem metropoliticam dederunt: ut constat ex epistolis Bonifacii, apud Nauclerum generatione 25. Artemius imperator ex assensu pontificum, ingentem classem in Arabes, Alexandriam misit. Ignatius libro 2. Et Carolus in iudicio Francię sex episcopos, & sex politicos uiros constituit. Ganguinus libro tertio. Carolus Herimberto episcopo Mintensi ministros non paucos, nec paruos adiecit, ut haberet Ecclesia defensores suos. Metropolis Crantzij libro primo, capite nono. Omnem prouinciā à Drauo flumine Anasum uersus, unde Hunni & Auares exacti sunt, Arnoni Iuuauienti pontifici eiusque successoribus perpetuò addixit Carolus. Auentinus libro quarto Annalium. Abbatem Fuldesem mille milites imperatori alere, Vin-

Vincentius libro 23. capite 15. indicat. Que bona ecclesie Bremensi Carolus largitus sit, ex eius priuilegio liquet: quod extat in Saxonia Crantziij libro secundo, capite 15. & in Metropoli libro primo, capite 7 & 8. Carolus adiecit episcopis suum gladium, ut haberent quo & contumaces terrent, & distingerent. Crantzius in proemio Metropoleos. Carolus anno Domini 781 Roma in Franciam reuersus, terram Saxonum inter episcopos diuisit, & singulis suos fines assignauit. Chronicon Quedlinburgense. Pipinus Crodegango adiungit copias Francorum, ac potestatem ei facit, Agaunenſibus Gorgonij reliquias auferendi. Liber de uita Crodegangi, capite 11.

Alij nimis liberales fuerunt in episcopos Romanos, eisq; ecclesias subiecerunt. Luitpradus rex nō solum quatuor ciuitates, sed insuper Sabinense patrimoniu, & Narniā & Anconam & Cumanā ciuitates, & uallē Surtini agri, pōtiffici Zacharię dono dedit. Blondus decadis 1. libro 10. Crantzius in Dania libro 3. capite 35. Et postea cum idem rex Rauennam obsederet, ab Eutychio exarcho rogatus Zacharias, ad eum accessit: & effecit ut cuncta quę de Aemyliā aut Rauennatib. cepisset, sibi redderet, excepta Cæsennatib. opidi parte. Blondus libro decimo, decadis primę. Carolus partem thesauri, quam ab Heurico duce Forouulianorum acceperat, Romano pontifici misit. Adon ætate 6. Eginhardus in uita Caroli, folio 120. Adrianus in epistola ad Carolū indicat, se die noctuq; pro eo preces facere, ut Deus ipsi cunctas barbaras nationes subijciat, ut uestigia pedum eius ad sanctę Dei Ecclesię exaltationem osculari cogantur.

Et regna sua uestigalia fecerunt: id quod de Ina Occidentalium Saxonum circa annū Domini 740, & de Merciorum rege Offa circa annum 775, Polydorus refert: qui suaregna Romano pontifici tributaria fecerunt. Libro 4. Anglicę historię.

CAPVT VIII

DE SCHISMATIBVS.

DISSENSIO INTER IVSTINIANUM, & Iohannem Papam septimum.

Iustinianus imperator, qui ob synodū Constantinopolitanā alteram, offenderat Romanos pōtiffices, ut in superiori ceterura exposuimus: reuersus ad Imperiū, cogitauit de illis sibi recōciliadis: duosq; episcopos metropolitanos Romā ad Iohannē 7. ablegauit, atq; obtulit libellū suę cōfessionis: ac postulat, ut is collecta synodo eum approbaret,

atq; ita cōsensus inter Orientis & Occidentis ecclesias cōstitueretur. Sed Iohannes, pro sua ambitione, id planē facere recusat: ac legatos & libellos re infecta dimittit. Imperator uerō aliquāto post, Constantinū papam ad se euocat Constantinopolin, eiq; pedes osculatur, ab eoq; petit remissione peccatorū: & cōfirmat priuilegia Romanę ecclesię, ac Felicem Rauennatē episcopū & ecclesiā eius Romano pontifici armis subijcit, atque hoc modo iratorū istorū deorum irā placat. Platina in uita Iohannis 7. & Constantini 1. & Nauclerus generatione 24.

SISINNII, DIOSCORI

& Bonifacij dissidium.

Inter Sisinnium & Dioscorum fuit cōtentio de pōtifficatu. Sed Dioscoro superato, Sisinnius eā dignitatē arripuit: quā tamen per dies 20 tantum obtinuit. Defuncto autē eo, Dioscorus ui pōtifficatu occupat: quē rursus Bonifacius pellit. Horū nomina inter pōtiffices nō recenseri, Vuernerus in Fasciculo temporum putat: eo quod dubitatum sit, an essent uerī successores, ætate 6.

SVB PHILIPPICO.

Dissidium inter Philippicum & Romanos pontiffices, de sexta Synodo, & picturis.

Causam dissidij inter Constantinū & Philippicum, Historici nō satis clare exponunt: similitudinem tamen quandam inter ipsos fuisse oportet. Nam quia metuit eum, dissuasit Iustiniano, ne armis ipsum laceraret. Narrant autem pleriq; eum Sextā synodum improbasse, ad eō ut picturam acta illarum rerum continentem, à parietibus S. Sophiæ abraſerit: & Cyro patriarcha cum Romanis sentiente deposito, Iohannem monachum substituerit. Eam uerō rem ad eō displicuisse Constantino populoq; Romano, ut habita synodo, Philippicum & Iohannem damnarit hæreseos Constantinus: & decreuerit, imagines Patrum qui sex illis Synodis interfuisse, in porticu Petri pingendas esse: ac interdixerit publicē, ne quis Imperatoris hæretici nomen uel imaginem, siue in scriptis, siue in nummis reciperet: anno Domini 712, iuxta Sigebertum: Paulus Diaconus libro 20 rerum Romanarum: Platina in uita Constantini. Dum autem Petrus præfectus auctoritatem Imperatoris tueri conatur, à Christophoro & alijs pontificijs grauis seditio excitatur: ut in uia Sacra ante Palatium, res armis tractaretur, & utrinque fieret cædes: ut habet Liber pontificalis. Postea uerō Anastasius & Theodosius, se cum Romanis sentire, & imagines atque picturas uenerari & colere, testati sunt. Paulus Diaconus in uitis eorum, & Beda libro 2 de Ratione temporum.

SVB THEODOSIO.

Diffidium inter archiepiscopum Mediolanensem & papam Romanum.

Ticinenſis episcopus contra Mediolanenſem elatus, nolebat amplius eſſe ſub eius iuriſdictione. Romani autem, more miluorum, ut utrunq; bellatorem raperet, in occaſiones intenti erant. Ticinenſis Mediolanenſem ad pōtificem accuſat. Venit Benedictus Mediolanenſis Romā, ut cauſam ſue eccleſiæ agat. Sed Conſtanti-
 nus pontifex, ſeu (ut alij uolunt) Gregorius 2. Ticinenſem eccleſiā ſibi adiudicat, eo quod olim Ticinenſes episcopi à Romanis fuiſſent conſecrati. Atq; ita Ticinenſis eccleſia uitās ſuum, in inſatiabilem ignem ſeiſam præcipit egit. Paulus libro 6. capite 10. de Longobardis. & Platina in uita Conſtanti-
 ni papæ primi. Et non multo poſt Stephanus 3. etiam Mediolanenſem eccleſiā in ſua poteſtatem redegit. Liber pontific. & Balæus in Actis pontificum.

SVB LEONE.

Diffenſio ob imaginum cultum.

Idololatriæ imaginū cultus, multas turbas in eccleſijs dedit. Nā Mahumetani nihil habebāt ſplendidius, quod in Chriſtianiſ rephēderent, quā imaginum & oſium mortuorū uenerationē ſuperſtitioſam & impiā. Id uerò malū cū Leo Iſaurus, & quidā alij rectē ſentiētes uereq; pij episcopi conantur amoliri, à forti armato oppreſſi ſunt. Leo enim colligit Synodū, & re in diſceptationem deducta, ueritatem agnoſcit: non rectē ſanctos, eorumq; imagines & reliquias adeo ſuperſtitioſe coli & adorari: ac ne id amplius fiat, ediſto cauet: inſuper argēteas, aureas & ligneas ſtatuas igne purgat, atq; è medio tollit, ne occaſionem peccandi, uel Saracenis materiā blaſphemandi Eccleſiam Dei ulterius præbeant. Hac de re etiam ad Romanum pōtificem diligenter ſcribit, monēs ut idem in Italia fieri curet. Huic bono & pio conatui Imperatoris, ſeſe opponit Germanus, falſo aſſerens Antichriſtū fore imaginū euerſorem: cui adhærēt & profeſſores in collegio œcumenico, alijq; nōnulli ſuperſtitioſi & ſeditioſi ciues, quos Imperator cohercet. Pontifex uerò Romanus Gregorius 2. Imperatorē fruſtrā rogatū ut parceret imaginib. collecta ſynodo excōmunicat: atq; Romā & uniuerſam Italiā, imò inſuper omnia tã Reip. q̃ Eccleſiaſtica iura in Heſperijs, ab obedientia & imperio Leonis remouet: Cęſariq; cęſum & ueſtigalia dari manifeſtē phibet: nimirū ut ſeditioſiſſimi Antichriſti notas oſtēteret, anno D. 728. Idē paulo poſt Gregorius 3 quoq; designat, anno D. 731. Sigeb. Præterea cū Francis fœdera noua init, ut aduerſus Leonem præſidiū haberet. Iohānes etiā Damascenus cū episcopis Orientis ſeſe

ſtenuū *ἐκβολὰς* exhibet propugnatorē, atq; Imperatorē eā ob cauſam anathematē ſerit. Paulus Diac. lib. 6. cap. 14. de Longobardis: & libro 21 rerum Rom. Et Zonaras tomo 3. Et Platina in Gregorio 2.

Diffidium inter Calixtum & Pemnonem.

Amator episcopus Foroiulianus, à Calisto patriarcha Aquileieſi ui de domo ſua deturbatur. Id Pemno dux & nobiles Longobardi indignē ferentes, Calixtum apprehenſum in Potium caſtellum ducunt, ibiq; in carcerē conijciunt. Sed Luitprandus in Pemnonem eam ob cauſam animaduertit. Paulus Diac. libro 6. capite 14. de Longobardis.

Diffenſio Britannorum de Paſchate, & alijs ceremonijs Pontificijs.

Pictos & Scotos & Britones, etiam poſt ſynodum in Strenes halch, ſua ſententiā de Paſchate atq; alijs ceremonijs retinuiſſe, diximus ſuprà. Sed ſub initium huius ſeculi, Naitanus Pictorū rex, à pōtificijs inſtructus, in eorū cōceſſit ſententiā: atq; ad Ceolfridū abbatē ſcribēs, rationes petijt, cur oporteret Romano more paſcha celebrari atq; tōderi, & nō alio. Ceolfridus aut ſatis prolixa epistola reſpōdet, in lege præceptum eſſe, ut paſcha primo menſe anni, & tertia eiſdē menſis ſeptimana, id eſt, à quintadecima die uſq; ad uiceſimā primā fiat: & additum eſſe per inſtitutionem Apoſtolicā ex Euangelio, ut in ipſa tertia ſeptimana dies Domini-
 cus ſeligatur, ac in eo paſchatis initium ſtatuatur. Deinde de tonſura quidē ait, non nocere eiſ uariationem illiſ, quibus pura fides eſt in Deum, & ſyncera charitas erga proximum: ſed tamen ideo in coronam attonderi oportere catholicos, quia Petrus fuerit attonſus: quodq; eo modo quo Britones tōdeantur, olim Simon magus fuerit raſus. Hac epistola lecta, rex Naitanus in conſeſſu doctorum & procerum Deo gratias agit, & decretum facit de paſchate & tōſura in eum modum obſeruanda. Beda libro 5. capite 22. Non multo poſt etiam Huenſes monachi, ab Ecgberto inſtituti, ſub abbate Duumchado, anno nimirum Domini 728, Romano more paſcha celebrare incipiunt. Beda libro 5. capite 23. Britones uerò totius Eccleſiæ catholicæ ſtatutum, paſcha & alias ceremonias pōtificias reſpuerunt, & impugnarunt. Beda libro 5. capite 24.

SVB CONSTANTINO

Copronymo.

Inter Bonifacium & episcopū Colonie Agrippinæ, liſ quādā orta eſt, de Traiecteſi eccleſia. Colonienſis enim, eā ad ſua iuriſdictionē ptinere aſſerit: Bonifacius uerò, ſibi & Romano pōtifici eā adſcribere parat. Colonienſis pro ſuo iure allegat donationem Dago-

533 Dagoberti regis Francorum. Sed Bonifacius respondet, eo sine donatione esse factam, ut Coloniensis ex illo loco ad Frisonum gentem, veram religionem propagaret. id autem cum non sit factum, ius eius Ecclesie esse amissum. Deinde cum Vuillibrordus à Sergio Romano sit eodem missus, ac is destructam illam Ecclesiam rursus aedificavit, Frisonesque ad fidem Christi predicando verbum Dei adduxerit: iure eam Ecclesiam deberi Romano pontifici, ut qui Vuillibrordum ordinavit, atque eodem miserit, & per ipsum in istis locis collegerit Ecclesiam. Re ad pontificem relata, pro se potius quam pro alio sententiam tulit, ac Coloniensem insuper Bonifacio addixit: ut patet ex epistolis Zachariae & Stephani ad Bonifacium, in secundo tomo Conciliorum.

Dissensio ob imagines.

Constantinus Copronymus, veram sententiam de abolendo superstitioso imaginum cultu amplexus, eam quoque conatur conservare & propagare: atque Synodo collecta, errorem de imaginum cultu, intercessionem sanctorum, & venerationem reliquiarum damnat: & Iohannem Damascenum, aliosque episcopos excommunicat, ac monachos ducere uxores cogit: vique cohercet eos, qui contra Dei & Synodi & suum decretum imagines venerabatur, earumque cultum tutabantur: ut patet ex libro 22 Pauli Diaconi rerum Romanarum, & Zonara tomo 3.

Alia dissensio propter imagines.

Gandavi excitatur anno Domini 752, civilis motus, propter sanctorum imagines: quas alij ceu idololatrie instrumenta execrabantur: alij vero colendas, atque in templis ponendas esse censebant. In ea autem discordia interfectus est Hildebertus abbas Blandinienfis, qui contra fautores Caesaris, decretis Pontificum de habendis statuis adhæsit. Iacobus Meier in Chronico Flandriae.

Dissensio circa Pascha.

Anno Constantini vigesimo, quidam in Oriente, Pascha octavo idus Aprilis celebrat: quidam vero idibus Aprilis. Paulus Diaconus libro 22 rerum Romanarum.

Dissensio de Baptismo iterando, inter Bonifacium & sacerdotes Boiariae.

Sacerdos quidam Bauarus, Latinae linguae ignarus, inter baptizandum dixerat: Baptizote in nomine patriæ, & filia, & spiritus sancta. Bonifacius Pontificis legatus, & reformator Germaniae, baptizatum censet rebaptizandum esse: quia non sit Latini sermonis proprietas observata. Sed Sidonius & Vergilius episcopi, doctiores Romano illo asino, dissentiebant ab eo, & rebaptizationem impediabant. Res ad pontificem tandem refertur ab utroque. Ille pronunciat, linguae erratum absque omni dolo & fraude admissum, non impedire uim baptismi. Constât hæc ex epistola Zachariae,

in 2. tomo Conciliorum: & Auentino, 3. Annalium: & Balæo Centuria 14. capite 82.

Dissensio de Antipodibus.

Virgilius pro concione dixerat, esse Antipodes. Id cum Bonifacius geometriae ignarus audisset, statim pro sua libidine insectandi viros bonos reprehendit, & in calumniam trahit, quasi alium mundum, alios sub terra homines, alium denique solem atque aliam lunam esse assereret: & iubet eum publice errorem fateri, atque retractare. Sed Virgilius eum refutat, & ad regem Vtilonem accusat. Bonifacius continuò efficit, ut Zacharias papa, quem uelut numen quoddam Bauari suspiciebant & uenerabantur, ad Vtilonem scribat, ut Virgilium deponat, si non ab errore discedat: Romamque ad examen mittat. Idem etiam Pontifex ad Sidonium & Virgilium scribit, eosque Bonifacio subesse atque parere precipit. Auentinus libro tertio Annalium.

Dissensio inter Bonifacium & Albertum, & Clementem & Samsonem.

Albertus, & Clemens, & Samson, & complures alij à Bonifacio dissenserunt, atque contra eum uoce & scriptis pugnarunt, quod Ecclesiam Romano pontifici subijceret: ac potestatem regiam apud Francos, à legitima stirpe Merouei, ad adulterinam progeniem Pipini transtulisset: quod reliquiarum sanctorum uenerationem, purgatorium, oblationes pro mortuis predicaret: & sacerdotum coniugium abrogaret: atque exorcismis uteretur, sceminasque non sine suspitione secum duceret. Sed eam ob rem à Pontificibus hæreseos damnati, atque oppressi sunt: ut apparet ex Auentini lib. 3. & Balæi Centuria 14. capite 30. 31. 32. Lutzenburgicus eos inter hæreticos recenset: sed non exprimit, qua in re errarint.

Dissensio Romana circa electionem Pontificis.

40 Stephano secundo defuncto, alij Theophylacium, alij Paulum eligunt: sed tandem una parte dispersa, in Paulum Diaconum consentiunt. Platina, & Liber pontificalis.

Alia Romana seditio.

Paulo defuncto, Desiderius Totonem Nepesinum ducem excitat, ut Romam cum exercitu eat: & Constantinum fratrem suum, siue largitionibus, siue in Pontificem constituat. Id ille dat effectum, atque Philippum competitorum armis reprimat. Cum autem Constantinus annum Ecclesiam gubernasset, & in sententiam Constantini de imaginum cultu abrogando propensus esset: populus Romanus seditionem mouet, ac illum de pontificatu deiecit: & Stephanum tertium eligit. Platina, Liber pontificalis.

SVB LEONE COPRONYMII filio.

60 Monachi quidam in cenobio Vincentij, abbates suos Autbertum & Porthonem

derulerant ad Carolum Magnū, quodd cōtra eum conspirassent. Carolus eos Romam ad Adrianum ablegat, & iubet eum inquisitionem facere. Authbertus in itinere obit mortem. Cum autē alij Romā uenissent, & res in cōfessu coram Pontifice & alijs tractaretur, monachus accusat Pothonē, quodd cum pro incolumitate regis fuisset psalmus, Saluum me fac Domine, cantandus, ille surrexisset: & quodd in priuato sermone contra regis maiestatem quēdam dixisset. Item alij tres monachi eum accusant, quodd se ad regē ire cupientes, in carcerē coniecerit. Potho respondet, se ob alia negocia monasterij surrexisse: & negat quicquam contra honorē regis dictū à se esse: & se absente incarceratos illos esse affirmat, quia uisi fuissent fugam adornare, atq; uitam monasticam deserere. Pontifex accepto iureiurando à Pothone, quodd nihil contra regem dixisset, & quodd in eius fide permanere uelit, eum dimittit scriptis ad Carolum literis, in quibus quid & quomodo cum eo egerit, indicat.

SVB CONSTANTINO ET

IRENE.

Dissensio Platonis & Tharasis.

Tarasius permiserat Imperatori Constantino, ut suam uxorem Mariam, in monasteriū abderet, aliamq; duceret: ac Iosepho monacho & abbati præceperat, ut coronaret Theodaten. Id cum Plato abbas Saccidionis monasterij cognouisset, non modò improbabat, sed etiam ab eius abstinebat communione. Verum imperator Platonem capit, & monachos eius in exilium pellit: atque hac persecutione inter eos egregiam scilicet pacem facit, suamque causam (ut opinabatur) meliorem reddit. Paulus libro uigesimotertio rerum Romanarum: Zonaras tomo tertio.

Dissidium ob imaginum cultum.

De cultu imaginū consensus erat inter Orientis & Occidentis Ecclesias: sed Constantinopolitani & Græci inter se dissentiebant. Alij enim imagines damnbāt, alij uerò propugnabant. Quare Tarasius ab Imperatore Constantino & Irene postulat, ut uniuersalis cōgregetur Synodus, in qua de ea re statuatur, ac dissidiū tollatur. Indicta itaq; Nicæa Synodus, imaginū uenerationē approbat & restituit: atq; ita in errore sit cōsensio, ueritate eiusq; assertoribus dānatis & oppressis: ut patet ex actis tom. 2 Conciliorum. Sed ramen Carolus Magnus & Synodus Frācofordiensis acta istius Pseudosynodi rescidit: atq; imagines quiddē haberi pmisit, sed adorari & coli uetuit: ut colligitur ex Reginonis lib. 2. & Auentini 3. Annaliū, & ex libris Caroli Magni contra uenerationem imaginum.

CAPVT NONVM

DE SYNODIS.

SYNODI SVB IV.

Stiniano.

SYNODVS BRITANNICA.

Itca annum Domini sepringentesimum quintum, Daniele & Adhelmo episcopis Occidentaliū Saxonum existētibz, in Synodo statutum est, ut Prouincia Australium Saxonum, quæ hætenus ad ciuitatis Ventanæ cui præerat Daniel, parochiā pertinebat, & ipsa sedem episcopālē ac propriū haberet episcopum: consecratusq; est eis primus episcopus Eadberecht. Beda lib. 5. cap. 12.

SYNODVS NIDDENSIS.

Vuilfridus ex episcopatu suo apud Northanhūbroz excussus, post longas peregrinationes in Angliā reuersus, per Synodū Niddesem & Osfredū regē restituitur in integrū. Beda lib. 5. cap. 20. Eccles. hist. gentis Angl.

SYNODVS LONDINENSIS.

Cum mota esset cōtrouersia de cultu imaginū, diabolus ad idololatriæ cōfirmationē omnem lapidē mouit, utens opera suorum mancipiorū: nimirū pontificū Romanorum, & monachorū. Inter alios autē Eguuinū monachum Benedictinum, nuper Vuiccijs designatum episcopū, hominē ex superstitionū colluue compactū excitat: eiq; in somnia instillat per illusiones & prestigias suas, quasi à Maria uirgine iubeatur in ecclesia sua collocare imaginē eius, & populo uenerationē atq; adorationē istius idoli persuadere. Is uerò quiescere non potest, sed rem in actum deducere instituit: librumq; de suis uisionibus conscribit. Res deferretur ad pontificē Romanum Constantinū: qua uerò id factū sit occasione, non est annotatū: fortē quia aliqui boni sese impiecati illi & uanitati opposuerunt, quos sathan Apostolica auctoritate refringendos censebat. Pontifex prius hominē accersit, & iureiurando obtestatur, ut ueritatē dicat. Videbat enim ipse Scripturam sacrā imaginū cultui refragari, & opus esse nouis reuelationibus ad eam idololatriam stabiliendū. Ille uerò in sua sententia cōstanter perseuerat, atq; Pontifici fidē facit. Ergo Apostolica sua auctoritate approbat uisiones Eguuini: ac Bonifacio legato suo imperat, ut in Brytanniā abeat, atq; Londini cum consensu Brithuualdi archiepiscopi Anglorum Synodū celebret. Isti autē pontifici obsequentes, episcopos & reges sub anathematis pœna cōuenire Londinū iubent. In cōgressu nō datur locus disputationi & collationi, ut par erat: sed uisiones Vuiccij proponuntur de cultu imaginū, & indicatur eas à Pontifice maximo esse comprobatas. Deniq;

Deniq; promulgatur decretū, de imaginibus in templa collocandis, missarūque celebratione & adoratione honorandis, ac deniq; de abdicandis sacerdotū uxoribus. Tali modo cultus imaginū Anglicanis ecclesijs, auctoritate Antichristi & illusionibus diabolicis, atq; approbatione superstitiosæ uanitatis, est obtrusus: paucis pijs frustra gementibus, & contradicentibus: circiter annum Domini 712. aut 714. Naclerus & Balæus Centuria 1. capitibus 91. & 94. & 99.

In Londinensi synodo damnatū esse matrimoniu cuiusdā, qui duxerat uiduā, quæ uenerat uorū castitatis, & uxor cōsobrini sui fuerat: Bonifacius narrat in epistola ad Zachariam. Sed an hæc uel alia synodus fuerit, non satis constat.

SVB PHILIPPICO.

SYNODVS CONSTANTINOPOLITANA.

Monachus uates & hæreticus, Philippico prædicens Imperiū, iureiurando eum deuinxerat, ut Sextā synodum, quam malè factam esse asserbat, abrogaret. Eius promissi memor Philippicus, cū ad Imperiū uenisset, Synodū cogit ex episcopis pluribus, quorū nomina nō sunt annotata. Ioannis patriarchæ Constantinopolis, Nicolai diaconi, Algepidi diaconi, Antiochi Chartophylacis meminit Paulus Diaconus lib. 20 rerū Romanarū: sed incertū est, an ei Synodo interfuerint. Patres autē illi iuxta Imperatoris uoluntatē, sextā Synodū uniuersalē, in qua duę uoluntates & operationes in Christo contra Monothelitas assertę erant, damnant: & Cyrum patriarchā ab officio remouent, atq; Ioannē ordinant. Imperator decretorū executores strenuū se præbet, & imagines Patrū, qui in sex Synodis uniuersalibus interfuerint, in Sophiæ tēplo depictos abradi iubet: ac scribit ad Romanū pontificē, eiq; imperat, ut & ipse decreta suę Synodi approbet: clementiq; suū cogat, ut de homouiso cū Ecclesia Constantinopolitana cōsentiat. Narrant hæc Beda lib. 2 de Ratione temporū: Paulus Diaconus lib. 6. cap. 11 de Longobardis: & lib. 20 rerū Romanarū: Adon Viennēsis ætate 6. Phryfingensis lib. 5. cap. 15. Zonaras tomō 3. Platina in Constantino primo, & alij: circiter annū Domini 712, Sigebertus: primo anno Philippici. Erphordiensis capite 63.

SYNODVS ROMANA TEMPORE

Constantini papæ.

Constantinus papa, acceptis literis Philippici, conuocat Synodū, & quid faciendū sit deliberat: ac tandem omnium consensu decernit, Quia imperatoris literę percipiunt hereseos & erroris approbationē, ideo ijs nō esse præstandā obedientiā, iuxta Regulam, Oportet Deo magis obedire quā hominibus. Deinde, quia Imperator picturam sex Sy-

nodorum uniuersaliū abrasione damnauit: ideo debere omnium Patrum imagines, qui in sex Synodis fuissent, Romæ in porta Petri depingi, confessionis loco, quod Romana ecclesia decreta Synodorum amplectatur.

Tertiō, quia Imperator hæreticas opiniones propugnet, & uerā sententiā damnet, ideo eum esse pro excommunicato habendū.

Quartō, cum Imperator sit hæreticus, & imagines Patrum reiiciat, ideo nec eius effigiem esse in Ecclesiam pro more recipiendā: nec nomen, nec literas, nec figuram, siue in scripto, siue in moneta recipiendam: quod sanè nimium fuit. Nam excommunicatio hanc uim à Deo & uerbo eius non habet, ut subditos ab Imperatoris excommunicati iusta & debita obediētia & reuerentia liberet. Astum anno Domini 712. Sigebertus: Beda libro 2. Paulus libro 6, capite 11 de Longobardis: Adon ætate sexta: Platina.

Quintō, contra manifestum Dei uerbum, imagines non modō habendas in templis, sed etiā summa ueneratione colendas, Constantinus decreuit. Balæus, in uita eius.

SYNODVS ROMANA ALIA,
tempore Gregorij secundi.

Gregorius secundus Romæ Synodū generalem celebrat, anno Domini 714. In ea etiam interfuerunt Sedulius Britannorū, & Fergustus Scotorum, episcopi. Statutū autem est, ut missarū celebritates publicē in tēplis peragerentur, quod quidē antea non solebat fieri. Sigebertus in Chronico: Balæus Centuria 1. cap. 91. & Centuria 14. cap. 28 & 29. In 2. tomo Conciliorū, Gregorio 3. adscribitur ista Synodus: ac annotatur celebrata anno 6 Leonis, ac referuntur eius decreta.

1 Si quis presbyteram duxerit in coniugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertiō, Anathema sit.

2 Si quis diaconam in cōiugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertiō, Anathema sit.

3 Si quis monacham, quam Dei ancillam appellamus, in coniugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertiō, Anathema sit.

4 Si quis commatrem spiritualement duxerit in coniugium, anathema. Et responderunt omnes tertiō, Anathema sit.

5 Si quis fratris uxorem duxerit in coniugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertiō, Anathema sit.

6 Si quis neptem duxerit in coniugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertiō, Anathema sit.

7 Si quis nouercam aut nurum suam duxerit in coniugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertiō, Anathema sit.

8 Si quis consobrinam duxerit in coniugium,

gium, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

9 Si quis de propria cognatione, uel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

10 Si quis uiduam furatus fuerit in uxorem, uel consentiens ei, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

11 Si quis uirginem, nisi desponsauerit, rapuerit, uel furatus fuerit in uxorem, uel consentiens ei, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

12 Si quis hariolos, aruspices, incantatores obseruauerit, aut phylacterijs usus fuerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

13 Si quis in aliquam partem nostra precepta ante emissam apostolicam Ecclesiam de oliuetis & locis diuersis temerauerit, & non in omnibus obseruauerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

14 Adrianus filius Exhilarati, qui post prestitum sacramentum in Apostolica confessione, Epiphaniam diaconam illicito ausu in uxorem habet, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

15 Epiphania diacona, quae post praedictum sacramentum, cum Adriano Exhilarati filio fuga lapsa est in uxorem, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

16 Si quis ei in tam crudeli actu consensum praeiuit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

17 Si quis ex clericis relaxauerit comam, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit.

SYNODVS GERMANICA
à Bonifacio celebrata.

Bonifacius, Vuera, Burchardus, Vuerbrechtus, Abel & Vulbach, in Synodo quadam consentiunt, de literis ad Ethilbaldum regem scribendis, quibus eum moneant de suis flagitijs: ut patet ex epistola quam subiicimus.

¶ Domino charissimo, & in Christi amore ceteris regibus praefendo, inclyta Anglorum imperij septa gubernanti, Ethilbaldo regi, Bonifacius archiepiscopus legatus Germanicus Romanae ecclesiae, & Vuera, & Burchardus, & Vuerbercht, & Abel, & Vulbach, coepiscopi, perennem in Christo charitatis salutem. Confitemur coram Deo & sanctis angelis, quia quandocumque prosperitate uestra, & fidem in Deo, & opera bona coram Deo & hominibus per nuncios fideles audiui: quod inde gaudentes, & pro uobis orantes laeti gratias agimus Deo: postulantes & obsecrantes Saluatorem mundi, ut uos sospites, & in fide stabiles, & in operibus co-

ram Deo rectos, in principatu Christiani populi longo tempore custodiat. Quando autem aliqua dilectionis uestrae iniuria de statu regni uestri, uel euentu bellorum facta, aut, quod maius est, de salute animae periculosum damnum perpetratum, per auditum ad nos usque peruenit, merore & tristitia nos cruciat: quia gaudio uestro in Dei uoluntate congaudemus, & aduersitate contristamur. Audiuius enim, quod elemosynas plurimas facias, et in hoc congratulamur: quia qui elemosynas minimis fratribus indigentibus tribuit, iuxta ueritatem Evangelicam, & in die iudicii clementer sententiam à Domino audituri sunt, dicente: Quamdiu fecistis uni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis: uenite benedicti patris mei, possidete regnum paratum uobis ab exordio mundi. Audiuius quoque, quod furta & iniquitates, periuria & rapinas fortiter prohibeas: & defensor uiduarum & pauperum esse dignosceris, & pacis stabilitate in regno tuo habeas: & in hoc quoque laudantes Deum gauisi sumus, quia ipsa ueritas & pax nostra quae est Christus, dicebat: Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur. Sed inter haec, una malae aestimationis fama, de uita pietatis uestrae, ad auditum nostrum peruenit: quae audita, contristati sumus, & illam optamus non fuisse ueram. Multis enim narrantibus conperit nobis, quod nunquam legitimam in matrimonium uxorem duxisses: quod à Domino Deo, ab ipso mundi primordio constitutum est. & per apostolum Dei Paulum praecceptum est iteratum, illo docente: Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquaeque uirum suum. Nam si hoc causa castitatis & abstinentiae facere uoluisti, ut ab uxoris coniunctione pro timore & amore Dei abstinuisses: & hoc uerum & impletum pro Deo comprobaueris, & in hoc gaudemus: quia non est reprehensibile, sed magis laudabile. Si autem (quod absit, ut multi dicunt) nec legitimam accepisti uxorem, nec castitatis abstinentiam pro Deo seruasti, sed libidine dominante, in scelere luxuriae & adulterij, famam gloriae tuae, coram Deo & hominibus confuderis, in hoc ualde contristamur: quia & in conspectu Dei flagitium, & coram hominibus famae uestrae cosolatio esse dinoscitur. Et adhuc, quod peius est, qui nobis narrant, adiungunt: quod hoc scelus inagnominiae maxime cum sanctis monialibus & sacris Deo uirginibus, per monasteria commissum sit. Nam hoc peccatum duplex esse, non dubium est: ut uerbi gratia dicamus. Cum uindictae reus sit puer apud Dominum suum, qui uxorem Domini sui adulterio uiolauit, quato magis ille qui sponsam Christi, creatoris caeli & terrae, putredine sua libidinis commaculauerit, dicere B. Paulo apostolo:

An ne-

741 An nescitis, quia corpora uestra templa sunt
 Spiritus sancti? Et alibi: Nescitis, quia tem-
 plu Dei estis, & Spiritus Dei habitat in uobis?
 Si quis aut templu Dei uiolauerit, disperdet
 illum Deus. templum enim Dei sanctu est,
 quod estis uos. Et iteru, idololatrię seruitu-
 ti adulteros & fornicatores in sermone & nu-
 mero peccatoru iungit dicēs: An nescitis, quia
 iniqui regnu Dei nō possidebūt? Nolite er-
 rare; neq; fornicarij, neq; idolis seruientes,
 neq; adulteri, neq; molles, neq; masculoru
 cōcubitores, neq; fures, neq; auari, neq; ebbri-
 osi, neq; maledici, neq; rapaces, regnum Dei
 possidebunt. Apud Græcos enim & Roma-
 nos iudicatur quasi blasphemiam Deo irro-
 gasse, qui huius reus sit: ut pprie de hoc pec-
 cato ante ordinationē interrogatus, si reus
 inuētus fuerit, ut cū uelata uel cōsecrata Deo
 nonna cōcubuisset, ab omni gradu Dei sacer-
 dotij prohibeatur. Propter hoc fili charissi-
 me, sollicitē cōsiderandum est, quanti pōde-
 ris hoc peccatum esse iudicetur ante oculos
 æterni iudicis, quod faciētē inter idololatrię
 seruos cōstituit, & à diuino ministerio alta-
 ris abijcit, licet antē peracta pœnitentia re-
 conciliatus sit Deo. Corpora enim per uo-
 rum proprię sponsonis, & per uerba sacer-
 dotis consecrata, templa Dei esse, per san-
 ctam Scripturam dicuntur; & ideo uiolato-
 res illorum, iuxta Apostolos, filij perditionis
 esse dinoscuntur. Princeps aut apostolorum
 Petrus, luxuriosos libidine prohibēs, dixit:
 Sufficit enim præteritum tempus, &c. Et
 Salomon: Precium scorti, uix unius est pa-
 nis: mulier autem uiri preciosam animam
 capit. Et alibi: Non grandis est culpa, cū
 quis furatus fuerit: furatur enim ut esurien-
 tem impleat animam, deprehensus quoque
 redder septuplum. Qui autē adulter est, pro-
 pter cordis inopiā, perdet animam suā. Lon-
 gum est enim enumerare, quanti spirituales
 medici huius peccati uenenum horrendum
 uituperabāt, & terribiliter prohibebāt: quia
 penē omnib. peccatis grauior & deterior est
 fornicatio, & ueraciter dici potest laqueus
 mortis, & puteus inferni, & uorago perditio-
 nis. Propterea obsecramus & cōtestamur fi-
 li charissime, clementiam tuā, per Christum
 filiū Dei, & per aduentū eius, & regnum ip-
 sius, ut si hoc uerū sit quodd in isto scelere uer-
 saris, & uitam tuā pœnitendo corrigas, & pu-
 rificando emendes: & memor sis, quia inde-
 cens esse cōprobat, ut imaginem Dei, quæ
 in te creata est, per luxuriam ad imaginem &
 similitudinem maligni diaboli cōuertas: &
 tu, quem non propria merita, sed larga pie-
 tas Dei, regem ac principem multorum con-
 stituit, te ipsum per luxuriam seruum mali-
 gno spiritui constituas. quia, iuxta dictum
 Apostoli, Quodcūq; peccatū fecerit homo,

huius seruus est. nō solum à Christianis, sed
 etiā ab ipsis paganis in opprobrium & uere-
 cundiam deputatur: quia ipsi pagani uerum
 Deum ignorātes, naturaliter quę legis sunt,
 & quod ab initio Deus cōstituit, custodiunt
 in hac re: quia proprijs uxoribus matrimo-
 nij fœdera seruantes, fornicatores & adulte-
 ros puniunt. Nam in antiqua Saxonia, si uir-
 go paternam domum cum adulterio macu-
 lauerit: uel si mulier maritata, perditio fœ-
 dere matrimonij, adulterium perpetrauerit;
 aliquando cogunt eam propria manu per la-
 queum suspensam, uitam finire: & super bu-
 stum illius incensę & cōcremata, corrupto-
 rem eius suspēdunt. aliquando congregatō
 exercitu fœmineo, flagellatā eam mulieres
 per pagos circūquaq; ducunt, uirgis cæden-
 tes, & uestimenta eius abscindētes iuxta cin-
 gulū, & cultellis suis totū corpus eius secan-
 tes & pungētes, minutis uulnerib. cruenta-
 ram & laceratā de uilla ad uillā mittunt: &
 occurrunt semper nouę flagellatrices, zelo
 pudicitie adductę, eāq; aut mortuā, aut uix
 uiuā derelinquunt, ut cæteri timorē adulte-
 randi & luxuriandi habeant. Et Vuinedi,
 quod est fœdissimū & deterrimū genus ho-
 minū, tam magno zelo matrimonij amorē
 mutuum obseruant, ut mulier uiro proprio
 mortuo uiuere recuset: & laudabilis mulier
 inter illos esse iudicatur, quæ propria manu
 sibi mortē intulit, ut in una strue pariter ar-
 deat cū uiro suo. Cū ergo gentiles, qui
 Deum nesciunt, & legem non habent, iuxta
 dictū Apostoli, naturaliter ea quæ legis sunt
 faciunt, & ostendunt opus legis scriptum in
 cordibus suis: præterea, fili charissime, cū
 tu Christianus & ueri Dei cultor esse cogno-
 minaris, si in iuuentute adolescentie tuę
 putredine luxurię inquinatus, & fœtore a-
 40 dultērij inuolutus, & uoragine libidinis
 quasi puteo inferni demersus fueras: iam
 tempus est, ut memor Domini tui, à diaboli
 laqueis resipiscas, & à fœtore luxurię sordi-
 datam animam laues. Iam tempus est, ut
 pro timore Creatoris tui tale piaculum ite-
 rare & maculare ultra non præsumas. Tem-
 pus est, ut multitudini pereuntis populi
 parcas: quæ sequendo exempla peccantis
 principis, cadebat in puteum mortis. quia
 50 quantoscūq; uel per bona exempla ad ui-
 tam cœlestis patrię contrahimus, uel per
 mala exempla ad perditionem sequentes
 præibimus: de tantis proculdubio ab æter-
 no iudice uel pœnas uel præmia accepturi
 sumus. Sic enim gens Anglorum, sicut per
 istas prouincias diuulgatum est, & nobis in
 Francia & in Italia impropert, & ab ipsis
 paganis impropertium est: quodd spretis le-
 galibus connubijs, adulterando & lu-
 xuriando, ad instar Sodomitanę gentis,

foedam uitam uixerit. De tali commixtione meretricum æstimandum est, degeneres populos & ignobiles & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum uniuersam plebem ad deteriora & ignobiliora uergentem, & nouissimè nec in bello seculari fortem, nec in fide stabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse uenturam: sicut alijs gentibus Hispanicæ prouinciæ, & Burgundionum populis contigit, quæ sic à Deo recedentes fornicatæ sunt, donec iudex omnipotens taliū criminū ultrices pœnas per ignorantia legis Dei, & per Saracenos uenire & sœuire permisit. Et notadū, quodd in illo scelere aliud immane flagitium subterlatet: id est, homicidium. quia dū illæ meretrices, siue monasteriales, siue seculares, malè cōceptas soboles in peccatis genuerint, & sæpè maxima ex parte occidūt, non implètes Christi ecclesias filijs adoptiuis, sed tumulos corporibus, & inferos miseris animab. satiātes. Præterea nūciatū est nobis, q̃ multa priuilegia ecclesiarū & monasteriorū fregisses, & abstulisses inde quasdā facultates, & hoc si uerū est, peccatū grāde esse dinoscitur, testāte sacra Scriptura, quæ ait: Qui abstulerit aliquid patri uel matri, & dicit, Hoc nō est peccatū: homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creauit: mater nostra Ecclesia, quæ nos in baptismo spiritualiter regenerauit. Ergo qui Christi pecunias & Ecclesiæ fraudauit uel rapuit, homicida ante cōspectū iusti iudicis esse deputabitur. De quo quidā sapiētum dixit: Qui rapit pecuniā proximi sui, iniquitatem facit: Qui autē pecuniam Ecclesiæ abstulerit, sacrilegiū facit. Et dicitur, quodd præfeti & comites tui, maiore uolentiam & seruitutem monachis & sacerdotib. irrogent, quā ceteri antè Christiani reges fecissent. Igitur postquā Apostolicus pontifex sanctus Gregorius, ab Apostolica sede missis prædicatorib. catholicæ fidei, gentem Anglorū ad Deum uerum conuertit, priuilegia ecclesiarū in regno Anglorum intemerata & inuiolata permanserunt, usq; ad tēpora Ceolredi regis Merciorum, & Osredi regis Derorum & Berniciorum. Hi duo reges, hæc duo peccata maxima, in prouincijs Anglorum, diabolico instinctu suis exemplis sceleratis, contra præcepta Euangelica & Apostolica Saluatoris nostri publicè facienda monstrauerunt: & in istis peccatis commorantes, id est, in superstitione & adulterio nonnarum, & fractura monasteriorum, iusto iudicio Dei damnati, de culmine regali huius uitæ abiecti, & immatura & terribili morte præuēti, à luce perpetua extranei, in profundum inferni & tartarum abyssi demersi sunt. Nam Ceolredum præcellorem uenerandæ Celsitudinis

tuz, ut testati sunt qui præsentēs fuerant, apud comites suos splendide epulantes, malignus spiritus, qui eū ad fiduciā damnandæ legis Dei suadēdo pellexit peccantē, subito in insaniā mentis conuertit, ut sine pœnitentia & cōfessione furibundus & amens, & cū diabolis sermocinās, & Dei sacerdotes abominans, ab hac luce sine dubio ad tormenta inferni migravit. Osredum quoq; spiritus luxuriæ fornicatorem, & per monasteria nonnarum sacratas uirgines stuprantē & furentem, agitauit, usq; quo ipse gloriosum regnū & iuuenilē uitam, & ipsam luxuriosam animam cōtemptibili & despecta morte perdidit. Quapropter fili charissime, caue tibi foueam, in quā uidisti corā te alios cecidisse: caue tibi iacula antiqui hostis, per quæ propinquos proprios coram te uulneratos cadere uidisti. Attende tibi à laqueo insidiatoris, in quo notos & cōmitones tuos uidebas strangulatos, & præsentem uitam & futuram perdere. Noli talium ad perditionem exempla sequi. Tales enim, iuxta prophetiā sanctæ Scripturæ, qui angustiauerunt iustos, & qui abstulerunt labores eorum, in die iudicij dicturi sunt: Errauimus à uia ueritatis, & iusticiæ lumen non luxit nobis, & sol non est ortus in nobis, & uiam Domini ignorauimus. & quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactatio contulit nobis? transferunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuncius præcurrens: & tanquam nauis quæ pertransijt, cuius non est uestigiū inuenire, aut tanquam auis transuolans in aere. Et post pauca: Sic & nos nati cōtinuò desuimus esse in malignitate: nam consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno, hi qui peccauerunt. Quomodo species impij tanquam lanugo est, quæ à uento tollitur: & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dissipatur: & tanquam fumus, qui à uento diffusus est: & tanquam memoria hospitii unius diei prætereuntis? & aliās, numerus dierum uitæ hominis centum anni, quasi paruula gutta de magno mari deputatus est. Hæc enim omnia, secundum authoritatem sanctæ Scripturæ, rerum collatione simillima sunt. Sic & Iacob frater Domini, & apostolus, de impio diuitie disputans dixit: Sicut flos sceni transibit. exortus est enim sol cum ardore, & arefecit scenum, & flos eius decidit, & decor uultus eius deperit: ita & diues in itineribus suis marcescit. Et ita ipsa ueritas in Euangelio proponens dixit: Quid enim proderit homini, si lucretur totum mundum, &c.

SVB LEONE.

SYNODVS ORIENTIS.

Cvm Leo Imperator, anno 9 imperij sui, imagines tolli iussisset, ne Saraceni haberent,

545 haberet ob quod Christianos idololatrię ac-
cularer: cumq; Gregorius pōtifex eā ob cau-
sam Imperatorem dānasset, tributq; ei dare
ueruisset: Iohannes Damascenus in Syria cū
episcopis & monachis, imaginū uenerationē
in Synodo defēdit, & Leonē anathemate
ferit. Paulus Diac. libro 21 rerum Rom.

SYNODVS CONSTAN-
tinopolitana.

Cū Leo non modō Constantinopoleos
ciues, & Orientis quosdam episcopos, sed et-
iam Romanū pōtifcem uideret imaginum
cultū defendere, indicit Synodum. Cōueni-
unt patres ad septimam Idus Ianuarij, tertia
feria decimę terrę in dictionis, anno Imperij
cū 12, Domini uerō 730, iuxta Sigebertum,
in tribunali nouendecim cubituum, ac in-
terest ei cōtū Germanus etiam patriarcha.
Ceterorum uerō nomina in literas nō sunt
relata, haud dubiē propter historicorum in-
uidiam, aut negligentia. Controuerſia autē
de imaginū cultu atq; ueneratione, deq; in-
terceſſione Marię uirginis & sanctorū, ac de
reliquijs mortuorū, proponitur discutienda.
Disputatur in utramq; partē acriter, & conſe-
ſſitur ſententię: tandēq; ex mutua collatione
manifeſtū fit, sanctorum interceſſionē fabu-
lam, imaginūq; & reliquiarum cultū atq; a-
dorationē, eſſe merā idololatriam uerbo Dei
contrariam. Germanus patriarcha ita in an-
gustias redigitur, ut nihil amplius habeat
quo ſuā ſententiam plauſibiliter ſaſte teneat.
Damnatur igitur à patribus, ex regula
uerbi diuini, cultus & ueneratio imaginum.
Huic decreto omnes ſubſcribunt. Germa-
nus uerō ſe id facere poſſe negat, ſine uniuersalis
ſynodi ſententia: & ſpontē episcopatu
ſe abdicat. Synodus ergo in locum eius
ſurrogat Anaſtaſium, diſcipulum & ſyncel-
lum Germani. Paulus Diaconus libro 21 rerū
Romanarū. Imperator poſtea imagines &
ſtatuas in foro comburit: & ediſto cauēt, ne
quis eas adoret aut ueneretur: & Gregorio
pōtifci per literas imperat, ut niſi gratia ſua
excidere uelit, idem faciat. Regino libro pri-
mo Chronicorum.

SYNODVS ROMANA.

Gregorius 3. acceptis ediſtis Leonis, de
imaginibus damnandis & tollendis; indicit
Romę, ſeu (ut quidam uolunt) Rauennę
Synodum. Cōueniunt non genti & tres e-
piſcopi, iuxta Sigebertum: ſeu mille, iuxta
Bonifinium, libro 8. decadis 1. de Vngaris. In-
ter eos aut fuerunt, pōtifex ipſe Gregorius,
ut præſes: & Antoninus Gradensis archiepi-
ſcopus, Iohānes Rauēnas archiepiſcopus, &
alii Helſperię partis episcopii. Liber pontific.
Adſtat pro more omnis clerus Romanus, &
nobiles, conſules, & populus, anno imperij
Leonis 16, Domini uerō 733. Sigebertus.

Tractatur autē de imaginum ueneratione,
deq; Leonis decreto, & Anaſtaſij ordinatio-
ne: ac iuxta Antichriſti nutū, cultus Maſſin
& deorum alienorū approbatur. ac tandem
cōmuni decreto ſancitur, quod in hunc mo-
dum referunt: Si quis deinceps catholicam
conſuetudinem, & uſum ſidelem cōtemple-
rit, ac uenerabilium & ſanctarum imaginū
Dei & ſaluatoris noſtri IESV Chriſti, beatę
Marię, Apoſtolorumq; & aliorum ſanctorū
depoſitor, deſtructor & prophanator exite-
rit, aut blaſphemus: ipſe cōmunionē ſan-
ctę Eccleſię ſit priuatus. Antoninus titulo
14. capite primo, § 1. diſtinctione tertia, ca-
pite Perlarum eſt.

Deinde damnatur Leonis decretum, atq;
ipſe ſimul cōmunionē ſidelium & imperio
priuatur (Nota hīc Antichriſti tyrannidē &
ferocitatē. Quis hoc poteſtatis Romano con-
cionatori dedit, ut Monarchas de ſolio ſuo
exturbaret?) eo quod imagines ſacras ex tē-
plis abraſſet, ſtatuasq; demolitus eſſet, &
de homouſio malē ſentiret. Platina ſub Gre-
gorio 3. & Bergomenſis libro 10.

Tertiō, Anaſtaſius patriarcha Constanti-
nopolis damnatur, atq; ab officio ſuo remo-
uetur: ut colligitur ex Pauli Diac. libro 21 re-
rum Rom. Blondi decad. 1. lib. 10. Sabellici
Ennead. 8. lib. 8. Ob huius igitur ſynodi &
pontificis autoritatem, Roma cū tota Italia
& Occidente, ab obedientia Leonis reſceſſit,
tributaq; & ueſtigalia ei amplius reddere
deſteſtauit. Ecce talem ſeditionem præſul
Romanus, more & ductu iſtius qui author
eſt homicidij, excitat.

SYNODVS AVGVSTANA.

Bonifacius accepta uenia à Gregorio 3.
Augustę Vindelicorū ſynodum celebrat, cū
Periochio eius urbis episcopo, & alijs Ger-
manię principib. pro fide Romana cōfirmari-
da: ac multa decreta fecit de reb. Eccleſiaſti-
cis. Epistoſa Gregorij 3. ad Bonifaciū, apud
Naucſerū gener. 27. pag. 601. Mutius lib. 6. fo-
lio 48. de Germania. De huius uel in alio
loco habitū Concilij decretis, Bonifacius in
epistoſa ſua ad Chutbertum ſcribit inter alia
in hunc modum: Præterea chariſſimi, non
quia ueſtrę prudentię opus ſit, ruſſicitatis
noſtrę ſtatuta audire uel legere: ſed propter
bonam & humilem & ſanctam uoluntatem
noſtram, putamus uos libentius ſcire uelle,
quā nescire, quę hīc ſacerdotes nobiſcum
ſeruanda decreuerunt, uobis emendanda &
corrīgenda deſignamus. Decreuiſmus quoq;
in noſtro ſynodali conuentu, & conſeſſi ſu-
mus fidem catholicā, unitatēq; & ſubiectionē
Romanę eccleſię, ſine tenus uitę noſtrę
ſeruare uelle, ſancto Petro & uicario e-
ius uelle ſubijci, ſynodum per omnes an-
nos congregare, metropolitanos pallia ab
illa

illa sede quærere, & per omnia præcepta sancti Petri canonicè sequi desiderare, ut inter oves sibi commendatas numeremur: & isti confessioni consensimus & subscripsimus, & ad corpus S. Petri principis Apostolorum direximus, quod gratulando Romanus pontifex suscepit. Statuimus, ut per annos singulos canonum decreta, & Ecclesiæ iura, & norma regularis uitæ in Synodo legantur & repetantur. Decreuimus, ut metropolitanus, qui sit pallio sublimatus, hortetur cæteros, & admoneat & inuestiget, quis sit inter eos curiosus de salute populi, quis sit negligens seruus Dei. Nam uenationes, & syluaticas uagationes cum canibus, & ut accipitres & falcones habeant, prohibuimus. Statuimus, ut per annos singulos unusquisque presbyter, episcopo suo in Quadragesima rationem ministerij sui reddat, siue de fide catholica, siue de baptismo, siue de omni ordine ministerij sui. Statuimus, ut singulis annis unusquisque episcopus parochiam suam sollicitè circumuehat, populum confirmet, & plebes doceat, & inuestiget ac prohibeat paganas obseruationes, uel omnes spurcicias gentilium. Interdiximus seruis Dei, ne pompato habitu, uel sago, uel armis clericum utantur. Statuimus, quod proprium sit metropolitanis, iuxta Canonum statuta, subiectorum sibi episcoporum inuestigare mores: & sollicitudinem habere circa populum, qualis sit: & moneat, ut episcopi à synodo uenientes, in propria parochia cum presbyteris & abbatibus conuentum habentes, præcepta synodi seruare insinuando præcipiant, & unusquisque episcopus, si quid in sua diocesi corrigere uel emendare nequuerit, id idem in Synodo coram archiepiscopis & palam omnibus ad corrigendum insinuet: eodem modo quo Romana ecclesia nos ordinatos cum sacramento constrinxit, ut si sacerdotes uel plebes à lege Dei deuiasse uiderim, & corrigere non potuerim, fideliter semper sedi Apostolicæ & uicario sancti Petri ad emendandum indicauerim. Sic enim, nisi fallor, omnes episcopi debent metropolitanis, & ipse Romano pontifici, si quid de corrigendis populis apud eos impossibile est, notum facere, ut sic alieni fiant à sanguine animarum perditarum.

SVB CONSTANTINO

Copronymo.

SYNODVS ROMANA

sub Zacharia.

Anno Luitprandi 32, qui fuit Domini 742. Zacharias Romæ synodum cogit. Conuenerunt episcopi 34, presbyteri 14, diaconi 4. Occasionem præbuerunt, Bonifacius & Germani archiepiscopi & principes, qui à Gregorio papa asserebant nuptias in quarto gradu Germanis esse concessas: & nunc à

Zacharia petebant rationes, cur eas damnaverent. Pontifex negat, in archiuo ecclesiæ tale Gregorij statutum reperiri: & damnat illas nuptias, ut illicitas. Decreta hæc esse dicuntur cum patrum assensu, quæ adscribimus.

¶ Zacharias sanctiss. ac ter beatissimus episcopus sedis Apostolicæ, cum omnibus episcopis, presbyteris & diaconibus, Domino uolente & auxiliante, ita decreuit, qualiter singulis capitibus nunc subter declaratur.

10 Primo capitulo: Ut episcopi cum mulieribus omnino non habitent, ne ab antiqua uoce fraude decipiatur. ut iuxta Apostolicam uocem non uituperetur ministerium nostrum, quia scriptum est: Si quis templum Domini uiolauerit, disperdet illum Deus. Cauere nos oportet, fratres mei, ab illicitis, ut mundas ad Dominum ualeamus leuare manus. Scriptum est enim: Sancti estote, quoniam & ego sanctus sum, dicit Dominus.

20 Secundo: Ut presbyter uel diaconi subintroductas mulieres nullo modo secum audeant habere, nisi forsitan commatrem suam, aut proximitatem generationis sibi habentes, quæ suspicionem effugiat: sicut in synodo Niceno constituitur. Si quis uero presumpserit contra statuta agere, sacerdotij sui priuetur honore.

Tertio: Ut episcopi, presbyteri, diaconi, secularibus indumentis minimè utantur, nisi ut commode decet tunica sacerdotali: sed neque dum ambulauerit in ciuitate, aut in uia, aut in plateis, sine operimento præsumat ambulare, præter si in itinere longo ambulauerit. Quia sicut mulier orans in ecclesia non uelato capite, deturpat caput suum, iuxta Apostoli uocem: ita sacerdos sine operimento deturpat suum sacerdotium. Nam si temerè præsumperit contra statuta agere, communionem priuetur, donec quæ statuta sunt implere maturet.

40 Quarto: Ut iuxta sanctorum patrum & apostolorum statuta, omnes episcopi huius Apostolicæ sedis ordinationi subiaceant. Qui propinqui sunt, annuè idibus Maij mensis sanctorum principum apostolorum Petri & Pauli liminibus præsententur, omni occasione seposita: qui uero de longius sunt, iuxta christographum suum impleant. Nam qui huius constitutionis contemptor extiterit, præter si ægritudine ualida fuerit detentus, sciat se canonibus subiacere.

50 Quinto: Ut presbyteram, diaconam, nonnam, monacham, uel etiam spiritualem commatrem, nullus præsumat nefario coniugio copulare. Nam qui huiusmodi opus perpetraverit, sciat se anathematis uinculo esse obligatum, & Dei iudicio condemnatum, atque à sacro corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi alienum: statuente Apostolica celsura, ut quicumque sacerdotum eos communicare præsumperit, eorum consortio condemnatus, sacerdotij sui priuetur honore. Si autem hi

549 qui cōiuncti sunt, admoniti declinauerint, & ab alterutrum fuerint diuisi, pœnitentiæ submittantur, ut sacerdos loci præuiderit.

Sexto: ut consobrinâ, neptem, nouercam, fratris uxore, uel etiâ de propria cognatione nullus præsumat coniugio sibi copulare. Quia scriptum est in lege Domini: Turpitudinem uxoris patris, turpitudinem uxoris fratris atq; sororis tuæ non reuelabis: turpitudinem enim tua est. Et si Deus Hebraico populo ante incarnationem unigeniti filij sui hæc seruare mandauit, quantum amplius nos qui Christianæ religionis documenta tenemus, ab illicitis cōnubijs nos conseruare debemus: ne demersi in uoragine ignis, & æterno cōcrememur incēdio? Si quis uerò in hoc nefario coniugio conuenerit, & in eo permanserit, sciat se autoritate Apostolica anathematis uinculo esse innodatum: & nullus sacerdos illis tribuat communionem, ut in superiore Capitulo continetur. Et si inclinatus diuisusq; fuerit ab illicita copula, pœnitentiæ submittatur, ut sacerdos loci considerauerit.

Septimo: ut uirginem aut uiduam, nisi desponsatam habuerit, nullus audeat furatim uxorem. Si quis temerario ausu præsumpserit uirginem aut uiduam furari in uxorem, præterquam desponsatam habuerit, anathema sit.

Octauo: Vt nullus clericus aut monachus comam laxare præsumat. Si quis monachus aut clericus comam laxare præsumpserit, anathema sit.

Nono: Vt nullus Calendas Ianuarij & brumas ritu paganorum colere præsumat, aut mensam cum dapibus in domibus præparare, & per uicos & plateas cantationes & choros ducere: quod maxima iniquitas est. Si quis autem id fecerit, anathema sit coram Domino.

Decimo: Vt Christianus filiam suam in cōiugio Iudæo nullo modo audeat copulare, ne secta illius coinquinata pereat in æternum. Si quis Christianus filiam suam Iudæo in cōiugio copulare præsumpserit, nisi perfecte crediderit Christo, & baptizatus fuerit: uel seruū aut ancillā eidē Iudæo Christianus uenundare præsumpserit, & si uidua Christiana Iudæum duxerit uirum, uel con-
50 senserit ducenti, anathema sit.

Vndecimo: Vt ordinationes presbyterorū ab episcopis nō nisi certis temporibus fiant, à multis concilijs hoc statutū est, & iam & nunc confirmatū est à uestra prudentia, sanctissimi fratres, ut primi, quarti, & septimi, & decimi mensium horū sacerdotū debeant fieri ordinationes. Aliqui enim ex nostris per incuriā, ignorātes Canonum seriem, illicitam fecerunt ordinationē: sed dum no-
60

stris insonuisset auribus, Canonica suscep-
runt disciplinā. Pro quo omnibus Apostoli-
ca autoritate interdiciamus, ut qui norunt
Canonū seriem, obseruent: & qui nesciunt,
meditentur: ne dum fuerint lapsi, canonicæ
succumbant sententiæ. Sed & hoc interdi-
cimus, ut nullus episcoporum audeat iuxta
sanctorū Canonū statuta, quēlibet clericum
bigamū, aut qui uiduā duxerit uxore, ad sa-
cros ordines, p̄mouere, aut alterius ciuitatis
clericos sine dimissoria sui episcopi suscipe-
re uel ordinare. Neq; eū usurpet, nisi eius e-
piscopus precib. exoratus cōcedere uoluerit:
quia hoc & sancti Patres statuerūt. Si quis ue-
rò p̄sumpserit, Canonica dānetur sententia.

Duodecimo: Diaconi seu clerici, qui inter
se causam habuerint, nullo modo præsu-
mant publicis actoribus interpellationē fa-
cere, nisi suo episcopo: & si forsitan episco-
pus cōtra eum habuerit, ad uicinū episcopū
confugium faciat, iuxta Canonū statuta: &
si minimē cōuenerit, ut decidatur inter eos
intentio, ad Apostolicā ueniat sedē. Si quis
uerò præter statuta agere præsumpserit, gra-
dus sui honore priuetur, aut ab Ecclesia pel-
latur, dum usq; causa susceperit finem.

Decimotertio: Vt nullus episcopus, pres-
byter aut diaconus, ad celebrandum missa-
rum solennia audeat cum baculo intrare,
aut uelato capite ad altarium Domini assiste-
re: quoniam & Apostolus prohibet uiros
uelato capite orare in Ecclesia: & si temerē
præsumpserit, communionē priuetur.

Quartodecimo: Vt episcopus aut presby-
ter, dum ingressus fuerit ad missarū solennia
celebrāda, nullo modo audeat data oratio-
ne recedere, aut ab alio episcopo aut presby-
tero suppleantur missarum solennia: sed qui
initium ponit, suppleat usq; in finem. quia
scriptum est: Qui perseverauerit usq; in fi-
nem, hic saluus erit. Si quis uerò præsum-
pserit præter quod posuimus agere, à sacro
corpore & sanguine Domini nostri IESU
Christi sit suspensus.

SYNODVS BRYTANNICA
in Clouesho.

Cum clerus Anglicanus, ob ocīū & cibū
alienum Sodomiticis exerceret libidines,
Zacharias papa & Bonifacius per literas
Chutbertū Magestrū cōpellunt, ut anno D.
744 Synodo in Clouesho habita, decreta
ad institutionē melioris uitæ p̄mulgeat. Ba-
læus Centuria 2. cap. 14. ex Lelandō & alijs.

SEPTIMA CONSTANTI-
nopolitana.

Constantinus Copronymus Constanti-
noli synodū conuocat, anno imperij sui
decimotertio, iuxta Paulum: aut decimo-
quarto, iuxta Sigebertū: Domini uerò. 755.
Occasionē præbuit cōtrouersia de imaginū
& reli-

& reliquiarum sanctorum cultu, & ueneratione, deq; intercessione sanctorum, & similibus superstitionibus, quas cognouerat à Romano pontifice approbari & defendi.

Conuenerunt episcopi trecenti & triginta octo: ut patet ex definitione eius Synodi, quæ recitatur in actione sexta secundæ Nicenæ. Sigebertus in Chronico tantum trecentos & triginta habet. In Paulo Diacono lib. 22, tantum 38 numerantur: sed scriptorum uirio fortè trecenti sunt omisi.

Inter illos præcipui fuerunt Theodosius Ephesus, Pastilas Pergamenus, Constantinus patriarcha Constantinopolitanus, Gregorius Neocæsariensis, (qui & definitione Synodi cõscript) Basilus Pisiensis. Roman. p̃fex inuitatus, neq; legatos eò misit, neq; literas prouinciales, eo quòd iam pridem ab obedientia Imperatorum Orientis deficere cœperat: & quòd intelligebat cõtra suos deos, 20 eorumq; cultum deliberatum iri in eo Concilio.

In Palatio Hiericæ, quarto idus Februarij, ægi cœptum est: & durauit Synodus usque ad sextam idus Augusti.

Controuersia autè de imaginum cultu, ut pareratur, discussa, imagines dānantur, & fieri prohibetur: & Germanus patriarcha, & Gregorius Cyprius, & Iohannes Damascenus nepos Mansur, imaginum patroni, anathematizantur: & Constantinus Sylæi episcopus 30 patriarcha Constantinopolitanus designatur. Gregorius Neocæsariensis synodi sententiā libro complectitur, qui in foro, in præsencia Imperatoris & Patriarchæ uniuersalis, & reliquorum episcoporum, coram populo recitatur & promulgatur. Is uerò in hunc modum in actione 6. secundæ Nicenæ concilij assignatus legitur, licet uideatur esse corruptus in 15 & 17 Canone, ubi intercessio à sanctis peti & postulari iubetur. Constat enim ex historia Constantini Copronymi, eo tempore etiam sanctorum intercessionem pro siculneo p̃sidio habitas, & damnatas esse.

Sancta magna & uniuersalis Synodus, quæ iuxta gratiam Dei, & per ipsum deuotum & orthodoxorum nostrorum Imperatorum Constantini & Leonis decretum, in hac diuinorum studiosa & regia ciuitate congregata est, in basilica intemeratæ & sanctæ semper uirginis Deiparæ Mariæ, quæ cognominatur Blachernis, hæc subscripta determinauit.

Deitas omnium causa, & perfectè cunctis conficiens, quæ omnia sua bonitate ab ijs quæ non erant, ad esse produxit, hæc uniuersa, ut ornate & composite ferrentur, definiit, ut bonum iuxta gratiā illius traditum habentia habitum, indeclinatā permansionem, & minimè labile ad ambigua nutum, statumq; ueritatis conseruent.

Posteaquam Lucifer ob claritudinē sedem 60

552
suam apud Deum firmatam habere uolens, & contra Creatorem suum in superbiā mentis elatus, illinc cum desertorum exercitu exsuperillustri Dei principatu per se esset delapsus, cunctorum malorum opifex, autor, inuentor & magister declaratus, defecit: hominem à Deo creatum, in loco, à quo ipse deiectus erat, uidere non sustinens, omnem aduersus eum improbitatē exhaustit, & per fraudem illum à gloria & splendore Dei alienauit: & ut creaturam, relicto Creatore, adoraret, compulit.

Vnde opus manus propriæ Deus plasmator in perniciē abire cōspicatus, ferre ipsum non potuit. Videns enim quod neq; per legis studium, neq; per Prophetarum sanctorum salutiferā admonitionem genus humanum in pristinam nobilitatē redire posset, filium suum proprium in extremis & definitis temporibus in terram misit: qui patris placito, & Spiritus sancti uiuificantis & æquipollentis cooperatiōe, in utero uirginis habitans, & ex sancta & intemerata illius carne, in sua propria substantia siue existentia carnem accipiens nobis consubstantialē, item hanc mediante anima rationali & intellectuāli compingens & configurans, natusq; ex ea supra omnem rationem & intellectum, uolensq; crucē subiens, mortemq; eligens, & tertio die à mortuis resurgens, omnem salutarem suam dispensationem impleuit.

Reduxit nos à corruptrice dæmonum doctrina, nempe ab idolorum cultu & errore, & in Spiritu & ueritate adorationem nobis dedit. Et sic in cœlos assumptus, sanctos illius discipulos & Apostolos doctores eiusce modi salutaris fidei reliquit, qui nostrā sanctam Ecclesiam ueluti sponsam suam, uarijs pietatis & lucidis dogmatibus exornantes, undiq; ornatā & uenustam, ueluti aureis tegmentis ornatam indicarunt: cuius speciositate inclyti nostri patres & doctores, item sex sacræ priores synodi assumentes, incontaminatam conseruauerunt.

Tomus secundus.

Rursus huius decorē uidere recusans prædictus ille improbitatis architectus, non dubitauit per diuersa tēpora & modos uarios, praua quadā persuasione humanū genus sibi subijcere. Quo modo sub prætextu Christianismi idololatriam latēter induxit, proprijs suis sophismatibus eos qui illum respuerent, eò adducens, ut non putarent sibi à creaturis abstinendum, uerum has adorandas & colendas: Deumq; ipsum factitium aliquid esse, Christi nomine appellatum.

Quamobrem sanè, quemadmodum olim dux autorq; nostræ salutis IESVS, suos absolūtè doctos discipulos Apostolosq; insuailis Spiritus sancti potestate, ad eiusce-
modi

modi rerū extirpationē misit: ita sanē & nūc
 suos famulos, & qui cum Apostolis certant,
 fideles nostros reges suscitauit, peritos &
 sufficientes ad cōponendā quę inter nos est
 contentiōe, & ad disciplinā diabolicę mu-
 nitionis subuertendā, quę erecta est aduer-
 sus cognitioē Dei, idq; in redargutionē di-
 abolici erroris & insidiarū. Qui excellēti &
 diuino zelo cōmoti, fideliū Ecclesiā dæmo-
 num fraude depredatā uidere nō sustinētes,
 uniuersum deuotorū episcoporū sacrū con-
 uentū cōuocauerūt: quod synodicē in unū cō-
 uenientes, ex sacra Scriptura disquisitionē,
 de erronea similitudinū pictura faciant, quę
 ab excelsa & Deo decēte latrā ad humilem,
 terrestrē, & materiale creaturā latrā ho-
 minum mentes detrahit. Hęc inquā disqui-
 rant, & quid sibi hac de re uideatur exclā-
 ment, cognoscentes id quod à Prophetis di-
 ctum est: Labia sacerdotū cognitionem cu-
 stodient, & legem exquirent ex ore eorum.
 Nuncijs enim Dei sunt omnipotentis.

Et ideo cōgregata sacra hęc nostra Syno-
 dus, quā numero trecenti triginta octo con-
 stituimus, iuxta ritū legislationis Synodicę,
 uoluntariē amplectimur & prædicamus de-
 creta & scita, traditionesq; quas illi firmiter
 approbauerunt, & seruare iusserunt.

Et primum quidē, iuxta quod Sancta sy-
 nodus magna uniuersalis, quę tēporibus pię
 recordationis Constantini Magni Imperato-
 ris in Nicea cōgregata est, quę impijssimū
 Ariū sacerdotali abdicauit dignitate, ppter
 ea quod increatū filiū Dei creaturā esse di-
 xit, cum sit cōsubstantialis Patri & Spiritui
 sancto, necnō eiusdē glorię & dignationis:
 quę quoq; à Deo electū nobis pronunciauit
 fidei symbolum. Ita quoq; deinceps centum
 quinquaginta patres cōgregati in imperato-
 ria ciuitate, temporibus magni imperatoris
 Theodosij, Macedoniū Spiritus sancti hostē
 condemnarunt, utpote quem constabat in
 sanctum & increatū Spiritum blasphemias
 profudisse. Dicebat enim illum patri & filio
 non esse consubstantialem. Illa autem Syno-
 dus, salutaris nostrę symbolon fidei laus
 extendit, ter sanctum Spiritum & omnipo-
 tentem Deum esse prædicans.

Post has, ducentorū sanctorū patrum in
 Epheso prior congregatio, Theodosij iunio-
 ris imperio, iudaizantē, & hominis adora-
 torem Nestoriū condemnauit: quia decer-
 nebat, ipsum Christum propriē ex Deo uer-
 bum, & particulatim aliū Christum ex mu-
 liere, & propriē quidē creatum Deum uer-
 bum, & particulatim hominem. Hinc duas
 hypostasēs in uno Christo cōstituebat, unio-
 nemq; iuxta hypostasim negabat, secundum
 quam nō alius atq; alius adoratur, sed unus
 intelligitur Christus *18 vs* unigenitus una

adoratione in propria carne adoratus.

Congregata deinde est & in Chalcedonē,
 magna & uniuersalis Synodus, imperante
 Marciano Dei amātissimo Imperatore. Hęc
 Dioscorū & infelicē Eutychē anathematiza-
 uit, docentes, in duabus naturis, post exa-
 ctam iuxta hypostasim uerbi Dei unionē, nō
 esse eundē & unū Christum & Dominū cum
 carne: sed ex duabus naturis unitionē factā,
 unā aut mixtam & confusam perfectā fuisse.
 Ultra has Constantinopoli cōgregata Iusti-
 niani Imperatoris imperio, qui nunc in Dei
 pace quiescit, Synodus est, quę Origenem,
 (qui & Adamantius) Euagriū, & Didy-
 mum, cum gentilibus illorū cōmentarijs
 anathemate deuouit. Præterea Theodorū
 Mopsuestiæ episcopū, & Diodorum Nesto-
 rij præceptorē, Seuerum, Petrum, Zoaram,
 cum impijs eorū dogmatibus damnauit: &
 epistolam Ibæ appellatam, quę ad Marin
 Persam extat: decreta autem & statuta quas
 tæ Synodi uniuersalis approbauit.

Deinde temporibus Constantini Pij Im-
 peratoris, in hac deuota ciuitate centum se-
 ptuaginta episcoporum Conciliū coactum
 est, in quo Theodorus quē Pharan uocant,
 & Cyrus Alexandria præsul, & Honorius
 Romanus episcopus, Sergius itē & Paulus,
 Pyrrhus & Petrus, qui illic præsidebant,
 item Macarius Antiochenus, cū Shephano
 illius discipulo, anathemate percussus est,
 & extra catholicā Ecclesiam eiectus: quod
 unam uoluntatem & operationē in duabus
 unius Dei nostri Christi naturis statuerent.

Sex igitur istę sacrę & uniuersales, pię &
 Deo placentes Synodi, dogmata nostrę in-
 culpatę fidei ex sanctis Euangelijs initiatę
 tradiderunt: unam scilicet esse hypostasim in
 duabus naturis & uoluntatib. & operatio-
 nibus unius Christi Domini Dei nostri, il-
 liusq; unius esse & miracula & passiones.
 Quę & nos cū omni diligentia & discussio-
 ne, cōsilio ter sancti Spiritus exquirentes &
 cognoscētes, cōtra ipsum illud salutis nostrę
 dogma, hoc est, cōtra Christi economiā, ne-
 fandam pictorū artem blasphemantē, & sex
 sanctas Synodos subuertentem inuenimus.

Nestorium autem, diuidentem in filio-
 rum dualitatem unicum filium & uerbum
 Dei pro nobis incarnatum, fingunt. Nec mi-
 nus Ariū, Dioscorum, Eutychen, Seuerū,
 qui confusionem & commixtionem dua-
 rum naturarum unius Christi statuunt.

Tomus tertius.

Quamobrē iustū censemus, breuiter per
 præsentem hanc nostrā definitionē, eorum
 qui hęc faciunt & uenerantur, errorem de-
 monstrare. Igitur sanctorū Patrum, & uni-
 uersalium Synodorū purā & inuiolatā, & à
 Deo traditā fidem nostrā & cōfessionem sic

A obser-

555 obseruantes, dicimus, non debere quenquā diuisionem aut confusionē, ultra uerum sensum & uoluntatem inexprimibilem & incognoscibilem illam unionem duarum secundum hypostasim unam expressæ personæ naturarum comminisci.

Quæ nam est hæc insana opinio pictorū, ut lucri turpis & miseri causa, ea quæ effici nequeant, studeant conficere: ut & ea quæ ore & corde sunt tantummodo confessa, im- 10 pijs manibus figurare intendant?

Arbitratus etiam sic est, ipsam imaginem Christum uocando. Est autem Christus hoc nomine Deus & homo: sequitur, ut & imago Dei sit & hominis. Et consequens est, ut aut iuxta opinionem uanitatis suæ, deitatem, quæ circumscriptiōe creatæ carnis circumscribi non potest, circumscripserit: aut inconfulam illam unitiōē, impietatis cōfusione confuderit: & geminas blasphemias in deita- 20 tem, & per descriptionem & confusionē intulerit. Iisdem ergo blasphemijs earū adorator inuoluitur, & uæ illud utrisq; præmium, quodd scilicet & cū Ario, Dioscoro, Euryche, & Acephalorum hæresi errauerint.

Damnati autē à cordatis uiris in eo, quodd incomprehensibilē & incircumscriptibilem diuinam Christi naturam ipsi depingere studuerunt, ad aliam aliquam praua inuentione apologiam confugiunt, quod solius carnis, 30 quam uidimus & palpauius, & cum qua uersati sumus, illius inquam imaginem exhibemus: quod sanē impium est, & Nestoriana diabolica inuentio.

Considerandum est & hoc. Quodd si iuxta orthodoxos patres, simul caro, simul Dei uerbi caro, nunquam partitionis noticiā suscepisset, sed totaliter tota natura diuina assumpta, & totaliter & perfectē deitate arrepta fuisset: quomodo in duas diducetur, & 40 ab impijs illis, qui istud facere conantur, priuatim separabitur? Consimiliter uerō & de sacra eius anima se habet. postquam enim assumpsisset deitas filij in propria hypostasi carnis naturam, inter deitatem & carnis crafitudinem, anima mediam se interposuit: & quemadmodum simul caro, simul uerbi Dei caro, sic simul anima, simul uerbi Dei anima. Et ambabus simul conspectis, uidelicet anima & corpore, inseparabilis ab 50 ipso deitas extitit, & in ipsa etiam disunctione animæ à corpore in uoluntaria passione. Vbi enim anima Christi, illic etiam deitas: & ubi corpus Christi, & illic quoque deitas consistit.

Siquidem igitur in passione inseparabilis ab his mansit deitas, quomodo insani isti, & quauis imprudentia irrationaliores, carnem deitate coniunctam & deificatam di- 60 uidunt: & hanc, ut nudi hominis imaginē,

pingere conantur? Et ex hoc in aliud impietatis barathrū labuntur. Nam carnem à deitate separantes, & per se subsistentem eam inducentes, aliamq; personam in carne constituentes, quam in imagine representari dicunt, quartam personā Trinitati adiiciunt, & diuinam assertionem prædicant impiam. Itaq; fiet illis qui Christum depingere nituntur, ut aut deitatem circumscriptibilem, & cum carne confusam dicant: aut corpus Christi expers deitatis & diuisum, præterea personā per se subsistentem in carne asserant: & ita Nestorianæ Deo repugnanti blasphemias existunt. In talem igitur blasphemiam & impietatem cadentes, pudore confundantur, auersentur seipsos, & talia facere desinant: nec hi solum qui faciunt, uerum etiam qui falso nomine factam & diuinam ab ipsis Christi imaginem uenerantur. Absit à nobis ex æquo & Nestorij diuisio, & Arij, Dioscori, Eurychis & Seueri confusio, malè sibi ipsa repugnantia, & quæ utraq; ex æquo impietatem procurant.

Exultent & lætentur, & libertate linguæ fruuntur, quicunque ueram Christi imaginem sincerissima mente facientes, desiderant & uenerantur, & ad salutem animi cor- 60 perisq; adferunt: quam ipse Dominus nonne Deum summum sacerdos, ex nobis intergrè massam assumens, circa passionis tempus in typum & recordationem efficacissimam suis sacerdotibus & mystis tradidit. Nam cum se sponte morti obijceret, gloriosæ inquam illi & uiuificanti, sumens passum, benedixit, postquam gratias egisset, & fregit, tradensq; discipulis dixit: Accipite, manducate in remissionem peccatorum, hoc est meum corpus. Similiter & calicem tradens, dixit: Hic meus est sanguis, hoc facite in mei memoriam. Veluti, ne esset ulla alia species electa ab illo: aut quasi non posset ullo alio typo eorum quæ sub cælo sunt, incarnatio illiusre- 65 præsentari. Ecce igitur uiuificantis corporis illius imaginem, quæ honorificè & gloriose exhibita est. Quid enim aliud in his egit Christus Deus? Non sanè aliud, quàm ut ostēderet & exhiberet nobis hominibus apertè mysterium illud, in dispensatione secundum illum operatum. Quia quemadmodum id quod è nobis assumptum, iuxta o- 70 ria sola est substantiæ humanæ, iuxta omnia non perfectē expressa, quæ per se existit persona, ne adiectio in diuinitate accideret: ita & imaginem totam electam, uidelicet panis substantiam, mandauit apponi, ne scilicet humana effigie figurata, idolatria induceretur. Quemadmodū igitur 75 secundum naturam Christi corpus (ut pote quod à Deo esset) sanctum est: sic & pos-

& positione, uidelicet imago eius sancta, ut quæ per quandam sanctificationem ipsa Dei gratia manet. Hoc enim, ut diximus, Dominus Christus tractauit, ut sicuti carnem quam assumpsit, propria secundum naturam sanctificatione ex sua unitione deificauit: similiter etiam panem Eucharistiæ, ueluti ueram imaginem naturalis carnis, per sancti Spiritus aggressionem sanctificatam, diuinum corpus esse uoluit, illi; sic placuit. Medius autem uenit sacerdos, qui ex communi sanctum id facit sacra illa sua anaphora. Cæterum iuxta naturam animata & intelligibilis caro Domini, per Spiritum sanctum diuinitati iuncta est. Eodem modo & à Deo tradita imago carnis eius, panis scilicet diuinus, impletus est Spiritu sancto, cum poculo quoque sanguinis lateris illius uiuificantis. Hæc igitur uera incarnatæ dispensationis Christi Dei nostri imago, quæ admodum prædictum est, quam ipse nobis uerus naturæ uiuidus creator, propria uoce tradidit.

Tomus quartus.

Imaginum autem falsi nominis praua appellatio, neque ex Christi, neque Apostolorum, neque patrum traditione cepit: neque precationem sacram ullam, qua sanctificari possit, habet: sed manet communis, & inhonorata, quæ admodum ab artifice pictore absoluta est.

Quod si autem quidam ex eo errore existenter dixerint, recte & pie à nobis dictum esse, in subuersione imaginis Christi à nobis facta, propter indissociatam & inconfusam essentiam duarum naturarum in una hypostasi conuenientium: tamen iterum dubitare oportet, propter imagines ter inculpatae & supergloriosæ domine Deiparæ, Prophetarum, Apostolorum, & martyrum, cum sint meriti; homines: neque ex duabus naturis, diuina scilicet & humana, in una hypostasi consistant, quemadmodum in solius Christi imaginibus fieri renunciauimus.

Dubitare autem oportet propter imagines ter inculpatae & supergloriosæ Deiparæ domine, Prophetarum, Apostolorum & martyrum, cum fuerint nudi homines, & non ex duabus naturis constituti, quid nam conueniens aut commodum ad has dicere potuerint, subuerso priore argumento. Profecto nihil est quod hic habent.

Sed quid dicimus de subuersione? Quandoquidem catholica nostra Ecclesia, media existens inter Iudaismum & gentilitatem, neutram illis consuetam sacificationem accipit: uerum nouam pietatis & mysticæ constitutionis à Deo datæ, formam & uiam ingreditur. Nam cruenta Iudeorum sacrificia & holocaustumata non admittit, & gentilitatis in sacrificando omnem idololatriam & statuarum copiam auersatur. Hæc enim ca-

put & inuentrix abominabilis illius artis fuit. Nam cum spem resurrectionis non haberet, dignum sibi ludicrum excogitauit, ut per eum lusum absentes tanquam adhuc præsentibus exhiberet. Siquidem igitur nihil noui sapit hæc res, profecto tanquam alienum dæmoniacorum hominum inuentum, ab Ecclesia Christi longissimè abijciatur.

Cessent itaque ora omnium, quæ loquuntur impia & contumeliosa contra hanc nostram Deo gratam sententiam & decretum. Sancti enim qui Deo plecuerunt, & qui ab eo dignitate sanctitatis honorati sunt, etiam si hinc transmigrauerint, non tamen eos odiosa mortua ars unquam faciet rediuiuos. Sed quicumque ex gentilium errore illis statuas aut imagines erigere fuerit conatus, blasphemus iudicabitur.

Quomodo autem & ualde laudatam Dei matrem, quam obrumbravit plenitudo deitatis, per quam nobis eluxit lumen quod adiri nequit, matrem inquam ipsis cælis altiore, sanctiorem Cherubim, uulgaris gentilium ars pingere audet? Rursus, quomodo eos qui cum Christo regnaturi sunt, & in sedibus cum eo sedebunt iudicaturi orbem terrarum, conformes eius gloriæ, quibus non erat dignus mundus, ut diuina miracula asserunt: quomodo inquam eos non timent per artem gentium exhibere? Profecto non fas est Christianis, qui spem resurrectionis habent, dæmonum culturæ consuetudinibus uti. Et eos qui in tanta & tali gloria resplendent, non decebat ignominiosa & mortua materia ignominia afficere. Nos autem ab alienis, nostræ fidei demonstrationes non recipimus, & in dæmonibus testimonia non requirimus.

Ad hæc exquisita & exputata nostra sententia, tum ex Scriptura diuinitus afflata, tum ex patrum electorum testimonijs efficacia, conuenientibus nobis & asserentibus nostram intentionem, exhibebimus nostram definitionem, quibus non contradixerit is qui conatur hæc in dubium uocare: qui uerò ignorat, discat is, & erudiatur, quod scilicet à Deo sint. Principio uerbum diuinæ uocis, sic dicetis, præmittimus: Deus est Spiritus: Quicumque Deum adorauerit, in Spiritu & ueritate adoret. Et iterum: Deum nemo uidit unquam, neque uocem eius audiuitis, neque formam eius uidistis. Beati sunt qui non uiderunt, & crediderunt. Et in ueteri Testamento ait ad Moysen & populum: Non facies tibi idolum, neque omnem similitudinem quæcunque sunt in cælo supra, & in terra infra. Quam ob causam in monte, in medio ignis, uocem uerborum uos audiuitis: similitudinem autem non uidistis, sed tantummodo uocem. Et mutauerunt glo-

riam immortalis Dei per imaginem non solum ad mortalis hominis similitudinem effictam: & uenerati sunt, & coluerunt ea quæ condita sunt, supra eum qui condidit. Et rursum: Si enim cognouimus Christum secundum carnem, iam non cognoscimus: per fidem enim ambulamus, non per speciem. Et hoc quod ab Apostolo aperte dictum est: Igitur fides ex auditu, auditus autem per uerbum Dei. Si enim cognouimus Christum secundum carnem, iam non cognoscimus. Per fidem enim ambulamus, non per speciem.

Tomus quintus.

Eadem etiam & Apostolorum discipuli & successores diuini patres nostri tradunt. Epiphanius enim Cyprius, inter antesignanos præclarus, sic inquit: Attendite uobis, ut seruetis traditiones, quas accepistis. Ne declinetis neq; ad dextram, neq; ad sinistram. Quibus infert hæc: Estote memores, dilecti filij, ne in Ecclesiam imagines inferatis, neq; in sanctorum cœmiterijs eas statuatis, sed perpetuo circumferre Deum in cordibus uestris. Quinetiam neq; in domo cœmuni tolerentur. Non enim fas est, Christianum per oculos suspensum teneri, sed per occupationem mentis. Idem in alijs quoq; sermonibus suis de imaginum subuersiõe multa dixit, quæ studiosi quærentes facili inuenient.

Similiter & Gregorius theologus in uerbis suis dicit: Flagitium est, fidem habere in coloribus, & non in corde. Ea enim quæ in coloribus existit, facilius eluitur: quæ uero in profundo mentis, illa mihi amica.

Iohannes autem Chrysostomus sic docet: Nos per scripta sanctorum fruimur præsentia, non sanè corporum ipsorum, sed animarum imagines habentes. Nam quæ ab ipsis dicta sunt, animarum illorum imagines sunt. Maxima uero ad recti inuestigationem, inquit Magnus Basilius, meditatio Scripturarum diuino afflatu nobis datarum. In his enim & rerum argumenta inueniuntur, & uita beatorum uirorum perscriptæ, ueluti imagines quædam animatæ secundum Deum politica imitatione operum exhibentur.

Et Alexandriae lumen Athanasius, dixit: Quomodo nō miseratione prosequendi sunt, qui creaturas adorant: quod illi qui uident, non uidentibus cultu exhibent: & audientes, non audientes orant, precanturq;? Creatura enim à creatura nunquam seruabitur.

Similiter Amphilocheus Iconij episcopus sic inquit: Non enim nobis sanctorum corporales uultus in tabulis coloribus effigiare curæ est, quoniam his opus non habemus: sed politia illorum uirtutum memores esse debemus.

Consentanea his etiam Theodotus Ancyrae episcopus sic docet: Sanctorum formas

& species ex materialibus coloribus formati, minimè decori putamus: horum autē uirtutes, quæ per scripta traditæ sunt, ueluti uiuas quasdam imagines rescere subinde oportet. Ex his enim ad similitudinem imitationem & zelum peruenire possumus. Dicant enim nobis, qui illas erigunt statuas, quæ nā utilitas ex illis ad se redit? an quod qualiscunq; recordatio eos habet ex tali speciali contemplatione? Sed manifestum est, quod uana sit eiusmodi cogitatio, & diabolica deceptionis inuentum.

Similiter & Eusebius Pamphili ad Constantiam Augustam, perentem Christi imaginem ad se ab illo mitteri, talia dicit: Quoniam autem de Christi imagine ad me scripsisti, ut tibi mitterem: uelim mihi significes, quānam putes Christi imaginem? Verum illam ueram & incommutabilem, naturā illius characteres ferentem: aut hanc quam propter nos assumpsit, seruilem formam pro nobis induens? Sed sanè de diuina forma non arbitror etiā ipse ego te esse sollicitam, cum fueris ab illo edocta, neminem patrem cognouisse præter filium: neq; ipsum filium condignè quempiam cognouisse, nisi qui illum genuit pater. Et post alia: Sed omnino serui requiris imaginem formæ, & carnem quam propter nos induit: sed & hanc gloria deitatis suæ commixtam esse didicimus, & passam, mortuamque. Et post pauca: Quis igitur gloriæ eiusmodi & dignitatis splendores lucentes & fulgurantes, effigiarum mortuis & inanimatis coloribus, & umbratili pictura posset? cum neq; diuini illius discipuli in monte illum contemplari quierint: qui cadentes in faciem suam, non posse se eiusmodi spectaculum inspicere confessi sunt. Igitur si carnis illius figura tantam ab inhabitante in ea diuinitate accepit potentiam, quid oportet dicere tunc, cum mortalitatem exiit, & corruptionem abluens, formam serui in Domini & Dei gloriā transfudit, post mortis scilicet uictoriam, post ascensum in cœlos, post cum patre regio in throno à dextris confessum, post requiem in ineffabilibus & innominandis finibus patris, in quam ascendentem & desidentem cœlestes potestates illi benedictis uocibus acclamabant, dicentes: Principes tollite portas uestras, aperiimini portæ cœlestes, introibit rex gloriæ?

Hæc igitur ex multis pauca Scripturarum patrumque testimonia, in hac definitione nostra, parcentes sanè copiam, ne in longum res protraheretur, collocauimus. reliquis enim, quæ infinita sunt, uolentes supersedimus: ut qui uelint, ipsi requirant. Ex his igitur à Deo inspiratis Scripturis, & beatorum patrum sententijs stabiliti, & super petram cultus diuini

561
diuini in Spiritu pedes confirmantes, in nomine sanctæ & supersubstantialis uiuificantis Trinitatis, unanimes, & eiusdem sententiæ nos, qui sacerdotij dignitate succincti sumus, simul existentes, una uoce definimus, omnem imaginem, ex quacunque materia improba pictorum arte factam, ab Ecclesia Christianorum reiiciendam, ueluti alienam & abominabilem.

Tomus sextus.

Nemo hominum, qualiscunque tandem fuerit, tale institutum & impium & impurum posthac sectetur. Qui uero ab hoc die imaginem ausus fuerit sibi parare, aut adorare, aut in Ecclesia, aut in priuata domo cõstitueret, aut clam habere, si episcopus fuerit, aut diaconus, deponitor: si uero solitarius aut laicus, anathemate percellitor, Imperialibusque constitutionibus subiector, ut qui diuinis decretis repugnet, & dogmata non 20 obseruet.

Determinamus & hoc, ne quis hominum exijs qui præfunt Ecclesiæ, aut sacratis ædibus, sub prætextu exterminationis aut eleuationis, talis imaginum erroris, manus in ea quæ sunt Deo sacrata iniiciat, quia possunt transferri in alios usus eiusmodi idola. Neque etiam in sacras uestes, aut alia uela, aut quicquid consecratum est in sacrum Dei ministerium, ne qua ratione in abusum 30 conuertantur.

Si quis autem à Deo potestatem nactus, hæc ipsa uasa aut uestes in meliores usus conuertere uoluerit, non ausit hoc sine sententiæ & uoluntate sanctissimi & beatissimi uniuersalis Patriarchæ, & imperatorum nostrorum piorum iussu: ne diabolus sub eo prætextu Ecclesias Dei humiliet. Neque aliquis ducum, aut magistratus, aut laicorum cohortes sub illis constitutæ, in diuinas ædes manus iniicient, easque ueluti captiuas propharent: quemadmodum à quibusdam indecenter antehac factum est.

His ita se probè habentibus, & Dei gratia confirmatis, iustum esse decreuimus hoc nostro catholico & Deo grato scripto, definitiones breues, ueluti in summam edere: quandoquidem & nos uidemur apostolicè dicere. Quinetiā credimus nos Spiritum Christi habere, & quemadmodum qui antea 50 in illum crediderunt, & Synodos congregauerunt, decretaque & definitiones ediderunt, ita & nos quoque id ipsum credimus. Quamobrem post sacras aliquot præmissas patrum definitiones consequenter & conuenienter nostra determinabimus.

Prima definitio.

Si quis secundum Apostolicas & Patrum traditiones de Patre, Filio, & Spiritu sancto, non confessus fuerit unam & eandem deita-

tem, naturam & substantiam, uoluntatem & actionem, uirtutem & dominatum, regnum & potestatem, in tribus subsistentijs siue hypostasibus, nempe personis, glorificationem, anathema.

Secunda.

Si quis non confessus fuerit eiusdem sanctæ Trinitatis unum, uidelicet filiū & uerbum Dei & patris, Dominum nostrum IESVM 10 Christum, ante secula quidem ex patre secundum deitatem, in extremis autem temporibus ipsum, propter salutem nostram à coelis descendisse, & incarnatum ex Spiritu sancto & Maria uirgine, & ex eadem natum, supra omnem humani intellectus comprehensionem, anathema.

Tertia.

Si quis non confitetur Deum esse secundum ueritatem Emanuel, & ob id uirginem sacram Deiparam, quæ secundum carnem, carnem factum ex Deo uerbum genuit, anathema.

Quarta.

Si quis uerbum ex Deo patre, carni secundum hypostasim non unitum, & unum esse cum propria carne Christum, eundem uidelicet Deum & hominem, non confessus fuerit, anathema.

Quinta.

Si quis non confessus fuerit, Dei carnem uiuificantem esse, & propriam ipsius ex Deo patre uerbi, sed ueluti alterius præter ipsum unitam secundum dignitatē, uidelicet quasi tantummodo in ea diuinā habitationē habuerit, minimè uero uiuificantem, ut diximus, quod factum sit in proprietate uerbi omnia uiuificare potentis, anathema.

Sexta.

Si quis non confessus fuerit in uno Christo, uero Deo nostro, duas naturas & duas naturales uoluntates, & duas naturales actiones, communicanter, indistinctum, incommutabiliter, impartibiliter, inconfusè secundum patrum sanctorum traditionem, anathema.

Septima.

Si quis non confessus fuerit Dominum nostrum IESVM Christum, post assumptionem animatæ rationalis & intellectualis carnis, simul sedere cum Deo & patre, atque ita quoque rursus uenturum cum paterna maiestate, iudicaturum uiuos & mortuos, non amplius quidem carnem, neque incorporeum tamen, ut uideatur ab ijs à quibus compunctus est, & maneat Deus extracrasitudinem carnis, anathema.

Octaua.

Si quis diuinā Dei uerbi secundum incarnationem figuram: materialibus coloribus studuerit effigiare, & non ex toto corde

oculis intellectualibus, ipsum sedentem à dextris patris, super solis splendorem lucentem, in throno gloriæ adorare, anathema.

Nona.

Si quis incircumscriptibilem uerbi Dei essentiam, & hypostasim, propterea quod incarnatus est, naturalibus coloribus in imaginibus ad formam hominis depinxerit, & qui non theologicè sensit eam post carnem non minus incircumscriptibilem remansisse, anathema.

Decima.

Si quis indiuisam Dei uerbi naturæ & carnis secundum hypostasim unionem, uidelicet ex utroque unam inconfusam & imparibilem perfectionem factam, in imagine depingere conatur, uocatque eam Christum (Christus enim nomine uno & Deum & hominem significat) & ex ea re confusio-

20 nem duarum naturarum monstrosè asserit, anathema.

Vndecima.

Si quis carnem hypostasi uerbi Dei unitam diuiderit, & in nuda excogitatione mentis eam habens, ex eo conatus fuerit illam in imagine depingere, anathema.

Duodecima.

Si quis unicū Christū in duas hypostases diuiderit, ab una parte Dei filium, & ab altera 30 parte Mariæ filium collocans, neque continuam unionem factam confitens, & ob id in imagine tanquam per se subsistentem Mariæ filium depinxerit, anathema.

Decimatertia.

Si quis ex unionem ad diuinum uerbum deificatam carnem in imagine pinxerit, ueluti diuidens eam ex assumpta & deificata deitate, & indeificatam ex hoc eam conficiens, anathema.

Decimaquarta.

Si quis in forma Dei existentem Deum uerbum, serui formam in propria hypostasi assumptam, & per omnia nobis similem factum sine peccato, conatus fuerit materialibus coloribus figurare, ueluti si nudus homo fuisset, & hoc modo ab inseparabili & incommutabili deitate seiungere, ueluti quaternitatem inducturus in sanctam & uiuificantem Trinitatem, anathema.

Decimaquinta.

Si quis non confiteretur sanctam semper uirginem Mariam propriè & uerè Deiparam, quauis uisibili & inuisibili creatura superiore, & cum sincera fide eius intercessionem, tanquam quæ libertatem apud eum qui ex se genitus est, Deum habeat non postulauerit, anathema.

Decimasexta.

Si quis sanctorum omnium ideas, in ima-

ginibus inanimatis & mutis materialibus coloribus depingere studeat, cum nullum omnino usum afferant picturæ, anathema. uana enim est excogitatio, & diabolicè insidiationis inuentio. Nonne enim satius fuerit illorum uirtutes & uitalia facta, quæ nobis per scriptas historias tradita sunt, ueluti uiuas quasdam imagines in seipso depingere, & ad eadem ista seipsum zelo istiusmodi excitare, quemadmodum sancti patres nos docuerunt?

Decimasextima.

Si quis non confiteretur, omnes qui à seculo hucusque, & ante legem, & in lege, & in gratia à Deo data, fuerunt, sanctos uenerandos esse coram Deo & anima & corpore, & horum intercessionem non petierit, utpote qui libertatem apud Deum habeant pro mundo, secundum Ecclesiasticam traditionem 20 interuenire, anathema.

Decimaoctaua.

Si quis non confiteretur resurrectionem mortuorum, iudicium, & pro merito cuiusque secundum iustam Dei libram retributionem, neque finem esse punitionis, neque regni celestis, quæ est in Deo uoluptas & delectatio, (non enim est regnū Dei elsa- & potus, sed secundum diuinū Apostolum, iusticia, pax & gaudium in Spiritu sancto) 30 anathema.

Decimanona.

Si quis hanc nostram sacram uniuersalem septimam Synodum non receperit, sed eam quocunque modo calumniatus fuerit, & cum satisfactione omnia quæ in ea definita sunt doctrina à Deo afflata, non amplexus fuerit, anathema illi sit à Patre & Filio & Spiritu sancto, & à septem sanctis uniuersalibus Synodis.

40 His à nobis cum omni diligentia & industria decretis, definimus, nullam aliam fidem præter hanc asserendam, aut conscribendam, aut componendam, aut docendam. Qui secus facere ausint, docendo scilicet aliam fidem, aut asserendo, aut tradendo illis qui ex quacunque hæresi ad cognitionem ueritatis redeunt, aut quicunque nouā aliquam uanitatem aut uerborum inuentionem, ad destructionem eorum quæ à nobis determinata sunt, adferunt, si episcopi fuerint aut clerici, ab episcopatu aut clericatu deponuntur: si uero monachi aut laici extiterint, anathemate deuonentur.

Diuinissimi Imperatores Constantinus & Leo dixerunt: Dicat nunc sacra & uniuersalis Synodus, num ea quæ nunc lecta est definitio, ab omnibus sanctissimis episcopis collaudetur.

Sancta Synodus exclamauit: Omnes 50 si credimus, omnes idem sapimus, omnes appro-

approbando uolentes subscripsimus, omnes orthodoxè credimus, omnes intellectualiter intellectualem diuinitatem colimus, adoramus. Hæc est fides Apostolorum. Hæc est fides Patrum. Hæc est fides orthodoxorum: sic omnes patriam exhibentes adorant. Multi anni Imperatorum. Illuminatores pacis Domine custodi, piam uitam Domine da eis. Leonti & Constantino perpetua memoria. Vos estis pax orbis terrarum. Custodiat uos fides uestra. Christum honorate, ipse uos seruat. Orthodoxam fidem uos stabilistis. Piam uitam Domine da eis. Absit inuidia à regno ipsorum. Deus custodiat robur eorum. Dominus imperium illorum pacificabit. Vestra uita, uita orthodoxorum. Rex cœlestis, reges terrenos custodi. Per uos uniuersalis Ecclesia pacificabitur. Vos estis faces orthodoxæ fidei: faces orthodoxæ fidei Domine custodi. Perpetua memoria Constantino & Leonti. Constantino nouo pijsimo Imperatori multi anni. Orthodoxum ab ipsis maioribus Domine custodi. Vitam piam Domine da illi. Absit ab imperio illius inuidia. Multi anni pijsimæ Augustæ: piam orthodoxam Domine custodi. Absit ab imperio uestro inuidia. Vos incensam Christi dispensationem probe diiudicastis. Vos indiuisum duarum Christi naturarum stabilimentum prædicastis: sacrarum sex Synodorum uniuersalium dogmata confirmastis: omnem idolatriam obscurastis. Doctores eiusmodi erroris uos triumphastis. Vos eos qui contraria statuunt, notastis. Germani, Georgij, & Manzuri sententiam minus rectam uos dispulistis. Germano bilingui & animo duplici adoratori lignorum anathema. Georgio consentienti illi, & falsario paternorum dogmatum, anathema. Manzuri ignominioso & Saracenicis, anathema. Iconolatæ & falsi grapho Manzuri anathema. Doctores impietatis & peruerso interpreti diuinæ Scripturæ Manzuri, anathema. Trinitas hos tres abstulit.

Hanc Synodum pro septima uniuersali habere, & sententiæ eius omnes subscribere iussit Imperator: ac episcopos & proceres & monachos id facere recusantes, afflixit. Zonaras tomo 3. Scripsit etiam ad pontificem Romanum, ac mandauit ei ut imagines aboleret. Sed hanc synodum plures aliæ sequentes damnarunt, ut suo loco dicetur.

SYNODVS IN GALLIA SEV

Francia, sub Carolomanno.

DE Synodo à Carolomanno conuocata in Gallia, seu in Francorum prouincia, trepistola Zachariæ habet ad Bonifacium, hæc in edicto eius referuntur apud Auentinum libro 3. Annalium, pagina 292.

In nomine Domini Dei nostri IESU Christi, Carolomannus dux & princeps Franco-

rum, anno à nato Christo seruatore & autore nostro, septingentesimo quadagesimo secundo, undecimo Calendas Maij, suasu & consilio sacerdotum Dei opt. max. & amicorum meorum, pontifices regni mei, maximos, minores, cum presbyteris, nimirum Bonifacium archimysten, Burkardum, Regino fridum, Vitanum, Vuileualdam, Dadanum & Addanum, cum collegis eorum & sacrificulis, ritu Christiano conuocaui, uti mihi consulant, quo pacto iusticia & Christiana deuotio instauretur, quæ negligenter & ignauia superiorum principum labefactata, collapsa, terris depulsa corruit. Qua denique industria populus Christi, à falsis & prauis sacerdotibus. hætenus deceptus, & per anfractus confragosos & deuos seductus, ad ueritatis semitam reducat. Iuxta igitur religionis sacerdotum, & procerum meorum consilium rogauimus, iussimus, decreuimus, uoluimus, hæcque placita præscripsimus. Episcopi omnes, quos per ciuitates designauimus, Bonifacio archiepiscopo, nuncio Christi & legato D. Petri, dicto audientes sunt. Quotannis concilia celebrentur: in hisce pietatem Christianam, cædoremque germanum à malis sacerdotibus pollutum expiato. Decimas, bona Ecclesiastica occupata à prophanis, restituimus. Falsi diaconi, presbyteri, sacrificuli, adulteri, scortatores, sacris opibus nequaquam alantur: quos omnes in ordinem redegitur atque exaugurauimus, ad penamque pro criminibus luendas compulimus. Nemo sacris initiatus, diuinoque ministerio mancipatus, arma omnino ferat, aut in bellum, aut in hostem pergat. Unus, aut ad summum duo episcopi delecti suffragio cum suis sacerdotibus principem comitentur ad bella, sacrificandi, comprecandi que causa. Cuique tribuno unus duntaxat à sacris, penitentia & confessionibus esto. Initiati, canes, accipitres, & huiusmodi aues ad uenandum nequaquam alunt. Aris & templo destinatus, uenatus si fuerit, diris deuotus esto. Quisquis sacerdos episcopo suo pareat: in Quadragesima rationem suscepti muneris reddat. Ignoti presbyteri, episcopi (nisi in conuentibus solennibus, eruditio eorum & mores comprobati fuerint) repulsam ferat. Quisque pontifex det operam, præfectus (quæ Franci Graphionem uocant) summo studio adnitatur, uti incantationes, auguria, sortilegia, & huiusmodi præstigiæ impune non abeant, quæ etiam auspicio Dei opt. max. diuorumque eius sunt, quos huiusmodi contaminationibus magis ad iracundiam prouocari certum est. Sacerdos scortator, libidinisque mancipium, in carcere pane & aqua pastus penas luat. Hoc quoque consensu mystarum & populi Christiani sciimus, ut ppter

crebra bella, & ferocissimarum gētium, quibus undiq; cingimur, assiduas in nos incur-
sationes, pars Ecclesiasticæ pecuniæ, nempe
duodeni denarij, quem solidum uocamus,
contribuantur mihi, quo militibus nostris
præmia condigna laboribus soluatur. Adul-
teria, incesta matrimonia seuerius cohibeto.
Eadem, & paulo plura, sed alijs uerbis, extat
in 2 tomo Conciliorum. Fornicarios sacer-
dotes depositos, & schismaticos sacerdotes
Romanæ reformationi reluctantes, oppres-
sos esse in hac Synodo, gratias agit Deo Za-
charias in epistola ad Bonifacium, apud
Nauclerum generatione 26. Mutius libro 7.
pagina 54.

SYNODVS LIFTINENSIS,
sub Carolomanno.

In synodali conuentu, qui congregatus
est ad Calendas Martias, in loco qui dicitur
Liftinas, omnes uenerabiles sacerdotes Dei,
& comites, & præfeti, prioris synodi decre-
ta cōsentientes firmauerunt, se implere uelle
& obseruare promiserunt: & omnis Ecclesi-
astici ordinis clerus, episcopi & presbyteri,
& diaconi cum clericis suscipientes antiquo-
rum patrum canones, promiserunt se uelle
Ecclesiastica iura moribus & doctrinis &
ministerio recuperare. Abbates, & monachi
receperunt sancti patris Benedicti normam
regularis uitæ. Fornicatores & adulteros
clericos, qui sancta loca uel monasteria an-
te tenentes coinquinauerunt, præcipimus
inde tollere, & ad poenitentiam redigere: &
si post hanc definitionem in crimen fornica-
tionis uel adulterij ceciderint, prioris syno-
di iudicium sustineant: similiter & monachi
& nonne. Statuimus quoq; cū consilio ser-
uorum Dei & populi Christiani, propter im-
minētia bella & persecutiones cæterarū gen-
tium quæ in circuitu nostro sunt, ut sub pre-
cario & censu aliquā partem Ecclesiasticæ pecu-
niæ ad adiutorium exercitus nostri, cū indul-
gentia Dei aliquanto tempore retineamus,
ea cōditione, ut annis singulis de unaqua-
que casata solidus, id est duodecim denarij ad ec-
clesiam uel monasterium reddatur: eo mo-
do, ut si moriatur ille cui pecunia commo-
data fuit, ecclesia cum propria pecunia reuer-
tatur. Et iterum, si necessitas cogat, ut prin-
ceps iubeat precarium, renouetur & rescri-
batur nouum: & omnino obseruetur, ut ec-
clesiæ uel monasteria penuriam & pauperta-
tem non patiantur, quorum pecunia in pre-
cario præstita sit. Sed si paupertas cogat, ec-
clesiæ & domui Dei reddatur integra posses-
sio. Similiter præcipimus, ut iuxta decreta
canonum, adulteria & incesta matrimonia,
quæ non sunt legitima, prohibeantur & e-
mendentur episcoporum iudicio. Et ut man-
cipia Christiana paganis non tradantur. De-

creuimus quoque, quod & pater meus ante
præcipiebat, ut qui paganas obseruationes
in aliqua re fecerit, mulctetur & damnetur
quindecim solidis. Pars de hoc edicto Ca-
rolomanni extat apud Nauclerum genera-
tione 25.

SYNODVS ASCHAE-
mensis.

Circiter annum Domini 765, cū Theffa-
lonus mortuo parente Boiariam accepisset,
proceres Boiorum, episcopi, & monachorū
præsules Aschaemis, quæ est uicus superioris
Bauariæ intra Cenum & Ilaram, conueniūt,
& ueteri consuetudine nouo principi hu-
iusmodi leges administrandi præscribunt.
Templa sacrosancta sunt. Vti pontifices res
Ecclesiasticas procurent. Monachi rectè ui-
uant. Omnes decimas tribuant sacerdoti-
bus. Princeps iure suo operam dato, pupil-
los, uiduas, inopes ab calumnia potentum
defendito, pauperum & inopum querimo-
nias ipse audito & cognoscito. Magistrati-
bus, præsidibus, præfectis, prætoribus, ne ci-
ues, colonos, pauperes seruitute opprimant,
demandato: neq; illorū auariciæ inopes præ-
deesse finito. Nec enim æquum est, ut illi de
uiſceribus reip. cū antea pauperes & men-
dici fuerint, collocupletentur, & fortunis
miserorum ditentur. Creditæ sunt illis pro-
uinciæ, ut tanquam parentes cōsulant pau-
peribus, non ut diuites fiant & luxurentur.
Leges Boiorum ubique obseruato: ne qua
fraus ipsis fiat, caueto. Incesta coniugia, a-
dulteria cohibeto. Culpam supplicio recidi-
to. Primum ius legesq; exerceantur, deinde
eas clementia lenire fas esto, & temperare.
Quemadmodum Imperator cœlestis per Mo-
sen regi præcipit, omnibus cognitionibus,
conuiujs, sacerdotem legis Christianæ pe-
nitentiam adhibeto, quo omnis sententia, om-
nis sermo principis diuino sale conditus sit.
Ne quid temerè Christianæ iusticiæ aduer-
sum fiat aut committatur, quo Deus Opt.
Max. ad iracundiam prouocetur. Neue iudi-
ces munera accipiant, & noxij (ita mores
sunt) in fontibus præferantur. Auentinus li-
bro tertio Annalium Boiorum.

SYNODVS DINGV-
lofinensis.

Dingulofini, quod oppidum est in inferi-
ore Bauaria ad Ilaram, paulo post conueniūt
sex episcopi & pontifices, tredecim monaste-
riorum abbates. atque hi fuere episcopi:
Mannus Neoburgensis, (ea prouincia & di-
ocesis postea diuo Vdalrico condonata. Au-
gustam Rhetici translata est) Almus Sabo-
nensis, D. Vergilius Saleburgensis, Biseri-
cus Laureacensis archidiaconus, pontifex Ba-
thauensis, Synebertus Reginoburgensis, Arib-
fruxinensis. Nomina antistitum qui ceno-
bijs

769
 bijs ac contubernijs præfuerunt, hæc sunt:
 Opportunus Menēsis, Vuolsprechtus Alta-
 chij inferioris pater, Albertus Tigurinus,
 Ato Schiratus (qui iam ad Schlehdorf, &
 in templum ibi diuo Dionysio dedicatum
 commigrarat, relicto saltu Schiratio) Vro,
 qui & Ato Ilmenis: Landosfridus Burenis,
 Albinus Sandunensis, Ruthardus Vueslo-
 brunæ præsul, Ariouistus superioris Alta-
 chij, Reginobertus Pfasomasterij, Volcar-
 dus Austruiæ, Berichtoldus Chimenis, Se-
 gido Vueltenburgensis rector, Vice Regino-
 burgensium, Bathauensium, & monachorū
 luuauensium, functi sunt eorum pontifices.
 In isto concilio leges Boiorum ueteres cor-
 rectæ, emendatæq; sunt, sicut in Bibliothecis
 adhuc extant. Consultum quoque Patrum
 huiusmodi factum est. Sacerdotes sanctita-
 tem, quam habitu, caluicie & nomine pro-
 fectur, morib; exhibeant. Euangelij, patrūq; 20
 scita, uita exprimāt. Omnis plebs populusq;
 pontificibus pareat. Monachorum quisq; in
 cōclani suo deliteat, iuxta uocabuli sui ratio-
 nem, suā solius curam agat. Parochus contra
 maiorum placita nequaquā administret. Fœ-
 minas sacras nemo ducat. Nobilis tamdiu
 equestris ordinis cēseatur, quādiu beneficia
 & prædia principis regniq; possideat, quam-
 diu fidem principi suo seruarit, & utilis Rei-
 pub. fuerit. Festo die Solis, ocio diuino in- 30
 tentus, prophanis negocijs abstineto, qui
 hoc die uehiculariam, aut huiusmodi operā
 fecerit, iumenta eius publica sunt. Si con-
 tumax perrexerit, Deum ad iracundiam, pol-
 luendo festum, irritare, in seruitutem redi-
 gatur. Auentinus libro tertio Annalium Bo-
 iorum.

SYNODVS IN GENTI-
 liaco uilla.

In uilla Gentiliaco apud Parisios celebra-
 tur Synodus anno Domini 766, iuxta Sige-
 bertum: aut 767, iuxta Adonem & Regino-
 nem libro 2. & Annales Francorum. Vrsper-
 gensis locum uocat Salmoniacum uillam.

Occasionem fortè præbuit Constantinus
 Imperator, qui legatos suos ad Pipinum mi-
 sit, cum decretis suæ synodi contra imagi-
 num cultum.

Quot & qui episcopi conuenerint, non
 indicatur: nisi quodd inter Græcos & Roma- 50
 nos, seu inter Orientalem & Occidentalem
 ecclesiam isthic disputatum esse, narrat Sige-
 bertus & Vrspergensis. Vnde colligi potest,
 & Græcos & Latinos, fortè etiam Gallos &
 Germanos episcopos adfuisse.

Contrulerunt autem inter se de Trinitate,
 & de processione Spiritus sancti, utrum à fi-
 lio ita procedat sicut à patre: & de imagini-
 bus sanctorum, utrum igne cremandæ, an in
 ecclesijs ferendæ essent. Adon Viennensis 60

ætate sexta. Et Annonius libro 4. capite 67.
 de Francis.

Quid constitutum tandem sit, non est sa-
 tis manifestè indicatum: Græcos tamen o-
 ratōres, iussos esse Cæsarem suum admonere,
 ut cum alijs pijs sentiat, Aemylus libro 2
 de gestis Francorum refert. Et Iohannes To-
 losanus dicit, post longam altercationem cir-
 ca imaginum uenerationem, cōstitutum esse
 se, Christi & sanctorum imagines esse colen-
 das: sed alios non acquieuisse.

SYNODVS ROMANA.

Anno Domini 768, iuxta Sigebertum,
 (Sabellicus unū annum addit) Romæ cele-
 bratur Synodus, cui præsedit Stephanus 3.
 Occasio autem eius fuit, quodd Romanus cle-
 rus & populus Cōstantinū papam, eo quodd
 uisus fuisset uero magistratui Imperatori Cō-
 stantinopolitano fauere, & cultum imaginū
 improbare, à pontificatu deiecerat, & Sie-
 phanum substituerat. & restabat illud, ut
 acta eius abolerentur, & cultus imaginum
 confirmaretur, & seditiosæ defectionis &
 perfidiæ prætextus & plures occasiones
 quærentur.

Conuocati sunt autē à Stephano, illi qui
 eius parti addictissimi erant, nimirū Tusciæ,
 Campaniæ & Italiæ episcopi. Carolus etiam
 & Carolomannus per legatos & literas ad-
 moniti, miserunt duodecim episcopos ad eā
 synodum ex Gallijs & Germania.

Cōuentus habetur in Lateranēsi basilica,
 in mēse Aprili, indi. 7. Liber pōtif. & Plat.

Primum autem tractatur de Constantino
 papa: ac is coram interrogatur, cur laicus ex-
 istens, Apostolicā sedem inuasisset. Respon-
 det ille: se à populo, à Paulo papa offenso, ui
 arreptum, & in Lateranense patriarchiū du-
 ctum, & coactum esse suscipere pontificatū:
 ac procidens in terram, petijt à Synodo ue-
 niam. Patres eum erigunt, & deliberationes
 ea de re instituunt. Altero die iterum ac-
 culatur Constantinus, quodd nouum & inau-
 ditum facinus perpetrarit: uerū ille re-
 spondet, se nihil noui fecisse. & commemo-
 rat exempla Sergij Rauennatis, & Stephani
 Neapolitani, & aliorum, qui ex laicis ordi-
 nati sint episcopi.

Hoc responso, patres illi aded irritantur,
 spiritu nimirum malo pleni, ac in eū irruūt,
 & alapis cædunt: & in ecclesia factō igne e-
 um comburunt, ut Marianus Scotus as-
 signat. Liber pontificalis, & Platina, & recen-
 tiores historici, non meminerunt eius com-
 bustionis: sed libros actionum eius, & acta
 concilij in quo iudicatum fuerat eum legiti-
 mē ad pontificatum uenisse, exustos esse
 in medio presbyterij eius ecclesiæ, acclamante
 Stephano & alijs *πύρι ἐλέησον*, tradunt.

Secundo loco, pœnitentiā indicūt omnib;
 qui

qui ab eo cōmunionem suscepissent: ac omnes testatur fletu & cōfessione, se ea in re grauissimè peccasse. Nota aut hypocritas, camelum deglutientes, & muscam colantes.

Tertio, in quæstionem deducunt, quid de ijs sentiendum, qui à pseudopapa, ut eum habent, ordinati, consecrati, & chrismate initiati & baptizati essent? Ac re examinata, baptismum & chrisma ab eo datum non posse improbari, sed ordinationes & consecrationes eius irritas pronunciant: ideoque edicunt, ut laici, qui ab illo diaconi aut presbyteri sint ordinati, prorsus degradentur: presbyteri uerò & diaconi ab eo consecrati, ad priorem statum reuertantur, & si digni reperiuntur, denuò consecrentur: sed tamen ita, ne liceat illis ad alium altiore gradū ascendere. Episcopi autem ab eo cōsecrati, denuò examinentur, & digni inuenti eligantur & consecrentur. Sigebertus in Chronico.

Quarto, decreta alia constituunt de electione pontificis Romani, quæ extant in 79 distinctione. Oportebat ut hæc sacrosancta domina nostra Romana ecclesia, iuxta quod à beato Petro & eius successoribus institutum est, ritè ordinaretur, & in Apostolatus culmen unus de cardinalibus presbyteris aut diaconibus consecraretur.

Nullus unquā laicorū neq; ex alio ordine præsumat, nisi p distinctos gradus ascendēs, diaconus aut psbyter factus fuerit cardinalis, ad sacrū pōtificatus ordinem promoueri.

Si quis ex episcopis, uel monachis, uel laicis, cōtra canonum & sanctorum patrum instituta, prorumpens in gradum filiorum sanctæ Romanæ ecclesiæ, id est presbyterorum, cardinalium & diaconorum ire præsumperit, & hæc Apostolicam sedem inuadere quilibet ex supradictis tentauerit, & ad summū pontificalem honorem ascendere uoluerit, ipsi & sibi fauentib. fiat perpetuū anathema. & infra: Si quis resistere præsumperit sacerdotibus atq; primatibus Ecclesiæ, uel cūcto clero, ad eligendum sibi Romanum pōtificē secundum canonicā traditionem, anathema sit. Antoninus titulo 14. capite 1. § 5.

Quinto, examinant acta synodi Constantinopolitanæ, & sententiam eius damnant, & contrariam asserunt: magno honoris affectu ab omnibus Christianis sacras imagines coli debere. Et Græcis edicunt, ut nisi uelint impij declarari, sanctorum statuas templis restituāt: usi hoc Achilleo argumento, Quod si liceat Imperatorum & aliorum hominum statuas in ciuitatibus ponere, ac Dei & sanctorum non liceat habere, conditionem Dei peiorem hominum fieri. Platina in uita Stephani: & Sabellicus Enneadis 8. libro 8. Liber pontificalis.

Hæc decreta Stephanus pōtifex, & reliqua

572
assecclarum eius turba nudis pedibus prodeambulans à Lateranensi basilica cū hymnis & canticis, in eodem S. Petri deportat, quæ ex ambone à Leontio Scriniario clara uoce recitantur. Quibus finitis, tres episcopi, Gregorius de candida sylua, Eutracius Albanus, Theodosius Tyburtinus, ex eodē suggestu anathema promulgāt in omnes transgressores & uiolatores decretorum huius synodi. Platina, & Liber pontificalis: & Ranulphus in Polychronico libro 5. capite 26.

Alia Romana synodus.

Stephanus 3. quem Blondus Gregorium tertiū uocat, cū ab Aistulpho premeretur, Romanos in concilium adhibet: ac decernit per legatum Germanum, Constantino Copronymo esse indicandū, quod nisi afflictis Romæ & Italiæ rebus sua præsentia, & cum Romani imperij uirib. subueniret, aliā uiam unde salus & defensio haberi posset, scilicet apud Francos quærendam fore. Blondus libro 10 decadis primæ.

SYNODI VVORMACIENSIS.

Anno Domini 768, in urbe Sueffonum, Carolus in Synodo coronatur à Bonifacio Moguntino episcopo. Regino libro 2.

Anno Domini 770, iterum Vuormaciz Carolus synodum, seu potius conuentum habuit. Idem fecit anno Domini 772. Regino libro 2. Et anno 787, in confessu sacerdotum & optimatum exponit causas, cur Romam abierit: & quomodo coram pontifice Thassilonis uersutia sit deprehensa. Regino libro secundo.

SYNODVS ROMANA A CAROLO

& Adriano celebrata.

Cū Carolus ab Adriano pontifice excitatus, in Italiam uenisset, & Desiderium Ticini obsedisset, Romam adiit. Adrianus autem ne uideatur solus agere cum Carolo, conuocat Synodum. Conueniunt episcopi & abbates circiter 153, iuxta Sigebertum: & iudices, & doctores legis, & uniuersus clerus Romanus in patriarchio Laterani, in ecclesia Saluatoris, anno Domini 773. Occasionem autem præbuerunt inter alia hæc. Primum, quod pontifex Carolo promiserat pro Lōgobardorum oppressione, & fidei patrimonio Petri traditione, summam dignitatem, quam Imperatores solebant habere. Deinde, quod Romani ipsi non poterant inter sese pontifices eligere sine turbis: ideo optus habebant autoritate alicuius potentioris domini, penes quem esset illa potestas, pontificem & alios episcopos confirmandi. Tertiò, quod ipse Carolus postulauerat sibi ius suum indicari, & mercedem reddi pro Longobardis expugnatis. Ranulphus libro 5. capite 26, in Polychronico.

Patres

573 Patres ergo inquirunt diligenter de usu, legibus & moribus ecclesię Romanę & Imperij: & deliberāt, quo pacto seditiones quę solebāt oriri, ob sedem Apostolicā & dignitatē patriciatus, possent præcaueri. Ac tandē cōmuni cōsensu hęc decernūt. Primum, populus Romanus, qui aliās leges cōdere solebat, omne suū ius & potestatem in Carolum trāsferret: ut Theodoricus Niemus refert. Deinde, pontifex & synodus dignitatem patriciatus seu principatus ei confert. Tertiō, tradunt ei ius & potestatem eligendi pōtificem, & ordinandi Apostolicam sedem. Quartō, archiepiscopos & episcopos per singulas provincias ab eo inuestiturā accipere definiunt: ut nisi à rege laudetur & inuestiatur episcopus, à nemine cōsecratur. Quintō, refragates (cuiuscūq; sint ordinis homines) huic decreto, anathematizant: & nisi resipiscant, exilio irreuocabili & supplicio capitali subijciunt. *distinct. 63. cap. Adrianus. & cap. In synodo. & Sigebertus. Antoninus tit. 14. cap. 1.* 6. Huius Synodi sententiam Leo postea Orthoni repetit, & confirmat: *distinct. 63. cap. In synodo.* Et factum inde est, ut defuncto p̄sule quopiam, sacerdotes lituum cum annulo ad aulam Imperatorum Germanorum mitterent: quę princeps illi tradebat solenni ritu, quem uolebat esse episcopum. Atque id sanē sine controuersia utque ad imperium Henrici quarti obseruatum esse, Auentinus affirmat libro 4. annalium Boiorum. Ac Mutius libro 7 de Germanis narrat, huius Synodi constitutiones peperisse multas contentiones inter Pontifices & Imperatores: donec ea potestas ui Imperatoribus sit extorta.

SYNODI DVRIENSES.

Carolus in uilla Duria conuentum celebrauit, anno 775. & postea anno 779. (*Regino libro 2.*) qui fuit Caroli undecimus. In hac posteriori synodo, episcopi, abbates, uiri illustres & comites p̄sēdē fuerunt in mense Maio, & 24 decreta fecerunt, quorum quædam ad Ecclesiasticam, quædam ad politicam gubernationem pertinent. Nos Ecclesiastica tantum adscribimus.

1. Ut suffraganei episcopi secundum canones subiecti sint, & ea quę erga ministerium illorum emendanda cognoscant, libenti animo emendent, atque corrigant.

2. Vbi p̄sētes episcopi ordinati nō sunt, sine tarditate ordinentur.

3. Ut, ubi regulares fuerunt, secundum regulam uiuant. Nec non & monasteria puellarum ordinem sanctum custodiant, & unaquęque abbatissa in suo monasterio sine intermissione resideat.

4. Ut episcopi de presbyteris & clericis in illorum parochia potestatem habeant se-

cundum canones.

5. Ut episcopi de incastuosis hominibus emendandi licentiam habeant, seu & de uidiuis infra sua parochia potestatem habeant corrigendi.

6. Ut nulli liceat alterius clericum recipere, aut ordinare in aliquo gradu.

7. Ut unusquisq; suā decimam donet, atq; per iussione pontificis dispensentur.

10 Item de decimis, ut dentur: & dare nolentes, secundum quod anno præterito denunciatum est, à ministris Reipub. exigantur: id est, eligantur quatuor siue octo optimi homines, uel prout opus fuerit, de singulis plebibus, iuxta qualitatem uniuscuiusq; plebis, ut ipsi inter sacerdotem & plebem testes existant, ubi datæ uel non datæ fuerint. Hoc ideo, ne ibi iuramentum aliquod faciendi necessitas contingat. Non tamen ideo tantos testes mittendos dicimus, ut ipsi semper omnes in dandis decimis p̄sētes esse pariter necesse sit: sed ut, dū pluribus cōmittitur, minus grauetur. in duobus autem si adfuerint, sufficere credimus.

Negligentes aut amoneantur à presbyteris ecclesiarū usq; ad teritiā uicem, ut ipsam decimam dent: quod si cōtempserint, ab introitu ecclesię prohibeantur: & si hoc nō emendauerint, à ministris reipub. districti singuli per caput sex solidos Ecclesię cōponant, & insuper decimam dare cogantur. Nam si iterum cōtemptores extiterint, tunc per publicā auctoritatem domus uel casę eorū huiusmodi, quod usq; pro ipsa decima, sicut suprà dictum est, satisfaciant. Quod si denud rebelles uel contradictores esse uoluerint, & super ipsam huiusmodi sua auctoritate intrare p̄sumpserint, tunc à ministris reipub. in custodiā mittantur, usq; dū ad iudicium publicū cōtra comitem uel partem publicam cōponant. Reliqua autem, ut suprà dictū est, de decimis & 6 solidis contra Ecclesiam, satisfaciant.

8. Ut homicidæ, aut cæteri rei, qui legibus mori debent, si ad Ecclesiam confugerint, non excusentur, neq; eis ibidem uictus detur. Constitutiones Caroli Magni.

SYNODVS GENVENSIS.

Carolus Roma reuertens, Genuę synodū habet: cætera desiderantur. *Regino libro 2.*

SYNODVS ANGLICANA.

In generali quadam Synodo Chutbertus & alij sacerdotes, presbyteri & abbates, inter alia decreuerunt: ut natalicius Bonifacij, & eorum qui cū ipso interfecti sunt, anniuersario die sollemniter celebretur, ob eius apud Deum patrocinium & intercessionem. Epistola Chutberti ad Lullum.

Alia synodus Anglicana.

Anno Domini 786, Caroli uerò 18, quo Britones

Britones scribitur subegisse apud Sigebertum, Adrianus legatos suos in Angliam misit, Gregorium Ostiensem, & Theophylactum Tudertinæ ecclesiæ episcopum, ut eam insulam peragrarent & uisitarent, atque ita ius Romani pontificis olim per Augustinum illuc missum, acquisitum confirmarent, & ecclesias illas pontificio charactere deformerent. Instruxit autem eos literis ad Offam Merciorum regem, & ad Aelfuoldum Northanymbrorum regem, & ad archiepiscopos Cantuariensem & Eboracensem. Quid autem illi egerint & effecerint, in hunc modum ipsi exponunt.

¶ Nos, fauentibus sanctis orationibus uestris, hilari uultu uestris iussuibus obtemperantes perreximus: sed impediuit nos is, qui tentat uento contrario. ille uero qui mitificat fluctus, exaudita uestra deprecatione, mitificauit cærulea freta, & transiuit nos ad portum salutis: ac licet multis periculis afflictos, tamen illæsos Anglorum appulit oris. Igitur suscepti primum ab archiepiscopo laenbarcho sanctæ Dorouernensis ecclesiæ, quæ alio uocabulo Cantia uocatur, ubi sanctus Augustinus in corpore requiescit: inibi residentes, admonuimus ea quæ necessaria erant. Inde peragrantes peruenimus ad aulam Offæ regis Merciorum. At ille cum ingenti gaudio, ob reuerentiam beati Petri, & uestri Apostolatus, honore suscepit tam nos, quàm sacros apices à summa sede delatos. Tunc conuenerunt in unum concilium Offa rex Merciorum, & Chuniulphus rex Vuestsaxonum: cui etiam tradidimus uestra syngammata sancta. Ac illi continuo promiserunt, se de his uitijs corrigendos. Tunc inito consilio cum prædictis regibus, pontificibus & senioribus terræ, perpendentes quod angulus ille longè lateq; protenditur: permisimus Theophylactum uenerabilem episcopum, regem Merciorum & Britannia partes adire. Ego autem assumpto mecum adiutore, quem filius uester excellentissimus rex Carolus ob reuerentiam uestri Apostolatus nobiscum misit, uirum probatæ fidei Vuighodum abbatem presbyterum, perrexi in regionem Northanymbrorum ad Osualdum regem, & archiepiscopum sanctæ ecclesiæ Eboracæ ciuitatis Eanbaldum. Sed quia præfatus rex longè in Borealibus commorabatur, misit iam dictus archiepiscopus missos suos ad regem, qui continuo omni gaudio statuit diem concilij: ad quem conuenerunt omnes principes regionis, tam Ecclesiastici quàm seculares. Sed audientibus nobis relatum est, quod reliqua uitia non minima ibi necessaria erant ad corrigendum. Quia, ut scitis, à tempore sancti Augustini pontificis, sacerdos Romanus

nullus illuc missus est, nisi nos. Scripsimus namque capitulare de singulis rebus: & per ordinem cuncta differentes, auribus illorum pertulimus: qui cum omni humilitatis subiectione, & clara uoluntate, tam admonitionem uestram quàm paruitatem nostram amplexantes, sponponderunt se in omnibus obedire. Tunc nos epistolas uestras eis tradidimus perlegendas, contestantes, eos tam in se quàm in subditis, sacrata decreta custodire. Hæc namque sunt capitula, quæ illis pertulimus conseruanda esse.

Primo omnium admonentes, ut sancta & inuiolata fides Niceni concilij ab omnibus qui sacro cultui mancipantur, fideliter ac firmiter teneatur, & omni anno in synodaliibus conuentibus ab episcopis singularum ecclesiarum presbyteri qui populum erudire debent, de ipsa fide diligentissimè examinentur, ita ut Apostolicam fidem & uniuersalium sex Synodorum per Spiritum sanctum probatam, sicut tradita est nobis à sancta Romana ecclesia, per omnia consteantur, teneant & prædicent: & si opportunum uenerit, pro ea mori non peritescant: & quoscunque sancta uniuersalia Concilia susceperunt, suscipiant: & quos illa damnauerunt, eos & corde reijciant, & condemnent.

Secundo capitulo docuimus, ut baptismus secundum Canonica statuta exerceatur, & non alio tempore, nisi pro magna necessitate: & ut omnes generaliter Symbolum & orationem Dominicam sciât. Et illi qui paruulos de sacro fonte suscipiunt, & pro nō loquentibus respondent, ob renunciationē satanæ, & operum ac pōparum eius, seu fidei credulitatem, sciant se fidei iussos ipsorum esse ad Dominum pro ipsa sponsione: ut dum ad perfectionem ætatis peruenerint, doceant eos prædictam orationem Dominicam & Symbolum. quia nisi fecerint, districte ab eis exigetur, quod pro non loquentibus Deo promittitur. Ideo generaliter omni uulgo præcipimus, hoc memoriæ mandari.

Tertio sermone perstrinximus, omni anno secundum canonicas institutiones, duo Concilia: ut, sicut boni agriculatores, furculos, nascentes spinas de cordibus delinquentium radicibus amputare ualeant: & unusquisque episcopus parochiam suam omni anno semel circumeat, diligenter conuenticula per loca congrua constituendo, quod cuncti conuenire possint ad audiendum uerbum Dei: ne aliquis per iniuriam pastoris per deuia cuiuslibet ignorantia errans, & rugientis leonis moribus inuadatur: & uigilanti cura gregem sibi commissum prædicet, confirmet, incæstuosos separet: augures, aruspices & incantatores, diuinos,

577
 diuinos, ueneficos, sacrilegos coherceat, & cuncta uitia demat. Et ne quis turpis lucri gratia, sed spe mercedis æternæ gregem sibi commissum pascere quærat: & quod gratis accepit, omnibus gratis præstare studeat, ut Apostolus protestatur, dicens: Testificor coram Domino & Christo IESU, qui iudicaturus est uiuos & mortuos, & per aduentum ipsius & regnum eius, prædica uerbū, in sta opportunè importunè, arguè, 10 obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina, sicut Propheta dicit: Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Syon: scilicet ut ita præmineat merito, sicut & gradu. & ne fortè debeat à docendi timore restringi, audiat: Exalta in fortitudine uocem tuam, & noli timere. Hieremias quoque dicit: Accinge lumbos tuos, & surge, & loquere ad eos, ne formides à facie eorum, nec enim timere te faciam uultum eorum. Heu proh dolor, & nimis 20 flenda tepiditas, quod multi æstimates dicunt, quid uel amore rerum secularium implicemini, uel aliquo facinore terziti uerbum ueritatis aperire confundemini. Si præfules Ecclesiarum silent propter timorem, aut amicitiam secularem, & peccantes non arguunt, ut prauī pastores non habentes curam de ouibus, & uidentes lupum fugiunt: cur magis non pertimescunt 30 Principem principum, Regem regum, Dominum dominantium? qui per Prophetam pastores increpat, dicens: Non ascendistis ex aduerso, neq; opposuistis murum, ut staretis in prælio in die Domini. Deniq; sicut per uigil pastor contra bestiā oues custodire solet: ita Dei sacerdos super gregem Christi sollicitus esse debet, ne inimicus uastet, ne persecutor infestet, ne potētioris cuiusq; cupiditas uitā pauperū inquietet, dicente Pro- 40 pheta: Si non annunciaueris iniquitatem suā, sanguinē eius de manu tua requiram: si autem annunciaueris, & non egerit penitentiam, tuam animam liberaſti, ipse in peccato suo morietur. Pastor namq; bonus, animam suam dat pro ouibus suis. Hæc namq; recolētes, patres mei & fratres, operam date, ne de uobis dicatur ut pastoribus Israel, qui pascunt semetipsos, &c. Sed audite mereamini: Euge bone seruo, & fidelis, in- 50 tra in gaudium Domini.

Quartus sermo, ut episcopi diligenti cura provideant, quo omnes Canonici sui canonicè uiuant, & monachi seu monachæ regulariter cōuersentur, tam in cibis quàm in uestibus, ut discretio sit inter Canonicū & monachum uel secularē: & illo habitu uiuant, quo Orientales monachi degūt: & Canonici exemplo Orientaliū, & non tinctis Indiæ coloribus, aut ueste preciosa: sed episcopi 60

abbates & abbatissæ, subiectis sibi in omnibus exemplū bonū præbeant, ut Petrus ait: Estote forma facti gregis, secundum Dominum, &c. Qua de re luademus, ut synodalia edicta uniuersalium sex Conciliorum cum decretis Pontificum Romanorum sæpius leantentur, obseruentur, & iuxta eorū exemplar ecclesiæ status corrigatur, ut ne quid noui ab aliquibus introduci permittatur, ne, sit schisma in Ecclesia Dei.

Quintum caput admonet, ut si (quod sæpe euenire solet) abbas aut abbatissa de hoc iure migrauerint, tunc cum consilio episcopi cuius in parochia ipsum monasterium situm est, probatæ uitæ, & religiosi secundum Dominum ex ipsis eligantur pastores, qui sollicitè animarū sibi commissarum curā gerant. Sin autem in cœnobio illo talis uir minime reperitur, de alio eis cœnobio talis mittatur, qui eos secundū Dominū gubernare queat: ut uotum quod Deo uouerunt, in omni humilitate & obedientia die noctūque implere satagant, parati semper præcinctis lumbis, ardentibusq; lucernis patrem familiās expectātes, ut dum uigilātes inuenerit, faciat eos æterni conuiuij esse participes.

Sextum decretū, ut nullus episcoporum presbyterum aut diaconum ordinare præsumat, nisi probatæ uitæ fuerint, & officium suum ritè implere possint: & in illo titulo perseuerent ad quem consecrati sunt, ita ut nullus de alterius titulo presbyterū aut diaconum suscipere præsumat, absq; causa rationabili & literis commendaticijs.

Septimo capitulo, ut omnes ecclesiæ publicè Canonicis horis cursum suum cum reuerentia habeant.

Octauo statuto, ut priuilegia antiqua à sancta Romana sede delata Ecclesijs, omnimodis conseruentur. Si qua autem propter assensum prauorum hominū contra Canonica instituta conscripta sunt, auellantur.

Nono capite, ut nullus ex Ecclesiasticis cibū in secreto sumere audeat, nisi præ nimia infirmitate: quia hypocrisis & Saracenorum est. Ideo hortamur, ut non simus forissecus sepulchra dealbata, intus autem pleni cadaueribus mortuorum, maximè cum Saluator dicit: Attendite ne iusticiam uestram faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis, alioquin mercedem nō habetis apud patrem uestrum qui in cœlis est. Vnde intueri libet, si bona opera in absconditis fieri iubentur, ut pro cuius nomine hæc facimus, ab ipso remuneremur: quid pertinet ad rem, ut coram hominibus ieiunantes aut abstinentes simulemur, in secretis uerò nostris bouem aut equum glutiamus?

Decimo capitulo, ut ne quislibet ex ministris altaris, nudis cruribus ad missam cele-

B brandam

brandam accedere audeat, ne turpitudine eius appareat, & offendatur Deus: sciētes, quod si hoc in lege prohibitum est, nunc in sacramento Christi diligentius observari debet. Oblationes quoque fidelium tales fiant, ut panis sit, non crusta. Vetuimus etiam, ne de cornu bouis calix aut patena fieret, ad sacrificandum Deo: quia sanguineæ sunt. Vidimus etiam ibi episcopos in concilijs suis secularia iudicare, prohibuimusque eos uoce Apostolica: Nemo militans Deo implicet se negocijs secularibus, ut ei militet cui se probauit. Obsecrauimus etiam, ut assidue preces fieret pro Ecclesia Dei, ut Deus & Dominus noster IESVS Christus exaltet, corroboret, protegat & defendat, conseruet immaculatam ad laudem & gloriam nominis sui in omnia secula seculorum, Amen.

Vndecimus sermo fuit ad reges & principes, ut regimen suū cum magna cautela & disciplina peragant, & cum iusticia iudicent, ut scriptum est: Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis &c. Denique sicut superius episcopis intimauius, auctoritate diuina fiducialiter ac ueraciter absque ullo timore uel adulatione loqui uerbum Dei regibus, principibus, omnibusque dignitatibus, nunquam ueritatem subterfugere, nulli parcere, neminem iniuste damnare, neminem sine causa excommu-
nicare, omnibus uiam salutis tam uerbis quam exemplis demonstrare: ita quoque reges & principes admonuimus, ut obediānt ex corde cum magna humilitate suis episcopis: quia illis clauēs cœli datæ sunt, & habent potestatem ligandi atque soluendi, ut scriptum est: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: presbyteros tuos, & dicent tibi. Et alibi Apostolus: Obedite prepositis uestris tanquam Domino, ipsi enim uigilant pro uobis, quasi pro animabus uestris rationem reddituri. Dominus ipse doctoribus ait: Qui uos audit, me audit: qui autē uos spernit, non spernit uos, sed eum qui misit uos. Item per Prophetam: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Igitur si angeli sacerdotes appellantur, à secularibus iudicari non possunt, ut Apostolus ait: Mihi autem pro minimo est, ut à uobis iudicer, aut ab humana die: qui autem iudicat me, Dominus est. Item per Psalmistam: Et corripuit pro eis reges, ita dicens: Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Item Apostolus: Nescitis quoniam angelos iudicabimus? Quanto magis secularia: quia sicut reges omnibus dignitatibus præfunt, ita & episcopi in his quæ ad Deum attinent. Ideo omninifortemur, 60

ut ecclesiam Dei, quæ est sponsa Christi, omnes honorent in facto, nec iniustum seruitutis iugum ei imponant, nec superbiant in seculari potentia, nec alios ui opprimant, ut scriptum est: Et honor regis iudicium diligit. Perpendat unusquisque, qualiter à suis subiectis spōsam suā honorari uelit: & in hoc terreno exēplo cōsideret, quantū cœlestis regis sponsam oporteat uenerari, ne (quod ablit) de eis dicatur: Ipsi regnauerunt, sed non ex me: principes extiterūt, & nō cognoui. Sed audire mereantur: Inueni uirū secundū cor meum, qui facit omnes uoluntates meas: ideo posui adiutoriū super potētē, & odierunt eum in fugam cōuertam, ut longæuitatē felicitatēque regni sibi suisque nepotibus distribuat, & æternam futuri regni gloriam concedat: habeantque reges consiliarios honedentes, Dominum timentes, moribus honestos, ut populus bonis exemplis regum & principum eruditus & cōfortatus, proficiat in laudem & gloriam omnipotentis Dei.

Duodecimo sermone sanximus, ut in ordinatione regum nullus permittat prauorum præualere assensum: sed legitime reges à sacerdotibus & senioribus populi eligantur, & non de adulterio uel incestu procreati: quia sicut nostris temporibus ad sacerdotium secundum Canones adulter peruenire non potest, sic nec Christus Domini esse ualeat, & rex totius regni, & hæres patrię, qui ex legitimo nō fuerit cōubio generatus, dicente Propheta: Scitote quia Dominus est reparator in regno hominū, & ipse est regnum: & cuiusque uoluerit dabit illud. Ideo omnes generaliter admonuimus, ut cōsona uoce & corde Dominū rogent, ut qui eligit eum in regnū, ipse ei tribuat regimen disciplinæ sanctæ suæ, ad regendam plebem suam. Honor quoque eis ab omnibus impendatur, dicente Apostolo: Regem honorificate: & alibi: Sine regi quasi præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis, ad uindictam malefactorum, laudem uerò bonorum. Item Apostolus: Omnis anima subioribus potestatibus subdita sit, quia non est potestas data nisi à Deo. Quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt. Igitur qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nullus regi detrahat, dicente Salomone: In ore tuo ne detraxeris regi, & in corde tuo ne maledixeris principi: quia aues cœli portant illud, & qui habet penas annuntiabit uerbum. In necem regis nemo communicare audeat, quia Christus Domini est: & si quis tali sceleri adhæserit, si episcopus est, aut ullus ex sacerdotali gradu, ex ipso detrudatur, & à sancta hæreditate deiciatur, sicut Iudas ab Apo-

ab Apostolico gradu electus est: & omnis
 quilibet tali sacrilegio assenserit, æterno
 anathematis uinculo interibit, & Iudæ tra-
 ditori sociatus, sempiternis cremabitur in-
 cendijs. ut scriptum est: Non solum qui
 faciunt, sed & qui consentiunt facientibus,
 iudicium Dei non effugiunt. Duo namque
 eunuchi Asuerum regem interficere cupien-
 tes, in paribulum suspensi sunt. Animadu-
 vertite quid fecerit David præfesto, cum
 ei Dominus dixerit, Ego tradam Saul in ma-
 nus tuas: dum inuenit dormientem, & hor-
 tatus à milite ut occideret eum, dixit: Ab-
 sit à me hoc peccatū, ut extendam manum
 meam in Christum Domini. Illum autem
 militem qui post mortē eius uenit ad eum,
 protestans quod ipse occiderit Saul, capite
 truncauit: & reputatum est illi ad iusticiam,
 & semini eius post eum. Exemplis namque
 apud uos sæpe probatū est, quod quicumq;
 internecionis dominorū causa fuere, in spa-
 cio uitæ finierunt, & utroq; iure caruerunt.

Decimatertia admonitio fuit, ut poten-
 tes & diuites iusta iudicia statuunt, nec per-
 sonam diuitis accipiant, nec pauperes con-
 temnant, neq; à rectitudine iudiciorum de-
 uient, nec munera super innocentes acci-
 piant, sed in ueritate & iusticia, dicente Pro-
 pheta: Iustè iudicate filij hominum. Item a-
 libi: Non facies quod iniquū est, nec iniuste
 iudicabis: non stabis contra sanguinem pro-
 ximi tui. Item ait Esaias: Querite iudiciū,
 subuenite oppresso, iudicate pupillo, defen-
 dite uiduam, & uenite & arguite me, dicit
 Dominus. Si fuerint peccata uestra ut cocci-
 num, quasi nix dealbabūtur: & si fuerint ru-
 bra quasi uermiculus, ut lana alba erunt. Itē
 alibi: Solue omnem nodū iniquitatis, solue
 fasciculos deprimentes: dimitte eos qui cō-
 fracti sunt, liberos, & omne onus disrump. 40
 Tunc erumpet quasi mane lumen tuū, & sa-
 nitas tua citius orietur, dicente Domino in
 Euangelio: In quo enim iudicio iudicaueri-
 tis, iudicabimini: mensura qua mensi fueri-
 tis, metietur uobis. Nec ui alicui rapieris
 quod suum est, ut dictū est: Non cōcupisces
 rem proximi tui, nec desiderabis uxorem
 eius, non uillam, non bonem, non ouem,
 non agrum, nec omnia quæ illius sunt. Pro-
 pheta namq; comminatur dicens: Væ qui,
 coniungitis domum ad domum, & agrum
 ad agrum copulatis, usq; ad terminum loci:
 nunquid soli uos habitabitis in medio ter-
 ræ? In auribus meis sunt hæc, dicit Dñs exer-
 citū. Rursum clamat Propheta dicens: Eri-
 pite pauperē, & egenū de manu peccatoris
 liberate. Memētote quid mereatur, qui scan-
 dalizauerit unū de pusillis: qui aut suscepe-
 rit unū de his, Christū suscipit, à quo in iudi-
 cio mereamini audire: Venite benedicti, pos-

fidete paratū uobis regnū ab origine mundi.

Decimumquartum caput. Fraus, uiolen-
 tia & rapina uetatur: & ne iniusta uel maiora
 tributa Ecclesijs Dei imponantur, quam lex
 Romana & antiqua consuetudo priorū Im-
 peratorum, regum & principū habeat, om-
 ninoq; qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & bea-
 to Petro principi Apostolorum communicare
 cupit, ab hoc uitio uiolentiæ immunē se ser-
 uare studeat. Sic concordia ubiq; & unani-
 mitas inter reges & episcopos, Ecclesiasti-
 cos & laicos, omnēq; populum Christianū:
 ut sit unitas ubiq; ecclesiarum Dei, & pax in
 una Ecclesia, in una fide, spe & charitate per-
 manens, unum caput habens quod est Chri-
 stus: cuius membra se inuicem adiuuare, mu-
 tuaq; charitate diligere debeāt, sicut ipse di-
 xit: In hoc cognoscent omnes quia mei disci-
 puli estis, si dilectionē habueritis ad inuicē.

Decimumquintum caput. Interdicuntur
 omnibus iniusta connubia, & incæstuola,
 tam cum ancillis Dei, uel alijs illicitis perso-
 nis, quàm cum propinquis & consanguin-
 eis, uel alienigenis uxoribus: & omnino
 anathematis mucrone perfoditur, qui talia
 agit, nisi correctus resipiscat à tam nefanda
 præsumptione: & suo episcopo obtempe-
 rans, seipsum ad æquitatis normam corri-
 gat & reuocet.

Decimumsextum caput. Decreto abdi-
 citur filijs meretricum legitima hæreditas.
 Adulterinos namque filios, ac sanctimonia-
 lium, autoritate Apostolica spurios & adul-
 teros iudicamus. Virginem namq; quæ se
 Deo uouerit, & ad instar sanctæ Mariæ uestē
 induerit, sponsam Christi uocitare non du-
 bitamus. Ideo manifestum est, siue in cœle-
 stibus rebus, siue terrestribus: quia qui potē-
 tiorem se sponsam rulerit, & suo sibi eam ma-
 trimonio copulauerit, nunquā impunitus
 euadet. Vnde & Apostolus ait: Si quis tem-
 plum Dei uiolauerit, disperdet illum Domi-
 nus. Templū enim Dei sanctū est, &c. Item
 Apostolus: Hoc namq; scitote, intelligētes,
 quod omnis fornicator, aut immundus, aut
 adulter, aut auarus, nō habet hereditatē in
 regno Christi & Dei. Perpēdite namq; si ab
 Apostolo hæreditas seculi secluditur, dicēte
 Scriptura: Non enim heres erit filius ancillæ
 cum filio liberæ. Sed dicet aliquis adulte-
 rinus: Meretrix mea nō est serua, sed libera.
 His autoritate Apostolica respōdemus: Ne-
 scitis, quia cui uos seruos exhibuistis ad obe-
 diendū, serui estis eius cui obedistis? Siue
 peccati ad mortē, siue iusticiæ ad sanctifica-
 tionē. Idcirco imperauimus Apostolicis uer-
 bis, ut propter fornicationē fugiendā, unus-
 quisq; laicus suā uxore legitimā habeat, &
 unaquæq; suū uirū habeat, ut secundū Do-
 minū inde hæredes legitimos habeat, siatq;
 hære-

hæredes Dei, cohæredes autem Christi. Cæterum sicut in Canone, uel in Euangelica doctrina, & decretis Apostolicorum dogmatum, de legitimis matrimonijs, uel statuto tempore nubendi uel abstinendi scriptum est: his decretis nihil addere præsumimus, aut demere. Si quis autem uidetur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neq; Ecclesia Dei.

Decimum septimum caput. De decimis dandis, sicut in lege scriptum est: Decimam partem ex omnibus frugibus tuis seu primitijs deferas in domum Domini Dei tui, Rursum per Prophetam: Adferte, inquit, omnem decimam in horreum meum, ut sit cibus in domo mea: & probate me super hoc, si non aperuero uobis cataractas coeli, & effundero benedictionem usq; ad abundantiam: & increpabo pro uobis deuorantem, qui comedit & corrumpit fructum terræ uestræ: & non erit ultra uinea sterilis in agro, dicit Dominus. Sicut Sapiens ait: Nemo iustam eleemosynam de his quæ possidet facere ualet, nisi prius separauerit Domino, quod à primordio ipse sibi reddere delegauit. Ac per hoc plerumq; contingit, ut qui decimam non tribuit, ad decimam reuertitur. Vnde etiam cum obtestatione præcipimus, ut omnes studeant, de omnibus quæ possident, decimas dare, quia speciale Domini Dei est: & de nouem partibus sibi uiuat, & eleemosynas tribuat, & magis eas in absconditis facere suauimus, quia scriptum est: Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te. Vsuras quoque prohibuimus, dicente Domino ad Dauid: Dignum fore habitorem tabernaculi sui, qui pecuniam suam non dederit ad usuram. Augustinus quoq; ait: Quia habet iniustum lucrum sine iusto damno. Vbi lucrum, ibi damnum: Lucrum in arca, damnum in conscientia. Statuimus etiam, ut mensuras æquas, & pondera æqualia statuant omnibus, dicente Salomone: Pondus & pondus, mensuram & mensuram odit Deus: id est, ne alio quis uendat pondere uel mensura, alia emat: quia ubiq; Deus iusticiam diligit, & æquitatem uidet uultus eius.

Decimum octauum caput. De uoto Christianorum, ut impleant illud. Antiqui namq; Patriarchæ & Prophetæ per hoc placuerunt Domino. Abel namq; iustus uotum fidei animo obtulit de adipibus suis: & grata magis erat Domino, quam illius parricidæ. Idcirco diuino igne Deus absumpsit holocausta accepta, non bono aut animo oblato cõcepit: & idcirco cum maledictione damnatus, iram meruit. Iunior autem felici martyrio coronatus est. Recordamini Enoch, qui uotum uouit & reddidit, & uiuens in corpore translatus est. Noe namq; iustus uotum uouit & reddidit,

& solus omnium hominum cum septem sibi coniunctis de diluuiio mundi liberatus est. Quid loquar de Abraham, qui cætera uota uouit & reddidit, & decimas sacerdoti Melchisedech dedit? De hostibus namq; triumphauit: ideo meruit Dominum in Trinitate non solum adorare, uerum etiam in hospitium suscipere, & promissionis filium de nona generia habere: & quæ promissionis filium suscipere meruit (maximè dicente Domino, In Isaac uocabitur tibi semen: & In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ) ipsum promissionis filium mactare non reuuit, quem proculdubio tamen uicturum non diffidebat. Ideo fides cooperabatur operibus illius, & reputatum est illi ad iusticiam, & amicus Dei appellatus est. Iacob namq; uotum uouit, & reddidit. Recordamini Manoe de filia sua, & memoria illius in sempiternum erit. Dauid propheta implens uotum, nobis præcipit, dicens: Vouete & reddite Domino Deo uestro, omnes qui in circuitu eius sunt: afferte munera terribili, & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud omnes reges terræ. Salomon quoq; ait: Cum feceris uotum, festina reddere illud, ne forte Dominus irascatur tibi. Item Scriptura: Melius est non uouere, quam post uotum non reddere. Vnde obsecramus. Ut unusquisq; ad mentem suam reuocet, quicquid in prosperitate & angustia Deo uouit, ne tardet reddere illud: ne forte iterum in angustijs implicati, audire mereamini: Quod dudum pollicitus est mihi, mentitus est: ad seruandam duriciem tuam, & cor impœnitens thesaurizasti tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicii Dei. Ideo in interitu uestro ridebo & subsannabo, cum uobis quod timebatis, aduenerit. Nihil namque damus aut promittimus, nisi quod prius nobis dedit. Vnde Propheta compunctus ait: Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Si quis autem uouerit, & reddere distulerit, ueremur ne unquam illæsus euadat, ut dictum est: Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis, &c.

Decimum nonum caput. Annexuimus, ut unusquisque fidelis Christianus à Catholicis uiris exemplum accipiat: & si quid ex ritu paganorum remansit, auellatur, contemnatur, abijciatur. Deus enim formauit hominem pulchrum in decore & specie, pagani uero diabolico instinctu cicatrice teret rimas superinduxerunt, dicente Prudentio: *Tinxit ex innocua maculis sordentibus humum.* Domino enim uidetur facere iniuriam, qui creaturam suam fœdat & deturpat. Certè si pro Deo aliquis hanc iniuriam sustineret, magnam inde remunerationem acciperet. Sed quisquis ex superstitione gen-

ne gentiliū id agit, non ei proficit ad salutem: sicut nec Iudæis circumcisio corporis, sine credulitate cordis. Vestimenta etiam uestra, more gentiliū, quos Deo opitulante patres uestri de orbe armis expulerunt induitis: miranda res, & nimis stupenda: ut quorum uitam semper odistis, exempla imitemini. Equos etiam uestros turpi consuetudine detruncatis, nares finditis, aures copulatis, uerū etiam & surdas redditis, catas amputatis: & quia illos illæsos habere potestis, hoc nolentes cūctis odibiles redditis. Audiuimus etiā, quod dum inter uos litigium uersatur, sortes more gentiliū mittitis: quod omnino sacrilegum istis temporibus reputatur. Equos etiam pleriq; in uobis comedunt, quod nullus Christianorum in Orientalibus facit: quod etiam euitate contendite ut omnia uestra honesta & secundum Dominum fiant.

Vigesimum caput. Omnibus generaliter intimauius, ut iuxta propheticam uocem agere decertent, quæ ait: Nolite tardare conuerti ad Dominum, nec differatis de die in diem. Et alibi: Conuertimini ad me in toto corde uestro, in ieiunio & fletu & planctu. Item: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos. Et iuxta Apostolū: Conuertimini alter alteri peccata uestra, & orate pro inuicē, ut saluemini, ne ullū (quod absit) 30 subitanea mors imparatū inueniat. & iuxta iudiciū sacerdotū & modū culpæ Eucharistiam sumite, & fructus dignos pœnitentiæ facite, fructuosa namq; pœnitentiā est, admissa desistere, & fleta in postmodū nō admittere.

Si quis autem (quod absit) sine pœnitentiā aut confessione de hac luce discessit, pro eo minimē orādū est. Nullus enim nostrū absq; peccato est, nec infans unius diei, dicente Apostolo: Si dixerimus quia peccatū 40 non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. Pœnitēmini igitur, & conuertimini, quia mors non tardat, ut deleantur uestra peccata: & illa uita sine fine maneat cum angelis sanctis perfrui mereamini, pereum qui uiuit & regnat in secula seculorum.

Hæc decreta, beatissime papa Hadriane, in concilio publico coram rege Aelfuualdo, & archiepiscopo Eanbaldo, & omnibus episcopis & abbatibus regionis, seu senatoribus, ducibus, & populo terræ proposuimus, & illi, ut superius fati sumus, cum omni deuotione mentis, iuxta possibilitatē uirium suarum, adiuuante superna clementia, se in omnibus custodire deuouerūt: & signo sanctæ crucis in uice uestra, in manu nostra confirmauerunt: & postea stylo diligētī in charta huius paginæ exarauerunt, signum sanctæ crucis infigentes.

Ego Aelfuualdus Transhumbranę gentis rex, cōsentiens signo sanctæ crucis subscripsi.

Ego Dilberchus Augustadensis ecclesię p̄sul, gaudēs signo sanctę crucis subscripsi.

Ego Eanbaldus gratia Dei archiepiscopus sanctæ Eboracensis Ecclesię, huius chartulæ piæ & catholicę taxationi, signo sanctæ crucis subscripsi.

Ego Hyguualdus Lindisfarnensis ecclesię episcopus obediēs, signo S. crucis subscripsi.

Ego Aedilberchus Candenſis casę episcopus supplex, signo sanctæ crucis subscripsi.

Ego Aldulfus Myiensis ecclesię episcopus, deuota uoluntate subscripsi. (scripsi.

Ego Aethiluinus episc. per legatos sub-Gosigha patricius, signo sanctæ crucis placido animo subscripsi.

His quoq; saluberrimis admonitionibus p̄sbyteri, diaconi Ecclesiarū, & abbates monasteriorū, iudices optimates & nobiles, unopere, uno ore cōsentim⁹ & subscripsimus.

Ego Alrich dux, signo S. crucis subscripsi.

Ego Signulfus dux, signo S. crucis subscripsi.

Ego Aldberich abbas, signo sanctæ crucis subscripsi.

Ego Erhart abbas, signo S. crucis subscripsi.

His peractis, & data benedictione, perreximus, assumptis nobiscum uiris illustribus legatis Regis & archiepiscopi, Maluinum uidelicet & Pyttel Lectores: qui unā nobiscum pergentes, & ipsa decreta secū deferentes in Conciliū Merciorum, ubi gloriosus rex Offa cum Senatorib. terræ, unā cum archiepiscopo Ieanbercto sanctæ Ecclesię Dorouernensis, & cæteris episcopis regionum conuenerat, & in conspectu Concilij clara uoce singula capitula perlecta sunt, & tam Latine quā Teutonicē, quod omnes intelligere possent, dilucidē referata sunt: qui omnes consona uoce, alacri animo gratias referentes, Apostolatus uestri admonitionibus promiserunt, se diuino adminiculante fauore iuxta qualitatem uirium promptissima uoluntate, in omnibus hæc statuta custodire. Quinetiam, ut suprā taxauimus, tam rex quā principes sui, archiepiscopus cum socijs suis in manu nostra, in uice Domini uestri, signum sanctæ crucis firmauerunt, & rursus præsentem chartulam sacramento signo roborauerunt.

Ego Ieanbrechtus archiepiscopus sanctæ Dorouernensis Ecclesię, supplex signo sanctæ crucis subscripsi.

Ego Offa rex Merciorū, consentiens his statutis, prōpta uolūtate signo crucis subscripsi.

Hugibrechtus episcopus Lichtenfelsę ecclesię, signo sanctæ crucis subscripsi.

Edeulfus Lindenſis, Faronensis episcopus, subscripsi.

Vnuuona Legorēſi episcopus subscripsi.

Alchardus episcopus subscripsi.
 Fadberchus episcopus subscripsi.
 Chumbrechus episcopus subscripsi.
 Harchelus episcopus subscripsi.
 Aeine episcopus subscripsi.
 Tora episcopus subscripsi.
 Vuaremundus episcopus subscripsi.
 Adalmundus episcopus subscripsi.
 Adoredus episcopus subscripsi.
 Edrabortus abbas, Alemundus abbas, 10
 Boduinus abbas, Vittel abbas:
 Brorda dux, signo S. crucis subscripsi.
 Facuualdus dux subscripsi.
 Bercoaldus dux subscripsi.
 Othbaldus comes subscripsi.

SVB LEONE CO-
 pronymo.

SYNODVS AD LIPPAM.

Regino libro secundo annotat, Carolū
 in Saxonia ad fluminiū Lippam cele- 20
 brasse Synodum, anno Domini 780: & po-
 stea anno 782. Sed tractarum esse de rebus
 tantum politicis uidetur.

SYNODI SVB IRENE:

SYNODVS PADE-
 brunensis.

PAdebrunæ Carolus synodū seu conuen-
 tū habuit, anno Dñi 785. Regino lib. 2.

SYNODVS INGEL-
 heymensis.

Anno Domini 788, iuxta Reginonem,
 Carolus Ingelheimig cogit Synodum. Con-
 ueniunt Pontifices maiores, minores, sacer-
 dotes, reguli, duces, tetrarchæ, præfecti,
 ciues, oppidani. Carolus accusat Thessalo-
 num perfidiæ, & testibus crimen probat.
 Pronunciatur sententia iuxta legem Sali-
 cam, de capitali supplicio. Sed Thessalonus
 petit ueniam, & cum filio in monasterium
 relegatur: & qui cum eo senferant, in exiliū
 abiguntur, & tota Bauaria Carolo subiicitur.
 Auentinus libro 3 Annalium. Videntur illæ
 constitutiones, quæ anno 20. regni Caroli
 Magni in Aquisgrani palatio factæ sunt, etiā
 in hac Synodo esse repetitæ & confirmatæ.

SYNODVS CONSTANTI-
 nopolitana.

Cum Paulus patriarcha in monasterium
 se abdidisset, interrogatur ab Irene, cur id fe-
 cisset? respondet ille, propter disidiū quod 50
 propter imagines sit ortū, ob quod ea eccle-
 sia esset anathematizata ab alijs. Ac planè as-
 ferit, nisi Synodus uniuersalis fiat, & error
 ille corrigatur, non posse Constantinopolita-
 nos saluari. Mortuo illo, eligitur Tarasius, is
 negat se consensurum in uocationem, nisi
 Imperatrix & Imperatores promittant Sy-
 nodi uniuersalis cōuocationem. Facta pro-
 missione res in actū deducitur. Anno sexto
 imperij Irenes, Domini 787, omnes cōuo-

catur antistites. Adrianus Roma mittit Petrū
 Vicedonū, & Petrū Hegumenū. Antiochia
 uenit Ioānes, & Alexādria Thomas, qui po-
 stea Thessalonice factus est archiepiscopus.

Septima idus Augusti, indictione nona in
 templo Apostolorū, archiepiscopi & episco-
 pi & sacerdotes cōgrediuntur: adsunt etiam
 Imperatores, & Catechumeni. Instituitur
 collatio & disputatio de imaginū cultu, ex
 Sacris literis: & in utranq; sententiā disce-
 ptatur. Summus sacerdos & episcopi, & ab-
 bates quidā & monachi, imaginū uenera-
 tionē conantur tueri. Magna pars episcopo-
 rum (inter quos fuerunt Basilus Ancyrae,
 Theodorus Myrorum, Theodosius Amorij,
 & alij, qui in secunda Nicena ad pœnitē-
 tiam adiguntur, & populus Scholariorum:
 & excubituū, atque cæterorum ordinum,
 qui sub imperatore Constantino fundamen-
 ta ex uerbo Dei, & patribus perceperant de
 impietate & idololatria, quæ esset cum ima-
 ginum ueneratione coniuncta) contrariam
 sententiam defendunt. Pontificij & alij, ui-
 dentes se parum posse promouere, alterā par-
 tem conātur excludere ex cōgressu & dispu-
 tatione. Ea res præbet occasionē tumultui:
 qui tamen statim cōpescitur. Nam populus
 molestè ferebat, eos qui pro altera sententia
 pugnabant, excludi ex disputatione. Sed cū
 iterum admissi essent, turba quiescebat. Ro-
 deunt itaq; ad disputationem, & illa pars e-
 piscoporum quæ imaginum cultum oppu-
 gnat, alteram ita uerbo Dei retundit, ut illa
 uictoriam desperans, Synodum dissoluat,
 excogitatis insidijs, quibus ueritatis asserto-
 res opprimantur prius, quo postea errori lo-
 cus esse possit. Paulus Diaconus libro 23 re-
 rum Romanarum. Ignatius monachus in
 uita Tarasij apud Metaphrasten, tomo 5, pau-
 lo aliter rem narrat, pro suo affectu erga il-
 lam partem quæ imagines colit: quasi alte-
 ra illa pars prius seditiose turbauerit, asse-
 rendo se pati non posse, nec uelle, ut res in
 disceptationem deducatur. Quod uerum
 non est. Nam & ipsi, ut in libero cōcilio, uo-
 luerunt episcopos suæ sententiæ admitti &
 audiri: ut facile est colligere ex Paulo Diacono,
 qui tamen nec ipse satis uerè & plenè
 rem exponere uidetur.

SYNODVS NICENA SECVN-
 da, quæ Septima uniuersalis à Græcis di-
 cta est.

Cum Irene eos qui *εικονομάχοι* dicebantur,
 fraude armis priuasset, & in exiliū expulisset,
 & se munijisset exercitu ad omnia parato &
 obediēti, iuxta consilia legatorum Roma-
 ni pontificis, quos apud se retinuerat: mense
 Maio, anno 7 imperij sui, legatis & literis in-
 dicit Nicææ Synodum. Paulus libro uigesimi
 tertio rerum Romanarum.

Ad cam

Ad eam ergo urbem anno octauo Irenæ, Domini uerò 788, confluit illa prior multitudo episcoporum, abbatum & monachorum, circiter 350, ut Sigebertus annotat.

Synodus ista incipit celebrari octauo Calendas Octobris, indictione undecima, in templo Sophiæ, & durat usque ad Nouembrem: ut patet ex actis. Aded facile fuit, remotis contradicentibus, consensionem in errore & superstitione institui.

In prima actione, cum Petrus archipresbyter, & Petrus monachus, monasterij Sabæ legati, & uicarij Apostolicæ sedis, & Tarasius archiepiscopus Constantinopolis, & Iohannes legatus Antiocheni archiepiscopi, & Thomas legatus Alexandrini, & Iohannes monachus & presbyter Hierosolymitani, & alij episcopi, quorum nomina extant in actis tomo 2 Conciliorum, consedisent una cum Petronio glorioso proconsule & patricio, Theophylacto comite Imperialis obsequij, Iohanne Regio ostiario & quaestore ærarij militaris, & Nicephoro qui erat Imperatori à secretis, presentibus etiam abbatibus & monachis, ac propositi essent pro more sacri codices: patres rogant, ut Tarasius summus rector & præses, uelit præfari & indicare, quæ & quo ordine sint tractanda. Is ergo narrat, quomodo anno superiori Synodus Constantinopoli sit per quosdam turbata: ac Deo & Imperatoribus gratias agit, quod nunc denuò sit conuocata: & hortatur patres, ut ad ueritatis inquisitionem animos adijciant. ac censet eos qui anno præterito contra imaginum uenerationem disputarint, primo loco esse admittendos & audiendos, ut agnoscat an adhuc in illa sententia persistant, an uerò ab ea recesserint. Interea autem Senatores offerunt scriptum Constantini & Irenæ, in quo occasio nem & causam ac finem synodi conuocatæ commemorant, ac potestatem faciunt cuique liberè suam sententiam exponendi: & hortantur patres, ut Adriani pontificis, & postea Orientalis diocesis, nimirum Alexandrinæ & Antiochenæ ecclesiæ scripta synodica à legatis eorum exhibita publicè legant, ac inde sententia ac iudicium catholicæ ecclesiæ cognoscant. Hoc scripto recitato, in medium procedunt Basilius Ancyra, Theodoru Myrorum, & Theodosius Amorij, qui singuli seorsim suos afferunt libellos, in quibus damnant septimam Synodum sub Constantino celebratam, & approbant imaginum uenerationem & adorationem: & statim à Synodo recipiuntur, & in cathedras suas sedere iubentur.

Deinde Hypatius Niceæ episcopus, & Leo Rhodi, Gregorius Pisidiæ, Gregorius Pessinuntia, Leo Iconij, Nicolaus Hierapo-

leos, Leo Carpathi, errorem suum fatentur, & ueniam petunt. Synodus admonita à Iohanne uicario Antiocheni archiepiscopi, codices canonum legit, & inquit, quo pacto ex heresi reuertentes recipi debeant: ac primum statuit, ab heresi recedentes, & uerā poenitentiam agentes, ac cum execratione sui promittentes perseverantiam in uera sententia, recipiendos esse. Deinde de ijs qui ab hereticis ordinati sunt, inquit: & decernit, etiam eos poenitentiam agentes, & libellos confessionis offerentes, recipi debere. Offerunt ergo libellos suos illi episcopi: quos patres recipiunt, ac se lecturos, & in altero confesso de receptione sententiam prolaturus promittunt.

¶ Post biduum secundo coit Synodus: ac Gregorius Neocæsariensis productus asserit, se cum Synodo uelle sentire: ac profiteatur se errasse, & ueniam precatur. Patres causæ eius cognitionem reiiciunt in alium conuentum.

Deinde literæ Adriani pontificis Romani ad Constantinum & Irenem, leguntur: quarum exemplum subiicimus, ut pius lector uideat, quam impudenter fabulas fingant de Constantini somnijs, ad imaginum originem indicandam.

Dominis pijsimis, & serenissimis uictoribus, triumphatoribus filijs in Deo & Domino nostro IESU Christo dilectis, Constantino & Irene Augustis, Adrianus seruus seruorum Dei.

Deus qui iussit è tenebris lucem splendere, qui que nos à potestate tenebrarum, per filij sui, ueræ scilicet lucis incarnationem, liberauit, in quo cuncta diuinitatis suæ specimina iussit conuersari, per quem etiam uniuersa renouauit: simul in illo per sanguinem crucis illius, cum ea quæ in cœlis, tum in terra existentia pacificans, per diuiciarum bonitatis suæ plenitudinem in Ecclesiæ suæ faciem respiciens, pietatem uestram & prædestinatam serenitatem Imperatoriæ mansuetudinis, ad perfectionem fidei uocare non dedignatus est, quod omnem mendacij improbitatem per uos contegat, ueritatemque in lucem producat. Posteaquam enim quæ à uestra serenitate & pietate nobis missa sunt cognouimus, dici non potest quantopere cor nostrum gauisum sit. tanto enim gaudio & læticia repleti sumus, ut ne humanam quidem lingua explicare ea sufficiat. Quemadmodum enim à superioribus hæreseos schismatibus eramus conterrefacti, ita nunc rursus per uestram iussione exultatione sumus perfusi. Nā in regia uestra ciuitate uenerandarum imaginum causa iussistis retractari, quæ à retro Imperatoribus turpiter in eas commissa sunt. Hi enim non solum eas sub-

uerterunt, sed & contumelia affecerunt, ridiculas eas existimantes: atque utinam non computet illis peccatum hoc altissimum. Sati-
 us enim fuisset, ne iniecisse quidem manus
 in Ecclesiam. Vnde factum, ut totus Ori-
 entium partium populus in errorem sit in-
 ductus, & in propria existimatione & uolun-
 tate rebus Ecclesiae abusi sint, donec in regni
 solium nos erexit, quos sciebat in ueritate il-
 lius gloriam inquisituros: & quæ à sanctis
 Apostolis cunctisque doctoribus tradita e-
 rant, conseruatu-
 ros, honoremque debitum
 uenerandis imaginibus, quæ per amentiam
 hæreticorum subuersæ fuerant, redditurum.
 Nuper uero per pi-
 am uestram iussione de
 uoluntate uestra instructi, omnipotentem
 Deum pro uestro imperio precibus solici-
 tantes, gratiarum actione gloriam illius præ-
 dicauimus. Illud autem in stabilimen-
 tum & confirmationem regni uestri maxi-
 me sit, quod magnum opus hoc aggressi es-
 tis, quod sine mediatione uestra in hoc mun-
 do uix fieri potest. Reddetur enim iam sibi
 uetus & antiqua orthodoxa fides: restituen-
 tur uenerandæ imagines in eam faciem, qua
 in prima Ecclesia conspectæ sunt. Vos au-
 tem partem habebitis cum eo qui nunc in
 diuina requie quiescit, Constantino Impe-
 ratore, & Helena eius matre, qui ortho-
 dxam fidem illustrarunt & confirmarunt, a-
 deo q; sanctam matrem uestram catholicam
 & spiritualem Romanam ecclesiam exalta-
 runt, ut planè spes sit, eorum pi-
 am appellationem in uestra cognomen-
 ta piissima & à
 Deo data transi-
 turam, ut per omnem terra-
 rum orbem nouus Constantinus, & noua
 Helena prædicetur, per quos sancta catho-
 lica & Apostolica Ecclesia reuouabitur. Vos
 autem maxime in traditione orthodoxæ fi-
 dei Ecclesiae B. Petri & Pauli, principum A-
 postolorum, acquiescitis, eam q; amplecti-
 mini: quemadmodum à superioribus Impe-
 ratoribus factum est, qui uicarium eius ex
 toto corde dilexerunt. Quapropter uestra
 quoq; à Deo data maiestas, sanctissimam Ro-
 manam ecclesiam, principum Apostolorum,
 quibus à Deo ipso data est potestas soluendi
 & ligandi peccata, cum in cælo, tum in ter-
 ra, honorabit. Ipsi scilicet regni uestri pro-
 pugnatore erunt, cunctasq; barbaras nationes
 pedibus uestris subijcient, ut quocunq;
 ire perrexeritis, uictores uos declarent. Hi
 siquidem principes Apostolorum sunt, qui
 catholicam & orthodoxam fidem auspicari,
 per scripta quidè ueluti legibus latis fidem
 suam seruandam præceperunt, omnibus sci-
 licet qui in sedes illorum successuri erant, &
 in fide eorum usque ad consummationem
 seculi permansuri: atque ita nostra seruat
 Ecclesia, & sanctas eorum figuras uenera-

tur, unde in hunc usque diem uenerandis
 horum imaginibus ecclesiae nostræ ornatae
 ac conspicuæ sunt: quemadmodum san-
 ctissimus & beatissimus papa Syluester in
 principio Christianorum nostrorum ortho-
 doxa fide testatur. Cum aliquando felices
 recordationis Constantinus Imperator per
 noctem somnum caperet, ecce beati aposto-
 li Petrus & Paulus dormienti adstiterunt,
 dicentes: Quandoquidem sanguinis infan-
 ti-
 um effusionem morbi tui gratia fieri iussi-
 sti, en à Christo missi sumus, quo sanitatem
 tibi afferamus. Audi igitur nostrum consili-
 um, & ea quæ tibi præcipimus, fac impleas.
 Principio Sylvestrum episcopum, qui perse-
 cutionis tuæ gratia Roma exulat, & in So-
 raetano monte clàm in speluncis cum clero
 latitat, cura ad te uocari. Is tibi lauacrum
 pietatis, in quo lauaberis, præparabit: dabi-
 turque tibi non modò lepræ, uerum omni-
 um morborum sanitas. Cumque præclaris
 istis bonis fueris recreatus, confestim iube-
 to per omnia loca Romanorum ecclesias re-
 staurari: te uero ipsum purum, abiecto ido-
 lorum cultu, declarabis, cultumq; debitum
 soli Deo uero adorando exhibeas, iuxta illi-
 us uoluntatē omnia tua consilia disponens.
 Imperator itaque è somno excitatus, omnes
 suos aulicos, quicunque in palatio erant,
 conuocauit: quodque per insomnium illi o-
 stensum fuerat, exposuit. nec mora aliqua,
 sed cōfestim ministros suos ad Soractenum
 montem, in quo beatus pater Syluester cum
 clero, uacans lectionibus sacrarū librorum
 latitabat, misit. Iam cum undique uideret
 milites circumcingentes montem inquiren-
 di causa, existimans quod ad martyrium ra-
 peretur, clerum ita affatus est: Ecce nunc
 tempus expectatum, ecce nunc dies salutis.
 Egreſſo autem de spelunca narrarūt milites,
 qua de causa quæreretur: cum quibus ad Im-
 peratorem, trahens secum comites tres pres-
 byteros cū duobus diaconis, profectus, cū
 Imperatorem uidisset: Pax tibi, inquit, o Im-
 perator, sursum de cælo, & uictoria. Impe-
 rator itaq; hilari oculo & tranquillo animo
 illius uerba exaudiens, quæcunq; sibi per in-
 somnia fuerāt reuelata, beato Syluestro ex-
 posuit. Postquam autem finem narrationis fe-
 cisset, quæsiuit Imperator, quales nam arbi-
 traretur esse deos Petrum & Paulum, quos
 uiderat? Respondit pater: Nequaquā esse de-
 os, sed seruos & discipulos Domini nostri
 Iesv Christi: quos in hoc elegisset, ut om-
 nes gentes conuerterent, ut crederent in eū.
 Hæc cum audiisset Imperator, p̄cōtatus est,
 nū alicubi essent historiæ illorū? mox B. Syl-
 uester, p̄ diaconos adferri, quas habebat, apo-
 stolorū imagines iussit, quas cū Imperator
 aspexisset, clara uoce p̄clamauit: Hi sūt quos
 per

per uisum conspexeram, neque amplius incredulus sum: paretur lauacrum in meam salutem. Constructo autem lauacro, cum sacro rore tinctus esset, confestim est sanitati pristinae restitutus. Deinde non immemor accepti beneficii, ecclesias Dei edificare cepit, columnas earum passim sacris imaginibus in memoriam incarnationis Domini nostri IESU Christi, omniumque sanctorum reuerentiam exornauit: nec alia de causa, quam ut Christianismum in lucem & ueritatem, Dei que cultum promoueret, & omnes gentes à cultu idolorum & diabolica deceptione conuerteret. Quemadmodum etiam diuus pater Gregorius Apostolorum successor prædicaui, ob id depingi in templis Euangelicas historias, ut homines illiterati, & qui sacros libros legere nequeunt (quorum sanè maxima pars est) conspectis illis redderent Deo gloriam, & reducerent in mentem que in carne conuersatio Domini nostri IESU Christi fuisset. Ut taceam interim orthodoxos alios & Christianissimos Imperatores, cum sacerdotibus omnibus & honestis uitis Deum colentibus, simul etiam cum uniuerso Christiano populo: qui omnes iuxta antiquam sanctorum patrum traditionem, uenerandas imagines & receperunt, & tenent, & in memoriam & compunctionem cordis conseruant, & in hunc usque diem uenerantur. Neque aliter fiebat in partibus & regionibus istis, donec proauus noster ex impiorum quorundam instructione uenerandas imagines abstulit. Ex quo tempore magnus error Græciam istam inuasit, unde non contemnendum scandalum in mundo factum est. Sed uæ illis, per quos scandala in mundum irrepserunt, ut ipsa ueritas mentiri nescia testatur. Qua de causa in magnam tribulationem uterque Gregorius, Romani pontifices per ea tempora sanctissimi, coniecti sunt. Sæpius etiam proauum uestre serenitatis admonuerunt, ne fineret uenerandas imagines de statu suo deiici. uerum illorum salutiferæ preces ne quicquam fuscæ sunt, animumque illius haud quicquam commouerunt. Post id & Zacharias, Stephanus, Paulus, & alter Stephanus, qui nobis in episcopatu huius alme urbis præcesserunt, auum patremque uestre serenitatis, pro restitutione sanctorum imaginum sæpè interpellarunt. Eadem ratione & nostra exiguitas Imperatoriam uestram maiestatem cum omni humilitate obsecrat, sinat aliquando recordationis causa erigi in ecclesias sacram IESU Christi iuxta incarnationem humanitatis imaginem: ponatur in aula Dei similitudo eius sanctæ matris, sanctorum quoque & beatorum Apo-

stolorum, prophetarum, martyrum & confessorum: & ex animi desiderio eas ueneremur, quemadmodum à sanctissimis patribus, maioribus nostris, probatissimisque pontificibus, nobis à multis seculis traditum est. Reliquum est, ut mansuetudo Imperatoria in partibus illis Græciæ hoc idem imperet, & orthodoxam fidem confirmet, quod iuxta Scripturam unum sit ouile, & pastor unus: cum uideat in uniuerso terrarum orbe, ubi Christianismus pollet, ab omnibus fidelibus uenerandas imagines honorari, nimirum ut per uisibilem figuram ad inuisibilem magnitudinis eius diuinitatem spiritali dispositione mentes nostræ rapiantur: secundum carnem, quam Dei filius propter salutem nostram suscipere dignatus est, redemptorem nostrum in cælis existentem adoremus: & in patre glorificantes laudemus, quemadmodum scriptum est, Deus spiritus est: & illud comprobando, secundum spiritum deitatem illius adoramus. Nequaquam autem sic statuamus, quemadmodum quidam nugantur, ut imagines tanquam deos conficiamus. Laborem enim, & fatigatio nostra, quem exhibemus, in desiderium Dei sanctorumque eius perficitur. Et quemadmodum sacra Scriptura imagines in memoriam uenerationis habet, sic & nos eas habeamus: seruantes tamen perpetuò fidei nostræ puritatem. Quinetiam factor noster & artifex Dominus Deus, iuxta propriam imaginem & similitudinē, hominem de luto terræ finxit, illuminauitque, in libera potestate sui ipsum constituens. Præterea primus ille homo liberi arbitrii existens, cuncta animantia terræ & uolatilia cæli, annuente Deo, nominibus propriis uocauit. Abel autem ex primitiis ouilis sui, propria uoluntate dona Domino Deo obtulit, de quo legimus: Respexit Dominus ad Abel, & ad munera illius. Deinde Noë post cataclysmum, hoc est diluuium, altare propria uoluntate Domino construxit, & ex omnibus animalibus & uolatilibus pura dona in altare hoc attulit. Similiter etiam Abraham, quemadmodum testatur Scriptura, propria uoluntate aram extruxit in honorem & gloriam Dei, quemadmodum apparuerat. Iacob etiam, cum fugisset à facie fratris sui, uidit per uisum angelos Dei per scalam ascendentes & descendentes, & Dominum innixum scalæ, ad se loquentem. Postquam autem surrexisset, ex sua uoluntate lapidem, in quo caput declinarat, sustulit: & ubi erexisset eum, infuditque oleum super eum, uocauit locum Bethel, dicens: Non est hic aliud quam domus Dei. Ob quam sanè causam non legimus illi iratum Deum, non enim

enim illi exprobrauit, quod sua uoluntate lapidem erexisset. Etenim o serenissimi filij Principes, & recte sentientes Imperatores, quaecunque in admonitionem hominum ad gloriam Dei spectantia sunt, Deo displicere nequeunt. Rursus idem Iacob ille, in summitate uirgæ suæ adorauit, fide dilectionis id agens. De qua beatus Paulus apostolus in epistola ad Hebræos dicit: Non quod uirgam illam, sed tenentem eam, in signum dilectionis adorauit. Quid hoc sibi uult? nimirum quod & nos iuxta desiderium & amorem, quo erga Deum sanctosque illius affecti sumus, figuras in imaginibus representemus: non inquam in coloribus & tabulis honorem constituentes, sed eorum prædicantes gloriam, quorum appellationem imagines referunt. accedamus iterum ad Scripturam, uideamusque quid Mosi à Domino mandatum fuerit, cum illum iuberet propitiatorium de auro mundissimo conficere, quod duos cubitos & dimidium in longitudine, & cubitum & semissem in latitudine conficiebat: duos quoque Cherubin aureos, & productiles ex utraque parte oraculi. Et paulo post: Impones testimonium quod dabo tibi, quo operienda est arca: & loquar ad te supra propitiatorium. ac de medio duorum Cherubin opus textile & diuersicolorum fieri iussit. Ex his animaduertendum est, serenissimi domini & filij principes, Deum omnipotentem Dominum nostrum, de medio Cherubin manu hominum factorum, pro salute populi non dedignatum loqui. Quamobrem non est dubitandum, omnia quæ in ecclesijs Dei ad laudem & decorem domus illius constituuntur, sancta & colenda esse. Sed & hoc, o serenissimi Imperatores, ad incredulorum certiorum fidem, & errantium castigationem adijciendum est: non frustra Mosi famulo suo, quemadmodum in libro Numerorum legitur, propter pestem in populum grassantem, præcepisse: Fac serpentem, & pone illum in signum: & qui tactus fuerit, illumque inspexerit, uiuet. Fecit igitur Moses serpentem æneum, & posuit illum, & seruati sunt. O insaniam infrementium aduersus fidem, & cultum sacrum Christianorum: o stulticiam uetantium uenerandas imagines honorari, in quibus Seruatoris nostri, cuius potentia genus humanum & constat adhuc, & seruatur, & præterea genitricis eius, omniumque sanctorum historia continentur. Nam si Israeliticum populum, per inspectionem ænei serpentis seruatum à sua peste credimus: Christi uero Dei & seruatoris nostri, omniumque sanctorum figuras contemplantis & uenerantes, dubitamus nos seruari? Absit ut amplius dubite-

mus. Absit ut à patrum sanctorum traditione diuersa sentiamus: hæreamus in doctrina illorum, nec ab illa declinemus. Et Salomon in eo templo quod Domino ædificauit, Cherubim in gloriam Dei fecit, & diuersis coloribus illud adornauit. Quare ergo non & nos quoque sentientes recte, confessionem fidei nostræ, & speciositatem domus Dei ex diuersis coloribus & picturis adornabimus? Cum & Esaias propheta dicat: In diebus illis erit altare Domini in medio terræ Aegypti, & columna continens fines eius, & erit in signum & testimonium Domino in terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantium, & mittet eis saluatorem & propugnatorem qui liberet eos. Quinetiam Psalmorum cantor David hymnum canens dicit: Confessio & pulchritudo coram eo. Iterum: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ. Rursus idem aduentum nostri incarnationem filij Dei seruatoris nostri prædicans, magnificè faciem illius, iuxta dispensationem incarnationis illius, adorandam censet, dicens: Exquisiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. Iterum: Faciem tuam supplicabunt diuites populi. Rursus: Signatum est super nos lumen uultus tui Domine. Qua de causa diuus Augustinus, magnus ille doctor, in sermonibus adhortatorijs suis inquit: Quid est imago Dei aliud, nisi uultus Dei, in quo signatus est populus Dei? In cuius consensum & diuus Gregorius Nyssæ episcopus, de patriarcha Abraham sermonem faciens, dixit: Vidi non infrequenter passionis figuram, neque sine lachrymis eiuscemodi picturam transij, cum scilicet opus artificij in personam significatam demonstratum esse uiderem: & reliqua quæ ex interpretatione in Cantica canticorum adfert, nec aliter deinceps subsequens ex eadem doctrina sonat. Nunquid materia diuersorum colorum, animæ imitationem non representat? Nam qui imaginem aspicit, quæ ex arte per diuersos colores in tabula est expressa, non ex pictura & colorum tinctura similitudinem accipit, sed ad contemplationem primj exemplaris animum reducit. Quinetiam in epistola diui Basilij, qua in Iulianum desertorem inuehitur: Quemadmodum à Deo Christianam & inculpabilem nostram fidem, ueluti hæreditario iure accepimus: sic confiteor, & in eo maneo. Credo autem in unum Deum patrem omnipotentem, Deum patrem, Deum filium, Deum spiritum sanctum, unum Deum hæc tria adoro & glorifico. Confiteor etiam filij incarnationem *εισνοοῦντες*: deinde sanctam Mariam, quæ secundum carnem illum peperit, hanc Deiparam

ram uocans. Suscipio etiam sanctos Apostolos, prophetas & martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quo per illorum mediationem propitius mihi sit Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honoro, & palam adoro. Hoc enim nobis traditum à sanctis Apostolis, non est prohibendum, sed in omnibus ecclesijs nostris eorum historias erigimus. Idem in sermone in quadraginta martyres: Quinetiam bellorum trophæa & uictorias, & historici scriptores & pictores demonstrant, hi quidem oratione rem exornantes, hi uerbò in tabulis depingentes, multos ad uirtutem & uiriliteriam excitant. Siquidem quæ historia oratione exprimit, hæc tacens pictura per imitationem ostendit. Iohannes quoque Chrysostomus, episcopus Constantinopolitanus, in sermone in parabolam de semine: Nonne iniuria afficit regem, qui regiam uestem uiolat? Non nouisti, quod is qui iniuria afficit Imperatoriam imaginem, in Imperatorem ipsum ueluti exemplar imaginis, eiusque dignitatem iniurius est? Nescis quod quicumque ex ligno & coloribus imagini conuicia dicit, illum non damnari, ueluti in rem inanimatam, sed contra regem ipsum dixerit? iudicatur enim occultè regi iniuriam inuulisse. Et rursus ex eodem, in sermone in sanctam quintam diem Pasche: Omnia facta sunt in gloriam Dei, & ad nostram doctrinam. quare ad pluuiæ ministerium dictum est: Impleatur terra fructuum copia, mare natantibus, omnia Deo seruiunt, imò potius imagini Dei. Nam cum regie figure & imagines in ciuitates inferuntur, populus non ipsam tabulam, aut ex cera factam imaginem honore prosequitur, cumque magistratu illuc obuiam procedit: sed potius regiam historiam, & ueluti præsentiam suscipiunt: eodem sanè modo & ipsa creatio non terrenam istam speciem, sed cœlestem historiam admiratur. Similiter beati Cyrilli uerba ex interpretatione eius in sanctum Matthæi Euangelium adferimus. Sic enim inquit: Fides enim depingit uerbum quod in forma Dei existit, quod liberata nostra uita adiunxit se Deo, similitudineque nostra assumpta factum est homo. Idem paulo post: Imaginum usum nobis suppleant parabole, quæ signorum uirtutem nobis subiungunt: nimirum per oculorum appositionem, manuum tactum, & quæ in nudo intellectu contemplationem obscurè habent. Adducamus etiam & diui Athanasij Alexandrini episcopi uerba, de eo quod Dominus carnem humanam assumpsit, quorum ex multis commodè pauca sumentes

descripsimus: Quandoquidem ea quæ in tabulis picta sunt, cum figura per sordes & situm deleta fuerit, necessarium est ut denud pingatur & reficiatur: modò talis sit, ut adhuc renouari in eadem materia & tabulis possit. Nam per eandem formam & materiam, in qua depingitur, non destruitur: uerum potius in eo quod ante fuit, consentit. Dicamus & aliud ex diui Ambrosij ad Gratianum Imperatorem libro tertio, capite nono: Quid ergo? nunquid cum diuinitatem & carnem adoramus, Christum diuidimus? num, quando in eo & diuinam imaginem & crucem adoramus, ipsum partimur? Absit. Itidem audiamus, quid nobis beatus Stephanus episcopus Bostrorum prædicet: Quicumque imagines diuorum consentur, non errant: siquidem omne opus factum in nomine Dei, bonum & sanctum est. Aliud enim imago, aliud *εἰδωλον*, hoc est, animalis abiecti statua. Quando namque Deus Adam plasmavit, hoc est creauit, dixit: Faciamus hominem secundum imaginem & similitudinem nostram. & fecit hominem in imagine Dei. Ergo quod imago Dei sit homo, ob id statua deorum est idololatria & impietas: haudquaquam. Etenim si Adam imago dæmonum fuisset, utique reprobatus fuisset, & receptu indignus: quando uerbò Dei imago est, honore prosequendus est, & admitti dignus. Omnis enim imago siue angelorum, siue prophetarum, aut Apostolorum, aut martyrum, aut alioqui iustorum uirorum, in nomine Dei facta, sancta est. Non enim ipsum lignum honoratur, sed ipsum illud quod in ligno datur contemplandum: atque ita per recordationem ueneratio exhibetur. Omnes enim principes, etiam si pessimi sint peccatores, adoramus, & reuerenter saluamus. Quid uerat igitur, quo minus non liceat & sanctos Dei ministros uenerari, & in memoriam eorum imagines statuere & erigere, ne in obliuionem perpetuam ueniant? Verum, inquis, Deus ipse manufacta prohibuit adoranda. Dic mihi, o Iudæe, quid est quod super terram extet, quod non sit manu hominum factum, postquam à Deo fuerat creatum? Quid arca Dei, quæ ex lignis Sethim constructa est, & ædificata, nonne opus est hominum? Quid altare? quid propitiatorium? quid urceus, in quo manna recondebatur? quid mensa & candelabra? quid interiores & exteriores cortinæ? Sunt ne opera manuum hominum, quæ Solomon fieri mandauit? Quamobrem ea quæ Sancta sanctorum dicuntur, cum sint manufacta: præterea Cherubim, & sex alata illa quæ circa altare Domini fuerunt, cum sint animalia, & imagines ange-

angelorum, opera manuum hominum, non fuerunt eiecta, & à Iudæis proculcata? Non aliam sanè ob causam, quàm quòd Dei mandato, imagines fuerunt angelorum sacratæ. Gentium autem idola, quia imagines fuerunt dæmonū, Deus eiecit & condemnauit. Nos uerò in memoriam sanctorum imagines facimus. quorum ais? Abraham, Moyses, Eliæ, Esaiæ, Zachariæ, reliquorūq; Prophetarum, Apostolorum, & sanctorum martyrum, qui propter Christum tribulati sunt, quo omnis qui eos in imagine contemplatur, illorum & meminerit, & glorificet Deum qui illos quoq; magni fecit. Decet siquidem eos honor & ueneratio, propter iusticiā eorum: ut omnis qui uiderit eos, in imitationē suorum operum ducatur. Qualis uerò iste est adorationis honor? profectò non alius, quàm is quo nos peccatores quoq; inuicē prosequimur, salutantes nos inter nos per honoratiōē & dilectionē. Quid aliud apud Dominū Deum nostrū tentamus, quàm adorātes, glorificātes & tremētes eū? Imago enim nihil aliud est quàm figura illius, in qua pictura expressus est. Impij uerò, qui ipsi nihil boni faciunt, neq; sanctorum recordantur, caueāt bona operātes impedire, neq; scandalo sint his qui sanctos Dei seruos honore afficiunt. Boni enim operis bonā mercedē adipiscuntur. Impij uerò, quemadmodū animo suo uoluerunt, ita infidelitatis suę mansionē inueniunt: quando iusticiam negligentes, à Deo descenderunt. Ex his liquidò constat, ob recordationem sanctorum, imagines tantū pingi, uenerari & coli: quos clarè constat seruos esse Dei, & pro nobis apud deitatem obsecrantes & intercedentes. Dignum namq; est, ut ducū nostrorū memores simus, & Deo gratias agamus. Accedat his, quæ beatus Hieronymus presbyter Hierosolymitanus, in quodā sermone scripta reliquit: Etenim ut concessit omnibus gentibus adorare quæ manu facta sunt, Iudæis quidem crustas illas quas fabricauit Moyses, præterea duo Cherubim aurea: ita nobis Christianis crucem largitus est, & bonorum operum imagines pingere & uenerari, atque ita nostrum opus apud eum probare. Hæc sunt, serenissimi & pijsissimi Imperatores, & dilectissimi filij, quæ ex sacra Scriptura noui & ueteris Testamenti, item pijs sanctorum patrum sententijs, de sacris imaginibus Dei, sanctorumque nitorum, item de diuina pictura in ecclesijs ad laudem Dei, & memoriam sanctorum suscipienda breuiter descripsimus. Quæ per Apostolicam relationem serenitati uestræ potentiae, cum omni humilitate & sincero corde studiose discutienda offerimus. Nos enim perfunctoriē ex diuersis probatissimis patribus, testimonia de ue-

nerandis imaginibus desumpsimus, quæ profectò quòd in libris eorum non adulerinis, sed germanis inuenta sunt, seruanda existimamus, & ob id mitissimis uestris imperijs legenda tradidimus: obsecrantes interim ex animi seruire, uestram mansuetudinem obtestando, & ueluti præsentibus genibus aduoluti, & coram uestigia pedum uolutando, ego cum fratribus meis coram Deo supplico, obtestor, adiuro, quo sacras imagines in ipsa Deum colente & regia urbe, & in utrisque Græciæ partibus, in pristinum statum restitui & firmari iubeatis, custodientes traditionem huius sanctissimæ & beatissimæ uestre Ecclesiæ: abijciendo etiam & execrando impiorum hæreticorum improbam uehementiam, quo sacram hanc uestram catholicā & Apostolicam Romanā ecclesiā, indissolutam complecti possitis, Amen.

Tertiò recitantur literæ Adriani papæ ad Tarasium, in quib. cōmendat Tarasij sententiā de imaginibus: & hortatur eum, ut deinceps etiā uenerādas imagines (hec sunt uerba eius) primū iuxta humanam figuratiōem Christi Dei nostri, secundum nos & pro nobis & per nos incarnati, deinde inuolatæ & ueræ Deiparæ, postremò omnium sanctorum suorum colere & adorare pergat. Deinde commendat etiam eius studium in promouenda Synodi cōuocatione: ac omnino præcipit ei, ut efficiat quo synodus illa sub Constantino congregata, sine autoritate, consensu & præsentia pontificis Romani, contra imaginum cultum, damnetur.

Quartò, patres ex ordine testantur singuli, se probare sententiam Adriani, & imaginum picturas recipere, & desiderio suo adorare, ut in nomine Christi, & Marię uirginis, & sanctorum angelorum, & omnium sanctorum factas: licet in unum Deum uerum *κατὰ πλάγιν* & fidem suam se referre & reponere simul asserāt. Ac inter eos, Iohannes legatus Orientalis diocesis, ad istum Tarasij & Adriani & Synodi consensum, detorquet dictum Psalmi 84: Misericordia & ueritas obuiarunt sibi, iusticia & pax sese exosculatę sunt. Quod Carolus Magnus libro 2. capite 4. de Imaginibus egregiè postea refutat, ut suo loco dicitur.

¶ In tertia actione, quæ sub 6 Calendæ Octobris indictione 11 facta scribitur, Gregorius Neocæsariensis libellū offert, in quo damnat suā priorem sententiā, & approbat alteram de cultu & adoratione imaginum. Patres eū examinant, an uerè, & non simulatè agat pœnitentiā: inquirunt etiam, an aliquem ex episcopis uerberarit. Verū ille negat se quenquam uerberasse. Disputant etiam, cum ipse fuerit antesignanus pseudosynodi, an non satis sit, si saltem ad pœnitenti-

penitentiam admittatur, & non ad gradum suum pristinum. ac proferuntur in utramque sententiam dicta & exempla: sed tandem consentiunt omnes, ut in sedes suas ascendant Niceensis, Neocæsariensis, Rhodi, Hierapoleos & Carpathi episcopi.

Secundo loco recitantur quædam scripta ut Tarasij ad Antiochiæ & Alexandriæ & sanctæ urbis summos sacerdotes: in quibus exponit, quomodo inuitus ad archiepiscopatum sit pertractus: & petit se pro fratre agnosci, & sibi consilia & preces communicari. Deinde edit confessionem de fide sua, in qua inter alia indicat, se probare sex uniuersaliū Synodorum decreta, & maximè illud sextæ de pictura præcursoris Christi agnum digito monstrantis: & asserit, picturas non alium in usum se admittere, nisi ut perfectius omnium conspectui oculisque exhibeantur res illæ, quæ uerè factæ sunt. Postea ad Synodum eos inuitat, & rogat ut legatos & literas, et si qua alia habeant quæ profunt ad ueritatis inquisitionem & confirmationem, mittant. Postremò, ad studium pacis & concordiae omnes hortatur: ac precatur Deum, ut intercedente Maria uirgine, diuturnum ulcus curret, & in sincera fide omnes confirmet, & sanctam Ecclesiam custodiat, & scandala imminuentia auertat.

Tertiò leguntur literæ Orientalium pontificum & sacerdotum ad Tarasium, in quibus asserunt se amplecti Tarasij confessionem & sententiam: ac indicant, se Iohannem & Thomam ad Synodum mittere, ut falsam accusationem, qua Ecclesiæ Ægypti & Syriæ sint deformatae, refutent, & suū consensum de sex Synodis uniuersalibus demonstrent, & septimam detestentur. Deinde pro fidei suæ declaratione, Theodori patriarchæ Hierosolymorum symbolum, & suam sententiā de sex Synodis uniuersalibus subiiciunt: ac postremò suam sententiam de imaginum adoratione in hunc modum exponunt.

Apostolicas Ecclesiæ traditiones, quibus ueneratio culturaque sanctorum docetur, recipimus & ueneramur: eos autem ut ministros, amicos & filios Dei existentes, honoramus. Honor enim qui à conferuis idem sentientibus inuicem exhibetur, indicium est beneuolentiæ erga Dominum. Sunt enim promptuaria Dei, & pura Christi habitacula, Spiritusque sancti immaculata specula. Quinetiam animæ eorum in manu Dei existunt, ut scriptum est. Deus enim uita existens, cum sancti in Dei manu sint, in uita & lumine necessum est ut existant. Et ob id preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Hi uiuentes in libertate, Deo adlitterunt. Seruator noster Christus fontes salutare, sanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis

beneficia in debiles fundentes, unguentū redolentis suauitatis scaturientes. Et, ut inquit magnus doctor, cui ab immortalitate nomen est: Martyrum ossa morbos fugant; infirmis medicatur, cæcis uisum impartiūt, lepras emundant, tentationes & mœrores soluiunt: atque id per Christum, qui in ipsis habitat. Benè etiam Psalmographus cecinit: Mirabilis Deus in sanctis suis. Et iterum: Sanctis in terra illius, mirificas fecit omnes uoluntates eius in ipsis. Cum etiam sanctas imagines reueremur, principid adorantes Dei uerbi, propter nos incarnati, Domini nostri & seruatoris IESU Christi, qui formam serui assumpsit, imaginem: quanquam sciamus, ipsam imaginem & typū Deitatis, quæ cum carne illius immaculata incōuulsum unita est, minimè posse figuram præstare. Inuisibilis enim est diuina natura, nec depingi nec figurari se permittit. Deum enim, ut ipse inquit, nemo uidit unquam: sed humanitatis illius imaginem coloribus ducentes, adoramus. Visus enim est Deus, & cum hominibus conuersatus est: nostroque more & natura laborauit, esuriit, sitiit. Adoramus quidem Christi imaginem, quemadmodum facies eius uisa est, non tamen à deitate separata: absit ut ita sentiamus, cum ab ipsa prima conceptione cū deitate unita sit. Quamuis enim dicat ad Iudeos, Quia uultis me occidere, hominē qui ueritatem locutus sum uobis: non tamen ob id duntaxat homo fuit, sed & Deus. Et cum inquit, Ego & pater unum sumus: hic non abnegat nostram naturam. Humano enim ore & lingua instrumentaria hæc loquitur. Veneramur etiam & adoramus imaginem Deiparæ & domine nostræ irreprehensibilis, immaculatæ & inexplicitæ castitatis matris, quæ illum peperit. Quinetiam sanctorum Apostolorum, prophetarum & uictorum martyrum, sanctorumque & beatorum, ueluti amicorū Dei, imagines colimus, non in materia aut coloribus honorem constituentes: sed per hoc officium nostrum, quod ipsis adeo quorum typum imagines gestant, debemus impartientes: cum sciamus, iuxta Basilij Magni sententiam, quod imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypum referatur. Adeos uerò qui contentiosius nobiscum agētes, negant fas esse imagines sanctorum adorare, cū sint manu factæ, ob id etiā idola impij illi eas uocāt: sciant hi, quod & Cherubim, & propitiationum, & arca, & mensa, quæ admirandus Moses ex Dei mandato præparauit, manu hominū facta sunt, & adorata. Diuina enim Scriptura reprehendit eos qui sculptilia adorant, & qui dæmonibus immolant. Gentium enim sacrificia abominanda erant, iustorum uerò probanda. Cum igitur satis crasse Scri-

ptura uenerandas imagines recipit, adorare eas licitum est, sed prototypi causa. Hasi-
gitur synodicas literas cum acceperitis, Pa-
tres sanctissimi, si quid in illis repertum fue-
rit correctione dignum, petimus ut sine in-
uidia, uestra doctrina nos reddatis partici-
pes, idque literis rescriptis admonere. Sice-
nim fiet, ut concordēs uos & nos in fide in-
uenti, glorificetur Pater & Filius & Spiritus
sanctus, nunc & semper, & in secula seculor-
um, Amen.

Quartò, legatorum Romanorum instin-
ctu isti trecenti & octodecim episcopi, qui a-
derant, singuli testantur, se in adorationem
imaginum consentire: & anathema pro-
nunciant in eos, qui diuersum sentiant &
affirmant.

¶ In confessu quarto Synodus de confir-
manda imaginum adoratione laborat, &
primum ex sacra Scriptura testimonia citat:
ut Exodi 25. Dixit Dominus ad Moysen, facies
propitiatorium ex auro puro, &c. Et Num-
merorum septimo: Ipsa est dedicatio altaris,
post lotionem manuum, & unctionem eius, ut
ingredietur Moyses ad tabernaculū testimo-
nij, &c. Ezechielis 41. Introduxit me in tem-
plum, &c. Et ex epistola ad Ebræos 9. Igitur
habebat, & quidē etiam prius tabernaculū
iustificationes cultus, ac sanctum mundanū.
Ex his sic colligunt: Si uetus Scriptura habu-
it Cherubim obumbrantia propitiatorium:
& nos quoque imagines IESU Christi, & san-
ctæ Deiparæ, sanctorumque habebimus ob-
umbrantes: & per consequens, imagines
sunt adorandæ. Constantinus episcopus
Constantiæ in Cypro, mentionem quidem
facit, Exodi uigesimo prohibitum esse, ne
fiat similitudo aliqua Dei: sed id dictum sic-
co pede transiit.

Deinde ex Patribus testimonia allegant, ut
ex Chrysostomo, Gregorio Nisseno, Cyrillo
Alexandrino, Gregorio Nazianzeno, Anti-
patro Bostorum episcopo, Asterio, ex Ana-
stasij Persæ uita, & libello de miraculis eius,
ex sermone Athanasij de imagine Christi, &
de miraculo in Berytho ciuitate prodito, ex
epistola Nili ad Heliodorū, ex Maximo ab-
bate, ex canone sextæ Synodi, ex Leontij a-
pologia contra Iudæos, ex Anastasij Theo-
poleos episcopi libro, ex Sophronij libro de
Cyro, & de uitis sanctorum, ex libro miracu-
lorum Cosmæ & Damiani, ex Basilij ad Am-
philochiū cap. 17. & 30. & epistola ad Iulianū
Imperatorem, & Theodoretū in uita Simeo-
nis cap. 118. ex libro de uita Mariæ Aegyptia-
cæ, ex libro de martyrio Procopij martyris,
ex uita Theodori archimandritæ, ex episto-
la Gregorij Magni ad Iohannem Synnadon
episcopū, & ad Constantinū Nacoliæ episco-
pū, & ex eiusdē ad Thomā Claudiopolis.

Postea Synodus sic concludit: Diuinito-
quorum patrum doctrinæ nos correxerunt,
ex ijs ueritatem haurientes admoniti sumus
ipsis adhærentes, mendacium persecuti su-
mus: ab ijs eruditi, uenerandas imagines sa-
lutamus: patribus, annunciantibus bona fi-
lijs, obediētes sumus: gloriamur autem in
facie matris, sanctæque traditionis Ecclesiæ,
credentes unum Deum in Trinitate lauda-
tum. Venerandas imagines ueneramur.
Qui sic non credunt, anathema. Qui aliter
sentiant, longē ab Ecclesia abiciantur. Nos
ueteri Ecclesiæ legislationi insistamus: nos
statuta Patrū conseruemus: nos, qui addunt
aut auferunt aliquid de Ecclesia, anathema-
tizamus. Nos nuperam Christianorum accu-
satorū inuentionē anathematizamus. Nos
uenerandas imagines salutamus. Nos, qui
sic nolunt, anathemati subijcimus. Christia-
norū accusatoribus, uidelicet iconoclastis,
anathema. Qui ex Scriptura sententias con-
tra idola dictas, in sanctas imagines torquet,
anathema. Qui sacras imagines idola uocat,
anathema. Qui dicunt Christianos, tanquā
deos, imagines amplecti, anathema. Qui cō-
munionē habent cū ijs qui sanctas imagines
reijciunt, aut contemnunt, anathema. Qui
dicūt, præter Christū, aliquē nos à cultu ido-
lorū liberalisse, anathema. Qui dicere audent,
sanctā catholicā Ecclesiā idola unquā acce-
pisse, anathema. Et postea: Credim⁹ in unū
Deū patrē omnipotentē, omnīū uisibilī &
inuisibilium factorem: & in unum Dominū
IESUM Christū filiū unigenitū, uerbū eius,
per quod cuncta creata sunt: in sanctum Spi-
ritum, uiuificantē Dominū, &c. Salutamus
etiā sanctas Dominicas, Apostolicas & Pro-
pheticas, item sanctorum, præcipuē autē Do-
minæ nostræ Deiparæ imagines, quæ nobis
ueluti exemplaria sunt & instructiones bo-
norū operum, imitationis & fidei erga Chri-
stum: omnem idololatriam execrantes, & la-
triā solam Christo tribuentes, & Deo patri,
& Spiritui sancto: tanquam uni Deo, cui ho-
nor & laus in secula. Hanc sententiā omnes
subscriptione confirmant.

¶ In quinto cōgressu, qui habitus est quar-
to nonas Octobris eodem anno, iterum ex
Patribus proferuntur dicta, quibus imaginū
cultū stabilire conantur: ut ex Cyrilli archie-
piscopi Hierosolymorū Catechesi, ubi Na-
buchodonosor propter Cherubim ex tēplo
eiectum dicitur punitus: & inde colligitur,
omnes esse damnandos, qui aliquod sacrum ex
tēplo eiiciāt. Et ex epistola quinta Simeonis
Stelitzæ ad Iustinū iuniore, ubi indicatur, eos
qui statuas & imagines Imperatorū subuer-
tunt, peccare: multo ergo atrocius eos delin-
quere, qui Christi & matris eius Mariæ sta-
tuas euellant. Et ex libro Iohannis episcopi
Thellæ:

605
Thessalonicenses, unde probant etiam angelos esse pingendos in ea forma, qua hominibus apparuerunt. Item ex libro Leontij.

Deinde, librum falso inscriptum Itinerarium Apostolorum, ex quo adducta fuerant testimonia contra imaginum cultum: ac eum damnant, sententia Amphilochoij adducta, & comburunt, propterea quod incarnatione Christi dicat esse opinionem.

Tertio, Eusebij Pamphili epistolam ad Euphratensem, unde imaginum oppugnatōres citauerant quædam, legunt: & ut Ariam respuunt & damnant.

Quarto, ex Theodori & Iohannis Diacri-
nomij historijs Ecclesiasticis de Philoxeno hæretico legunt, quod is imagines abiecit: & postea ipse & Severus eius affecla, in synodo Constantinopolitana damnatus sit.

Quinto, codices quosdam afferunt ex bibliotheca, qui ob imaginum cultum, quem defendebant, ab alijs erant mutilati: cuius rei autores damnant.

Sexto, sacra Biblia proferunt, in quibus ex-
rabat Scholiū super locum Exodi 20. & Deuteronomij 5. Non facies tibi idolum, neque alicuius similitudinem, &c. Et si facimus hominum piorum similitudines, non tamen eę sunt ut adorentur ut dii: sed ut eas uidentes ad imitationem facinorum illorum irritemur. Si uero similitudines Christi facimus, sanè non propter similitudinem adoramus, sed quod mēs per ea quæ cōspexit, sursum uolet. Non enim imaginem corruptibilem hominis corruptibilis adoramus: sed quia Deus homo incommutatē dignatus est fieri, facimus illius imaginē uelut hominis, quam uis sciamus eum natura Deum existentem. Nō idem igitur Deum & imaginē dicimus: sed Deum cognoscētes, similitudinē in imagine dispensationis illius humanę figuramus. Gentiles autem errantes, similitudines deos esse arbitrantur. Ac quia Scholion illud expunctum erat, pronuntiatur anathema in Anastasium, Constantinum & Victorem hæreticos, qui putantur eius rei autores.

Septimo, profertur alius codex, & ostenditur mutilatus ab aduersarijs: & ex alio exemplari indicatur, omisam esse historiam, quomodo Hierosolymitani portantes imaginem Christi, machinas Chosrois obsidentis urbem dissoluerint: ac narrat Leo lector Constantinopolis, se uidisse Edeßæ imaginē adorari à populo.

Octauo, miracula quædam imaginum recitant, ut quod dæmon dixerit ad quendam monachum, se eum missum facturum, si non amplius adoret imaginē Mariæ. Vnde colligunt, illi oportere cultū imaginis illius prodesse cōtra satanā. O insignis cōsequētia, nimirū pro diaboli uoto. Item quod simula

chrom Abbæ Theodosij ad puteū à muliere Apameensi effossum, allatū effectērit, ut aqua proueniret. Item, quod eremita quidam imagini Mariæ accenderit candelam: & peregrè abiens ei mandarit, ut eam seruaret inextinctam, donec rediret: & quod id factū sit, licet post duos uel plures menses uix sit reuersus.

Nond, Iohannes monachus hanc recitat siue historiam, siue fabulam, unde impugnatio imaginum originem duxerit. Cum diē extremum impiorū Arabum tyrannus, quē Suliman nominabant, clausisset, subsecutus illum est Vmarus: qui posteaquam regnum adiisset, Anascaphon Malsamā, hostem sanè atrocem, per gratiā Domini nostri Iesu Christi seruatoris, eiusq; Deiparæ matris, cū magna exercitus sui clade & ignominia à terra ista expulit, in Syriamq; fugauit: neq; de redeundo spem illi ullam reliquit. Vmaro autem fato defuncto, Ezidus quispiā, homo leuis & inconstans, regnum accepit. Per ea tempora in Tyberiade dux quispiā erat Hebræorum impiorum, cui nomen Sarantapechys, officina diabolorum, quibus utiari animas lusus est & iocus, homo præstigiator & ueneficus, & Ecclesiæ Dei hostis implacabilis. Hic animaduersa Ezidi regis leuitate, hominem aggreditur, polliceturq; Hebræorum ingenua malitia se regi quædam prædicturum, & uatem acturum in maximè necessarijs rebus se offert. Ea res cum esset insinuatā tyranno: Volo, inquit, o princeps, modò me audias, rationem quandam indicare tibi, qua poteris faciliè & uitam commodā degere, & triginta annos regnum æquabili in potestate cōseruare. Stultus autem tyrannus spe & desiderio longioris uitæ, animi leuitate elatus (erat enim homo uoluptatibus deditus & præditus) respōdit: Quæcunq; me iusseris facere, modò possim, agam: teq; si modò consecutus fuero quod prædixisti, beneficijs infinitis afficiam. Veneficus autē Hebræus confestim inquit: Sine ulla dilatione iube uniuersum per regnum epistolam, quæ passim circumferatur, scribi & mitti, qua omnē imaginem & picturam, siue ea in tabulis, siue in opere musaico in parietib; siue in uasis sacris, aut indumentis & altaribus sit, & quæcunq; in Christianorum ecclesijs reperitur, deleri, expūgi, auferri, & ex toto subuerri mandes. Neq; illas solū, uerū omnes planè similitudines, & earum etiam quæ in foro ornatus & honestatis gratia collocantur. Nulla igitur ratione alia, quā ut odium & furorē aduersum Christianos exerceret, præstigiator id tentauit. Tyrannus autem nefandus præstigiatori leuitate sua auscultans, missis nuncijs, omnes sanctas imagines & similitudines per uniuersam prouinciā ab

stulit. Hoc itaque modo primum Ecclesie ornamenta, procurante id Hebræo uenefico, ablata sunt. Christiani autem cum ad suis manibus facere detrectarent, missi sunt Hebræi & Arabes, homines in Deum impij, qui imaginibus exultis, Ecclesiarum quasdam calce, quasdam alijs coloribus dealbarunt & incrustarunt. Hæc autem cum peruenissent ad aures pseudoepiscopi Nacoliæ, & qui eiusdem erant cum illo opinionis 10 impios Hebræos & Arabes imitati, Ecclesias Dei ueluti crucē Christi uerecundantes reddiderunt. Arbitror autem relatu dignum, ut & sanctitas uestra audiat, quem finem ignarus iste & ueneficus Hebræus habuerit. Ezidus enim, qui facinus perpetrauerat, ultra annum cum dimidiato nō uixit, in ignemq; æternum descendit. Postquam autem mortuus fuit, in pristinum ordinē & statum imagines restitutæ sunt. Filius autem illius Vlidus nomine, indignatus Hebræo, tanquam interfectori patris, turpissima morte hominē mori coegit. Ita is salū sui uaticinij dignum præmium accepit.

Decimò, legari Romani pronunciant, uenerandam imaginē esse sequenti die in confessum adducendam, & ab omnibus salutandam, & quid de ea fieri debeat statuendum. Postremò, Synodus repetit cōfessionem de 30 imaginibus adorandis, & anathemata pronunciat in diuersum sentientes.

¶ In sexto congressu, qui fuit pridie nonas Octobris, leguntur sex tomi Gregorij Neocæsariensis, & decreta Synodi Constantinopoleos sub Cōstantino Copronymo, cū refutatione Epiphaniij, quæ nō uerbi Dei, sed consuetudinis & Patrum nititur fundamentis. Deinde sub finē subiiciunt hanc suæ sententiæ declarationem.

Quantopere in Ecclesia utiles sint imagines, quæ historiarum Veteris & Noui instrumenti representant, breuis demonstratio.

Sancta Dei catholica Ecclesia, ad pœnitentiam & cognitionem obseruationis mandatorum Dei omnes nostros sensus trahit, & ad gloriam Dei cognoscendam studet nos deducere, non modò per auditum, sed & per visum, morum correctionē moliri cupiens. quare ea quæ acta sunt, omnium oculis optat etiam esse conspicua. Cum enim ex auaricia & habendi studio aliquem rapit, Matthæum ex telone apostolum illi indicat: qui relicta auariciæ insania, Christū secutus est. Eodem modo Zachæum ascendentem in sycomorum arborem, & Christum desiderantem uidere, & comparantem sese ut dimidietatem bonorum suorum det pauperibus, & si quem defraudarit, ut reddat illi quadruplum. Ita imaginum pictarum iugis cōtemplatio, continuò memoriam exercet, 60

ne iterum recurratur ad proprium uicium. Si quem autem amore meretricio detentum rapere cupit, casti Ioseph imaginem proponit: qui adulterium execratus, & temperantia illam unicens, atq; hoc ipsum factum in imagine representatum, amatores huius uirtutis multum confirmat. Rursus alibi beatā Susannam continentia exornatam exhibet, extensis manibus auxiliū ex alto inuocantē: Danielemq; præfidentē iudicē, eruentem eā ē manibus impiorū sacerdotū. Ipsa autē pictura ad recordationē tēperantis & continentis uitæ facit. Rapere uult aliquē luxuriosum, mollibusq; uestimentis indutū, & non erogantē in pauperes, quæ posset ab illis preciosis uestibus sumere, & à sua delicata uita: Iohannē huic pilis camelorū indutum, edentē syluestre mel, & digito Christum qui suffert peccata mundi indicantem exhibet. His adiungit Basiliū Magnum, & cum eo solitariorū ieiunantiumq; corporibus in terrā stratis, multitudinē. Sed satis sit, horū paucorū mentionē fecisse: reliqua auditoribus inuestiganda relinquo. Habemus etenim totā Euangelicam narrationē depictam, & in recordationē diuinorū nos ducentē, gaudioq; nos implentē. Hæc enim cum nobis ob oculos fuerint posita, corda illorū qui timēt Dominū exultant, florent uultus, anima contristata in uoluptatem transformatur, & cum diuino patre Dauid psallit: Recordatus sum Dei, & exultauit. Itaque semper per eam Dei recordari possumus. Nam est cum lectio in sacris templis non pronuncietur: imaginum autem apparatus & manē & meridiē & uesperē in his fixus, actorum ueritatem nobis narrat & annunciat. Traditionem itaque Ecclesie recipiamus, legislationem eiusdem ueneremur, ne floccipendamus piā & diuinam cōsuetudinē, in uetera & prisca iudicia ne simus curiosi. Omne enim quod in recordationē Dei erigitur, acceptū illi esse cōstat. Qui autē se excludunt ab ista traditione quæ acceperunt, quicunq; germani in Ecclesia Catholica filij fuerant, an non sunt nothi, & minimē legitimi? An nondū sentimus probam & laudabilem esse imaginum erectionem? An non sentimus spiritualiter nos per eas referri ad prototyporum recordationē? Sanē sentimus. Quapropter nō indignas habebimus eas honore, salutatione & ueneratione, debitamq; adorationem illis dare debemus. Siue igitur placebit salutationē, siue adorationem appellare, idem profectò erit: modò sciamus excludi latrām, hæc enim est alia à simplici adoratione, ut alibi sæpe ostensum. Qui autem est adoraturus uenerandam imaginis picturam, si dignus est, accedat: si indignus sit, purgetur, deinde accedat. Non autem in seditione satanica, aut rīmiditate

meditate suspitionis occasione maligne habeat, quod scilicet latria sit illi exhibiturus. Absit ista suspicio. Dei enim impugnatores & uaniloqui, serpentem imitantes, hæc lingua impudica dicunt. Serpens enim ad mulierem ueniens, stridens mendacia loquebatur. Quid est quod dixit Deus, Ab omni ligno paradisi comedes: à ligno autem quod est in medio paradisi, ne comedatis ab illo? Sic & hi mentes muliebres decipiunt, dicentes: Quod si quis adorauerit imaginem Domini, aut intemeratæ Deiparæ Dominae nostræ, aut sanctorum angelorum, aut alicuius sanctis, is in spiritu latriam illi exhibet. Caute ne decipiāmini oratione istorum: caute ne dolosa labia uos seducant. Admonitio & transgressio diaboli hæc est. Gregorius ille Theologus, eiuscemodi cogitata subuertit, adhortatus nos omnes ad Bethlehém uenationem, & ad præsepis adorationem. Cum illo gloriosus Maximus, cuius laus in omnibus Ecclesijs, quando cum quibusdam de Ecclesiasticis negocijs agebat, diuinam figuram uenerabilis crucis, item sacrum Euangelium & uenerandam imaginem inuisit in medium adduci, uoluitq; ut in confirmationem actorū oscularentur ab omnibus. Qui uerò ab immortalitate nomē habet Athanasius, clarissimè nobis in epistola ad Marcellinum, quam proposuit libro interpretationū Psalmorum, disserit, sic dicens: Librum Psalmorum aliquis assumens, prophetias de Salvatore continuat, ut in alijs Scripturis, admiratus & adorans enarrat. Vides, quomodo admirandus pater noster prophetias adorandas esse iubet? Quod si autem pium est eas adorare, quanto magis exitus prophetiarum declarationum in imagine uidentes, necessario adorabimus? Habet enim prophetia: Ecce uirgo in utero habebit, & pariet filium. Hanc igitur prophetiam nos in imagine uidentes, nempe uirginem in ulnis habentem quem peperit, quomodo non poterimus adorare & salutare? Quis tam indoctus, qui audebit differre salutationē? Dignos igitur nos faciamus adoratione, ne indignè aggressi, penam Ozan incurramus. Hic enim arcā Domini nutantem attingens, eadem hora interijt, cum indignè ad eam appropinquaret: quanquam & ipsa ex diuersis figuris esset uariata, & ex lignis constructa, quemadmodum imaginū materia est. Qui uerò dicunt sufficere uisum imaginum ad memoriam solum, non uerò ad salutationem eas habendas: illud quidem recipientes, hoc uerò recusantes, semprobi quadantenus & falsouerititā dicam, deprehenduntur: altera quidem parte ueritatem confitentes, ex altera uerò peruersæ agentes. O insignem quoque horum insaniam: Igitur qui accusatores sunt

ueritatis & orthodoxæ fidei, nunc consonos nos habituri sunt? & in reprobatione Ecclesiasticarum traditionum accusabimur, ueniamque postulabimus? In omnibus his præcepta seruemus: in mandatis, Prophetica uocem auribus percipientes, ambulemus. Hæc ita dicit: Si annunciatum fuerit tibi, o homo bonum aliud quàm Dominus à te requirit, aut quàm facere iudicium, & diligere misericordiam, & paratum esse ambulare cum Domino Deo tuo, huic non non aquiescas. His itaque animum applicemus, linguam refrenemus, quo à mendacio, conuicio & turpiloquentia discedat. Oculum contineamus, uentrem disciplinemus, in psalmodijs & precationibus fortes simus. In omnibus quæ à Deo nobis largitæ sunt, gratias agamus: iuramentis non insistamus, sed uocem Domini audiamus, dicentis, Ego dico uobis, ne iurate: inanem gloriam sub pedibus calcemus. Maximum bonorum omnium, misericordiam & dilectionem, amplectamur, & hanc timori Dei coniunctam. Nam dilectio quæ est sine timore Dei, reprobata est. Quia & Iosaphat amabatur ab Achab, sed audiuit: Si cum peccatore amicitiam inieris, si exoso à Deo suppetias tuleris. Igitur cum timore Dei omnia agamus, postulantes intercessionem incontaminatæ Deiparæ & semper uirginis Dominae nostræ Mariæ, item sanctorum angelorum, omniumque sanctorum. Salutantes & uenerandas illorum reliquias, ut nos sanctitudinis eorum fiamus participes. Sic enim reddemur perfecti in omne opus bonum, in Christo

Domino nostro, quem decet gloria, potentia, & superadoratio siue latria, cum patre & sancto Spiritu, nunc & in seculorum secula.

In septimo & ultimo cōfessu, qui fuit 3. idus Octob. patres promulgāt decretū Synodi: idq; corroborant subscriptionib. & acclamatione publica, quæ subijcimus ordine.

SANCTA MAGNA ET VNIVERSALIS Synodus, quæ gratia Dei, & iuxta pium Christi amantium Imperatorum nostrorum Constantini, & Irenes illius matris decretum, secundò in splendida Nicæa metropoli, quæ est in Bithynia, in sacra Dei ecclesiæ Sophia congregata, traditionem Catholicæ ecclesiæ secuta, hæc definitiuit subiecta.

Qui nobis cognitionis suæ lumen gratis dedit, & tenebras caliginemq; idolorum insanie discussit, nosq; ab ea liberauit, Christus IESVS Deus noster, qui suam Ecclesiam nō habentem maculam aut rugas, sibi desponsauit: eam diligenter custodiendam esse præcepit, & discipulis suis sanctis cōfirmavit: dicens, Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Hanc uerò promissionem non solum illis, sed & nobis fecit, qui per illos credidimus in nomē illius.

C 3 Hanc

Hanc igitur donationem quidam contem-
nentes, ab impostore & defraudatore ini-
mico elatioris facti, à recta ratione descen-
dentes, catholicæque Ecclesiæ opponen-
tes sese, circa ueritatis intelligentiam pec-
carunt, & ut dicit prouerbialis sermo, a-
xes propriæ agricolationis errare fece-
runt, & manibus congregauerunt sterili-
tatem. Quandoquidem sacrarum dedica-
tionum & oblationum Deo decentem or-
natum calumniari non dubitarunt, ap-
pellantes se sacerdotes, cum reuera non
sint. De his Deus per Prophetam clamat:
Multi pastores destruxerunt uineam me-
am, contaminauerunt portionem meam.
Minimè enim sanctè uiros qui sibi ipsi mul-
ta tribuunt secuti, sanctam nostram Ec-
clesiam, quàm sibi Deus adoptauit, accu-
sarunt, neque inter sacrum & prophanum
ullum discrimen posuerunt. nam imagi-
nes Dei & sanctorum suorum, similiter cum
statuis satanicis idolorum nomine appel-
larunt. Igitur obedientiam suam ab insa-
nia istorum corrumpi amplius non ferens
Dominus noster Christus, nos undique
sacerdotalis dignitatis præfectos, secun-
dum suum beneplacitum conuocauit, ac-
cedente huc diuino zelo & nutu Constanti-
ni & Irenes, fidelissimorum nostrorum
Imperatorum, quo diuina traditio Eccle-
siæ catholicæ communi suffragio autori-
tatem accipiat. Igitur cum omni diligen-
tia perferunt & inuestigantes, iuxta sco-
pum ueritatis nobis propositum, nihil adij-
cimus, nihil demimus, sed cuncta Ecclesiæ
catholicæ dogmata conseruamus: & sex u-
niuersalibus Concilijs in hærentes, eorum
acta comprobamus. Principiò, secundum
Synodum in splendida Nicæa congrega-
tam, deinde in Regia urbe, Credimus in
unum Deum Patrem omnipotentem, crea-
torem cœli & terræ, uisibilem omnium
& inuisibilem: & in unum Dominum
Christum, filium Dei unigenitum,
lumen de lumine, Deum uerum ex Deo ue-
ro, genitum, non factum, consubstantialem
patri ante omnia secula, per quem cuncta
facta sunt. qui propter nos homines & pro-
pter nostram salutem descendit de cœlis,
& incarnatus est de Spiritu sancto ex Ma-
ria uirgine, & homo factus: crucifixus etiam
pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepul-
tus: & resurrexit tertia die, secundum Scri-
pturas: & ascendit in cœlos, sedens ad dex-
teram Patris: & iterum uenturus est cum
gloria, iudicare uiuos & mortuos, cuius
regni non erit finis. Et in Spiritum san-
ctum, Dominum uiuificantem, qui ex Patre
Filio que procedit, qui cum Patre & Filio si-
mul adoratur & conglorificatur, qui locutus

est per Prophetas. In unam sanctam catholi-
cam & Apostolicam Ecclesiam, confitemur
unum baptisma in remissionem peccatorum,
& expectamus resurrectionem mortuorum,
& uitam uenturi seculi, Amen. Execra-
mur & anathematizamus Arium & asseclas
eius, & qui communicant cum illius impro-
bis opinionibus: Macedoniumque & Ioda-
machum, id est impugnatores spiritus. Confi-
temur etiam dominam nostram sanctam Ma-
riam propriè & uerè Deiparam, ut quæ pepe-
rit unum sanctæ Trinitatis Christum Deum
nostrum, quemadmodum prior Ephesina
Synodus constituit: & impium Nestorium,
sociosque illius, tanquam dualitatem perso-
narum inducentes, ab Ecclesia depulit. Ad
hæc duas naturas incarnati propter nos ex
immaculata uirgine Maria confitemur, per-
fectum Deum & perfectum hominem co-
gnoscentes, quemadmodum Synodus in Chal-
cedone habita declarauit: Eurychemque &
Dioscorum, blasphemantes in illius diuini-
tatem, exterminauit. Adijcimus his Pe-
trum, Seuerum, & catenam istorum bla-
spemam, non concorditer connexam. Præ-
terea Origenis, Euagrii & Didymi fabulo-
sitates anathematizamus: quemadmodum
Synodus Constantinopoli constata, quin-
ta numero, docuit. Deinde duas uoluntas
tes & actus, secundum naturarum proprie-
tatem in Christo, prædicamus: quemadmo-
dum sexta Constantinopolitana Synodus
definiuit. detestamurque cum ea Sergium,
Honorium, Cyrum, Pyrrhum, Macarium,
impios istos pietatis impugnatores, omnes-
que illis contentientes anathematizamus.
Fatemur autem unanimiter, nos Ecclesiasti-
cas traditiones, siue scripto siue consuetudi-
ne ualentes & decretas, retinere uelle: qua-
rum de numero est imaginum effiguratio,
ut quæ historiæ Euangelicæ promissionis
concinat, ad credulitatem ueræ & non
phantasticæ incarnationis Dei, & ad utili-
tatem similitudinis quam nobis exhibet,
utiliter inuentam. His sic se habentibus,
regiam uiam incedentes, & sanctorum no-
strorum & diuinorum Patrum doctrina in-
sistentes, & catholicæ Ecclesiæ, in qua san-
ctus Spiritus inhabitat, traditionem obser-
uantes, definimus cum omni diligentia &
cura, uenerandas & sanctas imagines, ad
modum & formam uenerandæ & uiuifi-
cantis crucis è coloribus & tessellis, aut a-
lia quauis materia commodè paratas, de-
dicandas, & in templis sanctis Dei collo-
candas, habendasque, tum in sacris uasis
& uestibus, tum in parietibus & tabulis,
in ædibus priuatis, in uis publicis: ma-
ximè autem imaginem Domini & Dei ser-
uato.

613 uatoris nostri IESU Christi, deinde inter-
meratæ dominæ nostræ Deiparæ, ueneran-
dorum angelorum, & omnium deinde san-
ctorum uirorum: quo scilicet per hanc i-
maginum pictarum inspectionem, omnes
qui contemplantur, ad prototyporum me-
moriam & recordationem & desiderium
ueniant, illisque salutationem & hono-
rariam adorationem exhibeant: non secun-
dum fidem nostram, ueram latræ, quæ so-
lum diuinæ naturæ competit, sed quemad-
modum typo uenerandæ & uiuificantis
crucis, & sanctis Euangelij, & reliquis sa-
cris oblationibus suffitorum & lumina-
rium reuerenter accedimus, quemadmo-
dum ueteribus pie in consuetudinem hoc
adductum est. Imaginis enim honor in pro-
typum resulcat: & qui adorat imaginem,
in ea adoratur quoque descriptum argumentum.
Sic enim sanctorum nostrorum patrum ob-
tinet disciplina, uel traditio catholicæ Eccle-
siæ, quæ à finibus usque ad fines Euangelium
suscepit. Paulo ergo sic in Christo loquenti,
omni; Apostolico cœtui, & patribus San-
ctis idem sentiētib; inhærentes, seruamus
traditiones quas suscepimus. Quare & Vi-
ctoriæ carmina ad Ecclesiam cum Propheta
accinimus: Gaude ualde filia Sion, prædi-
ca filia Hierusalem, exulta & lætare ex to-
to corde tuo, à te Deus abstulit iniquitates
aduersantium tibi, liberata es de manu ini-
mici tui. Dominus rex tuus in medio tui, &
pax tibi in sempiterna secula.

Igitur qui ausi fuerint aliud sentire aut
docere, aut more impiorum hæreticorum
Ecclesiasticas traditiones contaminare, aut
nouam quandam uaniloquentiam indu-
cere, aut quicquam de consecratis in Ec-
clesia abijcere, Euangelij inquam depictum
codicem, aut figuram crucis, aut imaginis
alicuius picturam, aut reliquias martyrum
quas sciuerint esse germanas & ueras: aut
contra ista uasre & improbe aliquid exco-
gitare, quod sit contra constitutionem Ec-
clesiasticam: aut uti tanquam communi-
bus, sacratissimis Deo, repositis preciosis, aut
monasterijs reuerendis: si fuerint episcopi
aut clerici, deponuntur: si monachi aut laici,
communione priuantur.

Petrus miseratione diuina protopresby-
ter Sanctissimæ ecclesiæ Romanæ beati
Petri, & locum retinens Adriani papæ uete-
ris Romæ, definiens subscripsi.

Petrus indignus presbyter & præses san-
cti patris nostri Sabæ, & uices agens A-
driani papæ ueteris Romæ, definiens sub-
scripsi.

Tarasius miseratione diuina episcopus
Constantinopolitanus nouæ Romæ, pa-
trum dogmatibus insistens, & catholicæ

Ecclesiæ adhærens, definiendo subscripsi.

Iohannes miseratione diuina presbyter,
& assessor patriarchicus, & uices agēs trium
Apostolicorum thronorum Orientis, Ale-
xandriæ, Antiochiæ & Hierosolymorū, pa-
trū dogmatibus insistēs, & catholicæ Ecclesiæ
inhærens, definiendo subscripsi.

Agapius indignus episcopus Cæsariæ Cap-
padociæ, patrum dogmatibus insistens, &c.
subscripsi. Sequuntur nomina aliorum e-
piscoporum, quæ extant in secundo tomo
Conciliorum.

Sancta Synodus exclamauit: Omnes sic
credimus, omnes idem sapimus, omnes ap-
probantes subscripsimus. Hæc est fides Apo-
stolorum, hæc est fides patrum, hæc est fides
orthodoxorum, hæc fides orbem terrarum
confirmauit. Credentes in unum Deum, in
Trinitate laudatum, uenerandas imagines
amplexamur. Qui secus agunt, anathemate
percelluntur: qui sic non sentiunt, ab Eccle-
sia depelluntur. Nos antiquæ Ecclesiæ legis-
lationi insistimus, nos decreta patrum cu-
stodimus, nos adijcentes aliquid aut au-
ferentes Ecclesiæ anathematizamus. Nos
uenerandas imagines suscipimus: nos
qui secus faxint, anathemate percelli-
mus. Quicumque sententias sacræ Scripturæ
de idolis, contra uenerandas imagines ad-
ducunt, anathema. Qui uenerandas imagi-
nes idola appellant, anathema. Qui dicunt,
quod imagines Christiani ut deos adorent,
anathema. Qui scientes communicant cum
illis, qui contra uenerandas imagines sen-
tiunt, aut eas dehonestant, anathema. Qui
præter Christum Dominum Deum nostrum,
dixerit alium nos à cultu idolorū liberasse,
anathema. Qui audent Ecclesiam catholi-
cam dicere idola aliquando suscepisse, ana-
thema. Multi anni Imperatorum. Constan-
tini, & Irenes eius matris multi anni. Victo-
rum Imperatorum multi anni. Nouo Con-
stantino & nouæ Helenæ perpetua memo-
ria. Deus imperium Augustorum conser-
uet. Imperator cœlestis terrenos reges custo-
di. Cunctis hæreticis anathema. Rugienti
conciliabulo contra uenerandas imagines,
anathema. Impia hæreseon uerbula estiman-
tib; anathema. Theodosio falsi nominis epi-
scopo Ephesi, anathema. Sisinnio cognomē
to Pastillæ, anathema. Basilio maledico Tri-
cacabo, anathema. Trinitas trium horum
dogma sustulit. Anastasio, Cōstantino & Vi-
ctori, qui successiue thronum Cōstātinopo-
litanæ Ecclesiæ ascenderunt, non aliter ac
nouo Ario, Nestorio, Dioscoro, anathema.
Sancta Trinitas horum trium dogma sustu-
lit. Iohanni Nicomediæ & Constantino Na-
colicæ hæresiarchis, anathema. In nihilum re-
degerunt imaginem Domini & sanctorum

eius, Dominus eos ad nihilum deduxit. Si quis ex Iconoclastarum hæresi aliquem existentem defenderit, anathema. Si quis Deū secundum humanitatem non circumscriptibilem confessus fuerit, anathema. Si quis Euangelicas narrationes per picturam representatas non acceptauerit, anathema. Si quis has non salutauerit in nomine Domini & Sanctorum eius, anathema. Si quis traditionem Ecclesiæ, siue scripto, siue consuetudine ualentem, non curauerit, anathema. Germani orthodoxi perpetua memoria. Iohannis & Georgij perpetua memoria. Præconum ueritatis perpetua memoria. Trinitas hos tres approbavit. Horum disputationibus inhærentes, digni reddamur misericordijs & gratia primi & magni supremi sacerdotis IESU Christi Dei nostri, intercedente simul inuiolata Domina nostra sancta Deipara, & omnibus sanctis. Fiat fiat, Amen.

¶ Deinde literas ad Imperatorē scribunt, in hunc modum:

PIISSIMIS ET SERENISSIMIS
Imperatoribus nostris, Constantino & Irenæ matri,
Tarasius indignus episcopus Dei seruantis & Imperatricis nostræ urbis nouæ Romæ, & uniuersa sancta
Synodus, quæ secundum diuinam uoluntatem &
iussu Imperatoris in hac splendida Ni-
ceensium metropoli secundo
conuenit.

Christus Deus noster, fortissimi Imperatores, caput Ecclesiæ prædicatur: quoniam cor nostrum in manu eius existens, uerbum bonum scatit. Suo enim decreto & mandato uos in nomine suo conuocauit, ut dogmatum Ecclesiasticorum oracula fixa, firmaque conseruetis. Etenim quemadmodum caput uestrum auro & lapidibus preciosis exornatum est, ita & mentes uestre Euangelicis & patrum doctrinis sunt excultæ. Nam quorum sonus in uniuersum terrarum orbem est egressus, cum sitis ueluti discipuli & cõsodales, uniuersique Christiani populi duces & principes, ad pietatē ueritatis sermonē contulistis, & orthodoxæ fidei pietatisque figurā descripsistis. Vnde fidelibus tanquam faces ardentes relucetis, & periclitanti Ecclesiæ manum porrexistis. Nam & sanas doctrinas conseruatis, & dissidentium unanimem concordiam gubernatis. (absit uerbo inuidia) Dei beneplacito, pietatis officia & honestæ actiones per uos sunt stabilitæ. Quamobrem os nostrum impletum est gaudio, & lingua nostra exultatione. Nā per scriptam nostram uocē res ipsas linguæ loquuntur. Quid enim splendidius, magnificentiusque esse possit principi, quàm Ecclesiasticarum constitutionum firmitatem & stabilimentum integrum conseruauisse? 60

Quandoquidē autē quidā imaginē quidē pietatis circūferentes, sacerdotij dignitate conspicuos se exhibent, uerū ipsum robur sacerdotij denegantes consurrexerunt, Babyloniorumque sacerdotum accusationē arripuerunt (quos & propheta triumphat, dicens: Egressa est ex Babylone iniquitas) Caiaphaicumque conciliabulum coegerunt, facientes parentes impiorum dogmatum execrationis & amaritudinis, quorū os nō aliud quàm ad maledicendum spectat, & hinc gloriā famamque uenatur, linguā habentes blasphemā, & calamū benē huic inferuentē, pugnantē uerbis Dei, Imperatorū maiestatem monstris uerbis corrumpentes, gentē sacrā, quæ semel Christū induit, & ex illius gratia seruata est, quasi in idolorū errore existentē, idololatras uocantes: & improbitatis animo præditi, illis hætenus manus iniecerunt, arbitrates se posse obscurare uenerandarū imaginum picturā, atque eas partim ueluti cõmuni suffragio exterminarunt: partim uerō quæ ex cera fusæ erant, in singularem ornatum, in turpes usus conuerterunt: quæ uerō ex tabulis & assertulis depictæ erant, tum Christi, tum etiam sanctorum illius, igni tradiderunt, & (ut uno uerbo dicam) omnes nostras Ecclesias contaminantes disturbant: & hierarchæ, id est sacrarū rerum præfides antea existentes, hæresiararchæ facti sunt: & pro pace rixas ad populum locuti sunt, pro frumento zizaniā Ecclesiasticis agris inseruerunt, uinum cum aqua miscuerunt, & proximo potauerunt subuersionē noxiā. Præterea cum essent lupi Arabici, pellem ouinam egregiē simularūt se gestare: defraudantes quoque ueritatem, mendaciū uires cupiuerunt acquirere posse. Sed aspiciū oua fregerunt, & secundum Prophetam telum aranæ filarunt. Qui autem de ouis istis edere debebat, postquā confregisset ea, uentū inanem reperiens, simul & basiliscū accepit ueneno & lethali afflatu plenum. Quoniā autem hæc ita se habent, & ueritatem ad tempus mendaciū adedit: o uos mirissimi & fortissimi Imperatores, non ferentes eiuscemodi pestilentē & animis lethale errorē diutius in terris herere: sed hunc Spiritus diuini, qui in uobis inhabitat, afflatu obscurare contemdistis, quo scilicet firma maneat Ecclesiæ constitutio, & totius populi coagmentū, ac imperium uestrum pacificè secundum nomen appellacionem gubernetur. Neque putastis ferendū aut tolerabile, quod in reliquis omnibus rebus bene inter nos conueniret: de uitæ autem nostræ summa & præcipuo, nimirum pace Ecclesiæ, inter nos essent dissidia: maximè cum nostrum caput unicum sit Christus, nos autē deinceps illius unius corporis membra, propter eā quæ inter nos, communem

communem fidem & sententiam. Quapropter uos sacrum hunc nostrum & copiosum in hac Nicensium metropoli conuenire iussi sita cœtum, quo Ecclesiarum dissensionem auferremus, & malè disuncta ad unitiōem cōmodam reduceremus: & ut eam quæ nuper ex spinosia confuta est sententijs, uallam hoc est falsam doctrinam conuelleremus & disrumperemus, & uestem orthodoxæ fidei conseruaremus illæsam. Quare Apostolicis & Patrum adherentes traditionibus, ex afflatu Spiritus sancti in unum conuenientibus animis, item Ecclesiæ catholicæ & sacrarum sex uniuersalium dogmata habentes nobis concordantia, audemus anathematizare Arijsiniam, Macedonij rabiem, Apollinarij dementia, Nestorij idololatriam in homine, Eutychis & Dioscori conspirantem uanitatem: & horum multorum capitum hydram, Origenis, Didymi & Euagrii nugæ, fabulasque Sergij, Honorij, Cyri & Pyrrhi, eorumque affectarum unam uoluntatē, imò malam & improbam uoluntatem. Deinde & qui post hos uana & noua excogitant nugamenta contra uenerandas imagines, eodem suffragio & conuenienter accepto à sancto Spiritu uerbo, & pura fontis illius aqua, spongia diuinorum dogmatum absterximus & expunximus, inuentoresque nuperæ uaniloquentiæ longè extra Ecclesiasticos muros eiecimus. Et quemadmodum pedes & manus competenter animæ consilijs mouentur: ita & nos à Spiritu accepta gratia, & robur habentes fortitudinis uestrę coadiutans, & pietatē reconciliauimus, & ueritatem depredicauimus. Quamobrem omnibus modis recipiendæ sunt uenerandæ imagines Domini nostri IESU Christi, quatenus scilicet perfectus homo fuit: & hæc quoque omnes, quæ historicè è sacra Euangeliorum narratione depinguntur, nempe intemeratæ Dominæ nostræ Deiparæ, sanctorum quoque angelorum (nam hominibus ipsi quoque in forma hominis uisi sunt) item sanctorum omnium, quorum prælia & certamina tabulis & parietibus sacris item uestibus & uasis insculpta amari debent, quemadmodum catholica Ecclesia multis retrò seculis in hisce est instructa. Sic enim ea accepit: sic à sanctis nostræ disciplinæ ducibus, & eorum successoribus patribus nostris statutum est. Sunt autem hæc adorandæ quoque, hoc est exosculandæ & amandæ: idem enim significant hæc iuxta antiquam Græciæ dialectum. nam προσκυνεῖν, adorare: & ἀπ' αἰσέδου, amplecti: & φιλεῖν, amare significat. Præpositio autem πρὸς, intentionem significat desiderij: quemadmodum in προσήκοντα ἀφ' ὧν: uerὺ & προσκυνεῖν, λυνῶ & προσκυνεῖν, quod significat & amplexum, & uehe-

mentem amorem. Nam quod quis φιλεῖ, (hoc est, amat) id etiam προσκυνεῖ (hoc est, amplectitur) & quod adorat siue amplectitur, nempe προσκυνεῖ, hoc etiam omnino φιλεῖ, id est amat. Testatur id sanè humana natura & affectio, qua erga amicos sumus affecti. Sic enim inter duos res agitur, & hoc modo sibi oecurrentes agunt. Non solum autem apud Græcos hæc loquendi ratio in usu est, sed in diuina quoque Scriptura idem annotare licet. In libris enim Regum scriptum est: Dauid surrexit, & cecidit in faciem suam, & adorauit ter Ionathan, & osculatus est eum. Rursus: Nonne Dominus de Phariseis dicit in Euangelio: Amant primos accubitus in conuiujs, & salutationes in foro? Certum est ἀσπασμὸν, id est salutationem, hoc loco à Domino appellari προσκύνειν, id est adorationem. Pharisei enim glorioso animo præditi, & seipsos iustos existimantes, ab omnibus adorari studebant. Non enim ore osculari petebant: fuisset etenim hoc humilitatis signum, & haudquaquam Pharisaici supercilij. Iterum Paulus apostolus, diuinus sanè, quemadmodum in Actibus scribit Lucas: Nam cum (inquit) essemus nos Hierosolymis, libenter & alacriter exceperunt nos fratres. sequenti autem die Paulus nobiscū ad Iacobum ingreditur, aderant autem omnes presbyteri: salutatis autem illis, singula quæ in gentibus per illum fecisset Dominus, exposuit. Hic enim salutationē, honorificam adorationem mutuo factam, Apostolica sententia significat. Quemadmodū etiam de Iacob legitur: Adorauit in summitate uirgę suę. Cū his conuenit Gregorius cognomento Theologus, dicēs: Bethleē uenerare, præsepe adorari. Quis autē, modò rectè & syncerè Scripturas intelligat, ea quæ ita in Scripturis occurrunt non uiderit, inde latriam quæ fit per Spiritum, non dici, nisi omnino expers sit intelligentiæ, & planè in sententijs Scripturæ & Patrum rudis? Non enim in summo uirgę Iacob latriam fecit: neque etiam Gregorius præsepi latriæ uocabulum addit: nequaquam. Rursus cum crucem uiuificam salutamus, conuenienter capimus: Crucem tuam adoramus Domine: Lanceam, quæ uiuificans latus sanctitatis tuę aperuit, adoramus. Quæ sanè adoratio nihil aliud est, quàm saluatio, siue amplexum malis dicere. Quod indicat hoc, quod labijs quoque nostris proprijs ea contingimus. Si uerò sæpius in Scriptura & elegantibus nostris patribus adorationem quis dixerit, pro cultu siue latria quæ in Spiritu fit, sumi non negamus. Nam cum uox sit multæ significationis, non potest non aliquando pro cultu adorationis in Spiritu, sumi. Adoratio enim est, cum

cum uenerationem, desiderium & timorem significet. Ita nos uestrū uictoriosum & placidissimum imperium adoramus. Est adoratio, quæ tantummodo timorem significat: quemadmodum Iacob adorauit Esau. Est quæ gratiam notat: quomodo Abraham pro agro, quem accepit à filiis Chet in sepulchrum Saræ uxoris suæ, adorauit illos. Rursus qui sperant beneficium se accepturos à potentioribus, eos adorant: quemadmodū Iacob adorauit Pharaonē. Hinc diuina Scriptura dicens, Deum tuum adorabis, & illi soli cultum exhibebis: Adorabis absolutē ponit, neq; adiicit Soli: ut significetur uox diuersæ notionis, & æquiuoca. Cultum autē exhibebis, siue seruies soli, dixit: quam ob causam latrām uni Deo tribuimus, adq; illum referimus. His ita se habentibus, in confesso, & sine ulla dubitatione credimus, acceptam & placitam coram Deo esse uenerandorum imaginum depictionem, & earū quæ dispensationem Domini nostri IESU Christi exprimunt, & uirginis quoq; Mariæ Deiparæ intemeratæ: quinetiam gloriosorū angelorum, & omnium sanctorum, has quoq; adorandas & salutandas putamus. qui uerō ita non est animatus, sed circa uenerandarū imaginum adorationem laborat & dubitat, eum anathematizat sancta & ueneranda nostra Synodus, quæ efficacia diuinī spiritus & Ecclesiasticis patrum traditionibus munita est, & cincta. Anathema autem istud nihil aliud est quā separatio à Christo. Si uerō aliqui repugnauerint aduersum ea quæ statuta sunt, his non adhibentes fidem, sanè contra stimulum calcitrant, & proprijs animis iniurijs sunt. nam & Christo aduersantur, & sycophantijs quæ aduersus Ecclesiam Dei exercentur, gaudēt, ipsamq; pietatem subuertere conantur: quare hæreticorum ueterum affectu, socij & contribules propter impietatem uerè dicendi sunt. Nos autem fratres & comministros nostros, Dei amantes episcopos, & cum his præsidēs & clericos misimus, ut omnia quæ inter nos acta sunt, ad diuinas aures uestras renuncient. Ad consignationem autem & maiorem certificationem eorum quæ à nobis decreta sunt, & quo maiestati quoque uestre pijsimæ satisfiat, auctoritates quasdam Patrum ex multis paucas subnexuimus, quarum splendore ueritatis stabilimentum elucidari magis possit. Saluator autem omnium, & qui nobiscum regnat, Ecclesiæ suæ pacem pro præmio tribuat: uestrum autem imperium cum senatu & ducibus, & fidelissimo militum exercitu, in multos annos conseruet, & uictoriam uobis concedat. Ipse enim dixit: Viuo ego, dicit Dominus: Et glorificantes me, glorifico. Ipse est qui ac-

cingens uos potentia, omnem hostilem impressionem à uobis auferet, obedientiam autem apud omnes conciliabit. Gaude igitur ciuitas, exulta noua Sion totius terrarum orbis ueluti alta specula: regnauit enim & illic Dauid, & Dauidicē illam allocutus est: Dominus in medio tui, cuius nomen sit benedictum in secula seculorum, Amen.

¶ Tertiò ad Adrianum pontificem, in hunc modum:

IN OMNIBVS SANCTISSIMO ET
beatissimo fratri & comministro, Domino Adriano Pa-
pæ ueteris Romæ, Tarasius diuina mis-
eratione episcopus Constantinopoleos,
nouæ Romæ, in Domino
gaudere.

Sufficit quidem salutaris dispensatio magni Dei, & seruatoris nostri IESU Christi, ad pacē & concordiam omnibus Christianis. Ipse enim post resurrectionē à mortuis, Apostolis suis inspirando dixit: Pacem meā do uobis, pacem meam relinquo uobis. Quā de causa is qui raptus fuit in cælum, & in paradisum ingressus, audiuit uerba quæ non oportebat dici. Paulus inquam, apostolus diuinus, omnibus nobis testatus est dicens: Christus est pax nostra, qui omnia facit ex diuersis, & mediū parietem obstaculi dissoluens, inimiciā scilicet de carne sua. Eriterū ad Thessalonicenses scribens, admonet: Igitur fratres state, & seruare traditiones, quas edocti estis, siue per uerbū, siue per epistolas nostras. Sed postea inueteratus hostis diabolus, Ecclesiam super fundamentū Apostolorum & Prophetarum per diuersa tempora, iuxta beneplacitum Dei ædificatā, non solum dicit non conuellere & inturbare, seipsum scilicet ui inferens per quosdā affectus suos, uiros improbos, per quos etiam Zizania seminauit in hac eleganti terra ab Apostolia exulta. Hi siquidem accepta à supernis potestate, in sulcis diuinæ efficacis seminatū frumentum reliquere: quorum diuinam doctrinam arripientes patres nostri admirandi, zizania quidem extirparunt, nimirum hæreses & nuperas uaniloquentias radicitus usq; euellentes, & dimittē mensem puræ Ecclesiæ. Vestra igitur Deo decens sanctitas, horum adhærens doctrinis, & ab ipsis ueritatis sermonem accipiens, turbas illas spinas nunc pullulantes, adiungente se tibi Imperatorum fidelissimorum sinceritate, extirpare machæra Spiritus sancti satagit. Misisti enim nobis postulantes, uiros concordēs, & dignos Apostolica sede sancti Petri, quos ad se missos Imperatores nostri sincerissimi humaniter suscipientes, ad nos iusserunt proficisci: à quibus postquam literas sanctitatis tuæ accepissemus, easque legissemus, adduxi-

621 adduximus ad sanctos & reuerendos uiros Iohannē & Thomam, uerbo & cognitione uobiscum sentientes, qui eisdem temporibus, unā cum uarijs episcopis, zelo Dei & uoluntate huc se ad sacrum Synodum, iubentibus & uolentibus etiam lyncerissimis Imperatoribus, contulerunt. Verū nos ante annum sedem colligere Synodi statueramus, cum improbi aliquot homines, & quorum mentes insania tumultuabantur, turbam in nobis cientes, cathedram prohibuerunt. Quamobrem coacti sumus integrum annum à proposito nostro desistere, nihilq; quod ad eam rem attinebat tentare. Tempore deinde succedente, iterum uenerabiles isti episcopi in splendida metropoli Nicea prouinciæ Bithyniæ, Imperatorum nostrorum mandato congregati sunt: nos autem accipientes comites itineris, & uenerandos uiros legatos uestros, & uicarios quoq; Orientis, ad ipsam metropolim uenimus: & omnibus nobis sedentibus, eligere caput, nempe ipsum Christum, uisum est. Iacebat autem in sacro throno Euangelium sanctum, quod omnibus nobis qui conuenerant, iustum iudicium iudicare, iusticiam pro sancta Dei Ecclesia administrare, proclamabat. Itaq; prærogatiua quadam literas sanctitatis tuæ primo loco legi iussimus: & eramus quidem tunc omnes ueluti in regio conuiuio epulis spiritus intenti, quod tali cōuiuio animi nostri recrearentur: pedesque nostri in uiam rectam ueritatis per te ducebantur. Sic confecta membra in unum corpus cōponebantur, sic uera concordia reualuit, sic catholica Ecclesia in unionem est collecta. Post illas autem literas, legimus quoq; eas quæ ex orientalibus diocesis nobis missæ fuerant: atque ita Patrum traditionis lumen acrius exactiusque resplenduit, & uis ueritatis clarior fortiorque euasit. His se ita habentibus, ab omnibus nobis qui diuina uoluntate conueneramus, confessa est uera & calumniæ expers confessio, quæ & à nobis ad uos missa est. Per relationem itaque nostrā, pijs Imperatoribus nostris omnes hæreticæ prauitatis principes, quiq; eos insequuntur, profanatione & execratione condemnati sunt: propterea quod sanctā catholicam Ecclesiam iniuria affecerint: nec uerò illi tantum, qui in hac uita in eadem opinione manent, sed etiam qui uitam turpiter & peruersè proiecerunt. Sed quidam eorum adhuc præsentibus, salutem suam per scriptos libellos confessi sunt. Neque Christus Deus noster, petra scilicet in qua fixi sumus, uerum illam desuper contextam, ipsam nimirum catholicam, à se & super se ædificatam, Ecclesiam suam, diuisam & disruptam diuinius pati potuit: neque membra huc illucq;

dispersa diutius diffundi sustinuit: sed simul cum ueteribus hæresibus errorem nouæ prauitatis Iconoclastarum, qui contra uenerandas imagines rabiem suam exercuerunt, uerbo gratiæ suæ subuertit, & machæra Spiritus execut. Abundè autem instructi sumus, & experientia cognouimus, ueritatem super omnia posse & ualere. Quicquid illi repugnat, id tandem semper cedit, & aciem relinquere cogitur. Ipsa est omnium fortissima, ita ut facile quosuis inimicos superet, & repugnantium phalanges dissipet. Ecce enim & falsiloquorum & mendacium labia compressit, tenebræ absurdarum blasphemiarum cessarunt, pulchritudo ueritatis dogmatum resplenduit. Iam omnis hæretica blasphemia eiecta est, & propulsata: Ecclesia proprium ornatum recepit, requiem ex immensis laboribus inuenit. Veritas est inconcussa & inexpugnabilis, aduersus quam portæ inferorum & infidelitatis non præualebunt, quemadmodum ex ore Domini co audiuimus: & gaudio repletum est os nostrum, & lingua nostra exultatione. Gaussi autem sumus in Ecclesia, cui præsedimus, iuxta Dei uoluntatem. Hæc igitur facta sunt Christo Deo nostro, qui super omnes est, rem procurante: auxiliantibus etiam orthodoxis & fortissimis nostris Imperatoribus. Ipse enim omnibus in locis uenerandas imagines restituerunt, cum in sacris templis, tum etiam in portis regiarum: quibus Deus donet præmium, exaltando cornu imperij illorum, ad pacem Ecclesiæ suæ, & salutem omnium Christianorum: cuius nomen sit benedictum in secula seculorum, Amen.

¶ Quartò componunt literas Synodicas, quorum exemplum sic habet:

DEI AMANTISSIMIS SACERDOTIBUS & clericis, sanctissimæ magnæ Dei Ecclesiæ, & omnium Ecclesiarum Dei colentis & imperialis urbis, sancta Synodus, quæ in Nicea secundò congregata est.

Christus Deus noster, uera ueritas, patris lumen & splendor, qui è tenebris nos in mirandam suam lucem uocans, ex idololatrica insania nos liberauit, & nomina idolorum de terra deleuit, ut nulla planè eorum sit posthac memoria: placitum sibi existimauit, pios & in omnibus orthodoxos nostros fideles Imperatores excitare, qui nos in splendide metropolim Niceam conuocarent, ut nouistis, quo dissidentia in unū per nos conuenirent, & medius paries inimicitiae sustolleretur, & uetusta Ecclesia catholice legislationis autoritatē obtineret. Igitur S. S. inspiratione in hoc ipsum conuenientes, eiusdē cooperatione omnes in idē cōsensimus: Oriēs in quā, Occidens, Septentrio & Meridies, in unā unionē, ut ita dicā, cōuenimus, sanctarū Ecclesiarum

Ecclesiarum pacificus status propter consentientem fidem & sententias constitutus est. Pedes enim nostri in rectam uiam dirigens Dominus, truncum qui ex zizanijs uetustæ & improbæ hæreseos excreuerat, funditus eradicauit. Ecce euangelizamus uobis, in monte excelso stâtes, Ecclesiasticæ pacis gaudium, & celebrem festiuitatem. Quid enim gratiosius est confidentis illius Esaïæ uerbo: Quàm speciosi sunt pedes euangelizantium 10 pacem, euangelizantium bona? Dignum autem fuisse, & uestram deuotam præsentiam rebus omnibus interfuisse, quo omnem à Deo electam nostram congregationem uno in loco inueniretis, & per Dei gratiâ spectatores fieretis omnium quæ acta sunt: ita & dissertationis uim quoq; cognouissetis, quæ in confirmatione legalium Ecclesiæ catholicæ traditionum, & destructione eorū qui insurrexerunt contra ueritatē, & Aposto- 20 licas & Patrū traditiones ab Ecclesia catholica alienarunt, facta est. Sed quoniam inter nos & uestram sanctitatem, & humidum iter est, & longa terrestris uia: duabus rebus opus fuit, nauibus scilicet, & iumentis, quib. deferri possetis. At quoniam utrorumq; copiam non habentes, nobis corpore adesse nō potuistis: certum est, uos mente & animo idem sentiente nobis adfuisse, quod sanè Ecclesiæ catholicæ magnum adiumentum ex- 30 stitit. Quandoquidem autem inter nos membra sumus, habentia unum caput Christum Dominum nostrum: necessarium duximus, omnem eorum quæ diuinè apud nos acta sunt seriem narrare. Nam & linguæ res per litteras effari possunt, eaq; ita subinde representat omnia, quasi coram uisâ fuissent. Postquam igitur ex præscripto patrum & doctrina conuenimus, omnes idem sentire cœpimus. Recordati quæ sumus carminis, quod 40 à Mose factum est, & doctum: Interroga patrem tuum, & renunciabit tibi: quare leniores tuos, & dicent tibi. Ita quoque & nos Ecclesiasticæ ordinationi insistentes, neque quicquam illi adiecimus, neque etiam dempsimus: sed apostolicè instructi, traditiones quas accepimus seruamus, omnia scilicet suscipientes quæ sancta catholica Ecclesia & scripto & consuetudine admisit. Quorum de numero cum & uenerandarum ima- 50 ginum essentfigurationes, de his peculiari-ter egimus. Rursus omnia quæ diuini nostri patres reieciūt, ea quoque & nobis indigna, & catholicæ Ecclesiæ aduersa & hostica arbitramur: in quibus sanè recensetur & conuata uaniloquentia Iconoclastarum, & eorum qui falsò Christianos accusant gangrena, hætenus Ecclesiam depascens. Sed Deus Dominus noster eam in finem non sustinuit, nam postquam ueritas detecta est, or- 60

thodoxa & sincera fides omnibus resplenduit, mendacium cum tenebris sibi congenitis euauit. Nam si, ut ipsi asserunt, imaginū pictura idolis comparabilis existit: nostræ liberationis mysterium, quod Dei filius per suam in carne sine peccato præsentiam operatus est, uanum reputatur. Quinetiam uanæ sunt propheticæ promissiones, quarum quædam iubet nos eum adorare & colere in sanctitate & iusticia, omnibus diebus uitæ nostræ. alia uerò dicit: Surrexit tāquam ex somno Deus, tanquam potens à crapula uini, percussit inimicos suos, & dedit eis in posterum improprium sempiternum. Si improprium sempiternum datum est inimicis nostris, hoc est improbis potentijis, per resurrectionem: quomodo rursus Christiani idolis seruiunt? Vah eorum impietatem & ruditerem. Utinam cogitassent illud: Qui scandalizat unum ex pusillis credentium in Christū, indignationem intolerabilem Dei incurrit. Sed uerbum Domini nihili fecerunt, Ecclesiasticas traditiones cassauerunt: quā ob causam in nihilum rediget eos Dominus, & cū sam in nihilum rediget eos Dominus, & cū Ario, Eunomio, Macedonio, Apollinario, Nestorio, Eutyche, Dioscoro, Sergio, Honorio, & reliquis istis improbè sentientibus, conspiratio istorum connumerata est. Nam horum stulticiam abstergentes, ipsi quoque 60 stulta locuti sunt. Iam tamen fundauerat cōfessionis cum ipsis prostrati sunt, & acies eorum est dispersa. Non enim Deus in seculum dimisit uirgam eorum in sortem iustorum: hoc est, Ecclesiæ. Iudaicè enim uana, & aliteras in conciliabulo Iudæ tulerunt: quare conciliabulum eorum Caiaphaicum inuentum est. Hoc enim contra Dominum conflatum est. Sed Iconoclastarum aduersus eius imaginem illud conciliabulum, liberationem nostram per Christum factam, sibi & alijs inscripsit. Hoc autem consilium profundum non per Christum cœpit: cōfederatione enim non per Christum cœpit: cōfederatione enim inijs, sed non per spiritum illius, quia ornatum uenerandorum templorum iustulit. In hoc conciliabulo nullus inuenietur, qui imaginem ad similitudinem Dei ferat: quia imaginem Domini & sanctorum illius ignominiose confringentes, igni tradiderunt. Hoc conciliabulum insania & dementia occasi- nem dedit multarum & satanicarum cædiū. Hoc conciliabulum falso sibi nomen assumpsit sacerdotale & sacrum concilium: improba enim & profana mente conflatum est. Hoc conciliabulum os habet intemperans, spiritu autem falso Christum & ueritatem simulauit, mendacijs uerò in torum est confisum. Hoc cōcilia bulum catholica Ecclesia, tanquam zizania ex area Dominica, hoc est Ecclesia catholica extirpauit, & sputo diuini iudicij eiecit. Itaq; ex Ecclesia catholica abla- tum est,

tum est, & uasra eius cōsilia redargutionem incurrere. Verum enim & rectissimum Ecclesiae iudicium innouari in se nihil patitur, neq; ullam semel probatę rei ablationem ferre potest. Nos igitur patrum legibus insistentes, ab uno eodemq; Spiritu gratia accepta, sine ulla nouicia machinatione, & inconstaminare cuncta Ecclesiae dogmata custodimus: quemadmodum sacrae sex uniuersales synodi constituerunt. Et quaecunque in Ecclesia honore affici iusserunt, sine omni controuersia recipimus: ē quibus est, ut antea diximus, imaginū quoq; apparatus. Quareas honorabiliter adoramus, & salutamus: idem enim significant hęc duo uerba. Quiq; eadem confitetur, hic catholicę Ecclesiae uerus & germanus filius & particeps illius existit. Cuncta itaq; scandala abierunt, cūcta obsecrata sunt. Veritas gubernat omnia, mendacium exterminatum est, seminator zizaniorum omnino defecit: frumentū, hoc est deuotus Christi populus, in unum horreum, nempe Christi Ecclesiam, comportatum est. Orthodoxę fidei lumen resplenduit, erroris tenebrę succubuerunt, mœror in gaudium uersus est, luctus in exultationem commutatus est. Conuersus est dolor noster in læticia, omnia in meliorem partem respexerūt. Quapropter & nos Apostolicę nos alloquimur: Gaudete in Christo, gaudete. Terna gaudia trinitas nobis peperit: quā decet omnis gloria, honor & potentia, in secula seculorum, Amen.

¶ Canones uigintiduos esse in hoc Concilio compositos, in actis indicatur. Declaratam etiam & affirmatam esse in hac synodo sententiam de Spiritus sancti processione à patre & filio, Erphordiensis indicat capite sexagesimonono; & Ranulphus lib. quinto, capite uigesimo tertio; & Iohānes de Opido, & Martinus in Chronico, & alij: quod forte collegerunt ex eo, quodd symbolum Nicenum est in conclusione reperitum, ubi scribitur, Spiritum sanctum à patre filioq; procedere. Nam aliās in actis, eam rem in disceptationem uenisse, non annotatur.

Omibus peractis mense Nouembri, tota synodus Nicea discedens, Constantinopolim ingreditur. & in Magnaura præsente Imperatore & cunctis episcopis, & clero & populo uniuerso, decreta synodi publicę proponuntur: quę Constantinus & Irene approbant & subsignant, & Adriano pontifici exemplū mittunt Græco sermone, quod Latine factū in bibliothecam Romanam est reconditum. Liber pontificalis. Et statim sacrae imagines templis restituntur, & Ecclesie in errore non nihil coalescūt: uerū non sine cōtradictione plurimorū. Paulus Diaconus lib. 23. & Zonaras tomo 3. Nam Constantinus ipse

decreta huius synodi nō ita multo pōst abrogauit: ut Platina & Bergomensis lib. 10 indicant. Et in synodo Francofordiana, acta huius planē rescissa & damnata sunt. Regino lib. 2. Auentinus lib. 4. Hincmarus cap. 20, contra landunensem episcopum, Adon Vienneſis ætate 6. Eginardus, & Carolus Magnus, & filius eius Ludouicus, disertis & neruosis scriptis ea refutarunt.

DE SYNODIS SVB CONSTANTINO solo regnante.

SYNODVS RATISPOŒNENSIS.

Anno Domini 742, Carolus Magnus Reginoburgij synodū celebrat, iuxta annales Francorum. Occasionem præbuit ei noua opinio Felicis Orgellorum episcopi, qui uoce & stylo asserbat, IESVM CHRISTVM in diuina natura esse uerum Deum, in humana uerō nuncupatiuum. Item, in diuina natura esse eum uerum filium Dei, in humana uerō adoptiuium: unam personā Dei & hominis diuidens in duas personas, scilicet ueri filij, & adoptiui. Sigebertus in Chronico: & Auentinus libro 4. Annalium, pagina 335.

Conueniunt episcopi ex omni Germania, Italia, & Gallia: sed nomina eorum in historiis non sunt assignata. Tractatur de proposita controuersia, & deprehensus error refutatur: ac expresse confirmatur, Christum non rectē dici adoptiuium filium: quia adoptiuius filius sit, qui aliquando non fuerit filius. at Christum semper fuisse filium Dei: ac quia Christus secundum humanitatem, non propter adoptionem, sed ob unitatem personę in duabus naturis filius Dei dicatur.

Felix autem errorem agnoscens, palinodiam canit; & libri eius exuruntur: Romamq; ipse ad Adrianum cum Engelberto abbate mittitur. Auentinus libro quarto Annalium: Annonius libro quarto, capite octuagesimo tertio de Francorum gestis.

SYNODVS ROMANA.

Cum Felix Romam uenisset, Adrianus collecta Synodo, anno Domini septingentesimo nonagesimo tertio, de eius hæresi disceptationem instituit: & acta Synodi Reginoburgensis examinat & approbat, & hæresin Felicianam damnat, Felicemq; ad poenitentiam & reuocationem adigit. Sigebertus.

SYNODVS FRANCOFORDIANA.

Anno Domini septingentesimo nonagesimo quarto, iuxta Reginonem libro secundo, & Lupoldum apud Irenicū libro undecimo, synodus Francofurti à Carolo conuocatur. Occasionem præbuit tum Felix, qui ad heresin suam fuerat reuersus, ut Adon ætate 6 indicat: tum Adrianus pontifex, qui acta Nicenę secundę synodi de imaginum adoratione

ne miserat approbanda. Conuenerunt episcopi, sacerdotes, abbates & monachi ex omnibus prouincijs Caroli, nimirum ex Gallijs, Italia, & Germania. Adrianus misit etiam eò suos legatos, Theophylactum & Stephanum: interest cœtui patrum etiam ipse Carolus.

Ac primum tractatur de Felicis & Elipandii opinione, num Christus rectè dicatur filius Dei adoptiuus secundum humanam naturam: & cõmuni patrum sententia ea hæresis scripto libro refutatur, & damnatur subscriptione omnium patrum.

Quia autem prolixum foret refutationis scriptum ascribere, ideo argumenta & responsiones nudè assignamus.

Hypothesis Hispanorum.

Confitemur & credimus, Deum Dei filiū ante omnia tempora, sine initio ex patre genitum, coæternum & consubstantialem, nō adoptione, sed genere: & confitemur & credimus, eum factum ex muliere, factum sub lege, nō genere esse filium Dei, sed adoptione: non natura, sed gratia.

Rationes autem illorum hæc fuerunt.

I.
Pater maior me est. Item: Puer crescebat, & cõfortabatur. Et: Vidimus gloriā eius, tanquā unigeniti à patre. Ergo Christus iuxta carnem est adoptiuus, & nō uerus Dei filius.

Respondet synodus: Non ualeat cõsequen-
tia, quia est ignoratio elenchi. Nam non propter adoptionem, sed propter formā serui, dixit: Pater maior me est. in qua forma serui minor est patre. Simili modo & propter formā serui illud dictū est: Puer hic crescebat, & confortabatur spiritu. Hoc uerò quod Iohannes dixit, Vidimus gloriā eius, gloriā quasi unigeniti à patre, plenum gratia & ueritate: contra adoptionē carnis facit. Si unigenitus, quomodo tūc adoptiuus? uel si nō est pro prius filius, quomodo tunc est plenus gratia & ueritate?

II.
Hilarius dixit: Adoptiuum filium nō dicimus natura esse, qui uerus est filius. Ergo.

Respondet synodus: Videtis, quomodo cæcamens cõtra suam testimonia ponit sententiam. Quis est qui audeat dicere, Christum non esse uerè filium Dei: Iohanne Baptista attestante, dum uidit Spiritum Dei descendentem, & manentem super eum? Et ego uidi, & testimoniū perhibui, quòd hic est filius Dei, de quo & Apostolus testatur: Quorū Patres, ex quibus Christus secūdum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Et si uerus Deus etiā, & uerus filius. Etsi uerus filius, nequaquam tūc adoptiuus: qui adoptiuus, sicut in testimonio S. Hilarij positum est, non uerè natura est filius.

III.

Hieronymus in tractatu in Apocalypsin dixit: Calculum candidum, id est gemma alba, adoptio carnis in filio Dei. Ergo.

Respondet synodus: Non ualeat à textu mōdoso, & corrupto. Sic enim exēplaria authentica habent: Calculum candidum, id est adoptionem filiorum Dei.

IIII.

10 Hieronymus in homilia inquit: Homo adoptatus, cuius gloriā quæsiuit, qui est ab illo unico natus. Ecce quem Augustinus dicit adoptatum, hunc (Iohannes dicit) aduocatum habemus apud Deum.

Respondet synodus: In hoc loco ignoramus an prauitas repellenda, siue imperitia deridēda. Nam est fallacia compositionis, & diuisionis. De nobis enim dixit, Homo adoptatus: de Christo uerò, unicus natus.

V.

20 Nostri maiores, Eugenius, Hildefonsus, Iulianus, in suis dogmatibus ita dixerunt, in missa de cœna Domini: Qui per adoptiuū hominis passionem, dum suo non indulsit corpori. Item in Missa de ascensione Domini: Hodie saluator noster post adoptionem carnis sedem repetiuit deitatis. Ergo nobis etiam liceat sic docere.

30 Respondet synodus: Non ualeat cõsequen-
tia ab autoritate hominis contra Dei uerbum. Non uultis illius Christi testimonio credere, de seipso dicentis: Pater clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Dum dixit Tuus, proprietatem ostendit: uelut & pater in baptismo testimonio comprobauit. Hic est filius meus dilectus. Meus dixit: addidit quoque Dilectus, ut intelligeretur proprius esse filius. sicut Apostolus dixit, Proprio suo filio non pepercit. Et melius est testimonio Dei patris credere de suo filio, quā Hildefonsi uestri, qui tales uobis composuit preces in Missarū solennijs, quales uniuersalis & sancta Dei non habet Ecclesia, nec uos in illis exaudiri putamus.

40 Deinde opponunt Hildefonsus Gregoriū pontificem, qui in Collectis scripsit: Ut quī in tot aduersis ex nostra infirmitate deficiamus, intercedente unigeniti filij tui passionē respiremus.

VI.

50 Christus est ex patre unigenitus, siue adoptione: primogenitus uerò in fine temporis uerum hominem assumendo de uirgine, in carnis adoptione, unigenitus in natura, primogenitus in adoptione. Ergo.

Respondet synodus: Scimus Deum, Dei filium, ex utraq; natura & unigenitum & primogenitum esse. Unigenitus, quia solus sine initio ex Deo patre genitus, & solus ex initio temporis ex matre uirgine genitus. Ideoq; est

est in utraq; natura unigenitus etiam, & primogenitus: quia omnis unigenitus, primogenitus etiam est. Hanc sententiam firmiter testimonio Col. 1. Primogenitus ex mortuis. & Ecclesiastici: Dominus possedit me initio uirum suarum. & Sapientiae: Ex ore altissimi prodij, primogenita ante omnem creaturam. & Hieronymi, in epistolam ad Titum.

VII.

Similes erimus Christo in adoptione carnis, & non in diuinitate. Ergo Christus est filius adoptiuus.

Respondit Synodus: Patres exponunt dictum Iohannis non de similitudine externi hominis, sed interni, qui renouatur, dum externus corrumpitur.

VIII.

Dauid inquit: Vnxit te Deus tuus oleo letitiae, prae confortibus tuis. Sed consortes eius sunt adoptiuus filij. Ergo & ipse est talis.

Respondet Synodus: Hieronymus & alij Patres sancti, interpretes Scripturae, participationem unctionis non de adoptiuus fratribus, sed de regibus, qui Christi uocantur, intellexerunt.

IX.

In Michea dicitur: Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum uentris mei pro peccato animae meae? Quod dixit Primogenitum, secundum humanitatem: quod dixit Fructum uentris mei, secundum diuinitatem. Ergo.

Respondet Synodus: Plane absurda est haec sententiae istius expositio. Hieronymus autem longe aliter exponit.

X.

Epistola ad Ebraeos, etiam facit pro nostra sententia, Christum esse adoptiuum. Ergo.

Respondet Synodus: Antecedens falsum est, nam possunt proferri testimonia ex illa epistola, in quibus Christus filius Dei uocatur.

XI.

Nostra sententia congruit cum symbolo Niceno, & alijs patrum assertionibus. Ergo.

Respondet Synodus: Antecedens est falsum, nam in symbolo Niceno non inuenimus quod uos asseritis: In Christo duas naturas, & tres substantias, & homo Deificus, & Deus humanatus. Deinde inquirunt: Quid est natura hominis, nisi anima & corpus: uel quid est inter naturam & substantiam, ut tres substantias necesse sit uobis dicere: & non magis simpliciter, sicut & S. Patres dixerunt, confiteri Dominum nostrum IESUM CHRISTUM Deum uerum, & uerum hominem in una persona? Mansit uero persona filij, in sancta Trinitate, cui personae humana accessit natura, ut esset una persona Deus & homo: non homo Deificus, & humanatus Deus: sed Deus homo, & homo Deus, propter unitatem

personae, unus Dei filius, & idem hominis filius, perfectus Deus, perfectus homo. Perfectus homo non est nisi anima & corpore. Sicut & sanctus papa Leo in homilia quarta de natali Domini eandem nuncupat naturam, quam & substantiam, ita dicens: Tanto foedere utramque naturam conseruit, ut nec inferiorem consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumptio. Salua igitur proprietate utriusque substantiae, & in una coeunte personam. Nec negamus & nos Christo haec tria ueraciter inesse, diuinitatem scilicet, animam & corpus: sed quia uere Deus, & homo Deus in Dei nomine totum quod Dei est designatur: in hominis uero totum, quicquid hominis est, intelligitur. Ideo sufficit in eo una perfectam diuinitatis, & alteram perfectam humanitatis confiteri substantiam.

Deinde ex Cassiodoro, & Augustino, & I. sidoro, & Paschasio probant, non recte in Christo duas substantias nominari, neque duas personas: sed duas naturas, & unam personam: quia persona personam consumere possit, substantia uero substantiam non possit. Tertio testimonijs Scripturae probatur, in Christo esse unam personam, & duas substantias seu naturas.

XII.

Christus dicitur seruus: Ergo est adoptiuus filius iuxta humanam naturam.

Respondet Synodus: Ex humilitate obedientiae sic appellatur. Et Augustinus inquit: Dominus noster etiam in forma serui, non seruus, sed in forma serui etiam Dominus fuit.

Deinde probant, eum sine conditione seruili formam serui tantum sustinuisse: quia ex Maria, quae libera fuerit, sit natus non seruus, sed ingenuus, & liber. II. Quia primus Adam non fuerit seruili conditione factus, non posse id de secundo Adam IESU CHRISTO asseri. III. Quia peccatores tantum sint serui peccati: at Christum esse sine peccato. IIII. Quia sit Dominus omnium hominum & angelorum. V. Quia Deus pater in baptismo, & in monte Matth. 17, non seruum, sed filium appellauit: & Paulus proprium Dei filium dicat, & non adoptiuum, Rom. 8.

XIII.

Christus appellatur leprosus, item lupus, & uultur, in Sacris literis. Ergo parum obest, si adoptiuus dicatur.

Respondet Synodus: Non meminimus ista in sacris legi.

Rationes generales, quibus synodus probat, non recte Christum dici filium Dei adoptiuum.

I.

Quia neque Patriarchae, neque Prophetae, neque Apostoli, neque patres sic docuerunt: sed omnes uno ore fatentur IESUM CHRISTUM hominem, etiam filium Dei esse.

II.

Quia uox ista Adoptiuus, reuera nihil aliud potest denotare, quàm IESVM Christum non esse proprium Dei filium ex uirgine genitum, sed ex seruo adoptatum.

III.

Quia adoptatio est plurium filiorum, sed Dei filius unicus tantum est.

IIII.

Quia ad Nestorij hæresin damnatâ res tandem uenit, quod Deus pater habeat duos filios, alterum proprium, alterum adoptatum.

V.

Quia asserere, uirginem adoptiuum uel seruum genuisse, idem est quod negare illâ Deum genuisse.

VI.

Si Deus generatus est, nequaquam adoptiuus est, sed filius: quia alia persona est proprii filii, alia adoptiui uel serui: contra sententiâ Ecclesię, quod una sit persona in Christo.

VII.

Adoptio nihil aliud est quàm charitatis copulatio: qua pater adoptione sibi copulat filium, quem proprium non habet.

VIII.

Quia Christus ipse de se testatur, quod sit uerus Dei filius: Pater clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Et pater de ipso de cœlo clamat, Hic est filius meus dilectus. Et Cetero inquit: uerè filius Dei fuit iste. Et demones eum filium Dei confessi sunt. Et Apostoli interrogati quis esset, responderunt: Tu es Christus filius Dei uiui. Et Paulus, eum qui crucifixus est, Dei uirtutem & sapientiâ prædicat: i. Corinth. i. Esaias inquit: Filius datus est nobis.

IX.

Quia omnia testimonia Patrum, quæ pro ea sententia adduxerunt, corruptè & truncatè, & contra eorum animum citarunt.

X.

Quia ista doctrina affert magnum scandalum gentibus, si asseritur, Deum Christianorum seruum uel adoptiuum esse.

De hac sententia Synodi, Carolus Magnus in hunc modum ad Hispanos rescripsit.

CAROLVS GRATIA DEI REX FRANCORVM & Longobardorum, ac patricius Romanorum, filius & defensor sanctæ Dei Ecclesiæ, Elepando Tolitanæ ciuitatis metropolitano, & ceteris in partibus Hispaniæ consacerdotibus Orthodoxæ fidei, & fraternæ charitatis, in Christo Deo, Dei filio proprio & uero, optamus Salutem.

¶ Gaudet pietas Christiana, diuinę scilicet atq; fraternæ per lata terrarum spacia duplices charitatis alas extendere, ut materno foueat affectu, quos sacro genuerat baptisma-

te: & maxima est sanctæ matris Ecclesię exultatio, suorum adunatio filiorum, ut sint consummati in unū, qui redempti sunt ab uno, dicente eodem redemptore Domino nostro IESV Christo: Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut omnes unum sint, sicut & nos unus sumus. Vnde & in Canticis canticorū dicitur de sancta Ecclesiā: Terribilis ut castrorum acies ordinata. Constipata exercitus ordinatio, & unanimis bellatorum fortitudo, magno solet hostibus esse terror: sic filiorum sanctæ matris Ecclesię in murum catholicæ fidei pacifica adunatio, æreis potestatibus nimium cōstat terribilis, & ignitis malignę perfidię spiculis omnino impenetrabilis extat. sicut & uetissimus gentium prædicator, & fortissimus Ecclesię præliator præcipit, dicens: In omnibus, assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignita extinguere, & hoc seculū nequam libero ad cœlestia uolatu euadere. Si ne fide enim impossibile est placere Deo. Impossibile est, quod omnino ab homine fieri non potest. Principium est salutis nostrę fides, qua intemerata & integra sanitate confirmata, totius uitæ cursus per bonorum uestigia operum feliciter finitèus currit. Per fidem enim, sicut idem præfatus Doctor in epistola ad Ebręos testatur, omnes sancti placuerunt Deo. Hanc igitur fidem Orthodoxam, & ab Apostolicis traditam doctoribus, & ab uniuersali seruata Ecclesiā, nos pro uirum nostrarum portione ubiq; in omnibus seruare & prædicare profiteamur: quia nō est in alia qua alia salus, nisi in illa, quā pacifica ab initio salutis nostrę unanimitate semp seruabat Ecclesiā: pro qua etiam uiri fratres, & uestra bona deuotio, quam nos habere decet in Domino, his partibus fidei uestre literas dirigere curastis utrumq; & generales ad sacerdotales sanctissimas aures, ad nos quoq; speciales. In quarum itaq; serie literarum non satis nobis elucebat, an quasi ex autoritate magisterij nos uestra docere disposuistis, an ex humilitatis discipulatu nostra discere desideratis: tamen siue hoc, siue illud uestris inesset animis, petitionē uestram charitate Christianæ religionis cogente, non spernendam esse censuimus: ualde desiderantes, Deumq; ex intimo cordis affectu deprecantes, quatenus in ueræ fidei soliditate firmiter utrumq; permaneamus, & inter fluctuagos huius seculi æstus Spiritu sancto nauigium nostri cursus regente, ad portum perpetuę tranquillitatis peruenire mereamur. Ad hanc autem tranquillitatem capiendam, oculus cordis fide purificandus est, & assiduus sanctarum orationum precibus mentis acies illustranda, ut purę ueritatis lumen omni errorū nube expulsa contemplari ualeat, ne in opiniones noxię falsitatis

tatis temeritas inordinata incautius gradientes precipitet: nec pigeat Christianum, ubi hæsitet, quærere: nec pudeat, ubi nesciat, discere: quo pia humilitas discendi sapientiæ intrat secreta. Et melius est discipulum esse ueritatis, quàm doctorem existere falsitatis. Ille ad altiora semper prouehitur, iste ad inferiora semper delabitur: & inde Magister efficitur erroris, unde auditor contempsit esse ueritatis. Hanc igitur fratres perniciosam deuiantes elationem, sanctorum Patrum & catholicorum doctorum sacris inhæreamus sensibus, discamus quæ scripserunt, credamus quæ docuerunt: & nō declinemus ad dexteram, neq; ad sinistram: sed per uiam regiam, ad regem & redemptorem Deum, Dominum nostrum *IESVM* Christum, concordie fidei & ueritatis curramus p̄fessione. Corde enim creditur ad iusticiam, ore autem fit confessio in salutem, eodem attestante Apostolo. Iustus autē ex fide uiuit. Si iustus ex fide uiuit, quomodo qui fidem non habet rectam, se uiuere æstimat: nos nempe non sumus infidelitatis filij, in perditionem: sed fidei, in acquisitionem animæ. Sequamur sanctorum Patrum uenerabilia in charitate præcepta. Decet enim, ut omnium Christianorum una sit fides, & unus animus: sicut unū est ouile, & unus pastor. Qui uerò extra Ecclesiastici ouilis septa inueniuntur, lupina rabie deuorabuntur: quia boni Pastoris uocem non audiunt, qui ante suas oues ingreditur, & egreditur, ut eas ad pascua uitæ perducatur æternæ. Nobis itaq; dictum intelligamus, quod egregius prædicator suis charissimis præcipiebat filiis, dicens: Obsecro uos per nomē Domini nostri *IESV* Christi, ut unum dicatis omnes, & non sint in uobis schismata: sitis autē perfecti in uno sensu, & in eadem scientia. Hæc habentes Apostolicæ autoritatis præcepta, concordate nobiscum. Diligimus uos: hoc uolumus uobis in Domino, quod & nobis: quia perfecta, quam habemus in Christo, charitas cōgregare gaudet, non spargere: adunare, non scindere: & incōfutilem Saluatoris nostri tunicam integram seruare, non diuidere: præuidentes hoc idem in pace Christi custodire, quod milites in passione eius obseruabant.

His ita prælibatis, uestris in Domino ualde congaudemus profectibus: ita & in cordibus nostris fraterno uulnerati amore, uestrā quam patimini inter gentes, lachrymabili gemitu condolemus oppressiōem. Sed maiore multo tristitia lugemus, si aliquid diaboli ca fraude interius oppressiōis per infidelitatem, uel cuiuslibet schismatici erroris patimini in cordibus. Iste est continuus dolor peccatoribus nostris, & penē irremediabile uulnus, nisi per eius misericordiam, qui sanat contritos corde, & uult omnes homines saluos fieri.

ri, ad agnitionēq; ueritatis peruenire, illi nos lætificent, qui cōtristauerunt. Vestra igitur correctio nostra est lætificatio, desiderantes uos socios habere in fide catholica, & cooperatores in prædicatione ueritatis: ut gaudiū quod Christus suis p̄misit discipulis, habitet in nobis: & gaudium nostrum impleatur in uobis. Ad impletionem uerò huius gaudij, fraterna cogente charitate, iussimus sanctorum Patrum synodale ex omnib. undiq; nostræ ditionis Ecclesijs congregare Concilium. Quatenus sancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid cernendum sit de adoptione carnis Christi, quam nuper nouis assertionibus & sanctæ Dei uniuersali Ecclesiæ antiquis temporibus inauditis, uos ex scriptis uestris intulisse cognouimus: imò & ad beatissimū Apostolicæ sedis Pontificem de hac noua inuentione nostræ deuotionis ter quaterq; direximus missos, scire cupientes quid sancta Romana ecclesia Apostolicis edocta traditionibus, de hac respondere uoluisset inquisitiones: nec non & de Britannię partibus aliquos Ecclesiasticæ disciplinæ uiros conuocauimus, ut ex multorum diligenti consideratione ueritas catholicæ fidei inuestigaretur, & probatissimis sanctorum Patrum hinc inde roborata testimonijs, absq; ulla dubitatione teneretur. Idcirco uobis per singulos libellos dirigere curauimus, quid prædictorum Patrum pia unanimitas & pacifica perscrutatio autoritate Ecclesiastica inueniret, statuisset, cōfirmaret. Primò, quid Dominus Apostolicus cū sancta Romana ecclesia, & episcopis illis in partibus quaqua uersum cōmorantibus, & catholicis doctoribus, sentiret, sub unius libelli tenore statuimus. Deinde secūdo loco, quid Ecclesiastici doctores, & sacerdotes Ecclesiarum Christi de propinquiore Italiae partibus cum Petro Mediolanensi archiepiscopo, & Paulino Foroiulianensi, uel Aquileiensi patriarcha, uiris in Domino ualde uenerabilibus, intelligi, uel firmiter credi uoluissent, suis proprijs responsionibus exaratum posuimus libellū, qui ipsi quoq; præsentibus nostris synodali conuentui adfuerunt. Præterea tertius tenet libellus Orthodoxam sanctorum patrum episcoporum & uirorum uenerabilium fidem, qui in Germaniæ, Galliæ, Aquitanie & Britannie partibus dignis Deo deseruiunt officijs, uestrisq; obiectionibus sanctorum Scripturarum roboratas obtinet responsiones. Dein quarto loco, meæ proprię unanimitatis cum his sanctissimis prædictorum sanctorum Patrum decretis & catholicis statutis consensum subnexui, sicut uosmet ipsi in uestra epistola, quam meo specialiter assignastis nomini, rogare curastis: id est, ne paucorum subdolis assertionibus consentirem, sed plurimorum testimonijs roboratā

fidem firmiter tenerem, facio certissimè Deo Domino meo IESU Christo donate: horum me sanctissimæ multitudini & probatissimæ autoritati, in ueræ fidei professione firmiter associans, nec uestræ me paucitati in consensione huius nouæ assertionis socium admitto, sed Apostolicæ sedi, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ, & catholicis traditionibus tota me mentis intentione, tota me cordis alacritate coniungo, quicquid in illorum legitur libris, qui diuino spiritu afflati, toti orbi à Deo Christi dati sunt doctores, indubitanter teneo: hoc ad salutem animæ meæ sufficere credens, quod sacratissimæ Euangelicæ ueritatis pandit historia, quod Apostolica in suis epistolis confirmat autoritas, quod eximij sacræ Scripturæ tractatores, & præcipui Christianæ fidei doctores ad perpetuam posteris scriptum reliquerunt memoriā. Cum his quoque doctoribus & sanctæ Ecclesiæ pastoribus ueram prædico fidem, quos in præsentis tempore ille nobis dedit luminaria, qui dixit: Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Hi sunt propugnatores fidei nostræ, hi sunt rectores per diuersas sedes ciuitatis Christi, cuius æternum est fides catholica, & charitas firmissimus murus, & propugnacula Scripturarum diuinarum testimonia: & diuitiæ salutis in ea sunt sapientia, & scientia, & spes portarum custodia, quæ quatuor clauibus, id est prudentia, iusticia, fortitudine & temperantia pijs aperiuntur animis. Huic uerò ciuitati ipse Dei uerus & proprius filius, Deus uerus, homo uerus IESUS Christus Dominus noster, regali præsidet potestate, & cuius gratia totam illius ciuitatis structuram regit, defendit, & exultat. Quisquis ad hanc ciuitatem recta sibi præuiante fide, manus bonorum operum plenissimas habens peruenire festinat, apertas inueniet portas, & Regem regum cum millibus sanctorum agminum obuiare sibi gaudebit.

Sed & gratias uobis agimus de instantia orationum uestrarum, quibus memoriam nostri assiduo uos habere dixistis, optantes ut preces uestre acceptabiles sint Domino Deo saluatori nostro: & ut ipse per suam misericordiam dignos uos faciat exaudiri, & ad unitatem sanctæ suæ Ecclesiæ reuocare dignetur, & eiusdem pietatis humeris in sanctæ matris Ecclesiæ reportet onus, qua de cælis ueniens ouem requirere perditam, inuentamque cum triumpho gloriæ ad sedem paternæ maiestatis reuexit.

Illud quoque, quod uobis nostram pietatem flagitare placuit, quatenus in præsentia nostra libelli uestri legeretur textus, & perscrutante plurimorum consilio, quid in eo rectæ fidei sanctionibus consentiens inueniretur:

fecimus, sicut petijstis, collectis undique, ueluti præfati sumus, ecclesiasticis doctoribus, & populi Christiani rectoribus, nobisque omnibus in pacifico unanimatis choro cõsidentibus, eundem libellum à capite calcetenus per distinctiones uniuscuiusque sententiæ, & per interrogationes, uel responsiones, prout cuique libuit, perlegere iussimus. Quid uerò de eo libello præfules Ecclesiarum Christi, si deique catholicæ doctores intellexissent, non est opus mihi in hac mea iterare epistola, dum illorum libellus proprius hoc uobis euidenter ostendit. Scriptam itaque in epistola uestra huiusmodi obsecrationem inuenimus: poscentes uos per eum qui pro te in cruce manus innoxias extendit, & pro te sanguinem preciosum effudit, & pro te mortem pertulit, & sepulturam, ad liberandos electos ad infernum descendit, & pro te surgens tibi uiam ad cælum reuertedi, scilicet ad cælestem patriam, demonstrauit, ut per te ipsum arbitersedeas. Ecce ego uestris petitionibus satisfaciens, congregationi sacerdotum auditor & arbiter assedi. Discernimus, & Deo donante discreuimus, quid esset de hac inquisitione firmiter tenendum.

Sed modò per eandem obsecrationem uos iterum iterumque obtestor, ut in pacifica unanimitate, & catholicæ fidei professione nobiscum firmiter maneatis, nec uos doctiores estimetis uniuersali sancta Dei Ecclesia. Eam fidem tenere, quæ Orthodoxi patres in suis nobis symbolis scriptam reliquerunt: & nolite plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: nec ratiocinando humano ingenio uos diuina mysteria inuestigare arbitremini, sed magis credendo honorate, quæ humana fragilitas tenere, perscrutando inuenire non potest.

Exemplum mihi Constantini Imperatoris proposuistis, cuius initium beatum Isidorum laudasse dicitis, & finem doluisse: quod ne mihi accadat, per quendam Beatum, quæ per antiphrasin cognominastis, benigne suadetis. Hoc etiam, diuina miserante gratia, præcauere satago: non ab illo tantummodo, sed etiā ab omnibus qui aliquid rectæ fidei contrarium docere uidentur, assiduamque deuotionem Deum depono, & quoscunque ex filiis sanctæ matris Ecclesiæ ualeo, mihi in hac petitione adiutores conuoco, ne me alicuius uerbosi adulatio, uel fraudulenta laudatio decipiens, à uia ueritatis auertat, sapius cum Propheta decantans: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Vos uerò uobismetipsis cauere, quod non fraterno admonuistis amore, procurantes diligenter, omnipotentisque Dei uobis assiduus precibus clementissimam conuocare gratiam,

637
gratiam, ne callida antiqui hostis uersutia
sensus uestros in aliqua parte corrumpat, &
peius fiat interius diaboli seruitium, quàm
exterius gentis inimicæ: eumque expecta-
te redemptorem, quem salutis uestre habui-
stis autorem: illum glorificate in corde, &
portate in corpore, & dignam in uobis illi
præparate habitationem, in fide quæ per di-
lectionem operatur, quatenus uos illius glo-
riosa potentia & ineffabilis misericordia ab
utriusque seruitutis molestia, exteriorē sci-
licet & interiore, liberet & custodiat: & in
die magno ante conspectum gloriæ sue, cum
multiplicibus laboris uestri diuitijs glorio-
sos stare concedat, & uocem optabilem cum
cooperatoribus Apostolicæ fidei audire faci-
at. Venite benedicti patris mei, percipite re-
gnum quod uobis paratum est ab origine
mundi. Paratum igitur uobis regnum ab
origine mundi, indubitata ueritatis promif-
sione speratis, si catholicæ fidei unanimi-
tate uosmetipsos adiungere curetis, exterior-
es seruitutis molestias interna fidelitatis spe
consolamini: oculos mentis uestre ad Deum
erigite, qui uos eripuit de potestate tene-
brarum, & transtulit in regnum filij dilectio-
nis suæ.

Haftenus, antequam huius adoptionis
in Christo nomen à uobis exortum nostros
non offenderet animos, uos germanitatis a-
more dileximus: etsi nos uestrum corpora-
le seruitium contristaret, reuerentia tamen fi-
dei catholicæ lætificauit in uobis. Nunc ue-
rò duplici pro uobis affligimur mœrore, dia-
bolica fraude deceptis in corde, & inimica
seruitute oppressis in corpore. Sed redite
obsecro ad unitatem sanctæ matris Ecclesiæ,
ut uos eruat de angustia seruitutis terrenæ,
qui uos per baptismi gratiam à uinculo li-
berauit originalis peccati. Expoliastis ue-
terem hominem, quomodo iterum fraude
decepti maligna, induamini illo? Adoptio-
nis filij Deo patri facti estis per eum qui non
est adoptiuus, sed proprius. State per fidei in-
uiolabilem confessionem in libertate filio-
rum Dei, & nolite infidelitatis iugum subire:
expellite uincula diabolicæ deceptionis
de cordibus, quatenus Deus Christus, qui
soluit compeditos, excutiat catenam gentis
inimicæ de manibus uestris.

Habetis nos diuina auxiliante gratia co-
operatores gaudij uestri, si uos nobiscum
catholicæ fidei uultis esse prædicatores.
Certissimum itaque erit ibi diuinæ mi-
serationis auxilium, ubi una est totius Ec-
clesiæ charitas, & una ueræ fidei confes-
sio. Ad multitudinem populi Christiani, &
ad sacerdotalis Concilij unanimitatem re-
uertimini. Si enim duorum uel trium san-
cto pioque consensui, secundum suam pro-

missionem Dominum esse præsentem non
dubitamus: quanto magis, ubi tot sanctis-
simi Patres, tot uenerabiles fratres, tot fi-
lij piæ matris Ecclesiæ in nomine illius pa-
cifica conueniunt unanimitate, eum ad ef-
se medium non est dubitandum, & illo-
rum regere consilia, qui sui nominis lau-
dem quærere dinoscuntur? Ad confir-
manda igitur corda uestra in fide & ueri-
tate, hanc nostri nominis fraterna insti-
gante charitate epistolam scribere curau-
mus, optantes, ut nostra, quam habemus
pro fide catholica, proficiat deuotio, &
uos diuina clementia ad fidem reducat ca-
tholicam.

Ante igitur quàm huius sæpe dicti scan-
dali à uobis oriretur offensio, duplici cha-
ritate, sicut prædiximus, dileximus uos:
id est, in orationibus nostris per omnes
regni nostri Ecclesias habuimus socios: &
uestri memoriam quotidie facientes, iti-
dem quoque & Deo auxiliante uolunta-
tatem habuimus uos liberare à seruitio se-
cularis necessitatis, secundum temporis
opportunitatem, & uestri consilij adhor-
tationem. Nunc uerò hac duplici charita-
te, quod sine dolore non dicimus, frau-
dastis uosmetipsos, non intelligentes uos
fraude diabolica esse deceptos, ut utro-
que iuuamine uos denudaret: id est, par-
ticipatione fidei & orationum nostrarum,
& solatio auxilij nostri. Videte uidete quàm
grande malum aduersus uosmetipsos ha-
betis factum, quod nequaquam ausi su-
mus orare pro uobis, sicut pro fidelibus
sanctæ Dei Ecclesiæ filiis: nec uos adiua-
re quomodo fratres, in uestris maximis ne-
cessitatibus. Quapropter reuertimini ad
hanc duplicem consolationem, & abijci-
te à uobis hanc malignam diabolicæ frau-
dis uersutiam, ut possitis nobiscum con-
fortium habere in omni charitate, & auxi-
lio opportuno.

Post hanc uerò correptionem, uel ad-
monitionem Apostolicæ autoritatis, & sy-
nodalis unanimitatis, si non respiscitis ab
errore uestro, scitote omnino uos pro hæ-
reticis haberi: nec ullam uobiscum com-
munionem pro Deo audemus habere. Cur-
rite dum lucem habetis, ne tenebræ uos
anathematis comprehendant: unde non
potestis uos explicare, sed æterna damna-
tione irretitos esse lugebitis. Adhuc e-
nim pia est mater Ecclesia catholica, quæ re-
uocat uos ad gremium suæ misericordie, uo-
lens uos Deo nutrire in filios: tantum ipsi e-
tiam nolite uos abstrahere à pietate, eitis
qui uos uocauit in regnum filij dilectio-
nis suæ.

¶ De euentu uerò dissimiles autorum
D 4 sunt

sunt sententiæ. Nam alij existimant, Felicem & Elipandum errorem agnouisse, & abieciisse, & suas dignitates recuperasse. Alij uerò, ut Adon Viennensis, narrant, Felicem in errore persistentem, Lugdunum esse deportatum, ibiq; in errore mortuum. Falsum est, quod Platina & quidam alij somniant, Felicem de imaginibus errorem fouisse.

Deinde offeruntur acta Synodi Nicenæ 2, quam Adrianus per suos uicarios rexerat, & postea etiam approbauerat, ut diximus supra: ac Pontificij legati postulant subscriptionem, & comprobationem. Patres nō statim assentiuntur, sed disceptationem de ijs, ut par erat, instituunt, & sententiam illam de imaginibus adorandis examinant, ueritatemq; deprehendunt ex collatione utriusq; Synodi, nimirum illius quæ sub Constantino Copronymo prorsus damnauerat & abiecerat imagines, quasi nec eas liceat pingere aut habere siue in tēplis, siue in alijs locis: & huius, quæ sub Irene non modò habendas, sed etiam adorandas & colendas uestitu, suffitu, cādēlis, geniculatione, &c. adseuerauerat. Mediā autem sententiam amplectuntur: quòd imagines habere in templis, & alijs locis, impium per se quidem non sit: sed eas adorare & uenerari prorsus sit alienum à fide Christiana, & cum superstitione gentiliū congruat. Quare contra Adriani pontificis & legatorum eius sententiam decernunt, imaginum cultum & adorationem esse impiam. Synodum porrò Nicenam secundam, quam Septimam uniuersalem appellauerat Pontifex, damnant: & nec Septimam nec uniuersalem dici debere pronunciant: & aliquot libris Græcam illam Synodum refutant, qui Carolo Magno adscribuntur. Eginardus in uita Caroli Magni, apud Erphordiensem capite sexagesimonono. Regino libro secūdo, Adon ætate sexto: Annales Francorum: Annonius libro quarto, capite octuagesimo quinto de gestis Francorum: Blondus decadis secundæ libro primo: Auentinus libro quarto Anna-
lium Boiorum: Mutius libro nono.

De hac Synodo Hincmarus Remorum episcopus capite uigesimo libri sui contra Iandunensem episcopum, hæc refert: Septima autem apud Græcos uocata uniuersalis pseudosynodus, de imaginibus, quas quidam cōfringendas, quidam autem adorandas dicebant, neutra uerò pars intellectu sano diffiniens sine autoritate Apostolicæ sedis: non longè ante nostra tempora Nicenæ est à quam plurimis episcopis habita, & Romam missa, quam etiam papa Romanus in Franciam direxit. Vnde tempore Caroli Magni Imperatoris, iussione Apostolicæ sedis, generalis Synodus in Francia, conuocante præfato Imperatore, celebrata, & secundum Scriptura-

rum tramitem, traditionemq; maiorum, ipsa Græcorum Pseudosynodus destructa, & penitus abdicata. De cuius destructione nō modicum uolumen, quod in Palatio adulescentulus legi, ab eodem Imperatore Romanam est per quosdam episcopos missum. In cuius uoluminis quarto libro, hæc de Vniuersali nomine scripta sunt: VNIVERSITAS ab uno cognominatur, quòd uno multoties uerso propagatur. Nam multitudo unitatum uertendo in unum collecta, uniuersitas efficitur. Sicut enim Ecclesia uniuersalis est, quæ Græco eloquio catholica dicitur: ita nimirum omne, quicquid ab eius unitate non discessit, catholicum nuncupari potest. Omnis enim doctrina Christiana, uel quælibet constitutio siue traditio talis esse debet, ut uniuersali conueniat Ecclesiæ: quod nequaquam hæretici obseruauerunt, qui per diuersas mundi partes aliquibus regionum partibus coarctati, conuenticula quædam statuerunt, quibus & se & quàm plurimos ab Ecclesiasticæ unitatis consortio segregauerunt. Cum ergo duarum uel trium prouinciarum præfules in unum conueniunt, si antiquorum Canonum institutione muniti, aliquid prædicationis aut dogmatis instituunt, quod tamen ab antiquorum patrum dogmatibus non discrepat, catholicum est quod faciunt, & fortasse dici potest uniuersale: quoniam quamuis non sit ab uniuersi orbis præfulis actum, tamen ab uniuersorum fide & traditione non discrepat: quod crebrò factum in plerisque mundi partibus, quibusdam necessitatibus incumbentibus, scimus. Multa enim Concilia gesta sunt, quorum institutionibus sancta munitur & roboratur Ecclesia. Si uerò duarum aut trium prouinciarum præfules in unum conuenientes, noua quædam statuere cupientes, conuenticula quædam faciunt, quæ non cum uniuersi orbis Ecclesia sentiunt, sed ab ea quadam ex parte dissentiant: non est catholicum quod faciunt, & ideo uniuersale nuncupari non potest. Omne quod Ecclesiasticum est, catholicum est. Et omne quod Catholicum est, uniuersale est. Omne autem quod uniuersale est, prophanis uocum nouitatibus caret. Omne igitur quod Ecclesiasticum est, prophanis uocum nouitatibus caret. Et si hæc Synodus uocum nouitatibus careret, ac antiquorum patrum dogmatibus contenta esset, uniuersalis dici poterat. Non autem antiquorum patrum dogmatibus contenta est, non igitur uniuersalis dici potest. Vniuersalem planè eandem Synodum non cunctaremur profiteri, nisi eam uniuersalis Ecclesiæ dogmatibus sentiremus refragari. Catalogus testimonium ueritatis.

Autoritate itaq; huius Synodi nō nihil rep̃ssa est

641
est imaginum ueneratio: sed tamē Adrianus & alij Pontifices in sua opinione perseuerarunt, & mortuo Carolo suarum pupparum cultum uehementius promouerunt, aded ut Ludouicus Caroli filius libro longē acriori infectatus sit imaginum cultum, quā Carolus. Catalogus testium ueritatis.

Quia uerō ad ueritatis inquisitionem utile est, nervos utriusq; partis disceptantium considerare: ideo subiiciemus rationes, quibus imaginum cultum asseruerunt Iconolatras, & refutationes patrum Synodi Francofurdensis.

RATIONES ICONOLATRARVM, ET
refutationes patrum in Synodo Francofurdensi.

¶ Imagines Christi, Mariæ & aliorum duorum, sunt sacræ & sanctæ. Ergo sunt adorandæ.

Respondet Synodus: Antecedens falsum est. Nam imagines neq; sunt sanctæ propter materiam, neq; propter colores, neq; per manus impositionem, neq; per Canonicam aliquam consecrationem. Ergo nō sunt sanctæ, multo minus adorandæ. Carolus Magnus libro primo, capite secūdo, contra Synodum de imaginibus.

II.

Deus creauit hominem ad imaginem & similitudinem suam. Ergo imagines sunt adorandæ.

Respondet Synodus: Non ualet cōsequētia, quia est ignoratio Elenchi. Dictum enim illud nihil facit ad imaginum adorationem. Deinde ex Ambrosio & Augustino demonstrant, hominem dici imaginem Dei, nō propter externam formam, quam repræsentare statua possunt; sed propter internum hominem, mentem, uolūtatem & memoriam, & propter uirtutes cū norma legis diuinæ congruentes. Terribilē absurdam opinionem inde gigni indicant de Deo corporeo, si asseratur hominem ita ad imaginem Dei factum esse, ut imago & statua ad effigiem hominis à pictore & artifice effingitur. Libro primo, capite septimo Caroli Magni, contra Synodū de imaginibus.

III.

Iacob suscipiens à filiis suis uestem talarē Ioseph, osculatus est eam, & cum lachrymis imposuit oculis suis. Ergo.

Respondet Synodus: Non ualet, quia nec in Hebræis, neq; in Latinis codicibus reperitur, quod tunica Ioseph à patre osculata, uel oculis imposita sit. Quod quidem etsi factū esse narraretur, nullo modo in hoc facto uel tenuiter imaginum adoratio innueretur: cū aliud sit adorare, aliud osculari. Libro primo, capite duodecimo Caroli Magni, contra Synodum de imaginibus.

III.

Iacob summitatem uirgæ Ioseph adorauit: Ergo.

Respondet Synodus: Non ualet. nam neq; in Hebraico, neq; in Latino textu ista uerba leguntur: & Augustinus testatur, eum nō uirgam, sed Deum adorasse. Carolus Magnus libro primo, capite decimo tertio, cōtra Synodum de imaginibus.

V.

Iacob Pharaoni benedixit, sed nō ut Deo. Ergo & nos adoramus imaginem, sed non ut Deum.

Respondet Synodus: Benedixit Iacob Pharaonem non ut Deum, neq; ut picturam: sed ut hominem, cui propter sublimitatem concessa à Deo potestatis, honor est exhibendus. Non itaq; huiusmodi benedictio, imaginum adorationi congruit, quæ neq; se adorantibus, neq; adorare spernentibus quandā pro qualitate meritorum possunt inferre retributionem. Carolus Magnus libro primo, capite decimo quarto, contra Synodum de imaginibus.

VI.

Propitiatorium, & duos Cherubim aureos, & arcam Testamenti iussu Dei Moses fecit. Ergo licet facere & adorare imagines.

Respondet Synodus: Non ualet consequentia. Quia plus attexitur in conclusione, quā fuit in præmissis. Non enim adorare iussisse, nec ea ob præteritarum quarundam rerum memoriam, sed ob futurorum mysteriorum sacratissimam præfigurationem creditur condidisse. Quis tam demēs, ut imaginum adorationem hoc exemplo conetur astruere? Nam istæ nihil aliud innuunt, nisi interdum rerum gestarum ordinem: interdū non gestarum, sed fictarum mentiuntur errorem. Carolus Magnus libro primo, capite decimo quinto, contra Synodum de imaginibus.

VII.

Deus inquit: Ecce uocaui ex nomine Be-seel filij Vr, filij Hor de tribu Iuda, & repleui eum spiritu sapientiæ & intelligentiæ, ad perficiendum opus ex auro & argento, & dedi ei Eliab Achisama. Ergo licet adorare imagines.

Respondet Synodus: Non ualet, quia est ignoratio Elenchi. Nam illa quæ allegoricis plena sunt sensibus, & tropicis, per legislatorē prælata figuris, non solum clementissimum, sed etiam insanissimum est, ea imaginibus quas unusquisq; opifex pro captu ingenij sui quales uoluerit, imò quales potuerit, effecit, assimilare conari. Idem libro primo, capite decimo sexto, cōtra Synodum de imaginibus.

Sicut

VIII.

Sicut Israeliticus populus serpentis aenei inspectione seruatus est: sic nos sanctorum effigies aspicientes saluabimur.

Respondet Synodus: Spes eorum qui salutem suam in imaginibus ponunt, ab Apostolo reprobatur, qui spem non in his quæ uidentur esse differt. Ait enim: Spes quæ uidetur, non est spes. quod enim uidet quod quomodo sperat? Aeneus enim serpens non est à Mose conditus ut adoretur, sed ut ad tempus ignitorum serpentium uirosis obsisteret moribus. Ille serpens ut fieret, Mose à Domino imperatum est: hæc uero imagines ut fiant, nullius Scripturæ textu est institutum. Idem lib. 1. cap. 13. contra eandem.

IX.

Si secundum Mosis traditionem præcipitur populo purpura hyacinthina in fimbrijs, in extremis uestimentis poni, ad memoriam & custodiam præceptorum: multo magis nobis est per adsimulatam picturam sanctorum uirorum uidere exitum conuersationis eorum, & eorum imitari fidem, secundum Apostolicam traditionem.

Respondet Synodus: Non ualet consequentia ab exemplo dissimili. Nam nusquam in Scriptura ueteris aut noui Testamenti, adoratio fimbriarum aut imaginum præcipitur. Deinde negant, in imaginibus & picturis sanctorum uirtutem conuersationis eorum uideri: quia fides, spes & charitas, & cæteræ uirtutes sint inuisibiles, & res uiuæ: at imagines & statuae sint res uisibiles & mortuæ. Tertio demonstrant, quomodo sanctos imitari debeamus. Sic enim inquit: Quid debeamus imitari, euidentissimè idem Apostolus demonstrat, cum dicit: Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi. Et in alio loco dicit: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Vnde liquidò patet, hanc esse Apostolicam traditionem, ut non in picturis, sed in uirtutibus uideri possit sanctorum exitus conuersationis: & eorum imitari fides, non imaginum fides, sed in operibus bonis. Idem lib. 1. cap. 18. contra Synodum de imaginibus.

X.

Dilexi decorem domus tuæ. Sed imagines pertinent ad decorem templorum. Ergo imagines sunt adorandæ.

Respondet Synodus: Non ualet consequentia, quia est fallacia phrasis. Nam domus Dei non est de materiali domo, sed de Ecclesia Dei intelligenda: neque decor in imaginibus materialibus, sed in uirtutibus spiritualibus refulget. Item: Paulus, Antonius, Hilarion, & alij pij imagines non habuerunt: & tamen decorem domus Domini dilexerunt. Ergo decorem domus Dei non sunt imagines. Idem libro primo, capite uigesimo nono, contra Syn-

nodum de imaginibus.

XI.

Sicut audiuius, ita uidimus. Ergo imagines sunt adorandæ.

Respondet Synodus: Est ignoratio elenchi. Nos hoc dictum spiritualiter intelligimus, non de manufactis imaginibus, sed de insignioribus & eminentioribus mysterijs prophetarum fuisse sentimus: Qui uidelicet sicut in lege de Christi aduentu audiuius, in Euangelio uidimus. Idem libro primo, capite trigesimo, contra Synodum de imaginibus.

XII.

In Psalmo damnantur inimici malignantes in sanctis Dei. Ergo adorationem imaginum contemnentes damnantur.

Respondet Synodus: Loquitur Psalmus de illis, qui templum Hierosolymis incenderunt, & uastarunt. Sed longè aliud est, tollere de templo mare encubim, Cherubim & uasa, quam manufactas imagines non adorare. Quare nihil ad rem facit illud dictum. Idem libro secundo, cap. primo, contra Synodum de imaginibus.

XIII.

Domine, in ciuitate tua imaginem illorum ad nihilum rediges. Ergo imagines sunt adorandæ.

Respondet Synodus: Est fallacia phrasis. Ciuitas Dei in sacris Literis interdum anima hominis, quæ à Deo inhabitatur: interdum præsentis temporis Ecclesia, plerumque celestis Hierusalem intelligitur. In hac ciuitate, celesti scilicet Hierusalem, imagines impiorum ad nihilum redigentur, quia illorum aspectus diuinis non poterit apparere conspectibus: sed sicut polluerunt in se imaginem Domini in præsentis uitæ curriculo, ita in celesti Hierusalem non apparebit imago, qui æterno quidem mancipabuntur incendio. Idem lib. 2. cap. 3. contra Synodum de imaginibus.

XIII.

Ecce uirgo concipiet in utero, & pariet filium. Hanc autem prophetiam in imagine nos uidentes, uidelicet uirginem in ulnis ferentem, quem genuit, quomodo sustinebimus non adorare & osculari?

Respondet Synodus: Prophetia quæ uirginem concepturam, & filium parituram intonat, non iam in incertis & ambiguis est querenda, sed in pectore retinenda: nec eius arcana mysteria sunt in picturis, sed in diuinis literis, earumque explanatoribus, Apostolis uidelicet, eorumque successoribus, inuestiganda, & fide potius quam oculis inuestiganda. Quomodo præsumemus rem insensatam adorare: quis tale facinus perpetrare audebit? Idem libro quarto, capite uigesimo

647
 Sinoprmo contra Synodum de imaginibus.

XV.

Osculari & adorare idem est. Sed filius est osculandus. Ergo etiam imago eius adoranda.

Respondet synodus: Hæc duo nomina tanto inter se distant, quanto & hæ res, quarum hæc nomina sunt, inter se discrepant. Nam interdum quod adoratur, non osculatur: & quod osculatur, non adoratur. Adoratur enim Deus, sed non osculatur. Osculantur coniuges, liberi, &c. nec tamen adorantur. Manifestum namque est, osculum & adorationem duarum rerum nomina esse. Idem libro quarto, capite vigesimo tertio, contra Synodum de imaginibus.

XVI.

Qui Deum timet, adorat imagines ut filium Dei. Ergo non adorantes Deum, non timent.

Respondet synodus: Nūquidnam omnes patriarchæ & prophetæ, quia imaginum adorationem spreverunt, ideo Deum credendi sunt non timuisse? Deinde affirmant, timorem Domini non in adoratione imaginum, sed in voluntate & instatâ mandatorum Dei esse. Nam si initium timoris Domini, imagines adorare est, ut illi garriunt: constat, omnes sanctos, qui utique Deum timuisse creduntur, & imagines non adoravere, eos creatoris monitis contrariasse, qui creaturas adorare inhibuit. Non autem creatoris monitis in adorandis creaturas contrariasse credendi sunt: Non igitur initium timoris Domini imagines adorare est. Idem lib. 3. cap. 28 contra Synodum de imaginibus.

XVII.

Iohannes presbyter inquit: Imago Imperatoris est adoranda. Ergo etiam Christi & sanctorum.

Respondet synodus: Quasi Imperatoris modo Deus localis sit: & dum uno loco est, alio esse nequeat: idcirco eius imaginem, sicut imaginem Imperatoris adorandam adstruere affertur, quod penitus omnis ratio uetat. Deus enim nusquam absens est. Idem lib. 3. cap. 29 contra synodum de imaginibus. Item: In tabulis ergo Deum, qui in localis est, & omnipotens, adorare uelle, sicut gentes suos reges locales siue mortales adorabant, prophatum est, & incredulitati uicinum. Quid necesse est Deum in imagine adorare, qui incircumscriptus est? qui ubique totus est? ubique mirabilis? qui loco non continetur, situ non circumscribitur, quem cælum & cæli cælorum non capiunt? Cum enim tanta sit eius gloria, tanta potentia, &c. non est querendus in imaginibus, sed in mundis & sanctis peccatoribus. Non est adorandus in depicta tabula, sed in aula sancta: qui non inuenitur per

648
 picturam statutis locis, sed per opera à mentibus pijs. Idem lib. 3. cap. 15 contra Synodum de imaginibus.

XVIII.

Qui adorat imaginem, & dicit, Hoc est Christus, non peccat. Ergo.

Respondet synodus: Proculdubio mentiri, mendaciumque sequi, uitium est. Unde cum dicit quis, picturam Christum esse, Dei filium, mentitur: & cum mentitur, perperam agit: & cum perperam agit, peccat. Cum igitur picturam dicit esse Christum Dei filium, peccat. Non solum peccat, sed etiam insaniens scelestè agit. Idem libro 4. capite 1. contra imagines.

XIX.

Per imaginem quæ per colores apparet, adoratur Domini fortitudo. Ergo.

Respondet synodus: Quasi Dominus aliquis rei sit indigus, & per aliquam rem suam fortitudinem, quæ nullam indigentiam habet, faciat adorari. Nunquidnam, cum cæli siue lucis nomine primum omnium creaturam angelicam condiderit naturam, quæ ab ipso creationis suæ exordio Dei fortitudinem & adorasse creditur, & laudasse, quia necdum homines erant qui de quibusque materijs, nec quædam materiæ erant in quibus imagines pingi possent. ait enim Scriptura, Quando creata sunt omnia sidera, simul laudauerunt me omnes angeli mei. Ergo non per imaginem, sed per suam ineffabilem potentiam, Dei fortitudinem semper fuisse laudatam & adoratam. Idem libro quarto, capite secundo contra Synodum de imaginibus.

XX.

In templo & basilicis licet luminaria accendere, & thymiamata adolere. Ergo etiam ad imagines & statuas sanctorum.

Respondet synodus: Aliud est luce diuinis cultibus mancipata luminaribus perlustrari, & in eisdem locis & orationum & thymiamatum Deo fumum offerri: & aliud, imagini oculos habenti & nihil cernenti lumen offerre. Idem lib. 4. cap. 3. contra Synodum de imaginibus.

XXI.

Nabuchodonosor ossa regum Iuda proferens è sepulchris, & Iudaici regis oculos occisis filijs eruens, & Cherubim tollens, peccat. Ergo etiam illi qui imagines non adorant.

Respondet synodus: Non ualeat, quia est dissimile exemplum.

XXII.

Arca testamenti & imagines æquiparantur. Ergo sunt adorandæ.

Respondet synodus: Arca condita est Domino imperante, imagines conduntur artis industria iuuante:

047
iuuante: illa à sancto uiro Mose, istæ à quolibet opifice. Quare si imagines arcæ Domini testamenti æquiparari debent, inueniant (si queunt) opificem qui Mosi meritis æquiparari queat. Idem lib. 2. cap. 26 cōtra synodum, de imaginibus.

XXIII.

Sicut corpus Dominicum, & sanguis, à fructibus terrę ad insigne mysterium transiit: ita & imagines artificum industria compaginatę, ad earum personarum, in quarum similitudinem compaginantur, transeunt ueritatem.

Respondet synodus: Non ualet. Cum scili-
cet corporis & sanguinis Dominici sacramen-
tum, ad commemorationem suæ passionis,
& nostræ salutis, nobis concessum, ab eo-
dem mediatore Dei & hominum, per ma-
num sacerdotis & inuocationem diuini no-
minis conficiatur: imagines uerò nullius ma-
nus impositionis uel consecrationis myste-
rio indigentes, non ab alijs nisi ab his qui pi-
etatis artis experientia imbuti sunt, formari
& compaginari noscantur. Idem libro secun-
do, capite uigesimoseptimo, cōtra synodum
de imaginibus.

XXVIII.

Imagines mysterio crucis Dominicae a-
quiparantur. Ergo licet eas adorare.

Respondet synodus: Ingens est differentia inter crucem Christi, & imagines. Hoc enim vexillo antiquus hostis victus est, non imaginibus. His armis, non colorum fucis, expugnatus est diabolus.

Deinde exponit, per crucem non lignum illud significari, sed totum opus Christi, & afflictiones piorum. ac concludit: Non sunt imagines cruci æquiparandæ, non adorandæ, non colendæ: sed huic mundo cum cæteris quæ mundi sunt relinquendæ: & tu solus adorandus, tu solus sequendus, tu solus colendus es, qui in unitate substantiæ cum Patre & Spiritu sancto perpetim regnas. Idem lib. 2. cap. 28.

XXV. 1311.

Tarasius sic arguit: Imagines sacris uasis
æquiparantur. Ergo sunt adorandæ.

Respondet synodus: Antecedens non est
uerum, quia uasa sacra diuino cultui manci-
pata excellunt imaginibus. Deinde, non
sunt uasa ad adorandum condita & destina-
ta. Idem libro secundo, capite uigesimo-
no, contra Synodum de imaginibus.

XXVI.

Imagines æquiparantur libris diuinę Scri-
pturę. Ergo sunt adorandę.

Respondet synodus: Antecedens est falsum. Diuinæ scripturæ libri solius Dei altissimo arcanoq; ac præfago iudicio sunt antequam sæcula prædestinatæ, & per momenta seculorū

XXVII.

Salomon in templo fecit boues & leones.
Ergo imagines sunt adorandæ.

Ergo imagines sunt adorandæ.
Respondet synodus: Hæc nihil ad rem. Sa-
lomon fecit boues & leones, non ut adorari
deberent, sed ut quædam mystica significa-
rent: non ut errori fauerent, sed ut mysterio-
rum arcana monstrarent. Et paulo post:
Non igitur nos effigies ob memoriam rerû
gestarum, & uenustatem conditas basilica-
rum, quodammodo abdicamus: cû per Mo-
sen & Salomonem, quanquam in typicis fi-
guris, eas factas fuisse sciamus. Sed earum in-
solentissimam, uel potius supersticiosissimam
adorationem cohibemus, quam neq; per pa-
triarchas, neq; per Prophetas, neq; per Apo-
stolos, neq; per Apostolicos uiros uspiam in-
stitutâ esse reperimus. Idem lib. 2. cap. 9. con-
tra eandem synodum.

XXVIII.

xxviii.
In Cantico canticorum dicitur, Ostende
mihi faciem tuam, & auditam fac mihi vo-
cem tuam. Ergo.

Respondet synodus: Facies Ecclesiæ non corporalis, sed spiritualis est: quia & cætera quæ de ea in iisdem Canticis canticorū scribuntur, non carnaliter, sed spiritualiter intelligenda sunt. Hortatur ergo Christus Ecclesiam, ut faciem suam ei ostendat id est, ut semper cum contempletur fide & operibus. Hortatur etiā, ut vox eius sonet in auribus illius, quia paratus est ad exaudiendum sanctos suos. Quare hoc nec de imaginum faciei uisione, neque de earum uoce, quæ prorsus carent, rectè dici possunt. Idem ibidem.

XXIX.

XXIX.
Esaías inquit: Erit altare in medio Egypti.
Ergo imagines adorandæ.

Respōdet synodus: Hanc prophetiam nos
per Christum Dominum, Dei & hominum
mediatorem, completam esse scimus, qui fi-
dem in hoc mundo constituit. Idem libro se-
cundo, capite undecimo, cōtra synodum de
imaginibus.

3107: PXX X.

Nemo accendit lucernā, & ponit eam sub
modio. Ergo imagines sunt adorandę, & co-
lenda luminibus? Dixit Dominus

Respondet synodus: Hæc dixit Dominus
discipulis, cum eos ad prædicandum mitte-
ret, ut magnam haberent fiduciam prædican-
di, & ne persequentium terrore exterriti de-
lirent.

64
litescerent, & similes essent lucernæ sub modio: sed omni metu postposito, totis libertatis insignibus se proderent: & quod audierant in cubiculis, in tectis prædicarent. Idem libro secundo, capite duodecimo, contra Synodum de imaginibus.

xxxix.

Sicut Iudæis Tabulæ, & duo Cherubim: sic nobis Christianis donata est crux, sanctorum imagines, ad scribendum, & adorandum.

Respondet Synodus: Neq; Tabulæ, neq; duo Cherubim, nec cætera huiusmodi, ad adorandum in ueteri Testamento facta fuisse credantur: quid igitur aliud faciunt, nisi ut imagines exaltent, Christianorum res extenuent? Cum uidelicet Tabulæ, & duo Cherubim, exemplaria fuerint futurorum: & cū Iudæi habuerint carnaliter, resq; typicis operæ figuris præfigurationes fuerint futurorum, nos habemus in ueritate spiritualiter. Idem libro primo, capite decimonono, contra eandem.

xxxix.

Tarasius dixit: Sicut ueteres habuerūt Cherubim obumbrantem propitiatoriū: & nos imagines Domini nostri IESU Christi, & sanctæ Dei genitricis, & sanctorum eius habeamus, obumbrantes altare.

Respondet Synodus: Tarasius non rectè sacerdotij culmen conscendit: ideo non mirum est, eum non rectè docere. Deinde allegoricè exponit Cherubim, quod angelos & duo testamenta designent. Idem libro primo, capite uigesimo, contra eandem.

xxxix.

Iohannes presbyter & legatus Orientium dixit: Iesus Naue duodecim lapides statuit in Dei memoriam. Ergo licet adorare statuas.

Respondet Synodus: Non ad adorandas imagines instruendam fore Israelitarum posteritatem edocuit: sed memorem stupendo miraculo arefacti fluminis esse debere præmonuit, qui ad posteros hanc sine uoce legationem proclamantes deferrent. Idem libro primo, capite secundo, contra eandem.

xxxix.

Nathan adorauit Dauidem. Ergo.

Respondet Synodus: Est exemplum dissimile. Nam adorauit Natha propheta Dauid regem, nō ut eorum fucis compaginatum imaginem, sed ut à Deo in regni apice sublimatam potestatem. Adorauit itaq; propheta regem spiritu sancto repletus, spiritu sancto repletum. Non enim in eo quandam insensatam rem superstitiois uanitatis cultu adorauit, sed uirum inuentum secundum cor Domini. Cum igitur tot indicij, tantisq; Apostolorum prædicationibus reges honorifi-

candi sint: absurdissimum est, adorationem imaginum, adorationi quæ sanctissimo regi per prophetam fiebat, æquiparare uelle. Idem libro primo, capite uigesimo secundo, contra eandem Synodum.

xxxv.

Signatum est super nos lumen uultus tui. Item, Vultum tuum requiram. Ergo imagines sunt adorandæ.

Respondet Synodus: Nihil ad manufactarum imaginum uultus pertinet, quod Psalmographus dicit: Signatum est super nos lumen uultus tui. Nec illud: Vultum tuum Domine requiram. Nam si hic uultus, cuius super nos lumen signatum esse propheta decantat, & quem se requisitum esse denunciat, in manufactarum imaginum uultibus intelligendus est: quærendum est, quale lumen habeant, aut quomodo id lumen super nos signatum sit. Vultus autem Dei, est cognitio Dei: id est, filius. ad huius cognitionem per legem, non per imagines peruenire anhelabat, cum aiebat: Reuela oculos meos, &c. Lumen ergo uultus Domini, quod super nos signatum est, non in materialibus imaginibus est accipiendum, quæ utiq; sicut & cæteris dignitatibus, ita etiam lumine carent. Qui uult uitam, & cupit uidere dies bonos, non imagines adorare, nec picturam colere debet, sed declinare à malo. Idem libro primo, capite uigesimotertio contra eandem.

xxxvi.

Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis. Ergo imagines sunt adorandæ.

Respondet Synodus: Non de manufacto uultu intelligendum est, præsertim cum manufacti uultus ideo nō deprecandi sint, quia nec exaudiri queunt. Omne quod deprecatur, ideo deprecatur, ut exaudiat: & omne quod exaudit, irrationale esse non debet. Quod si deprecari non debet, multo minus adorari, cum uidelicet adoratio deprecationi emineat. Idem libro primo, capite uigesimo quarto, contra eandem.

xxxvii.

Abraham filios Heth, Moses Iethro sacerdotem Madian adorauit. Ergo.

Respondet Synodus: Istorum adoratio tantum distat à pictæ imaginis adoratione, quantum pictus ipse homo à ueri hominis ratione. quantum enim uerus homo à picto, rationalis ab irrationali, tantum proculdubio & huius adoratio ab illius adoratione discernitur. Item: Aliud est hominem salutationis officio, & humanitatis obsequia adorando salutare: aliud, picturam adorare. Item, fraternitatem, dilectionem erga proximos adhibendam, Scripturarum docemur exemplis: imagines uero adorare, uel salutare, inhi-

E beaur.

bemur. Et probat, sanctos viros imagines nusquam adorasse. Idem lib. 1. cap. 9 contra eandem.

XXXVIII.

Iacob Pharaonem, Daniel Nabuchodono for adoravit. Ergo.

Respondet Synodus: Ista verba non haberi in Hebraicis, nec Latinis textibus. Iacob benedixisse: sed inde non posse adorationem imaginum probari. Idem ibidem.

XXXIX.

Iohannes legatus Orientalium dixit: Iacob erexit lapidem in titulum. Ergo licet adorare imagines.

Respondet Synodus: Exemplum dissimile est, nec imaginum adorationem probat. Idem lib. 1. cap. 10. contra eandem.

XL.

Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctus est. Ergo imagines sunt adorandæ.

Respondet Synodus: Non ex usu hominum æstimare debemus scabellum. neque enim corporalis Deus, aut non immensus, ut tantquam fulcrum pedibus eius scabellum subiectum putemus: neque adorandum quicquid præter Deum legimus, quia scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis. Vbi idem dicit, quid sit scabellum: Cælum mihi thronus, terra autem scabellum. Per scabellum, terra intelligitur: per terram autem, caro Christi, quam hodieque in mysterijs adoramus, & quam Apostoli in Domino IESU adorarunt. Idem libro secundo, capite quinto, contra eandem.

XLI.

Adorate in monte sancto eius. Ergo.

Respondet Synodus: Non montem, sed in monte sancto adorandum Dominum, idem sanctus uir decantat. Qui etsi montem adorandum præciperet, non ideo imaginum adoratio, sed Domini IESU Christi à sanis mentibus intelligitur. Item: Quod ad montem Sion qui est Ecclesia, referri potest, cuius ipse habitator est Christus. Adoramus igitur in monte sancto eius, non imagines, uel quasdam supersticiosas res: sed eundem Dominum, qui illius montis caput est: & ut eundem montem acquireret, non solum nasci, sed mori dignatus est. Idem lib. 2. cap. 6 contra eandem.

XLII.

Imagines æquiparantur reliquijs sanctorum. Sed illæ sunt adorandæ. Ergo.

Respondet Synodus: Imagines non sunt cœquandæ reliquijs sanctorum martyrum & confessorum, eo quod reliquiæ aut de corpore sunt, aut de his quæ circa corpus cuiusdam sancti fuerunt. Imagines uero nec in corpore, nec circa corpus fuisse uel fore credun-

tur illis, quibus adscribuntur. Idem libro tertio, capite uigesimo quarto, contra eandem.

XLIII.

IESUS ad Abgarum epistolam & imaginem suam misit, & ab Abgato responsum recepit. Ergo imagines sunt adorandæ.

Respondet Synodus: Nulla Evangelij lectio tradit, IESUM ad Abgarum imaginem misisse. Quæ duæ epistolæ etiam à sancti Evangelij lectione sunt extraneæ, & à beato Gelasio Romanæ urbis antistite inter Apocryphas scripturas prorsus deputatæ. Non sunt in testimonium quodammodo producendæ: quia ad ea quæ in quæstionem ueniunt, approbanda uel improbanda, sicut & ceteræ Apocryphæ scripturæ, minus sunt idoneæ. Idem libro quarto, capite decimo, contra eandem.

XLIII.

Imagines ediderunt miracula. Ergo sunt adorandæ: & æquiparantur fimbriæ uestis Domini, quam mulier attingens sanata est.

Respondet Synodus in genere: Antecedens falsum est, nam id nec ueteris nec noui Testamenti paginâ demonstrare: nec omnes res adorandas esse, per quas, uel in quibus miracula appareant. libro tertio, capite uigesimo quinto.

¶ Antecedens probant: quia imago cuiusdam Polemonis, quendam ab adulterij scelerē absterruit.

Respondet Synodus: Hoc gestum esse, in nullo uel ueteris, uel noui Testamenti authenticorum codicum est repertum. Quod quidem si, ut illi asseuerant, gestum est, salutari-bus Dominicis gestibus nec debet nec potest cœquari. Nam quanta est distantia inter Polemonem & Christum, tanta est inter gesta Polemonis, eiusque imaginis, & sanctissimæ miracula Christi. Idem lib. 3. cap. 21. contra eandem.

¶ 2. Quia Theodorus Myrensis archidiaconus somnauit de imagine, &c.

Respondet Synodus: Quis unquam somnio suo rem dubiam ualeat affirmare, cum utrum ita ut se uidisse profatur uiderit, nullius testis testimonij ualeant approbare? Idem libro tertio, capite uigesimo secundo, contra eandem.

¶ 3. Quia Dionysius presbyter ecclesiæ A-scalonitanæ, in eadem Synodo retulisse fertur, quendam monachum coram imagine sanctæ Mariæ lucernam cœcinnasse, & post quartum uel quintum seu etiam sextum mensem inextinctam reperisse.

Respondet Synodus: Nec de eo, sicut nec de cæteris eadem adoratio imaginum quendam poterit obtinere uigorem: quippe cum & de eius fide qui id retulerit, & de facto uerum factum sit, & de tempore quando factum

653
tum sit, & de loco ubi factum sit, & de modo quemadmodum factum sit, penitus dubitetur. Quod si factum esset, tamē nec ex eo qui dem rei cuiusdam irrationalis adoratio poterit inolescere. Idem libro 4. capite 12 contra eandem.

¶ 4. Epiphanius diaconus adorationem imaginum astruit. Quod mulier à profluio sanguinis Dominicæ uestis simbriæ tactu sanata, titulum siue imaginem in eiusdem Domini honorem erexerit, eiusdemq; imaginis simbrias denuò tetigerit: subter quam imaginem herba quædam orta fuerit, quæ si paulatim succrescens, summitate sua pedem contigisset erectæ imaginis, cunctis egritudinibus medeatur.

Respondet Synodus: Hic nulla imaginū adoratio commendatur. Si ergo illa quadam leuitate imaginē erexit, quis tam uecors, perceptis sacrae fidei charismatibus, eumq; ubique esse non nesciens, idcirco imaginem erigit, eamq; adorabit? Quis catholicus, ex eius actibus in hac parte exempla sumet? Miraculo de herba (si factum sit) haudquaquam poterit illorum assertio quodammodo fulciri. Idem libro quarto, capite decimo quinto, contra eandem.

X L V.

Patres, & S. doctores imaginum adorationem probant. Ergo sunt adorandæ.

Antecedens probant. 1. Autoritate sextæ Synodi. In quibusdam uenerabilium imaginis picturæ agnus digito præcursoris monstratus designatur, quod in signum relictus est gratiæ, uerum nobis per legem præmonstrans agnum, Christum Dominum nostrum.

Respondet Synodus: Iste nullum eorū errori adminiculum præbet, cum penè nullū habeat Latine integritatis uigorem, sensuq; sit tepidus, uerbisq; illepidus, & quadam ex parte ratione nudatus. Idem lib. 2. cap. 18. contra eandem.

¶ 2. Augustini. Quid est imago Dei, nisi uultus Dei, in quo signatus est populus Dei?

Respondet Synodus: Paulus docet, imaginem Dei esse Christum: & opponit ueram Augustini sententiam, & Ambrosij, libro sexto, capite decimo sexto.

¶ 3. Gregorij Nysseni dicto.

Respondet Synodus: Istius uita & prædictio est nobis ignota. ideo testimonia quæ de eius opusculis proferuntur ad res dubias confirmandas, minus cernuntur esse idonea. Idem lib. 2. cap. 17.

¶ 4. Iohannis Constantinopolitani: Nescis, quia si quis imaginem Imperatoris iniuriat, ad eum ipsum Imperatorem principaliter dignitati eius affert iniuriam. Nescis, quia si quis imaginem ex ligno aut ex colore detrahet, non sicut ad elementum sine anima au-

fus iudicatur, sed sicut aduersus Imperatorem dislegregata imaginem * totidem Imperatoris gestans ei, iniuriam ad Imperatorem deducit.

Respondet Synodus: Non illarum imaginum mentio fit, quæ in basilicis esse consueuerunt: sed illarum, quas gentili & superstizioso ritu Romanorum Imperatores ostentabiliter, ob sui fauoris arrogantiam, adorare censuerunt. Idem libro secundo, capite decimo nono, contra eandem.

¶ 5. Sententia Cyrilli, in expositione Euangelij secundum Matthæum.

Respondet Synodus: Non hic imaginum adoratio innuitur, sed hoc huius Capituli textus significat, quod dum Christus in forma Dei existens uerbum, nostræ carnis similitudine indutus, & factus est homo, & pro nostræ uitæ redemptione oblatus Deo, in se uera patris imagine eiusdem patris uisionē nobis ostendit, iuxta illud: Qui uidet me, uidet & patrem. Idem libro secundo, capite uigesimo, contra eandem.

¶ 6. Iohannis Chrysostomi: Vidi angelum in imagine, persequentem multitudinē barbarorum.

Respondet Synodus: Non est uerisimile, Iohannem ista dixisse, cum angeli sint inuisibiles. Idem libro tertio, capite uigesimo, contra eandem.

¶ 7. Epiphani, qui non pro hæreticis habeat eos qui adorent imagines?

Respondit Synodus per inuersionem: Si idem Epiphanius, eos qui imaginum adorationem spernunt, hæreticos sciret: in sua generali de hæresibus disputatione eos inter hæreticos proculdubio computaret. Nō autem inter hæreticos computauit: non igitur eos hæreticos credidisse, credendus est.

40 Quod autem idem Epiphanius non solum imaginum adorationem spreuerit, uerum etiam eas in Ecclesijs haberi noluerit, his indicij declaratur. In epistola namq; quæ ab illo ad Iohannem episcopum missa est, & à Hieronymo de Græco in Latinum translata, ita habetur: Audiui quosdam murmurare contra me, quando simul pergebamus ad locum sanctum qui uocatur Bethel, ut ibi collectā tecum ex more Ecclesiastico facerem: & uenisset ad uillam quæ dicitur Anablata, uidissetq; ibi præteriens lucernam ardentem, & interrogassem Qui locus esset? didicissem quæ esse Ecclesiam, & intrassem ut orarem, in ueni ibi uelum pendens in foribus eiusdem Ecclesiæ, tinctum atque depictum, & habes imaginem quasi Christi, uel sancti cuiusdā: non enim satis memini, cuius imago fuerit. Cum ergo hoc uidissem in Ecclesia Christi, contra auctoritatem Scripturarum, hominis pendere imaginem: scidi illud, & magis dedi-

consilium custodibus eiusdem loci, ut pauperem mortuum eo obuoluerent & efferrent. illiq; contrà murmurantes dicerent: Si scindere uoluerat, iustum erat ut aliud daret uelum, atq; mutaret. Quod cum audissem, me daturum esse pollicitus sum, & ilicò esse missurum. Paululum autem morarum fuit in medio, dum quæro optimum uelum pro eo mittere: arbitrabar enim de Cypro mihi esse mittendum. nunc autem misi, quod potui reperire: & precor ut iubeas presbytero illius loci suscipere uelû à latore, quod à nobis missum est: & deinceps præcipere, in Ecclesia Christi istiusmodi uela, quæ contra religionem nostram ueniunt, non appendi. Decet enim honestatem tuam, hanc magis habere sollicitudinem & scrupulositatem, quæ digna est Ecclesia Christi, & populis qui tibi crediti sunt. Carolus Magnus libro sexto, capite uigesimo quinto, contra Synodum de imaginibus. Postea probat, Augustinum etiam inter hæreticos Simonianos & Carpo cratitas numerare imaginum adoratores.

¶ 8. Exemplo cuiusdam abbatis, qui iurauit diabolo, quòd non uelit adorare imaginem Domini, aut genitricis eius. & postea iusiurandum irritum fecit, dicens: sibi commodius esse, omnia in ciuitate lupanaria ingredi, quàm abstinere ab imaginum adoratione.

Respondet Synodus: A rebus noxijs nõ debent sumi exempla. Sed hoc est tale. Ergo, nihil ualet. Deinde confert adorationem imaginum cum scortatione: & indicat, scortari esse uerum peccatum: sed nõ adorare imagines, esse nullum peccatum. Ideo illum non rectè dixisse, commodius sibi esse scortari, quàm non adorare imagines. Idem lib. 3. cap. 31.

¶ 9. Exemplo Syluestri, quem dicunt imagines Apostolorum Constantino obrulisse.

Respondet Synodus: Detulit eas illi ad uidendum, non ad adorandum. Idem libro secundo, capite decimo tertio.

¶ 10. Athanasij dicto, cum inquit: Sicut ea quæ scribitur in lignis forma abolita exterioribus sordibus, iterum necesse est in idipsum recuperari atq; uniri his cuius est forma, ut innouari possit imago, in eadem materia atque elemento. Per eius enim formam & ipsa materia, ubi & conscribitur, non deiicitur, sed in ea ipsa configuratur.

Respondet Synodus: Non in ea quædam cuiuslibet imaginum adorationis uel tenuiter mentio fit: sed ad comparationem rei, de qua sermo fiebat, falsus sit, imagines in eadem materia atq; elemento recuperari posse. Idem lib. secundo, capite decimo quarto, contra eandem Synodum.

¶ 11. Ambrosij, cum inquit: Nunquid cum

& diuinitatem eius adoramus, & carnem, Christum diuidimus? Nunquid cum in eo imaginem Dei, crucemque ueneramur, diuidimus eum?

Respondet Synodus: Hanc sententiam ordine, sensu, uerbisq; turbant. Carolus Magnus lib. secundo, capite decimo quinto, contra Synodum de imaginibus.

REGULAE GENERALES AD
refutandas rationes iconolatrarum.

¶ 1. Omnes rationes iconolatrarum nihil aliud probant, quàm quòd liceat imagines habere. Sed inde non sequitur, quòd adorandæ sint. Nam habere & adorare non sunt idè: sed à se inuicem distant & diuersitate rei, & societate prædicamenti: quippe cum unum illorum sit habitus, alterum agere: nec possunt sibi iungi, cum & adorari possint quæ non habeantur, & haberi quæ non adorantur. Synodus in præfatione librorum Caroli Magni, de imaginum adoratione.

2. Non potest probari, ullam uim sanctitatis inesse imaginibus. Ergo non rectè tribuitur illis adoratio. libro primo, capite secundo.

3. Non est contra religionem Christianam, non colere, & non adorare imagines. Quia solum Dominum colere, & ipsum adorare & glorificare, tota Scriptura clamat. Idem libro secundo, capite uigesimo primo.

4. Aliud est hominem charitatis & saluationis officio adorare, & aliud est manufactas imagines adorare. Nam homines Deus, non imagines diligere iussit. Propter homines filium suum in mundum misit, non propter imagines. Idem libro secundo, capite uigesimo quarto.

5. Non potest demonstrari imaginis honorem in eandem formam posse transire, cuius imago est. Nam Christus non dicit, quæcumque fecistis imaginibus: sed, uni ex minimis. Item non ait, Qui imagines, sed qui uos recipit, &c. Idem libro tertio, capite decimo sexto.

6. Imagines sunt insensatæ, & rationis expertes: Ergo non adorandæ. Idem libro secundo, capite uigesimo quinto.

7. Adoratio imaginum nullò dicto aut exemplo Apostolorum probari potest. Nam omni omnium rerum adoratione inhibita, solius Dei adoratio instituitur ab ipsis. Idem libro secundo, capite uigesimo secundo.

8. Imaginum adorationem patres ignorarunt, si rectè eorum libri inspiciantur.

9. Si imaginum adoratio & cultus adeò est necessarius, ut eum negligentes damnandi sint: soli diuites saluabuntur, qui possunt alere artifices, qui imagines faciant: pauperes uerò peribunt omnes. Idem lib. 4. cap. 27.

10. In imaginū adoratione, ubi nullus profectus, nullum emolumentum, nulla utilitas est, summa uanitas esse credenda est. Ob quā statuendam & muniendam, quicunq; conuentus faciunt, & Concilia aggregant, & eas prorsus adorare instituunt, proculdubio uana loquuntur unusquisq; ad proximum suū. Nam neq; in eo à uanitate seiungūtur, quod diuinorum apicum testimonia ad suos sensus uiolenter inflectere nituntur. idem libro primo, capite uigesimosexto, contra Synodum de imaginibus.

De iconomachis.

Refutant etiam argumentum eorum qui planè negabant imagines licere facere, aut habere: quod erat huiusmodi.

Scriptura prohibet facere, aut habere idola. Sed imagines sanctorum sunt idola. Ergo Scriptura prohibet eas facere, aut habere.

Respondet Synodus: Non ualeat conscientia à specie ad genus negatiuè. Nam nesciūt imaginem esse genus, idolum uerò speciem: & speciem ad genus, genus ad speciem referri non posse. Nam cum penè omne idolum imago sit, non omnis imago idolum. Alterius, & longè alterius definitionis est idolum, alterius imago: cum uidelicet istæ ad ornamentum, uel ad res gestas monstrandas fiant: illud autem nūquam nisi ad miserorum animas sacrilego ritu & uana superstitione illicitas, & imago ad aliquid idolum, ad seipsum dicatur. Carolus Magnus in Præfatione libri primi contra Synodum de imaginibus.

SYNODVS AQVIS-

grana.

Circiter annum Domini 797, Carolus Aquisgrani Concilium habuit, cui interfuerunt 365 episcopi, iuxta Prolemæum Lucensem in Rudimento. Inter eos autem numerantur, Leo papa, Turpinus archiepiscopus Remensis, Achilleus Alexandrinus, Theophilus Antiochenus, & alij episcopi & abbates. Occasionem præbuit basilica extructa, & reliquæ siue ab ipso Carolo Hierosolymis allatæ, siue à patriarcha per monachum missæ, siue à Constantino ipsi datæ: nā uariant sententiæ autorum. In eo autem conuentu basilica est dedicata, & reliquæ sunt exhibitæ populo spectandæ: & decretum factum est, ut quarta feria Ieiuniorum quatuor temporum, in mense Iunio quotannis spectaculum illud celebretur. Erphordiensis capite sexagesimo nono. Regino, & alij uetustiores, non meminerunt. Commenticia & superstitiosa sunt, quæ Nouitiorum rudimentum de indulgentiis à Leone pontifice ad hanc rem concessis, nugatur.

tur.

CAPVT X.

DE EPISCOPORVM ET
doctorum Ecclesiæ uitis.

DE ASIATICIS DO-
ctoribus.

HIEROSOLYMITANI DO-

ctores sub Constantino Co-
pronimo.

THEODORVS.

Heodorus Hierosolymitanus errore de imaginibus uenerandis infectus, Cosmam Epiphaniæ episcopum uasa sacra & imagines tollentem, excommunicare iuuat, uigesimotertio anno Cōstantini Copronymi. Paulus Diaconus rerum Romanarum lib. 22. Et per Constantinum presbyterum Synodicam de cultu imaginum transmissit ad Paulum papam: ut patet ex epistola Pauli ad Pipinum. & ad Synodum Nicenam secundam misit epistolam, in qua uenerationem imaginum & reliquiarum sanctorū probat, malè derortis Scripturæ testimonijs: ut patet ex actis Nicenæ Synodi 2.

SVB CONSTANTINO

et Irene.

ELIAS.

Elias episcopus Hierosolymitanus. 2. Nicenæ non interfuit: sed legatum suum Ioannem monachum misit, quem Tarasius secum Niceā adduxit. Metaphrastes in uita Tarasij, & acta Synodi.

IOANNES.

Ioannes Hierosolymorum patriarcha, à paganis expulsus, Constantinopolim uenit ad Constantinum, & petebat auxilium. quē Imperator cum literis misit ad Carolū Magnū, qui collecto exercitu eum Hierosolymam reduxit, ac reliquias loco mercedis reportauit: si uera sunt quæ ex Turpino Erphordiensis refert libro 2. cap. 69. Hoc certum est, à patriarcha Carolo per monachum esse munuscula de reliquijs sanctorum missa, anno Domini 799, & sequēti. ex Reginonis lib. 2. Sed de expeditione Caroli Hierosolymā uersus, Francici scriptores nihil sciunt, præter Turpinum: qui ut multa alia, ita etiā hæc finxisse uidetur, aut ab alio corruptore libri eius inserta sunt.

ADEODATVS.

Adeodatus episcopus Beryti, Iudæos terribiles sanguine ex imagine lacerata & transposita profluente, & ad pœnitentiam conuersos baptizauit, & sanguinem ab eis (uidentur illudores Christianorū fuisse) accepit, & in ampullas distribuit, & ad plurimos episcopos in diuersa loca misit: ac, ut magister superstitio-

E 3 nis,

nis, obtestatus est omnes, ut singulis annis quinto Nouembris, in istius rei memoriam diem festū agant. Anno Dñi 765. Sigebertus.

DIONYSIVS.

Dionysius presbyter Ascalonitanæ Ecclesiæ, interest Synodo Nicenæ 2. Narrat monachū accēdisse lucernā imagini Mariæ, eamq; post tertium, uel quintū, uel sextū mensem reperisse flagrantē. Sed Carolus Magnus eum refutat lib. 4. cap. 12 de Imaginibus.

COSMAS MAIUMENVS.

Cosmas filius cuiusdam opulenti uiri, Hierosolymis pulsus, apud Iohānis Damasceni parētem educatus, & à monacho Cosma institutus in artib. liberalibus, & monasticis traditionib. multū profecit, ac cum Iohanne Damasceno in coenobium Sabæ cōcessit. Inde euocatus à patriarcha Hierosolymitano, episcopus Maiumenus consecratur. Composuit cantus aliquot ecclesiasticos, ut testatur Iohannes patriarcha Hierosolymitanus in uita Damasceni. Damascenus dedicauit ei suam Logicen. Extāt inter opera Damasceni hymni quidam Cosmæ Hierosolymitani: sed an huius, an alterius Cosmæ sint, incertum est.

ANTIOCHENI DOCTORES

sub Constantino Copronymo.

STEPHANVS.

Antiocheni episcopo per annos quadraginta carentes propter Arabum tyrannidem, Euclid Arabū ducē rogant, ut sibi liceat episcopū constituere. Homo ille barbarus illam Christianorum petitionē approbat: & Stephanum monachum, agrestem quidem, sed tamen religiosum, permittit isthuc consecrari episcopum. Paulus Diaconus lib. 22. rerum Romanarum.

THEOPHYLACTVS.

Stephano defuncto, Christiani iterum supplicant Maruē duci Arabū, pro episcopo. Erat autē ille homo barbarus, & Mahomeranæ religionis erat: tamē istā priorū petitionē non calumniose seditionē interpretabatur, sed ut iustam & piā approbaret: & Theophylactū, hominem pietate et pudicitia insignē, presbyterum Edessenū, Antiochenis concessit episcopum: & uenit Arabibus, ne qua contumelia ipsum afficerent. Anno quarto Constantini Copronymi, qui fuit Domini 745. Paulus Diaconus lib. 22 rerum Rom. Sigebertus. Præfuit annis sex, teste Paulo Diaconus lib. eod.

MOYSES.

Moyse diaconus Antiochenæ ecclesiæ, medicus, Habdallæ consilio parat pharmacum narcoticum Hysbin Muzæ: quo ille accepto uocem amittit, & proceres eius gētis Habdallam constituunt regem. Paulus Diaconus lib. 22 rerum Romanarum.

THEODORVS.

Theodorus filius Bigarij, succedit Theo-

phylacto, anno Constantini Copronymi undecimo. Accusatus ad Halin Arabē, Constantino Imperatori per literas proderet sua consilia & machinationes, deportatur in exiliū in Moabitidē regionē: ac ei interdicitur, ne nouas Ecclesias cōstruat, neq; crucē Christi uideat seu adoret, neq; de fide Christi cū Arabibus loquatur. Anno 16 Constantini. Errorē de imaginū adoratione adēd propugnauit, ut Cosmā Epiphaniæ episcopū eas damnantem excommunicauerit: Anno Constantini 23. Paulus Diaconus lib. 22 rerum Romanarum.

SVB CONSTANTINO,

& Irene.

THEODORETVS.

Theodoretus patriarcha Antiochenus, imaginū sacrarū cultor & patronus, Iohannem monachū ad Synodū 2 Nicenā misit. Ignatius in uita Tarasij, apud Metaphrasten tomo 5. de uitis patrum.

IOANNES PRESBYTER

Antiochenus.

Iohannes Antiochenus Syncellus, patriarcha Antiocheni in 2. Nicena uicē, seu sedis Orientalis agit, & cultū imaginū & adorationē ineptis & friuolis rationib. probat: ut, Quia Iacob erexit lapidē Deo, & benedixit ei: & quia luctatus est cū angelo in hominis forma: & quia Iesus Naue duodecim lapides statuit in memoriā Dei. Et planē asserit, eū adorari imaginē, & dicit: Quoniā hoc est filius Dei, nō peccat. Itē: Per imaginē, quæ per colores apparet, adoratur fortitudo eius, & glorificatur, & ad memoriā uenimus de eius in terra præsentiā: ut patet ex actis, & libro Caroli Magni cōtra imagines. Paulus Diaconus lib. 23 rerum Roman. uerbo & opere eū sanctū, magnū & celebrem uocat. Et in literis Orientaliū ad Synodū, cōmendatur à zelo & amore Orthodoxæ fidei. Sed hominē uanū, audacem, loquacē, superstitiosum & adulatorem fuisse, res ipsa ostendit: & Carolus Magnus eius erronea dicta grauiter refutat lib. 1. cap. 10. & 21: & lib. 2, cap. 4. & lib. 3, cap. 20, & 23: & lib. 4, cap. 1.

COSMAS APAMEAE.

Cosmas episcopus Epiphaniæ, quæ est ciuitas Apameæ Syriæ, accusatus ad suū archiepiscopū Theodorū Antiochenū, de uasorū sacrorū abalienatione: facinus suum defendit, sententia illa Imperatoris Constantini de imaginum abolitione. Sed Theodorus iubet eum restituere, quod cū nō posset, nec uellet, excommunicatur ab Antiocheno, Hierosolymitano & Alexandrino patriarchis. Paulus Diaconus lib. 22 rerum Romanarum.

IOANNES EPISCOPVS LAODICEAE.

Iohannes Damascenus, suam Isagogen de dignitate elemētari dedicauit Iohanni Laodicensi episcopo.

GILFREDVS.

GILFREDVS.

Gilfredus Laodicensium (si non menda in
scriptione commissa est) episcopus, Deside-
rium cum uxore, & filia, & cunctis principi-
bus captū, & ad Gallias perpetuo exilio dam-
natum deportauit: ac fortē apud ipsum ut e-
xul, patria sua à Sarracenis pulsus, uixit: an-
no Domini 774. Sigebertus.

ANASTASIUS.

Cum Anastasius metropolitanus episco-
pus ad aram constitutus, celebraturus cenā
Dominicam, more solito exclamaret dicēs,
Plebs tua & Ecclesia tua supplicat tibi: Sali-
mus Arabū Mahometanorū dux, ad seditionem
eum cohortari populum opinans, com-
prehēdi & in carcerē cōcludi iussit. ac crude-
litate in plebē exercuisset barbarus iste, nisi
ab episcopo uerbis placidissimis esset miti-
gatus: anno 20 Constantini Copronymi. Pau-
lus Diac. lib. 22 rerum Romanarum.

ARMENI DOCTORES.

GREGORIUS SYNOPENSIS.

Gregorius Synopes episcopus, in Syno-
do Nicena 2, imaginū cultū approbat:
sed postea cum Armenis Constantino
Imperatori rebellat, & comprehensus ab eo-
dem interficitur. Acta Synodi, & Paulus Dia-
conus lib. 23 rerum Romanarum.

DOCTORES IN PISIDIA.

GREGORIUS ANTIOCHIAE PISIDIAE.

Gregorius Antiochiæ Pisidiæ episco-
pus, in Synodo quadā imaginū cultum
damnarat. Sed eam sententiā recantat,
& in gratiam recipitur ab Iconolatriis, in ter-
tia actione Nicenæ 2.

BASILIUS PISIDIAE.

Basilus Pisidiæ, Tricacabus cognomine,
in Synodo Ephesina damnauit imaginū cul-
tum. Quare in septima actione Nicenæ secū-
dā anathematizatur.

GREGORIUS PESSINUNTIS, LEO

Iconij, Nicolaus Hierapolis.

Gregorius Pessinuntis, Leo Iconij, & Ni-
colaus Hierapolis, palinodiam canunt in Ni-
cena synodo, & imaginū cultum appro-
bant, & recipiuntur.

BASILIUS ANCYRAE, THEODO-

dosius Myrōn, Theodosius Amorij.

Hi tres in Synodo damnauerant cultum
imaginum. Sed cum uiderent Romanū pon-
tificem & alios omnes in Synodo 2 Nicena
probare, mutarunt & ipsi sententiam: & ob-
latis libellis, errorem suum cōfitentur, & pœ-
nitentiam agunt, ac recipi petūt: ac sunt Ico-
nolatræ, ut patet ex Actis.

IOANNES SYNADON.

Iohannes episcopus Synnadon metropo-
lites Iconolatra, accusauit ad Germanū, Con-
stantinum Nacoliæ episcopum, damnatē
imaginū cultū, quod literas Germani sup-

pressisset: ut patet ex epistola Germani ad
Constantinum, tomo 2 Conciliorum.

THOMAS EPISCOPVS

Claudiopoleos.

Thomas episcopus Claudiopoleos, Ger-
mano familiaris, sæpe cum eo contulit & di-
sputauit. ac cum uisus esset improbare imagi-
num cultum, Germanus ad eum scripsit epi-
stolam, quæ extat tomo 2 Conciliorum.

THEODORVS MYRENSIS.

Theodorus Myrensis interfuit Synodo Ni-
cenæ 2: ac pueriliter & ridiculose egit, quod
ut imaginum adorationem adstrueret, som-
nia archidiaconi sui retulit. Carolus Ma-
gnus lib. 3. cap. 26. de Imaginibus.

THEODOSIUS EPHESINVS.

Theodosius filius Absimari Ephesinus e-
piscopus, sensit cum Constantino Imperato-
re, non licere in templis statuas & imagines
habere, neq; adorare: ac in Synodo Ephesina
& Constantinopolitana eam sententiā defen-
dit cum Pastila, & alijs. Paulus Diac. lib. 22 re-
rum Romanarum. Acta eius Synodi, in 7. ac-
tione 2 Nicenæ referuntur. Damnatur à Sy-
nodo Nicena 2, actione 7.

PASTILAS PERGAMENSIS.

Sifinnius Pastilas Pergamensis episcopus,
etiam interfuit Synodo Constantinopolita-
næ, sub Constantino Copronymo, & damna-
uit imagines. Paulus Diac. lib. 22 rerum Ro-
man. & Zonaras tom. 3. Quare uicissim dam-
nantur in 7 actione Nicenæ 2.

INGERVS.

Ingerus episcopus Nicenus à Ioannicio p
Basilium monachum admonetur paulo ante
mortem, ut mendacio & umbra abiecto, ue-
ritati tandem assentiatur. Metaphrastes lib.
5, de uita Ioannicij.

HYPATIVS NICEAE.

Hyparius Niceæ episcopus, sententiā suā
de non adorandis imaginibus retractat in 12
actione Nicenæ 2: ac petit se absolui ab erro-
re, & recipi. ac edit confessionem suā, in qui-
ens: Veneror sacras imagines, & easdem ado-
ro & amplector. Et recipitur in 3 actione.

IOANNES NICOMEDIAE.

Ioannes Nicomediæ episcopus uixit tēpo-
re Germani Constantinopolis episcopi, & i-
maginum uenerationem damnauit: ideoq;
in septima actione 2 Nicenæ anathematiza-
tur ab Iconolatriis.

GEORGIUS.

Georgius Nicomediæ archiepiscopus, a-
lienorum deorum cultor, homo uanus & ni-
gigerulus, scripsit orationem de Mariæ præ-
sentatione, seu deductione ad templum:
quam ex Protoeangelio Iacobi & alijs A-
pocryphis hausit, & Mariam adorari iu-
ber: quem honorem neque Scriptura ipsi as-
scribit, neque illa unquam sibi arrogauit. Me-
taphrastes

Gregorius Neocaſariēſis epiſcopus, in Synodo à Cōſtantino Copronymo Cōſtantinopoli in Blachernis celebrata, inter præcipuos fuit, ac definitionē eius cōſcripſit: in qua uenerationē & adorationē imaginū damnant, ut apparet ex 7. act. Nicenæ 2. Sed poſtea ſub Irene, in Synodo Nicenæ 2. cū intelligeret omnes approbare imaginū cultum, & ipſe à ſua ſententiā priori diſceſſit, & palinodiā cecinit: ac petijt à Synodo abſolutionem & receptionem, quod etiā impetrauit, ut patet ex actione 2 & 3. Nicenæ 2. Sed Carolus Magnus lib. 4. cap. 14. de Imaginibus, eius confeſſionem ut perplexam & impiam damnat.

CONSTANTINVS NACOLIAE.

Conſtātinus Nacolię epiſcopus, oppugnavit imaginum uenerationem: ac docuit, Scripturam nihil illis diuini honoris aſcribere. ac uſus eſt Moysiſ diſto: Nullam facies ſimilitudinē ad adorandū, neq; in cœlo deſuper, neq; ſuper terram. Item: Non ſunt manuſacta adoranda. Eam ob cauſam ad Germanū patriarcham accuſatus, metu ne epiſcopatu ſuo deiſceretur, conſenſit in impiam ſententiam, nihilominus uenerationem licere imaginib. exhibere. Sed poſtea domū reuerſus, mutauit ſententiam. Quare à Germano grauitur obiurgatur per epiſtolā, in tomo 2 Conciliorum: ac in 7. actione 2. Nicenæ, anathemate percutitur.

DE APHRICANIS DOCTORIBUS ECCLESIAE CHRISTI.

ALEXANDRINI DOCTORES

ſub Cōſtantino Copronymo.

COSMAS.

Cosmas epiſcopus Alexandrię, errorem Monothelitarum, quo ipſe & Eccleſia illa multos annos à tempore Heraclij fuerat diſtrictus, abiicit, & Orthodoxam ſententiam amplectitur, & publicè proſitetur, anno 2 Cōſtantini, Domini 743. Errorē de imaginum cultu et adoratione ſanctorū mortuorū defendit: & contra Cōsmā Epiphanię epiſcopū, diuerſum ſentientem, in Eccleſijs ſuis excommunicationē promulgauit, in die Pentecoſtes, poſt lectionem Euangelij: ſocietatem hac in re præſtans Theodoro patriarchæ Antiocheno, & Theodoro Hieroſolymitano, anno Cōſtantini Copronymi 23, Domini 764. Paulus Diaconus lib. 22 rerum Romanarum: Sigebertus.

POLITIANVS.

Politianus Alexandrinus epiſcopus, ad Synodum 2 Nicenam, miſit Thomam monachum & preſbyterum, ut ſuas uices ſuſtineret. Ignatius monachus in uita Tarasij, apud Metaphraſten tom. 5.

GEORGIUS CYPRIVS.

Georgius ſeu Gregorius, patria Cyprius, ac fortē ibidē epiſcopus, nam quod Zonaras tom. 3. eum patriarcham Cōſtantinopoleos ſcribit, id ab hiſtoria diſſonat (tū enim Germanus erat patriarcha) niſi ſingamus duos ſimul fuiſſe. Præterea Paulus Diaconus non meminit eius ut patriarchæ, lib. 22 rerum Roman. Is autem nō modò imagines in templis ferēdas, ſed etiā uenerādas cēſuit: & ſeſe Impatori Cōſtantino & Synodo oppoſuit. Sed cū non poſſet ſuā ſententiā ex uerbo Dei confirmare, dānatus eſt à Synodo, unā cum Germano & Iohanne Damasco, anno Cōſtantini 13. Paulus Diac. lib. eod. Ac publicè proclamatur falſarius paternorū dogmatum, & idololatra, in actis eius Synodi, quæ inſerta ſunt 6 actioni Nicenæ 2. Sed patres Nicenæ Synodi cum ualde celebrāt pietate & ſynceritate, & beatum pronūciāt ob idolorum cultum.

LEO RHODI, & LEO CARPATHI.

Leo epiſcopus Rhodi, & Leo Carpathi, ad uerſarij imaginū ſacrarū molleſcūt, & animū mutāt, ac eaſdem uenerātur & adorāt: & recipiuntur à Synodo Nicenæ, in actione 3.

THEODORVS & EPIPHANIVS.

Theodorus epiſcopus, & Epiphanius diaconus Catanenſis Eccleſiæ, locū tenent Thomæ archiepiſcopi Sardiniae in 2. actione Nicenæ 2. & Romam ab Imperatoribus ſunt ablegati, ut iudicaret de fide eorum.

DE EVROPAEIS ECCLESIAE DOCTORIBUS.

DOCTORES IN GRÆCIA.

LEO.

Leo Phocię epiſcopus in Synodo Nicenæ 2. pœnitentiam agit, quod imagines ſacras ſpreuerit: ac teſtatur de ſua laticia, quod iam ad earum adorationē conuerſus ſit, quem Carolus Magnus refutat lib. 1. cap. 25. inquiens: Habet ſine damno triſticiam, & ſine profeſſu læticiam.

IN MACEDONIA.

NICEPHORVS DYRRACHII.

Nicephorus Dyrrachij epiſcopus, in quarta actione Nicenæ ſecundæ præpoſterā pœnitentiam agit: & errorem & peccatum eſſe ſingit, quod imaginum cultum prius dannauerat.

DOCTORES THRACIAE DE CŒSTANTINOPOLITANIS.

SVB IVSTINIANO.

CYRVS.

Cyrus abbas in Ponto, iuxta Bedam, in inſula Amaſtridis, in monaſterio Choras, Paulus Diaconus lib. 20. Iuſtinianum

num ab Imperio remotum & exulem, hospiti-
tio excepit, & fouit: eiq; prædixit, fore ut re-
cuperaret dignitatem amissam. Beda lib. 2. de
Ratione temporum: Regino lib. 2. & Adon
ærate 6. Quod cum euenisset, Iustinianus
eum Constantinopoli patriarcham fecit, Cal-
linico in exiliū misso. Addictus fuit pontifi-
ci Romano, & Imperatorem excitauit, ut cū
Constantino papa in gratiam rediret: quem
etiam Constantinopolim aduentantem, hono-
rificè solenni processione excepit. Platina
in uita eius. Præfuit Ecclesiæ annos sex: qui-
bus absolutis, cū Philippicus ad Imperiū ue-
nit, eo quod cum Romano pontifice faceret,
remouetur, & in suū monasteriū reuerti iube-
tur. Paulus Diac. li. 20. Beda li. 2. Zonaras to. 3.

SVB PHILIPPICO.

IOHANNES.

Iohānes in monasterio Calistrati egit mo-
nachum: errore Monothelitarū imbutus, 20
sextam uniuersalem Synodum improba-
uit. Philippico prædicit Imperij dignita-
tem: eumq; monet, ut sextam Synodū, quæ
malè facta sit, aboleat. Et si autem aliquot an-
nos ea quæ uaticinatus erat, differebantur: ta-
men tandem eueniūt. Philippicus ergo me-
mor promissi, Ioannem monachum & hære-
ticum, ut eum nominant pleriq; designat pa-
triarcham, Cyro legato: eiusq; consilio Syn-
nodum cogit, & Sextā uniuersalem abijcit. 30
Paulus Diac. lib. 20. Et imagines Patrum,
qui actis eius interfuerant, & in templo So-
phiæ depictæ erāt, deleri iubet. Paulus Diac.
lib. 6. cap. 11. de Longobardis.

Scripfit Iohannes libellum de sua fide, quē
Philippicus ad Cōstantinū pontificē misit, &
postulauit approbationē & subscriptionē.
Liber pontificalis, & Platina. Scripfit etiam
epistolam Synodicam ad Gregorium 2, ad
quam ille respondit. Liber Pontificalis.

Artemius Imperator eum, cū triennio præ-
fuisset, ut hæreticum, ab officio remouit. Zo-
naras tomo tertio.

SVB ARTEMIO ET LEO-

ne Isauro.

GERMANVS.

Germanus ex Iustiniano patricio natus,
à Cōstātino Pogonato post annos pu-
bertatis castratur, propterea quod pa-
rens eius cum Mizizio per seditionem in Im-
peratorem electo fecisset. Zonaras tom. 3. A
puero sanctis patrib. adhæsit, Deoq; dicatus
fuit, ut Samuel: multūq; in sacris literis profe-
cit, ut testantur Patres in actione 6, Nicenæ 2,
ac Cizycensium factus est episcopus. Inde ue-
rò anno secundo Artemij, communi cōsilio
sacerdotum, Imperatoris & Senatus Cōstā-
tinopolim trāsferitur, & archiepiscopus eius
Ecclesiæ cōstituitur. Paulus Diac. lib. 20, sub
Artemio: & Zonaras tomo 3, anno Domini 60

716, iuxta Sigebertum.

In eo munere non solum docendo, & ad-
ministrando clauēs & Sacramenta, operas bo-
ni pastoris fecit: sed etiam inspectorem alia-
rum Ecclesiarum egit, & scholas gubernauit.
Constantinum Copronymum baptizauit.
Paulus Diaconus lib. 2: rerum Romanarum.
Et Anastasij sui successoris præceptor fuit. Vr-
spergensis. Et in Constantini coronatione
orationes pro more facit. Paulus Diaconus li-
bro eodem.

Extat quædam concio eius, quam habuit
in festo Præsentationis Mariæ, in laudē eius-
dem, apud Metaphrasten tom. 5 de uitis Pa-
trum, in Nouembri. Epistola eius ad Iohā-
nem episcopum Synadōn. Item alia episto-
la ad Constantinum Nacoliæ episcopum, &
alia ad Thomam Claudiopoleos episcopū,
extant in 2. tom. Conciliorum, in actis Syno-
di 2. Nicenæ. Dialogos etiam edidit, ut Patres
indican actione 6.

De Deo rectè quidem sentit, unum esse
Deum, & tres in diuinitate personas, patrem,
filium, & spiritum: ac nos ita credere debe-
re, sicut baptizati sumus. In epistola ad Io-
hannem.

IESVM Christum non umbraticè nostram
naturam sibi unijisse, sed re ipsa uerèq; homi-
nem perfectum absq; peccato factum esse. E-
pistola eadem.

Sanctorum angelorum præstantes ordines
neq; intelligi, neq; inuestigari omnino pos-
se, ait epistola eadem.

De iustificatione & salute dicit: Neq; aliū-
de nos salutis spem siue in hoc mundo, siue
in futuro seculo expectamus, nisi ab unigeni-
to filio Dei, qui simul unā cum patre & spiri-
tu S. diuina dona largitur. Et in epistola ad
Thomam inquit: Certò sciamus, non aliun-
de nobis spem salutis accedere, nisi ex pia fi-
dei confessione, quæ sit erga Deum uerū &
unum, in Trinitate adoratum. Fidei dico cō-
fessionem, quæ partim in corde consistit, par-
tim per os profertur. Corde enim creditur ad
iusticiam, ore autem fit cōfessio ad salutem.
tom. 2. Concil. actione quarta, 2 Nicenæ.

Imaginem Christi dicit rectè pingi contra
hæreticos, qui eum in phantastico, & non in
uero corpore uenisse delirant. Et rectè qui-
dem probat, dicere imagines in Ecclesijs ha-
bere: sed uenerationem & cultum earum ma-
lè defendit quibusdam sophismatibus, ut pos-
tea ostendemus.

De nauis eius.

De Maria uirgine fabulatur, quod ea ex
matre sua Anna sterili nata, post annos tres
in templum adducta, & nouo & inaudito
exemplo Deo dicata, & à Zacharia prophe-
ta in sanctum sanctorum abducta sit, ibiq;
manserit usque ad secundam ætatem: ac
tum

tum sorte à sacerdotib. missa, commédatur sit Iosepho. Quæ omnia nusquam in authenticis libris extât. Deinde Mariam inuocat: Exaudi meas preces, miserere meorû luctuû, excipe meos fletus. Te moueat mei misericordia, ut matrè benigni Dei: aspice & annue meæ supplicationi. Rogo te præterea, ut in gaudio illo & perpetuis delicijs, & in regno eius quod caret uespera, & nunquam terminatur, colloques eos qui fide & desiderio hoc uenerandum tuum festû peragunt. Item ab ea petit uitam æternam: ac planè asserit, eam habere cum concurrente uoluntate potentiâ, quia sit mater Altissimi. Idem in epistola ad Iohannem, Mariam quauis uisibili aut inuisibili creatura superiorem esse statuit: & eam pro nobis intercedere, & salutè poscere, quâ Christus dispenset, fingit.

De sanctis omnino asserit, quod pro nobis intercedant, & quod nobis à Deo data beneficia ministrent: nimirû curationes morborû, & periculorû liberationes, quâdo per memoriam ipsorû inuocatio Dei fiat: ac iubet ab eis postulari auxiliû & interpellationem. In epistola ad Iohannem, tom. 2. Concil.

De imaginibus sanctorum etiam sensit, eas & colendas accensione candelarum & suffitu, & adorandas esse: sed tamen non ea ratione ut Deû & filiû Dei adoremus, uerû illa ut Deû per illas glorificemus. Epistola ad Iohannem, & ad Constantinû Nacolię episcopû.

De consuetudine ait, Longi temporis consuetudinè in Ecclesia tenendâ esse: & ea quæ non à Patrib. in Synodis uniuersalib. sint dâ-nata, abrogari nõ debere. In epist. ad Thomâ.

Certamina.

Cum Theophilo Nacolię episcopo cõten-tio ei fuit de imaginibus, earûq; adoratione. Nam Iohannes Synnaddõn metropolitanus, eum accusauerat ad Germanû: qui illum ad se uocat, & cû eo disputat. Theophilus imagines neq; fieri, neq; adorari debere asserbat: propterea quod scriptum esset, Nullam facies similitudinem ad adorandû illâ, neq; in cœlo desuper, neq; super terrâ. Itè manufacta nõ esse adoranda. Sed Germanus respondet per distinctionè, duplicem esse adorationem: aliam quæ Deo præstetur in spiritu & ueritate, cum ea fide, q. Deus nos exaudiat, & beneficia cõferat: aliam uerò esse, quæ etiâ hominibus & sanctis præstetur, sicut Nathan Dauidè adorasse legatur: & hâc definit esse salutationè. atq; ita statuas & imagines non adorari uult, sed salutari, in memoriam eorû p quos Deus nobis dispenset beneficia, curationes morborû, & liberationes ex periculis. His cû nõ acquiesceret Theophilus, minis cõpescitur de episcopatu amittendo: ac eò tandè adigitur, ut promittat se in posterû nihil amplius contradiceturû, sed tantû ex

Scriptura probaturû, nihil diuini honoris in creaturis cõsistere, sed licere tamè eis uenerationè exhibere. Remittit ergo eû Germanus cû literis ad metropolitanû suû. Illas uerò cû non statim reddidisset, denuò admonetur, & quidè grauissima cû obtestatione, ut eas reddat, & caueat ne quid amplius offendiculi alij præbeat: quòd si secus faciat, nihil certius sibi persuadeat quàm depositionem. Parent hæc ex epistola Germani ad Iohannem, & ad Theophilum, in 4. actione Nicenæ 2.

De eadem controuersia etiam in epistola ad Thomam Claudiopolis episcopû agit, ubi etiam conatur obiectiones soluere aduersarium suorû. Nam ad dictum Exod. 20. Non facies tibi idolû, neq; similitudinè ullam eorû quæ aut in cœlo, & c. respõdet, naturâ Dei forma representare prohibitû esse, sed imaginè Christi & sanctorum humanas formas esse.

Deinde, ad dictû, Non assumes nomè Dei tui in uanum, hoc est, Non uocabis aut autumabis Deû, in quo nihil diuinitatis existit: respondet, Ecclesiam non statuis nomè Dei, sed soli Deo id tribuere.

Tertiò, ad dictû Esaia 41. Confutabuntur omnes qui sculpsilem Deum faciunt, respondet: Magnâ differentiam esse inter idola gentium, & imagines in Ecclesia. Illas enim esse paleas, has uerò triticum. Præterea tantum imagines sanctorum in recordationem uirtutis eorum haberi,

Quartò, ad obiectionem, quod ad imagines lumina, & sua uolentia thymiamata accendantur, respõdet, symbolicis ista fieri in honorem eorum, quorum cum Christo requies, & quorum honor ad ipsum recurrat. In epistola ad Thomam.

¶ Ac uicissim, cur retinendæ & adorandæ sint imagines, suas rationes opponit.

1. Quia imagines sanctorum nihil aliud sine quàm fortitudinis eorû delineatio, sanctæq; dispensationis & uirtutis figuratio: & ad glorificandum Deum, cui in hac uita seruierû, admonitio & instructio.

2. Quia imago Christi profit ad refutandos hæreticos, de phantastico eius corpore.

3. Quia longa Ecclesiæ consuetudine sint receptæ & habitæ, & adhuc à nulla Synodo uniuersali abrogatæ.

4. Quia ducant nos ad recordationem Dei, & operum diuinorum.

5. Quia honor ipsis exhibitus, in Deum re-
dundet, iuxta Basilium.

6. Quia abrogatio non possit fieri sine scandalo. Nam cõfirmari hostes crucis Christi, ut dicât, Hucusq; Christiani errarû. Nisi enim institutum suum idololatriam agnouissent, non sanè nunc manufacta abijcerent.

7. Quia imagines sanctorû fecerunt miracula, qualia quædam recenset epistola eadem.

Fuit

Fuit etiam illi grauis lucta cum Imperatore Leone de imaginibus: quem ut ab earum abrogatione auerteret, fingebat quoddam falsum uaticinium, Antichristi præcursores, & diuinæ incarnationis eueriores sub imperio Cononis imagines aboliturum esse: cum potius ex Daniele debuisset contrarium nouisse, illi fore Antichristum, qui auro & argenteo & gemis deos alienos, scilicet Mariam & Sanctos, eorumque statuas honoraturus esset. Sed Imperator non mouetur isto commenticio uaticinio: iterum conuocat Synodum, in qua Patres cultum imaginum damnant, easque abolere iubent. Cum Germanus sese frustra opposuisset, maxime illa innixus ratione, quod non esset uetus Ecclesiæ consuetudo sine uniuersalis Synodi consensu abroganda, sese sacerdotio abdicat, & pallium deponit, Platanum abit, ac in domo patris sui quietem capit, cum annos quatuordecim & menses quinque, & dies septem illam Ecclesiam gubernasset: anno Leonis 13. Paulus Diac. lib. 21 rerum Romanarum, & lib. 6. cap. 14 de Longobardis: Domini uero 730. Sigebertus.

Familiaritatem habuit cum Iohanne Synnada & Thoma Claudiopoli episcopo, cum quo sæpe de grauioribus questionibus contulit & disputauit: ut in epistola ad ipsum fatetur, in 4. actione Nicenæ 2. Gregorio etiam Romano pontifici, siue secundo siue tertio (nam sub utroque uixit) charus fuit: ut patet ex epistola Gregorii ad ipsum, in qua eum commendat ob certamen contra eos qui imagines danabant, ac gratulatur ei uictoriam. Extat in actione quarta Nicenæ 2, tomo 2. Concil.

Homo placidus & quietus fuit, & non nisi uerbis imagines defendit. Observabat enim illum Leo per Anastasium & alios, si quid aliud moueret, quo posset illum seditionis arguere: uerum nihil potuit deprehendi. Paulus Diaconus libro eodem.

Præfagus futurorum uidetur fuisse. Nam Anastasio uestem suam calcanti dixit: Ne festines, Dippium te expectat. Quod dictum anno 15 post euentus comprobauit, ut postea dicemus. Paulus lib. eod.

Vixit sub Constantino Pogonato, Iustiano, Artemio, Theodosio & Leone, ad annos circiter 70.

De eo diuersa iudicia apud posteros fuerunt. Nam post annos 25 Synodus à Constantino congregata, ipsum ut idololatram anathemate damnat. Paulus Diaconus lib. 22. Postea uero in Nicenæ 2, Patres eum laudant.

MICHAEL.

Michael presbyter, & apocrisarius Apostolicæ sedis, siue Constantinopolis siue Romæ, interest deliberationi de Germano ex Cizico Constantinopolin transferendo, ac in eum consentit. Paulus Diaconus libro uige-

simo rerum Romanarum.

ANASTASIUS.

Anastasius discipulus & syncellus, seu presbyter Germani, eo quod cum Leone sentiebat de imaginibus abrogandis, ab Imperatore & Synodo constituitur episcopus Constantinopolis, anno Domini 730.

Homo inconstans & arundo fuit, in eam partem sese inclinans, quod fauor hominum. Mortuo Leone, cum Artabasdus cum Constantino conflixisset, & fama in urbem esset per lata, illum in acie cecidisse, & mortuum esse: Anastasius persuasus ab amicis Artabaldi, statim populum conuocat, & Constantinum accusat quod ad se dixerit: Ne existimes filium Dei esse, quem peperit Maria, qui dicitur Christus, sed purum hominem. Maria enim eum peperit, sicut me peperit mater mea. Hoc audito, populus eum ut aduersarium Dei, & arrogantem damnat: & Artabasdum laudat, ut orthodoxum, & diuinorum dogmatum propugnatorem. Deinde licet cognouisset Constantinum adhuc uiuere, tamen iussu Artabaldi Nicephorum coronat. Capta urbe, Imperator eum publice uerberari: & postea asino impositum, facie uersus caudam conuersa circum Dippium quasi in triumpho agi iussit: atque ira Germani uaticinium completum est. Neque tamen à sacerdotio eum remouit, sed per eum filium suum Leonem inaugurari curat. Paulus Diac. lib. 22 rerum Romanarum: Zonaras tom. 3. Bergomenis lib. 10.

Gregorio 2. Romano pontifici scripsit literas Synodicas: ei que conatus est persuadere, imagines non esse ferendas, uerum ille coacta Synodo, eum excommunicatum, & ab officio remotum pronunciat, nisi ad catholicam fidem reuertatur. Blondus decadis 1, lib. 10, & Platina.

Gregorius etiam tertius eum de penitentia monuit, sed frustra. Liber Pontificalis.

Incidit in morbum, quem cordapsim uocat Paulus Diaconus, quo obstipatis intestinis sterces per os egerit: & simul animam exhalat, cum annos 24 præfuisset. Zonaras tom. 3. Constantini 13: Paulus Diaconus libro 22. Domini 754: Sigebertus.

SVB CONSTANTINO CO-
pronymo.

CONSTANTINVS.

Constantinus monachus, ex cœnobio ad episcopatum Silei uocatus, cum alijs triginta octo episcopis in palatio Hiericæ danat imagines. Quare Constantinopolin uocatus ab Imperatore, publice denunciatur uniuersalis patriarcha. Ac postea in forum cum Imperatore & alijs episcopis progressus, decreta Synodi coram plebe promulgat: & Germanum, & Gregorium Cyprium siue Romanum pontificem, & Iohannem Damascenum

num excommunicat, anno 13 Constantini, Domini uerò 754. Sigebertus.

Postea à Constantino interrogatus, si Maria Christipara uocaretur, num quid in eo esset incommodi? complexus eum, inquit: Ne aliàs, neq; apud alios Imperator istud protuleris. est enim Nestorij sententia. Nunquid ignoras, ut ille ab omni Ecclesia fidelium sit proscriptus, & anathemate notatus? Qui respondit: Ego discendi studio interrogauit: sed uide ne cui dixeris. Zonaras tom. 3 & Paulus Diaconus lib. 22 rerum Romanarum.

Deinde cum patriarcha uisus esset cum illis facere qui colebant imagines, Imperator non modò ab alijs suis aulicis iusiurandum accepit: sed etiam ab ipso, quòd non esset eorum numero qui iconas adorarent: ac persuasit ei, ut uestem monachi exueret, & carnibus uesceretur, & citharædos ad regiam mensam admitti probaret.

Non ita multo post, siue falsò siue uerè accusatus de coniuratione & maledictis còtra Imperatorem, in exilium mittitur in Iberiã, anno Constantini 25. & rursus in Principem insulam, ut Paulus Diaconus dicit lib. eod.

Cum autem in exilio etiam còtumeliosis dictis Imperatorem, & Synodũ eius, de imaginibus damnatis incessisset, reducit in urbem: atq; ita excarnificatur, ut pedib. incedere nò posset: & instar sarcinæ in magnâ Ecclesiã deportatur, ac corã episcopis & plebe descripto crimina eius recitantur, & ad singula alapis cæditur: ac dein in Niceta deponitur, & anathematizatur: ac euulsis capillis, barba & supercilijs, asino imponitur, ludis Circensibus in theatrum introducit, ignominiosoq; triũpho conspuitur, & puluere conspergitur: deq; asino deiectus, pedib. còculcatur.

Posthæc patricios ad eum Imperator ablegat, interrogatũ quid de fide sua & de Concilio nũc dicat & sentiat. Ille metu fractus, respondet: Illum & rectè credere, & decreta Synodi accurata esse. Ob hæc confessionem sententia còtra eũ fertur, ac ad claustra ferarũ deducitur, & capite trũcatur: quod trib. diebus in milio suspensum spectaculo plebi fuit. corpus uerò eius recti alligatum, per plateas usq; ad pelagus tractũ, abijcitur in foueam facinororũ: anno Constantini 27. Paulus Diac. lib. 22. Zonaras tom. 3. Mortuus, in Nicena 2. damnatur. Zonaras tom. 3. & acta eius Synodi.

SVB LEONE COPRONIMO.

NICETAS.

Nicetas, seu uictor, natione Slaus, ex seruili genere ortus, eunuchus, in muliebrib. ministerijs à puero, uersatus: prophanarum & sacrarũ literarum aded rudis, ut uix legere nosset: iussu Còstantini Copronymi, anno eius 26. Calèdis Decembris, designatus Constantinopolcos episcopus, i.

maginum strenuũ exturbatorem se præbuit. Nã in patriarchio, & Abramio, locis Ecclesiæ secretis, omnes imagines pictas erasit aut deleuit, in metalla sculptas refudit, & statuas ligneas Vulcano sacrificauit. Paulus Diac. lib. 22 rerum Rom. & Iuo in Chronico. Constantinum suum antecessorem solenni ritu deposuit, & excòmicauit. Constantini filios Christophorum & Nicephorũ Imperatores còsecrauit. Leonis Copronymi & Irenes nuptijs benedixit. Paulus Diaconus libro eod. Et postea Constantini Leonis filium etiam Cæsarem designauit. lib. 23. Præfuit Ecclesiæ annos 14, mortuus quinto Leonis Copronymi, circa annũ Domini 780. Sigebertus. Et post mortem in Nicena secunda damnatur. Zonaras tom. 3. Paulus Diaconus lib. 23.

SVB IRENE ET CONSTANTINO.

PAVLVS CYPRIVS.

Paulus Cyprius, seu Almisicus, ut à Paulo Diacono appellatur, in Salamine natus, à Leone Copronimo anno eius ultimo post longam deliberationem, cum & ipse simulatè professus esset, non esse adorandas imagines, episcopus constituitur in locũ Nicetæ. Fuit homo placido ingenio præditus, animo abiectò, & propemodum seruilis & desperabundo, iudicio intricato, & superstitionibus fascinato. Cum mortuo Leone Irene imperaret, eaq; imaginibus magis propitia uideretur, cœpit suam sententiã de imaginum adoratione apertius indicare, & cum alijs consilia tractare, quo pacto possint Ecclesiæ eam ob rem dissidentes denuò ad còcordiam reduci. Interea uerò in morbum incidit, qui animum eius ægrum ira exerceret, ut opinionem illam concipiat, se non posse bona conscientia in suo ministerio defungi, propterea quòd non rectè in Synodo Constantinopoli dãnatae essent imagines: & quòd propterea tota illa Ecclesia sit excommunicata à quatuor præcipuis sedibus, nimirum ab Hierosolymitana, Antiochena, Alexandrina & Romana: & quòd ipse quoq; ex metu assensisset in imaginum damnationem. Vitam ergo monasticam eligit ex superstitione, quasi ea suas sordes eluere possit: & deserta sua Ecclesia, clam sese subducit in monasteriũ Flori, & amictu mutato in album eorum recipitur.

Irene & Constantinus re cognita, ad eum accedunt, & quærunt cur id fecisset? Ille lamentans respondet: Vtinam nunquam in sacerdotij throno sedissem, Ecclesia Dei tyrannidem patiente, præsertim cum scissa sit à reliquis uniuersalibus sedibus, & anathematizata. Nam si ego in ea mortuus essem, còctus fuisset in extremo die extra Ecclesiam catholicam resurgere. Mulier illa superstitio-

sa alias, hac oratione commota, post aliquot dies ad eum patricos & primores senatus mittit, ut ex eo idem cognoscant, quo faciliores essent ad ea quæ postea forent agenda. Coram illis uerò ait: Nisi Synodus uniuersalis fiat, & error qui est in medio uestri corrigatur, salutem non habetis. Cum autem illi quærent: Cur dānasset adorationem imaginum, cum ordinaretur? respondit: Hæc est res ipsa quæ animum meum afficit mœrore, ob quam in monasterium recessi pœnitenti am acturus, & Deum deprecaturus, ne me sic sacerdotem iudicet & cruciet, quod hæcenus tacuerim, & pro timore furoris uestri non prædicauerim uobis ueritatem. Paulus Diaconus libro 23 rerum Romanarum: & Irene in epistola ad Synodum Nicenā, actione prima. Ac hortatum eum esse Imperatricem & proceres, ut collecta Synodo, imaginum uenerationem comprobarent, & Tarasium secretarium episcopum crearent: Metaphrastes in uita Tarasij, tomo 5 refert.

Hæc sua præpostera pœnitentia, occasionem præbuit ad disputationes de imaginū cultu: qui paulo post in Synodo Nicena secunda assertus & stabilitus est, contra uerbū Dei, Non habebis deos alienos. Erat enim in magna autoritate apud omnes, & in existimatione pietatis & sanctitatis. Non autem ita multo post uitam cum morte commutauit, anno Irenes 4, Domini septingentesimo octuagesimo quinto, cum nondum quinque nū præfuiisset. Zonaras tomo tertio. Orthodoxus & catholicus in Synodo Nicena secunda pronunciatus est, ob pœnitentiam, quam egisset: uerū in Francofordiana Synodo, ubi acta Nicenæ sunt rescissa, & cultus imaginum damnatus, & ipse declaratus est non secundum scientiam, sed secundum superstitionem pœnitentiam egisse: & sibi peccatum, ubi nullum reuera erat, finisse ex errore.

TARASIVS.

Tarasius ex Georgio & Encratia natus, in Taula Constantinī & Irenes militem & scribam agebat, homo facundus & audax: sed tamen uitæ non planè illaudatæ. Mortuo Paulo, ab Imperatore & omni populo patriarcha designatur. Verū ille in uocationem non prius consensit, quàm extorsit ab Imperatore promissionem de conuocanda Synodo uniuersali, & de instauranda concordia, quæ erat turbata per controuersiam de imaginum adoratione. Epistola Constantinī & Irenes ad Synodum Nicenam secundam, actione prima: & ipse in epistola ad episcopos Orientis, in actione tertia, anno Irenes 5: Paulus Diaconus libro 23. Domini 786. Sigebertus: Zonaras tomo 3. Ignatius.

In eo munere constitutus, sacras literas diligenter legit, ac Patrum scripta euoluit: ut apparet ex epistolis eius, in quibus Gregorium Nazianzenum, & Gregorium Magnum, & alios interdum citat. Ad conciliandam amicitiam & concordiam cum alijs archiepiscopis epistolas Synodicas ad Romanum pontificem, & ad Orientis archiepiscopos dedit: in quibus historiam de sua uocatione, & confessionem de sua fide proposuit, petens admonitionem & emendationem, si minus rectè sentire uideatur. Populum ipse docuit: ac narrat Ignatius, eum Psalmos Davidis solitum enarrare. Vitia & peccata tam superiorū quàm inferiorū hominū grauiter reprehendit, & impœnitentes excommunicauit. A ludis & spectaculis ethnicis pios dehortatus est: ut patet ex eodem.

De Synodo conuocanda apud Imperatores institit, ac impetrata potestate, per literas Constantinopoli Synodum indixit, inuitatis pro more Romano pontifice, & alijs patriarchis Orientis. Cum autem Constantinopoli minus ex sententia res successisset, propter turbas suasor fuit, ut aduersarijs arma per insidias adimerentur, & Niceam Patres irent, & Synodum perficerent: ac die præfinito eò uenit cum legatis Romani pontificis, & iussu patrum proponit quæ in Synodo sint tractanda: ac interest omnibus actionibus, & sua autoritate & subscriptione decreta confirmat, ut patet ex actis Nicenæ secundæ.

Scholarum etiam curam ad se pertinere existimauit, & ipse de bonis paternis in Bosphoro Thraciæ monasterium condidit, in quo curauit multos erudiri in sacris literis, quos ad Ecclesiarum gubernationem, ubi opus fuit, collocauit.

Ordinauit episcopos gratis: ac decreto cauit, ne quis propter ordinationem mercedē cogeretur soluere.

Coronauit Imperatores, Nicephorū: Paulus Diaconus libro 23. & Stauratium, filium eius: libro 24.

Scripta.

Extant eius epistolæ aliquot inter acta Nicenæ secundæ: ut sunt, epistola ad Iohannem presbyterum præsidem, & anachoretam. item, alia epistola ad sacerdotes & episcopos Antiochiæ, Alexandriæ & Hierosolymorū. ite alia ad Imperatores, de actis Synodi Nicenæ: & alia, ad Adrianum pontificem.

Doctrina eius.

De Scriptura rectè sentit, eam non negliger legendam, neque ad propriam uoluntatem trahendam, sed inde ueras sententias hauriendas. In epistola ad Iohannem anachoretam.

De uerbo Dei & ueritate dicit: Experientia cognouimus, ueritatē super omnia posse & ualere. Quicquid illi repugnat, id tandē semper cedit, & aciem relinquere cogitur. Ipsa est omnium fortissima, ita ut facile quosuis inimicos superet, & repugnantium phalangas dissipet. In epistola ad Adrianū papā, actione septima Nicenae secundae.

De Deo, & Trinitate, & singulis personis recte sentit, & haeticorum opiniones rejicit in confessione suae fidei, in actione 3 Nicenae 2.

De poenitentia bene dicit: Sanē & ego dico, quod omnem poenitentem Deus suscipit, & commissa peccata per poenitentiam condonat. Nouimus enim & Dauid in adulterio & caede deprehensum, sed post poenitentiam receptum. Item Nouatum, & eius impię heresis assecclas anathematizo, utpote qui iniurius sit aduersus poenitentiam, & mansuetudinem Dei eleuat. In epistola ad Ioannem Anachoretam.

De Ecclesia inquit: Nostrum caput unicum est Christus: nos autem deinceps illius unius corporis membra, propter eam quae internos est communem fidem & sententiam. In epistola ad Constantinum, actione 7 Nicenae secundae. Et Ecclesiam super Christum, & non super pontificem esse edificatā, scribit in epistola ad Adrianum.

De Concilio eleganter dicit, quod omnibus sedentibus uisum sit eligere caput, nempe ipsum IESVM Christum.

De pijs magistratibus bene dicit, quod debeant sanas doctrinas conseruare, & dissidentium unanimitatem concordiam gubernare, & tanquam faces ardentes relucere, & periclitanti Ecclesiae succurrere. In epistola ad Constantinum, in actione 7 Nicenae secundae.

De ueniis.

Doctrinam de uera Dei inuocatione non integram & synceram nouit. Nam praeter uerum mediatorem Dominū nostrum IESVM Christum, etiam Mariae & angelorum & sanctorum mortuorum intercessionem constituit, eamque poscere iubet. Sic enim inquit in epistola ad Anachoretam: Nihilominus credentes in Deum in Trinitate laudatum, eiq; soli latriam exhibētes, poscimus intercessionē temeratę Domine nostrę Deiparae, sanctorū item angelorum, omniumq; diuorū & patrum nostrorum, tomo 2 Concil.

Doctrinam de iustificatione etiam corrumpit. Afferit enim, Deum homines saluos facere intercessiōe & precib. Domine nostrę sanctę Deiparae & omnium Sāctorū: in epistola ad Ioannē, contra illud Timoth. 2. Unus est mediator Dei & hominū, homo IESVS Christus. Et Act. 4. Nō est aliud nomē datum hominibus, &c.

Doctrinam de scandalis deprauat. Dicit

enim, ea, intercedente Maria & alijs sanctis, auerti. In epistola ad episcopos Orientis.

De imaginibus & picturis sacris recte quidem dicit in confessione sua ad episcopos Orientis, quod in nullum alium usum admittendae sint, nisi ut symbola & notae oculis propositae, ad memoriam & recordationem historiarū. Sed postea in Synodo, & in epistola de decretis Synodi ad Constantinum, in actione septima Nicenae secundae, non modō afferit imagines habendas, sed etiam adorandas & salutandas. Et quamuis distinguat inter adorationem quae fit in spiritu erga Deum, & inter eam quae fit honoris ergo: tamen illa distinctio male accommodatur ad imaginum cultum. Nam licet Scriptura ostendat, honoris ergo Dauidem & alios reges esse honoratos: tamen nihil huiusmodi de statuīs afferit: imō loci Danie-
lis potius fornacem igneam intrat, quam ut statuam adorent. Et Prophetae gentes damnant, coram ligno in genua procumbentes. Deinde uerbis quidē negat, sanctis exhiberi: cum tamen re ipsa id praestet, dum ab eis intercessionem postulare iubet. An uerō haec non est latria, tribuere angelis, Mariae, & alijs sanctis, quod sint inspectores cordium, & quod pro nobis apud Deum intercedant: cum unus tantum sit mediator inter Deū & homines, homo IESVS Christus: & non angeli, aut sancti?

Certamina.

Contra eos qui imagines ex ecclesijs tollerēdas esse cōtendebant, tum solus, tum etiam cum alijs acriter dimicauit: & non tantum afferuit eas habendas (quod quidem recte dictum fuisset) sed etiam adorandas & colendas esse: iisdem propemodum rationibus usus, quas ex Germani epistolis annotauimus paulo antē: neq; id tantum uerbis egit, sed etiam re ipsa imagines & statuas in ecclesiam suā collocauit & coluit: ut patet ex Ignatij oratione de uita eius apud Metaphrastē.

Deinde cum Imperatore Constantino 2. cris ei fuit confictus, cum Mariam suam coniugem repudiaret, falso crimine obiecto de parato ueneno, & aliam duceret: ac in ea resatis grauitē sese gessit, si credimus Ignatio. Nam unā cū Iohanne monacho & presbytero, Orientalis diocesis legato, ad Imperatorem accessit, eumq; monuit, falsū istam coniugē de ueneficio dici: neq; uerisimilia esse, cū nullus sit quē ipsa unquam uisa sit amare, ob cuius nuptias ei potuisset insidias struere. Cū autē Imperator uirum, in quo uenerum esse aiebat, proposuisset, eumque iustum esse aiebat, proposuisset, responderet: Nos legitima iura uestrae coniugalis unionis nō audemus dissoluere, Dei legislatoris timen-
tes sententiam: neque uerbis quę spectant ad

ad accusandam tuam coniugem, credere sustinemus, etiam si mille mortibus & tormentis subiecti fuerimus, ut quia sciamus diuturna inflammatione teneri tuam affectionem in mulierculam illam fornicationem. Quin etiam hoc quoque notum facimus coram Deo in primis honorandae tuae purpuræ, quod intra cancellos incruentæ mensæ, in quia sacrificium magnæ hostiæ Christi uenerabiliter peragitur, non sinemus amplius ingredi uestram potentiam: ne nos quoque audiamus, quod in execrationibus iam olim dicitur ad sacerdotes, Calcare atrium meum non adjicies. Metaphrastes in uita Tarasij. His dictis, ab Imperatore expellitur cum ignominia & minis. Sed postea iterum cum eo Imperator egit, ut sibi nuptias cum altera celebranti, pro more coronam necteretur. Verum adduci non potuit, ut id faceret: sicut Ignatius narrat. Sed Paulus Diaconus libro uigesimo tertio uidetur diuersum ostendere. Nam commemorat, Tarasium permisisse Imperatori, ut Mariam in monasterium recondere: & Iosepho monacho & abbati cœnobij Cancaratae præcepisse, ut Theodaten coronaret: & ipsum Imperatorem ad communionem admisisse: ideoque Platonem Saccidionis abbatem à cœmunionem Tarasij recessisse: ac ea re ad Imperatorem delata, Platonem in carcerem coniectum, & monachos eius Thessalonicam deportatos esse.

Reprehenfus est à quibusdam, quod episcopos qui pecunia erant adepti suum munus, remoueret ab officio: quasi eo modo Nouati opinionem confirmaret, quod lapsi non pateat aditus ad poenitentiam. Quare ille in epistola ad Iohannem anachoretam sese declarat, quod non poenitentiam neget illis episcopis, sed sacerdotiis: quo canones interdicit omnibus, qui per pecuniâ sunt ordinati.

Plurimorum noticiam & familiaritatem habuit, ut patet ex actis secundæ Nicenæ. Adrianus pontifex Romanus eum magnificat, ut patet ex epistola ad ipsum. Fratrem eius in Italia captum, Carolus ad petitionem Irenes dimisit, anno 798. Annales Francorum, & Auentinus lib. 3. de Boijs.

A multis eum uirtutibus cœmendat Ignatius, ut sunt: Misericordia in calamitosos. nam præfectum quandam ad ecclesiam confugientem diu protexit: & ui abstractum, fulmine excommunicationis in aulicos misso, si eum perderent, qui supplex ad Ecclesiam confugisset, liberauit. Beneficentia in pauperes. Frumenta enim & pecunias quotidie distribuit, & pro peregrinantibus diuersoria extruxit. Et humilitas in uestitu, & sobrietas in uictu. Paucissimi enim cœtentus fuit. Et tolerantia laborum. Annis uiginti duobus præfuit, & sub Nicephoro mortuus est. Multa

de miraculis ad sepulchrū eius factis nugarur Ignatius apud Metaphrasten: quæ superstitionum magistris illibata relinquimus.

THEOPHILVS PRESBYTER.

Theophilus presbyter de Blachernis, cū Michaelis patricio literas Irenes Imperatricis ad Carolū attulit: ac pacē & amicitia eius, & ut Sisinnium Tarasij fratrem in prælio captum dimittat, petijt. Regino lib. 2, & Annales Fræcorum, & Auent. lib. 4. Annalium.

NICEPHORVS.

Nicephorus à secretis Imperatoris, uiz sanctus, & facundus, successit Tarasio in episcopatu. Ignatius in uita Tarasij, apud Metaphrasten tomo 5.

HELIAS.

Helias protopresbyter ecclesiæ Mariæ in Blachernis, legit in quarta actione Nicenæ secundæ canonem sextæ uniuersalis: ac aperte fatetur, se eo solo in recta sententia cōseruatum, & à Patriarcha confirmatum esse. Sed uideas uanitatem. Canon iste tantum imaginis Christi & Ioannis Baptistæ usum in templis concedit, ornatus & commonefactionis gratia. Hic uerò & alij Iconolatæ inde probant adorationem. Quasi uerò idē sit imagines habere, & imagines adorare. Illud quidē licitū est: sed adoratio prohibita est in illo dicto, Dominū Deū tuū adorabis.

MANZON.

Manzō episcopus Bracanōn, in quarta actione secundæ Nicenæ inquit: Postquam ego à regia urbe profectus in ciuitatem meā peruenissem, subito morbo adeo correptus fui, ut amicorum iussu testamētum cōdere cogerer. Sed iussi ut inferrent ad me sanctam seruato ris nostri Christi imaginē: quā cum uidissem, dixissemque, Domine qui das sanctis gratiam, respice me: imposuissēque loco dolenti, morbus ab ea repulsus est, & sanitatem recuperaui. tomo secundo Conciliorum. Vnde colligi potest, fuisse hominem superstitiosum, qui somniauit in imagine Christi esse uim contra morbos, cum ea res nullo sacræ Scripturæ nitatur fundamento.

DE EPISCOPIS ITALIAE.

ROMANI.

Sub Iustiniano.

LEO.

Cum Sergio Pontifici ex adultera natus esset filius, quidam ex clero de eius depositione spem concipientes, Leonem eligunt Rom. pontificem. Sed sacerdotum cohorte Sergium defendente, Leo reijcitur: & Sergius Babylonice meretricis charactere insignis, Pontificiam obtinet dignitatem: Dignum patella operculum. Balæus in Actis pontificum, & Præmonstratensis.

IOHANNES SEXTVS.

Iohannes sextus, natione Græcus, ex Paterno seu Petronio natus, homo rerum inanum amans & studiosus, pontifex factus est anno Domini 702, iuxta Sigebertum. Theophylactum ab Absimaro Imperatore exarchum in Italiam missum, sese contra militum imperum defendere simulabat (nam reuera exercitum Pontifex corruerat largitionib. ut suis magis quam Imperatoris fauerent partibus) & Rauen-
nam proficiscitur, ad captanda consilia de Exarchatu sibi ascribendo. Gisulphus Beneuentanus dux, frater dissidio exercitus & Exarchi, in spem uenit occupandi Exarchatus: & armis arreptis Campaniam inuadit, Soram & Arpinum occupat, & prædam facit. Pontifex missis legatis, Gisulpho iram Dei minatur, ni discedat ab armis, & bolum istum suis faucibus relinquat: & simul largi-
tionibus eum mitiorem reddit, & ad aucupandum popularem auram captiuos ab eo redimit. Ille Pontificis fraudem non intelligens, acceptis muneribus discedit ab armis, & occupata restituit.

Beneficus in pauperes fuit de bonis grarij, tempore famis. Basilicam Andreæ in Vaticano restituit, & sarcijt tectum Marci, & ornauit altare Petri, ductis columnis dextra læuaque. Creauit presbyteros nouem, diaconos duos, episcopos quindecim. Liber pontificalis: Marianus Scotus. Præfuit annos tres, & menses tres. Alij duos tantum assignant. Interfectum uolunt, sed autorem cædis non assignant. Iohannes Tolosanus à Beneuentano aut Spoletino ducibus Longobardis putat id factum esse.

IOHANNES SEPTIMVS.

Iohannes septimus, natione Græcus, patre Platone, iuxta plerosque scriptores: seu Romano, iuxta Tolosanum, patre Gregorio, uir eruditus & eloquens, pontificatum adiit anno Domini 704, iuxta Sigebertum.

In functione sua, ea quæ erant ueri pastoris officia neglexit, & Antichristi opera ple-
raq; fecit. Nā cū Iustinian⁹ ad imperiū reuer-
sus, legatos & scriptū ad eum misisset, & petijset ut suā operā quoq; adiungeret ad in-
stituendū cōsensum inter Ecclesias Orientis & Occidentis, quæ dissidebāt ppter Canones
in repetita 6. uniuersali Synodo factos contra Romanę Ecclesię principatū & supersti-
tiosos ritus, ut libro superiori diximus: Pō-
tifex existimans istam ecclesiarū diuisionē sibi profuturā, re in festa legatos dimittit, ne
que (ut decuerat bonum pastorem) errores illorum demonstrat & refutat, quod liber Pontificalis eum metu fecisse dicit: sed
magis ex superbia profectum esse uidetur. molestē enim ferebat Pontifex, sibi præscri-

bi formam compositionis, cum ipse eam potestati alijs dictandi canones sibi arrogaret.

Deinde nō in id incubuit, ut pura doctrina propagaretur: sed deos alienos, hoc est Sanctos, templorum & cœmeteriorum ex-
structione, renouatione, exornatione, picturis & donarijs honorauit. Nam intra Eccle-
siam Petri oratorium Mariæ extruxit, cuius parietes uermiculato opere intecti, dextra læuaq; quorundam sanctorum patrum uultus ostendebant. Basilicam Eugenie instaurauit. Cœmeteria martyrum Marci Marcelliani & Damasi exornauit, & plerasque basilicas imaginibus & statuis repleuit: & purpuratas simias creauit nouendecim. Moritur secundo anno sui pontificatus, mensē septimo, die decimoseptimo. sepultus ad altare Mariæ in basilica Petri. Liber Pontificalis, Marianus Scotus, Platina, Blondus, Sa-
bellicus, Balæus, & similes.

SISINNIVS PRIMVS.

Sisinnius, uel Sozimus natione Syrus, ex patre Iohanne, iuxta librum Pontificalem, & Platinam: seu Romanus ex Trasimundo, ut Antoninus titulo decimotertio, capite primo, & sexto. & Tolosanus, post magnam cum Dioscuro contentionem, pontificiam dignitatem adipiscitur: ut Nauderus & Balæus indicant. Episcopum in Corsica ordinauit. Neglecta cura animarum, ad muros urbis instaurandos, & ad defensionem contra Longobardos animum adiecit. Sed chiragra & podagra siue ex Venere, siue ex uino, seu ueneno (ut quidam opinantur) correptus diem obiit, cum tantum dies uiginti præfuiisset. Liber Pontificalis, Platina: Crantzius Metropolis libro 2. capite 1.

CONSTANTINVS PRIMVS.

Constantinus primus natione Syrus, patre Cloāne natus, Latine & Græcè eruditus. Bergomensis lib. 10. uir mitis & benignus, ut Antonin⁹ in Chronico indicat, Pōtifex creatur anno Domini 707, iuxta Sigebertum. In eo uerd munere sese ita, ut decebat, Antichristi mancipium gessit. Nam errorum, de principiatu Romanę ecclesię, & de cultu sanctorum mortuorum, & de imaginibus eorum & statuis, & de uita monastica, & de uisionibus & somnijs phanaticorum hominū plenus fuit, ut ex sequentibus patebit.

A Iustiniano euocatus, Pōtificali amictu Constantinopolim ingreditur: ac inde Nicomediam ad Imperatorem accedit, qui in terrā coram eo prostratus, ueniam peccatorū suorum postulat, & sacram synaxim ab eo accipit, & Ecclesię priuilegia ei cōdonat: ut Paulus Diaconus libro 6. capite 10. de Longobardis loquitur. seu renouat: ut Beda libro 2. de Tempore, & Ado ætate 6. Platina, Blondus, liber Pontificalis, & alij. De pedum exolu-
lacione

latione garrunt, sed sine veterum testimonio. Imperatori dissuadet, ne contra Philippicum arma capiat: cui consilio cum ille non obtemperasset, sibi accersuit malum. Rediit autem Constantinus Romam onustus muneribus, anno Domini 710, iuxta Sigebertum & Reginonem.

Certamen ei erat cum Felice Rauennatiensi episcopo, qui certam pecuniæ summam, quam coactus fuerat in ordinatione promittere annuatim soluere Pontifici, recusabat dare. Eum autem ad Imperatorem accusat: qui ut Pontifici gratificetur, absque causæ cognitione, Theodorum patricium classis præfectum in Rauennates mouere iubet. Rauennates sese defendentes, expugnatur: & Felix captiuus Constantinopolim ducitur, & oculis priuatus, in Pontum relegatur. Hoc erat Antichristi opus, ut contradicentes & Romanæ sedi subesse recusantes opprimeret. Platina.

Alia ratione Ticinensem ecclesiam sibi subiugauit. Eius episcopum contra Mediolanensem, sub quo hætenus erat illa ecclesia, inflammat. Ille uero ignarus fraudum pontificiarum, ad Constantinum eum accusat: qui pronunciat sententiam pro sua uoluntate, Ticinensem ecclesiam non sub Mediolanensis, sed sub Romani pontificis iurisdictione esse debere, quia olim Ticinenses à Romanis essent ordinati. Paulus Diaconus libro sexto, capite 10. de Longobardis: Platina, & Balæus.

Contra Philippicum Imperatorem proteruè, & contumeliose, & seditiose egit, & suis successoribus ad similia & maiora scelesti gradus posuit. Nam cum Philippicus picturas, quæ erant in urbe regia, deleuisset, & Sanctorum statuas & imagines ex omnibus templis erassisset, & sextam uniuersalem Synodum reprobasset, & Syrum patriarcham cum Romano pontifice sentientem remouisset, & Iohannem monachum substituisset, & Romano pontifici libellum de sua fide misisset, atque imperasset ut subscriberet, & Romanum clerum idem sentire & facere iuberet: bonus ille uir in suorum asseclarum cœtu non modò improbat ea quæ erant ab Imperatore facta & mandata, sed extra metas sui muneris progressus edicit, Ne quis Imperatoris hæretici nomen publicis scriptis, aut priuatis in ære, argento plumbo uerecipiat, nec in missarum solennitate usurpet, nec statuam eius in ecclesiâ collocet. Ac insuper sancit, ut non modò imagines in templis habeantur, sed etiam summa ueneratione colantur. Paulus Diaconus libro 6. capite 11. & libro 20 rerum Romanarum: Balæus, anno Domini 712. iuxta Sigebertum. Hac proteruita effecit, ut Anastasius ei scriberet,

seque fautorem Catholicæ fidei, & sexti concilij prædicatorem fore promitteret: & ut Theodosius hunc secutus, imagines à Philippico ablatas restitueret. Paulus Diaconus libro 20 rerum Romanarum, & Beda libro 2 de Ratione temporum.

Portentosas Eguuini Vicij, hominis fanatici, uisiones, quibus confirmabatur opinio cultum imaginum Deo placere, scriptis diplomatibus comprobauit: & Brituualdo Anglorum primati præcepit, ut collecta Synodo Londini, anno Domini 710, sua auctoritate eas regibus & populis commendaret. Balæus Cæturia 1. Scriptorum Britannicorum.

Seditionem, missis sacerdotibus cum euangelij & crucibus Domini, composuit. Liber pontificalis.

Duodecim episcopos in itinere uersus Constantinopolin ordinauit, & domi una uice decem presbyteros, diaconos duos, & episcopos 64 creauit. Liber Pontificalis.

Coenredum & Offam, Orientalium Saxonum reges, Romam religionis seu superstitionis ergò uenisse, & monachos factos esse hortatu Constantini, Beda Ecclesiastica historia libro quinto, capite uigesimo tradit, & Balæus. Paulus uero Diaconus tantum eos ibi mortuos dicit, lib. sexto, capite decimo, de Longobardis. Platina putat, eos peste extinctos esse.

Liberalis in pauperes fuit, & in fame, quæ trienniū grassabatur, Romæ plurimos aluit.

Obijt septimo anno sui pontificatus, die uigesimo. Sepultus tertio idus Februarij, anno Domini 714. iuxta Sigebertum.

SUB LEONE ISAVRO.

GREGORIUS SECUNDUS.

Bondu: & Petrum Gulielmum bibliothecarium arguit, quod occasionem errandi alij præbuerit. Sed Platina & Nauclerus, Sabellicus & alij Pontificum descriptores, non adstipulantur Biondo. Et eruditè Nauclerus generatione 24. ex 11. q. 3. cap. Antecessor, colligit, ordine sibi successisse Gregorios duos, & Zachariam, & Stephanum. Hanc sententiam non modò Paulus Diaconus, Beda, Regino, Ado, Sigebertus: sed tota historia Bonifacij, & epistola Adriani ad Constantinum & Irenen, in actione prima Nicenæ secundæ comprobant.

Adolescentia.

Gregorius secundus natione Syrus, ex patre Iohanne (iuxta Chronicon Martini, & Erphordiensem) aut à Marcello, iuxta librum Pontificalem, Platinam, & alios, natus: ab ineunte ætate literis operam dedit, & Græca & Latina didicit, & rebus sacris præcipuè studuit: animo magno, & linguæ uolubilitate excelluit.

Functiones.

Sergius pontifex subdiaconum eum creauit, & curam bibliothecæ ei commisit. In eo munere cum fidem & probitatem suam demonstrasset, diaconus factus est à Constantino papa: ac cū eo ab Imperatore Iustinianū profectus, cum Græcis disputauit, & ad questiones ab Imperatore propositas scitè respondit. Liber Pontificalis, Platina, & alij.

Ad Pontificatū accessit anno Domini 714, iuxta Sigebertum: ac in eo, ut decebat uicariū Antichristi, sese gessit, ut postea dicemus.

Scripta.

Scripsit Responſionum librum unum, contra Leonem Augustanum.

Ad Iohannem Constantinopolitanum, librum unum.

Scripsit aliquot epistolæ, quarū octo extant in secundo tomo Conciliorū. I. ad Bonifaciū. II. Ad episcopos & presbyteros, & cunctos Christianos. III. Ad uniuersum clerū, & populum Thuringiæ. IIII. Idem ad clerum & plebem Thuringiæ. V. Iterum ad Thuringos. VI. Ad Saxones. VII. ad Bonifacium. VIII. ad Bonifacium.

Scripsit etiam literas ad Carolum Martellum, quarum exemplum apud Auentinum extat libro tertio Annaliū, cuius meminit & Vuilbaldus in uita Bonifacij.

Reperiuntur & aliæ duæ Gregorij ad Carolum epistolæ, in quibus eum hortatur ad defensionem Romanæ ecclesiæ, contra Hildeprandum & Luitprandum.

Porrò phrasis non usque aded purè Latina est, sed qualis hoc seculo fuit in usu. Germanismum seu Gallicanismum sapit, quòd in secunda epistola inquit: Hortamur ut in omnibus solatiari nīlibus totis debeatis.

Doctrina, & erroris eius.

Quantum ex epistolis eius colligi potest, satis commodè sensit de Deo, & de Trinitate, & de creatione. Sed errores non habuit paucos: ut sunt De intercessionem sanctorum: quòd propter intercessionem Petri Deus beneficiat obtemperantibus Bonifacio. In epistola secunda.

De pœnitentia. nam canones satisfactionis prescribit, & parricidas à communione usque ad finem uitæ submouet. Epistola octaua.

De ecclesia, quòd caput eius sit pontifex Romanus: in epistola prima. Et quòd Romana Ecclesia sit spiritalis mater omnium. In epistola quarta.

Opera eius in gubernatione.

Quia Antichristi sedentis in templo Dei uicem gessit, ideo ea quæ egit, ad eius regni emolumentum celsauerunt. Nam neglecta cura pastoralis, statim in initio sui Pontificatus caltem fecit, & urbis Romanæ muros instaura-

uit. Liber pontificalis. In tēplis & monasterijs ædificandis, reparandis & exornandis aded occupatus fuit, ut potius architectum quàm Pontificem egisse uideatur. Nam basilicam Pauli collapsam, trabibus ex Calabria petitis cooperuit: & altare nouum, & ciborium argenteum fecit. Laurentij etiam templum renouauit, & ecclesiam Hierosolymādictam repurgauit, & oratorium in patriarchio in honorē Petri metallis exornauit, & parietes circum altare argento obduxit, & duodecim Apostolis ex libris 180 statuas fecit. Liber Pontificalis. Oratorium Sufannæ in Cælio monte extruxit. Platina. Monasteria ad basilicā Pauli, Ceromium, & Andreæ apostoli renouauit: & cœnobium Agathæ ædificauit, & bonis paternis locupletauit. Liber pontificalis. His satis apertè declarauit, se Deum suum Maolin auro & argento colere, iuxta Danielis uaticinium.

Decretis suis nuptias damnauit. Nā presbyteram, diaconam, monacham, & commatrem spiritualemente matrimonio iungi uetuit. Balæus in actis Pontificum, & propter infirmitatem uxoris diuortium admisit, & aliam duci iussit. 32. q. 7. c. quòd proposuisti. Antoninus cap. 1. tit. 14.

Missam non nisi in consecrato loco fieri iussit. Balæus in actis Pontificum.

Vt quadragesimali tempore in quintis ferijs, quæ hætenus (ut uocant) officia propria non habebant, ieiunium cum missarum celebritate fieret ordinauit, cantus de Dominicis in estate colligēs, & Epistolæ & Euangelia adhibens. Sigebertus in Chronico, & editus, & Flores temporum Gigantis.

Imaginum & statuarum cultum & adorationem mordicè defendit, & earum impugnatores ad mortem usque est persecutus: ut patet ex Paulo Diacono libro 21 rerum Romanarum, & Zonara tomo 3: & libro Pontificali.

Baalismum instituit monasterijs ad ecclesias ordinatis, in quibus monachos dies & noctes cantare iussit. Liber Pontificalis.

Leoni imaginum uenerationem prohibenti non modò importunè respondit, ac eum & Anastasium patriarcham, causa nondum cognita & legitime disceptata damnauit & excommunicauit: sed etiam totā Hesperiam, Æmyliam, Liguriam, Italiā, & alias terras in Occidente, ab eius obedientia discedere fecit: & uestigalia quæ Christus solui iussit, interdixit, nullam aliā ob causam, quàm quòd Leo uenerationem imaginum damnasset: ac cum Francis fœdus iniit, quibus Occupadē urbis Romæ & imperij Occidentis occasionem præbuit, ut proditor suæ ipsius patriæ. Paulus Diaconus lib. 21 rerum Romanarum: Zonaras tomo 3.

685 **A**e armis Italarum & Longobardorum sese contra Eutychiū Imperatoris praefectū tutatus est: interim simulans se maximē singulos cohortari, ne ab amore uel fide Imperij Romani desciscerent. Liber pontificalis.

Non modò alia politica negocia, sed etiā bella gessit. Nā cum exarcho Romano exercitum & proceres Ecclesie misit aduersus Tiberiū, imperium in Sicilia seditiosè inuadentem. Lib. pont. Castrū Cumanum à Longobardis occupatum, cum fulmine excommunicationis non posset recuperare, conduxit Neapolitanum ducem. Eum, cum aperta uī non posset, insidijs & fraude uti iussit: & eā operam redemit 70 libris auri. Paulus Diaconus libro sexto, capite decimotertio de Longobardis, Liber pontificalis, Sabellicus Eneadis octauae libro 7.

Luitprandū arma contra Romanos ferentē adeò dementauit sua oratione, ut fictam Ari-
20 peti donationē Cocciarū Alpiū cōfirmaret, & ab armis discederet. Beda lib. 2. Lib. pont. Viros doctos sibi adiunxit, eorūq; usus est opera in subiiciendis sibi Ecclesijs. Bedam, ut Romā ueniret, sollicitauit per literas. Balgus Centuriæ 2. cap. 1. Sebaldu ad Germanos misit, iuxta Schedelij opinionem, ætate sexta. Bonifacium creauit episcopum, & legatum Pontificium: ac eum in Germaniam & Thuringiam misit, ut Ecclesias illas suo
30 charactere signaret, & pontificijs ceremonijs & superstitionibus deformaret: quod ille grauiter præstitit, ut in uita illius indicamus. anno Domini 717. Sigebertus. Vuilbrordum etiā apud Frisios uerbū Dei prædicantem, sua auctoritate & commendatione iuuuit. Curio lib. 2 Chronologiae. Multos Germanos Romam concurrentes baptizauit. Platina. Ordinauit presbyteros 25, diaconos 5. & episcopos 150 in diuersis locis:
40 quos omnes iureiurando obligauit, ut Bonifacium, ad Romanę sedis doctrinā & ritus, eiusq; obedientiam & reuerentiam.

De uita eius sanctimonia.

Marianus & alij, cōmendant eū à castitate & sapientia: Bergomensis uirum optimū & sanctissimum uocat. Sed si specillim ex uerbo Dei adhibitis, notas quibus Antichristi uicariū refert, obseruassent, diris eū potius deuotissimē quā laudassent. Commendationes
50 ergo huius & aliorum Pontificū, quę palsim occurrunt in Scriptoribus, æstimandæ sunt ex Antichristi probitate, cuius personā gesserunt. 2. Thels. 2. Apoc. 17. Si qua interdum uidentur bene egisse, prorsus hypocritica sunt, & simulata: & ad pellem ouillam pertinent, quæ isti lupi fuerunt induti: aut ad templum Dei, in quo Antichristus sedens, quædam uolens nolens coactus est saltem ad speciem & simulatē laudabiliter agere, ne à quo

uis aduersarius Christi agnosceretur ante tempus reuelatiōis à Deo præfinitū. Per antiplura fin ergo uera sunt: Gregoriū est seruus seruorū. nā dominus dominantū esse studuit, & Cæsari census & uectigalia dari prohibuit.

Obijt 3. idus Februarij, indictione 14, Leone & Constantino imperantibus. anno Domini 731. Sigebertus, & Marianus: cum annos 16 præfuisset.

GREGORIUS TERTIVS.

Gregorius natione Syrus, ex patre Iohāne (ut Platina, & pleriq; scriptores annotāt) seu Romanus ex Marcello prognatus, iuxta Marianū in Chronico, Latine & Græcè doctus, non modò in sacris, sed etiam magicis studijs (ut Balæus indicat) uersatus, simulando pietatem, & profitendo Sacras literas, & largitionibus, quibus erga pauperes usus à Pontificijs scribitur, peruenit ad presbyterij gradum.

Mortui Gregorij 2 funus eū sedulo curasset, populus Rom. entusiasmo correptus in uia eū cōprehendit, & Pontificē designat: Liber pont. anno Domini 731, iuxta Sigebertū, imperantibus Leone, Isauo & Constantino.

Scripta.

Scriptit ad Leonem & Constantinum Imperatores lib. 3. & Epistolarum librum unū.

Extant eius epistolæ 5, in 2 tomo Concil.

In prima, Bonifacium omnibus episcopis, presbyteris & abbatibus commendat, ut legatum pontificium, eumq; adiuuari & promoueri iubet. In secunda, eundem commendat Germanię populis, ut Thuringis & alijs. In tertia, episcopos Bauarię suggum, Luidonem, Ridoltum, Phipzilum sui officij admonet, eosq; Bonifacio parere iubet. Exemplū epistolæ ad Vinilonem & alios episcopos Bauarię, longè aliud apud Auentinum lib. tertio extat, quā in tomis Conciliorum: unde facile colligi potest, uel aliam esse, uel corruptā. In quarta respondet Bonifacio, ad quæstiones uarias. In quinta gratulatur Bonifacio, quòd in Pontificijs ritib. propagandis adeò felici usus sit successu: ac postea ei præcipit, ut presbyteros ordinatos ab alijs, de quibus dubitetur an fuerint episcopi, denuò consecraret: & baptizatos ab alijs, per manus impositionem conformes alijs pontificijs reddat: eiq; potestatem facit conuocandi Synodos ad ripā Danubij. ac postremò hortatur eum, ut non diu in uno loco subsistat, sed subinde ad alias atque alias gentes accedat, easque charactere Pontificio insigniat. Exemplum huius epistolę multo breuius & succinctius extat apud Auentinum libro 3 Annalium, quā in tomis Conciliorum.

Scriptit etiam epistolam ad Ursū ducem Venerorum, in qua Exarchum ei cōmendauit: & auxilium petit contra Longobardos,

gobardos, qui **Rauennam** occupant. Exemplum extat apud **Sabellicum** **Enneadis** octauæ libro 7. ex **Bonitendij** scribæ **Comment.**

Habentur etiâ duę epistolæ eius ad **Carolū Martellum** scriptæ, in quibus eum extimulat ad defensionē **Romanæ ecclesiæ**: quę non sunt impressæ, quas ascribimus.

¶ Domino excellentissimo filio, **Carolo** subregulo, **Gregorius** papa. Ob nimium dolorem cordis, & lachrymas, iterata uice tuæ excellentiæ necessarium duximus scribendum, confidentes te esse amatorem filium beati **Petri Apostolorum principis**, & nostrum: & quodd pro eius reuerentiā nostris obedias mandatis, ad defendendam **Dei Ecclesiam** & peculiarem populum, qui iam persecutionem & oppressionem gentis **Longobardorum** sufferre non possumus. Omnia enim lumina ad honorem ipsius principis **Apostolorū**, & quæ à uestris parentibus uel à uobis oblata sunt, ipsi abstulerunt: & quoniam ad te post **Deum** confugium fecimus, propterea uos ipsi **Longobardi** in opprobrium habent, & opprimunt. Vnde & **Ecclesia sancti Petri** denudata est, & in nimiam desolationem redacta: tamen omnes nostros dolores subtilius in ore posuimus præsentī portitori, tuo fidei, quos in auribus tuæ excellentiæ suggerere debeat. Tu autem, fili, habeas cum ipso principe **Apostolorum**, hic & in futura uita, coram omnipotente **Deo** nostro, sicut pro eius **Ecclesia** & nostra defensione disposueris & decertaueris sub omni uelocitate, ut cognoscant omnes gentes tuam fidem, & puritatem atq; amorem, quæ habes erga principem **Apostolorum** **B. Petrum** & nos, eiusq; peculiarem populum zelando & defendendo. Ex hoc enim tibi poteris **immortalem** & æternam uitam acquirere.

Alia epistola ad eundem.

¶ Domino excellentissimo filio **Carolo** subregulo, **Gregorius** papa. Nimia fluctuans tribulatione, & lachrymę die noctuque ab oculis nostris non deficiunt, quando conspiciamus quotidie & undiq; **Ecclesiam sanctam Dei** à suis, in quibus spes erat uindicandi, destitui filiis. Propterea coarctati dolore, in gemitu & luctu consistimus: dum cernimus, id quod modicum remanserat præterito anno, pro subsidio & alimēto pauperū **Christi**, seu luminariū concinnatione in partibus **Rauennatiū**, nunc gladio & igni cuncta consummi à **Luitprando** & **Hilprado** regibus **Longobardorū**. Sed in istis partibus **Romani** mittētes plures exercitus, similia nobis fecerūt & faciunt, & omnes salas **S. Petri** destruxerūt, & peculia quę remanserant abstulerūt: & nulla nobis abs te excellentissime fili refugium facientibus peruenit hactenus consolatio. Sed ut conspiciamus, dum indultū à uobis eisdē regi-

bus est, motiones faciendi, quodd eorū falsa suggestio plusquā nostra ueritas apud uos recepta est: & timemus ne tibi respiciat ad peccatum. Quando nunc, ubi residēt ipsi reges, ad exprobrationem nostrā ita proferunt uerba, dicentes: **Adueniat Carolus**, apud quē refugium, & exercitus **Frācorum**: et si ualent, adiuuent uos, & eruant de manu nostra. O quam insanabilis dolor pro his exprobrationibus, in nostro retinetur pectore, dum tales actū tū filij suam spirituale matrem sanctā **Dei Ecclesiam**, eiusq; populum peculiare non conantur defendere? Potens est, charissime fili, ipse princeps **Apostolorū**, ob à **Deo** sibi concessam potestatem, suam defendere domum & populum peculiare, atque de inimicis dare uindictam. Sed filiorum fidelium mentes probat. Non credas fili, falsidicis suggestionibus ac suasiōib. eorūdem regum. Omnia enim tibi falso suggerunt, scribentes circūuentiones, quodd quasi ob aliquam culpam commissam habeant eis eorum duces, id est **Spolethinus** & **Beneuentanus**. Sed omnia mendacia sunt. Non enim pro alio satisfaciatur tibi ueritas, fili. eosdē duces persequūtur crimine: nisi pro eo quodd noluerunt præterito anno de suis partibus super nos irruere, & sicut illi fecerunt, res sanctorū **Apostolorum** destruere, & peculiarem populum depredare, ita dicētes: Ipsi duces qui contra **Ecclesiam S. Dei**, eiusque populum peculiarem nō exercitamus, quoniā & pactum cum eis habemus, & ex ipsa **Ecclesia** fidem accepimus: ideoq; mucro eorum desēuit contra eos. Nā ipsi prædicti duces parati fuerūt, & sunt, secundum antiquam consuetudinem, eis obedire: sed illi reuoluentes irā pro eo quodd superius diximus, per exquisitam occasionem uolētes illos & nos destruere & inuadere: ideoq; utrosque persequentes, uestre bonitati suggerunt falsa, ut & duces illos nobilissimos degradent, & suos ibidē prauos ordinent duces: & multo amplius, quotidie & ex omni parte **Dei Ecclesiam** expugnent, & res **B. Petri** principis **Apostolorū** dissipent, atq; populum peculiare captiuēt. Tamē ut rei ueritas uobis declaretur, **Christianissime fili**, iubeas post ipsorum regum ad propria reuersionem, tuum fidelissimum missum, qui non à præmijs corruptatur, huc dirigere: ut proprijs oculis persecutionem nostram, & **Dei Ecclesiæ** humiliationem, & eius rerum desolationem, & peregrinorum lachrymas conspiciatur: & tuę bonitati omnia pandantur. Sed hortamur tuam bonitatem corā Domino, & eius terribili iudicio, **Christianissime fili**, ut propter **Deum**, & animę tuę salutem, subuenias **Ecclesię S. Petri**, & eius peculiari populo, eosdēque reges sub nimia celeritate refutes. Non despicias deprecationem meam, neq; claudas au-

das aures à postulatione mea: sic non tibi ipse princeps Apostolorum claudat cœlestia regna. Coniuro te in Deum uiuum & uerū, & ipsas sacratissimas clauēs confessionis beati Petri, quas uobis ad regnum direximus: ut non præponas amicitiam Regum Longobardorū, amoris principis Apostolorum. Sed uelocius & sub nimia festinatione sentiamus, post Deum, tuam consolationem, ad nostram defensionem: ut in omnibus gentibus declaratur uestra fides, & bonum nomen. Quatenus & nos cum Propheta mereamur dicere, Exaudiat te Dominus in die tribulationis, protegat te nomen Dei Iacob. Harum autem literarum portitor Anthardus, uester fidelis, quod oculis suis uidit, & nos ei iniunximus, omnia tuæ benignæ excellentiæ uiua uoce enarrat: & petimus bonitatem tuam, coram Deo teste & iudice, ut nimis festinanter lenias dolores, & lætabunda nobis celeriter mittas nuntia, ut læti effecti animo die noctuque, pro te tuisque fidelibus coram sacris sanctorum principum apostolorum Petri & Pauli confessionibus, Domino fundamus preces.

Doctrina & errores eius.

In quibusdam capitibus doctrinæ, uocem utcumq; imitatus est rectè docentium. Nam bene monet in epistola ad Thuringos, quod Deus timendus, adorandus & honorandus sit: & quod pij debeant abstinere ab omni cultu paganorum.

De baptismo bene dicit: Quisquis in nomine Patris & Filij & Spiritus S. baptizatus est, rebaptizari minimè liceat. Non enim in nomine baptizantis, sed in nomine Trinitatis, huius gratiæ donum percepit. Et teneatur quod Apostolus ait: Unus Deus, una fides, unum baptisma. In epistola ad Bonifacium, tomo 2 Conciliorum.

De cœna inquit: In Missarū solennijs obseruandum est, quod IESVS Christus sanctis suis tribuit discipulis. Accepit namq; calicē, & dedit eis dicens: Hic calix est noui Testamenti, in meo sanguine: hoc facite in mei cōmemorationem. Vnde congruum est duos uel tres calices in altario ponere, cum Missarum solennia celebrantur. Ex his constat, hunc pontificem communionem sub utraque admisisse specie.

Cum impijs conuersari licere, studio eos conuertendi, & lucrificandi, in epistola ad Bonifacium docet.

Sed tamen in plerisq; lupum prodidit, notas Antichristi malè occultans.

Nam corrumpit doctrinā de uno mediatore inter Deū & homines, nimirum de IESU Christo: & sanctos mortuos, eorumq; merita & preces substituit mediatores, ut patet ex eius decreto, quod postea referemus.

Corrumpit doctrinam de Iustificatione per solā fidem, nam operib. adscribit remissionē peccatorum, in epistola ad Bonifacium, ubi inquit: Quatenus de fructu operis & ipse ualeas præmia percipere, & ueniam peccatorum inuenire. Et in epistola ad Carolū, promittit ei uitam æternam, pro defensione Romanæ Ecclesiæ. Et in epistola ad Vnilum & Bauiaros, apud Auent. lib. 3. dubitare nos de salute iubet, inquiēs: Nemo se perfectū, nemo iustum, nemo sanctulum esse confidat.

Labefaciat doctrinā de inuocatione Dei in nomine IESU, nam etiā in sanctorū nomine Deū inuocari iussit: statuas & imagines sanctorū adoratione, Baalismo & cadelis coli præcepit: & pro mortuis orandum esse, ad Bonifacium rescripsit.

Baptismi dignitatem extenuat, dum præcipit, ut baptizati impositione manuum, & unctione chrismatis inungantur.

Falsauit doctrinam de clauium potestate, nam eis uim illam attribuit, Imperatorem excommunicatum ab imperio deponendi, & subditos ab obedientia absoluendi, & census & uestigalia Cæsari dare prohibendi: ut patet ex hiltoria. Et ad res leuiculas clauū leueritate abusus est, nā clericum comā relaxantē, anathemati subiicit, in sua Synodo.

Deprauat doctrinam de Adiaphoris, dum omnes obligat ad traditiones Romanæ ecclesiæ: & dum presbyteros ordinatos ab aliquo qui nō sit à Romana eccl. missus, iubet denuō consecrari, in epist. ad Bonifacium.

Doctrinam de magistratu, & de discrimine ecclesiasticæ & politicæ potestatis, planè ignorasse uidetur.

Doctrinā de coniugio deprauat, nam prohibet nuptias ijs qui etiam in puericia à parentibus in monasteria sunt abdi: in epistola ad Bonifacium. Item presbyteris, monachis, & spirituali aliqua propinquitate iunctis, Propter morbum uxoris dissoluit matrimonium, & propter cognationē spirituale: in epistola ad Bonifacium. Et in Synodo Romana, uxorem auunculi ducere permisit.

Opera eius in administratione Pontificatus.

Munus legēdi & docēdi S. literas eum obuiisse, & ad pietatē singulos cohortatū esse, Platina in uita eius refert. Sed liber Pont. Damaso adiunctus, unde Platina & alij sua habuerunt, uidetur innuere, illum id egisse, cum adhuc nondum esset pontifex, sed tantū presbyter. Quod sacrarū literarum egregius interpres fuerit, & catholicam fidem propagauerit, uulgus historicorum asserit: sed id quā purè præstiterit, constat ex ijs quæ de erroribus eius sunt annotata.

Bene quidem gentiles consuetudines de Cal. Ianuarij, de augurijs & incatationibus Romæ abrogasse, scribitur à Zacharia, in epistola

epistola ad Bonifacium. Et rectè quidem in epistolis suis ad Bonifacium & episcopos Bauariæ præcipit, ut idem in alijs locis fiat. Sed hoc econtrà omni uituperio dignum, quod ipse magiam exercuit, & sanctorum mortuorum inuocationem, & statuarum & imaginum & reliquiarum eorum uenerationem & adorationem & cultum asseruit, defendit & auxit: atque ita auro & argento & gemmis deos alienos, hoc est mortuos sanctos honorauit. Quod quid aliud fuit, quàm gentiles superstitiones & idolomanias in nouam formam commutare, & rem ipsam retinere?

Nam in mortuorum honorem, omnium Sanctorum oratorium in basilica Petri fecit: & basilicas plurimas renouauit & exornauit, ut Petri, Andreae, Calixti, Mariæ, Sergij & Bacchi, Marci & Pauli. Liber pontificalis.

Deinde, statuis eosdem honorauit. Apostolorum enim, & Genitricis, & sanctarum uirginum statuas argento mundissimo uestiuit, in basilica Petri: Liber pontificalis. & simulachrum Mariæ aureum fecit: Sabellius Enneadis 8. lib. 8.

Tertiò, reliquias omnium Sanctorum collegit, & in basilicam Petri collocauit, easque quotidianis Missis & cantionibus Baaliticis uenerari, & per eorum merita & preces Deum inuocari iussit, canone lapideis tabulis inscripto in hunc modum: Eorum, quorum solennitas hodie in conspectu tuæ maiestatis celebratur, Domine Deus noster, toto orbe terrarum, quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionibus tuo muniamur auxilio. Liber pontificalis, Sigebertus, Marianus: Berno, de concordia officiorum capite 1.

Quartò, iisdem festa instituit, & in natalibus eorum lumina ad sepulchra eorum accendi, & oblationes & Missas fieri iussit: perinde ut gentes ad sepulchra suorum candelas posuerunt, & sacrificia & libationes fecerunt. Liber pontificalis.

Has gentiles superstitiones coacta Synodo approbavit: & Serenum Malsiliensem reprehendit, quòd imagines confregisset. Antoninus titulo 14. cap. 1. §. 1. Et Imperatores & Constantinopoleos episcopum Anastasium, eam ob causam damnauit & excommunicauit, & ab Imperatoris fide & obedientia abduxit totam Italiam, & reliquas ad Occidentem regiones, ac uestigalia Cæsari dare ut seditionis Antichristus uetuit. Paulus Diaconus lib. 21 rerum Romanarum. Zonaras: Sigebertus, anno 731. Et tutelam Romanæ Ecclesiæ à Constantinopolitanis ad Francos trāstulit: ut Simoneta libro quarto, capite 57 indicat.

Orationes & missas pro mortuis fieri iussit.

sit: ut patet ex epistola eius ad Bonifacium.

Gregorij primi Dialogos, pro confirmando purgatorio publicari mandauit. Balæus Centuriæ secundæ, cap. 5.

Spongias benedictas Eudoni contra Sarcenos pugnāti misit: quas uitam seruasse ijs qui usi fuerant, nugati sunt. Liber pont.

Nuptias seu coniugium legitimum damnauit, pro more Antichristi. Et si enim in epistola ad Viuilum & alios episcopos Bauariæ scripsit, Nemo scortum aut cōcubinam alarum, quique aut castè uiuat, aut uxorem ducat, quam repudiare fas non est: tamen Bonifacius mentem eius ita declarauit, ut sacerdotes uxores habentes à ministerio Ecclesiæ remoueret. Deinde quid aliud egit tot monasteria ædificando, eaque monachis replendo, & regulas de cōlibatu præscribendo, quàm quòd nuptias & coniugiū deformauit? Bergomenus lib. 10. Tertiò, damnauit nuptias suis decretis. nam presbyteram, diaconam, monacham, commatrem spirituale ducere uxorem uetuit in Synodo Romana, tomo 2 Conciliorum. Et in epistola ad Bonifacium, nefas esse dicit, filios aut filias à parentibus in monasteria abditos egredi, & matrimonio copulari, eisq; uoluptatis frena relaxari.

Baalisimum auxit. nam, ut fere sine interuallo à presbyteris hebdomadarijs & monachis in ecclesia Petri diuina officia celebrarentur, instituit. Liber pont. & Platina.

Principatum in Ecclesiis Christi exercuit. nam se uoluit haberi caput, & suis legatis parere omnes iussit: ad suos ritus & ceremonias alios reformari uoluit, ut patet ex epistolis eius. Episcopos & archiepiscopos in Germania electos, Romā mitti ad ordinationem, in epistola ad Viuilum imperat. Pallia & priuilegia conferendi potestatem sibi arrogauit. Dispensandi contra ius Dei & naturæ, sibi facultatē attribuit. nam uxore auiculi ducere permisit. ut patet ex epist. Bonifacij ad Zachariam.

Ut principes gentium, contra edictū Christi, dominatus est. nam Imperatorem Leonem imperio indignum pronunciauit, & ab eius fide & obedientia Italos & Occidentis partes abduxit. Paulus Diaconus lib. 21 rerum Romanarum, & Sigebertus. Et bella gessit. nam Græcos per Longobardos expulit Italia, & Longobardos oppressit per Fracos. Balæus. Urbem muniuit muris instauratis, & Gallensium castrum emit. Liber pont.

Ad regni sui prorogationem cum multū agnosceret prodesse uiros supersticiosos & callidos, sedulo id egit, ut magnā talium copiā sibi compararet: quod per monasteria effecit, quæ ipse uel extruxit, uel rexit & instituit. Sic Stephanū in Chrylogoni cœnobio clericum & monachum constituit. Cassinense cœnobium à Longobardis destructum instaura-

stauravit, ut Zacharias indicat in epistola ad Petronacem: quod Sigebertus Gregorio II adscribit in Chronico. Aut aliunde ad se uenientes, sibi adiunxit: ut Bonifacium & Vilibaldum, Corbinianū & similes, quos honore & potentia euegit, quod essent paratiores ad præstanda obsequia.

Virtutes eius.

Postremò quæ de animi magnitudine, quæ nec minis nec blandis uerbis frangi potuit, & de mansuetudine, sapientia & liberalitate Gregorij in pauperes & captiuos, apud pontificios commemorantur, simulachra potius quam ueræ uirtutes censeantur.

Mors.

Cum annos 10, & 8 menses, & dies 24. seu (ut alij habet) annos 11 præfuiſſet, obiit mortem, & sepultus est in basilica Petri, cum magno populi luctu. Liber pontificalis, Platina, Sigebertus, anno Domini 742.

SVB CONSTANTINO CO-
pronymo.

ZACHARIAS.

Zacharias natione Græcus, patre Polychronio, Liber pont. aut Polycranio, Platina: aut Politronio, ut Martinus scribit, natus, à Gregorio 3. enutritus (ut patet ex epistola eius ad Bonifacium) & in disciplina monastica à teneris institutus & uersatus, homo astutus & fraudulētus, Græcè & Latine doctus, facundia & audacia insignis.

Ad pontificatum qua occasione uenerit, non indicant scriptores, eius rebus gestis cōsignādis occupati: de quib. postea dicemus.

Scripta eius.

Quatuor libros Dialogorū Gregorij Græcos fecit: ut in Græcos somnia illa de purgatorio, & errorē de uiliberi arbitrij propagaret. Sigebert. in Chron. & Bergomenſ. lib. 10. & Balæus in uita eius. Anno Domini 735.

Scripsit epistolas plures ad diuerſos. In 2. tomo Concil. extant 6. eius epistolæ. Prima, ad Vuitā: in qua confirmat tres sedes episcopales à Bonifacio in Germania constitutas. Secunda, ad Bonifaciū: in qua monet eū, ne rebaptizet eos, qui errore linguæ Romanæ, nō animo malo, neq; ex hereli aliqua baptizati erāt. Tertia, ad episcopos Gallie & Germaniæ: in qua gratulatur ijs de spontanea cōuersione sua ad B. Petrum principē Apostolorū, & de consensu & concordia cū Bonifacio & Romana Ecclesia, ac precatur ut in ea perseuerēt. Quarta, ad Bonifaciū: in qua gratulatur ei de Synodo & sede metropolitana, Mogūtina nimirū: ac porro eū instruit de multis rebus ad Pontificios characteres pertinentib. & aduersarios eius Albertum & Clementē damnat, & Colonienſem metropolim ei adiudicat. Quinta, ad eundē Boni-

facium: in qua iterum instruit eū de rebus ad gubernationem Ecclesiæ pertinentib. & maximè de lardo, quādo debeat comedi. Sexta, ad eundem Bonifacium: qua respōdet Bonifacio ad suam epistolā, & sacerdotes à die ordinationis à proprio coniugio prohibendos dicit. Consilium etiā ei suggerit de ordinando successore, eoq; sub extremam horā mortis cum assensu fratrum constituendo.

Scripsit plures epistolas ad Pipinum regem Francorum, & ad Carolomannū, ut apparet ex epistolis eius ad Bonifacium: quæ non omnes extant. Vnam subiicimus, ex qua constat, quomodo Zacharias characterem suum Francis & Germanis Ecclesijs impreſſerit.

¶ Domino excellentissimo atque Christianissimo Pipino Maiori domus, seu dilectissimis nobis uniuersis episcopis Ecclesiarum, & religiosis abbatibus, atque cunctis Deum timentibus principib. in regione Francorum constitutis, Zacharias episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ catholicæ & Apostolicæ Romanæ, in Domino salutem. Gratia uobis & pax à Deo patre omnipotēte, & Domino Iesu Christo, unico filio eius, & à Spiritu sancto ministretur. Gaudio magno gaudemus in Domino, addiscentes per relationem sublimissimi atq; à Deo seruati, prædilecti filij nostri Pipini, uestrā omnium bonam cōuersionem: & quod ut in bonis & Deo placitis dispositionibus unanimes, atq; cooperatores estis: ita & Ecclesiæ Dei uenerabilia loca per uniuersam uestrā prouinciā sita, atque eorū præfules, sacerdotes & religiosos abbates, ut cōdecet, in sancto habitu & conuersatione sacerdotali conseruetis, uacantes orationibus, insistentes precibus ad implorandam diuinā potentiam, & cœlitus uictoriam tribuendā aduersus paganas & infideles gentes propugnatoribus uestris. Etenim uobis in uera confessione & simplici corde ad Deum accedentib. sicut Moses ille amicus Dei orando pugnabat, & Ionathas cum populo Israel bella Domini præliando uincebat: ita & uos agere oportet, charissimi mihi, ut sitis adiutores populo uestro orando, & bonis actibus inhærendo, declinantes à curis & negocijs secularibus. Scriptū est enim: Vacate & uidete quoniā suauis est Dominus. Et iterū: Accedite ad eū, & illuminamini, & uultus uestri nō erubescant. Principes & seculares homines, atq; bellatores conuenit curā habere, & sollicitudinem cōtra inimicorum astutiam, & prouinciæ defensionē. Præsulib. uerò, sacerdotib. atq; Dei seruis pertinet salutarib. consilijs atq; orationib. uacare, ut uobis oratibus & illis bellantib. Deo præstāte prouincia salua persistat, fiatq; uobis in salutē, laudem & mercedem perpetuam. Ex hoc quippe

quippe præfulatus uester apparebit in sancti-
tate, & principatus dilecti filij nostri Pipini
approbabitur per subiectorum potestatem,
& bonum dispositum. Itaque ut flagitauit
à nobis cum uestro consultu superius effa-
tus filius noster Pipinus, ut de omnibus ca-
pitulis quib. innotuit responsum demus, in
quantum, Domino dante, ualeamus: de uno-
quoque capitulo inferius conscriptum, iux-
ta quod à sanctis Patribus traditum habemus,
& sacrorum Canonum sanxit authoritas: etiam nos quod, Deo inspirante, Aposto-
lica autoritate decernere potuimus, man-
dauius in responsis. Primum capitulum:
Quomodo honorari debeat metropolita-
nus episcopus coram episcopis & parochia-
libus presbyteris. In Canone sanctorum A-
postolorum, capitulo 35 scriptum est: Episco-
pos gentium singularum scire cōuenit, quis
inter eos primus habeatur, quem uelut ca-
put existiment, & nihil amplius præter eius
conscientiam gerant: cum illi soli singula
quæ parochiæ propria, & uillis quæ sub ea
sunt, competant. Sed nec ille præter omniū
conscientiam faciat aliquid. Sic enim unani-
mitas erit, & glorificabitur Deus per Chri-
stum in Spiritu sancto. Item in canone Con-
cilij Antiocheni, capitulo 9 continetur ita:
Per singulas regiones episcopos conuenit
nosse, metropolitani episcopum totius pro-
uinciæ sollicitudinem gerere: propter quod
ad metropolim omnes undique, qui nego-
cia uidentur habere, concurrent: unde pla-
cuit, eum & honore præcellere, & nihil præ-
ter eum ceteros episcopos agere, secundum
antiquam à patribus regulam constitutam,
nisi ea tantum quæ ad suam diocesium perti-
nent, possessionesque subiectas. Unusquisque
enim episcopus habeat suæ parochiæ pote-
statem, ut regat iuxta reuerentiam singulis
competentem: & prouidentiam gerat omnis
possessionis, quæ sub ea est potestate. Item
ut presbyteros & diaconos ordinet, & singu-
la suo iudicio comprehendat. Amplius aut
nihil agere præter antistitem metropolitani
tēter: nec metropolitani aliquid gerat sine
cæterorum sacerdotum consilio. Item ex li-
bro Decretorum beati Leonis papæ, capitu-
lo 32 continetur: Igitur secundum sanctorum
Patrum canones Spiritu Dei conditos, & to-
tius mundi reuerentia consecratos, metro-
politanos singularum prouinciarum episco-
pos, quibus ex delegatione nostra fraternita-
tis tuæ cura præteneditur, ius traditæ sibi an-
tiquitatis dignitatis intemeratum habere de-
cernimus, ita ut à regulis præstitutis nulla
aut negligentia aut presumptione discedat,
aut in habitu aut incessu sanctitatis. Nam &
nos ab Apostolica autoritate subiungimus,
ut episcopus iuxta dignitatem suā indumen-

tis utatur. Simili modo & presbyteri, cardina-
les, & qui in monastica uita, uelle habeant
uiuendi, plebi quidem sibi subiectæ, præcla-
riori ueste induti, debitum prædicationis per-
soluant: & in secreto propositum seruet sui
cordis, ut qui uidet in abscondito Deus, red-
dat illis in palam. Scriptum quippe est: Quæ
dicitis in cordibus uestris, & in cubilibus ue-
stris cōpungimini. Non enim nos honor cō-
mendat uestium, sed splendor animarum.
Monachi uero lanea indumenta, iuxta nor-
mam & regulam monasticæ disciplinæ, atque
traditionem sanctorum probabilium Patrum,
sine intermissione utantur. Si enim abrenun-
tiantes ea quæ seculi sunt, tota se Deo inten-
tione contulerunt, de omnibus illicitis de-
bent abstinere: ut quantum corpori suo sus-
tinerint laborem, tantum remunerationis
præmium à Deo percipere mereantur. Aposto-
lis quippe diuinum datum est mandatum,
duas tunicas non habendi. Tunicas dixit: i-
taque laneas, non lineas. Qui ergo obedierit
Dominico præcepto, bonis actibus inherens,
habeat uitam æternam. Item ex canone
Antiocheni Concilij, capitulo decimo, de his
qui uocantur Chorepiscopi, decretum est:
Qui in uicis uel possessionibus chorepisco-
pi nominantur, quamuis manus impositi-
onem episcoporum perceperint, & ut episco-
pi consecrati sint: tamen sanctæ Synodo pla-
cuit, ut modum proprium cognoscant, & gu-
bernent subiectas sibi Ecclesias, earumque
moderamine curaque contenti sint. Ordi-
nent etiam lectores, & subdiaconos, atque
Exorcistas, quibus promotiones istæ suffici-
ant. Nec presbyterum uero, nec diaconum
audeant ordinare, præter ciuitatis episcopum,
cui ipse cum possessione additus est. Si quis
autem transgredi statuta tentauerit, deposi-
tus quo utebatur honore priuetur. Chorepi-
scopum uero ciuitatis episcopus ordinet, cui
ille subiectus est. Secundo capitulo de epi-
scopis, presbyteris & diaconis dñatis, quod
pristinum officium usurpare non debeant.
Ex libro Canonum sanctorum Apostolorum,
capitulo 29 dictum est: Si quis episcopus, aut
presbyter, aut diaconus depositus iuste su-
per certis criminibus, ausus fuerit attrahere
ministerium dudum sibi commissum, hic ab
Ecclesia penitus abscindatur. Tertium ca-
pitulum, de presbyteris superuenientibus,
ex concilio Carthaginiensi, capite undecimo:
Si quis presbyter contra episcopum suum
inflatus schisma fecerit, anathema sit. ab u-
niuersis, episcopis dictum est, Anathema sit.
Si quis presbyter à præposito suo correptus
fuerit, debet utique apud uicinos episcopos
conqueri, ut ab ipsis eius causa possit audi-
ri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari.
Quod nisi fecerit, sed superbia (quod ab his
infla-

inflatus secernendo se ab episcopi sui communione subduxerit, ac separatim cum ali-
 quibus faciens sacrificiū Deo obtulerit, ana-
 thema habeatur, & locum amittat. Si queri-
 moniam iustam aduersus episcopū non ha-
 buerit, inquirendum erit. Quartum capi-
 tulum, de presbyteris agrorū, quā obedi-
 entiam debeant exhibere episcopis & presby-
 teris cardinalibus, ex cōcilio Neocæsari-
 si, capitulo 13 ita continetur: Presbyteri ruris
 in Ecclesia ciuitatis episcopo præsente, uel
 presbyteris urbis ipsius, offerre nō possunt,
 nec panē sanctificatū dare, calicemq; porrige-
 re. Si uerō absentes fuerint, & ad dandā ora-
 tionem uocentur, soli dare debebunt. Cho-
 repiscopi quoq; ad exēplū & formā septua-
 ginta uidentur esse, ut quod ministrauerint
 propter studium quod erga pauperes exhi-
 bent, honorentur. Quintum capitulum,
 de monachis, id est ancillis Dei, de quibus
 flagitatū, si liceat eas ad Missarum solennia,
 aut sabbato sancto publicē lectiones legere,
 & ad Missas psallere, aut Alleluia, uel respō-
 sorium. De his in Decretorū libro beati Ge-
 lasij papæ, capitulo 32 destinatum est, quod
 nefas sit, feminas sacris altaribus ministrare,
 uel aliquid ex his quæ uirorum sunt officiis
 deputata præsumere. Nihilominus impa-
 tienter audiuimus, tantum sacrarum rerum
 subiisse despectum, ut feminæ sacris altari-
 bus ministrare firmentur, cunctaq; quæ non
 nisi uirorum famulatu deputata, sexum cui
 non competit exhibere: nisi quod omnium
 delictorum, quæ singillatim perstrinximus,
 noxiorum reatus omnis & crimē eos respi-
 cit sacerdotes, qui uel ista committunt, uel
 committentes minimē publicando prauis
 excessibus se fauere significant. Sextum ca-
 pitulum, de uiduis, si possint in proprijs ha-
 bitaculis suis saluare animas. Item ex eodē
 libro, capitulo 21 ita continetur: Ut uiduæ
 non uiolentur à pontificibus: & si professam
 cōtinentiam proposito mutato calcauerint,
 ipse pro se rationem Deo pro suis sint actio-
 nibus reddituræ. Nam de uiduis sine ulla be-
 nedictione uel andis, superius duximus la-
 tius differendum: quæ si propria uoluntate
 professam coniugij castitatem mirabili men-
 te calcauerint, periculi seius intererit, quali
 Deum debeat satisfactione placare. Sicut e-
 nim, si se forsitan continere non poterat, se-
 cundum Apostolum nullatenus nubere ue-
 tabatur: sic habita secundū deliberationem,
 promissam Deo pudicitia fidem debuit cu-
 stodire. Nos autem nullum talibus laqueū
 debemus iniicere, sed solum adhortationes
 præmij sempiterni, pœnasq; proponere di-
 uini iudicii, ut nostra sit absoluta conscien-
 tia, & illarum pro se rationem Deo reddat
 intentio. Septimum capitulum de laico

pellente suam cōiugem: ex canone sanctorū
 Apostolorum, cap. 48. Siq; laicus uxorem
 propriam pellens, alteram uel ab alio dimis-
 sam duxerit, cōmunionē priuetur. Osta-
 uum capitulum, de presbyteris & diaconis,
 qui se à ministerio Ecclesiastico subtrahunt,
 & seorsim collectas faciunt, ex Canone An-
 tiocheni concilij capite 5 promulgatum est:
 Siq; presbyter aut diaconus episcopum pro-
 prium contemnens, se ab Ecclesia sequestra-
 uerit, & seorsim colligens altare cōstituerit,
 & commonenti episcopo non acquieuerit,
 nec consentire uel obedire uoluerit semel &
 iterum uocanti: hic damnetur omni modo,
 nec ultrā remedium cōsequatur, quia suam
 recipere non potest dignitatem. Quod si Ec-
 clesiam turbare & sollicitare persistit, tan-
 quam seditiosus per potestates exteras op-
 primatur. Nonum capitulum, de clericis
 & monachis non manentibus in suo propo-
 sito, quod interrogatum est in Canone Chal-
 cedonenſi capite 7. Decretum est: Qui semel
 in clero deputati sunt, aut monachorum ui-
 tam expetiuerunt, statuimus neq; ad mili-
 tiam, nec dignitatem aliquam uenire mun-
 danam: aut hoc tentantes, & non agentes
 pœnitentiam, quo minus redire ad id quod
 propter Deum primitus elegerint, anathe-
 matizari. Decimum caput, de clericis,
 qui sunt in prochijs, monasterijs atq; mar-
 tyrijs, ex Canone Chalcedonenſis concilij,
 capite 9 ita decretum est: Clerici qui præfi-
 ciuntur prochijs, uel ordinantur in mona-
 sterijs & basilicis martyrum, sub episcoporum,
 qui in unaquaq; ciuitate, secundū san-
 ctorū Patrum traditiones potestate perma-
 neant: nec per contumaciā ab episcopo suo
 desiliant. Qui uerō audēt euertere huiusmo-
 di formam quocunque modo, nec proprio
 subiiciuntur episcopo, si quidem clerici sunt,
 canonū correptionibus subiacebunt: si ue-
 ro laici uel monachi fuerint, communione
 priuentur. Undecimum caput: Qui clerici
 etiā ab uxoribus abstinere debeant, ex con-
 cilio Aphricano, capite 37, ita continetur.
 Præterea cum de quorundam clericorum
 quāuis erga uxores proprias incōtinentia re-
 ferretur, placuit, episcopos & presbyteros
 seu diaconos, secundum propria statuta e-
 tiam ab uxoribus continere. Quod nisi fe-
 cerint, ab Ecclesiastico officio remoueantur.
 Cæteros autem clericos ad id non cogi, sed
 secundum uniuscuiusque Ecclesiæ consue-
 tudinem obseruari debere. Duodecimum
 caput, de his qui uxores aut uiros dimittūt,
 ut sic maneant. Ex Concilio suprascripto
 Aphricano, capite 69 ita cōtinetur: Placuit,
 ut secundū Euangelicā & apostolicam disci-
 plinā neq; dimissus ab uxore, neq; dimissa à
 marito alteri coniungantur: sed ita maneant,
 G aut sibi

aut sibi inuicem reconcilientur. Quodd si contempserint, ad pœnitentiam redigantur. Decimum tertium caput: Inquitum est, quodd monachus, si clericus factus fuerit, quid agi debeat. Ex decreto beati Innocentij papæ capite 17 continetur: De monachis, qui diu morantur in monasterijs, & postea ad clericatus ordinem peruenerint, non debere eos à proprio proposito deuiare. Aut enim sicut in monasterio fuit, & quod diu seruauit, in meliori gradu positus amittere non debet: aut si corruptus, postea baptizatus, & in monasterio sedens ad clericatus ordinem accedere uoluerit, uxorem omnino habere non potest, qui nec benedici cum sponsa potest iam antea corruptus. Quæ forma seruatur in clericis, maximè cum uetus regula hoc habeat, ut quisque corruptus baptizatus clericus esse uoluisset, sponderet se uxorem omnino non ducere. Decimum quartum caput: Quodd presbyteri, subdiaconi, si in aliquo crimine prolapsi fuerint, non possint per manus impositionem pœnitentiæ remedium consequi. In decreto beati Leonis papæ, capite decimosexto decretum est ita: Alienum est à consuetudine Ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore aut diaconij gradu fuerint cōsecrati, hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remediū accipiant pœnitēdi. Quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro illo? Vnde huiusmodi lapsus ad promerendam misericordiam Dei secreta est expetenda secessio, ubi illi satisfactio fuerit digna, & etiam fructuosa. Decimum quintum caput, pro eo quod interrogatum est de Laicis, qui Ecclesias in suis proprietatibus construunt, quis ipsas debeat regere aut gubernare: à sanctis patribus ita statutum est, & in præceptis Apostolicis sic continetur, iuxta petitoris imploratum, ut si in quolibet fundo cuiuscunque iuris oratorium siue basilica fuerit constructa, pro eius deuotione in honorem cuiuscunque sancti, in cuius episcopi parochia fuerit fundatum oratorium, percepta primitus donatione legitima, id est, præstantem tot gestisque municipalibus allegatis prædictum oratorium, atque missas publicas solenniter consecratis: ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptisteria construantur, nec presbyter constituantur cardinalis. Sed etsi Missas sibi forte maluerit, ab episcopo nouerit presbyterum postulandum, quatenus nihil à quolibet alio sacerdote nullatenus resistatur, nisi ab episcopo fuerit ordinatum. Decimum sextum caput: De clericis qui proprias Ecclesias relinquunt, quid de eis agi debeat, ex

Canone sanctorum Apostolorum capite 15 ita continetur: Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino declinans præter episcopi sui conscientiam in aliena parochia commoretur, hunc ulterius ministrare non patimur: præcipue si uocatus ab episcopo redire contempserit in sua inquietudine perseverans, causam tanquā laicus ibi cōmunicet. Decimum septimum caput, item pro episcopis, qui alterius clericos susceperint, ut excommunicentur, in eodē Concilio capite 16 continetur: Episcopus uerò, apud quem memoratus esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans tanquā clericus fortè susceperit, uelut magister inquietudinis cōmunionem priuetur. Decimum octauum: Qui clerici uxores sortiri debeant. In 2 & 7 capitibus Canonū sanctorū Apostolorum decretū est: Innuptis aut, qui ad clericum prouecti sunt, præcipimus, ut si uoluerint, uxores accipiant, sed lectores cantoresq; tantummodo. Decimum nonum caput: Ut nullus presbyter aut diaconus sine commendatitijs suscipiatur epistolis, in eodē Canone sanctorū Apostolorum cōtinetur: Nullus episcoporum peregrinorū aut presbyterorū seu diaconorū sine cōmendatitijs suscipiatur epistolis: & cū scripta detulerint, discutiuntur attentius: & ita suscipiatur, si prædicatores pietatis extiterint: sin minus, neque necessaria subministrentur eis, & ad cōmunionem nullatenus admittantur, quia à surreptione multa proueniunt. Vigésimum caput, de uirginibus uelatis, si deuiuerint, quid de illis agendum sit. In libro decretorum beati Innocentij papæ, capite decimonono adsertum est: Quæ Christo spiritualiter nubūt, & à sacerdote uelantur, si postea uel publicè nupserint, uel se clanculo corruerint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is cui se adiunxerat, de mundo reuenerit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur: quæcunque uiuente uiro alteri nupserit, habeatur adultera, nec eis agendi pœnitentiam licentia concedatur, nisi unus ex his fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda est, quæ antè immortalī se sponso coniunxerat, & postea humanas ad nuptias transmigravit? Vigésimum primum caput. Idem de non uelatis uirginibus, si deuiuerint, in eodem libro, uigésimo capite continetur: Hæ uerò quæ necdum sacro uelamine testæ, tamen in proposito uirginali semper se simulauerunt permanere, licet uelata non fuerint, si fortè nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsione eiusmodi tenebantur. Si enim

Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolui: quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigit, solui sine uindicta non poterit? Nam si apostolus Paulus, quæ à proposito uirginitatis discesserant, dixit eas habere damnationem, quæ primam fidem irritam fecerunt: quanto potius uirgines, quæ prioris promissionis fidem frangere conatæ sunt? Hæc itaque, fratres charissimi, si plena uigilantia fuerint ab omnibus Dei sacerdotibus obseruata, cessabit ambitio, iniquitas superata calcabitur, ueritas spirituali feruore flagrabit, pax prædicata labijs cum uoluntate animi concordabit: implebitur edictum Apostoli, ut unanimes unū sentientes permaneamus in Christo: nihil per contentione nobis, neque per inanem gloriam uindicantes: non hominibus, sed Deo nostro saluatori placentes.

Vigesimalsecundū caput, de his qui duobus fratribus nupserunt, uel qui duas sorores uxores acceperint. In Concilio Neocæsariensi, capite ii continetur: Mulier si duobus fratribus nupserit, abijciatur usque ad mortem. Verumtamen in exitu propter misericordiam, si promiserit, quod facta incolumis huius cōiunctionis uincula dissoluat, fructu pœnitentiæ in uita permanenti. Nos autem gratia diuina suffragante, iuxta prædecessorum & antecessorum Pontificū decreta, multo amplius confirmantes dicimus, ut dum usque sese generatio cognouerit, iuxta ritum & normam Christianitatis & religionis Romanorum nō copulentur coniugijs. Sed nec spiritualement, id est commatrē aut filiam, quod absit, quis ducat temerario ausu uxorem. est namque nefas, & perniciosum peccatū coram Deo & angelis eius. In tantum enim graue est, ut nullus sanctorū patrum, atque sanctorum synodorum assertiones, uel etiam in imperialibus legibus quispiam iudicatus sit, sed terribile iudicium Dei metuentes siluerūt sententiā dare. Vigesimaltertium caput, de his qui homicidium sponte perpetrauerunt. In 21 capitulo Anquirani concilij cōtinetur: Qui uolūtariē homicidiū fecerunt, pœnitentiæ iugiter se submittant, perfectionem uitæ uerò circa exitum consequantur. Vigesimalquartum caput, de his qui homicidium non sponte perpetrauerunt, in eodem Canone, uigesimalquinto capite continetur: De homicidijs non sponte commissis, prior quidem definitio post septem annorum pœnitentiam, perfectionem consequi præcepit: secunda uerò, quinquenij tempus explere. Vigesimalquintum caput, de his qui adulteras habent uxores, uel si ipsi adulteri comprobantur, in Concilio Anquirano, capite decimonono continetur: Si cuius uxor adulterata fuerit, uel si

ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem consequi secundum pristinos gradus. Vigesimalsextum caput, de monachis & uirginibus propositum non seruantibus, in libro decretorū beati Siricii papæ, cap. 6. continetur: Præterea monachorū quosdam, atque monacharum, abiecto proposito sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciuia, ut prius clanculo, uel sub monasteriorum prætextu illicita ac sacrilega se contagione miscuerint: postea uerò in abruptā conscientia desperationem perducti, de illicitis complexionibus liberè filios procrearent. Quod publicè leges, & Ecclesiastica iura condemnant. Has igitur impudicas detestabilesque personas, monasteriorum cœtu electorumque conuentibus eliminandas esse, quatenus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continua lamentatione desientes, purificato possint pœnitentiæ igne decoquere, ut eis uel ad mortē saltem, solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subuenire. Vigesimalseptimum caput, de his qui non coacti, sed propria uoluntate uirginitatis propositum susceperunt, quod delinquant cum nupserint, etsi nondum fuerint consecratæ, in libro decretorum beati Leonis papæ, capite uigesimalooctauo continetur: Puellæ quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo iudicio uirginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, præuaricantur, etiam si nondum eis gratia consecrationis accessit: cuius utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent. Hæc itaque, charissimi nobis & dilectissimi, quæ superius annexa sunt, in quantum miserante Deo ualuimus, inter cætera cap. deslorantes, tam sanctorum Apostolorum, quàm etiam beatorum Patrum sanctiones, seu etiam probabiliū & beatissimorum Pontificum decreta, ut uniuscuiusque Capituli sententia continet, in breui eloquio perstringētes, ad uestri præsulatus noticiam & prædicationem, atque populi uobis à Deo crediti ædificationē mandauimus ministranda atque perficienda: hortantes uestram omnium prudentissimam sanctitatē, & procerū dilectionē, ut omnimoda ratione nōn declinantes à dextris aut sinistris, sed uia regia incedentes fortissimè obseruetis Apostolica mandata. Cæterum hæc, amantissimi nobis, dedimus uobis in mandatis, ut nec nos corā Deo de taciturnitate indicemur, nec uos de neglectu corā eo cogamini reddere rationē. Sicut scriptū est in Dominico præcepto: Si nō uenisset, & locutus eis fuisset, peccatū non haberet. Itaque nihil excusationis adhibētes, omnium ra-

tionabiliū animarū salutem procuratis, ita currentes in agone ut non uituperetur ministerium uestrū, sed magis de palma uictoriæ brauium accipiat, iuxta egregij Apostoli dictū: Habentes bonis actibus inhærendo repositam coronā iusticię in siderea mansione, quam uobis reddat in illum diem iustus iudex, Dñs Deus & saluator noster **IESVS** Christus, qui uiuit in unitate cum Deo patre omnipotente, & Spiritu sancto, per omnia secula seculorum, Amen.

Doctrina & errores eius.

De ijs quæ rectè docuit, quid attinet dicere, cum eadē erroneis opinionibus & notis Antichristi obscurarit?

Nam Deum quidem unum & tres personas esse sensit, Patrem, Filiū, & Spiritum sanctum. Sed tamen Dominum nostrum **IESVM** Christum, suo honore priuat, dum sanctos mediatores & intercessores ad Deū constituit. inquit enim in priuilegio Cassinensū: Qui intuitu huius nostri Apostolici instituti obseruator existit, benedictionis gratiam à misericordissimo Domino Deo nostro per intercessionē beati patris nostri Benedicti consequatur, & uitæ æternæ præmia adipisci mereatur.

Spiritum etiam sanctum deturbat de suo officio, dum sanctum Petrum cooperatorem honorum operum facit, in epistola ad Bonifacium. inquit enim: Beatus Apostolorum princeps, Petrus cooperetur tibi in omnibus, quæ ei parare desideras.

Deos ergo alienos, nimirū mortuos sanctos statuis, auro & argento, ædificijs, missis, adoratione, cultu reliquiarum colendos docuit, & suo exemplo eam superstitionem confirmauit.

Scripturam ueteratorie allegat: Christus uetuit duas habere tunicas: Ergo sacerdotes laneis, non lineis uestibus uti debent. In epistola ad Pipinum.

De libero arbitrio Gregorij Magni errorem amplexus est, quod bonum opus sit in nostra uoluntate, & ex diuino adiutorio proueniat perfectio.

Iustificationem adscribit bonis operibus, in epistola ad Pipinū: Qui obedierit diuino præcepto, bonis actibus inherens, habebit uitam æternam.

Doctrinam de Ecclesia multis modis corrumpit. Nam ad traditiones Romanæ Ecclesiæ omnes obligat, & Gallos in benedictionibus suis ab ea discedentes damnat, malè accommodato dicto: Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema sit. Et ad sanctū Petrū benigna uoluntate conuersis gratulatur, & episcopū contemnentē excommunicationem & auctoritatem pontificis Romani execratur: in epistola ad Bonifacium.

Opinionē, quasi in ueste monachica plurimum insit sanctitatis, hominum mentibus iniecit. In epistola ad Pipinum.

Nuptias sacerdotum damnauit, contra suā conscientiam. cōtraria enim ponit in eodē subiecto, dicente Domino, Sacerdotes mei semel nubant: & Apostolus, Vnius uxoris uirū, &c. & hoc ante susceptū sacerdotiū uel licitū est. Nam à die suscepti sacerdotij, etiā ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt. In epistola ad Bonifaciū. Et commatrē aut filiam ducere uetat, in epistola ad Pipinum.

Purgatoriū esse sensit, quia Gregorij Dialogos uertit.

Opera gubernationis eius.

Ethnicas cōsuetudines de Cal. Ianuarij, & de augurijs & incantationibus Romanæ pullulantes, à Bonifacio admonitus aboluit. Epistola eius ad Bonifacium, apud Nauclerum generatione uigesima quinta.

Venetis mercatoribus, qui ancillas & seruos emebāt Romę, & in Aphricā delatos uendebant Paganis, interdixit ne porro id facerent: & pro emptis mancipijs precij ija restituit, & mancipia libertate donauit. Liber Pontificalis.

Paci studuit: & Luitprandum, Rachim & Aistulphum Longobardorum reges, infestos Romanis, placauit. Liber pontificalis, Sigebertus, Platina, & similes.

Bibliothecam Petri restituit. Platina. Auunculi mortui uxorem ducere uetuit, In epistola ad Bonifacium.

Ordinauit Stephanū secundū, & fratrem ipsius Paulū, diaconos. Liber Pontificalis. Presbyteros anno 25. ætatis ordinari permisit. dist. 79. cap. Si triginta. (facium.

Rebaptizationē phibuit, in epist. ad Bonifacium. Atq; hæc quidem suam laudē merentur sed quæ sequuntur, Antichristi notæ sunt.

¶ Monasticā uitā, eiusq; superstitiones promouit. nā Cassinense cōnobiū à Gregorio 3. cōceptū instaurari, absoluit: & regulā Benedicti monachis tradidit, & nouo priuilegio id cōnobiū omnib. alijs in toto orbe terrarum prætulit: ut cōstat ex Leone Hostiensi, & Paulo Diacono lib. 6. cap. 13. de gestis Longob.

Et reges etiā eo charactere insigniit. nam Carolomannum in monachum attendit, anno Domini 746. Et postea Rachim cum uxore & liberis suis, anno Dñi 749. & Hilderichū regem Francorum, anno Domini 750 Sic bestię character uenit ad reges, Apocal. decimotertio: Sigebertus, Balæus.

Diuinam quandam potestatem sibi arrogans, ius ponendi & deponendi reges protēne assumpsit, & à fidelitatis iuramento subditos eorum primus absoluit. Nam cum Bonifacij consilio, Pipinus pusillus, Caroli Martelli spurij filius, Domini sui proditor perle-

tor per legatos Burckhardum & Volradum eum exorasset, ut Franciæ regnum, Childerico deturbato, sibi & heredibus suis firmaret: statim ille Childerico aliàs minus fauens ob denegatum auxilium contra Longobardos, assensit: & Bonifacio suas partes delegauit, ut Pipinum ungeret regem. Regino libro secundo. Annales Francorū, Blondus ex Albino & Paulo libro 10 decadis primæ: anno Domini 750. Sigebertus.

¶ Deos alienos, hoc est mortuos sanctos coluit, translatione reliquiarū. Nam Gregorius reliquias à Laterano ad uelum aureum sui nominis templum transtulit. Martinus, Vrspergensis, Honorius in Chronico. Quirini & Hippolyti ossa, Alberto & Occario limitis Auarici seu Pannonici comitibus, ob egregiam nauatam Romanæ sedi contra piratas maritimos operam donauit: anno Domini septingentesimo quadragesimo-quarto. Commentarius de origine gentis & principum Bauariæ: & Lazijs libro secundo de rebus Viennensibus, capite 2.

Et collocatione & adoratione imaginum & statuarum. nam Adrianus testatur in epistola ad Constantinum, Zachariam pro restitutione imaginum sæpe ad imperatores Constantinopoleos scripsisse.

Et ædificatione & instauratione basilicarum, oratoriorum, & similiū domiciliorum, in quibus Deus Maosin colebatur. nam oratoria Georgij, Cæcilie, & Syri abbatis condidit, & picturis & fabricis eleganter decorauit. Eusebij martyris testum refecit, & aliorum sanctorum loca in meliorem statum perduxit. Liber pontificalis.

Candelis & lampadibus dies noctesque flagrantibus. nam Ecclesijs uestigalia, quibus oleum pro lampadibus emeretur, assignauit.

Et pompa uestium preciosarum. nam primus sacerdotalem habitum inuenit, & à plebeio distinxit, ut patet ex epistola ad Pipinum: & uestes auro & gemmis distinctas in sacrum usum dedit. nā ueste aureā fecit super altare Petri, & coronā argenteā. Liber pont.

Et defensione & liberatione. nam cum Floriacenses monachi corpus Benedicti abstulissent, ad Pipinū scripsit, ut curaret id restitui. Epistola extat apud Iuonem.

¶ Bella pro regno huius mundi, & gloria eius acquirenda & cōseruanda gessit. nam cōtra Thrasimundum Spoletinū ducē, cum sibi nō satisfecisset, fœdus cum Luitprando fecit, eiq; auxilia misit: & Ameriā, Ortam, Polimartiū, & Bleram, & quædā alia recuperauit. Blondus decadis primæ libro 10: & Bonfinius decadis primæ libro octauo, de Vngaria: & Liber pontificalis.

Suis mancipijs & asseclis, à quibus adiu-

uabatur in confirmando regno suo & cultu Maosin, terram, hoc est opes & honores distribuit. nam Pipino, ut antea diximus, regnum Francorū dedit, idq; ei tutū præstitit, deposito & in monachū cōsecrato Carolomanno fratre eius, & Childerico rege priori. Deinde suis clericis stipendia duplo maiora attribuit, eisq; securitatē ab omnibus præstitit. Liber pontificalis. Bonifacio legato suo Buconiam donauit, ut Muntzerus in Chronographia etate tertia refert: eumq; Moguntinum archiepiscopū fecit, & Coloniensis ecclesiæ præfecturā ei adiunxit. Mutius lib. 7. & Zacharias in epistola ad Bonifacium, tomo 2 Conciliorum. Eumq; regibus Francorum, & episcopis & ecclesijs commendaui, & tutum ac securū præstitit contra eius aduersarios Albertum, Clementem, & alios, quos damnauit & oppressit ante causæ legitimam cognitionem.

Ecclesiam Dei turbauit. nam Orientis & Occidentis ecclesias diuulsi. Balæus in uita eius. Et Germanas & Francicas ecclesias per Bonifacium & alios suos legatos characteribus Pontificijs deformauit, ut patet ex epistola ad Bonifacium. Et episcopatus confirmandi potestatem ad sese attraxit, & Bonifacij ordinationes & distributiones diœcesium sua autoritate factas esse uideri uoluit, ut patet ex epistolis.

Cœlibatum in monasterijs & sacerdotio instituit, atq; ita nuptias prohibuit: & Bonifacio mandauit, ut sacerdotes à coniugio legitimo depelleret. In epistola ad eundem.

Quoddardum non nisi coctum, aut fumo induratum, comedendum sit, consilium Bonifacio dedit in epistola.

De uirtutibus eius.

Commendant eum à suauitate & studio tranquillitatis, & liberalitate in monachos & pauperes, & benignitate in hostes. Liber pontificalis.

Ei Rauennam eunti, nubem per totam diem contra calorem præbuisse umbraculum, ac nocte circa castra eius resedisse, ac altero die iterum unā cum igneis aciebus præcessisse, narrat Liber pontificalis: & Ranulphus libro 5. capite 25.

De morte.

Obijt anno Domini 751, aut sequenti, ut quidā uolunt, cum præfuisset annis decem, mensibus quatuor, & diebus quatuor. Schafnaburgensis, Bergomensis, Hermannus Cōtraſtus, & similes.

STEPHANVS SECVNDVS.

Stephanus secundus, Romæ ex Constantino natus, in Lateranensi cubiculo, parente orbatus, educatus & institutus est. Cum adoleuisset diaconus, & postea presbyter ordinatus per gradus Ecclesiasticos,

tandem ad pontificatum ascendit, à tota Ecclesia in templo Mariæ electus, & humeris in patriarchium portatus. Liber pontificalis, Platina, & alij. anno Domini 752, iuxta Sigebertum.

Scripta.

Epistolarum Stephani ad Bonifacium, & eorundem mentio fit apud Mutiū lib. 7. in Chronico Germaniæ. Sed uidentur eadem esse, quæ Gregorio tertio aliàs ascribuntur.

Inuenimus aliquot manuscriptas eius epistolas, quas ad Pipinum & Carolomanum & Francos scripsit. Eas, quia aliàs nondum sunt editæ, & probè indicant quibus modis Francos excitauit ad ecclesiæ Romanæ exaltationem, & regni Italiæ subiectionem, adscribendas putauimus.

Epistola Stephani secundi ad Pipinum regem,

& Carolum, & Carolomanum.

¶ Dominis excellentissimis, Pipino, Carolo & Carolomanno, tribus regibus, & nostris Romanis patricijs, seu omnibus episcopis, abbatibus, presbyteris & monachis, seu gloriosis Ducibus, Comitibus, uel cuncto exercitui regni & prouinciæ Fræcorū, Stephanus papa, & omnes episcopi, presbyteri, diaconi, seu Duces, chartularij, comites tribum tenentes, & uniuersus populus & exercitus Romanorum, omnes in afflictione positi. Quarta luctuosa & amarissima tristitia circūuallati, quātaq; anxietate atq; angustia coarctati, & quātas crebrescentib. cōtinuis malis oculi nostri destillantes profundant lachrymas, credimus quodd & ipsa omnium elementorum segmenta enarrent. Quis enim harū tribulationum conspector non lugeat? Quis auditor harum nobis inhaerentium calamitatum non ululet? Quamobrem cuiusdam bonæ mulieris Susannæ, pudicitia uerba loquamur: Angustia nobis undiq; & quid agamus ignoramus. O Christianissimi: ecce uenerunt nobis dies angustia, præstō sunt dies fletus & amaritudinis: quando, quod timebamus à Longobardis, euenit: pro quo angustijati, afflicti, & ex omni circumqua; parte circūdati ab eorum nequissimo Haisulpho rege & gente, cū propheta Dominum deprecantes dicimus, Adiuua nos Deus salutaris noster, & propter honorem nominis tui libera nos. Et rursum: Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium nostrum. Ecce enim cognitum habeas, quomodo pacis fœdera à præfato impio Haisulpho rege & eius gēte dissipata sunt: & qualiter nihil, iuxta ut cōstituit, & per uinculum sacramenti confirmatū est, ualimus impetrare. Et iam, quia nullū augmentum nobis factum est, & in ipsis Ianuarij Calendis cunctus eiusdem Longobardorū exercitus Tusciæ partib. in

hanc ciuitatem Romanā cōiunxerunt & refederunt iuxta portam B. Petri, atq; B. Pancratij & Portuense. Ipse uerò Haisulphus cū alijs exercitib. coniunxit ex alia parte, & suafixit tentoria iuxta portam Salariam, & cæteras portas: & sēpius nobis direxit, Aperite mihi portam Salariam, & ego ingrediar ciuitatem: & tradite mihi pōtificem uestrum, & patientiam ago in uobis. Sin minus, uide ne muros euertens, uno uos gladio interficiam, & uideam quis uos eruere possit de manibus meis. Sed & Beneuentani omnes generaliter se in hanc Romanam urbem coniungentes, refederunt iuxta portam B. Iohannis, & B. Pauli apostoli, & cæteras istius Romanæ urbis portas, & omnia extra portam prædia longè lateque ferro & igni consumpserunt: domos omnes comburentes penè ad fundamenta destruxerunt, ecclesias Dei incenderunt: & sacratissimas sanctorum imagines in ignem proijcientes, suis gladijs contumpserunt. Et munera sacra, id est corpus Domini nostri IESU Christi, in suis contaminatis uasibus, quos folles uocant, miserunt. Et cibo carniū copioso saturati, comedebant eadem munera, uelamina altarium, ecclesiarū Dei omnia ornamenta, quod nimis crudele dici est, auferentes in proprijs utilitatibus usi sunt. Seruos Dei monachos, qui pro officio diuino in monasterijs morabantur, plagis maximis tundentes, plures lanianerunt: & sanctimoniales sœminas atque reclusas, quæ ab infantia & pubertatis tempore pro Dei amore sese clausuræ tradiderunt, abstrahentes cum magna crudelitate polluerunt. Qui etiam & in ipsa contaminatione alias interficere uisi sunt, & omnes domos cultas B. Petri igni combusserunt, uel omnium Romanorum (ut dictum est) domos comburentes extra urbem funditus destruxerunt, & omnia peculia abstulerunt, & uineas ferro ad radices absciderunt, & messes conterentes omnino deuorauerunt: & neq; domui nostræ sanctæ Ecclesiæ, neq; cuiquam in hac Romana urbe commoranti spes remansit uiuendi. Quia, ut dictum est, omnia ferro & igni consumpserunt, & multos homines interfecerunt. Sed & copiosam familiam beati Petri, uel omnium Romanorum, tam uiros quàm mulieres, iugularunt, & alios plures captiuos duxerunt. Nā & innocentes infantulos à mammillis matrum suarū separantes, ipsosq; ui polluentes, interemerunt ipsi impij Longobardi: & tanta mala in hac Romana urbe commoranti certè nec paganæ gentes aliquando perpetrarunt. Quinetiam si dici potest, & ipsi lapides nostras desolationes uidentes ululant nobiscum. Quinquaginta & quinque dies hanc afflictam Romanam ciuitatem ob-

identes,

identes, & ex omni parte circumdantes, praelia fortissima die noctuque cum pessimo furore incessanter cum diuersis machinis & adinventionibus plurimis, contra nos ad muros istius Romanæ urbis commiserunt: ut suæ potestati, quod auertat Diuinitas, subiiciens, omnes uno gladio idem inimicus Hæstulphus interimeret. Ita enim cum magno furore nos exprobrantes asse- rebant: Ecce circumdati estis à nobis. Veni-
ant nunc Franci, & eruant uos de manibus nostris. Nam & ciuitatem Narniensem, quæ beato Petro concessistis, abstulerunt, & aliquas ciuitates nostras comprehenderunt. Quamobrem constricti, uix potuimus ma-
rino itinere presentes nostras literas, & mis- sum ad uestram Christianitatem dirigere, quas & cum magnis lachrymis scripsimus. Vnde & dilectissimi nobis, peto uos, & tan-
quam præsentialiter assistens cū diuinis my-
sterijs coniuro, coram Deo uiuo & uero, & eius principe Apostolorum B. Petro, ut sub
nimia festinatione nobis subueniatis, ne pe-
reamus: cum post Deum, in manibus uestris nostras omnium Romanorum comisimus
animas. Non nos derelinquatis: sic non uos derelinquat Dominus in omnibus ue-
stris actibus. Non nos spernatis: sic non uos spernat Dominus, eius inuocantes potenti-
am. Ne elongeris à nobis auxilium uestrum,
Christianissimi: sic non elonget Dominus
auxilium suum à uobis, dum ingressi fueris-
tis contra inimicos uestros ad dimicandum. Adiuuate nos sub magna uelocitate, dile-
ctissimi nobis: occurrите occurrite, & subue-
nite nobis, antequam gladius inimicorum
ad cor nostrum pertingat. peto uos, ne pere-
amus: ne quando dicant gentes, quæ in cun-
cto orbe terrarum sunt, Vbi est fiducia Roma-
norum, quæ post Deum in Regib. & in gente
Francorum habebant? Ne nos permittatis
perire, & ne differatis nobis ad solatia dan-
dum, nec à uestro separetis auxilio: sic non
fictis alieni à regno Dei, & ne obduret Domi-
nus aurem suam uestras ad exaudiendum
preces: & ne auertat faciem suam à uobis in
illo futuro examinis die, quando cum bea-
to Petro & cæteris suis Apostolis ad iudan-
dum sederit omnem ordinem, omnemq; po-
testatem humanam, & seculum per ignem:
dicaturque uobis (quod auertat diuinitas)
Nescio uos, quia non auxiliati estis Dei Ec-
clesiam defendere, minimè procurastis eius
periclitantē populum peculiarem. Audite
nos dilectissimi, audite nos, & subuenite no-
bis. ecce adest tempus saluandi nos: saluate
nos antequam pereamus, Christianissimi.
Omnes etenim gentes, quæ circūquaq; sunt
positæ, & ad uestrā per Dei potentiam Fran-
corum fortissimā gentem refugium fecerunt,

saluæ factę sunt: & si omnib. auxiliū imparci-
re nō differeris, multo amplius sanctam Dei
Ecclesiā & eius populū de inimicorū impu-
gnatione debueratis liberare. Considerate di-
lectissimi, & omnino percogitate, per Deum
uiuū uos cōiuro: quoniā post Deum, & eius
principē Apostolorū, nostræ omniū Roma-
norum animę in uobis pendent: & si perire,
quod absit, eas cōtigerit, pensate in cuius ani-
mam respiciat id peccatū. Certē enim omni-
no credite Christianissimi, si nobis aliqua e-
uenerit calamitas (quod absit) periclitandī,
uos de omnib. ante tribunal Dei eritis red-
dituri rationem. Sed magis, dilectissimi no-
bis, agite, & liberate post Deū in uobis cōfu-
gientes, ut fructum bonū afferētes in futuri
examinis die, mereamini dicere: Domine no-
ster princeps Apostolorū B. Petre, Ecce nos
clientuli tui, cursū cōsummātes, fidem ser-
uantes tibi, Ecclesiā à superna Dei clementia
cōmendatam, de manib. persequētū defen-
dentes liberauimus, & assistentes immacu-
lati coram te, offerimus tibi pueros, quos no-
bis cōmisisti de manib. inimicorū eruendos,
sospites atq; incolumes existētes. Tūc & in
præsenti uita, & in futuro seculo, cœlestium
præmiorū gaudia adipisci mereamini, audien-
tes paternā desiderabilēq; uocem illā in-
quētis: Venite benedicti patris mei, percipite
regnū quod uobis præparatū est ab origine
mundi. Quare direximus præsenti nostrū
missum, Georgiū reuerendiss. ac sanctissimū
fratrem & coepiscopum nostrū, atq; Vuarne-
harium religiosum abbatē missum uestrum,
seu Thomaricū & Comitā magnificos eosdē
nostros missos, qui omnes nostros dolores
& cūctas desolationes, quas à Lōgobardorū
gente, & eorū proteruo rege passi sumus, &
assiduē patimur, uobis subtili enarratione,
quę proprijs oculis uiderunt, uiua uoce edi-
cere debeāt. Quibus, & in omnib. tanquā no-
bismetipsis credere iubeatis, & nostrā libera-
tionē nimis festināter procurare. Et cōiuro
uos per Deum uiuū & uerū, ut nequaquā
amplius discredatis nostras afflictiones, & ne-
glestū ponatis ad liberādum nos: ne (quod
absit) si amplius credere distuleritis, & negle-
xeritis nos eruendū, nobis (quod auertat di-
uinitas) irruat calamitas pereundi, & uobis
prineat ad magnū detrimētū, & peccatū atq;
cōdemnationem in præsenti & æterna uita,
quia uobis animas omniū nostrūm Roma-
norū tradidimus. Sed magis magisq; uos, ut
prædictū est, cōiuramus, per patrem & filiū
& S. spiritū, Trinitatē indiuisam, ut nostras
tribulationes & angustias atq; dolores & de-
solationes credere sine qualibet ambiguitate
iubeatis, & nobis ppter Deū subuenire, & ad
liberādū nos de manib. Lōgobardorū inimi-
corū nostrorū nimis festināter occurrere iu-
beatis, ut

ut fructum afferentes copiosum, uita æterna, intercedente beato Petro, perfrui mereamur. Præfatus uero Vuarneharius, pro amore beati Petri lorica se induens, per muros istius afflicte Romanæ ciuitatis uigilabat die noctuque, & pro nostra omnium Romanorum defensione atque liberatione ut bonus athleta Christi decertauit totis suis cum uiribus. Bene ualete.

Item alia eius epistola, in persona Petri apostoli scripta, ad ipinum & Francos omnes.

Petrus uocatus Apostolus à IESU Christo, Dei uiui filio, qui ante omnia secula cum patre regnans in unitate Spiritus sancti, in ultimis temporibus pro nostra omnium salute incarnatus & homo factus, nos suo redemit precioso sanguine, per uoluntatem paternæ gloriæ, quemadmodum per sanctos suos destinauit prophetas, in Scripturis sanctis, & per me omnis Dei catholica & apostolica Romana Ecclesia, caput omnium ecclesiarum Dei, ipse redemptoris nostri sanguine ipsius super firmam fundata petram, atque eiusdem almæ Ecclesiæ Stephanus præful: Gratia, pax & uirtus, ad erueandam eandem sanctam Dei Ecclesiam, & eius Romanum populum mihi commissum, de manibus persequentium, plenius de manibus ministratur à Domino Deo nostro, uobis uiris excellentissimis, Pipino, Carolo & Carolomanno, tribus regibus: atque sanctissimis episcopis, abbatibus, presbyteris, uel cunctis religiosis monachis, uerumetiam ducibus, comitibus, & cunctis generalibus exercitibus & populo Fraciæ comorantibus. Ego Petrus apostolus, dum à Christo Dei uiui filio uocatus sum supernæ clemenciæ arbitrio, illuminator ab eius potentia totius mundi sum præordinatus, ipso Domino Deo nostro cõfirmante: Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & spiritus sancti. Et iterum: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittantur eis. Et mihi suo exiguo seruo & uocato Apostolo singillatim suas commendationes, ait: Pasce oues meas, pasce agnos meos. Et rursum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauis regni cælorum: quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cælis. Quãobrem omnes qui meam audientes impleuerunt prædicationem, profecto credant sua in hoc mundo Dei præceptione relaxari peccata, & mundi atque sine macula in illam progredientur uitam. Etenim quibus illuminatio Spiritus sancti in uestris refulsit præfulgidis cordibus, uosque amatores effecti estis sanctæ & unice Trinitatis per susceptum Euangelicæ prædicationis uerbum: profecto in hac Apo-

stolica Dei Romana Ecclesia nobis commissa, uestra future retributionis spes tenetur annexa. Ideoque ego Apostolus Dei Petrus, qui uos adoptiuos habeo filios, ad defendendum de manibus aduersariorum hanc Romanam ciuitatem, & populum mihi à Deo commissum, seu domum, ubi secundum carnem requiesco, de cõtaminatione gentium eruendam, uestra omnium puocans dilectionem adhortor, & ad liberandam Ecclesiam Dei mihi à diuina potentia commendatam omnino protestans admoneo, pro eo quod maximas afflictiones & oppressiones à pessima Lõgobardorum gente patiuntur. Nequaquam aliter teneatis, amantissimi, sed pro certo cõfidite, memetipsum tanquam in carne coram uobis uiuum assistere, & per hanc adhortationem ualidis cõstringere atque obligare adiurationibus. Quia secundum promissionem, quam ab eodem Domino Deo & redemptore nostro accepimus, peculiare inter omnes gentes uos omnes Fracorum populos habemus. Itaque, ptestor & admoneo tanquam in ænigmate, & firma obligatione coniuro uos Christianis, reges, Pipinum, Carolum & Carolomanum, atque omnes sacerdotes, episcopos, abbates, presbyteros, uel uniuersos religiosos monachos, uel cunctos iudices, ite duces, comites, & cunctum Francorum regni populum, & tanquam presentialiter in carne uiuus assitens coram uobis: ego ego apostolus Dei Petrus: ita firmiter credite uobis per adhortationis alloqui uerbum: quia etsi carnaliter desum, spiritualiter autem à uobis non desum. Quoniã scriptum est: Qui suscipit prophetam in nomine prophete, mercedem recipit prophete. Sed & Dñs nostra Dei genitrix semper uirgo Maria, nobiscum uos magnis obligationibus adiurans protestatur, atque monet & iubet, simul etiam & throni atque dominationes, uel cunctus cælestis militie exercitus: nec non & martyres atque confessores Christi, & omnes omnino Deo placentes, & hi nobiscum adhortantes & cõiurantes ptestantur: quatenus doleat uobis pro ciuitate ista Romana, nobis à Dño Deo commissa, & ouibus Dñicis in ea comorantibus, nec non & pro sancta Dei Ecclesia mihi à Dño commedata: defendite atque liberate eam sub nimia festinatione de manibus persequentium Lõgobardorum, ne (quod absit) corpus meum, quod pro Dño Iesu Christo tormeta ppassum est, & domus mea, ubi per Dei præceptionem requiescit, ab eis cõtaminetur, & populus meus peculiaris lanietur amplius, nec trucidetur ab ipsa Lõgobardorum gente, qui tanto flagitio piurij rei existunt, & transgressores diuinarum Scripturarum pbat. Præstate ergo populo meo Romano, mihi à Deo commisso, in hac uita fratribus uestris, Dño cooperante, p̃sidia totis uestris uiribus: ut ego Petrus uocatus Dei Apostolus in hac uita, & in die futuri examinis, uobis alterna impendens patro-

patrocinia, in regno Dei lucidissima ac præ-
clara uobis præparare tabernacula, atq; p̄mia
eternę retributionis, & infinita paradisi gau-
dia uobis pollicēs ad uicem tribuā: dūmodò
meū peculiare populum & Romanā meā ci-
uitatē, fratres nostros Romanos de manibus
iniquorū Lōgobardorū nimis uelociter de-
fenderitis. Currite per Deum uiuū & uerū,
uos adhortor & p̄testor. Currite & subueni-
te, anteq̃ fons uiuus, unde sacriati & renati e-
stis, arefcāt: anteq̃ ipsa modica fauilla de fla-
grantissima flāma remanēs, de qua uestrā lu-
cē cognouistis, extingatur: anteq̃ mater
uestra spiritualis, sancta Dei Ecclesia, in qua
uitam speratis accipere æternā, humilietur,
inuadatur, & ab impijs uioleretur atq; cōtami-
netur. Protestor uos, dilectissimi filij mei ad-
optiui, per gratiā Spiritus S. p̄testor, & ni-
mis corā Deo terribili creatore omnium ad-
hortor atq; admoneo, ego Apostolus Dei Pe-
trus, & unā meū sancta Dei Catholica & A-
postolica Ecclesia, quā mihi Dñs cōmisit: ne
patiamini perire hanc ciuitatē Romanam, in
qua corpus meū constituit Dñs, quā & mihi
cōmendauit, & fundamentū fidei cōstituit:
liberate eā, & eius Romanū populū, fratres
uestros, & nequaquam inuadi permittatis à
gente Lōgobardorum. Sic enim sint inuase
provincię & possessiones uestrę à gentibus,
quas ignoratis. Non separemini à populo
meo Romano: sic enim sitis alieni aut sepa-
ri à regno Dei, & uita æterna. Quicquid enim
posceris à me, subueniam uobis uidelicet, &
patrociniiū impēdā. Subuenite populo meo
Romano, fratrib. uestris, & perfectius decer-
tate, atq; sinē imponite ad liberandū eos. Nul-
lus enim accipit coronam, nisi qui legitimē
decertauerit. & uos decertate fortiter pro li-
beratione sanctę Dei Ecclesię, ne in æternū
pereatis. Coniuro uos, ut præfatum est, dile-
ctissimi, per Deum uiuū, & omnino p̄testor,
minimē permittatis hanc ciuitatem meā Ro-
manam, & in ea habitare populū, amplius à
gente Lōgobardorum laniari, ne lanietur &
cruciētur corpora & animæ uestrę in æterno
atq; inextinguibili igni tartareo cū diabolo,
& eius pestiferis angelis: & ne dispergantur
amplius oues Dñici gregis mihi à Deo com-
missi, uidelicet populus Romanus: seu uos
dispergat & pijciat Dñs, sicut Israeliticus po-
pulus dispersus est. Declaratū quippe est, q̃
super omnes gētes quę sub cœlo sunt, uestra
Francorū gēs Apostolo Dei Petro prima ex-
stitit: & ideo Ecclesiam, quā mihi Dñs tradi-
dit, uobis per manus uicarij mei cōmēdaui,
ad liberandū de manib. inimicorum. Firmis-
simē enim tenete, q̃ ego seruus Dei uocatus
Apostolus, in omnib. uestris necessitatibus,
dūmodò precati estis, auxiliatus sum, & ui-
ctoriam per Dei uirtutem uobis de inimicis

uestris tribui: & in ante attribuā nihilo mi-
nus credite, si ad liberandum hanc meā ciui-
tatem Romanam nimis celeriter accurretis.
Mementote & hoc, quomodo & inimicos
sanctę Dei Ecclesię, dū cōtra uos prēlium in-
ceperūt, à uobis, qui paruo numero cōtra e-
os fuistis, prosterni feci. Pro quo decertate
hanc meā uelociter adimplere admonitionē,
ut perfectius meū mereamini auxilium adi-
pisci, per gratiā quę data est mihi à Christo
Dño Deo nostro. Ecce filij charissimi, p̄dicās
admonui uos: si obedieritis uelociter, erit
nobis pertingēs ad magnā mercedē, & meis
suffragijs adiuuari: & in pręsenti uita omnes
uestros inimicos superātes, & lōgeui existi-
tes bona terrę comedetis, & æterna procul-
dubid fruemini uita. Sin autē (quod non cre-
dimus) & aliquā posueritis moram, aut ad-
inuationē, minimē uelociter hanc nostram
implendā adhortationē, ad liberandā hanc
meam ciuitatem Romanam, & populū in ea
cōmorantem, & sanctā Dei Apostolicam Ec-
clesiam à Domino mihi cōmissam, simul &
eius præfulem: sciatis uos ex autoritate san-
ctę & unicę Trinitatis per gratiā Apostola-
tū, quę data est mihi à Christo Dño, uos ali-
enari pro trāsgressionē nostrę adhortationis
à regno Dei & uita æterna. Sed Deus & Dñs
noster Iesus Christus, qui nos suo precioso
sanguine redimēs, ad lucem perduxit uerita-
tis, nos quoq; p̄dicatores & illuminatores
totius mundi cōstituit: det uobis ea sapere,
ea intelligere, eaq; disponere nimis ueloci-
ter, ut celerius hanc ciuitatem Romanam, &
eius populū, seu sanctā Dei Ecclesiam mihi
à Deo cōmissam, ad eruendū occurratis, qua
tenuis misericorditer, sicut fidelib. suę poten-
tię, meis pro uobis interueniētib. suffragijs,
& in p̄senti uita lōge uos sospites & uictores
cōseruare iubeat, & uenturo in seculo dona
sux remunerationis faciat multiplicius p̄me-
reri cum sanctis & electis suis. Bene ualete.

*Item alia eius epistola ad Pipinum & Francos,
cū Aistulphus fœdus fregisset.*

q̃ Dominis excellentissimis hlij, Pipino
regi, & nostro spirituali compatri, seu Caro-
lo & Carolomanno regibus, & utrisque pa-
tricijs Romanorum, Stephanus papa. Pro-
uidi & sapientissimi Salomonis prophetica
ita fertur assertio: Nomen bonū super mise-
ricordiam. Nomen quippe bonū est, fidem,
quā quis pollicitus fuerit, immaculato cor-
de & pura cōscientia custodire, & operibus
implere. Nomen enim bonum est, totis uiri-
bus ad exaltationem sanctę Dei Ecclesię, per
quam & salus Christianorum existit, decer-
tare. Bonum enim inter omnes gentes de
uobis exijt nomen, si operib. fuisset impletū.
Redemptor nāq; noster misericors & multū
miserator Dñs, illis propitiator existit, quos
omnino

omnino tota mentis integritate fideles & defensores sanctæ suæ Ecclesiæ cognouerit. Qualis remuneratio aut merces sub cœlo existimanda & cœquanda est ad eam, quæ pro defensione Dei Ecclesiæ & domus B. Petri est rependenda? Ideo namq; excellentissimâ & Deo protectam bonitatem uestram super turbas populorum & multarum gentium idem Rex regum & Dominus dominantium saluos uos instituit, ut per uos sancta Dei Ecclesia exaltetur. Potuerat namq; alio modo, ut illi placitum fuisset, sanctam suam uindicare Ecclesiam, & iusticiam sui principis Apostolorum exigere. sed quia mentem & conscientiam uestram, à Deo protecte spiritualis cōpater & dulcissimi filij, probare uoluit: ideo nostram infelicitatem ad uos peruenire præcepit. Tradidimus enim corpus & animam nostram in magnis laboribus, uiam spaciosam & longinquam prouinciam, ualde fidei in uestra fide per Deum, illuc profecti sumus, afflicti in niue & frigore, æstu & aquarum inundatione atq; ualidis fluminibus, & atrocissimis montibus, seu diuersis periculis. Etenim dum uestris mellisuiis obutibus præsentati sumus, omnes causas principis Apostolorum in uestris manibus commendauimus. Quandoquidē inspirati à Deo, aurem petitionibus nostris accommodare dignati estis: & uos B. Petro polliciti estis eius iusticiam exigere, & defensionē sanctæ Dei Ecclesiæ procurare: & ut uere fideles Deo, pura mente pro defensione Ecclesiæ Dei ad dimicandum properastis. Sed omnipotens Dominus, qui cōterit bella ab initio, qui superbos humiliat, & humiles exaltat, illi cō iusticiam B. Petri uestre bonitati & omnibus Christianis demonstrauit: & tale præfulgidum miraculum ostendit, quale omnino gloriosum est referendum. Illi enim inimici Dei & sanctæ Ecclesiæ, qui in sua ferocitate cōfidebāt, ueloces pedes habentes ad effundendum sanguinem, super breuem numerum populi uestri irruerunt: & ita per manum B. Petri omnipotens Dominus uictoriam uobis largiri dignatus est, ut illi qui innumerabiles existerbāt, à paucis hominibus fuissent interepti: & humiliati sunt ipsi inimici B. Petri usq; ad terram, & ita timorem & tremorem in illis Dominus immisit per intercessionem B. Petri, ut ad nihilum deuenirent. Non enim gladius hominis, sed gladius Dei est, qui pugnat. Videns namque suam deceptionem iniquus Haistulphus rex, cum suis à Deo destructis iudicibus, per blandos sermones & suasionem atq; sacramenta illuserunt prudentiam uestram: & plus illis falsa dicentibus, quàm nobis ueritatem asserentibus credidistis. Magno namq; dolore & tristitia, excellentissimi filij, cor nostrum repletum est. Cur minimè bonitas uestra nos audire renuit? Omnia deniq; quæ per Dei uisionem

uobis locuti sumus, ueraciter ediximus, & iam patefacta sunt, ut facta ipsa demonstrat. Etenim sicut primitus Christianitati uestre ediximus, iniquus Haistulphus rex, ingressus in eius perfido corde diabolo, omnia quæ per sacramentum beato Petro per uestros missos restituenda promisit, irrita fecit, & nec unius palmi terre spacium B. Petro reddere uoluit. A die enim illo, à quo mellisuiam bonitate uestra separati sumus, tantum nos affligere & tribulare nisus est, quantum non potest os hominis enarrare. In magna namq; despectione sanctam Dei Ecclesiam, & nostram humilitatem, & uestros missos habere uisus est. Quia etiā & ad propriam nostram animam auferendam mala eius imperatio & submissio facta est. Quid multa dicimus? Tantum nos tribulauit, quia etiā si dici potest, & ipsi lapides pro nobis flierent. Tamen omnia ueliter consiliarius Vuolradus presbyter & abbas, unā cum suis socijs, si Deum præ oculis habent, omnia uobis enarrare possunt. Non enim quia iam reddere, ut cōstituit, propria beati Petri uoluit: sed etiam scamaras atque depredationes seu deuastationes in ciuitatibus & locis beati Petri facere sua imperatio ne non cessauit, nec cessat. Oblitus quippe est Domini qui fecit eum, & fidem Christianam transgressus est. Quomodo ulterius credendus est aut ipse, siue eius consentaneis, cum in tanta Dei mysteria sacramenta præbuerunt, & noluerunt obseruare? Verè enim omnia uobis prædiximus, de eius impij regis falsitate & mendacio. Et quemadmodum diximus, manifestata sunt uobis, & periurium eius declaratum est. Pro quo peto uos, excellentissimi & à Deo protecti filij, & nimis obsecro, doleat uobis pro sancta Dei Ecclesia, & beati Petri causa: & quæ per donationem beato Petro offerenda promissistis, ei possidenda contradere debeatis. Memento, & semper in uestris precordijs firmiter tenete, quod promissistis eidem ianitori regni cœlorum. Nulla iam uos seducat suasio, aut acceptilatio. Considerate quàm fortis existit exactor idem princeps Apostolorum beatus Petrus. Videte, omnia quæ ei promissistis, & per donationem offerenda polliciti estis, contradere festinate, ut non lugeatis in æternum, & condemnati maneat in futura uita. Vita enim huius mundi breuis est, & sicut umbra declinat, & sicut uestimentum inueterascit. Illā uitam æternam, quā uobis B. Petrus pro sua causa & iusticia pmisit, tota mente & integro corde quærite. Decertate bonum opus, quod cœpistis, implere: & quæ per donationem manu uestra cōfirmastis, protectori uestro B. Petro reddere festinate. Quoniam scriptum est: Melius non uouere, quàm uouere & uotum non reddere. Sciatis enim, quia

quia sicut chirographariam uestram donationem princeps Apostolorum firmiter tenet, & necesse est ut ipsum chirographum expleatis: ne dum iustus iudex ad iudicandum uiuos & mortuos, & seculum per ignem, aduenit in futuro iudicio, idem princeps Apostolorum idem chirographum demonstrans nullam habere firmitatem districtus cum eo faciatis rationes: sed magis explete quod promissistis uelociter, ut iterum uitam æternam, quam ab ipso principe Apostolorum promissam habetis, possideatis. Coniuro uos, excellentissimi & à Deo protecti filij, per Deum omnipotentem, qui continet omnia sua potentia: & per sanctam eius matrem, gloriosam semper uirginem Mariam, dominam nostram, atque per uirtutes celorum, & per beatos principes Apostolorum Petrum & Paulum, atque per tremendum iudicii diem, ubi omnes constricti ad reddendam de nostris factis rationem assistere habemus, ubi nulla est ingeniosa excusatio. Velociter, & sine ullo impedimento, quod B. Petro promissistis per donationem uestram, ciuitates & loca, atque omnes obfides & captiuos B. Petro reddite, uel omnia quæ ipsa donatio continet: Quia ideo uos Dominus per humilitatem meam, mediante B. Petro, unxit in reges, ut per uos sancta sua exaltetur Ecclesia, & princeps Apostolorum sua suscipiat iusticiam. Magni desiderium est in nostro corde, uestros mellifluos uultus aspicere, & de uestræ iucunditatis læticia gaudere, iuxta quod sapientissimus ait Salomon: Per uicos & plateas quæsiui quem dilexit anima mea. & certe quos dileximus, per Dei iussione inuenimus: & quos desiderauimus, amplexi sumus: pro quo diffusa est super uos benedictio & gratia B. Petri, ut Domini fuit prouisio. Quod nullus de uestris parentibus prouit suscipere, uos suscepistis: & princeps Apostolorum præ cæteris regibus & gentibus uos suos peculiare faciens, omnes suas causas uobis commisit: & uos reddetis rationem Deo, quomodo pro iusticia ipsius ianitoris regni celorum decertaueritis. Cunctus namque noster populus Reipub. Romanorum, magno dolore & amarissimis lachrymis unanobiscum tribulantur, pro eo cum ad tam longam & spaciosam prouinciā properauimus, & præ fatigatio ualidi itineris caro nostra minuta est, si uacui & infructuosi sine effectu iusticiæ reuersi sumus. Attamen nos infelices iuxta Dominicum præceptum egimus, & omnes causas B. Petri uobis commendauimus: & uobis pertinet hoc siue ad peccatum, siue ad mercedem. Nam & omnes gentes ita firmiter tenebant, quod B. Petrus nunc per uestrum fortissimum brachium suam percepisset iusticiam: & factum non est, & in magno cordis stupore de hoc omnes euenerunt.

Sed peto excellentissimam bonitatem uestram, ut uituperium hoc à gentibus abstollatis, & omnibus fidem uestram operibus ostendite: eo quod fides, ut scriptum est, sine operibus, ociosa est. Cum qua enim fiducia aut fortitudine ad expugnandos inimicos uestros pergere potestis, si iusticiam B. Petri, ut promissistis, & initiastis, non perfeceritis. Si enim ut cepistis operibus adimplaueritis, eritis semper uictores, & fortissimi super uestros inimicos, & præsens regnum per multorum annorum spacia cum bona possidebitis fama, & uitam percipietis æternam. Tanto opere direximus ad uos Vuilhariū, reuerendissimū & sanctiss. fratrem & coepiscopum nostrū, & fidelem, qui uobis omnia de nostra tribulatione & causa beati Petri proprio ore enaret. Cui in omnibus credere iubeatis, & exitum bonum in causa beati Petri ponere. Incolumem excellentiam uestram gratia superna custodiat. Bene ualete.

Alia epistola eiusdem . post mortem

Aistulphi scripta.

Domino excellentissimo filio, & nostro spirituali compatri, Pipino regi Francorum, & patricio Romanorum, Stephanus papa. Exple lingua, excellentissime fili, non ualemus, quantum tuo opere tua uita delectamur: facta quippe diebus nostris uirtute miracula uidimus. Quod per excellentiam tuam sancta omnium Ecclesiarum Dei mater & caput fundamentum fidei Christianæ Romana ecclesia, quæ ualde ab hostium impugnatione periculorum impugnationibus lætatur, magna nunc gaudij soliditate nimirum est translata atque confirmata, & merentes Christianorum animæ tuo fortissimo præsidio maxime sunt reuelatæ læticia. Pro quo uestro opere & exultatione nostra libet cum angelis exclamare: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, hominibus bonæ uoluntatis. Et quia elapso anno isto in tempore ualde ab hostium depopulosa impugnatione lauciati, & ultra citraque circumdati affligebamur: nunc autem tuo potētissimo auxilio erepti, ab imminetibus periculis immenso exultamus gaudio, & benedicentes nomen Domini cum Psalmographo cōsona dicimus uoce, Hæc est immutatio dexteræ Altissimi: & rursum, Ad uesperam demorabitur fletus, & ad matutinum læticia. Cuius enim uel saxeum pectus tam benigno opere à tua præclara bonitate peracto, cognitoque, non statim in omnipotentis Dei laudibus atque in tuæ excellentiæ amorem emolleſcat? Hæc me fateor excellentissime fili & spiritualis compater, quæ per te mirabiliter facta sunt, sæpe cōuenientibus ex uniuerso orbe terrarum nationibus dicere, sæpe cum eis pariter admirari delectat, extensa uoce mellifluæ excellentiæ tuæ laudes psolvere indeficiēter. Hec me ple-

meplerunq; etiam in momento horarū exci-
tant inflexibili oculo, pro immēsa bonita-
tis tuę & uniuersę gentis Francorū sospitate
omnipotenti Deo fundere preces. Deniq;
amātiſſime, & à Deo inspirate Victor felix, &
diuina prudentia fortissi-
me rex, qualiter B.
Petrus Apostolorū princeps tuę deuotionis
affectum, quē pro eius causa decertans adhi-
buiſti, suscepit, ipsa cunctis liquidō uestra
uita testatur. Scriptum quippe est: Vota iu-
storum placabilia. Libet quippe omnino,
excellentissime fili, tuę bonitati magnas gra-
tiarum persolvere laudes, & nomen Domi-
ni pro tam maxima benignitate glorificātes
exhilarata uoce canere: Benedictus Domi-
nus Deus Israel, quia uisitauit plebem suam:
& redemptionē facere cupiens populo suo,
fufcitauit te nobis Christianissime uictor
Rex, dieb. nostris fortissimum liberatorem.
Quid enim aliud quā nouum te dixerim
Moysen, & præfulgidū asseram Dauid regē?
Quoniā quemadmodū illi ab oppressiōib.
Allophylorum populum Dei liberauerunt:
ita tu quoq; benedicte à Deo uictor, fortissi-
me Rex, tuo certamine Ecclesiā Dei, & eius
afflictum populum, ab hostium impugnatione
eruere studuisti. Benedictus es eximie
fili, à Deo excelso, qui fecit cælū & terrā. Et
benedictus Deus, quo protegente, in manib.
tuis hostes sunt. Benedicat tibi Dominus,
pulchritudo iusticię: & tuos amantissimos
natos, meosq; spirituales filios, Dominū Ca-
rolum & Carolomanum, à Deo institutos
reges Frācorum, & patricios Romanorū, cū
Christianissima eorū matre, excellentissima
regina, dulcissimaq; coniuge, fidei Dei, spi-
rituali nostra cōmatre, tueatur, & in omnib.
protegat. Dilatet Deus semen uestrum, & be-
nedicat in æternum, atq; solium regni fruen-
dum perenniter concedat, & uniuersam gen-
tem Francorū sub uestra ditione permanen-
tem illęsam custodiat. Vale in Domino, Rex
benignissime: quia per te sanctę Dei Ecclesię
inimici humiliati sunt, & magna læticia ipsa
Dei Ecclesia est reuelata, & eius peculiaris
populus iucundatur, & per te benedicatur
Deus, pro quo & eius benedictio super te
plenius est effusa. gaudiū enim uberrimū in
uniuersum orbē terrarū intulisti. Magna sūt
hęc, & omnipotentis Dei laudib. tribuēda.
Sed inter hęc misericordissimi Dei nostri cle-
mentia indefinēter petimus, ut cœlestis sui
regni gaudio uobis tribuat uicissitudinem.
Quapropter cū magna fiducia tanquā presen-
tialiter corā tuo melliflūo cōsistens aspectu,
flexis genib. petens pectore & animo coram
Deo uiuo deprecor, ut iubeas firmiter in
hoc bono opere, sicut certē confidimus, usq;
in finem permanere, pro sanctę Dei Ecclesię
perfecta exultatione, & eius populi libera-

tionē, & integra securitate: & plenariā insti-
ciam eidem Dei Ecclesię tribuere digneris,
atque optimum ac uelocem finem in causa
fautoris tui beati Petri adhibere iubeas, ut
reliquas ciuitates, quę sub unius dominij di-
tione erant connexę, atque constitutos fi-
nes & territoria in integro matri tuę spiri-
tuali sanctę Ecclesię restituere præcipias,
ut populus Dei, quem à manibus inimico-
rum redemisti, in magna securitate & dese-
statione tuo auxilio adiutus uiuere ualeat.
Quoniā & filius noster Deo amabilis Vuol-
radus, fidelis uester, omnia conspiciens satis
testatus est, quod nequaquam iste populus
uiuere possit extra eorum fines & territoria
atque possessiones, absque ciuitatibus illis,
quę semper cum eis sub unius dominij di-
tione erant connexę. Peto te fili, peto te
coram Deo uiuo, & fortiter coniuro spiritu-
alis compater, ut in hoc bono opere perfe-
ctius maneat: & non hominum blanditijs,
aut suasionibus uel permissionibus, quod
absit, faueas, & in aliam declines partem:
sed magis uerē timens Deum, omnia quę
beato Petro sub iureiurando promissiſti, ad-
implere iubeas: & sicut cœpisti, plenariam
iusticiam illi impartire. Etenim tyrannus
ille sequax diaboli Hastingus, deuorator
sanguinum Christianorum, Ecclesiarum
Dei destructor, diuino ictu percussus est, &
in inferni uoraginem demersus. In istis
quippe diebus, quibus ad hanc Romanam
urbem deuiastandā profectus est, post annui
spacii circulum ita diuino mucrone percuf-
sus est, ut profectō in eo tempore quo fidem
suam tentans diuersa piaculi scelera perpe-
tratus est, in eo & suam impiam finiret ui-
tam. Nunc autem Dei prouidentia perma-
nus sui principis Apostolorum beati Petri,
simul & per tuum fortissimum brachium,
præcurrente industria Deo amabilis uiri
Vuolradi tui fidelis, nostri dilecti filij, ordi-
natus est Rex super gentem Longobardo-
rum Desiderius, uir mitissimus: & in præ-
sentia ipsius Vuolradi sub iureiurando pol-
licitus est restituendum beato Petro, ciuita-
tes reliquas, Fauentiam, Insubres & Ferrari-
am, cum eorum finibus simul, & Saltora, &
omnia territoria: nec non & Ausimum, An-
conam, & Humana, ciuitates cum eorum
territorijs: & postmodum per Garrinodum
ducem, & Grimoaldum nobis reddendum
spopondit ciuitatem Bonam cum finibus
suis, & in pacis quiete cum eadem Dei Ec-
clesia & nostro populo semper mansurum
professus est. Atque fidelem erga Deo pro-
fectum regnum uestrum esse testatus est: &
petijt nos, quatenus bonitatem tuā depreca-
remur, ut cū eo & cuncta gente Longobardo-
rum magnam pacis concordiam confirmare
iubeas.

iubeas. Nam & Spoletini ducatus generalitas per manus beati Petri, & tuū fortissimū brachium constituerunt sibi ducem: & tam ipsi Spoletini, quamq; etiā Beneuentani, omnes se cōmendare per nos à Deo excellentiæ tuæ seruati cupiunt, & imminēt anhelantius in hoc deprecādum bonitatē tuam. Vnde petimus te, excellentissime fili & spiritalis cōpater, ut si prædictus Desiderius, quemadmodū spondit iusticiam sanctæ Dei Ecclesiæ, Reipublicæ Romanorū, beato Petro protectori tuo plenius restituere, & in pacis quiete cum Ecclesia Dei & populo nostro, sicut in partibus à tua bonitate confirmatis continetur, permaneret cum uniuersa sua gente iubeas in id quod petijt, tuas à Deo inspiratas aures inclinare. Hoc interea anhelamus, ut nimis uelociter eidem Desiderio regi obtestando, admonendo etiam & præcipiendo dirigere iubeas, ut reliquas ciuitates, loca, fines atq; territoria & patrimonia & saltora, in integro sanctæ Dei Ecclesiæ reddere debeat: & tale fundamentum, & optimum finem in causa eius imponere iubeas, ut auxiliante Domino ipsa etiam Dei Ecclesia secunda maneat, usque in finem seculi, ut plenaria iusticia à iusto iudice Domino Deo nostro, & memoriale nomen tibi in secula maneat, uel etiam cunctæ Christo protectæ genti uestræ Francorum. Inspiratus autē à Deo, nimis festinanter causam sanctę Ecclesię perficies. Quia si alia canonica causæ, quas perficere debeamus, pertinentes ad magnam regni tui laudem, & magnam animæ tuæ uel cunctæ gentis Francorum immensam mercedem: & hoc obnixè postulamus præcellam bonitatem tuam, ut inspiratus à Deo, & eius principe Apostolorum beato Petro, ita disponere iubeas de patre Græcorum, ut fides sancta Catholica & Apostolica per te integra & inconcussa permaneat in æternū: & sancta Dei Ecclesia sicut ab alijs, & ab eorum pestifera malicia liberetur, & secunda reddatur, atque omnia proprietatis suæ percipiat: unde pro animæ uestre salute indefessa luminatio concinnatio Dei Ecclesijs permaneat, & esuries pauperum, egenorum uel peregrinorum nihilominus refectur, & ad ueram saturitatem perueniant. Qualiter autem cum Silentario locuti fueritis, uel quomodo eum tua bonitas absoluerit, unā cum exemplari literarum quas ei dederitis, nos certiores reddite: ut sciamus, qualiter in cōmuni concordia agamus, sicut inter nos & Vuolradum Deo amabilem constitit. Ipse uerò dilectus filius noster Vuolradus in omnibus causis iuxta tuam præceptionem pergit: & maximas gratias illi egimus pro suo certamine, quo uidelicet ad uos reuertens

omnia qualiter acta sunt, bonitati uestre intinabit. Præsentēs uerò fidelissimos nostros, id est Georgiū, reuerendissimū & sanctissimum fratrem & coepiscopū nostrum, atq; Iohannem Regionariū, nostrumq; sacellanū, petimus ut hilariori suscipiens uultu, in omnib. acceptare iubeas: & quicquid nostra uice bonitati tuæ locuti fuerint, eis in omnibus credere digneris, atq; cum effectu nostra uice bonitati tuæ locuti fuerint, eis in omnibus credere digneris, atq; cum effectu causæ & letabūdis nuncijs ad nos remeādos absolueri iubeas. Nam & hoc obsecramus bonitatē tuā, ut nimis celeriter ad nos commigrandū absolueri præcipias reuerendissimū fratrem & coepiscopū nostrum. Omnipotens autē Deus in cunctis actibus, excellentissime uictor Rex, suæ dexteræ extensione te protegat: tibiq; & præsentis uitæ prospera, & post multorū annorum curricula gaudia æterna concedat: faciatq; cum tua dulcissima coniuge, excellentissima Regina, spiritali nostra commatre, & uestris meisque dulcissimis filijs maximo gaudio iucundari, & regni uestri gubernaculo à Deo uobis concessio perfrui: & qui in præsentī uitæ regni potestatem teneris, etiam futuro in seculo cum Christo in æternū regnetis, promerentes illā Dominicā promissionem audire: Venite benedicti patris mei, pro eo quod certamen bonum certastis, cursum consummastis, fidem seruastis, sumite repositas uobis coronas, & accipite regnum uobis ab origine mundi præparatum. Nam & ex hoc præcellæ, & à Deo protectæ & custoditæ excellentiæ uestre innotescimus: quia petijt nobis optatus religiosus abbas uestri monasterij sancti Benedicti, pro monachis suis, qui cū tuo germano profecti sunt, ut eos absolueri iubeas: sed qualiter tua fuerit uoluntas, ita de eis exponere iubeas. Incolumem excellentiā tuam gratia superna custodiat.

Doctrina & errores eius.

Ex epistolis eius facile est cuius iudicare, Stephanū remoto Christo mediatore, deos alienos, sanctos mortuos, Mariam, Petrum, & alios substituere, ijsq; ascribere honorem audiendi inuocantes, remittendi peccata, iuandū afflictos, remunerandi benefacta, donandi uitam æternam. Et quod non modo ita senserit & docuerit, sed etiam re ipsa sanctorū reliquias coluerit, postea dicemus.

Scripturam monstrosè torquet & allegat, ut facillè appareat eum uix pro Dei uerbo agnouisse.

Bonis operibus ascribit salutē, abusus dicto ex epistola Iacobi: & Francis pro defensione Romanæ ecclesię uitā æternā pmitit.

Claues in Petri, & non in Christi nomine administrandas sensit, ac ijs à iuramento magistratui debito Pipinum absoluit.

H Roma-

723

Romanæ ecclesiæ primatum ascribit, & sibi usurpat potestatem deponendi & constituendi reges.

Regna mundi & gloriam eius per fas & nefas Romanæ sedis acquiri licere iudicauit, ut patet ex actis eius.

Opera eius in gubernatione.

Docendi munere eum fundum esse, quidam Scriptores asserunt: ut Bergomensis libro 10, & Platina, & Iohannes de Oppido. In angustijs constitutus ob Aistulphi asperitatem, ad penitentiam suos est cohortatus, & Letanias celebravit. Liber pontificalis.

Sacerdotes in patriarchio congregatos monuit, ut diligenter sacras literas legerent, quo possent recte docere populum, & aduersarios Ecclesiæ Romanæ, scilicet illos qui errores pontificum impugnabant, refellere. Liber pontificalis: Bergomensis libro decimo.

Ordinavit diaconos, presbyteros, & episcopos. Liber pontificalis.

Celebrauit synodos, nam cum non posset Aistulphum precibus & muneribus sibi reconciliare, synodum Romæ cogit, & de auxilio à Francis petendo constituit. Liber pontificalis, Naclerus, & Blondus.

¶ Notis Antichristi plerisque conspicuus fuit. Nā deos alienos, hoc est Sāctos mortuos ueneratus est adoratiōe. Roma enim egrediens ad Pipinum, se Mariæ & Apostolis cōmēdauit, ac Petro principi Apostolorū oues suas cōmisit interea pascendas. Liber pontificalis. Et Parisijs in tēplo Dionysij, in uisione à Petro & Paulo & Dionysio sanitatē pristinam impetrauit. Regino libro 2.

Instauratione & consecratione templorū in honorē illorum, nam Laurentij basilicam instaurauit, & quasdam alias ab Aistulpho euerfas. Liber pontificalis. Parisijs altare in honorem Petri & Pauli dedicauit, anno Domini 753, Regino libro 2: & Iuo in Chronico unum annum addit.

Et reliquiarum eorum circumgestatione & ostensione, cum opinione quasi asserant locis prophanis quandam lustrationem seu expiationem. Nam Roma obsessa ab Aistulpho, Apostolorum caluarijs & supplicationibus urbem lustrauit. Liber pontificalis, & Volaterranus. Et postea uictoria parta Letanias per omnes ecclesias instituit, ac Apostolorum caluarias & aliorum sanctorum reliquias circumferri in publica deambulatione, & ostendi iussit. Liber pontificalis. Balæus in uita eius.

Nuptias & amorem mulierum prohibuit, & uitam monasticam & impurum cōlibatū promouit. Dionysio monasterium extruxit, ut Iuo indicat: & in Caturcensi territorio præsente Pipino cōnobiū con-

secrauit. Vuererus in Fasciculo temporum.

Traditionibus humanis & decretis suis Ecclesiam Dei oneravit. Nam omni die fabulatorum Letanias fieri præcepit. Liber pontificalis. Et in ecclesijs Gallorum Baalifmum auxit. Balæus in uita eius.

Suis characteribus imbuuit mancipia sua. Crodegangum Metensem pallio archiepiscopali deformauit, ut eum magis sibi deuinciret. Liber de actis Metensium.

Regna huius mundi sibi rapuit, & potestatem Reges deponendi & constituendi, & imperia transferēdi sibi arrogauit. Nam per Pipinum Francorū regē & filios eius, Aistulpho Lōgobardorū regi extorsit ē manu sua exarchatū Rauēnatensem, & alias Italiæ terras quæ fuerāt Imperatoris usq; ad stagna Venetorū, easq; titulo donationis & patrimonij Petri Romanæ sedis subiecit: & gratitudinis ergo Pipinum, & filios eius Carolum & Carolomannū denuō reges inuinxit ad altare Petri & Pauli, ac regnum Francorū illis fecit hæreditarium: & anathematis pœnam in eos statuit, qui id decretum essent uiolaturi. anno Domini 752: Regino & Sigebertus. & eosdē sibi & suis successorib; ita deuinxit, ut amicis eius amici, & hostib; eius hostes essēt: ut patet ex epistola Stephani tertij, quā infra ascribemus. Et Childericum legitimum Francorum regem ex monasterio egressum, iterum designauit monachum, & à iurifurandi religione Pipinum & Francos absoluit: quod est maiestatem contemnere, & blasphemare. 2 Pet. 2. Et Desiderium suam opem implorantem cōtra Rachisum & Longobardos tutum præsstitit, & regem denuntiavit. Antoninus titulo decimo quarto, capite primo, § 3. Blondus decadis secundæ libro primo, & Platina.

De Imperij à Græcis ad Francos translatione, odio Græcorum consilia agitauit. Liber pontific. Balæus in uita eius: Martinus in Chronico, cap. Venerabilem, de electione.

Et ad Francos sibi magis deuinciēdos, & in obsequio suo retinēdos, nouū aucupium seu artificium inuenit: nimirum effecit ut à Pipino inuitaretur ad baptismū sui filij, atq; ita spiritualis eius compater & filij sui pater fieret, & potestatem utrisq; imperandi quæ uellet acquireret.

Bella gessit. nam fax & tuba fuit belli Francorum & Longobardorum, & Aistulphum cum Pipino Papiæ obsedit. Antoninus, & Blondus.

Affectauit gloriam huius mundi. nam Pipinus, & filius eius Carolus, in terram procumbentes, pedes eius osculati sunt: & stapedes eius apprehenderunt: & frenum equi illius tenentes, stratoris officia ei præstiterunt. Liber pontificalis: Martinus in Chro.

Chronico, Blondus libro decimo decadis primæ, & Antoninus. Et postea oppresso Aistulpho, in pompa solēni se cum suis dijs, hoc est, cum sanctorum reliquijs, ad Lateranensem basilicam, quasi triumphum agens, portari curauit: morem religiosum posteris instituens, ut pontifex humeris hominum, ut inutile pondus & onus terræ, circumgestaretur, Balæus.

Virtutes eius.

Commendat eum à sapientia Sabellicus, & à prudentia & amore cleri Platina: & à liberalitate in pauperes & peregrinos, Liber pontificalis. Nam quatuor xenodochia in urbe Romana collapsa instaurauit, & bonis locupletauit, & alia quedam ipse de integro extruxit, & priuilegijs ac sumptib. cumulauit: atque ita Antichristus de thesauris suis, quos fraude & uia à Rom. imperio subtraxit, amicos sibi cōparauit, & erroris sui alleclas.

Mors & curriculum.

Cum annos quinq; aut sex, aut septē præfuisset (uariant enim autores de tempore) mortuus est, & sepultus in basilica Petri, 6 Calend. Maij: indictione 10. Liber pōtific. & Platina, anno Domini 757, iuxta Sigebertū.

PAVLVS PRIMVS.

Paulus Romæ natus de regione uia latæ, (Chronicon Martini) frater Stephani pōtificis, in Lateranense patriarchium à Gregorio secundo susceptus, educatus, & in rebus Ecclesiasticis institutus, à Zacharia diaconus consecratus est cum fratre suo. Liber pontificalis, & Platina.

In eo munere sese bene gessit, ac cum frater ipse Stephanus pontifex esset designatus, usus est huius opera in legatione ad Aistulphū, & postea ad Desiderium, reges Longobardorum: & Constantinopolim. Liber pontificalis: & Blondus decadis primæ libro 10. & decad. 2. lib. 1. A' potiori parte clericorū & populi electus, dissipata turba eorum qui Theophylactum archidiaconū pōtificē creare moliebantur, Stephano fratri succelsit.

Scripta.

Pontificij collectores tomorum Conciliorum uidentur consulto epistolas Stephani secundi, & Pauli, Stephani tertij, Constantini & Adriani omisisse: ne pontificum artes & scelera in Francis demerandis, & iniuste occupandis bonis Imperij, patefierent.

Scriptis epistolas plures ad Pipinum, ad Carolum, & Carolomannum, & ad exercitū Francorum, & ad alios quosdam. Vnam & triginta manuscriptoras accepimus.

In prima ad Pipinum narrat de obitu fratris sui, & de sui ordinatione: ac indicat se in amicitia à Stephano cum Francis contracta perseveraturum, ac petit ut Pipinus idem faciat.

In secunda, monasterium Syluestri cū trib. alijs uicinis donat Pipino, quæ à Carolomanno monacho fuerant Zachariæ concessa.

In tertia, gratias agit Pipino, pro defensione contra insidiatores: & pollicetur se curaturum, ut monachi Carolomanni psalmodiam discant.

In quarta, Marinum presbyterum iubet episcopum creari, ut à suis consilijs sedi Romanæ contrarijs auocetur.

In quinta, gratulatur Pipino de incolumitate, ac legatos suos nondum Constantino-poli reuerfos esse indicat.

In sexta, gratias agit pro exaltatione Romanæ ecclesiæ, ac indicat fiduciam suā post Deum in fortissimi regni Pipini brachio extere: & petit ut ad se legatum suum mittat, per quem possit ei prodere Græcorum consilia & insidias.

In septima, monachū ei à Cosma Alexandrino patriarcha missum commendat.

In octaua, Imperatorem Græcū in armis esse narrat, & Rauennatem exarchatum & Romam recuperare uelle: ac petit ab eo auxilium & defensionem contra Græcos.

In nona, indicat se Rauennē cum Desiderio locuturum, & paraturum quæ ad defensionem contra Græcos necessaria sint.

In decima, purgat se de crimine obiecto: quasi dixisset, Pipinum nō ualere auxilium præbere Romanis in angustia aliqua constitutis: & de Marino facit potestatem, ut statuatur quid uelit, & petit auxilium pro Rauennatum defensione.

In undecima, petit sibi indicari quomodo ualeat: nam ab inimicis sinistrum de eius ualitudine rumorem esse sparsum.

In duodecima, narrat de Beneuentanorum iniuria: & petit ut Pipinus literis eos increpet: & si nolint parere, ut consentiat in expeditionem contra eos institutam.

In decimatertia, gratias agit pro defensione Ecclesiæ, & de pace inter se & Desiderium constituta narrat: ac petit, ut obsides Desiderio restituat, quod & ipse urbem Im-molam possit recipere.

In decimaquarta, literas p'ditorias Sergij Rauennatis episcopi mittit, & petit auxiliū.

Decimam quintam scripsit ad Pipinū per Vulfardum coepiscopum: quem Pipino cō-mendat, quod etiam Stephanus papa germanus Pauli fecerat. In hac epistola laudes Pipini, & gratiarum actiones pro defensione sanctæ Dei Ecclesiæ continentur. Adiutorium contra Longobardos papa petit, quod sanctæ Dei Ecclesiæ, Dei iusticias minime redderet. Pro Sabario misso, in quo Pipini filia ex sacratissimo fontis lauacro abluta, suscepta fuerat, gratias agit: quem celebratis Missis solennib. magna iucunditate, aggregata

populi cohorte infra aulam sacrati corporis auxiliatricis uitæ beatæ Petronillæ, quæ pro laude æternæque memoria nominis Pipini consecrata est, suscepisse se scribit. Scribit se indefinenter laborare, ut Sergius episcopus suæ restitueretur ecclesiæ.

Decimam sextā ad Pipinū & omnes Francos scripsit epistolam, per Fardum & socios eius, in qua continentur uberrimæ laudes. Itē de missis ad Gregoriū regē in Frācia moratib. & de Gregorio episcopo, & Petro psbytero.

In decima septima epistola ad Pipinū, indicat sex patricios cū 300 nauib. Constantinopoli Romā ueruros esse, & postea in Franciā ad Pipinū. Postea queritur Desideriū iusticias sanctæ Dei Ecclesiæ, quas corā missis Pipini facere promiserat, non sicut pollicitus fuerat adimpleuisse, sed insuper Romanos iniurijs plurimis affecisse.

In decima octaua continentur gratiarū actiones & uberrimæ benedictiones, p uita & incolumitate ipsius, uel Domini Caroli & Carolomāni nobilissimorū liberorum eius: cū multis adiurationibus, cōtra Longobardos adiutorium obtinere uolens. In embolo adiuncto continetur præceptum, quod Marino presbytero dedit, de titulo Chrysogoni, & de libris quos Pipino transmisit.

Decimā nonā Pipino epistolā per Georgiū episcopū trāsmisit, gratiarū actiones p salute sanctæ Dei Ecclesiæ cōtinētē. In embolo postulat, ut Pipini filiū, qui ei tunc natus fuerat, ex sacro baptismatis fonte excipere mereatur.

Vicesimam epistolam per Petrum presbyterum transmisit, continentem quasdam laudes eius, quod Romanā ecclesiā ab hæreticis defenderat. Postea acta Remedij episcopi & Andegarij Comitissæ narrat, qualiter iusticias B. Petri Apostolorū principis apud Desideriū quōdam regē ex parte receperit: & q. reliquas iusticias facere pollicitus sit, cū adiuratione, ut si Desiderius ista neglexerit, Pipinus illum, sicut Stephano papæ Pauli germano & sibi promiserat, cogat.

Vigesimā primā epistolam ad Pipinum per Vuilharium episcopū, Dodonem & Vulchadum misit, in qua continentur gratiarū actiones cū adiurationibus, ut Pipinus pro defensione Ecclesiæ pugnare pergat. Papa de sua constantia erga Pipinū multa recitat, scilicet quod nullo fauore aut terrore ab eius charitate separari possit. Indicat se post Deum, eius genitricē, & beatos Apostolos, in nullo q. Pipino maiore habere fiduciam.

Vicesimā secundā epistolam Pipino scripsit, in qua gratias agit Pipino q. missi sui, scilicet Iohānes subdiaconus, abbas Paphilus, defensor Regionarius S. Ecclesiæ, cū Imperialibus missis à Pipino honorificè suscepti sint. Agit Pipino gratias, q. omnia indicauit,

quæ cum Imperatore Constantinopolitano acta fuerant: ualde Pipinum laudat, &c.

Vicesimā tertiam per Iohannē subdiaconū & abbatem, atq. Petrum primum defensorem Paulus papa Pipino misit, uberrimas gratiarum actiones ac benedictiones cōtinentem de firmo atq. incōmutabili pollicitationis uerbo, & magna perseuerantia Pipini in causis Apostolicis, cum admonitione ut ita pergat: Pipinum Dauidi comparat.

Vicesimā quartā Paulus ad duas epistolas Pipini respōdet, quarum unam Pipinus per Petrum primum Defensorem miserat, alterā per Vuitmarum & Gerbertum abbates, atq. Hugbaldum uirum illustrem. Est eiūdem argumenti cum proximè præcedenti, nisi quod quædam adijcit de Longobardis, scilicet quod quasdam Petri iusticias reddiderint, quasdam non, & nunc priores redditas iterum inuadere conentur: quare Pipini auxilium contra ipsos implorat.

In uicesimā quinta gratias agit pro defensione S. Ecclesiæ, cū adhortatione ad Pipinū, ut pergat plenariā S. Ecclesiæ exaltationē facere. De suo erga Pipinū amore, & quod nihil sine eius uolūtate facere uelit, largissimè promittit. Pro monasterio ppe monte Serapren sito, à Pipino sibi donato gratias agit.

Vicesimā sextā per Georgium coepiscopum, Stephanum presbyterum, unā cum Radberto Pipini misit, misit: in qua prolixè de Longobardorum crudelitate ac malicia queritur. Indicat se suis missis obsidum Desiderij regis in Francia detentorum: idq. ideo factum, ut per Longobardiam proficisci possent: aliās se idipsum non petijisse. Hortatur Pipinum, & terribiliter coniurat, ut illos destruat, & ad restitutionem omnium bonorum beati Petri cogat, ut in aduentu Domini sicut radiantissimus sol lucere mereatur. In embolo adiuncto munuscula quædam Pipino mittit.

Vicesimā septimā per Andreā & Gundricum, Pipini missos, misit: in qua gratiarum actiones continentur, cum petitione & adiuratione de auxilio contra Longobardos mittendo.

Scripsit etiam epistolas tres ad Carolū & Carolomannum: in quibus hortatur eos ut maiorum uestigijs instant, & fidem Deo & beato Petro præstent, & ecclesiā Romanā defendant & exaltent.

Scripsit etiam epistolam ad cunctum exercitum regni Francorum, in qua gratias & benedictiones eis impertit pro fidei opera sibi & beato Petro præstita: ac hortatur eos, ut porro in seruitio Romanæ ecclesiæ perseuerent, ac pro ea uiriliter decerent.

Doctrina & errores eius.

Ignarus officij ueri pontificis Domini nostri Iesu Christi, Petrum substituit interpellatorem pro uictoria aduersus hostes: in epistola ad Pipinum tertia, & nona. Et pro regno amplificando, in epistola duodecima ad Pipinum: Ut ipse princeps Apostolorum pro uobis intercedat ante Domini Dei nostri maiestatem, ut amplius uestrum dilatet regnum, & uictorias tribuat.

Etei ascribit, quod Pipinum & Carolum & Carolomannum elegerit, & reges consecravit per uicarium suum, ut sint defensores fidei orthodoxæ, & propugnatores gregis sui. In epistola quarta ad Pipinum, & in prima ad Carolum & Carolomannum.

Et per interpellationem beati Petri in hac & futura uita promittit remunerationem Pipino, in sexta ad eum epistola: & Petrum protectorem Francorum esse, dicit in epistola ad exercitum Francorum.

Pipino & Francis pro Romana sede exaltanda & defendenda laborantibus, promittit animarum salutem. in epistolis ad eosdem.

Fidem suam non tantum in Deum, sed etiam in Mariam, & Petrum, & Apostolos, & maximè in fortissimum brachium regni Francorum ponit.

Ecclesiam Romanam, matrem spiritualem omnium Ecclesiarum uocat in epistola ad Pipinum, ei que adhuc sanctum Petrum præesse fingit: oblitus Christi, defensoris Ecclesie usque ad finem mundi.

Sensit, Romano Pontifici licere sicut principes gentium dominari, & regna huius mundi & gloriam eius possidere, & bella gerere, & magistratum legitimum contemnere, & bona imperij Romani sibi ascribere, ea que armis tueri. Talis clauiger Petrus certe non fuit.

Opera in gubernatione.

Nullum in sacro ministerio officium omisit, iuxta Cranzium in Metropoleos libro 2, capite primo: licet nusquam Scriptores indicent, eum docendi & concionandi munere esse functum.

Visitauit ægrotos, pauperes & incarcerationes, & maximè sub noctis silentium uirgines & uiduas in cellulis suis: quod sanè credibile est de tam casto patre. Liber Pontificalis, Platina, & alij.

Captiuos suo ære redemit: & à fœneratoribus ad seruitutem adactos liberauit, pro ipsa facta solutione. Liber Pontificalis.

Ordinauit duodecim presbyteros, diaconos 2, & episcopos plures per diuersa loca.

Præparauit noua organa ad Pontificatum: Stephanum tertium, & Adrianum: qui ambo postea in eo officio artes illas edocti, Antichristi uicarios egerunt.

¶ Characteres Antichristi gessit. nam deos alienos, scilicet mortuos Sanctos, Mariam, Petrum, & alios Apostolos, patronos, intercessores & protectores, & beneficiorum huius & uitæ futuræ collatores statuit, & fiduciam suam in eos posuit, ut paulo antè diximus. Deinde reliquias eorum ueneratus est translatione. nam Petronellæ corpus cum magna ueneratione transposuit. Sigebertus in Chronico. Crodegango Metensium episcopo reliquias in Gallias deportandas tradidit. Liber de uita Crodegangi, capite 11. Tertio, in honorem mortuorum cœmeteria reparauit, & ecclesias ampliavit, & oratoriū in honorem Mariæ extruxit, & nouis ceremonijs consecrauit. Liber pontificalis. Balæus in uita eius. Quarto, ob imaginum cultum contra Imperatorem & Græcos acerrimè dimicauit literis & legatis hinc inde missis. Liber pontificalis. Antoninus libro 14. capite primo, § 4.

Nuptias improbauit. nam cœnobiū à Stephano cœptū intra Modiceam, absoluit. Regino lib. 2. Et in sua domo à fundamentis monasteriū in honore Stephani martyris & pontificis, & Syluestri extruxit. Liber pontificalis. Baalium promouit. nam diuina officia ante horam sextā in Quadragesima celebrari iussit. Chronicon Martini. Et monachos psalmodiā docere alios iussit, ut propagatio fieret: ut patet ex epistola ad Pipinum.

Regna huius mundi, hoc est exarchatum Rauennatensem, & totā prouinciā Romanā à suo antecessore per Pipinū acquisita, & pallio patrimonij Petri inuoluta, magna diligentia & labore retinere, tueri & augere studuit: ut patet ex epistolis ad Pipinum, in quibus adeo sollicitè toties petit contra Græcos & Longobardos auxilium, qui bona ista B. Petro eripere subinde tentabant.

Hostes suos uel largitionibus sibi reconciliauit, uel ui oppressit. nam cum Marinum presbyterum cum Georgio quodā Imperatoris Constantinopoleos secretario animaduertisset tractare cōsilia sedi Romanæ & Pipino contraria, nimirum de exarchatu Rauennatensi pontifici eripiendo: scripsit ad Pipinum, & iussit eum episcopum alicubi creari, si à proposito se discessurum promittat: in epistola quarta ad Pipinum. Cum Beneuentani in Campania quædam occupassent, & patricio Siciliae subiecissent, ad quem etiam illæ regiones pertinebant propter Imperatorem: monuit eos semel atque iterum, ut desisterent ab incepto. Quod cum non facerent, constituit cum Dei uirtute & Pipini auxilio exercitū eò dirigere, & illos ut inimicos beati Petri & Pipini cōstringere & emédare, ut patet ex epistola duodecima ad Pipinum.

Regem Francorum Pipinū, & filios eius,

miris artificijs demētavit, & in obsequio suo retinuit, tū assentando, & magnificē eos effe-
rendo. nā Moyſi & Dauidi eos, in epistolis ſæ-
pe cōparat, eo quōd Romanā fidem à Lōgo-
bardis liberavint, & in regnum Italiæ ponti-
ficios introduxerint & collocarint: tum am-
plissima præmia per beati Petri protectio-
nem & intercessionem largissime pollicen-
do, tum sese in arctiorem necessitudinem e-
ius insinuando, proditis consilijs hostium
Pipini, & filijs eius de baptismo susceptis:
tum repetēdo promissiones sibi aut suo an-
tecessori factas, ut patet ex Epistolis.

Amici.

Pipinus eius compater fuit: & ad Senatū
& populū Romanū scripsit, eosq; hortatus
est, ut firmi & fideles permanerent erga B. Pe-
trum principem Apostolorum, & sanctā Dei
Ecclesiā, & circa beatissimum & coangelicū
spiritualem patrem suum à Deo decretum,
Dominum Paulum summum pōtificem &
universalem papam: ut patet ex epistola Se-
natus & populi Romani ad Pipinum, in qua
Paulum celebrant optimum pastorem pro
salute sua quotidie decertantem.

Virtutes eius.

Commendant eum à mansuetudine &
beneficētia in pauperes & calamitosos. Sed
de rapinis liberalis fuit, & non de suo: quod
nullam veram laudem apud Deum habet.

Mors & curriculum eius.

In templo Pauli æstu inflammatus, ut pin-
guis porcus interiit anno Domini 767. Regi
no lib. 2. & Adon Viennensis: & ad sanctum
Petrum sepultus est, Chronicon Martini.

CONSTANTINVS.

Constantinus patria Romanus (ut Marti-
nus in Chronico indicat, & Erphordiēsis
cap. 67) frater Desiderij regis Lōgobardorū,
iuxta Mutiū lib 7: aut Dodonis, aut Thoto-
nis ducis Neopolini, iuxta Scotum & Blon-
dum decad. 2. lib. 1: & Palsibi, Liber pontific.
Homo non ita malus, ut uideatur. Romę inui-
tus, ut ipse scribit in epist. ad Pipinū, ad pon-
tificatum pertractus est, cum esset adhuc nul-
lis sacris imbutus. Nam Paulo ægrotante seu
mortuo, Dodo à Constantino imperatore &
Desiderio excitatus (ut Bergomēsis libro 10
indicat) collecta manu militū in urbem per
portā Pancratij irrui: & factione quorundā
civium adiutus, & armis, Philippū cōpetitorē
eius reprimat, & Constantinū pontificē cōsti-
tuit: ita tamen, ut primū clericus à Geor-
gio, & sequenti die subdiaconus & diaconus,
& die Dominico à trib. episcopis pro modo
pontifex consecraretur: anno D. 767. Siegeb.

Scripta.

Scripsit duas epistolas ad Pipinum. In pri-
ore narrat, Paulum papā esse mortuū, seq; in-
nitum & immeritū ei surrogatū esse: & petit,

ut Pipinus eo amore & fide se cōplectatur,
qua suos antecessores: ac mittit ei gesta san-
ctorum. In posteriori iterum cōqueritur, se
nihil de pōtificatu cogitantē, subito violēta
manu multitudinis populorū arreptū, & ad
munus illud collocatū esse: & petit, ut Pipi-
nus in posterū quoq; agat Ecclesiæ Dei de-
fensorē: & rogat, ne de sua erga se fide à male-
uolis sibi aliquid sinistri perluaderi sinat: &
indicat Cōstantinū presbyterū à Theodoro
Hierosolymitano patriarcha, & alijs patriar-
chis Synodicam attulisse de cultu imaginū:
quam ideo Græcē & Latine ei mittat, ut co-
gnoscat quantus feruor in Orientalibus pro
imaginibus existat. In charta inferticia per-
tit, ut Georgium episcopum, & Martinum
& Petrum presbyteros, à Paulo ad se missos,
dimittat, ut ad suas ecclesias & amicos re-
uertantur: ac tandem obsecrat & obtestatur
Pipinum, ne desinat Romanam defendere
ecclesiam.

Doctrina & errores.

Etſi de Dei misericordia, qua peccatores
acceptat, quædam non malē in posteriori e-
pistola dicat: tamen sanctos mortuos medi-
atores facit. nam Mariam Dominam nostrā
dicit: & interuentu beati Petri apostoli, bo-
nis operibus coronam æternam promittit:
quæ hæretica & idololatrica sunt, & contu-
meliosa contra meritum filij Dei Domini
nostri IESU Christi, qui solus est mediator
inter Deum & homines constitutus.

Ab imaginum cultu non uidetur fuisse a-
lienus. nam Synodicas Orientalium publi-
cē legi curauit.

Romanæ ecclesiæ principatum & ipse so-
mniat, & regna huius mundi, & gloriam e-
ius, contra interdictum Christi affectat, &
omnem suam spem in fortissimum brachi-
um regni Francorum ponit: & totam pro-
uinciam Italiæ per Pipinum, ut alterū Moy-
sen & Dauidem, à sancto Petro constitutum
expectat liberatam.

Opera gubernationis.

Dōcendi munere non uidetur esse fun-
ctus. Ordinauit tamen presbyteros & dia-
conos, eosque etiā ex laicis delegit: ut Sige-
bertus & alij annotant.

Marianus Scotus dicit, ipsum rogasse Im-
peratorem Constantinum, & Leonem, ut
Paulum pontificem in Græciam in exilium
deportarent. Sed id uerum non est. Adria-
nus de Paulo Aſorta id petijt, ut constat ex
uita eius.

Romanos parū habuit æquos, propterea
quifus fuerat Longobardis & Cōstantino
Imperatori fauere, & in eius sententiam nō
nihil inclinare, nō esse adorandas imagines.
Quare superstitiosi & seditiosi quidam arma
arripiunt, & Dodonem fratrem eius interfici-
unt.

cium, eumq; captum in monasterium ignominiose muliebri sedi impositum deducit, & Stephanum pontificem designant: qui convocata synodo, eum pontificali habitu exuit, & Apologiam eius & acta comburit, & oculis & uita priuat. Liber pontificalis. Scetus eum combustum esse scribit, cum annum & unum mensem praefidisset.

PHILIPPVS.

Philippus presbyter, in monasterio Viti Romae degens, à Vualdiperto & factione eius pontifex eligitur. Sed is à Gratiofo & alijs Romanis patriarchio excussus, redit ad suum monasterium. Liber pontificalis, & Sigebertus: anno 767.

STEPHANVS TERTIVS.

Stephanus in Sicilia ex Oliuo natus, uenit Romam, & à Gregorio 3 in monasterium Chrysogoni missus, characteres Antichristi suscepit, & clericus atq; monachus factus est. Zacharias postea forma eius captus, cum opus haberet turpitudinis instrumento, eum in Lateranensis patriarchij cubiculum transtulit, & presbyterum postea in titulo Cæcilie consecrauit: & nihilominus pre nimio castitatis ardore eum in priori esse uoluit loco, in quo & Stephano 2. & Paulo suam praestitit beneuolentiam: donec Constantino per seditionem oppresso, ipse ad pontificatum plurimorum cruore accessit: anno Domini 756, iuxta Antonini Chronicon: seu 768, iuxta Sigebertum, Platinam, & alios.

Scripta.

Scriptis epistolas plures ad diuersos, nam statim in initio sui pontificatus ad Pipinum literas misit, & legatos: ac petijt homines doctos Romam ablegari, qui in synodo consilia sua conferrent, ad retractandum ea quae à Constantino antecessore suo male fuissent acta. Liber pontificalis.

Circumfertur & alia epistola ad Carolomannum, in qua petit, ut sibi liceat esse comitem & testem baptismi filij eius. Item alia ad Carolum & Carolomannum, in qua gratulatur eis, quod post lites sibi inuicem sint reconciliati: & petit ut cogant Longobardos ea dare, quae de patrimonio Petri obtineant. Item alia ad Carolum & genitricem eius, in qua gratias agit ipsis pro defensione: & commendat Itherium, quod diligenter curarit quae ipsi erant commissa. Item alia ad eosdem, in qua prolixè commemorat de insidijs sibi per Dodonem Francorum praefectum structis: & de Desiderij erga se beneuolentia, cuius armis sese defensum esse indicat. Item alia ad Carolum & Carolomannum, in qua manibus pedibusque obnixè conatur eis dissuadere, ne de gente Longobardorum uxores ducant, aut sortem suam Gislam Desiderij filio elocent in

matrimonium. Hanc epistolam, quia plena est artibus Pontificijs, subiicimus.

¶ Dominis excellentissimis filijs Carolo & Carolomanno, regibus Francorum, & patriijs Romanorum, Stephanus papa. Dum omnium electorum Dei praecipuam uitam & digna operum merita in nostram memoriam reuoluimus, inuenimus profecto nulla eos potuisse qualitaris diuersitate ab eorum cordis statu & pristina sponsonis constantia amoueri. Vnde & uarijs antiqui hostis suasionibus. & blandimentis circūuallati, immutabiles in suae mentis firmitate constat permanisse: & ob hoc cum triumpho uictoriae ad optata pertingere meruerunt gaudia. Et nimirum considerandum est, quia si quis quibusdam suasionibus demulcitus, uictus fuerit, à recto confestim tramite, qui ducit ad uitam aeternam, per abruptam declinam deuia recotendat, ut ex hoc in procliuiem delabatur noxam. Nam plerumque certum est, quia idem antiquus hostis per infirmam naturam fidelium mentes subripere nititur. Hinc est enim quod olim primo homini in paradiso constituto, per infirmam mulieris naturam pestiferis ualuit suadere blandimentis, diuinum transgredi mandatum, & ob hoc dirae mortis humano generi irrepit excidium. Et ideo praecellentissimi filij magni regis, tanto studiosius eiusdem molimini immiti resistendum est, ne quenquam suis irretire ualeat argumentis, quanto cernimus suis crebro insidijs ad decipiendum corda insistere. Itaque nostrae perlatum est notioni (quod certe cum magno cordis dolore dicimus) eo quod Desiderius Longobardorum rex uestram persuadere dinoscitur excellentiam, suam filiam uni ex uestra fraternitate in coniugio copulari. Quod certe si ita est, haec proprie diabolica est immisio: & non tam matrimonij coniunctio, sed consortium nequissimae adinventionis esse uidetur. Quam plures coperimus, sicut diuinae Scripturae historia instruitur, per alienae nationis iniustam copulam à mandatis Dei deuiare, & in magna deuolutos facinorae? Quae est enim, praecellentissimi filij magni Regis, talis desipientia, ut penitus uel dici liceat, quod uestra praecelara Francorum gens, quae super omnes gentes enitet, & tam splendida ac nobilissima regalis uestrae potentiae proles perfidiae (quod absit) ac foetentissimae Longobardorum genti polluat, quae in numero gentium nequaquam computatur, de cuius natione & leprosum genus oriri certum est. Nullus enim qui mentem sanam habet, hoc uel suspicari potest, ut tales nominatissimi Reges, tanto detestabili atque abominabili contagio implicentur. Quae enim societas luci ad tenebras aut quae pars fidei cum infide? Etenim, mirissimi & à Deo instituti benignissimi Reges, iam Dei uoluntate & consilio, coniugio legitimo

ex præceptione genitoris uestri copulati estis, accipiētes sicut præclari & nobiliss. reges de eadē uestra patria, scilicet ex ipsa nobilissima Frācorū gēte, pulcherrimas cōiuges: & earū uos oportet amori esse annexos: & certē uobis nō licet, eis dimissis, alias ducere uxores, uel extraneę natiōis cōsanguinitate immisceri. Etenim nullus ex uestris parētib. sci licet, neq; auus uester, neq; proauus, sed nec genitor uester, ex alio regno uel extranea natiōe cōiugē accepit. Et q̄s de uestro nobilissimo gñe se cōtaminare aut cōmiscere cū horrida Lōgobardorū gēte dignatus est, ut nūc uos suademini (quod auertat Dñs) eidē horribili gēti pollui? Itaq; nullus extere gētis assumpta cōiuge, innoxius p̄seuerauit. Aduertite quēso, quāti qualesq; potētes per alienigena cōiugia à p̄ceptis Dei declinātes, & suarū sequētes uxorū aliene gēis uolūtātē, ualidis irrepti excelsibus, immēsa p̄tulēre discrimina. Impiū enim est, ut uel penitus uestris ascēdat cordibus, alias accipere uxores, sup̄ eas quas primitus uos certū est accepisse. Nō cōuenit uobis tale peragere nefas, q̄ legē Dei tenetis, & alios ne talia agāt corripitis. Hęc quippe pagane gētes faciūt. Nam absit hoc à uobis, q̄ perfectē estis Christiani, atq; gēs sancta, & regale estis sacerdotiū. Recordamini & cōsiderate, quia oleo sancto uncti permanus uicarij B. Petri cōlesti benedictione estis sanctificati: & cauendū uobis est, ne tātis reatib. implicemini. Mementote hoc præcellentiss. filij, q̄ sanctę recordationis prædecessor noster Dñs Stephanus papa, excellentissimæ memoriæ genitorem uestrū obtestatus est, ut nequaquā p̄sumpisset dimitti Dominā & genitricem uestrā: & ipse, sicut reuerā Christianiss. Rex, salutiferis eius obrēperauit monitis. Nā & illud excellentiā uestram oportet meminisse, ita uos B. Petro, & præfatoro uicario eius, uel eius successorib. sp̄pondisse, se amicis nostris amicos esse, & se inimicis inimicos: sicut & nos in eadē sp̄sione firmiter dinoscimur pmanere. & quomodo nunc cōtra animas uestras agere cōtenditis, & cū nostris inimicis cōiunctionē facere uultis: dū ipsa periura Lōgobardorū gēs semper Ecclesiam Dei expugnātes, & hāc nostrā Romanorū prouinciā inuadentes, nostri esse cōprobantur inimici? Itaq; & hoc peto, ad uestri referre studete memoriā, eo q̄ dū Constantinus Imperator nitebatur persuadere sanctę memorię mitissimum uestrū genitorem, ad accipiendū cōiugio filij sui germanam uestram nobilissimā Ghisylam: neque uos alij nationi licere copulari. Sed nec cōtra uoluntatem Apostolicę sedis, p̄tificū quoq; modo uos audere peragi. Et quā ob causam nūc cōtra Apostolica mandata, & uolūtatem uicarij Apostolorū principis agere conamini,

quod nūquam uester pater perpetravit? An nescitis, quod nō infelicitatem nostram, sed B. Petrum, cuius licet immeriti uicem gerimus, sp̄ernitis? Scriptum est enim: Qui uos recipit, me recipit: & qui uos sp̄ernit, me sp̄ernit. Recordamini peto, excellentissimi filij, quomodo uos fide dicere uisus est præfatus uester Dominus ac genitor, promittēs in uestris animab. Deo & B. Petro, atq; eius uicario antefato sanctę recordatiōis prædecessori nostro Dño Stephano papæ, firmiter uos debere permanere erga sanctā Ecclesię fidelitatem atq; omnium Apostolicę sedis pontificum obedientiam & illibatam charitatem: & postmodum prædecessori nostro Dño Paulo papæ, eadem uos unā cū eodem uestro genitore certū est plerunq; per missos & scripta promississe: & post decessum antefati sanctę memorię patris uestri, & uos ipsi sepius tam per uestros missos quamq; per literas, simulq; & per Sergium fidelissimum nostrū nomēclatorem, & per alios nostros missos, nobis sp̄pondistis, in eadem uos uestra promissione, sicut genitor uester, circa sanctā Dei Ecclesiam & nostrā fidelitatem esse perseueraturos. Sed & illud quāso ad uestri referte memoriā, qualiter uos præfatus Dñs Stephanus papa, in suo transitu, per sua scripta sub terribili adiuratiōe adhortari studeuit, firma stabilitate uos esse permanentes erga dilectionem sanctę Dei Ecclesię, & illibatam charitatem Apostolicę sedis p̄tificū, & omnia uos adimplere iuxta uestrā eidem Dei Apostolo adhibitam sp̄sionem: & nūc ista est uestra promissio. O quantum laborē sustinuit idem præcipuus ac beatiss. p̄tifex, qui ita imbecillis existens, tanto se exhibuit prolixi itineris periculo: & nisi Dominus præstō fuerit, in uacuum eius labor deducetur: fietq; nobis iter illud, quod ibidem idē noster prædecessor Franciam properauit, in magnā ruinam, dum nostri inimici plus nūc quā pridem in superbie ferocitate eleuati sunt. Et ecce quod uerebamur, enenire certum: conuersaq; est nostra leticia in luctū, & facta sunt nouissima mala peiora prioribus: & unde expectabamus nobis lumen oriri, eruperunt tenebrę. Quapropter & B. Petrus princeps Apostolorum, cui regni cælorum clauēs à Domino Deo tradite sunt, ac in cælo & in terra ligandi soluendiq; cōcessa est potestas, firmiter excellentiam uestrā per nostram infelicitatem obtestatur: simulq; & nos unā cum omnib. episcopis, presbyteris & cæteris sacerdotibus, atq; cunctis procerib. & clero sanctę nostrę Ecclesię, abbatib. etiam, & uniuersis religiosi diuino cultui deditis, seu optimatibus & iudicibus, uel cuncto nostro Romanorum istius prouincię populo, sub diuini iudicij obtestatione uos adora-

adoramus per Deum uiuum & uerum, qui est iudex uiuorum & mortuorum, & per eius ineffabilem diuinæ Maieſtatis potentiā, atque per tremendum futuri iudicii diem, ubi omnes principes & potestates & cunctum humanum genus cum tremore aſſiſtere habebimus: nec non & per omnia diuina myſteria, & ſacraſiſſimum corpus beati Petri, ut nullo modo quiſquam de ueſtra fraternitate præſumat filiam iam dicti Deſiderij Longobardorum regis in coniugium accipere. Nec iterum ueſtra nobiliſſima germana Deo anrabilis Ghyſila tribuatur filio ſape ſati Deſiderij, nec ueſtras quoquo modo coniuges audeatis dimittere: ſed magis recordantes quæ beato Petro Apoſtolorum principi polliciti eſtis, uiriliter eiſdem noſtris inimicis Longobardis reſiſtite, diſtingētes eos firmiter, ut propria ſanctæ Dei Eccleſiæ Romanę reipub. reddere debeant, eo quod omnia quæ uobis polliciti ſunt trāſgredientes, nos quotidie affligēdo & opprimēdo nō ceſſant, etiā quia aliquid nobis redde-
re minimē ſunt inclinati, & iā noſtros inuadere ſines noſcuntur, & tantūmodo per argumentū in præſentia de ueſtris miſſis ſimulā iuſticias nobis faciendum. Nam nihil ad effectum perducitur, & quicquam ab eis de noſtris iuſticijs nequaquam recipere ualimus. Vnde ecce ut cuncti noſtri dolores ſubtiliter ueſtris auribus ſuggerātur, direximus noſtros miſſos, uidelicet Petrum dilectum filium noſtrum preſbyterum, & Pamphilū deſenſorem Regionarium ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, quos & de imminente nobis tribulatione, nec nō & de ſingulis cauſis ſubtiliter informauimus ueſtro regali intimandū culmini: & petimus ut ſolite benignē eos ſuſcipere, noſtræq; petitioni ueſtras à Deo inſpiratas aures accommodare dignemini, & ampliſſimam liberationem atq; exaltationem ſanctę Dei Eccleſiæ ſpiritualis matris ueſtrę, & iſtius à nobis redemptę prouincię deſenſionem perficere iubeatis, ut perfectā remunerationem à iuſto iudice Deo noſtro, intercedente eius principe Apoſtolorum B. Petro ſuſcipiatis. Præſentem itaq; exhortationem noſtram atque adiurationem in confeſſione beati Petri ponentes, & ſacriſcium ſuper eā atque hoſtias de noſtro offerentes uobis cū lacrymis ex eadem ſacra confeſſione direximus, & ſi quis (quod non optamus) contra huiusmodi noſtrę adiurationis atque exhortationis ſeriem agere præſumpſerit, ſciat ſe autoritate Domini mei beati Petri principis Apoſtolorum anathematis uinculo eſſe innodatum, & à regno Dei alienum, atq; cum diabolo & eius atrociffimis pompis & cæteris impijs, æternis incendijs concremandum depuratum. At uerò qui obſerua-

tor & cuſtos iſtius noſtrę exhortationis extiterit, cœleſtib; benedictionibus à Domino Deo noſtro illustratus, æternis præmiorum gaudijs cum omnibus ſanctis & electis Dei particeps effici mereatur. Incolumē excellentiam ueſtrā gratia ſuperna cuſtodiat.

Doctrina & errores eius.

Scripturam ita flagitiōſe & ueneratoriē citat, ut facile uideas cum parum reuerentes de ea ſenſiſſe.

Dominum noſtrum IESVM Chriſtum honore & officio Mediatoris priuauit, & ſanctos mortuos ſubſtituit. Petrum enim præmia ijs qui pro ſuo patrimonio fuerint ſolliciti, daturum promittit: & imagines ſanctorum adorari, & ſuffitu coli iuſſit.

Doctrinam de iuſtificatione coram Deo per fidem IESV Chriſti planē ignorauit.

Vitam monaſticam & doctrinam dæmoniorum profeſſus eſt.

Chriſma æquiparauit baptiſmo: Sigbertus. & adorandum dicit, in Epiſtola.

Ex laico ordinari epiſcopum, ſummum iudicauit piaculum eſſe.

Ordinationis uim & dignitatem alligauit ad perſonam ordinantis, aded ut à Conſtantino laico ordinatos iuſſerit denud conſecrari. Sigbertus.

Locis ſanctitatem attribuit. Quare magnum peccatum commiſſiſſe iudicat eos, qui in patriarchicum & in baſilicam Theodoricum armis & clamore ingreſſi erant. Liber pontificalis, & Epiſtola eius.

Eſſe miniſtrum Eccleſiæ, & ferre gladium politicum, & more regum gentium dominari, non exiſtimauit eſſe à Chriſto interdictum.

Opera in gubernatione.

De eius munere docendi, muri ſunt Scriptores.

Synodū coegit Romæ ad Conſtantini deſpoſitionē, & actorū eius abolitionē. Sigeb.

Ordinauit diaconos, preſbyteros & epiſcopos, in Decembri. Liber pontificalis. Reordinauit à Conſtantino conſecratos. Sigbertus. Aliud organum Antichriſti præparauit Adrianum, quem diaconum fecit.

Antichriſti notas geſſit. Nam doctrinam in multis capitibus, ut paulo antè diximus, corrupit: & deos alienos, nimirum Sanctos mortuos coluit adoratione ſtatuarū, & ſuffitu (Balæus in uita eius) & ædificijs, quæ in honorem eorum extruxit. Liber pontific.

Nuptias damnauit ſtudio monaſtices promouendæ: & inter Francos & Longobardos coniugium planē damnat, quia metuebat ne illi ſibi inuicem iuncti, Pontificias plumas euellerent.

Baaliſimum promouit, nā cōſtituit, ut ſingulis dieb. Dominicis Gloria in excelsis Deo

can.

cantetur à septem cardinalibus hebdomadarijs. Epitome mundi.

Extulit sese supra Ecclesiam Dei, & in eam principatum exercuit. Nam Mediolanensem ecclesiam, hætenus à iugo pontificio liberam, sibi per uim subiecit. Balæus in uita eius. Rauennatensibus Michaellem episcopum, sibi non admodum ad res suas commodum, ueripuit: & alium sibi addictum surrogauit, non sine sanguine. Liber pontificalis.

Seditiones excitauit, bella gessit: & per Francos Desiderium coegit multa concedere beato Petro, quæ nunquam illius fuerant. Liber pontificalis.

Mors.

Cum annos circiter quatuor præfuisset, obiit anno Domini 772: iuxta Marianum, Librum pontificalem, Platinam. In Epitome mundi, Stephanus papa à Constantino Imperatore interfectus scribitur. sed id uerum non est: de alio enim Stephano monacho intelligendum.

SVB IRENE, ET CONSTANTINO.

ADRIANVS.

Adrianus patria Romanus, ex celebri & opulenta familia, patre Theodoro de regione uia latè natus. Martinus in Chronico, & Liber pontificalis. Mortuo genitore, à propinquo suo Theodoto, olim consule & duce, iam uero Romanæ ecclesiæ primicerio, educatus est. Paulus papa eum clericum & Regionarium, notarium, & postea subdiaconum constituit. A Stephano tertio diaconus ordinatus, Euangelium uia & clara uoce prælegere cepit: & tandem à populo & clero electus, ad pontificatum ascendit. Liber pontificalis. Anno Domini 772, iuxta Sigebertum: in quo non tam sacerdotis, quam principis & regis animum gessit, ut in sequentibus dicemus.

Scripta.

Scripsit epistolam ad Tarasum, quæ extat in secunda actione Nicenæ secundæ, tomo Conciliorum 2. & epistolam ad Constantinum & Irenem, in qua adorationem imaginum asserit, & Patrum dictis probat: quæ in 2 actione Nicenæ legitur, & approbatur. Sigebertus in Chronico meminit eius libri, de Imaginum cultu.

Accepimus eius quadragintaquatuor epistolas manuscriptas ad Carolum, quarum argumenta indicare operæ precium duximus.

In prima queritur de Arechiso duce Beneuentano, quod postquam Carolus rex à Capuana urbe reuertisset, ad Imperatorem Constantinopolitanum missos suos direxerit, petens auxilium & honorem patriciatus: promittens tamen uestitu quæ in tonsura similitudinem. Hæc Gregorius presbyter Capuanus Hadriano papæ narrauit. Hadrianus Capuanos B. Petro, sibi & Imperatori iurare fecit, Carolum Imperato-

rem in auxilium uocat, per exaltationem S. Ecclesiæ.

In secunda, pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ gratias agit. Ermemberto episcopo, ut Carolus petierat, usum pallii cōcedit. Inuocationem sanctorum, & primatum Rom. ecclesiæ asserit.

In tertia, gratias agit pro Rosellis Populano & Beneuentanis ciuitatibus, quas Carolus ipsi dederat. Queritur de inobediencia horum, item de infidijs & malicia Gregoriorum. Exer- citus, cum necesse fuerit, ut Carolus paratos habeat, atque transmittat, sicut promiserat, petit.

In quarta, multa de suo erga ipsum amore indicat. Item, quod pro eo in confessione B. Petri totis uiribus preces fundat. Gratulatur Carolo, quod per eius laboriosa certamina, Petro suffragante, hostium Ecclesiæ conatus ad nihilum redacti sint. Male citat dictum: Qui perseuerauerit usque ad finem, saluus erit. Quod promiserat, se nihil per Ecclesiæ deminutionem, sed pro eius exaltatione omnia facturum, gratias agit. Si quæ mendacia de se sparserit, ut Romam mittat, ut secundum suam peruersam merita puniatur, Carolus orat. Postea multa habet de parochijs episcoporum. Totus est per inuocationem sanctorum, & pri-

In quinta indicat, se iussisse ut Venetiam, ueluti Rauenna seu Pentapoli expellerentur: tum, Geramannum ducem res ac possessiones Rauennatis ecclesiæ inuasisse. Quare Carolus orat, ut pro amore Petri, eum expellat, ut sua territoria intacta permaneant.

In sexta, Paulum ducem suum Carolo commendat: qui ad ipsum missus fuit, ut se & Constantinum ducem de mendacijs falsis apud Carolum sparsis purgaret.

Septima gratiarum actiones seu benedictiones continet: & simul indicat, Sacramentorum quod Carolus rex petierat, se per Iohannem monachum atque abbatem ciuitatis Ranenatum missum.

In octaua, pro cruce missa gratias agit: & scribit se semper pro Carolo orare, & pro genitore eius sanctæ memoriæ. Orat ut legatos suos dirigat, qui Romanæ ecclesiæ Populoniense ac Rosellense territoria restituant, cum partibus ducatus Beneuentani. Mercedem à beato Petro promittit.

Indicauerat Carolus rex Adriano papæ per Ittherium & Monegarium abbates, Saxones quosdam in paganismum relapsos esse, deque ijs quid agendum esset interrogauit. Respondet Adrianus papa, post longam penitentiam illos posse recipi, in epistola nona.

In decima, pro abbate uenerabili monasterij sancti Vincentij intercedit, qui falsè apud Carolum accusatus fuerat.

In undecima, de episcopis ac presbyteris agit, ne arma militaria induant, sed spiritualia: id est, ieiunijs & orationibus uacent: & uisionem Iohannis monachi, qua admonitus erat fidem ecclesiæ Romanæ esse mortuam, pronunciat uanam.

Vnde-

Vndecima laudes quasdam Caroli continet, & gratiarum actiones pro exaltatione sanctę Dei Ecclesię. Indicat de territorio Sauinensi, quod Machinarius fidelissimus eiusdem regis ipsum cum partibus sancti Petri contradere uoluerit, sed q. propter iniquos atq; peruersos homines minime potuerit.

In duodecima, Carolo regi Mosium ac marmor palatij Rauennatenſis, tã in templis quàm in parietib. & stratis sita, sicut petierat, donat. Pro equo misſo gratias agit: orat sibi mitti equos, qui ad suã faciãt selsionem, osibus atq; plenitudine carnis decoratos.

In decimatertia epistola ad Carolum indicat, Iterherium & Monegariũ territorium Sauinense partib. S. Petri reddere uoluisse: sed propter iniquos homines minime potuisse.

In decimaquarta continentur gratiarum actiones pro exaltatione sanctę Dei Ecclesię: & de territorio Sauinensi petit, ut sicut pollicitus fuerat sancto Petro, in integro contradi iubeat.

In decimaquinta Carolum monet, ut trabes maiores, quas ad ecclesiã restauratio- nes pollicitus fuerat, mittat celeriter, & statim ad ecclesiam beati Petri cooperiẽdam. Pręterea de dissidijs inter Neopolitanos & Amalfitanos scribit.

In decimasexta, de suis & Romanorum orationibus pro Carolo indicat. Romanos excusat, quod non uendiderint Sarracenis Christianos: sed in Longobardos ac Gręcos culpam istam transfert. Sacerdotes etiã suos excusat, quod non sint polluti libidinibus, de quib. ad Carolum accusati erant. Inuocationem sanctorum tradit. Gloriatur, quod Gręcorum naues combusserit plurimas, & ipsos Gręcos in uinculis diu detinuerit.

In decimasextima ad Carolum, Neopolitanos ac Gręcos accusat, q. consilio Arichis Beneuetanorum ducis ciuitatem suam Terracinenſium inuaserint: & à Carolo Petri amore auxilia postulat, ut ipsam & alia in ducatu Neopolitano ad B. Petrum pertinentia recipere possit: quod uirtus atque gloria papę unã cum beato Petro Carolus sit.

In decima octaua, de suo ac populi amore erga Carolum multa scribit: & orat, ut, quod pollicitus fuerat, reuertens à Saxonia, ad limina Petri apostoli properet: & legatos eius Possessorem episcopum & Rabigandum, à fidelitate in seruitio sancti Petri commendat.

In decimanona orat pro exaltatione sanctę Dei Ecclesię, & simul de orationib. Romanorum pro Carolo & suis indicat.

In uigesima, per Oddonem diaconum misſa, trabes seu ligna. ad ecclesiam sancti Petri à Carolo petit. Orat etiã, ut Vuilcharius archiepiscopus Romã mittatur de cor-

pore sancto quod Oddo diaconus cum Iulrado abbate olim sibi dari petierat: indicat, quomodo absterritus sit ad ipsum mittere. Promittit se missurum Candidi martyris corpus, si petat Carolus. Quod Beneuentani ac Neopolitani consultare cum Gręcis soleant, indicat: sed quid, Oddonem diaconum indicaturum promittit.

In uigesima prima, Constantinum Imperatorem obiisse indicat, adiunctis ea de re literis Stephani Neapolitani episcopi. Raginaldum ducem Clusanę accusat, quod multa mala in castello Felicitatis indefinenter agere non desistat, beati Petri bona auferendo. Petit ut officio amoueatur.

In uigesima secunda queritur, Hildebrandum, Arogin, Rodgaum, nec non Raginaldum, duces, consilium iniisse cum Gręcis & Adalgiso, terra mariq; cõtra Romam & Italiam dimicare: quare multis adiurationibus à Carolo auxilium contra eos postulat.

In uigesimatertia indicat, quale cõsiliũ legatis eius dederit. Item de legatis Gręcorum cum disposito Sicilię, quod cum relictis Archiſi ducis consiliati sint, qualiter ducatum Beneuentanum Carolo regi subtrahere possent. Orat itaque Carolum, ut sic omnia pertractet, ut suam & Ecclesię Romanę securitatem procuret.

In uigesima quarta queritur, se despectum à Possessore episcopo & Rabigando abbate, Caroli legatis. indicat ipsos non uenisse Romam, sed Spoletũ, ad Hildebrandũ ducem: & inde Beneuentum profectos esse. In quanto ob id mœrore constitutus sit, scribit: orat Carolum, ut se cõsoletur exaltando ecclesiã Romanã, Spoletinum ducatum reddendo.

In uigesima quinta indicat, quod patrimonium sancti Petri apud Rauennatenſes non in integro receperit, testificantibus id senioribus Ecclesię, testibus eiusdem urbis. Petit patrimonium Sauinense in integro sanctę Ecclesię restitui: indicat se nullorum irrationabiliter finibus indigere.

In uigesimasexta Carolo gratulatur pro uictoria, quam ipsi Ausfridus Pisanus abbas narrauerat: quã diligenter pro ipso preces faciant indicat. Ausfridũ Carolo commendat: pro Pisano & Lucano episcopis orat, ut ipsos pro sua pietate ad proprias sedes atque Ecclesias redire sinat.

In uigesimasextima indicat, quod in partibus Italię atque Tuscię alterutrum episcopi dioceses & parochias inuabant, uestem monachicam contra sanctos Canones relinquunt, matrimonia contrahant uestibus secularibus induti. Orat itaq; Carolũ, ut ista emendet, ut fidẽ Catholicę & Apostolicę sanctę Romanę Ecclesię amplexã in quo sine errore aſtruat, ut cũ sanctis omnib. pmaneat.

In ui-

In uigesima octaua, propter inobediētiam Leonem Rauennatium episcopum accusat.

In uigesima nona uberrime benedictiōes, uel potius adulationes pro exaltatione sanctę Dei Ecclesię continentur. Indicat se mittere epistolā Iohannis Gradenſis patriarchę. Hanc a Leone archiepiscopo Rauennatenſi prius apertam & lectam fuisse queritur, ideoque Leonem iterum accusat.

In trigesima orat Carolum, ut meminerit, quę Petro apostolo promiserit: quanta etiā ab ipso beneficia acceperit, scilicet provinciā Lōgobardorū: & q. eius circūuallatus suffragiis, cęteras oēs natiōes sibi subiicere possit. De Leone archiepiscopo Rauennatenſi indicat, gratū sibi esse q. ad Carolū profectus sit.

In trigesima prima iterū uehementer Leonē Rauennatensem archiepiscopū accusat, q. inobediēs & proteruus factus sit, ab illo tempore quo a Carolo redijt: & Carolum orat, ne Petro auferri patiatur, quę ab ipso & Pipino patre eius ipsi Petro oblata sunt.

In trigesima secunda, multa admodū de fide & cōstantia sui amoris Carolo scribit. Admonet illum, ut amicitię & promissionis ad confessionem Petri factę recordetur. Cum eodem expostulat, quōd legatum suum Anastasium in Francia detineat. Accusat Longobardos: hortaturque Carolum, ut in ipsos uindictam exerceat, & Petri iusticias quas promissit faciat. Indicat se Carolo Paulinum quendam uinctum misisse, quōd malē de eo locutus esset: ipsumque coniurat, ut idem de suis inimicis faciat.

In trigesima tertia gratiarum actiones continentur, cum petitione pro exaltatione sanctę Dei Ecclesię. Item de missis Caroli regis, qui autumnī tempore Romam uenire debuerant.

In trigesima quarta, de pręda Persarum in finibus Gręcorum, & inter ipsos discordia indicat.

In trigesima quinta gratiarum actiones continentur, & plurimę petitiones pro restitutione patrimonij B. Petri. Meminit donationis Cōstantinianę temporib. Syluestri papę factę, & aliorum qui pro animę suę mercede multa donarint B. Petro, quę a Lōgobardis erepta sint: ac dicit in Lateranēsi scrinio eas donationes haberi. Carolum nouum Cōstantinum nominat: orat ut sibi filiū eius ex sacro baptismo suscipere liceat.

In trigesima sexta, Petrū Carolo maximē cōmendat: & orat, ut Samensē territoriū ecclesię Romanę integrū restitui faciat. Dicit Romanā ecclesiam totū quartum Chalcedonenſe concilium amplecti & uenerari.

In trigesima septima, ipsum fidei ac dilectionis, quam erga B. Petrum Apostolorum principē habere pollicitus est, admonet: utq;

illā incōcussam & insolubilē, & nulla callida uersutia ab Apostolico amore animū diſiūgi patiatur, orat. Postea Eleutheriū & Gregorium quendā accusat, & petit ne illos apud se agere permittat, sed Romam mittat.

In trigesima octaua cōmendat Carolo legatos monasterij S. Hilarij in Calligata. orat, ne ipsum seu hospites, qui per colles Alpiū siti sunt in susceptionem peregrinorum, ab ulla magna paruaq; persona inuadi sinat: ut Gundibrando duci Florentino mandet, ut quę eidem monasterio abstulit, reddat.

In trigesima nona ipsum mendacij arguit, & obiurgat, quōd Rauennam ad electionem noui pontificis missos suos direxerit.

In quadregesima indicat, quomodo cōtentionē monachorū ad se missorū cōposuerit: & quōd Potho abbas cū decē monachis, ad Carolum regem proficisci uoluerit, ut ibidē quoq; de obiectis criminibus se purgaret.

Carolus per Georgium episcopum papę de suis certaminib. & laboribus pro B. Petro indicauerat. Quare papa ipsi gratias maximas agit, cōmendans ipsi Georgium episcopum, in epistola quadregesima prima.

In quadregesima secunda indicat, Adalchisum Desiderij filiū in Calabria partes aduenisse. Orat Carolum, ut cōtra hunc bellū gerat, & Beneuentanos cū alijs obedire cogat. Item, ne Grimoaldum ducē Beneuentanum cōstituat: ut Beneuentum, Rosellas, Populonium, & alia loca S. Petro reddat.

In quadregesima tertia indicat, Officij regis Anglorū missos cū Caroli missis honorabiliter a se susceptos, q. Carolus per suos legatos petierat. Totus est pro primatu: multa scripturę dicta cōgerit, nihil ad propositū pertinentia. Scribit se non ab hominibus, nec per hominē electum esse: sed per Dominum nostrum IESVM Christum uocatū in Euangelium eius, & prędestinatū. Scribit se permittere, diuinum uerbum gentibus prędicari.

Indicauerat Carolus rex, quōd per laboriosa certamina Saxones ad fidem Catholicā ac baptismatis fontem perduxisset. Petierat ob id, ab Adriano una aut duabus feriis Letanias fieri. Respondet papa, in omnibus suis partibus uigesima tertia, uigesima sexta, & uigesima octaua mensis Iunij debere fieri Letanias. Iubet, ut Carolus iisdem diebus in omnibus suis regionibus Letanias fieri curret. Indicat quōd Romę indefinenter pro Carolo gratias agant, & Deum orent: epistola quadregesima quarta.

Scripsit etiam ad alios quosdam, ut ad Egilam in Hispania episcopum: ipsumque hortatur de fide orthodoxa tenenda, pro ieiunio sexta feria ac sabbato celebrando. Abutitur sacre Scripturę testimonijs: Ecce ego uobiscū sum usq; ad consummationē seculi, illam

illam promissionem pro Petro citat.

Idem ad Egilam episcopum, seu Iohannem presbyterum de consecratione uel constantia in Hispaniæ partibus prædicanda epistolam scripsit, & de paschali festiuitate, ut eo tempore celebretur, quando à Romana celebratur ecclesia: item de prædestinatione hominis siue ad bonum siue ad malum: de coinquinatione eorū tam in escis, quamque in potu: seu & de diuersis erroribus, & de eorum pseudosacerdotibus, qui uiuente uiro sortiuntur uxores, & de libertate arbitrij, ac alia multa capitula in partibus illis contra fidem Catholicam orta. In fine ipsos monet, ut omnes sint concordēs, ut Canonēs sciānt, ut omnes non obediētes salubribus præceptis excommunicent.

Idem Adrianus papa epistolam ad omnes Hispaniæ episcopos scripsit, maxime tamen ad Elephanthum & Velasarium. In huius epistolæ initio Romanam ecclesiam caput omnium membrorum, seu aliarum ecclesiarum nominat: & quicumque se ab hac abscindit, hunc Christianæ religionis extorem fieri dicit. Deinde refutat Elephanthi seu Ascarici errorem, quia filium Dei adoptiuū dixerat, opponēs inter alia dictū Rom. 8: Proprio filio non pepercit. & citat Athanasium Alexandrinū episcopum, Gregorium Nazianzenū, Amphilochem Iconij episcopum, Gregorium Nissenum, Chrysostomū, Augustinum, Hilarium, Leonem papam.

Doctrina & errores eius.

Sacram Scripturam parui fecit. nam ueteratorie eam detorquet ad sensum alienū, & traditiones Patrum ei præfert, in epistola ad Constantinum.

Pro Christo mediatore unico, beatum Petrum & alios sanctos mortuos substituit intercessores, gubernatores Ecclesiæ, inspectores & compensatores bonorum operum, & datores uitæ æternæ: & ad Petrum accomodat dictum, Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi: & Petri auxilio Francis omnium nationum subiectionem promittit, in epistolis suis ad Carolum.

Doctrinam de uera inuocatione planè deprauat. Nam non uerum Deum, sed imagines & statuas sanctorum adorari & coli docet, in epistola ad Constantinum, in secunda actione Nicenæ secundæ. Neque tantum in nomine Iesu, sed etiam in nomine sanctorum mortuorum orandum esse, censet in eadem epistola, & in alijs ad Carolum. Neque tantum pro uiuis, sed etiam pro mortuis preces fecit: patet ex epistola ad Carolum octaua, in qua pro genitore eius se orare narrat. Ad adorationem imaginum & contemplationi ascribit salutem eam, quam populus Israeliticus cōsecutus est, intuens in aeneum

serpentem. in epistola ad Constantinum.

Claues sibi commissas esse censuit, ad reges & principes terrendos: & sibi subijcendos, quos uellet, pro suo arbitrio.

Opera iuxta traditiones humanas facta commendat, eisque ascribit meritum uitæ æternæ.

Doctrinam de Ecclesia prorsus deprauat. nam ad traditiones pontificias eam aded alligat, ut apertè omnes damnet, qui non eas obseruēt, & pontificem pro capite agnoscat. in epistola ad Hispanos.

Item doctrinam ueram de discrimine uocationis Apostolicæ, & aliorum ministrorū. nam sese non ab hominibus, neque per hominem electum esse, sed per Christum uocatum in Euangelium, & prædestinatum: & se permittere, ut gentibus Euangelium prædicetur. In epistola ad Carolum.

Doctrinam de discrimine ministri Ecclesiæ, & magistratus, corrumpit: & existimat nicario Petri licere, regna huius mundi possidere per fas & nefas acquisita, & utrumque gladium gerere & bellare, imperia & regna transferre, reges constituere aut deponere. oblitus illius Christi: Principes gentium dominantur, uos autem non sic.

Opera eius in gubernatione.

In pontificatu eum docendi munere furtum esse, non indicant historici. Eliphandum hæreticum refutauit, ut patet ex epistola ad Hispanos. Baptismum administrouit, nam Pipinum Caroli Magni filium baptizauit Romæ, anno 781. & simul compatriam, ut uocant, eius egit. Regino libro 2. Liber pontificalis. Et Theodonem Thassiloni ducis Bauariæ filium ab eodem baptizatum esse, Auentinus libro tertio Annalium refert. Et Missam in Paschali festo celebrauit in basilica Mariæ. Liber pontificalis.

Ordinauit presbyteros uigintiquatuor, diaconos septem, episcopos per loca diuersa centum octuagintaquique. Liber pontificalis.

Synodos duas celebrauit, iuxta Chronicon Aeditui: & ad alibi indictas legatos suos misit, ut ad Nicenam secundam, & ad Francofordianam, ut constat ex actis.

¶ Antichristi uicarium in plerisque egit, nam deos alienos, nimirum sanctos mortuos ueneratus est, ascribendo ijs diuinos honores, quod ubique sunt, quod inspiciant corda inuocantium, quod gubernent Ecclesiā, quod beneficia conferant in suos cultores, ut paulo antè indicauius.

Aedificando ad cultum & honorem illorū splendida ædificia: nam catalogum propemodum infinitū Liber pontificalis enumerat, tēplorum & basilicarū, & cœmeteriorū intra & extra muros Romæ partim instauratorū, partim exornatorum, partim à funda-

mento extruitorum, in honorem Sanctorum.

Erigendo ijs statuas & imagines, easque auro & argento decorando, & adorando. nam Pauli imaginem ex auro fecit, & altare eius auro exornauit. Liber pontificalis. Et adorari eas iussit: ut patet ex actis Nicenae secundae.

Et reliquias eorum transferendo, & distribuendo ut res sanctas, & ad superstitionem efficacissimas. nam in ecclesia Petri multas reliquias posuit. Liber pontificalis. Et Candidi martyris corpus Carolo, si petat, se misurum promittit: in epistola uigesima.

Diaboli praeceptum de uitandis nuptijs egregie promouit, nimium efferendo uitam monasticam. Nam in cenobio Stephani monachos instituit. Martinus. Monasterium Honorij papae reparauit, & Laurentij, & Victoris, & Adriani. Liber pontificalis.

Traditionibus & decretis suis ritus in Ecclesia peragi solitos ad aedificationem, commutauit in Baalismum. nam Ambrosianam missam ubique abrogauit, excepta ecclesia Mediolanensi, quae eius tenacissima fuit: & Gregorianam obseruari praecepit. Flores temporum, & Vuernerus in Fasciculo temporum. Et in offertorijs, & uersibus eorum, geminatione instituit. Sigebertus in Chronico. & Carolo cantores misit, qui in Gallicanis ecclesijs diuersitatem cantuum ad Romanam reducerent conformitate: anno Domini 790. Sigebertus. In ecclesia Petri Romae iussit monachos ad S. Stephanum cum trib. monasterijs, quae Gregorius 3 instituerat, dies noctesque boatus suos continuare. Chronicon Martini. Ac quo omnia essent splendidiora, multas uestes & patinas & calices, & altaria, & similia ad pompam spectantia curauit de auro, argento & gemmis, & alijs rebus preciosis fabrefieri: quae in Libro pontificali prolixè enumerantur.

Principatum exercuit in Ecclesiam Christi, sub praetextu commenticij primatus Petri. Nam omnes sibi subesse uoluit, ut patet ex epistola ad Hispanos: & ad ceremonias Romanas omnes obligauit. Synodos non nisi de suo consensu celebrari uoluit, & secus factas damnauit: ut patet in epistola eius ad Tarasium, & Constantinum & Irenem, in actis Nicenae secundae.

Potestate clauium abusus est ad suam tyrannidem stabiliendam, contra Ecclesiam & uiros politicos. Nam in Thassilonum, nisi pareat Carolo, anathema se pronunciatum minatus est. Regino libro secundo, & Auentinus libro tertio.

In regnis huius mundi sibi & Romanae ecclesiae acquirendis per fas & nefas, ijsque defendendis & amplificandis, dies noctesque totus fuit. Ac ad eam rem usus est tum suis,

tum Francorum armis: quos miris modis fascinauit, ut putarent se S. Petro & Deo cultum praestare, si Longobardis sua eriperent, & pontifici traderent, qui illa bona sibi uendicabat commenticijs & suppositicijs donationum Constantini & aliorum regum instrumentis: ut patet ex epistolis eius ad Carolum. Nam effecit, ut Carolus Magnus sibi donationem patris sui Pipini confirmaret, & iureiurando se astringeret ad rerum donatarum traditionem. Liber pontificalis, & Antoninus. Armis eiusdem Desiderium Longobardorum regem oppressit: & Longobardos, Spoletinos & Reatinos sibi subiecit, & Spoletinis Hildebrandum ducem constituit. Liber pontificalis, & Blondus.

Reges instituendi & deponendi, & regna mutandi & transferendi, ac regibus imperandi potestatem sibi arrogauit. Nam Caroli magni duos filios unxit reges, & patricios Romanos fecit. Sigebertus, anno septingentesimo octuagesimo septimo. Et in ipsum Carolum ius Imperatoris Constantinopolitani transtulit, pontificem Romanum eligendi, & inuertiendi (ut uocant) episcopos ac metropolitanos, anno Domini 773. Sigebertus. Thassiloni imperauit sub poena excommunicationis, ut in fide Caroli permaneret. Regino lib. 2. Bertham uxorem Carolomanni uiduam, cum Desiderio Longobardorum rege, regno, uxore atque liberis in perpetuam seruitute Carolo tradidit. Balæus, in uita eius. Hinc est quod Adrianum regio animo fuisse praeditum, Aemilius lib. 2 de gestis Frac. dicit.

Socijs suis in cultu Dei alieni Maosin distribuit regna huius mundi, & gloriam eius. Nam Vuillehadum Bremensem episcopum per Carolum constituit: ut patet ex lib. 2. cap. 15 Saxoniae Cranzij. Longobardis suae fidei sese committentibus, sedem in Vaticano concessit: & Saxonibus Romam uenientibus locum dedit. Blondus libro 1. decadis 2. Ad Ecclesiam Vedasti praedia emit. In urbe Romae aqueductus, & muros, & alia aedificauit, captiuos liberauit. Liber pontificalis. Et suos clericos praestitit liberos a iudicio foris. Balæus in uita eius. Et iisdem a Carolo delibidine accusatis patrocinatur, in epistola.

Virtutes eius.

Comendant eum pontificij a castitate, fortitudine animi, & liberalitate in pauperes: maxime uero illa, quod Tyberi exundante, lembis & scaphis uictum aduehi curauit illis qui erant aqua circumfusi. Liber pontificalis.

Mors.

Obijt autem in natali Domini, anno 796, iuxta Reginonem lib. 2. & Adonem aetate 6. & Sigebertum: imperij Constantini 7. Paulus Diaconus lib. 23 rerum Romanarum: cum praefuisset annos circiter uiginti quatuor.

LEO TERTIVS.

LEo tertius, patria Germanus, frater Comitum de Caluue in Sueuia, iuxta Gigantem in Floribus temporum: seu Romanus, ex patre Aigulpho, aut Azulpho, aut Arstulpho, aut Azzuppio. uariant enim autores, Martinus, Erphordiensis, Platina, & alij. Ad pontificatum à clero & populo electus peruenit, anno Domini septingentesimo nonagesimo sexto, in natali Stephani: homo pontificum artibus, probè instructus, & hypocrisis fucatus, astutia & facundia præditus.

Scripta.

Non est dubium quin ad minimum plures epistolas ad Carolum, & ad alios scripserit. Sed malitia pontificiorum suppressæ sunt. 2. q. 4. pauca extant uerba eius, quibus sese Romæ purgauit iureiurando, de criminibus obiectis.

Doctrina & errores eius.

Quantum colligi potest ex actis eius, eosdè errores fouit, quos sui antecessores: de mortuorum sanctorum intercessione, & cultibus præstando, adoratione, statuis, imaginibus, templis, & ueneratione reliquiarum.

De iustificatione per opera electicia.

De prohibendis nuptiis.

De principatu Romanæ ecclesiæ, & quòd nō liceat pontificem Romanū à quoquā iudicari, aut ullo modo cogi ad purgandū sese de criminibus, nisi sponte sua id faciat. 2. q. 4.

De confusione potestatis Ecclesiasticæ & politicæ. Vtramque enim sibi arripuit, & regna mundi, & gloriam eius suis mancipijs distribuit: ut postea dicemus.

Opera eius in gubernatione.

Munere docendi, & uitia reprehendendi, & ægrotos uisitandi eum perfunctum esse, uolunt Liber pontificalis, Platina, & alij.

Synodum ex suis asseclis conuocauit Romæ, in qua sese de crimine purgauit. Et Aquilgrani in synodo fuisse scribitur.

Ordinauit episcopos, presbyteros, & diaconos. Liber pontificalis.

¶ Vicarium Antichristi in plurimis egit. Nam deos alienos Sanctos mortuos honorauit. Padelburne enim altare in honorè Stephani consecrauit, eiusq; reliquias Roma allatas eò collocauit, & diè anniuersariū eius cōsecrationis festiuū esse iussit. Cranzius in Metropoleos libro, cap. 11. Corpus Alexandri, filij Felicitatis, Vualberto filio Vuitekindi donauit. Rudimentū nouitiorū. Et Mariæ & Sanctis gratias egit, postquam se purgauit de crimine. Liber pontificalis.

Sanguinem adulterinū (quē ex crucifixo quodā ligneo fluxisse impostores dixerant, ut statuarum idololatrias, dū adhuc in questione essent, cōfirmarent) pro uero Christi sanguine (horribile dictū) haberi uoluit.

Et Mantuā profectus, ubi hucusq; seruatur, salutatur, adoratur: sic esse, sua autoritate approbavit, ac bullis confirmauit: addito illi quotannis, in maximā Christi derogationē, solenni diè festo. Ita tunc præualuit potestas tenebrarū. Balæus, Scriptorū Britaniæ cent. 2.

Clauium potestate abusus, indulgentias seu peccatorum ueniam pollicitus est, diem anniuersarium dedicationis ecclesiæ Padelburnensis ad octauam Decembris celebrantibus. Crantzius Metropolis libro 1. cap. 11.

Nuptias dānauit p̄fessione cœlibatus, exaltatione & nimia p̄dicatione uitę monasticę.

Auxit & cumulauit ritus Baaliticos, ex superstitione. Nā instituit, ut sexta feria summus pontifex, cū omni clero & populo, ab ecclesia Mariæ ad Præsepe egrediens, pergat cū hymnis & canticis ad ecclesiā Saluatoris: & feria tertia ab ecclesia Sabine fiat initium ethnicę circuitionis, usq; ad sanctū Paulum: & feria quarta, ab ecclesia Hierusalem, usq; ad Laurentium foris muros existentē. Martinus in Chron. & Erphordiēsis lib. 2. cap. 69. Et thuris usum ethnicorū more primus altaribus assignauit: & uestes, & uasa, & alia multa ad pompam in ecclesijs fecit. Liber pontific.

Super Ecclesias Dei sese extulit: 2 Thessal. 2. A nullo enim iudicari uoluit, & de criminibus obiectis iureiurando se purgauit. Adonætate 6. Regino lib. 2: & 2. q. 4. Et archiepiscopatū de Bathauia & Laureaco Iuuauiam transtulit: anno D. 798. Auent. lib. 4. Annal.

Aquisgranum ut sedes regia esset, & caput Galliæ trans Alpes, ad Caroli petitionem constituit: ut patet ex bulla Caroli, in Rudimento Ptolemæi Lucensis.

Pontificum decreta omnium Doctorum scriptis præponenda esse statuit. Balæus.

Regna huius mundi occupauit, & gloriā eius: ac potestatem ea transferendi & distribuendi cui uelit, sibi sumpsit. Nam cū pontificum iniisset, & animaduerteteret uaria à Senatu Romano tractari cōsilia de excutiedo iugo Imperatorum Græcorū, ipse metuens ne ea ratione uel à Senatu in ordinē redigeretur, uel Romani à Græcis superarentur, id cōsiliij cœpit: consultissimū fore ut Roma pontificis potestati sit subiecta, ac is fortissimo Francorū brachiō muniatur. Hoc enim modo Francos quasi à pontifice Imperij titulum accepturos: sed Imperij summā potestatem penes pontificem mansuram. Legatos ergo inscio Senatu cum muneribus ad Carolū mittit, eiq; sacras clauēs, insigne Pontificiæ dignitatis, & uexillum urbis Romanæ, seu aquilam signum Imperij Romani offert, seq; & urbem Romam eius fidei commendat. Regino libro 2. Sigebertus anno 796. Adonætate sexta: Auentinus quarto Annalium.

Ac postulat, ut suos Romam ablegēt, qui

populum Romanum ad suam fidem atque subiectionem sacramento firmarent: iuxta Annales Francorum. Quæ uerba alij intelligunt, quod iusserit Romanos Francis fidem iurare: sed id non tam facile esset impetratum. Quare uerisimilius est, quod petierit Romanos eo adigi, ut pontifici, cui Carolus donauerat prouinciam Italiæ, iusiurandum præstarent. Quare Engelbertus, uel Agilbertus abbas S. Richarii, iussu Caroli cōpulit Romanum populū fidelitatem iurare pōtifici. Balæus in uita eius: Auentinus 4. Annal. Idē postea cum ducentis senatoribus suæ factionis elapsus Roma, uenit ad Carolum Bado brunam: eumq; inuitant ut Romam ueniat, ac inter alia inquirunt, Nunquam à malis hominibus quietum fore caput mundi, nisi Carolus urbis æternæ Consul, & tribunus perpetuus, presens operam det, ne quid ipsa detrimenti capiat, & sua autoritate statum Rei pub. componat. In fœmina nullum præsidium fore, quæ rebus humanis incubaret. Imperium capite orbem esse. Auentinus ibidē. Carolo deinde Romam aduenienti, coronā Cæsaream ad aram Petri imponit, & uestem Imperatoriam induit: & oleo ita largē perfundit, ut à uertice ad pedes usq; destillaret: populo acclamante, Carolo Augusto à Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori Romanorum uita & uictoria. Paulus Diaconus libro 23 rerum Romanarum. Atq; ita imperium Romanum ad Carolum & Francos transtulit, & tamen sibi reseruauit ius Francis imperandi. Atque hinc factum est deinceps, ut qui Imperij sceptrum acciperent, à pontifice inaugurarentur. Estq; hæc translatio præcipuum ex miraculis Antichristi: Apoc. 13 & 17. Balæus in uita eius.

Architectum egit, & bellatorem. Nam porticum Petri, quæ dicitur ciuitas Leonina, fecit, & muro eam cinxit propter Saracenorum incursiones. Martinus, & Erphordiensis. Tectum Petri restituit, & xenodochium amplissimum pro peregrinantibus ob religionem, extruxit. Balæus. & plurima alia, quæ Liber pontificalis enumerat.

Calamitates eius.

Cognati Adriani, inter quos erant Primicerius & Campulus presbyteri, Leonem letanias celebrantem, & extra muros ad Laurentij ædem equo deambulantem, cum suis Baalitis excipiunt, & equo deiectum contumeliosè tractant. Liber pōtificalis. Regino, Adon, & alij pontificij scriptores, oculos ei erutos, & linguam præcisam, sed diuinitus restitutam nugantur. Verum Paulus Diaconus libro 23, & Zonaras, & alij fide digni autores, tantum læsos, sed non erutos oculos eius esse affirmant: de lingua mentionem nullam faciunt. In monasterium Erasmi deductus, 60

ab Albino cubiculario suo de muro demittitur: & Spoletum ad Vuinigisum ducem, indeque ad Carolum abiit: à quo honorifice exceptus, & Romam reductus est per Hylpoldū, Hyldeualdam, & Arnonem: & postea presente Carolo, & Synodo sese purgauit de criminibus obiectis. Auentinus lib. 4. Blondus decadis 2 libro 1. Causam autē ob quā cognati Adriani Leonē affligerunt, alij Scriptores nullā, alij uerò hanc annotant: Quod nimirum uicia eorū infectatus fuisset. Blondus decadis 2 libro 1. Et quod Romanis, sibi ea quæ Imperialis erant potestatis uendicantibus, restitisset. Vrspergensis, & Eutropij continuator, Prolemæus Lucensis. Sed illa potius uera causa fuit, quod Leo sibi Senatū & urbem Romam & Imperium per Carolum subijcere moliebatur: quod illi putant ad detrimentum reipub. & libertatis amissionem spectare. Videbatur enim eo modo urbs Francis prodi, Imperatores Oriētis irritari, & multis bellis ansam præberi.

Virtutes & dona eius.

Honorabilem & uenerandum uirum, Zonaras tomo 3: castum, facundum, constantem, liberalem in pauperes, Antoninus titulo 14. capite 1. § 8: tardum ad irascendum, uelocem ad condonandum, & mitem, Iohannes de Oppido: doctum & sapientem, Bonfinius decadis primæ libro nono: amantem uirorum doctorum, Liber pontificalis, celebrant. Sed notæ Antichristi, has uirtutes omnes in eo obscurant & delent.

De morte eius.

Cum præfuisset annis uiginti, & mensibus quinque, & diebus sedecim, ex hac uita migravit. Liber pontificalis. Sepultus in ecclesia Petri, anno Domini 816. Sigebertus.

DE ROMANIS PRESBYTERIS & diaconis.

GEORGIUS.

Georgius presbyter Constantinum priuatum pontificē, Constantinopolim euntem, deducit usq; Neapolim: postea à Gregorio 3. papa cū literis ad Imperatorem ablegatus, re infecta redit, & literas secū refert, ac fatetur se ob metū periculorū nō ausum fuisse eas exhibere. Pōtifex iratus eū sacerdotij iure priuare conatur: sed Synodus sententiam eius refutat, & pœnitentiæ eū subiiciendum potius esse censet. Quare ille eum cū literis ad regiam urbem remittit. Liber pontificalis.

THEOPHYLACTVS.

Theophylactus archidiaconus Romanus, cum Stephano secundo ad Pipinum expaciatur. Deliberatio postea de eo fuit, & suffragia quædam habuit: sed Paulus competitor ei prælatus est. Liber pontificalis.

GELMVLVS.

Gelmulus subdiaconus à Stephano tertio ad

ad Desiderium ablegatur, cum Anastasio defensore, ut illum de præstandis promissis commonefaciat. Liber pontificalis.

PETRVS.

Petrus protopresbyter cum Petro Hegumeno monacho in cœnobio Sabæ, ab Adriano pontifice ad Nicenam secundam synodum missi, vicem eius gerunt, & adorationem & cultum imaginum approbât. Paulus Diaconus libro 23 rerum Romanarum, Acta eius synodi, & Liber pontificalis. Missus est etiam Petrus iste ab Adriano ad Carolum, ut peteret auxilium contra Desiderium. Regino libro 2, & Annales Francorum.

THEODONVS.

Theodonus subdiaconus Romanus sub Gregorio 2. cum Iohanne Neapolitano duce Cumanum castrum à Longobardis occupatum recuperat. Liber pontificalis, & Platina.

PASCHALIS, ET CAMPVLVS.

Paschalis primicerius, & Campulus presbyter, cognati Adriani, contra Leonem seditione commouent, eumque extra portam egressum intercipiunt, & male tractant, domum patris eius demoliuntur: & ad Carolum ueniunt, ac Leonem accusant. Scribuntur hæc fecisse ob uindictæ cupiditatem, eo quod fuissent asperius à Leone ob uitæ sordes obiurgati. Verum aliam necesse est fuisse causam, quam recendam Romani censuerunt. Carolus pontifici addictus, sententiam capitis in eos pronunciat. Sed Leone pro ijs intercedente uita donantur, & cum alijs coniuratis in Gallias relegantur. Liber pontificalis: Blondus decadis secundæ libro primo: Bonfinius decadis primæ libro nono, de Vngaris.

STEPHANVS.

Stephanus facellanus Adriani, ad Hildebrandum ducem Spoletinum missus, hortatur eum ut Romam ueniat, & cum Adriano pacem ineat. Sed re infecta redit. Quare ad Carolum ablegatur. In epistola Adriani ad Carolum.

PHILIPPVS ET MEGISTVS.

Philippus episcopus, & Megistus archidiaconus, ab Adriano ad Carolum missi, reuertuntur, ac nuntiât Carolum cum regina & filio Romam uenturum, & pontificem ad baptismum filij inuitaturum. Epistola Adriani ad Carolum.

DE ALIIS EPISCO-

pis Italiæ.

GEORGIVS.

Georgius episcopus Portuensis, cum Constantino papa Constantinopolim ad Iustinianum profectus est. Liber pontificalis.

GEORGIVS.

Georgius Hostiensis episcopus, cum Stephano 2 ad Pipinum Francorum regem proficiscitur. Liber pontificalis. Et mansit apud

Pipinum: qui à pontifice Paulo impetrauit, ut liceret sibi eum retinere. ac fuit is postea internuncius Stephani & Adriani & regum Francorum, ut patet ex epistolis eorum.

NICETAS.

Nicetas episcopus de sylua candida, cum esset in itinere cum Constantino papa uersus Constantinopolim, moritur Galliopoli. Liber pontificalis.

GREGORIUS DE SYL-

ua candida.

Gregorius iste in concilio Romano à Stephano tertio congregato interfuit, & Constantinum inuasorem sedis Apostolicæ damnauit: & ex ambone hortatus est populum sub anathematis pœna, ad statutorum obseruationem. Liber pontificalis.

BENEDICTVS THVSCVLANVS.

Benedictus Tusculanus episcopus, à Zacharia papa ad Aistulphum Rauennam obidentem mittitur: eumque monet, ut discedat ab armis, nisi uelit Dei omnipotentis iram sibi conuafare. Liber pontificalis, & Blondus decadis primæ libro decimo.

THEODOSIUS TIBVRTINVS.

Theodosius interest synodo sub Stephano, & postea ab Adriano cum alijs duobus episcopis ad Desiderium ablegatur. Liber pontificalis, & Blondus.

GEORGIVS PRAENESTINVS.

Eustadius Albanensis.

Citonatus Portuensis.

Hi tres episcopi Constantinum laicum, ui coacti clericum, diaconum, presbyterum, & tandem pontificem consecrarunt. Georgium, seu, ut alij uocant, Sergium postea aduersa uoletudo & paralytis afflixit: quod loco pœnæ ei accidisse, rati sunt pontificij. Liber pontificalis: Antoninus lib. 14. cap. 1. § 4. Cranzius libro 2. capite 1 Metropoleos.

CAMPVLVS.

Campulus Caietanus episcopus, Adriani papæ mancipium, & explorator: ut patet ex epistola Adriani ad Carolum.

STEPHANVS NEAPOLITANVS.

Stephanus Neapolitanus, ex laico factus est episcopus: ut constat ex apologia Constantini papæ, in Libro pontificali, in uita Stephani tertij. Interfuit synodo Romanæ, in qua damnatus est Constantinus, quod passus esset ex laico se papam creari. Exploratore & proditore egit. Nam cum Adalgis Desiderij filius Græcorum præsidio munitus, rediret ad recuperanda bona patris sui, Stephanus quamprimum eam rem Adriano pontifici prodidit: ut patet ex epistola ad Carolum. Postea cum rumor de morte Constantini esset allatus, statim de eo ad eundem scripsit: ut constat ex alia epistola Adriani ad Carolum.

THEODORVS.

Theodorus episcopus Romæ, cum Stephanus pontifex electus esset, oculis & lingua priuatur, & fame necatur. Liber pontificalis.

RAVENNATES EPI-
scopi.

IOANNES.

Ioannes archiepiscopus Rauennas, cum cognouisset Luitpradum arma parare in 10 Rauennates, statim ea de re ad Zachariam pontificem scripsit: eumque ut curam istius urbis susciperet rogauit, & hostium tela auerteret. Liber pontificalis in uita Zachariæ.

SERGIUS.

Sergius ex laico factus est episcopus Rauennatum. Exemplum eius Constantinus Papa pro se allegat in Synodo Romana sub Stephano tertio, cui uidetur interfuisse Sergius. Deposuit eum Stephanus propter ino- 20 bedientiam, ut patet ex literis Adriani ad Carolum. Sed is non ita multo post ex hac uita emigravit. Liber pontificalis, & Platina in Stephano tertio.

PHILIPPVS.

Stephanus Philippum presbyterum episcopum Rauennatem fecit, eiq; unâ cum Eustachio duce Exarchatum administrandum suo nomine commisit: ut patet ex Adriani epistola ad Carolum.

MICHAEL.

Michael scriniarius Ecclesiæ Rauennatis, mortuo Sergio per Mauricij Ariminensis ducis exercitum, cum consilio Desiderij Longobardorum regis, constituitur archiepiscopus, Leone archidiacono, q. electus erat à clero, deportato Ariminum, & incarcerato. Eius ordinatio & confirmatio petitur à Stephano tertio, ac promittitur & offeruntur ei satis ampla munera. Verum ille existimans suis reb. 40 comodum non esse, planè id facere recusat, eumq; fulmine excommunicationis ab episcopatui deterrere occipit. Verum ille Pontificias minas paruifaciens, Desiderij patrociniū sibi parat, muneribus de bonis Ecclesiæ ei exhibitis. Stephanus pontifex regis Francorū legatos, inter quos erat Hucbertus, & suos Rauennam mittit, & suis artibus & muneribus quosdam corrumpit: qui ex improviso seditione mouent, ac Michaelē de episcopio cū 50 ignominia deiciunt, & uinctum Romā mittunt, electo Leone archidiacono. Liber pontificalis de Stephano tertio. Sabellicus Eneadis octauæ lib. octauo: Nauclerus generatione 26: Adrianus in epistola ad Carolum.

LEO.

Leo archidiaconus Rauennas, oppresso Michaelē electus cum consensu legatorū Caroli, licet id Adrianus in epistola ad Carolū negare uelit: Romā abiit, & à Stephano ter- 60

tio ordinatus est, eiq; obedientiā & reuerentiā promisit, & ritus Romanę Ecclesiæ in sua renouauit: & cum Desiderius Rauennā infestaret, Romam Adrianum tribunos misit, peti- titum auxilium. Liber pontificalis. Et Paulum Astartam cōtra Adriani pontificis uoluntatē iussit interfici: & postea facti istius pœnitens, à pontifice consolatorias literas expetit, quod omni culpa careat, cum innocentē sanguinē ultus esset. Sed pontifex tale testimonium ei dare recusauit. Liber pontificalis in uita Adriani: & Nauclerus generatione 26. Id moleste ferens Leo, pontificem ad Carolū accusat, & bona illa quæ ad exarchatum pertinebant, conatur ad Carolū porius quàm ad pontificē transferre. nouerat enim, à pontifice nullo iure sibi rapi. Quare Adrianus in literis ad Carolū, eū multis criminibus traducit: ut q. sub Caroli nomine bona Ecclesiæ abstulerit, & cōtra fidē datam se accusarit, & literas à Gradensi patriarcha missas interceperit, & resignatas postea miserit. Quo cognito, ipse Leo ad Carolum profectus est. Quod ubi Adrianus intellexit, ilico suos etiam legatos misit, ut patet ex Epistolis eius ad Carolum.

TICINENSES DOCTORES.

THEODORVS TICI-
nensis.

Theodorus Ticinensis episcopus, homo doctus fuit, & familiaris Zachariæ. Ignorauit cognationem spirituale impedire matrimonium: ideoque nuptias probauit, quæ contractæ erant à quodam cum uirgine, quam pater suus ex baptismo susceperat. Zacharias ergo eum per literas instruit: & matrimonium dissolui, & pœnitentiam marito indici iubet. 30. q. 3. cap. Pitatum. Scripta quædam eum edidisse, Bergomensis lib. 10, & Schedelius ætate 6 affirmant.

PETRVS TICINEN-
sis episcopus.

Petrus Luitprandi consanguineus, ab Ariberto rege Spoletū relegatus, ibidē exulauit. Idololatra fuit, & Sabinum martyrem inuocauit: qui ei respondit, quod Ticinensis episcopus aliquando sit futurus. Quod tandem accidit, tempore Adriani & Caroli Magni. Nam Carolus eum Romam misit, & ordinari petijt: ut patet ex epistola Adriani ad Carolum. Flore castitatis & miraculis eum enituisse, Paulus Diaconus libro sexto, capite 18 de Longobardis refert.

De erroribus eius.

Sanctos mortuos inuocandos docuit. Propter uirginitatis laudem, coniugium parui fecit.

Opera gubernationis.

Ab Adriano pontifice iussu Caroli regis postulauit, ut literas ad Egilam Hispaniæ episco-

episcopum scriptas mitteret: ut constaret ex epistola Adriani ad Egilam.

Idolo suo Sabino martyre in proprio solo basilicam extruxit, pro eo quod eius oraculo & beneficio sese episcopatum adeptum somniabat.

De miraculis eius, Paulus Diaconus se in Vitae episcoporum scripturum dicit libro 12, capite eodem.

Adrianus eum ordinatum commendat Carolo: ac maiorem honorem ei præ alijs tribuendū dicit, eo quod ab Apostolica sede consecratus esset. In epistola ad Carolum.

MEDIOLANENSES.

BENEDICTVS.

Benedictus archiepiscopus Mediolanensis, Ticinensem episcopum à sua diocesi discedentem accusat ad Romanum pontificem. Verum accidit ei, quod cui apud lupum, ius suum quærenti. Nam pontifex Ticinensem Ecclesiam suæ adscribit iurisdictioni: & interdicat Benedicto, ne amplius ea de re litem moueat. Nam olim Ticinenses à Romanis accepisse episcopos: ideo ad eius ius Ecclesiam illam pertinere. Tulit id quidem molestè Benedictus: sed potentiori reluctari, in rem suam non esse existimauit. Scripta quædam laude digna composuit, & per totam Italiam celebris fuit, circa annum Domini 714. Paulus Diaconus libro sexto, capite decimo, de Longobardis: Bergomensis libro decimo.

THOMAS.

Thomas sexagesimus nonus archiepiscopus Mediolanensis, Gislam Caroli Magni filiam baptizauit Mediolani, & de sacro fonte leuauit, anno Domini 781. Regino lib. secundo, & Annales Francorum.

AQUILEIENSES EPI- scopi.

PETRVS AQUILEIENSIS.

Petrus Aquileiensis, uir pius & bonus, floruit sub Philippico: ut Iuo indicat in Chronico.

SERENVS.

Serenus uir simplex, & ad Christi seruitium promptus, Petro successit. Paulus Diaconus lib. 6 cap. 10. de Longobardis.

CALISTVS.

Calistus ex nobili familia ortus, Sacris literis operam nauauit, & in Tarvisiana Ecclesia factus est archidiaconus: postea iussu Luitpradi Aquileiensem Ecclesiam suscepit regendam, post Sereni mortem. Paulus Diaconus lib. 6, capite 13. Amatorē episcopū Foroiulio expulit, atque illius domum occupauit. Quāobrem Pemmo dux Longobardorū eū caput: & in castellum Potium, quod ad mare situm est, duxit, ibique in carcere detinuit. Paulus Diaconus cap. 14. Venetis duas Gradenfis

Ecclesiæ insulas Centinariam & Mussionū, eripuit: quas minis Gregorij pontificis perterrefactus restituit. Sabellicus libro octauo Enneadis septimæ, ad finem: & Bonfinius libro octauo decadis primæ.

GREGORIVS.

Gregorius patriarcha Aquileiensis, auxilio fuit Herdab, qui Carniam, Stiriam & Carinthiam oppugnabat: & uix fuga sibi consiluit, circa annū Domini 750: Volaterranus, & Naclerus generatione 25.

PAVLINVS.

Aulinus Aquileiensis præsul tempore Caroli Magni claruit, & non inter postremos habitus est. Scripsit libellum aduersus Felicem Vrgelitanum & Eliphandum Toletanum episcopos in Synodo sua: qui cum Caroli Magni libris contra Imaginum cultum excusus est.

Doctrina eius.

Sacras literas magni facit: & opiniones quæ ex ea probari non possunt, damandas censet.

Rectè docet, unum esse Deum, & tres personas in Trinitate, ex dicto Lucæ secundo: Spiritus sanctus ueniet in te, & uirtus Altissimi obumbrabit tibi. Et eleganter inquit: Alia est persona patris, alia filij, alia spiritus sancti: sed una, & æqualis, & consubstantialis, & cœterna est patris filijque & spiritus sancti inenarrabilis diuinitatis maiestas, quia unus est Deus. Vniōne namque in essentia confitemur, trinitatem uerò in personarum discretionem prædicamus. In libello contra Felicem Vrgelitanum & Eliphandum Toletanum episcopos.

Doctrinam de IESU Christo, quod uerus Deus, & uerus homo, & uerus Dei filius, & nō adoptiuus sit, illustrat & defendit contra Eliphandum & Felicem: Adstruunt igitur, sed falsis assertionibus. Dominū nostrū IESUM Christū adoptiuū Dei filiū de uirgine natū: quod diuinis nequeunt approbare documētis. Hęc igitur dicētes, aut in utero uirginis eū suspicatur adoptatū, quod dici nefas est (quia de beata uirgine inenarrabiliter sumpsit, non adoptauit, carnē) aut certè purū eū hominē, sine Deo natū (quod cogitare impiū est) necesse est fateantur: ac per hoc, quasi eguerit adoptione, à patre in filium sit adoptatus: cū nihil Deus eguerit, qui erat in eo non per gratiam, quemadmodum in cæteris sanctis, purisq; hominibus, sed essentialiter per naturam. Deus, inquit Apostolus, erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Quo igitur pacto nobis adoptionem tribuit filiorum, si ipse necessariò eguit ut sibi haberet? Nam quia peccatum non habuit, ideo nobis peccata donauit: quia non accepit ut uita esset, sed ipse essentialiter uita est, idcirco nobis

æternam uitam indulgit. Et postea inquit: Quis eum adoptasse in filium credatur, cum tota sancta Trinitas hominem Christum in utero uirginis operata sit? Idque probat ex dicto Lucæ secundo: Spiritus sanctus obumbrabit tibi.

De unione duarum naturarum in Christo inquit: Assumpsit quod non erat. Permāsit in id essentialiter quod erat, non commixtionem passus, neque diuisionem, sed in una persona Christi Deus uerus & homo permanet uerus. Non duo filij Deus & homo, sed unus filius Deus & homo: non alius filius hominis, & alius Dei, sed unus idemque Dei hominisque filius. Vnde & eos ualde execramur, qui eum adoptiuum impio grunnunt ore. Quia, sicut præfati sumus, adoptiuus dici non potest, nisi is qui prius alienus est ab eo à quo adoptari desiderat. Dei ergo filius qua ratione credi potest adoptiuus, qui inseparabiliter assumpto homine in una persona, coeunte utraque natura, non duo filij, alius Dei, & alius hominis, ut (sicut illi enarrant) æstimant) adoptiuus sit hominis filius, & sine adoptione Dei filius: sed in una persona unus idemque Dei & hominis filius, qui nunquam hominem quem assumpsit deseruit, etiam nec in cruce, quando inclinato capite tradidit spiritum. Paulo attestante, qui ait: Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Dominus gloriæ dicitur crucifixus, cum sola caro sit crucifixa. Sed quia Dominus gloriæ idem ipse erat, qui & hominis filius qui crucifigebatur, & nunquam hominem deseruit, sicut dictum est, quem assumpsit, ideo dicitur Dominus gloriæ crucifixus.

De officio Christi benè dicit: Qui propria non habuit, aliena tulit.

Christum etiam iuxta humanam naturam sedere ad dexteram Dei, & pro nobis interpellare, sentit: Cum naturam nostram, quam in se assumptam in dextera patris collocatam ostendendo patri incessabiliter manifestat, propitium eum nobis aduocatus noster quasi interpellando efficit, & benignum.

De creatione hominis inquit: Ex statu animata est terra, tam incōprehensibili arte, mirabiliq; modo summi artificis manu configulata, ut inuestigari plenius nequeat, qualiter & unum sit anima & caro, quæ perfectum efficiunt hominem, & tamen diuersa sit substantia carnis & spiritus.

De anima in corpore hominis ait: Vis animæ cum sit incorporea & inuisibilis, nec diuidi potest, nec recipit sectionū scissuras: totā tamen corporis molem, quæ diuidi uel segregari potest, in se cōtinentē mirabiliter regit, & per totū diffusa animādo uiuificat, & quasi pūctus in medio suā indiuiduē retinet

dignitatem, & in alienā non resoluitur qualitatem. Nam, sicut dictū est, cum sit incorporea, corporaliter cuncta per corpus disponit: & cum sit substantia carnis corporea, p incorporeā creaturā, id est animam, corporeas perficit actiones. Tanta etenim societatis conuenientia sibimet sunt unite, ut unū sine altero nihil possit, humanam constare naturam.

De hæreticis scitè dicit, quod mos eis sit, tristitia lætis, & dulcia permiscere amaris, & ueneni poculum mellis sapore temperare: & quod habeant frontem meretricis, & uerbum Dei adulterent.

Ecclesiam fundatam esse super petram, nimirum Christum: & quassari quidē posse ab hæreticis, sed non mergi, firmatam dextera Christi: item in toto orbe terrarum diffusam, sed tamen unam esse sponfam Christi.

De ministerio uerbi rectè sentit, Doctores & singulos Christianos debere cōtra hæreticas opiniones pugnare, easq; refutare. Non enim Christi miles, inquit, impetū irruentis belli debet eneruiter expauescere, nec effugij latibula inermis palando appetere: sed armis militiæ suę præcinctus, irrupentū hostium pectora spiritualib; iaculis ex arcu intorquēs Scripturarum, intrepidè perforare.

DE NAEVIS.

Sanctorum tamen intercessionem immiscēdo orationi, Christi mediatoris officium labefactat. Sic enim inquit: Christus conseruet Carolum regē per intercessionem B. Mariæ, & beati Petri primi pastoris Ecclesiæ, omniumque sanctorum.

Doctrinam de animali & spiritali homine, non rectè intellexit. nā opinatur animalem tantum dici, appetentem potentiam, & sensitiuam, & spiritalē intellectuam.

Adriano pontifici priuilegium saluum reseruāt acta Synodorum approbandi, uel rescindendi.

Opera in gubernatione.

Pugnauit contra errores Eliphandi & Felicis, ut constat ex libello eius: in quo demonstrat, IESVM Christum non rectè adoptiuum filium Dei dici, quia id ex sacris literis non possit probari: & opponit Scripturæ testimonia, in quibus IESVS Christus etiam iuxta humanam naturam uerè filius Dei dicitur. ut Lucæ 2: Quod nascetur ex te sanctum, filius Dei uocabitur. Rom. 5: Proprio filio suo non pepercit. & Galat. 4: Misit Deus filium suum. & Matthæi tercio: Hic est filius meus dilectus. & Matth. 16: Tu es filius Dei uiui. Et rationes interspergit. Prima: Quod cum homo Christus à tota Trinitate sit in utero Mariæ cōditus, non possit explicari, q̄ psona ex illis Christū adoptarit. Secūda: q̄ omnis adoptiuus filius alienus sit ab eo

Formosus & Damasus episcopi ab Adriano pontifice ad Carolū missi, ut eū contra Desideriū in Italiam cū exercitu adducerent: cum Caroli Magni legatis Siculpho & Eunnardo ad Thassilonem Bauariæ ducē ablegantur, & autoritate Apostolica obtestantur illum, ut fidem & iuramentum Pipino & filiis eius datum seruet, ni uelit excōmunicari, & arma Caroli experiri: & efficiunt ut ille acceptis duodecim obsidibus Vuormaciam ad regem ueniat, & sacramentum renouet. Regino libro secūdo: Annales Francorum: Erphordiensis 69 cap. Pontificijs erroribus fascinati, Adrianum uocat uiuum sup̄mæ maiestatis oraculum: cui refragari etiam in politicis rebus sit inexpiabile scelus. Auentinus libro 3 Annalium.

Theophilus, seu Cleophylacius, seu Theophylactus (variant enim scriptiones) unā cum Stephano missus est ab Adriano, ad synodum Francofordianā: in qua rescissa sunt acta synodi Nicenæ secūde, & damnata imaginum ueneratio. Mirum quo pacto potuerint isti legati ferre, sui pontificis sententiam tam apertē damnari & reijci. Regino libro 2. Adon ætate 6. Annales Francorum: Blondus decadis 2 libro 1.

Vuolfridum in Italia, anno Domini 752, quo Bonifacius in Frisia extinctus fuit, celebriorem factum esse, Regino libro 2 narrat. Sed quis fuerit, non indicat.

Deodatus, uir magnæ parsimonie, Viennensem ecclesiam rexit, sub imperio Philippici. Adon Viennensis ætate 6.

Blidrannus præcedenti successit, sub Anastasio. Adon ibidem.

Anepos episcopus, secularis cōuersationis uir, duxit exercitū Francorū contra Vullianū in Sueuos, anno D. 712. Adon ætate 6.

Eoldus, sub Theodosio Viennæ episcopus est factus, & eam Ecclesiā bonis auxit. Erat enim affinis Francorum regibus, & intra ciuitatem domunculam construxit in honorem martyrum Thebæorum, Mauricij & sociorum eius. Fuit idololatra, & reliquiarum prædicator. Adon ætate sexta.

Eoldo successit Bobolinus: & huic uicissim Ostro-

eo à quo dicatur adoptatus: & quod adoptatio fiat ex gratia, & non ex debito. At Christum non esse à patre alienum, nec indignis adoptione. Ergo. Tertia: Quod oporteat inter nos & Christum esse discrimen, ut ipse sit uerus & proprius Dei filius: nos uerò adoptiui per illū. Quarta: Quod oporteat Christum habere nomen super omne nomē. Sed adoptiui nomen esse cōmune, & infra nomen mensuram teneri. Quinta: Quod nō cadat nomen adoptionis in Christum, quia semper uerus filius, sēper Dominus, & post assumptum hominem ueri filij uocabulum non amiserit, qui nunquam uerus desierit esse Deus.

Rationem etiam, qua hæretici probare nitebantur, Christum esse filium Dei adoptiui, refutat. qualis erat: Si quis peccat, habemus aduocatum apud Deum: hoc est, adoptatum. Sed ille respondet, aliud esse aduocatum, & aliud adoptatum. & infert: cū Spiritus sanctus etiam dicatur aduocatus, necessariò eos affirmare duos adoptiuos filios, scilicet Christum, & Spiritum sanctum.

Oppugnat etiam illorum opinionem, qui in persona Christi tres substantias ponebāt, uerbi, carnis, & animæ: ac ostendit, carnem & animam unam tantū naturam constituere, ideoque non opus esse ista diuisione sophistica.

A Carolo Magno cum alijs episcopis Romam missus, propter Leonem pōtificem, qui ab aduersarijs suis malè tractatus erat, controuersias cognouit, supplices audiuit, causas absoluit, lites diremit, & ius dixit: ut Auentinus libro quarto de Boijs narrat, factum circiter annum Domini septingentesimum nonagesimum nonum.

Amator Foroiulienſis episcopus, successit Fidentio, & à Calisto est domo sua eiectus. Paulus Diaconus libro 6, capite 14, de Longobardis.

Mauricius Histrienſis episcopus, gratificaturus pontifici Romano, à suis ciuibz exigit pensiones Petri. Sed Græci respondent, regionem illam non pontificis, sed Caroli esse: ideoque nihil ei deberi. Cū autem ille instaret, Græci eum episcopatu deiiciunt, & oculis priuant. Adrianus itaque ad Carolum pro eo scribit, ac restitui petit. in epistola ad Carolum.

Ioannes Gradenſis patriarcha, scripsit ad Adrianū, & ad Carolum proditorias literas: quas Leo Rauēnas interceptit, & legit, & hostibus aperuit istorum consilia: ut patet ex epistola Adriani ad Carolum.

Ostroburtus, qui fuit uir strenuus & nobilis. Et sepultus est in uilla sua, non procul à Sequana fluuio. Adon ætate sexta.

VUILICARIVS.

Vuilicarius Ostroberto successit: & Romam ad Gregorium profectus, pallium accepit, & primus archiepiscopus in ea ecclesia dici meruit. Liber pontificalis, & Adon Viennensis. Reliquiarum fuit cultor, & prædicator. Quare ossa Ferreoli, & caput Iuliani, martyrum, Viennam transtulit, & in honorem deorum alienorum templum extruxit. Sed ista eius magnificentia non fuit durabilis, nam Franci ecclesiæ eius bona in usus belli contra Saracenos conuerterunt. Quod is tam molestè tulit, ut relicto episcopatu Romam ad Stephanum iret, & ab eo Agaunense cœnobium impetraret. Ecclesiam tamen Viennensem per Bertericum curauit, ut colligitur ex Adone ætate sexta. Romanis pontificibus charus fuit; ac sunt eius opera in multis usi. nam Stephanus eum cum literis ad Carolum & Carolomanum misit, ut eis miseras Romanæ ecclesiæ exponeret, & auxilium peteret. Et Paulus in epistola ad Pipinum suadet, ut Marinum turbulentum hominem, per Vuilicharium curet consecrari episcopum: & Adrianus pontifex illum in Hispaniam ablegauit ad Egilam, ut ei responsa ad suas quæstiones afferret, & Romanos ritus traderet, & illum episcopum consecraret, & Ioannem presbyterum: ut constat ex epistolis eorum.

PROCLVS.

Proclus, homo innocens & simplex, uidetur episcopus factus esse, postquam Vuilicarius mortuus est. Ibidem.

BERTERICVS.

Bertericus Viennensem ecclesiam suscepit regendam, postquam Vuilicarius secessit. Sed postea succedente Proclo, ab ea cura est remotus. Hoc uerò mortuo aut remoto, Pipinus Bertericum constituit episcopum.

VRSVS, ET VVULFRETVS.

Vrsus Berterico successit, anno Domini septingentesimo nonagesimo octauo. Sed post eum Vuulphretus Bauarus undecim annis præfedit: qui per Leichradum ciuem Lugdunensem ecclesiā gubernari curauit, ut ipse ferias & ocia agere posset. Adon ætate 6.

LVGDVNENSES.

EVCHERIVS.

Evcherius ex senatore natus, in spelunca non procul à Lugduno eremiticā exegit uitam, orationibus & ieiunijs deditus. Sed angeli reuelatione, si credendum est nugis, pontifex Lugdunensis cōstitutus, miraculis claruit. Bergomēsis lib. 10. & Schedel, ætat. 6.

ADDO.

Addo fuit episcopus Lugdunensis, circa

annū Domini 798. Adon Viennensis ætate 6. Post eum Hilduinus, nepos eius, Ecclesiam rexit, licet non esset ordinatus episcopus: ac tandem pertasus laborum, deserto episcopatu, in monasterium aufugit. Adon ætate 6.

SERENVS MASSILIENSIS.

Serenus Massiliensis episcopus, imagines sanctorum, ad idololatricam adorationem tollendam, cum ea de re plebem suam inuississet ex sacra Scriptura, confregit, & ex templis deiecit. Sed eam ob rem à Gregorio papa reprehenditur, quasi inconsiderato zelo id fecisset. Antoninus titulo decimo quarto, capite primo. § 1.

ROTHOMAGENSES.

RAGINFREDVS.

Raginfredus episcopus Rothomagensis, interfuit synodo Franciæ sub Carolomanno. Auentinus libro 3. Tomus secundus Conciliorum. Zacharias eum inter alios Francorum episcopos primo loco ponit, in epistola sua: in qua laudat Francos, quòd benignissima uoluntate ad beatum Petrum magistrum suum sese conuerterint.

REGISLAUDVS.

Regislaudus episcopus Rothomagensis, baptizauit & ordinauit Ouonem. Vincentius libro 23. capite 145.

REMIGIVS.

Remigius, seu Egidius, Caroli Martelli filius, & frater Pipini, Rothomagensis archiepiscopus factus est. Aemylius libro secundo de gestis Fræcorum, sub Chylderico tertio, anno Domini 751. Sigebertus. Erroribus pontificijs, de reliquijs sanctorum, & de Baalismo, & alijs fuit irretitus. Nam cum Floriacenses monachi furati essent Benedicti reliquias, & res ad Pipinum delata, misit eum cum tribus episcopis: ac in mandatis illi dedit, ut eas uel integras reddi curaret: aut si id obtineri non posset, parte aliqua Floriacensibus concessa, reliquum tamen Calsinensibus restituerent. Iuo in Chronico, sub Constantino. Idem Pipini iussu cantum ecclesiasticum, hætenus rudem & simplicem, ad Romani Baalismi characterem reformauit. Ganguinus libro 3 de Francis. A Pipino missus in Italiam, interfuit actioni de pace, inter Paulum papam & Desiderium: ac testis fuit, Desiderium promississe omnia Petro restituere ablata. Epistola Pauli ad Pipinum.

SENONENSES.

GVERICVS.

Gvericus monachus, doctrina & hypocrisi celebris, Vulfranno in episcopatu Senonensi successit: miraculis claruit. Vincentius 23, cap. 148. & Anton. tit. 14. cap. 2. § 3.

EBBO.

Ebbo Guericus nepos, parentibus orbis, castrum Tornodorum iure hæreditario ad se spe-

se spectans reliquit, & in monasterium Petri ad Senonenses clam se abdidit: ac ex abbate tandem episcopus factus est, & mendaciorum signorum architectus. Vincetius lib. 23. cap. 148. Vandalos urbem obsidentes nocturno clamore fugauit, & insecutus finib. eos expulit. Annonius lib. 4. capite 55, de Francis.

SALVIUS, ET VALENTI-
manus.

Saluius Albinensis episcopus, iuxta Sche-
delium ætate sexta, Chilperico Francorum
regi in errorem Arij prolapsus sese opposuit:
& chartam, in qua rex scripserat, Trinitatem
non in personarum distinctione, sed Deum
nominandam esse, cum sibi prælegeretur,
disperere conatus est. Interfectus tandem
est cum discipulo suo Valentiniano, in car-
cere. Claruit tempore Leonis Isauri, iuxta
Erphordiensem, ex actis eius, capite sexa-
gesimosexto.

EUCHERIUS AVRELIANENSIS.

Eucherius Aurelianensis (quem Anthe-
rum Martinus in Chronico, & Euterium A-
relatensem Ganguinus libro tertio de Fran-
cis uocat) orto intestino bello inter Caro-
lum Martellum & Raginfredum, cum hoc
contra illum sensit, & fecit. Quare Carolus
potius uictoria, ab episcopatu eum reiecit,
& ad uicem Sarcinium in Hispaniam rele-
gavit, anno Domini septingentesimo uige-
simotertio. Sigebertus. Fuit homo supersti-
tiosus, & uanus. Somniavit, Caroli Martelli
animam in inferno esse, eo quod decimas de
ecclesiarum bonis contulisset in sumptus
bellicos: ut Martinus in Chronico scribit.
Aut (ut solent uariare mendacia) iussus à pon-
tifice, aperuit monumentum eius, & inuenit
serpentem miræ magnitudinis, ut Chronicon
de Bauariæ ducib. afferit. Sed Auétinus hæc
omnia pro cõmentis habet, quia ab eo sint
profecta qui odit Carolum: & aliàs historia
Egidij testetur, id peccatum Carolo uiuenti
esse remissum, libro 3 Annalium. In Tuido-
nis cõnobia uitam finijt. Sigebertus.

REMENSES.

RIGOBERTVS.

Rigobertus Remorum episcopus, de Ba-
ptismo suscepit Carolum Martellum: &
orto inter Carolum & Raginfredum bello,
sestus est factionem Raginfredi, & Martel-
lum Remos uenientem noluit in urbem in-
tromittere. Id Carolus molestè tulit: & par-
ta uictoria, eum episcopatu deiecit, anno Do-
mini 723. Sigebertus, & Auent. lib. 3 Annal.

MILO.

Milo filius S. Lutuini, Caroli Martelli
partes contra Raginfredum adiunxit: quare
beneficij loco Remensem episcopatum acce-
pit, & ecclesias sanctorum Medardi, Sympho-
riani, Crucis in Tauenna, Stephani extra A-

darnatū, & alias parū religiose tractauit, for-
tè improbens cultū imaginum, & similes su-
perstitiones. Quare ei cū Bonifacio uidetur
fuisse certamē, quē Zacharias in epist. ad Bo-
nifaciū dicit plurimū nocere Ecclesię. Vena-
tioni operā dedit, & ab apro est interfectus,
cū annis 40 ecclesiam illā rexisset. Auent.
lib. 3 Annal. & acta episcoporum Treuerensium.
PARISIENSES.

GUNDREMARVS.

Hunfrido successit Gundremarus, in epi-
scopatu ecclesię Germani. Annonius li-
bro 4. capite 48. Ei defuncto Tedelmarius
abbas surrogatur. libro & capite eodem.

LANFREDVS.

Lanfredus Tedelmari successor, à Carolo
in Aquitaniam ad Hunoldum missus, pro
exploratore capitur: & ad annos tres cū se-
mis detentus, tandē dimittitur, pace inter
Pipinum & Hunoldum cõstituta. Annonius
libro 4. capite 52, 57 & 59 de Francis. Co-
luit deos alienos, id est mortuos sanctos: ac
finxit sibi Germanum in somnis apparuisse,
& præcepisse reliquiarum suarū ex oratorio
Symphoriani translationem in ecclesiā ma-
iorem, quæ erat intra muros. Annonius li-
bro 4. capite 62 de Francis.

GIRICHARDVS, ET ROBERTVS.

Lanfredo successit Girichardus, ex abba-
te episcopus factus. Annonius libro 4. capi-
te 64. Cui deinceps Robertus surrogatur,
libro eodem, capite 73.

METENSES.

PIRMINIVS.

Pirminius, seu Priminius, seu Prima (uariè
enim scribitur nomen eius apud autores)
monachum egit in cõnobia Mauri, uir do-
ctrina & sanctitate hypocrita, & superstitio-
sus in Gallicana Fracia: episcopus Melden-
sis, iuxta Trithemium: seu Metensis, iuxta
Chronicon de ducibus Bauariæ, & alios, cõ-
stitutus est. Venit ad Augiam insulā, anno
imperij Leonis 7. Domini 724. & ex ea ser-
pentes expulit. Ac ibidē monachos collegit,
& pōtificiā religionem propagauit. Fauebat
aut̃ Carolo Martello magis quàm Theodo-
uualdo Sueuorum duci: quare à Sueuo loco
cedere iubetur. Ille ergo Etone abbate isthic
designato, in Alsatiā prope Constantiam
abit, anno Domini 730. Vrspergensis, & He-
dio. Inde in Boiariā uenit, ad Utilonem:
apud quem anno Do. 739 eū fuisse, Auétinus
indicat lib. 3 Annal. Carolus uictō Theo-
douualdo Sueuo, Pirminiū reuocat, & Me-
diomatricum ecclesię præficit. Auent. ibidē.

Multorū monasteriorū extitit pater. Ottho
Phrising. l. 5. c. 18. quē Trithemius enumerat:
ut Mauricij martyris in Dolegia Treuirensis
diocesis: Schuttrēie, Suuarzach in diocesi Ar-
gentinēsi: Gegēbach, Mauri seu Mormūster,
Neu-

Neuuilerense, Alchense in Bauaria, Murbachense in Basiliensi diocesi, Augiense, monasterium in Amerbach, cui Amorem praefecit abbatem. In epitome regum Francicorum. Austraiam Osterhofen, & Paphomonasterium Pfaffenmunster, & Adelchium superius, & inferius Pirminium dedicasse, Auentinus libro tertio refert.

Posteritas ex superstitione, eum contra uenena inuocauit hac formula precum:

*Sanctificet nostram sanctus Pirminius escam,
Dextera Pirminij benedicat pocula nostra.*

Chronicon Aeditui.

SIGEBALDVS.

Sigebaldus presbyter, fuit familiaris Bonifacio: & postea, si id est, Metensium factus est episcopus, tempore Pipini. Manuscripta quaedam epistola eius, satis barbara nobis uisa est, in qua indicat, se nomē Bonifacij in Misfarum catalogo ascriptisse, ac pro eo mortuo oraturum. Vnde colligitur fuisse pontificijs erroribus imbutus. Operibus charitatis eū quasi alis ad coelum subuolare uoluisse, in libro de uitis Metensium indicatur.

In episcopatu Metensi duo cœnobia edificauit, quorum unum Hilariacum, alterum Nouū uillare appellatur: & alterum Paulo, alterum Petro dedicauit. Deos enim illos alienos Antichristi, etiam ipse colebat.

Pipinus eum magni fecit, ac in multis consilio illius usus est. Libro de Crodogangi uita, capite quinto: & actis Metensium.

CRODOGANGVS.

Crodogangus, seu Chrodegandus, ut Sigebertus: seu Rodogangus, ut Marianus: seu Ruggandus, ut Trithemius: seu Rothingrandus, ut Blondus: seu Trottingandus, ut Liber pontificalis scribunt: in Asponio Gallie regioe ex patre illustri & nobili Sigiramno, & Landrada filia Caroli Martelli & sorore Pipini regis nascitur. Liber de uita eius, cap. 2.

Puer in monasterio Trudonis educatus, postea in schola Metensi literis operam nauat: & in artib. dicendi, & in scientia legū ciuiliū & sacrarum mediocriter proficit. capite 3.

Functiones.

Aetate maturiorem Carolus in aulam uocat, eumq; a consilijs suis esse iubet: & partes ei delegat, cognoscendi causas, & ad sese referendi negocia, & ius dicendi. In eo munere prudentem, iustū & solertem se praestitit. Ac cum clericorū causae ad eum deferrentur, suā erga illos pietatem demonstrauit: & nunquā permisit, ut synodis clericorum laici interessent. Monachorum etiam patronum ita egit in aula, ut eum patronum & aduocatū raforum uulgō uocarent. Libro eodē, cap. 4.

A clero Metensium electum Carolus constituit episcopum: & nihilominus eum prin-

cipem palatij, & totius Galliae ducē, & Reip. consiliariū manere & agere iubet. Libro eodē, cap. 9. Pallium archiepiscopi insigne, & potestatem per totā Galliam episcopos ordinandi, & stolam ubique gestandi, & crucem praeseferendi à Stephano pontifice accepit, anno Domini 754. Libro eodem, capite 11.

Scripta.

Regulam canonicorum Metensis ecclesiae scripsit, librum unum: & Epistolarum ad diuersos, librum unum. Trithemius de uiris illustribus Germaniae.

Doctrina & errores eius.

Ex eius historia & operibus colligi potest, eum doctrinā de Euangelio fuisse ignarum, neque de lege ueram tenuisse sententiam. Nam potius sanctos quam Christum inuocauit & adorauit, & coluit aedificatione ecclesiarum & monasteriorum, & peregrinatione ad reliquias eorum.

Nuptias damnauit, nimia cōmendatione cœlibatus. Spontaneam paupertatem, & uitam monasticam, ieiunia, festa, missas, & alias traditiones humanas pluris fecit, quam bona opera diuinitus praecepta.

Episcopis interdictum esse, ne dominarentur ut principes gentium, ignorauit: indeoque utriusque gladij administrationem suscepit.

Opera eius in gubernatione.

Munus docendi obiit: sed stipulas & traditiones humanas, potius quam Christum & puram doctrinam praedicauit. Autor uitae eius haec refert illum docuisse: Illos qui altiora quidem aggredi non poterant, monebat honorare patrem & matrem: Dominū tota mente, toto corde, totisq; interiorib. diligere: fornicationē fugere, homicidia declinare: aliena non solum non rapere, sed & sua deuotē pauperibus largiri: & omnino quae sibi quis fieri non uult, alteri non irrogare: coniugij fidem seruare, & uitam aeternam omni concupiscentia desiderare. His uerō quibus amor incumbere, cœlestem uitam in terris agere, terrena ut stercora deputare, uoluntaria paupertate Christum pauperem pro se factum uelle pro uiribus imitari, cœlibatum uirginitatis coniugio praepone, iniurias libenter sufferre, diuitias omnino contemnere, Deo diebus ac noctibus adherere, in domo Dei conseruis suis salutis ad medicinam aliquid supererogare festinas. capite 11.

Celebrauit Missas Romae coram Stephano papa, seque suamque plebem sancto Petro commendauit. capite eodem.

Ecclesias & monasteria uisitauit: & quae minus recte fiebant, correxit. Libro eodem, capite eodem.

Ordinauit episcopos auctoritate Pontificia.

Archi-

CLEDOLPHVS.

Cledolphus Arnolphi filius, 58 Treuirensium episcopus fuit.

ERHARDVS ET HYLDOLPHVS.

Erhardus, seu Ariouardus, & Hyldolphus, fratres, ex nobilissima Boiorum familia, ut Auentinus libro tertio indicat, orti. Chronica quædam Scotos genere fuisse annotant. In actis episcoporum Treuirensium, ex Neruiorum genere procreati dicuntur. Reginoburgij educati, & bonis literis instituti à Carolo Martello, Treuirensi templo donantur. Episcopos ambo ibi egisse scribuntur. Sed uter prior aut posterior fuerit, non potest discerni. Erhardus Ottiliam Vdalrici filiam cæcam curauit. Hyldolphus Maximi templum extra muros Treuirenses instaurauit, & templum Euangelistæ extruxit, ut Christophorus prior Treuirensis in epistola ad Berengasij opera adiecta indicat. Extruxit etiam monasteria, & cellulas: unde colligitur, eum mancipium pontificiorum & Antichristi fuisse. Liber de Episcopis Treuirensibus.

VVIOMADVS.

Vuiomadus abbas Maximini, archiepiscopus sexagesimus, factus successor Hyldolphus, cellas Maximini, Paulini, Martini, & iusfisci, & alia iura à Pipino precibus obtinuit: quorum donationem Carolus Magnus anno Domini 775 ratam habuit, & confirmauit. Acta Treuirensium episcoporum.

RATBODVS.

Ratbodus abbas Mediolanensis eligitur in archiepiscopum Treuirensis, ordine sexagesimum primum, eo tempore cum Saxones monasterium Frideslariense frustra conarentur inflammare, circa annum Domini 776. Acta Treuirensium episcoporum.

NODOALDVS.

Nodoaldus uir nobilis, ex palatio ad Ecclesiam Treuirensis gubernandam inuitus rapitur. Doctrinam dæmoniorum de nuptiarum interdicto magni fecit, & sororem suam Seueram nomine monialem fecit, alteram uerò Irtam Pipino uxorem dedit. Saxonia Crantzij lib. 2. cap. 1.

VANO.

Vano abbas Mediolanensis, post Ratbodum episcopus sexagesimus secundus factus est Treuiri, eo tempore quo Carolus decies mille Saxones cum uxoribus & paruulis in Galliam transferret, & Gallos econtra in Saxoniam collocaret. Acta Treuirensium.

HADVLARIVS.

Hadularius, sexagesim usteritis episcopus Treuirensis, eo tempore fuit, quo

K Saxo

Architectum potius egit, quàm Doctorem. nam Stephani ecclesiam extruxit, & in æde Petri ambonem auro argentoq; exornauit. capite eodem. Tria nobilia monachorum cœnobita extruxit, inter quæ nominantur Gurgitense & Moslinse Gorziæ cœnobium, anno Domini 758.

Baalismi fuit promotor. nã in ecclesia Stephani clerum instar monachorum intra sua septa conclusit, & formam psallendi & boandi in templo eis præscripsit: & sumptus annuos, seu præbendas suas, ut uocant, cuiq; distribuit. capite eodem.

Idololatra fuit, nam sanctos inuocauit, seque ijs commendauit: & propter Agnæ, Anastasiæ, Cosmæ & Damiani, Ioannis & Pauli, & reliquorum adorationes Romam adiit. Reliquias Nabotis & Nazarij à Paulo pontifice multis muneribus redemit: Gorgonij uerò corruptis pecunia custodib. furatus est, & in Gallias transtulit, anno Domini 764. Sigebertus. Et deos Antichristi ueneratus est, imò pro ijs non piguit eum grauiasuscipere certamina. Nam cum Agaunenses euicissim furati essent Gorgonium, accusauit eos ad Pipinum: & impetrato præsidio, in Burgundiam Agaunum irruit: & cum detrectarent restitutionem, Mauricij sepulchrum effringere cœpit. Illi uerò ut suum idolum Mauricium saluum retinerent, Crodogango Gorgonium reddunt. Cap. eodem.

Vtrumque gladium gessit. nam principem palatij, & consiliarium Reipublicæ, & ducem Galliarum, & episcopum simul egit. Capite nono.

Legationibus functus est. Pipinus enim eum ad Stephanum pontificem misit, ut ei referret, quod à Sicambrijs seu Francis in regem esset electus. Capite undecimo. Stephanum papam secum in Gallias ad Pipinum adduxit. Blondus decadis primæ libro decimo, & Sabellicus Enneadis octauæ lib. octauo. Accum is Pipino de Aistulphi iniuria questus esset, Crodogangus remissus est ad Aistulphum, ut iuberet eum pontifici restituere sua. Liber pontificalis in uita Stephani.

Vita sanctimoniam.

Facie decora, mitior columba, uelocior aquila, clementior agno, innocentior uitulo fuit. habitu uilissimo usus est, adeo ut uix agnosceretur episcopus à peregrinis. Cilicio, ieiunio, uigilijs corpus suum castigauit: in peccantes rigidus, in pauperes liberalis fuit. Liber de uita eius.

De morte eius.

Obijt anno Domini 765, iuxta Sigebertum. Trithemius errat, qui eum floruisse scribit anno Domini septingentesimo septuagesimo, de uiris illustribus Germaniarum.

Saxonum bellum est finitum. Acta Treuirensum.

FORTVNATVS.

Fortunatus secundus, apud Treuiros episcopus sexagesimus quartus. Scripsit librum de diuinis officijs: & à Carolo ad Michaelē Imperatorem ablegatus, pacem confirmauit. Acta Treuirensum.

SVB IVSTINIANO.

AVTBERTVS.

Autbertus Abrincatenfis, ut Sigebertus scribit, seu Ambertus Abricensis, ut Robertus Gaguinus libro tertio: admonitus à Michaelē, seu malo spiritu, in pelago, in colle altissimo Ecclesiam seu monasterium extruxit, anno Domini septingentesimo nono. Inter sermones Bedæ quidam extat de reuelatione Michaelis: in quo indicatur, Michaelē in spelunca, ad quam taurus stabat, altare suum monstrasse, ac isthuc se adorari iussisse. Sed quis non intelligit, à superstitionis hominibus ista conficta esse, ad confirmandam opinionem de angelorum adoratione? Porro Autbertus iste uidetur idem esse cum illo Ausberto Rothamagenfi episcopo, de quo superiori libro diximus: quod in exilium missus circa Altimontē errauerit, ubi ut aliquam existimationem sibi compararet, de Michaelē somnia finxit, & idololatriæ occasionem præbuit.

VUILHARIVS.

Vuilharius episcopus Sedunensis, apud Carolomannum fuit in autoritate: & eo mortuo ad Carolum Magnum uenit, in uillam Carbonianam, cum alijs aulæ proceribus. Annales Francorum, Auentinus libro 4. Annalium, & Vrspergensis in Chronico. Regi-
no lib. 2. eum uocat Volcarium Capellanū.

DANIEL.

Daniel ex Francorum regia stirpe natus, 40 in clericorum numerum cooptatus est. Sed is post obitum Dagoberti, consilio Raginfredi Francorum marescalci, abiicit habitum sacerdotalem, & cæsariem & barbā alit, & rex eligitur, mutato nomine Danielis in Chilperici, & arma contra Carolum Martellum capit. Adonærate 6: Trithemius de origine Francorum: Blondus decadis primæ libro decimo: Gaguinus libro tertio de Francis: anno Domini 715. Sigebertus.

LEODIENSES EPI-
scopi.

HVBERTVS.

Hubertus in episcopatu successit Lamberto Traiectensi, & à Sergio pontifice Romano consecratus est, cuius mancipium in superstitionibus pontificijs confirmandis & propagandis solerter egit, nam deos alienos, nimirum sanctos mortuos honorauit, dum beato Petro ecclesiā extruxit, & corpus Lā 50

berti unā cū sede episcopali à Traiecto Leodium transtulit, eiusque uenerationem docuit, de signis & miraculis eius mendacia & commenta in uulgus disseminans, anno Domini 710, iuxta Sigebertum.

Ac ut politicus dominus & rex, ius ciuile oppidanis tribuit, uitam & mores disciplinæ freno composuit, libram panis & uini sapienter cōstituit: & obiit anno Domini 735, iuxta Annales, seu uitas Tungrenses, & Trithemium in epitome Francorum. Post annos sedecim, aut (ut alij uolūt) septuaginta, sub Ludouico Imperatore, cadaver eius, quod fabulantur eò usque durasse illæsum & incorruptum, translatum est in pagum Arduennam, ac superstitionis cultoribus signa mendacia edidit. Libro eodem.

FLOREBERTVS.

Florebertus filius & successor Huberti, rexit Ecclesiam illam annis 18. Et post multos annos corpus eius leuatum est: & ipse cum Lamberto & socijs eius deus tutelarum Leodiensis factus est. Annales Tungrensum.

FULCARIVS.

Fulcarius, seu Fulgarius, comitis Louaniensis ex filia custodis filius, Leodiensis episcopus trigessimus secundus, tempore Pipini, præfuit annis fere quindecim. Annales Tungrensum. Mortuus anno Domini 766. Meyer de Flandris.

AGILFRIDVS.

Agilfridus uir præclarus & nobilis, in Palatio Caroli Mag. diu uersatus, episcopus trigessimus tertius Leodiensis ordinatur, anno Domini 753. Desiderium regē Italiæ apud se exulantem, ex iussu Caroli habuit, & curauit uitam Lamberti per Godescalcum clericum suum scribi. Obiit anno Domini 784. Annales Tungrensum.

GERBALDVS.

Gerbaldus 34. episcopus Leodiensis, annos 25 præfuit, tempore Adriani, & Leonis pontificis. Annales Tungrensum.

ERKENBODO.

Erkenbodo abbas Bertinianus, episcopus Morinorum, in propaganda doctrina Evangelij diligens & assiduus. Obiit anno Domini 742. Meyer in Chronico Flandriæ.

HILDVARDVS.

50 Hilduardus Leucorum, seu Cameracensium episcopus, in Dickeluenna, à Magryptio pagano uehementer afflictus est: quem tamen tandem conuertit. Cœnobium Dickeluennæ extruxit, ibique sepultus est. Meyer de Flandris, anno Domini 750.

ALBINVS.

Albinus Venetiæ regionis Oceani Britannici confinis indigena, ex celebri familia natus: in Tunlacensi monasterio institutus, anno trigesimo quinto ætatis abbas designatur, quod

quod munus cum per annos uigintiquinq; administrasset, Andegauiam uocatur, ut episcopum agat.

Mortuum adolescentem in uitam reduxit, & cæco uisum restituit, & dæmoniacum sanauit, & alia admirabilia fecit: si non fabulæ sint, quas Vincentius refert libro 23. cap. 142. & sequentibus.

Præceptorem Caroli Magni fuisse, Vincētius libro 23. capite 169 putat. Sed ille alius fuisse uidetur.

Præfuit Ecclesiæ uiginti annis, & mensibus sex, ac mortuus est anno ætatis octuagesimo.

DE ALIIS GALLIÆ episcopis.

AD Theodatum Bellouacensem, Dauidē Corisopitensem, Fulgarium Tungrensem, seu Leodiensem, Cerenebaudum Laudunensem, Heliseum Nouiomensem, Rumbertum Ambianensem, Romanum Meldensem, Treuinardum Cameracensem, Aethenum Cenomanensem, extat epistola Zachariæ in secundo tomo Conciliorum.

MARINVS.

Marinus cum Georgio imperiali Secretario quædam machinatus erat sedi Romanæ contraria. Quare ad Pipinum à Paulo papa mittitur, ut eum, si poenitentiam agat, curet alicubi episcopum in Galliis à Vuilichario ordinari: quò ille beneficetia uictus, desinat male agere. epistola Pauli ad Pipinum.

DADANVS.

Dadanus episcopus alicubi in Galliis, interfuit Synodo Francicæ à Carolomanno indictæ: ut patet ex actis in secundo tomo Conciliorum, & Auentini libro tertio Annalium Boiorum.

CLEMENS PRESBYTER.

Clemens Scotus natione, presbyterij gradum sortitus, in Gallias uenit, & Alberto Gallo sese adiunxit, ac ueram Apostolicam doctrinam ab eo didicit: & tum in Galliis, tum in Germania eā propagauit. Familiaris fuit Samsoni, Sydonio, & Virgilio, & alijs episcopis in Bauaria & Francia. Opposuit sese Bonifacio, nouo pontificio reformatori istarum Ecclesiarum: ac in eo reprehendit, quòd adeò iactaret Paparum auctoritatem, cum omnes ueri Doctores sint Apostolorum successores: & quòd abrogaret coniugium sacerdotum, & uitam monasticam & traditiones humanas adeò prædicaret: quòd regnum Francorum à stirpe Merouei in adulterinā Pipini progeniem transferret: quòd missas pro mortuis, & alios nouos ritus ueteri Ecclesiæ ignotos institueret. Colligi hæc posunt ex historia ipsa, si quis singula diligenter inspiciat. Nam Auentinus libro tertio Annalium, eum inter eos refert, qui Bonifacii

um mendaciorum authorem, legis atque pacis Christianæ turbatorem & corruptorem in concionibus suis uocabant. Falso ergo à Luzenburgenfi & alijs accusatur hæreticus, quòd se Apostolorum successorem iactarit, ac de cœlestium mysterijs arcanis uana protulerit, & de hominis uita & morib. ineptissima disputarit. Zacharias in epistola ad Bonifacium, falsum & schismaticum eum appellat episcopum: & acta, ut à Bonifacio erant perscripta, damnat. Sed nullum errorem eius indicat: quòd absq; dubio fecisset, si quid fuisset in eo ueri erroris. Sed illud pro errore ei, & alijs ipsius Collegis reputatum est, quòd superstitiones pontificias improbauit, ac fortè ex Apocalypsi indicauit Romanum pontificem esse Antichristū. Scripsit librum contra Bonifacium: qui si extaret, nos de multis rebus posset commonefacere. Sed à pontificijs, etiam repugnante Zacharia, exustus est. Bonifacius eum accusauit ad Zachariam papam. is uerò tantum una parte audita, statim in eum stringit gladium: & Romæ collecta Synodo, eum cum Alberto Gallo damnat, & deponit, & exemplum excommunicationis Bonifacio promulgandum mittit: ut patet ex epistola Zachariæ, in secundo tomo Conciliorum. Cum autem paratus esset ipse in Synodo suam causam agere, Bonifacius ei aditum præcludit: Francis stupidis persuadens, non esse fas hæreticum excommunicatum ad sacra aut ad Synodum admitti, & beneficio iuris & legum frui, ut patet ex Vuilibaldo, de uita Bonifacii. Claruit anno Domini septingentesimo quinquagesimo. Balæus Centuria decimaquarta, capite 30.

SAMSON.

Samson Scotus, familiaris Clementis, etiam inter eos fuit qui Bonifacium mendaciorum authorem, legis atque pacis Christianæ turbatorem, corruptoremque accusabant uoce & stylo, & parati erant ex uerbo Dei demonstrare: sed ad legitimum iudicium non admittebantur, uerum inaudita causa à Zacharia excommunicabantur, & à Bonifacio deponerentur, & à regibus Francorum uinculis cohercebantur, per calumniam falsi & schismatici episcopi, auari, libidinosi, sacrilegi, temulentii sacerdotes, à pontificijs traducti. Auentinus libro tertio Annalium: & Balæus Centuria decimaquarta, capite trigesimo primo.

IOHANNES MAIL- rosius.

Ioannes Mailrosius Scotus natione, discipulum sub Beda egit in Vuermuthensi cœnobio, & in linguarum & artium studio multum profecit. Assumpto Claudio Clemente socio uenit Parisium, cum mercatori-

bus Britannicis. Polydorus. Hector & Maior scribunt, ab Achaio Scotorum rege missos illos esse, cum Carolus viros doctos sibi mitti postulasset. Progressus in forum publicum, cum alij merces uenales exponerēt, ipse cū socio proclamat, se sapientiam habere uenalem: si quis eam desideret, accedat & petat. Erat apud Carolum Magnum Albinus, qui olim sub Beda horum fuerat condiscipulus: is ei persuadet, ne viros istos doctos negligat. Carolus ergo cum ijs agit, ut Scholam isthuc aperiant, & nobilium pueros instituunt. Conueniunt eō frequentes scholastici: quæ res occasionem præbet, ut Academia instituatur. Inde Papiam seu Ticinum iussu Caroli abit, & gymnasium instituit, in quo publicè sacra & prophana proficitur. Augustini Benedictinorum cœnobio præficitur anno Domini 792. Ac edidit scripta plurima, de quibus Bostonus hæc enumerat:

Super canones Arzachelis,	Lib. 1.
Ad Carolum regem,	Lib. 1.
Versus diuersi generis,	Lib. 1.
In Euangelium Matthæi,	Lib. 3.
De officijs humanis,	Lib. 1.
De officijs diuinis,	Lib. 1.
Dialogum de natura,	Lib. 1.
De naturæ diuisione,	Lib. 1.
De primo rerum principio,	Lib. 1.
De Eucharistia,	Lib. 1.
Commentarios Scripturarum,	Lib. 1.
Homelias eruditas,	Lib. 1.
De Germanis, iuxta Irenicum,	Lib. 1.

Libris eius destituti, de doctrina ipsius nihil possumus referre. Tantum ex Antonino: Meminimus quodd Romanis displicuerit, eo quodd Græcis adhærens, Pontificum dogmata improbarit. Contra eum scripsit quidam Florus, ut Simeon Dunelmensis in Chronico indicat. Ticini obiisse creditur. Balæus Centuria 14. cap. 32.

CLAVDIUS CLEMENS.

Claudius Clemens Scotus natione, Beda præceptore usus, ab ineunte ætate literis incubuit, & Latina & Græca didicit: in soluta oratione & poesi exercitatus, & in Sacris literis probè institutus. Venit cum Iohanne Maïrosio Parisios, & Academiam isthuc instituit, & publicè sacra & philosophica professus est. Collegit ex Origenis, Hieronymi, Ambrosij, Hilarij, Augustini, Rufini, Iohannis Chrysostomi, Fulgētij, Leonis, Maximi, Gregorij, Bedæ, & aliorum opusculis,

Commentarios in Matthæum,	Lib. 3.
In Pentateuchum,	Lib. 5.
In capita Iudicum,	Lib. 1.
Enarrationes in Ruth,	Lib. 1.
Super Psalterium,	Lib. 1.
In omnes epistolas Pauli,	Lib. 14.

De Euangelistarum concordia,	Lib. 1.
Memoriale historiarum,	Lib. 1.
Summam quandam,	Lib. 1.
Homelias quoque,	Lib. 1.

Atque alia ad Christianam religionē pertinentia, ut in Bostoni Aurienfis catalogo elucet. Altisiodorensis postea factus episcopus. Claruit sub Adriano, anno Domini 790. Balæus de scriptoribus Britannia: Centuria 14. capite 33.

ADELBERTVS GALLVS.

Adelbertus episcopus alicubi in Gallijs, homo pius & doctus, præceptor fuit Clementis, & aliorum. Habuit adhuc aliquam lucē de uera doctrina Apostolorum: & Dei beneficio animaduertit Bonifacij & aliorum Pontificiorum reformatorum Ecclesiæ fraudes, & falsa dogmata, & superstitiones: ac sese unā cum Sydonio, Virgilio, Clemente, grauitè illi opposuit, & errores eius de cœlibatu, de reliquijs Sanctorum, de statuarum adoratione, de primatu pontificis, de missis pro mortuis, de purgatorio, & similes refutauit, & uitam illius carpsit. Bonifacius autē eum ad Pontificem accusauit, multis criminibus de eo confectis. Pontifex in eum inauditum statim excommunicationis sententiam profert, eamque Bonifacio promulgandam mittit: ut patet ex epistola Zachariæ ad Bonifacium. quam ille non modò in Francia proponit publicè, sed etiam bonum uirum Albertum in carcerem Fuldense cōiecit, in quo (ut uidetur) computruit ille. Vuilibaldus in uita Bonifacij: Auentinus lib. 3. Annaliū. Nauclerus generatione 25: Balæus Centuria 14. capitibus 30 & 31. & in Appendice. Pontificij autem inter hereticos eum celebrant, sed non indicant eius errorem: nisi quodd Vuicellius asserit, eum impositionem manus, & signationem crucum, & alias Pontificias ceremonias ad baptizatos confirmandos adhibitas, ut inutiles reprehendisse. Sed Zacharias ipse in epistola ad Bonifacium, non hæresin, sed schisma ei obijcit, eo quodd non probat omnia quæ Bonifacius faciebat.

DOCTORES IN AVLA Caroli.

ZACHARIAS.

Zacharias domesticus sacerdos Caroli cū monacho, quē patriarcha Hierosolymorū ad Carolum cū reliquijs ablegarat in Palestinam, cum eodem exit, anno Domini 800, mense Martio: & tecum magnam uim pecuniæ pauperibus distribuendam Hierosolymam aduehit. & in mense Decembri reuersus, Carolo Romæ degenti affert clauēs, & hastam, & signa urbis & monumenti Christi. Auentinus 4. Annalium, & Adon ætate 6.

ÆTHERIVS.

Ætherius capellanus & notarius Caroli Magni,

Magni, formam donationis eius factæ Romanæ Ecclesiæ conscripsit. Leo Hostiensis libri primi capite decimo quarto, de Cassinensi cœnobio: & Liber pontificalis.

ADILGARIUS.

Adilgarius episcopus, à Carolo missus est ad Theodorum abbatem Cassinensem, ut consuetudines eius cœnobij descriptas afferret, quo possent etiam illæ traditiones in alijs locis institui, Hostiensis libro primo, capite decimo quarto.

EBROVINUS.

Ebrovinus unâ cum Carolo Hierosolymis fuisse, ac postea confessionem eius audiuisse dicitur, apud Erphordensem cap. 69.

PAVLVS PISANVS.

Literis Latinis & Græcis institutus est Carolus Magnus à Paulo Pisano. Auentinus libro 4. Annalium.

ELENANDVS.

Elenandus primarius sacerdos uel in aula Caroli, uel in clero Saleburgensi, cognoscit unâ cum Amone ex iussu Caroli causam Attonis Fruxinensis, & Meginhardi Tiguri norum abbatis. Auentinus lib. 4. Annalium.

POSSESSOR, ET RABIGAUDUS.

Possessor archiepiscopus, & Rabigaudus abbas, à Carolo ad Adrianum legati, commendantur ob fidem & diligentiam in expediendo negotio. Conati sunt pacem componere inter Adrianum & Hildebradum. In Asiam missi, non uenerunt Romam in reditu: quod moleste fert Adrianus in Epistolis suis ad Carolum.

FLACCVS ALBINVS.

Flaccus Albinus natione Anglus, Eboraci, aut Londini, seu in uicino aliquo loco natus, iuxta plerosq; Scriptores. Sed Gallum fuisse opinatur Bergomensis libro 10. & Schedelius ætate 6. Educatus & nutritus est in Ecclesia Eboracensi, ut ipse testatur in epistola ad Eanbaldum. Vuilhelmus libro primo, capite 51. Adriano, Beda, & postea Egbert archiepiscopo Eboraci usus est præceptoribus: ut patet ex epistolis eius ad Eboracenses, apud Vuilhelmum lib. & cap. eodem.

Latinæ, Græcæ & Hebraicæ linguæ sibi comparauit peritiam: Dialecticam, Rhetoricam, Physicam, Mathematicam & Astronomiam didicit: ut patet ex scriptis eius.

Authores Ethnicos euoluit, tum poetas, tum historicos, ex quibus interdum quædam depromit: ut ex Quintiliano, & Hippocrate, & Horatio, in quæstionibus in Genesim. Ex Terentio: Ne quid nimis: & Virgilio:

Nesciamens hominum fati sortisq; futura.
in Ecclesiasten cap. 8. & Semper avarus eget. capite quinto.

Literas sacras diligenter & cum fructu legit: & Patrum Ecclesiasticorum scripta adeo sibi familiaria fecit, ut ex ijs suos Commentarios confecerit. Nam ipse fatetur, se ex Hieronymi & aliorum Patrum Commentarijs, suum in Ecclesiasten construxisse, in Præfatione. Et enarrationes in Iohannem ex Augustini, Ambrosij, Gregorij, Bedæ, & aliorum Patrum scriptis collegisse, testatur in epistola ad Gislā. & Hebræorum, ut constat ex primo capite in Ecclesiasten.

Post Bedam & Adelmum longè eruditissimus Anglorum fuit.

Functiones.

In schola Cantabrigiensi post Bedam artes professus est, ut habent eorum Annales: & Adriano defuncto, abbas constitutus est. Beda libro quinto, capite uigesimo primo, de Anglis. Postea ab Egberto Eboracum uocatus, in eo loco bibliothecæ custodem & professorem egit. Diaconus ordinatus uidetur, quod Leuitam se appellat in præfatione ad Carolum Magnum, in libro de Trinitate. Ab Offa Merciorum rege ad Carolum pro fœdere pacis confirmando, & alijs negocijs expediendis missus, in noticiam & amicitiam Franci uenit, ac ab eo persuasus Britanniam reliquit: & præceptor eius factus est, qui eum in monasterio Martini apud Turonenses abbatem fecit. Vuilhelmus libro primo, capite quinquagesimo quarto. Chronicon Martini: Erphordiensis ex Hælinando, capite 69.

Scripta.

Scripsit de trinitate ac fide,	Lib.	3.
Ad quæstiones Fredigisi,	Lib.	1.
Ad Eulaliā, de ratione animæ,	Lib.	1.
De animæ utilitate, ad Guidonem,	Lib.	1.
Speculum uitæ humanæ,	Lib.	7.
De octo partibus,	Lib.	1.
De sanctuario diuino,	Lib.	1.
Argumentum suæ fidei,	Lib.	1.
Responsiones ad interrogata,	Lib.	1.
De incarnatione Christi,	Lib.	1.
Ad Guidonem de uirtutibus,	Lib.	1.
Dialogorum inter se & Carolū,	Lib.	1.
De uirtutibus ad Carolum,	Lib.	1.
Categoriarum ad Carolum,	Lib.	1.
Sententiæ Scripturarum,	Lib.	1.
Super Genesim ad literam,	Lib.	1.
In Cantica canticorum,	Lib.	1.
In Ecclesiasten,	Lib.	1.
De Ecclesiasticis dogmatibus,	Lib.	1.
De adoptione filiorum Dei,	Lib.	1.
Quæstiones in Genesim,	Lib.	1.
Manifestationem trinitatis,	Lib.	1.
Enchiridion Psalmorum,	Lib.	1.
In Euangelium Ioannis,	Lib.	7.
In epistolas Diui Pauli,	Lib.	14.
Ad Caroli orationem,	Lib.	1.

Disputationes cum Pipino,	Lib. 1.
Speculum paruulorum,	Lib. 1.
De proprietate nominum Dei,	Lib. 1.
In Paulum ad Ebræos,	Lib. 1.
In Apocalypsim Ioannis,	Lib. 1.
Ad Anglorum Ecclesias,	Lib. 1.
Correctiones diuinorum,	Lib. 1.
Officia per ferias,	Lib. 1.
De rhetorica ad Carolum,	Lib. 1.
Chronicorum suorum.	Lib. 1. 10
De septem artibus liberalibus,	Lib. 1.
De uita & uirtutibus Martini,	Lib. 1.
Vitam Vetaſti Atrebatensis,	Lib. 1.
Aſta diſcipulorum Gregorij,	Lib. 1.
De doctrina Baſilij,	Lib. 1.
Ad Athelardum Cantuarienſem,	Lib. 1.
Dialogorum ad diſcipulos,	Lib. 1.
De proprietate ſermonū & rerū,	Lib. 1.
Homelias 254 Doſtorum,	Lib. 1.
De fide Catholica,	Lib. 1. 20
De Antichriſto, ad Carolum,	Lib. 1.
Vitam Vuillebrordi carmine,	Lib. 1.
Epistolarum ad diuerſos,	Lib. 1.
Gesta Caroli Magni,	Lib. 1.
Sermones elegantes,	Lib. 1.
Ad Gislam & Richtrudam,	Lib. 1.
Commentarios in utrumque Testamen- tum,	Libros plures.
De genealogia Chriſti,	Lib. 1.
Contra uenerationem imaginū,	Lib. 1. 30
De Aſtronomia,	Lib. 1.
De Dialeſtica,	Lib. 1.
De orthographia,	Lib. 1.
De auriculari confeſſione,	Lib. 1.
Precationes miſſales,	Lib. 1.
Dogmata quædam ad Carolum,	Lib. 1.
Hiſtoriam trinitatis,	Lib. 1.
Didascalicon,	Lib. 1.
De ſapientia,	Lib. 1.
Carminum ad diuerſos,	Lib. 1. 40

Orationem Dominicam, ſymbolum Apoſtolorum, & canticum Ambroſij & Auguſtini, carmine edidit, cum multis alijs. Balæus Centuria ſecunda, capite decimoſeptimo. Annales Francorum ſcripſit, teſte Blôdo decadis primæ, libro decimo.

De doctrina & opinionibus eius.

Quid ſenſerit de ſingulis doctrinæ capitibus, in capite quarto indicauiſus. Maxime illuſtrauit doctrinam de Trinitate, ut cōſtat ex libris eius.

Opiniones quædam ſingulares admiscet: ut quodd baptiſmo Iohannis non ſint homines renati, neq; acceperint Spiritum ſanctū. lib. 3 de Trinitate, cap. 17.

Chriſtum creaturam uocat, lib. 3, cap. 13 de Trinitate: & in Iohannem capite primo, eandem propoſitionem damnat.

Animas non cum corporibus ſeri, ſed à

Deo creari extra corpus, nititur probare ex illo diſto: Spiritus redit ad Deum, qui dedit illum. cap. 12 in Eccleſiaſten.

Opinionem de reditu Eliæ & Enoch ante nouiſſimum diem, attingit libro tertio, cap. 19 de Trinitate.

Ignem purgatorium ſomniat, extra Scripturæ uera & ſolida teſtimonia: libro tertio, cap. 21 de Trinitate.

Opera eius in functione.

Functus eſt munere Doſtoris artium. nam Cantabrigiæ & Eboraci profeſſorem egit: & Carolum Magnum Dialeſticen, Rhetoricen & Aſtronomiam docuit. Vuilhelmus libro primo, capite 51: & Sigebertus anno 790, & Helinandus: Ac eius magiſterio adeo Francos profeſſiſſe in artium cognitione, ut antiquis Romanis & Athenienſibus ſint facti æquales: Erphordienſis capite ſexageſimo nono, & Vincentius libro uigeſimo tertio, capite 173 iacitant.

Sacras literas interpretatus eſt magno cum iudicio, explicato textu ſecundum litteram: plerunque ad allegoricas & anagogicas accedit commentationes. Latinum textum ſæpe cum Græco confert, & ex eodem corrigit: ut patet ex Commentarijs in Iohannem.

Rerum naturalium declarationes ſumit interdum ex Phyſicorum & Mathematicorum doctrina. Sic ſolis curſum & effectus exponit capite primo in Eccleſiaſten. De hirundinum natura, quodd chelidonia curent cæcitatem pullorum: & de capris appetentibus dyſtamnum, ad uulnere medicacionem: in ſeptimo capite quædam refert. Quæſtiones difficilioreſ explicat iuxta ſententias in uerbo Dei reuelatas, quas ubi non habet, modeſtè monet, de non reuelatis nō eſſe nimis exiliter & ſollicitè inquirendum. In Geneſin. Ad quæſtionem, an in arca tantum fuerit ciborum, ut ſatis eſſet omnibus animantibus ad totius anni ſpacium, inquit: Dimittamus incertas conieſturas, & concedamus diuinæ potentie de creaturis ſuis facere, quod uoluit. Et modum natiuitatis Chriſti inenarrabilem eſſe, monet libro ſecundo, capite uigeſimo ſecundo, de Trinitate.

Veteris & noui Teſtamenti textum iuſſu Caroli Magni correxit, ut indicat in epiſtola in ſexto libro in Iohannem. anno Domini ſeptingenteſimo nonageſimo. Sigebertus.

Hæreticos ueteres paſſim refutat. Nam contra Arium & Samofatenum, Eutychem, Neſtorium, Sabellium, Photinum, Pelagiū, & alios hæreticos, more Dialeſticorum diſputat in libris ſuis de Trinitate, & in Iohannem, & Eccleſiaſten, & alijs.

Vicia

Vitia grauitat arguit. Nam ad Viouenses, apud quos Beda uixerat, inquit: Affue-
scant primū astare laudibus sup̄ni regis,
non uulpium fodere cauernas, non leporū
fugaces sequi cursus: discant nunc Scriptu-
ras sacras, ut etate perfecta alios docere pos-
sint. Recogitate nobilissimum nostri tempo-
ris magistrum Bedam presbyterum, qua-
le habuerit in iuuentute discendi studium,
qualem nunc habeat inter homines lau-
dem, & multo maiorem apud Dominum
remuneratōis gloriam. Vuilhelmus libro
1. capite 55.

Orationes Missales, & alia officia Eccle-
siastica Gotthorum perturbatione perditā
refecit, iuxta Bergomensem libro decimo,
& Schedelium.

Interfuit etiā Synodis, ut patet ex Prefatio-
ne eius ad Carolū Magnum, de Trinitate.

Bonam operam nauauit in Scholis seu A-
cademijs aperiendis, ad artium & Theolo-
gię plantationem & propagationem. Nam
ut Academia Parisiensis & Ticinensis à Ca-
rolo fundarentur, & uiri docti Bedę discipu-
li isthic docerent, effecit Helinādus: Erphor-
diensis capite 69, Chronicon Martini, Poly-
dorus lib. quarto & quinto de Anglis: Ba-
læus Centuria 14. capite 32.

Et in bibliothecis instruendis & libris re-
plendis solers ac diligens fuit. Nam in Britā
nias Caroli Magni assensu & sumptibus scri-
ptores misit, qui ex Eboracensi bibliotheca
libros descriptos in Turonensem urbē affer-
rent. Vuilhelmus primo libro, capite 51.

Secularibus negocijs peregrinationis sese
molestari, in Genesin queritur: ac cum Caro-
lo fuit in expeditione contra Desiderium.
Vincentius libro uigesimo tertio, capite 169.

Carolo Magno consilia in rebus multis
suggessit, præsertim ad Ecclesiasticas res per-
tinentia. Sic eius monitu Carolus Ludgerū
ex Beneuentano cœnobio euocauit, & ec-
clesiæ Monasteriensis præfecit. Cranzius in
Metropoli libro 1. capite quinto.

Amici.

Familiares fuerunt, Onias sacerdos, Can-
didus presbyter, Nathanael diaconus, ut pa-
ter ex præfatione in Ecclesiasten: & Signul-
fus, cuius impulsu quæstiones in Genesin
scripsit. Elardus Canturiensis, ad quem e-
pistolam scripsit. Vuilhelmus libro primo,
capite quinquagesimo quinto. Nothelmus
Londinensis episcopus, quem excitauit ut
scriberet acta discipulorū Gregorij, Balæus
Centuria secunda, capite octauo, & Bonifa-
cius Moguntinus episcopus: qui eum roga-
uit ut Missales orationes corrigeret. Ber-
gomenis libro decimo. Higealdus Candi-
dum in Gallias ad Albinum iussit sese con-
ferre, tanquā ad torrentē literarū. Balæus

Centuria decimatertia, capite 59. Claudius
Altisiodorensis, Albini fuit condiscipulus.
Balæus centuriæ 14. capite 31.

In precio fuit regibus Anglorum Offæ &
Egelredo, ad quos epistolas scripsit, quarū
fragmenta extant apud Vuilhelmum, ex Ca-
rolo Magno, & multis alijs.

Discipuli.

Haymo Halberstatensis episcopus audi-
tor eius fuit, & Eanbaldus Brigātius episco-
pus Eboracensis: Lelandus apud Balæum
Centuria decima, capite uigesimo septimo,
& Simeon, cuius meminit in epistola ad Cal-
uinum: Balæus Centuria decimatertia, ca-
pite 58.

Gisla & Richtruda magistrum suum no-
cant in epistola ad ipsum, præfixa Commē-
tario in Iohannem.

Virtutes.

Non tantū scientia, sed etiam morū ho-
nestate insignis fuit. Martinus in Chronico,
& Erphordiensis ex Eginhardo de uita Ca-
roli. Sanctitate & miraculis præclarū fuisse,
Schedelius dicit ætate sexta.

Certamina.

Certamen ei fuit cum ijs qui reprehendo-
bant eius factum, quod Brytanniā deserens,
in Franciam se cōtulisset, opimiorem captā
conditionem. Contra quos in epistola ad
Eboracenses sic scribit: Nō pro auri auaricia
(testis est mei cognitor cordis) in Franciā ue-
ni, nec remansi in ea, sed Ecclesiasticæ causa
necessitatis. Item ad Offam regem Mercio-
rum: Ego paratus eram cum muneribus Ca-
roli regis ad uos uenire, & ad patriam reuer-
ti: sed melius mihi uisum est, propter pacem
gentis mee, in peregrinatione remanere, ne-
sciens quid fecissem inter eos, inter quos
nullus securus esse, uel in salubri cōsilio pro-
ficere potest. Ecce loca sancta à paganis uasta-
ta, altaria à periuris fœdata, monasteria adul-
terijs uiolata, terra sanguine dominorum &
principum fœdata. Vuilhelmus Malmesbu-
riensis libro 1. capite 55.

De morte eius.

Claruit anno Domini 786. In cœnobio
Cormaricensi, quod ad Turonense mona-
sterium pertinet, sepultus est. Ranulphus li-
bro quinto, capite 28. Balæus Centuria se-
cunda, capite 17.

HISPANIAE DOCTO-

res.

VERVS.

Verus episcopus Hispalensis, in Beticā
prouincia, uitā Eutropij episcopi de-
scripsit. Vixit sub Pipino. Hedio libro 6. ca-
pite 22 historiæ Ecclesiasticæ.

EGILA.

Egila episcopus Hispaniæ à Vuilli-
chario Galliæ archiepiscopo iussu Adria-
ni ponti-

ni pontificis ordinatus, Saranum diaconum & Victorinum clericum Romam cum literis misit, ac de multis questionibus consilium petijt: quod ei Pontifex libens communicat, modo Romanæ sedi sese subijciat, & characteres Pontificios amplectatur, & sese opponat illis qui ieiunia sextæ feriæ ac sabbati rejiciebant: ut patet ex epistola ad Egilam. Sed cū Egila uidisset ineptitantes Pontificias nullis nisi fundamentis uerbi diuini, palam professus est, se ab eis dissentire. Id Pontifex in digressu, ad episcopos Hispaniæ scribit, ac Egilam accusat, quod errores Vincetij magistri sui amplectatur, & extra catholicam disciplinam docere cōetur: ac monet illos, ut ab erroribus eius sibi caueant, ac illum in uiam reducere studeant.

IOHANNES.

Iohannes presbyter, cum Egila à Vivilichario ordinatus est, ut patet ex epistola Adriani ad Egilam.

GERMANIÆ EPISCOPI
& doctores.

BAVARI: LAVREACENSES.

VIVILVS, SEU
Viuilo.

Viuilus, ut Auentinus scribit, seu Viuilo, ut Gregorius tertius in epistola ad Bonifacium: seu Viuilo, ut Mutius, & alij quidam scribunt, uidetur Bauarus fuisse: Laureaci episcopus factus est anno Domini 719, Auentinus libro 3 Annalium. Eius ordinationem Romani pontifices sibi arrogant: ut patet ex epistola Gregorij tertij ad Bonifacium, & Zachariæ ad eundem. Sed Mutius libro septimo, & Hedio, dicunt eum fuisse Bonifacij discipulum, ac ab eo in Bauariam missum: uerum qua autoritate id asserant, non uidemus. Nam inter Bonifacij discipulos nusquam recēsetur: ac quid opus fuisset, Gregorium & Zachariam ad Bonifacium scribere, se Viuilonē ordinasse, si eius fuisset discipulus? Porro Viuilo studium habuit dilatandi & propagandi religionē Christi, ut Lazius libro 2 rerum Viennensium refert. Exciso Laureaco ab Hunnis iussu Vtilonis ducis, cum collegis & monachis & sacris feminis Bathauiam commigravit. Notus fuit Gregorio tertio pontifici, qui ad eum & alios episcopos Bauariæ scripsit epistolam, in qua commendat ijs Bonifacium: & præcipit ut Synodos celebrent, & prauos sacerdotes exautorent, & archiepiscopum communi consensu electum Romam mittant ordinandum. Extrat exemplar apud Auentinum libro 3. Zacharias etiam ad ipsum scripsit de quatuor parochijs, seu diocēesibus constituendis in Bauaria, quæ extrat apud

Lazium libro secundo, capite secundo, de Viennensibus.

SYDONIVS.

Sidonius, uir religiosus in Bauaria, ut Zacharias in epistola ad Bonifacium eum uocat, Boiorum pontifex fuit, Laureacensis & Bathauiensis. Auentinus libro 3 Annalium. Studium habuit propagandi religionem Christianam: Lazius libro secundo, capite 2 de Viennensibus. Dei beneficio & ipse animaduertit Bonifacij errores & fraudes, seque ei, quantum potuit, opposuit cum Virgilio Saleburgensi episcopo. Nam cum Bonifacius iussisset rebaptizari eos qui à sacerdote quodam ignaro Latinæ linguæ tinerant in nomine patriæ & filii & spiritus sancti: contradixit ei, & baptismum ut legitimum defendit: & ad Zachariam cum Virgilio literas scripsit ea de re, quibus motus ille Bonifacio interdixit, ne rebaptizari iubeat: ut patet ex epistola ad Bonifacium. Balæus Centuria decimaquarta, capitibus trigessimoprimo & 82.

VALDORICVS.

Vualreich, seu Baldericus, seu Valdoricus, Laureacensis & Bathauiensis archiepiscopus, decē millia passuum supra Monachium, in Pipino pago, & in ripa Maræ Dionysio eodem struxit, eamque symmystis & consecratis Benedicti tradidit. Auentinus libro Annalium. Et postea à Carolo Magno cum aliquot episcopis Romam missus, in itinere obiit. Auentinus libro 4 Annalium.

LAVREACENSES.

PEREGRINVS.

Peregrinus Laureacensis episcopus, studij dilatandi religionem Christianam habuit. Lazius libro secundo, capite secundo, de Viennensibus.

BISERICVS.

Bisericus Laureacensis & Bathauiensis episcopus, interest Synodo Dingulofi in Bauaria, sub Thessalono. Auentinus libro 3.

SALEBURGENSES.

IOHANNES.

Iohannes scientia literarum & morum sanctitate celebris, à Bonifacio pontifice reformatore Saleburgæ habitare, & Ecclesiam illam regere iubetur. Auentinus lib. 3 Annalium. Idem Virgilium & Sidonium ad Slauios, & Auares, de Bonifacij consilio ablegauit, ut colligerent inter eos Ecclesiam. Lazius libro secundo de Viennensibus, capite secundo.

VIRGILIUS.

Virgilius Solinagus, illustri inter Hybernos familia natus, diuinarum & humanarum rerum peritus, in Germaniam cum Dabda Græco sacerdote uenit, & ad Pipinū & Carolomannum

mannum accessit, anno Domini 743: qui in aula sua eos biennium retinuit, ac tandem ad Vtilonem in Boiariam misit. Auentinus lib. 3 Annalium. Qui Virgilium abbatiae Petri intra muros urbis Saleburgensis sitae praefecit. Mortuo autem Ioanne episcopus Iuuauensis constituitur, cum consensu ducis, populi & episcoporum comprouincialium: anno Domini 747. Annales, & Auentinus. Accessit etiam consensus Romani pontificis. Vnde contra Bonifacium gloriatur, se etiam à Romano pontifice designatum esse episcopum.

Scripta.

Scripsit epistolam ad Zachariam papam de certamine suo cum Bonifacio: ut patet ex epistola Zachariae, quae extat secundo tomo Conciliorum.

Opera gubernationis.

Non tantum suam Ecclesiam bene administravit, sed etiam de propagatione uerbi ad uicinos sollicitus fuit. Nam Modestum Charinis episcopum ordinauit: ac eo defuncto, Chitomazo duci Madoldum & Variomarum sacerdotes misit: & Hamonem, Reginoualdam, Maioranum, Gotharium, Erchinobertum, Reginardum, Augustinum, & Guntharium, Venedorum uulgo sacerdotes praefecit. Auentinus lib. 3 Annalium, & Lazius libro 2 rerum Viennensium.

Synodo Dingulofini cum alijs Bauarię episcopis interfuit, & de rebus ad Ecclesię gubernationem pertinentibus deliberationem adiunxit. Auentinus libro tertio Annalium.

In aula Thassilonis, in precio & honore habitus est, ac gubernauit eius ducis consilia, eumque flexit ad pacem cum Carolo Magno seruandam, dum uixit. Nam mortuo illo, & Aribone Fruxinensi episcopo, Thessalonius ab uxore inflamatus, pacem & foedera dissoluit. Auentinus lib. 3 Annalium.

Bonifacii legati Pontificij non omnia probauit, ac se aperte cum Sidonio illi opposuit in cōtrouersia de rebaptizādo illo qui in nomine patriæ & filia & spiritus sancta baptizatus erat: ac re ad Zachariam pontificem relata, obtinuit uictoriam.

Deinde Bonifacius eius dictum, quo Antipodes esse affirmauerat, in calumniam rapuit, quasi doceret alium mundum, & alios sub terra homines, alium denique solem & lunam esse, ac illum ad Pontificem accusauit: qui literis ad Bonifacium & Vtilonem, Virgilium nondum auditum damnat: & ipsi quoque & Sidonio per literas minatur, ni Bonifacio pareat: ac euocat eos ut Romam ueniant ad examen: & sic bonis ille uir oppressus est Pontificia tyrannide. Auentinus libro 3 Annalium.

Obijt anno Domini 784. Balgus Centurię

decimequartę, capite octuagesimo secundo.

ARNO.

¶ Arno in episcopatu Iuuauensi seu Saleburgensi successit Virgilio. uir doctus, & magnę autoritatis apud suos fuit. Ecclesię suę curam gessit, & ad uicinos Slauos & Carentanos & Hunnos & Pannonos religionem Christi propagauit, iussu Pipini & Caroli Magni. Mortuo Valdorico Laureacensi & Bathauenfi episcopo, Leo pontifex archiepiscopum eum Bauarię fecit, donato pallio, & sede Laureacensi & Bathauenfi Iuuauiam translata, anno Domini septingentesimo nonagesimo octauo. Auentinus libro 4 Annalium, & liber de conuersione Carentanorum.

Ordinauit presbyteros & episcopos, quos in uicinas regiones misit, & regem Theodoricum episcopum ordinauit. Auentinus libro quarto Annalium, & Lazius libro 2. capite 2 rerum Viennensium.

Legatione functus est: nam Thessalonius cum Henrico Menensi abbate Romam misit, questum de Caroli superbia, & consilij de bello aduersus Boios: & responsum pontificis Adriani retulit. Regino libro secundo, Auentinus lib. tertio de Boijs. At postea à Carolo ipso cum Paulino Romam missus, tempore Leonis, causas cognouit, & lites composuit: & Leonem ac lenatores Romanos Romam iussu Caroli reduxit. Auentinus lib. 4. Annalium. Et Pipino Caroli filio contra Hunnos & Auares bellum gerenti adfuit, & omnem illam prouinciam à Drano flumine uersus Anasum exactis Hunnis à Carolo Magno, pro se & successorib. suis accepit. Auentinus ibidem.

ADALRAMVS.

Arnoni successit Adalramus, & Ottonis cuiusdam opera usus est in propaganda doctrina ad Auares & Slauios. Lazius libro 2. capite 2 rerum Viennensium.

ADALBINVS.

Fuit etiam Adalbinus Iuuauensis episcopus, qui Osuualdi opera usus est in uicinis regionibus. Lazius libro secundo, capite secundo, rerum Viennensium.

REGINOBURGENSES.

VICTERBVS.

Victerbus Ratisponensis episcopus senio confectus, cessit pontificio reformatori Bonifacio: & coepiscopum & collegam accepit Geoualdam. Auentinus libro tertio Annalium.

GEOVALDA.

Geualda, seu Gainbaldus, seu Gimbolph, à Bonifacio, iussu Gregorij secundi, episcopus Reginoburgi ordinatur, anno Domini 737: cum Bauaria in quatuor parochias esset distributa. Chronicò Bauarię, Auentinus libro tertio, Lazius libro 2. capite 2. de Vien.

de Vienna. Vuilibaldus in uita Bonifacii.

SUIDBERTVS.

Suidbertus, uel Synobertus Reginensis episcopus, duodecim obfides, quos Thafilo dedit Carolo Magno, Vuormaciam adduxit. Annales Francorum. Interfuit Synodo Dingulofini. Auentinus lib. 3. Annalium.

BELIBOLDVS.

Beliboldus episcopus Reginoburgensis nonagenarius, librum scripsit, quem adhuc extare dicit Hedio libro 3. capite 9 partis tertiae historiae Ecclesiasticae.

GANGOLPHVS.

Gangolphus Ratisbonensis episcopus, clauit anno Domini 752. Valentinus Munzerus in Chronographia, aetate tertia: & Francus.

FRISINGENSES.

CORBINIANVS.

Corbinianus Vualdegiso parente, & matre Corbiniana Maiæ, quæ colonia erat Boiorum in ripa Athesis, ubi nunc Tyrolium, natus, omnibus bonis paternis neglectis, cellam seu monasterium sibi extruxit, ibique cum monachis seu eremitis quibusdam uitam exegit. Romam tempore Gregorii secundi abiit, & ab eo instructus & ordinatus episcopus, in patriam rediit. Otho Phrysingensis libro 5. capite 23. Iussu Grimoaldi Boiorum ducis capitur, & ab eodem Fruxini pastor constituitur, data fide, quod posthac in eo loco uelit commorari, & illam Ecclesiam gubernare. Auentinus libro 3.

In eo munere sese mediocriter gessit: & non modò infimorum hominum uitia taxauit, sed etiam Grimoldo regi concionatus est poenitentiam, quod uxorem fratris sui Viltrudam duxisset. Id moleste pellex ista tulit, ei que insidias struxit: quas ut declinaret, mercenarius iste in pedes sese cōiecit: & iurandum datum uiolans, in Italiam ad Lioprandum aufugit. Paulo post Grimoldo succedit Hugobertus: is Corbinianum ex Italia reuocat, & baptismum ab eo petit. Auentinus libro 3.

Deos alienos coluit, & nuptias damnauit. nam Fruxini Benedicto Ecclesiam construxit, & monachos collegit ac instituit.

Miracula ei Otho Phrysingensis ascribit: ut quod oratione effecerit, ne mustum ex uase efflueret spina excussa: quod urso, qui sibi saginarium suum occiderat, imperarit ut saginam ferret: quod ad preces eius aquila picem fame laborantibus attulerit: quod signando crucem, furem suspensum seruarit, donec ad Pipinum abiens petisset eum siue uiuum seu mortuum sibi tradi. libro 5. capite 25. Sed fabulosa uidentur. Obijt Fruxini, circa annum Domini 730: & Maias delatus, sepultus est, sicut testamento cauerat.

ARIOBERTVS.

Ariobertus, seu Erunprechtus, ut Vuilibaldus in uita Bonifacii scribit, frater Corbiniani, pontificijs superstitionibus deditus, Fruxinensem ecclesiam, unā ex 4 parochijs à Bonifacio cōstitutis in Boiorum prouincia, accepit gubernadam. Auentinus lib. 3. Annalium: & Lazijs lib. 2. cap. 2. de Vienna.

IOSEPHVS.

Iosephus Fruxinensis episcopus ope Vrilonis Boiorum collegium mystarum instituit, cui nomen Iseniscus fecit, in cuius ripa conditum extat. Auentinus lib. 3. Annalium.

ERBO.

Erbo, seu Aribo episcopus Fruxinensis, Latinos uersus scripsit: ut testatur Hedio libro 6. cap. 9. parte 3. historiae Ecclesiasticae. Interfuit Synodo Dingulofini. Charus fuit Thessalono. Nam is de cōsilio illius Valentinum Tridento Bathauiam transtulit, & pacem cum Francis coluit, quam Aribone mortuo uolauit. Pontificijs erroribus imbutus, monasterium ad Syluanum lacum superioris Bauariae consecrauit, & Berichtoldum abbate constituit. Familiaris fuit Virgilio, ac antepsum obijt. Auentinus 3. Annalium.

ATO.

Ato dissuasit Thessalono bellum contra Carolum, ac ea re malam gratiam iniit, ita ut magis Francis quàm Boijs fauere diceretur, & ut proditor haberetur. Auentinus lib. 3. Annalium. Lis ei fuit cum Tigurinorum abbate Maginhardo, ob quatuordecim decimas interceptas. Carolus Magnus rem cognoscendam & dijudicandam delegat Arnoni Saleburgensi, & Elinando primario sacerdoti, qui iubet monachos templa & decimas suo Pontifici reddere. Auentinus lib. 4. Annalium. Munsterus in Chronographia, Hattonem presulem Fruxinensem translationem biblicorum corruptam pro uirili restituisse narrat: idem & Pantaleon.

MANNVS.

Mannus Neoburgensis episcopus interest Synodo Dingulofini, tempore Thessaloniducis Boiorum. Auentinus lib. 3. de Boijs.

ALMVS.

Almus Sabonenensis interest Synodo eidem. Auentinus 3. Annalium.

DE ALIIS DOCTORIBUS Boiarijs.

ARIOVOLIPHON.

Ariouoliphon in Bauaria dignitate excel lens, à Bonifacio excommunicatur. Auentinus libro 3. Fortè quia non probauit ritus pontificios.

IUGGVS, RIDOLTVS,

& alij.

Iuggus, & Ridoltus, Luidon, Phiphilus, seu Seuadas, episcopi in Alemania, aut Boaria: ad

Antistes Lullus, quo nō est sanctior ullus,
Pollens diuina tribuente Deo medicina,
Occurrit morbis, ut totus prædicat orbis.

Certamina.

Conqueritur se à ministris diaboli fatiga-
ris in epistola ad Leobgytham, & in epistola
ad Cœnam.

Amici.

Chunitruda matertera eius fuit. Auenti-
nus lib. 3. Annalium. Gregoriū abbatem, suū
præceptorem uocat: in epistola ad eundem.
Noticiam habuit Zachariæ pontificis, Vuili-
baldi, Rabani, Bregouini, Denehardi, Eanber-
ti, Sigeuualdi & Bedæ, qui libros in peregrina-
tionis Lulli consolationem scripsit.

Mors.

Cum præfuisset Ecclesiæ annos triginta
unum, obiit anno Domini 787, iuxta Chro-
nicon Quedelburgense: & Balgum Centuria
13. cap. 56. Marianus & Vrspergensis annum
minus habent.

RICHOLPHVS.

Richolphus, uel Sichulphus, capellanus
Caroli Magni, cuius opera usus fuerat in le-
gatione ad Thassilonem: anno Domini 781,
(ut Regino lib. 2. & Auentinus lib. 3. indicat)
successit Lullo, & ordinatus est Fritislariæ, 4.
nonas Martij, anno Domini 787. Hermānus
in Chronico.

EANREDVS.

Eanredus presbyter Lulli, propter inobe-
dientiam excommunicatus, à Vuillefritho
suscipitur, & contra Lullum defenditur: ut
ex epistolis Lulli apparet.

GVNDVINVS.

Gunduinus diaconus Lulli, cōmendatur
in epistola eius ad Leobgytham.

HYLDEVALDA.

Hyldeualda archiepiscopus Palatinus, cū
Arnone Saleburgensi, iussu Caroli Magni Le-
onem per Boiorum fines in Italiam deduxit:
Auentinus 4. Annalium.

*HERBIPOLENSES, SEV
Vuirtzburgenses.*

BVRCHARDVS.

BVrchardus, seu Vtgardus, secundum A-
donem ætate 6: seu Rurchardus, iuxta
Ganguinum lib. 3. de Frâcis: seu Richar-
dus, iuxta Annoniū lib. 4. cap. 61. de Francis,
Anglus, fratrem habuit Suidunū, consangui-
neus Bonifacij, qui eum educari & liberali-
ter institui curauit. Cum autem Bonifacius à
Gregorio secūdo in Germaniam iussus esset
ire, euocauit hūc ex Anglia, ut haberet comi-
tem & socium. Auentinus lib. 3. Annalium. Il-
le sine mora aduolauit, & in Thuringia &
Halsia & alijs locis deformationem Ecclesia-
rum Dei & Papatus institutionem adiunxit.

Bonifacius eum Vuifburgi, ut Sigebertus
scribit: aut Vuitburgi, ut Adon: aut Herbipo-

li, ut Otho Frisingensis, & alij, ordinauit epi-
scopū, cōsensu, imò iussu Carolomāni: anno
Domini 746. Trithemius duos annos ad-
dit, in Epitome Francorum: alij uerò plures.
Ac confirmauit eum in episcopatu Pipinus,
& Zacharias pontifex, anno Domini 748. A-
uentinus lib. 3. Annalium, & Fūcius. Sed Vr-
spergensis, Hartmannus, & alij, ponunt an-
num Domini 751.

Scripta eius.

Libros aliquos scripsit, qui eo mortuo mā-
serunt apud fratrem ipsius Siguium: sed an
extant, nec ne, ignoramus. Cum Bonifacio
ad Ethelbaldū regem Anglorū epistolā scri-
psit, quæ extat: sed an ipse autor eius fuerit,
an uerò tantū subscriptorē egerit, nō constat.

De erroribus eius.

Iisdem opinionibus deditus fuit, quibus
Bonifacius, & aliæ huius seculi pontificum
Romanorum simiæ.

Vitæ monasticæ nimium tribuit. nam mo-
niales uirgines per uotum propriæ sponsio-
nis, & per uerba sacerdotis Deo consecrata
templa fieri: quæ, si matrimonio iungantur,
uiolentur & prophanentur. in epistola ad E-
thilbaldum.

Romano pontifici tribuit potestatem re-
ges constituendi & deponendi, & subditos
ab obedientia & iureiurando absoluendi: ut
patet ex legatione qua functus est ad Zacha-
riam, ut postea dicemus.

Episcopos posse bonâ conscientia utrum-
que gladium administrare, & sicut principes
gentium dominari (contra Christi edictum
Lucæ 22, Principes gentiū dominantur, uos
autem non sic) sentit. Quod constat ex eo,
quod à Pipino accepit ducatum Franconia.

Opera eius in gubernatione.

Munere concionandi quidem functus est:
sed non aurum, argentum & preciosos lapi-
des, sed stipulas & fœnum super fundamen-
tum extruxit, Antichristiq; regnum non pa-
rum promouit.

Discipulos instituit. nam Harimarum ca-
nonicum Vuirtzburgensem sub eius discipli-
na multum profecisse, scribit Crantzius in
Metropoli lib. 1. cap. 11. Et Carolum Magnū
uictis Saxonibus duodecim adolescentes Sa-
xonum illustri genere natos, & obsidum lo-
co datos ei tradidisse erudiendos, Capgrau-
us & Lelandus referunt: teste Balæo Centu-
ria 13. cap. 57.

Synodos celebrauit. Interfuit enim Fran-
cica Synodo sub Carolomanno, ut constat
ex eius actis.

Fuit contemptor Maiestatis, hoc est legi-
timi magistratus, & contra eum seditiosa ce-
pit consilia. Nam cum Bonifacius & ipse co-
gnoscerent, Pipinum affectare regnum Fran-
corum, non arguerūt: sed magis confirmarūt

L 4. cum,

eum, & consilia suggesserūt, quo pacto id & cū suo & Romani Pontificis emolumento fieri posset. Videbant Hyldericum ignauum esse regem, & non ad omnia quæ Pontificij legati uolebant, assentiri: cogitabant aut Pontificem posse sibi hoc modo demereri Pipinū, ut postea suæ factioni faueret. Habebant etiam promissiones amplas propositas. nam ducatus Francorū erat promissus Burckhardo, si efficeret ut Pipinus in regē ungeretur. Ex composito itaq; Burckhardus cū Volrado abbate Romā uenit, anno Domini 749. (Regino lib. 2) & nomine Bonifacij Zacharię pontifici rem omnem exponit: ac oratione splendida (cuius exemplum apud Æmylium lib. 2 de regibus Francorum extat) petit, ut Francos à Childerici fide absoluat, & Pipinū regem pronunciet, & inaugurari curet. Pontifex re cognita, proceres Francorum omnes Pipinum suscipere regem, & Childericum abijcere: per legatos & literas respondet, se omnino uelle, ut Childerico deposito Pipinum regem designent, & in mādatis dat Bonifacio, ut Childericum monachū ordinet, & Pipinum in Regem ungat. Burckhardus cum Volrado reuersus, sententiā Pontificis & literas in Synodo Moguntinensi exponit. Auentinus 3 Annalium.

Huius beneficii memor Pipinus, ducatus Ostrofrancorū administrationem Burckhardo & omnibus eius successoribus donauit, anno Domini 752. Trithemius in Epitome Francorum, Annales Francorū: & Valētinus Muntzer in Chronographia, ætate 3.

De uirtutibus eius, & donis.

Commendat eum ab abstinentia, & liberalitate in pauperes, Schedelius ætate sexta, & miraculis eum claruisse indicat, sed nulla recenset.

Amici eius.

Familiaris fuit Bonifacio, Vuilibaldo, Volrado, Lullo, Vuunebaldo, & Pontifici Romano Zacharię, qui epistolam ad ipsum scripsit, quæ extat in 2 tomo Conciliorū: in qua ipsum & alios episcopos in Synodo quadam congregatos hortatur, ut cum Bonifacio sese opponant ijs qui Romanas ceremonias improbabant.

De morte eius.

Senio confectus, abdicato episcopatu, Megingandum successorem designat: & nauim cum sex monachis conscendit, & in castrum Hohenburg sese recipit, sumptis secū libris, quos conscripserat: ac in eo loco tandē obiit, anno Domini 791, aut sequenti, cum præfuisset Ecclesię annis quadraginta. Vrspergen-sis, Schedelius.

HARIMARVS.

¶ Harimarus, unus ex obsidibus Saxonū Pipino datis, à Burckhardo institutus, aded

profecit, ut Canonicus fieret. Crantzius lib. 1. cap. 11. in Metropoli.

MEGINGANDVS.

Megingandus, seu Megingolus, discipulus & comes fuit Bonifacij, in Thuringia et Hassia plantationem Ecclesię iuuit. In monasterio Fritislarię monachos instruxit, ut appareret ex epistola Bonifacij ad ipsum, & Tathuinum, Berenhardum & similes. Cum Bonifacius contra Albertum Gallum suscepturus esset certamen, conatus est eum à proposito abducere: sed parū effecit, ut Vuilibaldus in uita Bonifacij indicat. Carolus Magnus eū in monasteriū Neapoleos ad Mœnum collocauit, & consecratus est abbas à Lullo & Vuilibaldo. Inspexit historiam de uita Bonifacij à Vuilibaldo scriptam, & approbavit. Sed postea Burckhardus ei episcopatum Herbipolensem reliquit: quo cū functus esset annos tres, obiit, anno Domini 795. Vuilibaldus in uita Bonifacij: Schedelius: Valentinus Muntzerus in Chronographia, ætate 3.

SUIDVNVS.

Suidunus, seu Siguinus, frater fuit Burckhardi, ac eo mortuo libros illius ad se recepit. Balæus Centuria 13, cap. 57. Herbipolensis postea factus est episcopus, ut Schedelius ætate 6 refert.

BERNVOLF.

Megingando successit Bernuolf, & præfuit annis septē. Inter eum & Riculsum Moguntinum episcopum, et Bougulfum Fuldensem abbatem, ortum est dissidium propter chartam quandam, quam aliqui Bonifaciū à Pontifice accepisse affirmarūt. Tandem causa in præsentia Caroli et episcoporum in Synodo tractata, Bernuolfus damnatur propter illicitam ordinationem in Fuldensi cœnobio factam. Rabanus in epistola ad Hattomem. Mortuus est anno Domini 802. Chronographia Munsteri, ætate 3.

ATHALONGVS.

Athalongus, seu Adelungus, presbyteralicubi in Francia aut Gallijs, cæcus: consuluit, ut uideretur, dæmonem, quo pacto posset uisum recuperare? Et responsum tulit, Kiliani et sociorum eius corpora inuenta medelam ei præstitura. Ille haud segnis, ea inquisiuit. Mireris quomodo cæcus potuerit id facere. Sed desine mirari: magister superstitionis eū duxit. Iis repertis, uisum recepit. Quod ubi Bonifacius cognouit, per Pipinum et pontificem Zachariam effecit, ut episcopalis sedes in eo loco constitueretur, anno Domini 746. Sigebertus.

EDANVS.

Edanus, seu Addanus, unus fuit ex episcopis, quorum consilio et opera Carolomanus Synodum Francicam coegit ad disciplinam Ecclesiasticam denuo instaurandam: ut

ut patet ex Synodo Francica, tomo 2. Conciliorum: & apud Auentinum lib. 3, & Nauclerum generatione 25.

VITANVS.

Vitanus, seu Vuincanus, seu Vuita, uel Bitta, uel Binna, ex Britania oriundus, comes Bonifacii fuit: ut patet ex Vuilibaldo Eistetenfi, & Auentino lib. 3 Annalium: episcopus Barbarenæ ecclesiæ. Interfuit Synodo Francicæ sub Carolomanno: ut patet ex decreto eius apud Auentinum libro tertio, & Nauclerum generatione uigesima quinta, & tomo secundo Conciliorum. Zacharias ad eum scripsit epistolam, in qua confirmat tres sedes episcopales à Bonifacio institutas, secundo tomo Conciliorum.

DE EPISCOPIS THVRINGIÆ.

DERTOVINVS.

DErrouinus, Bertherus, Anobertus, Hunoredus, episcopi Germani, calumnijs & ui oppressi à Bonifacio auctoritate Gregorij secundi: ut patet ex Auentino lib. 3 Annalium.

VVILIBALDVS EISTETENSIS.

Vilibaldus ex Anglia, aut Scotia (ut quidam uolunt) oriundus, patrem habuit Richardum Anglorum regem, & matrem Beunnâ, fratrem Vuunibaldam, & sororem Vualtpurgam: ac Bonifacii auunculus fuit, ingenio, memoria, lingua promptus, literis operam non sine fructu nauauit. Schedelius ætate 6. In monasterio quodam sub Egberto Eboracensi, ab eodem unâ cum alijs undecim monachis in Frisiam ablegatus est, ut pontificio charactere nascentem isthuc Ecclesiam Christi insignirent. Balæus Centuria 2, cap. 19. Inde digressus cum fratre, ad Sebal dum à Gregorio secundo in Germaniâ missum ueniunt: eiusq; comites aliquandiu fuerunt. Eo deserto Hierosolymam curstarunt, ac inde Romam. Interea Bonifacius Germanos cœperat pontificio iugo subijcere, ac socijs uidebatur indigere. Scriptis ergo euocauerat Vuilibaldum cum fratre & sorore sub Gregorio secundo, ut Auentinus indicat. Sed an tum uenerit statim, an uerò prius abierit Hierosolymam & Romam, lis pendet sub iudice. Gregorius tertius eum ad Bonifacium misit, eiq; commendauit. Ad eum cum uenit in Thuringiâ, Erfordiæ Christianam religionem docuit, & in uicina Hassa. In Bauariam progressus anno Domini 740, cœpit in uasta solitudine succisis nemoribus ad Almonem fluium, ubi olim Alana statua habuit (iuxta Curionem libro secundo) urbem extruere, à quercubus Eyched Dryapolim dictâ. Valentinus Muntzerus ætate tertia Chronographiæ. A' Bonifacio presbyter ordinatur, & postea episcopus

pus Aichostadiensis, cum consensu Vtilonis ducis, & Suitogerionis præfecti Boiorum, anno 740, iuxta Schedelium: aut 744, iuxta Auentinum lib. 3 Annalium: aut 745, iuxta Munsterum.

SCRIPTA.

Scripsit non ineleganti sanè stylo uitam Bonifacii, librum unum: quem ante editionem Lullus & Megengandus inspexerunt & approbarunt. De uita Vualpurgis librum unum, & epistolas plures ad monachos, & alia quædam. Balæus Centuria 2, capite 16: & Trithemius.

Doctrina & errores eius.

Iisdem erroribus imbutus fuit, quibus Bonifacius.

Monasticen, seu doctrinam dæmoniorum de prohibendis nuptijs magni fecit: ut patet ex monasteriorum ædificatione.

Humanis traditionibus Deo cultum præstari opinatus est: ideoq; eas cumulauit, & superstitionibus Romanam Synagogam auxit. Balæus ibidem.

Opera gubernationis.

Francicas ecclesias reformare iuuit, & sacerdotes coniuges oppressit.

Synodo sub Carolomanno interfuit, ut constat ex actis.

Architectum cœnobij Aichostadij, & urbis illius, egit. Schedelius ætate 6. Menigandum abbatem in monasterio Neapolitano à Carolo extructo consecrauit, in præsentia Caroli. Valentinus Muntzer ætate 3.

MORS.

Obijt anno Domini 781, ætatis suæ 77, iuxta Balæum. Sed Muntzerus cum anno Domini 794 adhuc uixisse indicat. Sepultus est Aichostadij.

ARGENTINENSES.

HEDDO.

Heddo, seu Etho, abbas Augiensis à Pirminio in exilium pulso constitutus est. Auentinus 3 Annalium. Sed postea Carolus Martellus eum Argentoratensibus episcopis dedit, anno Domini 734. Canonicos & prælatos Simoniam, ut uocant, deditos reprehendit, & corrigere studuit. Sed cum ab ijs se contemni uideret, Romam adiit, & pontificia fulmina secum attulit. Heddo lib. 6. cap. 15. Zacharias in epistola sua ad ipsum & alios episcopos Galliarum, laudat eum, quod benignissima uoluntate ad fautorem & magistrum à Deo ipsis constitutum, beatum Petrum Apostolorum principem, conuersus sit. tomo 2 Conciliorum.

Interdictum de nuptijs amplexus, cœnobium extruxit, cui nomen de suo fecit Etrenheim: & Benedictinos monachos creauit, ad Pontificij regni ampliacionem. Vrspergensis: Auentinus 3 Annalium.

VALANVS.

VALANVS.

Valanus episcopus Basiliensis, homo doctus, claruit anno Domini 735. Munsterus in Cosmographia, & Pantaleon.

EPISCOPI CONSTANTIENSES.

ERNFRIDVS.

Ernfridus Augiæ abbas, ad Episcopatum Constantiensem transfertur anno Domini 736. Hermánus Contractus in Chronico. Huic, cū annos duodecim præfuisset, successit Sidonius: qui itidem Augiæ abbas fuerat. Is cum abbatiam Othomari inuasisset, ante altare S. Galli profluuium uentris correptus, subito concidit, & animam exhalauit (Henricus Erphordiēsis cap. 67, anno Domini 761. Hermannus in Chronico) cum annos circiter tredecim præfuisset Ecclesiæ. Successorē autem sortitus est Iohannem, qui etiam Augiæ abbas antea fuerat. Is post annos nouendecim mortuus, Eginoni reliquit sedē. Hermannus Contractus, anno 782. Hunc secutus est Petrus, qui in Augia prius abbatem egit. Ibidem.

EPISCOPI COLONIENSES.

ANNO.

Anno, duodecimus episcopus Coloniēsis.

FARAMVNDVS.

Faramūdu decimustertius, sub Dagoberto rege Francorum. Liber de episcopis Coloniensibus.

AGILOLPHVS.

Agilolphus, decimusquartus episcopus Coloniēsis: orto intestino bello Francorū, secutus est partes Caroli Martelli, eūq; cōsilijs instruxit. Cum res ad arma uenisset, Carolus eū misit ad proceres, ut de pace tractaret. Sed ille in uia ad Malmundariense cōnobiū a satellitibus interficitur. Miracula superstitione ei adscribuntur, quæ consulto omittimus. Chronicon de episcopis Coloniensibus.

REGENFRIDVS.

Regenfridus decimusquintus Coloniensis episcopus, sub Theodorico 2.

HILDEGARIVS.

Hildegarius, seu Hyldogerus, seu Chyldogar, episcopus Coloniensiu decimus sextus, Pipini contra Saxones castra secutus, à Saxonibus in castro Nigberg, iuxta Reginonē lib. 2: seu Vuitburg, iuxta Adonē ætate 6: seu Vuitburg, iuxta fluuiū Vuiseram, iuxta Annales Francorum: seu ad montem Iborch, in loco ubi Vuifera & Vuerna confluunt, occisus est: & à Carolo Magno sepultus in mōte Ounesberg, ubi etiam ecclesia fundata, quæ Reme à Remis appellata est, 20 anno Constantini Copronymi. Erphordiēsis lib. 2, cap. 69: Domini 751. Regino lib. 2, & Auentinus 3 Annales, & uitæ Coloniensium episcoporum.

BERTELMVS.

Bertelmus successit Hildegario, & annos decem rexit Ecclesiam Coloniensem, tempore Pipini & Caroli Martelli. Liber de uitis Coloniensium.

RICOLPHVS.

Ricolphus, seu Ratholphus, decimus octauus Coloniensium episcopus, præfuit annis uigintiduo sub Carolo Magno. Lib. eod. & in Chronico Coloniensi.

HILDEBALDVS.

Hildebaldus decimus nonus archiepiscopus Coloniensis, consecrauit Ludgerū episcopum Mymyngrodensem: Crantzius lib. 1. cap. 5 in Metropoli. Et recognouit ac confirmauit priuilegiū Bremense (Idem lib. 2. cap. 15) ut sacri palatii capellanus: & Ludouicum Caroli filium unxit Regem, & præfuit annis 34. Acta Coloniensium.

DOCTORES FRISII.

VULFRANNVS.

Vlfrānus, natus ex patre Vulberto, milite in aula Dagoberti & Ludouici, in regione Vasconiēsi, episcopus Senonēsis factus est, mortuo Lāberto. In somnis admonitus, deserto episcopatu in Frisiā ad prædicandū Euāgeliū abiit. Collegas aut ex Fontanellæ cōnobiō, & comites assumpsit.

In Frisia aliquot conuertit: filium Ratobodi, & Ingomarum baptizauit. A Ratobodo interrogatus, an plures maiorum suorum in inferno, aut in paradiso essent, respondit, in inferno esse plerosq; propter infidelitatem. Sed rex ea uoce offensus, pedem ex baptismo retraxit: anno Domini 718, iuxta Sigebertum. Illusiones diabolicas, quibus Ratobodus demorabatur, strenuē refutauit.

Missam non alta uoce, sed profusis lachrymis ex imo pectore cantasse, & puero suspensio impetrasse uitā, & alia fabulosa de eo commemorat Vincentius lib. 23. cap. 146. Cum annos quinq; in Frisia exegisset, in monasterium Fontanellæ redijt: utq; ibi in ocio posset degere, Guericum Senonensibus episcopū ordinauit. Obijt anno Domini 720. Vincētius, Erphordiēsis cap. 66. Schedelius ætate 6.

HEVALDVS ALBVS, HEVALDVS

Niger, Plechelmus & Oggerus.

Hos Egbertus Eboracensis unā cum alijs in Frisiam misit, ut religionem Pontificiam plantaret in nouella Christi Ecclesia. Balæus Centuria 2. cap. 19.

VILLEBRORDVS CLEMENS.

Villebrordus Clemēs Vilgisi filius, in Riponensi territorio, Septentrionaliū Anglosaxonū genere, unde Bonifacius eum Saxonem appellat in epistola ad Stephanū: monasticā uitā sub Vuicberto & Ecberto ingressus, Benedicti characteres suscepit. Cum Bonifacio & alijs undecim monachis in Frisiā uenit,

813 uenit, ut Marianus indicat. Dissensiones tum erāt inter Pipinum & Ratobodum, & Frisus dux pōticios illos doctores auersabatur, ac religionē Christi ut Ethnicus impugnabat. Pipinus ut inter alias causas etiā hanc de religione haberet cōtra Ratbodū, Vuillebrordū Romam mittit, & Frisij archiepiscopū designari perit, seq; eum instituturū & defensurū pollicetur. Sergius haud segniter rem agit: & Vuillebrordū, per quē sperabat Frisiorum Ecclesias sibi subijcere, in die Clemētis ordinat, & nouo nomine boni ominis gratia donat: & Frisonū, Slauorū & Batauorū archiepiscopū designat anno Domini 694. Interea Pipinus Ratobodū armis superat, & Clemētem ut à Pontifice Sergio illi genti episcopum datum, suscipi & audiri imperat. Paulus Æmylius lib. 1 de gestis Francorū, atq; ita Traiectus episcopus efficitur.

Scripta.

Scripsit de sua peregrinatione Librum 1. Ecclesiasticos Canones, librum unum: Homilias, & Epistolas plures.

Doctrina & errores.

Pontificios errores plerosq; habuit de uita monastica, & de traditionibus humanis, de primatu Romani Pontificis, de cultu sanctorum mortuorum, & similes.

Opera gubernationis.

Maximam partem gentis Frisonum in litore Oceani occidui ad fidem conuertit, fana & delubra destruxit, & ecclesias ædificauit, & in castello Traiectum Ecclesiam in honorem Saluatoris constituit: & Thomæ sacellum à paganis dirutum reparauit, & Martino dedicauit: ut Bonifacius in epistola ad Stephanum testatur, & Lambertus lib. 1 de Vltraiecten sibus.

Baptizauit Pipinum filium Caroli Martelli. Liber de uita Crodegandi, cap. 4.

Chorepiscopum sibi uoluit adiungere Bonifaciū, qui per annos tres in Frisia apud eum fuit. Sed Bonifacio id munus recusante, aliū elegit. Vuilibaldus in uita Bonifacii.

Fuit homo miræ abstinentiæ & sanctitatis: ut Bonifacius testatur in epistola ad Stephanum. Et spiritu prophetico prædixit, Pipinum Martelli filium omnes reges Francorum fortitudine, potentia, amplitudine & maiestate superaturum. Liber de uita Crodegandi, cap. 4. Ratbodus animi dubius, de baptismo mittit ad eum, & petit consilium, debeat ne baptismum suscipere, an uerò diutius differre. Sed ille respōdet: Si fratri nostro Vulfranno nō credit, quomodo mihi credat? Ego, inquit, uidi eū hac nocte cathena ignea ligatum, unde constat eum æternam damnationem iam subiisse. Hæc uera esse, euentus demonstrauit. Vincentius lib. 23, cap. 145. Erphordiensis cap. 66.

Cum annis quinquaginta Ecclesiam Traiectensem rexisset, finitis longæ uitæ diebus ad Dominum migravit. Bonifacius in epistola ad Stephanum: Balæus quadraginta sex episcopatus, & octuaginta unum uitæ eius assignat, anno Domini 739. Vita eius carmine scripsit Albinus Leuita: Cæturia 2, cap. 5: & Berno.

ANDHVNVS.

10 ¶ Andhunus in Frisia alicubi fuit sacerdos. Extat epistola Bonifacii ad eum, in qua obiurgat ipsum, quod non miserit sibi uestimenta ex Frisonum prouincia.

BREMENSES.

VUILLEHADVS.

10 VVILLEHADVS genere Anglus, in Synodo petijt à rege Bitricho & episcopis, sibi dari licentiam in Frisiam proficiscēdi, ad colligendam Ecclesiam, quæ morte Bonifacii erat turbata & dissipata. Dimissus à Synodo, in Frisiam uenit: & primum scholam aperit, ac magnatum liberos literas docet: & data occasione, etiam alijs de religione Christi concionatur. Discipulos non paucos habuit, qui orta persecutione cum ipso capiuntur, & Bremæ ac alijs in locis interficiuntur. Sorte de eomissa, more istius gentis, uita donatur. Crantzius in Metropoli lib. 1 cap. 7. Cum Ludgero ergo Romam adit, & ab Adriano amice & benigne excipitur. Inde in Galliam ad sepulchrum Vuillebrordi tendit, atq; biennio Deū orat pro Saxonum conuersione. Crantzius lib. 2, cap. 14, in Saxonia.

Cum autem Carolus Magnus Bremæ episcopatum constitueret, cum consilio Adriani pontificis, & Lullonis Moguntinensis, & omnium Principum, eum ordinauit episcopum Bremensem, & multis bonis locupletauit: ut patet ex priuilegio apud Crantzium 40 in Saxonia, lib. 2, cap. 15, anno Domini 788. Idem lib. 1, cap. 7, in Metropoli.

Scripsisse quædam dicitur, sed quæ nobis uisa nō sunt, neque ab alijs nominata reperimus.

50 Ecclesiam canonico ordine, & monasteriali competentia regere & administrare à Carolo iussus est in priuilegio. Docuit Phrygios & Saxones Pontificias ceremonias, & monasticas superstitiones propagauit. Præsidij & armis contra barbaros munitus est. Bremæ in honorem Petri basilicam extruxit.

Obijt in Frisia, in uilla Plexen, anno Domini septingentesimo nonagesimo primo, cum annos duos & menses tres exegisset in archiepiscopatu, & triginta quinque annos post Bonifacii martyriū in Frisia docuisset. Crantzius libro secundo, capite decimo quinto, in Saxonia: & Balæus Centuria decima-

tertia, capite sexagesimo.

VVILLE-

VUILLERICVS.

Vuillericus unus ex discipulis Vuillehadi, successit ei in episcopatu: & diligenter Ecclesiam illam, docendo & propagando uerbum excoluit. Transiuit etiam ad uicinos, & apud Dithmarfos in Meldorp, & in Holsatia, Hamburgi & Dorstadij concionatus est, & aliquos Domino lucrificet. Præfuit annos quinquaginta, usq; ad finem imperij Ludouici, filij Caroli Magni. Crantzius libro primo, capite decimotertio Metropoleos, & Chronicon Holsatiæ.

DOCTORES VVEST-phalie.

LEBVINVS.

Lebvinus Anglus natione, ab archiepiscopo Eboracensi Egberto in Frisiam cum alijs undecim monachis missus est. Balæus Cæturia 2. cap. 19.

Et prædicauit in Velua, & postea in antiqua Saxonia, seu Vuestphalia. Fasciculus temporum. Vitam eius descripsit Bonifacius, ut indicat Trithemius de illustribus uiris Germaniæ.

LIBORIVS.

Liborius uir sanctus, Padebornensi ecclesiæ à Carolo Magno præficitur. Crantzius lib. 2. cap. 16 in Saxonia.

LVDGERVS MONASTERIENSIS episcopus.

Ludgerus natione Frisius, in monasterio Franciæ, cui nomen Beneuentum, uitæ monasticæ operam dedit. Inde à Carolo Magno ex Albini commendatione euocatus, Canonicorū collegio præficitur. Vuitekindo uerò sæuiente, cum Vuillehado fuga elapsus, Romam ad Adrianum uenit, ac ab eo consolationes hausit: & ad Casinū cœnobium abiit, ibiq; sese biennium continuit, & pro Saxonum cōuersione orauit. Crantzius lib. 2. cap. 14, in Saxonia. Postea Carolus ei Mymingrodensem, seu Monasteriensem Ecclesiam commisit, estq; à Coloniensi archiepiscopo Hildeboldo consecratus.

Erroribus pontificijs de traditionibus humanis, & uita monastica imbutus fuit. Ac utrumq; gladium episcopis competere, sensit contra Christi interdictum: Principes gentium dominantur, uos autem non sic. Nam insigne eius fuit, gladius & baculus episcopalis transuersim locati. Chronicon Saxonix.

Innumeras gentes ad fidem conuertit: ut Vuernerus in Fasciculo temporum indicat. & Apostolum Saxonū eum rectè dici, Crantzius putat.

De facultatibus patrimonij sui monasterium in Vuerdena, super Ruram, condidit.

Castra Caroli contra Vuillos, Vuandalos & Sorabos, secus oppidum Helmenstede, communiuit, ut inde ad Vuandalos posset

propagare religionem: eumq; locum abbati Vuerdeni subiecit, cum Caroli assensu. Crantzius in Metropoli lib. 1. cap. 10: anno Domini 786. Chronicon Saxonix.

Familiaris fuit Vuitekindo, conuerso ad fidem, eiusq; cōsilia in multis rexit. Crantzius lib. 1. cap. 5. Fratrem habuit Hildegrium: libro eodem, cap. 3 & 5.

Mortuus est in Bilderbeke, ut Vuernerus scribit, anno Domini 809. Sepultus in Vuerdena. Crantzius lib. eod. cap. 5.

HERIMBERTVS MYN-densis.

Herimbertus presbyter in aula Caroli, aut in Ecclesia aliqua in Francia fuit. Vfus est eius opera in legatione ad Adrianum, cum esset disceptatio de Ranennateni episcopo, an à solo Pontifice, an uerò simul à Carolo deberet constitui. Hunc Carolus postea Myndensi ecclesiæ primum præfecit episcopum, eiq; adiecit ministros non paucos, ut haberet Ecclesia defensores cōtra Saxonum impetum. Fidelis pastor fuit, & multos ad fidem Christi adduxit. Mortuus est in die Primi & Fœliciani martyrum: sed annus non est in Annales relatus. Crantzius in Metropoli libro primo, capite nono.

VUIHO OSNABVRGENSIS.

Vuiho natione Frisius, doctrina & zelo pietatis celebris, à Carolo Magno Osnaburgensi ecclesiæ primus constituitur pontifex: qui uerbo & opere oues Christi paut, & numerum earum indies auxit. Crantzius lib. 1. cap. 2, in Metropoli.

SUIDBERTVS.

Suidbertus Anglus monachus, ab Egberto in Frisiam missus ad prædicandum Euangelium, cum alijs undecim. Balæus Centuria 2. cap. 19. Reuersus in Angliam, multos annos isthic sese continuit. Cum autem intellexisset Saxones ad Ecclesiæ Romanæ nouam religionem esse cōuersos, in Germaniam excurrit: & à Carolo Verdeni episcopatu primum præficitur præsul, anno Domini 776. Beda lib. 5, cap. 12.

Aiunt eum quædam scripsisse: sed nobis ea uidere non contigit.

Erroribus huic seculo communes, de traditionibus humanis, & nuptiarum prohibitio ne, fouit & sparsit.

Doctrina & exemplis suo gregi præiuit. Cœnobium cathedrali Ecclesiæ contiguum, ope Caroli, pro Canonicis seu Baalitis, regulam Benedicti obseruantibus, extruxit.

Miraculis claruit: sed quorum nullum indicatur.

A maleuolis episcopatu deiectus uenit ad Bertradam Pipini coniugem, & Caroli matrem, quæ ei pagū Keisersuwerd, insulā Rheni dedit, in qua domuncula extructa uita finijt. Præfuit

Præfuit Ecclesiæ Verdensi annos 21, & in exilio uixit annos 11, & mortuus est anno Domini octingentesimo septimo. Vixit circiter annos 90, aut amplius. Vitam eius scripsit Marcellinus. Crantzius libro primo, capite sexto in Metropoli. Balæus Centuria secunda, capite decimonono: & Centuria 13. capite 61. & Bruschius.

HALBERSTADIENSES.

HILDEGRINVS.

Hildegrius Thiatgreuno patre, & Casburga matre natus (ut indicat Chronicō de ducibus Brunsvicensibus) frater Lugderi in Salmostede, postea Osteruick dicta, episcopus à Carolo Magno constituitur ad Ecclesiā Stephani, anno Domini septingentesimo octuagesimo quinto. Chronicō Quedelburgense. Se Cathalanensem episcopū appellat. Collegit in eo loco & uicinis Ecclesiā ad annos 40: & Halberstadtium monitus ab angelo, si credere fas est, sedem episcopalem trāstulit, anno Domini 819, iuxta Erphordiensem, cap. 68: ac in eo loco septem adhuc annos Ecclesiæ præfuit. Cranzius in Metropoli libro primo, capite 3. & Chronicon Saxonie.

VVIPERTVS LVNE-

burgensis.

Vuipertus Luneburgi concionatus Evangelium, anno Domini 798: sacellum in honorem Mariæ erexit: ac sic cultum ethnicorum deorum in haud meliorem commutauit, & ab idolis antiquis ad noua miseros mortales traduxit. Chronicon Saxonie.

BRYTANNICI DOCTORES.

Cantuarienses.

BRITVALDVVS GLASCONIVS.

Brituualdus ab ineunte ætate inter monachos uixit, in cœnobio Racuilfe: ac adeo profecit, ut abbas fieret. Inde uerò mortuo Theodoro, ad archiepiscopatū Cantuariensem regēdum uocatus est, anno Domini 692. Anno sequenti ordinatus à Goduino Galliarum metropolitano. Beda libro quinto, capite 9.

Scripsit de Eueshamensis cœnobij originem librum 1, & uitam Eguini librum 1, & alia monstra monastica. Balæus Centuria 1. capite 99. Scripsit epistolam ad Fortherum, de redimēda captiua ex monasterio Berouualdi.

De erroribus eius.

Vitam monasticam, & alias traditiones pontificias & superstitiones magnificat. Imagines uenerari, & ad easdem celebrare missas docuit.

Visionibus & somnijs phantasticis credendum esse censuit, ut oraculis diuinis: licet ea, quæ in uerbo Dei nō essent præcepta, asserent.

De operibus eius in gubernatione.

Prouinciam in duas parochias diuisit, & Danieli Ventam, & Adelhelmo Schireburnam attribuit: anno Domini 704. Balæus Centuria 2. capite 11.

Ab Eguino demētatus, & literis Constantini papæ excitatus, Londini Synodum collegit, & uisiones Eguini fanaticas promulgauit, & ex ijs imaginum cultum approbavit, & Missas ante eas celebrari instituit, anno Domini 712. Balæus ibidem.

Amici eius.

Familiaris fuit Bonifacio, ei quæ ex Anglia exeunti concessit, adunatum esse Anglis nexu spirituali, & glutino charitatis: ut Bonifacius ait in epistola ad Nothelmum.

Mors.

Obijt anno Domini 731. cum annos 37, & 20 menses 3. dies 14. præfuisset Ecclesiæ. Beda libro quinto, capite 24.

THATVINVS.

Thatuinus uir religione & prudentia insignis, & sacris literis probe instructus, animum ad uitam monasticam adiecit, & in cœnobio Breuutonienfi Benedictinis traditionibus sese irretiuit. Brituualdo defuncto, ad Cantiorum archiepiscopatum, regū uoluntate accessit.

Heroico carminum genere scripsit ænigmatum librum unum, & carmina alia uarij generis lib. 1. Cætera eius opera interierunt.

Fuit familiaris Bonifacio, qui ad eum & alios quosdam scripsit epistolam. Habuit noticiā cum Daniele Ventano, Ingualdo Lugdonienfi, & Alduino Laidfeldensi, & Aldulpho Rosenfi. ab ijs enim consecratus est archiepiscopus. Beda libro 5. capite 24. Cum tribus annis Ecclesiā rexisset, mortuus est, anno Domini 734. Balæus Centuria 2. capite tertio.

NOTHELMVS.

Nothelmus Londini natus, iuuenis uisita uit fanū apostoli Pauli, in ea urbe ad uerticē situm: presbyter postea & episcopus Londini constitutus. Inde ad Cantuariam, in sedem archiepiscopalem translatus. Fuit uir eruditus, & grauis.

Scripta.

Scripsit acta Augustini, Librum 1.
Collectiones Londinenses, Librum 1.
Homelias uarias, Librum 1.
Epistolas ad Albinum, Bedam, & Bonifacium.

Doctrina, & errores eius.

Scriptis eius destituti, de doctrina ipsius parum possumus referre. Ex epistola illius ad Bonifacium, quam manuscriptam accepimus, colligi potest, eum bonis operibus ascriptis salutem. Commēdat enim

M Bonifacij

Bonifacij studium, quod die ac nocte medietur pro animæ suæ redemptione, corda Paganorum Saxonum conuertere.

In celebratione Missarum, dicit se Bonifacij fore memorem: ac pro eo rogaturū, ut in officio suo Domino multos lucretur. Sed nihil tamen nouit de inuocatione mortuorū, aut de oratione pro mortuis.

Opera eius in gubernatione.

Munus docendi obiit, & multa salubris doctrinæ præcepta tam popularibus quam ciuibus dedit.

Scripturam historiarum de Anglicanis Ecclesijs iuuit. Nam ipse excitatus literis Albin, acta discipulorum, Gregorij pontificis mirum, Augustini & sequentium, in Brytanniam missorum, per Londinensem & Cantuariensem provincias collegit: ac ea de causa Romam adiit, & à Gregorio secundo petiit sibi communicari exempla epistolarum, decretorum, & regularum à Pontificibus ad Augustinum scriptarum. Accepta ordine digessit, & ad Bedam misit, quæ ille suæ historiæ inseruit.

Amici.

Vfus est familiaritate Bedæ, qui ei dedicauit triginta quæstiones in libros Regum: et Albin, & Bonifacij, qui cum magni fecit, ut constat ex epistola ad eundem. Nā precibus eius se commendat, & petit sibi mitti responsiones Gregorij ad Augustini quæstiones: & indicari, quoto anno prædicatores à Gregorio missi primū in Angliam uenerint. Deinde eius sententiam & iudicium postulat, num peccatum sit ducere uiduam illam uxorem, cuius filium ex baptismo suscepit: ac fateretur se tale connubium admisisse, uerū id à Romanis damnari. Petit ergo sibi indicari, qua autoritate, uerbi Dei ne an Canonum damnari queat. Se enim non posse uidere, cur spiritualis propinquitas copulam carnis impediatur, cum omnes spiritualiter dicamur fratres.

Mors eius.

Dum Cantuariensi sedi quinque annos præfuisset, mortuus est anno Domini 739, iuxta Balæum.

CHVTBERTVS

Magesetus.

Chutbertus Anglus natione, in Herefordensi episcopatu successit Vualstado, & postea Nothelmi Cantuariensis archiepiscopi sedē metropolitanam accepit. à Zacharia pontifice & Bonifacio admonitus Synodū celebravit in Cloueshio, & decreta de Clericorum moribus & disciplina promulgauit.

Scripta.

Scriptis sacrarū Epigrammatū, Librū 1. 60

Decreta Synodalia, Librum 1.
De tumulis uirorum illustriū, Librum 1.
Ad Zachariam Pontificem, Librum 1.
Ad Bonifacium Moguntinum, epistolas plures: & alia plura.

De doctrina, & erroribus eius.

Libris eius destituti, non possumus iudicare quid de singulis capitibus docuerit. Ex epistolis eius duabus ad Lullum, quas manuscriptas habemus, planum est, eum erroribus istius seculi fuisse implicatū.

Nam uero mediatore Christo neglecto, Gregorum, Augustinum & Bonifacium, apud Deum sibi & alijs ordinauit patronos, & suffragia Apostolorum & martyrum censuit postulanda.

Non tantum pro uiuis, sed etiam pro mortuis, orationes & Missas celebrandas sensit: ac fraternitatis à Bonifacio institutæ conseruator & propagator fuit.

Queritur nouis sectis turbari Ecclesiam, dum antiquorum patrum decretis neglectis, multa iuxta proprias inuentiones suscipiantur. Sed nihilominus ipse Bonifacio festum instituit, & ad eius traditiones omnes obligat: & minatur poenam dissentientibus, & promittit gratiam eas obseruantibus: & uisiones mulierculæ cuiusdam recitat, quibus opiniones de ieiunio, de purgatorio, de Missis, de satisfactione, de operum necessitate ad salutem, confirmat.

Amici eius.

Familiaris fuit Bonifacio, cui etiam munuscula misit: ut constat ex epistola Bonifacij, in qua ei gratias agit, & quæ in Synodo Francorum gesta sint communicat. Coluit etiam amicitiam cum Lullo successore Bonifacij, quem etiam per epistolam consolatur, in qua Bonifacium martyrem commendat. Cantuariensem ecclesiam rexit annis uiginti uno: & mortuus est anno Domini septingentesimo sexagesimo. Primus in ecclesia Saluatoris sepultus, regnante apud Wisisaxones Kenulpho. Balæus Centuria secunda, capite 14.

ATHELARDVS.

Athelardus abbas in Cantuariensi episcopatu successit Iambricho, opera regis Kenulphi. Vuilhelmus libro primo, capite sexagesimonono. Quem Leo in epistola ad Kenulphum ualde commendat, quod uerus sit pastor, & quod sciat uerbo Dei animas ouicularum pascere. capite 71. Notus fuit Albino, qui ad eum librum scripsit.

EBORACENSES.

IOHANNES.

De Ioanne, libro superiori quædam ex Beda retulimus, quibus hæc adiungenda sunt.

da sunt. Ioannes Beuerlacius in Harpeham Deiorum pago natus, ab Hylda abbatisa in disciplinis & moribus bonis educatus, Theodorum Cantiorū episcopum sortitus præceptorem, latine & græcè doctus euasit: & ab Alphredo rege Hagustaldensis Ecclesiæ episcopus factus est, anno Domini 686. & postea Vuilfrido pulso, ad Eboracensem archiepiscopatum peruenit. Præceptor Bedæ fuit, eumque presbyterum ordinauit.

Scripsit ad Bedam, pro exponendo Luca, librum 1.

Homelias Euangeliorum, Librum 1.

Ad Hyldam quoque abbatisam, epistolas plures.

Ad Herebaldum discipulum, epistolam unam.

Ad Andænum & Bertinum, epistolas duas.

In Ecclesia publicè concionatus est. Molestè tulit disceptationes, quæ tum erant inter monachos, de traditionibus humanis & pontificijs ceremonijs. Quare Bedam & Accam & alios ab istis contentionibus auocauit, eosque ad Scripturæ expositionem excitauit.

Vuilfrido restituto per Pontificem, cum annos triginta tres præfuiisset, Beuerlacum concessit, atque collegium non monachorum, sed studiosorum instituit: in quo & ipse Sacras literas professus, Bedam, Vuilfridum iuniorem, Bertinum, Andænum, Herebaldum, Siggam, & alios erudit discipulos, per annos quatuor: quibus elapsis, in magna Euangelici spiritus constantia mortem obiit, anno Domini 721. Vitam eius scripsit Beda, Folchardus, Alfredus & Vilhelmus. Balæus Centuria prima, capite 94. Polydorus libro 4 historiæ Anglicæ.

EGBERTVS.

Egbertus frater Eadberti regis Northumbrorum, in episcopatu Eboracensi successit Vuilfrido: ut Polydorus libro 4 historiæ Anglicæ indicat. Ranulphus libro quinto, capite 25.

Scripta.

Scripsit penitentialia quoddam, Librum 1.

Constitutiones Ecclesiæ, Librum 1.

Eruditiones discipulorum, Librum 1.

Homelias & lectiones, Librum 1.

Ad pastores Ecclesiarum, Librum 1.

Ad Zachariam pro pallio, epistolam unam.

Ad Eadbertum fratrem, epistolam unam.

Ad Albinum diaconum, epistolas plures.

Doctrina.

De doctrina & erroribus eius, nihil indicare possumus, destituti illius scriptis.

Opera in gubernatione.

In gubernatione Ecclesiæ non prorsus fuignauus. Nam dignitatem archiepiscopi, & pallium, sua ad Zachariam epistola impe-

trauit: & in Frisiam duodecim monachos ablegauit, ad docendum & propagandum Euangelium, & pontificias ceremonias. Nomina istorum sunt: Marcellinus, Suuinbertus, Vuillebrordus, Vuenefridus, Henaldus niger, Henaldus albus, Oggerus filius regis Deiorum, Plechelmus, Lebwinus, & Iulius. Balæus Centuria prima, capite 19.

Insignem bibliothecam Eboraci in studioforum hominum gratiam instruxit, quam Albinus in epistola ad Anglorum Ecclesiam commendat: & Vuilhelmus libro 1, capite 50, de Anglis.

Discipulos instituit, inter quos, præter illos duodecim, etiam Albinus fuit. unde ipse Egbertum magistrum suum uocat, in eadem epistola. Et Albertus, & Eanbaldus, Balæus Centuriæ decimæ, capite 27.

Consilio eius multi usi sunt. Bonifacius in epistola sua consulit eum, quid de presbytero adultero post penitentiam à Francis restituto ad ministerium Ecclesiæ, facere debeat, cum non possit sine scandalo & detrimento Ecclesiæ remoueri in eo loco, ubi non facile sit successorem ei surrogare.

Præfuit Ecclesiæ triginta sex annis, & floruit circiter annum Domini 760. Balæus Centuriæ secundæ capite 15.

ALBERTVS COENA.

Albertus Coena Eboracensis episcopus, patronus & institutor Eanbaldi. Balæus Centuriæ decimæ capite 27. & Polydorus libro 4 historiæ Anglicæ.

EANBALDVS.

Eanbaldus discipulus Albini, patronus usus est Egberto & Alberto, quibus etiam in Eboracensi Ecclesia successit. Rem literariam & bibliothecam ab Alberto reparatam conseruauit & auxit, Albinus, in epistola quadam ei gratulatur thesaurum ueterum librorum. Claruit anno Domini 810. Lelandus, & Balæus Centuriæ decimæ capite uigesimo primo.

LINDISFARNENSIS.

ses episcopi.

EGBERTVS.

Egbertus Lindisfarnensis episcopus, in officio suo remissus, à Beda grauiter per epistolam admonitus, rescripsit ei Gratificationis responsa librum unum: & ex Latino in Anglofaxonum linguam aliquot sacrarum Bibliorum libros transfudit. uixit anno Domini 730.

KIMBERTVS LINDES-

fius.

Kimbertus, ex illustri Anglorum familia ortus, quartus Lindesiorum episcopus, scripsit librum unum de factis comptoncialiū, & epistolas plures ad Bedam, & alios. Balæus. Sibi certè scriptis Beda se adiutū testatur

813 historia sua Anglica, in præfatione ad Ceol-
rulphum regem. Romanas consuetudines
in suis Ecclesijs seruandas docuit, & instituit:
quod indicium est, eum iisdem, quibus alij,
erroribus fuisse fascinat. Claruit anno
Domini 730, sub Ethelbaldo Merciorum re-
ge. Balæus Centuriæ secundæ, capite sexto:
Beda libro quinto, capite uigesimo quarto,
de Anglis.

CANDIDVS.

Candidus presbyter usus est præcepto-
re Sigebaldo, Lindisfarnensi episcopo. Ac ad
Albinum postea in Gallias commigravit. In-
de in Brytanniam redijt, & eruditione cla-
ruit. Albinus ei aliquot commentarios dedi-
cauit. Claruit anno Domini 790. Balæus Cé-
turiæ 13. capite 59.

HAGVSTALDEN.

ses.

ACCA.

Acca ex Anglosaxonum genere proгна-
tus, à puericia à Bosa Eboracensi episco-
po nutritus, & in bonis literis institutus, ad
Vuilfridum spe melioris propositi ueniens,
presbyter factus est: ac cum eo Romā abiit,
& pontificias traditiones hausit. Cantor pe-
ritissimus erat, & in sacris literis satis uersa-
tus. Vuilfrido mortuo, successit in Hagustal-
densi episcopatu. Beda lib. quinto, cap. 21.

Scripta.

Scriptit passionem sanctorum, Librū 1.
Officiarium suæ Ecclesiæ, Librum 1.
Epistolas ad amicos, Librum 1.
Pro illustrandis Scripturis ad Bedam epi-
istolam unam.

Opera gubernationis.

Baalismo operam impendit, & cantorem
Maban per annos duodecim fouit, ut suos
doceret carmina Ecclesiastica: ac ipse magis
cantandi peritus fuit: & uasa, luminaria, alia
que quæ ad ornatum & pompam externam
faciebant, studiosissime parauit. Beda libro
5. capite 21.

Sanctos mortuos ueneratus est. nam reli-
quias undiquaque conquisiuit, & in eorum
uenerationem altaria extruxit, & Ecclesiam
Andrææ ampliavit.

Bibliothecam passim, collectis Græcis &
Latinis autoribus, Hagustaldi fecit.

Amici.

Familiaris fuit Bosæ, Vuilfrido, & Bedæ,
qui etiam quædam ad eum scripsit: & Hed-
dio Stephano Cantiorum presbytero, qui
ad eius preces Vuilfridi uitam descripsit.
Balæus.

Mors.

Cum annos uiginti quatuor Ecclesiam re-
xisset, obiit, anno Domini septingentesimo
quadagesimo. Boetius libro nono narrat, e-
um in Candida casa episcopum fuisse. Balæus

us Centuriæ primæ, capite nonagesimo.
ROFFENSES.

THOBIAS.

Tobias, seu Coctus Thebert, iuxta Sig-
bertum, ex illustri Anglosaxonum fami-
lia natus, in Dorobernensi gymnasio à Theo-
doro & Adriano præceptoribus Latine &
Græcè didicit, adeo exactè, ut in utraque lin-
gua tam expeditus esset quàm in uernacula.
10 Mortuo Gelsmundo, successit in Roffensi e-
piscopatu.

Scripsit epistolas Demosthenico lepore
excultas, librum 1. & Homelias, librum 1.
Lelandus, & Balæus Centuriæ primæ ca-
pite 96.

Per omnem Cantiorum prouinciam Dei
uerbum cum fructu mirifico seminauit. Be-
da eum commendat ab eruditione. Notus
fuit Bonifacio, ut apparet ex epistola eius ad
20 Leobgytham, & claruit miraculis. Fecit sibi
sepulchrum in porticu Pauli, intra Ecclesiā
Andrææ: & mortuus est anno Domini 730.
Beda libro 5. capite 24. Sigebertus annum
minus habet.

ALDULF.

Aldulf, post Thobiam à Berchunaldo ar-
chiepiscopo consecratur episcopus Rofen-
sis, ac interest uicissim ordinationi Thatuui-
ni. Beda libro 5. capite 24.

EARDULPHVS.

30 Eardulphus Rofensis episcopus, cum re-
ge Eardulpho scripsit epistolam ad Lullum,
& preces eius pro se expetiit.

EGVINVS VVICIVS.

Eguinus, seu Eugenius, ex Merciorum ge-
nere natus, monachus Benedictinus, Euef-
hamense cœnobium erexit: ac inde ad Vui-
gornienfium episcopatum adhibitus, ponti-
ficiorum commentum de statuarum uenera-
40 tione confirmavit. Nam finxit sibi reuelatū
esse diuinitus, quod debeat imaginem Ma-
riæ in templum collocare, ac plebem ad eam
colendam cohortari. Id ubi Pontifex co-
gnouit, eum Romam euocatum exami-
nat: & iureiurando astringit, ut ueritatem
dicat. Ille uerò constanter rem sic esse af-
firmat. Vnde Pontifex oblitus illius, Pro-
bate spiritus an ex Deo sint: decernit, uisio-
nes istius oracula diuina esse. & Brithuual-
do Anglorum primati imperat, ut in solenni
50 Synodo Londini omnes iubeat adorationē
statuarum, & illusiones diabolicas Eugenij
probare.

Scripsit de primordijs sui cœnobij, librum
unum: & de suis apparitionibus, librum unū:
uitam Adelmi, librum unum.

Obijt anno Domini 716. & est à Ponti-
ficibus in diuorum numerum relatus, quia
cultū Deorū alienorū promouit. Balæus Cé-
turiæ primæ, cap. nonagesimo primo, eius

eius Brithuualdus descripsit. Idem Centuria primæ capite 99.

FORTHERVVS.

Fortherus Durotrigus, Danieli Vintoniensi familiaris, & Adhelmo, uir in sacris literis multum eruditus. Cum presbyter adhuc esset, ex Anglia in Germaniam ad Bonifacium est expaciatus, & cum muneribus & literis ad Danielelem reuertitur, ut patet ex epistola Bonifacij. Adhelmo defuncto, in Schireburgensi ecclesia episcopus factus est. Vixit & tempore Bedæ: ut ipse indicat libro 5. capite 19. Daniel ad eum scripsit epistolam, in qua indicat ei, Meruoldum diaconū esse consecratum. Claruit anno Domini 720. Balæus Centuria 10. capite uigesimo.

OCCIDENTALES

Angli.

HEDDA.

Hedda Ventanus monachus, & abbas in Ecclesia Dorcestrensi, Eleutherio successit, ordinatus à Theodoro Cantiorum episcopo. Familiaris fuit Adhelmo. Scripsit ad eum epistolarum librum unum, & ad Ecclesiarum pastores librum unum. Vir bonus & iustus, episcopalem doctrinam & uitam magis insito uirtutum amore, quàm lectionibus institutus exercuit. Mortuus est anno Domini septingentesimo quinto. Beda libro quinto, capite decimonono: & Balæus Centuriæ primæ capite octuagesimosexto. Puluerem de sepulchro eius profuisse ægrotis hominibus, & pecoribus, Pectelinus fabulatus est.

PECTELIN.

Pectelin monachus, seu diaconus cum Adelino, episcopus candida casa factus est. Beda libro 5. capite 24.

DANIEL.

Daniel Ventanus in occidentalium Anglorum terra natus, multis in locis operam literis dedit. à Briualdo episcopus Ventanus constitutus est, anno Domini septingentesimo quarto. Beda libro quinto, cap. 19 de Anglis. familiaris Adhelmo, in rebus ecclesiasticis & sacris bene instructus, ut Beda de eo testatur. Coaceruauit plura, quæ Beda in Chronica sua retulit.

Scripta.

Scripsit historiā suæ prouinciæ,	Lib.	1.	50
Australium Saxonum gesta,	Librum	1.	
Derebus insulæ Vestæ,	Librum	1.	
Vitam Ceddæ episcopi,	Librum	1.	
Super obitu Adhelmi,	Librum	1.	
Ad uirgines sacras,	Epistolam	1.	
Pro Venefrido ad Gregoriū,	Epistolā	1.	
Ad Fortherum,	Epistolam	1.	
Ad Bonifacium,	Epistolam	1.	

Et epistolam ad reges, duces, episcopos, abbates & presbyteros commendatici-

am pro Bonifacio.

De doctrina eius.

Duas eius epistolas postremas uidere nobis cōtigit: sed in eis nihil alieni à uera doctrina reperimus. Docet, quomodo refellendæ sint gentilium opiniones de multis dijs. Petit pro se preces fundi: sed nihil de missis, nihil de sanctorum inuocatione & similibus nugis immiscet. In epistola tamen postrema promittit uitam æternam, excipientibus Bonifacium.

Amici eius.

Notus fuit Gregorio secūdo pontifici, cui Bonifaciū commēdauit. Bonifacius eū magnificet. nam consilium eius petit, an liceat sibi cōmunicare episcopis in doctrina & ceremonijs dissentientibus, ac munera ei mittit. in epistola ad eundem.

Mors.

Amisit uisum, & mortuus est anno Domini septingentesimo quadragesimosexto, episcopatus sui 42. Balæus Centuria secunda, capite undecimo.

HUNFRITVS.

Hunfritus successor Danielis in episcopatu Ventanæ Ecclesiæ: ut patet ex Cinehardi epistola ad Lullum, in qua eum episcoporum mitissimum uocat.

CINEHARDVS.

Cinehardus, seu Cœna episcopus Ventanus, familiaris Lullo Moguntino. Scripsit duas ad eum epistolas, quas uidere nobis obtrigit. Pontificijs erroribus imbutus, in Missarum solennitatibus nomina uiuorum & mortuorum recitare, ac pro ijs orare docet.

IAMNVLVS.

Iamnulus archidiaconus familiaris Bonifacio, ut patet in epistola ad ipsum.

MILREDVS.

Milredus episcopus alicubi in Germania, notus Bonifacio & Lullo, in Angliam reuersus, scripsit ad Lullum, ac petijt sibi historiā de uita & obitu Bonifacij mitti. Bonifacium post mortem, somniat, apud Deum, suum esse patronum.

DOCTORES

Scotiæ.

SEDVLIVS

iunior.

Sedulius iunior Australium Scotorum episcopus, homo eruditus & celebris, Romam uenit sub Gregorio tertio, ac interfuit Synodo, & probauit sententiam de nuptijs prohibendis ob Ecclesiasticam seu spiritualem propinquitatem: ut constat ex tomo secundo Conciliorum. Scripsit librum de statutis istius Concilij. Claruit anno Domini septingentesimo decimo quarto. Balæus Centuriæ decimæ quartæ capite

tæ capite uigesimooctauo. Ioannes Maior libro primo, capitibus quarto & octauo.

PERGVSTVS.

Pergustus, seu Fergustus Pictorum episcopus, & Sedulij socius, eidem concilio Romano interfuit, anno Domini septingentesimo decimoquarto, apud S. Petrum Gregorij secundi autoritate celebrato: & pontificia edicta approbavit subscriptione: tomo secundo Conciliorum. Claruit anno Domini septingentesimo uigesimotertio, sub Mordaco Scotorum rege. Multiq̃ue sunt eo ipso anno sacerdotijs priuati, quod colendis statuis consensum non dedissent. Balæus Centuria decimaquarta, capite uigesimonono.

DE MONACHIS.

MONACHI

Asia.

IOHANNES DAMASCENUS.

Iohannis Damasceni, quem Chrysostomus Paulus Diaconus uocat, parens fuit prætor Damasci & uicinæ regionis, & seruiit Saracenis, ac Christianorum sub se patronum egit. Filium suum Cosmæ monacho, quem à Saracenis redemit, tradidit erudiendum, cum Cosma adolescente Hierosolymitano. Illo ergo præceptore Ioannes, ingenij uelocitate & assiduo studio adiutus, Grammaticam, Dialecticam, Philosophiam moralem, Arithmetice, Geometriam, Musicam, & Astronomiam didicit: & quædam de sacra religione, diluta tamen monasticis traditionibus, imbibit. Constantinopolim uenit, & isthuc aliquandiu habitauit: sed inuidia ciuium exagitatus, Damascum redijt, & Agarenorū literas didicit, ac se Mahometanæ perfidiæ simulauit fauere, ut in sermone de conuersatione eius indicatur. Parente ergo mortuo, à Saraceno consiliarius & prætor designatur, ac ampliori quàm pater eius regioni præficitur. Cum autem aliquandiu præfuisset, falsis criminationibus à Leone ad Saracenum insimulatus, dimissionem impetrauit, & in monasterium Sabæ sese abdidit, cum Cosma: & postea presbyter quoque ab Hierosolymorum patriarcha ordinatus est. Legit scripta Patrum diligentius quàm Sacras literas.

Scripta.

Sc̃rip̃sit Græcè librum Stœchioticum, seu elementarium, admonitionem omnium recti sermonis.

Sermonem de cultu imaginum.

Epistolares libellos de imaginum cultu.

Hymnos & cantica Ecclesiastica.

Panegyricos sermones.

De fide Orthodoxa.

Sermones aliquot. Ioannes patriarcha Hierosolymitanus, in uita eius.

Regulas bene sonantes, &

Dicta Hagiopolitica. Autor sermonis de conuersatione Damasceni.

Inter opera uerò eius hi recensentur hodi libri.

Logica.

Isagoge axiomatum.

Liber de duabus in Christo uoluntatibus & operationibus.

Libri quatuor de orthodoxa fide.

Epistola de trisagio.

Liber de centum hæresibus.

Fragmentum sententiarum ex sermonibus eius.

Altercatio Christiani & Saraceni.

Sermo de ijs qui in fide hinc migrarunt.

Historia de Barlaam & Iosaphat *euuata*

Doctrina, & errores eius.

Doctrinam de Deo & Trinitate, & duabus in Christo naturis, uoluntatibus, & operationibus, rectè quidem tradidit: sed erroneas opiniones & stipulas in alijs locis asseruit sanè multas, de sanctorum intercessione, & de imaginum adoratione, & missis pro mortuis, & alijs Antichristi erroribus, ut suprà in quarto capite indicauimus.

Certamina eius.

Pugnauit contra Monothelitas, & Monophysitas, sui temporis hæreticos, & contra multos alios: ut patet ex libro eius de Centum hæresibus.

Cum adhuc esset apud Saracenorum regem in precio, simulauit se à Mahometi religione non admodum abhorrere. Nam una cum eo ad sepulchrum Meamed profectus est, & ex regis iussu metu percussus eum adorauit, & ad laudem illius sese inclinauit, & eum publicè prædicauit. Quæ obrem honorem & munera à rege accepit, Damascum reuersus. Conatur quidem author sermonis de eius conuersatione, ista excusare: quasi ideo fecerit, ut superstitiones illas posset alijs indicare, & refutare apertius. Sed non sunt facienda mala, ut eueniant bona. Veruntamen posteaquam in cœnobium sese contulit, contra Saracenos & Mahometi delyria pugnauit, ut suo loco indicauimus.

Acriter dimicauit contra Leonem & Constantinum Imperatores, & alios, ob defensionem cultus imaginum: & cum episcopis Orientis Imperatorem excommunicauit.

cauit. Paulus Diaconus libro 21 rerum Romanarum: Zonaras tomo tertio.

Leo ut de illo uindictā sumeret, curat scribi literas ad similitudinem characterum eius, in hunc modum: Salue ô rex, gratulor & ego imperio tuo, maximè quòd eiusdem es fidei. Verùm quia & ego Imperatoriam tuam excellentiam singulari prudentia & honestate præcellere intelligo, ideo hæc illi significanda duxi, nempe ciuitatem hanc nostram negligentius custodiri, & Agarenorum prædium (quantum hic est) imbelles, & exigui numeri. Itaque propter Deum misere ciuitatis huius, mitteque omnium nobilium tuorum manum, inexpectatò aduenientem, ac simulantem se aliò proficisci. Es enim ciuitate citra omnem laborem potiturus. Ad quod negotij & ego tibi non mediocri adiumento sum affuturus: nam in mea manu tota ferme & ciuitas & regio est. Et his alias adiungit, ac Saraceno mittit in hunc modum.

¶ Dum nihil sciam pace beatius, amicitiaque felicius: & alioqui pacis fœdera seruare, laudatissimum, gratissimumque sit Deo; nihil & ego tanti facio, quàm ut pacis fœdera, quæ cum generositate tua inuimus, indissoluta custodiantur: quamuis à Christiano quodam familiari tuo crebris euocer epistolis, ut ipsis dissolutis, dolose induciarum iura uiolem: polliceturque mihi multa, & cum primis si copiosum aduersus ciuitatem tuam exercitum mittam, sese mihi affuturum, ut securè illam occupem. Vnde unas suarum, quas ad me dedit, literarum tibi mitto, ut cognoscas quàm comperita sint quæ ad te scribam, & quàm uerax & constans in amicitijs fœderibusque seruandis perseuerem. Tu obserua dolum malignumque illum, qui ad me talia scribere reueritus non est. Ioannes patriarcha de uita Damasceni. Author tamen sermonis de Conuersatione Damasceni, hæc à pædagogo eius esse facta dicit. Adde in nugis consentiunt isti. Saracenus itaque ei brachium præcidit, seu (ut aliter narrat) digitum, quem imago Mariæ inuocata ipsi dicitur restituisse, ut tanto acius imaginum cultum defenderet.

Cum ergo nec postea cessaret imaginum cultum tueri, Constantinus collecta Synodo episcoporum Constantinopoli, rem in disceptationem deduxit: qui examinatis rerum neruis, deprehendunt adorationem imaginum esse uerbo Dei & Patrum sententijs contrariam: ideoque Ioannem Damascenum cum Germano & Georgio Cyprio & alijs excommunicant. Appellant autem eum per ignominiam Manzuri. Inquiunt enim: Manzuri ignominioso &

Saraceno anathema: Iconolatæ & falsigrapho Manzuri anathema: Doctori impietatis, & peruerso interpreti diuinæ Scripturæ Manzuri anathema. In actis Synodi Constantinopolitanæ.

Virtutes eius.

Commendatur ab humilitate, & à uitæ monasticæ exercitijs, quòd omnia bona sua deseruerit, & in pauperes distribuerit: & quòd ex zelo diuino inuectus sit in imaginum contemptores, & à similibus nugis.

Amici eius.

Germano Constantinopoleos episcopo, Cosmæ Maiumeno episcopo, & Ioanni Lao dicenti familiaris fuit, & Stephano: ac Synodus Nicena secunda eum prædicat, & ab anathemate liberat.

Mors.

Claruit sub Leone, & Constantino Copronymo: circiter annum Domini septingentesimum trigessimum. Sub Irene non amplius in uicis fuit. Spanheimensis eum collocat sub Theodosio seniore, sed falsò.

COSMAS.

Cosmas monachus, ex Italia oriundus, à Saracenis, captus Damascum adducitur: ac cum in foro uenalis esset, à Ioannis Damasceni parente emitur, & constituitur præceptor eius & Cosmæ Hierosolymitani. Cum autem ab eo duo isti adolescentes in artibus philosophicis, & in religione instituti essent, in monasterium aliquod remissus, uitam finit: ut patet ex Ioanne patriarcha, de uita Damasceni.

EUSTATHIUS.

Eustathius monachus & præses mansionis Maximi, in actione quarta Nicenæ secundæ, ex Sophronij libris de uicis sanctorum probat imaginum cultum.

IOHANNES.

In Nicena secunda Ioannes monachus locum obtinet Eliæ episcopi Hierosolymitani, & errorem de imaginum adoratione confirmat, & secus sentientes damnat. Metaphrastes in uita Tarasij, & acta Concilij tomo secundo.

GEORGIUS.

Georgius abbas ad Chelidonem, docuit Ioannitum psalterium per annos tres. Metaphrastes tomo quinto, in uita Ioannitij.

SIMEON.

Simeon monachus presbyter, & præses mansionis Choræ, librum Ioannis Chrysostomi obtulit in secunda Nicena, actione quarta.

IOSEPH.

Iosephe monachus mansionis Herculij, of-

fert librum qui Simeonis monachi in monte admirando uitam continet, in actione 4. Nicenæ secundæ.

ANTONIUS.

Antonius monachus legit libellum Ioannis Chrysostomi, à Theodosio præfide sancti Andreæ ad Nesium oblatum, in actione 4. Nicenæ secundæ.

THOMAS.

Thomas monachus monasterij lacus anferis, affert Asterij librum, ac ex eo imaginu uenerationem comprobat, homo futilis & iconolatra: in quarta actione secundæ Nicenæ.

GREGORIUS.

Gregorius monachus, præses mansionis Hermicolôn iconolatra, in actione quarta Nicenæ secundæ offert Sophronij librum, ex quo probat cultum imaginum.

MONACHI

Aphricani.

THOMAS.

Thomas presbyter, & præses monasterij Arfacij in Aegypto, uicem Alexandrini episcopi sustinet in secunda Nicena Synodo, & collega est Ioannis Antiocheni: eodem errore dementatus quo alij, imaginum adorationem & cultum approbat, & contrarium sentientes damnat, ut patet ex actis. Archiepiscopus postea Theffalonica in Illyrico factus est. Paulus Diaconus libro uigesimotertio rerum Romanarum.

MONACHI EV-

ropæi.

APONIUS.

Aponium inter Doctores huius seculi collocamus, non quod certo sciamus ubi & quando uixerit: sed quia Beda libro quarto, capite quinto in Cantica canticorum, primus eius mentionem facit. Vnde conijcimus, eum hac ætate, uel paulò ante Bedam extitisse.

Scriptis in Cantica Canticorum aliquot libros, de quibus quatuor, ijque mutilati, adhuc supersunt: eosque dedicauit Armenio presbytero.

In toto opere nihil aliud agit, quam ut Christi & Ecclesiæ nexum & copulam, quid inter ipsum & ex Iudæis collectam Ecclesiam, ac nascentem adhuc Ecclesiam: quid ite inter ipsum, & gentium Ecclesiam, agendum fuerat, fieri uel debeat usque ad finem mundi: quid denique inter Christum, & eam Ecclesiam quæ sub finem mundi ad ueram fidem conuertenda est ex Iudæis, futurum sit, exactissime appositissimeque tradit, licet alij suis in eadem Cantica Commentarijs aliò textum torserint.

Quod ad phrasin attinet, multi sunt in eo Græcismi, ut propemodum Græcus uideatur, qui Latine didicerit. Vfus est suo

quodam modo gerundijs, & gerundinis nominibus. Hyperbata interdum proluxiora habet. Ad unum adiectiuum interdum plura substantiua annectit.

Meminit Iustini philosophi Lib. 1.

Refutat Basilidem, Valentinum, Montanum, Manichæum, Arium, Bonosum, Photinum, & alios ueteres hæreticos, libro secundo.

Videtur etiam damnare eos qui ad imagines genua sua incuruabant. Heremitas laudat propter abstinentionem, & corporis castigationem, Lib. 2.

Petrum à Christo dicit uicarium mundo relictum esse, Libro eodem. Græcè & Ebraicè doctus fuit.

DE MONACHIS

Thraciæ.

STEPHANVS.

Stephanus Megapolitanus, ut patet ex uita Damasceni apud Ioanem patriarcham Hierosolymorum, in cœnobio Auxensimonachus & abbas. Scripta quædam edidit, in quibus meminit Ioannis Damasceni, eumque uenerabilem & deiferum uocat. Imaginum cultum, & sanctorum intercessionem & adorationem, & uitam monasticam petulanter defendebat, & in Constantinum Imperatorem acerbius inuehebatur, & multos ex aulicis dementabat, ut regijs dignitatibus neglectis monachi fierent. Id indignè fert Imperator, & ex monasterio extractum intericit, cum sexaginta fere annis eo in loco superstitiones humanas exercuisset, anno Constantini uigesimo quinto, & Domini septingentesimo septuagesimo. Paulus Diaconus libro uigesimo secundo. Sigebertus, Zonaras tomo tertio. Martyrem ex hoc pontificij scriptores faciunt. Sed si causa consideretur, longè à uero martyrio abest: ac fieri potest ut cum ijs fuerit, qui seditionem contra Imperatorem machinati sunt.

GREGORIUS.

Gregorius abbas Agaurorum monasterij, Ioannicium excipit: ei que suadet, ut ante quam eremiticum uitæ genus ingrediatur, in cœnobio aliquo discat regulas orandi, & alias monasticas uirtutes. Metaphrastes tomo 5. de uita Ioannicij.

EVSTRATIUS.

Eustratius monasterij Agaurorum præfectus, Ioannicium eremitam in solitudinem sequitur: & cum in morbum incidisset, ab eodem curatur: ac postea ab eo sese auellit, & transit ad Leucadum habitaculum: ac febris correptus, absentem Ioannicium adoratur, & à morbo se liberari petit. Ille ergo in somnis ei apparet, & morbum depellit, ac exercitatus conualuit. Vnde quid non faciat superstitio. Homo iste phanati-

phanaticus uoluit opinionem illam confirmare, etiam sanctos uiuentes, in alijs locis constitutos, posse opem ferre, si adorentur. Metaphrastes in quinto tomo, de uita Ioannicij.

IGNATIVS.

Ignatius monachus Constantinopoleos, discipulus Tarasij, descripsit uitam eius, ac ei morienti adfuit. Probat superstitiones de imaginum sacrarum adoratione. Mariam & alios sanctos somniat esse intercessores ad Deum. Sanctis mortuis, eorumque reliquijs ascribit miracula. Apud Metaphrasten tomo quinto de uitis Patrum, in Februario.

DE ITALIS MONACHIS.

PARDVS.

Pardus, ex cœnobio Sabæ, Romanus monachus, ad Desiderium ab Adriano ablegatur, ut eum iubeat restituere ablata. Liber pontificalis: Blondus decadis secundæ, libro primo. Ac postea aliquoties ultro citroque ad Carolum cum Andrea episcopo est missus: ut apparet ex epistolis Adriani ad Carolum.

PETRVS MONACHVS

Sabæ.

Petrus monachus Sabæ, unâ cum Petro archipresbytero uicem Adriani sustinuit in secunda Nicena Synodo, & imaginum cultum defendit.

CASSINENSES.

PETRONAX.

Petronax, seu Petronius, ciuis Brixianus, Hierosolymam peregrinaturus, pontificæ Romanum, seu Gregorium secundum, seu Zachariam, ut quidam uolunt, consulit. Verum is professionem ei dissuadet propter Saracenorum in ijs partibus tumultus: ac eum iubet in Cassinum montem ire, & Benedicti cœnobium, quod circiter annos centum & decem iacuerat solo æquatum, instaurare. Laurentius Vincentius in epistola cœnobij Cassinensis. Homo ille superstitiosus, errore de monasticæ uitæ dignitate fasciatus, Pontifici parer: & circiter annum Domini septingentesimum decimum quartum (iuxta Sigebertum) sub Anastasio Imperatore (iuxta Reginonem libro secundo, & Paulum Diaconum libro sexto, capite decimo tertio) rem aggreditur: & collecta monachorum turba, architectum & abbatem agit: & non modò cœnobium, sed etiam templum ibi ædificat in honorem Martini, Benedicti, Mariæ, Iouitæ, & Faustini. Leo Hostiensis libro primo, capite quarto. Zacharias pontifex ecclesiam ab eo extructam consecrat, cum tredecim archiepiscopis, & sexaginta octo alijs episcopis: & regulam Benedi-

cti monachis illis tradit, non sine cumulo & auctuario superstitionum, & singulari priuilegio cœnobium constituit primum inter omnia alia in toto orbe terrarum: & abbati eius principem locum tribuit inter omnes alios in conuentibus & Concilijs, ut patet ex priuilegio Zachariæ in Chronico Cassinensi. Regnum Antichristi præparando monachos, qui propagabant pontificios errores & superstitiones, non parum promouit, & præfuit annis triginta duobus, & fuit sextus abbas à Benedicto. Leo Hostiensis lib. primo, capite octauo.

OPTATVS.

Optatus septimus abbas Cassinensis, superstitiones monasticas obseruauit, & propagauit annos decem, & mortuus est undecimo nonas Ianuarias. Leo Hostiensis libro primo, capite 9.

HERMERIS.

Hermeris successit Optato: uix annum præfuit. Leo Hostiensis libro primo, capite nono.

GRATIANVS.

Gratianus nonus abbas, successit Hermeri: præfuit annis quatuor, mensibus quinque; Leo Hostiensis lib. i. cap. 10.

TOMICHS.

Tomichis, decimus abbas Cassinensis, præfuit annis sex, mensibus quinque. Hostiensis libro eodem, cap. 11.

POTO.

Poto undecimus abbas, cultor idolorum, ædificauit Benedicto Ecclesiam, & Michaeli. Præfuit annos septem. Hostiensis libro eodem, capite 12.

THEODOMARVS.

Theodomarus duodecimus abbas Cassinensis. Scripsit libellum de cōsuetudine monasterij Benedicti, ad Carolum Magnum. Fuit mancipium traditionum humanarum, & cultor alienorum deorum. Mariæ templum ædificauit, præfuit nouendecim annis. Leo Hostiensis libro primo, capite decimo tertio, de Cassino.

CAROLOMANVS.

Carolomanus frater Pipini, cum strenuè contra Saxones pugnasset, siue uana opinione de uitæ monasticæ dignitate & meritis dementatus, seu à fratre, qui solus regnum affectabat, oppressus, seu à pontificibus persuasus, Româ cum muneribus adit: & à Zacharia pontifice in monachum attonditur, & in cœnobium à se extructum in Sarapte monte ad ecclesiam Syluestri sese abdit, anno Domini septingentesimo quadragesimo sexto. Regino libro secundo, & Sigebertus, & Eginhardus in uita Caroli. Cum aut plures nobiles ed ad ipsum uenirent, & omnes eum laudibus propter istam

istam insignem humilitatem ueherent, incommodum sibi fore arbitratus, si ab hominibus acciperet laudem, clam sese subducit, & ad Casinense cœnobium uenit, & coram abbate in terram procumbit, ac fatetur se homicidam esse, & reum omnium criminum: misericordiam exposcit, pœnitentiæ locum exquirat: se Francum esse, & ex patria ob scelera migrasse: exilium se ferre paratum, tantum ne cœlestem patriam amitteret. Abbas eum prius in cella nouitiorum probat, & postea monachorum cœtui adiungit, ignarus quis esset. Pastor ouium constitutus, à prædonibus spoliatus, nudus redit. Postea hortulani officio præficitur, in quo etiam se bene gerit. Tertiò culinæ operas dum facit, ter à coquo alapis cœditur, quod indignè ferens comes eius, coquum pilo ferit: & eam ob rem accusatus, indicat uirum istum esse Carolomannum, atque ita ille à monachis agnoscitur. Regino lib. 2.

Pontificijs erroribus plenus fuit. Nam existimauit, homicidij conscientiam operibus uitæ monasticæ posse deponi: & desertione horrorem corporalium sine necessitate, acquiri uitam æternam: ut patet ex Reginone, libro eodem.

Fuit etiam idololatra, nam Benedictum coluit: & de eius reliquijs furto ablati, egit cum Zacharia & Pipino, ut restituerentur. Platina in uitæ Zachariæ. Anno Domini septingentesimo quinquagesimo tertio. Sigebertus.

Sed in hoc bene sensit, quòd exarchatus Rauennas, & alia quæ Cæsaris erant, non re à Romano pontifici attribuantur.

Cum Stephanus pontifex apud Pipinum auxilium quæreret contra Aistulphum, cui conabatur extorquere ex manu exarchatum Rauennatem, & regnum Italiæ, quòd Cæsaris hætenus fuerat, sed à Longobardis occupatum: iussu sui abbatis, legatione pro Aistulpho functus est: & conatus est Pipinum à societate Romani pontificis abstrahere, oratione sanè eleganti, quæ apud Aemylum libro secundo de Francis extat. Sed Pipinus, qui iam tum characteribus Antichristi insignitus erat, & beneficium ab eo acceperat, & fidem ipsi iurauerat, fratris consilium non modò aspernatur, sed eum accusat transfugam & desertorem sui ordinis: & in Vienne cœnobium deportat, & custodiæ tradit, ubi haud multo post mœrens ac indignabundus febri interijt. Blondus decadis secundæ libro primo: Antoninus titulo decimo quarto, capite primo, §. tertio. Crantzius in Dania libro tertio, capite trigesimo octauo. anno Domini septingentesimo quinquagesimo quarto. Annonius libro quarto, cap. 63, de Francis.

RACHIS.

Rachis Longobardorum rex, siue superstitione, siue arte magica fasciatus à Zacharia pontifice, non modò ab armis discedit: sed etiam uitam monasticam cum coniuge & filia suscipit, in cœnobium Casinense sponte se recondens. Hostiensis libro primo, capite septimo, de Casino. Videtur tamen postea cum pœnituisse facti. Nam fratre Aistulpho mortuo, cum regnum Hetruriæ ad Desiderium peruenire ægrè ferret, exuto habitu monastico, bellum tentauit gerere: Mutius libro 7. Antoninus titulo decimo quarto, capite 1. §. 2.

PAVLVS DIA-
CONVS.

Paulus ex Longobardorum gento, familia nobili, patre Vuarnefrido, matre Theodelinda natus. Nam abauus eius Leupichis, uenit cum Longobardis in Italiam, eo tempore quo primùm Italia ab illis cœpit occupari. A teneris operam literis nauauit. Desiderius Longobardorum rex ob doctrinam & ingenium in precib. eum habuit, & notarium constituit. Aulæ pertæsus, Aquileiensis patriarchi diaconus ordinatur. Cū autem Carolus Papiam expugnasset, & ipse captus est. Sed propter eruditionem libertate donatur, & in Gallias cum rege proficiscitur. Platina in uita Adriani. Fuit autem, ut uidetur, in eo exilij loco, ubi Desiderius erat, ac de eo liberando consilia agitauit, ut Aemylus lib. secundo de rebus Francorum scribit: aut insidias Carolo struxit. Eo igitur nomine accusatus, seu potius falsò à maleuolis & aulicis delatus, se purgat quidem de obiecto crimine: sed uincunt calumniæ, & perduellionis quasi conuincitur. Et proceres aulæ sententiam ferunt de abscindendis manibus eius. Verùm rex inquit: Si manus ei præcidimus, ubi tam elegantem scriptorem reperiemus? Iubent oculos ei erui. Sed rex ait: Si id factum fuerit, ubi talem historicum reperiemus, ut ille est? Tandem ergo iudices exilij pœnam ei statuunt. Deportatur ergo in insulam Diomedis. In ea cum alij quandiu uixisset, tandem cum seruo suo elabitur: & Beneuentum ad Arichim, qui filiam Desiderij Adelpergam duxerat, uenit, & in palatio eius mansit, & operam scribendæ historiæ & alijs libris impendit. Ariche defuncto, cum se minus tutum existimaret, ad Casinense cœnobium sese recepit, & monachus factus est: quod Carolo ualde placuit, ac per epistolas illi & uersibus ea dè gratulatus est.

Scripta.

Palatium Beneuentanum & Salernitanum uersib. exornauit, & Adelpergæ rogatu, in historia Romana, quæ Eutropius scripsit,

rat, plurima hinc inde addidit ex historijs Ecclesiasticis, duosq; præterea libros à Iuliano usq; ad Iustinianum primum adiecit.

Vniuersas ferè annalis computi lectiones rhythmo composuit.

Expositionem regulæ Benedicti, & multa de ueteri monasterij consuetudine, librū unum.

Versus & hymnos reciprocos de miraculis Benedicti. Leo Hostiensis libro primo, capite 17 de Cassinensi cœnobio.

De gestis Longobardorum, Lib. 6.

Hymnos plures diuerso metro, Lib. 1.

Vitam Gregorij I. papæ, Lib. 1.

Spanheimensis de scriptorib. Ecclesiasticis.

Hymnum in diuum Iohannem.

Iussu Caroli uitas & lectiones cuiuslibet sanctorum festiuitati conuenientes collegit ex patribus, & hymnos addidit, anno Domini octingentesimo septimo. Sigebertus, qui postea ita corrupti & immutati sunt, ut uix à suo auctore, si hodie surgeret, agnosceretur. Paulus Æmylius lib. 2 de Francis.

Scrisit librum de episcopis Metensibus, rogatus ab Ageltramo eius ciuitatis archiepiscopo. Item de uita Arnolphi librum 1, ut ipse indicat libro sexto de Longobardis, capite quinto.

De uitis episcoporum Ticinensium lib. 1, ut colligitur ex libro sexto, capite decimo-octauo de Longobardis.

Scrisit epistolarum librum unum ad diuersos, inter quas etiam ad Carolum sunt, quibus gratias ei egit pro salutatione. Leo Hostiensis libro eodem. Et alia multa digessit & scripsit, Spanheimensis.

Doctrina, & errores.

Pontificijs erroribus plenus fuit. Nam sanctos honorare, ad animarum & corporū sanitatem prodesse, & ex intercessione sanctorum omne suffragium emanare, asserit libro uigesimo secundo rerum Romanarum. Et passim superstitiosa & fabulosa miracula de sanctis, eorumque reliquijs interspergit in suis Annalibus, & Martyrologio.

Sanctorum reliquias magnam gratiā complectentibus asferre nugatur.

Dei genitricem inuocandam, ut adiuet nos in arduis rebus aut periculis, pium esse existimat: contra illud, Dominum Deum tuum adorabis.

Vitam monasticam, uigilias, & alia electitia opera opinatur prodesse ad salutem: lib. 22 rerum Romanarum.

Amici eius.

Charus fuit Desiderio & Arichi regibus Longobardorum, & Carolo regi Francorum: qui licet eum in exilium expulerat, tamē postea gratulatus est ei uersibus, quod in monasterium Cassinense abiisset. Merue

bat enim eum propter historiæ descriptionem, ne ueritatem posteritati proderet, de eius cum pontifice fraudibus in occupandis Imperij bonis. Versus Caroli extant apud Leonem Hostiensem, libro citato. Noticiam etiam habuit Imperatoris Constantini & Irenes, & Tarasij, ut apparet ex libro 22 rerum Romanarum.

Mors eius.

In Cassinensi cœnobio senex obiit, & sepultus est. Leo Hostiensis libro 1. capite decimo septimo. Curriculum uitæ eius satis longum fuit. Nam à Desiderij regno usque ad annum octingentesimum septimum Domini, per annos quinquaginta, & ultra, clauit, exceptis annis pueritiæ & adolescentiæ: ut constat ex Sigeberto, & alijs historicis.

DE ALIIS ITALIAE

monachis.

VVALDIPERTVS.

V Valdipertus presbyter & abbas alicubi in Italia, Constantinum laicum papam infectatus est: & cum factione sua in monasterium Viti irruit, & Philippum presbyterum extractum pontificem eligit. Postea accusatus, quod Longobardis Romam uellet prodere, fugit in ecclesiam Mariæ, eiusque statum amplexatur. Verum cum illa inde abducitur, & oculis & lingua priuatur: & in xenodochio Valerij animam agit. Liber pontificalis. Floruit anno Domini septingentesimo quinquagesimo octauo, iuxta Sigebertum.

BAVDOLINVS.

In locum cui Forum nomen est, iuxta Tanarum fluium, fuit Baudolinus, seu eremita seu monachus, miraculis & specie sanctitatis clarus. Futura sæpe prædixit, & absentia tanquam præsentia nunciauit, fortè arte magica instructus. Cum Luitprandus, filio suo uulnerato in uenatione, seruum ad eum misisset, postulat ut pro uita eius Dominum deprecaretur: respondit, mortuum esse filium, nec se pro eo orare posse. Paulus Diaconus libro sexto, cap. 18 de Longobardis.

THELAPIVS.

Baudolino non dissimilis fuit Thelapius, ad Veronensem ciuitatem. nam & ipse futura prædixit, & miracula fecit. Paulus Diaconus libro sexto, capite decimo octauo de Longobardis.

AUBERTVS.

Aubertus abbas monasterij sancti Vincentij, uolumen scripsit de suo cœnobio. Paulus Diaconus libro sexto, capite decimo tertio de Longobardis.

MONACHI GALLIAE.

OVO.

Vo puer existens, suspensus est: sed Vulfranni precibus incolumis euasit, ac bapti-

ac baptizatus, & presbyter ordinatus à Rothomagensi episcopo, multos codices monasterio Fontanellæ transcripsit. Vincentius libro 23. capite 145. Erphordienfis libro secundo, capite 66.

ANGELBERTVS.

Angelbertus, seu Engilbertus, seu Angilbertus, abbas monasterij Richarij, magnam partem de thesauro quem Carolus acceperat spoliata Hunnorum regia, Romam ad Leonem pontificem, ut *apud Pipin* pro clauibus & vexillo urbis Romæ asportauit, & populum Romanum Leoni pontifici se subijcere, & fidem ut Domino suo iurare persuasit. Liber pontificalis. Licet Auentinus libro quarto putet, non pontifici, sed Carolo ciues Romanos iureiurando sese subdidisse, anno Domini septingentesimo nonagesimo sexto. Regino libro secundo, Annales Francorum, Erphordienfis capite 69. Nauclerus generatio ne uigesima septima.

VOLRADVS ABBAS PARISIENSIS sancti Dionysij.

Volradus, seu Volcadus, abbas Parisiensis in cœnobio Dionysij, uir prudens & eruditus, in aula Pipini & Caroli Magni archicapellanus. Scripsit ad eum Bonifacius senex, & petijt ut cum Pipino loquatur, ne sacerdotes & monachos discipulos suos, ex longinquis regionibus in Germaniam adductos, & passim Ecclesijs præfectos, sinat post obitum suum dispergi: & ut in Lullum successorem cõfentiat. Pipinus eum cum Burchardo ad Zachariam misit, ut ageret cum eo de Childerici regis depositione, & sui inauguratione, anno Domini septingentesimo quinquagesimo tertio, aut circiter. Regino libro secundo, Auentinus tertio Annalium, & Curio libro secundo. Idem postea Stephanum papam in monasterio Mauricij commorantem, ad Pipinum adduxit. Liber pontificalis. Et eundem ualida manu Romam deduxit: Annales Francorum. Et fuit in bello contra Aistulphum: & à Pipino cum cohorte ablegatus, Ratiennatum ditionem, & Pentapolin, & Æmyliam recipit: & clauis, & obsides, & primates de qualibet ciuitate Romæ defert, & pontifici tradit: ac postea Rachisium contra Desiderium arma ferentem compescit. Liber pontificalis: Blondus decadis secundæ libro primo. Carolus etiam Magnus eum cum Gregorio episcopo & Albino ad Adrianum ablegauit, ut sciscitarentur an Desiderius ablata ei restituisset. Blondus decadis secundæ libro primo. Ac fuit sanè pontificibus Romanis non inutile mancipium. Nā per eum reges Francorum dementarunt, ut existimarent se Deo & sancto Petro magnū præstare cultum, si Romanum pōtificem de præda & rapinis locupletarent, & super re-

ges eleuarent, & contra Imperatores ararent & tuerentur. Fuit cultor deorum alienorum. nam reliquias Viti transtulit Parisios, anno Domini septingentesimo quinquagesimo quinto: ac idololatriæ præco extitit. Sigebertus.

FARDULPHVS.

Fardulphus seu Rhaudulphus, Longobardus genere, sacrificulus Reginoburgij in templo dormitans, cognoscit coniurationem Pipini Gibbosi aduersus Carolū Magnum: ac statim ad aulam cursitat, & prodit: & pro mercede abbas Dionysij constituitur. Auentinus quarto Annalium. Vrspergensis, & Æmylius de Francis.

VIRVNDVS.

Virundus abbas, legatus Caroli Magni, Leonem unā cum Vuinegiso Spoletanorū duce Spoletum abduxit, ac inde ad Regem: anno Domini septingentesimo nonagesimonono. Regino lib. 2.

MEDO.

Medo Floriacensis abbas, idololatra & superstitiosus, Benedicti cadauer furto sublatum, & in monasterium suum repositum, restituere detrectat: & Benedictum ut deum colit & inuocat: apud Iuonē in Cōstantino.

ISVARDVS.

Isuardus natione Gallus, monachus ordinis Benedicti, iussu Caroli Magni scripsit Martyrologium post Eusebium, Hieronymum & Bedam, stylo elegantiori: anno Domini septingentesimo septuagesimo. Bergo mensis libro decimo, Schedelius ætate 6. He dio lib. 6. cap. 22.

EUDO.

Eudo abbas Viceliacensis, iussu Girardi comitis Burgundiæ, misit fratrem suum Badilonem monachum, ut corpus Mariæ Magdalenæ ab Aquis urbe transferret. Vincentius libro uigesimo tertio, capite 152. Ambro fratres deorum alienorum cultores, & fanatici homines fuerunt.

IOHANNES.

Iohannes monachus & presbyter Carolū rogat, ne sinat homines capi & uendi: ac uisiones habuit pontificiæ doctrinæ contrarias. Ob quam rem Pōtifex minabatur ipsi excommunicationem: quam declinauit Carolus, intercedens pro eo. Romam ubi uenit, & pontifici reconciliatus est, nunciauit episcopos Caroli arma gestare. Id Pontifex improbat: & Carolo scribit, ut emendetur: ut patet ex epistola ad eundem.

DODO.

Dodo abbas, cum Possessore episcopo ad Adrianum missus est, in epistola Adriani ad Carolum.

GRIMO ET SIGOBERTVS.

Grimonē abbate Corbonēsem & Sigobertum

tum monachum Dionysij, Carolus Romam ablegauit ad Pontificē. Annonius lib. 4. cap. 57, de Francis.

ÆGIDIUS.

Ægidius Athenis in Græcia natus, uenit in Galliam, anno Domini 715, iuxta Sigebertum, regnante Theodosio (Bonfinius lib. 8 decadis 1, de Vngaria) ad Cæsarium Arelaten sem episcopum: ac biennio apud ipsum commoratus, in heremum ut *μωαύθρονος* secessit, & in antro quodam latitauit: ad quod Carolus Martellus in uenatione uenit canum ductu, qui ceruam sectabantur, quæ uiro illi dicitur affuisse. Interrogatur unde sit, & quid ibi faciat? Ille uerò respondet, se religionis ergo isthic agere. Carolus miratus hominis sanctitatem, cœnobium de consilio eius condidit ad Nemasensem urbem iuxta Rhodanū, cui illum præficit. Ranulphus lib. 3. cap. 28.

Miracula ei adscribunt multa, quæ fabulosa & uana sunt, & superstitiones confirmant, de quib. Antoninus titulo 13. cap. 6. §. 33. Vincentius lib. 23. cap. 14. o.

Carolus Martellus petijt ab eo, ut pro se oraret, ut sibi Dominus condonaret delictū quod perpetrasset, sed nemini auderet indicare. Orante autem Ægidio, charta in altari reperitur, cōtinens delictum Caroli, idq; precibus Ægidij dimissum esse indicans. ac erat adscriptum, Quod omnia peccata penitenti, & iuxta Ægidij uerba concepta oranti cōdonentur. Hæc instar miraculi à Pontificijs celebrantur, & superstitionem confirmant, conceptis uerbis precum inesse uim quandam diuinam. Sed quàm facile fuit Ægidio, homini Græco & fallaci hæc subornare, ad simplices Francos decipiendos?

Vulneratus à uenatore sagitta, noluit uulneri medicamēta adhibere: & Deum orauit, ut nunquam sinat id uulnus sanari. Vnde colligitur fuisse hominem insanum, ac nihil nouisse de doctrina cœlesti, quæ usum medicinae præcipit, & à Deo bonam ualitudinem peti iubet.

Medicinam professus est, & scripsit uersus de pulsu, librum unum: & de uenis, librum unum. Bergomensis lib. 10. & Volaterranus libro uigesimo primo.

VRSMARVS.

Vrsmarus abbas Lobienfis, hypocrisi clarus, moritur anno Domini 713: successorē sortitus Erimū. Maior in Chronico Flandriæ.

COELESTINVS.

Cœlestinus abbas Blandiniensis, patria Scottus, in exiliū à Carolo Martello eiicitur, propterea quod sanisset patribus Raginfredi, anno Domini 716. In monasterio autem Rotoanocensi obiit, anno Dñi 765. Meyer de Flādris.

HILDEBERTVS.

Hilbertus abbas eiusdem cœnobij, ob eo

imaginum adorationem, quam tuebatur cū Pontificijs suis monachis seditionem Gandau excitat, contra illos qui in Cæsaris fauorē eam damnabant: ac tulit suę falsæ opinionis & inquietudinis præmium, interfectus in tumultu, anno 752. Iacobus Meyer de Flandris.

MONACHI GERMANI.

AMOR.

Amor, discipulus Pirminij, abbatem egit in monasterio oppidi Amerbach, in diocesi Herbipolensi. Trithemius in Epitome regū Francorum.

BALTHART.

Balthardus abbas fuit Herueldensis. Scripsit ad eum epistolas duas monialis quædā, in quibus eū rogat, ut ad se ueniat: seq; eius formosam fœminam appellat, cui etiam munera misit. Obijt anno Domini 798. Chronicon Schafnaburgense.

STURMIUS.

Sturmus, socius & comes Bonifacij, in Thuringia & Halsa cum eo prædicauit, & conatus est Bonifacium nonnihil lenire in certamine aduersus Albertum: ac primus abbas Fuldenfis anno Domini 750 consecratus est, & habuit quadringētos monachos, exceptis ministris: & præfuit ijs annos uiginti nouē, & obiit anno 780. Sigebertus: Vuilbaldus de uita Bonifacij: Muntzer ætate 3, in Chronographia.

BANGOLFAS.

Bangolfas, secundus abbas Fuldenfis, Sturmio successit anno Domini 779. Marianus, anno 4. Leonis Copronymi. Hammelburg, Hunfeld, Rosdorf, & Thurnheim sibi subiecit, & in monte Petri seu Vlularum ædificare cepit. Valentinus Muntzerus ætate 3.

ABBATES BAVARI SVB

Thessalono.

OPPORTVNVS ABBAS MENENSIS. Albinus Sandunensis abbas. Vuolsprechtus abbas Altaichij inferioris. Ruthardus Vuesso brunne. Albertus Tigurinus abbas. Arionistius superioris Altaichij abbas. Ato Schiratus abbas Schlechdorfensis. Regnobertus Pfaffomonasterij. Vto, qui ex Ato, Almensis abbas. Volcardus Austraiæ abbas. Landofridus Burensis abbas. Berichtoldus Chimenfis abbas. Segido Vueltensburgenfis abbas.

Hi interfuerunt cōuentui Boiorum in inferiori Boiaria, Dingulofini.

Ato Schiratus ad Schlechdorf, in templū diuo Dionysio dedicatum commigrauit, relicto saltu Schiratio.

Berichtoldum iuris diuini cōsultum, monachis atris ad Sylurnū lacū superioris Boiariæ, intra Oenum & Magnoualdam flumina, ipsis patrem dedit Aribo Fruxinenfis episcopus. Auentinus lib. 3 Anna-

AMALBERTVS ET VTO.

Erant duo sacerdotes Amalbertus & Vto in Boiaria inferiore, cæteris pietate & eruditione insigniores. His Carolus Magnus templū magnificē extruxit supra ostia Isaræ, tibi-rius Metena, qui nomen monasterio facit, in Istrum fertur. Auentinus 4 Annalium.

ALTO.

Alto eremita quidam in superiori Germania, cum consensu & consilio Utilonis regis, Altonis monasteriū, quod Altenmunster uocant, auspiciatus est. Auentinus annalium 3.

APOLLONIVS ET DOLDANUS.

Apollonius à Francis Reginoburgum missus est, ut in monasterio Heimerani monachos doceret, & Doldanus in Chirinsol. Hedio lib. 6. cap. 9. Auentinus lib. 3.

HEINRICVS.

Heinricus, seu Hunrichus abbas Menensis, cum Acno episcopo à Thasilone Romā ad Adrianum missus, rogat ut pacem inter se & Carolum constituat. Regino lib. 2. Annales Francorum: Vrspergensis anno Domini 787. Auentinus lib. 3 Annalium.

ANDOGARIVS.

Andogarius primus abbas Cāpoduni Rhetiae. Achilles Gassar, & Hermannus Contractus.

VVALAFRIDVS.

Vvalafridus natione Germanus, abbas monasterij S. Galli. Scripsit uitam Galli librum unum carmine, & librum unū prosa oratione, & librum unū de Diuinis officijs, & epistolas plures. Claruit circiter annū Domini 700. Trithemius de uiris illustribus Germaniæ: & Hedio lib. 6, capite 22 Ecclesiasticæ historiæ.

OTHMARVS.

Othmarus natione Germanus, per Balchramium in cella Galli abbas constituitur, anno Domini 720. Vrspergensis. Inde à Vuarino & Rudhardo in insulā Rheni nomine Stein (unde Reinstein dicitur ab Erphordiensi, cap. 67) relegatur, accusatus de adulterio: ubi anno Domini 760 obiit. Phrysingensis lib. 5. cap. 25. Cadaver eius post annos decem in columere repertum, in basilicam Galli reportatur, & superstitionis signa mendacia facit, præsertim fratribus compotantibus, qui sinxerunt uasculum sæpius exhaustum non sensisse liquoris detrimenta. Aeditus in Chronico, & Schedelius ætate 6.

THATVINVS.

Thatvinus abbas fuit in monasterio Fritslariensi, qui singulis monachis suas operas præscripsit: & Vuigbertus presbyter, Megingotus Diaconus, in eodē cœnobio magistri erant infantum, & prædicabant uerbum Dei. Hiedde erat præpositus, & Hunefrithus collega eius, Sturme culinam curabat, & Beren-

hardus architectū agebat, ut patet ex epistola Bonifacij ad eisdem.

LVPVS.

Lupus Angiæ abbas, Chitomarum ducē Venedorum, seu Carentanorū sacris imbuat, eiusq; Catechistes & compater fuit, & nepotem suum Maioranum diaconum illi misit sacerdotem. Auentinus 3 Annalium.

EANVVVLFF.

Eanuulf abbas per epistolam Carolum Magnum monet, ut idololatriam aboleat, & ueros cultus instituat: ac petit ab eo patrocinium, in epistola.

SEBALDVS.

Sebaldus regis Daciæ filius, Parisijs operā literis dedit: ac noctu cū deberet cum sponsa dormire, aufugit, si credere fas est: & in eremo annos quindecim exegit. Inde Romam superstitionis ergo uenit, & à Gregorio 2 ad Germanos ablegatus est, ut ijs prædicaret potestias superstitiones. Ad Longobardos ergo accessit, & postea Ratisbonam: ac postremo prope Noribergā in solitudine uixit. Doctrina & miraculis claruit, quibus in eremo fortē arboribus & feris profuit: ad homines enim solitarius raro uenit. Tandem Noribergæ in oratorio fratrum Martino dedicato mortuus est: quem boues indomiti ad locum sepulturæ duxerunt. Postea crescente superstitione, pontifex Martinus quintus eum in numerum diuorum retulit, & festum diem per uniuersum orbem terrarum decimo quarto Septembris in honorem eius celebrari iussit. Schedelius ætate 6. Fuit coætaneus Bonifacio, & Vuilibrordo. Curio li. 2 Chronologiæ.

EUTHYMIVS.

Euthymius monachus, & notarius episcopi Gothici, interest quartæ actioni Nicenæ secundæ, & imaginum cultum approbat.

MONACHI BRITANNI.

BENEDICTVS BISCOPIVS.

Benedictus Biscopius cum Osuio rege Romanam adiit, & in Lirinensi cœnobio in monachum est attritus: & post bienniū in Britanniam reuersus, Vuirmuthæ & Giruici monasteria duo condidit, & sexcentos monachos Benedicti regulam obseruantes aluit. Quinquies Romam prodeambulauit, & reliquijs, localibus ornamentis, libris ritualibus & priuilegijs onustus rediit. Virriarios, pictores, architectos, et id genus alios ad uoluptatem artifices in Angliam omnium primò aduexit.

Bibliothecam ex Latinis et Græcis libris instituit.

Scripsit concordiam regularū, Librum 1.
Exhortationes ad monachos, Librum 1.
De suo priuilegio, Epistolam 1.
Vixit

Vixit annos septuaginta octo, & apoplexia seu paralyfi interiit, anno Domini 703. Sigbertus, & Balæus Centuria 1. cap. 82.

IGLACVS.

Iglacus Anglus cum diu in philosophicis studiis operam perdidisset, ad theologiam animum suum adiecit, ac in ea ita progressus fecit, ut præ alijs excelleret. Abbas Siguinus Lindisfarnam eum uocauit: & ut monachis legeret, eosq; erudiret, iussit. Multi sub eius disciplina uiri docti euaserunt, inter quos fuit etiam Etheluuolphus Bernicius.

Scripsit uitam Siguini librum unum, & alia, quæ à Danis sunt conflagrata.

Commendat eum Bernicius à modestia sobrietate, eruditione, & alijs uirtutibus. Claruit anno Domini 740. sub Egberto Northūbrorum rege. Balæus Centuria secunda, capitibus decimo & duodecimo.

FELIX CROLANDIENSIS.

Felix natus in Merciorum prouincia, ad Anglos Orientales profectus literis operam dedit: & monasticis opinionibus imbutus, in Crolandiam rediit, & isthic Benedicti regulam obseruauit, sub Vuilfrido abbate, & Cyssa presbytero: rhëtor & poeta sanè non ignobilis habitus est suo tēpore. Scripsit quædā prosa & carmine, eaq; dedicauit suo Mæcenati, Ealsuualdo Anglorum regi.

Vitam Guthlaci reclusi, Librum 1.
Miracula eiusdem, Librum 1.
De translatione eiusdem, Librum 1.
Epitomen uitæ eiusdem, Librum 1.
Gesta abbatum Crolandiæ, Librum 1.
& nonnulla alia. Claruit anno Domini 730 sub Ethelbaldo Merciorū rege. Balæus Centuria 1. cap. 100.

PLEGUINVS NORTABRINVS.

Pleguinus, homo eruditus & discendi cupidus: ad Bedam scripsit de Quæstionibus quibusdam librum unum: & ad monachos eruditos epistolas plures. Beda ei dedicauit suum librum de Sex ætatibus mūdi. Floruit anno Domini 740. Beda: Lælandus, & Balæus Centuria secunda, capite nono: & Centuria decima, capite uigesimo quarto.

ETHELVVOLFVS BERNICIUS.

Etheluuolphus Bernicius Eadfridum Lindisfarnensem episcopum habuit præceptorem: & postea audiuit Iglacum, ac tantū profecit, ut uersus scriberet. Vitam manasticam professus, nihilominus Musis operam dedit.

Scripsit heroico carmine ad Egbertum episcopum de origine sui cœnobij librū, in quo suum præceptorem Iglacum celebrat.

De illustribus monachis librū unum & de suo somnio librum unum, & alia quædam,

Claruit anno Domini septingentesimo quinquagesimo. Balæus Centuria secunda, capite secundo.

CEOLFRIIDVS.

Ceolfrius Bernicius, in sacris & philosophicis literis apprime eruditus, presbyter ordinatus est anno ætatis uigesimo septimo: & postea anno trigesimo nono factus est abbas Vuurmuthæ & Giruici monasteriorū.

Scripsit ad Naitanum Pictorum regem de paschate & tonsura, Librum 1.

Homelias solennes, Librum 1.

Testamentum ad Hunebertum, Librum 1.

De sua peregrinatione, Librum 1.

Epistola eius ad Naitanum regem de paschate & tonsura, extat apud Bedam lib. 5. capite 22 de Anglis.

Doctrina & errores eius.

Rectè docet, sine Christi gratia neminem posse saluari: in eadem epistola. Sed tamen econtrà Petro ascribit, quod pandat cœlestis regni introitum, ijs qui pascha & tonsuram eo modo obseruent, quo ille instituit.

Paschatis obseruationem ad morem Romanorum planè sentit necessariam esse: & diuersum facientes, propemodum hæreseos accusat.

De tonsura quidem bene dicit, quod discrimen eius non noceat ijs quibus pura in Deū fides, & charitas in proximū sincera est. Sed tamē Romanū morem tondendi præ cæteris commendat, ut à Petro usurpatum: & alium Simoni mago adscribit.

Superstitiose, signo crucis in fronte Ecclesiæ signato, ascribit dæmonum repulsionem.

Doctrinam dæmoniorū de interdictis nuptijs proficitur, monachos enim & clericos continentiae frenis adstringit.

Opera gubernationis.

Refutat eos qui sine præueniente gratia Christi se saluari posse confidebant: & qui, licet Christus nunquam tenebras mundi moriendo & resurgendo uicisset, perfectam se habere posse iusticiam asserabant. In epistola ad Naitanum. Beda ibidem.

Pontificias ceremonias de paschate et tonsura, & de forma ecclesias ædificandi, non modò amplexus est, sed etiam ad alios propagauit: ut patet ex epistola ad Naitanum.

Beda præceptor & nutricius fuit, & libro studiose inquisitor. Roma Hieronymi pandectas à Græco fonte manantes, & Latine factas transmisit ad suos. Beda lib. 2 de Ratione temporis.

Sergius pontifex ad eum scripsit, ut Beda sibi Romam mitteret: ut indicat Vuilhelmus lib. 1. cap. 44 de Anglia.

Vulgari errore infectus, peregrinationem uersus Romam esse opus Deo longè acceptissimum,

linum, deseruit suum cœnobium anno ætatis suæ 74, (iuxta Bedam. sed Adon octuaginta tres habet) & Huneberto curam cœnobij commisit, ac Romam abiit: & inde reuertens, in itinere, Lingonis, in Narbonensi Gallia moritur, anno ætatis octuagesimo quarto, Christi uero 716. Balæus Centuria prima, capite nonagesimo tertio. Vitam eius scripsit Hunebertus.

BEDA.

Beda ex infimo Anglosaxonum genere in pago Giruico natus, circiter annu Domini 662. Cum excessisset annum septimu, traditus est Benedicto Giruicensis & Vuermuthensis cœnobioru ad quinq; milliaria distantium abbati educandus & instituendus. Postquam prima elementa imbibit, Iohannem Beuerlacium archiepiscopum Eboracensem præceptorem sortitus est, & Ceolfridum abbatem. Cum autem ingenio felici & memoria uinaci præditus esset, & gnauius studijs linguarum, artium, philosophiæ & theologiæ dies noctesq; operam nauaret, euasit uir doctissimus. Ob exactam Latinæ, Græcæ & Ebraicæ linguæ peritiā, & styli suauitatem, & dicendi copiam, à multis Gregorio magno prælatus est. Legit & euoluit cum iudicio & fructu ethnicorum scriptorum, tum historicorum, tum philosophorum, tum poetarum uolumina: ut patet ex citationibus. Nam passim ex illis quæ sibi uisa accommodata sunt, depromit. Sic Salustium, libro primo in Marcum, capite tertio: & Iuuenalem libro primo in Marcum, capite quarto: Virgilium libro tertio, capite secundo, in Samuelem: & Plinium Secundum libro quarto, capite quinto, in Cantica canticorum citat. Patrum, & historicorum ecclesiasticorum prolixum catalogum contexat, qui omnes uelit nominare, quorum ipse meminit. Nam Clementis, Papiæ, Philonis, Origenis, cap. 1 in Marcum: Iosephi & Ecclesiasticæ historiæ, lib. 2. cap. 6: Martyrologij Eusebij & Hieronymi, et Chronici Marcellini, de capite Iohannis cap. 6. Dionysij, ibidem: Iohannis Constantinopolitani, & Gregorij, lib. 1. cap. 1 in Lucā: Iulij Aphricani, lib. 1. cap. 3. Egesippi, Paulini Nolani, lib. 2, cap. 6 in Lucam: Sedulij libro tertio, capite nono: Ambrosij, Augustini, libro quarto, capite decimo quarto: Aratoris, in epistola ad Accam, super Acta apostolorum: Benedicti, libro tertio in Ezram, cap. 18. Athanasij, Hilarij, libro eodem, cap. 22. Apponij, in Cantica canticorum lib. 4. cap. 5. Cypriani lib. 2 de Tabernaculo, capite tertio: Cassiodori, libro eodem, capite duodecimo, & similium passim facit mentionem.

Natus annos nouendecim diaconus, & trigesimo presbyter à Iohanne episcopo consecratus est, apud Ecclesiam seu monasterium

apostolorum Petri & Pauli, in Cantia ciuitate. autor uitæ eius in tomo octauo Bedæ: ad Vuereuindā, Vuilhelmus lib. 1. cap. 42, de Anglis: seu Vuirimudam, & Ingiruum, ut Beda ipse in epilogo Ecclesiasticæ historiæ indicat. ac monachi & scholastici doctoris officio in Giruicēsi & Vuermuthensi cœnobio functus est, sub Ceolfrido abbate, & Huneberto.

Scripta.

Scripsit triginta sex uolumina, quæ in libros septuaginta octo distinxit. Vuilhelmus lib. 1. cap. 42 de Anglis, quæ à Balæo hoc ordine referuntur:

In Genesin usq; ad Isaac,	Libros 3.
In Genesin ad literam,	Librum 1.
In Exodum,	Librum 1.
In Leuiticum,	Librum 1.
In Numeros,	Librum 1.
In Deuteronomium,	Librum 1.
Explanationes in Iosue,	Librum 1.
In Iudicum quoq;	Librum 1.
De tabernaculo Mosi,	Libros 3.
De uasis & uestibus,	Librum 1.
In Samuelem,	Libros 4.
Super principio Regum,	Libros 3.
In Regum 30 quæstiones,	Librum 1.
De ædificatione templi,	Libros 2.
De templo Salomonis,	Librum 1.
In Paralipomenon,	Libros 2.
Super uerbis dierum,	Librum 1.
In Psalterium,	Librum 1.
Super quodam Esaia dicto,	Librum 1.
In Proueria Salomonis,	Libros 3.
In Ecclesiasten,	Librum 1.
In Cantica canticorum,	Libros 7.
In Esdram, ad Accam,	Libros 3.
In Nehemiam, ad eundem,	Librum 1.
In quædam capita libri Esdræ,	Librum 1.
In Thobiam,	Libros 2.
In Iobum,	Librum 1.
In Canticum Abacuc,	Libros 2.
In Esaia prophetam,	Libros 2.
In Ieremiam,	Librum 1.
In Ezechielem,	Librum 1.
In Danielelem,	Libros 12.
In minores Prophetas,	Libros 4.
In Euangelium Marci,	Libros 6.
In Euangelium Lucæ,	Librum 1.
In Euangelium Ioannis,	Librum 1.
In parabolas Euangeliorum,	Librum 1.
Lectioes Euangeliorum,	Libros 2.
Homelias Euangeliorum,	Librum 1.
Homelias adhuc 49.	Librum 1.
In Paulum ad Romanos,	Libros 2.
Ad Corinthios,	Librum 1.
Ad Galatas,	Librum 1.
Ad Ephesios,	Librum 1.
Ad Philipenses,	Librum 1.
Ad Colossenses,	Librum 1.
	Ad

Ad Thessalonicenses,	Libros 2.	De tropis scripturarum,	Librum 1.
Ad Timotheum,	Libros 2.	Hymnorum diuerso carmine,	Librum 1.
Ad Titum,	Librum 1.	Pro Etheldreda carmen,	Librum 1.
Ad Philemonem,	Librum 1.	Epigrammata heroico metro,	Librum 1.
Ad Ebræos,	Librum 1.	De quantitate syllabarum,	Librum 1.
In plura Apostoli acta,	Librum 1.	De Orthographia,	Librum 1.
In acta Apostolorum,	Libros 2.	Super mulierem fortem,	Librum 1.
Retractiones super Acta,	Librum 1.	De arte musica,	Librum 1.
De distantia locorum ex Actis,	Librum 1.	Abacum numerandi,	Librum 1.
In epistolam Iacobi,	Librum 1. 10	De ponderibus & mensuris,	Librum 1.
In epistolas Petri,	Libros 2.	Denotationes circularum,	Librum 1.
In epistolas Iohannis,	Libros 3.	De computatione per digitos,	Librum 1.
In epistolam Iudæ,	Librum 1.	De mensibus ac diebus,	Librum 1.
In apocalypsin Iohannis,	Libros 3.	De ratione quadrantis anni,	Librum 1.
De gratia Dei,	Librum 1.	De æquinoctio uernali,	Librum 1.
De laude charitatis,	Librum 1.	De saltu lunæ,	Librum 1.
De Paschæ celebratione,	Librum 1.	Formationes signorum,	Librum 1.
De ordine feriarum paschalium,	Librum 1.	De arithmetica,	Librum 1.
Canones ad hæc inuenienda,	Librum 1.	De membris humanis,	Librum 1.
Nomina sacrorum locorum,	Librum 1. 20	Compendium Adamanni,	Librum 1.
De situ Hierusalem,	Librum 1.	De pseudomonachatu corrigendo,	Librum 1.
Ætates sex mundi,	Librum 1.	De mysterijs sanctorum,	Librum 1.
De quatuor difficilibus,	Librum 1.	Exceptiones patrum,	Librum 1.
De natura rerum,	Librum 1.	Collectanea quædam,	Librum 1.
De temporum ratione,	Librum 1.	Flores ex diuersis,	Librum 1.
De eisdem maius uolumen,	Libri 2.	De diuinis officijs,	Librum 1.
Lectioes ueteris testamenti,	Librum 1.	De Andree memoria apud Scot.	Librum 1.
Lectioes noui testamenti,	Librum 1.	De subiectione Candidæ casæ,	Librum 1.
De ueritate temporum diuinorum,	Librum 1.	Pœnitentiale quoddam,	Librum 1.
Contra Iulianum episcopum,	Librum 1. 30	De topographia mundi,	Librum 1.
Defensorium gratiæ Dei,	Libros 7.	De situ orbis,	Librum 1.
Chronicon à condito mundo,	Librum 1.	<i>scripsi de his quæ sunt</i>	Librum 1.
De obitu sanctorum patrum,	Librum 1.	Super prophetia Sibyllæ,	Librum 1.
De scriptoribus Ecclesiæ,	Librum 1.	Epistolarum ad diuersos,	Librum 1.
Distinctiones in Ieremiam,	Librum 1.	Breniarium Chronicorum Eusebij,	Librum 1.
Distinctiones in Iobum,	Librum 1.	Orationes ex Psalterio Hebraico,	Librum 1.
De Christo & Ecclesia,	Libros 2.	Homeliarum eius meminit Platina, ijsq;	
De die iudicii lamentationes,	Librum 1.	uti sacerdotes Gallicos narrat, in Iohanne se	
De 12 lapidibus preciosis,	Librum 1.	xto. Falso autem ei adscribi libros de Imagi-	
Mansiones filiorum Israel,	Libros 9. 40	ne mundi, de Naturis bestiarum, de Ponderi-	
Flores Gregorij in Cantica,	Libros 2.	bus & mensuris, de Situ orbis, de Similitudi-	
Scintillarium ex patrum sententijs,	Librum 1.	nibus, de differentijs uocabulorum, Physi-	
Hexameron,	Librum 1.	cam de simplicibus, Scutum Bedæ, Lelan-	
De historijs sanctorum,	Librum 1.	dus iudicat. Opera eius in octo tomos di-	
De sancta Trinitate,	Librum 1.	gesta, hodie extant: sed in ijs multa sunt quæ	
Anglosaxonum historiam,	Libros 5.	Baleus non habet, & econtrâ.	
De passione Fœlicis,	Librum 1.	De doctrina eius, & ne-	
Passionarium sanctorum,	Librum 1.	uis.	
Vitam Alberti episcopi,	Libros 2.	Quid de singulis capitibus doctrinæ benè	
Vitam Cuthberti uersibus,	Librum 1. 50	aut perperam docuerit, supra in quarto capi-	
De miraculis eiusdem,	Librum 1.	te commemorauimus, ad quæ lectorem re-	
Chronicon sui cœnobij,	Libros 2.	mittimus.	
Quinq; abbatum gesta,	Libros 5.	Pontificios errores plerosque amplexus	
Ad fautores Principes,	Librum 1.	est, de sanctorum intercessione, de libero ar-	
Vitam Anastasij Græco,	Librum 1.	bitrio, de operum necessitate ad salutem, de	
Martyrologium de sanctis,	Librum 1.	infantibus quod per alios credant (homilia	
De componendis uersibus,	Librum 1.	in die Ascensionis) de inuocatione sancto-	
Expositionem Donati,	Librum 1.	rum, de cultu imaginum, de cœlibatu, de tra-	
De barbarismo,	Librum 1.	ditionibus humanis & monasticis, de ora-	
De schematibus & tropis,	Librum 1. 60	tione & missis pro mortuis, de reliquijs san-	

etorum (homilia de Sanctis in decollatione Iohannis, & homilia de festo omnium Sanctorum) & de similibus nugis uerbo Dei contrariis, quas ex somniis & uisionibus monachorum, & ex dialogis Gregorij hausit.

Opera eius in functione.

Diligens & assiduus fuit in faciendis operis scholasticis in suo cœnobio: & discipulis & auditoribus suis tradidit artes dicendi, philosophica, physica & mathematica, ut patet ex eius libris ad eam rem scriptis.

Sacras literas exposuit pro concione, ac in eas commentatus est patrum sententijs collectis. Sic ex Augustini libris in omnes epistolas Pauli opus confarcinauit, & ex uarijs Gregorij Magni opusculis librum septimum in Cantica Canticorum collegit, ut ipse in Præfatione eius libri indicat.

Allegorijs ualde deditus fuit, quas etiam in historicis narrationibus sæpe quærit: ita tamen, ne historias ipsas tollat.

Euangelium Iohannis, Psalterium, & alios Bibliorum libros in patriam linguam transtulit. Vuilhelmus Malmesburiensis libro 1, capite 47. E Græco Latinam fecit Barnabæ uitam. Balæus Centuria 2, cap. 1.

Hæreticos ueteres passim in commentarijs suis refutat: ut Chiliaftas, libro tertio, capite decimo in Marcum: Nouatianos, lib. 3. in Prouerbia, capite 29, & Dominica decima, sexta post Trinitatem: Origenianos, libro 1, capite 1, in Prouerbia: Pelagium, lib. 2 in Samuelem, capite septimo: Iulianum, feria quarta quatuor temporum: Eutycherem, homelia in Dominica septima post Trinitatem: Manichæum, feria quarta quatuor temporum: Photinum & Arium, in homilia de Sanctis.

Vitia & peccata suorum fratrum & amicorum ingenuè arguit. Sic lib. 2, cap. 8 in Samuelem, reprehendit eos qui neglecto uerbi Dei studio, ethnicorum scriptis nimium indulgebant. Et Egbertum Lindisfarnensem episcopum, in suo officio remissum & socordem, coarguit per epistolam satis grauiter, ac monet eum de sacra Scriptura in Saxoniam linguam uertenda. Et reprehendit præposterum studium monasteria ædificandi, ad ignauiam & libidines monachorum potius quam ad uirtutem exercitia. Balæus Centuria 2, cap. 4.

Cum Saraceni Libyam & Africam occupassent (Platina in Iohanne sexto) & inde in Hispanias inuassent (Volaterranus lib. 14.) Beda eam calamitatem deplorauit, ac orationem conscripsit, qua reges & principes Christianos adhortatus est ad bellum contra hostes Dei suscipiendum. Sabellicus Enneadis octauæ libro septimo.

Pro se preces facere suorum operum lecto

res iubet. Vuilhelmus Mammelsburiensis libro 1, capite 42.

Vitæ monasticæ opera assiduus fecit iuxta regulam præscriptam, ita ut quis non immerito miretur, quo pacto potuerit tot uolumina exarare. Nam si ad numerum scriptorum eius respicias, uideatur toto tempore uitæ haud aliud egisse, quam commentatus esse. Sin uerò consideres ordinis eius præcepta & mores, putes eum uix aliud agere potuisse, quam psallere & orare.

Discipuli eius.

Inter discipulos eius numerantur, Albinus, Claudius, Iohannes, Rabanus. Erphordiensis lib. 2, cap. 69. Balæus Centuria 14. capitibus 32 & 33: & Cuthbertus Giruicius, qui à Beda dictata celeri calamo excepit, & uitam eius descripsit. Balæus Centuria 2, cap. 7. Strabo & Haymo, fratres eius habiti sunt. Volaterranus.

Amici.

Familiaris fuit non modò monachis & episcopis in Anglia, inter quos sunt Iohannes Beuerlaciensis, Acca, Nestarius, Hemualdus Prouidus, Egbertus, Cymbertus, Nothelmus, Manfridus, Eleguinus Motabrinus, Daniel Ventanus, Vuithredus, Lullus: sed etiam exteris. Nam Sergius Romanus pontifex in epistola ad Ceolfridum, quæ extat apud Vuilhelmum lib. 1, cap. 44. eum ad sese inuitat Romanum. Fuit etiam regi Northumbriæ Ceolouolpho charus, cui dedicauit ecclesiasticam historiam Anglorum.

Virtutes eius.

Commendant eum à pietate, modestia & castitate, ac inde nomen Venerabilis ei factum esse plerique uolunt. Ac sanè cum imploratione auxilij diuini lucubrationes suas aggreditur, easque iudicio & celsuris amicorum: & Ecclesie siq; subiicit, neque uult illas sacris literis præferri: neque pudet eum fateri, quæ ex alijs sumpsit.

Tribuunt ei præsagium rerum futurarum, nam ruinam Romani imperij, & Saracenorum in Hispanias & Gallias irruptionem prædixit, & uersu complexus est:

Regna ruent Romæ ferro, flammâq; fameq;.
Balæus, Platina. Diem mortis septem hebdomadibus antè præsagijt. Autor uitæ eius, tomo octauo.

Fabulosum esse uidetur, quod autor uitæ eius in octauo tomo narrat: oculis captum in extrema senectute, à famulo ad aceros lapidum esse ductum, quasi in Ecclesiam: ac eum diu concionatum, tandem conclusisse, Per secula seculorum: & lapides respondisse, Amè Venerabilis presbyter. & in sepulchro eius angelicis literis scriptum esse:

Hac sunt in fossa Bedæ Venerabilis ossa.

Aliorum de ipso iudicia.

Bedam diuina gratia spiritali intellectu diratum

ditatum in Britannijs effulisse, Bonifacius in epistola ad Danielelem dicit, eundemq; sagacissimum Scripturarum indagatorem appellat in epistola ad Huetbertum. Et Gutbertus in epistola ad Lullum indicat, se cupere, ut tota gens Anglorum in omnibus prouincijs gratias Deo agat, quod tam mirabilem uirum, præditum diuersis donis, & tam studiosum in ijs exercendis, et tam piè uiuentem, illis donarit. Albinus Bedam uocat nobilissimum sui temporis magistrum, in epistola ad Vuioreses, apud Vuilhelmum libro primo, capite quinquagesimo quinto.

De morte eius.

Ob ieiunia & labores assiduos, nauseam contraxit, ac secuta est difficultas respirationis, paulo ante pascha, anno Domini 734. Eo morbo afflictus, nihilominus totis diebus, præter debitum psalmodiæ pensum, assiduis ad discipulos lectionibus, ruminandisq; & ab soluendis quæstionibus difficultatibus grauedinem ualitudinis decipere, suspensa interim cogitatione nitebatur. Euangelium quoq; Iohannis, quod difficultate sui mentes legentium exercet, his diebus lingua interpretatus Anglica condescendit, minus imbutis Latina. Subinde quoq; monebat discipulos: Discite filioli, dum uobiscum sum: nescio enim quam diu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus, & reuertatur spiritus meus ad eum qui misit illum, & in hanc uitam conuersus uenire. Diu uixi, bene cõsultum mihi Deus meus in hoc uite spacio: Cupio dissolui, & esse cū Christo. Vuilhelmus Malmesburiensis lib. 1. cap. 41. Ac solebat securis suis fratrib. illud inculcare: Horrendum est incidere in manus Dei omnipotentis. Ac sese cõsolabatur in doloribus: Flagellat Deus omnem filium quem recipit: Aurum probat fornax, & uirum iustum caminus tẽrationis: Non sunt cõdignę pãssiones huius tẽporis. Et Ambrosij dictum non raro repetebat: Non sic uixi, ut me pudeat inter uos uiuere: sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus. Ac inter orandum dicebat: Suscipe Domine seruum tuum, non calūnientur me superbi: Fac cū seruo tuo secundum misericordiam tuam. Feria uerò tertia ante ascensionem Domini, cœpit uehemētius ægrotare: sed nihilo minus quædam distulit illo & sequenti die. ac conuocatis presbyteris, piper, oraria, & incensa, & alia munuscula distribuit, ac lacrymantes cõsolatur: Tẽpus est, inquit, si sic factori meo uideretur, ut ad eum modò absolutus ex carne ueniã, qui me, quando non erã, ex nihilo formauit. Multum tẽpus uixi, beneq; mihi pius iudex uitam meam præuidit, tempus absolutionis meę propè est. Etenim anima mea desiderat regem meum Christum in decore suo uidere. Chutbertus, seu quisquis est autor, in epistola de obitu eius in tom. 8 Bedæ. Die ue-

ro Ascensionis, contra oratorium in quo orare cõsueuerat, cilicio subiecto decubens, hilari uultu Spiritus sancti gratiam implorabat, dicens: O rex glorię, Domine uirtutum, qui triumphator hodie super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos, sed mitte promissum patris in nos Spiritum ueritatis. Hac oratione finita, supremum efflauit, subsequente & omnium naribus oppleris odore, quale nec cinnamoma, nec balsama spirant: sed paradisiaco, & quæ uernans ubicumq; locorum exhalat læticia. Vuilhelmus Malmesburiensis lib. 1. cap. 47, de gestis Anglorum. Anno Domini 734, iuxta plerosque scriptores (sed Sigebertus tres annos minus habet) ætatis suę 72. Epitaphium sanè in conditum ei scriptum est, quod Vuilhelmus Malmesburiensis cū stomacho refert, & Vincentius libro uigesimo tertio, capite centesimo quinquagesimo.

*Presbyter hic Beda requiescit carne sepultus,
Dona Christe animam in cœlis gaudere per æuum,
Daq; illi sophiæ debriari fonte, tibi iam
Suspirauit ouans intento semper amore.*

HVNEBERTVS.

Hunebertus, seu Vicbertus Anglosaxo genere, Sergij primi pontificis tempore iuuenis studij gratia Romam adiit. Inde reuersus, in Ceolfridi cœnobio monachum egit, ac ei Romam proficiscenti surrogatus est.

Scriptit de uita Ceolfridi, Librum 1.
Epistolas, Librum 1.

In monasticis exercitijs spem iusticię posuit.

Familiaris fuit Bonifacio, eiq; Bedę opera misit, & ab eodem uicissim munera accepit: et tandem senex in Germania ad eum uenit, cū esset Moguntinus episcopus: & in mandatis accepit, ut Fritslarienses & Ordorhsenses monachos a regula degenerantes, ad uitam reformatione noua institutum reduceret. Claruit anno Domini 730. Obijt in Germania, sepultus in Heresfeldensi cœnobio. Balæus Centuria 1, cap. 59.

CVTBERTVS GIRVICIVS.

Cutbertus monachus in cœnobio Giruicensi, Bedæ discipulus, qui pleraq; ab eo dicta excepit, & post mortem eius in ordinem digestit & edidit: cœpit & ipse docere in suo monasterio, ac in precio fuit apud Giruicenses & Vuirmuthenses monachos. Scripsit librum unum de Bedæ uita & obitu, quem dedicauit Cuthuino monacho, et librum unum epistolarum, et alia plura. Claruit anno Domini septingentesimo quadagesimo. Balæus Centuria 2, capite 7.

SIGVVOLEVS.

Siguuolfus monachus Northumbrinus & presbyter, sacrarum literarum studiosissimus, amicus & comes Albini: proposuit eidem quæstiones aliquot in Genesin, quas

quas cum dissoluisset, libellum ei inscripsit: ut constet ex libro Albini in Genesin.

NECTARIUS.

Nectarius abbas ueteri amicitia Bedę coniunctus, hortatus est eum ut scriberet allegoricam expositionem in Iob. quod ille & fecit, & librum ei dedicauit: ut patet ex præfatione in Iob.

ADRIANVS.

Adrianus natione Apher, sacris literis diligenter imbutus, monasterialibus simul & ecclesiasticis disciplinis institutus, Græcę pariter & Latinę linguę peritissimus, abbas in monasterio Niridano, non longè à Neapoli Campaniæ, à Pontifice Vitaliano in Britanniam ablegatur, cum Theodoro ordinato archiepiscopo Anglorum: ea cōditione, ut ipsi adsit, & obseruet ne homo Græcus aliquid Romanę fidei contrarium doceret. Beda lib. 4, capite 1, de Anglis. Abbatem etiam Doroberni agens, strenuè adiuuit Theodorum in pontificijs ceremonijs propagandis: libro eodem, cap. 2. & multos discipulos & monachos instituit per annos triginta nouem, in Latinis & Græcis literis: inter quos etiam Albinus fuit. ac tandem mortuus est anno Domini 709. Beda lib. 5, cap. 21. & Sigebertus.

ALDHERIVS.

Aldherius abbas alicubi in Brytannia, familiaris Bonifacio, homo superstitiosus: credidit mortuis prodesse missarum celebrationes, ut patet ex epistola ad eundem.

VVOLFHARDVS.

Vuolfhardus abbas in cœnobio Excestrensi, præceptor Bonifacij fuit. Vuilibaldus in uita Bonifacij. Balæus Centuria 2, capite decimotertio.

DUDDVVS.

Duddus, discipulus Bonifacij, abbas alicubi in Brytannia. Scripsit ad eum epistolā Bonifacius in senectute, in qua petit sibi libros & expositiones quasdam mitti, ac communicari, si quid in scriptis patrum de matrimonio commatrum & spiritualiter cognatorum legerit.

HEDDIVS STEPHANVS.

Heddius presbyter & monachus apud Cantios, excellens musicus, Vilfrido, Acce, Thatberto abbati familiaris: in Northumbrorum ecclesijs baalissimum propagauit. Scripsit uitam Vilfridi, librum unum: & Eata & Tumberti, librum unum. Claruit anno septingentesimo uigesimo. Beda libro quarto, capite secundo de Anglis: & Balæus Centuria prima, capite nonagesimo secundo.

HEREFRITHVS.

Herefrithus in Brytannia siue abbas siue episcopus, apud Æthilbaldum in autoritate fuit, & Bonifacij literas ei obtulit: ut patet ex epistola Bonifacij ad eundem.

DE MONACHIS SCOTIÆ.

EGBERTVS.

Egbertus australium Anglorū proles, ex genere celebri, in Lindisfarnensi monasterio literas didicit, & superstitiones monasticas simul imbibit. Pestem fugiens, in Scotiam uenit, anno Domini 716: ibiq; multas Ecclesias ad Romanam paschatis obseruationem, & capitis radendi ritū, & alias pontificias traditiones adduxit. Beda lib. 2 de temporis ratione. Adon ætate 6. In Gallias eum uenisse, & claruisse, narrat Sigebertus, anno Domini 716. In Frisia etiam fuit.

Scripsit de ritibus catholicorū, Librum 1.

De paschali obseruatione, Librum 1.

Conciones uarias, Librum 1.

Cum in Hueni cœnobio annos tredecim exegisset, anno ætatis suę nonagesimo, Domini uerò septingentesimo uigesimonono, mortuus est. Balæus Centuria prima, capite nonagesimo octauo. Beda libro quinto, capite uigesimotertio de Anglis.

DE ABBATISSIS ET VIR-

ginibus Vestalibus.

TECLA, ET LIoba, SEV

Leobgytha.

Tecla & Lioba à Bonifacio ad Francos destinantur. Auentinus lib. 3 Annalium. Ad Leobgytham, & Teclam, & Chunylam scripsit epistolā Bonifacius, in qua petit, ut pro se faciant preces, ut sit fidelis in suo officio, quod à Pontifice accepit: nimirum ut agat legatum Pontificium, & charactere eius signet multas Ecclesias. Leobgytha in epistola ad Bonifacium, dicit matrem suam Ebbam esse cognatam Bonifacio: & rogat, ut pro ea & pro patre suo mortuo oret: ac ostendit se cupere, eum in fratris locum accipere. & sub finem epistolæ adscribit uersus à se compositos. Huic Bonifacius potestatem fecit docendi puellas: in epistola ad ipsam. Scripsit etiam Lullus epistolam ad Leobgytham.

CHVNITRUDA, ET VVALDO PYRGA.

Chunitruda matertera Lulli, cum Vualdo pyrga filia Richardi, nepte Bonifacij, sorore Vuilibaldi, in Bauariam à Bonifacio collocatur. Auentinus lib. 3 Annalium. & Vualdo pyrga abbatissa Heydenheimensis, Aichstadij sepulta, oleum sudare ex sepulchro scribitur. Trithemius de Illustribus uiris Germaniæ, Balæus, Hedio, Curiō lib. 2.

CHVNILDA, ET BERAGYTHA.

Chunylde mater, & filia eius Beragytha, sceminæ bonis literis excultæ, ex Anglia ad Bonifacium uenerunt in Germaniam, & ab eo in Thuringiam constitutæ sunt ad uitam monasticam & ritus pontificios tradendos. Auentinus lib. 3 Annalium.

OTILIA.

Otilia Vdalrici filia, cæca à natiuitate, recepit

recepit uisum unâ cū baptismo ab Erhardo episcopo Treuerensi: & oculis spiritualibus priuata, humanis traditionibus Deo cultum præstari somniavit: ideoq; uitam monasticā ingressa, uirgines 120 collegit in Alsatia, easq; secum uiri potius quàm nubere uoluit: ut constat ex Chronico de sanctis, & ex Munsteri Chronographia.

GEILVVINDA.

Geiluuinda constituta est abbatissa à Landfrido, Valderamo, & Elilando, fratribus suis: qui sacras ædes uirginibus ædificarūt Pollingum, Stapfelsee, & Corhelsee. Auētinus lib. 3 Annalium.

EADBURGA, BVGGA.

Eadburga cognomento Bugga, abbatissa alicubi in Britannia, fœmina erudita, & poetos non ignara, Leobgytham docuit scribere uersus. Valde familiaris fuit Bonifacio, ei que libros sacros & epistolas Petri aureis litteris exaratas trāsmisit: ut apparet ex epistolis Bonifacii ad ipsam. Erroribus illis pontificiis fascinata, interdictum de nuptiis approbavit, peregrinationes ad loca sancta magni fecit, & pro animabus mortuorum missas & orationes celebrari cum earum salute putauit: ut patet ex epistola eius ad Bonifacium. Romā adiit, ibiq; cum Bonifacio limina Apostolorum (intellige pontificis & Cardinalium) uisitauit: ut Ethelbertus rex Cantiae in epistola ad Bonifacium narrat.

ETHELHILDA.

Ethelhilda soror Ethelwini episcopi Lindesij, & Adeluini abbatis in Bernig, non procul ab ijs & ipsa in cœnobio abbatissam egit. Beda lib. 3, cap. 10. Claruerunt circiter annum Domini 710. Balæus & Lelandus Centuria 10, capite 19.

EANGYTHA.

Eangytha mater Eadburgæ, seu Buggæ, abbatissa in Brycannia: scripsit cum filia epistolam ad Bonifaciū, in qua queritur de molestiis suis: ac petit consilium eius, an debeat Romam ire, & peccatorū suorum indulgentiam petere. Vnde, quomodo Pontificij errores anxias conscientias exercuerint, colligi potest. Superstitiosa mulier, extincta doctrina de potestate clauium, ignorauit, peccatorum remissionem à quolibet ministro Ecclesie in nomine Christi denunciata, tam esse efficacem, quàm si à pontifice Romano id fiat: ac uim abolendi peccata in peregrinationis labore potius, quàm in Christi merito, somniavit consistere.

GAUSA.

Gausa, Panerituda & Gariperga, uirgines, bonis & parentibus suis desertis, peregrinatæ sunt religionis (seu uerius fornicationis) ergo, ad fratres Calsinenses. Cum autem cōmodæ uiderentur abbati Petronaci, apud Gi-

sulphum regem effecit, ut cœnobium Mariæ uirginis illis traderetur per successiones ordine regendum: quibus defunctis, potestas penes Calsinenses esset, alias quas uellent abbatissas isthic constituere. Leo Hostiensis libro primo, capite sexto, de Calsineni cœnobio.

MILBURGA.

Milburga abbatissa, in cuius monasterio quidam à mortuis reuixit, & uanas ac superstitiosas uisiones de purgatorio, de missis, de bonis operibus & alijs Pontificiis nugis recitauit: ut patet ex epistola Vuinfreti, seu Bonifacii ad Eadburgam, de qua in loco de Miraculis.

HILDELIDA.

Hildelida abbatissa exposuit Bonifacio uisiones illas, quas ille ex morte reuersus commemorauit: ut constat ex eadem epistola.

THESIA ET RATRUDA.

Thesia uxor Rachis, & Ratruda filia eius, cœnobio extracto fiunt moniales: falsa opinione de sanctitate eius uitæ deceptæ. Leo Hostiensis libro primo, de Calsineni cœnobio.

GISLA ET RICHTRUDA.

Gisla & Richtruda Anglicæ mulieres, & Vestales, ab Albino Latine doctæ, scripserunt epistolas consolatorias ad eundem: ac petierunt, ut ex Augustini & aliorum Patrum scriptis conficiat commentarios in Iohannem. quod cum fecisset, Gisla & Columbe dedicauit librum illum in Iohannem. Claruerunt circiter annum septingentesimū septuagesimū. Balæus Centuria secunda, capite decimo octauo.

OSUITA.

Osuita abbatissa alicubi in cœnobio Lullo Moguntinensi subiecto, à Bonifacio uelata est, & regulam monasticam ab eodem suscepit. Quia uerò contra canones, sine Lullæ episcopi sui cōsilio, permiserat uirgines suas egredi cœnobio, & peregrinari: ideo eam grauius obiurgat per epistolam, & excommunicat.

GERTRVDIS.

Gertrudis filia Pipini, ex Itta sorore Neodaldi archiepiscopi Treuironum nata, soror Caroli Magni, uirgo monialis circiter annum Domini septingentesimū nonagesimū quartū, habitauit Carleburgi eregiōne Carlostadij: ac inde in Gallias profecta, uicum Steinfeldt & Cellam monasterio donauit. Valentinus Muntzer ætate tertia: Crantzii libro secundo, capite primo: Chronicon Hennacen-

le.

SICCHEDIS.

Sicchedis uirgo Vestalis superstitionibus dedita, sepulchrum Vuinnoci auro cælauit, gēmisq; uarijs insigniuit. Idē fecit sepulchro Syluino. Fuit filia Adalsuarij, conditoris cœ nobij Alchiacenſis. Iacobus Meier in Chronico Flandriæ.

LANDRADA.

Landrada Martelli filia, antistes cœnobij Belienſis facta est. Meyer de Flandris.

CAPVT XI
DE HAERETICIS.

FELIX.

Rgelitanus fuit episcopus Felix: consultus ab Eliphando Tolerano de humana Christi natura, affirmavit Christum esse adoptiuū filium. de quibus in Capite de Hæresibus plura.

ELIPHANDVS.

Toletanæ Ecclesiæ episcopus fuit Eliphā dus, quæ ad Hispalensem inspectionem pertinuit: ut Paulus Aquileiensis scribit. Vel autor uel adſtipulator fuit ſententiæ Feliciang, ut ſuprà de Hæresibus est expoſitum.

MACARIVS.

Roma eiectus est Macarius, iuxta ſextę Synodi decretum. Ei Benedictus ſpaciū unius menſis conceſſit: & Bonifacio hoc negocij dedit, ut eum in uiam reduceret: uerū oleum & operam (quod dicitur) perdidit: ut narrat Petrus preſbyter, uicarius Adriani papæ, in ſecunda Synodo Nicena, actione prima.

CAPVT XII
DE MARTYRIBVS.

In historijs huius ſeculi multi celebrātur martyres, qui partim ob contumaciter deſenſam imaginum adorationem (inter quos ſunt Stephanns monachus, & Conſtantiinus, apud Zonaram tomo 3, in uita Conſtantiini: & apud Paulum Diaconum lib. 22 rerum Romanarum: & Theodoſia uirgo, apud Otthonem Phriſingenſem libro 5. cap. 18. & Hildebertus Blandinienſis abbas, qui Gādauij in ſeditione ob imagines deſenſas interfectus est: ut Iacobus Meier reſert in Chronico Flandriæ) partim uerò ob Romani pontificis ſacrilegium & dominatum, partim ob ſeditiones, partim propter atrociam facinora perierunt. Verū quia non ſupplicij, ſed cauſa pia, iuſta & honeſta, martyrem facit: ideo nos de pseudomartyribus illis, nihil hoc loco dicendum exiſtimamus.

DE MARTYRIBVS SVB

Copronymo.

PETRVS.

Petrus Damasci metropolitæ, Saracenoſum impia dogmata reſutabat, & hæreſin Arabum & Manichæorum multa cū iſtis cōmunia habere demonſtrabat: ſunctus in eo ſynceri doctoris officio, quod eſt cōtradicentes cōnuincere. A Saracenis autem ad Halim principem ſuū accuſatus, reſuſcit ſuā conſeſſionē retractare. Quare lingua ei præcitur, & in Arabiam felicem deportatur. Ibi uerò cū in exilio eſſet, & alios Chriſtianos cōfirmaret in fide, ſacra myſteria celebrare deprehenſus eſſet, interfectus eſt, anno Domini 745, iuxta Sigebertum in Chronico. Paulus Diac. lib. 22 rerum Romanarum, anno Conſtantiini ſecundo id factum narrat.

PETRVS MAIVMENVS.

Petrus Chartularius erat, & de publicis tributis rationes conſicere ſolebat. Ampleſcebatur autē doctrinam Chriſti, & auerſabatur Mahometi ſupſtitiones & errores. Sed uim metuens, ea quæ ſui muneris erant curabat, & Arabū conuicia tolerabat. Ea uerò re cum malam conſcientiam ſibi compararet, in morbum incidit. Ad eum uiſitandi gratia accedunt primores Arabum, quos ſic excipit. Mercedē pro mei uiſitatione à Deo recipiatis, licet inſideles amici ſitis: teſtamenti uerò mei teſtes uos uolo, idq; tale eſt. Omnis qui nō credit in patrem & filium & ſpiritum ſanctum conſubſtantialem, & diuinā in monade Trinitatē, mortuus eſt anima, & æterno dignus tormento. Talis eſt Mahomet pseudopropheta ueſter, & Antichriſti præcurſor. Diſcedite ergo, ſi mihi creditis teſtanti uobis cœlum & terram, ab illius fabulatione. Conſulo enim uobis, ne cruciemini ſimul cū illo. Cum hæc & plura cum eis de Deo ratiocinatus diſſereret, audientes illi ſtupore ſeu ueſania detenti, longanimiter uiſi ſunt ferre, ex languore hunc præter ſenſum eſſe putantes. Cum autē ex infirmitate conualuiſſet, maiori cœpit uoce clamare: Anathema Mahomet, & fabuloſum ſcriptum eius, & cuncti qui obediunt & credunt ei. Tunc per gladium animaduerſionem perpeſſus, martyr oſtenſus eſt. Hunc de clamationibus ſermonū honorauit ſanctus pater Iohannes, qui bene cognominatus eſt Chryſoroas. Paulus Diac. lib. 22 rerum Romanarum. Item Damascenus. Factum uerò hoc eſt anno quarto Conſtantiini, Domini uerò 745, iuxta Sigebertum.

DE MARTYRIBVS SVB

Leone Iſauro.

EVTYCHIVS.

Eutychius Mariani patricij filius, à Saracenis captus in Carris Meſopotamiæ, iuſſu Euclid, cū multis alijs eſt interfectus, ob conſtantem

stantem fidei confessionem: anno Leonis 23. nugatur Paulus Diaconus, eius reliquias miracula edidisse: sed uanum & superstitiosum est credere. lib. 21 rerum Romanarum.

SVB CONSTANTINO

Copronymo.

GENGVLPVS.

GEngulphus miles Pipini, in Burgundia fontem emit: & in Francia in loco qui dicebatur Vuarennia exire impetrauit. uxor eius interea à clerico uisitata, & fit adultera. accusata, se defendit. & iussa ex fonte lapillū extrahere, brachium ambustū extrahit. & hoc modo de adulterio cōuicta, dimittitur à marito. Id molestē ferēs cū clerico, cēdem illi infert. Hinc ille martyr celebratur, & ad fontem illū singuntur miracula edita, quę plena sunt superstitionibus. clauit anno Domini 739. Si geb. Liber de uita eius. Erphordiēsis cap. 67. Vincent. lib. 23. cap. 159.

DE MARTYRIBVS SVB IRENE.

THEOPHILVS.

Theophilus Cibioretarum prætor, à Saracenis captus in prælio, ad Aaronem principem eorū adducitur. Ille uerò eum cū nosset hominē bellicosum & industriū esse, conatur muneribus corrumpere, ut abnegata fide Christi, ad Mahometi sectam accedat, ac pro ea secum contra Romanos pugnet. Sed uir pius in fide sua perseverat, & Mahumetanorum deliria refutat. Tyrannus, quod pollicitationibus nō potuerat, sperat se minis & ui effecturū. Verū cum nec id successisset, uia aliā non habens, capitali supplicio eum damnat. Paulus Diac. lib. 23 rerum Romanarum.

GEROLDVS.

Geroldum, seu Gerardū, Boioariæ præfectum seu ducem, ab Auaribus in prælio interfectum, & in Augia sepultum, inter martyres Vetini cuiusdā uisione relatum esse, Regino lib. 2 indicat. Sigebertus eum interfectum esse circiter annum Domini 800, narrat.

CAPVT XIII

DE MIRACVLIS ET
prodigijs.

DE REBVS ADMIRABILIBVS
sub Absimaro.

Philippicus anno quarto Absimari, in somnis uidit caput suū ab aquila obumbrari. Id cum Imperator audiisset, suspicans ei regnū portendi, statim illum in exiliū expulit in Cephaleniam insulam. Paulus lib. 20.

Anno sexto Absimari, Domini uerò 704, iuxta Sigebertum, cum Iustinianus Chaiānū fugiens, in naui esset, & tempestas coorta periculum extremum minaretur, Maiaces satelles eius inquit: Ecce morimur Domine, uoue

Deo pro salute tua, ut si Deus imperium tibi restituat, in nullū ex inimicis tuis sis animaduersurus. At ille respondet: Si pepercero cuiquam eorū, in hoc loco Deus me demergat. Cum hæc locutus esset, fluctus quiescunt, & ille sine periculo in Danubium amnem transiit. Paulus Diaconus libro uigesimo: Zonaras tomo 3.

De prodigijs & rebus admirabilibus
sub Philippico.

Anno secundo Philippici terræmotus in Syria accidit. Paulus lib. 20 rerum Romanarum, anno Domini 714.

SVB ANASTASIO.

Anno Domini 715. Gregorij 2 tempore, in dictione 14. luna eclipsio passa, uisa est quasi cruenta, à prima usq; ad tertiam uigiliam noctis, seu usq; ad mediam noctē. Marianus in Chronico. Platina in uita Gregorij 2. Sabellicus Enneadis 8. lib. 7.

SVB THEODOSIO.

Tyberis exundat, & urbis Romæ muros transcendit, domos euertit, agros dissipat, arbusa & segetes eradicat. Gregorius 2, litanijs Deum placat, & octauo die ad alueum suum Tyberis redit. Paulus Diac. lib. 6. cap. 12 de gestis Longobardorum: Liber pontificalis: Platina. Anno Domini 717. Sigebertus: & Beda lib. 2 de Tempore.

DE PRODIGIIS ET REBVS
admirabilibus sub Leone

Isauro.

Vomodo Rathbodus dux Frisonum deceptus à diabolo fuerit, Quo presbyter narrabat dicens: Quia apparuisset ei in angelum transfiguratus, caput opertū diademate aureo cū gemmis, & ueste cum auro texta. in quem cum Rathbodus intenderet, dixit ad eum diabolus: Virorum fortissime, quis te ita seduxit, ut à cultura deorum uelis recedere? noli hoc facere: sed mane in his quæ didicisti, & uenies ad domos aureas, quas tibi æternaliter in proximo sum daturus. Cras ergo accerse Vulfranum doctorem Christianorum, & ab eo quære, quæ nam sit illa mansio æternæ claritatis, quam tibi pollicetur. Quam cum demonstrare nequiverit, utriusque partis mittantur legati, & ego ero dux itineris, & demonstrabo illis domum auream, mansionemq; pulcherrimam, quam tibi promitto. Euigilās Rathbodus, narrauit cuncta sancto Vuulfranno. Qui dixit: Illudorem diabolus sibi uelle illudere. Respondit dux, se futurum Christianum, si illa pulchra mansio non demonstraretur sibi à deo suo. Mittitur ergo statim quidam Friso ex parte ducis, & quidam diaconus ex parte sancti Vulfranni: qui cum paululū ab oppido processissent, obuium habuerūt quendam itineris comitē, qui dixit eis: Properate citò, nam monstrabo uobis

uobis pulcherrimam mansionem Rathbodo duci præparatam. Illi autem pergentes uiam latissimam, & loca ignota, uiderunt quandā uiam diuersorum generibus marmorum polito opere decoratam, uideruntq; à longe domum quasi auream, & peruenierunt ad plateam quæ ante domum erat, quasi auro & gemmis strata. Intransesq; in domum, uiderunt domum esse miræ pulchritudinis & incredibilis splendoris, atq; in ea thronum miræ magnitudinis. Tūc ductor itineris ait illis: Hæc est mansio præparata Rathbodo duci. Ad hæc diaconus obstupescens, ait: Si à Deo facta sunt ista, perpetuò maneant: si à diabolo, citò disperseant. Et cum signaret se signo sanctæ crucis, ductor ille transiit in diabolū, domus uerò aurea in lutum. Remansitq; diaconus & Friso in medio locorū palustri, & quæ plena erant longissimis uirgultis ruscis. Tri-duoq; immensi itineris conficientes iter, reuersi sunt ad oppidum, ducemq; mortuum inuenerunt: narraueruntq; quæ uiderant sancto Vulfrāno. Vincentius lib. 23. cap. 14. 6. Anno Domini 718. Sigebertus. Erphordiensis capite 66.

Cum Longobardi, ægrotante Luitprādo, nepotem eius Hildebrandū regem creassent, ac pro more contū in eius manus dedissent: cuculus aduolat, eiusq; cacumini insidet. quod pleriq; interpretati sunt, fore ignauum regem: ac postea eo deiecto, alium elegerūt. Paulus lib. 6. cap. 16. de Longobardis. Blōdus decadis 1. lib. 10.

Saraceni Constantinopolim obsidentes, fame, frigore, bello & peste conficiuntur, ac postea igneæ grandinis tempestate mare ebulliens, naues eorum omnes præter quinque, accendit: anno Domini 719, & 720. Sigebertus. Paulus Diaconus lib. 21 rerum Romanarum, & lib. 6. cap. 14. de Longobardis.

In Campania frumentum combustum, & hordeum & legumina quasi pluuia de cælo ceciderunt, anno Leonis quinto: Domini uerò, 722. Sigebertus. Secuta est Saxonum ad fidem Christi conuersio, & magna omnium frugum ubertas. Schaffnaburgensis in Chronico, & Antoninus titulo 13. cap. 1.

Anno decimo Leonis, æstiuo tempore, tū por ut ex camino ignis uisus est ebullire inter Theram & Therasiam insulas ex profundo maris, per aliquot dies: quo paulatim incrassato & dilatato, igniti æstus incendio totus fumus igneus monstrabatur. Porro crassitudine terrenæ substantiæ petrillos pumices grandes, ut cumulos quosdam transmisit per totam minorē Asiam, & Lesbion, & Abydum, & maritima Macedoniæ, ita ut tota superficies maris his pumicibus esset repleta. In medio autē tanti ignis, insula ex terræ congerie facta, insulæ quæ Sacra dicitur, copula-

ta est, nondum prius existens. Paulus Diaconus lib. 21 rerum Romanarum. Videtur iste æstus denotasse seditiones, quas Romanus pontifex & alij homines superstitiosi contra Imperatorem concitarunt, ob defensionem cultus imaginum, anno Domini 727.

Anno Domini 729, indictione decima, ut habet liber Pontificalis: mense Ianuario, ut Marianus Scotus scribit: apparuerunt comete duo circa solem, multum intuentibus terrorem incutientes. Vnus quippe solem præcedebat mane Orientem, alter uespere sequebatur Occidentem, quasi Oriēti simul & Occidenti diræ cladis præfagi: uel certe unus dei, alter nostri præcurrebat exortū, ut utroq; tempore mala mortalibus imminere signarent. Portabant autem facem ignis contra aquilonem, quasi ad accendendū accliuem. apparebantq; mense Ianuario, & duabus ferme septimanis permanebant. Quo tempore grauissima Saracenorum lues Gallias misera cæde uastabat: & ipsi non multo post, in eadem prouincia dignas suæ perfidiæ poenas luebāt. Beda lib. 5. cap. 24. historiæ Anglicæ: Bonfinius lib. 8. decadis. 1. de Ungaris: Platina in Gregorio 2. Sabellicus Enneadis 8. lib. 7.

Solis Eclipsis anno Domini 733 accidit, iuxta Chronicon Quedelburgense.

In Syria pestis grassatur, & multos è medio tollit, anno Leonis 17. Paulus lib. 21 rerum Romanarum, Domini 734. Anno sequenti signum igneum in cælo resplendēs, ut Paulus indicat libro eodem, Saracenorum in Asiam irruptionem portendit.

Signa in sole, luna & stellis apparuisse anno Domini 740, Sigebertus indicat. Et Paulus Diaconus lib. 21 rerum Romanarum: Anno Leonis 23, inquit, terræ motū factum esse magnum atq; terribilem Constantinopoli, 7 Calendas Nouembris, indictionis nonæ feria 4, hora 8. & corruerunt Ecclesiæ ac monasteria, populusq; multus extinctus est. Cecidit autem & simulachrū, quod stabat super Attali porta Magni Constantini, unā cum ipso Attalo: & titulus Arcadij, qui supra Xerophili columna stabat: atq; simulachrum maioris Theodosij, quod supra auream portam uidebatur: nec non & terreni urbis muri, atq; ciuitates ac uillæ in Thrace, & Nicomedia in Bithynia: item Prænetus & Nicea, in qua una tantum salua remansit Ecclesia. Fugit autem & mare terminos suos in quibusdam locis, & perdurauit terræ motus mensibus duodecim. Idem refert etiā Zonaras tomo 3. Anno Domini 741, iuxta Sigebertum: quæ mortem Imperatoris, & cladē Artabadi, et expugnationem Constantinopolis paulo post subsequutam, et alias miserrimas portenderunt.

DE REBUS MIRABILIBVS

*& prodigijs sub Constantino**Copronymo.*

Pluuiae defectus, & terræmotus fiunt, adeo ut montes per eremū Sabæ coeāt, & castella in terrā immergātur absorpta, anno Constantini 2. Domini 743. Paulus libro 22 rerum Romanarum.

Tertiō, Constantini signum seu cometa ad Aquilonem apparuit, & cinis de cœlo cecidit, & in portis Caspijs terræmotus accidit. Paulus libro 22 rerum Romanarum, anno 744. Siebertus.

Constantinopoli obfessa, tanta rerum penuria & caritas fuit, ut modius hordei duodecim numismatibus, leguminis uerò quindecim, milij ac lupini octo, olei autem uno libræ quinq; sextarius uini dimidio uēderetur.

Anno eodem, cum Hunni de Transyluania occupanda consilium cepissent, tanta ē montibus aquilarum multitudo aduolauit, ut non solum equos & pecora, sed etiam epulas ē mensis eriperent. Bonfinius libro 9 decadis. de Vngaris.

Anno 4. cometa in Syria cōspicitur: qui uidetur seditionē inter Arabes, & tenebras, pestem & terræmotus, qui subsequuti sunt, significasse. Nam anno altero, à quarto idus Augusti usque ad Octobris calendas, tenebræ factæ sunt caliginosæ: & postea anno sexto Constantini, Palæstina circa Iordanem & totam Syriam, in Ianuario, hora quarta concussionem patitur, qua multæ Ecclesiæ & monasteria euertuntur: & pestis in Sicilia & Calabria orta, peruagatur Monobasiam, & Helladem, & insulas uicinas, ac tandem Constantinopolin aggreditur: atq; in uestibus tū prophanis tum sacris, & in uelis, cruciculæ plurimæ, ueluti ex oleo designatæ, cōspiciuntur. Multi mentē deturbati, indicāt se uidere peregrinos quosdam homines, truculento uultu prope se euntes & colloquētes, ac in domos ingredi, hominesq; aut uulnerare, aut eiicere: ac plerunq; respondit euentus. Nam lues ista plenas domos euacuauit: tantaq; fuit multitudo morientium, ut omnibus monumentis in urbe & suburbio cōpletis, cisternæ, lacus, uineæ & horti sepulchra fierent: anno Domini septingentesimo quadragesimo octauo, iuxta Siebertum.

Cum Stephanus Papa in Franciam iret petitum auxilium à Pipino contra Aistulphum, noctu uidit igneum globum ab australi Galliæ parte, in Longobardorum fines excurrētem, anno Domini 752. Quæ res portendit Lōgobardis oppressiōē per Frācos.

Anno nono Constantini, terræmotus factus est in Syria, & ingens ac terribilis casus. Vnde ciuitatum aliæ quidem penitus exter-

minatæ sunt, aliæ uerò mediocriter: aliæ autem à montanis ad subiecta campestria cum muris & habitationibus suis integræ migrauerūt, & saluæ, quasi ad milliaria sex, uel etiā modicum quid ultra. Deniq; asseuerauerūt hi qui proprijs uisibus terrā Mesopotamiæ contemplati sunt, in longitudine disrptā fuisse ad milliaria duo, & ex profundo eius ascendisse aliam terram nimis albam & harenosam, de cuius medio ascendit (ut aiunt) animal mulinum incontaminatum, loquēs humana uoce, & prænuncians gentis incursionem ab eremo aduersus Arabes: quod & factum est. Paulus Diaconus lib. uigesimo secundo rerum Romanarum. Siebertus annum duodecimum Constantini assignat, Domini uerò 753. Nauclerus generatione uigesimasexta, putat hæc translationem imperij ad Francos portendisse. Non autem est dubium, quin Deus uoluerit hoc animali ex terra ascendente, exponere Iohannis uisionem, Apocalipsis 13.

Anno eiusdē decimo sexto, iterum Palæstina & Syria ad septimum idus Mart. subterraneo motu concutiuntur. Paulus Diaconus libro eodem, circiter annum Domini 757. Anno sequenti Aistulphum fulmine percussus esse, quidam referunt.

Anno eius 20, cometa in oriente apparet dies decem: & postea siue idem, siue alius, diebus uigintiuno effulget. Et 18. Calendarum Septembris, feria 8. hora decima, Solis defectio accidit. Paulus Diaconus libro eodem: Circiter annum Domini septingentesimū sexagesimū primum, sequuta est Turcarum ex portis Caspijs in Armeniam irruptio. Et Calendis Octobris factum est gelu magnum & amarissimum, non solum in terra nostra, uerū etiam in Oriente, & multo magis in Septentrionali parte, ut pelagus ponti usque ad centum milliaria præ glaciei rigore in lapidis duriciem fuerit uersum, habens cubitos in superficie ad profundum triginta: cunctis nimirum regionibus ab ipsa Lycia usque ad Danubium, & Euphræ fluium, Danastri quoq; & Danapri, atq; Necropela, nec non & per reliquas ripas, & usq; ad Mesembriam & Mœsiam similiter patientibus. Cumq; huiusmodi gelu niue fuisset coopertum, super alios uiginti cubitos creuit, ita ut mare aride conformaretur, & pedibus calcaretur in superficie glaciei à Cazaria & Bulgaria, quin & adiacentibus insulis, tā ab hominib. quā agrestibus & mansuefactis animantibus. Februariū uerò mense ipso secundæ Indictionis, huiusmodi gelu Deo sic ordinante in multas ac diuersas in specie montium factas concisiones, in Danuphiam & Hieron descendit. Tali modo per angustum peruenerunt ad urbem,

urbem, & usque ad Propontidem atque insulas & Abydum, omnes maritimos choros ac ripas replentes, quarum uidelicet cōfessionum inspectores & nos ipsi extitimus, descendentes super unam eorum cum quibuldā triginta coætaneis nostris. Habebat autem & animalia campestria & mansueta, & uiua & mortua. omnis enim quicumque uellet à Sophianis usque ad urbem, & à Chrysopoli usque ad sanctum Maman, & ad ea quæ dicuntur Galathi, per aridam sine prohibitione pergebat. & una quidem ex eis ad Acropoleos icalam disrupta contriuit eam: alia uerò ingentis molis ad murum collisa, hunc magno impulsu cōcussit, adeò ut interiores quoque domus salo participarentur. Porro in tria disrupta, cinxit urbem, à Manganis uidelicet usque ad Bosphorum, cuius altitudo muros excessit. omnes autem tam uiri quàm feminæ, simul & pueri, horum uisioni dantes indefinenter operam perseuerabant, & cum lachrymis domum reuertebantur, ignorantes quid ad id fari quiuissent. Ceterum anno eodem, mēse Martio, stellæ de cœlo cadentes apparuerunt, ita ut omnes qui hoc uiderunt, instantis seculi consummationem putarent. Siccitas quoque multa effecta est, adeò ut etiam fontes exiccarentur. Paulus Diaconus libro uigesimosecundo rerum Romanarum, Sigebertus annotat annum Domini 763. Sunt tamen qui siccitatem illam referant ad annum Domini septingentesimum sexagesimum quintum.

Anno eius 26, tanta siccitas in Thracia fuit, ut nec pluuia nec ros de cœlo caderet, & cisternæ, lauacra, fontes, & fluij Constantino poli deficerent: ac necesse haberent Valentiniani, aquæ ductum renouare. Paulus libro eodem: anno Domini septingentesimo sexagesimo septimo, iuxta Sigebertum,

Cum Caroli exercitus in bello Saxonico siti triduana laboraret, & à destruendo fano Hermanfau ob aquæ penuria cogitaret, Deus per torrentem quendam prope montem subito aquas largissima effudit, ad recreationem militum: anno Domini 772. Sigebertus, & Regino lib. secundo. Adon ætate 6. Auentinus libro quarto Annalium: Annales Francorum: Annonius lib. quarto, capite 64, de Francis.

Miraculosa etiam fuit Francorum in castro Hersburg liberatio, ab obsidione Saxorum. Nam dum illi ad castrum expugnandum cum impetu accurrunt, duo scuta supra basilicam sanguineo cruore flammantia uibrari conspiciuntur tum à Christianis, tum ab ethnicis Saxonibus. Ea re confirmantur illi: hi uerò metu percussi fugam capeunt: & furore perciti, mutuis armis se conficiunt:

anno Domini 776. Regino libro 2, & Sigebertus in Chronico.

Res mirabiles, quæ imperante Leone Compronimo contigerunt.

Anno Domini 778, pridie Calendas Februarij, sol circa meridiem deficit, cum tri-duo antè Luna idem esset passa. Et acies eadem nocte apparuerunt. Visa est & Mercurij stella, 16 Calendas Aprilis, in medio sole, uelut macula quædam nigra. Hæc prodigia Francorum in Hispanijs funestam uictoriam significasse uidetur. Turpinus, & Sabellicus enneadis 8. libro 8. Scribit Turpinus, eo die quo clades insignis accepta est à Gal-lis, in qua periit Rolandus, se inter sacrarum ceremoniarum administrationem uidisse & audiuisse animas ad cœlum cum cantu ascendentium. Fides penes autorem esto.

Fames & pestis affligunt Franciā, anno Domini 779. Honorius in Chronico, & Hermānus. Eodem anno, cum Carolus cum Agolādo Africano manus esset conferturus, pridie in pratis, iuxta fluium Coiam, hastæ quorundam militum in terram defixæ, antecastra manè corticibus & frondibus decoratæ inueniuntur: quæ res istis quorum fuerunt hastæ, portendit martyrium. nam in acie illi omnes ceciderunt, ut refert Erphordiensis capite 68. Non ita multo post, cum esset prælium ineundum cum Furre rege Nannaræ, Carolus diuina reuelatione rubeum signum crucis in humeris conspexit eorum militum, qui essent in acie perituri. Quod factum ut auerteret, istos in oratorium quoddam recondidit, qui tamen etiam in tuto illo exanimati & mortui sunt. Capite eodem. Cætera quæ de miraculosa statura gigantis Babylonij, & de Rolandi cum eo cōflictū nungatur, fabulosa uidentur.

SVB IMPERIO IRENE S

& Constantini.

Vir quidam in longis Thraciæ muris, contra barbarorum incursum factis, fo-diens, inuenit lapideā arcā, quæ continebat humanum cadauer, super cuius pectus lami-na aurea erat, cui inscripta fuerunt hæc uerba: Christus nascetur ex uirgine Maria, & credo in eum, qui Deus est, & à Deo genitus ab æterno: sub Constantino & Irene imperatoribus, dō sol, iterum uidebis me. anno Constantini & Irenes primo. Paulus Diaconus libro uigesimotertio rerum Romanarum, anno Domini septingentesimo octuagesimosecundo. Sigebertus. Platonem fuisse, multos exillimare, Gygas in floribus teporum narrat.

Decimo quinto calendas Octobris, hora secunda, eclipsis facta est, ut indicat Hermannus. Sed Quedelburgense Chronicon refert, ab hora prima diei usque ad quintā, defectionem

defectionem illam solis durasse, anno Domini 786. Et eodem tempore signa crucis in multorum hominum uestibus cōspecta esse, Sigebertus narrat.

Huc pertinet mirabilis illa Vuitekindi uisio, qua communicantes uidit à sacerdote accipere puerum pulchellum alijs arridentem, ab alijs uerò faciem suam auertentem: ut Cantzius refert libro primo, capite 9, in Metropoli.

Sequenti anno, in Frisingensi agro, aere sereno & tràquillo, diuersi generis ligna de cœlo ruisse, Auentinus libro 3. Annalium, ex Francorum Chronicis annotat: anno Domini 787. Hæc res significauit, superstitionem Imperatricem, & pontifices Romanos, ecclesias Dei cultu statuarum repleturos: quod etiam accidit, quas tamen Carolus, & pleriq; episcopi Franciæ & Galliæ, non nisi ligna esse, nec adorari debere, in Francofur-

denſi Synodo rectè statuerunt: contra decreta Nicenæ secundæ Synodi, & Romani pontificis, ut suo loco diximus.

Sanguinem de cœlo & terra profluxisse anno eodem, Sigebertus indicat: licet alij in annum Domini 782 reponant. Qui significauit, funestos conflictus Græcorum & Romanorum in Italia, & postea Francorum & Auarum, item Auarum & Boiorum, & rursus Auarum & Francorum, in quibus omnibus Carolus uictor euasit.

Anno decimo Bitrichi, occidentalium Saxorum regis, qui fuit circiter annum Domini septingentesimum octuagesimum octauum, uisi sunt flamminei dracones in Anglia uolare per aerem: quod signum duæ pestes sequebatur, fames perualida, & infestatio Danica. Ranulphus libro quinto, capite 28. in Polychronico.

Anno decimo Irenes, cum cogitaret filium prorsus ab Imperio remouere, persuasa ab

aulicis, qui per eam dominatum sibi arrogabant, terræmotus sexto idus Februarij Constantinopoli accidit, adeo uehemens, ut de ruina urbis metus esset, & omnes ciues extra domos in hortos & agros exirent, & tentoria atque tabernacula sub dio figerent: Paulus Diaconus libro 23 rerum Romanarum.

Anno Domini 791. Sigebertus. Eodem anno Romæ Tyberis exundans, portam Flaminiam euertit, & pontem Antonini Pij inter Ianiculum & Auentinum, multaque urbis ædificia & ornamenta tollit. Platina in uita Adriani: Blondus decadis secundæ libro primo.

SUB IMPERIO CONSTANTINI SOLIUS.

operi prodigia restiterunt. Nam immensi acerui frumentorum, & omnis generis granorum reperti in campis sunt, quæ si pecus gustabat, euestigiò peribat: farina inde facta, euanescebat sub manibus. Noctibus audiri sunt uoces mugientium & lasciuientium, & confusi strepitus, circa fossam accidebant continui imbres. Auentinus libro quarto Annalium.

Anno sexto imperij eius, in Aprili, nocturno tempore, Sicilia & Creta terræmotu horribili conuassantur, & paulo post in Maio similem concussione sensit Constantinopolis. Paulus Diaconus libro eodem, anno Domini 797. Sequenti anno, Irene mater crudelis, ob regnandi libidinem, & defensionem cultus imaginum, filium suum & oculis & uita priuat: ad quod facinus horrendum & inaudirum, sol ad dies septendecim radios suos intra nubes continuit, & obscuros ac tenebricosos dies effecit: quod nauigantibus in mari molestum fuit, & præbuit occasionem ut uulgò diceretur, Ob Imperatoris excæcationem, solem radios suos auertisse à mundo. Paulus libro eodem. Sigebertus, anno Domini 798. & Zonaras tomo tertio, & reliquum uulgus historicorum. Sidus Martis hoc toto anno in cœlo non esse conspectum, miraculi loco Regino libro secundo, & Adon ætate 6, annotant: quod astronomis haud ita uideatur.

SUB IMPERIO IRENES

SOLIUS.

Leoni pontifici diuinitus uisum & uocem redditam esse, cum ab aduersarijs suis fuisset utroque priuatus, historici quidam pontificij narrat: inter quos etiam Sigebertus est, anno septingentesimo nonagesimo nono. Sed Paulus Diaconus libro uigesimo tertio rerum Romanarum, nihil nouit de præcisa lingua. & expressè dicit, Visu eum non esse planè orbatum. Nihil ergo ea res ueræ admirationis habet.

In mense Iulio, contra naturam, bis pruinæ gelu concreta cecidit: sed nihil fructibus nocuit. anno Domini octingentesimo: Sigebertus.

DE MIRACVLIS SUPERSTITIONIS ET FABULOSIS.

IN historia huius seculi passim recensentur mirabilia quædam, ad confirmationem superstitionum Antichristi pertinentia, de quibus 2. Thessalonicens. 2. dicitur: Cuius aduentus secundum operationem Sathanæ, cum omni potentia, & signis & prodigijs mendacibus, & cum omni deceptione iniusticiæ, &c. Nos uerò pio lectori quædam ex illis referemus.

Signa mendacia pro confirmando imaginum cultu.

Paulus Diaconus libro 21 rerum Romanarum,

O 2 rum,

rum, pleraque prodigia quæ acciderunt tempore Leonis, superstitiose interpretatur, coarguisse Leonis impietatem, qua sacras imagines sustulerit. Sic e contra, liberationem urbis Constantinopoleos adscribit intercessioni Mariæ.

De ea etiam Vincentius nugatur in hunc modum. Fertur, Saracenos hoc modo perijisse apud Constantinopolim. In monasterio sanctæ Dei genitricis iuxta palatium, prope sanctam Sophiam, erat imago beatæ Mariæ, quæ tenebat infantem in brachio, quam depinxit in tabella sanctus Lucas, cū adhuc uiueret sancta Maria. Hæc imago uocatur Odigitria, id est deductrix: quia duob. cæcis apparuit sancta Maria, & deduxit eos ad suam Ecclesiam, eosq; illuminauit. Cum ista imagine faciunt processionem omni die Martis, per totam ciuitatem. Cum ergo obfessa esset ciuitas, & ciues ieiunarent & orarent, simul & pugnarent: quidam ciuis admonuit afferri illam imaginem, & ab omnibus orationem ad illam fieri hoc modo: Sancta Dei genitrix, quæ toties nos liberaſti, libera nos modò de inimicis filij tui: & si uis ut imaginem tuam non mergamus in mari, merge illos. Et cum hæc dixissent, ille secretem imaginem tenuit sub undas: & statim procella surrexit, & omnes naues Saracenorum aut merſit, aut fregit. Vincetius libro uigesimo tertio, capite 147.

Pestem per Siciliam & Calabriam Constantinopolim usque grassantem, & plurimos interficientem, & cruciulas uestibus & uelis impressas, Constantinum Copronymum monuisse, ut desineret sacrarum imaginum cultum abolere, Paulus libro uigesimo secundo nugatur. Sed si quis iuxta uerbum Dei rem uideat, facile intelligat, Deum istis pœnis iram suam aduersus idololatriam demonstrasse.

In hunc finem etiam quidam Pontificij commemorant illud, quod uigesimo quarto anno Constantini Copronymi acciderit in Beryto (utrum fabula, an res uera sit, nondum est diiudicatum) ubi imago Christi à Iudæis contumeliose tractata, aperto latere sanguinem & aquam effuderit, quo curati sint infirmi: & quem ampullis exceptum, episcopus miserit per orbem terrarum, atque inde anniuersaria festiuitas ad 5. Idus Nouembris de passione imaginis Christi instituta sit. Sigebertus, anno Domini septingentesimo sexagesimo quinto. Patres in secunda Nycena Synodo, ut hoc commento possent maiori autoritate uti, sinxerunt id accidisse tempore Athanasij: eumque in peculiarem librū rerulisse, & posteritati reliquisse, de quo supra in quarta Centuria censuram adscripsimus.

Constantinus quidam strator Artabaldi, uidens imaginem Dei genitricis stantem, apprehensum lapidem aduersus eam proiecit, & contriuit: & cum cecidisset, calcauit. Et uidit in somnis astantem sibi Dominam nostram, & dicentem: Nosti quàm fortem causam in me operatus fueris, uerum contra caput tuum hoc fecisti. Postea uerò dum Saraceni aduersus murum congressionem facerent, & ageretur bellum, currens ad murum ut foris miles infelix ille, eijcitur à lapide transmissio ex mangone, & contritum est caput eius, & facies. Paulus Diaconus libro uigesimo primo rerum Romanarum.

Et Constantinus episcopus Cypri, in 4. actione Nicenæ secundæ narrat, armentarium quendam, qui imagini Mariæ stimulo dextrum oculum euulsetat, postea in agrum egressum, cum percuteret pecus, sibi ipsi oculum elisisse. Et aliū quendam in Citorio, eo quod per caput imaginis eiusdem in pariete depictæ clauum infixisset, ingenti dolore capitis affectum esse: quo non prius liberari potuerit, quàm clauū extraxisset: ibidem nugatur episcopus eius loci. Agarenum etiam Conto oculum statuæ Mariæ in Gabala ciuitate Syriæ euellere conatam, sibi oculum effodisse, & ardenti febre correptum esse, ibidem asseritur. Et in actione 5. adhuc alia tria miracula ab imaginibus edita proferuntur, ad earum cultum stabilendum: quæ Carolus Magnus in libello de Adoratione imaginum, ad uim superstitionis refert.

Signum mendax pro stabiliendo errore, de sanctorum intercessione.

Regino libro secundo Caroli per Clusas transitum in Italiam, & Desiderij oppressionem, adscribit intercessionem beati Petri, contra illud: Qui gloriatur, in Domino gloriatur.

Signum mendax pro errore, quod sancti appareant: & hominibus, quæ facere debeant, iniungant.

Iacobum Zebedæi tribus nobilibus in forma splendidissima apparuisse Carolo, eumque hortatum esse, ut suam Hispaniam, in qua requiescat, de manibus Saracenorum liberaret: ac promississe ei, pro eo beneficio coronam æternam: Erphordiensis ex Turpino Remensi episcopo refert, capite 68.

Signum mendax, quod sancti uelint sibi Ecclesias & altaria dedicari.

Stephanus papa in epistola sua, quæ extat apud Reginonem libro secundo Chro nicorum, nugatur, Dionysium sibi in uisione apparuisse, & ualitudinem pristina restituisse: ac præcepisse, ut altare in monasterio Parisien-

rio Parisiensi in honorem Dei & apostolorum Petri & Pauli dedicaret.

Signum mēdax pro confirmando errore, sanctos angelos uelle sibi templa edificari, seque adorari.

Childeberto monarchiam regni Francorum tenente, archangelus Michael apparens Autberro Abrincateni episcopo, monuit semel & iterum, ut in loco maris, qui propter eminentiam sui Tumba uocatur, fundaret ecclesiam in memoriam sui, uolentis talem uenerationem exhiberi sibi in pelago, qualis exhibetur sibi in monte Gargano. Interim taurus a leone furtim raptus, in illo loco religatur. Vnde episcopus tertio admonitus, ut in illo loco fundamentum iaceret, ubi taurum religatum inueniret, & sicut eum terram pedibus protinuisse uideret, sic ecclesiam ambitum duceret: ecclesiam in honore sancti Michaelis constituit. & ex illo tempore, sicut in monte Gargano, ita etiam illo in loco, quod modo dicitur In periculo maris, ueneratio archangelus frequentari cepit. Sigebertus anno Domini septingentesimo nonagesimonono.

Signa mendacia pro errore, quod Sancti uota suorum cultorum ex preces exaudiant.

Cum Luitprandus reliquias Augustini ex Sardinia, a Saracenis uastata, Papiam transferre studeret, & in itinere ad uillam quandam in Therdonensi diocesi currus substitisset, neque ulla ui aut arte loco moueri posset, rex uotum uouit: quod si Augustinus sibi obtemperet, & sua ossa Ticinum sineret uehi, se uillam istam sacerdotibus & cultoribus eius donaturum. His exoratus Sanctus, effecit ut leui & facili opera turrus progrediretur. Quis est autem tam obesus naris, qui non olfaciat, hoc esse figmentum & ludibrium sacerdotum, ob uentrem idola colentium? Vincentius libro 23. capite 148. Sigebertus translationis istius meminit, anno Domini septingentesimo uigesimo primo. Verum de nugis illis mutus est. Militem quendam Mariam Magdalenam inuocasse, & ex uinculis liberatum esse, & mulierem gravidam in flumine alius pereuntibus seruata esse, ob uotum Magdalenae factum, Vincentius libro eodem fabulatur, capite 153. Iacobum a Carolo inuocatum, muros Pampilone deiecisse, Erphordienfis ex Turpino refert capite 68.

Signum mendax pro opinione erronea, Sanctos adesse & prodesse suis cultoribus, cum ex hac uita excedant.

Archis rex Beneuenti, dum maxima deuotione (quoniam uicinus erat palatio templum S. Sophiae) in templo pernoctare in oratione consueuisset, quadam nocte Sancti illi

12. fratres (scilicet quos martyres factos in Apulia, ipse in templum collocarat) ornati apparuisse referuntur, eumque blandè salutasse. Quos ille dum toruis oculis fuisset intuitus, & qui nā essent, qui noctu claustra uirginum irrupere ausi fuissent, inquireret, leniter illi arridetes: Nos, inquiunt, sumus, & princeps, quos tua deuotio uarijs ex locis quæsitos, huc summo studio detulit. Quod opus tuum quam gratum nobis, quam tibi utile fuerit, tunc demum agnosces, cum ex hac luce migrabis. Atque his dictis uisio ab oculis principis euauit. Leo Hostiensis libro. 1. Chronici monasterij Cassinensis.

Præstigia diaboli pro errore asserendo, quod S. Petrus Romanum Pontificem gubernet.

Stephanus papa ad Aistulphum dicit, sibi B. Petrum iniunxisse, ut ad Pipinum iret. Lib. de uita Crodegagi cap. 11. Idem pontifex in epistola sua, quæ extat apud Reginonem lib. secundo Chronicorum, nugatur, Petrum & Paulum, & Dionysium, sibi ægrotanti apparuisse in monasterio Parisiensi, & pristinam ualitudinem restituisse, cum de uita sua medici desperassent. Hæc oportuit illum fingere, ne si ne diuino consilio uideretur auxilium Francorum implorasse, & Pipinum remoto rege Hilderico cum filiis suis reges inaugurasse: per quos Romana sedes supra magistratum, sicut antea per Phocam super omnes Ecclesias, exaltata est. Porro non fuisse Petrum, sed ipsum draconem & diabolum, qui Romanos pontifices ad hæc facinora adegit, Paulus 2. Thessal. 2. & Iohannes Apocalypscos 13. satis clare docent.

Signa mendacia pro errore, Deo ex Sanctis placere translationem caduerum defunctorum.

Hugbertum cœlitus admonitum, ut corpus Lamberti a Traiecto Leodium transferret, nugatur Sigebertus anno Domini 710. Sed Deus iste fuit reuera superstitio & auaricia episcopi. Badilo monachus missus, ut corpus Mariæ Magdalene transferret ad monasterium Viceliacum in Burgundia, finxit sibi eam in somnis apparuisse, & dixisse: Ne formides, quoniam una tecum eundem est ad locum a Deo præfinitum. Vincentius libro 23. capite 152. Sigebertus fabulam coarguit, dum indicat, Mariam Magdalenam apud Ephesum quiescere: anno Domini septingentesimo quadragesimo quinto.

Error, quod reliquie Sanctorum futura prænuncient.

Cautio Felicis archiepiscopi Rauennatis, a Pontifice Constantino in sacratissima confessione beati Petri apostoli posita, post paucos dies terra & quasi igni combusta reperta est Liber pontificalis. Videtur hoc fi-

sum esse à Pontificijs, ut haberent quod responderet Felici, scriptum suum esse negati.

Signa mendacia pro confirmando errore, reliquias sanctorum habere uim conserendi malè habentibus sanitatem, & mortuis uitam.

Anno Constantini 20. caput Iohannis Baptistæ à monasterio Spelei in templo suo, in Emesensium ciuitate, seu Edissea, transferretur: & honoratum atq; adoratum omnibus effundit sanitatem, qui fide flagrantibus occurrunt. Paulus libro 21 rerum Romanarum. Sigebertus anno Domini 761 annotat. Vuerneus uerò in Fasciculo temporum nugatur, caput Iohannis in Aquitaniam deportatū, amicos Pipini in bello interfectos resuscitasse: quod sanè non procul à mendacio abest, si non est satis crassum & apertum.

Athalongum presbyterum à cæcitate per corpora Chilian & lociorum eius inuenta liberatum esse, & Bonifacium Vuisiburgi eadem cadauera reposuisse, sedemq; episcopale eò collocasse, nugatur Sigebertus anno Domini septingentesimo quadagesimosexto.

Anglum quendam mutum & surdum, uenisse ad cœnobium Calsinense, & inuocato Benedicto ita esse restitutum, ut non modò Anglica, sed etià Romana lingua in momento locutus sit, Leo Hostiensis narrat libro 1. capite 15. de Calsinensi cœnobio.

Ridiculum sanè & obscenum miraculū de Gangulpho referunt, quo eius uirtus confirmata sit. Cum enim ei funus fieret, & multi ex contactu feretri lanarentur, ancillaque ad uxorem eius impiam id retulisset, respondit illa: Maritus ita miracula facit, sicut meus podex cantat. Factū autē est, ut quoties illa deinceps per totam suam uitam uerbū ore ederet, toties etiam crepitum ex ano cū fœtore emitteret. Martinus in Chronico, feria sexta id maximè fieri solitum ait, qua maritus eius martyr effectus erat. Et Pipinū, accessita muliere, in maiorem gloriam Gangulphi martyris, uerum id esse deprehendisse, Erphordiensis capite sexagesimoseptimo, & Vincentius libro uigesimotertio, capite 159 referunt.

Puluerem de sepulchro Heddi episcopi in aquam missum, & ægrotis uel aspersum, uel haustum, hominibus & pecoribus sanitatem conferre, Beda libro quinto, capite decimonono, ex narratione Pestelini antistitis refert. Eutychie patricij martyris reliquias in Carris Mesopotamiæ sanare ægros, nugatur Paulus libro uigesimoprimo rerum Romanarum. Eustathium martyrem Ioanniciū ex ueneno laborantem curasse, Metaphrastes nugatur.

Item, Sanctos posse punire suos aduersarios, nugatur Iuo in Chronico: & Ranulphus

libro quinto, capite uigesimosexto. Francos à Pipino Floriacum missos, ut ossa Benedicti in Calsinense cœnobium reportarent, cum ingressi essent templum, excæcatos uirtute Benedicti, & re infecta reuersos esse, ac cœfuisse non æquum esse ut Gallia tantis sanctis ossibus priuetur. Sigebertus anno Domini septingentesimo quinquagesimotertio: Vincentius libro uigesimotertio, capite 155. Gangulphum ei qui sese irriserat, ex fonte aquam subtraxisse, & uxoris suæ adulteræ brachium in fontē immissum ambussisse, Erphordiensis ex gestis eius fabulatur, capite 67.

Signum mendax, pro bonis Ecclesiasticis muniendis contraptores.

Chronicon de ducib. Bauarię, papam, sed Chronicon Martini Eucherium Amelianensem episcopum narrat uidisse in somnis animam Caroli Martelli in inferno, eo quòd Ecclesias bonis suis spoliasset, & in sumptus bellicos contulisset: apertoque monumēto eius, serpentem mirę magnitudinis reperit esse. Et Balæus Centuria secunda, in Capitulis quinti Appendice refert, monachos per literas id Pipino significasse. Quod in eum finem factum esse facile colligi potest, ut editū eius de bonis Ecclesiasticis ad sumptus belli eneruarent. Verum Auentinus lib. 3. Annalium id somniū refutat, eo quòd Egidius Martellum ab omnibus peccatis suis absoluisse: & Eucherium ob inuidiam Caroli, à quo remotus ab episcopatu fuerat, huiusmodi finxisse.

Signum mendax, pro opinione quòd rebus à pontifice consecratis insit uis singularis.

Gregorius secundus tres spongas benedictas, quæ ad usum mensæ eius apponi solebant, misit Eudoni Aquitanię duci. Eas in frustra concisas distribuit exercitui, quem contra Saracenos educebat: ac euenit, ut nullus ex eis qui participes facti fuerant, uulneratus aut interfectus sit: ut Eudo in epistola sua ad Gregorium indicat, in lib. Pont.

Signum mendax pro opinione stabilienda, quòd uita monastica Deo probetur.

Ioanniciū diuinitus admonitum, ut ad monasterium Eristæ sese conferret, & monachicam indueret uestem, Metaphrastes tomo 5. in uita eius refert.

Signum mendax, pro cœlibatu in coniugio præstando.

Amelius iussu angeli occiderat filios suos, & sanguine eorū amicum necessarium suū à lepra mūdauerat. Cum autem mater filiorū eam rem molestè ferret, & Amelius oraret, reperit liberos suos uiuētes, & in lecto ludētes: quos matri reddidit, atq; ab eo tēpore ipsę

pse & coniunx usque ad finem uitæ, à consuetudine coniugali abstinerunt. Vincētius libro uigesimo tertio, capite 166.

Præstigia diaboli, ad opinionem stabiliendam, missificatione liberari animas ex purgatorio.

Chutbertus in epistola ad Lullum nungatur, monialem quandam in ecclasi constitutam, inter alia multa uidisse foeminam in puteum apud inferos lapsam, missarum solennitatibus inde redemptam esse: ac dixisse, missam esse maximum utilissimum que bonum animabus ex hac uita excedentibus.

Præstigia & illusiones diaboli ad errores corroborandos de Purgatorio, de operum meritis, de inferno, de paradiso, de dignitate uitæ monasticæ, de satisfractionibus.

Vuinfrachus scripsit epistolam ad Eadburgam abbatissam, plenam uanitatibus & nugis: quas quidam à mortuis resurgens, retulerit in hunc mundum. Rogabas me, ut admirandas uisiones de illo redinuio, qui nuper in monasterio Milburgæ abbatissæ mortuus est, & reuixit, quæ ei ostensæ sunt, scribendo intimare & transmittere curarem. Ipse cum supradicto fratre redinuio locutus sum, & ille mihi stupendas uisiones, quas extra corpus suum raptus in spiritu uidit, proprio exposuit sermone. Dicebat quippe, se per uiolentæ ægritudinis dolorem, corporis grauedine subito exutum fuisse, & simillimum esse collatione, ueluti sudantis & uigilantis hominis oculi densissimo tegmine uelentur, subitoque auferatur uelamen, & tunc perspicua sint omnia, quæ antea non uisa & uelata & ignota fuerunt: sic sibi abiecto tetræ uelamine carnis, ante conspectum uniuersum collectum fuisse mundum, ut cunctas terrarum partes & populos ac maria sub uno aspectu contueretur: tamque magnæ claritatis & splendoris angelos eum egressum de corpore suscepisse, ut nullo latenus pro nimio splendore in eos aspicere potuisset, qui iucundis & consonis uocibus canebant: Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripas me. Et subleuabant me, dixit, in aera sursum, & in circuitu totius mundi ignem ardentem uidebam, & flammam immensæ magnitudinis anhelantem, ac terribiliter ad superiora ascendentem, non aliter penè quam ut sub uno globo totius mundi machinam complectentem, nisi eam sanctus angelus impresso signo sanctæ crucis Christi compelleret. Tunc flamma magna ex parte decrescens refedit, & istius flammæ terribili ardore intolerabiliter tor-

quebar, oculis maximè ardentibus, & splendore fulgentium spirituum uehementissimè reuerberatis: donec splendide uisionis angelus, manus suæ impositione caput meum quasi protegens tangebatur, & me à læsione flammarum tutum reddidit. Præterea referebat, illo in temporis spacio quo extra corpus fuit, tam magnam animarum migrantium de corpore multitudinem illuc, ubi ipse fuit, conuenisse, quam totius humani generis in terris non fuisse antea existimaret. Innumerabilem quoque malignorum spirituum turbam, nec non & clarissimum chorū superiorum angelorum adfuisse narrauit: & maximam inter se miserimorum spiritus, sanctosque angelos, de animabus egredientibus de corpore disputationem habuisse, dæmones accusando, & peccatorum pondus grauando, angelos uerò releuando & excusando: & seipsum audisse omnia flagitiorum suorum propria peccamina, quæ fecit à iuuentute sua, & ad confitendum aut neglexit, aut obliuioni tradidit, uel ad peccatum pertinere omnino nesciebat, ipsius propria uoce contra illum clamitasse, & eum dirissimè accusasse, ac specialiter unumquodque uitium quasi ex sua persona in medium se obtulisse, dicendo: Quoddam: Ego sum cupiditas tua, qua illicita frequentissimè & contraria præceptis Dei concupisti. Quoddam uerò: Ego sum uana gloria, qua apud homines iactanter exultasti. Aliud: Ego sum mendacium, in quo mentiendo peccasti. Aliud: Ego sum ociosum uerbum, quod inaniter locutus fuisti. Aliud: Ego uisus, quo uidendo illicita peccasti. Aliud: Ego contumacia & inobedientia, qua senioribus spiritualibus inobediens fuisti. Aliud: Ego torpor & desidiosa in sanctorum studiorum neglectu. Aliud: Ego uaga cogitatio & inutilis cura, qua te supra modum in Ecclesia, siue extra Ecclesiam occupabas. Aliud: Ego somnolentia, qua oppressus, tardè ad confitendum Deo surrexisti. Aliud: Ego iter ociosum. Aliud: Ego sum negligentia & incuria, qua detentus erga studium diuinæ lectionis incuriosus fuisti: & cætera his similia omnia, quæ in diebus uitæ suæ in carne conuersatus peregit, & confiteri neglexit. Multa quoque quæ ad peccatum pertinere omnino ignorabat, contra eum cuncta terribiliter uociferabantur. Similiter & maligni spiritus, in omnibus consonantes uitij, accusando, & duriter testificando, & loca & tempora nefandorum actuum, memoranter eadem quæ peccata dixerunt conclamantes probabant. Vidit quoque ibi hominem quendam, cui quidam in seculari habitu

O 4 degens,

degens, uulnus infixit: quem adhuc in uita superesse referebat, ad testimonium malorum suorum adductum: cuius cruentatum & patens uulnus, & sanguis ipse propria uoce clamans improperabat & imputabat ei crudele effusi sanguinis crimen: & sic cumularis & computatis sceleribus, anti qui hostes affirmabant, eum reum peccatorem iuris eorum & conditionis indubitanter fuisse. E contra autem, dixit, excusantes me clamitabat, parue uirtutes animæ, quas ego miser indignè & imperfectè peregi. Quædam dicit: Ego sum obedientia, quam senioribus spiritualibus exhibuit. Quædam: Ego sum ieiunium, quo corpus suum contra desiderium carnis pugnans castigauit. Alia: Ego oratio pura, quam effundebar in conspectu Domini. Alia: Ego obsequium infirmorum, quod clementer ægrotantibus exhibuit. Quædam: Ego sum Plalmus, quem pro o-
 20 cioso sermone satisfaciens Deo cecinit. & sic unaqueque uirtus contra æmulum, suū peccatum excusando, clamitabat. Et has illi immensæ claritatis angelici spiritus magnificando defendentes me affirmabant, & istæ uirtutes uniuersæ ualde magis & multo maiores & excellentiores esse mihi uidebantur, quàm unquam uiribus meis dignè perperratæ fuissent. Interea referebat, se quasi in inferioribus in hoc mundo uidisse igneos
 30 puteos, horrendam eructantes flammam plurimos: & erumpente terra, terribilis flammâ ignis uolitasse, & miserorum hominum spiritus in similitudine nigrarum auium per flammam plorantes & ululantes, & uerbis & uoce humana stridente, lugentes propria merita, & præsens supplicium, confedis paululum hærentes in marginibus puteorum: & iterum eiulantes cecidisse in puteos. & unus ex angelis dixit: Paruissima hæc requies indicat, quia omnipotens Deus in die futuri iudicii his animabus refrigerium supplicij, & requiem perpetuam præstiturus est. Sub illis autem puteis, adhuc in inferioribus, & in imo profundo, quasi in inferno inferiori, audiuit horrendum & tremendum & dictu difficilem gemitum, & fletum lugentium animarum. Et dixit ei angelus: Murmur & fletus quem in inferioribus audis, illarum est animarum, ad quas
 40 nunquam pia miseratio Domini perueniet, sed æterna illas flamma sine fine cruciabit. Vidit quoque miræ amcenitatis locum, in quo pulcherrimorum hominum gloriosa multitudo, miro lætabatur gaudio: qui eum inuitabant, ut ad eorum gaudia, si ei licitum fuisset, cum eis gauisurus ueniret. Et inde miræ dulcedinis fragrantia ueniebat, quæ beatorum habitus fuit, ibi congaudentium spirituum:

quem locum sancti angeli affirmabant famosum esse Dei paradysum. Nec non & igneum piceumque flumen bulliens & ardens, miræ formidinis & teterrimæ uisionis, cernebat: super quod lignum pontis uice positum erat, ad quod sanctæ gloriosæque animæ ab illo secedentes conuentu properabant, desiderio alterius ripæ transire cupientes: & quædam non titubantes constanter transibant, quædam uero labefactæ de ligno cadebant in tartareum flumen. & aliæ tangebantur penè quasi toto corpore mersæ: aliæ autem ex parte quadam ueluti usque ad genua, quædam usque ad genua medium, quædam uero usque ad ascellas: & tam unaquæque cadentium multo clarior speciosiorque de flumine in alteram ascendebat ripam, quàm prius in picem bulliens cecidisset flumen. Et unus ex beatis
 20 angelis, de illis cadentibus animabus dixit: Hæ sunt animæ, quæ post exitum mortalis uitæ, quibusdam leuibz uitij non omnino ad purum abolitis, aliqua pia miserentis Dei castigatione indigebant, ut Deo dignæ offerantur. Et citra illud flumen specularum muros fulgentes clarissimi splendoris, stupendæ longitudinis & altitudinis immensæ. & sanctos angelos dixisse: Hæc est illa sancta & inclita ciuitas cœlestis Hierusalem, in qua istæ perpetualiter sanctæ gaudebunt animæ. Illas itaque animas, & istius gloriosæ ciuitatis muros, ad quam post transitum fluminis festinabant, tam magna immensi luminis claritate & fulgore splendentes esse dixit, ut reuerberatis oculorum pupillis, pro nimio splendore in eos nullatenus aspicere potuisset. Narrauit quoque, ad illum conuentum inter alias uenisse
 40 cuiusdam hominis animam, qui in abbatis officio defunctus est, quæ speciosa nimis & formosa esse uisa est: quam maligni spiritus rapientes, contendebant sortis eorum & conditionis fuisse. Respondit ergo unus ex choro angelorum, dicens: Ostendam uobis citò, miserissimi spiritus, quia uestræ potestatis anima probatur non esse. Et his dictis, repentè interuenit magna cohors candidarum animarum, quæ dicebant: Senior & doctor noster fuit iste, & nos omnes suo magisterio lucratus est: dum & hoc precio redemptus est, & uestri iuris non esse dinoscitur. & quasi cum angelis contra demones pugnam inirent, & adminiculo angelorum eripientes illam animam de potestate malignorum spirituum liberauerunt. Et tum increpans angelus demones, dixit: Scitote & intelligite, quod animam istâ sine iure rapuistis, & discedite miserissimi spiritus

ritus in ignem æternum. Cum uero hoc dixisset angelus, illico maligni spiritus leuauerunt fletum & ululatum magnum in momento, & quasi in ista oculi pernici uolatu iactabant se in supradictos puteos ignis ardentis: & post modicum interuallum emersit, certantes in illo conuentu, iterum de animarum meritis disputabant. Et diuersorum merita hominum in hac uita commorantium dicebant se illo in tempore speculari potuisse, & illos qui sceleribus obnoxij non fuerunt: & qui sanctis uirtutibus freti, propitium omnipotentem Deum habuisse noscebantur, ab angelis semper tutos ac defensores, & eis charitate & propinquitate coniunctos fuisse, illis uero qui nefandis criminibus & maculatæ uitæ foribus polluti fuerunt, aduersarium spiritum assidue sociatum, & semper ad scelera suadentem fuisse: & quandoque uerbo uel facto peccauerint, hoc iugiter quasi ad læticiam & gaudium alijs nequissimis spiritibus in medium proferens manifestauit, & quando homo peccauit, nequaquam malignus spiritus sustinuit moram faciens expectando, donec iterum peccaret: sed sigillatim unumquodque uitium ad noticiam aliorum spirituum offerebat, & subito apud hominem peccata sua fit, & illico apud dæmones perpetrata demonstrauit. Interea narrauit se puellam quandam uidisse in hac terrena uita molementem in mola, quæ uidit iuxta se iacentem alterius nouam colum, sculptura uariatam: & pulchra ei uisa fuit, & furata est illam. Tunc quasi ingenti gaudio repleti quinque teterrimi spiritus, hoc furum alijs in illo referebant conuentu, testificantes illam furti ream, & peccatricem fuisse. Intulit quoque: Fratris cuiusdam qui paulo antè defunctus est, animam tristem ibi uidebam, cui antea ipse in infirmitate exitus sui ministraui, & exequias præbui: qui mihi moriens præcepit, ut fratris illius Germano uerbis illius testificans demandarem, ut ancillam quandam quam in potestate communiter possederunt, pro anima eius manumitteret. Sed Germanus eius auaricia impediens, petitionem eius non impleuit: & de hoc supradicta anima per alta suspiria accusans fratrem infidelem, & increpans grauitur, querebatur. Et similiter testatus est de Ceolredo rege Merciorum, quem illo tamen tempore, quo hæc uisa sunt, in corpore fuisse non dubium est: quem, ut dixit, uidebat angelico quodam umbraculo contra impetum dæmoniorum, quasi libri alicuius magni extensione & superpositione, defensum. Ipsi autem dæmones anhelan-

do rogabant angelos, ut ablata defensione illa, ipsis permitteretur crudelitatis eorum uoluntatem in eo exercere: & imputabant ei horribilem ac nefandam multitudinem flagitiorum: & minantes dicebant, illum sub ditissimis inferorum claustris claudendum, & ibi peccatis promerentibus, æternis tormentis cruciandum esse. Tunc angeli solito tristiores facti, dicebant: Proh dolor, quod homo peccator iste semetipsum plus defendere non permittit. Etenim ob ipsius propria merita, nullum ei adiutorium possumus præbere. & auferebant superpositi tutaminis defensionem. Tunc dæmones gaudentes & exultantes, de uniuersis mundi partibus congregati, multitudine maiori quàm omnium animarum in seculo fieri æstimaret, diuersis eum tormentis inæstimabiliter fatigantes lacerabant. Tum demum beati angeli præcinebant ei, qui hæc omnia extra corpus suum raptus, spiritali contemplatione uidit & audiuit, ut sine mora ad proprium rediret corpus: & uniuersa quæ illi ostensa fuerant, credentibus, & intentione diuina interrogantibus, manifestare non dubitaret: insultantibus autem, narrare denegaret. Et ut cuidam mulieri, quæ inde in longinqua regione habitabat, eius perpetrata peccata per ordinem exponeret: ei que intimaret, quod omnipotentem Dominum potuisset per satisfactionem repropitiari, si uoluisset. Et ut cuidam presbytero nomine Beggan, istas spirituales uisiones cunctas exponeret: & postea, quemadmodum ab illo instructus fieret, hominibus pronunciaret: propria quippe peccata, quæ illi à spiritibus immundis imputata fuerunt, confessa supradicti presbyteri iudicio emendaret. Proprium corpus dicebat sœdum * extra fuerat, * tam ualde perhorruisset, ut in omnibus illis uisionibus nihil tam odibile, nihil tam despectum, nihil tam durum sœtorem euaporas, exceptis dæmonibus, & igne flagrante uideret, quàm proprium corpus: fratresque eius conseruos, quos intuitus est exequias corporis sui clementer exhibere, ideo perhorruit, quia in uisu corporis curam egerunt. Iussus tamen ab angelis, primo diluculo redijt ad corpus, qui primo gallinatio exibat de corpore. Rediuiuo autem in corpore plena septimana nihil omnino corporalibus oculis uidere potuit: sed oculi uescis pleni, frequenter sanguinem stillauerunt. Et postea de presbytero religioso & peccatrice muliere, sicut & ab angelis manifestatum est, ita illis profitentibus uerum esse probauit. Subsequens autem & citus scelerati regis exitus, quæ de illo uisa fuerunt, planè uera esse proculdubio

dubio probauit. Multa alia & his similia referebat sibi ostensa fuisse, quæ de memoria labefactata per ordinem recordari nullatenus potuisset. Et dicebat, se post istas uisiones mirabiles tam tenacem memoriæ non fuisse, ut antè fuerat. Hæc autem quæ te diligenter flagitante scripsi, homo tribus mecum religiosis & ualde uenerabilibus fratribus in commune audientibus exposuisset, qui mihi in hoc scripto astipulationis fideles testes esse dinoscuntur.

Miracula plura planè fabulosa.

Cum ad Fuldense monasterium Bonifacii cadauer esset perlatum ex Frisia, omnes campanas ubique uirtute diuina, sine ulius hominis agitatione aut impulsu, solito clarius sonuisse, nugatur Vuernerus in Fasciculo tēporū, & Mutius lib. 7 de Germania.

Corbinianum latronem ante triduum de cruce suspensum, reperisse uiuum, & liberasse: Phrysingensis lib. 51. cap. 24. nugatur.

De reliquijs à Carolo ex terra sancta acceptis, pro liberata Hierosolyma, apud Erphordiens. cap. 69. multa fabulosa recitatur.

Zachariam papam in mense Iunio Rauennam euntem, interdiu nube protectū esse contra ardorē solis, & igneas acies in nubib. noctu eū præcessisse, fabulatur Ranulphus in Polychronico lib. 5. cap. 25.

CAPVT XIII.

DE REBUS IUDÆICIS

externis.

Iudæi adhuc passim in orbe terrarum sua hospitia habuerunt hoc seculo, ut Beda in Lucam lib. 6. cap. 22. testatur. Nam in Syria Iudæos fuisse, constat ex Pauli Diaconi lib. 21. Et Hierosolymis: ibi enim Habdallas Iudæos præcepit notari. Paulus lib. 22. In Berytho Iudæos imaginem Christi ignominiose tractasse, Sigebertus narrat anno 765. Ex Laodicea Iudæi orti, Izitho Arabum principiperuadent, ut imagines aboleat. Paulus lib. 21. & Sigebertus anno 724. Et Emesæ. Paulus lib. 23 rerum Romanarum.

Etiā in Europa & Italia fuisse Iudæos, constat ex Concilio Zachariæ papæ: ubi prohibet, ne Christiani filias suas Iudæis dent uxores. cap. 15. Et Carolus Magnus in Constitutionibus suis mentionem facit Iudæorum & negociatorum, ecclesiarum ornamenta euentium.

De operibus eorum contra Christianam religionem.

Antiquum obtinentes Iudæi, Christi religionem conuicijs proscindebant, & suam magnificè efferebant. Coacti quidam à Leone, baptismo initiati erant, sed eum denuò abluabant: & ad cœnam accedere iussi, alio

genere ciborum sese cōtaminabant. Paulus Diaconus lib. 21.

Saracenos & Arabes aduersus Christianos sedulò inflammabant, ut patet ex libro eodem: & calamitate eorum delectabantur, atque Ecclesiarum *νεμυλία* à Saracenis direpta, ut eis ægrè facerent, prompti emebant. Paulus libro 22 rerum Romanarum. Ac cum ijs coniungebant operas suas, ad Christianos affligendos. Vnde Beda inquit lib. 6. capite 23 in Lucā: Hoc nefandissimum Herodis & Pilati scelus, quod in occidendo Christo pepigerunt, hætenus eorum uelut hæreditario iure successores custodiunt, quando gentiles & Iudæi sicut genere & religione, ita etiam mente dissidentes, in Christianis tamen persequendis, Christi que in eis fide perimenda consentiunt. Pereat scripta, quæ tanto post tempore cōtra Christum composita, non illum apud Pilatum magicæ artis accusatum, sed nos apud Dominum perfidie & falsitatis accusandos esse demonstrat.

Vt ipsi autem soli in Christianos arma ferret, & regnum suum recuperarent, infirmiores fuerunt, quàm ut id auderent. Imò Saraceni & Arabes & Turcæ ipsis quoque parum sunt fidei, suoque iugo eos grauius compreslerunt, adeo ut cogerent eos abiecta sua religione Mahometi errores amplecti: ut cōstat ex Pauli libro uigesimosecundo & uigesimotertio. ubi Habdallas & Maday, Iudæos Hierosolymitanos & Emesenos uel ad mēzerizandum, hoc est, ad characteres Mahometi suscipiendum compulisse dicuntur. Vnde Beda inquit libro quarto, capite decimoquarto in Marcum: Hæret Iudæis usque hodie sua petitio, quam tanto labore impetrarunt. Quod enim data sibi optione, pro latrone, pro Salvatore interfectorem, pro datore uitæ elegerunt ademptorem, merito salutem perdiderunt, & uitam: & latrocinijs sese ac seditionibus in tantum subdiderunt, ut & patriam regnumque suum, quod plus Christo amauere, perdiderint: & hætenus eam quam uendidere siue animæ siue corporis libertatem, recipere non meruerint.

DE PSEVDOMESSIA

Iudæorum.

Syrus quidam homo uersipellis, cum uideret Iudæos anxie expectare suum Messiam, proficitur se esse Christum, & multos ex Iudæis adeo infatuat, ut sibi fidem habeant: anno Leonis Isauri quinto, Domini septingentesimo uigesimosecundo. ut illud Christi impleteretur: Alium in suo nomine ueniētem suscipietis, me uero à Deo missum aspernamini. Ioannis quinto.

CAPVT XV

DE ALIIS RELIGIONIBUS
extra Ecclesiam.

DE IUDAISMO.

Iudæi tenaces sunt suarum opinionum: quare si quæ in historijs occurrunt, propemodum congruunt cum illis quæ superioribus ætibus sunt assignata.

DE DEO.

Iudæi colunt etiam nunc Deum omnipotentem, sed non secundum scientiam. Nam Christum negant filium Dei, & sunt similes gentibus. Damascenus de Barlaam & Iosaphat, folio 348.

DE MESSIA.

Negabāt Messiam uenisse: ideoq; Syrum falsò profitentem Messia nomen suscepunt, & ab eo egregiè delusi sunt. Paulus lib. 21 rerum Romanarum. Iudæi non Christum *IESVM* suscipere, sed Antichristum malunt expectare: quia non intus, sed foris saluari: non à peccati dominio, sed ab humanæ seruitutis iugo cū piūt liberari. Beda in Lucam libro 1. cap. 1.

Ac de Messia sentiebant, quòd esset simplex homo, & uir sanctus, futurus de genere Dauid. Beda in Lucam libro quinto, capite uigesimo.

DE IESV CHRISTO.

De *IESV* Nazareno sentiebant, quòd non esset Messias. Beda libro 1. capite 2 in Marcum. eiusque imaginem tanto prosequēbatur odio, ut in ea affligenda repræsentarent suorum maiorum crudelitatem in Berytho. Sigebertus.

Imagines Christi & Mariæ uirginis, & aliorum Sanctorum, non modò coli & adorari, sed etiam haberi ad rei memoriam damabant: & eam ob causam Christianos idololatriæ accusabant. Germanus Constantinopolitanus in epistola ad Thomam, in actis Synodi Nicenæ secundæ.

De Ceremonijs & ritibus eorum.

Sua baptismata manuum & uasorum adhuc retinuerunt: ut patet ex Beda libro secundo, capite septimo in Marcum. Et Paulus Diaconus libro uigesimo primo rerum Romanarum narrat, à Christianis baptizatos, de-
 50 nudò sese abluisse, in contemptum baptismi.

Habebant etiam synagogas suas in quibusdam locis, in quibus Christum blasphemabant. Beda libro 4. cap. 11 in Lucam.

Qui sese Iudæis opposuerunt.

Pugnarunt contra Iudæorum errores & blasphemias, synceri & constantes Ecclesiarum pastores & doctores. Nam Germanus in epistola ad Thomam, in actis Synodi Nicenæ 2. in Iudæos crimen idololatriæ, quod
 60 cum Iudæis contrahant. cap. 17.

Christianis obiecerant, retorquet dicens: eos ipsos semper seruos & ministros idololatriæ extitisse. Et Beda passim Iudæos in scriptis suis refutat. nam libro primo in caput secundum Marci inquit: Errant Iudæi, qui cum Christum & Deum esse, & peccata dimittere posse credant, *IESVM* tamen Christum esse non credunt. Et libro secundo, capite quinto in eundem, negat Iudæos saluari posse, nisi prius manus eorum, fuerint mundatæ à sanguine. Et libro eodem, capite sexto, Iudæos dicit Christum, qui caput est prophetarum, perdidisse. Et capite septimo: Frustra Pharisei, frustra omnes Iudæi lauant manus, & à foris baptizantur, quamdiu contemnunt fonte Saluatoris abluui: in uanum baptismata seruant uasorum, qui cordium suorum & corporum eluere sordes negligunt. Idem libro secundo, capite quarto, Iudæos appellat Synagogam Sathanæ. Et libro quarto, capite undecimo: Multo nunc maiore, inquit, dæmonū numero possidentur, blasphemantes in Synagogis suis Christum *IESVM*, quàm in Ægypto possessi fuerant ante legis noticiam. Quia aliud est uenturum non credere, aliud eum non suscepisse qui uenerit. Et libro quinto in Lucam, capite uigesimo, refutat eorum opinionem, quòd Messias futurus sit homo simplex: Interrogatio *IESV* nobis proficit usque hodie contra Iudæos. Erhi enim consentientur Christum esse uenturum, hominem simplicem & sanctum uirum adserunt de genere Dauid. Interrogemus ergo eos, docti à Domino: Si simplex homo est, & tantum filius Dauid, quomodo Dauid uocat eum Dominum suum? Non autem reprehenduntur, quia Dauid filium dicunt: sed quia Dei filium non credunt. Ac passim eos ad pœnitentiam inuitat. Iudæi, inquit, non debent desperare de indulgentia, modò uelint agere pœnitentiam. Libro quarto, capite undecimo in Lucam. Et libro sexto, capite uigesimo secundo, populus Iudaicus cum promissa terra fuerit potitus, patrium quoque rediturus ad solum, & metropolis quondam suæ possessione atque in habitatione gauisurus esse forsan non temerè speratur: quia non in perpetuum, sed donec tempora nationum impleantur, ita premendus esse narratur. Et Iohannes Damascenus in libro quarto de Orthodoxa fide, capite uigesimo sexto disputat contra Iudæos, de circumcissione. Et libro eodem, capite uigesimo quarto, de sabbato: & ostendit utraq; esse abrogata.

Et Synodi. nam Synodus Romana sub Zacharia planè uetat, ne Christiani nuptiis cum Iudæis contrahant. cap. 17.

Es

Et magistratus. Leo enim imperator, Hebræos à pseudochristo deceptos coegit baptizari. Paulus lib. 21. rerum Romanarum.

Non autem frustra contra Iudæos pugnari uerbo Dei, sed subinde aliquos non tantum ex plebeia, uerum etiam ex sacerdotali stirpe Iudæorum ad Ecclesiam adduci, Beda testatur quæstione 30 in libros Regum: & libro 2. in Marcum, cap. 4.

DE GENTILISMO.

Nomina locorum, in quibus hac ætate gentiliū superstitio in usu fuit, hæc ferè annotatur in historijs huius seculi.

IN ASIA.

Pergami. Ibi enim Magum ciues decepisse, narrat Diaconus lib. 20 rerum Romanarum. Berthæ & Chalcide, ubi sedecim magi persuadentes hominibus de uolaru in cælum, interfecti sunt ab Haly Saracenorum duce. Paulus lib. 22 rerum Romanarum.

In Persia. Ibi enim magi persuaferunt hominibus, quod uenundata sua substantia, in cælum essent subuolaturi. Verum illi periculum facientes, de muris cum subuolare conarentur, præcipientes deciderunt, & ossa sua fregerunt. Paulus Diaconus libro 22. anno Constantini 18.

IN AFRICA.

Nam Venericos negociatores mancipia Romæ empta in Africam duxisse, & paganos uendidisse, Liber pont. in Zacharia refert.

IN EVROPA.

Apud Amasgos & Abasgos syluas & arbores pro dijs esse cultas, sub Iustiniano, indicat Zonaras tomo 3 in Leone.

In Pannonijs. Hunnos & Auares inimicos religionis Christianæ fuisse, Auentinus libro 3. & Synodus Ingelheimensis testatur apud eundem. Et in Sicambria Martem & Herculem coluisse, Bonfinius de cadis 1. libro nono testatur.

In Germania ritus paganorum & sortilegia idolorum esse, testatur Bonifacius in epistola ad Danielelem. In umbra mortis aliquas gentes in Germaniæ partibus, uel plaga Orientali Rheni fluminis errare, & quasi sub religione Christiana idolorum culturæ seruire cognouimus: aliquos uerò qui nec dum cognitione Dei habentes, nec baptismatis unda sunt loti, sed comparatione brutorum animalium pagani factorè nō recognoscunt. Gregorius secundus in epistola ad episcopos & Christianos, tomo 2 Conciliorum.

Treueri, Coloniæ, Moguntia, & ad Rheni ripam, dæmoniorum cultum in usu fuisse, sub aduentum Bonifacii in Germaniam, Mutius narrat libro 6. pagina 48.

In Saxonia. nam Bonifacius in epistola ad Anglos, monet pios, ut pro Saxonum conuersione Deum inuocent, ut respiciant ex

diaboli laqueis. Idem in antiqua Saxonia gentes esse, in epistola ad Ethilwaldum regem indicat.

Magdeburgi. ibi enim Carolum sanum Veneris subuertisse, scribit Crantzius lib. 2. capite 12 Saxoniæ.

Luneburgi. nam ibi Lunæ idolum Carolus destruxit. Irenicus lib. duodecimo Exegeteos Germaniæ.

Soltfeldij: nam ibi solis statua fuit. idē. Hamburgi, ubi templum Iouis fuisse, qui dam tradunt.

In Holsatia. Chronicon Holsatiæ.

Apud Vuinedos. Bonifacius in epistola ad Ethilwaldum. Et Sclauos: ut patet ex epistola Zachariæ 3. ad Bonifacium, à quibus ut Christiani centum exigant, suadet.

In Frisia. Magna pars gentis Frisonum adhuc pagana est. Bonifacius in epistola ad Stephanum papam. ac illi pagani Bonifacium postea interfecerunt. Regino libro secundo. Anno 754. Sigebertus.

Traiecti pagani destruxerunt ecclesiam Saluatoris, à Vilibrordo extructam. epistola Bonifacii ad Stephanum.

In Anglia. nam paganos uenerabiles locos in Britannia prædari. Albinus ad Offam & ad Egebredum scripsit: teste Vuilhelmo libro 1. capite 55 de gestis Anglorum. Et legati Romani in Synodo Anglica sub Adriano, ritus paganos aliquos iubent extirpari, capite decimonono.

In Amnia, Strachia & Astrachia insulis, idololatrias Carolus Martellus cecidit, & fanæ eorum destruxit. Blondus libro decimo decadis primæ.

Harteburgi. nam ibi Krodo, id est Saturnus cultus est, teste Crantzio in Saxonia lib. 21. cap. 12.

Apud Hessos. Deus nostrum iter sua uoluntate in has prouincias, id est in confinio paganorum, Hessorum ac Saxonum direxit: Vuicbertus inquit presbyter, in epistola ad monachos Glestingaburgenses.

Vuismariæ in Vuestphalia, paganos arbores coluisse tempore Bonifacii, Chronicon Ifennacense habet.

In Thuringia paganos fuisse, constat ex epistola Gregorij secundi ad plebem Thuringiæ, tomo 2 Conciliorum. Et Nauclerus inquit generatione 25: Inter Thuringos erant aliqui Christiani, plures adhuc pagani.

In Polonia. Reges enim qui hoc seculo in Polonia fuerunt, Chromerus idololatrias appellat. Et Vendam reginam Cracouiæ uictimas mactasse, & seipsum dijs patrijs deuouisse, ac de ponte in Vistulam se præcipitem dedisse: Lib. 2. pagina 31.

Romæ, mulieres pagano ritu phylacteria & ligaturas in brachijs & cruribus ligatas habue-

habuerunt, & uenales obtulerunt. Bonifacius in epistola ad Zachariam, apud Nauclerum generatione 25.

CAPITA DOCTRINAE SEV
opinionum Ethnicarum.

De dijs & deabus senserunt, quod hominum more sint nati, & quod sint benefici & iusti & omnipotētes: ut colligitur ex epistola Danielis ad Bonifacium.

Alij alios deos coluerunt. nam Saxonum dii fuerunt Kredo seu Saturnus, Mars, Luna, Sol, Venus, Iupiter. Amasgi syluas, nemora & arbores pro dijs adorarunt. Zonaras tomo 3. in Leone. Idem Hefsi fecerunt ante Bonifacij aduentum, & Vuismarienses. Hunni in Pannonijs & Marrem, & Herculem, & Danubium adorant, & uenerantur libationibus atq; sacrificijs: apud Bonfinium libro 9 decadis 1. de Vngaris.

DE MVNDO.

Alij sentiebant, eum esse æternum: alij uero, eum initium habere. Daniel in epistola ad Bonifacium.

De astris.

Gentiles aiūt, per astrorum & Solis & Lunæ ortum, occasum, & commixtiones, omnia dispensari, quæ apud nos fiunt. Iohannes Damascenus libro secundo de Orthodoxa fide, cap. 7.

De augurijs.

Existimabant deos suos per auguria prænunciare futura. Sic Vngari aquilis admoniti, in Transsylvaniam penetrant. Bonfinius decadis 1. lib. 9 rerum Vngaricarum.

De oratione.

Idola sua adoranda censebant: ut patet ex epistola Gregorij 2 ad Thuringos. Angliæ regem adorasse stellam tempore Bonifacij, Valentinus Muntzerus indicat. Formulam ethnicæ inuocationis Bonfinius decadis 1. libro nono describit, quam postea inter ritus recitabimus.

De bonis operibus.

Saxones sentiebant, nullam fidem aut pacem esse seruandam Christianis, ob suæ superstitionis defensionem, aut propagationem. Auentinus lib. 4. Annalium, folio 320.

De regimine sacro.

Habuerunt suos sacerdotes & pontifices. Beda libro quarto, capite octauo, in Samuelem. Apud Holfatos Bardi poetæ & sacerdotes erant, qui Bardeuici habitabāt, & præter sacrificia res gestas Saxonū uersibus seu rhythmis in sua lingua scripserunt. Iohannes Peterfius in Chronico Holfatorum, libro primo.

De ceremonijs & ritibus
eorum.

Suis dijs & deabus sacrificabant. Daniel in epistola ad Bonifacium. Ac uidentur eti-

am homines immolasse. nā Christianos suamancia ipsa ad immolandū uendidisse, Gregorius secundus in epistola ad Bonifacium refert. Apud paganos sacrificia mortuorum, sortilegia, phylacteria, auguria, incantationes, hostias immolaticias, ignes sacrilegos, quos uocabant Nedfri, in usu fuisse, constat ex Synodo Francica, tomo 2 Conciliorum. Pergamenenses magi instinctu, mulierem gravidam, & infantem eius sacrificant. Paulus 20. libro rerum Romanarum. Et Frisones forte iacta elegisse homines ad sacrificia, Vincentius indicat libro uigesimotertio, capite centesimo quadragesimo quinto: & Erphordienfis capite 66.

Ritum libandi & sacrificandi apud Hunnos, Bonfinius lib. 9, decadis 1. de Vngaris, in hunc modum describit: Arpadus rex Hunnorum, filius Almi, inspecta terra, herbis, aqua, quam attulerat Cusidus ex Pannonia, quam repetere uolebant Scythiæ populi, aduocata concione, omnia ē sententia euenisse profatur, ex telluris & herbarum indicio regionis clementiam & ubertatem auspiciatur. Mox cornu aquam infudit, altaq; uoce: Mars pater (inquit) tuque parens Hercules, quorum auspicijs, maiorum exemplo, almas tam procul Pannonias petiuimus, perpetuas has nobis sedes cōcedite. Vestram hic gentem sistite, erroribus nostris finem imponite, Danubiumq; patrem nobis perpetuo conciliate. Ita denique uestris numinibus nobis semper adeste, ne ab infestis finitimis obruamur. Imò quando uestris auspicijs ductiq; militamus, eas præstate uires, ut deorum & hominum propugnatores ubique gentium prædicemur. Hæc præfatus, Marti & Herculi progenitori Istriam aquam ex more libauit, multasq; uictimas patrijs dijs per singula castra mactari edixit: ter ab omnibus feliciter acclamatum.

Habebant etiam sua fana & idola. Annolinus lib. 4, cap. 55, sanorum & idolorū apud Frisios meminit. Et cap. 69, Saxonum idolum Irmenful, in castro Eresburg nominat. Luneburgi, Lunæ simulachrum à Iulio Cæsare usq; ad Caroli Magni tempora mansisse, & ab eodem destructū esse, Irenicus affirmat lib. 12 Exegeleos Germaniæ. Soltfeldij, Solis statuam à Iulio positam, & à Carolo postea destructam, idem narrat libro eodem.

De festis.

Pagani Calendis Ianuarij in plateis saltabant, noctu conuiuabantur, exercebant incantationes, cantabant carmina: nullum uel ignem uel ferramentum, uel quid aliud cuiquam ex domo sua commodabant: ut patet ex epistola Bonifacij ad Zachariam, apud

Nauclerum generatione uigesimaquinta.

DE IDOLO HERMANFAL, SEV POTTIUS IEDERMANS SUELE: id est, omnium, seu communis statua.

Simulachrum Hermanfal in Vneſtphalia Heroburgi, seu in caſtro Hermopoli, ut ap- pellat Gregorius Turonenſis, à Saxonib. cul- tum, in hunc modum deſcribit Crantzius in Saxonia lib. 2. cap. 9. Erat armati toto cor- pore effigies, cuius in dextera ſignum milita- re, noſtri vexillum uocant, præferens roſam: cuius ut breue momentū, & facilis ortus & interitus, ita euentus præliorum. In ſiniſtra libram expandit, dubiam pugnantium for- tem, facile huc aut illuc inclinantem. Pectus inermis uerſum præferebat, interitū bellatorū animum inſinuās. In clypeo leo, qui beſtijs imperitat, inuiſum ad fortia facta impetum monſtrat. Floribus cōſito campo, in quo ſta- bat: quod nihil iucundius ſolet uideri forti- bus, quā in acie uirtutem oſtendere.

Originem iſtius nominis alij aliunde du- cunt. Quidam ab Hermete, id eſt Mercurio: alij à Marte putant ſic dici. Alij Iedermans Suel, quaſi commune profugium & aſylum omnium: & Martem communem, qui in præ- lio diu uagatur incertus, diu dubius quod po- nat uictoriam. Sed Auentinus ab Hermione Germanorum rege, Hermanfal, quaſi Her- manni aula, & nomen & idololatriam illam eſſe uerifiſimiliter exiſtimat, lib. 1. Annalium Boiorum. De loco uerò an Mersburgi ad Lippam, ut Regino & alij Gallicani ſcripto- res: an uerò Mersburgi ad Salam ſimulachrū illud fuerit, dubitat Crantzius ibidem.

De idolo Krodo.

In arce Hartzburg, Saxones coluere idolū Krodo, Saturnum dixere Latini. Erat ſenex, qui ſtabat in piſce, quem Perſicum uocant: & tenebat rotam & urnam. Rota unionem populi, & urna rerum abundantiam ſigni- ficabat. Crantzius in Saxonia libro ſecundo, capite duodecimo. Et in Metropoli libro pri- mo, capite tertio.

De ſimulachro Magdebur- gico.

In arce Megdeburg idolum colebatur à Sa- xonibus, quod Crantzius ex Chronicis Sa- xonum in hunc modum depingit: Stabat in curru nuda femina, myrtea caput cin- cta corona, ardentem faculam in pectore, in dex- tera mundi figuram, in ſiniſtra uerò mala aurea tria præferebat. poſt eam tres puellæ, Charites Græci, Latini Grätias dixere, nexis manibus nudæ ſingula poma geſtabant, a- uerſis inuicem uultibus dona porrigentes. Iugales quadrigæ erant, gemini cygni, toti- demq; columbæ. Venerem hac imagine figu- rabat gentilitas. Saxonia Crantzij libro ſecun- do, capite duodecimo. Et in Metropoli libro primo, capite tertio.

De idolo Luneburgico.

Apud Luneburgicos in columna ſtatuum fuiſſe longis auribus, auream Lunam geſtan- tem, Chronicon Saxonie refert.

De idolo Hamburgico.

Idolum Hamburgicum in hunc modum Crantzius in Saxonia lib. 2. cap. 16 depingit: licet ipſe dybitet, an uerè eo in loco cultum ſit hoc ſeculo: Sedet rex in folio, & ex ore eius altera parte fulmina, altera uerò toni- trua conſurgunt, ipſe ſceptrum gladiumq; manu præfert. A' dextris ueterū maſcula nu- mina, Apollo, Mercurius, Neptunus, Mars, Vulcanus, Pluto: à ſiniſtris feminea, Iuno, Ce- res, Venus, Minerva, Diana, Veſta.

DE MORIBVS.

Paganos uitam, ſocietatem & doctrinam fidelium Chriſti deſpicere, Beda affirmat lib. 4 in Samuelem, cap. 8.

De matrimonio Saxonum hæc Bonifacius (teſte Vuilhelmo libro primo, capite ſexage- ſimo quarto de Anglis) ſcribit in epiſtola ad Ethilbaldum regem: Pagani uerum Deum ignorantes, naturaliter quæ legis ſunt, & quod ab initio Deus conſtituit cuſtodiu- t: quia proprijs uxoribus matrimonij fœdera ſeruantes, fornicatores & adulteros puniūt. Nam in antiqua Saxonia, ſi uirgo paternam domum adulterio maculauerit, uel ſi mulier maritata perditō fœdere matrimonij adulte- rium perpetrauerit, aliquando cogunt eam propria manu per laqueum ſuſpenſam, uiſā finire, & ſuper buſtum illius incenſæ & con- crematæ corruptorem eius ſuſpendunt. Ali- quando congregato exercitu ſœmineo, fla- gellatam eam mulieres per pagos circūqua- que ducunt, uirgis cædentes: & ueſtimenta eius abſcidentes, iuxta cingulum, & cultel- lis totum corpus eius ſecantes & pungentes minutis uulneribus, cruentatam & lacera- tam de uilla ad uillam mittunt: & occurrunt ſemper nouæ flagellatrices, zelo pudicitie adductæ, uſque quod eam aut mortuam, aut uiu uiuam derelinquant, ut cæteri timorem adulterandi & luxuriandi habeant. Et Vui- nedi, quod eſt fœdiſſimum & deterrimum genus hominum, tam magno zelo matrimo- nij amorem mutuum obſeruant, ut mulier uiro proprio mortuo uiuere recuſet: & lau- dabilis mulier inter illos eſſe iudicatur, quæ propria manu ſibi mortem intulit, ut in una ſtræ pariter ardeat cum uiro ſuo.

Duas ſimul uxores aut plures ducebant, quod Gregorius ſecundus in epiſtola ad Bo- niſtium iubet abrogari. Apud Hoſſatos lex fuit, ut nobilis nobilem, liber liberam, ſer- uus ſeruam duceret, & ſecus faciens uitam a- mitteret. Iohannes Peterſius in Chronico Hoſſatie.

Caballos agreſtes & domeſticos comede- bant

bant Saxones. Gregorius 2. in epistola ad Bonifacium. Hollatos & Saxones poculis certasse, & uictori coronam de rosis dedisse, eumq; celebrasse, Peterius in Chronico Holstiae refert. Et Bonifacius in epistola ad Romanum Pontificem, apud Mutium libro septimo, pagina quinquagesima tertia inquit: Animales homines tempora quaedam anni habent, quibus insaniunt, crapula se degauantes & inebriantes, commestrationibus totos dies & noctes uacantes, clamantes ferino more, saltantes & canentes cantiones obscenas, quae facile mores corrumpunt bonos. Mulieres se exponunt meretricio quaestu uenales. Apud Amasgos reges auari omnes uenustos pueros castrati iubeant: eosq; postea Romanis, qui eunuchis delectabantur, uendebant: & parentes eorum, ne ulciscerentur iniuriam, interficiebant. Zonaras tomo 3 in Leone.

Apud Anglos pagani vulnera sibi infligebant, & de cicatricibus gloriabantur, & equis suis nates findebant, auresq; colligabant, & caudas amputabant, & lites sortilegio dirimebant. Synodus Anglica cap. 19.

Sepulchra eorum in montibus fuisse, ubi aceruis lapidum heroes texerunt, aut igneeuastos cineres urnis abdiderunt. ibid.

PROPUGNATORES

gentilissimi.

¶ Istam aut uanitate defenderunt & proptulerunt sacerdotes eorum, & philosophi. na Beda inquit: Irati philosophi & pontifices idolorum, ei se credere timent, cuius uerbo suam culturam simul & sapientiam dolent destructam: lib. 4 in Samuelem, capite 8.

Et Magi. nam Pergamenses magus decipit. Paulus lib. 20. Et Persis sedecim magi persuaserunt, quod in caelum essent subuoluturi. Idem lib. 22 rerum Romanarum.

Astrologi & Pseudoprophetae. Talis uidetur fuisse Pancratius, qui Constantino praedixerat uictoriam contra Bulgares. Verum cum Imperator ea spe fretus negligenter omnia ageret, uincitur ipse, & Astrologus eius cadit in acie. Paulus lib. 23 rerum Romanarum.

Et reges & magistratus. Rathbodus Frisorum rex multos deos coluit: & destructis Christianorum templis, idolis suis fana aedificauit, ut refert Hedio lib. 6. Et cum baptizandus esset, ex lauacro pedem retraxit, cum audisset plures ex suis maioribus esse in inferno quam in paradiso. ac dixit, Satius esse ut plures, quam pauciores sequeretur. Sigebertus anno 718. Ramgarius idololatra, Grimoldum Pipini filium Leodij in templo interfecit. Sigebertus, anno Domini 713.

Et superstitiosi homines. Pagani Thuringos ad idolorum cultum compellere conati sunt. Gregorius secundus in epistola ad Thu-

ringos. Et 30 ecclesias incenderunt in diocesi Bonifacii: ut conqueritur ipse in epistola ad Stephanum, apud Nauclerum generatione 26. & Mutium lib. 7.

Pagani Christianis sua uitia exprobrabant. Sic Bonifacius dicit, ipsos paganos sibi obijcere turpes Anglorum libidines, quod spreitis legalibus connubijs, adulterando & luxuriando uincant Sodomitas. in epistola ad Ethelbaldum, dist. 56. cap. Si gens Anglorum.

Et impij Christiani. Nam quidam sua mancipia paganis ad immolandum uendiderunt. Gregorius 2. in epistola ad Bonifacium, tomo 2. Conciliorum. Pergamenses suasu cuiusdam magi, cum essent obsessi a Saracenis, grauidam mulierem incidunt, & infantem coquunt, & eo cruore dexterarum manicas tingebant, opinantes se feliciter pugnuros. Paulus Diaconus libro uigesimo rerum Romanarum.

Et superstitiones Ethnicas obseruantes: quales fuerunt Caucolatores, tempestarii, obligatores, & qui de arboribus uel petris uel fontibus suspendebant luminaria, & similes ineptias certa aliqua persuasione faciebant: ut patet ex constitutionibus Caroli Magni. Item clocas seu campanas baptizantes, & chartas per perticam suspendentes contra grandinem.

Et Imperatores, ethnicas consuetudines obseruantes. Sic Iustinianus, Philippicus, Constantinus, ludos Circenses exhibuisse scribuntur a Zonara tomo 3. Et Constantinum Copronymum accusant Paulus Diaconus lib. 21 rerum Romanarum, & Zonaras, Suidas, & alij, quod Venerem coluerit, & demones inuocauerit: atque in Maura ex aduerso urbi sita, noctu sacra fecerit: pueros mactauerit, inter quos fuerit Hauij filius. Sed haec crimina ab Iconolatris falso in eum conficta uidentur. Et Christianos in Germania ethnicas consuetudines obseruare, Bonifacius scribit in epistola ad Zachariam, apud Nauclerum generatione uigesima quinta. Romanas mulieres etiam phylacteria habere, ibidem testatur.

A' QVIBVS ET QVOMODO

contra gentiliū errores & superstitiones pugnatum sit.

In exercitu Dei gentium idola & uanitates expugnate, antesignani sunt sacerdotes, inter quos Iohannes Damascenus opinionem de astris refutat in hunc modum: Gentiles aiunt, per astrorum horum & solis & lunae ortum, occasum, & commixtiones, omnia dispensari, quae apud nos sunt. Circa haec enim astrologia uersatur. Nos uero dicimus, signa ex ipsis fieri imbris & serenitatis, frigiditatis & caliditatis, humiditatis & siccitatis, & uen-

torum & simillium, nostrorum autem actum nequaquam. Nos enim libera potestatis a conditore facti, domini nostrarum actionum sumus. Si enim ex astrorum latione cuncta facimus, ex necessitate ea operamur quæ facimus. Atqui quod ex necessitate fit, neque uirtus neque uitium est. Si autem neque uirtutem neque uitium posidemus, neque laudibus & coronis, neque uituperationibus & punitionibus sumus digni. Inuenietur autem & Deus iniustus, his bona, illis uero tribulationes tribuens. Sed neque gubernabit, neque suarum ipsius creaturarum prouidentia geret Deus, si secundum necessitatem ducuntur omnia, atque feruntur. Sed & in nobis ratiocinandi potestas uana erit, nam si nullius actionis domini sumus, uanè consultamus. Rationalis autem potestas, omnino consilij gratia nobis indulta est. Vnde & omne rationale, libera potestatis ac arbitrij est. lib. 2. cap. 7 de Orthodoxa fide. Bonifacius etiam contra gentes strenuam nauasse operam, testatur Daniel in epistola ad ipsum, in qua ei præscribit argumenta, quibus refutandæ sint erroneæ paganorum opiniones. Idem Daniel, hoc modo refutat opinionem gentium, quod dii eorum non sint omnipotentes, nec iusti: si omnipotentes sunt dii, & benefici & iusti, non solum suos remunerant cultores, uerum etiam puniunt contemptores: & si hæc utraq; temporaliter faciunt, cur ergo parcunt Christianis, totum penè orbem ab eorum cultura auertentibus, idolaque euerrentibus? & cum ipsi, id est Christiani, fertiles terras, uiniq; & olei feraces, cæterisque opibus abundantes possident provincias: ipsis autem, id est paganis, frigore semper rigentes terras cum eorum diis reliquerunt, in quibus iam tantum toto orbe pulsi falso regnare putantur. Hæc syluas & lucos adorantes, Bonifacius conuertit. Hedio lib. 6. cap. 17. historię Ecclesiasticę. Et apud Vuisimarienses, arborem quæ pagani pro Ioue colebāt, destruxit. Chronicon Isennacense. Synodus Anglicana cap. 3, præcipit omnibus episcopis, ut augures, aruspices, incantatores, ueneficos, sortilegos coherceant.

Et pontifices Romani. nam Gregorius 3, in epistola ad Sueuos & Bauaros, monet eos, ut gentiles ritus abijciant, teste Mutio lib. 6. Et Zacharias ethnicos ritus, qui Romæ iterum pullulauerāt, de Calendis Ianuarijs, augurijs & incantationibus, abrogauit: ut patet ex epistola eius ad Bonifacium. Idem prohibuit, ne Venetici mercatores mancipia Christiana in Africam deportarent, & pagani uenderent. Liber pontificalis.

Synodi. Francica Synodus inquit: Decreuimus, ut secundum Canones unusquisque episcopus in sua parochia sollicitudinē habeat, adiuuante Graphione, qui defensor Ecclesiæ

est, ut populus Dei paganas nō faciat, sed ut omnes spurcicias gentilitatis abijciat & respuat, siue prophana sacrificia mortuorum, siue sortilegos uel diuinos, siue phylacteria & auguria, siue incantationes, siue hostias immolationes, quas stulti homines iuxta Ecclesiæ ritu pagano faciūt, sub nomine sanctorum martyrum uel confessorum Domini, suos sanctos ad iracundiam prouocantes: siue illos sacrilegos ignes, quos Nedsfri uocant, siue omnes quæcunque sunt paganorum obseruationes, diligenter prohibeant. tomo 2 Conciliorum. Synodus Nicena 2. Gentilitatis in sacrificando omnem idololatriam, & statuarum copiam, catholica auersatur Ecclesia, actione 6. Synodus Romana sub Zacharia cap. 9. Nullus Calendas Ianuarij & brumas ritu paganorum colere præsumat, aut mensam cum dapibus præparet, & per uicos & plateas choros ducat.

Magistratus. Iustinianus Amasgorum principibus prohibuit, ne pueros amplius castrarent: ac populum illum lucos & arbores prodij colentem, ad fidem Christi per sacerdotes adduxit. Zonaras tomo 3. Carolus Martellus contra Frisios numinum cultores arma cepit, & fana & lucos eorum extirpauit. Auétinus lib. 3 Annaliū. Eorūq; ad professionem Christianæ fidei cruentis prælijs coegit, anno Domini 725. Mutius in Chronico Germaniæ lib. 6. Carolomannus multam undecim solidorum exigit ab ijs, qui paganorum superstitiones obseruent: apud Nauclerum generatione 25. Pipinus uictum Rathbodum Frisonum ducem coegit Clementem episcopum suscipere: Æmylius lib. 1 de gestis Francorum. Carolus Martellus captis insulis Amnia, Strachia & Astrachia, fana idololatrica subuertit. Blondus lib. 10 decadis primæ. Bonifacius in epistola ad Danielelem ait: sine patrocinio principis Francorum se non posse paganorum ritus, & sacrilegia idolorum in Germania prohibere. Carolus fana & idola Frisonum contriuit, atque igne combussit. Annonius libro quarto, capite quinquagesimo quinto de gestis Francorum. Idem idolum Saxonum Hermensaul, in castro Eresburg, euerit. Annonius lib. eod. cap. 69. Et idolum Lunæ, Luneburgi: & Solis, Soltfeldij: Irenicus lib. 12 Exegeleos. Et idolum Crodo, qui fuit Saturnus, Hartzburgi. Crantzius in Saxonia lib. 2 cap. 12. Ac Carolum in Saxonia scabinis potestatem fecisse laqueo suspendendi, aut gladio feriendi, eos qui dijs sacrificassent, aut ecclesiasticas ceremonias contempsissent. Mutius libro septimo ex Ænea Syluio refert: ac aliquoties eum solam illam ob causam arma contra reges gentiles sumpsisse, quod Christianos persecuti essent, ibidem indicat. In Sicambria, quæ nunc Buda appellatur, Carolus Vngaris destruit sua idola, Herculem & Martem.

Martem, templaq; eorum, & ad fidem Christi eos inuitat. Bonfinius decadis primæ libro nono.

Et Ecclesia precibus suis. nam Angli per literas à Bonifacio admoniti, pro Saxonum conuersione Deum inuocarunt.

Et confessione. Thuringi paganis de idolorum cultu periculum minantibus, responderunt: se malle mori, quàm fidem semel in Christo acceptam uiolare. Gregorius 2. in epistola ad eisdem.

Et armis. Ex ijs qui pro Christo certare constituerunt, alij quidem pro pietate solummodo decertarunt aduersus gentiles, qui errorem simulachrorum tuebantur. Metaphrastes tomo quinto, in uita Theodosij & Theophanis.

DE MAHVMETI

smo.

Impia & blasphema Mahometi religio partim studio nouitatis, partim uanitate hominum, partim etiam armis & uictorijs Saracenorum & Turcorum diffusa & propagata, multa in orbe terrarum loca obtinuit: quorum illa quæ in literas relata sunt, nominatim percelebimus.

IN ASIA.

Hierosolymis. Ibi enim Habdallas ieiunauit, & Christianos afflixit. Paulus Diaconus lib. 22 rerum Romanarum.

In Samaria & Trachonitide. nam ibi Saraceni dominantur. Paulus lib. eod.

In Syria Habdallas *καμήλια* Ecclesijs eripuit, & Iudæis uendit, absque dubio Mahometi superstitiones instituens. Paulus libro eodem.

Antiochiæ. Inde enim Salin Theodorum patriarcham eiecit. Paulus lib. eod.

Maiumæ. Paulus libro uigesimosecundo rerum Romanarum.

Pergami. Masalmas princeps Saracenorum Pergamum expugnat: nec est dubium quin ibi plantarit suæ religionis radices. Paulus lib. 20 rerum Romanarum.

In Mesopotamia. nam in ea regnat Habdallas. Paulus libro eodem. Nisibis meminit ibidem.

Damasci templum Christianorum Vlid adscribit suo Mahometo. Paulus lib. 20. Et ibi Hali Arabum dux, Petrum Mahometi uanitate damnantem punit. Paulus lib. 22 rerum Romanarum.

Emesæ, Thebias Iudæos & Christianos ad menzerizandum compulit. Paulus lib. 23 rerum Romanarum.

In Romania. ibi enim passim Thebias Christianorum seruos fecit apostatas, & ecclesias Christianorum subuertit. Paulus lib. 23 rerum Romanarum.

In Arabia. Paulus lib. 22. Mechæ locus blasphemiae Saracenorum uocatur lib. eod.

In Perside. nam Chorosanitæ Maurophori inde contra Maruam ueniunt. Paulus Diaconus lib. 22 rerum Romanarum.

Apud Dabechum Maurophori filium protosymbuli sui Deum pronunciant. Paulus libro uigesimosecundo.

IN AFRICA.

Nam in Ægyptum fugit Maruan, unus ex Mahometi posteris, ac ibidem à Maurophoris occiditur: & Salim dux Saracenus præficitur Ægypto. Paulus lib. 22.

IN EUROPA.

In Hispanijs. nam Muhauia in Hispaniâ quosdā Saracenos transtulit: & cognati Maruæ pulsi ex Ægypto, etiam eò confugerunt, anno Constantini 9. Paulus lib. 22. Et idoli à Mahometo in Gadibus positi meminit Turpinus Remensis, apud Erphordiesem cap. 68.

In Gallijs. nam ab Eudone inuitati, ex Hispanijs in Gallias cum omnibus famulis suis infinita multitudine transeunt, anno Domini 730. & dimidiam eius regionis partem occupat. Vnde Caroli & Francorum uirtute intra annos octo uix propulsantur.

CAPITA ERRORVM MAHVMETISTARVM.

De Deo sentiunt, iuxta Alcoranum unum Deum esse, factorem omnium gentium, sed non generantem. Damascenus de hæresibus.

Christum asserunt uerbum Dei esse, & spiritum ipsum, creatum autem & seruum: & quoniam ex Maria sorore Moyse & Aaron sine semine natus est. Verbum enim, ait, Dei & spiritus intrauit in Mariam, & genuit prophetam, existentem & seruum Dei. Et quoniam Iudæi legem transgredientes, uoluerunt ipsum crucifigere, & tenentes crucifixerunt umbram illius. Ipse autem Christus non est crucifixus, ait, neq; mortuus est. Deus enim assumpsit ipsum ad seipsum in cælum, quia amauit ipsum. Damascenus de hæresibus.

Iesum inuitum passum esse, affirmant. ibidem.

Iohannem baptistam, & qui Christum sanctificauit, maiorem esse Christo nugantur.

Deum faciunt causam & autorem malitiae: quia in generatione tam cooperetur fornicatoribus & adulteris, quàm ueris coniugibus. Damascenus in altercatione Christiani & Iudæi.

De sacra Scriptura sentiunt, quod non ea probet Iesum esse filium Dei, & uerum Deum: sed malè per allegoriam accommodetur, aut corrupta sit ab Hebræis. Damascenus de hæresibus.

De Alcorano nugantur, quod à Deo datus sit Mahometo dormienti. ibidem.

De Christianis sentiunt, quod sint hæretici: eosque *etregas* uocant, eo quod alterum à Deo inducant, dicentes Christum esse

filii Dei & Deum: item quod sint idololatæ, crucem Christi adorantes. Damascenus ibid.

De ceremonijs sacris Mahometistarum.

Habebant Mahometani sua templa, in quibus Mahometum colebāt: ut Hierosolymis & Mechæ. & Damasci Vlid templum Christianis eripuit, ac in eo Mahometum coli iussit. Paulus lib. 20.

Habebant suos ritus in initiandis ijs qui ad eam uanitatem accedebant. nam Habdallas præcepit, Christianis & Iudæis characteres in manus inscribi. Paulus lib. 22. Et Thefias Christianorum seruos apostatas fecit, & menzerizauit eos, qui dudum infideles fuerant. lib. 23 rerum Romanarum.

Saracenos habuisse sua quædam symbola Mahometi, quibus sibi inuicem fidem fecerunt, constat ex lib. 22 Pauli rerum Romanarum. nam Habdallas Amuslim ex Perside, precibus & blandis uerbis, & execrabilibus symbolis, scilicet uirga & sandalijs Mahometi, ad se euocauit.

De sacrificijs Saracenorum, Germanus in epistola ad Thomam inquit: Saracenis sufficiat, quod in eremo lapidi inanimato sacrificia faciant, acclamentq; hæc uocem Chobar, quod à patribus acceptum per puerilia mysteria & festa peragunt.

Venerabantur lapidem osculando, Damascenus de hæresibus.

Ieiunia celebrabant. Habdallas Hierosolymis, ubi erat Mahometi templum, ieiunat. Paulus lib. 22 rerum Romanarum.

Ritum tondendi Turcæ obseruant, quem peste laborantes olim suasu Christianorum susceperunt, remedij loco. Sigebertus.

De idolo Mahometi.

In Gadibus est lapis antiquus in margine maris, opere Saraceno optimè sculptus super transitu, deorsum latus & quadratus, deorsum strictus, & tantæ altitudinis, quantum solet uolare coruus in sublime: super quem eleuata est imago illa de aurichalco, optimè in effigie hominis fusa, super pedes suos erecta, faciem habens uersus meridiem, & clauē quādam ingentem dextra manu tenēs. Quæ clauis, ut tradunt Saraceni, de manu eius cadet, anno quo rex futurus in Gallia natus fuerit, qui totam Hispaniam Christianis legibus in nouissimis temporibus subiugabit. Moxque ut uiderint Saraceni clauem lapsam, gazis suis in terra positis, omnes fugient. Tradunt Saraceni, quod idolum illud Mahomet, dum adhuc uiueret, fabricarit: & quandam legionem dæmonum arte magica eò aligarit, quæ tam fortiter id obtineat, ut à nullo unquam frangi potuerit: nec Christianos sine periculo accedere patiatur, sed solos Mahometanos, & aues ei insidentes subito ene-

cet. Turpinus Remensis apud Erphordiensem, cap. 68.

A' quibus & quomodo propugnatus Mahometismus.

Patroni Mahometicæ uanitatis erant faceret & pseudoprophete eius. Talis uidetur fuisse Thefias zelotes, de quo paulo post. Et Hifces, & Hali. Paulus lib. 22.

Et reges & duces eorū. Sic Gizid dux Arabum, pro Mahometi religione, qui imagines & idola damnauerat, ex ecclesijs Christianorum simulachrum Christi & Mariæ uirginis exturbat, excitatus à Iudeis, pollicentibus ei imperij & uitæ diuturnitatem. Paulus Diaconus lib. 21 rerum Romanarum: & Zonaras tomo 3. Maday misit in Romaniam, Thefiam Zelotem, eiq; potestatem dedit apostatas faciendi Christianorum seruos, & desolandi Ecclesias sanctas: id quod fecit. Paulus lib. 23 rerum Romanarum. Hali dux Arabum Damasci Petro linguam præcidit, eo quod Saracenos arguerat socios Manichæorum. Idem, Maiumæ alium Petrum, Mahometum pseudoprophetam appellantes, gladio ferit. Paulus lib. 22 rerum Romanarum. Salim dux Arabum, Theodorum Antiochia in Moabitiā dem deportat, eiq; uetat ne cū Arabibus de fide Christianorum loquatur. libro eodem. Habdallas à Christianis tributa maiora exegit, & cruces de Ecclesijs sustulit, & uigilias nocturnas celebrare, & literas discere uetuit. libro eodem.

Et Turcæ gens Scythica, quæ circiter annum Domini 760 è Caspijs portis erumpēs, in Mahometi errores consensit, eosq; armis propagare adiuuit. Volaterranus, Gallarus in epitome, & Sigebertus anno Domini septingentesimo sexagesimo secundo.

A' quibus & quomodo Mahometismo repugnatum.

Mahometi dogmata & superstitiones oppugnabant pij, synceri & constantes doctores. Nā Petrus Damasci metropolitanus, palam accusauit Arabes, quod Manichæorū hæresin amplectantur per Mahometismū. Paulus lib. 22 rerum Romanarum. Et Iohānes Damascenus in libro de Centum hæresibus, & in libro de Altercatione Christiani & Saraceni, erroneas eorū refutat opiniones. Contra opinionem de Alcorano sic inquit: Quis est testificatus, quoniam Scripturam ipsi dedit Deus? uel quis prophetarum prædixit, quoniam talis surget propheta? & quærentibus ab ipsis, Nunquid quemadmodum Moysi in monte Syna, in conspectu totius populi, fumigare monte, dedit Deus legem: sic & illi Scripturam, quam dicitis, tribuit, ut & uos certitudinem habeatis? Respondent: Quoniam Deus quæcūq; uult facit. Hæc & nos, aimus, nouimus: sed sic, qualiter Scriptura descendit

descendit in prophetam uestrum, interrogamus. & respondent: Quoniam dum dormiuit, descendit Scriptura super ipsum. Et ridiculum, ad ipsos dicimus nos, quoniam iam quia dormiens recepit Scripturam, & nō sentit operationem in ipsum, impletū est quod est vulgaris prouerbij. Rursus nobis interrogantibus, qualiter ipso praeipiente uobis in Scriptura uestra nihil facere uel recipere sine testibus, non interrogastis ipsum: quoniam

10

primum ipse demonstra per testes, quia propheta es, & quoniam à Deo existi, & quæ Scriptura testificatur de te, tacent, erubescunt. Ad quos rationabiliter rursus aimus, quia uxorem ducere non licet uos sine testibus, neque emere, neque possidere, neque uos ipsi recipitis a finos uel pecus sine testibus ad habendum. Habetis quidem & uxores & afinos & reliqua per testes, solam autem fidem & Scripturā sine testibus habetis. Qui enim

20

hanc uobis tradidit, ex nulla parte habet firmitudinem: neque aliquis praeestificans illum agnoscitur, sed & dormiens recepit ipsam. Damascenus de hæresibus.

Contra calumniam, quod Christiani sint heterastæ. Vocant autem nos heterastas, ab

ἑτερος quod est alter: quoniam aiunt, quod alterum à Deo inducimus, dicentes Christum esse filium Dei, & Deū. Ad quos aimus, quoniam hoc prophetæ & Scriptura tradiderūt:

30

uos autē resistitis prophetas recipere. Si igitur malè dicimus Christum Dei filiū, illi docuerunt & tradiderunt nobis. Et quidā quidem ipsorum nobis aiunt, quoniam nos prophetas allegorizantes, talia apposuimus: alij autem dicunt, quoniam Hebræi odientes, nos errare fecerūt, uelut à prophetis scribentes, ut nos pereamus. Rursus autem aimus ad ipsos: Vobis dicentibus, quoniam Christus uerbum est Dei, & spiritus, qualiter con-

40

uiciamini nobis uelut heterastis? Verbum enim & spiritus inseparabile est ab eo, in quo esse natum est. Si igitur in Deo est, ut uerbum ipsius: manifestum est, quoniam Deus est. Si uerò extra Deum est, sine uerbo est secundum uos Deus, & sine spiritu. Igitur fugientes alterū dicere Deum, scinditis ipsum. Melius enim erat dicere uos, quoniam alterum habet: quā scindere ipsum, & ut lapidem uel lignum uel aliquid insensibilem in-

50

ducere. Quare uos quidem nos falso accusantes, heterastas uocatis: nos autem scissores uos appellamus Dei. idem ibidem.

Calumniā, quod idololatræ sint Christiani, regerit in Saracenos, quod lapidem Abraham seu Veneris adorent & exosculentur. ibid.

Ad opinionem, Deum esse autorem mali, respondet: Deū naturæ uim generandi indidisse, & sanxisse legem de matrimonio: quā homines transgrediētes libera uolūtate cōtra Dei

uolūtate, cū scortis & adulteris coeāt. Damascenus in altercatione Christiani et Saraceni.

Iohannem esse minorem Christo, demonstrat exemplo à seruo prolato, qui in balneo Domini aqua perfundit: quem Saracenus pronunciat non eo esse maiorem Domino, quia eum abluit. Damascenus ibidem.

Et magistratus, qui armis conati sunt Saracenos & Turcos reprimere: ut in capite sequenti dicemus.

Et alij pij & constātes Christiani. Petrus Cathularius Maiumæ agrotans, ad Arabes inquit: Omnis qui non credit in patrem & filium & spiritum sanctū consubstantialē, & diuinā in monade Trinitatem, mortuus est anima, & æterno dignus tormento. Talis est Mahomet pseudopropheta uester, & Antichristi præcursor. Discedite ergo (si mihi creditis, testanti uobis cælum & terrā) ab illius fabulatione. cōsulo enim uobis, ne cruciemini simul cū illo. Et postea recuperata ualitudine, clamat alta uoce: Anathema Mahomet, & fabulosum scriptū eius, & cūcti q̄ obediūt & credūt ei. Paulus lib. 22 rerum Romanarū.

CAPVT XVI

DE MOTIBVS ET MUTATIONIBVS POLITICIS.

Urbis & motibus hoc seculū superiori non cedit. Nam Saracenorum potentia creuit in Oriente: & Imperatores Græci agrè tutati sunt, in ea mundi plaga, partē aliquā imperij sui. Occidentis uerò regnū, & maximè Italiā, Longobardi iam olim cœperūt auellere. Verū Romani pontifices, regū Francorum præsidio, & nimia superstitione, Longobardis oppressis, maximam partem prædæ sibi adscripserunt: in Francos tamē, gratitudinis ergo, dignitatem Imperij transtulerunt, ut dīcetur in sequentibus.

Summā uerò mutationū huius seculi, Nauclerus generatione 26 his uerbis cōplexus est: Facta est regum Francorum innouatio, regum Longobardorū exterminatio, et imperij Romani à Græcis transferendi dispositio.

SUB ABSIMARO.

Abimar, ab exercitu Imperator designatus, annos imperat septē, iuxta Siebertū: ab anno Domini 699, usq; 705.

IN ASIA.

Sub eius autem imperio, hi ab historicis annotantur in Asia motus.

Syriā et uicinas regiones Saraceni occupant: Abimar, ergo fratrem suum Heraclium, copijs equestribus et pedestribus instructū, cōtra eos mittit. Is uerò in Syriam irrūpens, Samosata usq; progreditur: et ad ducēta millia Saracenorum cædit, spoliaq; ampla reportat, magno terrore hostibus incusso: anno Domini

mini 700, iuxta Sigebertum, & Sabellicum Enneadis 8 lib. 6. Blondus uero lib. 10 decadis primæ, 702 anno, Absimari secundo id factum esse scribit. Paulus Diaconus lib. 20. Et Zonaras tomo 3. Anno sequenti Haddalla dux Saracenorum, ulturus acceptam cladem, in Romaniam uenit, & Tarentum obsidet. Sed re infecta discedit: & Mopsuestiam extruit, præsidioq; munit. Paulus Diaconus libro eodem.

Baanes Armeniorum prætor, Saracenis quartam Armeniam prodit. Sed principes eius terre anno sequenti, nimirum quinto Absimari, interemptis Saracenis, auxilium ab Absimare petunt, & in ius Romanorum ea provincia recipitur. Sed Mahumeth Agarenorum dux, Romanos rursus expellit, & principes uiros totius regionis captos cõburit. Cuspinianus de Imperatoribus. Paulus Diaconus lib. 20. Zonaras tomo 3.

In Ciliciam eodem anno decem millia Saracenorum irruptionem fecerunt, duce Azaro. Sed Heraclius obuiam ijs progressus, plerosq; cædit: paucos aliquot cepit, & uinctos Imperatori misit. Diaconus lib. eod. Azarus uero reparato exercitu anno sequenti, Ciliciam denud infectat, & Sisui castrum oppugnat. Sed ab Heraclio uictus, decem millia suorum desiderat, anno Domini 705, iuxta Funccium.

IN AFRICA.

Aegyptij sub Tyberio, ab imperij Romani seruitute recedunt: & proprium regem: qui Caliph dicitur, eligunt. Gassarus in Epitome. Et Saracenos Libyam & Aphricam occupasse, & ab Imperio auulsiße, cum à Belisario primi Iustiniani duce recuperata, Vandalis expulsis, annis centum & septuaginta Romano imperio paruisset, narrat Platina in uita Iohannis sexti: & Blondus decadis 1. lib. 40. ab inclinatione imperij.

IN EUROPA.

Cum Leontius Constantinopoli esset, Absimarus eam obsidet, & tandem capit, ciuium edibus direptis, & ijs qui à Leontij partibus fuerant, in exilium missis, primo anno eius imperij. Paulus Diaconus lib. 20 rerum Romanarum: & Cuspinianus de imperatoribus Romanis.

Venetos sub Absimaro, circa annu Domini 703, primu sibi ducem, Christophori Gradenfis episcopi consilio & suasu elegisse, Paulu Heracleensem, Sabellicus Enneadis 8. lib. 6. commemorat. Bergomenfis annum Domini 706 notat.

In Italia Gisulphus, dux militu Longobardorum, agrum Beneuentanum diripit, & maximas per Campaniã prædas agit, multasq; urbes incendijs uastat. Platina in uita Iohannis 6, anno Domini 703. Palmexius: Regino

lib. 1. Beda de Ratione temporu: Adon Vienneſis ætate 6.

In Anglia Egfredus Northumbriæ rex ab Ethelredo rege Merciorum uincitur. Polydorus Vergilius lib. 4. historiæ Anglicæ.

Iustinianus penes Cherſonã exulans, meditatur recuperare Imperij dignitatẽ: sed incolæ eius loci, de eo uel interficiendo uel capiendo consultant. Ille re cognita, fugit ad Chaianum Chazaroru regem, & Theodora sororem, seu (ut quidã uolunt) filiã eius ducit. Absimarus Chaiano munera pmittit amplissima, si Iustinianu sibi tradat captu, aut interficiat. Cum ergo foceru sibi insidiari intelligeret, fugit ad Therbellẽ Bulgarorum ducem, & Theodoram ad foceru remittit. In itinere, cum in periculo esset, & moneretur ut Deo uoueretur, quod uellet inimicis suis cõdonare iniurias, respõdet: Si pepercero cuiquã eoru, in hoc loco me Deus demergat. anno Dñi 703, iuxta Sigebertu: quinto Absimari. Paulus Diac. lib. 20 rerum Romanarum.

SVB IUSTINIANO POST
recuperatum imperium.

Iustinianus Therbellis filiam uxorem ambit: & muneribus promissis, copias ab eo impetrat, quibus imperiu recuperat: anno Domini 706, iuxta Sigebertu. Funccius annum addit. Sex autem annos regnat, quibus hæc memorabilia euenerunt.

IN ASIA.

Damasci Vlid Saracenoru princeps, templu Christianis eripit, & suo Mahometo dedicat. Paulus Diac. lib. 20. Anno Iustiniani 2.

Masalmas Tyrannu obsidet: & Theodorum & Theophylactu Romanos duces, urbi subsidio ueniẽtes cædit: ac ciues obsessos, facta traditione, pacta de pace dissoluẽs, in eremu abducit, anno Iustiniani 4. Paulus Diac. Abas exercitu mouet contra Romania, & multos abducit captiuos, & ædificare incipit Garin, in regione Eupoleos, anno Iustiniani quinto: lib. eod.

Muctan Ciliciæ urbes expugnat, & Comachu prodicione capit, anno eiusdẽ 6. lib. eod.

IN AFRICA.

Julianus Tingitanæ præfectus, ob stupratã filiã à Roderico Gotthoru rege, Saracenos in Hispanias immitit, anno Dñi 714. iuxta Iohannem Gotthu lib. 16. cap. 27. Blondus dicit id factu esse sub Iustiniano, lib. 10 decadis 1. sub Iohãne 6. Idem Platina & alij asserunt.

IN EUROPA.

Constantinopolis à Iustiniano capitur: Absimarus, Leontius, Heraclius, & omnes eius hostes misere afflictu interficiuntur: Callinicus patriarcha orbatus oculis, Romã in exilium mittitur, anno primo imperij sui.

Pacẽ inter Romanos & Bulgares, anno tertio imperij sui Iustinianus, orta contentione de

de finibus dissoluit: & pedestribus, equestribus, & naualibus copijs Anchialū uenit. Bulgares territi, ad montes sese recipiūt. Vbi autem uident Romanum exercitum sine ordine uagari, in eos impetum faciunt, & magnā stragem edūt. Imperator cum reliquijs exercitus in castellum sese cōcludit: & paulo pōst incisis equorum neruis, ne hosti usui esse possent, cōscens nauibus, Byzantium cum dedecore redit. Zonaras tomo 3, Paulus Diaconus lib. 20, Blondus decadis 1. lib. 10.

Recordatus, quod Chersonenses olim se exulē interficere conati essent, Iustinianus, anno sexto imperij recuperati, exercitum in eos mittit: cum mādato, ut ad unum omnes occidāt. Duces eius exercitus, castelli Chersonensium captis, adultos mactāt, sed paruulis parcent. Tudunū principem Chersones, & Zelū, & alios quadraginta primores, unā cum familijs suis, uinctos ad Imperatorem ducunt: alios uerō septem uerubus ligneis affant, alios uiginti in profundum maris demergunt.

Seruatos Imperator ad se mitti iubet: uerum tempestate suborta, ad septuaginta milia pereunt. Tanta autem ille cupiditate uindictæ flagrabat, ut nouo exercitu ed misso, imperaret infantes omnes occidi, & ad solum usque omnia eueri. Quæ res effecit, ut Chersonij à Chaiano auxilium peterent, & copias Iustiniani Philippicum imperatorem designarent. Paulus Diaconus lib. 20. Zonaras tomo 3.

Positis à Gisulpho armis, ubiq; erant Longobardi tranquilli, præterquam in angulo Italiæ circa Forumiulium. ibi enim Histri seti Sclauī incursiones faciebant, circa annum Domini 706. Sigebertus: & Sabellicus Enneadis 8. lib. 7.

Theodorus dux militum Imperij in Sicilia, iussu Imperatoris Rauennam oppugnat, & post multos conflictus capit: ciues partim cedit, partim cum archiepiscopo Felice cathenis uinctos Constantinopolim mittit. Causa istius crudelitatis nulla alia erat, quàm quod Felix Romano Pōtifici subesse recusasset. Blondus decadis 1. lib. 10. Anno Domini 709, iuxta Palmerium.

Ansprandus, qui in Boiaria exulauerat annos nouem, Theodeberti ducis Bauarorum copijs instructus, in Italiam redit: & collatis signis cum Ariberto, superior euadit: eoq; fugiente, & Ticino fluuio submerso, regnum Longobardorum autum recuperat: anno 710, Iustiniani quinto, iuxta Sigebertum. Regino lib. 1. Bonfinius decad. 1. lib. 8 rerum Ungaricarum. Paulus Diaconus lib. 6, cap. 12 de gestis Longobardorum.

Brabantij Francis rebellant: Gassarus in Epitome.

In Hispanijs Acoſta & Rodericus à Vitiza rege Gotthorum afflicti, confugiunt ad Romanos, & copijs contractis uictoriam consequuntur: & tyrannum in carcerem Cordubæ, in quo patrem eorum necauerat, abijciūt & perdunt. Iohannes Magnus Gotthicæ historiæ lib. 16, cap. 25.

SVB PHILIPPICO BARDANE.

IN ASIA.

In biennio quo Philippicus rerum potitus est, Armenij nōnihil repressi sunt. Nā ex tribus eius regionis partib. eiecti, quartam partem & Melitenem uix obtinuerunt. Paulus Diaconus lib. 20 rerum Romanarum. Arabes uerō Mistiam & alia castra capiunt, anno eius primo. Libro eodem. Habas autem anno Philippici secundo, Antiochiam Pſidiae expugnat, & prædam amplam abigit. Paulus libro eodem.

IN EVROPA.

Cum Iustinianus Synopen usq; progressus esset, Philippicus prospera nauigatione usus, Constantinopolim occupat, & à militibus Imperator designatur, Iustiniano & Tyberio filio eius cum auia materna Anastasia interfecto. Zonaras tomo 3.

Bulgares uerō in Thraciam, ad ipsam usq; Constantinopolim, incursiones & magnam prædā faciunt, primo anno eius imperij. Paulus Diaconus libro uigesimo rerum Romanarum.

Anepos episcopus duxit exercitum Francorum, contra Vuilianū in Sueuos: ibiq; grauissima cædes facta est, anno Christi 712. Adon Viennensis ætate 6.

SVB ANASTASIO.

IN ASIA.

Anastasius, seu Arthemius, annū & tres mēses imperauit: quo tempore Masalmas Galatiam populatur, & prædas facit. Imperator legatos ad Vlid mittit, quasi pacem petituros: sed interea exploratores illi agunt. Contra Alexandrinos in Phœniciā uenientes lignatum, classem mittit: uerum duces classis non modò imperata non faciunt, sed nouo imperatore creato, omnem uim belli in Anastasium uertunt. Zonaras tomo tertio. Sabellicus Enneadis octauæ libro septimo.

Nicæam munit Anastasius: & postea classis eius uincitur, ac ipse ibi deponit imperium. Zonaras, & Liber pontificalis, & Paulus Diaconus lib. 20. Regino apud Miceclas dicit uictum esse Anastasium, cæsis septem milibus. Sed Adon Viennensis, & alij, Nicæam assignant.

IN EVROPA.

Theodosius cum exercitu Constantinopolim obsidet, & capit. Zonaras tomo 3.

Pleſtrudis uidua Pipini, Carolum priuignum

gnum suum captum in Colonia mancipat, & cum nepote suo Theodoaldo maiore domus dominatum usurpat. Quare Franci, cum Raginfredo contra Theodoaldum arma cepissent: & inito praelio, cum multi ab utraq; parte cecidissent, tandem Theodoaldus uictus regno deijcitur, Raginfredo substituto, anno Domini 715. Sigebertus, Adon etate 6. Blondus decadis 1. lib. 10. Trichemius de gestis Francorum, & Paulus Aemilius libro primo de gestis Francorum. Theodoaldus ad Dagobertum confugiens, ab eo copias impetrat, quibus etiam Ratbodus dux Frisonum suas coniungit. Per Carboniam ergo syluam Dagobertus uiam facit: & omnem regionem quæ ad Mosam fluuium pertinet, rapinis & incendijs fœdat. Robertus Ganguinus lib. 3 de gestis Francorum.

Carolus uero Martellus è custodia nouerca elapsus, consilium agit de Raginfredo repellendo, & principatu acquirendo. Ac primum Ratbodum ducem Frisonum, qui illi opem tulerat, aggreditur: sed parum feliciter pugnat, anno eodem. Sigebertus, & Chronicon Hirsfeldense. Nam ab illis cæsus, in loca tutiora cogitur sese recipere. Hostes omnia loca ad Rhenum usque populantur, & Agrippinam coloniam inuadunt: & non prius recedunt, quàm magnam uim pecuniæ à Plestrude exegerint. Blondus libro eodem.

Saxones duce Cerdicio, circa hoc tempus in Britanniam ueniunt. Cassarus in epitome.

SVB THEODOSIO.

Theodosius unum tantum annum imperat, in quo tamen hæc accidisse narrantur.

IN ASIA.

Saraceni Amorium obsident, & Leoni infidias struunt, Pergamumq; capiunt, iusto Dei iudicio, ob impietatem oppidanorum, ut supra in loco de pœnis diximus, ex Pauli Diaconi libro uigesimo rerum Romanarum: anno Domini septingentesimo decimo septimo, iuxta Funccium in Chronico.

Leo Orientis præfectus, Nicomediam cū legionibus suis ingressus, Theodosij filium capit, & Chrysopolin deducit, atque Theodosium imperium deponere cogit. Zonaras tomo 3. Diaconus lib. 20.

IN EVROPA.

In Romano imperio apud Constantinopolim, Imperatores quidem erant: sed ipsi in testinis pariter & externis bellis attriti, parū ualebant.

In Italia Longobardi Cumas Romanorū urbem occupant. Solliciti autem de restitutione, negabant reddere. Sed pontifex per Neapolitanum ducem & Romanos milites urbem recuperat, trecentis occisis, & quingē

tis captis. Blondus lib. 10. decadis 1: Sabellius Enneadis 8. lib. 7 & Platina.

Sic etiam in Francia reges erant, sed parū autoritatis in administratione Reip. habebant. Vrspergēsis in Chronico, & Ottho Phrisingenfis lib. 5. cap. 16.

Saxones terram Matuariorum deuastant. Adon Viennensis etate 6.

SVB LEONE ISAVRO.

Annis 24. præfuit Imperio, quo tempore hæc accidisse commemorantur.

IN ASIA.

Mardasan cum exercitu Arabum, Nicæam usq; & Nicomediam excurrit: sed à principibus regni, qui in Libio & Sophone absconditi erant, in fugam uertitur, anno primo Leonis. Paulus Diac. lib. 21 rerum Romanarum.

Nicetas, & archiepiscopus Thessalonicensis, & alij rerum nouarum studiosi, Artemiū Nicææ exultantem excitant, ad recuperandū Imperium: sed Bulgari, quorum copijs nitebatur, eum accepta pecunia Leoni produnt: à quo & ipse, & eius consiliarij, & archiepiscopus ille, gladio feriuntur, anno Leonis tertio, libro eodem.

Mortuo Haumaro Arabum rege, Gizid in Perside affectat dominatum. Sed alter Gizid legitimè in regem electus, Musalmam cum exercitu eò dimittit: qui tyranno interfecto, Persidem recuperat, anno quarto Leonis. libro eodem.

Postea Musalmas exercitum ad Cæsaream Cappadocię ducit, eamq; expugnat. inde Nicæam Amer & Muhauias duces Saracenorū tendunt, eamq; obsident: sed re infecta recedunt, anno decimo Leonis. libro eodem, anno Domini 727, iuxta Funccium.

Cazari, seu Turcæ, duce Humo Chaiani filio, in Mediam & Armeniam irrumpunt: & inuentum in Arabia Gradacum prætorem Arabum trucidant, cum exercitu eius: & prædas ex Media & Armenia faciunt, anno Leonis 12, Christi uero septingentesimo uigesimo nono. Paulus Diaconus libro eodem, & Funccius.

Anno sequenti Masalmas in Turcas mouet: & cum Humo congressus, in fugam repellitur, ac per montes Cazarię elabatur. Paulus Diaconus. Inde uero in Cappadociam redit, & Crusanum castrum dolo capit, anno Leonis 14. Diaconus libro eodem. Domini 731.

Anno altero iterum in Turciam mouet: sed usq; ad Caspias portas progressus, metu territus pedem refert. libro eodem: anno septingentesimo trigesimo secundo.

Muhauias Arabum dux, in Romanorum fines excurrit, & usque ad Paphlagoniam prædas facit, anno decimo sexto Leonis: quo Irene Cazarorum regis Chaiani filia Christiana

Christiana facta, nubet Constantino.

Post biennium Muhauias iterum populatur Asiam. Et Zulcimin in Armeniorum regionem irruit: sed inde repellitur. Sequenti uero anno, inter multos alios Asiaticos Pergamenum quendam capit, qui Tyberium Iustiniani filium se esse dicebat. Hunc Hierosolymam misit: & per Syriam circumduci quasi in triumpho curabat, ut esset omnibus spectaculo: Leonis 21 anno. Paulo post castrum Siderum depopulatur, & Eutyrium filium Mariani captiuum ducit.

Anno uicesimo secundo Leonis, Arabes cum nonaginta millibus Romanorum fines incursant. Gomer enim decem millia ducebat, & in partibus Asiae latrocinebatur. Melich uero & Bathal, cum uiginti millibus equitum circa Alconium praedabantur. Zulcimin autem cum sexaginta millibus, circa Cappadociam uiros & mulieres & iumenta partim occidebant, partim captiuos abigebant. Imperatoris copiae Melich & Bathal circa Acronium aggrediuntur, & cadunt duces cum exercitu, exceptis octingentis, qui Synadam confugiunt, & Zulcimin coniuncti in Syriam ingressi sunt. Paulus Diaconus libro uigesimo primo.

IN AFRICA.

Hoc tempore Saracenos Africam tenuisse tranquillam, conijci inde licet, quod in historiis nihil annotatum reperitur de motibus in ea concitatis: nisi quod subobscurè circa annum uicesimum secundum, Paulus Diaconus indicat, multos cum praetore Damasceno nomine, perditioni paruisse: libro uigesimo primo.

IN EUROPA.

Primo anno Leonis, Saraceni magna uirarum, & numero bellatorum Europam aggressi sunt, partim in Thraciam, partim in Hispanias irruentes. In Thraciam Zulemon Saracenorum Asiaticorum dux traiecit, cum classe nauium trecentarum: ut Sabellicus annotat Enneadis 8 libro septimo. aut octingentarum, ut Paulus Diaconus uigesimo primo rerum Romanarum, aut mille, ut Blondus libro decimo decadis primae, folio 143. aut trium millium: Cuspinianus. Masalmes etiam cum exercitu per Abydum irrumpit: & postea Gizid ex Africa naues trecentas & sexaginta benè instructas affert. Vastant autem castella Thraciae, & Constantinopolim obsident. Sed Imperator igniferas naues ab Atropoli emittit, & plerasque hostium naues incendit. Hyems etiam asperima, equos & camelos & homines conficit. Zulemon moritur: Aegyptiae classes cum fumento Constantinopolim fugiunt, ab hoste deficientes. Fames in Saracenos adeo grassatur, ut equos & asinos & camelos cogatur

edere, & homines mortuos, & propria sterora in fornace non nihil tosta: plurimi etiam peste intereunt. Cum in Bulgariam praedatum excurrissent, triginta duo millia, iuxta Sigebertum (Paulus tantum uiginti habet) amiserunt. Reliqui cum triennium urbem obsidissent, iuxta Bedam, Reginonem, & Iuonem: (licet Paulus secundo anno Leonis, solutam obsidionem indicet, in Augusto mense: & Blondus biennium tantum assignet) re infecta nauibus discedunt: & tempestate atque grandine ignea pereunt omnes, praeter decem, quarum quinque à Romanis intercipiuntur, quinque uero in Syriam ad suos reuertuntur. Atque ita diuinitus Saraceni in ea parte mundi repressi sunt, qui de toto imperio Romano sibi subijciendo animos sumperant. Paulus Diaconus non soli Deo, sed etiam Mariae uirgini acceptam refert istam liberationem. Verum superstitiosum & idololatricum est, sanctis honorem tribuere, qui solius Dei est. contra illud: Gloriam meam non dabo alteri. Facta sunt haec anno Domini 718, 719, 720: iuxta Sigebertum.

GRAECIA.

Adorationis imaginum patroni, cum non possent ex uerbo Dei suam sententiā contra Leonē, eiusque episcopos & synceros doctores tueri, armis rem tentat. Nā Agallianus & Stephanus, nauales exercitus Helladicorum & Cycladū insularum, quasi diuino zelo, sed non secundum scientiam, concitant, eosque Constantinopolim ducunt, oppressuri Imperatorem, & imagines sacras restitutori. Sed Deus seditionis illis aduersatur. Superantur enim à Byzantijs, & naues eorum concrematur. Agallianus sese in mare praecipitat, Colmas & Stephanus capite plectuntur: anno decimo Leonis, Christi uero 727, iuxta Sigebertum. Paulus Diaconus libro uigesimo primo rerum Romanarum.

Pemmo Forciulianus dux Sclauos uicit, ac postea cum iisdē pacem facit. Paulus Diaconus lib. 6, cap. 13 de gestis Longobardorum.

Sergius praetor Siciliae, cum cognouisset à Saracenis Constantinopolim obsideri, Imperatorem creat Basilium. Sed Leo legatos in Siciliam mittit, & rerum suarum statum populo denunciat: & rogat, ne à se deficiant. Illi ergo pseudoimperatorem Basilium, & principes ab eo effectos, & praetores tradunt legatis captiuos, Sergio ad Longobardos elaplo. Atque ita in Sicilia motus illi sunt sedati, anno secundo Leonis. Diaconus libro eodem: Zonaras tomo 3.

In Italia multi magni motus oborti sunt, sub Leonis imperio. Nam cum Imperator ab Haumaro Saracenorum duce accepisset epistolam, & uidisset eum id maxime repre-

reprehendere in Christianis, quod sanctos mortuos inuocent, & statuas eorū adorent & colant, cum unus tantum Deus sit adorandus, coepit cum suis Theologis ea de re conferre. & cum intelligeret, cultum imaginum damnari à Scriptura, sui officij esse ratus est, eam idololatriam prohibere & abolere. Accedebant etiam aulica consilia, aureas & argenteas statuas rectius conferri in fiscum, & sumptus bellicos posse, quàm populo ad idololatriam & superstitionem relinqui.

Edictum ergo Imperator facit, in quo ad rationem imaginum damnat, & sibi eas tradi iubet. Gregorius autem papa Romanus, seu (ut Blondus uult) Stephanus, inde arrepta occasione, Leonis edictum damnat, & in calumniam trahit: quasi Imperator Italiam & Romam pecunijs exhaustam, etiam templorum ornamentis spoliare studeat. Et plane affirmat, non esse Imperatoris, de fide decreta facere, & nouitate antiqua uiolare Ecclesiae catholicae dogmata, quae à sanctis patribus sint tradita. Et extra septa sua uerè seditionoso spiritu erumpens, tributa Romae & Italiae uetat Imperatori dare, anno Leonis nono: Paulus Diac. lib. 21. Domini uerò, 726. Sigebertus. Imperator bello Saracenicis occupatus, Marino imperat, ut Pontificem siue ferro siue ueneno tollat, aut captiuum sibi mittat: id uerò dum is conatur per insidias quorundam efficere, apoplexia perit, seu (ut Blondus decadis 1. lib. 10. habet) à Romanis interficitur cū filio: insidiatores uerò reliqui, prodita coniuratione occiduntur. Postea Paulo exarcho idem in mandatis datur: sed is interficitur à Rauennatensibus. Longobardi aliàs hostes pontificis, nunc uerò amici, quod sperabant Italia ab Imperio per pontifices auulsa, se potituros, Pontificem defendunt. Qui his praesidijs fretus Imperatorem anathematiz fulmine ferit: & Romam & Italiam, & totam Hesperiam, ab obedientia eius abducit. factum Leonis anno decimotertio, iuxta Paulum: seu undecimo, iuxta Sigebertum: Domini uerò 728, iuxta Funccium. Depositis exarchi magistratibus, singulae ciuitates & singula oppida sibi proprios duces creare & praeficere incipiunt: imitantes exemplum Romae, quae sibi Petrum ducem constituit. Blondus lib. eod. Durauit ergo sub decem dynastiis exarchatus Italiae, annos 164. Bergomensis lib. 10. Sabellicus Enneadis 8. lib. 8, centum septuaginta quinque numerat. Et Blondus decadis 2, lib. 1. Platina 170, sub Stephano 2.

Longobardi autem praedae inhiantes, existimantiam opportunū esse, Romanos & Rauennates subigere: cum exarchi praesidio, & autoritate Imperatoris se ipsos priuassent. Spoletinus ergo dux Narman capit, & Luitprandus Rauennā obsidet, & ab ea recedens,

Clusium oppidum Romani ducatus captū spoliatur. Et postea in Æmilia Bononiā, eiusque oppida, per Sictum ostium, & montem Velium in Flaminia quidquid Rauennae continet, Fauentia, Forumiulij, Forum popilij, Cesenam, & in Piceno Auximū occupant, anno Domini 738, iuxta Sigebertū. Romani & Rauennates pacem cū Luitprando faciunt, sine cōditione de sublati restituendis. Hac pace fretus Luitprandus, in Spoletinum & Beneuentanū duces suos, imperia sua contemnere solitos, arma capit: qui supplices ei facti, cum illo reconciliantur. Sed Romani cupientes ea quae à Luitprando sibi adempta erant, recuperare, Trasemundum Spoletanum ducem incitat ad rebellionē. Verū ille à Luitprando uictus, amissis omnibus suis oppidis Romam fugit. Sequitur eum hostis, & sibi profugū tradi iubet: sed pontifex & dux Romanus id facere recusant. Quare ille ad dies aliquot Romam obsidet: à qua propter Pipini auctoritatem, cuius exilium implorauerat pontifex, ut Palmerius annotat, recedens, Amerinam, Ortam, Polimartium & Blerā, urbes Romani ducatus capit, & Spoletū redit. Blondus decadis 1. lib. 10. anno Domini 739. Paulus Diac. lib. 6, cap. 14 & 15 de gestis Longob.

Veneti Paulum exarchum in expugnanda Rauenna adiuuerunt. Nam cum ille ex una parte urbem tentaret, classis Veneta alteram portam perfringit: & irrumpens, aditū Longobardis aperit. Sabellicus Enneadis 8. lib. 7. Sed postea res Venetorum discordia infestat. Equilenses enim & Heracleenses funestum inter se bellum propter fines gerunt. lib. eod.

Insulas Tyrrheni maris, Saraceni fuga ex praelio cum Carolo elapsi ceperunt, spoliari, & incendio vastarunt. Blondus lib. 10, decadis 1: & Sabellicus Enneadis 8. lib. 7. Platina in Hispania ulteriori id factum dicit, in uita Gregorij 3.

¶ Gallias uehemēter affligerunt bella Caroli Martelli, cū regibus Francorum, & Saracenis, ab ijs in auxiliū accersitis. Nā primo Leonis anno, in pago Cameracensi, apud Vinciacū cum Raginfredo & Chilperico cōgreditur: & potitus uictoria, hostes Parisios usque persequitur. Sigebertus in Chronico, anno Dñi 718.

Post annos duos, Chilpericus & Raginfredus Eudonē Aquitaniae ducē uocāt in auxiliū, & cōtra Carolū instaurāt praeliū: sed iterū uincuntur. Sigebertus. Regino dicit id factū esse anno regni Caroli 16, lib. 1. Et Adon Vienensis aetate 6. Persequitur aut Raginfredū, eūque Andegauis obsidet & capit, & totius regni principatū recipit anno Leonis 5. Dñi uerò 722. Sigebertus. Et postea in Eudonē Aquitaniae ducē mouet, eūque uincit, & Aquitaniā uastat, anno Dñi 728. Ille uerò auxiliū petit à Saracenis, qui Hispanias tenebāt. Haud mora, Abderamus

deramus cum ingenti exercitu Carumnam amnem transit, Burdegaliā destruit, & in Pictauos delabitur, Turonium perrecturus ad Martini templum spoliandum. Carolus pacem cum Eudone facit, & uiribus coniūctis Saracenum inuadunt: & regem cum trecentis & octoginta millibus, Carolus cædit, de suo exercitu uix mille & quingētos desiderat. Eudo uerò in castra Saracenorū irrum pens, reliquias cōterit, anno Dñi 730. Sigebertus. Carolus hac uictoria potitus, Lugduno & alijs ciuitatib. captis, Burgundiā totā sibi subiicit, anno Dñi 731. Rebellantē autē Eudonē in Vasconia, principatu & uita priuat, anno sequenti. Sigebertus. Et Garumnā trāsiens, Burdegala & Aquitaniam occupat, filijs Eudonis Vualfero & Hualdo uictis. Sigebert. anno 733. Vincētius lib. 23. cap. 150.

Vestgotthi autem, qui Narbonā, Nemausum, Agathen, Riceticum, Altinuriū, & mōrem Pessulanum, & Biteras incolebāt, egrē ferentes Caroli aduersus Eudonem uictoriam, Burgundiones sollicitant, ut à Carolo deficiant. Ad eam rem cum sese pararent, Carolus inuadit ea quæ Burgundiones extra fines proprios possidebant: & Lugdunū, & Arelatem, atq; Malsiliā hactenus semper inuictam urbem, ut Mutius in Chronicis libro 6 dicit, capit. Mauricius autem dux Vestgotthorum, cum sese Carolo inferiorē esse uideret, Saracenos, qui ante annos circiter uiginti quatuor ex Africa trāseuntes, Hispanias occupant, in societatem belli & rerū omnium communionem contra Carolum euocat. Illi uerò haud diu morati, rege Athino cum classe Rhodanum ingrediuntur, & Auenionem capiunt, eamq; arcem sui regni constituunt: atq; ex Tarraconensī Hispania copias maiores accersunt. Sed Carolus admonens exercitum ad eam urbem, ingentem multitudinem hostium temerē fugientium prostermit, & urbem recipit: atq; Arhinum Narbonam confugientem infecutus, obsidet. Saracenis obselsis, Amorteus alter eorū dux, magna classe aduectus, suppetias ferre parat: sed Carolus ab urbe recedens, ad uallem Corbanum & Byrram fluium ei occurrit, copiasq; eius maxima ex parte conterit, reliquis classe in mare Tyrrhenum elapsis: anno Domini 736. Sigebertus, & Blondus. Et anno sequenti Vestgotthorū regnū occupat: Narbona, Agathe, Nemausio & Biteris planē excisis. Cū aut Saraceni Arelatū cepissent, & omnia destruxissent Carolus à Luitprādo, tū Rauennam obsidente, petijt auxiliū: quod etiā accepit, & Saracenis profligatis, omnem spem Gallias inuadendi amplius, ademit: & Mauriciū, qui Saracenos inuitauerat, uictum provincia sua spoliat: anno 738 & 739. Hæc prolixius narrant

Blondus lib. 10. decad. 1. Aemilius libro 2 de gestis Frācorū: Sabellicus Enneadis 8. lib. 7. Auentinus libro 3 Annalium: Paulus Diaconus libro 6. capite 14. de gestis Longobardorū: Robertus Ganguinus lib. 3 de gestis Francorū: Marianus Scotus in Chronico: Regino in Chronico lib. 1. Adō etate 8. Atq; ita Vestgotthorū regnū in Gallijs finē suū est sortitū, anno uicesimo Leonis, Christi uerò 737. Ptolemæus Lucēsis, & Henricus Erphordiēsis capite 66. sub Leone.

¶ Nūc ad Hispaniā trāsimus, quæ sanē sub hoc Imperatore mutationē maximā perpessa est. Nā Saraceni, quos suprā diximus in Hispaniā ex Africa irrupisse, Rodericū cū filio occidūt: ac simul interierūt utrinq; 70000 hominū. Et regnū isthic instituunt diuisum in tres partes: nimirū in Cordubanū, & Hispalēse, & Carthaginēse nouū: & Vestgotthorū regnū ibidē extirpāt, cum trecentos & quadraginta sex annos, ab Hunis ex Scythia eieci, ibi dominati essent: anno à primo eorum ex Scandia egressu, bis millesimo centesimo & quinquagesimo. Iohannes Gotthus, ex Crantzio libro decimosexto, capite 27. anno Domini 720, Sigebertus: Leonis testio. Remansit tamen illis Aquitania, ex qua post annos decē per Carolū Martellum sunt pulsi. Sed tamē Astures & Cantabri, qui in Gallicia habitāt, ut olim cōtra Gotthos, ita nūc quoq; sese cōtra Saracenos tutati sunt, nouo rege creato Pelagio, circa annū Domini 724 iuxta Funcium, & Vuenerum Rolefinck in Fasciculo temporum.

Porro quomodo Saraceni ex Hispanijs irruentes, Vestgotthos & Aquitanos contra Carolum inuerint, & ab eodē cæsi sint, paulo antē dictum est de bellis Gallicanis.

Carolus Aquitania subacta, in Frisios mouet: & Poponē seu Radbodum ducē eorum ad Burdonam flumē cedit: & reliquā multitudinem in insulas Rheni Ammā, Strachiā & Astrachiā cōfugientem insequutus, neque sexus neq; ætatis habita ratione, delet, & Frisiam suo imperio adiungit: anno 735, iuxta Sigebertum: & Robertum Ganguinū libro 3 de rebus Francorum, & Aemiliū libro 12, & Blondum decadis 1. libro 10. Hermānus Gygas, eodem tempore etiam Lotharingam captam à Carolo esse, narrat.

Carolus anno Leonis sexto, contra Saxones primū suscipit bellum. Sigebertus. Et anno sequenti, Bauaros negātes tributa subiugum redigit, & Alemannos uī armorum terret: & Plestrudem, quæ ad ipsos confugerat, reducit. Vistoq; Lanfrido Alemanorum duce, regionem illam sibi uendicat: anno 725, iuxta Sigebertum: Auentinus libro 3 Annaliū Boiorum. Et postea Saxones rebelles iterū uincit, anno 727. Adō Viennēsis etate

sis etate 6. Regino lib. 1. Et Sueuiam ingressus cum exercitu, Todeualdam expellit: Lutheronium, & Regiam, & Angilostadiū oppidum Nariscorum regibus Francorū subdit. Auentinus libro 3. Annalium.

Gotricus, seu Gotfridus rex Danorum, Saxones à Carolo subactos recepit, & Frisios: ut Crantzius in Dania libro 4. capite 2. Saxo tamen Grammaticus libro 8, uidetur ad Carolum Magnum referre. Idem Gotricus in Sueoniam legatū misit Renonē Vulpulam, ut eis aut tributum indiceret, aut recusantibus bellum denunciaret. Sueones in legatum dormientem, saxum proijciunt, & conerūt. Sed eam ob rem autores cædis, singuli decem marcas auri, & reliqui ex plebe singuli unam, pendere coacti sunt. Crantzius ibidem.

In Scotia Ambecletus rex cum Pictis pugnas, sagitta interficitur. Iohannes Maior lib. 2. capite 12.

Inas occidentaliū Saxonum rex, regnum suum pontifici Romano facit tributarium. Polydorus libro 4. folio 89.

Sub Egberto res Northanymbricæ sunt ad exitum inclinatæ, populo in factiones diuiso. Polydorus libro quarto Anglicæ historiæ, folio octuagesimo sexto, circa annū Domini 735, quo Sigebertus desinit Anglorum reges annotare.

DE MOTIBVS ET MVLTATIONIBVS sub Constantino Copronymo.

Constantinus Copronymus cœpit anno Domini 742, iuxta Sigebertū: aut 733, iuxta Paulum Diaconum libro 22. & imperauit annos trigintaquinque, menses duos, & dies uigintifex. Ut autem tantum summam stringamus ea, quæ hoc tempore gesta esse literis prodita sunt, hæc in Asia acciderunt.

IN ASIA.

Imperator ulturus Arabum iniuriā, contra eos expeditionem suscipit: & cum ad partes Obsidij egressus esset, senatus Constantinopolitanus, ut qui oderat Imperatorem, propterea quod cultum imaginum damnaverit, Artabasdum imagines uenerantem, contra eum incitat, promissa imperij dignitate. Ille leui occasione arrepta, mota seditione, Imperatorem repente adoritur: & Bese patricium imaginum oppugnatore interficit. Sed Imperator Amorium equo fugit: ac postea contra Artabasdum, per seditionē Imperatorem designatū, cogitur pugnare pro recuperando imperio, ut postea dicemus.

Arabes autem hoc intestinum dissidium suam existimantes felicitatem, Romanorum fines incurfant, & prædas faciunt, prætorē Zulcimino, primo anno Constantini, iuxta

Paulum Diaconum libro 22. Aut secundo, iuxta Zonaram, tomo 3.

Idem anno sequenti facit Gamer dux Arabum: & tamen nihilominus Constantinus & Artabasdus de imperio certantes, missis legatis, uterque à Gizid Arabum principe auxilium petijt. Verum ille Cyprios in Syriam transfert. Artabasdus autem ad partes Obsidij egressus, milites legit, & rotam Asiam depopulando capit. Occurrit ei Constantinus apud Sardes, & commisso prælio uincit, & Cyzicum usque persequitur: & postea Monstrategum filiū Artabasdi, apud Cyseum profligat, multis interfectis, anno secundo Constantini. Paulus libro eodem: & Honorius in Chronico.

Inter Arabes oritur seditio, & in ea interficitur Gizid, & pro ipso Hyces filius eius regnat, anno Constantini tertio. Paulus libro eodem. Anno sequenti contra Maruan rebellant Arabes Thebit & Datach: sed Emesæ cum decem millibus cæduntur. Zulcimin uerò collecto exercitu, Maruan rursus aggreditur: sed & ipse uictus, in Persidē fugit. Oritur etiam seditio Emesæ, & Heliopoli, & Damasci: sed Emesæ capitur, et Datach ex Perside cum copijs ueniens, à Marua capitur, et trucidatur: & Heliopolis & Damascus & Hierosolyma ab eodē expugnantur, anno quinto.

Hac opportunitate excitatus Constantinus, Germaniciam capit, & Dulychiū: & in Syria progressus, cognatos suos hæresi Monophysitarum infectos Byzantium transfert, anno eodem. Paulus Diaconus ibidem: Domini uerò, 747. Sigebertus.

Agareni ex Alexandria in Cyprū irruunt, sed à Romano exercitu reprimuntur.

Chorosanitæ Maurophori, populus in orientali parte Persidis, collecto exercitu, Maruan apud Zaban fluuium, ingenti multitudine instructū uincunt, & in Aegyptum fugant, & instaurata acie uictum occidunt: reliquæ uerò ad alios Saracenos annis superioribus à Muhauia ductos, in Hispanias transeunt. Chorosanitæ uerò sorte principatū distribuit, anno Constantini octauo & nono. Paulus Diaconus libro eodem, circiter annū Domini 747. iuxta Sigebertum. Iuo in Chronico, sub Constantino.

Chalcedonij in fide Maruan perseverantes, contra Marophoros Perlas tumultum excitant. Idem & Caifini in Arabia faciunt: sed opprimuntur utriusque, anno decimo Constantini.

Imperator uerò interea Theodosiopolin, et Militenā occupat: & multos Armenios captiuos ducit, anno sequenti. Zonaras tomo 3.

Saraceni Abubala mortuo, iterum de regno dimicant: & Habdalla Amuslin, cui debeba-

debeatur sorte regnū, ad se data fide accersit, & insidiose sua manu occidit, sibiq; dominatū rapit, anno Constantini 14. Paulus ibidem. Imperator uerò multos ex Syria & Armenia in Thraciā transfert, à quibus Publicianorum hæresis est in illis locis propagata, decimoquinto Constantini anno.

Salim dux Arabum, cum octoginta millibus in Cappadociam incurrit. Sed Constantinum obuiam sibi uenire audiens, retrocedit, paucis Armenijs ad se confluentibus assumptis, anno decimosexto Constantini.

Halim, Habdallæ iussu, in Berœa & Chalcide seductores, qui persuadebāt Saracenis, si omnia sua uenderet, & nudi in murum ascenderent, seq; inde præcipitarent, quodd in cælum essent tubulaturi, interficit: cum res ipsa demonstrasset, uolantes in terram decidere, & crura & artus frāgere: anno decimo-octauo Constantini.

Paulum prætorem Armeniacorum, apud Melan Saraceni interficiunt, & quadraginta duos insignes uiros captiuos ducunt: Imperatore interea infelicitè cū Bulgaribus pugnante, anno 19 Constantini.

Theodorus Libanites in Heliopoli ad Libanum, in Arabes seditionem concitat, & collatis signis multi utrinque cadunt. Sed postea ipso fugiente, Libanite omnes interficiuntur: anno uigesimo Constantini, Domini septingentesimo sexagesimo primo.

Cassioræ contra Maurophoros, ob facinus quorundam qui uxores eorum in pelagus abicere conati erant, arma capiunt, & multos occidunt. Sed Salimus misso exercitu, eos comprehensos de cruce suspendit, 21 Constantini anno.

Turci seu Scythæ (ut patet ex Hartmāno Schedelio ætate 6, folio 185) è Caspijs portis egressi, Armeniam inuadunt, & multos interficiunt, nec paucos secum captiuos abducunt, anno Constantini 23. Anno uerò proximè sequenti itidem faciunt, & multos ex Arabum (Ottho Phrysingensis libro 5, capite 25, ex Auarum dicit) exercitu cædūt, circiter annum Domini 760, iuxta Gassarū: aut 762, iuxta Sigebertū. De his uerè Blondus decadis 2 lib. 1. sic inquit: Turci primū Asiā inuadētes, Halanos primò, post Colchos & Armenios, inde Asiæ minoris populos, ad extremū Persas & Saracenos, &c. infestant. Tantas autem habuit uires Turcorū insultus, ut Saracenis pacem nulla alia ratione dare uoluerint, quā restituto Persarū regni nomine, quod Saracenos Phocæ & Heraclij temporibus in suum cōfudit.

Anno 30 imperij eius, Banacas in fines Romanorum incurrit, & multos capit. Sed Romani in quartam Armeniam ingressi, spoliānt eam: & mortuo Salē, Germanicia in Pa-

læstinam transfertur. Sed Banacas ab Isauria in castrum Sices descendit, idq; obsidet. Quo cognito, Imperator iubet Michaelē Orientalium, & Manem Bucellarium, & Bardan Armeniacorū prætores, ei reditū in faucibus præcludere. Sed Banacas se circumuētum sentiens, magnum excitat cum suis clamorem: quo territi Romani, in fugam sese conijciunt, quos insequutus cædit, & omnem circumcirca regionem uastat, & spolia ampla reportat, anno 31 Constantini. Paulus Diaconus libro 22 rerum Romanarum. Domini, 772.

IN AFRICA.

Maruas, seu Maruthas uictus, in Africam seu Ægyptum fugit, anno Cōstantini nono. Paulus Diaconus libro eodē: et Iuo in Chronico. Et seditiones & bella in Africa sub Cōstantino facta esse, Honorius annotat: & Paulus Diaconus libro eodem, anno uigesimo Constantini.

IN EUROPA.

Sclauinos penes Macedoniā subegit Constantinus, anno imperij sui 18. Domini 759. Paulus Diaconus libro eodem.

Constantinopolis, quæ falso rumore de Constantini morte, & præpostero quorundam studio de imaginū cultu conseruando, Artabasdū designauerat Imperatorē, à Constantino tertio eius anno obsidetur, multi ex ciuibus fame afflicti ex urbe fugiūt, quos ille foris capit: & tandem per murum terrenum urbem expugnat, & ciuiū domos militibus diripiendas tradit: Artabasdum priuat oculis, & in exilium relegat cum suæ factionis hominibus. Paulus Diaconus libro eodem: & Blondus decadis 1. libro 10, ab inclinatione imperij Romani. Et postea cum peste ciuitas incolis esset exhausta, Imperator ex Hellade, ex insulis, & ex alijs locis nouos colonos in urbem introduxit, eamque populosam effecit, anno 15. Paulus Diaconus libro 22 rerum Romanarum.

Bulgares ab Imperatore per legatos, propter castra quædam extructa, petebant noua pacta & fœdera: sed indignè accepti, armis sese uindicabant: et usq; ad longum murum excurrentes, omnia depopulabantur: onusti q; præda, recedebāt, anno eodem. Imperator illam iniuriam ulturus, exercitū in Bulgariam post annos quatuor ducit: cum autem in Verebagan ad fauces uenisset, Bulgares eum fortiter excipiūt, et maxima parte exercitus eius concisa, multisq; ex ducibus captis, eum cum dedecore repellūt: anno Domini 760.

Post annos tres, orta inter Bulgares seditione, uulgus occidit dominos suos, & Zelin quendā ducem creat. Imperator nunc cōmodum esse ratus discordes opprimere,

exercitum in eos ducit, & cum Zelete congressus, per integrum diem manus conferit: & tandem hoste fugiente uictoria potitur, & de captis triumphum agit. Bulgares culpam infelicis pugnae in ducem suum conferetes, eum cum suis principibus interficiunt, & Sabinum constituunt. Cum autem ille pacem ab Imperatore petisset, accusabatur proditionis patriae. Declinaturus ergo periculum, in castrum Melenibriae sese recipiebat, 10 & ad Imperatorem transibat, pagano quodam à seditiosis illis surrogato, 22 anno Constantini. Diaconus libro eodem. Is autem paganus post annos duos expetebat colloquium Constantini: ad quod cum esset admissus, uenit cum suis Boiladis. Imperator uero cum Sabino eum excipit, & obiurgat propter iniusticiam & odium in Sabinum, & simulatè de pace consentit. Verum nihilominus in Bulgariam copias emittit, ac Sclauinum Seuerorum principem capit: & Christianum quendam nomine, quem medicis, ut uiuum à thorace pubetenus incidat, ad corporis dispositionem cognoscendam, tradit, & cum exercitu per fauces in Bulgariam usque ad Zitas, progreditur: sed tamè misso igne in cohortes, pedem refert, anno 25. Diaconus lib. eodè.

Elapsis annis octo, Imperator iterum exercitum in Bulgariam ad Barnas usque ducit. Sed Bulgares missis legatis pacem petunt: 30 quam ille cupide, cum morbo esset correptus, amplectitur. Iuramento autem utrinque ea pax firmatur, & scriptis: Ne Bulgares in fines Romanorum irruant, & econtra, ne Romani Bulgares infestent. Cum autem Imperator ab armis discessisset, Bulgares duodecim millia instruunt, ut in Beritiam incurserent: & ne fraudem animaduertat, interea legatos suos alijs de causis ad Imperatorem mittunt. Cum autem per exploratores de eare 40 certior esset factus, coram legatis omnia dissimulat, & copias conscribit quasi aduersus Arabes exiturus. Legatis abeuntibus, ubi cognoscit Bulgarum copias eductas esse, ipse suis coactis ad octoginta millia, Lithoriam usque pergit: & nullius tubae clangore sonante, hostes obruit atque caedit, & de captis triumphum agit, anno suo 23, Domini 775, iuxta Sigebertum. Paulus Diaconus libro eodem: Bonfinius decadis primae lib. 9 re- 50 rum Vngaricarum: et Blondus decadis 2 lib. 1.

Pace ergo soluta, anno sequenti classibus in Bulgariam parat irruere: sed tempestate coorta, apparatus illi dissoluuntur: & multis amissis, re infecta redit. Telericus autem rex Bulgarum, ut exploraret qui nam inter suos essent, qui Imperatori omnia proderent, scribit ei: Cupio fugere, & uenire ad te: caue ergo mihi de securitate: & indica quos habeas, inter nostros amicos, ut hoc eis 60

credam, & eorum opera elabar. Cum autem Imperator fraudem non agnosceret, ei quod indicasset suos amicos, Telericus eos comprehendit, atque dissecari medios curauit. Diaconus libro eodem.

Cum in Scythia Hunorum gens nimis esset aucta, deliberatum est de emigratione in Pannoniam: propterea quod Attila, eiusque posteritas, eam ante trecentos annos occupassent. Sorte ergo ex centum & octo tribubus eliguntur, ducenta & sedecim hominum millia, qui in septenos exercitus distribuuntur, ita ut in singulis essent triginta millia octingenti & quinquaginta septem, & haberent luos quisque duces, inter quos tamè summus erat Almus. Statio die prodeunt: liberos, uxores, pecora, & uniuersas facultates secum ducunt: superatoque Tanai, per Roxolanos, Sarmatas, Amaxobios, & Tauroscythas iter faciunt: & tandem in Transylvaniam ueniunt, ibique septem castra, unde adhuc hodie regio nomen habet, figunt, & res suas rite disponunt.

In conflictu cum finitimis gentibus, Basternis, Paucinis, Albis, Chumanis & Belsis, Almus perit, & succedit ei filius Arpadus. Cum autem in Transylvania aliquandiu morati essent, desiderio Pannoniae capti, Cusidum Chundi filium ablegat ad Suthen, seu (ut alij uocant) Zuataplugum, seu Santapoluth Sarmatam, qui latè in Pannonia regnabat: & oblati muneribus, petunt sibi locum ad habitandum concedi. Ille primum largè promittit: sed postea cum intel- 40 ligeret Hunnos seu Vngaros illos sibi totam Pannoniam uelle uendicare, collecta manu conatur eos repellere, sed amissa uictoria, in fugam uertitur: & in amne Danubij cum retrò natate uellet, perit. Illi uero terram occupant, & linguae commercio cum alijs Hunis, qui isthic remanserant, facile reconciliantur. Arpadus non procul ab Alba, in monte Noe castra ponit, et principatum inter eos obtinet. Gesta sunt haec circiter annum Domini septingentesimum quadragesimum quartum, ut ex Annalibus eorum referunt Bonfinius decadis primae libro nono de rebus Vngariae: et Ritius libro primo de regibus Vngariae: Phrygio in Chronico, et Volaterranus: Nauclerus generatione uigesima quinta, folio sexcentesimo quarto, et sequentibus.

Post annos uero sex, uicinas coeperunt infestare regiones, Carniam, Stiriam, Carinthiam. Nauclerus ibidem. Et Morauiam, et Boheimiam. Funcius anno Domini 750. Et postea audita morte ducis Boiorum, quaecumque Boij infra Anassum possederunt, flamma et ferro uastant, Laureacum excindunt, Auentinus libro 3. Annalium.

Vtlo Boiariæ rex, Hyldrudam filiam Caroli Martelli amat & rapit, & in uxorem ducit. Plurima bella cum Landofrido & Gotofrido Sueuorum rectoribus gessit. Sed cum Carolomanno & Pipino congressus uincitur: & nomine Regis deposito, dux Bauariæ constituitur, anno Domini 743. Sigebertus, Auentinus libro tertio Annalium. Regino libro 2.

Gripho in Bauariam ingressus, ducatu sibi iure hæreditario uendicat, & Thafsilonē inde expellit. Sed Pipinus rex, frater eius, ducatum Thafsiloni restituit, & Griphonē in Franciam ducit, eiq; more comitum duo decim ciuitates in Neustria concedit, anno Domini 748. Sigibertus. Sed ille minimè cōtentus, multa in fratres bella mouet. Trittenhemius de origine gentis Bauariæ: Ortho Phrysingenfis libro 5. capite 19. Auentinus libro 3. Annalium. Ganguinus libro 3. Annales rerum Francicarum. Regino lib. 2.

Thafsilo uerò, postea auunculo suo Pipino sese cum suis omnibus subiicit, eiq; iussu randū præstat de fide & seruitute, anno Domini 756, iuxta Sigebertum, & Reginonem libro secundo. Aut 758, iuxta Adonem ætate 6. Quod tamen uiolauit post annos septē, cum sese ab exercitu eius subduxit, & in Bauariam rediit. Henricus de Erphordia, & Regino libro 2.

Carolomannus sibi subiecerat Alemanos, anno Domini 742. Verum illi seruitutis impatiētes, res nouas moliebantur. Quare iterū ad arma uenitur: sed uictoria Carolomannus potitus, agros eorum longè lateq; uastat, & munitiones quasdam solo æquat, anno Domini 746, iuxta Marianum Scotū. Naucerus generatione 25, annotat annum Domini 744.

Landofridus & Gotofridus Sueuorum duces, cum Odilone Bauarorum principe funestum bellum gesserunt: & circa Lycum in utriusque ditioris finibus, omnia ferro, flamma & prædis contrita sunt. Auentinus lib. 3. Annalium. Theodoualdā Godefridi filiū Pipinus postea aggreditur: eoq; uicto, Sueuiam sibi subiicit, anno 745. Sigebertus.

Saxones, cum de Caroli Martelli obitu cognouissent, de libertate recuperanda spem concipiunt, & tributa Francis dare negant. Auentinus libro 3. Annalium. Carolomannus ergo in Sueuia & Bauaria rebus pacatis, in Saxoniam cum exercitu uenit, & castrum Hoscoburg seu Ochsenburg capit, & Theodoricum Saxonem pacis oblidem accipit, quem paulo post dato iureiurando de fide in patriā remisit, anno 743. Regino libro 2, & Sigebertus. Verum cum ille ad suos esset reuersus, fidem fallit, & instaurat bellum: cui iterum Carolomannus & Pipinus

occurrūt, & rebellem capiunt, anno 744. Regino ibidem.

Gripho Pipini frater, qui ob turbas excitas in castello Aruernēsi custodiebatur, cum intellexisset Carolomannum abdicatione magistratu in monasterium se conferre, profugit ad Saxones: & collecta manu, ad Obacum seu Orhemum fluuium, in loco qui dicitur Horcheim, confedit. Pipinus autē ex exercitu Francorum per Thuringiam in Saxoniam uenit, ad fluuiū Missaham, circa Schanngem aut Stranhungum. Sed res ad arma non uenit: colloquutione enim habita, pax constituta est, anno 747. Regino libro 2. Sigebertus. Auentinus libro 3. Ganguinus libro 3. de rebus Francorum. Vrspergensis in Chronico. Annales Francorum.

Pipinus cum à Francis electus, & à Bonifacio in regem consecratus esset, rex in Saxoniam rebellem, expeditionem suscepit. Quamuis autem Saxones sese fortiter opponerent, tamen repulsi usq; ad Vuiferam, in locum quem uocant Rimi, aut Rinne, eum progredi sinebant: anno Domini 761, iuxta Sigebertum: Annales Francici, 753. Vrspergensis, 754.

Elapsis uerò annis sex, rebus in Italia cōpositis, idem in Saxoniam redit, & uallum & munitiones, quas fecerant hostes ad defensionē patriæ suæ, perrumpit, in loco quē dicitur Sitina: & magna strage edita, pacem poscentibus, imperat tributum quotannis soluendum equos trecentos, quorum quilibet armatum equitem ferre queat: anno Domini 757. Regino libro secundo: & Sigebertus, Ado: Phrysingenfis libro 5. capite 25. aut 758. Schaffnaburgensis. aut 759, iuxta Marianum. Narrant hæc prolixius Auentinus libro 3. Annalium, Vrspergensis, Henricus Erphordiensis, Ganguinus libro 3. de gestis Francorum, Mutius libro 6. Chronicorum, Blondus decadis 2. lib. primo. Crantzius in Saxoniam libro primo, capite trigesimo quarto, Platina in Paulo.

Ab eo tempore, per annos circiter quindécim, Saxonia tranquilla fuit usque ad mortē Pipini, et regnum Caroli Magni. Is enim studio propagandæ religionis Christi, ad Saxones, Vuormaciæ conuentum habet, et re libera cum suis in Saxoniam mouet: et prius castra ponit ad fontē Lupiæ, nunc Lippiā uocat. Saxones, duce Vuittekindo, cum Carolo non longè ab Osnaburga ad syluam Faginam manus conserūt: ac uicti, ultra Vuifurgim fugiūt. Carolus progreditur ad montem Martis Hersborg, aut Mersburg, cui nomen siue ab Hera Iunone, siue à Marte fuit: et idolū Saxonū, Irmāsauf (quod uel ab Hermete, uel ab Hermione, uel à Marte nomen traxit) subuertit: & militib. aurū & argentū

& opes Hermioni consecratas distribuit, & delubrum Vulcano tradidit. Saxones pacem datis duodecim obsidibus accipiunt ad Vueseram fluvium, & Carolus ad sua regreditur, anno Domini 772. Regino libro secundo, Crantzius in Saxonia libro 2 capite 8, Auentinus lib. 4. Annaliū, Marianus Scotus. Saxones uerò post annos duos, cū Carolus in Italia abesset, & cum Desiderio rege Longobardorū, cuius filia repudiata pontificū Romanorum dispensatione, aliam duxerat (Anno nius libro 4, capite 69, de gestis Francorum) bellum gereret, uindicandæ iniuriæ causa arma arripiunt: & in Hassones, qui Francis parebant, incurrunt, & ad Frislariam oppidū, & circa Buriaburgū, obuios quosq; cædunt. Interea Carolus Italia subacta, in Franciam redit, & quatuor exercitus per Harsiam diuisum mittit: quorum tres cum Saxonibus in diuersis locis congressi, uictoriam obtinent. Vnus uerò hostibus profligatis, spolia & prædas in Franciam reportat, anno Domini 774. Regino, & Sigebertus: & Crantzius in Saxonia libro 2, capite 10.

In Chronico Saxonie indicatur, Saxones hoc anno ad Menum Sachsenhusen, Fracos uerò eregionē Fracofurtū extruxisse, quod id nominis acceperit ex Saxonum prouocatione, Francke furt, furt.

Anno sequenti maiore apparatu in Saxoniā ipse uenit, & arces Sigiburg & Heresburg, à Saxonibus receptas & munitas, expugnat, & Heresburg præsidio firmat: ac inde ad arcem Bronsperg ad Vuifurgum exercitum ducit, eamq; obsidet. Erat autē in ea Saxonū præsidium. Ad ripam sit cōflictus, in quo Saxonibus cæsis et fugatis, Franci erant superiores. Carolus relicta una parte exercitus ad obsidionē, alteram secum ducit ad Obacium fluvium: & Orientales Saxones Ostphalos dictos, cogit cum duce suo Hasfinone pacem petere, & obsides dare. Idem Bruno regulus Angriuariorū, seu Vuestphalorum Anglaticorum facit in pago Buki. Interea Saxones ad Vuileram sese miscentes, pabulantibus Francis, castra eorum ingrediuntur, & noctu magnam stragem inter eos edunt. Verū illi excitati somno, strenuē sese defendunt, & plures ex Saxonibus interficiunt: reliquos tamen necessitate compulsi dimittunt. Carolus ea re cognita, Vuestphalos grauius affligit, & prædas facit: sed tamē datis obsidibus, placatus in Franciam reuertitur, anno Domini 775. Annales Francici, Regino libro 2. Sigebertus.

Saxones uerò statim ad ingeniū redeunt, & collecta manu recuperare amissa conantur. Arcem igitur Siborg oppugnāt, uerū ea à præsidio Caroli defenditur. Quare ea relicta, ad Heresburg in ripa Lupiæ sitam mo-

uent, idq; expugnant, iuxta Auentinum libro quarto: licet alij negent esse captum. Inde ad castrum Desuburg tendunt, sed ab oppidanis repelluntur, & ad Lippam usq; cæduntur. Carolus uerò indignē ferens Saxonum toties iteratam perfidiam, è Vuormacia in Saxoniam iratus festinat: & uelut ingens tempestas, munitiones eorum perfringit, & passim obuios prosternit: eoq; impellit, ut missis legatis, se & patriā suam ei dedant: et datis obsidibus, Christianam fidem, à qua tertio & quarto iam antè defecerant, se amplexuros spondeant. His actis ad Lupiam fluvium, & multis baptizatis, rex castrum Heresburg instaurat, atque præsidij urbes munit, & in Franciam redit: & decem millia obsidum in Franciam transtulit, ex quibus Brabantij & Flamingi prognati dicuntur. Robertus Ganguinus libro quarto de rebus gestis Francorū, anno Domini 776. Regino libro 2. Aemylius libro secundo de gestis Francorū, folio trigesimo nono. Henricus de Erphordia capite sexagesimo septimo. Crantzius in Saxonia libro 2, capite 11. Sigebertus.

Cū Luitprandus ab obsidione Romæ recessisset, aliquādiu res inter Romanos & Longobardos tranquillæ erant: uerū insatiabile pontificum desiderium, & studiū potiundiregnis huius mundi, nō finit eos quiescere. Quare cum Trasemundus eis spem faceret de America, Orta, Polimartio & Blera, quæ à Luitprando erant ijs erepta: Godeschalci Beneuentani ducis auxilio, per Stephanum ducem suum Romani Trasemundum in patriam, unde eiectus erat, restituit. Sed Luitprando copias suas adducente, Romani & Trasemundus intercepti cæduntur, & Stephanus Romam redit: Luitprandus uerò ducatū Spoletinum occupat, & sese parat ad Romam obsidendā. Interea Gregorius pontifex moritur, & succedit Zacharias. Is autem cū uideret se uiribus Longobardo esse imparem, astu rem aggreditur: & more proditorū, pacem ei defert: et auxiliū contra Trasemundum, quem antea inuenerat, pollicetur: ea tamen conditione, si sibi restituat ciuitates illas de ducatu Romano abreptas. Longobardus cōsentit, et iūctis copijs suis et Romanorū, Trasemundū et Godeschalcū ad deditionē cogit, et Spoletano et Beneuentano potitur ducatu. Zacharias instat de promissa restitutione: et impatiens morē, Narniam ad Luitprandū excurrit, eumq; longa oratione adeo demulcet et commouet, ut non modò quatuor illas petitas ex fœdere ciuitates reddat, sed etiam Sabinensē patrimonium, quod annis antè triginta tenuerant Longobardi, & ipsam Narniam, & in Picentibus Anconam et Humanā ciuitates, magnamq; uallem

uallem Sutrinū agri B. Petro & Pontifici donet: & cū Romano ducatu pacē ad 10, aut (ut Sigebertus habet) ad 20 annos faciat, captiuosq; Romanos, Rauēnates & Italos ex carceribus dimittat, anno 742. Sigebertus: Blōdus decad. 1. lib. 10. Luitprandus paulo pōst Rauennā obsidet. Euty chius exarchus à Zacharia petit, ut Luitprandum sibi recōciliet. ille uerò ad eum accedit, & ab eo (si credere fas est: nā Italicis artib. falsò ista facillē rū potuerūt iactari, pōst paucos dies mortuo Luitprando) dono accipit omnia quæ de Aemylia & de Rauennatibus intra biennium ab illo erant occupata, excepto Cæsennate oppido. Blondus libro eodem.

Luitprandi successor Rachisus, à pōtifice oratus, pacē cum Romanis & Rauennatenibus in annos 20 facit. Sed pōst annos 7 eam dissoluit: & agros Rauēnatis exarchatus depopulatur, Perusiamq; obsidet. Zacharias aut ad eum profectus, persuadet ipsi sua falsa doctrina, ut nō modò ab obsidione discedat: sed etiā abdicato regno, Romā cum uxore eat, & clericus ac monachus fiat, magna efficaciacia mysterij iniquitatis: anno Domini 749. Sigebertus & Blondus.

Aistulphus rex Longobardorū, cum exarchatū ab Imperatore Constantino quasi negligi, & Romanos pont. ad eum sibi rapiendū uideret attentos esse, cogitabat & ipse de suis cōmodis: & nescio qua occasione, fortē offensus mendacio, quo Romani nūgabantur, Luitprandū sibi multas urbes & regiones largitū esse, agros Italiae Romanarū partium, rapinis & incurfionib. infestat, & Rauēnam Exarchorum sedē occupat. Gregorius tertius pontifex, iuxta Blondū: seu Stephanus, iuxta Sigebertū & alios, per munera & oratores eum ad pacē in annos 40 inducit. Verū ille animaduersa fraude, cū intelligeret Romanos tributum, quod Imperatori debebatur, inhibere, ipse sibi iubet singulos aureos in capita collatos à Romanis dari, si fœdera pacis uelint obseruari. Pontifex ad Cōstantinū scribit, quo in statu res Romana & omnis Italia sit: protestatus fore ut, nisi subueniat, Roma & omnis Italia ueniat in Aistulphi potestatē. Imperator ad Aistulphū legatos & literas mittit, sed prēter aspera uerba nihil reportant: & paulo pōst per nūcios pontifici & populo Romano interminatur, nisi sese & urbē dedant, fore ut ui redacti in potestatem suā, ad unum omnes iugulētur. Romani re deliberata, à Pipino Francorū rege cōstituunt petendum esse auxilium contra Aistulphum, idq; primū per literas faciunt: quarum summa erat, ut quoniam Lōgobardus nec pacta cum Romanis seruaret fœdera, nec exarchatum Rauennatem & alia de Romanis capta, ut prece precio ue

redderet, adduci posset, opem ipse Christianissimus asferret. Pipinus papam Gregoriū seu Stephanum ad sese euocat. Cum autem Carolomannus, Pipini frater, qui in Cassinē si cœnobio monachum agebat, cognosceret quid Romanus pontifex moliretur, siue spōte sua, siue ab Aistulpho missus, ad Pipinum abit, eiq; dissuadet ne patrociniū Romanorum suscipiat. Verū pontifex interea Pipinum in regem unxerat, filiosque Carolū & Carolomannū: & spē ei de imperij Romani trāslatione fecerat, quē ille pluris faciebat quā Carolomanni admonitionē: quē etiam propter illam ipsam causam in Viennense monasterium relegat: & ad Lōgobardum oratores mittit, eiq; suadet, ut Romano pontifici pacis fœdera seruet, & contra ius & fas capta in integrum restituat. Quod ubi recusauit, bellum ei indicit: & in Italiam ingressus, cum Lōgobardo configit, & uincit. Victus, conditiones pacis de restituendis ablatis Romano pontifici accipit, anno Domini 753: iuxta Sigebertum, & Reginonem libro 2. Cum autem Pipinus reduxisset exercitum in Franciam, Aistulphus fœdere rupto, Romam obsidet, & agros atq; suburbana omnia uastat. Sed Pipinus re cognita, exercitum reducit. Ei autem occurrunt legati Constantini Imperatoris, qui etiam Romæ fuerant: & muneribus oblati rogant, ut Rauennam, & exarchatum eius Imperio, cuius iure esset, & non Romano pontifici à Lōgobardis reddi curret. Verū ille respondet, se propter animæ suæ salutem, & promissionem Romano pontifici iureiurando confirmatam, uelle Longobardos delere, & Romano pōtifici atq; Romanæ ecclesiæ illa omnia tradere possidenda. ac progressus, Papiæ obsidet Aistulphum, eumq; inuitum cogit priores pacis conditiones seruare, & exarchatum & alia, quæ Romanis eripuerat, restituere. Ad id uerò expediendum, Fulcadum abbatē cum una cohorte ibi relinquit, ut reddenda capiat, & Pontifici tradat. Catalogum autem urbium traditarum, ex Petro Bibliothecario Blondus decadis 2 libro 1, pagina 152 refert in hunc modum: Prænominatus aut Fulcatus abbas Rauēnatū partes cū missis Aistulphi regis perueniēs, p singulas ingressus ciuitates tā Pentapoleos quā Aemyliæ, easq; recipiēs, & obsides de unaquaque tollēs, atq; primates unā secū cū clauibus portarū ciuitatum ducēs, Romam peruenit. Quod autē Pérapolis cōplexa fuerit quinque ciuitates, uerbi pprietas arguit: easq; Rauēnā, Cæsareā, Classe, Forūiulij, & Forūpopilij fuisse cōstat. Secunda est exarchatus potissima pars Aemylia, uetusti & celebratē in Romanis historijs uocabuli Italiae regio: quæ à Foro cornelio, nūc Imola, q̄quid uia

eiufdem nominis omnium Italiae celeberrima per Bononiam, Mantuam, Rhegium, Parmam, & Placentiam, ad Padum usque habet, complectebatur. Placentinos autem, Parmenses, Rheginenses, Mutinenses, Bononenses & Imolenses, agrorum fines à summis Apennini iugis ad Padum protendi, etiam ætate nostra uidemus: ut Rauennæ agrum pariter ab ipso Apennini iugo, per Fauentinos eius agri partē ad Padum, & Cæsena-
 10 Ceruientesque, sui itē agri portione à summo Apennino ad Adriaticum pertinere, certissima habeantur documenta. Id etiam uel terræ, uel paludis, quod intra Mincium Padumq; à Veronenſis Vicentiniq; agrorum finibus in Venetorum stagna Adriaticumque uergit, agrum fuisse Rauennatem, cum cæteri scriptores, tum omnia ostendunt monumenta: ut non minus tunc Rauennæ iuris cēferentur Ceruia, Cæsena, Fauētia, Comaclū,
 20 quàm illæ quatuor ciuitates uocabulo Pentapolis appellatæ: ut ipsa exarchatus appellatione contineretur, quicquid à Placentinis agri Papiensis finibus Padum inter Apenninū, paludes stagnaq; Venetorum, & Adriaticum pertinet ad Ariminum, quā ciuitatē, & quicquid intra Isaurū, cui fluuiū nūc Folia est nomē, & Adriatico cōtinetur, exarchatū ad dirū fuisse, ostendit consuetudo iuris ab
 30 exarcho dicendi usq; ad hæc tempora obseruata. Alia uerò loca, quæ idem dicit Bibliothecarius, à Pipino rege pontifici Romano dono concessa fuerunt: Ariminum, & ab illo distans duodecimo milliario Concha, pridem mari submersa, Pisaurum, Faunum, Vrbinum, colles Luceoli, Eugubium, Urbina urbs, & Narnia: & in Picentibus, Elis, & Serra. Fuerunt quoque oppida Boibi numero ad uiginti, à Boijs olim dicta: quorum Sarsina Plauti patria est, caput Mōsferetri: quo
 40 nomine alia item ad uiginti censentur castella, castellum sancti Martini, à libertate diu cōseruata clarum, tunc Acer mons dictum, Accerra, & Monslucati.

Digressio Pipino, Aistulphus Fauentiam de Pentapoli, & Ferrariam reddere cunctatur, & rebellare instituit. Verū apoplexia in uenatione perit, anno Dñi 756. Siebert. Regino lib. 2, unū annum minus numerat.

Cum autem Desiderius Longobardorū
 50 regnum sibi occuparet, Rachisius ex monasterio egressus, contra eum arma capit. Quare ille Romanum Pontificem per legatos exorat, ut sese iuuet in adipiscendo regno: & promittit, & iuramēto cōfirmat, se ad omnia ei fore obsequentiſſimum. Pontifex Folcadi consilio ei assentitur, & Longobardos compescit, atque præmij loco Fauentiam cū castello Tyberiacō accipit. Blōdus libro eodem, Desiderius pacem colit, cum Romanis,
 60

per annos circiter undecim, usque ad mortē Pipini & Pauli Pōtificis. Sed postea cū Cōstantino Imperatori faueret, & probaret sententiā illā imagines non esse adorandas: per Tothonē Nepeſum ducē, Cōstantinum fratrem suum curat pontificē designari: quicum esset sua dignitate spoliatus à Stephano & concilio sacerdotum, defendentium imaginum cultum, Paulum Affiartam Constantini cubicularium, qui ducatum Romanū adhuc, licet ægrē, administrabat nomine Imperatoris instigat, ut quosdā ciues Romanos relegaret, quosdam incarceraret. Et ipse Desiderius prætextu religionis Romam ueniens, nobiles quosdam Romanorum capit, oculisque priuat: anno Domini 769. Siebertus. Adrianus uerò papa de carcere ciues liberat, & exules reuocat, frētus Francorū præsidio. Desiderius ab eodem petit, ut secum de pace fœdus ineat: sed pontifex id recusat, propter non seruata fidem suis maioribus. Id Longobardus indignē ferens, Rauennatium fines ingreditur. Leo episcopus, & Iulianus, & Petrus, qui exarchatum pontificis nomine administrabant, à Romanis petunt auxilium. Pontifex eos ad Desiderium ablegat, ut pacem ei deferant, cum conditione, si ablata restituat. Verū ille eos & Pontificē ludificatur, & interea omnia occupat, seque ad obsidionem Romæ parat. Pontifex urbem munit: & ad Carolum oratores mittit, ut imminenti rerum Ecclesiæ excidio auxilium ferat. Desiderius ea re cognita, cum Bertha Carolomanni uxore & filijs eius Romam pergit, petiturus ut pontifex eos in reges ungat. Sperabat enim hoc modo inter Francos posse excitari ciuile bellū, quo Carolus impeditus, minus Pontificem iuaret. Sed Romanus fraude intellecta, tres episcopos ei obuiam mittit: eique sub anathematis poena edicit, ne Romani ducatus terram ingrediatur. Ille ergo Papiam sese recipit. Carolus legatos ad eum mittit: & monet, ut ea quæ de exarchatu Rauennate & Romano solo occupasset, restituat: quod cum denegasset, iterum ei offert quatuordecim millia aureorū pro restitutione. Verū cum id quoque recusaret, Carolus exercitum per Alpes in Italiam ducit, & Desiderium Papiæ obsidet. Romanque adiens, ab Adriano consensu totius concilij accipit ius eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem, & dignitatē principatus, atque episcopos & archiepiscopos per singulas prouincias cōfirmādi: ita ut nisi à rege laudetur & inuestiatur, episcopus, à nemine consecratur: anno 773. Siebertus. Blondus decadis 2 lib. 1 narrat, postulante Adriano Carolū donationē, quam Pipinus
 & Carolomānus Gregorio tertio fecissent, confirmasse.

confirmasse. Interea uerò Spoletini & Reatini & Picētes, Firmani, Auximani, & Anconitani, sese Rom. pōtifici dedūt. Carolus Veronā & omnem Transpadanam regionē occupat: & tandem Papiā expugnat, & Desideriū cum uxore sua & filia, & principib. atq; thesauris palatij capit, & ipsum regē in perpetuum exilium ad Gallias Lugdunum per Gildfredum Laodicēsum episcopū deportari curat. atq; ita regno Longobardorū, quod annos 204 durauerat, sub xxxii regibus (licet alij, ut Schedelius, 230. & alij 224, ut Iohānes de Oppido) destructo, tota Italia iuri Francorum subiecta est, & præsidia Germanorū Mediolanum, Papiā & Veronam, & in alia oppida collocata sunt: anno Dñi 774, iuxta Sigebertum, & Reginonē lib. 2. Ado. Platina numerat 776, in uita Adriani. Bergomensis lib. 10. pag. 255. Blondus decad. 2. lib. 1. Bonfinius decad. 1. lib. 9 rerū Vngaricarum: Hermānus Mutius lib. 7 de Germania: Leo Hostiensis lib. 1. cōnobij Cassinensis cap. 4. Vnde Otto Phryngensis lib. 5. cap. 23 inquit: Merovingorū regno finito, Pipinus Carolingorū, per quod etiā Constantinopolitanū minuedum erat, cepit. Ex hoc Romani pontifices regna mutandī auctoritatem trahunt.

Cum autē Rorgandus, quē ipse Foroiulien sis. dederat ducē, seditionem concitasset, & plurib. sibi adiūtis in Italia tumultuaretur: Carolus post bienniū cum copijs reuersus, Taruisiū oppidū capit, & rebellē illum capitali supplicio affici iubet. Sigebert. Regino, Ado, Henricus de Erphordia: Auent. lib. 4.

In Gallijs Hunaldus dux Aquitaniæ, quē à Carolo Martello subactū diximus suprā, à fide Pipini deficit: & pro reparanda libertate arma capit. Sed Pipinus & Carolomannus exercitū contra eum ducunt, & castrū Lucas nomine expugnant, ac regnum Francorū inter sese partiūtur: anno Dñi 742. Regino & Sigebertus. Carolomanno postea monasticā uitā ingressō, Pipinus rex Francorū cōstituitur, & à Bonifacio Mogūtino episcopo in auguratur, anno Dñi 750. & post biennium à Stephano papa renouatur seu confirmatur illa inaugurationio. Regino libro 2.

Dum Pipinus in Saxonia bellū gerit, Vuararius filius Eudonis, dux Aquitaniæ, in Frācia turbas excitat, & ecclesias aliquas spoli- at. Pipinus ergo Aquitaniā ingressus, cogit eum pacē petere, & obsides dare: anno Dñi 758, iuxta Sigebertū: aut 760, iuxta Reginonem. Henricus de Erphordia ad 19 annum Cōstantini refert. Sed ille neglecto iuramēto & obsidibus, anno sequenti colligit exercitū, & usq; ad Cabillonem omnia uastat. Pipinus autē reductis copijs in Aquitaniā, multas urbes expugnat, & Aruernū cum Blādino comite capit. Regino & Sigebertus. Ter-

tiō uerò reuersus, Bituricensiū urbem expugnat, & captā munit, & castrū Toarcis: anno 762. Regino. Sigebertus 760 numerat. Chilpingus Aruernensis & Amingus Pictauiensis comites, congressi cū exercitu Pipini, cæduntur, cū multis alijs, anno 761. Vuaiferus autē suis rebus diffidens, muros urbiū Aquitaniæ solo æquat: quos restaurat Pipinus, & suis præsidijs munit, anno 762. Et Lemouicinā regionem cæde & incendio uastat, anno 763. Sigebertus. Et Agennum, Petragoram, Engolismam expugnat, & maximā Aquitaniæ partem sibi subijcit, anno 765. Sigebertus. Et Remistanum Vuaiferi patrum transfugam, à suis captum, de cruce suspendit: anno 766. Et Santonas capit, & Vuaiferi matrem, sorores & neptes secū ducit, 767. Et tandem Vuaifero à suis malorum pertæsis interfecto, tota Aquitania potitur, cū octo æstatib. in ea laborasset subigenda: anno Domini 768. Blondus decadis 2 lib. 1. Sigebertus: Regino lib. 2. Henricus Erphordiensis cap. 67. Adon Viennensis ætate 6.

Saracenos clades acceptas ulturos, tertiū in Franciam rediisse, & à Pipino trans Pyrenæos montes repullos esse, communi limite constituto, ne sese ultra illos montes effunderent, Aemilius libro secundo de rebus gestis Francorum refert.

Pipino mortuo, Hunaldus ad Aquitaniā recuperandam animū adiicit: sed Carolus maturē eius machinationes destruit, Aquitanis & Vasconibus per ditionē receptis: & Hunaldo à Lupo Tascorum duce, ad quē confugerat, tradito & abducto, anno Dñi 769 Regino & Sigebertus.

In Hispanias reliquiæ de exercitu Maruthæ Saracenorū regis, qui Damascum obtinuerat, uenerūt, & duces Aquitanos Pipino rebellantes inuērūt: sed repressi sunt, & rex eorū Amirmonus perlegatos & munera amicitiam Pipini sibi comparauit, anno Domini 766. Sigebertus.

In Anglia Bernredus Merciorū regnū inuadit, occiso Edelbaldo. Sed paulo post & ipse ab Offa interficitur. Polydorus lib. 4. Anglicæ historiæ. Regni Northumbrici inclinationem ad annum Domini 757 refert Fūccius. Et Offa Merciorum rex ad exemplum Inæ regnum suum Romano pontifici tributarium fecit, anno Dñi 775, iuxta Fūccium.

DE MOTIBVS ET MVTA- tionibus sub Leone Copronymo.

LEo annos quinq; præfuit Imperio, quē quidē uix nomine adhuc uigebat. Nam illud in Oriente barbari continuē occupabant, Romani uerò ad Gallos respiciebāt. Bergomēsis lib. 10. folio 255, & Hartmannus Schedel ætate 6. pagina 184. Et Martinus in Chronico, sub Constantino.

IN ASIA.

Cum Irthumas apud Daberhum seditio-
nem contra Madaij Arabū regem mouisset,
occasionem arripuit Leo: atq; in Syriā exer-
citurū centū millium, in quinq; duces distri-
butum, mittit, qui in Germanicia Isbaal filiū
Madaij obsident. sed munerib. acceptis inde
recedunt, & prædas per regionē faciunt. Inte-
rea Irthumæ præfecti copijs adductis, conse-
runt manus cum Romanis, sed uincuntur. Ro-
mani reuersi, Syros hæresi Iacobitarum pol-
lutos, in Thraciam transferūt: anno Leonis
2. Paulus Diaconus lib. 23.

Madaij uerò anno sequenti usq; Doryleū
excurrit, cum numeroso exercitu: & postea
Amoriū. Sed cum Romani pabula equorū,
& ad uictū necessaria passim remouissent, co-
acti sunt hostes re infecta discedere. Lib. eod.

Anno uerò altero reducit exercitū, & usq;
ad Damascū ecclesias populatur: & Irthumā
in Asiam cum 50000 excurrit. Sed Michael
Lachanodraco eum uincit, & fratrem eius
occidit, paulo ante obitum Leonis. Paulus
ibidem. Domini, 781.

IN EUROPA.

Bulgarum rex Telericus, ad Leonem fu-
git, à suis malè tractatus, anno 778.

In Italia Longobardorum regnum, anno
eodem uastasse Carolus scribitur, in Schaff-
naburgensi Chronico.

Hildebrandum Spoletanorum ducē, Ca-
rolo regi sese subiecisse, eiusq; gratiam mul-
tis muneribus redemisse, anno Domini 779.
Sigebertus & Regino, & Annales Francici
annotant: & Auent. lib. 4. Annal. pag. 325.

Post bienniū, ultimo Leonis anno, Caro-
lus Romā ueniēs, curat à pontifice Pipinū fi-
lium suum, in regem Italiæ inungi: & Ludo-
uicum in regem Aquitaniæ. Sigebertus.

Thassilo dux Bauarorum, hortatu uxoris
suæ, quæ Desiderij filia erat, arma contra Ca-
rolum parat, anno 780. Sigebertus. Sed A-
driano papa auctoritatem suā interponente,
Vuormaciæ sibi inuicem reconciliantur, an-
no sequenti. Sigebertus, & Regino lib. 2.

Cum Saxones, ut suprā diximus, à Carolo
uicti, fidem Christi & baptismum susciperēt:
Vuittekindus dux eorum in Normanniam
fugit, anno 777. Sigebertus & Regino. Inde
reuersus anno sequenti, cum Carolus in Hi-
spanijs cū Saracenis pugnaret, sollicitat Sa-
xones, de morte Caroli falso rumore persua-
sos, ad defectionem, & ducit eos contra Frā-
cos: & usq; ad Duriā castrum, Coloniæ ci-
uitati contiguum, cum Rhenum transire nō
posset, omnia cædibus, rapinis & incendijs
infestat, usq; ad Mosellam fluuiū. Sed cū co-
gnouisset Carolum incolumē reuerti, & ex-
ercitum eius ex Orientalibus Francis & A-
lemannis, Sueuis & Bauaris & Thuringis

aduentare, recedit. Franci uerò Saxones pro-
sequuntur usq; ad fluuium Adarnam, seu A-
dranam: & in Lihesi pago Hafsionum cum
ijs congressi, uictoriam, pluribus cæsis, &
ampla spolia assequuntur, anno 778. Regi-
no, Sigebertus: Crantzius in Saxonia lib. 2.
cap. 2 & 11. Auentinus lib. 4. folio 325. Aemy-
lius lib. 2 de gestis Francorum: Annales Fran-
corū, 3 anno Leonis: Henricus Erphordies.

Carolus uerò per Rhenum & Lupiā om-
nes copias suas in Saxoniam trajicit. Occur-
runt aut ei Saxones: & in loco qui dicebatur
Bucholtz, ei aditum præcludere conantur,
sed frustra. nam uictis illis, ad Visurgin castra
locat: & Angriuarios & Vuestphalos Saxo-
nes ad obsequium redigit, accepta fide & ob-
sidib. Contumaces uerò fugauit: qui transe-
untes Vueserā, sedes sibi fecerunt inter Vuā-
dalos, pulsas illis antiquis habitatoribus: &
nomen Ostphalorum acceperunt, respectu
eorum qui in patria manserūt, qui Vuestpha-
li sunt dicti, quod Occidentiores essent.
Crantzius in Saxonia libro 2. cap. 9. & Anna-
les Francorum: Auent. lib. 4. folio 325. Anno
Domini 779. Sigebertus, & Regino: Aemy-
lius de gestis Francorum lib. 2. pagina 42.

Altero anno, cum Vuormaciæ comitia ce-
lebrasset, in Saxoniam redit, & per Hersburg
transit ad Lippam. Inde ad Orientem itine-
re uerso ad Obacium, & postea ad Albim, &
quidem ad eum locum ubi Iora in eum con-
fluit, Bardagauenses & Norduitæ non mo-
dò sese ei dedunt, sed etiam fidem Christi su-
scipiunt: & Saxones & Sclauī ultra & citra
Albim habitantes, paulatim ei subiiciuntur,
anno Domini 780. Regino libro 2. & Sig-
ebertus. Et Magdeburgum capit & ampliat,
anno 781. Funccius ex Chronico Saxonico:
Crantzius in metropoli lib. 1. cap. 9.

In Occidentali Galliæ parte, Britones ex
Anglia egressi confederant ad littus. Eos, cū
imperio suo parere nollent, Carolus aggressus
est anno 777. iuxta Marianum Scotum:
ac annos integros decem in eis domandis
consumpsit. nec tamen eos potuit subijcere,
sed pacem & fœdus cum eis facere coactus
est. Blondus decadis 2. lib. 1. Bonfinius lib. 9.
decadis 1. rerum Vngaricarum. Antoninus ti-
tulo 14. cap. 2. §. quinto.

Tres præfecti Saracenorum, Isnalach, De-
uizes, & Alter, à rege suo deficientes, cum su-
is uiribus diffiderent, ad Carolum ueniunt
Padebrunnā, & auxilium ab eo petunt, mu-
neraq; & Vasconiam atq; citeriorem Hispani-
am ei offerunt, anno Domini 777. Regi-
no, & Annales Francorum. Ille ergo conscrip-
to exercitu transit mōtes Pyrenæos, & Pō-
pelonem Nauarrorum oppidum capit, atq;
CæsarAugustam destruit, & duos Saraceno-
rum regulos sibi subijcit. Inde autem regre-
diens,

diens, in summitate Pyrenæorum montium à Valconū insidijs eius exercitus atteritur: & multi præfates duces pereunt, inter quos numerantur Rolandus Caroli ex sorore nepos, Britannici limitis præfectus, miles audacissimus: Anshelmus Palatii comes, & alij, anno Domini 778. Regino & Sigebertus, & Annales Francorum: Auent. lib. 4. Annal. Sabellicus Enneadis 8 lib. 8. Ganguinus lib. 4. de reb. gestis Francorū: Antoninus in Chronico: Blodus decadis 2 lib. 1. Annonius de gestis Francorum lib. 4. cap. 71. 72.

DE MOTIBVS ET MVLTATIONIBVS sub imperio Irenes & Constantini.

Irenes & Cōstantini imperiū cœpit anno Dñi 782, iuxta Sigebertū: aut 784, iuxta Paulū Diaconū lib. 23. rerū Roman. & durat annis 20. usq; ad annū Dñi 802. Sigebert. Quo tempore hæc accidisse cōmemoratur.

IN ASIA.

Romani, Arabes apud Miliū cædunt primo anno Constantini. Paulus Diaconus lib. eodem. Helpidius ex Sicilia profugus, ab Arabibus suscipitur, & per ludibrium ut Imperator Romanus coronatur, ocreis & diademate indutus. Maday Asiam ingressus, Lachanodraconem ad Darinum uincit. Antonius contra eum cum copijs ab imperatrice missus, cum spe de pace facta ad Maday uenisset, priusquā ei de securitate satis cautum esset, capitur unā cum Stauratio & Petro: nec prius dimittuntur, quā Irene pacis conditiones ab Arabe præscriptas (inter quas etiā erat, ut tributum annuarim penderet) cōsentiret, anno 2 Constantini. Paulus Diaconus libro eodem, & Zonaras tomo 3.

Post annos 8. Arabes pace dissoluta in Cyprum cum classe ueniunt: sed imperatrix omnia Romana nauigia bellatoribus onusta contra eos mittit. Illi uerò recedunt, & Theophilum prætorem instantem capiunt, & interficiunt: anno Irenes 10. Domini 791.

Exercitus Romani in Armenia, cum cognouissent, Irenem filium suum Constantinum ab Imperio remouisse: suam autoritatē interponunt: & cogunt eam, ut magistratu deposito, filium solum sinat imperare, anno Domini 792. Funccius, & Paul. Diaconus. Anno uerò sequenti, cum Constantinus partem Imperialis dignitatis matri suæ restitisset, Armeniacus exercitus id adeo tulit indigne, ut de Alexio cogitaret Imperatore creando: sed Constantinus copijs missis, Armeniorum quorūdam proditione illos uincit, & seditionis illius autores interficit, reliquos proscribit: mille uinctos in urbem ducit, eorumq; faciebus inscripsit atramento

ARMENIACVS INSIDIATOR.

Cum aut Arabes uiderent, Romanum imperatorem in illis locis suum ipsius exerci-

tum concidisse, haud segnes aduolant. Proditores autē illi Armenij, cum mercedē nullam accepissent à Constantino, animo erant alieniore ab illo: & in eius odium Arabibus castrum Amachan tradebant, anno Domini 794. Arabes progressi, Sebasan capiunt per deditionē: sed occurrit eis imperator, & ad Amusan eos uincit, anno imperij 6, Domini 797. Accum sequenti anno iterum esset in expeditione aduersus Arabes, in itinere à conitratīs, iussu & consilio matris suæ, priuatur oculis. Sed cum Arabes interea Cappadociam & Galatiā popularentur, Irene per legatos pacem petit, sed non impetrat: anno Domini 798, iuxta Funcciu. Paulus Diaconus 791 habet. Progressi ergo, equos Imperatoris stabulo occupato in Malagma capiunt, & usq; ad Liliam prædas colligunt atq; abducunt. Paulus Diac. lib. eod.

20 Fasciculus réporum, cuius autor Vuerneus Rolefinck perhibetur, narrat: Carolū Magnum circa hæc tempora Hierosolymam & totam Palæstinam, pulsīs Saracenis, recuperasse. Sed Robertus Gaguinus de gestis Francorum lib. 4. negat id cum ueritate consentire: cum autor uitæ Seruatij neget, Carolū ullam in Saracenos expeditionem suscepisse: & alijs bellis in Europa occupatū, minime in Asiam potuisse ire, maximè cum ea etiam ad limites imperatoris Cōstantinopolitani pertinuerit.

IN AFRICA.

De Africanis motibus nihil annotatum circa hoc tempus reperitur, nisi quod Elpidius ex Sicilia in eam ad Arabes confugerit, anno primo Constantini. Paulus Diaconus lib. 23. Aigolandum ex Africa Saracenos in Hispanias duxisse, Heinricus Erphordienfis ex Turpino refert, & Sabellicus Enneadis 8. libro 8.

IN EVROPA.

Thessaliam & Græciam, & Pelopōnesum Slauini tenebant, quos Irene pace cum Arabibus facta, sibi tributarios fecit, multis cæsis, & spolijs amplis receptis, anno Constantini 3. Paul. lib. eodē, Domini 784. Fūccius.

In Thraciam quoq; excurrit, & Berceam ædificat, & Anchialum, anno 4 Cōstantini. Mutius lib. 7 rerū Germanicarum, folio 56. dicit Imperatorem Cōstantinopolitanum propemodum solam Thraciā retinuisse: sed tamen ita, ut plus Turcis tributorū dare annuatim coacti sint, q̄ inde fructuū pceperint.

Cum Cōstantinopoli in Synodo tractaretur de imaginum adoratione, illi qui sentiebant imagines non esse adorandas, animaduertentes suos episcopos & doctores non æquē audiri, ut alios qui superstitioni erant dediti, concurrant, & cum præsidibus exposculant: sed concitato tumultu, Synodus

935
dus dissoluitur. Quare Irene populum illū quem Constantinus in urbē receperat, simulans expeditionē in Arabes, educit, & spoliatum armis in exilium mittit, quo possent idola sanctorum tutius in urbe coli: anno 7 Constantini. Paulus lib. eodem.

Irene Constantino filio suo despondet filiā Caroli regis Francorū: & dū illa Græcè discit apud patrem, mater uariabilis & inconstans mulier, quādam Mariam ab Amnia, ex Armenia, ei inuito obtrudit, sprete Caroli filia: & filium imperio priuare nititur, sed impeditur ab exercitu. A filio autem iterū ad societatem Imperij assumpta, persuadet ei, ut Maria uxore in monasterium relegata, Theodotam cubiculariam Augustam creet, & uxorem ducat. Ac paulo post ipsum Imperio, & oculis, & uita priuat: & filijs eius oculos eruit, & nuptias Caroli repudiat. Sed tandem à Nicephoro in monasteriū reconditur, exuta omni dignitate & bonis. Paul. Diac.

Bulgares rege Cardano Thraciam incurrentes uastabāt. quare Constantinus contra eos arma capit, & cū ijs prælum init: sed utriq; pari Marte pugnat, & neutris uictoria celsit: anno 1 Constantini, Dñi 792. Sigebert. Anno sequenti Imperator persuasus ab astrologo Pancratio de uictoria, in Bulgariā mouet: & fretus uaticinio, nulla cura nec diligentia acies instruit. Cardanus ergo in eū irruens, stragē magnā edit: & præcipuos duces, inter quos etiā erat astrologus Pácratius, interficit: & Imperatore uix fuga elapso, pecuniā, equos, aulē, & omnē regiū apparatū capit, anno 2 Cōstantini. Paulus Diac. Henricus de Erphordia: Antonin. titulo 14. cap. 2.

Pannonia etiam turbis & bellis satis est afflicta, & prorsus in alium statum mutata. Nā cum Thassilo Francis sese opponeret, ab Hunis seu Vngaris superiorē & inferiorem Pannoniam & insulas Danubij obtinentib. petit auxiliū. Illi uerò prædæ cupidi, bipertita acie Francorū fines incurrunt. Pars Venetiā & Forumiulij, pars in Boiatiā & ad Anasum amnem uenit. Carolus Gramatiū & Odoacrem duces in Bauariam mittit, qui collecto exercitu eos excipiunt, & ad Danubiū repellunt: quem cum natando transire conarentur, multi submersi sunt. estq; semel atq; iterum pugnatū inter Bauaros & Auares, & inter Francos & Auares: sed Auares seu Huni semper uicti sunt, anno Dñi 787, & 788. Regino lib. 2, & Sigebert. Auentinus lib. 3 & 4 Annalium Boiorum: Ado ætate 6.

Cum autem non cessarent Hunni seu Auares molesti esse Francis, & quidem Christianos passim malè tractarent (nam ipsi adhuc erant gentiles) Carolus duplici exercitu in eos irruit, & utramq; Danubij ripā occupat: atq; ad Anasum fluuiū, qui limes est

Pánoniæ & Bauariæ, castra ponit: ac progressus, castra eorū ad Arabonem seu Rabam flumen expugnat, & fugientes ad montes Budæ insequitur, & interceptos ad dies 32 obidet, inediaq; confectos ad deditionē cogit: & suscipientibus religionem Christi, uitam & libertatem donat: respuētibus uerò eam, uitam relinquebat, bonis eorum direptis.

Deinde castra mouet ad Budam ueterem, quā Sicabriam prius appellabant, ubi erat aula Chabæ regis Vngarorum, & eā oppugnat à Danubio nauib. ab altera parte acie instructa ex Vngaris iam captis. Cum autem oppidani in suos uererentur tela mittere, Franci propius ad muros tutiores accedunt, & conscendentes urbem capiunt, atq; supplicibus parcut. Chabas in uincula coniectus, sibi mortem consciscit. & Carolus priuatas opes militibus distribuit: thesauros uerò Chabæ, ab Vngaris multis annis spoliatiōe plurimarum getium collectos, sibi adscribit: atq; ita Franci, qui hactenus pauperes fuerant, facti sunt hac præda opulentissimi: & Pannonia populi Romani prouincia ab extera gente usurpata, ad Romanū principē reducta est, paucis ex Francorū exercitu desideratis, sed Hunnorū nobilitate propemodum prorsus deleta: ac Carolus per Syrmium seu Sabariā, & traiecto Danubio per Daciā, & Iazyges & Metanastas, ad insulam cum classe rediit, in quam Vngari cum liberis & uxoribus cōfugerant: & per triduum oppugnatam cepit, anno Dñi 791 & 792. Regino lib. 2. Sigebert. Adon ætate 6. Bonfinius decad. 1 lib. 9 rerum Vngaricarū, Auent. lib. 4. Saxonia Crantzij lib. 2. cap. 16. Annales Francor. Blond. decad. 2 lib. 1. Vrspergensis, & Antoninus tit. 14. cap. 2. §. 5. Henricus de Erphordia cap. 69.

Post annos 5, cum iterū Hunni, qui ultra Rabā ad Eurum habitabāt, tumultuaretur: Pipinus Caroli filius copijs suis cum Heinrichi ducis Forijulij coniunctis, eos inuadit, & Iringū & Iugurium regulos eorū interficiūt: & Rhingum castellū munitissimum, ubi thesauri regij erant, diripiunt, atq; Carolo mittunt, arcemq; solo æquant. Auentinus lib. 4. Annal. & Sigebert. Et Thudunus Auarum princeps se & populū suum Carolo tradit, & cum subditis suis baptizatur, atq; in Huniā infra Arabonē remittitur: uerū non multo post fidem frangit, copiasq; colligit ad ingū executiū. Sed Pipinus & Boij, qui firmis præsidij prouinciā tenebāt, eum statim aggressi interficiunt. Auares reliqui Chaiam regem creant: sed etiam ille à Pipino & Geroldo præside interficitur, exercitu eius dissipato. Pipinus omnia ab Arabone & Peisone usq; ad Draui fluuēta occupat, anno Dñi 796 & 797. Regino lib. 2. & Sigebertus.

Auares post annos 3 iterum armis correpti,

ptis, sese in libertatem vindicare conantur. In eo uero tumultu, Henricus dux Venetiae & Histriae, hostium insidijs à suis perimitur: & Geroldus Bauariae praefectus, dum aciem instruit aduersus Hunnos, sagitta, incertum à quo missa sit, traiecitur. Pipinus autem iussu Caroli eos aggreditur, & gentem illam propemodum delet, finesque Boariae usque ad Draui flumē prorogat: eoque colonias Boiorum & Venedorum deducit, circiter annum Domini 800. Sigebert. in Chronico. Auentinus lib. 4. Annal. pag. 341. Saxonia Crätzij lib. 2. cap. 6. Henricus Erphordiens. cap. 69. Annal. Frac.

In Bauaria Thafilo iterum à Carolo deficit, & Hunnos atque Bohemos contra eum euocat, promisso stipendio. Cum autem eos uno atque altero mense aluisset, & necessaria deficeret, Ungari & Bohemi in patriam reuolabant. Desertus igitur Bauarus, cum uideret se à Carolo & Pipino quasi interceptum esse, & suos magis hosti quam sibi fauere, ad Carolum proficiscitur, ueniamque petit, & ducatum Bauariae ei tradit: quem ipsi reddit, acceptis obsidibus. Sed cum ille ad suos reuersus, in concilio oratione minus commodam habuisset: Carolus cum accersitu coram tota nobilitate, in confesso publico criminis laesae maiestatis reum agit, capitisque condemnat. Ea poenam cum supplex deprecatus esset, cum filio suo Theodone in monasterium relegatur, anno Domini 787. Regino lib. 2. Sigebertus unum annum addit. Auentinus libro 3. Annalium.

Anno sequenti, Hunni & Auares in Bauariam irruentes, ab ipsis & Caroli ducibus caeduntur. Sigebertus, & Auentinus lib. 10. Et Bauaria tota Carolo fidei iurat, & Geroldo administranda conceditur. Tandem bello Hunnorum aliquandiu attrita, uictis & profligatis illis, ampliatur usque ad Draui flumen, ut paulo antea diximus.

Ducibus Sueuorum, circa annum Domini 780, priuilegium primorum ordinum in expeditionibus Germanici regni concessum esse, Achilles Gassarus refert.

Boemicum bellum per Carolum filium iuniorum, interfecto Lecho finitum est. Antoninus tit. 14. cap. 2. §. 5. Robertus Ganguinus lib. 4. de gestis Francorum, & Cario in Chronico.

Saxonia etiam hoc tempore plena turbis & motibus fuit. Nam cum Sorabi incolae inter Albim & Salam, in fines Thuringorum & Saxonum incurrissent, & quaedam loca direptionibus atque incendijs uastassent, Carolus iubebat Adalgisum & Geilonem Francorum & Saxonum copijs eos oppugnare: qui cum essent in expeditione, interea Vuittekindus Saxones impellit, ut ad recuperandam libertatem arma sumant. Quod cum cognouissent Caroli duces, Sorabis seu Sclauis neglectis, ad seditiosos Saxones cōpescēdos sese ac-

cingunt. Sed Vuittekindus in monte Suntal cum illis congressus, exercitum illum fere totum concidit, cum quatuor ducibus. Carolus eo cognito, festinat cum exercitu in Saxoniam: & usque ad locum ubi Alara influit in Vuiseram perueniens, illos uincit: & 4500 uiros seditionis istius autores, capitali supplicio afficit, obsidesque accipit, anno Domini 782. Regino, Sigebertus, Chronicum Quedelburgense, Auent. lib. 4. Annal. Erphordiens. cap. 69. Æmylius lib. 2. de gestis Francorum, fol. 42.

Anno sequenti, iterum Saxones rebellant, & à Carolo atque Francis primum ad Thietmullum caeduntur, deinde ad Hasam flumē in finibus Vuestphaliae: & usque ad Visurgim & Albim omnia uastantur, Regino, Sigebertus, & Auentinus.

Saxones uero Frisonum auxilia sibi comparant, & contra Francos sese parant, atque ad Lippam castra locant, sed Carolus innioreis occurrit, atque ad Dragum in toto praelio uincit. Parens uero per Thuringiam in Saxoniam excurrit, & ad Albim uenit, & depopulatur Orientalium Saxonum agros & uillas usque ad Tanginofurtum, & Scamingam, anno Domini 784. Regino, Sigebert. Auent. Erphord.

Anno sequenti maioribus copijs Saxones infestat, castraque eorum capit, & passim omnia uastat: & ad Bardengunum progressus, Vuittekindum & Albionem Saxonum duces ad se euocat, & ut baptismum suscipiant persuadet, atque hoc modo ad aliquot annos Saxonia quietem recuperat, anno Domini 785. Regino libro 2. Sigebertus, annales Francorum. Adon ætate 6.

Apud Austrasios seu in Fræconia, Hardericus & alij nobiles indignè ferētes, quod rex exteros sibi praeferat, & nimium suae uxori imperiosae permittat, seditione contra Carolum moluntur: sed ea detecta, coniurati illi partim supplicijs, partim exilijs afficiuntur, anno 788. Sigebert. Auent. lib. 4. Annalium.

Idem postea Pipinus gibbosus Caroli nothus, & natus maximus filius, facit, anno Domini 792. nimirum coniurat cum quibusdam proceribus Francorum, contra patrem suum. Sed ea coniuratione à Fardulpho monacho prodita, ille quidem in monasterium relegatur: sed autores istius sceleris supplicijs afficiuntur. Sigebertus, & Auentinus lib. 4. Annalium.

Sclauos quos Venedos appellant, Abroditas, qui trans Albim in ora sinus Codani sedebant circa Vuismariam & Mechelburgium, & Francis & Saxonibus confederati erant, infestant. Carolus ergo contractis copijs, ex Colonia transito Rheno ad Albim uenit: & duobus pontibus extructis, ductore Bizone Abroditarum principe, in Vilizorum seu Vuilforum fines irruit, agros uastat, & uicos & edificia incendit, & cum Vilizis & Bohemis signa

signa cōfert, et uincit: & Dragouito rege Sclauorū sese ultro illi subiiciente, ceteri Venedi omnes usq; ad Vistulā amnē subiungātur. anno Dñi 789. Sigebert. & Regino lib. 2. Eginhardus in uita Caroli: Adon ætate 6. Auent. lib. 4. pag. 331. Crantzius in Saxonia lib. 2. capite 5 & 16. & in Metropoli lib. 1. cap. 10. Et in Vandalia libro 2. cap. 23. Annonius de gestis Francorum libro 4. cap. 81.

Post annos 4. Saxones, in loco quem alij 10 Suntfelt, alij Finisfelt, in cœtum coeūt, & arma capiunt pro iugo seruitutis excutiendo: sed cū cognouissent Carolū per Thuringiā, filium uerō eius per Coloniam adducere exercitū, abiectis armis pacē petūt, & obsides tradūt. Regino & Sigebert. & Annales Frāc. & Vrspergensis: itē Auent. lib. 4. fol. 338. sed cum Carolus recessisset, & ipsi à fide resiliūt: & Bizonē, seu Vuithan, seu Virtzam Abroditarum principē (quem Megapolensiu ducē 20 fuisse quidā tradūt) cū ad Carolū ad aquas Graneas contenderet, interficiūt. Quare Carolus in eundē locum, quē Regino Hliunū uocat, copias reducit, & Saxoniam depopulatur usq; ad Oceanum, & Hadeleros subigit, anno Dñi 795 & 796 & 797. Regino lib. 2. & Sigebert. Crantzius in Saxonia lib. 2. cap. 17. Ptolemæus Lucensis in Rudimento, 17 annū Constantini, Irenes filij, assignat.

Saxones, quos alij Nordolitos, alij Nord- 30 lingos, alij Transalbianos uocant, concitati à quibusdā qui ex Dania uenerāt à rege Godefredo, mouent seditionē, & præfectos suos atq; præfidiarios milites Francorū cōprehendūt, & in uincula cōijciunt: quosdā etiā interficiunt, inter quos erat Godescalcus, ad Danorū regē ablegatus. Francus ergo motis castris ex Hægristallo ad Vuifurgim amnē sito, bellū & arma in illos fert, nil intactum ferro & igni citra Albim relinquēs. Ultra uerō Tra- 40 sacho Abroditarum regulus, ex Nordolitis 4000 trucidat, anno Dñi 798. Regino, Sigebert. Auent. lib. 4. Annal. Crantzius in Metropoli lib. 1. cap. 12. Adon, Annales Francorū, & Annonius lib. 4. cap. 86. Chronicū Holfatię.

Circa hoc tēpus Carolū Hāburgū cœpisse ædificare, Chron. Saxo. ex Helmoldo refert.

Lydricus Lebacensis, seu Harledecensis, Flādiam uacua & incultam & nemorosam occupat, primusq; in ea comes existit, anno 50 Constantini 12, iuxta Heinricum Erphordiensem, Domini 792. Sigebertus.

In Italia Carolus Hæregisum Beneuentanū ducem, quod sibi & Romanis pontificib. uidebatur ob stare, & partib. Constantini fauere, bello petit. Sed ille suis uirib. diffusus, pacē petit: quā non prius impetrabat, quā tota sua ditione Carolō subiecta, & datis ob- 60 fidib. 12. filioq; Grimoldo: & insuper tributū annuū 25000 nummū aureorū pactus esset,

anno Dñi 787. Regino lib. 2. Sigebert. Adon Leo Hostiensis in Chron. Cassinensi cap. 14. Annales Francorum: Auētinus lib. 4. Annal.

Constantinus, siue ob denegatā filiam Caroli, siue ob occupatū exarchatū & regnum Longobardorū iratus, cū bello Bauarico & Vngarico Carolū uexari intelligeret, Græcos qui Apuliā, Calabriam & Siciliā incolebant, & suo adhuc erant imperio subditi, iussit Beneuentanū ducatum infestare. Id cum Theodorus præfectus in actū perduceret, & Beneuentanorū & Spoletanorū fines incurrisset, ab Hildebrando Spoletano duce, & Grimoldo Beneuentano, & Vuinigiso legato Caroli cæditur in Calabria, ac Longobardorū regno eiicitur, anno 788. Sigebertus, Regino, Blondus decadis 2 lib. 1. Auentinus lib. 4. Bōfinius libro 9. decadis primæ.

Eodem anno Auares, qui à Thassilone euocati Venetiam & Forumiulij incurfabāt, à Francis uicti sunt in Italia. Sigebertus, & Regino: Auentinus libro 4.

Capto Desiderio, Adelgisus filius eius ad Græcos confugerat. is iam contractis copiis, Constantini consensu & auxilio in Italiā redit, ad recuperandū regnū Longobardorū, & ulciscendum hostes suos, atq; Beneuentanū ducatū deuastat. Sed Frāci cū eo cōgressi, exercitum eius propemodū delēt, ipsumq; multis supplicijs afflictū perimūt, anno 7 im- 60 perij Constantini. Antoninus tit. 14. cap. 2. § 6. Anno Domini 789. Sigebertus.

Irene cum filiū suū priuasset imperio & uita, legatos ad Carolū misit de pace, anno Dñi 798. Regino. Sed quia fortē non impetrauit quod uoluit: milites suos in Beneuentanum agrum immisit, quos Pipinus & Ludouicus filij Caroli uicerunt, & ex Italia expulerunt. Auentinus lib. 4. pag. 335. Bonfinius 60 decadis primæ libro 9.

Irenem cum Carolo Italiā diuississe, eamq; partē quę ad dexterā Neapolis incipiat, & ad sinistrā Manfredonia, quę cū infero & supero mari claudatur, & Siciliam accepisse: reliqua uerō omnia Carolo ex fœdere obligasse. Bergomensis annotat lib. 10. pag. 256.

Leo pōtifex à Romanis propinquis & amicis Hadriani, propterea quoddā acta eius rescinderet, malē tractatus, ad Carolū confugit Padebrunnā. Carolus eū Romā curat per- 50 tuos reducit & ipse Romā cum exercitu properat, causamq; Leonis & aduersariorū eius examinat, et reos dānat, ac motus illos Romæ cōponit & sedat, anno Dñi 799 & 800. Regino lib. 2, & Sigebertus. Auentinus lib. 4. Iacobus Meyer in Chronico Flandriæ.

In Sicilia turbas excitauit Irene. Nam cum intellexisset Elpidium, quē eō miserat præ- 60 torem, Nicephoro fauere, sumq; in acquirendo imperio iuuare: misit Theophilum præfectum,

fectum, ac postulauit à Siculis, ut eū sibi traderent captum. Quod cum Siculi detrectassent, Theodorus exercitū contra eos ducit: & praelijs aliquot cōmissis, Elpidius & Nicephorus fugam capeffunt, anno 2 Constantini. Paulus Diaconus lib. 23. Cuspinianus de Imperatoribus. Domini, 783. Funccius.

Britones, quos suprà ex Anglia in Gallias uenisse, & Carolo tributarios factos diximus, à pactis recedebant, resq; nouas moliebantur: sed ab Adulpho Cacorū principe uicti, ad iugum seruitutis reducuntur, autoribus eius seditionis partim oculis, partim patria priuatis, anno 786. Regino libro secūdo. Sigebertus, Annales Francorum.

Saraceni fines Septimanorū (quæ etiā Gothia appellatur, pars Narbonēsis Galliæ, ubi Rhodanus cum mari cōfluit) incursant, cēsis limitum ducibus: multisq; Francorū interemptis, uastata regione, cum ingenti præda domos redeūt. Auent. lib. 4. Annal. pag. 337.

Interea Britones ad rebellionē sese parāt. sed Vuido dux Britannici limitis eos opprimit, & ad seruitium redigit. & nō ita multo pōst Carolus ipse omnem Galliæ Oceani oram circuit & perlustrat, anno Domini 800. Sigebertus: Auentinus libro quarto Annalium, pagina 342.

In Hispanijs Saraceni, hinc ex Barchinone, inde ex Vlisippone Christianos accolās incursionib. infestabant. Carolus Haldefondo Asturiæ & Galatię regi Christiano mittebat auxilia ex Aquitanis, & rogat ut Lusitaniæ & Beticæ Saracenos comprimat. Interea Zatus, seu Zarupus, seu Thatin, præfectus Saracenorum, ad Carolum uenit, & eā urbem ipsi offert. Ludouicus ergo cum exercitu in Hispanias contendit, & Oscā obsidet atq; capit, anno Domini septingentesi-

mo nonagesimoseptimo. Regino: Sigebertus, anno 798. Blondus decad. 2 lib. 1.

Haldefonsus, ut amicitiam cū Carolo testetur, Papilione preciosæ artis aulæ, apud Frācos incognita, donat, aliāq; munera mittit. Interea Mauri & Saraceni Baleares insulas, quas Maioricas Minoricasq; uocant, fœdē & crudeliter depopulātur. Sed Haldefonsus Vlisipponem, nunc Lisibonam uocant, capit: atq; Maurorū ad 70000 cecidit, qui fines Asturum ferro igniq; depopulabantur. & de præda loricas, mulos & Mauros Carolo mittit, anno 798. Regino, Adon: Auent. libro 4. pag. 340. Ritus de regibus Hispaniæ.

Saraceni Barchinonā recuperant: sed Frācorum copiæ urbem obsidēt, et Baleares insulas contra Saracenos tutantur, anno Domini 799, et 800. Regino, Sigebertus.

De bello Hispanico à Carolo cum Agilando gesto, ex Turpino multa refert Sabellius Enneadis 8. libro octauo. & Henricus de Erphordia capite sexagesimooctauo. Sed Robertus Ganguinus libro quarto de gestis Francorum, censet uero dissimilia esse.

In Anglia Daci prædones incursantes, à Bitricho rege Occidentalium Saxonum repelluntur, anno Domini 784. Sed illi cognita soli ubertate, haud multo pōst reuersi, cū Angliis de possessione certāt, bonamq; partem eius terræ occupant. atque ita regnum Northumbriæ à 785. triginta & amplius annis, tam finitimorum quàm barbarorum iniurijs expositum fuit. Polydorus libro quarto Anglicæ historiæ, folio 87.

Regino narrat, à Vuidone totā Britannia esse Francis subiectā, anno Domini 799. Sed pleriq; Scriptores intelligunt, eam regionem, quam in Gallijs Britones occupant.

RERVM ET VERBORVM IN OCTA- VA ECCLESIASTICAE HISTORIAE CENTVRIA præcipuè memorabilium INDEX.

A			pus 19.51 & 823.21 eius scri-	Adrianus pont. Rom. 739.25 An
	Aron Saracenorū	dux 43.23	pta 30 opera gubernationis	tichristi uicarius 746.48 ex-
	Abe in Romaniam	irruptio 904.	30 amici 50 mors 56	communicatus 353.12 à Caro
	40 tyrānis 38.	40 tyrānis 38.	Acer mons castellum 927.43	lo Romanæ urbis & Italiæ prin-
59 crudelitas punita 45.19	abbas unus diuersorum coenobiorū	395.5.14	Achaia ecclesiæ 10.47	ceps constitutus 496.30
	de Abbatis cuiusdam anima conten-	880.40	Achaius Scotorum rex 775.2	Adriani pont. Rom. literæ ad Con-
	tio bonorum & malorum spiri-	906.1	Achilleus Alexandriae episcopus 9.	stantinum Imp. & Irenem 590.
	tuum	395.5.14	19	22. inde
abbates à monachis eligi soliti 395.	abbatissæ	395.16	Acmonie ecclesia 7.29	Adriani pont. Rom. doctrina & er-
22 uel à pontificibus ordinari	abbatissæ celebriores huius seculi	856.23	acoluthi 431.51	rores 745.33 opera in guberna-
28 uel à regibus & imperatori	abbatissæ	395.16	Acoste de Vitiza rege uictoria	tione 746.28 scripta 739.41
bis	abbatissæ	395.16	de Actis Apostolorum iudicium Be	uirtutes 748.49 mors 55
abbates Bauari 842.40	abbatissæ	395.16	de	Adriani statuæ 339.11
abbates monasterijs præfecti 394.	abbatissæ	395.16	Adalbinus episcopus 786.43	Adulphus Cacorum princeps 941.
56	abbatissæ	395.16	Adalmuundus episcopus 587.8	11
abbatum aut abbatissarum electio	abbatissæ	395.16	Adalramus episcopus 786.37	adultero ad sacerdotium peruenire
578.12	abbatissæ	395.16	Adalsquarius 859.5	illicitum 580.30
abbatum inter se ordo & præmi-	abbatissæ	395.16	Adamantius, Origenes 554.13	adulterium furto grauius 541.36
nentia 391.34. inde	abbatissæ	395.16	Adarna fl. 932.2	adulteriū grauius apud Saxones
abbatum legationes 396.32 offi-	abbatissæ	395.16	Adarnus episcopus 808.57	punitum 542.8 & 892.30
cia 395.49 inde. & 396.40	abbatissæ	395.16	Addo Lugdun. episcopus 763.59	adulterij poenitentia 701.60
abbatissæ 395.16	abbatissæ	395.16	Adelbertus Gallus 776.11	aduocatus quis 326.53
abbatissæ celebriores huius seculi	abbatissæ	395.16	Adelgisi interitus 940.30	Aedilberchus episcopus 586.11
856.23	abbatissæ	395.16	Adeluinus abbas 857.34	Aediluualdus rex monachus factus
abbatissæ cenobijs suis egredi absq;	abbatissæ	395.16	Adelungus presbyter 808.43	413.17
episcopi sui promissu, prohibuit	abbatissæ	395.16	Adeodatus episcopus 28.32 Bery	10
397.5.37	abbatissæ	395.16	thi 5.17 & 658.54	Aegides ecclesia 10.11
abbatissarum officium 396.53. inde	abbatissæ	395.16	de Adiaphoris doctrina deprauata	egrotarum confessiones 381.5 con-
abbatissis prohibitum manus impo-	abbatissæ	395.16	690.29	municatio 10 preces pro alijs
nere, sacerdotes ordinare, uelare	abbatissæ	395.16	Adilgerius episcopus 777.5	19 unctio 24
uirgines 396.25	abbatissæ	395.16	adoptio quid 631.23	egrotos uisitandi ritus 389.55
Ab dalle crudelitas punita 45.25	abbatissæ	395.16	adoptiuus quis 326.11 & 327.3	Aegypti ecclesiæ 9.6
Abderamius Saracenorū rex 14.16	abbatissæ	395.16	10.29 & 757.17	Aegyptiorum à Rom. temporis de-
Abelis uotum 583.51	abbatissæ	395.16	adoptiuus filius quis 626.32	fectio 903.32
Abgari ad Iesum exempla apocry-	abbatissæ	395.16	adorare & osculari, non idem 645.	Aeine episcopus 587.5
pha 652.8	abbatissæ	395.16	10	Aelfuualdus rex 586.1
abortuum resurrectio 283.25	abbatissæ	395.16	adorare imaginem & hominem, nō	Aemylia regio 926.58
Abrahe ara erecta 594.47	abbatissæ	395.16	idem 650.55 & 656.32	Aethonius Cenomanensis 773.23
Abrahe uota 584.13	abbatissæ	395.16	adoratio duplex 667.47 & 676.	Aethereus episcopus 14.24
de Abraham, Bedæ opinio 318.3	abbatissæ	395.16	13	Aetherius capellanus Caroli 776.
abrenunciationis mos in baptismo	abbatissæ	395.16	adoratio et salutatio, quatenus idem	60
219.3	abbatissæ	395.16	608.54	Aethiluuinus episcopus 586.15
Abrodite à Sclauis infestati 938.51	abbatissæ	395.16	adoratio imaginum & regum, lon-	Africa Saracenis occupata 903.36
Abstimarius Imp. 902.48 sub eo-	abbatissæ	395.16	ge diuersa 649.54. inde	Africa ecclesiæ 9.6.21. inde
dem motus quales 52. inde	abbatissæ	395.16	adoratio, uariè præcepta 618.51.	Agalliani interitus 910.30.38
absolutio 228.45	abbatissæ	395.16	60 & 619.3. inde	ἁγίασμα 598.21
absolutiones Rom. pont. 357.357.	abbatissæ	395.16	Adoredus episcopus 587.9	Agapius Cesareæ episcopus 8.34
6.27	abbatissæ	395.16	Adrames ecclesiæ 5.38	Agarenorum in Cyprum irruptio
Abydi ecclesiæ 8.9	abbatissæ	395.16	Adrianopolis ecclesiæ 11.12	repressa 916.37
Academia Parisios translata 522.17	abbatissæ	395.16	Adrianus abbas 855.10	ager Domini zizanij refertus 387.
Acca siue Accas presbyter episco-	abbatissæ	395.16	Adrianus Ephiphareti F. excommuni	53
-pus 19.51 & 823.21 eius scri-	abbatissæ	395.16	catus 539.23	Agilfridus episcopus 772.32
pta 30 opera gubernationis	abbatissæ	395.16	Adrianus Hagulstadensis episcopus	Agilolphus episcopus 611.31
30 amici 50 mors 56	abbatissæ	395.16	19.50	Agrippina Colonia metropolis

CENTVRIAE VIII.

481.58 & 455.68		Aldenburgi ecclesia	22.28	Amerbachensis cœnobij fundatio	
Aichostadij ecclesia	16.58	Alduinus abbas	392.36		17.32
Aichostadij urbis & episcopatus initia	809.58 inde	Aldherius abbas	855.28	Amici et Amelij amor mutuus	417.
Aigolandus Saracenorū dux	934.37	Aldulphus episcopus	586.13 et 824.		34
Aigolandi in Carolū M. apophthegma	417.58		26	Amingi cædes	930.4
Aistetenfis ecclesia à Bonifacio creata	796.3	Alemanni à Carolomanno subacti	921.31	Amirmonus Saracen. rex	930.4
Aistulphus Longobardorum rex	925.27 Romā obsidet 926.26	Alexander Felicitatis F. martyr	749.51	Amnie ins. paganismus	888.33
Aistulphus fulmine percussus	866.27	Alexandri episcopi corpus translatum	385.20	Amor abbas	842.9
Aistulphi interitus	45.29 et 527.47	Alexandria, archiepiscopalis sedes	460.52	Amorium à Saracenis obsessum	32.
Alara fl. in Vuiserā influxus	938.5	Alexandria ecclesia	9.14	53 & 41.52 & 907.39	7.22
Albanensis episcopus	12.47	Alexadrina ecclesia instaurata	29.6	Amorij ecclesia	
Albani monasteriū Mogunti	382.38	Alexandrini doctores	663.36	Amphilochoj de sanctorum imagini bus sententia	559.53
Albani reliquie translatae	384.57	Alexius Mosolis à Constantino Irenes F. excæcatus	45.58	Amuslin cæsus	917.2
Albertus Cœna	822.29	Alfredi in regno instaurando studiū	416.41	Amyzonis episcopus	6.58
Albertus Gallus	776.11.31 Bonifacii antagonista	Almus episcopus	788.4.7 Sabonen sis	Anablata uilla	654.50
Albi in Fuldenſi mancipatur	33.60	Almus Hunnorum dux	920.16.26	anachorete à Carolo M. admoniti	
Albertus Gallus pōtifiçi Rom. se op ponere ausus	509.21	Alphonſus Caſtius Hiſp. rex	28.14	Anaſcaphos Maſſania tyrannus	606.15
Albertus Gallus qualis episcopus	430.22	Alrich dux	586.22	Anaſſus fl. Pannonia & Bauaria li mes	935.60
cuiusdem cum Bonifacio diſſidium	534.23 interitus	Altahenſe monaſterium	388.38	Anaſtaſius Antioch. metropolites	661.10
44	40.	altaria in templis	339.30 plura conſtrui coepta	Anaſtaſius Conſtantinopol. epiſcopus	670.3 aſino impoſitus, & in triumphum actus
Albertus Tigurinus antiſtes	569.3 abbas	altaria reorum aſyla	339.58	Anaſtaſius in Germani locum electus patriarcha	545.37 remo uetur
Albinus abbas	772.57 episcopus	altarium conſecratio	336.39	Anaſtaſius Gnoſi episcopus	9.58
773.2 præceptor Caroli Magni. ibid.	9	Altemmunſter monaſterium	27.53	Anaſtaſius Patare episcopus	6.15
Albinus Caroli M. conſiliarius	23.44	Alter Saracenus	932.51	Anaſtaſius Tripolis episcop.	6.49
ab eodem abbas conſtitutus	395.36.51	Altha ſuperior cœnobium	389.17	Anaſtaſius Imp. qui & Artemius	12.10 & 906.38 eius clades
Albinus de regulis Scripturæ	66.40	Alto eremita	27.52 & 843.9	Anaſtaſius Imp. preſbyter ordinatus	374.60
Albini eruditio	393.38 opinio de angelis	Alueſtadij ecclesia	17.52	Anaſtaſius pont. Ro. legatus cuſtodia traditus	42.12
301.30 de animab.	302.20 de Antichriſto	Amachan caſtrum Arabibus traditum	934.5	ſub Anaſtaſio motus politici quales	906.37
314.45 de baptiſmo	312.11 de iuſtificatione	Amalbertus abbas	843.1	anathema quid	619.32
304.38 de legis impleiione	303.49 de libero arbitrio	Amasgorum dij	889.12	anathemata in templis poni ſolita	338.23
303.49 de libero arbitrio	303.24 de purgatorio	Amasgorum regum auaricia	893.15 & 896.20	Anchialum ædificatū ab Irene	934.
317.45 phraſes de Deo	133.36	Amator episcopus	36.15 & 761.41		8.12
Albinus Flaccus. uide Flaccus		Amator episcopus	757.55	Ancyra ecclesia	14.14
Albinus episcopus	14.14	Ambeſcleti regis interitus	915.19	Andegaueniſis ecclesia	314.9
Albini Andegaueniſis episcopi miraculum	375.22	Ambertus Abriceniſis	771.12	Andhunus ſacerdos	843.26
Albion dux	26.2 cōuerſus & baptizatus	ambones templorum	341.21	Andogarius abbas	37.32
Albinus abbas	842.40	Ambroſij de imaginibus ſententia	655.60 dictum	Andreas Calibytes	10.6
Albuinus Sandunēſis antiſtes	569.8	653.41	Ambroſiana miſſa abrogata	Andri ecclesia	762.47
Alchardus episcopus	587.1	Amelius & Amicus baptizati	347.51 & 348.19	Anepos episcopus	906.33
Alchiaceniſe cœnobium	859.6	Amelius filiorū ſuorū à ſe occiſorū ſanguine amicū à lepra liberat.	876.56	Anepos episcopus cum exercitu in Sueuos proſectus	839.7
Alcorani autoritas à Damasceno eleuata	900.50	Amelij aſtorgia	422.60 caſtitas	Angelbertus, ſiue Angiſbertus abbas	86.1
Alberich abbas	586.24	418.43 cum uxore cœlibatus in coniugio ſeruatus	877.1	angelus Chriſti appellatio	142.26
				angelus quid	605.1 um
				angeli quomodo pingendi	40

INDEX.

de 141.47 confirmati per Chri- stum.	ibid. 59	933.6	apocryphi libri interdicti	521.36	
angelorū adoratio superstitione in- troducta 771.18 à Beda asserta	301.36	Ansbrandus exul, Longobardorum regnum recuperat	Apollonius abbas	843.15	
angelorum differentia 142.32 ordi- nes. ibid. 42 dignitates 143.32	apparitio. ibid. colloquium. ibid. officium	Antandri ecclesia	Aponius monachus 831.36 eius scri- ptum in Cantica canticor.	42	
angelorum nomina ignota non fini- genda	511.47	Antherus episcopus	Aponij opinio de baptismo	312.18	
angelorum bonorum appellationes	141.36	Antichristus unde 249.59	de cruce 315.39 de libero arbi- trio 303.21 de poenitentia	311.21	
angelorum peccatum cur dissimule- tur	154.36	Antichristi appellaciones	Apostoli iudicaturi quoq;	284.59	
angelos sibi tēpla edificari, seq; ado- rari uelle, mendaci signo assertū	873.3	Antichristi certissim. signum	Apostolorum festiuitates	379.1	
angelos in loco esse	144.34	Antichristi character	Apostolica & prophetica scripta	tantum recipienda	53.17
de Angelis opiniones	300.56	Antichristi in templo Dei sedentis si- mulatio	apparitionum approbatio	479.2	
in Angelis quomodo liberum arbi- trium	164.37	Antichristi miraculum præcipuum, Imperij translatio	aqua amara cur Scriptura dicta	52.1	
Angelus Baduarius	335.9	Antichristi nota 691.54 & 692.9	aqua pro tribulationibus	68.4	
Angilostadium opp. Francis subdi- tum	915.3	in Rom. pontificibus 685.53 & 689.55 703.14 et 723.28 et 730. 1 & 738.48 746.48 & 749. 45. inde & 796.43 & 799.6	aquarum inundatio crebris litanij repressa	368.26	
Anglicana synodus 574.51.59 eius decreta	575.15. inde	Antichristi opus 681.19 opera in regimine ecclesiastico 477.5 inde	aquile comparatus Christus	84.9	
Anglicæ meretrices passim per Lon- gobardiam et Galliā sparsæ 387. 45 & 797.54	Anglie paganismus	Antichristi opera strenuè executus Gregorius II. pont. Rom. 683.56	aquilarū multitudo prodigiosa	865.	
Anglicæ gentis libido	542.55	inde	Aquileia, archiepiscopalis sedes		
Anglorum effrenæ libidines	800.12	Antichristi Ro. pont. adoratio 428. 2 tyrannis	Aquileia ecclesia	13.19 (461.15	
Anglorum gens pontificio iugo sub- iecta	30.50	Antichristi typus Bestia in Apocaly- psi	Aquileienses episcopi	757.40	
Anglorum libido	423.46.60 & 424.6. 894.7	Antichristo Rom. qui hoc seculo re- clamarint	Aquisgrana synodus 657.37 eccle- sia	15.55	
Anglorum occidentalium episcopi	825.19	Antichristum in templo Dei sedere	Aquisgranum regia sedes & caput Galliæ trans alpes	750.33	
Anglorum paganorū mores	893.21	333.23	Aquitania Carolo Martello subacta	914.39	
Anglorū ritus in missæ celebratione	364.58	Antichristū Romanum deos suos a- lienos ornasse auro, &c. 339.55	Arabie ecclesia	5.5	
Angriuarij, Vuestphali	923.43	de Antichristo opiniones incommo- dæ	Arabica hæresis	331	
Angriuarij à Carolo M. domiti	932.	Antichristi duo octauī seculi	Arabes apud Mylium cedes	933.21	
anima pro homine	67.5 (15	Antiochia, archiepiscopalis sedes	Arabum in Cyprum irruptio	933.	
anima ubi sit	162.35	460.50	37 in Rom. fines 909.14. 915.58	Arabum rebellio	916.21
animæ mors qualis	278.27 171.42	Antiochia Pisidiæ expugnata	Arabo fl.	936.2	
animæ uis in corpore humano	759. 54	Antiochiæ ecclesia 514 & 6.6 (17	arbores pro dijs cultæ	887.33	
animam non mori	279.1	Antiochena ecclesia instaurata	arca, in qua reliquiæ coronæ Domi- ni, & clauus, et crucis pars, &c. translata	385.37	
de Animarum meritis contentio spi- rituum apud inferos	881.9	Antiocheni doctores 659.26 (60	Arcadiæ ecclesia	10.51	
animas liberari à purgatorio missi- catione, præstigiæ diaboli	877.5	Antipodum assertio, in calumniam rapta	archicapellani	432.11	
de Animabus opinio Albini	302.20	propter Antipodes in cōcione asser- tos uexatus à Bonifacio Virgili- us episcopus	archidiaconi	431.42	
Anno episcopus	811.26	de Antipodibus dissensio	archiepiscopales sedes huius seculi	460.43	
annonæ caritas	865.15	Antisiodorensis episcopus	archiepiscopatum sedium transla- tio	524.15	
Annunciationis Mariæ festū	378.41	Antonius monachus	archiepiscopi pluribus ecclesijs præ- fetti	463.8	
Anobertus episcopus	809.19	Antonius patricius	archiepiscopi Rom. pont. mancipia	469.38	
Aschelmi palatij præf. interitus		Antonius Smyrnæ episcopus	archiepiscoporum consociatio & mu- tua officia	469.45 & 470.24	
		Antonius Træzenes episcopus	archiepiscoporum eligendorū et or- dinandorū mos	462.37. 41 offi- cia 463.46 inde tituli 462.8 inde	
		Antonini Pij pons Tyberis exunda- tione sublati	archiepiscopos subiectos emungere argento pontifices Romani soli- ti	482.53	
		Apamæ Bithyniæ ecclesia	archiflumen	462.24	
		Aphricani doctores	archimystes	462.26	
		Apocalypsis Ioannis			

R 2

archi-

CENTVRIAE VIII.

archipontifex	462.32	Artemius à Bulgaris Leoni proditus	908.19	6 clades	935.51	defectio	916.60
archipresbyterorū officiū	434.15	Artemij ē Cyzico Cōstantinopolim	translatio	462.49	Aubertus abbas		838.53
Archis Beneuenti rex, et eiusdē superstitio signo mendaci cōfirmata	873.57	artium fouendarum studium	522.6	Auenio Saracenis capta			913.37
architectus rerum Deus	335.55	Aruernum captum	929.59	Auenticus			456.8
Arelatensis ecclesia	13.51	aruspices excommunicati	539.14	Augiæ cœnobium			389.17
Arelatensis synodi symbolū	50.17	Ascarici error	745.26	ex Augia inf. serpētes per Primitiū expulsi			766.43
Arelatum Saracenis captū	913.53	Asarius Felicis hæretici socius	325.24	Augiense monasteriū à Pyrrinio exstructum			16.12
Argentinenſes episcopi	810.39	ascendere Deo quomodo tribuatur	132.40	Augustæ Vindelicorū ecclesia			16.31
Argentoratum	456.7	ascensionis festum	378.28	Augustana synodus, sub Leone			546.
Argentoratum, Straßburg	455.56	Aschemis uicus, et Aschemensis synodus	568.7	Augustani doctores			789.53
Argentorati ecclesia	16.15	Asia ecclesia	7.38	Augustinus Anglicus Romani pont. legatus			483.23
tus à Dagoberto rege erectus	17	Asiatici doctores huius seculi	658.4	Augustini ossa translata			385.43
Argia diues monasterium	390.6	Aspendi Ecclesia	6.1	D. Augustini reliquiæ ē Sardinia Piam translata			873.29
Arianismus hoc seculo adhuc pullulauit	330.46	Aspyrius exempla	422.38	Aulfidus Bonifacij antagonista			800.42
Aribo episcopus	558.60	Asi ecclesia	7.16	Aulicensis episcopatus			25.23
Ariobertus episcopus	17.12	Astrachie inf. paganismus	888.33	Aureliæ ecclesia			13.58
14	788.2	Astriacorum in fide cōstātia	17.17	Aurelij Hisp. regis astorgia			422.55
Ariouerdus episcopus	770.7	Astrastorum seditio	422.2	Ausbertus Rothomagensis			771.25
Ariouistus antistes	569.9	astrologia refutata	300.15	Austriæ ecclesia			17.16
Ariouistus abbas	842.43	astrologici theologi hæresis	332.24	Autbertus Abrincatensis			771.12
Ariouoliphon episcopus	788.53	de Astris, Damasceni sentētiæ	94.55	Autbertus episcopus			873.8
Ariouolipho Bonifacij antagonista	799.19	Astures se contra Saracenos tuetur	914.29	Autberti abbatis interitus			535.4
Ariperti Longobard. regis testamētum supposititium	40.5	Asturienſis ecclesia	15.14	Azarus dux			903.25
Ariperti regis de regni sui rebus curata	416.36	Asturimēſis ecclesia	28.17				
Ariberti interitus	905.53	Athalogus presbyter	808.43				
Ariperti sepultura	384.21	uifum recipit	46				
Aristoteles doceri in schola Parisiensis à Carolo M. institutus	454.2	Athalongo per Kilianum uifus restitutus	794.21				
Arij hæresis in prima synodo Nicēna damnata	553.33	Athanasij de imaginib. sentētia	655.45				
Armeni doctores	661.22	Athanasij de inuocatione imaginum sententia	557.47				
Armenia quarta à Rō. spoliata	917.59	Athanasij prophetias quomodo adorandas dicat	609.32				
59 Saracenis prodita	903.12	Athelardus abbas	820.48				
Armenie ecclesia	8.48	Athimus Saracen. rex	913.35				
Armeniaci milites ignominiosa scriptione in faciebus à Constantino notati	933.52	Ato episcopus	788.28				
Armenij sub Philippico regreſsi	906.11	Ato Schiratus antistes	569.4				
Arno episcopus	27.11	Ato Schiratus abbas	842.44.52				
aromatū incēſio in tēplis qd	340.55	Attiniacum	23.23				
Arpadus rex	890.18	Auares, uide Hunni.					
Arpadus Hunnorum dux	920.26	Auares à Francis uicti	940.19				
Artabafus	33.4	dem conuerſi	27.16				
Artabafus per seditionē Imperator designatus	915.54	Auares religionis Christianæ inimici	887.36				
à Copronymo uictus	916.11	Auarū à Christianismo defectio	44.				
34							
Artabafdi seditio	36.55						
Artemius Imp. qui et Anastasius	1.						
10	906.38						
est secretario Imperator	32.20						
eius res gestæ. ibid.							
Artemius Imp. Philippicū remouet	665.41						

B

Basilisus	479.44	institutus et confirmatus	525.55	et 684.43
et 692.28		promotus	730.27	
39 institutus	747.22	et 750.14		
et 769.8		et 797.4		823.38
Baanes proditor				903.18
baculi traditio electis episc.				372.55
Bagrani patricij ossa in pelagium abiecta				383.42
Baldericus episcopus				784.25
Balthardus abbas				842.13
Bamanaburgi ecclesia cum monasterio				793.34
Bamberg. Bamanaburg				792.12
Bambergæ episcopalis sedes instituta				17.45
Banacas Armen. dux				917.57
Bangolfas abbas				842.32
baptizandi adulti in lauacrum descendere soliti				348.29
baptizandi omnes				218.34
baptizandi tempus				346.60
immersio				348.54
baptisandum semel tantum				219.19
baptizans in nomine patriæ et filia, et c.				348.40
et 351.22				
baptisantes Latina lingua uti soliti				348.28
baptisati ab his uestib. induti				349.27
baptisati ab hæreticis purificati soliti				351.54
item, à paganis rebaptisati				

CENTVRIAE VIII.

emittit	28.27	Bonifacius pōtificis Rom. legatus et	Brituualdus Glasconius 817.37
Beser	53.46	apostolus 483.18 centū millia ho-	rores eius 52 opera in gubernatione 818.2 amici 13 mors 18
Beser patricij interitus	44.59	minum Antichristi regno adiunxit 39 quātis ab eodē honorib. et	Bronsp̄erg arx 923.34
bestia Antichristi, Imperium Rom.	915.51	donis remuneratus 484.36 inde	Brorda dux 587.12
bestia character regibus impressus	477.16	Bonifacius Ro. pont. apostolus qualis ecclesiarū reformatior fuerit 29.41 et 30.3 inde	Bruno regulus 923.43
Bethania ecclesia	4.58 (704.53)	Bonifacius ubi interfectus 28.1	Bruximēnsis episcopatus 27.51
Betica ecclesia	15.18	Bonifacius pontificatū Discoro pulso, occupat 530.20	Brytania coenobia 19.56
Beuerlaci ecclesia	19.32	Bonifacij ad Thuringos cōcio 21.11	Brytānica synodus in Clouecho 550.
bibliotheca Eboracensis	822.9	in iisdem ad Christi fidem cōuertendis studium 22.3 inde	Brytannici doctores 817.35 (45)
Bibliotheca huius seculi	452.20	Bonifacij antagonista 799.18 inde.	Buchaugia coenobium 391.4
bibliotheca templorum	342.13	cū Colonia episcopo dissi- 532.	Bucholtz 932.13
bibliothecarum institutio, archiepiscoporum munus	468.7	55 cū Dioscōro et Sifinnio dissi- 530.16	Buchonia sylua 388.42
bigamia paganorum	892.53	Bonifacij Frisonū apostoli interitus 41.2	Buconia Bonifacio donata 706.10
Binna, Bitta episcopus	809.6	Bonifacij cades 350.7 corpus translatus 385.30	Buda uetus, prius Sicābria 936.10
Bisanthis ecclesia	11.23	Bonifacij cadauer Fuldā translatus 802.37	Buda, quae et Sicābria, Carolo expugnata, et ad fidē conuersa 26.33
Bischoffshemia coenobium à Bonifacio conditum	796.18	Bonifacij discipuli 795.31	Buda Carolo M. capta 936.16
Bisericus episcopus	784.40	Bonifacio Germaniae apostolo qui se, et in quib. opposuerint 331.46	Buda, quae et Sicābria, eiusq; idola à Carolo destructa 896.59
Bisericus archiepiscopus	568.57	Bonifacio pōificio legato qui se op-ponere ausi 509.21	Bude ecclesia 12.1 (936.16)
Bithyniae ecclesia	7.44	à Bonifacio qui disēserint 534.4.23	Bugga abbatissa 801.36 et 857.15
Bitrichus Saxonum rex	942.26	Bonifacio pōificio ecclesiarū reformatiori q se opposuerint 773.44	Bulgares Copronymo rebellāt 918.
Bituricensis ecclesia	13.46	et 774.40 et 776.16 et 784.11	44 ab eodē uincuntur 919.3.47
Bituriges archiepisc. sedes	461.24	à Bonifacio superstitiones institutae 442.51	Bulgares imaginū cultus defensores 39.42
Biturigum metropolis	456.25	de Bonis operibus opiniones incommodae 305.1	Bulgares in Beritiā incurſat 919.37
Biturigum captum	930.1	bonitas Dei 71.19	Bulgarorum de Iustiniano victoria 905.4 in Christianos grassatio 32.14
Bizon Abroditarum princeps	938.	Borna fl. 41.2	Bulgarū in Thraciā incurſiones 906.
57 et 939.19		Bosenbrunnen monasterij fundator 823.22 (16.49)	Bulgarophygi ecclesia 11.32 (27)
Bizye ecclesia	11.16	Bosa episc. 823.22 (16.49)	Bulgariae ecclesia 11.30
Blidramus episcopus	762.44	Brabantiorū origo 924.18 rebellio 905.59	Burckhardus episcopus 796.25
Bobolinus episcopus	762.59	Brachium Domini Christus 85.19	805.45 scripta eius 806.10 erro-
Boduinus abbas	587.11	Brema archiepiscop. sedes 461.53	res 17 opera in gubernatione 38
Bohemicum bellum	937.46	Brema ecclesia et episcopatus 18.53	uirtutes et dona 807.35 amici 40 mors 49
Boiarij doctores	788.51	et 25.57	Burchardus Germanorum apostolus 20.51
Boibi oppida	927.38	Bremenses doctores 814.14	Burchardus Heribopol. episc. 17.26
Boiorū leges ueteres correctae	569.	Britannia tota Frācis à Vuidone subiecta 942.35	et 41.12
Bolonia, quae et Bononia	455.48 (15)	Britanniae ecclesiae 19.20	Burcardo Francorū ducatus promissus, ut Pipinum curaret regē inungi 807.10
Bona fl.	802.11	Britannica Synodus sub Iustimiano 536.8	Burdegale episcopus 14.16
Bonifacius Venofridus 790.28 fun-		Britannorū de Paschate et alijs ceremonijs pōtificijs disēſio 532.16	Burgundia Carolo Martello occu-
ctioes eius 50. inde. legatus à		Brithuualdus archiepiscopus 536.53	pata 913.12
Gregorio pont. ordinatus 792.5		Britones Angliam egressi, et à Carolo M. domiti 932.41 rebelles	Burgundiae ecclesiae à Saracenis uisitatae 15.32
episcopus creatus 40		sub iugum reducti 941.8.22	Burgundionum libidines 424.46
nomē pro Vinofridi sortitus 792		Britones Galliae 942.38	et 543.10
40 opaci in ministerio bona			caballorum esus 356.20 et 425.6
794.48 mala 796.42 doctrina			et 892.60
et nauis 798.28 certamina 474			Cabillinorum ecclesia 83.39
mici 800.58 dona et uirtutes 801.			cadauerum ante sepulturam lotio et unctio 391.53
41 martyriū 802.4 miracula 39			Cadorum episcopus 6.58
Bonifacius, adulator pōtificus 478.			et 857
36			
Bonifacius geometriae ignarus 534.			
5 apud Frisios interfectus 25.48			
Bonifacius diuina uoce in somnis admonitus 21.45 gentilismi oppugnator 895.21			
Bonifacius Moguntinus episc. 10.58			
Bonifacius archiepiscopus Moguntinus effectus 794.43			

INDEX.

Cæsaraugusta à Carolo M. destructa 932.59	Cantuariæ episcopatus cantus Gregorianus	19.34 343.19	Caroli M. epistola ad Hispanos epi- scopos 631.50 studium sacrarū rerum 415.6
Cæsareæ Bithyn. ecclesia 7.60	capellani 432.5		Caroli exercitus sitis miraculose se- data 867.43
Cæsareæ Cappad. ecclesia 8.32	capitalia peccata 175.36		Caroli Francorū regis de Paulo Dia- cono iudicium 836.28 & 837.57 inde
Cæsari ne quod suū est detur, pōtifi- ces Rom. prohibere soliti 495.41	cappa melote 400.49		
Cæsari cēsum dari pōt. Ro. prohibet	Cappadociæ ecclesiæ 8.32		
Cæiani proditio 422.26 (531.53)	capparum monasticarum diuersitas 401.7. inde		
Caietæ ecclesia 12.34	capræ cur dictānū appetāt 780.34		Caroli M. cū Saxonib. bellū, & in ijs dē ad Christū cōuertendis studiū 23.2.44 in extruēdis et ornādīs cōnobijs studium 389.22. inde
Caisini à Maurophoris oppressi	Capuæ ecclesia 12.31		Caroli M. in monasterijs secundū nu- merū alphabeti extruēdis studiū 528 in Frisij ad fidem confirman- dis studium 25.53
Calbenorū interitus 38.60 (916.53)	Cardanus Bulgarū rex, 435.30		
Caleciana S. Iacobi ædes à Carolo M. multis donis locupletata 335.33	cardinales 432.18		
Caliph Aegyptijs rex electus 903.34	Carinthiæ doctores 789.10		
Calistus episcopus 13.19	Carleburgum. Carlostadium 858.54		
Calistus Aquileiēsis episc. 757.49	caro pro homine 67.5		
Calistus patriarcha captus 36.14 in carcerem coniectus 532.12	Caro Christi quomodo manducetur 232.29		Caroli magni in ornādo cantu eccle- siastico studium 343.21
Calisti & Pemonis dissidium 532.6	carnis significationes 162.59		Caroli M. in Saxones expeditio 922.50 & 924.7 & 932.10
calix ne fiat ē cornu bouis 579.7	Carolingorum regni initium 929.24		Caroli M. in Sclauis ad fidem cōuer- tendis studium 27.11
calix unus tantum in cœnæ celebra- tione ponendus 364.28	Carolomannus baptisatus 348.13		Caroli Hierosolymā uersus expedi- tio 658.41.48
calices, duo aut tres in altari ponēdi in celebratione Missæ 689.47	Carolomānus in monachū attonitus 834.53 quomodo in Cassinēsi cœ- nobia delitescens tandē agnitus 835.4 inde idololatra 28 à fratre Pipino deportatus 52		Caroli M. Phrases de Deo 134.30 0- pinio de intercessione S. 309.35
calices olim lignei, & aurei sacerdo- tes, nunc contrā 358.46 Bonifa- cij dictum 795.40	Carolomānus in Viennense monaste- riū relegatus 926.14 monasticē amplexus 413.1 monachus factus 488.34 & 526.36 & 704.49 & 706.5 & 922.6 & 929.42		Caroli M. opinio de Romanæ Eccle- siæ primatu 313.58 sententia de Scripturæ effectu 57.16
Callimicus patriarcha 11.8 oculis pri- uatus 904.56	Carolomānus quomodo in Cassinē- se cœnobiū receptus 396.10		Caroli M. sepultura 381.59 synodus Ratisponēsis 626.12 Frācofor. 51
Calliopolis ecclesia 11.54	Carolomanni res gestæ 921.5 inde 921.51		Carolus M. ius eligēdi pontificē, & episcopos cōfirmādi ab Adriano pont. Ro. sortitus 928.51. inde
calumniæ pœnitentia 356.43	Carolomāni sepulchrū 382.40 syno- dus 365.54. inde. eius decreta 566.22 inde		Carolo patriciatus honor à pont. Ro. delatus 573.10
Calybitis sepulchrū 381.49			Carolo M. qui episcopatus instituti 517.16
Camberth Hessorū seductor 22.44			
Cameracensis ecclesia 15.43			
campanarum baptisatio 894.27			
cāpanarū baptisatiōes uetite 511.52			
campanarum pulsatio miraculosa 883.15 usus 342.21			
campanas baptisandi mos 352.22	Carolus à pōt. Ro. coronatus 751.24		Carolus M. nullā expeditionē in Sa- race nos suscepisse 934.27
Campaniæ urbes Imperatori à pon- tifice Rom. erepte 496.25	Carolus M. ab Aigolādo notatus, et officij sui admonitus 417.58		Carolus Martellus baptisatus 35.50 à nouerca captus 907.1 elabatur 20 cum Ratbodo congressus suc- cumbit 22
Campidonense cœnobiū 390.9	Carolus M. Hierosolymā & terram sanctā recuperat 934.22 icono- latris restitit 330.25. 40 quales e- piscopatu præfecerit 515.56. inde		Caroli Martelli cōfessio non plena 355.6 in Frisios expeditio 914.39 in Saxones 51 Bauaros 53 in Gal- lijs bella 912.42 de Saracenis uē- storia 913.6
Campulus episcopus 12.34	Caroli M. aulæ doctores 776.46		Caroli Martelli impietas punita 45. 35 aperto eius sepulchro inuētus draco. ibid. 49
Campulus episcopus 754.41	Caroli armis in Vngariam etiam propagata religio 26.26		Caroli Martelli anima apud inferos et in eius sepulchro inuentus dra- co 443.39
Campulus presbyter Ro. 753.21	Caroli cōtra Hunnos expeditio, & in ijsdē ad Christianismū adducē dis studiū 936.58 inde, item con- tra Vngaros 936.10		de Caroli Martelli anima somnium 765.32 de serpente in eius sepul- chro repto 38
cancelli templorum 340.22	Caroli M. eleemosynæ 417.48 in pauperes Christianos liberalitas 9.10.23		Caroli Martelli anima in inferno ui- sa 876.21 in eius sepulchro serpens reptus ibid.
cādele tēplorū 340.31 cādelabra 38			
Cādus presbyter 781.46 et 823.11			
Canonica uita 392.19			
Canonicorū collegia instituta 392.12			
Canonissæ moniales 392.23			
Cantabri se contra Saracenos tuen- tur 914.29			
Cātia, Dorouernēsis ecclesia 575.24			
Canticorum Sal. locus. Ostende mihi faciem tuam, &c. 648.36			
caniones in tēplis 342.55 earū dispo- nātia inter Rom. & Gallos 343.5			
Cantiorum episcopatus 19.36	Caroli M. māsuētudo 417.11 pudici- tia 418.40 pietas erga nouercā 402.43		
cantores 432.1	Caroli M. polygamia 424.12 sobri- etas 418.50		

CENTVRIAE VIII.

ibid. 24	Chalcedonensis synodus	554.1	dictus	329.26
Caroli Martelli sepulchrum	382.26	Chalcedonij à Maurophoris oppres-	Christus absq; peccato	97.44 san-
Carpathi ecclesia	9.44	si	ctus	98.16 an Spiritus S. filius
Carthaginis ecclesia	9.21	Charini ad fidem conuersi	98.24 qualis homo post resur-	
Casimense cœnobium	13.14 & 388.	Chariones	rectionem.	ibid. 42
3 à Zacharia absolutū	704.43	charitas una	Christus an & cur seruus Dei dica-	
Casimense cœnobii solo equatū, &		Charintia ecclesia	tur à prophetis	329.22
restauratum	833.43. inde eius	Charitum imago	Christus cur baptizatus	226.31 cur
prærogatiua et dignitas præ om-		Charris ecclesia	cū peccatorib. comederit	124.59
nibus alijs totius orbis	834.3	charta suspensa contra grandinem	Christus cur Deus	91.21 quomodo
Casimensis cœnobij cōsecratio	391.	894.28	ante incarnationem apparuerit.	
25 dignitas præ omnib. alijs	391.	Chersonensium calamitas à Iustitia	ibid. cur Deus & homo	111.31
36.57 reditus	392.41	no illata	905.12 naufragium	25
Casimenses monachi	832.33	Chersonesi ecclesia	Christus Deus et homo, item Dei et	
Casiotarum in Maurophoris irru-		Cherubim, futurorū exēplar	hominis imago	555.13
ptio	917.32	Childeberti regis sepulchrū	Christus ecclesie caput	615.32
de Castitate opinio incōmoda	316.11	Chiladerici rex monachus factus	Christus ex utraq; natura & unige-	
de Castrandis filijs lex apud Amas-		797.12.20 & 807.24 monaste-	nitus & primogenitus	628.57
gos abrogata	519.52	rio inclusus	Christus faber uerus	85.4 interces-
casula, pro cuculla	400.42	Chiliani & sociorum eius reliquie	for noster	206.22 mediator
Catane ecclesia	10.27	875.21	60	122.
catechumeni	432.51	Chilpericus rex ex Daniele clerico	Christus non diuidendus in duas hy-	
catechumenium	341.39	771.44	postases	563.29
catholicum quid	640.15.30	Chilpericus rex in Arij errore pro-	Christus patri cōequalis	87.59 per-
Catholici cognomen unde Alphōso		lapsus	fectus homo.	327.56
Hispaniarum regi inditū	519.2	Chilpingi cædes	Christus uerus Dei filius	631.28 nō
cauolutores	894.22	Chiuomarus Venedorum dux	adoptiuus	626.31 & 627.10 &
Cazari, qui & Turcæ	908.38	844.4	758.39 et 759.16 et 760.47 inde	
Cenomanensis ecclesia	14.24	Chobar Saracenorum uox	Christi appellationes	83.26 assensio
Centinaria ins. Venetis erepta	758.1	Choras monasterium	122.47 ciuitas cuiusmodi	635.26
Centronium metropolis	456.12	chorepiscopi ad formā LXX.	Christi descensus ad inferos	121.16
Cenulphus Merciorum rex	336.30	chorepiscoporu officiū	resurrectio	122.32 doctrina
Cenulphi misericordia	417.15	de Chorepiscopis decretum	53 tentationes	115.6 passio, ibid.
Ceolfrius Bernicius	846.5 eius do-	Choret rex monachus factus	Christi due nature	612.18 due uo-
ctrina & errores	18 opera gu-	Chorofanite	luntates & actus	30
bernationis	40	Chorofanite Maurophori	Christi due nature, sed una perso-	
Ceolredus rex in furorē uersus	413.	Chosrois machine Christi imagine	na, & una substantia	630.21
22		dissipata	Christi fuga	273.35 humanitas
Ceolredi Merciorū regis sacrilegia		chrisma iterare illicitum	18 generatio ex Maria	96.18
543.46 interitus	544.2	chrisma consecratio	imago duplex	560.20
Ceolredi Merciorum regis animæ		chrisma oleum	Christi imago nullis colorib. expri-	
apud inferos status qualis	881.53	de Chrismate opinio incommoda	menda	562.59. inde
Cephalenie ecclesia	10.14	313.31	Christi imaginis ueneratio	602.14.
Cerastes serpens	314.30	chrisma ungendi baptizatos mos	inde	
Cerata Græcis cornua	314.30	350.5	Christi imaginem depingi nō posse	
Cerdicius Saxonum dux	907.31	Christiani à paganis etiam uexati	555.28 & 556.8	
ceremoniæ à Rom. episcopis, alijs ec-		40.54. à Saracenis oppressi, à Ca-	Christi imaginem à Iudæis per con-	
clesijs obtruse	490.28	rolo M. sustentati	tumeliam tractatam effudisse san-	
ceremoniæ octauī seculi quales	333.3	Christiani etiā apud Agarenos ma-	guinem	28.26 & 871.46
ceremoniæ Romanæ in alijs etiā ec-		gistratus gerere permisi	Christi imago ignominiose à Iudæis	
clesijs receptæ	333.20.28	416.30	tractata	883.41 & 885.36
Cerenebaudus Laudunensis	773.19	Christiani Saracenis Heterastæ di-	Christi imaginem optime per Sacra-	
Chaba Vngarorum rex	936.11 eius	cti cur	mentū corporis et sanguinis ipsi	
interitus	18	Christianorū mores hoc seculo	us representari	556.15. inde
Chabæ sepultura	384.19	35 uirtutes. ib. inde uitia	Christi imaginum usus	605.30
Chabæ satrapa ad fidem conuersus		Christianorum persecutio. uide Sa-	Christi imagine à Hierosolymitanis	
28.38		raceni. & Ecclesie persecutio.	portata, Chosrois machine disso-	
Chata Anarum rex	936.54	Christianis nuptiæ cū Iudæis inter-	lute	605.50
Chaianus Chazarorum rex	904.10	dictæ	Christi imagine adorata, & loco do-	
Chalcedonensis ecclesia	7.44	Christus ab Apostolis & Euangeli-	lenti imposita, morbus profliga-	
		stis semper Dominus, non seruus	tus	678.37
				Christi

INDEX.

Christi interpellatio	123.36	ciborum libertas	262.20	507.12. inde
Christi nomine, Deum & hominem significari	563.19	Cibyræ ecclesia	5.55	Cocciarum alpium donatio 685.21
Christi officia 112.33 oratio 209.28 precatio 98.49 secundus aduentus qualis credendus 562.51 trasfigurationis festum 378.38		Cilicia à Saracenis infestata 903.21 Cilicie ecclesiæ 5.53		Coctus Theberth 431.33 episcopus 824.4
Christi unius due nature & uoluntates & operationes 562.39		Cynehardus episcopus 826.19 cinis de celo 865.10		Coelestinus abbas 841.54 coelibatus papisticus 429.19
in Christi unius duabus naturis & uoluntatib. & operationib. una hypostasis 554.40 & 555.1		cista cū cadauere hominis reperta, cū inscriptione de Christo è uirgine nascituro 383.59		pro coelibatu in coniugio præstado signum mendax 876.53
Christum esse Mesiam 112.28 esse ubiq; 88.38		Circenses ludii 894.32 circuitionum ritus 367.48		cælum nouū & terra noua 298.42 cæli pro sanctis in Scriptura 66.21
Christum formam serui assumpsisse, quomodo dictum 630.36		Cisami ecclesiæ 9.54 Cetij ecclesiæ 9.39		cælorum appellationes Scripturæ conuenire 52.19
contra Christum hæreses aliquot refutatae 123.59		Citonatus Portuensis 754.32		coemiteria 382.7 tam intra quàm extra urbes 16
Christum non esse adoptiuū sed proprium Dei filium 326.11 et 327.3.29 & 329.37 non esse nuncupatiū Deū dicendū 329.40.50		Ciues apostolorum, &c. responsorium unde 343.53		coena Domini unde 228.58 fide accipienda 231.12
Christum non rectè dici filiū Dei ad optiuū, rationes generales 630.57 inde		ciuitas Dei in S. literis 644.31		Coenæ Domini ritus. uide Eucharistia
Christum nusquam Deum appellare Dominum, sed semper patrem 329.31		ciuitatū migratio prodigiosa 868.3		coenæ materia 229.31 effectus 58
Christum sedere ad dexteram Dei, quid 759.49		Claudopolis ecclesiæ 7.54		ad Coenā q. debeant accedere 230.48
in Christo due nature 99.2 & inde due uoluntates 110.19 & 327.42		Claudius Altifiodorensis 782.1		de Coena Domini opiniones incommodæ 312.27
in Christo duarū naturarum unio 759.7 due tantū substantiæ 761.36		Claudius Clemens episcopus 14.31		in Coena duarum partiū usus 231.26
in Christo quomodo Spiritus sanctus 128.35		Claudius clemens Scotus 775.43		Coena episcopii 826.38
de Christo summaria doctrina 114.7		clauis ligantis usus 352.30 uicem soluetis 354.16 eiusdè abusus 356.55		coenobia. Vide Monasteria
Chrodogandus episcopus 767.35		clauium doctrina corrupta 690.21		coenobia uirginum & monachorū coniuncta 392.29
Chrysopolis obsidio 43.18		clauium usus 227.50		Coenredus rex monachus factus 682.22
Chrysostomi de imaginum usu sententia 559.35 & 597.22. inde 37		circa Claues ritus 352.25. inde uarij casus 357.1		coepiscopus 469.53
Christophorus Gradès. episc. 903.51		Cledolphus episcopus 770.2		coepiscopi ordinatio 803.49
Chumbrechus episcopus 587.3		Clemens Scotus 430.22		cognati fratres dicti 67.5
Chunylde 432.29		Clemens presbyter Scotus 773.40		cognatio spiritualis 527.11
Chunilda abbatisa 856.29.52		Bonifacij antagonistes 46 excōmunicatus, et exustus 774.21 Bonifacij antagonista 800.16		cognitione spirituali impeditū matrimonium 756.32
Chuniruda 432.28		Clemens Scotus pontifici Ro. se opponere ausus 509.21		Coia flu. 868.23
Chuniruda abbatisa 856.43		Clemētis in Bonifacio dissensio 534.23		Colchidis ecclesiæ 8.49
Chuniruda Lulli matertera 801.24 & 805.9		Cleophylacius 762.22		Colones ecclesiæ 10.45
Chunulphus Vuestfaxonū rex 575.34		clericus unus non ad duas ecclesias ordinandus 434.48		Coloniæ Agrippinæ ecclesiæ 15.45
Chutbertus Magefetus 819.50 eius scripta 59 doctrina & errores 820.6 amici 34		clerici adulterati 429.43		Colonia archiepiscopalis sedes 461.47
Christi ecclesiæ 9.59		clerici peregrini absq; commendati cijs non suscipiantur 700.28		Colonia, metropolis 481.59 et 455.16 & 456.1
Chyldogar episcopus 811.46		clerici qui uxores sortiri debeant 700.19 quomodo à laicis segregati 433.1		Coloniensis ecclesiæ præfectura Moguntinensi archiepiscopo adiuncta 706.12 & 794.43
Chynilda Angla 801.26		de Clericis proprias ecclesias relinquētib; decretum 699.59		Coloniensis episcopatus prærogatiua à Bonifacio 463.9
Chytrorum ecclesiæ 9.37		clericis quatenus ab uxoribus abstinendum 698.44		Coloniensis episcopi 811.25
cū hoc seculo prohibiti 377.5		clericis seculari habitu interdictum 548.28		colorū in imaginibus diuersitatis ratio & usus 596.43
		clocas baptisandi mos 352.22		in Colūba cur apparuerit Spiritus sanctus 130.32
		clocarum baptismationes 511.52 & 894.27		columbas in templo Dei uidentes qui hodie 438.2
		Clausum opp. captum 912.1		columnæ templorum 340.6
		coclarij geuckler incantatores, prohibiti 419.47		Comachū proditiōe captū 904.44
		Coctie alpes Rom. pontifici donatæ		comā laxare clericis interdictū 549.6
				cometa uisus 865.9.26 et 866.29 (31.864.10)
				cometæ circa Solem. 864.10
				cominater

CENTVRIAE VIII.

- commater ne in uxorem ducatur, de
 cretum 701.35
 commatrem ducere uxorem an li-
 ceat 502.31.27 dubitatum 510.6
 illicitum 527.13 prohibitum
 538.48
 cōmunio sub utraq; specie 689.49
 Compostella S. Iacobi ecclesia à Ca-
 rolo M. locupletata 28.19 alijs
 praefecta 29.20
 Compostellensis ecclesia 15.20
 cōcilia duo quotānis decreta 576.48
 cōcilia quotānis celebrāda 566.25
 conciones in templis 345.3
 concordiae studium 417.19
 confessio coram Deo 215.1
 cōfessio duplex 215.53 priuata 216.
 21 fraterna. ibid. 30
 confessio & Deo & sacerdoti facien-
 da 357.47
 cōfessio quomodo plena 354.51 inde
 in Confessione quaedam peccata in-
 terdum dissimulari solita 355.5
 cōfessis satisfactiōnes imponi soli-
 ta 355.15
 cōfirmationis ritus 349.56 et 350.15
 ad Confirmationē etiā patrini adhi-
 beri soliti 350.24
 confirmationem iterare non licuisse
 350.35 & 351.16
 de Confirmatione opinio 313.12
 consentium ritus 354.35
 congressus publici 333.37
 in Congressibus modestia 345.46
 coniugij desertio propter supersti-
 tionem 423.40
 cōiugij doctrina deprauata 690.37
 coniugij encomiū 277.11 finis. ibid.
 de Coniugio opiniones 315.50
 coniugia cuiusmodi interdicta 548.
 50 & 549.4
 consecratio templorum gratis fieri
 iussa 336.29 altarium 39
 consecrationis templorum ritus 335.
 55. inde
 Constantiæ Cypri ecclesia 9.31
 Constantiæ Germ. ecclesia 16.10
 Constantiensis episcopi 811.5
 Constantiniana ecclesia 368.8
 Constantinopolis Absimaro obsessa
 & capta 903.43 à Copronymo
 capta & direpta 918.30 coloni
 in eam introducti 40
 Constantinopolis à Iustiniano Imp.
 capta 904.54 à Philippico oc-
 cupata 906.23 à Theodosio per
 insidias occupata 32.32 capta
 906.59
 Constantinopolis, archiepiscopalis
 sedes 460.59
 Constantinopolis ecclesiæ hospitium
 11.7
 Constantinopolis captiuitas terræ-
 motu prædicta 864.57
 Constantinopolis obsidio 865.14
 per imaginem D. Mariæ depul-
 sa 871.10
 Constantinopoleos obsidio per Sa-
 racenos 33.13 ruine ex terræmo-
 tu 864.39
 Constantinopolitana obsidio trien-
 nalis precibus soluta 368.21
 Constantinopolitana pestis tanta,
 ut uix sepulture fuerit satis loci
 382.17
 Constantinopolitana synodus 554.11
 Constantinopolitana synodus sub Ire-
 ne 587.46 sub Leone 545.9 sub
 Philippico 537.20
 Constantinopolitana synodus septi-
 ma 550.54
 Constantinopolitani doctores 664.55
 Constantinopolitanorum periurium
 425.60
 Constantinus Andri episcopus 10.1
 Constantinus Casarea Bithyn. epi-
 scopus 7.60
 Constantinus Copronymus Imp. &
 sub eodem mutationes ac motus
 politici 915.31 uide Coprony-
 mus. à Germano archiepiscopo
 baptisatus 346.34.50 & 666.6
 Const. Copronymi decreta 517.48
 cōtra Arabes expeditio 915.44
 de Bulgar ib. triumphus 919.3.47
 Const. Copronymi idololatria 894.
 34 in imaginū adoratores seui-
 tia 37.10. inde
 Constantini Copronymi polygamia
 424.22 uera de imaginū cultu ab-
 olendo sententia 533.19 imaginū
 cultum damnat 915.47
 Constantini Copronymi interitus 45.
 9 cadauer refoissum, & combu-
 stum 384.14
 Constantino Copronymo cur iniquio-
 res historici 36.28 cuiusmodi de
 eo prodiderint. ibid. inde ecclesia
 rum sub eodem status qualis 52
 Const. Copronymum, dū baptisatur,
 excrementa alui emisisse 350.42
 sub Constantino Copronymo Syno-
 di 547.50
 Constantinus Copronymi F. Imp. co-
 ronatus 427.36
 Constantinus Cōtzei episcop. 7.28
 Constantinus Desiderij Longobar.
 regis frater pontifex Ro. designa-
 tus 928.9
 Constantinus Desiderij frater pont.
 Ro. cōstitutus 534.47 deiectus 59
 Constantinus Eucarpia episcop. 7.32
 Constantinus Gangrorū episcop. 10.57
 Constantinus Imp. trigamus 426.20
 Monothelitarū hæreseos propu-
 gnator 331.12
 Constantini Imp. cū Maria uxore di-
 uortium à Tarasio improbatum
 676.44
 Constantini Imp. Leonis F. libido 43.
 2 tyrannis. ibid. inde
 Constantini imp. polygamia 424.19
 Constantinus Irenes F. oculis et uita
 à matre priuatus 970.17 et 934.
 12 & 935.18
 Constantini Irenes F. calamitates
 45.50 excecatio. ibid.
 Constantini Irenes F. crudelitas 421.
 34 mendacium 425.27
 Constantini & Irenes imperium, &
 sub eodē mutationes 933.13 inde
 Constantinus Leonis F. à matre Ire-
 ne excecatus 42.22
 Constantinus M. à Syluestro baptiz-
 tus, sanitati restituitur 593.5 eius
 postea in religiōe Christ. ornāda
 & promouēda studiū. ib. 6. inde
 Constantini M. donatio scititia 508.13
 Constantini Magni, per apparitionē
 Petri et Pauli de reuocādo Sylue-
 stro pont. ut ab eo baptizaretur,
 admoniti fabula 592.6. inde
 Constantini in Ephesi ecclesiam libe-
 ralitas 6.20
 Constantinus monachus Silaei episc.
 670.51 patriarcha 56 in exiliū
 missus 671.23 capite truncatus 44
 Constantinus Nacollie episc. 663.18
 Constantinus pont. Ro. 731.37 scri-
 pta eius 57 doctrina & errores
 732.22 opera gubernationis 44
 excecatur & cōburitur 733.5
 Constantinus primus pont. Ro. 680.
 38 imaginū adorationem prohi-
 bens, oculis priuatus 40.19
 Cōstātinī papae laici depositio 374.
 10.38 & 570.20 cōbustio 52 de
 cretorum & actorū ipsius abro-
 gatio 571.6. inde
 Constantinus papa depositus, & in
 monasterium deportatus 398.35
 Constantini papae cū Philippico Imp.
 disidium 31.30
 Constantinus patriarcha in exiliū
 actus 38.3 & alijs cōtumelijs ue-
 xatus, tandemq; casus. ibid. 8
 Constantini patriarchae depositio
 374.6 excommunicatio 353.48
 Constantinus Polemij episcop. 8.30
 Constantinus Silaei episcopus 5.6
 Constantini

INDEX

Constatini stratoris interitus ob cō fractam imaginem	872.1	Cupa ad fidem conuersus	28.41	tus 38 Manzur appellatus	62
contritio	211.32	Cusidus ad fidem conuersus	28.41	Damasceni mendacii	383.19 opi-
Corbinianus episcopus	17.13	Cusidus Chundi F.	920.29	nio de angelis	300.57 de Anti-
787.19		Cuthbertus Giruicius	854.44	christo	314 de cultu sanctorum
Corbiniani latronis miraculum	883	crucis dignitas	196.11	305.44 de fide	304.51 de libero
Corone ecclesia	10.9	crucis duo genera	264.41	arbitrio	302.25 de ueneratione
cordapsus morbus	670.42	Crucis exaltationis festum	378.55	crucis	310.26
cordium scrutator Deus	72.33	crucis fuga	423.35	Damasceni phrasae de Deo	131.17
Cordogangus episcopus	14.52	crucis signum in baptismo	349.20	symbolum	46.21
Cormaricense coenobium	782.47	crucis signum rubrum in humeris mi-	868.31	Damascus expugnata	916.28
cornu pro regno	68.12	litum conspectum	869.2	Damasci ecclesia	5.41
corone templorum	341.3	crucis signa in uestibus	647.32	Damasci templum Mahometo dedi-	904.32
corporis mors qualis	278.29	crucis signatio in baptismo, cōfirma-	310.26	catum	762.3
Corfica ecclesia	10.31	tione, et cœna, necessaria	315.39	Damasus episcopus	10.7
Cosmas Alexandrinus episc. excom-	40.24	crucis uexillum	344.1	Damianus Mytilenae episcop.	314.24
municatus	663.39	crucis nomine quid intelligatur	647.35	Dan Antichristi figura	19.8
Cosmas Alexandriae episcop.	5.20	crucis ueneratio à Damasceno asser-	262.47	Danæ ecclesia	771.44
Cosmas Epiphaniæ episcopus	660.47	ta	310.26	Daniel ex clerico rex Chilpericus	895.25
Cosmas episcopus excommunicatus	353.42	cruci subiecta Ecclesia	267.31	Daniel Ventanus episcopus	825.40
471.50		Crucem Domini salutandi per cau-	337.14	eius scripta	49 doctrina
Cosmas Maiumæ episcopus	5.3	tionem ritus	337.14	amici	12 mors
Cosmas Maiumenus	659.12	de Cruce opinioes incōmodæ	315.39	Dardani ecclesia	8.9
episcopus	830.15	in Cruce quæ consolationes exercen-	267.31	Dardaniæ ecclesia	11.48
monachus	27	dæ	267.31	Dascylei episcopus	7.59
Cosmas monachus à Saracenis redē-		crucis ecclesiarum per Habdallam	337.14	Datach rebellio	916.21.27
ptus	827.18	ablate	337.14	Dauid Corisopitensis	773.17
Cosmas Myrine episcopus	9.56	crucis in uestibus uise	865.39	Dauid Iasi episcopus	5.11
Cosmæ hymni apud Damascenum	659.23	crucis in uestib. apparentes	871.54	Dauidis uotum	584.20
Cothelæ coenobium	857.13	Cydonij ecclesia	9.53	Debeli ecclesia	11.14
Cotyæ ecclesia	7.28	Cynehardus episcopus	19.42	Decalogi autor	178.26
Coxiense coenobium	392.24	Cypri ecclesia	9.30	decimarum ius	451.4. inde
crapulæ exempla	425.11	Cypsellæ ecclesia	11.18	decimas de suo corpore ferre ini-	21.53
Cras quid in Scriptura	68.35	Cyrillus Gothiæ episcopus	19.15	quum	21.53
creare quid	135.41	Cyrilli de imaginum usu sententia	597.51	decimas etiā de liberis suis Thurin-	gas
creatio quomodo facta	138.9	eius	664.58	gæ Vngariæ regi ferre coactos	21.25
finis.	ibid.32	Cyrus abbas	664.58	de Decimis decreta	574.8 inde
creator quomodo bonus	135.34	Cyrus abbas	8.26	dedicationis ecclesiarum festum	379.12
credentium numerus	184.25	Constantinop. e-	ibid.	dedicationis templorum ritus	335.
Cremnorum ecclesia	12.4	piscopus.	554.27	delphini aurei in coronis templorū	341.6
Crete ecclesia	9.51	Cyrus Alexandriae episcopus dam-	32.2.10	Denehardus presbyter	803.28
criminalia peccata	175.43	natus	554.27	Dennal presbyter	803.21
Crodegangus episcopus	446.48	Cyrus Constantinop. episc.	32.2.10	Deodatus episcopus	762.40
767.34		Cyrus patriarcha	11.8	depositionis ritus	374.4
Crodegagi episcopi functiones	767.	depositus	55	derelictionis due species	176.25
47 scripta	768.8	Cyzici ecclesia	8.3	Dermes ecclesia	5.48
rores 13 opera in gubernatione		D		Dertouinus episcopus	809.18
30 uitæ sanctimoniam	769.48	Abda sacerdos	784.59	Descendere Dei quid	133.54
mors 50 sepulchrum	382.8	Daci prædones ex Anglia repul-	942.25	Desiderius Longobar. rex ab Adria-	748.13.30
Crodo idolum	517.41	si	11.43	Desiderius	
Crodo idolum, uide in litera K.		Dacie ecclesiæ	11.43		
Crolandæ ecclesia	19.25	Dadanus episcopus	773.34		
Crusianum castrum	908.50	dæmōes intelligi à uolatilib.	300.29		
cuculi augurium	427.58	dæmōes precationibus	375.21		
863.27		signo eiekti	375.21		
cuculla, alio nomine casula	400.42	consecrato	376.7		
Cume è Longobardis occupatæ		oleo consecrato inuncti	375.32		
907.56		Dagoberti regis donatio	533.1		
Cumarum ecclesia	12.18	Dalmatæ monasterium	38.14		
		Ioan. Damascenus imaginum cultus	829.50		
		defensor	829.50		

CENTVRIAE VIII.

Desiderius Longobard. rex captus	949.13	diabolus in angelum transfiguratus	clarum	28.2		
Desiderius Longobard. regnū pontificis Rom. opere recuperat	927.50	Rathbodo illudit	862.38	doctoris sinceri officium	860.8	
et alie eius res. ibid. inde	50	diaboli illusiones	376.10	membra	doctores omnibus etatibus donati	
Desiderij regis fraus	425.41	150.60 opera	348.6	pompe	252.33	
desperandum nemini esse	196.18	8			doctrina celestis eadem perpetuo	
213.56		diaboli quomodo Christum confessi	53.52			
Desuburg castrum	924.3	154.18 quomodo futura pradi		doctrina inclinatio	300.43 ratio	
Deuizes Saracenus	932.50	cant 154.11 unde malicia suam	256.41			
Deus an sit	69.34	acquisiuerint	147.57	Dodo abbas	840.55	
an mali autor	901.57	diabolorum damnatio	154.43	Dodomis interitus	732.60	
gubernat omnia	130.55	diabolorum superbia	150.22	bel	Doldanus abbas	843.17
nutrit nos	131.11	lum. ibidem. potentia. ibidem	57.		Dolegiae monasterium	15.40
Deus non autor mali	133.17	effectus et opera	151.10		dolor Dei qualis	131.44
non		diacone	432.31		Dominici diei obseruatio	342.30
in imagine adorandus. quia incir		diaconus	432.9		et 377.28 et 379.36 et 415.	
cum scriptus. etc. est	645.52	diaconorum habitus	433.6	16 et 420.38 et 569.30		
Solus Deus. in Scriptura quomodo		diaconos damnatos pristinum offi		domus Dei	643.52	eius decor in
intelligendum	134.20	cium usurpare non debere	696.	quo. ibid.		54
Deus. spiritus	558.49	43		Dominus glorie quomodo dicatur		
Deus ubiq;	72.51	Dickeluenne coenobium exstructum		crucifixus		759.32
Dei actiones	130.48	772.53		dona differre in Ecclesia		247.10
appellatio-		Didymus in Constantinop. synodo		donaria ecclesijs Sanctorum oblata		
nes	69.54	damnatus	554.14	335.29		
nomina triplicia		Didymorum ecclesia	8.15	Donatistarum heresis etiam hoc se		
70.12 definitio et proprietates.		diei Dominice obseruatio	342.30	culo durauit		331.1
ibid. 20.41		Sabbathi 40 festorum	47	Dorouernensis archiepiscopatus		
Dei effectus	73.13	digitus Dei pro Spiritu sancto	124.	463.35		
imago	596.	60		Dorcestrensis ecclesia		19.44
32		Dilberchus presul	586.3	Dorckheimum pagus		41.3
Dei imago. uultus Dei	653.43	dilectio sine timore Dei. reproba		Dorouernensis ecclesia. quae et Can		
Dei uultus	650.20	610.24		tia		575.15
Dei imago. homo	598.26	Dingulofinu oppid. et synodus Din		Dorouerni archiepiscopalis sedes		
cur	641.	gulofinensis	568.48	462.1		
36		38		Dorstadij ecclesia		15.52 et 26.18
Dei poenitentia	214.51	Diodorus Nestorij praeceptor dam		Dortem Hessorum seductor		22.43
similitudo		natus	554.17	draconum ignitorum uolatus		869.
fieri prohibita Sacris literis	603.	Dionysius Ascalonitanus presbyter		35		
38		659.5		Dragouitus Sclauorum rex Carolo		
Deo consecratae res non temere a		Dionysij aedes S. prope. Monacum		subiectus		939.2
quouis inuadenda	561.22	27.55		Drancasia		456.12
Deo gratum esse. quicquid in ipsius		S. Dionysij coenobium	388.8	Drogo episcopus		14.58
recordationem erigitur	608.42	S. Dionysij apparitio fabulosa	872.	dubitationis increpatio		133.6
Deo no displicere. quaecumq; in eius		58		Duces in Italia pro Exarchis creati		
honorem. in admonitionem ho		Dioscorus pontificatu arripit	530.	coepi		496.10
minum sunt	595.4	20		Duddus abbas		855.39
et 598.		Dioscori heresis in Chalcedonensi		Dulychium captum		916.32
ad Deum confugiendum	266.4	synodo damnata	554.5	Duria castrum		931.54
Deum non delectari electicis operi		Dioscori. Sifinnij et Bonifacij disci		Durienses synodi. Duria uilla		573.38
bus	333.8	dium	530.16	eius decreta.		ibid. 48. inde
Deum omnia curare	140.29	discere non pudeat	256.32	Dusij daemones		375.49
Deum recipere peccatores	211.51	dispensationes Romanorum pont.		Duuchadus abbas		532.46
Deum unum esse. asseritur	78.59	357.4		Dyrrhachij ecclesia		10.53
trinum	79.41	disidiorum exempla	423.26			
de Deo modestè loquendum	73.26	Dithmarsij ad fidem Christi adducti				
de Deo phrases	131.17	18.54 et 19.6 et 26.19		E		
in Deo quomodo liberum arbitriū		diuinam naturam depingi aut figu		Eaberecht ex abbate episcopus		
164.36		rari non posse	602.19			394.38
dij masculi et feminei	892.13	diuitis impij interitus	544.49	Eaberecht primus Australium Sa		
dij. supra quos se Antichristus eleua		diuitijs rectè utendum	203.40	xonum episcopus		536.16
uit. magistratus	477.15	Docimi ecclesia	7.30	Eadburga Bugga abbatiſſa		857.16
dij sacrificantium poena a Carolo		Dockheimum pagus Bonificij cede		Eadfridus episcopus		845.51
constituta	896.51			Eamburga abbatiſſa		801.36
dextera patris	83.17			Eanbaldus		
diabolus affligit Ecclesiam	265.7					
cur serpens	147.21					

INDEX.

Eanbaldus Brigantius Albini discipulus	782.10	ecclesiæ octauo seculo desolatio	2.21	ecclesiastica pecunie tributum à Carolomanno exactum	567.3.41
Eanbaldus episcopus	822.35	ecclesiæ octauo seculo locus & pro pagatio	3.52. inde & 4.48 & 20.15. inde	ecclesiastica res non temerè inuadè de	561.22. inde
Eanbaldus archiepiscopus	575.50 & 586.5	ecclesiæ persecutio & tranquillitas sub Philippico	31.13	ecclesiastici cœtus distinctio	432.49
Eangytha abbatissa	801.36 & 857.40	sio seu Artemio	32.20	ecclesiasticorum graduum singulorum officia	433.10
Eanredus presbyter	805.31	sub Leone Isauaro	434.39	ecclesiastica gubernationis ratio	
Eanuulfus abbas	844.10	sub Leone Copronymo	36.28		
Eardulphus episcopus	824.31 & rex ibid.	sub Leone Copronymi F.	41.25	Edanus episcopus	808.57
Ebba Bonifacij cognata	856.35	sub Irene & Constantia	42.18	Edeffe ecclesia	5.46
Ebbo	14.3	Ecclesiæ persecutorum pœnæ	44.11. inde	Edeulfus episcopus	586.58
Ebbo episcopus	764.59	de Ecclesiæ politia & gubernatione hoc seculo	428.53. inde	Edrabortus abbas	587.10
Eboracensis bibliotheca	822.9	ecclesiæ Romanæ encomia	499.50 & 501.7	educatio liberorum	416.20
Eboracenses doctores	820.57	ecclesiæ significationes	234.20 de finitio	Egbertus episcopus	19.28 & 25.36 & 821.40 eius scripta 45 doctri na 54 opera in gubernatione
Eboracum archiepiscopalis sedes	461.56	arca Ecclesiæ typus	234.22	Egbertus episcopus	822.49
Eboras episcopatus	19.28	ecclesiæ Christum adesse	240.41	Egbertus monachus	856.2
ebrietatis exempla	425.11	ecclesiam à diabolo affligi	265.7 ex multis populis constare	Egfredi regis clades	904.3
Ebroduensis ecclesia	14.12	ad ecclesiam pertinere sacramenta	241.2	Egidius eremita	414.7
Ebrovinus Caroli confessorarius	777.12	cum Ecclesia reconciliatio facienda	247.50	Egidius episcopus	764.30
Ecbertus monachus	31.5	in Ecclesia duplices homines	238.59 non omnes pares	Egidius Græciæ episcopus	10.38
ecclesia catholica inter Iudaismum & gentilismum media	557.52	na differre	243.34 doct. 247.10	Egidij sagitta uulnerati preces	368.34
ecclesia Christi uinea	322.14	ecclesiæ per Asiam	4.48 per Africam	Egila episcopus	782.58
subiecta	247.31	cam	9.5 in mari mediterraneo	Eguinus monachus	536.28 eius uisionum liber
dem	4.7	per Europam	10.38 per Oceanum	Eguini apparitiones	443.16
ecclesia octauo seculo per totum terrarum orbem diffusa	4.5. inde	ecclesiæ quomodo à Pontificib. Ro. instaurata aut reformatæ	29.41	Eguinus Vuiccus episcopus	824.34
ecclesia quomodo crescat	240.33	ecclesiarum consociatio in una aliqua prouincia	454.58 in pluribus	Eguini Vuiccij uisiones	682.7
exigua	241.6	ecclesiarum instauraciones octauo seculo	28.53	Einovomaxi	588.53
ecclesia super Christum fundata	760.14 ubiq; diffusa	ecclesiarum ministri ex monasterijs peti soliti	429.1.56	Eichstedt urbis initia	809.58
14 ubiq; diffusa	241.10 una	ecclesiastes Salomonis qualis liber.	37	Eistettensis ecclesia	16.99
39 perpetua	243.28	ecclesiastica bona, unde	449.25 eorum catalogus	Eistettensis episcopus, cancellarius Mogontini	463.40
ecclesia uniuersalis & catholica cur dicta	640.12 unde	ecclesiasticorum bonorum conseruadum & augendorum studium	521.49	Eleæ ecclesia	11.51
12 illustratur à Christo	238.15 ex quibus cõstet. ibid.	pro Ecclesiasticis bonis contra raptores muniendis, signum mendax	876.17	Elardus Cantuariensis	781.50
21 ubi sit	240.48	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	electionis et indurationis ratio	184.9
ecclesiæ ampliatio octauo seculo	27.30	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	Electrudis Pipini uxor	15.49
ecclesiæ bona ad hæredes trāsferre, non licitum	452.7	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	eleemosyna unde præstanda	203.37
ecclesiæ bona fisco uendicata	526.14 eorum dispensatores episcopi	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	eleemosynæ quatenus à peccatis liberent	358.3
14 eorum dispensatores episcopi	450.54	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	eleemosynarum merces	540.11
ecclesiæ caput	239.26 proprietates	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	Eleuandus sacerdos	777.21
244.39 doctrina	245.44	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	Elephantiacum cœnobium	390.19
ecclesiæ Christi octauo seculo pro pagatio	20.17. inde	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	Elias Hierosolymitanus episcopus	658.31
ecclesiæ facies spiritualis	648.32 fundamentum	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	eligendi ministros ecclesiæ ius	368.48 à pont. Rom. arreptum
246.33		ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	Elipandi error	639.2
ecclesiæ gubernatorum opera quæ præcipue hoc seculo fuerint	434.59. inde peccata quæ	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	Eliphandus episcopus	324.52 Felicis hærescos sectator
442.4		ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	Eliphandus hereticus	859.22
ecclesiæ ministri mariti aliquot hoc seculo	429.36	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde	Elephandi error	745.25 & 746.8
ecclesiæ ministrorum discrimina	431.23	ecclesiastica disciplina & gubernatio quomodo etiam à politico magistratu hoc seculo promota	515.43. inde		

CENTVRIAE VIII.

30	Epiphanii uide Helpidius	4 Rom. pontificibus occupatum	Ethelbaldi cum monialibus libido
	Elfatiae ecclesia 16.35	491.56	413.47
	Eluangen coenobium 390.19	episcoporum electio 368.48. inde	Ethelbaldi libidines 423.55 & 424.
	Emesa capta 916.26	episcopum esse debere pauperum pro	40
	Emise ecclesia 5.33	mum condum 441.22	Ethelbaldi regis interitus 422.19
	energumem etiam in templum ad-	episcoporum festa 379.9	Ethelberti interitus 425.45
	missi 341.46	episcoporum iuramenti formula	Ethelhilda abbatisa 857.32
	Engilbertus abbas 835.7	372.25 officia 443.11	Ethelreda bis nupta, castitatem ser-
	Enochi uotum 593.58	episcopis cum mulieribus omnino	uat 389.24
	enypostaton 73.51	non habitandum 548.11	Ethelredus Merciorum rex 904.4
	Eoldus episcopus 762.51	episcopis etiam gladius a Carolo M.	Ethelredus rex monachus factus
	Ephefi ecclesia 6.18	datus 529.6	413.14
	Ephefina synodus 553.50	episcopis ordinatis nomina mutari	Etheluinus abbas 857.33
	Epicureorum haeresis hoc seculo	solita 373.3	Ethelwulphus Bernicius 845.12.50
	332.31	episcopos damnatos pristinum offi-	Ethililda monasterium 392.38
	epilepticis postremo loco coena ex-	cium usurpare non debere 696.	Ethilbaldo regi scripta epistola, qua
	hibita 364.38	43	de suis aliquot flagitijs admonet-
	Epiphania Apameae ciuit. 660.47	episcopos eligendi & ordinatione	tur 539.46
	Epiphania diacona excommunicata	confirmandi ius a pont. Rom. ar-	Ethnicarum opinionum siue doctri-
	539.28	reptum 369.48	nae capita 889.5
	Epiphania ecclesia 5.20	episcopos confirmandi ius Carolo	Etho abbas 810.40
	Epiphaniae observatio 377.45	M. ab Adriano pont. Rom. datu	Ettenheim co-
	Epiphanius Catanensis diaconus	928.51	nobium 57
	664.30	episcopos eligendi ius penes Imp.	Etho episcopus 16.15 pulsus & re-
	Epiphanius Miletii episcopus 6.30	573.26	stitutus 35.40
	Epiphanius Neocæsareae episcopus	inter Episcopos ordo 463.39	Euagrius in Constantinop. synodo
	8.41	episcopos utrumq; gladium usurpa	damnatus 554.14
	Epiphanius Sardiniae episcopus 10.	re posse 806.33	Euangelium quid 181.38
	33	de Episcopis alterius clericos recipi	Euangelij codex in templo depictus
	Epiphanius de imaginibus non tole-	entibus decretum 700.11	338.11
	randis sententia 559.20	epitaphia sepulchris adhibita 382.	Euangelij effectus 182.18
	Epiphanius contra imagines sententia	60	Euangelistarum differentia 319.30
	654.40. inde	equi nigri in album mutatio, in Vui	Eucarpiae ecclesia 7.32
	episcopales sedes translate 456.29	tekindi insignibus 25.16	eucharistia, Christi corporis imago
	episcopatum sedium translatio 524.	equorum esus 585.16	556.25.45. ite uera naturalis Chri-
	15	Erbo episcopus 788.15	sti carnis imago 557.8
	episcopatus confirmandi potestates	Eremitae huius seculi 414.5	eucharistia etiam paruulis data apud
	a Rom. pont. occupata 706.26	eremitarum superstitio 414.20	Francos 365.8
	episcopatus quali ingenio praediti	Eresburg castrum 890.45. idem	eucharistia in lino, siue panno non
	praeficiendi 515.56	Eremulphus Bonifacii antagonista	tincto celebranda 359.53 inte-
	ad Episcopi mensam sacra lectio re-	799.18 a Bonifacio depositus	gra etiam laicis exhibita 359.59
	citanda 377.21	793.40	ob Eucharistiae communionem qui
	episcopum ante L. annu eligere non	Erhardus episcopus 770.7	arceri soliti 360.34
	licere 792.2	Erimius abbas 841.52	eucharistiae consecratio 359.25 ele-
	episcopi bellatores 447.34	Erithymius notarius 19.14	uatio 34 administrantium uesti-
	episcopi ex politicis gubernatori-	Erkenbodo abbas 772.45	tus 41 panis azymus 359.11 ui-
	bis etiam electi 430.5	Ermenbertus episcopus 13.47	num aqua mixtum cur 15
	episcopi Galliarum plurium uxorū	Erminulphus haereticus 331.38	eucharistiae ritus hoc seculo 358.18
	mariti 429.53	Ernfridus episcopus 16.10. & 811.	inde theatricus abusus 361.26
	episcopi mariti 429.36	8	ad Eucharistiam ieiunis accedendu
	episcopi huius seculi pleriq; icono-	Erfordiae ecclesia 17.48	360.58 & quare aliter ab Apo-
	latra 330.18	Erphordij episcopatus institutus	stolis & Christo factum 361.4
	episcopi Italiae 762.1	22.38	quoties communicandum. ibid. 13
	ses 755.6	Erphordienfes ad fide Christi a Bo-	circa Eucharistiam casus 364.12
	episcopi, simul etiam principes secu-	nifacio conuersi 22.36	Eucherius Amelianensis episcopus
	lares 447.14	Erunprechtus episcopus 788.2	876.19.33
	episcopi singulis ciuitatibus praefe-	Erytheie ecclesia 9.25	Eucherius Aurelianensis 765.22 re-
	cti singuli 434.44.51	Esaias Thyatice episcopus 6.51	legatus 29
	episcoporum confirmandorum ius	Esaiæ locus, Erit altare in medio Ae	Eucherius Lugdun. episcopus 763.
		gypti 648.45	52
			Eucherius episcopus pulsus 35.58
			Endo

CENTURIAE VIII.

fornicatio omnibus peccatis grauior	341.44	Frisingenses episcopi	787.18	Gamer Arab. ducis grassatio	38.42
fornicatio spiritualis	67.26	Frisones ad recipiendum Christianis-		Gandavi tumultus propter sancto-	
fornicationis poenitentia	356.30	mum à Carolo Martello coacti		rum imagines	553.52
fornicationi coniunctum homicidium	543.16	896.28.42		Gamelonis proditio	422.30
Foroiulij ecclesia	12.52	Frisorum clades 914.41 de Carolo		Gangolphus episcopus	787.13
forstian an dubitandi uox	69.3	Martello uictoria	907.26	Gangrorum ecclesia	10.57
Fortherus episcopus	825.3	Frisorum gens ad religionem addu-		Gangulphi martyris miracula	875.
Fortunatus secundus episcopus	771.	cta 533.3 in Christianos seuitia			
4		890.11		Garin urbs edificata	904.42
Forumcornelij, quæ & Imola	926.	Frisorum paganismus 888.15 sacra		Gariperga monialis 392.31 et 857.56	
60		890.11		Garganus mons	301.47
Fotini hæresis	329.46	Fritislariæ ecclesia à Bonifacio ex-		Gargani montis templū S. Michaelis	873.13
Francia antiquior	17.23	tructa 801.43 inuicta ab igne.		lus archangeli	873.13
Franci doctores	790.2	ibid.		Gaudiosus Messane episc.	10.24
Franci ex Ungarorum præda opu-		Fritislariense monasterium 843.54		Gausa abbatis	857.55
lenti	936.23	Frosam translatus episcopatus Schy-		Gausa monialis	392.51
Francorum in castro Hersburg ob-		drae	18.9	Gayfiri ducis anathemata	836.23
sefforum miraculosa liberatio	867.	Frosam translatus episcopatus	24.	Gebolibus episcop.	40.27 & 790.
53		21			
Francorum reges dehortatur pont.		frumentum combustum coelo dela-		Gebolibus episcopus Bonifacii antea	
Rom. ne ex Longobardorum gēte		psum	863.41	gonista	799.40
uxores ducant 733.59 & 734.35		frumentorum acerui prodigiosi		Gebolibus archiepiscopus qualis	
inde		870.2			
Francorum regibus ex alia gente		Fruxinum quæ & Phrysinga	30.14	gehenna duplex	289.52
quam Fracorum ducere uxores,		Fruxini ecclesia	17.11	Geiluinda abbatis	857.10
illicitum	380.46	fuga Christi	273.35	Gelmulus subdiaconus Rom.	751.
Francorum sacerdotum superbia et		Fulcadius abbas	926.48	60	
libido	441.4	Fulgarius siue Fulgarius episcopus		gelu in Octobri prodigiosum	866.
Francorum sacrilegia	425.19	773.25			
Francosfordiana Synodus	626.51	Fuldense cenobium 388.41 à Boni-		Gendulphus episcopus	15.33
Francosfordiana Synodus pont. Ro.		facio conditum 794.17 à Zacha-		generatio duplex	291.17
decretis aduersata	510.26	ria papa dedicatum	445.19	Gengenbach cenobium	389.19
Francosfurtum à Francis extructum		Fuldensis cenobij aurea rota 28.48		Gengenbacherse monasteriū à Pyr-	
923.27		fundatio 17.29 priuilegiū 796.		minio fundatum	16.20
Francosfurti ad Mœnum ecclesia	17.	13		Gengulphus martyr	861.8
37 synodus ibi celebrata	39	Fulgarus episcopus	14.37	Gentiliaci uille synodus	569.40
Franconia ecclesia 17.22 quomo-		Fulgarius Tungrensis	773.18	Gentiles etiam Christianis infesti	
do à Bonifacio reformati 30.27		futura quomodo à diabolis prædicē			
fraternitas episcoporum & abbatū		tur	154.11	gentilismus. uide Paganismus.	
inter se huius seculi inuentum				gentilismus huius seculi qualis	887.
476.25				10 à quibus oppugnatus	894.56
fraternitatum institutio	797.16	G Abate ecclesia	5.23	gentilismi propugnatores	893.50
fratris appellatio inter archiepi-		Gad Antichristi figura	314.39	gentium ecclesia	242.3
pos	469.60	Gaimbaldus episcopus	786.55 &	Genuensis synodus	874.48
fratres falsi qui	265.35	Galatia uastata	906.40	Gelebus hereticus	831.42
fratribus duobus nupta	701.21	Galatas Medi episcopus	9.54	Geolfrius episcopus	13.37
fraudes	425.41	Galatie ecclesia	8.12	Georgius abbas	830.52
Fridericus Gridiodunus	795.34 &	S. Galli cenobium	388.7	Georgius Cyprius	664.8
803.14		Gallie ecclesia	13.28. inde	Georgius Hostiensis episcopus	753.
Frideslariæ ecclesia cum monaste-		Gallicanæ ecclesia quomodo refor-			
rio	793.33	mate	30.44	Georgius iconolatra excommunicatus	565.37
Frideslariensis basilica	22.45	Gallie episcopi	773.16	Georgius Nicomedia archiepisco-	
Frisia Carolo Martello subacta		Gallica synodus sub Carolomanno		pus	662.53
914.45		565.52		Georgius Pelta episcopus	7.28
Frisia ecclesia	18.58	Gallicie ecclesia	15.20	Georgius Portuensis episcopus	753.
Frisij doctores	812.20	Gallicani episcopi & doctores	762.		
Frisij quomodo ad fidem conuersi		38		Georgius Prænestinus	754.30
25.33		Gamer Arabum dux	916.3	Georgius Roman. presbyter	752.
		Gamer Arabs	909.15	42	

Georgius

I N D E X.

Georgius Trimehuntis episcopus 9.40	Giruuici cœnobium conditum 844. 47	Gratie tres quomodo fingi solitæ 891.53
Georgij corpus translatus 385.32	Gisla Caroli filia baptisata 346.37	gratiarum actio 209.6
Georg. Fabricij de rota aurea Ful- densis cœnobij coniectura 28.51	347.46 & 757.35	Gratianus abbas 834.25
Geoualda episcopus 16.55. & 786. 54	Gisla monialis 858.30	gratis donari remissionem peccato- rum 189.42
Geoualdus episcopus 30.14	Gisulphus Beneuentanus dux 679. 13	Gregorianus cantus 343.19
Gerardus martyr 861.37	Gisulphus templi Sophie Beneuenti conditor 12.26	Gregorius Agaurorum abbas 832. 44
Gerbaldus episcopus 772.40	Gisulphus Longobard. dux 903.	Gregorius Anglus Bonifacij comes 802.49 episcopus Moguntinen- sis 53
Gerbilo episcopus 790.9	Gizid Arabum dux 900.9 & 916. 8	Gregorius Antiochiæ episcopus 6. 6
Gerbilus episcopus 16.6	Gizid Persa 908.26 & 909.50	Gregorius Antioch. Pisidia episcô- pus 661.31
Gerbilo archiepiscopi filius & suc- cessor 429.46	Gizid Saracenorum princeps 33.32	Gregorius Aquileiensis 758.7
Germania in tres parochias siue se- des episcopales diuisa 465.36	cuius interitus 40	Gregorius Cephallenie episcopus 10.14
Germaniæ ecclesiæ 15.24 episcopi & doctores 783.22	Gizid per seditionem cæsus 916.18	Gregorius Cibyriæ episcopus 5.56
Germaniæ idololatria & ritus pa- ganorum hoc seculo 887.39	gladium utrumq; episcopis compe- tere 815.47	Gregorius Cyprius 664.4
Germanica synodus à Bonifacio ce- lebrata 539.40	Glasconiese cœnobium 389.38	Gregorius de Sylua candida 754. 10
Germanicia capta 916.32 in Pale- stinam translata 918.1	Gloria in excelsis, &c. die Domini cantari institutum 343.59 & 361.47 & 362.1	Gregorius Germanorum apostolus 20.50
Germanopolis ecclesiæ 7.35	Gnosii ecclesiæ 9.53	Gregorius Gordæ episcopus 5.9
Germanus Constantinopol. episco- pus 8.4 & 830.14	Golfridus abbas 386.48	Gregorius monachus 831.16
Germanus Cyzicens. episcopus, post pubertatē castratus 665.47 Cō stantinopol. archiepiscopus 58	Gorda episcopatus 5.9	Gregorius Neocæsariensis 663.2
futurorū uates 669.41 & 670. 28	Gorgonij martyris reliquiæ 386. 2	Gregorij Neocæsariensis palinodia 590.17 & 600.52 restitutio 601.5
Germanus iconolatra excommuni- catus 565.35	Gorgonij reliquiæ furto bis ablatæ 769.19.25	Gregorij Nysseni de passione Chri- sti figura dictum 596.34
Germanus patriarcha sese spōie ab- dicat 545.37	Gorzia cœnobium 388.50 & 388. 50 & 769.6	Gregorius Pessinuntis episcopus 7. 33 & 661.41
Germanus uates 448.19	Gosigha patricius 586.16	Gregorij Pessinuntij palinodia 589. 60
Germani reliquiæ translata 384. 55	Gothfridus Danie rex 915.6	Gregorij Pisidia episcopi recanta- tio 589.59
Germani idololatræ 438.45	Gotfridi Dan. regis interitus 422. 57	Gregorius secundus Rom. pont. 682. 37 eiusdem adolescentia 52 fun- ctiones 683.2 scripta 13 doctri- na, & errores eius 39 opera in gubernatione 54 uita & sancti monia 685.44
Germani, ut baptizarentur, Romā profecti 346.46	Gothia, Narbonensis Gallie pars 941.16	Gregorij II. immoderatus contra imp. de imaginū cultu furor 34. 22 in persequendis hæreticis stu- dium 437.13
Germanorum provincia in tres pa- rochias distincta 796.30	Gothorum fortitudo libidimib. ener- uata 425.3	Gregorij II. studium, ecclesias insti- tuendi apud Thuringos 22.19
Geroldus Bauariæ præsul 27.26	Gotofridus Sueuorum dux 921.40	Gregorius III. Rom. pont. 686.10
Geroldi Bauari interitus 937.4	Gotricus Danie rex 915.6	eius scripta 27 doctrina & erro- res 689.26 opera in gubernatio- ne 690.46 uirtutes 693.8 mors 15
Geroldus episcopus 790.3	Gradari cædes 908.40	Gregorij tertij epistolæ duæ hæte- nus non editæ 687.4. inde
Geroldus martyr 861.36	Gradense cœnobium 13.16	Gregorius Synopes episcopus 8. 18
Gertrudis monialis 858.50	gradus ad pontificatum 432.34	
Gesneræ arbor, Iouis robur, à Boni- facio succisa 793.1	gradū archiepiscopalis sedes 461. 13	
Gesneræ idololatria destructa 22. 49	gradus personarum 431.22	
Gesmundus episcopus 824.10	graduum ecclesiasticorum singulo- rum officia 433.10 promotio 370.4	
Geylep episcopus 790.9	Græcæ linguae studium in monaste- rijs institutum 893.44. inde	
Gibolph episcopus 786.55	Græciæ doctores 664.38	
Gilfredus Laodiceæ episcopus 5.26	grandinis igneæ tempestas 863.36	
& 661.2	contra Grandinem suspensæ chartæ 352.22	
Girandus comes 388.46	Graphio, qui & præfectus Francis 566.51	
Girichardus episcopus 766.23		

CENTVRIAE VIII.

Gregorius Synopenfis	661.22	36	missus	27.19
Gregorij theologi de imaginib. sententia	559.30	25	Hedda episcopus	19.44
Grimo abbas	840.59	760.9	Hedda Ventanus episcopus	825.
Grimoldi incaustus	424.30	323.21	S. Heddi episcopi miracula	875.48
Grimoldi Pipini F. cedes	893.55	hereticis propriū quid 321.55. inde	Heddius Stephanus	855.46
Gripho Bauariae ducatum occupat	921.10	hereticos duobus modis à Christo percuti 323.14	Heddo episcopus	810.40
Neustriae comitatum ob-	15	ab Hereticis seducti quomodo eccle-	Hedionis erratum	783.58
sinet		sia reconcilientur 355.49	Heinricus abbas	843.20
Gripho Pipini frater è custodia elapsus	922.4	Heristallum 939.38	Helias Cretæ episcopus	9.51
Guericus monachus	764.54	Hagustaldensis ecclesia 19.50	Helias protopresbyter	678.17
Gundremarus episcopus	766.10	Hagustaldensis doctores 823.20	Heliopolis expugnata	916.28
Gunduinus diaconus	805.36	Haimorani coenobium 392.7	Heliopolis ecclesia	5.36
Guntherus sacerdos	18.28	Hastulphi perfidia 716.4. interi-	Heliscus Nouiomensis	773.20
Guntherus episcopus	25.24	tus 720.30	Helleponti ecclesia	8.3
Gurgitense coenobium	389.1	Hastulpha Roma obfessa 707.55	Helmensadiū cōtra Vuandalos mu-	
769.5		709.8. inde	nitum	25.30
Gurias eremita	414.11	Halberstadienses episcopi 817.9	Helmensadij episcopatus	6.22
H		Halberstadij episcopatus unde 18.7.	Helpidius per ludibrium Imperator	
Abas Antiochiam Pisidia expu-		9	coronatus 933.23	934.39
pugnat	906.17	Haldefondus rex 941.31	Henrici Venet. ducis cedes	937.3
Habdallas Arabum dux	900.29	et 942.3	Heracleæ ecclesia	11.20
903.5		Hali Arabum dux 900.20	Heracleæ Ponti ecclesia	6.29
Habdalla quomodo rex factus	659.	Hali Saracenus 897.50	Heraclius Sami episcopus	10.2
57		Hali tyrannis 38.48	Heraclij de Saracenis victoria	902.
Habdallas Mahumetanus	897.28	Halicarnassi ecclesia 6.34	89	903.23
in		Hama pugil. 26.12	interitus	904.55
de cruce ecclesiarum aufert	337.	Hamburgum edificari coeptū 939.	Herbipolenses episcopi	805.43
14		46	Herbipolis ecclesia	17.23
Habdalla in Christianos seuitia	39.	Hamburgum, Hammonis Iouis ca-	episcopus	24
31		strum 26.8	tus quando institutus	24
Hadeleri subacti	939.25	Hamburgi ecclesia 19.4	Hercules cultus in Sicambria	887
Hadeloga	40.37	Hamburgi, Iouis templum fuisse	39	
Hadeloga abbatissa	395.16	et 796. 888.10	Herefordiæ ecclesia	19.47
17		Hamburgi ut propagata ecclesia	Herefridus abbas	855.57
Hadularius episcopus	770.59	26.8 episcopatus institutus. ibid.	Heresburg castri ecclesia	18.49
hereditas adulterinis liberis abdica-		Hamburgicum idolum 892.5	Heresburgi sanum Herman Saul de	
ta	582.31	Harchelus episcopus 587.4	structum	23.15
Heregisus Beneuentanus dux Caro-		Harimarus 807.58	Heresfeldiæ templum à Pipino ex-	
lo tributarius factus	939.53	Harimarus Vuirzburgensis 806.	tructum	22.54
hereseos fermentum	323.51	45	Herimbertus episcopus	18.46
ex Heresi reuertes quomodo re-		harioli excommunicati 539.14	25.8	
ciendi	590.5	Hariolphus episcopus 390.21	Herimbertus Myndensis	816.12
hereses octauī seculi	320.56	Hartesburgi idolum Saturni destru-	Herman sal idolum	896.46
na 321.8. inde	324.50	ctum 24.36	et 888.37	unde di-
latræ 330.14	Ariani 45	Hasa fl. 938.14	ctum	891.22
Manichæi 54	Donatistæ 331.1	Hastia ecclesia 17.55	Herman sal idoli descriptio	891.4
Arabica heresis. ibid. 5	Mo-	hastarum ante castra fixarū et fron-	uide Irmensul.	
nothelitæ 11	Incertæ	dentium conspectus prodigiosus	15	
et dubie	20	868.23	Hermerus abbas	834.31
Vetularum 30	Astrologici	Hatto episcopus Magdeburgensis	Hermion Germanorum rex	891.
theologi 332.23	Epicurei 30	Hatto. uide Ato	27	
pseudochristus	98	24.34	Hermopolis	891.5
hereses octauī seculi negligenter an-		Haumaris in Christianos grassatio	Heroburgum	891.5
notate	320.54	33.17 interitus 30	et 896.46	
hereses, uulpes animarum	332.41	Haumarus Arabum rex 908.26	Hersborg, Heresburg, Mersburg	
Heretici huius seculi	859.11	inde	922.56	et 923.31. 60
cur sodales dicti	332.50	racenorum dux 910.59	Hersfeldense monasterium	388.
heretici pro Chore, Dathan et Abi-		Haymo Halberstatis Albini disci	30	
ron significati	323.3	pulus 782.8	Herstallensis episcopatus	24.43
hereticorum diuersa dogmata	323.	Haymon ad Auares conuertendos	Hessi ab idololatria conuersi	22.42
			Hessi	

INDEX.

Hæsi conuerſi per Bonifacium 395.	Hilderici regis ignauia 421.41	Hubertus Leodiensis episcopus 772.
39	Hildeſie eccleſia 18.27 & 25.25	54
Heſſorū idololatria 889.14 et 895.	Hildruda Caroli Martelli F. Vtiloni	Huenſes monachi 20.9
39 paganismus 888.42	rapta 921.1	Hugbertus episcopus 14.48
Heteraſte dicti Saracenis Chriſtia-	Hilduarius episcopus 15.43 et 772.	Hugiprechtus episcopus 586.58
ni cur 898.59	50	Hunus Chaiani F. 998.37
Heteraſte cur dicti Saracenis Chri-	Hilduardi episcopi martyrium 40.	Hunaldus Aquitan. dux 929.35
ſtiani 901.26	60	Hunaldus Carolo à lupo duce tradi
Henaldus albus & niger 812.47	Hilduinus episcopus 764.2	tus 930.34
hierarchæ, hæreſiarchæ 616.29	Hippolyti in Norico ripenſi tem-	Hunbertus Angloſaxo 854.25
Hierapolis eccleſia 530	plum 16.40	Hunſritus episcopus 826.25
Hieronymi de imaginum cultu ſen-	hirundinum natura 780.33	Hunniæ eccleſia 16.40
tentia 599.41	Hiſpali eccleſia 15.18	Hunni à Carolo deuicti, & ad fidē
Hieronymi præclarum dictum 387.	Hiſpania à Saracenorū erroribus	adducti 27.26 & 936.6
25	ad Chriſtianiſmum reducta 29.	Hunni à Pipino uicti 936.41. inde
Hieroſolyma à Chofroe obſeſſa, &	17	per Carolum uicti, & ad Chriſti
Chriſti imagine liberata 605.50	Hiſpania à Saracenis occupata, &	fidem adducti 517.8
à Saracenis capta 43.32 recupe-	in tres partes diuiſa 914.18	Hunni religionis Chriſtiane inimici
rata à Carolo 38	Hiſpania octauo ſeculo à Saracenis	887.35
Hieroſolyma Carolo M. recuperata	uexata 15.4 ad fidem reducta	Hunorum clades 935.51 & 936.3
934.22 Chriſtianitati reſtituta	8	& 937.34 conuerſio 11.59
28.55	Hiſpaniæ doctores 782.51 eccleſiæ	Hunorum diſ 889.15 ſana 890.16
Hieroſolyma expugnata 916.29	15.2 motus ſub Leone Iſauro Im-	preces 26
Hieroſolyma, ſedens archiepiſcopa	per. 914.12	Hunorum è Scythia in Pannoniam
lis 460.46	Hiſpaniæ gentis libido 543.9	migratio 920.6. inde excuſſio
Hieroſolymæ eccleſia 4.51	Hiſpanorum libidines diuinitus pu-	nes aliæ 53
Hieroſolymam itum religionis ergo	nita 424.45	Hunoldi ſeditio 422.9
386.59	Hiſtri, qui & Sclau	Hunoredus episcopus 809.20
non Hieroſolymam uidiffe, ſed Hiero-	Hiſtriæ eccleſia 13.23	Hunrichus abbas 845.20
ſolymæ bene uixiſſe, laudandū	Holonenſe cœnobium 888.55	Hybernæ eccleſia 20.12
D. Hieronymi dictum 387.25	Holfatiæ eccleſia 19.1	Hyses Gixid F. Arabum princeps
Hieruſalē cœleſtis per extaſim con-	Holfatiæ eccleſiarum propagatio	916.18
ſpecta deſcriptio 880.30	26.2	Hyguualdus episcopus 586.9
Hieroſolymitani doctores ſub Con-	Holfatorum Bardi ſacerdotes 889.	Hyldeuolda archiepiſcopus 805.39
ſtantino Copronymo 658.10 ſub	51	Hylruda Vtiloni rapta 380.32
Constant. & Irene 30	Holfatorū matrimonia qualia 892.	Hylolphus episcopus 770.7
Hilariacum cœnobium 767.26	ſſe potationes 893.2	Hypatius Niceæ episcopus 662.40
Hildebalduſ episcopus 812.12	homagia in templis præſtari ſolita	Hypatij Niceæ episcopi palinodia
Hildebertus abbas 841.60	346.14	589.58 reſtitutio 601.5
Hildeberti abbatis cædes 533.37	homicidium ſpontaneum 701.44	hypotaſis 73.50
Hildebertus abbas ob imagines de	non ſpontaneum 50	Hyrcanes eccleſia 8.55
ſenſus caſus 859.50	homo quid 155.5 unde. ibid. qualis	I
Hildebalduſ episcopus 15.47	à Deo formatus 156.9 quid poſ	Iacobite hæretici 41.19
Hildebrandus Spolet. dux 934.31	ſit 161.13	Iacobus Protoſpatharius 41.31
Hildebrandi regis inauguratio 427.	homo Dei imago cur 641.36	D. Iacobi apparitio fabuloſa 872.
55	homo nouus 161.2	46
Hildebrando regi cuculus ignauum	hominis creatio 759.47 imago	S. Iacobi eccleſia Compoſtellenſis à
ſore ſignificat 863.27	158.18 lapſus 159.30 ſinis 161.	Carolo M. ampliata 15.21
Hildegardus 380.36	43 peccatorum cur pateſactum	D. Iacobi inuocati miraculum 873.
Hildegarius episcopus 15.46 et 811.	177.47	50
45 Hyldogerus. ibid.	homines cur perfecti dicantur 163.	Iacobi lapis in Bethel erectus 594.
Hildegrinus episcopus 817.10	3	ſſe uirga eiſdem 595.6
Hildegrinus Vandalis in fide docen-	hominum imbecillitas 161.26 pra	Iacobi uirga 618.37.45 & 642.2
duſ à Carolo præſectus 24.12 an	uitas ibid. 33 immolatio 890.1	uotum 584.17
geli monitu Halberſtadium pro	de Homine phraſes 162.55	Iamnulus episcopus 826.37
ſectus 15	Honorius Rom. episcopus damna	Ianuarij calendæ gentilium more ce
Hildegida abbatiſſa 858.17	tus 554.27	lebratæ 419.25
Hildericus rex à Bonifacio depoſi-	Horcheim 922.9	Ianuarij calendarum feſti apud pa
tus 794.34. monachus factus	Hofcourg caſtrum 921.54	ganos 890.53 & 896.17
398.18 & 526.35 & 704.52	Hoſtiæ eccleſia 12.29	Ianuarij calendarum paganicus cul
		S 4 tus3

CENTURIAE VIII.

- tus interdictus 149.35
 lasi ecclesia 5.11
 lb. ad Marin epistola damnata 554.20
 lborch arx 450.40
 Iconij ecclesia 6.58
 iconoclastarum hæresis 622.3
 623.56
 iconolatric confirmatio 309.59
 iconolatrarum rationes refutã dire
 gulæ generales 656.10
 iconolatrarum supplicia, à Constan
 tino Copronymo illata 38.17
 iconolatras fuisse plerofq; octauise
 culi episcopos 530.18
 idololatria omnis apud Christianos
 sublata 624.4.17
 idololatriæ pœnæ 443.4. abrogatæ
 517.32
 Ieanbrechtus archiepiscopus 586.51
 Iedermans suel 891.23
 ieiunia ob publicam necessitatẽ in
 dicta 376.53
 ieiunia pro mortuis 376.57
 ieiuniorum ritus 376.22
 Iesus Nave duodecim lapides sta
 tuit, &c. 649.42
 Iesus Saluator 85.30
 Iesu ad Abgarum epistola apocry
 pha 652.8
 Iglacus abbas 845.5
 Ignatius monachus 833.7
 Ignatij monachi narratio falsa 588.
 39
 Ignatius Pirenes episcopus 6.44
 igneus globus noctu uisus in aere
 865.54
 ignis paschalis 849.3
 ignis Spiritus sancti appellatio 125.
 33
 ignorantia affectata 425.32
 ilij ecclesia 7.4
 Illyrie ecclesia 11.35
 Ilmi monasterium 392.15
 imago Dei quid 596.32
 imago Dei in homine 158.18 et 598.
 26
 imago genus, idolum species 657.
 23
 imago ornis à Christianorum eccle
 sia reiicienda 561.7
 Imago quid 599.22
 imaginis Christi passio festum 871.
 52
 imaginis Dominicæ passio celebra
 ta 378.52
 imaginis honorem in prototypum
 resultare 613.18
 imaginis læsæ uindicta 872.3.18.
 23. inde
 imaginem nullam esse faciendam, sa
 crarũ lit. testimonijs probatur
 558.50. inde. item Theologorum
 aliquot 559.35. inde
 imagine Christi morbus profligatus
 678.37
 imagines, arcæ Domini non conferre
 de 647.2 neque cruci Christi
 38
 imagines candelis & thymiamatis
 cultæ 340.41
 imagines etiam extra templa pingi
 solitæ 339.4
 imagines historiarum ueteris & no
 ui Testamenti, quantopere utiles
 sint in ecclesia 607.43. inde
 imagines honore, salutatione et ado
 ratione dignæ 608.51 inde in sũ
 ro combustæ 545.42
 imagines non equiparandæ reliquijs
 sanctorum 651.56
 imagines non pro se, sed earum ado
 ratio illicita 647.23
 imagines non solum habendæ in tem
 plis, sed summa etiam ueneratio
 ne colendæ 538.22
 imagines non tanquam dii faciendæ
 594.25
 imagines patrũ Sextæ Synodi in So
 phia templo depictæ 665.33 à
 Philippico deleri iussæ. ibid.
 imagines quales in templis depingi
 solitæ 337.3. inde sacris uasis nõ
 conferendæ 647.49 nec sacræ
 Scripturæ 58
 imaginum adorandarum rationes
 668.40
 imaginum adoratio 420.6 confir
 matur Scripturæ testimonijs
 603.20 quod sit idololatria 41.
 40
 imaginum adoratio in Synodo dam
 nata 37.6 à Leone Copronymi
 F. prohibita 41.30
 imaginum adorationi contraria ar
 gumenta 656.12. inde
 de imaginum adoratione S. aliquot
 patrum sententiæ 653.39. inde
 imaginum adoratores hæretici 655.
 22 excommunicati 353.34
 imaginum colores diuersi quid in
 nuant 596.44
 imaginum cultus Anglicanis eccle
 sijs obtrusus 537.5
 imaginum cultus approbatus 546.
 4 & 571.50 à plerisq; huius se
 culi episcopis defensio 330.18 de
 cretus 570.10 & 612.52 eius u
 sus 613.4 signis mendacibus as
 sertus 871.3. inde contra confci
 entiam defensio 445.35
 imaginum cultus hoc seculo magno
 rum certaminum causa 337.4
 imaginum cultus octauo seculo im
 pugnat 3.12 idololatria 545.
 28 damnatur. ibid. 34
 imaginum cultus damnatus 551.26
 à Leone Imp. sublatus 33.47 itẽ
 à Constantino Copronymo 36.29
 imaginum cultus à Leone Imp. pro
 hibitus 495.42 qua occasione à
 Leone Imp. danari coeptus 911.2
 imaginum cultus ab Epiphanio etiã
 improbatus 559.20 qualis esse
 possit & debeat, ut Christianos
 deceat 595.14. inde 599.7.34 &
 602.40
 imaginum cultus sub Irenes & Con
 stantini imperio rursum appro
 batus 42.31.50 à Synodo Nice
 na secunda assertus 673.25
 imaginum cultus asserti rationes ea
 rumq; refutationes 641.14. inde
 sublata causæ 33.53
 ad imaginum cultus defensionem et
 propagationem instigati reges et
 Imp. à pont. Rom. 494.55. inde
 imaginũ cultus origo fabulosa 590.
 26 & 592.6. inde
 contra imaginum cultum decreta sy
 nodi 561.6.13. inde
 imaginum falsi nominis praua ap
 pellatio 557.24
 imaginum impugnatio unde origi
 nem duxerit fabula 606.10
 imaginum inuentrix gentilitas cur
 558.1
 imaginum miracula 605.54 quibus
 rationibus asserta 652.20. inde
 imaginum in templis picturæ usus
 591.17 & 597.15. inde
 imaginum usus 605.27 & 607.59
 & 609.53 & 657.29 & 676.
 3
 de imaginum cultu dissensio 531.23
 dissidium 535.42
 de imaginum cultu dissidium inter
 Imp. & pont. 33.43
 de imaginũ cultu opiniones incomm
 modes 309.58
 imagines cur Leo Imp. tolli iusserit
 544.58
 imagines habere & adorare, non
 idem 678.27
 imagines haberi quidẽ promissum,
 sed adorari uetitum 535.56
 imagines in templis & alibi habere,
 sed non adorare, licitũ 639.25
 & 656.15 & 657.15 & 666.50
 imagines non esse sanctas 641.22
 de

INDEX.

de imaginibus colendis, &c. decretū 503.15	Ingerus episcopus 662.34	Ioannes Hierosolym. patriarcha 658.37
de imaginibus Caroli Magni senten- tia 274.48	Ingo Venedorum regulus quomodo satrapes suos Christianos fecerit 26.25	Ioannes Laodiceæ episcopus 660.57
imitatio sanctorū cuiusmodi esse de- beat 643.35	In nomine patria, et filia, &c. bapti- sasse quondam sacerdotem Baua- rum 348.40 et 355.24 et 533.48 & 784.16	Ioan. Mailrosius 454.9 pontificia decreta improbat 509.33 et 774. 54
Imola, quæ & Forum cornelij 926. 60	In nomine patria, etc. baptizatio ap- probata 799.54	Ioannes monachus 830.44
Imperator excommunicatus 533.8 & 545.6	Insulares ecclesiæ octauo seculo 9. 28	Ioannes monachus & presbyter 840.44
ob Imperatoris excecationem, solē radios suos auertisse 870.23	Insularum maris mediterranei do- ctores 664.1	Ioannes monachus à pontificijs pe- riclitatus 41.45
Imperatores à pontificibus Rom. le- ui occasione excommunicati 493. 55. inde.	insultatores puniendi 273.31	Ioannes Nicomediæ episcopus 662. 47
Imperatorū ius confirmandi Rom. pontifices 511.3	immersio trina ueteribus usitata 218.49	Ioannes Nicopoleos episc. 8.33
Imperatores inaugurandi ritus 462. 17	inuidia muliebris 423.24	Ioannes Nyssæ episcopus 6.37
Imperatrices inaugurandi ritus 427.38	inuocandus quis sit 204.34	Ioannes Pairæ episcopus 10.44
Imperium à Græcis ad Francos per pont. Rom. cur translatum 503. 38 item ad Germanos 42	Ioannes Antioch. presbyter 660.23 iconolatra. ibid. 25	Iohann presbyter, India rex 8.60
Imperij Rom. ad Francos translatio per pont. Rom. 751.52 præcipu- um Antichristi miraculum 37	Ioannes Arcadiæ episcopus 10.51	Ioannes presbyter 783.19
Imperij bona à pontificibus Rom. di- recta 496.24	Ioannes Asii episcopus 7.16	Ioannes Rauennas episcopus 755. 9
Imperij dignitas à Rom. pontificibus in Francos translata à Græcis cur 902.39	Ioannes baptista minor Christo 902. 3 cur à Christo baptizatus 174. 22	Ioannes Saleburgen. episcopus 784. 47
Imperij sceptrum accepturi quomo- do à pont. Rom. inaugurari ce- pti 751.35	Ioannes baptista caput translatum 385.44 adoratum 386.16	Ioannes sextus Rom. pont. 679.1
Imperatorum statuæ et imagines in templis poni solite 338.14.	Ioannis baptiste capitis translatio 875.6 eiusdem miracula 16	Ioannes septimus Ro. pont. 679.38
impij & peccatoris discrimen 175. 45	Ioannis baptiste imago 698.17	Ioannes Sibij episcopus 7.31
impij etiam honorificè sepulti 884. 18	Iohannes quomodo angelus 142.4	Ioannes Synnæ episcopus 7.6
impij non saluandi 285.58	Ioannes Beuerlacius 820.58	Ioannes Synnædon episc. 661.56
impios à Deo non uideri 133.3	Ioannes Colones episcopus 10.45	Ioannicij eremite miracula 832.52
cum impijs conuersatio quatenus li- cita 669.51	Ioannes Constantiæ Cypri episcopus 9.31	Ioannicij monasterium 888.24
impenitentia 214.15	Ioannes Constantinopol. episcopus 665.19 uates 22 patriarcha desi- gnatus à Philippico 28 remotus 42	Ioannicij superstitio 412.40
Inas regnum suum pont. Rom. facit tributarium 935.22	Ioannes Daldeæ episcopus 7.9	Ionas typus Christi 84.31
incantatores excommunicati 539.14. 2.30	Ioannes Damascenus 827.23 Chry- saoras dictus. ibid. eius scripta 53 doctrina & errores 828.24	Ionie ecclesiæ 6.18
incestus exempla 424.27	Ioan. Damasceni in synodo damna- tus ut idololatriæ patronus 37.8 excommunicatus 533.24	Iora fl. 932.31
India quomodo ad Christi religionē adducta 27.31	Ioan. Damasceni contra Mahumeta- nismū assertiones 900.46. inde	Ioseph monachus 830.60
Indiæ ecclesiæ 8.58	Ioannis epistolæ posteriores 320.16 Euangelium quale 319.30	Iosephi Arimathiensis sacellum 389. 40
indurationis et electionis ratio 184. 9	Ioannes Eriphonum regis F. presbyter 27.35	Iosephi castitas 608.3
infames ad sacerdotium non admis- si 370.26	Ioannes Gradensis patriarcha 761.56	Iosephus Eruxinensis 788.10
infantes baptizandi 218.40	Ioan. Heracleæ Ponti episcop. 830 19	Iouinus Felicis heretici socius 325. 23
infernus ubi, & qualis 290.2.15		Iouis robur, arbor à Bonifacio succi- sa 793.2
in Elthymensis synodus 587.30		Iozopoli ecclesiæ 6.9
		inclusi 414.28
		ira in Deo quid 132.8
		Irene Chaiani F. Christiana facta Constantino nubit 968.60
		Irene Chagani Scythæ filia ante nu- ptias baptizata 379.54
		Irene Caroli Magni cōnubium am- bit. 492.50 cum Carolo Italiani diuidit 940.41
		Irene filium restituere imperio coa- cta 933.46
		Irene filium Constantinum oculis et uita priuat 934.12 & 935.18
		Irene omni dignitate priuata, & in monasterium detrusa 935.20 su- perstitiosa & crudelis femina 3. 19
		Irene

CENTVRIAE VIII

Irene turbas in Sicilia excitat 940.	Iudæ epistola qualis 320.30	patus translatio 750.38
57	iudex quis futurus 284.8	K
Irenes & Egyptia 422.38 cum Constā	iudicium extremum quod futurum	K Eifersheim pagus 44.3
tino F. imperium 42.18	283.33 quale futurū 285.59 quā	K Keisersuuerd pagus 816.59
Irenes & Constantini imperium, &	do 287.49	Kimbertus Lindesius 822.54
sub eodē mutationes 933.13. inde	in iudicio extremo discrimen futurū	Kitzingense cœnobii 390.55 à Bo
Irenæ crudelitas in filium 870.17	285.58	nifacio conditum 796.17
Irenes improbitas & inconstantia	iudiciorum distinctio 283.47 inte-	Kremsmünster monasterij funda-
935.3.9. inde	gritas 581.24	tor 16.49
Irenes superstitio 672.60. inde	Iugus episcopus 788.59	Krodo, Saturni idolum 888.37
Irenes Imp. poena 46.1	Iugurius regulus 936.43	Krodo, Saturnus apud Saxones cul-
sub Irene Synodi 587.24	Iulianus Timgitanæ præfectus 904.	tus 889.11 & 891.37
Iridis significatio 139.26	47	Krodo idoli cultus et descriptio 891.
Iringus regulus 936.43	Iuliani martyris caput Viennā trans-	35 & 896.49 destructio 24.36
Irmensul idolum 517.46 & 890.	latum 763.10	L
45 uide Hermansal	Iouis ilex culta, & destructa 22.51	L Achanodraconis præfecti tyrann-
Irmensaul idolum à Carolo cuer-	iuramentum quid 204.10	nis 38.22 exercitus, cædes 43.
sum 912.58	iuramēti episcoporum formula 372.25	19
Irmogarde repudium 502.55	iuramenti uolatio 425.57	laicorum ab electione pontificū ex-
Irtel, qui & Lullus 803.33	iuramenta in templis præstari soli-	clusio 503.12
Irthumas à Leone Imp. repressus	ta 346.14	laicis utraq; eucharistiæ pars exhi-
931.2. inde	iurifurandi ritus 428.15	bita 359.59 & 360.20
Isauri ecclesiæ 8.21	iusticia Dei 71.14 & 185.3	Lambertus episcopus 14.40
Iseniscus collegium 788.12	iusticia in sceleratis puniendis 416.	Lāberti episcopi sepulchrū 382.24
Isrusci collegium mystarum institu-	57	Lamberti reliquie 385.23 corpus
tum 27.52	iusticiam per quæ media tribuat De-	Leodium translatum 445.28
Ismaelach Saracenus 932.50	us 188.21	Lamberti Traiectensis corpus unū
Ismarthus abbas 840.29	iustificari omnes eodē modo 193.42	cum episcopatu Leodium trans-
Italia tota Francorum iuri subiecta	iustificatio unde 185.8	latum 772.1 & 874.41
929.13	iustificationis doctrina corrupta	laminæ aureæ in arca lapidea cum
Italici ecclesiæ 12.7	690.1	cadauere hominis repertæ inscri-
Italici episcopi huius seculi 678.47	iustificationis materia 188.31 impul-	ptio, Christus nascetur, etc. 868.
& 753.52 & 762.1	sua 189.10 applicatio. ibid. 36	46
Itinerarium Apostolorū liber dam-	de iustificatione opiniones in cōmo-	Lampfaci ecclesiæ 8.9
natus & combustus 605.4	dæ 303.55	Landofridus antistes 569.7
Iuas Britannicæ rex, tributarium se-	Iustinianus ab imperio remotus &	Landofridus abbas 842.46
pont. Rom. facit 3.30	exul 665.1 restitutus 5	Landofridus Sueuorum dux 921.40
Iuas Vuellæ templum extruit 19.38	Iustinianus Imp. coram pont. Rom.	Landrada abbatis 859.8
Iudæo ut nullus Christianus filiam	prostratus 680.54 pœnitentia	Lanfredus episcopus 766.16
suam coniugio copulet 549.42	acta absolutus 354.20	Lanfridus Alemannorū dux 914.56
neq; seruū aut ancillā uendat 48	Iustinianus Imp. pontificis Rom. pe-	Laodiceæ ecclesiæ 5.26
Iudæi ad Mahometi characteres su-	des osculatus 428.10	ad Laodicenses epistola improbatæ
scipiēdos à Saracenis coacti 884.	Iustiniani Imp. cum Iohanne papa	320.10
32	schisma 529.52	lapis Abrahæ et Veneris, Saraceno-
Iudæi sanguine ex imagine à se trās-	Iustiniani in Chersonenses crudelis	rum idolum 901.59
puncta territi, & baptisati 653.54	uindicta 905.12	lapis quale Christi nomen 83.49
Iudæorum baptisatorum perfidia	Iustiniani clades à Bulgarib. acce-	Larch monasterij fundator 16.50
350.50	pta, & fuga 905.4	lardum quando comedendum 377.
Iudæorum Berythi conuersio 28.26	Iustiniani Imp. exilium 904.6 uo-	11 & 487.37 & 706.35
Iudæorum frater cur Christus 83.29	tum 862.3 cum filio Tiberio in-	Latine lingue ignarus sacerdos a-
Iudæorum hospitia hoc seculo 883.	teritus 906.24	pud Banaros quomodo baptiza-
34 opera contra Christianā reli-	Iustiniano recuperatum imperium,	uerit 348.40
gionem 883.55	& qui sub eo motus 904.24	latria 676.26
Iudæorum pseudomesias 884.50	sub Iustiniano motus politici quales	latria à simplici adoratione diuer-
Iudæis qui se opposuerint hoc secula	904.23 Synodi 536.2 Britan-	sa 608.55
lo 855.55	nica 7 Niddensis 17 Londinen-	latratriam ueram soli Deo competere
de Iudæis restituendis Bedæ opinio	sis 23	613.10
317.58	Iuuauia archiepiscopalis sedes 461.	latratriam uni Deo competere 619.17
Iudaismus hoc seculo qualis 885.4	34	Laureacensis sedes Iuuauiam trans-
Iudas cœna usus 232.35	Iuuauia ecclesiæ 17.5 archiepisco-	lata 786.12
		Laurea-

INDEX.

Laureacenses episcopi 783.24 & 784.34	Leo Isaurus imp. et sub eo motus pontifici 508.10	libri sacri qui recepti 218.8
Laureacii ab Hunis excisum 920.59	lucii 508.10	Libya Saracenis occupata 903.36
Laureacum, archiepiscopalis sedes 451.27	claus 32.59. inde	Lieba 40.37
à Laureaco translata sedes episcopalis Batauiam 16.51	Leo Isaurus contra imaginum cultum 410.49	Lieba monialis etiam concionata
Lauresheim cœnobium 385.17	531.29 excommunicatus 531.50	Lieba Anglica liber aditus in cœno-
super Lazari monumento extructum templum 4.59	Leonis imp. mors 36.19	bium Fuldense 412.51
Lebadia ecclesia 10.47	Leonis Isauri excommunicatio 357.14	Lifinas locus, & Lifinensis synodus 567.16
Lebunius Anglus 815.16	Leo Phociae episcopus 664.40	ligno uitae comparatus Christus 64.54
lectiones ecclesiarum 344.25	Leo pont. Rom. pro Sergio electus 678.52	lignorum de cœlo lapsus 869.13
lectiones è ueteri Testamēto in templis institutae 343.36 & 344.53	Leo pontifex Rom. profugus, per Carolum restitutus 940.47	Lingonensis ecclesia 13.14
Lectores 431.57	Leo presbyter Constantinopoleos 11.10	Lilybei ecclesia 10.29
Legati Apostolicæ sedis nomen hoc seculo nouum 462.34	Leo Rhodi episcopus 9.42 & 664.25	Limyra episcopus 6.17
Leichradus Lugdunensis 763.48	reccantat 589.59	Lindisfarnenses episcopi 822.44
Lemnij ecclesia 9.56	601.5	Lioba 412.29 & 802.27
lex unde 178.6	Leo tertius pont. Rom. 749.1	Lioba abbatisa 395.16 & 796.18
legis definitio 177.54 sententia 179.5	scripta 13 doctrina & errores 20	Lioba soli ex mulieribus in cœnobium Fuldense aditum paruisse 801.30
legis & euangelij differentia 182.36	opera in gubernatione 36 ca	quantum ea Bonifacio fuerit dilecta 32
legis impletio 303.49 officia 179.9	lamitates 751.47 uirtutes & doctrina 752.23	Lippa fl. 23.18 & 587.29
abrogatio 180.50	Leo Venetiarum episcopus 10.17	ad Lippam synodus 587.17
legem non impleri 180.22 non iustificare. ibid.	Leonipapæ eruti oculi 513.43	Lippia. Lupia: fons 922.52
de Lege opiniones incommode 303.29	Leoni pontifici & uisus & uox diuinitus reddita 870.33	Lirinense cœnobium 12.37
leges ciuiles à Rom. pontificibus dictae 492.21	sub Leone Copronymo synodus 587.17	Lisbona, Vlisippo prius 942.9
Leo archidiaconus Rauennas 755.56	sub Leone imp. synodi 544.58. inde	Litaniarum ritus 367.28 uis 862.23
Leo Carpathi episcopus 9.44 & 664.25	Leobgytha abbatisa 856.29.34	literarum sacrarum effectus 57.16
Leonis Carpathij recantatio 590.1	Leodienses episcopi 771.51	Londinensis synodus 536.23 & 537.11 & 682.12
restitutio 601.6	Leodiensis ecclesia 14.48	Londini synodus celebrata 19.23
Leo Iconij episcopus 6.58 & 661.43	Leodium sedes episcopalis instituta 385.23	Longobardie ecclesia 13.1
Leonis Iconij episcopi palinodia 589.60	Leon Appendi episcopus 6.6	Longobardi à Rom. pontificib. hoc seculo oppressi 902.37
Leo Copronymus, et sub eodem mutationes & motus politici 930.54. inde	Leon Chij episcopus 9.59	Longobardi ad fidem conuersi 26.23
Leo Copronymus ex corona templi imposta morbo correptus 341.6	Leon Docimi episcopus 7.30	Romā deprædati 707.59 inde
Leo imp. à pont. Rom. excommunicatus 684.50 & 35.16 & 54.5. 6 & 546.17	Leon Eumenie episcopus 7.27	Longobardorum gens periura 734.47
Leonis imp. contra imaginum cultum decretum 33.47 nimia in eo uehementia 34.1. inde	Leon Pathmi episcopus 9.47	perfida Rom. pontifici dicta 493.4
Leonis contra imaginum cultum, editum 911.12	Leon Phocæ episcopus 7.18	Longobardorum gente Francorum reges ducere uxores, pont. Ro. de hortatur 733.59 et 734.35. inde
Leonis imp. crudelitas punita 44.55. eius interitus 57	Leon Sebastes episcopus 8.37	Longobardorum reges per Fracos pulsati 312
nomine Damasceni ad Saracenum scriptæ 829.3 sacrilegium punitum 25	Leon Zazynrhi episcopus 10.13	Longobardorum regnū à Carolo M. destructum 919.10 uastatum 931.28
	Leonina ciuitas 751.40	Longobardis ereptæ urbes, & Ro. pontifici traditæ 496.35
	Leontius Cissami episcopus 9.54	Longobardis sedes in Vaticano concessa 748.40
	Leontij interitus 904.55	contra Longobardos defensionē & auxilium petit Gregorius III. à Carolo Martello 680.17
	leprosis cum sanis communicare illicitum 364.34	Lorisham cœnobium 388.53
	Lesbi ecclesia 10.5	Lotharingia Carolo Martello subacta 914.49
	Libanitarum clades 917.29	Lucas castrum 929.39
	liberalitas in pauperes 417.47 in suos 418.31 in studiosos 164.47	à Luca euangelista depicta D. uirginis 815.25
	liberum arbitrium post lapsum quale 163.10 unde 302.25	
	de Libero arbitrio opiniones 302.25	
	libertas Christiana qualis 261.30	
	libidinū exempla 424.34	
	Liborius 815.25	

CENTVRIAE VIII.

ginis Mariæ imago	871.13	10.59	3 errorum capita	898.25. inde	
lucerna nostra uerbum	52.35	Macedonij hæresis	553.41	Maia Boiorum colonia	787.21
lucernæ templorum	340.31	Maday Arabum dux	900.16	Mainse monasterium	27.48
luciferi defectio & casus	551.60. inde	Maday rex Arabum	931.3	Maioranus episcopus	789.20
Ludgerus episcopus	18.23 & 815.30	Maday Darinum uincit	933.26	Matumæ ecclesia	5.1
Ludgerus Monasterien. episcopus	24.53 & 25.28	Maday Saraceni in Christianos grassatio	41.59 & 43.16	maledictum Christi appellatio	830.32
Ludgeri episcopi insignia	447.31	Madoldus	26.46	malum quid	167.10 non à Deo. ibi dem.
Ludouicus Caroli M.F.	348.22	Madoldus episcopus	789.11	mali non autor Deus	133.17
Lugdunensis ecclesia	14.9 instaurata	Magdeburgum Carolo M. captum	932.37	à Malis cessandum	212.48 discedendum
Lugdunenses episcopi	763.51	Magdeburgi è Veneris sano S. Ste- ni templum factum	24.26	mancipia à Christianis ad immolationes paganis uendita	890.2 & 894.12 & 895.54
Lugdunenses prouinciæ quatuor	455.26	Magdeburgi ecclesia	18.12	mancipia Christiana paganis nō tradenda	567.60 non uendenda
Lugdunensium sacrilegia	425.21	patus unde translatus	18.10	mancipia paganis uendita	887.30
Lugdunum metropolis	455.27 cap- ptum	Magdeburgi episcopatus unde	24.27	manducatio spiritualis	232.28
lugubres cantilenæ	382.3	Magdeburgi nomen unde	24.27	Manes dux	35.29
Luidon episcopus	788.59	dolum	891.46	Manichæi rebaptisati	351.42
Luitprandi astorgia	422.46	magicæ artes in curandis morbis	419.39	Manichæos errores hoc etiam secu- lo superfuisse in Africa	330.55
Luitprandi in Italia successus	911.60. inde	magistratus contemptus	421.40	Mannus episcopus	16.33 & 568.54
Lul, siue Lullus, siue Lullo, qui et Lu- lius, Anglus	803.30 Mogutinus e piscopus fit	magistratus unde	277.31	manfionarij	432.23
Lullus episcopus	16.2 & 796.26	cium. ibid.	40	manti	401.31
Lullus Germanorum apostolus	20.50	magistratus diligentia in administra- tione reipub.	416.35	Mantue ecclesia	12.49
Lullus Moguntinens. episcopus	25.56 eius scripta	magistratus in iusticia	421.26	Manuel episcopus	11.12
& errores & opera gubernatio- nis	27 certamina	delitas	34	manutergia	401.56
& mors	16	magistratus esse honorandos	277.57	manu hominum facta quatenus non adoranda	598.46
Lullus è monacho episcopus	429.58	eisdem tributa reddenda	278.4	manuū impositio ordinandis	372.47
lunæ cruentæ eclipsis	862.16	Magnesie ecclesia	6.32.47	Manzon episcopus	678.31 supersti- tiosus
lunæ nomine angelos intelligi	141.46	magorum impostura	887.15	Manzur iconolatra excommunicatus	565.40
Luneburgi idolum	890.46 et 892.1 & 896.47 à Carolo destructū	Magryptius Christianorum hostis	40.59	Manzuris cognomen	829.60
Lupus abbas	844.4	Magryptius paganus ad fidem con- uersus	772.51	Maosin idolum	2.43
Lutetiæ academia instituta à Caro- lo Magno	453.7	Mahumet Agarenorum dux	903.16	Maosin Dei cultus	684.19 appro- batus
Lutheranum Francis subditū	915.2	Mahometus pseudopropheta	860.35	Mardasan Saraceni excursio	908.13
Lutzenburgenfis error	774.4	Mahometi idolum	899.39	Margrauij qui	485.58
Lycaonia ecclesiæ	6.58	Mahometi symbola	899.17	Maria an Christipara uocanda	671.4
Lycastus episcopus	8.46	Hierosolymis	899.32	Maria Constantini uxor repudiata,	& in conobium abdita
Lyciæ ecclesiæ	6.12	ob Mahometum reprehensum mul- ti interfecti	39.36	Maria propriè & uerè Deipara cō- fitenda	563.52 intercessiones eius apud filium postulandæ
Lydiæ ecclesiæ	6.39	Mahometici characteres innotandis imprimi soliti	899.10	Mariæ festiuitates	378.41. inde
Lydricus Lebacensis	939.48	Mahometismus	897.19	Mariæ imago à diuo Luca depicta	388.13 & 871.11
Lytopyrgæ dissidium	423.20	propagatus ibid. & ubi	27. inde	Mariæ imago Constantinopoli in- uocata, cum mersionis commina- tione nisi exaudiat	368.40
M		à quibus & quomodo propugna- tus	900.3. inde	Mariæ	
Macarius Antiochenus	554.30	Mahometismo à quibus & quomo- do repugnatum	900.40		
Macarius hæreticus	859.29	Mahometistarum ceremoniæ	899.		
Macedoniæ doctores	664.47				
Macedoniæ Theffalonica ecclesia					

INDEX

Mariæ imaginis ueneratio 602.37	initia 766.58	Mesopotamiæ ecclesiæ 7.40
Mariæ imaginem pingi non posse 558.20	Mauricio episcopo pontificio oculi cruti 42.8 & 510.57	Messanæ ecclesiæ 10.24
de Mariæ infantia, fabulosa narratio 666.55	Maurorum clades 942.10	Messias falsus Iudeis receptus 285.18
Mariæ intercessio asserta 610.30	è Maurorum manubijs, templum edificatū 15.15 tēpla erecta 28.15	pro Messia quidam se uenditāt, hoc seculo 332.38
Mariæ inuocatio 667.3 prohibita 37.19	Maximus Felicis hæreseos sectator 525.23	Metena fl. 389.51 & 843.6
Mariæ Magdalene corporis trāslatio 874.45 Ephesi sepulchrum 521 inuocata miraculū 873.46	Maximi de religione acturi superstitio 609.21	Metensis ecclesiæ cantus 343.11
Mariæ Magdalene reliquiæ 385.11	Mecha blasphemie Saracenorū locus 897.59	Metenses episcopi 766.33
Marianus Antandri episc. 7.14	Medi ecclesiæ 9.54	Methymnæ ecclesiæ 10.5
Marianus patricius 36.22	mediator noster Christus 122.60	Metis archiepiscopalis sedes 461.50
Marinus ab Imp. Leone cōtra Pont. missus 34.37	in Mediatoris nomine orādū 206.3	metropoles huius seculi 455.1 inde
Marinus episcopus 773.26	Mediolanensis archiepiscopi cum pont. Rom. disidium 531.3	metropolitanus quomodo honorari debeat 695.15
marito licere, si uxor ob infirmitatē debitum reddere nequeat, aliā ducere 503.1	Mediolanum archiepiscopalis sedes 461.19	metropolitani interdum unius provincie plures 456.40
Mars communis 891.25	Mediolanum pont. Rom. tyrannidi subiectum 487.4	metropolitani proprium 547.28
Martis cultus in Sicābria 887.39	Mediolani ecclesiæ 12.55 à pont. Rom. occupata 531.19	metropolitani episcopi ad archiepiscopales sedes transferri soliti 462.48
Martis sidus toto anno non conspectum, portentum 870.29	Mediolanensis ecclesiæ pont. Rom. subiecta 739.4	metropolitanorum officia inde. tituli 456.36
S. Martini apud Turonenses templū	Mediolanenses doctores 757.14	Michaelis archægeli apparitio fabulosa 873.7 templa 10
Martinianus episc. 789.3 (14.59)	Mediomatricum, Metis 455.51	Michaelis monasteriū in mōte Garano 388.19
martyrem quid faciat 859.57	Medo abbas 840.23	Michael Edeffenus 37.29
martyres falso pontificijs appellati 41.38	Megede Venus 24.27	Michael Lachadriaco 37.30 et 931.
martyres huius seculi 859.40 quales fuerint. ibid. inde	Megingandus. Megingolus 808.4	Michael Paphi episcopus 9.35 (21)
martyres octauī seculi qui potiss. censendi 38.40.46	Megingolus Germanorum apostolus 20.50	Michael presbyter Constantinop. 669.56
martyrum festiuitates 379.3 nataliles siue natalicia 7	Megingotus diaconus 843.56	Michael Rauēnas seriniarius 755.32 ab episcopo detectus 50
martyria falsa cuiusmodi 42.7	Meginhardus Tigurinus abbas 788.	Michael Stratonice episcopus 6.53
Masalmas Saracenus 897.41 et 904.35 Galatiam populatur 906.40	Megistus archidiaconus 753.45 (33)	Milburga abbatissa 858.9
Masalmæ in Turcas expeditio 908.46 & 909.48	Melchisedek episcopus 11.54	miles Christi quis 203.52
Masilia capta 913.27	Meldendorpi ecclesiæ 19.6	Mileti ecclesiæ 6.30
Masiliæ ecclesiæ 13.32	Meliboci ecclesiæ 18.3	Milie schola 453.2
Maruan Arabs 916.20 uictus 41.43	Melich Arabs 909.15	Milo episcopus 765.56 ab apro in terfectus 766.6
Maruan Saracenus 898.2.8	Melitena capta 916.57	Miltendorp Milte fl. 26.20
Marnas Antiochiæ episcopus 5.15	Melito Cydonij episcopus 9.54	Mindensis ecclesiæ 18.46
Maruas, qui & Maruthes 918.15	melos animal, Tax. 401.1	minister qualis debeat esse 253.36
Marunij interitus 44.47	melote, cappa 400.50	ministro in Deo fidendum 258.45
Matthæi conuersi typus 607.51	Memmecum 455.57	ministerorum uerbi cōtemptus & fictio 420.31 & 258.53
matrimoniales leges 538.38. inde	mendacia 425.27	ministerorū ecclesiæ discrimina 431.23 electio 252.44 officiū 253.50 constantia 258.22
matrimonii in tertio gradu cognitionis permissum 490.14	mendacia duo 176.40	ministerorum ecclesiæ neglecta officia, & peccata 442.4. inde
matrimonij institutio 540.32 apud Saxones obseruatio 892.28	mendicantes publicè non tolerati 413.20	ministros ecclesiæ eligendi et uocandi ius 368.48. inde
matrimas ducere, peccatum habitum	Menzerizare, Mahometizare 884.32 & 897.53 & 899.15	erga Ministros ecclesiæ reuerentia 415.38
Maurianus episc. 8.39 (380.40)	Merciorum libidines 423.58	ministerium unde 251.41
Mauricius Chalbuis 40.51	Mercurij martyris corpus translatum 384.40	ministerij dignitas 250.36 appellationes typus 253.23 finis 259.17
Mauri cœnobium 389.15	Mercurij stella in medio sole uisa 868.8	ministerio uerbi omnes uocari 259.2
Mauricius episcopus 761.46	Merouingorum regni finis 929.23	ad Ministeriū quales uocentur 252.32
S. Mauricij in Dolegia monasterij 6	Mersburgum duplex 891.31	
	Mesembrie ecclesiæ 11.40	
	Mesopotamiæ disruptæ hiatus 866.	

CENTVRIAE VIII.

de Ministerio opiniones incommo- da 313.39	Bonifacium creati 429.60	moniales Canonisse 392.23
Miracula huius seculi 861.50	monachi barbati 411.19	monialium coenobia hoc seculo ex- tructa 390.45. inde
miracula huius seculi superstitiosa & fabulosa 870.47 & 787.49	monachi in Circensib. ludis per thea- trū ignominiose circūducti 37.50	monialium leges 409.56. inde. pere- grinationes 797.53 uestis 411.50
mendacia 443.40	monachorum coenobia mulierib. adi- re illicitum 412.50	monialibus etiam cōcionari permis- sum 410.46
miracula unde 273.44. cur iam nō fiant 274.24	monachorum & monialiū castitas, qualis fuerit 410.53. inde	cum Monialibus fornicatio duplex peccatum 540.52 & 541.18
miraculorū dona 448.11. finis 273. 60	monachorū huius seculi nō alia spe- cies quā Benedictinorū 393.60	monomachia impia 526.44
misericordia quid 203.31. eius exē- pla 417.11	monachorū dissoluti mores emenda- ti 395.52. lasciuia ut coercenda 702.5. legationes 396.32 et 397. 53 opera in legationib. usi pont. Romani 408.15. ordo à Rom. pont. cur alius euectus 408.5	Monostrategus Artabasdi F. 916.13
Missæ ad Maosin uocē allusio 361.30	monachorum permissionis exemplar 402.15. singulis sue operæ distri- bute 409.31. statuta uaria 398. 39 tonsura 409.13. uestitus 411. 9. inde. diuersus 43	Monotheitæ Alexandriae 9.14. hu- ius seculi 351.11
Missæ Gregoriana alijs prelatæ 362. 7 Ambrosiana itē 9 Romana 4- lijs populis obtrusa 409.22	monachorum prohibitionis exemplar 402.15. singulis sue operæ distri- bute 409.31. statuta uaria 398. 39 tonsura 409.13. uestitus 411. 9. inde. diuersus 43	mons Christi appellatio 85.48
Missæ abusus theatricus 361.26	monachis extra coenobia sua uagari prohibitum 408.45. promissū ut uxores ducerent 509.56	Montani hereses hoc etiam seculo fuisse reliquias 330.49
in Missæ celebratione neq. uiuorum neq. mortuorū facta metio à Ger- mania ecclesijs 361.57. tum uerō ut fieret institutum 363.1. inde	monachos uino abstinuisse 412.7	Montanorum baptisatorum interi- tus 350.54
ad Missam celebrandā ne quis nudis cruribus accedat 578.60	Monastula coenobium 388.48	Mopsuestia ab Habdalla extructa
de Missæ opiniones 313.8	monasteria. Vide coenobia	Mordacus Scotorū rex 36.8 (905.8
Missæ pro tempestatibus etiam cele- brari coepit 368.56. pro ualectu dine egrotantium 364.7	monasteria edificandi nimium studiū 851.48. præposterum 391.12	Mormus, nunc Teruanensis 455.48
missarum celebritates publicè in ec- clesijs fieri primum constitutum 488.4 & 528.31	monasteria episcop. subiecta 397.30	mors duplex 278.16. inde. ibid. 42
Missarū ritus unde 361.32. ceremo- niæ subinde auctæ 49. inde	monasteria hoc seculo prius cōditis adicta 388.21. inde. poenitentia loca 412.15. quedam absq. ceris reditibus 393.5. in quibus mona- chi labore manuum se sustentan- tes. ibid. & 405.31 & 408.21	Morsminster coenobium 389.16
Missaba si. 922.11	monasteria quasi scholæ artiū et phi- losophiæ 393.33. et ecclesiæ semi- naria 55	pro Mortuorum animabus preces 383.22. oblationes 30
Missus est Christus, pbrasis exponi- tur 124.39	monasteria recens extructa conse- crari solita 391.20	mortuorum anniuersaria 383.5. tri- cesima, quadagesima 16
missificatio à pōt. Ro. instituta 503.8	monasteriorū reditus 392.41. super- stitiosa extructio 527.50	Mosis libri quid doceat 319.10
Missia capta 506.15	monasteria Ro. pont. autoritate con- firmari solita 391.53. item regū & imperatorum 392.4	Moslinense coenobiū 389.1. et 769.6
Mitredius episcopus 826.41	in Monasteria recepti, bona sua cō- ferre soliti 393.24	Moyse diaconus 659.52
Mittenbach 23.24	in Monasteria tanquā carceres, rele- gari etiā facinorosi soliti 307.57	Muctan Ciliciam infestat 904.44
modestia in congressibus 345.46	Monasteriēsis episcopatus unde 18. 35 à Carolo institutus 24.52	Muhauia Saracenus 898.13
Modestus 26.42	monastica uita à Bonifacio primum in Germania instituta 797.9	Muhauis Arabum dux 908.57 & 909.2
Modestus episc. 17.20 & 789.41	monastice supstitutiones 411.60. inde	mulieres subintroductæ presbyteris & diaconis interdicitæ 548.20
Moguntii ecclesia 15.59	monasticam uitam Deo placere, si- gno mendaci assertum 876.48	mulierum inuidencia 423.24
Moguntii metropolis 455.21.55	circa Monasticen casus 412.56	mulinum animal è terra prodies, hu- mana uoce locutum 866.11
Moguntinēsis episcopatus preroga- tiua à Bonifacio 403.8	cum Moniali concubuisse, pro blas- phemia in Deum 413.40	mundū non semper duraturū 138.51
Moguntium archiepiscopalis sedes		Murbachium monasterium 390.27
Moguntini doctores 790.2 (461.28		de Muro se precipites dare persuad- si Saraceni 917.14
monachæ 432.51		Musalmas Saracenus 908.32
monachatus huius seculi, eiusq. ritus 387.50		Musici modi in ecclesia introducti 343.20. inde
monachi Aphricani 831.20. Euro- pei 33. Asiatici 827.20. Britan- ni 844.40. Gallie 838.57. Ger- mani 842.8. Itali 833.18. et 838. 20. Scotie 856.2. Thracie 832.18		Mussoniū inf. Venetis crepta 758.1
monachi etiam ad ecclesiæ guberna- tionem electi 394.30. episcopi facti 32. inde		Mutij erratum 783.37
monachi in Germania primum per		Mymigardenordensis episcopatus 18.23

mysterium

INDEX.

mysterium iniquitatis cuiusmodi fuerit in Rom. pont.	29.36.52	cena secunda post mortē damnatus	672.16	oblaciones pro mortuis hoc seculo introductæ	383.30
Mytilenæ ecclesia	10.7	Nicodemus Dydimorum episc.	8.15	oblacionum ritus	345.42
N					
Naboris cœnobium	390.35	S. Nicolai Batauiæ monasterij fundator	16.48	de oblatione opiniones incommoda	312.52
quæ translata	385.26	Nicolaus Cyzici episcopus	8.6	obsessi etiā in templū admissi	341.46
Nabuchodonosor propter Cherubim ex templo eiectum punitus	604.52	ropolis episc.	5.30	obsessorum exorcizatio	375.18
Nacolia Saracenis obfessa	43.18	Nicolai Hieropoleos episcopi recantatio	589.60	Océani ecclesiæ	19.18
Naithanus Pictorum rex	31.2	Nicomediæ ecclesia	7.49	Ochsenburg castrum	921.54
335.40		Nicopoleos ecclesia	8.52	Octauī seculi duo Antichristi	1.17
Narniæ ecclesia	12.20	Niddensis Synodus	536.17	qui Imperatores	1.7
Nataliæ ecclesia	7.38	Nigberg castrum	811.49	Octodorus	456.13
natalis Domini obseruatio	377.39	ex Nihilo omnia facta	137.44	Ode in ecclesias munificētia	449.28
Nathan adorauit Dauidem	649.51	Noæ ara erecta	594.43	Ode reginæ sepulchrum	382.21
Nathanael diaconus	781.47	Nodoaldus ex palatio ad presbyterium raptus	374.54	Odigirta imago	871.15
naturæ lex	181.25	Nodoaldus episcopus	15.37 et 770.43	Odilia abbatissa	395.19
naturæ duæ in Christo	99.2	Noe mons	920.43	caca uisum	857.1
naturarum in Christo unio	108.27	nomen bonum	714.51	unā cum baptismo recipit	857.1
in Naturis duabus Christus adorandus.	ibid.39	nomini diuini abusus	420.19	Odilo Bauarorum princeps	921.40
Nauferi regis perfidia	423.6	nominum multitudo in Scriptura	66.10	Odilonis ducis in promouenda religione studium	27.42
Lazari corpus translatum	385.16	nominiū mutatio in ordinatis	373.3	Oecumenici indignus interitus	34.13
Nectarius abbas	855.3	nonnæ quæ et nunnes, et nunna quid	409.57	Offa Meltiorum rex	19.47
Nedfri	890.7 et 896.10	nonnarum Anglicarum libidines et infanticidia	411.6	rum rex 575.29 Rom. pont. se tributarium facit	930.51
Nemo accendit lucernam, et ponit eam sub modio, &c.	648.57	Nordlingi, siue Nordoliti Saxones	939.30	Offa rex monachus factus	682.22
Neoburgense cœnobium	389.18	Nordlindorum seditio	421.57	Offa regis fraus	425.44
Neoburgensis diocesis Augusta Rhetici translata	568.55	Norduitæ Christiani facti	932.32	liberalitas 449.31 poenitentia	354.27
Neoburgi ecclesia	16.32	Norici ecclesiæ	16.39	officium, pro missa	362.5
Neocesariæ ecclesia	8.41 et 11.26	Northanymbricæ res populi factionibus inclinata	915.25	officia diuina quotidie in templis decantandi ritus institutus	343.45
Neocesariensis Synodi libellus	551.32 inde. et 554.23	Northumbri regi inclinatio	930.47 turbæ	Ogerus Indiæ dux	8.58 et 27.31 et 812.48
Neostadiensis cœnobij reditus	393.1	notarij regionarij	432.16	Olbianus episcopus	11.51
Nesium	11.50	notariorum officium	434	olei consecrati uis	376.7
Nestorij heresis	554.48 et 556.13 in Ephesina synodo dānata	Nothelmus Anglus	818.43 eius uita.	de Oleo opinio incommoda	313.19
Neuileiense cœnobium	389.16	ibid. inde		omnipotentia Dei	72.7
Niceæ ecclesia	7.51 eiusdē Synodus septima.	Nothelmus episcopus	781.52	Onias sacerdos	781.46
Niceæ Thraciæ ecclesia	11.28	Nouati opinio	677.35	operationes duæ in Christo	111.9
Nicena Synodus prima	553.32 secūda, quæ Septima uniuersalis dicta	Nouiomagi ecclesia	13.55	opera duplicia	196.43 unde. ibid.
Græcis 588.52 damnata	639.33	Nouum uillare cœnobium	767.27	qualia debeant esse	200.29
Nicena secundæ Synodi cōfessio seu Symbolum	611.40 decreta rursum abrogata	nubes pro hominibus	66.17	opera bona esse necessaria	196.25
Niceni concilij fides	575.14	Nubitenſiū feminarū cōstantia	42.1	non esse plena	200.27
Nicephorus Adrames episcopus	5.38 Dyrrhachij episc.	nuptiæ damnatæ	684.21	operum finis	200.33
10.53 et 664.49 Tarasij successor	678.11	nuptiæ in quarto gradu Germanis licitæ	547.59	operandum bona ex fide	200.7
Nicetas episcopus	754.5 Ilij episcopus	nuptiarū contēptus Antichristi character	429.15	operari bene qui nequeant	119.34
7.4 Proconnessi episc.	9.49	nuptiarum prohibitio	502.25 Anti christi nota	Opha rex monachus factus	413.6
Nicetas eunuchus et laicus patriarcha creatus	430.7	nuptiarum ritus	379.45 inde	opiniones quædā de religione	300.43
Nicetas Sclauus eunuchus	671.54 et episcopus Constantinop.	circa Nuptias casus	380.23	Opportunus antistes	569.2 abbas
60 in Ni		nuptialia conuiuia	380.10	842.40	
		Nysse ecclesia	6.36	Optatus abbas	834.15
		O		Ora fl.	23.29
		Obacium fl.	923.40	orandū in mediatoris nomine	206.3
				interioribus motibus	35 sobriē
				209.20	
				orantes exaudiri	207.56
				orantiū gestus	365.60
				geniculatio	366.1
				extensio palmarū	o decubitus in terrā
				12 uultus in terrā deiectus	21 conuersio ad Orientem
				30 tristitiæ signa	56
				T	
				2	oratio

CENTVRIAE VIII.

oratio quid 204.30 eius forma 207.	Padeburnensis synodus 587.25	Paschalis primicerius Ro. 753.21
10 formule 367.13	Padeburnensis ecclesia à Saxonibus	Pasche obseruatio 377.53 qualis in
circa Orationem casus 368.34	combusta 43.57 restaurata 59	Oriente 59 Ro. more 378.3 inde
de Oratione opiniones incommo- da 305.40	Padebornensis episc. 18.43 & 524.27	de Paschatis celebratione disidium
orationes pro uiuis et mortuis 367.1	Padelburne ecclesie cura Vuirzi- burgensi episcopo demandata 24.	Pastilas Pergami episcopus 7.1
orationu ritus 365.12 loca certa 31	paganæ prohibitæ 896.1.31 (40	Pastilas Pergamensis 662.26
ordinandi, ad uitam cœlibem iura- mento adstringi soliti 372.44	Paganismus. uide Gentilismus.	pastor summus 462.20
circa Ordinationem ritus 368.48	paganorum mores 892.16 bigamia	Pataræ ecclesia 6.15
casus 374.18	53 festa 890.52 sacrificia. ibid. 4	Pater maior me est, exponitur 124.
ordinatorum iuramentu 372.11.25	paganoru in Christianos grassatio 32	de Patre doctrina patrum 83.15
ordo in baptismo seruandus 219.50	40.55	Pathmi ecclesia 9.47
ordines fidelium tres 432.58	Palestina ecclesie 4.49	patientia exercenda 266.25
ordines gratis conferendi 373.13	palea quid iuris pontificij interpre- tibus 507.26	Patræ ecclesia 10.43
organa musica templorum 341.14	pallium Romanum 485.35	patriarchæ nomen etiam archiepi- scopis datum 462.8
Orgelli ecclesia 14.1.34	Palmarum dici obseruatio 377.49	patriarcharū quatuor ordines 65.28
Orhemus fl. 922.8	Palmarū die pugna cōmissa 379.43	patriarchium templi 341.44
Oriens quomodo Christus 84.60	Pamphiliæ ecclesie 5.58	patrini baptismo adhibiti 347.37
Orientenensis ecclesia 28.17	Pampilonæ muri Caroli precibus e- uersi 368.30	patrini etiam ad confirmationē ad- hiberi soliti 350.24
Orientis synodus 544.58	Pampilonis muri D. Iacobi inuoca- tione deiecti 873.51	patrinorum officium 347.60. inde
Origenes, qui & Adamantius 554.14	Pancratiū astronomus 45.53 &	Paulinus Aquileiensis 758.13 eius doctrina 20. inde
Origenis dogmata in Constantinop. synodo damnata 554.23	Pancrituda monialis 392.31 857.56	Paulini Aquileiensis confessio 51.4
originale peccatum 172.7	893.42 & 935.28.32	nauī 760.30 opera in gubernatione 43
Ortrunij ecclesia 22.32 cenobium	Pancrituda monialis 392.31 857.56	Paulus Affarta 928.9 eius cædes 756.6
393.6 à Bonifacio cōditū 793.11	Panis uerbi appellatio 51.53	Pauli fuga utilis 273.38
Osca Hispaniæ capta 941.38	Pannonia ab Attilia occupata 920.8	Paulus Aconitiæ episcopus 7.29
osculari & adorare nō idē 645.10	item ab Hunnis. ibid. 40	Paulus Armeniacorū prator 917.21
Osaburgi ecclesia & schola à Ca- rolo instituta 18.38	Pannonia ad Rom. Imp. recuperata 936.24	Paulus Cyprius Almificus 672.21
Osredus rex sacrilegus 413.20 &	Pannonia Bonifacij prædicatione cō- uersa 27.21	superstitiosus 673.10.49
543.47 eius interitus 544.10	Pannoniorum ecclesie 11.57	Paulus Diaconus 836.15 deportatus in insulam 46 monachus sit 53.
Ostphali Saxones 923.41	Panormi ecclesia 10.16	eius scripta 57 doctrina & erro- res 837.37 amici 55 mors 838.9
Ostphali 932.20	papa, qui & archiepiscopus 462.22	Paulus diaconus pont. Rom. electus 534.42
Osteruick, quæ et Salingstadia 24.	Papiensis ecclesia 14.28	Pauli Diaconi narratio falsa 588.47
9 prius Salmostede 817.14	Paphlagoniæ ecclesie 7.33	nugæ 871.38 sepulchrū 382.44
ostiarij 432.3	parabola in uerbo Dei 54.26	Paulus Heracleensis, primus Vene- torum dux 903.52
Ostrobertus episcopus 762.59	paracletus 327.21	Paulus patriarcha monachus factus 42.37 propter disidium de ima- ginum cultu in monasterium se abdit 587.48
Ostrofrancorum ducatus Burchar- do donatus 807.30	paracletus Spiritus sanctus dicitur 125.33	Paulus Pisanus 777.17
Osualdus Northanhymbrorum rex 575.49	paradisi per extasim conspecti de- scriptio 880.2	Paulus primus Ro. pont. 725.28. eius scripta 45 doctrina & errores 729.1 opera in gubernatione 41 amici 731.14. uirtutes 26 mors 31
Osuita abbatissa 858.41 excōmuni- cata. ibid. 46 & 353.7 & 354.1 & 397.48	Parasceues obseruatio 377.49	& curriculum eius 725.52
Osuite excommunicatio 804.21.41	Pardus Pitane episcopus 7.20	pauperes qui secundum Scripturam 66.15
Othbaldus 587.15	Pardus monachus 833.18	pauperum cura episcopo in primis habenda 441.22
Othmarus abbas 843.38 eius uascu- lū. ib. 50 corpus translātū 384.30	parentum honor 416.16	peccatoris
Otilia abbatissa 856.60	parricidarum satisfactio 355.56 ieiunia 376.32	
Otri ecclesia 11.4	Parij ecclesia 7.42	
Ottogerion S. Hippolyti in Norico templi fundator 16.41	Parisiensis Academiæ occasio 775.	
Quentenensis ecclesia 15.14	14.49. & 781.23	
Ono monachus 838.59 puer suspē- sus, Vulfrani precibus euadit 60	Parisiensis Schola ampliſſ. redditibus à Carolo M. aucta 522.18	
Ozanis pœna 609.47	Parisiensis ecclesia 14.26	
	Parisiensis episcopi 766.9	
	Parisiensis ecclesia 10.49	
P	Parthenopolis Magdeburgū 24.24	
Pacis studium 521.15		

INDEX

peccatoris & impij discrimē	175.45	pestis horrendæ exemplū	44.29	& ipsam Synodū abolet	665.90
peccatores omnes nos esse	171.60	pestis in Syria grassata	864.29	Philippici à Ro. pōt. dissidiū	530.30
peccatores recipi à Deo	211.51	pestis ob imagines à Copronymo de		Philippici effigies cur Romæ in ec-	
peccatū unde 167.50 ad mortē	175.	letus	871.32	clesia non admissa	338.15
54. in Spiritū sanctum	176.6	petenda quæ	205.16	Philippici Imper. imago proscripta	
peccatum originis quod sit	172.8 un	Petri apostoli nomine scripta episto-		Romæ 422.5 persecutio punita	
de. ibid. eidem omnes obnoxij.		la ad Pipinū et Frācos omnes pro		44.18	
ibid. 46 eius effectus	173.44	auxilio Romæ ferendo	711.10	Philippici prodigiōsū somniū	361.51
peccati significationes 166.57 diui		Petri & Pauli imagines, Constantino		Philippici res, subq; eo persecutio ec-	
sio 167.16 effectus	169.58	Imp. in somnis oblata, et à Sylue		clesiæ	31.14
peccatū nō esse substantiā	177.33	stro exhibitæ	592.9.59	inter Philippicū & Constantinū pa-	
peccata actualia 174.45 uenialia.		Petri iusticiæ 499.10.28 tonsura		pam dissidium	31.29
ibid. 53		532.38		sub Philippico Bardane motus poli-	
peccata quō committantur	169.45	S. Petri gubernare Pont. Rom. signo		tici quales	906.10
ad Peccata non reuertendū	212.3	mendaci assertum	874.16	sub Philippico Synodus Constantino	
peccatorum reprehensio	258.12	de diuo Petro mendacia pont. Rom.		politana 537.19 Romana. ibid. 51	
Pectelmus monachus	825.35	500.12		& 538.25 Germanica	539.40
pedes pontificis Rom. hoc seculo à		de Petro opinio Caroli M.	313.58	Philippicus Corcyræ episc.	10.9
Regib. & Imperatorib. osculari		Petronas abbas	394.56	Philippus episcopus Rom.	753.45
cœpti 428.8 & 508.31 & 724.		Petronax monachus	833.35	Philippus presbyter	733.10
57. & 530.6		Petronacis sepulchrum	582.31	Philippus presbyter pōtifex electus	
peierantiū poena	428.36	Petronilla corpus transpositū	384.	838.24 oculis & lingua priua-	
Pelagium damnatorum fossa	37.39	5 & 385.55 & 479.26		tus	29
Pelagius rex	29.27 & 914.32	Petronius monachus	833.35	Philippus Rauennas episc.	753.26
Peltæ ecclesia	7.25	Petrus Aquileiensis episcop.	757.41	philosophiæ abusus	299.50
Pemmo Foroiul. dux	910.43	Petrus Chartulanus martyr	5.1	philosophi, hereticorū patriarchæ	
Pemmonis & Calisti dissidiū	532.6	Petri chartularij contra Mahometa		323.21	
Pemmonis impietas punita	44.50	nismum uox	902.12	philosophorum dogmata	299.25
Pemmoni Calistus patriarcha captus		Petrus Damasci metropolitæ, eiusq;		Philoxenus hereticus	605.15
36.14		martyrium	860.4. inde	Phiphilus episcopus	788.59
Pentapolis	926.54	Petrus Damasci metropolitanus		Phocæ ecclesiæ	7.18
Pentecostes festum	378.32	900.43 lingua ei præcisa	21	Phrases ex Beda	67.50
peregrinandi religionis ergo super		Petri Damasci episc. martyriū	38.49	Phrygiæ ecclesiæ	6.00
stitio	857.44	Petrus Hegumenus	588.2	Phrysinga, quæ & Fruxinū	30.14
peregrinatio ad loca sacra 386.33 à		Petrus Maumenus siue Chartula-		Phrysingæ ecclesia	17.11
synodo improbata	387.3. inde	rius, martyr	860.20	phylacteria	894.45 & 896.4
Peregrinus episcopus	784.36	Petri Maiumeni martyrium	38.55	phylacteriarū usus excommunicatus	
perfidie exempla	423.6	Petrus Nicomediæ episcopus	7.49	539.15	
Pergæ ecclesia	5.58	Petrus protopresbyter Rom.	753.5	pictorum ars improba	554.46 &
Pergami ecclesia	7.1	Petrus Sabæ monachus	833.28	555.7.60 & 556.8 & 561.7 abo-	
Pergamensium impietas punita 44.		Petrus Seleucie Pifid. episc.	6.7	minabilis et mortua gentium ars	
16 sacra	890.8 & 894.14	Petri Stilitis interitus	37.59	558.1.15.30 diabolicæ insidiatio-	
Pergamum captum	907.40	Petrus Ticinensis episc. 756.41 erro-		nis inuentio	564.4
Pergustus episcopus	827.3	res eius 54 opa gubernationis	58	Pictorum ecclesia	20.7
periculū maris, locus ubi templū Mi-		Petrus Vicedonus	588.1	Pictorum paschatis obseruatio	31.1
chaeli archangelo extructū	334.9	Psaassenmūster monasterij fundator		pictura in tēplis	338.34
Periochius episcopus 16.31 & 54.6.		16.50		picturæ usus	691.17
36 & 789.54		Pharas Theodorus	55.4	in Pietatis studio perseverandū	201.
periurium cauendum	420.23	phariseorū sermientum	275.55	13	
persecutionē qui patiantur	265.39	Philadelphie ecclesia	6.23	Pipinus pagus	784.27
persecutionum in Christianos poenæ		Philippicus Imp. à pont. Ro. excom-		Pipinus, qui prius Carolomannus	
44.11. inde		municatus 494.4. inde	681.37	348.14	
Persie ecclesiæ	8.55	ab Artemio pulsus	665.41	Pipinus ab Adriano pont. baptiza-	
Personæ uocabuli expositio	73.40	Philippicus etiam in errore homou		tus 346.29 et 347.4.42.746.33	
personarum in Trinitate differentia		si lapsus	331.28	813.39 de eodem prophetia	48
76.55		Philippicus excecatus	32.23	Pipinus Patricius Rom. constitutus	
personarū gradus	431.22	Philippicus harescos dānatus	530.	493.14	
Pessimantis ecclesia	7.33	41		Pipinus domini sui proditor à pont.	
pestis fuga	423.37	Philippicus in exiliū pulsus	861.54	Rom. in regē unctus	704.60 &
pestis grassata	865.35	Philippicus Scatæ Synodi imagines		706.3	

CENTVRIAE VIII.

scandalum datum 276.10 acceptū	51.	semen bonum uerbi appellatio	51.	Sicilie ecclesia	10.21
277.6	56			Siculphus capellanus	432.7
scandali appellationes	276.1	Senonensis ecclesia	14.3	Sidæ ecclesia	5.35
scapulare	401.43	Senonenses episcopi	764.52	Siderum castrum	909.11
Slauī, qui & Venedi	938.51	Senonis metropolis	455.40	Sidonius episcopus	811.12
lo subacti	939.2	Septem castra unde originem	no	Sidonius Bonifacij antagonista.	
Slauini subacti	918.23	men habeant	920.21	799.51	
Slauorum incurfiones	905.37	Septima Constantinopolitana syno		Sigebaldus presbyter	767.15
Slauinus Seuerorum princeps à Co		dus abrogata	510.35	scopus	17
pronymo captus	919.21	Septima Græcorum synodus, secun		Sigeberti mendacium	384.7
Slauonia episcopi	11.38	da Nicena 588.52 cur à pont. Ro.		Siguinus Burckardi frater	808.24
Schaffe monasterium	389.44	relecta	503.54	Siguulfus	586.23
Schiratus saltus	569.6	septima synodus sub Constantino		Siguuolfus monachus	854.56
schismata huius seculi	529.50	celebrata contra imaginum cul		signa mendacia huius seculi pro con	
de		tum, damnata 589.53 abrogatur		firmando imaginum cultu	870.
scholæ huius seculi	452.57	per secundam Nicenam	624.49	58 de sanctorum intercessione et	
scholarum liberaliter fouendarum		& 639.34.48		cultu 872.36. inde de bonis eccle	
studium	522.6	septima Synodi decreta	561.57. in	siasticis 836.15 de uita monasti	
Schutere monasterium à Pyrmínio		de & 564.32 & 565.45		ca. ibid. 48 de coelibatu 54. de	
fundatum	16.20	Septimanorum fines	941.16	missificatione pro animabus e	
Schuturense cœnobium	389.13	cenis infestati.	ibid.	purgatorio liberandis	877.6.
Schwartzenhense monasteriū à Pyr		sepulchra heroum in montibus	893.	20	
minio fundatum	16.20	26		Sigobertus abbas	840.60
Schydræ episcopatus à Carolo ere		sepulchris lampades & lychni adhi		Silei ecclesia	5.5
ctus 24.18 post aliò trāsatus 21		biti 382.55. item epitaphia	60	Silestadij ecclesia	16.35
Schydræ episcopatus institutus 18.7		circa Sepulchra mortuorum casus		Simeon Anglicus	454.41
scire Dei quid	131.60 & 132.60	383.42		Simeon monachus	830.55
scortationis satisfactio	356.6	sepulture ritus 381.43 loca 382.7		similitudinum ratio in Scriptura.	
Scotiæ doctores 826.47 ecclesiæ		inde	66.24		
19.59 pascha celebrandi mos		Seraphim montis cœnobium	388.	Simoniaca hæresis	438.9
20.1		59		Simonis magi tonsura	532.40
Scotiæ monachi	856.2	Serenus episcopus 13.32 Aquileien		Sindaredus episcopus	15.18
scriniarij 432.14 eorum officium		sis 757.45 Massiliensis	764.6	Sion mons, Ecclesia	651.44
434.29		Sergius Rauennas episcopus	755.16	Sipontus urbs in Apulia	301.41
scripta hæreticorum abolere, tyrannicum	332.3	depositus	20	Sisinnius Colchidis episcopus	8.
Scriptura quomodo breuis	53.48	Sergio pontifici Rom. natus ex adul	50	Sisinnius Parij episcopus	7.48
Scriptura tota in ecclesia legi præcep		tera filius	678.52	Sisinnius Pastilas	662.27
pta	404.55	serpentis ænci erectio	595.44 &	Sisinnius Perge episcopus	5.59
Scripturæ regulæ aliquot	65.50	643.10		Sisinnius primus pont. Rom.	680.
scuritatis causa	66.6	Seruus seruorum	470.2	Sisinnius pontificatum arripit	330.
Scripturæ sensus quotuplex	65.1	Serui seruorum titulus fictus	686.	21	
Scripturam malè ab hæreticis intel		3		Sisinnius pontificatum arripit	330.
ligi	65.42	seruos suos paganis uendentium pot		18	
Scripturæ quæ recipiendæ	53.17	nitentia	356.23	Sisinnij, Dioscori & Bonifacij dissi	
Sebaldus eremita 414.13 sponsus		Seuadas episcopus	788.60	dium	530.16
prima nocte in eremiū abit 844.		Sexta synodus abrogata	537.22	Sisui castrum	903.27
15 in numerum diuorum relatus		Sexta uniuersalis Synodus abroga		Slauī, qui & Sorabi	937.59
30		ta à Philippico	665.30	Slauī quomodo ad fidem conuersi.	
Sebasan per deditionem capta	934.	Sibbij ecclesia	7.31	27.11	
6		Siborg arx	923.58	Slauini tributarij facti	934.42
Sebastæ ecclesia	8.37	Sicambria, quæ & Buda	516.52	Slauorum conuersio	11.57
secundicerij	432.13	896.59 & 936.10. à Carolo ex		Smyrnæ ecclesia	6.25
Sedulius iunior episcopus	20.4	pugnata, & ad fidem conuersa		Solium templi	341.26
826.51		26.33		sol iusticiæ quomodo Christus	84.
seditionum exempla	421.49. inde	Sicambriæ ecclesia	12.1	4	
Segido antistes 569.11 abbas	842.	Sicambriæ idololatria	887.39	Solis dies. uide Dominicus dies.	
48		Sichedis monialis	859.1	solis eclipsis 864.27 & 866.32	
Seleuciæ Isauri ecclesia	8.21 item Pi	ficcitas prodigiosa	867.27.35	& 868.6 & 869.1	
fidie	6.7	Sices castrum	918.2	Solorum ecclesia	9.27
		Sichulphus	805.23	Solfeldij idolum 888.10 et 890.49	

INDEX

et 806.48	phia episcopus	6.23	Sylvestri corpus translatum	385.17
Sorabi, eorumq; in Saxonum fines	Stephanus sacellanus Adriani	753.38	Sylvestri pōt. Ro. ē Soracteno mōte	
incurso	937.50	Stephanus secundus pont. Ro.	706.	per Constantinū reuocati, perq;
Soradis montis coenobium	188.59	56 et 733.3 eius scripta	707.6	cum baptizati Constantini fabu
Sorinus pont. Ro.	680.22	epistole hactenus nō editæ	707.	la
sperare quid	201.30	20. inde. doctrina et errores eius		592.6. inde
Spira	455.57	722.42 opera in gubernatione	Sylurni lacus monasterium	389.47
spiritualis propinquitus an carnalē		723.7 uirtutes 725.10 mors et	synaxis ritus	345.33
copulam impediāt	819.42	curriculum	21	Synebertus episcopus
spiritualem coniunctionē non impe		Stephanus III. pont. Ro.	733.17 eius	568.59
dire matrimonium	797.47	scripta	33 doctrina et errores	Synergia à Beda defensa
Spiritus sanctus distributor sacramē		eius 738.7 opera in gubernatio	ne 38 mors	302.38 re-
torum	217.23	Stephani monachi interitus	37.36	futata
Spiritus S. paracletus	327.21	Stephani monasterium Selingastadij	388.35	166.35
Spiritus sanctus in quibus habitet		Stephani reliquie et cultus Padel-	burne	
128.20 quomodo in Christo ibid.		Stephani templum Magdeburgi, ex		749.47
quomodo in Deo et alijs	130.9	Veneris sano	18.13 et 24.26	
Spiritus S. appellationes	124.58	stola prima quæ	170.41	Synodus Gallie sub Carolomanno
Spiritus S. processio	127.36	Strachie inf. paganismus	888.33	565.52 Liffincensis
et effectus	129.11	Stratonice ecclesia	6.53	567.16
Spiritus S. à Christo mitti	123.49	Stratonicus episcopus	12.18	Synodi acclamationes cuiusmodi
in Spiritu alibus quæ libertas homi-		Sturmius Germanorū apostolus	20.	564.60. inde 614.14
nis	168.26	51 abbas 395.1. 342.20 Fulden-		Synodi septimæ decreta
Spoleti ecclesia	12.24	sis abbas	796.10	561.57. inde
Spongiarum à pont. consecratarum		Suathes Sarmata	920.30	et 564.32 et 565.45
uis	876.43	subdiaconi	431.48	Synodo Londinensi imaginū cultus
Sponsaliorum mos	379.46	subdiaconorum officium	434.14	introducitur in Anglorū ecclesias
Stadium ad Albim	26.16	Sueonum ob necatum Daniæ regis		337.7
Stapffelsee coenobium	857.13	legatum muletā	915.13	Synodi Imperatorum à papa impu-
statuæ. uide Imagines		Sueuia Pipino occupata	921.47	gnata 31.46 in templis celebra-
statuæ etiam extra templa poni soli		Sueuiæ doctores 789.52 eccles. 16.14		risoliti
te 339.4 in templis quales poni		Sueuorum ductū priuilegiū	937.42	34.6.4
solite	337.3. inde	suggestus in templis	341.21	Synodi sub Carolomanno
statuæ sanctorū quomodo recte ado		suffraganei 431.30 episcopis sub-		565.53. in
rentur	598.36	iecti	433.51	de sub Constantino Copronymo
statuarum adoratio uisionibus con-		Suidbertus Anglus 816.36 episcop.		547.50 sub Constantino Irenes
firmata	824.4.0	787.3 pulsus	44.1	F. solo 626.11 sub Irene 587.24.
statuarum inuentrix gentilisui su-		Suidunus Burchardi episcopi frater		sub Iustiniano 536.3. inde sub Le
persitio 557.60 uide Imagines		805.50 Bonifacij comes 54.808.24		one Imp. 544.58 sub Leone Co
statuaria gentium ars 558.30 diabo		Suliman Arabum tyrannus	606.13	pronimo 587.17 sub Philippico
licum inuentum	560.12	Suntal mons	938.1	Synodi priuata 448.40 (537.18
Stauffenorum familia	22.18	Suntfelt	939.11	Synodi sex uniuersales, et qui in sin
Stauratius Chalcedonens. epif. 7.47		superbia caput omnis peccati	177.15	gulis damnati 553.30.50 et 554.
Stein, Rheni insula	843.42	superbos à Deo non uideri	133.3	2.11.23.35
stella adorata à regina Angliæ	28.45	superstitio huius seculi 419.33. inde		Synodorum sex pictura ab Impera-
stellæ adoratio	889.38	superstitutionis uis	832.60	tore abrafa 537.37 à pontifice
stellæ de cœlo lapsæ	867.25	superstitutiones abolitæ	519.59	Romæ renouata
stellarum nomine angelos intelligi		Susanne continentia	608.8	538.2
141.46		Sutrinensis ecclesia	12.41	Synodorum libertas
Stephanus Antioch. epif. 7.15. 659.29		Suuartzach coenobium	389.15	523.59
Stephani archiepiscopi Rauenn. de-		Suuibertus Saxonie Orientalis epi-		Synopes ecclesia
positio	500.60	scopus	24.60	8.18
Stephani Bostoronū episcopi de ima-		Suuiithe abbatisse excommunicatio		Syria à Saracenis occupata
ginum usu sententia	598.17	Syacum monasteriū 399.4 (437.23		902.54
Stephanus Megapolitanus	832.26	Sydonius episcopus	784.4	Syriacæ ecclesiæ
eius interitus	33	Sylvestri Constantino Imp. obtulisse		5.13
Stephanus Neapolitanus	754.45	Apostolorū imagines	655.40	
proditor	52			
Stephanus Otri episcopus	11.4			
1 asse episcopus 10.49 Philadel-				

T

Abule in templis 340.59 legis
due 178.12
Tanarus fl. 838.35
Tarasius ex milite et scriba, patriar
cha 673.45 res eius geste 674.1
scripta 146 doctrina eius 55 ne
ui 675.39 certamina 676.32 uir
tutes 677.48
Tarasius in episcopū electus 42.41
Tarasius euurolærgus 43.5
Tarasius patriarcha Paulo suspectus
587.55
Tarasius pauperes die pasche publi
co conuiuio excipit 378.22
Tarasij confessio 601.13
Tarasij

CENTURIAE VIII.

Tarasij epistola ad Constantinum et Irenem Impp. 615.30 item ad Adrianum pont. 620.10	ta 28.58	Theodon ab Adriano Rom. pont. bap- tistatus 746.36
Tarasij & Platonis dissidiū 535.26	25 & 869.43 & 870.10	Theodosius Amorij episcopus 7.22 & 661.48
Tarasij hæresis 332.17	38 duodecim mensium 53	Theodosius Ephesi episc. 18.662.16
ad Tarasij sepulchrū miracula 382.57	Tharasij Constantinopolitani sym- bolum 48.42	Theodosius Imper. & sub eo motus politici 907.35. inde. imperium deponere coactus 907.48 Imp. clericus designatus 375.1 Imp. mo- nachus factus 398.29
Taruissum captum 929.32	Thassalo apud Venedos religionem propagat 26.42	Theodosij Imp. res 52.42
tax animal, melos 401.3	Thasilo Bauarorū dux 931.40 mo- nasteriorum aliquot fundator 16.47	Theodosius Miron episc. 661.47
Tecla 432.29 & 801.27	Thasilo dux cum filio in monaste- rium relegati 398.7	Theodosij abbe simulacrum 606.1
Tecla abbatisa 796.17 & 856.27	Thasilo à Carolo deficit, post in mo- nasterium relegatur 937.14.30	Theodosij opinio de reliquijs 310.30
Tecla monialis etiam concionata 410.48	Thasilo Bauariæ ducatu pulsus 921.11 restitutus 13 fide uiolat 27	Theodosipolis capta 916.56
Tedelmarus ex abbate episcopus 766.13	Thasilonis periurium 426.6	Theodoti de sanctorum imaginibus sententia 559.60
Tegersecis abbatis dignitas 391.44	Thatin Saracenus 941.35	Theodoualdus Sueuorū dux 766.46.53
Telericus Bulgar. dominus 347.38	Thatuinus abbas 843.54 archiepi- scopus 818.23	Theodoualdæ Sueuorum ducis in Christianos grassatio 35.39
Telerici Bulgarorum regis fugam si- mulantis ad Copronymū episto- la & fraus 919.58	Thebit rebellio & cades 916.22	Theodoualda uicta, Sueuia Pipino occupata 921.45
Telerici regis fuga 931.26	Thelapius monachus 838.46	Theolepius episcop. propheta 13.8
tempestarij 434.17	Thelericus Bulgar. dux baptizatus. 28.33	Theophanes Lilybei episcop. 10.29
templorum edificandorum non ea- dem forma Romanis & Anglis obseruata 335.38	Theodatus Bellouacensis 773.17	Theophilus Ciboretarum pretor 43.25 casus 27
templorum columnæ 340.6 uela, cortinae 13 cancelli 22 cabathæ 28 candelæ, lucernæ 31 lampades 36 candelabra 38 thymia- mata 42 tabulæ 59 coronæ 341.3 3 organa musica 14	Theodata Cōstātin Imp. pro Maria repudiata uxor, coronata 677.26	Theophilus martyr 861.23 presby- ter 678.4
in Templorum congressibus quæ fie- ri solita 342.51	Theodoaldus regno deiectus 907.6	Theophilus, qui & Theophylactus episcopus, Adriani pont. legatus 762.23
templorum consecrationis & dedi- cationis ritus 335.55. inde	Theodomar abbas 334.12	Theophilus Thessalonice Maced. episcopus 11.2
templorum parietes picturis & car- minibus ornari soliti 338.34	Theodoretus Antiochen. patriarcha 660.16	Theophili Nacolie episcopi de ima- ginibus sententia 667.41
templorum plurium extrucciones 333.44 in honorem Christi, Ma- rie, angelorum, apostolorū, mar- tyrum, &c. ibid. 58. inde	Theodericus rex Hunnis episcopus datus 430.13	Theophylactus Antioch. episc. 659.46 Carie metropolitanus 6.27
templorum suggestus 341.21 solium 26 catechumenium, presbyteriū, patriarchium 43 reliquiæ San- ctorum 51 bibliotheca 342.13 cā- panæ 21 tintinnabula 28	Theodericus ad Auares conuer- tos missus 27.19	Ro. archidiaconus 752.59
in Templis huius seculi quæ contine- ri solita 337.1. inde	Theodorus Antioch. episc. 659.59	Therbelles Bulg. dux 904.19
Testamentum nouum 319.17	Theodorus Cantiorū episc. 19.36	Theroldus episcopus 16.6
Testamentum utrumq; à Spiritu san- cto conscriptum 53.3	Theodorus Catanæ episcopus 10.27 & 664.30	Thesia monialis 858.23
Testamenti ueteris subiectum 62.24 discrimen à nouo 63.5	Theodorus Citij episcop. 9.39 Der- mes episcopus 5.51	Thesia Saracenus 897.52 zelotes 900.7.16
Testamenti utriusque conuenientia 64.24 effectus. ibid. 56	Germanopo- lis episcopus 7.36 Hierosolymi- tanus episcopus 658.12	Thesia coelibatus impius 423.48
Testamenta duo 60.34 & inde tentari quomodo soleant homines tentatio duplex 264.50 (265.47	Theodorus Libanites 917.26	Thessalonice Maced. ecclesia 10.59
terra noua & coeli nouū 298.42	Theodorus Mopsuestie episc. in Cō- stātinop. synodo dānatus 554.17	Thessalonus in mōasteriū relegatus Thessalonici pfidia 423.13 (587.38
terra Sancta Christianitati restituta	item Myræ episc. 6.12 & 662.10	Thierhauptum coenobium 390.38
	Theodorus Panormi episc. 10.26 pa- triarcha Hierosolymitanus 4.51	Thobias episcopus 824.4
	Theodorus Pharas dānatus 554.26 Prusæ episcopus 8.1 Rom. episc. 755.1	Thomas archiepiscopus Mediolanē- sis 757.34
	Theodorus Seleuciæ episcopus 8.22 subdiaconus Rom. 753.16 Tibur- tinus 754.25 Ticinensis 756.30	Thomas claudiopolis episc. 7.54- Thomas Lebadia episc. 10.48 (662.3
	Theodomarus abbas 834.33	Thomas monachus 831.10 presby- ter 831.22
		Thomas Thessal Maced. episc. 10.59
		Thracia à Bulgarib. uastata 935.22 Thraciæ

INDEX.

Thracia quomodo à Constantinop.		tondendi ritus apud Turcos	899.34	Turca, Scythæ à Cassijs montibus		
Imp. retenta	934.50	tonsura alia more Petri, alia Simonis magi	409.17	progressi	900.33	
Thraciæ doctores	554.54	tonsura presbyterorum ritus, & uarietas	373.44	Turci è Cassijs montibus egressi, Armeniam inuadunt	917.38	
Thraciæ ecclesiæ	11.6	de Tonsura uariatione dissensio	532.36	Turcarum in Armeniam irruptio	866.36	
Thrasymundus dux in clericum ordinatus	493.55 & 374.57	Tora episcopus	587.6	Turcarum in Media irruptio	908.38	
Thrasymundi in patre impietas	421.52	Toto dux	534.45	Turcarum ritus tondendi, à Christi anis	899.34	
Throni, archiepiscopales sedes	460.43	traditiones humane	274.30	Turonensis ecclesiæ	14.59	
Thudanus Auarum princeps baptizatus	936.47. eius cades	traditiones humane xizania in agrum Domini inuecta	387.53	Turonum metropolis	455.35	
Thudus rex cum populo suo baptizatus	347.23	de Traditionibus opiniones incommode	316.19	Turonum religionis ergo peregrinatio	357.3	
Thuringia à Bonifacio Rom. ecclesiæ ritus edocta	793.6	Traiectensis ecclesiæ	14.40	Turpinus episcopus	14.57	
Thuringiæ ecclesiæ	17.41	Traiecti episcopatus	25.40	Tusciæ ecclesiæ	13.1	
Thuringiæ episcopi	809.17	nismus	888.23	Tyana ecclesiæ	8.44	
Thuringiæ paganismus	888.48	Traiectensis ecclesiæ quomodo à Bonifacio reformata	30.39	Tyberis exundatio	862.22. 869.50	
Thuringi, homines ad sua comoda attenti, cum conditione fide Christi recipiunt	21.14. inde	de Traiectensis ecclesiæ iurisdictione certatum	531.55	Tyberius pseudoimperator	425.52	
Thuringi propter Christianismum susceptum ab Ungaris afflicti	35.45	Trallium ecclesiæ	6.42	Tyberium Iustiniani F. mentitus qui dam	909.6	
Thuringi Ungariæ regis tributarii	21.23	Transalbiani Saxones	939.31	V		
Thuringi Ungaros diuinitus adiuti uincunt	22.10	Transfer calicem, &c. locutio exponitur	124.21	Valanus episcopus	811.1	
Thuringorum constantia	414.45	translationem cadauerum defunctorum placere Deo et Sanctis, mendaci signo assertum	874.40	Valdopyrga Angla	801.25	
Thuringorum gens octauo seculo ad fide conuersa	17.41	Transsylvania ab Hunnis occupata	920.21. inde	Valdopyrga	432.29	
Thuringis gubernator à Carolomano datus	22.16	Transsylvania unde Septem castra dicta	920.21	Valeosium ciuitas	456.13	
ad Thuringos quomodo propagatum Euangelium	20.56. inde	transubstantiatio asserta	312.27	Valentinianus cum Siluio precepto re casus	765.17	
thuris usus altaribus assignatus	750.14	Trafacho regulus	939.40	Vangionum	455.58	
Thusculani ecclesiæ	12.12	Troezenes ecclesiæ	10.40	Vangionum ciuitas	463.24	
Thiatyræ ecclesiæ	6.51	Tretenburgum	21.10	Vangionum ecclesiæ	16.4	
thymiamatum usus in templis	340.46	Treuinarus Cameracensis	773.22	Vano abbas	770.51	
Tiberij, Iustiniani F. interitus	906.	Treuiris archiepiscopalis sedes	461.31	uapor igneus è profundo maris	863.	
Tiburi ecclesiæ	12.14	Treuiris ecclesiæ	15.35	Variomanus episcopus	789.11 (48)	
Ticini ecclesiæ	13.4	Treueris metropolis	455.51	Variomarus	26.46	
Ticiniensis ecclesiæ à Rom. pont. sibi uendicata	531.15	Triborg arx	450.40	uasa sacra imagines precellere	647.49	
Ticiniensis ecclesiæ ius à pont. Rom. occupatum	757.20	tribulationum differentia	272.58	Vasconum de Carolo M. uictoria	933.2	
Ticiniensis ecclesiæ Mediolanensi iurisdictioni erepta, & Romanæ subiecta	681.28	tributa magistratui reddenda	278.4	uestigalia Imp. à Rom. pont. interdicta	684.53	
Ticiniensis Scholæ initia	775.15 & 781.23	Tricacabi cognomen	661.37	uestigialium interdictio Antichristi nota	691.54	
Ticinienses doctores	756.27	Trimethuntis ecclesiæ	9.40	uenatio omnis sacerdotibus interdicta	566.42	
timor Dei in quo situs	645.26	trinitatis assertio	47.55	Vendæ reginæ Poll. idololatria	888.	
timor duplex	201.56	trinitatis idem uelle	76.42	Venedi, qui & Sclau	938.51 (56)	
tintinnabula templorum	342.28	trinitatis opa inseparabilia	134.32	Venedi Charini ad fidem conuersi	26.41	
Toercis castrum	930.2	trinitatis tres personæ	758.28	Venedorum procerum à religione defectio	40.48	
Todeualda, Suecia expulsus	915.2	de Trinitate, definitio	561.59 et 562.7	Venerabilis nomen Bedæ unde	852.36.56	
Tolericus Bulgarorum dux baptizatus	11.30	de Trinitate doctrina octauo seculi	73.40. & inde	Veneris fanum Megdeburgi	517.42	
Tomichis abbas	834.28	Tripolis ecclesiæ	6.49	à Carolo subuersum	888.5 in Stephani templum mutatum	334.60
		Troadis ecclesiæ	7.12	è Veneris fano S. Stephani templum Magdeburgi à Carolo factum	24.	
		Trottingandus episcopus	767.38	Veneris imago	891.48 (26)	
		Tridunus Cherisonensis princeps	905.18	Venetis ecclesiæ	10.17	
		Tuba maris locus, in quo extructum Michaeli archangelo templum	873.	Venetorum primus dux	903.50	
		Tungrensis ecclesiæ	14.37	Venofia		

CENTVRIAE VIII.

Venofridus, qui & Bonifacius 790.	Virgiliij episcopi eruditio 454.21	cadus. ibid.
30 uide Bonifacius	uirgines ante 25 etatis annum non	Volradus episcopus 14.26
Ventana ecclesia 19.40	uelandæ 410.32	Voluntates in Christo duæ 110.29
uerbum Dei unde 52.38	uirginum raptus 549.25	uotū Christianorū præstadi 583.48
uerbum legendum & faciendum 54.19	de Virginib. uelatis, si deuiauerint, quid agendū 700.36	uota 275.46
uerbi appellationes 51.51	uelatis 53	uotorum exempla 583.50. inde
effectus 54.42	uiribus humanis nimium tribuit Da	Vrgelitanus episcopatus 325.8
uerbi ministerium 760.20	mascenus 302.25	Vrsmarus abbas 841.50
uerbi studium 53.58	uirtutes quatuor 199.52	Vrsus episcopus 763.45
uerbum ad omnes pertinere 54.29	Virundus abbas 840.16	usurarum prohibitio 583.34
in Verbo omnia pura esse 53.42	uisto cuiusdam per extasim abrepti, mirabilis 877.25. inde	Vtenbura coenobium 390.42
Vergilius episcopus 17.9	uita actiua & cōteplatiua 274.58	Vtgardus episcopus 805.46
Vergilius Saleburgēsis episc. 568.57	uita æterna unde 291.29	Vtilo Bauariæ dux 30.16
ueritas super omnia fortis 622.7	uitæ æternæ bona 298.35	Vtilo ex rege Boiariæ dux factus 921.1
Veronæ ecclesia 13.8	in Vita æterna quales simus futuri 27.47	Vtiloni septem monasteria extructa
Verus episcopus 15.19	291.57. & inde	Vio, qui & Ato, antistes 569.6
Vescancionum metropolis 456.4	Vitanus. Vuincanus. Vuita, episcopus 809.5	Vio abbas 842.45 & 843.1
Vestgothi ex Aquitania pulsi 914.28	pus	Vuafarius uel Vuiferus Eudonis F. à Pipino repressus 929.48 eius
Vestgothorū in Hispania regnū ex tirpatum 914.20	Vitiza rex Cordubæ captus 906.4	cædes 930.19
Vestgothorum regnū 913.19	Vitizæ libido 424.57	Vualanus episcopus 16.8
rolo Martello uastatum 51	in Vitulo Christus immolatus 83.57	Vualafrius abbas 843.30
Vetularum hæreses 331.30	Viuaria 456.19	Vualdipertus abbas 838.20
Viceliacum coenobium 385.12	uiuere Dei quid 134.38	Vualdopyrga abbatisa 856.44
Vicbertus Anglosaxo 854.25	Viuilus, Viuilo, episcopus 783.29	Vualdoricus siue Vualreich episc.
Victerbus episc. 786.48 & 789.58	Vlid Saracenus 897.48 & 904.32	784.25
uictus immundities 425.5	Vlidus dux 607.20	Vualtburga 40.38
uidere Dei quid 133.28	Vlisippo nūc Lisibona capta 942.9	Vualterslebiā translatus Schydræ
uiduarum raptus 549.25	Vlularum mons 842.36	episcopatus 18.9
de Viduis decretum 697.41	Vmarus Arabum tyrannus 606.14	Vualtersleue episcopatus 24.20
Viennæ Gall. ecclesia 13.36	Vltraiectensis ecclesia 14.45	Vuaremundus episcopus 587.7
Vienna archiepiscopalis sedes 462.5	unctio ægotantium 381.22	Vuarneharij abbatis supstitio 413.52
Vienna Gall. metropolis 456.15	unctionis usus in ordinandis 372.51	Vuellæ ecclesia 19.38
Viennensis Gall. ecclesia instaurata 29.9	de Vnctione opinio incōmoda 313.	Vuerdæ Cesaris ecclesia 24.60
Viennenses Gall. episcopi 762.40	34	Vuerdensis episcopatus 15.52
Viennensiu Gallie sacrilegia 425.21	in Vngariā propagata religio 26.	Vuiffenburgi ecclesia 17.2
Viliz, siue Vuilsi 938.58	Vngari, qui & Hunni 920.34 (26	patus à Dagoberto institutus. ib.
Villehadus Anglus 25.49	Vngarorum auguria 889.31	Vuernerus Rolefinck Fasciculi tem
Vincentij nugæ 871.7	Vngarorū in Thuringiam irruptio 22.10	porum autor 934.22
S. Vincentij coenobium 388.9	unigenitus omnis primogenitus	Vuesera fl. 923.3
Vindeisca 456.21	629.2	Vuestphaliæ doctores 815.13
Vindelicia superior 16.26	uniuersalis appellatio 640.29	Vuestphaliæ ecclesia 18.32
Vindeliciæ ecclesiæ 16.26	uniuersitas unde dicta 640.8	Vuestphali à Carolo M. afflicti 923.
Vinofridus Bonifacius dictus 373.8	uersalis ecclesia cur dicta. ibid. 12	si item domiti 932.15
Vinofridus, qui & Bonifacius, Ger- manorum apostolus 20.48	Vnradt Hessorum seductor 22.44	Vuestphali qui 932.11
collegæ. ibid.	Vnstrotum 21.8	Vuiburg, Vuitburg castrum 811.50
Vinofridus. Vide Venofridus & Bonifacius	Vnulus Batauenis episcopus 29.8	Vuicij uisiones 536.58
Virgilius Bonifacij antagonista 799.51	Vnuuona episcopus 586.60	Vuiceliacū monasterium 388.42
Virgilius Soliagus gubernationis 19	uocadi ministros ecclesiæ ius 368.48	Vuidekindi in Christianos seuitia 43.49
episc. 784.56	uocationis ordo 252.52	Vuigbertus Germanorū apostolus 20.51
abbas 785.4	circa Vocationem ritus 368.48	presbyter 843.56
eius scripta 14	uolatilia an intelligāt demones 300.29	Vuighodus abbas 575.47
opera gubernationis 19	uolatilium esus monachis à carne abstinentibus receptus 406.3	Vuiho Osnaburgensis 816.28
Virgilius episcopos mittit ad cōuertendos Vencdos 26.50	Vuolcārdus antistes 569.10. 842.46	excitantis scholis in Saxonia, & religioni docēdæ à Carolo præfatus 24.2
item Auaris 27.16	Volcarius capellanus 771.38	Vuilebaldus Eistetenis episc. 803.5
	Volradus abbas 839.22	qui & Vol Vuilfridus

INDEX.

Vuifridus in integram restitutus 536.20 eius sepulchrum 382.34	Vuifnariensium idolum per Bonifa- cium destructum 895.42	lebrati 932.27 ecclesia 16.4
Vuilbarius episcopus 771.32	Vuifiburch castri ecclesia & episco- patus 794.22	Vuormaciensis sedes Moguntia tras- lata 790.20 & 799.46
Vuilbaldus episc. 16.58 & 796.23	Vuuekindus conuersus & baptiza- tus 23.23. inde. 347.27	Vuormacienses Synodi 572.23
Vuilbaldus Eistetes episcop. 809. 26 eius scripta 810.6 doctrina & errores 14. opera gubernationis 24 mors 34	Vuuekindi adhuc catechumeni fabu- la 23.28. inde. baptisati Carolus M. fideiussor 347.55 castrum 23.59	Vuunibaldus Bonifacii comes 803.5
Vuilbaldus Germanie apostolus 20.51	Vuuekindi fabula de puella in eu- charistie exhibitione a se uiso 360.87 & 364.20 fuga 931.43	Vuynhecumba 336.32
Vuicarius episcopus 763.4	Vuuekindi in promouenda religio- ne studium 25.5	propter vxoris infirmitatem, diuor- tium admissum 624.25 & 629.42
Vuilebrordus Anglus Frisiorum apo- stolus 25.38 episcopus 14.45	Vuuekindi insignia mutata 25.16 se- pulchrum 382.36 uiso mirabi- lis 869.5	uxore propria pulsa aliam ducens, communione priuatus 698.3
Vuilebrordus Clemens 812.54 eius scripta 813.20 doctrina & erro- res 24. opera gubernationis 29	Vuuekindi in signa mutata 25.16 se- pulchrum 382.36 uiso mirabi- lis 869.5	uxore propter morbum reddere de- bitum marito nequeunte, altera duci permittit Gregorius III. 459.3
Vuilebrordus, Clemens dictus 373.5	Vuuekindum falso quibusdam a Bo- nifacio baptisatum tradi 795.21	uxores principib. ex alienigena gen- te non ducenda 735.7. inde Z
Vuilebrordus Frisonum apostolus 533.6	Vuitha Vuirtza & Bizon. 939.19	Z Abast. 916.41
Vuilehadus captus 43.51 episcopus 814.15.36 & 748.37	Vulfrannus episcopus 812.22 eius precibus Quo puer suspensus eua- dit 838.60	Zachari conuersi typus 607.54
Vuilehadi transitus festum 379.10	Vulfretus episcopus 763.47	Zacharias pont. Rom. Gregorij suc- cessor 924.42 proditor 45 Ca- roli M. domesticus 776.49
Vuilehardus episcopus 25.58	Vulpium uocabulo hereses significa- ri 322.47.54	Zacharias pont. Rom. 693.4 eius scripta 36 epistola ad Epinum 694.17 doctrina & errores eius 703.12 opa gubernationis 704. 15 uirtutes 706.39 mors 49
Vuillericus episcopus 18.53 & 19.1 & 26.20 & 815.2	Vultus Dei quid 86.40 & 650.20	de Zacharia papa miraculi 883.26
Vuinedi, gens foedissima, quanti ma- trimonium faciant 542.25	Vuolderus Heruordie comes 25.13	Zatus, Zatumus 941.35
Vuinedorum matrimonij obserua- tio 892.46	eius sepulchrum 382.46	Zaxynthi ecclesia 10.18
Vuionadus abbas 770.28	Vuolfhardus abbas 855.34	Zeletis Bulgarum dux 913.58
Vuipertus Luneburgensis 817.27	Vuolfrius episcopus 762.32	Zelotis in Christianos gratatio 41. 53
Vuirtzburgenses episcopi 805.44	Vuolfprechtus antistes 569.2 abbas 842.41	Zonare locus 664.6
Vuirtzburgi ecclesia 17.22 episco- patus quando institutus 24	Vuolnerstadium 23.29	Zuataplugus 910.30
Vuirmuthae coenobium conditum 844.46	Vuormacia 455.58 archiepiscopa- lis sedes 461.43	Zulcimin Arabs 915.60 & 916.23
Vuismaria Vuestphaliae ab idolola- tria liberata 22.52	Vuormaciae archiepiscopatus Mo- guntiam translatus 482.7.15	Zulemon Saracenorum lux 909. 42.57
Vuismarie paganismus 888.45	Vuormaciae comitia a Carolo M. ce-	
Vuismariensium idololatria 889.14		

INDICIS FINIS.

BASILEAE, EX OFFICINA IOAN-
NIS OPORINI, ANNO SALVTIS
humanae M. D. LXIII. Men-
se Septembri.

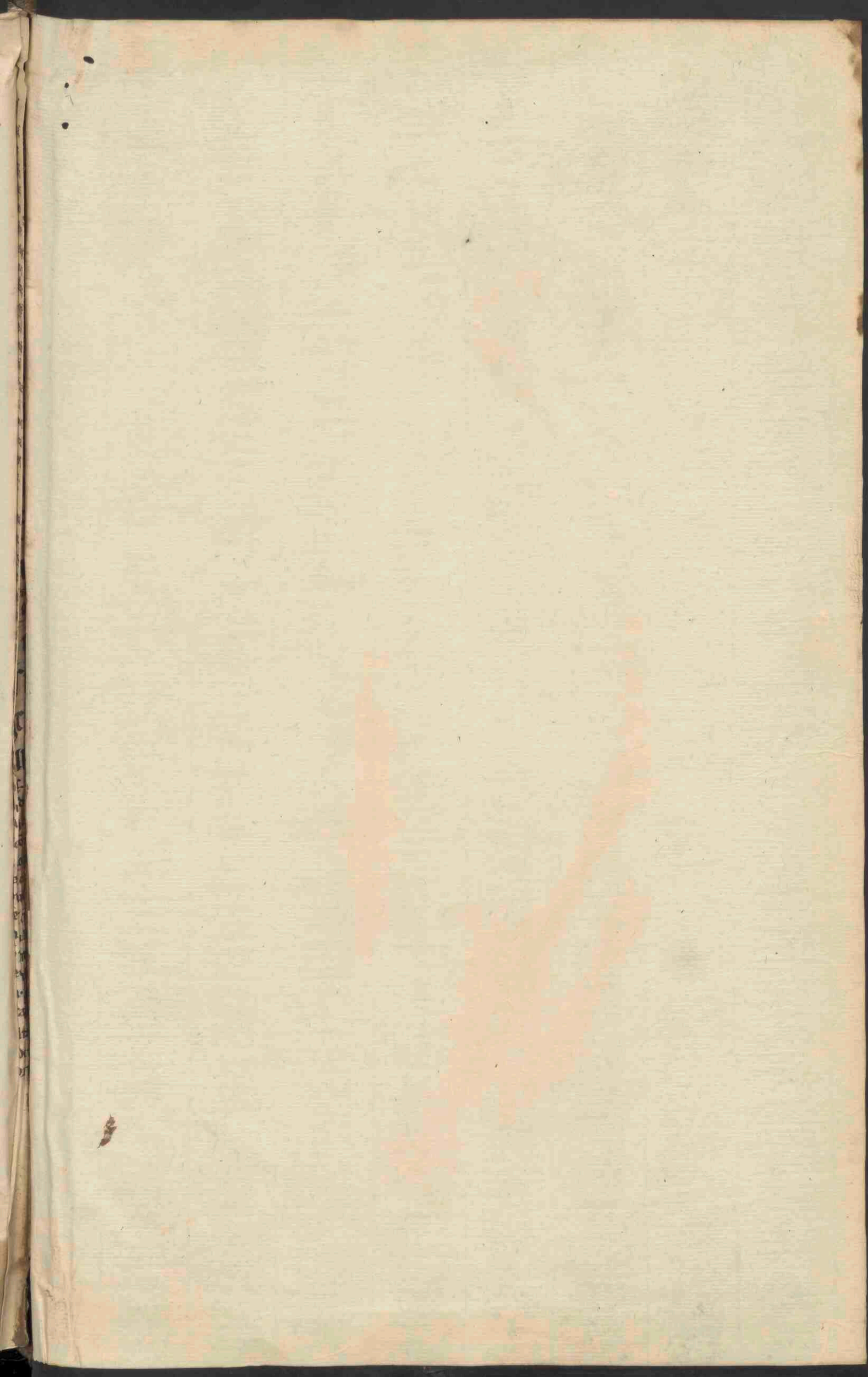
INDEX

1. The first part of the work is devoted to a general survey of the subject, and to a description of the various forms of the disease. It is divided into two main sections, the first of which deals with the general principles of the disease, and the second with the various forms of the disease. The first section is divided into three parts, the first of which deals with the general principles of the disease, the second with the various forms of the disease, and the third with the various forms of the disease. The second section is divided into two parts, the first of which deals with the various forms of the disease, and the second with the various forms of the disease. The first part of the work is devoted to a general survey of the subject, and to a description of the various forms of the disease. It is divided into two main sections, the first of which deals with the general principles of the disease, and the second with the various forms of the disease. The first section is divided into three parts, the first of which deals with the general principles of the disease, the second with the various forms of the disease, and the third with the various forms of the disease. The second section is divided into two parts, the first of which deals with the various forms of the disease, and the second with the various forms of the disease.

INDICES

TABLE OF CONTENTS

1. The first part of the work is devoted to a general survey of the subject, and to a description of the various forms of the disease. It is divided into two main sections, the first of which deals with the general principles of the disease, and the second with the various forms of the disease. The first section is divided into three parts, the first of which deals with the general principles of the disease, the second with the various forms of the disease, and the third with the various forms of the disease. The second section is divided into two parts, the first of which deals with the various forms of the disease, and the second with the various forms of the disease.

157m 16p

boni huius diligunt te

et habundantia diligentibus te

et habundantia diligentibus te

ERAVI OCVLOS MEOS IN MONTES.
unde ueniet auxilium mihi.
auxilium meum a domino.
factore caeli et terrae.
onder in cōmōtione pedē tuum.
nec dormiet qui custodit te.
ecce nō dormitabit neq. dormiet
qui custodit israhel.

Dñs custodiet te dñs p̄tectio tua.
sup̄ manū dextere tuae.
et diem sol nō percutiet te.
neq. luna per noctem.
Dñs custodiet te ab omī malo.
custodiat animā tuā dñs.
Dñs custodiat exitū tuum et
introitum tuum. amodo
et usq. in sempiternum.
cxvi. canticum gđm̄ dauid.

AETATVS SVM EO QVOD
dixer̄ in domū dñi ibim.
tantes erant pedes nr̄. in
portū tuū iherusalē.
ierusalē quē edificaberis ut ciuitas.
cui participatio ei simul.
uia ibi ascendet tribus tribus
dñi testimonium israhel ad
confitendum nomini dñi.
uia ibi sedet sedes in iudicio.
sedes sup̄ domum dauid.
Rogate pacē iherusalē. sit
bonē his q. diligunt te.

ERAVI OCVLOS MEOS IN MONTES.
unde ueniet auxilium mihi.

Auxilium meum a dño.
qui fecit cēlum et terrā.
Nonder in cōmōtione pedē tuum.
nec dormiet q. custodit te.
Ecce nō dormitabit neq. dormiet
qui custodit israhel.

Dñs custodit te dñs p̄tectio tua.
sup̄ manū dextere tuam.
et diem sol non ur̄et te.
neq. luna per noctem.
Dñs custodiat te ab omī malo.
custodiat animā tuā dñs.
Dñs custodiat introitū tuum
et exitum tuum. ex hoc
nunc & usq. in seculum.
cxvi. canticū gđm̄ p̄uē dauid.

AETATVS SVM IN HIS QVAE
dicta sūt in domū dñi ibim.

Stantes erant pedes nr̄. in
attris tuis iherusalē.

Ierl̄m quē edificat̄ ut ciuitas.
cui participatio ei in idip̄sū.
Illuc enī ascendet tribus tribus
dñi. testimoniu israhel ad
confitendum nomini dñi.

Quia illic sedet̄ sedes in iudicio.
sedes super domum dauid.
Rogate quē ad pacē sunt ierl̄m.
et habundantia diligentibus te.

ERAVI OCVLOS MEOS IN MONTES.
unde ueniet auxilium mihi.

Auxilium meum a dño.
qui fecit cēlum et terram.
Nonder in cōmōtione pedē tuū.
nec dormiet q. custodit te.
Ecce non dormitabit neq. dormi
et. qui custodit israhel.

Dñs custodit te dñs p̄tectio tua.
sup̄ manum dextere tuae.
Per diem sol non ur̄et te.
neq. luna per noctem.
Dñs custodit te ab omī malo.
custodiat animā tuā dñs.
Dñs custodiat introitū tuum
et exitum tuum. ex hoc
nunc et usq. in seculum.
cxvi. canticū gđm̄ ipsi dauid.

AETATVS SVM IN HIS QVAE
dicta sūt in domū dñi ibim.

Stantes erant pedes nr̄. in
attris iherusalē.

Ierl̄m quē edificat̄ ut ciuitas.
cui participatio ei in idip̄sū.
Illuc enim ascendet tribus tri
bus dñi. testimoniu israhel ad
confitendum nomini dñi.

Qm̄ illic sedet̄ sedes in iudicio.
sedes super domum dauid.
Rogate quē ad pacē sunt ierl̄m.
et habundantia diligentib. te.

